

del Collegio selazonga sess. separata.

19. 13. 319

Ba

REGVLA
S. BENEDICTI
CVM DOCTISS. ET PI-
ISS. COMMENTARIIS IOANNIS DE
TVRRE CREMATA, S.R.E. CARDINALIS,
ET SMARAGDI ABBATIS.

ITEM
DE VIRIS ILLVSTRIBVS ORDINIS S. BENEDI-
cti, Libri III. IOANNIS Trithemij, Abbatis Spanheimen. Tum
etiam REGVLAE D. Basilij, D. Augustini, & S. Francisci.

*IN GRATIAM REVERENDISS. DOMINI, D. BALTHASARIS,
Abbatis & Principis Fuldensis, D. Augustae Archicancellarij, & per Germaniã Gal-
liamque Primatis &c. ac Reuerendorum & Nobilium dominorum Fuldensis Ec-
clesiae Capitularium, totiusque Ordinis D. Benedicti, partim accuratè re-
cognita, partim verò nunc primum edita.*

Cum duplici INDICE locupletissimo.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Geruinum Calenium & heredes Quentelios. Anno M. D. L. XXV.
Cum Priuilegio Imperiali in decennium.

REVERENDISSIMO

IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, D.

BALTHASARI, ABBATI ET PRINCIPI FVLDENSI,

D. Augustæ Archicancellario, & per Germaniã Galliamque Primati &c.

Domino ac Principi suo clementissimo. S. P. D.

NISI, Reuerendissime Princeps, teste B. Ioanne ^{1. Ioan. 5.} Apostolo, mundus totus in maligno esset positus, mirum videri posset, tot existere vitæ monasticæ ac religiose vituperatores: cum eiusmodi vitæ genus, & in veteri Testamento adumbratum, & in noua lege clarè expressum, atque ab initio Christianismi, vsque ad præsens tempus, in Ecclesia Christi comprobatum, vehementerque clarissimorum authorum scriptis commendatum fuerit. Etenim Nazaræi quid ^{Num. 6.} aliud erant, quàm monachorum nostrorum præuia quædam umbra atque figura? Elias quàm probatus Deo fuit? Quàm Deo charus Elifæus? Laudati, Dei voce, filij Ionadab, filij Rechab: celebrati in veteri filij prophetarum: in nouo Testamento prædicatus Christi voce sanctus Ioannes Baptista. At hi nonne simulacra quædam & imagines erant monachatus nostri? Immodè nonne fuerunt quasi principes atque duces diuinæ istius, de qua sermo est, philosophiæ? Nonne & post istos Paulus, Antonius, Macarius, & alij innumerabiles sanctissimi viri hanc vitæ formam excoluerunt, cõsummauerunt, & ad perfectionem pulcherrimam perduxerunt. Sanè, Reuerendissime Princeps, quid lumina illa piæ eruditionis, & eruditæ pietatis, Hieronymus & Augustinus, ante annos 1200. de hoc vitæ genere, senserint, & vtile fuerit & iucundum audire. quorum ille epif. 13. ad Paulinum scribens de institutione monachi: Habet, inquit, vnumquodque propositum principes suos. Romani duces imitentur Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones, &c. nos autem habeamus propositi nostri principes, Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macarios: & vt ad scripturarum autoritatem redeam, noster princeps Helias, noster Helifæus, nostri duces filij prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluentia Iordanis &c. Augustinus verò in psalmum 132. commētans, eaq; verba tractans, Eccè quàm bonum & quàm iucundum est habitare fratres in vnum: Ista, inquit, verba psalterij, iste dulcis sonus, ista suaui melodia tam in canticò, quàm in intellectu, etiam monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnum cõcupierunt. Iste versus fuit tuba ipsorum, quæ sonuit per orbem terrarum, & qui diuisi erant, congregati sunt in vnum &c. Adedè verò status hic, omnium seculorum, pijs hominibus fuit commendatus, eo studio cultus, vt non à viris modò, sed & à sceminis veteris Testamenti, si nõ ad viuum expressa, at adumbrata vita monachorum inueniatur. Religiosissima Iudith post mortem coniugis ^{Iudith. 8.} sui cum perpetuam pudicitiam seruare decreuisset, in superioribus domus suæ partibus, secretius cubiculum orationi deputatum extruxit, in quo cum aliquot puellis clausa morabatur: quinimodè vestem etiam religiosam, cilicium ^{a 2} sumpsit,

sumpsit, & omnibus diebus vitæ suæ ieiunavit, præter Sabbatum & neomenias, & festa domûs Israël. Num igitur illa nõ vitam quasi monasticã duxisse videtur? Refertur & cap. 3. lib. 2. Machabæorum de virginibus, quæ clausæ erant: figura earum, quæ hodiè Deo in claustris & cœnobijs religiosè viuunt. Quin etiam Hierosolymitano templo virginès fuerût deputatæ, atq; ibi Deo ad feruendum dedicatæ. quòd cum Helena Cõstantini mater, crucem Domini inuestigatura, venisset, Christo Iesu cõsecratas virginès inuenit, magnūq; illis honorè exhibuit, vt Ruffinus, Socrates, & Sozomenus in Ecclesiasticam historiam retulerunt. De Anna prophetissa, filia Phanuel, narrat Lucas, quòd non recedebat de templo, sed ieiunijs, atq; obsecrationibus seruiebat Deo diebus ac noctibus. S. Maria Deipara domina nostra, quia virgo ac religiosa decreuerat permanere, miratur Gabrielem Archangelum nunciare, quòd ipsa Dei filium esset paritura: & tunc demum dixit, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: cum ab Archangelo audiisset, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, salua videlicet virginitate, saluoq; castitatis voto, tantum Spiritus sancti opus, admirandum illum ac salutarem partum esse futurum. Christus virgo, (inquit Hieronymus) virgo Maria. Quin ipsa etiã Dei patris sapietia Christus Dominus noster, cum apud Matthæum dicit, Qui potest capere, capiat: quid aliud significat, quàm fuisse tunc, qui castitatem sibi proposuerant propter regnũ Dei? quos, vt rem sanctam secutos, probat, & ad superandam difficultatem cohortatur. Quod Magistri testimoniũ, nõ quo modo in alienum sensum raperetur, singulari Spiritus sancti consilio factum intelligimus, vt castitatis religiosè meritum Paulus, in tertium cælum raptus, pluribus commendans, hoc quasi Epiphonemate concludat: Bonum est homini, mulierem non tangere. Cuius quasi rationem reddens dilectus ille Domini discipulus, Cantabunt, inquit, canticum nouum. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virginès enim sunt. Atque adèd Dominus ipse cum apud Matthæũ dicit: Si vis perfectus esse, vade: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurũ in cælo, & veni, sequere me, cumq; apud Lucam, aperta voce, profiteatur: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem, & fratres, & filios, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus: Et qui non baiulat crucem suam, non potest meus esse discipulus: non de communi Christianorũ vita, quæ omnibus præcipitur, sed de perfectiori quodam instituto loquitur, vt doctissimis viris apparet. Duas enim similitudines adfert, de expendendis ante ædificium sumptibus, & numerando ante prælium milite, quibus perfectiorem suam disciplinam prædicat, sed non imperat: hortatur quoque non aggrediendum temerè, sed expendendas vires, quasi dicit: Ego vobis indicaui perfectiorem viam, vos expendite vires. Hoc tamen scitote, quicumque hac via non ingreditur, non potest meus perfectus esse discipulus. Talium, perfectorum scilicet discipulorum Christi, seu religiosorum hominum, familiã collegerunt Apostoli primùm Hierosolymis, de quibus Lucas narrat in Actis, quòd ijs

cor

Ambrosius
lib. 1. de vir-
ginibus.Ruffinus
lib. 1. cap. 8.
Socrates
lib. 1. cap. 17.
Sozomenus
lib. 2. cap. 2.
Lucæ 2.
Lucæ 1.In Apolo-
gia pro li-
bris contra
Iouinianũ.
Matth. 19.

1. Cor. 6.

Apo. 14.

Matth. 19.

Lucæ 14.

Medina li-
bro 1. de cõ-
tinentia,
cap. 56.

cor erat vnum, & anima vna: quòd nemo aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia: quòd, qui possessores erant agrorum aut domorum, vendentes offerebant precia eorum, quæ vendebant, & ponebant ad pedes Apostolorum: quòd nemo egens erat inter illos, sed quòd singulis diuidebatur, prout cuiq; opus erat. Atq; hi, qui ad perfectius istud vitæ genus in primordio Ecclesiæ se transferebāt, (quod maxima pars Christianorũ faciebat) hi, in quã, perfectionis amatores diligentissimè perpetuò, cū corporis appetitu atq; voluptatibus certabant, corpus ieiunijs, vigilijs, laboribus, cõrcebāt: animũ verò continuis precibus, cantibus & hymnis, rerumq; cælestiũ meditatione ad conspectũ diuinæ charitatis excitabant, & humanam voluntatem cū diuina confociare studebant. Tales, monachi appellabantur, vel quòd solitudinem sequerentur, vel quòd, abiectis & cõtemptis rebus omnibus, cū solo Deo viderentur arctissimo amoris vinculo cõstricti & alligati. Vndè David: Mihi adherere Deo bonum est. & Paulus Apostolus: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est cum illo. Pauli discipulus Dionysius Areopagita in hanc sententiã monachi nomen interpretatur: & quẽ ritum pontifices in monachis initiandis obseruãrunt, memoriæ proditũ reliquit. Cæterum beatus Marcus Euangelista certas etiã monasticæ solitariæq; vitæ leges introduxit, quas infinita hominũ multitudo, in credibili studio, est consecrata: quorũ mores & ritus Philo Iudæus, diui Petri Apostoli familiaris, peculiari libro de Iessæis, aut de vita cõtemplatiua, descripsit. Illum aut Philonis librum clarè, & absq; vlla contradictione, de religiosis monachis primitiue Ecclesiæ esse accipiendũ, complures sanè, ijsq; eruditione clari, ac pietate grauissimi viri testantur, vt Hieronymus, Eusebius, Nicephorus, Cassiodorus, Epiphanius, Hermius, Sozomenus: quorũ vltimus cum monasticam vitam à Deo ad homines profluxisse dixisset, deinceps Philonis testimonio vtens: Philo, inquit, præclariore Hebræorum viros, suis temporibus vndiq; collectos, loco quodam ad lacũ Marium, in colle adiacenti, philosophatos esse scribit. Habitationem verò eorum, & victum, & conuersationem talem describit, qualem & nosiã apud monachos in Aegypto conuersantes videmus. Persecutiones deindè mirũ in modum monachorum numerũ adauxerunt, quandò pij homines, quibus dignus non erat mundus, elapsi fuga, in montibus & solitudinibus ac syluis degentes, huiusmodi vitæ consuetudinẽ contraxerunt. Sic Paulus, sic magnus ille Antonius, ad hoc vitæ genus à Deo sunt deducti, quod cognitum, quàm studiosè, quàm diligenter, quantis perfectionis exercitijs coluerint, sanctissimi viri, Hieronymus & Athanasius, editis libris docuerunt. In primo porrò cõcilio Niceno monachorũ status approbatus est, & de monasterijs, de vita & moribus, de habitatione & habitu eorum, de electione Abbatũ & Abbatissarũ, deq; ingressu religionis, varia præcipiuntur, vt in editione Alphonsi Pisani colligitur. Ab eo tẽpore monachatus admirabile incrementũ cepit, præsertim cum eius professores, sanctissimi viri essent. Paula & Eustochiũ, ad Marcellã scribentes, Aegyptum fertilem monachorũ vocant, vbi Paula multa monachorũ millia inuenit. Ipsa aut in Bethlehem virorũ & mulierũ monasteria crexit, vt refert in eius Epitaphio S. Hieronymus. Sanctus Basilius Magnus, plurimos ait in Aegypto & Palæstina, in

Psal. 72.
1. Cor. 6.Hierony-
mus in cata-
logo illustri-
um virorũ.
Euseb. lib.
10. hist. Ec-
cles. cap. 16.
& 17.
Niceph. lib.
2. cap. 16. &
lib. 18. c. 39.
Cassiodo. in
hist. tripart.
ita, lib. 1.
cap. 11.
Epiphã. hæ-
res. 29.
Sozom. lib.
1. hist. Eccl.
cap. 12. & 13.
Athanas. in
vita S. An-
tonij.cap. 64. 65.
66. 67. &
68.

Epistola 79.

Syria, in Mesopotamia, suo tēpore, monachos vixisse. Quòd Pontus eodem tempore monachorum cœnobia habuerit, in Monodica Basilij, scribit Nazianzenus. Ioannes Eremita in Thebaide pluribus monasterijs præfuit, & Serapion ad Arsenoitem, decē ferè monachorū millia regebat, ac Dioscoro centū adhæserunt. Apud Alexandriā, eodem tēpore, bis mille clarissimi monachi philosophabantur, quorum multi in solitudinibus viuebant. Fuerunt quoq; in Cyprio huius instituti præstantissimi sectatores, qui diuum Epiphaniū erudiērūt. Syri atq; Persæ tantā monachorū multitudinē, authore Sozomeno, acquisiērunt, vt cū illis, qui in Aegypto philosophabātur, decertaret. Sed abeamus, inquit Sozomenus, iā ab his, (Palæstinæ scilicet monachis) & ad monachos Syriæ ac Persidis, quæ est Syriæ finitima, veniamus: qui itā multitudine creuerūt, vt cū monachis Aegypti numero cōtendere possint. In quibus, præter cæteros, excellentes videbātur, Batthæus, Eusebius, Barges, Alas, Abbos, & Lazarus qui pōst creatus est Episcopus, Adaleus etiā, Zenon, & Heliodorus: qui oēs apud Nisibenos circiter montē, qui dicitur Sigorō, in monastico disciplinæ genere atate contriuerūt. Pityrion nō longè ab Athenis exercendæ pietatis domicilium habebat. Est verò diuinū hoc monasticæ philosophiæ genus, ipsis felicissimis Cōstantini Magni Imperatoris temporibus introductū etiam in Thraciā, Illyricū & Italiā. Apud Armenios & Paphlagonas primus monasticā philosophiā colere cœpisse fertur Eustathius. Quomodò in urbē Romanā migrarit, in Epitaphio Marcellæ indicat Hieronymus: Nulla eo tempore nobiliū fœminarū &c. Quanuis idē in Epitaphio Fabiolæ ad Oceanū, plurima tunc reliquā Italiā monasteria habuisse testatur. Iā de S. Martino Episcopo Turonensi Seuerus Sulpitius scriptū reliquit, quòd primò quidē Mediolani sibi monasteriū statuerit: deindē creatus Turonensis Episcopus, habuerit cellā ecclesiæ adhærentē, quā ppter hominum inquietudinem atq; molestias relicta, longiùs ab urbe monasterium erexerit, tam secreto loco, vt eremi solitudinem non desideraret: quodq; plurimi per Galliam idē fuerint imitati, vt plurimis Galliæ locis tam virorū, quàm sacrorum virginum, monasteria cernerentur. Ex hoc genere sacrorum hominū sacerdotes illi fuerunt, qui bello in Asia capti, atq; in Europā perducti, Germanos nostros, tempore Cōstantini Imperatoris, doctrina ac miraculis promouerunt, vt Christianam religionem amplecterentur. Atq; in tantū splendorem hoc vitæ genus excreuit, vt nobilissimi quiq; ad id sese libenter conferrent. Quanto enim quisq; vel eruditione, vel præstabat nobilitate, tanto pluris hoc vitæ genus, cuius finis vera in Deum pietas, faciendum existimabat: quo factū est, vt multi, iidemq; doctissimi viri, monasticæ vitæ formam, seu regulam præscripserint: ex Græcis, Basilius ille Magnus: ex Latinis, cum alij, tum vel maximè Hieronymus, Augustinus, Benedictus. qui omnes eundem Dei cultum, eandem felicitatem, & vitæ finem, spectantes, quanuis per viam, quæ Christus est, omnes, diuersis tamen semitis singuli ingrediebātur, diuersis vitæ institutis utebantur, & suis, vt vterentur, præscribebant. Sed hīc exclamabit aliquis, à Catholica religione alienus: Ergò in Papatu Sectæ sunt & hæreses. Cū enim tot sint monachorum Ordines, & singuli Ordines suas priuatas habeant deuotiones, & eas planè contrarias: necesse est cōtrarios esse,

Sozom. lib. 6. cap. 28. & 29. Nicephor. lib. 11. c. 34.

Sozom. lib. 6. c. 32. 31. Nicephor. lib. 11. c. 39.

lib. 6. c. 33.

Nicephor. lib. 9. c. 14.

Nicephor. ibidem.

libro 1. de obitu Martini.

Sulpitius lib. 1. & 3. Sozom. lib. 2. cap. 6.

esse, sibiq; cōtradicientes cultus diuinos, & tot sensus passim, quot capita hominum. Quis ineptias has, puerilesq; nãnas non rideat meritò? aut potius talium hominum cæcitatē defleat ex animi affectu, deniq; oret, vt mentem eorum, lumine gratiæ suæ illustret, nè in his & similibus errorum tenebris morientes, ad æternas tenebras, in æternum cruciandi, miseri detrudantur. Quid obstat enim, quo minùs possint multi eodem deuotionis modo Deum colere, si omnes æquè eandem obseruent analogiam Catholici fidei? Alijs Basilio, alijs Hieronymo, alijs Augustino, alijs Bernardo placuit vitæ institutis deuotionem exercere suam. Quid? An ista diuersitas vllam in se continet contrarietatem? an quicquam, quod fidei articulis aduersetur? Alijs iste, alijs alius placuit color atq; habitus: alius in hoc, alius in alio pietatis genere suos voluit exerceri: omnes tamen Ordines eandem retinent fidem, idem de singulis articulis fidei sentiunt, docent, semperq; docuerunt. Quare istis omissis, quæ sine ratione dicuntur, illud potius attendamus, quàm multis sæpè modis monachi fidem Catholicam non perturbarint diuersitate, sed iuuerint sanctitate, pietate, eruditione: de quo, vt non nisi ad exemplum eorum, quæ de hoc copiosissimè dici poterant, vnum ac alterum commemoretur: Sub Constantino Magno, optimi monachi, pijsissima vita & sanctissimis moribus, Ecclesiam mirificè ornarunt, propagarunt, confirmarunt, beato Athanasio cæterisq; Orthodoxis Episcopis contra Arianam perfidiam magno vsui fuerunt. Multe etiam florentissimæ prouinciæ, maximaq; regna, per eorum industriam à Paganismo ad Christianam religionem primò conuersa fuerunt. Plures quoq; monachi periculosissimas, pro tranquillitate publica & Catholica religione, ad diuersos Imperatores, Reges atq; magistratus, legationes susceptas, dextrè & feliciter magno cum vniuersi orbis fructu perfecerunt. Sabba monachus ad Anastasium Imperatorem hereticum, pro Helia Hierosolymitano Patriarcha legationem suscepit, & nè Ecclesiam Dei & veros Catholicos ampliùs vexaret, persuasit. Ad hæc multis Episcopatus monachi præfuerunt, rem literariam & sapientiæ studia incredibiliter in omnibus ferè prouincijs promouerunt, & tum exemplo & sanctissima vita, tum verbo & scriptis fidem propagarunt, ad pietatis virtutumque studia alios traduxerunt, & religiosè in chorum Sanctorum translati sunt. Atque vt de alijs monachorum Ordinibus in præsentiarum taceam: solus Ordo sancti Patris Benedicti, per annos trecentos Ecclesiam Dei laudabiliter sustentauit, dum fratres in eo degentes, non solum sanctitate conuersationis sibi proficerent, sed etiam populis doctrina, & librorum multiplicium editiōne prædicarent. De hoc sanctissimo Benedicti Ordine fuerunt sanctæ Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ summi Pontifices decem & octo: Cardinales, centum & octogintaquatuor: Archiepiscopi, in diuersis mundi partibus, mille quingenti sexagintaquatuor: Episcopi verò ter mille, quingenti, duodecim. atq; hi omnes ante concilium Constantiense. Habuit hic Ordo scriptores innumerabiles: Magnum Cassiodorum, sanctum Bonifacium, & tum, Princeps, olim antecessorem, doctissimum illum Rabanum Maurum, venerabilem Bedam presbyterum, & alios, quos cōmemorat Ioannes Trithemius Abbas Spanheimensis. Temporibus Ioannis Papæ xxi, ex annalibus

Trithemius de viris illustribus ordinis S. Benedicti lib. 1. c. 2.

Trithemius lib. 1. c. 5. & lib. 4.

lib. 1. c. 67.

lib. 2. de viris illustribus.

bus

lib. 1. cap. 4. & lib. 3. lib. 1. cap. 2. bus summorum Pontificum & historijs veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti fratres, Sanctorum catalogo inserti quindecim millia, quingenti, quinquagintanovem. Numerus autem monasteriorum huius Ordinis Abbates habentium, exceptis Praepositis, Prioratibus, & cenobijs monialium, vltra quindecim millia extendebatur.

Tanta igitur sacrarum literarum auctoritate, tot seculorum, ipsiusque adeo exorte Christianitatis iudicio, tot sanctissimorum ac doctissimorum virorum encomijs, cum sit monachorum status non comprobatus modo, & auctus numero, sed scriptis illustratus: cumq; contra nonnulli inueniantur, qui in hoc sua ponant sanctitatem, vt sancta quaeq; ac religiosa contemnant, qui tum demum se sapere putant, si nil, quod alijs placuit, ab ipsis probetur: operae precium me facturum existimaui, Reuerendissime Princeps, si REGVLAM SANCTI PATRIS BENEDICTI typis meis euulgarem, quod vel sic ex huius libri lectione aequi pijs; lectores intelligant, quam vanum sit eorum commentum, qui sanctissima monachorum instituta, mandata, & doctrinas hominum solent nominare, coq; nomine tanquam pharisaicos ritus, Christi doctrinae contrarios, rejicere, contemnere, exhibere. Quem quidem librum, atque hunc meum laborem iuste atq; ad communem vtilitatem a me susceptum, Celsitudini tuae potissimum, Princeps Reuerendissime, vt dedicarem, multae me & magnae causae impulerunt. Vt enim, quae multa praeclearaque dicere possem, de tuis virtutibus, de Catholicae fidei constantia, de charitatis zelo, de prudenti clementia, ac tali Principe digna moderatione, ea omnia omittam: ne, qui C. T. nouerunt, non satis: alij, vt sunt quorundam iniqua iudicia, plus satis, ad gratiam captandam dixisse me putent: Hoc utiq; est, quod nemo reprehendere potest, nulli meliori iure librum, qui sanctissimi Ordinis instituta complectatur, potuisse dedicari, quam ei, qui eius Ordinis principem locum obtinet, qui per Galliam & Germaniam Primas, sic cum affectu beneuolo complectitur, vt moribus exprimat, officio foueat, & ornet dignitate. Cui etiam istud accedit, quod tuus Principatus, Ecclesia Fuldensis, vt mater fidei Christianae in Germania nostrae rectissime potest nominari, ex qua tanquam ex fonte quodam vberissimo per diuum Bonifacium primum, ac per alios deinceps, riuuli gratiae diuinae deriuati, in qua lux Euangelij accensa, totam Germaniam illustrauit: iucundum C. T. fore iudicaueram, si, qui eorum virorum es in officio successor, ac in virtutibus imitator, ea vitae instituta sub tuo nomine imprimi videres, quibus illi vtentes, ad rem tantam perficiendam, diuinam gratiam perceperunt. Causae igitur cum sint tot & tantae, Reuerendissime Princeps, confido R. C. T. qua est in omnes beneuolentia, hunc meum laborem grate suscepturam, quo ego cum rem vtilem ad augmentum Catholicae religionis praestare, tum meum erga C. T. ac Reuerendos nobiles dominos Capitulares Ecclesiae tuae, atq; adeo erga vniuersum D. Benedicti sanctissimum Ordinem volui declarare. Deum Opt. Max. precor, vt qui R. C. T. ad maximam honoris culmen euegit, & singulari C. T. vere Religionis zelum tribuit, hunc animum sibi velit esse perpetuum, ac C. T. nobis & Reipub. Christianae quamdiutissime incolumem conferuet.

R. C. T. paratiss. cliens

Gerninus Calenius L.

RERVM

RERVM VERBORVM QVE IN REGVLAM D. BENEDICTI, ET COMMENTARIORVM IOANNIS DE TVRRE CREMATAE, ET SMARAGDI, AC RELIQVORVM huius operis, INDEX copiosissimus.

A.
Abbas ad quid eligatur. 314. b
Abbas aliorum peccata cum humilitate damnet. 318. a
Abbas a predicationis sermone cessare non debet. 313. b
Abbas culpam subditorum celeriter emendet. 317. a
Abbas cum timore Domini omnia facere debet. 322. b
Abbas debet esse forma & speculum ceterorum monachorum. 57. b
Abbas debet nomen maioris implere. 59. a
Abbas doctus esse debet. 275. b. & quanta scientia in Abbate requiratur. 276. a
Abbas duplici doctrina debet praesse. 58. b
Abbas magis prodesse debet, quam praesse. 417. a
Abbas medici more fratres sanat. 418. a
Abbas meliorem monachum plus ceteris amare debet. 315. b
Abbas monachorum suorum confessionem audire debet. 414. b
Abbas non debet discernere personas, triplici ratione. 61. a
Abbas non minus animarum curam gerere debet, quam rerum terrenarum. 319. a
Abbas non personas, sed virtutes discernere debet. 316. a
Abbas non secus regulam subiectus est, quam ceteri. 322. b
Abbas non sit personarum acceptor. 315. a
Abbas officij sui memor esse debet. 65. b
Abbas pro monachis sibi commissis in iudicio rediturus est rationem. 320. a
Abbas pro se & sibi commissis Deo rationem reddet. 415. b
Abbas pro sua anima Domino rationem reddet. 320. a
Abbas qualis, & quomodo pater esse debeat. 275. b
312. a
Abbas quando diligentiam omnem monachis tribuat, & vniuersam curam exhibeat. 313. a
Abbas quando in fratris sui oculo festucam videat. 315. a
Abbas quando in monasterio vicem Christi agat: & quod extra Domini praecipuum nil debeat constituit. 312. b
Abbas quibus virtutibus debeat esse ornatus. 276. a
Abbas quomodo fratribus conformare se debeat. 318. b
Abbas quomodo sit vocandus. 273. b 416. a
Abbas regulam cur praecipue iubeatur obseruare. 418. b
Abbas tenetur ad regulam obseruantiam. 277. b
Abbas triplicem considerationem habere debet in ordine congregationis disponenda. 272. b
Abbas verbis & factis praedicare debet. 314. a
Abbas vicem Christi agit in monasterio. 311. b. 344. b
Abbas vtrum in omnibus statutis regulae dispensare possit, & in quibus possit, & quomodo. 279. b
Abbas vtrum possit ad libitum dispensare. 290. a
Abbas acta monachi non debent reprehendere. 321. b
Abbas boni, seu Praelati, sex conditiones. 57. b
Abbas charitas in quo debeat esse equalis erga omnes. 316. b

abbatis cura circa excommunicatos qualis esse debet. 17.
abbatis mensa. 27. & quare separata a monachis. 273. b
abbatis nomine quis intelligendus. 54. b
abbatis officium. 3. 4. 31. & qualem se debeat praebere erga subditos. eodem.
abbatis ordinatio. 31. & electio. vide, Electio.
abbatis praecpta & iussa sancta sint. 344. b
abbati obseruandum. & duo, quae ab eo requiruntur. 242. a b
abbati vt cuncta prouide & iuste disponenda sint. 321. b
abbatem cur doctum esse oporteat. 417. b
ab abbate cur debeat ordinatio monasterij pendere. 419. b
ab abbate quae abesse debeant. 418. a
ab abbate quomodo monachi corripiendi sint. 417. b
in abbate quae requirantur. 416. b
abbates ferunt vasa Domini. 314. b
abbates tempore S. Benedicti erant sacerdotes, & per consequens & ipse. 23.
abbatiarum Benedictinarum solius prouinciae Moguntinae numerus quis. 429. a
abbatiarum ordinis S. Benedicti numerus quantus. 428. b
abnegare nos ipsos quomodo debemus. 542. a
abnegare semetipsum, quid. 79. a. 326. a. 361. b
abneganda monacho tria. 79. b
abnegationis perfectae exemplum in Abrahamo. 79. b
abrenunciare, quid significet. 293. a
abrenunciatio fit a Christianis duabus vicibus: in baptismo, in propria voluntate. 293. a b
abrenunciatio perfecta. 544. a
abrenunciatio in baptismo expositio, & causa. 293. a b
absentes fratres ne praetermittant opus Dei. 25.
absidio seu de monasterio proiectio. 18.
absorberi spiritualiter. 199. b
abstinendi idem modus omnibus statui non potest. 547. b
abstinendum cum licentia. 226. a
abstinentia fructuosa. 241. a
abstinentia religiosi. 227. b
abstinentiae mensura, & quae perfecta abstinentia. 563. a
abstinentis monachi quot quantaq; bona. 385. a
abundare quis sciat. 348. a
Acceptio personarum quando dicatur, vel non. & quae conditio proprie ad personas referatur. 61. b
accusatores nostri in iudicio. 113. b
actus inordinatus consideratur tripliciter. 82. b
actus vnde dicatur. 296. b
actus nostri quando ad superna ascendant. 356. a
actibus nostris magna obseruantia adhibenda. 581. a
Adhaerere Deo quis dicatur. 338. a
admonitio, proprie quid. 291. b
admonitio, siue consilium. 47. a
Aedificare supra petram. 44. a
aetas fortior quae dicatur. 286.
aetates sex distinguuntur. 203. b

b Affe-

INDEX RERVM ET VERBORVM

Affectus bonus quis, & quo seruiendum est. Deo. 551.a
 Agendarum rerum triplex gradus. 69.b
 agendum nihil sine causa. 578.b
 agere perperam, quid. 573.a
 Alleluia diuersas habet interpretationes. 182.b
 alleluia quando dicitur. 13. cur à Pascha vsque ad Pentecosten dicitur. 182. b. quare adueniente Quadragesima intermittatur. 183.a
 Amabilem sex faciunt. 74.b
 amari vis? ama. dictum elegans Senecæ. 75.a
 amaritudo quæ. 576.a
 ambitiosi malè honores ambientes, quomodo habendi. 567.a
 Ambrosianum responsum, hymnus est. 13. 14.
 ambrosianum vnde dicitur hymnus. 369.a
 amè, duas habet significationes apud Latinos. 370.b
 amor Dei inflammat & accendit munda pectora. 539.b
 amor Dei magis sentitur, quam exprimi potest. 539.b
 amor Dei quare non capiat in nobis locum, ratio. 87.a
 amor mundi inquietus. 57.a
 amor mundi noxius. 86.b
 amor mundi, turbulentus: contemptus, est quietus. 121.a
 amor non sentit laborem. 46.a
 amor propriè salutis. 262.b
 amoris Christi præclarum encomium. 330.b
 amoris ignem succendentia ligna. 75.a
 amoris Christi nil præferendum. 330.a
 ad amorem Dei irrationabilis creatura nos inducit. 539.b
 ad amorem Dei naturaliter inclinamur, nisi infansimus. 574.b
 inter amorem Dei, & mundi, quid differat. 46.b
 Anachoretæ 3.
 anachoretæ quales, & quare, sic dicti. 310.a
 anachoretæ qui sint. 55.a
 anachoretarum exordium. 55.a
 anachoretica vita cui conueniat. 55.b
 anachoreticæ vitæ fundatores. 55.a
 angeli & homines quomodo Deum cognoscant. 300.b
 anglos ad Christum Gregorius III. conuertit. 511.a
 anglosaxonum prædicatione B. Augustini, Petri, Melitii, Iusti, Paulini, Laurentij & Ioannis, monachorum ordinis S. Benedicti, à B. Gregorio Papa missorum, ad Christum conuersi. 477. b. & 478.a
 anima misera quæ efficiatur. 360.b
 anima pigra quæ dicitur. 336.b
 anima quæ dormire, quæ vigilare dicitur. 298.b
 anima quare multam cõtrarietatem patiat etiam in bono. 569.b
 animæ & corporis mors quomodo distent. 467.a
 animæ vires frangunt delicia. 336.a
 animam gubernare, cur difficile sit. 318.a
 animam nostram quando exaltemus. 355.a
 animæ non vilipendendæ Prælati. 60.a
 pro animarum salute orandum. 383.a
 animas regendi difficultas. 275.b
 animi quies summo studio quærenda. 584.a
 anni triplex distinctio. 234.a
 annona. 205.b
 antiphona vnde dicitur. 369.a
 S. Antonius & S. Paulus cœnobarum principes. 310.a
 anxius quis sit. 277.a

Aperire oculos, Prouer. xx. quid sit. 298.b
 apostata dicitur bis mortuus, & iudicium diuinæ indignationis contra apostatas: & quæ reditum ad seculum distuadent. 260.a
 apostatæ petitio quæ. 410.b
 apostatæ quomodo sint iterum recipiendi. 384.a
 apostatantes reprehenduntur. 259.b
 appetitus cibi, naturalis est. 547.b
 appetitum reprimere oportet, quem extinguere non possumus. 120.a
 Aquæ vltus ad potum naturæ sufficit. 548.a
 Arbitrio suo viuere, monacho periculosum est. 350.b
 ardua res, regere animas. 65.b
 arena quid designet, March. vij. 306.b
 argui publicè quis debeat. 286.b
 arma obedientiæ cur fortissima, & præclara. 294.b
 arma spiritualia luminosa sunt. 39.b
 arma spiritualia, quibus vincit Ecclesia. 39.a
 arrogantia, inuidiæ radix. & eius remedia. 552.b
 arrogantia signa. 102.b
 arrogantiam gignit superbia. 385.a
 ars artium, regimen animarum. 65.b
 ars regendarum animarum, est spiritualis. 348.a
 ars vnde dicta. 348.a
 artis corporalis & spiritualis discrimen. 348.a
 artifices in venditione mercium suarum fraudem & auaritiam vitare debent. 254.b
 artifices monasterij: vt eorum opera vilius vendantur aliquantulum, quam seculari. 27.
 artifices monasteriorum omnia cum humilitate & obedientia debent facere. 254.a
 Ascensus & descensus Angelorum in scala, quam Iacob vidit, quid designet. 356.a
 Atrebatensis prouincia ad Christum conuersa prædicatione Chilleni monachi ordinis S. Benedicti. 479.b
 attenti debent esse psallentes, propter plures causas. 188.a
 attentio ad diuinum officium. 187.b
 attentio triplex. 188.b
 Auaritiæ malum. 107. a. 609. 610.
 auaritiæ transgressio. 573.a
 auditor regulæ quis. 39.a
 auditor sanctæ doctrinæ duo consequitur in hac vita. 41. a
 auditus potissima via ad disciplinam spiritualem, euocat animam ad opus. 38.a
 S. Augustini vitæ epitome. 587.
 aula fugienda monacho. 85.a
 auri & probi monachi conuenientia. 311.a
 auris quid sit Apoc. ij. & expositio totius sententiæ. 299.a
 auris erymon. 29.b
 aurem cordis inclinare, quid. 291.b
 aures audiendi quis habeat, quis non. 299.a
 aures Domini, Psal. xxxij. quid. 302. b
 aures habentes, non audiunt. 40. a
 B.
 Alneorum vsus. 219.a
 S. Basilij M. vitæ epitome. 536.
 S. Basilij regulæ commendatio, ex qua B. Benedicti regula educta est. 36.
 Beatæ vitæ quanta gaudia. 300.b
 beatorum monachorum vita qualis sit. 359.a
 beatitudinis proprietates. 115.b
 benedictio quomodo sit petenda in mutuo fratrum occurfu. 273. b
 benedictionis & maledicti onis discrimen. 334. b
 beni-

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

benignitatis Christi exempla. 146. b
 benignitate non semper reguntur subditi. 64. a
 Biberes quid. 216. a
 bibentes crebro, reprehenduntur. 227. a
 bibendum vel edendum quantum sit. 336. a
 Blandimenta terroribus miscenda. 62. b
 Bohemorum Apostolus Thiedagus, ordinis S. Benedicti. 522.
 bonitas vbi deest, ibi vitium est. 320. b
 bonum omne à Deo: malum à nobis. 44. a
 bonum per se quomodo in malum cedat. 92. b
 boni propositi violator. 579. b
 bona diuersimodè implentur. 583. a
 bona temporalia sua quomodo religiosus disponere, & abalienare debet. 574. a
 boni dies qui nominantur, Psal. xxxij. 300. b
 boni sunt semper cum Domino. 17. b
 bonis operibus quare quandoque Sancti impediuntur. 583. a
 Breuis cur debeat esse oratio. 374. b
 Bruta cognoscunt benefactores suos. 574. b
 C.
 Cælestis patriæ quanta gaudia. 339. b
 Calamum quassatum quis conterat. 418. a
 calaneus hominis quid, & cur ei insidietur serpens antiquus. 295. b
 calceamentorum vsus. 549. b
 calceamenta pedum spiritualiter soluenda. 263. b
 cantus disciplina in septem consistit. 159. b
 caput serpentis, quando & a quo conteratur. 295. a
 carnalis tentatio comitatur somnolentiam. 177. a
 carnalitas, & eius remedium. 210. a
 caro data est nobis ad bellum. 80. a
 caro & spiritus diuersa requirunt. 80. a
 caro non refrenata quid pariat. 80. a
 caro quando Deum fitat. 336. a
 carnis desideria perficere, quid sit. 344. a
 carnis & spiritus discrimen. 326. a
 carnis maceratio indifcreta quid pariat clericis vel monachis. 80. b
 carnes quare prohibentur monacho. 224. b
 carniæ vsus quando monacho ordinis S. Benedicti permittitur. 219.
 castigare corpus, quid. 326. b
 castigandum corpus multipliciter, & quare. 80. a
 castigandum corpus, non occidendum. 80. b
 castigantes, corrigentes & custodientes alios, quales esse debeant. 375.
 castigatio corporis. 79. b
 casti & immundi multiplex discrimen. 345. b
 casti hominis conditiones. 136. b
 castitas cur vehementer amanda. 345. b
 castitas est fundamentum omnium virtutum. 136. b
 castitas & luxuria duplex. 303. a
 castitas vera quæ sit. 345. a
 castitas virgines facit angelis æquales. 345. b
 castitatis bona. 136. b
 castitates custodia consistit in decem. 136. b
 castitatis exemplum in Ioseph. 585.
 castitatis laus. 136. a. 324. b
 castitatis pulchritudo zonæ aureæ cõparatur. 324. b
 castitatem tria pariunt. 137. a
 Cassinus mons, in quo castrum & arx Apollinis olim, monasterio S. Benedicti nobilis. 428. a
 cassinense cœnobiium incensum à Longobardis iacuit desolatam annis centum duodecim. 468. b
 catholici qui vocentur. 369. b
 caudam in sacrificio offerri cur iubetur, & quæ eam Domino offerat. 295. b

Cellarius qualis debeat esse. 18. 384. b
 cellarius humilitatem maximè habere debet propter duo. 205. a
 cellarius quomodo distribuere debet. 566. a
 cellarij bonitas multum refert. 204. b
 Charitas bonorum omnium mater. 332. a
 charitas omni tempore retinenda. 331. b
 charitas omnium virtutum mater est, eaque determinat, quæ iudicanda sunt præcepta. 48. b
 charitas qualis esse debeat erga proximum, & quomodo mandatum charitatis impleatur. 555. b
 charitas quid, illiusque insigne encomium. 332. a
 charitas quomodo obtinetur. 574. b
 charitatis bona. 92. a
 charitatis Dei indicia quæ. 574. b
 charitatis duo effectus. 174. a
 charitatis fraternæ præcipua signa. 575. a
 charitatis mensura quæ. 574. b
 charitatis operibus conseruatur in nobis Dei charitas. 541. b
 charitatis ordo legitimus. 88. a
 charitatis ornatus. 576. b
 charius Christiano cur nil debeat esse, quàm Christus. 349. a
 Christus clauo nostri amoris fuit affixus cruci, potius quàm clauis ferreis. 262. a
 christus, cur Dominus, cur Christus, cur rex appellatur. 293. b
 christus in quali seculo inueniatur. 368. b
 christus quibus sit aduocatus. 170. b
 christi amoris præclarum encomium. 330. b
 christi D. omni duo pedes. 112. b
 christi amori nil præferendum. 330. a
 christi vestigia sequi, quid sit. 326. b
 christo qui dicantur aliquid præponere. 288. b
 christum sequi, quid sit. 326. a
 Cibaria preciosa non eligenda. 222. b
 cibus immoderatus nocet corpori. 547. b
 cibus monachorum qualis esse debeat. 222. a
 cibus non est studiosè preparandus. 223. a
 cibus religiosus, & de eius genere & modo. 585.
 cibi appetitus naturalis est. 547. b
 cibi vilitas sectanda. 548. a
 cibi vilitatem sectandam, pulchro exemplo docetur. 222. b
 ex cibi excessu quo ad corpus & animæ damna. 224. a
 cibum spiritualem contemnentes, acriter reprehenduntur. 220. b
 in cibo diuersus modus & vitandus in eo excessus, propter multa. 224. a
 cibari non quærendi. 223. a
 ciborum accurata præparatio, est nimietatis occasio. 223. a
 ciborum mensura. 21.
 ciborum voluptas & libido quomodo vincatur. 556. b
 in ciborum delectu vsus communis amandus. 548. a
 in cibus quid maximè eligendum. 547. b
 cilicij vsus. 571. a
 cingere lumbos fide quando dicatur, quando verò bonorum actuum obseruantia. 303. a
 cingendi modus religiosus. 585.
 cingulum monachorum duplex. 303. a
 circumfisionis ratio. 132. b
 circumstantia in confessione attendendæ. 169. a
 ciuitatis superne epilogatio bonorum. 117. b
 Clamora voce vti non debet monachus. 366. b
 clericorum nomine qui comprehenduntur. 269. b
 Cœnobiium & monasterium differunt. 55. a
 b 2 cœnobi-

INDEX RERVM ET VERBORVM

cenobialis vitæ nouem emolumenta. 53. b
 cogitatio diabolica quæ. 343. b
 cogitatio hominis quando Deo confiteatur. 359. a
 cogitatio mala surrepens nõ nocet, si contemnitur. 571. a
 cogitationes cur patri spiritali patefaciendæ sint. 341. a
 cogitationes malæ diuersis de causis oriuntur. 120. b
 cogitationum genera diuersa, & à quibus magis cauendum est. 120. a. 187. b
 cogitationes ad Christum allidere, quid sit. 341. a
 cogitationes celare maximè legitime demones. 76. b
 cogitationes malas ad Christum allidendas. 119. a
 contra cogitationes malas luctandum, non desperandum, & quæ sint remedia. 120. b. 121. a
 cogitationibus quando peccemus. 358. b
 cognitio nostra in patria. 116. b
 collatio quid sit. 396. b
 commendatio solennis officiorum. 230. a
 communio sacra omni Dominico die. 21. a
 completorio deesse multis de causis monacho non licet. 229. b
 post completorium cur tacendum. 396. a
 compunctio cordis quid sit. 401. b
 compunctio, Dei donum est. 569. a
 compunctio delectione nascitur. 241. b
 compunctiois commendatio. 191. b
 concupiscentia oculorum quæ sit. 325. a
 concupiscentia quæ est in primo motu, quia non est in potestate nostra, non prohibetur. 77. a
 concupiscentiæ nomine quid prohibeatur. 76. b
 conferendi inuicem vtilitas. 538. a
 confessio, bonum vomitus. 170. a
 confessio duplex. 343. b
 confessio institutionis est antiquissima. 552. b
 confessio peccatorum cui faciendæ. 552. a
 confessio peccatorum non omnibus faciendæ, & egregia similitudo de modo confessionis. 582. b
 confessio periculosa. 103. a
 confessio vtilis ad multa. 170. a
 confessionis bonum. 233. a
 confessionis condiciones decem. 168. b
 confessionis veræ probatio. 103. a
 confessionem monachorum suorum audire debet Abbas. 414. b
 confessiones reuelantium graue delictum. 233. a
 confessorum patrum duæ condiciones. 233. a
 confiteri propriè, dicere quod habes in corde. 168. b
 contra confitentes aliena peccata. 169. a
 congregatio & conuocatio quomodo distinguantur. 321. a
 congregatio regularis quæ dicitur. 184. b
 in congregatione viuens, tria beneficia consequitur. 54. a
 coniugatorum curæ. 584. b
 conscientia reatus quomodo curatur. 232. a
 conscientiam alterius peccato, eius ipse reus est. 568. a. b
 consilium à præcepto differt in tribus. 47. a
 consilium fratrum quomodo & quando adhibere debet Abbas. 5. a
 consilium seu admonitio quid. 47. a
 consilij proprii singularitas vitanda. 68. b
 consilium datur, lex & regula. 69. a
 consilium examinare, proprium est præsentis. 69. a
 circa consilium quatuor gradus Prælato obseruandi. 68. b
 consilio bono & maturo omnia agenda. 68. b
 consiliorum & præceptorum pulcherrima distinctio. 48. b
 consolationis defectu multa mala eueniunt confuturo in peccatis. 199. b
 consors & concors quis dicitur. 309. b.
 constantia in omni opere necessaria. 236. b
 constitutio & admonitio in multis differt. 47. b
 constitutio quid sit. 47. b
 constitutiones & admonitiones quis possit facere. 47. b
 consuetudo antiqua sanctorum Patrum seruitij mutui in monasterijs. 216. a
 consuetudo difficile vincitur. 542. a
 consuetudo iurandi non faciendæ. 322. a
 consuetudo mala euincenda. 263. a
 consuetudo quæ. 47. b
 consuetudinis non vilis authoritas. 47. b
 consuetudinis prauæ malum quomodo irrepit in peccatis. 103. a
 contemptus præcepti facit veniale mortale. 50. b
 ex contemptu peccare quando quis dicitur. 51. b
 contententium diuersa genera. 141. b
 contedere cum extraneo grauius est religioso. 141. b
 contendere quid. 140. b
 contentio amica quæ dicitur, & quod licita sit. 322. a
 contentio in oratione. 140. b
 contentio inter malos monachos oritur. 346. a
 contentio laudabilis. 140. b
 contentio præcedendi improbanda. 548. b
 contentio, quando est mortale, sic definitur à D. Ambrosio: Contentio est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris. 140. b
 contentio quando veniale. 140. b
 contentio vnde proueniat. 141. a
 contentiois mala. 141. a. 346. a
 contentiois seu litis causæ lex. 141. b
 contentionem fugiendam, octo rationibus confirmatur. 140. b
 ad contentiones vitandas remedia. 142. a
 conterere caput serpentis quis quando dicitur. 295. a.
 continens propriè quis. 547. a
 continentia ciborum. 547. b
 continentia religioso ante omnia necessaria, & quomodo feruor ætatis reprimatur in iuuenibus. 546. a
 continentia triplex. 136. b. 137. a
 continentia vera quæ sit. 546. b
 continentia vitiorum. 547. b
 contradicentis malum. 560. a
 contrarietas locutionis dupliciter consideratur. 140. b
 contristari Deus quomodo dicitur. 296. a
 contristatio salutaris. 560. a
 contumax de monasterio expellatur. 34. a
 contumax & inobediens differunt. 195. b
 conuentus est quasi iumentum. 214. a
 conuersatio nostra Deo quando placeat. 362. a
 conuersationis mutæ magna cautela & distinctio. 578. a
 conuersio exterior. 263. a
 conuersio exterior tantum Deo non placet. 263. b
 conuersio rectè dicitur transitus ad religionem. 254. b
 conuersionem moru multas de causis aliquis in monasterio non assequitur. 263. b
 à coquinæ officio excusantur ægroti. 389. a
 à coquinæ officio qui monachi excusantur. 19. 20. correctio

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

correctio fraterna, & quatuor circa eam aduertenda. 285. b
 correctio præcipue amanda est à religioso. 196. b
 correctiois fraternæ quatuor gradus. 201. a
 correctiois modus. 203. b. idem non expedit omnibus. 277. a
 correctiois neglectæ mala. 64. b
 correctiois negligentia, & eius causæ. 63. b. 64. a. b
 correctio digna, dissimulanda non sunt. 269. b
 in correctioe ordo necessarius. 202. a
 correctio fraterna præcepti est. 568. b. & exemplum diri iudicij contra agentes remissius cum his qui delinquant, nec eos arguentes, ibid.
 correctio honestorum, & durorum ac superborum, qualis esse debeat. 317. b
 correctio quadruplici ratione amanda est. 196. a
 correctio quomodo adhibenda. 195. b. 551. b
 correctiois modus optimus. 585. a
 ad correctiois amorem maximè pertinens. 196. b
 correctioem libenter sustinere, laudabile est. 196. b
 in correctioe ætatis habenda est ratio. 581. b
 correptus defendens peccatum, quid de eo censendum. 553. a
 correpti, tristantis contra corripientem, malum. 553. a
 corrigendorum vitiorum iuxta regularem disciplinam quis seruandus ordo. 322. b
 corrigentes, castigantes & custodientes alios, quales esse debeant. 375. b
 corripere peccantem, indignationis iustæ est. 581. a
 corripendus qualis affectu esse debeat. 553. a
 corripienti quomodo ab abbate fiat monachi. 417. b
 corripientis affectus qualis esse debeat. 553. a
 corripientis bono affectu signa. 581. a
 corripientis malo affectu pœna. 587. b
 corruptela quorundam Prælatorum. 61. a
 Crux animæ. 79. b
 crux vnde, ibid.
 crucis signum efficacissimum est aduersus diabolū. 177. b
 crucem tollere, quid. 361. b. 542. b
 Cuculla villosa quæ. 250. a
 cucullæ erymon. 250. b
 culpa tacendo citius, quam loquendo, refugitur. 353. b
 culpa tribus modis perpetratur. 163. a
 culpæ graues. 197. b
 culpæ leuiores. 197. a
 cura immoderata temporalium quantam inordinationem importet. 85. a
 cura infirmorum quanta esse debeat. 390. b
 curatio culparum, quæ committuntur in exteriori opere. 232. a
 curiositas damnatur. 173. b
 currendum quomodo in hac vita. 308. a
 custodia actuum nostrorum firmatur ex consideratione præsentis Dei omnia videntis. 118. b
 custodiam ori quis ponat. 352. b
 custodiat vias suas quis. 352. b
 custodientes, corrigentes & castigantes alios, quales esse debeant. 375. b
 D
 Amnatorum pœna duplex. 339. a
 damnatorum in gehenna pœna. 308. a
 dani conuertuntur ad fidem. 495. b
 dauidis mansuetudo. 585. a
 Debitum dupliciter. 48. a
 decanus. 193. a
 decani monasterij. 16. a
 decani officium quod sit.
 defectibus spiritalibus dupliciter subuenitur. 82. b
 secus delectationis introitum cur mors posita dicitur. 360. a
 delicatus quis dicitur. 401. a
 delicati qui sint. 237. a
 deliciae carnales multiplici ratione non amandæ. 80. b
 deliciae carnales quomodo distent à spiritalibus. 327. a
 deliciae corporales quæ sint. 81. a
 deliciae vires animæ frangunt. 336. a
 deliciae vnde dicitur. 327. a
 contra delicias exemplum. 81. a
 delictum nullum paruum dicendum. 551. b
 dentes à demendo dicuntur. 111. a
 denunciatio. 589. b
 descriptio breuis felicitatis primi hominis in paradiso. 327. b
 desiderium malum quomodo vincatur. 556. b
 desideria carnis militant aduersus animam multipliciter. 130. b
 desideria carnis perficere, quid sit. 344. a
 desideria carnis non perficienda. 130. b
 desideria non habere, impossibile est, sed perficienda non sunt. 130. b
 desperandum de venia peccatorum consequenda nunquam. 347. b
 desperandum nunquam de misericordia Dei, propter quatuor. 145. b
 desperatio grauissimum peccatum. 146. a
 contra desperationem quinque remedia. 146. b
 detractio est velut vipera. 111. a
 detractio, & duos esse casus, in quibus aliorum mala commemorare licet. 556. a
 detractio, homicidium est. 75. b
 detractio maiorum quale malum. 556. a
 detractiois definitio. 110. a
 à detractioe quinque considerationes nos retrahunt. 110. b
 detractor est peior fornicante. 111. a
 detractor quare odibilis. 111. a
 detractor rectè serpenti comparatur. 111. a
 detrahentis pœna. 556. a
 detrahentis remedium. 43. b
 detrahentium, linguæ dentes vocantur. 111. a
 detrahere maius peccatum est, quam fornicari. 337. b
 detrahere quis dicitur. 337. b
 deuotio est medulla holocaustorum, & quid sit deuotio. 191. b
 deuotionis excitamentum efficax ad Dominici corporis sacramentum. 571. b
 Deus bonis actibus nostris exultat, de malis contristatur. 296. b
 deus à longè cognoscitur. 162. b
 deus consecrauit sibi aliquid de omnibus. 244. a
 deus contristari quomodo dicitur. 39. b. 296. b
 deus diligendus tripliciter. 72. a
 deus disponit omnia. 96. a
 deus est summum & solum bonum. 539. b
 deus irasci duobus modis dicitur. 297. a
 deus libenter in nobis duo aspicit. 163. b
 deus, lux est. 539. b
 deus non præcipit impossibile. 575. b
 deus patiens dicitur. 44. b
 deus probare aliquid quomodo intelligatur. 166. a
 deus quando scrutetur corda nostra, quando renes. 358. b
 deus quid. 300. b
 deus quid querat à nobis. 71. b
 deus quomodo per creaturas intelligatur. 41. b
 deus quomodo pro nobis sit. 302. b

INDEX RERVM ET VERBORVM

deus videt omnia. 118. a. 340. b
 deus vocat nos ad se septemplex voce. 41. a
 dei amor nihil præferendum. 425. a
 dei beneficium maximum. 540. b
 dei beneficia communia omnibus. 540. a
 dei beneficia erga nos innumerabilia sunt, nec gratiam de his referre sufficimus. 540. a
 dei descriptio, quoad hominis captum. 301. a
 dei memoria, signaculum est eius dilectionis in nobis. 541. b
 dei nobilitas. 71. a
 dei proprium. 169. a
 dei tacere, est non punire. 163. b
 dei verba arguent nos in iudicio. 538. b
 deo adhærere quis dicitur. 338. a
 deo gratiæ agendæ sunt pro bonis omnibus. 338. a
 deo de suis bonis pareat quis. 297. a
 deum ex debito amamus. 539. b
 deum irridere, quid. 266. a
 deum quandò audiamus vel alloquamur. 127. a
 deũ quomoddò homines & angeli cognoscant. 300. b
 deum qui perfectè diligant. 323. b
 deum quis verè noverit. 323. b
 de Deo pulchrum. 186. b
 Diabolus antonomasticè dicitur peccator. 196. 202. a.
 diabolus dicitur malignus, & quomoddò deducatur ad nihilum. 43. b
 diabolus præcipuè cor nostrũ nicitur obtinere. 120. a
 diabolus quandò fortis fit, quoad annihiletur. 305. a
 diabolus quid interpretetur. 305. a
 diaboli halitus. 120. a
 diabolo repugnandi conueniens modus. 119. b
 diabolum quandò iustus respuat. 305. a
 diabolici regni pars maxima in cogitationibus consistit. 119. a
 dicere rectè scit, qui ordinatè nouit tacere. 62. b
 dies hinc nobis ad inducias dantur. 44. b
 dies patriæ boni. 40. b
 dies vitæ hinc mali. ibid.
 diei æternitatis aut caelestis descriptio. 299. a
 diei Dominicæ excellentia. 170. b
 diei Dominicæ obseruantia. 24.
 diffidentia de diuina prouisione, & remedium contra eandem. 210. a
 dilatio cordis, iustitiæ delectatio. 46. b
 dilectio Dei & dilectio mundi. 85. b
 dilectio Dei & primum dignitate & perfectione, & maximũ mandatorum, instrumentum primum spiritualis artis. 70. a
 dilectio inimicorum ex octo conueniens & facilis inuenitur. 98. b
 dilectio proximi accipitur tripliciter. 74. b
 dilectio proximi instrumentũ secundum spiritualis artis. 72. b
 dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. 74. a. 323. b
 dilectio sola requiritur à nobis pro omnibus Dei in nos beneficijs. 540. b
 dilectionis Dei & proximi mira coniunctio. 541. a
 dilectionis fraternæ utilitates plures. 73. b
 dilectionis inimicorum magna commendatio. 98. b
 dilectionis mutæ ratio. 541. a
 dilectionis ordinem qui peruertant. 323. b
 dilectionis regula diuinitus constituta quæ sit. 323. a
 dilectionis regula quandò alijs facere quæ nobis volumus fieri, sit præceptum, vel ne. 79. a
 dilectionis signum. 136. a
 dilectionis virtutem naturaliter nobis inesse. 539. a
 dilectioni obest, per multa vagari. 541. b

dilectioni proximi adscribitur modus, & quare, pulchra consideratione. 74. a
 ad dilectionem Dei pulcherrima excitatio. 70. a
 ad dilectionem Dei septem nos inducunt. 70. a
 ad dilectionem fraternam quatuor maximè inducunt. 140. a
 ad dilectionem proximi quæ incitent. 73. a
 diligant Deum perfectè qui. 323. b
 diligendus est Deus omni hora. 70. b
 diligendi Deum causa singularis illa eius in nos dilectio est. 70. b
 diligendi Deum modus, est sine modo. 72. a
 diligendi Deum modus quomoddò intelligatur. 71. b
 diligendum mundum non esse, decem rationibus. 85. b
 diligendi inimici, & quod non est impossibile diligere inimicos. 575. a
 de diligendis inimicis præceptum quomoddò intelligendum. 99. a
 ad diligendum alterutrum exemplo multiplici inducimur. 73. a
 diligens seipsum, Græcè philautus dicitur, cuius vitij finis interitus. 574. b
 diligere Deum ex toto corde & tota anima, & c. quid sit. 88. b
 diligere Dominum, quid sit. 323. a
 diligere inimicos cur debeamus, quanta sit virtus, quot & quanta commoda adferat. 354. a
 diligite alterutrum, id solum fit, sufficit. S. Ioan. discipuli Domini diuini. 73. b
 discernere personas Prælati non debet, triplici ratione. 61. a
 discernimur à Deo propter virtutem. 61. a
 disciplina quid sit. 289. a
 disciplina est ordinata morum correctio. 37.
 disciplina & humilitas cur rectè socientur. 356. b
 disciplinæ alicuius assequendæ facilitas. 54. a
 disciplinæ regularis septem gradus. 201. b
 discipulo audire & facere conuenit. 354. a
 discipulis discrimen impendens. 538. b
 discordes Deus non exaudit. 145. b
 discordia multa mala parit. 145. a
 discordia quid pariat. 74. a
 discretio in hospitibus tractandis qualis adhibenda sit. 405. a
 discretio in iniungendo adhibenda. 277. a
 discretio, mater omniũ virtutum, debet esse in Abbate. 31.
 discretio personarum dupliciter habenda. 143. a
 discretiois lima omnia Abbati temperanda. 37.
 dispensabile mandatum à Deo, nõ ab homine. 279. a
 dispensabile mandatum ab homine aliquo. 279. a
 indispensabile omninò mandatum. 278. b
 dispensare in quo Papa non debeat. 279. a
 dispensatio circa regulam B. Benedicti, & vtrum in regula possit fieri dispensatio. 278. b
 dispensatio duplex, & vtrum possit aliquis cogi ad suscipiendam dispensationem. 280. b
 dispensatio ex causa rationabili. 211. a
 dispensatio quid propriè. 211. b
 dispensationis ratio, & vtrum dispensatio pertineat ad solos Prælatos, & ad quos, & quare pertineat. 279. a
 circa dispensationes quid maximè cauendum, & quandò & quare dispensandum. 280. a
 dispensator debet esse sollicitus, & quare. 204. b
 dispensatoris mali iudicium. 566. b
 dispensatores non debent esse multi in monasterijs. 205. b

dispen-

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

dispensatores sunt Prælati, duplici de causa. 279.
 diffensionum fomes inter Abbatem & fratres. 281. b
 dissimulanda sunt subditorum vitia quandoq. 65. b
 dissimulatio vitanda Prælato, & quoad dicitur dissimulare. 63. a
 distributio à quo fiat in monasterijs. 212. a
 distributio quibus fiat. 212. b
 distributiones quomoddò faciendæ. 19.
 distribuendi modus. 212. b
 districtus quid duabus de causis constituitur: vel propter emendationem victorum, vel propter pacis conseruationem. 46. a
 diuinae bonitatis signa in nos. 44. b. 45. a
 diuinarum scripturarum meditatio. 584. a
 diuini amoris suauitas. 71. a
 diuini amoris utilitas multiplex. 71. b
 diuitum terror ipse sibi exigit honorem. 28.
 Docendi & discendi modus. 585.
 doctor si benè viuat, duo facit: docentè emendat, & se graui liberat probro. 60. b
 doctoris conditio necessaria. 538. a
 doctoris incumbens periculum. 538. a
 doctoris officium. 588.
 doctores Catholici. 289. b
 doctrina iniqua quæ sit. 58. a
 doctrina omnis verbis & exemplis constat. 312. b
 doctrina mali etiam Prælati accipienda. 135. a
 doctrina sanctorum ad perfectionis celsitudinè pertinet. 34.
 doctrina sanctorum Patrum triplici conditione audienda. 38. b
 in doctrina forma seruanda est, & congruentia temporis. 62. a. b
 doctus prædicator quis in Ecclesia. 276. a
 dolor perpetuus in hac vita. 129. b
 dolorum variæ causæ. 329. b
 dolus in lingua. 43. a
 dolus in lingua quomoddò fiat. 332. b
 dolus quomoddò sit. 40. b. 91. b
 dolus quid sit. 301. b
 dolum in corde tenere, quid. 331. a
 dominus cur pius dicatur. 292. a
 domini est, ad poenitentiam diu expectare. 361. a
 domine labea mea aperies, cur ter dicatur. 369. a
 dominicæ diei obseruantia. 237. a
 donum Spiritus sancti quomoddò acquiratur. 569. b
 dona cum augmentur, crescunt rationes. 65. b
 dona Dei quare etiam indigni accipiant. 580. b
 ad dormiendum ordinatè decem pertinentia. 194. a
 dormire quomoddò anima dicatur. 298. b
 dormire singuli seorsum quomoddò debeant monachi. 376. b
 dormitatio importuna quomoddò reijcienda. 557. b
 dormitio, & circa dormitionem ad castitatem spectem obseruanda. 193. b
 dormitoria Monachorum, & quomoddò dormiant. 16.
 Ducatus Christi & Euangelij, idem sunt, & quid. 303. a
 ducatum Christi transeuntes qui sint, quem sequantur, quomoddò sequantur, & quid tendant. 303. b
 duri ac superbi vt sint corripienti. 317. b

E.

Ebrietatis damna. 107. a
 ebrietatis incommoda. 336. b
 ebrietatis mala. 107. a
 ebrietatis turpitudine exemplis probata. 107. a
 Ecclesia cur conuocatio Latinis dicatur. 299. a
 ecclesiæ cur septem à Ioanne in Apocalypsi scriban-

tur. 299. a
 Edacitas quanta mala afferat. 336. a
 edendi forma religiosi. 586.
 edendum & bibendum quantum sit. 336. a
 Efficaciter quid, & vnde deriuetur. 292. a
 Egestas, Prouerb. xx. quid. 298. b
 Elationis etymon. camq. fugiendam, propter octo rationes. 142. a
 elatus quis. 576. b
 elatus, id est, superbus, vnde dicatur. 305. b
 electio Abbatis, & tres electionũ differentia. 274. b
 electioni prauæ se opponentium meritum. 275. b
 in electione Abbatis, nè præualeat prauorum consensus, ad tria genera hominum recurrendum. 275. a
 in electione maior pars quæ dicatur. 275. a
 electorum est, diuerrere à malo, & facere bonum: cæterorum, vel facere bonum & non declinare à malo, vel declinare à malo, & nõ facere bonum. 301. b. & 302. a
 eleemosyna. 82. a
 eleemosyna pauperibus libenter eroganda. 328. a
 eleemosynæ duplex genus, quo monachi pauperes recreare debent. 328. b
 eleemosynam monachis dans, infirmos visitat. 329. a
 eloquij mali vel prauis definitio. 124. a
 eloquia Domini cur bona, sancta, & ad ædificationem apta, dicantur. 353. a
 Eminia quid sit. 226. a
 Eremitæ veri qui sint. 55. b
 erroris poena in Psalmis, aut Responsorijs, aut Antiphonis recitandis. 23.
 errorem aliorum tueri, quàm sit graue peccatum: & quomoddò puniendus, qui fratris errorem defendit. 285. b
 Esurire quis sciat. 348. a
 Euagatio mentis diuersis de causis euenit. 187. b
 euangelium cum legitur, quare in assurgendo reuerentia exhibetur. 180. a
 eucharistiæ quali fide & deuotione suscipiendæ. 571. b
 Exaltare animam nostram quandò dicatur. 355. a
 examinare quotidie actus suos diligenter debet monachus. 340. b
 excedere propriè. 232. a
 excommunicandus quis sit. 383. a
 excommunicatio adhibenda est casibus sex. 195. b
 excommunicatio monachorum. 16.
 excommunicatio oratorij, vel mensæ, & excommunicati poena. 23.
 excommunicatio quomoddò & qualiter inferenda sit. 198. b
 excommunicatio timenda est, propter multas rationes. 198. a
 excommunicationis modus. 17.
 excommunicationis poena, cur vltio rectè dicatur. 383. a
 excommunicationem sequitur erga contumaces abscessio post verbera. 18.
 excommunicatus datur diabolo. 198. a
 excommunicato an aliquid sit distribuendũ. 212. b
 excommunicato se iungens sine Abbatis iussione, in similem incidit excommunicationem. 17.
 excommunicatũ absoluiturus, quid faciat Abbas. 231. a
 excommunicatũ, p. leuibus quomoddò satisfaciât. 231. b
 excommunicati pro leuioribus culpis, vtrum possint celebrare. 197. b
 ab excommunicatorum participatione multiplici de causa cauendum est. 198. b

excusa,

INDEX RERVM ET VERBORVM

excusatio mala. 103.
 exempli boni efficacia. 59. a. 264. a
 exemplo Patrum iuniorū animi excitantur ad imitationem virtutum. 427.
 expectare diū ad poenitentiam, Domini est. 361. a
 experientia bonum. 59. b
 extollere. 236. b

F.

Fallentium in oratorio distinctio. 232. a
 falsus testis quibus personis noceat. 325. b
 falsi fratres qui dicantur. 167. a
 falsi testimonij nomine quid interdicitur. 77. a
 fame nullus vnquam sanctorum perijt. 214. a
 Felicem fuisse, durum infortunij genus. 430. b
 felicitatis primi hominis in paradiso brevis descriptio. 327. b
 femoralium vsus. 252. b
 ferramenta monasterij. 19.
 festum omnium Sanctorum institutum. 511. b
 festa sanctorum multis de causis celebrantur. 182. a
 festiuitates præcipuæ Domini nostri. 182. a
 festiuitates sanctorum celebres. 182. b
 Fides & Spes dilectionem nobis inferunt & desiderium mandatorum. 574. a
 fides quid, & vnde dicitur. 309. a
 fides quomodo absque charitate esse potest. 580. b
 fidem seculo quis seruet. 311. a
 fideles omnes sub vno Domino militant. 61. a
 filius dicitur quatuor modis: natura, adoptio, imitatione, doctrina. 38. a. & 291. a
 filius vnde dicitur. 38. a
 filium quid debeat intentum reddere. 38. a
 filij Dei quales esse debeant. 331. b
 filiorum in numerum bis recipiuntur monachi: in baptismo, in conuersione. 296. a
 Flendum cur in hac vita, non ridendum. 342. b
 Floriacensis cenobij fundator. 482. b
 Fœmina, malum genus. 137. a
 fœminas quarè inter viros illustres recensuit Tritemius. 460. b
 Foris audita, non sunt fratribus referenda in monasterio. 422. a
 formica, Prover. xxx. strenuā monachorum vitam significat, eiusque causa. 292. b. & 293. a
 formidinem & spem habere debet iustus. 338. a
 fortitudo boni monachi qualis esse debeat. 362. b
 D. Francisci vita breuis & succincta. 595.
 frater eiectus è monasterio, recipi cupiens, spondeat duo. 203. a
 frater in monasterio non præsumat alterum defendere. 33.
 fratri impossibile imposto quid faciendum. 33.
 fratrem quis cedere possit. 286. a
 fratres absentes agant opus Dei, cum tremore diuino stectentes genua. 25.
 fratres absentes peregrinantes, domum reuertentes quid facere debeant. 32. 33.
 fratres egredientes monasterium, & circa eos quinque documenta. 284. a. b
 fratres eūtes ad Sarracenos & infideles, petant licentiam à Ministro. 598. b
 fratres Minores non ingrediantur monasteria monachorum. 598. b
 fratres Minores plūs curent vt habeant spiritum Domini & sanctam eius operationem, quam scientiam scripturarum. 598. b
 fratres non longè proficiscentes, qui eodem die sperantur reuerfuri, nè foris manducant. 25.
 fratrum Prædicatorum cautissima profitendi forma. 52. a

ma. 52. a
 fratres, quibus feruendum est, quales esse debeant. 555. a
 fratres quomodo recipiendi, sub regula D. Francisci. 596. a
 fratres quomodo suscipiendi. 27.
 fratrum carnalium & spiritualium differentia. 208. a
 de fratribus iterum recipiendis decisio. 203. a
 fraternitas spiritualis à carnali differt. 213. a
 fraternitas triplex. 73. a. 95. a
 Frisiorū & Vuilthorum apostolus Vuillebrordus, ordinis S. Benedicti. 486. b
 Furoris proprium quid. 581. a
 furtum duplex. 76. b
 furtum facit, qui Dei seruitio neglecto seruit diabolo. 325. a
 furtum religioforum. 76. b
 furtum quam graue peccatum sit. 324. b
 furti nomine quid accipiat. 76. a

G.

Gaudium secundum Dominum. 557. a
 cum gaudio votū Dño Deo offerendū. 401. b
 gaudia celestis patriæ quanta. 339. b
 Gehenna qualis locus. 308. a
 gehenna quid, & vnde dicitur. 339. a
 gehennæ timor, & sex considerationes circa eius poenitias. 114. a
 Gladius spiritus sancti. 238. b
 Gloria patri, quarè orationi Primæ in officio diuino & Psal. addatur. 177. b
 gloriæ nomine quid intelligat B. Benedictus. 298. a
 gloriandum cur non sit de bonis. 305. b
 gloriari in Domino, laudabile. 576. b
 gloriatio culpabilis duplici ratione dinoscitur. 576. b
 Gradus octo ascendendi in caeleste tabernaculo. 43. a
 gratia Dei quid in Paulo fecerit. 305. b
 gratia multiplicatur, dum communicatur. 543. b
 gratia quarè nõ querentibus aliquando datur. 569. a
 gratia vniuersi cuius debet in cõmuni prodesse. 543. a
 gratiæ magnitudo damnationis maioris o casso ingratias est. 541. a
 gratiam quarè aliquando non obtinemus, licet eam diligenter postulemus & queramus. 569. b
 gratiæ agenda Deo quadrupliciter. 112. a
 gratiæ agenda in omnibus. 112. b
 gratiæ sunt pro omnibus bonis habende Deo. 338. a
 gratiarum actio est optima custos beneficiorū. 112. a
 gratitudo qualis esse debeat nostre vocacionis. 562. a
 Gubernare animam cur difficile sit. 318. a
 gula est rationis sepulcrum. 107. b
 Gyrouagus quis dicitur. 312. a
 gyrouagi monachi. 271. b
 gyrouagi monachi detestabiliores Sarabaitis. 31.
 gyrouagi qui sint. 57. a
 gyrouagorum malitia describitur. 57. a

H.

Habitus honesti vsus, & quod in vili habitu ornatus queri possit. 573. a
 habitus moresque debet pariter cõuenire. 549. a
 habitus ordinatus quis. 549. b
 in habitu religiosi decem reprehensibilia. 251. b
 Hæreditas celestis cur incorruptibilis vocetur, cur incontaminata, cur immacescibilis. 397. a
 hæreditas felix, quam multitudo cohæredum non coangustat. 73. a
 hæreses vnde. 104. b
 hæresiarchæ tres Cathari, conuicti, & pertinaciter in errore manentes, combusti Coloniae. 461. b
 Hebdomadarius lector. 20. 21.

hebd.

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

hebdomadarij ministrantes. 20.
 hemina vini. 21.
 heptaticum quid. 228. b
 Hierusalem significatio moralis. 239. a
 hilarem vultum in omni dato quis faciat. 351. b
 historiographi officium. 511. a
 Hodie, eymologia. 298. b
 hodie quid sit, Psal. xclij. 298. b
 homicidium duplex: corporale, & spirituale. 75. b
 homicidium corporale multipliciter perpetratur. 75. b
 homicidium spirituale quadrupliciter committitur. 75. b
 homo est animal sociale communicabile. 541. a
 homo de limo quarè formatus dicitur, pulchra speculatio. 120. a
 hominis magna dignitas. 262. b
 homines & Angeli quomodo Deum cognoscant. 300. b
 honestas consistit in tribus. 289. a
 honestus vnde dicitur. 317. b
 honestiores vt sint corripiendi. 317. b
 honor diuersis de causis exhibetur. 77. b
 honor licite exhibetur, sed illicite requiritur. 558. b
 honoris nomine quid intelligatur. 77. b
 ad honorem mutuum multa incitant. 78. a
 honorandi præ cæteris Prælati. 79. a
 honorandi sacerdotes. 79. a
 in honorandis hominibus quadruplex habenda ratio. 78. b
 honorans hominem, honorat Deum, & econuerso. 78. b
 honorauit Deus hominem, & quomodo. 78. a
 honorare omnes homines quando dicitur monachus. 325. b
 hora extrema quarè sit ignota nobis. 113. a
 hora quid dicitur, Roma. xij. 298. b
 horæ canonicæ consecratæ sunt quibusdam nostræ Redemptionis operibus. 184. a
 horæ canonicæ quarè dicantur, & quarè certis horis instamur Dei laudibus. 183. b
 horæ competentes. 206. a
 horæ constitutæ sunt ad laudandum Dominum, tribus de causis. 184. a
 horas canonicas an quis repetere teneatur. 189. b
 hospitalitas quibus sit exhibenda. 245. b. 246. a
 hospitalitatis magna gratia. 246. b
 hospitalitatem sectari, quid sit. 402. b
 ad hospitalitatis gratiam plurima nos inducunt. 246. a
 hospitarius potest esse causa probationis nouitio. 256. a
 hospes quarè non nisi oratione præmissa suscipiatur. 246. b
 hospites suscepti, ad orationem sunt ducendi. 403. b
 hospitum causa quarè ieiunia non sint volanda. 403. b
 hospitum præfecti ex fratribus ordinandi. 248. b
 hospitibus non debent associari monachi absque licentia. 249. a
 hospitibus omnibus non conuenit in refectorio comedere, propter tria. 248. a. b
 hospites omnes excipiendos. 25.
 hospites suscipiendi modus. 246. b
 propter hospites quoslibet an liceat frangere ieiunium, & si debeant comedere carnes hospitum gratia. 247. b
 in hospitibus tractandis qualis adhibenda discretio. 403. a
 hostia Deo accepta describitur. 80. b
 Humiliari quis sciat. 348. a

humilis quis. 44. a
 humilis & superbi duplex discrimen. 305. b
 humilior semper magis proficit. 271. b
 humilitas cur sequatur superbum. 354. b
 humilitas Deo nos & hominibus gratos facit. 172. b
 Nihil ita gratum Deo nos facit, quam si vitæ merito magni, sed humilitate infimi videamur.
 humilitas dicitur virtus, qua homo verissima sui cognitione vilescit. 171. a
 humilitas & disciplina quarè rectè sociantur. 356. b
 humilitas fundamentum est virtutum. 106. b. 158. a
 humilitas in oratione quantum placeat Deo, exemplis probatur. 191. a
 humilitas in quo consistat, & quarè sit radix eius. 159. b
 humilitas magistra est & mater omniū virtutū. 367.
 humilitas B. Mariæ virginis. 158. a
 humilitas Moyfi. 158. b
 humilitas non debet esse indiscreta in Prælato. 64. a
 humilitas nõ tã in sermone est, quam in mente. 355. a
 humilitas omni tempore necessaria. 61. a
 humilitas perfecta & summa in quo consistat. 355. b
 humilitas prima diuini muneris gratia. 44. a
 humilitas quæ, & eius acquirenda difficultas. 558. b
 humilitas quarè amabilis, & superbia odibilis. 75. a
 humilitas quarè præcipue vincat inimicum. 119. b
 humilitas, summa monachi virtus est; supbia, summum vitium. 354. a
 humilitas vera est, quam obedientia comes non deserit. 148. b
 humilitatis culmen quot modis cõplectamur. 355. b
 humilitatis effectus. 44. a
 humilitatis externæ signa. 585.
 humilitatis gradus duodecim. 9. 10. 11. versu expressi. 160. a
 humilitatis gradus primus cur timor Domini rectè constitutur. 356. b
 humilitatis gradus primus, obedientia sine mora. 7.
 humilitatis mater, cognitio sui. 171. a
 humilitatis radix est timor Dei. 160. a
 humilitatis Titulum primus S. Sedi apostolicæ ascriptis B. Gregorius Magnus. 511. b
 humilitatem amabilem decem faciunt. 157. b
 humilitatem internam & externam habeat monachus. 366. b
 ad humilitatem efficacis inductio. 106. a
 ad humilitatem inducentia quatuor. 173. b
 humilitate nisi condiantur, opera nostra nulla sunt. 355. a
 de humilitate gratias Deo agere debemus. 172. b
 humiliter de nobis quando sentiamus. 355. a
 Hymnus vnde dicitur Ambrosianum. 369. a
 hymni animi solatia largiuntur. 584.
 hymnorum præcipui inuectores. 178. a

I.

Iactans quis. 576. b
 iactantiæ signa. 102. b
 ianitor qualis constituendus. 420. b
 Ieiunandum à quibus rebus sit. 327. b
 ieiunantium inuidia miseria. 327. b
 ieiunium, animæ medicamentum. 327. b
 ieiunium discretum debet esse. 81. b
 ieiunium in vigilia Pêtecostes & diebus Rogationū est de præcepto. 228. a
 ieiunium necessarium. 563. b
 ieiunium non debet ex nostra voluntate mēsurari. 563. a
 ieiunium perfectum. 81. a
 ieiunium quartæ, secundæ, sextæ feriæ obseruandū, & quarè. 228. a
 ieiunium sextæ feriæ non est sub præcepto. 228. a

c

ieiunium

INDEX RERVM ET VERBORVM

ieiunium quomodo non frangamus etiam comedentes. 81. b
 ieiunium vtrum frangant lectores vel seruitores in mensis religiosorum aliquid sumedo ante prandium. 216. a
 Ignorantia magna cofusione parit in moribus. 238. b
 ignorantia nohnt obseruari precepta regulae. 238. a
 ignorantia preceptorum Dei non excusat. 568. a
 ignorantia vbi est, defunt bona spiritalia. 239. a
 Illecebre quae dicantur. 312. a
 Immaculatus quis viuat. 359. a
 immundicia & impudicitia differunt. 381. a
 imperandi & obediendi mensura. 281. a
 Inanis gloriae cupidus & hominibus placens differunt. 573. b
 inaccessus religiosi. 585.
 incipere, parum est. 46. b
 incontinentia periculosa. 546. b
 incontinentiae signum. 547. a
 incorrectu delictu omni bono ineptos reddit. 65. a
 incorrectu peccatum, cedit in damnnum delinquentis. 65. a. vniuersitati nocet. ibid.
 incorrigibilis vt getilis & publicanus habedus. 578.
 incorrigibiles expellendi e monasterio, & quomodo alios contaminent. 202. b
 incorrigibilitas sola causa damnationis est, & non est toleranda in monasterio. 202. a
 incorrigibilitatis grauitas per multa. 202. a
 indigentia duplex. 213. a
 indigentiae remedium duplex. 209. b
 indignatio iusta. 581. a
 indignos nos quomodo ad omne opus existimemus. 171. b
 indisciplinati, & inquieti, qui dicantur. 63. a
 indumentoru qualis debeat esse ratio & regula. 250.
 indumentorum qualitas. 250. b
 infantium & senum quanta cura habenda. 392. a
 infantibus compatiendum. 219. b
 inferior superiori praeponitur diuersis de causis in monasterio. 60. b
 infernalium poenarum varietates. 114. a
 inferni quanta poena. 339. b
 in inferno poenarum vniuersalitas. 114. b
 infirmitas, est miseria summe afflictiva. 217. b
 in infirmitate animae monachi saepe se visitare debent. 329. a
 infirmi adniti debent, ne fratribus plus aequo sint molesti. 218. b
 infirmi fratres quomodo tractandi. 554. b
 infirmi humanius habendi in monasterio. 215. a
 infirmantium locus. 218. b
 infirmorum cura qualis esse debeat, & quae Praelatos moueant ad horum curam. 216. ab
 infirmorum fratrum cura. 20.
 infirmorum quanta cura esse debeat. 390. b
 infirmorum seruitoris tres bonae conditiones. 219. a
 infirmis separatim cella procuranda. 391. a
 infirmos curare Praelati propter diuersa, quibus affimulantur, maxime debent. 218. a
 infirmos visitat, q monachis elemosynā dat. 329. a
 de infirmis molestioribus maior merces acquiruntur. 218. b
 ingratitudeis damna. 112. a
 inimicus magnum beneficium nobis praestat. 575. b
 inimicus plus diligendus, qa plus nobis praestat. 555. b
 inimicus satā nihil in nobis ex se potest nocere. 581. b
 inimici diligendi preceptu nohnt impossibile. 575. b
 inimico qui nocet, sibi nocet. 99. a
 inimicum superandi modus egregius. 99. a

inimici diligendi, & ad hoc adniti debemus. 98. b
 inimici nostri precipui peccatores dicuntur. 575. a
 inimicorum dilectio quot & quanta commoda adferat. 334. a
 inimicis benefacere, quomodo sit perfectionis. 144. a
 inimicis debemus esse beneuoli, & in quibus. 143. b
 inimicis qualia debeamus de necessitate precepti. 143. b
 inimicos diligere, quomodo sit de necessitate. 143. b
 inimicos nostros cur diligere debeamus. 334. a
 inimicos diligere, quanta sit virtus. 334. a
 inimicitias non solum excitare, sed etiam extinguere debemus. 99. b
 iniunctio & admonitio differunt. 47. b
 iniunctio quid sit. 47. b
 iniuria quid, & vnde dicta. 333. a
 iniuria qui fratri infert, phrenetico coparatur. 97. a
 iniuriam vt homo homini faciat, modi varij. 333. a
 iniuriae ab alijs illatae patienter toleranda. 333. b
 iniuriarū memoria quantoru maloru sit causa. 91. a
 innocentia grata Deo, & vtilis homini. 95. b
 innocentiam decem maximè rationibus religiosi sectari debent. 94. b
 inobedientiae vitium. 38. b
 inobedientes monachi poenā habent mortem. 314. a
 Impunitas quid pariat. 64. a
 Inquinamentum carnis & spiritus quid. 573. b
 intellectus raritas ex quo proueniat. 577. a
 intelligēs & requirens qs apud Deū habeatur. 360. b
 intelligentiā quomodo consequamur à Dño. 577. a
 intemperātia est vitiū exprobrabile, & quare. 108. a
 interrogatio quomodo accipienda. 172. a
 inuidere, magnum est peccatum. 346. a
 inuidia detestanda, octo rationibus. 138. b
 inuidia est tristitia de bono proximi, quae contingit quatuor modis. 138. a
 inuidia difficile curatur. 139. a
 inuidia in genere suo est mortale. 138. b
 inuidia malum horrendum. 139. b
 inuidia nemini parit. 139. a
 inuidia quandoque non est mortale, & quare. 138. b
 inuidiae & liuoris incommoda quanta. 346. a
 inuidiae liuor detestandus à viris religiosiis. 420. b
 inuidiae mater est superbia. 139. a
 inuidiae radix. 552. b
 contra inuidiam remedia. 140. a
 inuidi descriptio ab extrā. 139. a
 inuidi magna infelicitas. 139. b
 Job patientiae exemplum. 107.
 iosephi castitas & pudicitia. 585.
 Ira Dei non potest esse maior, quam excidere eius charitate. 539. b
 ira duobus modis in Deo. 297. a
 ira, & eius remedium. 556. b
 ira fratris cito reconcilianda cur sit. 347. a
 ira in genere suo est peccatum mortale, & quomodo fiat veniale. 89. b
 ira in nobis manente, omnium bonorum efficiuntur expertes. 89. a
 ira non debet diu teneri, & quare. 144. a
 ira omnino prohibetur. 575. b
 ira refrenanda propter octo rationes, quae faciunt ordinationem hominis quantum ad actum ad irascendi. 90. a
 ira vehementer detestanda. 330. b
 irae definitio. 88. b
 irae & iracundiae discrimen. 330. b
 irae & furoris differentia. 576. a
 irae motus non est in nostra potestate. 88. b
 irae locum dare, quid. 333. a

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

ex ira quae procedunt. 92. a
 iracundia & ira differunt. 91. a
 iracundia quomodo comprimenda. 331. a
 iracundi corporis pulchra descriptio. 331. a
 irascendi motus quomodo cognoscamus ex passione & non ex Deo zelo descendere. 561. a
 irascens excitati ad vigiliis poena. 560. b
 irasci, hominis est: irā nō perficere, Christiani. 89. a
 irasci quomodo sit peccatum. 89. b
 non irasci, non est impossibile. 561. a
 iratus quis vel vnde dicatur. 287. a
 iritatio. 576. a
 Ite, missa est. quid sit. 370. b
 iter ad caelum angustum, ad infernū spatiosum. 350. b
 cum itinerantibus dispensandum, & quae inibi consideranda. 243. b
 Iudicandi necessitas, & de quibus iudicandum non sit. 561. a
 iudicare omnino non prohibetur. 561. b
 iudicij memoria. 174. a
 iudicij timor. 112. b
 circa iudicium decem terribilia. 113. a
 iudicij dies peccatoribus omnibus valde timendus. 338. b
 in iudicio quid responsuri simus, modò cogitandum est. 339. a
 iuniores quomodo appellandi. 416. a
 iuramentum licitum & honestum est, & quomodo malum fiat. 92. b
 iuramentumne vel iuratio sit: Testis est mihi Deus. 332. b
 iuramenti boni comites. 93. a
 circa iuramentum sex dissuadenda. 92. b
 iurandi vsus vel consuetudo non facienda. 332. a
 iuris naturalis duo praepcepta. 79. a
 iustitia Dei & terrena substantia quomodo à nobis querenda. 319. b
 iustitia vnde dicta, & quid. 304. b
 iustitiae perfectio in duobus. 58. b
 iustitiam quis operetur. 304. b
 propter iustitiam patiens, Christum imitatur. 335. a
 iustum & sanctum differunt. 577. b
 iustus spem & formidinem habere debet. 338. a
 iusti celeritè exaudiuntur quam peccatores. 302. b
 iuuenes exercendi sunt laboribus, ob quatuor causas. 204. a
 iuuentuti necessaria est correctio. 204. a
 L
 Labor manuū quare & quomodo licitus. 570. b
 labor obedientiae quis, quid sit. 292. b
 de labore manuum viuentes, verè monachi dicuntur, & quomodo. 236. a
 labores manuum Apostolorum, & B. Mariae virginis. 235. b. 236. a
 laetenti quis similis sit. 355. b
 laudare Deum dignè. 174. b
 laudandi Deum vtilitas. 176. a
 laudatio Dei est valde nobilis operatio. 176. a
 quomodo laudamur vel falsè vel verè, dicendū: Gratia Dei sum id, quod sum. 135. b
 laus hominum vana. 134. b. 135. a
 laus humana non debet appeti. 135. a
 laudes Dei sunt infestae daemoni. 176. a
 laudes hominum captantes quomodo agant, & remedium contra laudis appetitum. 558. a
 ad laudes Deo debitas persoluedas multa nos incitant. 175. b
 Lectio ad mensam cur fiat. 392. b
 lectio conueniens monachoru, Collationes vel vi-

tae Patrum. 22.
 lectio cur prauidenda. 392. b
 lectio doctrinae quid conferat bonis & malis. 289. b
 lectio exterarum scientiarum quomodo sancta dicatur. 127. b
 lectio orationi annexa esse debet. 343. a
 lectio sacra est quasi alueus. 127. a
 lectio sacra in mensa. 20.
 lectiois diuinæ vtilitas. 121. a
 lectiois magna commendatio. 238. b
 lectiois sacrae vtilitates quot, & quae. 343. a. 584.
 lectiois sanctae duodecim vtilitates. 126. b
 ex lectiois defectu duodecim mala oriuntur. 237. b
 lectio dum vacatur, magna quies agenda. 237. a
 in lectione librorum tria obseruanda. 236. b
 lector cur aliorum orationes petere debeat, antequam legat. 392. b
 lector hebdomadarius. 20.
 lector qualis eligendus est. 221. b
 lector quare orationem petat & benedictione. 221. a
 lector rectorij ante lectione accipiat mixtu. 221. b
 legendi consuetudo ad mensam vnde origine habet, eiusque duplex ratio. 220. a
 lectus monachorum instructus: Matta, Sagum, Lena, & Capitale. 253. b
 lectorum stramenta. 27.
 ad lectumne post matutinas redeundum. 368. b
 in quali lectulo inueniatur Christus. 368. b
 lepra animae. 198. a
 lepra cordis duplex: propria voluntas, & proprium consilium. 68. b
 lex Christi, lex amoris. 288. a
 lex Dei quid iubeat in praelatione personarum. 62. a
 Libertas vera quae. 466. a
 librae panis expositio. 223. a
 libri diuini, sunt pastua, & apotheca specierum salutarium. 127. b
 libri diuini sunt quasi quoddam calefactoriu. 126. b
 libri Legis, vel historiales quare non legantur vespere. 229. a
 libri quales legantur, & quare. 228. b
 libri quales legendi contententibus ad culmè perfectionis. 289. b
 libri qui potissimum in religiosorum couentu post mensam legendi. 396. a. b
 librorum diuinarum ad alios commendatio. 127. b
 licentia in omnibus postulanda, & quare. 242. b
 lingua cur ignis dicatur. 353. b
 lingua maxime custodienda, ratione quadruplici. 121. b
 lingua nocet loquenti, nocet audienti, nocet absenti. 122. b. 123. a
 lingua nostra bonis in fomentum sit, prauis in aculeum. 123. b
 lingua, phibenda à malo, & quantum ipsa malū. 301. a
 lingua vniuersitas iniquitatis dicitur. 122. b
 ad linguae custodiam quatuor valent. 124. a
 circa linguae disciplinam, septem. 123. a
 linguam cur monachus prohibere debeat. 365. b
 linguam custodire, vtile est. 122. a
 linguam edomandi difficultas. 122. a
 linguam & os cur Deus homini concesserit. 334. b
 linguam non custodire, periculosum est. 122. b
 linguam non custodire, turpe est. 122. a
 in lingua vita & mors. 353. b
 linguosus viri quis sit. 172. a
 linguosi qui dicantur. 365. b
 lis. Vide Contentio.
 literas, vel eulogias nō accipiat monachus sine consensu.

INDEX RERVM ET VERBORVM

fenſu Abbatis ſui. 26.
 Longanimitas & patientia differunt. 44. b
 loquacitatis mala. 154. b
 loquendi modus in tribus conſtat. 124. b
 loquendi ratio. 585.
 loquendum cum quibus, quare & quando. 123. a.
 quid dicendum. 123. b
 non loquendum ante tempus. 172. a
 ex loquentis defectu quando quæ fit ipſa veritas im-
 portuna. 125. a
 loquentium qualitas. 123. a
 loqui veritatem. 173. b
 loqui veritatem in corde ſuo, quid fit. 304. b
 Luſtus magis, quam riſus, monacho cõuenit. 366. a
 luſtus, quo beatitudinem conſequimur. 556. a
 lumbi corporis & mentis ſuccingendi. 42. a
 lumbos viriliter accingere qui dicantur. 303. a
 lumen vitæ qui habeat. 300. a
 luxuria & caſtitas duplex. 303. a
 luxurię malum. 609. 610.
 contra luxuriam. 76. a

M.
 Magiſter quid, & vnde deſcendat: item, quid
 propriè, & quid abuſiue. 291. b
 magiſtrum loqui & docere decet. 353. b
 maiores qui. 173. b
 maledicere quando fit licitum vel illicitum. 99. b
 maledicere vtrũ ſemper fit mortale. 100. a
 maledicentem ſe maledicere, grande peccatum cur
 fit. 334. a
 maledictionis & benedictionis diſcrimen. 334. b
 malum à nobis: bonum omne à Deo. 44. a
 malum ex nobis oritur. 581. b
 malum nulli faciendum. 43. b
 mali definitio. 539. a
 à malo locutiõis & operis quomodo caueatur. 40. b
 mala quæ ſtatuiſmus, non oportet adimplere. 580. a
 mala tantũ non facere, non ſufficit. 40. b
 malorũ augmentatio cur non recreet paſtorẽ. 319. a
 mandantis intentio magis eſt implenda, quam man-
 datum. 153. b
 mandati adimplendi modus & tempus. 570. a
 mandata Dei habere & ſeruare, quid fit. 345. a
 mandata Dei inuicem coherent. 546. b
 mandata Dei quomodo ex animo impleantur. 574. a
 in mandatis Dei nihil admirabilius, quam quod dili-
 gere inimicos iubemur. 98. b
 manducare & bibere ad gloriã Dei quomodo. 557. b
 manſio cœleſtis, tabernaculi nomine cenſetur. 42. b
 item mons dicitur. eod.
 manſuetudo, virtus præclariffima, amanda, & quis
 fit manſuetus. 94. a
 manſuetudinis exemplum in Dauid & Moyſe. 585.
 ad manſuetudinis amorẽ octo præcipuè inducunt. 94. a
 manſuetus quis, & vnde dicitur. 422. b. 556. b
 matutinum officium. 13.
 ad matutinas quando ſurgendum monachis. 368. a
 poſt matutinas an ad lectũ redeũdũ monachis. 368. b
 Medicina vera. 201. a
 mendacium fugiendum, ad cuius deteſtationẽ mul-
 ta faciunt. 93. a
 mendacium omne falſi teſtimonij nomine prohi-
 betur. 77. a
 mendacium quando fit mortale, quando contrarie-
 tur charitati. 93. b
 non omne mendacium eſt mortale peccatum. 93. b
 membra corporis omnia quomodo Deo præſtare
 poſſint obſequium. 357. b
 memoria præceptorum Dei quando ſalutem præ-

beat, quando non. 357. a
 memoria timoris Domini quot quantaq; bona ad-
 ferat. 357. a
 menſa Abbatis. 27.
 menſe conſecrationi, vel gratiarum aſtioni qui non
 adſunt, pœna. 23.
 menſe diſciplina in quatuor ſeruanda eſt. 221. b
 ad menſam cur legatur. 392. b
 poſt menſam qui libri poſſimum in religioſorum
 congreſſu ſunt legendi. 396. a b
 mentis obliuio quæ adducat incommoda. 357. a
 mentem tria ſolidant. 121. a
 merces laborum noſtrorum, viſio Dei. 42. b
 merces Sanctorum habet tres proprietates excellen-
 tes. 147. b
 merces Sanctorum incomprehenſibilis eſt. 147. a
 mercedis æternæ immenſitas diuerſis vocabulis re-
 ctè exprimitur. 147. b
 meritorum noſtrorum incertitudinis cauſa. 106. a
 Militis terreni comparatio cum milite regni cœle-
 ſtis. 39. a b
 militum ſeculi & Chriſti differentię plures. 294. a b
 miniſtrare cui libet nẽ dedignemur, exempla. 205. b
 miniſtrare & ſubminiſtrare quomodo diſtint. 308. a
 bene miniſtrans, bonum gradum ſibi acquirit. 386. a
 miniſtri Generalis fratrum Minorum electio. 598. a
 miſericordia & iuſtitia in Præſato nunquam ſepa-
 randa. 62. b
 miſericordiæ opera quot ſunt, corporalia & ſpiri-
 tualia. 82. a
 miſericordiæ vtilitas ex multis colligitur. 83. a
 miſericordię diuinæ ſpes, & timor iudicij, duo Chri-
 ſti pedes. 112. b
 Momentum vnde dictum. 350. a
 monachus ad quid in monaſterio viuat. 364. b
 monachus arbitrio ſuo periculoſe viuat. 350. b
 monachus à ſolitudine nomen habet. 599. a
 monachus aulam fugiat. 85. a
 monachus clamoſa voce vti non debet. 366. b
 monachus contra quæ mutuetur. 337. a
 monachus cupidus & auarus moniſtro compara-
 tur. 265. b
 monachus duabus vicibus in numerum filiorũ Dei
 recipitur: in baptiſmo, & conuerſione. 296. a
 monachus frangens ſilentium poſt Completorium,
 peccat venialiter. 51. a
 monachus in quibuſdã caſibus videtur poſſe come-
 dere carnes extra neceſſitatem. 224. b
 monachus in quibus operibus fortis & doctus eſſe
 debeat. 336. b
 monachus in quibus poſſet ſine diſpenſatione præ-
 ter regulam aliquid facere. 280. b
 monachus internam & externam humilitatem ha-
 bere debet. 366. b
 monachus mundo renunciet perfectè, alioqui fa-
 tuitas eſt. 265. b
 monachus neque opus pietatis propria authoritate
 debet attentare. 580. b
 monachus nihil de mundo retineat ſibi. 265. a
 monachus non dici, ſed eſſe ſanctus debet. 344. b
 monachus non totam regulam vouet in profeſſio-
 ne. 259. a
 monachus ocioſus corpore, à fordidiſ cogitatio-
 nibus nunquam eſt ocioſus. 399. b
 monachus operarium malum cur ſe iudicet. 364. a
 monachus peregrinus quomodo ſuſcipiendus, &
 ſex circa tales obſeruanda. 269. b
 monachus peregrinus quomodo ſuſcipiendus in
 hoſpitem. 29.

mona-

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

monachus quis vocetur. 309. b
 monachus religioſus vtrũ videns patrem ſuum
 in neceſſitate, poſſit abſque licentia Prælati exi-
 re clauſtrum ad ſubueniendum patri? & ibidem
 pulchra reſolutio. 84. a
 monachus tribus modis ſe obligat ad tria vota ſub-
 ſtantialia. 264. b
 monachus vermi quare comparetur. 365. a
 monachus viuens in communitate, quomodo dica-
 tur. 46. b
 monachus vtrũ comedendo carnes peccet mor-
 taliter. 224. b
 monachus vtrũ poſſit facere eleemoſynam de
 bonis monaſterij. 83. b
 monachi boni forſitudo qualis eſſe debeat. 362. b
 monachi comedentis carnes extra neceſſitates aut
 caſus permiſſos pœna. 226. a
 monachi improbi & plumbi conuenientia. 311. a
 monachi officium. 430. b
 monachi probi & auri conuenientia. 311. a
 monachi probi & improbi multiplex diſcrimen.
 311. a
 monachi proprietarij tremendum iudicium. 508. a
 monachi verba qualia eſſe debeant. 366. a
 monachi veri dotes. 509. b
 monacho duplex zona neceſſaria. 324. b
 monacho licentia eundi ad aliud monaſterium tri-
 bus modis datur. 270. a
 monacho luſtus magis, quam riſus, conuenit. 366. a
 monacho non licet aliquid accipere de bonis com-
 munitatis. 212. a
 monacho non ſufficiunt exteriora tantũ mortifi-
 cationis ſigna. 263. a
 monacho tria abneganda. 79. b
 monachum debere viſitare infirmum, vel mortu-
 um ſepelire, quomodo intelligendum. 84. a
 monachum quãdã ſe quis exiſtimare debeat. 364. b
 monachi ab Abbate quomodo corripiendi ſint.
 417. b
 monachi an in cucullis dormire debeant, & cur du-
 as permittantur habere tunicas. 251. a. b
 monachi S. Benedicti in nocturnis horis præmittunt:
 Deus in adiutorium. & quare. 177. b
 monachi boni, oues Chriſti ſunt. 382. a
 monachi cur veſperæ cœnent. 395. b
 monachi debent Abbati deſeruire, quemadmo-
 dum membra capiti. 313. b
 monachi Deum contemnunt, cùm Abbati non obe-
 diunt. 357. a
 monachi inobedientes pœnam habent mortem.
 314. a
 monachi in omnibus ſequi regulam magiſtram de-
 bent. 322. a
 monachi inquieti, ſunt ſidera errantia. 270. b. 271. a
 monachi laborantes cur pfallere & meditari debe-
 ant. 400. b
 monachi mali, quando ſuum Abbatem contemnen-
 tes ſpernant. 313. b
 monachi mediocriter ſaltem docti eſſe debent. 238. a
 monachi non debent extra monaſterium comedere.
 243. b
 monachi non reprehendant acta Abbatis. 321. b
 monachi peregrini, ſi mali ſint, cur expellendi: ſi
 boni, cur retinendi. 414. a
 monachi proiecti vel profugi de monaſterio, quo-
 modo recipiendi. 18.
 monachi quales mortuos ſepelire debeant. 329. b
 monachi quare ter dicant: Domine labia &c. 178. a
 monachi ſemper veritatem loqui debent. 332. b

monachorum beatorum vita qualis. 359. a
 monachorum inſignia. 236. a
 monachorum opera & labores quales olim. 431. b
 monachorum ordinatio. 271. a b
 monachorum primum principium, & origo præci-
 pua. 54. a
 monachorum probatio vbi fiat. 362. b
 monachorum quatuor genera. 309. b
 monachorum religio auxit eorum diuitias. 432. b
 monachorum ſanctorum mirabilis feruor. 216. b
 monachorum ſegnitiem ſui temporis deplorat
 Trithemius. 431. a
 monachorum ſuorum confeſſionem Abbas debet
 audire. 414. b
 monachis ad preces matutinas quando ſurgendum
 fit. 368. a
 monachis an liceat tractare ſecularia, & quando
 non. 85. a
 monachis eleemoſynã dans, viſitat infirmos. 329. a
 contra monachos malè in religione viuentes, con-
 ueniens argumentatio. 266. a
 monaſterium, domus Dei dicitur. 206. a
 monaſterium & cœnobium differunt. 55. a
 monaſterium quomodo conſtitui debeat. 421. a
 monaſterium quomodo debeat conſtrui. 32.
 monaſterium vnde dicitur. 46. b. 319. b
 monaſterium vnius monachi habitatio dici poſſet.
 309. b
 monaſterij ordinatio cur ab Abbate pendere debe-
 at. 419. b
 monaſterij ordinẽ perturbans, graui pœna plecten-
 dus. 565. a
 monaſterij res diligenter conſeruandæ, & non ſunt
 negligendæ, quauis minimæ, ratione multiplici
 206. b
 monaſterij res quanta cũ diligentia tractandæ. 205. a
 monaſterij rerum reuerentia. 207. a
 extra monaſterium nec manducare, nec bibere li-
 cet. 402. a
 in monaſterium ſuſcipiendi, diligenter probandi
 ſunt. 407. b
 in monaſterio ad quid viuat monachus. 364. b
 in monaſterio duo neceſſaria, videlicet clauſura, &
 ſtabilitas. 147. b
 in monaſterio præponitur inferior ſuperiori diuer-
 ſis de cauſis. 60. b
 in monaſterio qui vult habitare, quæ ab eo requi-
 rantur. 348. b
 in monaſterio viuere, quare conſultum. 311. b
 monaſteria olim ſcholæ literaria. 431. b
 monaſteriorum mos. 57. a
 in monaſterijs quomodo deficiatur. 63. b
 de monaſterijs exeunt aliqui, varijs de cauſis. 202. b
 monaſtica ſiſtis in tribus. 55. a
 monaſticam diſciplinam, S. Benedictus ſcholam
 ſeruitij Domini vocat. 46. a
 monitionũ diuerſitas, & quibus obediendum. 550. b
 mori peccato, quid. 326. b
 mori quotidie quomodo debeamus. 570. a
 mors animæ & corporis quid diſtint. 407. a
 mors ante oculos vt ſemper habenda ſit. 340. a
 mors & vita in lingua. 353. b
 mors ſecus introitum delectationis cur poſita dica-
 tur. 360. a
 mors vnde dicta. 300. a. 366. a
 mortis articulus expaueſcendus. 53. a
 mortis hora nobis incognita quare. 118. a
 mortis meditatio, præcipuum remedium contra
 carnis deſideria. 118. a

INDEX RERVM ET VERBORVM

mortis memoria ad nouem utilis est. 117. b
 in morte quomodo omnia vana monstrantur. 118. a
 mortuos quales monachi sepelire debeant. 329. b
 mortuum conuersio substantialiter in monacho requiritur. 262. b
 ad morum perfectam conuersionem quid requiratur. 263. a
 motus primi in malum facilis vincuntur. 43. b
 motus prauus in omni peccato non sunt mortales. 138. b
 Moyſis zelus & longanimitas. 585.
 Mulierum cohabitatio vitanda. 137. a
 multiloquium cauendum, multiplici ratione. 125. b
 mundatio à peccatis merito attribuitur Spiritui sancto. 174. a
 mundo corde qui. 574. a
 mundus est falsus. 85. b
 mundus est transitorius. 87. a
 mundus, immundus. 87. b
 mundus laboriosus, duplici ratione. 87. b
 mundus laqueis plenus est. 88. a
 mundus periculofus. 87. b. 88. a
 mundus quomodo relinquitur. 584.
 mundi amor, turbulentus: contemptus, est quietus. 121. a
 mundum non esse diligendum, decem rationibus. 85. b
 ab hoc mundo duo nos reddunt liberos. 135. b
 murmurantis de cibo poena. 563. b
 murmurantes quibus comparentur. 110. b
 murmurantes multum punit Deus. 110. b
 murmurare quam sit graue. 560. a
 murmuratio cur nil proſit monachis. 337. a
 murmuratio iuſta quæ dicatur. 395. b
 murmuratio omnino cauenda. 215. b
 murmuratio quid ſit, & murmuratioſis genus multiplex. 109. b
 à murmuratioſe contra Prælatos, quinque quæ nos compeſcere debent. 110. a
 murmuratio de poena, aut tribulatione, eſt grauiffimum peccatum. 110. a
 à murmure impatientiæ quinque reprimenda. 109. b
Naturalis Sanctorum quis, & cur ita vocetur. 371. b
 natura vnde dicta. 308. a
 Neceſſarium dicitur dupliciter. 188. b
 neceſſarium quid diuerſimodè dicitur. 49. b
 neceſſaria verecundè petenda. 564. a
 neceſſitas felix eſt, quæ ad meliora compellit. 247. b
 negligentia malum. 582. a
 de negligentibus ad opus Dei doctrina, vnde profecta. 230. b
 nobilitas generis non eſt nobilitati animæ præferenda. 61. a b
 in nocte congruentia laudis Dei. 184. b
 nocturnæ illuſiones vnde, & remedia aduerſus eas. 554. b
 nocturnæ vigiliæ. 12. 14.
 nocturnaliter Pſalmodia quare clauditur Alleluia. 179. a
 nocturnum tempus aptum eſt cõtemplationi. 177. a
 nonni. 30.
 noſcat Deum perfectè quis. 323. b
 nouitijs ſpecialis tentatio, & remedia. 251. b
 nouitio præcipuè conuenit, eſſe quietum. 271. a
 ad nouitium ſtabiliendam multa faciunt. 261. a
 nouitijs à quibus cuſtodiendi, & ad tria monendi. 274. a

novitijs in confeſſionis modo diligenter inſtruendi ſunt. 274. a
 nouitijs qualiſ parui pueri, & cur illis ſpiritalis ci- bus frequenter miniſtrandus. 274. b
 nouitijs à quibus arcendi. 546. a
 nouitijs qui repellendi. 546. a
 nouitijs quomodo inſtruendi. 562. b
 nouitijs ſufferendi, & non ſunt leuiter ad profeſſio- nem ſuſcipiendi. 274. b
 nouitijs inſtitutio, & probatio. 28.
 nouitijs inſtructor qualis eſſe debeat. 545. b
 nouitijs magiſter quomodo ſe habere debeat in eorum cura. 274. a
 nouitijs probatio, & quid nouitijs imponen- dum. 256. b
 ad nouitios ſtabiliendos optima concluſio. 262. b
 Nudi cur magna cum alacritate veſtiendi. 328. b
 nuditas duplex. 328. b

O.

Obedientiæ modus. 154. a
 obediendi animo bono, & corde puro. 352. a
 obediendum eſſe, confirmatur quatuor ratio- nibus. 150. a
 obediendum etiam in minoribus. 153. b
 obediendum hilariter. 351. b
 obediendum humiliter, & quare. 152. a
 obediendum in quibus. 550. b
 obediendum quomodo ſuperioribus: & quid ſub- obediencia veniant alia duo vota in profeſſione. 264. b
 obediendum viriliter. 151. a
 obediens vir quomodo loquatur victorias. 292. a
 inobediens quare Deo multum diſplicet. 134. a
 obediens excuſatio ſtare debet arbitrio præſiden- tis. 559. b
 obediens proprietas. 154. a
 obediens nihil difficile. 285. a
 obediens & tractabilem quinque faciunt. 132. a
 obediens cum murmure, dæmonibus comparan- tur. 153. b
 inobediens monachi poenam habent mortè. 314. a
 obediencia ad quam nemo tenetur. 134. b
 obediencia aliquando de ſuo habere debet, aliquan- do non. 152. b
 obediencia Chriſti dupliciter poteſt intelligi & ad- duci ad noſtrum exemplum. 165. a
 obediencia Chriſti quanta fuerit. 286. b
 obediencia commendabilis duplex. 164. b
 obediencia cum murmure cur mala ſit. 351. b
 obediencia debet eſſe ſine mora, & quare. 150. b. 348. a
 obediencia dicitur primus, id eſt, præcipuus, humili- tatis gradus. 148. a
 obediencia duplex Præſato exhibenda. 288. b
 obediencia, eſt principium redeundi ad Deum: initium damnationis, inobediencia. 38. b
 obediencia & eius modus. 559. a
 obediencia facit hominem caſtum. 149. a b
 obediencia falſa. 151. b
 obediencia fratrum Minorum. 595. b
 obediencia imperfecta. 134. b
 obediencia incipientibus neceſſaria. 151. b
 obediencia martyrio comparatur. 149. b
 obediencia non eſt in his quæ nobis placent. 559. a b.
 obediencia non trepida, non tarda, non tepida, aut cum murmure, vel cum reſponſione noſcentis. 8.
 obediencia perfecta. 165. a. 134. b
 obediencia poteſt omnia. 285. a

obediens

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

obediencia quæ meritum habeat. 38. b
 obediencia quomodo Deo ſit acceptabilis, quomodo hominibus dulcis: eam quis trepidè, quis tardè, quis tepidè faciat. 351. a
 obediencia quid ſit, & eius commendatio. 264. a
 obediencia quomodo ſit ſcala Iacob. 286. b
 obediencia ſacrificijs omnibus præfertur. 612. b
 obediencia ſine mora, primus humilitatis gradus eſt. 7.
 obediencia triplex. 134. b
 obediencia virtutibus omnibus præferenda. 423. a
 obediencia vt perficiatur, alia opera relinquenda ſunt. 350. a
 obediencia arma cur fortiſſima & præclara. 294. b
 obediencia arma fortiſſima & præclara Chriſto mi- litaturis. 1.
 obediencia bonum, & quod ſuperiores ſint, quibus obedire debemus, pulchra ratio. 132. a
 obediencia bonum extendatur etiam ad fratres. 33.
 obediencia bonum multa minuunt. 153. a
 obediencia conditiones, vt ſit grata & meritoria. 150. b
 obediencia definitio. 148. b
 obediencia documenta tria. 286. b
 obediencia & inobediencia diſcrimen. 293. a
 obediencia effectus ſingularis. 149. a
 obediencia ingratæ deſcriptio. 151. b
 obediencia interpretatio. 292. a
 obediencia labor quis quid veſit. 292. b
 per obediencia laborem ad Deum redire, quid ſit. 292. b
 obediencia laus præclara. 149. a b
 obediencia meſura. 559. b
 obediencia meritum facit præcellere ſtatum cœno- bitarum. 53. a
 obediencia meritum quare excellat. 148. b
 obediencia ordo. 287. a
 obediencia præmij exemplum. 148. b
 obediencia promptitudo quomodo acquiratur. 561. b
 obediencia ſecuritas magna. 163. a
 obediencia ſtatus eſt valdè laudabilis, triplici ratio- ne. 148. b
 obediencia terminus. 165. b
 obediencia velocis exemplum. 151. a
 obediencia vita, vita angelica. 159. a
 obediencia votum præcipuum eſt religionis. 612. b
 obediencia aptanda ſunt corda & corpora. 45. a
 obediencia ornantia vel deturpantia. 152. a
 ad obediencia accendendum eſt cor, & ex quibus. 133. a
 ad obediencia multum valet humilitas, & obedi- entia niſi humilium eſſe non poteſt. 132. b
 circa obediencia probatio Patrum. 152. a
 per obediencia præcipuè Deus glorificatur. 149. b
 per inobediencia à Deo recedimus, per obediencia redimus. 292. a
 ſine obediencia nihil facit monachus Deo gratum. 242. a
 obedire libenter. 152. b
 obdurare corda qui dicantur, Pſal. xciiij. 299. a
 obliuio mentis quæ adducat incommoda. 357. a
 obſculta quod rectè in initio dicatur. 291. a
 obſequium Deo præſtare quomodo omnia corpo- ris membra poſſunt. 357. b
 non occidere, de quibus intelligendum ſit. 75. b
 non occidere, quid ſit. 324. a
 Ocioſitas inimica eſt animæ, & decem mala ex ea naſcentia. 234. a

ocioſitatem vitandam, ſententijs Patrum confir- matur. 234. b
 ocioſus, à virtutibus ſemper eſt alienus, & ocioſus eſt fornicationis mater. 234. b
 ocioſus monachus corpore, nunquam à fordidiſ cogitationibus eſt ocioſus. 399. b
 ocioſum fugiendum. 24.
 ocioſum non fecit Ordinem S. Benedicti glorioſum, ſed labor, vigilantia, & ſtudium. 465. b
 oculus veteris hominis eruendus. 133. b
 oculi Domini aliter iuſtos, & aliter malos ſpeculan- tur. 360. b
 oculi Domini quid ſint, quæ bona iuſtis tribuant. 302. a
 oculorum concupiſcentia quæ ſit. 325. a
 oculos aperire, Prouer. xx. quid ſit. 298. b
 Odium quantoperè deteſtandum. 345. b
 odij deteſtatio quinque rationibus firmatur. 137. b
 odio habens alterum, ſe prius lædit. 137. b
 Officiales boni quales debeant eſſe. 204. b
 officiales eligendi modus optimus. 204. b
 officium diuinum à deuota oratione inchoandum eſt, quæ ſemper fundenda eſt, in proſperis, ne extol- lamur: in aduerſis, vt eruumur. 177. b
 officium diuinum nocturnum quomodo dicendum, & qui Pſalmi in illo officio dicendi. 11. & 12.
 quare duodecim Pſalmi in nocturnis legantur, & quare lecturus benedictionem petat, aſcendatq; gradus & dicat: Inbe domne. & deinde Reſpon- ſoria ſubijciantur. 178. b
 officium diuinum triplici modo inchoatur, & qua- re. 177. a
 officij diuini hora denunciatur arbitrio Abbatis. 24.
 officij diuini ordinatio in laudibus quod ad Pſal. diſpoſitionem. 180. b
 officio diuino qui ſerius occurrunt, poena. 22.
 ad officium diuinum attentio. 187. b
 in officio diuino vnde habuerit originem conſue- tudo dicendi in Vigilijs duodecim Pſalmos. 178. a
 in officio diuino quare September & October non ſint cum tempore hyemali æquales. 179. a
 officia diuina per diem. 14.
 officia quomodo diſtribuenda. 566. b
 officijs exterioribus depurare perſonas minus ſe- curas, periculofum eſt. 67. a
 officium quodlibet lato animo à quolibet ſuſcipi- endum in monaſterijs. 215. b
 Operantem in ſe Dominum quis magnificet. 305. b
 operantibus monachis cur præſallendum & meditan- dum ſit. 400. b
 ad bene operandum ex quatuor inducimur. 45. b
 operarium malum cur ſe iudicet monachus. 364. a
 opus Dei negligentes per occaſiones captatas, repre- henduntur. 565. b
 opera bona cum diſcretionem ſunt agenda. 242. a
 opera bona in nobis Deus operatur. 1. 6.
 opera manuum monachorum quotidiana. 24.
 opera miſericordiæ omnia quomodo S. Benedictus paucis comprehendit, tam corporalia quam ſpi- ritualia. 82. b
 opera miſericordiæ quot ſint, corporalia & ſpi- ritualia. 82. a
 opera monachorum ordinis B. Franciſci. 600.
 opera noſtra quomodo ad Dei gloriam dirigantur. 557. b
 opera nulla ſunt, niſi condiantur humilitate. 355. a
 operum bonorum inſtrumenta in ſchola diuini ſer- uitij. 72. 69. b

oppo.

INDEX RERVM ET VERBORVM

opprobrium aduersus proximum quis accipiat.
305.a
Orandi forma. 245.b
orandi mos antiquus. 183.b
orandi tempus nulloquam prætermittendum. 402.a
orandum cur non fit absque gemitu. 343.b
orandum frequenter. 343.a
orandum non tardè, non trepidè, sed instantissimè.
295.b
orandum pro animarum salute. 383.a
orandum pro inimicis. 347.a
ad orandum instructio. 191.b
orantes pro alijs quandoquè non exaudiuntur, &
quare. 201.b
orare in multiloquio, quid. 192.b
orare instanter cur non pigere debeat. 296.a
oratio ante cibum & post cibum. 586.
oratio attenta cur debeat esse. 373.b
oratio breuis, & incessanter orare, quomoddò intel-
legendum est. 192.a
oratio cur breuis esse debeat. 374.a
oratio debet esse assidua, valet ad multa. 128.a
oratio debet lectionem præuenire. 128.a
oratio Dominica quare in Matutinis & Vesperis
omnibus audientibus recitetur. 181.b
oratio est vltimum refugium in omni necessitate.
128.b
oratio, ieiunium, & lectio rectè coniunguntur.
241.b
oratio iustorum exauditur, priusquam complea-
tur, & cur id fiat. 302.b
oratio non labiorum tantum, sed & cordis esse de-
bet. 343.b
oratio optima. 585.
oratio peculiaris & secreta multum commendabi-
lis est. 245.a
oratio quid, & vnde dicatur. 296.a
orationis definitio pulchra. 128.b
orationis duæ alæ, ieiunium & elemosyna. 130.a
orationis efficacia in quo consistat. 158.b
orationis impedimenta tria. 191.b
orationis in communi magna vis est. 201.a
orationis magna commendatio. 129.a
ad orationis puritatem quæ faciunt. 191.a
orationis reuerentia, & quomoddò vagatio mentis
vitetur in oratione: & quod non sit impossibile,
mentem reprimere ne euagetur. 16. & 566.a
orationis sanctæ & deuotionis spiritus non est ex-
tinguendus. 597.b
orationis seu deprecationis B. Marię virginis effica-
cia. 146.b
orationis triplex effectus. 188.b
orationis virtus in figura. 128.a
orationis virtutes. 296.a
orationi fletus coniungitur. 241.b
ad orationem hospites suscepti ducendi sunt. 403.b
ad orationem quinque pertinentia. 190.b
ad orationem surgendum nocte quando. 175.a
ab oratione actiones nostras omnes incipiendas.
1.a
ab oratione propter tria non est cessandum, etiam si
non sic possumus esse intenti. 189.a
in oratione præsentamus nos Deo facie ad faciem,
186.b
orationum vnitas multum valet. 543.b
oratorium, & eius obseruantia. 124.a
oratorium multis nominibus appellatur, & quare.
244.a
oratorij cultus, & eius nomen. 244.a

oratorij locus multum amandus, & in magna reue-
rentia est habendus. 244.b
de oratorio exeundi disciplina. 245.a
ordinandus sine quali defectu esse debeat. 272.a
ordinatio monasterij cur ab Abbate pendere debe-
at. 419.b
ordo congregationis in monasterio quomoddò ser-
uetur. 30.
ordo in corrigendis vitijs iuxta regularem discipli-
nam quis seruandus. 322.b
ordo in increpando seruandus. 316.b
ordo in omnibus mandatis seruatur. 538.b
ordo rationabilis. 69.a
ordo tribus modis disponitur inter fratres, & sex
mandata de ordine congregationis. 272.b
ordinis conseruatio, amor Dei & studium scriptu-
rarum. 433.a
ordinis diuini officij iuxta dispositionem S. Bene-
dicti pulcherrima interpretatio. 180.a
ordinem dilectionis qui peruertant. 323.b
Ordo S. Benedicti annis ducentis à prima institutio-
ne in magna sanctitate perstitit. 433.b
ordo S. Benedicti habet Sanctos canonizatos 15000.
Pontifices Romanos 18. Cardinales 180. 508.b.
511. 514.a
ordo S. Benedicti institutus est ab auctore, Anno
D. XX. 439.a
ordinis S. Benedicti commendatio insignis. 435.a
ordinis S. Benedicti defectus vnde. 432.b. & 433.a
ordinis S. Benedicti Monachi, in monasterio Turo-
nensi à Normannorum duce Rollone occisi
116. in Hybernia vnus monasterij à piratis inter-
fecti 900. in monasterio Floriacensi à Paganis oc-
cisi 60. S. Bonifacij, S. Vuilhardi Bremensis Ar-
chiepiscopi, S. Adalberti Pragensis, socij prædi-
cationis martyres. 580.a
ordinis S. Benedicti Pontifices Romani 18. Cardina-
les S. R. Ecclesię 184. Archiepiscopi 1564. Epi-
scopi 3512. vsque ad tempora Concilij Constan-
tiens. Sancti canonizati 15000. 430. a. b. 508. b.
514.a
ordinis reformatores. 433. b. 434. 435. 436.a
ordinem S. Benedicti duo ad eminentiam honoris
prouexerunt. 465.
ordines sacri sub regula S. Benedicti militantes.
429.a
ordines sub regula S. Augustini militantes. 595.a
ordines sub regula D. Basilij. 583.
Os cur à prauo eloquio custodiendum sit. 341.b
os & linguam cur Deus homini concesserit. 334.b
os quasi porta in homine. 121.b
oris porta debet habere triplicem clauem. 125.a
ori custodiam quis ponat. 352.b
ostiarius monasterij qualis esse debet. 32.
ostiarius qualis ad portam constituendus. 420.b
Oues, angeli & homines dicuntur, & quare. 200.b
oues Christi sunt, monachi boni. 382.a
ouium numerus, fructus & qualitas requiratur à
Prælati. 68.a
ouilia propria quæ dicantur. 56.b
Orthodoxi viri qui dicantur. 369.b
P.
PAnem nostrum da nobis, quid sit. 578.a
panibus saturari, Prover. xx. quid sit. 298.b
paradisi aut Adami in paradiso felicitatis bre-
uis descriptio. 327.b
paradisi bona. 115.b
parentum nomine qui intelligantur. 268.a
parentibus licet non obedire Dei causa. 611.
paren-

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

parentes carnales & amicos quo loco religiosus ha-
bere debet. 554.a
parentes quando religiosus possit visere. 554.b
parere Deo de suis quando dicatur. 297.a
paschali tempore quare non ieiunemus, & quid si-
gnificet ipsum tempus. 228.a
pascua bona doctrinæ sanctæ & virtuosæ exempli.
68.a
pastor vnde dicitur. 254.a
pastoris optimi exemplum. 200.a
pastori multa consilia & mille oculi esse debent.
66.a
pater propriè solus Deus dicitur. 292.a
patres nostri qui dicantur. 235.b
patiens propter iustitiam, Christum imitatur. 335.a
patientibus regnum cælorum datur in præfenti.
98.a
patientia & longanimitas differunt. 44.b
patientia quam præclara virtus sit. 333.b
patientia definitio. 96.a
patientia exemplum Iob. 585.
patientia gradus duodecim. 98.a
patientia vtilitas & virtus. 97.a
impatia triplex damnus. 97.a
ad patientiam septem nos disponunt. 96.a
S. Paulus & Antonius cœnobitarum principes.
310.a
paulo quid præsterit gratia Dei. 305.b
pauperes spiritu qui sunt. 570.a
paupertas Euangelica. 588.a
paupertas excusat ab elemosyna danda. 567.b
paupertatis commendatio insignis. 597.b
pax Deo maximè gratissima. 40.b
pax est amanda propter multa. 144.a
pax falsa. 91.b
pax quid sit, eius commoda. 302.a
pax vera quæ sit, eiusque commoda. 92.a. 331.b
pax vnde oritur. 46.a
pacem bellantes volunt. 144.a
ad pacem reparandam multa nos mouere debent.
145.a
per pacem Deus in nobis habitat. 144.b
pacificus quis. 576.a
Peccantium multitudinem respicere, multum no-
cet. 542.b
non peccandi radices: Fuge, Tace, Quiesce. 85.a
peccare cogitationibus quando dicatur. 358.b
peccatum incorrigibilitatis nullo modo toleran-
dum in monasterio. 202.a
peccatum mortale & veniale quomoddò distinguan-
tur in præceptis Dei. 50.a
peccatum veniale est dispositio ad mortale. 52.a
peccati causam homo ipse sibi, & non Satan. 581.b
peccati intentio pensatur, non peccati species.
50.b
peccati odium, & quod per seipsa nobis displicere
debeant peccata. 574.a
peccati ratio in quo consistat. 163.b
peccati surreptio rectè describitur. 163.b
peccato mori, quid. 326.b
peccata cur sping dicantur. 274.a
peccata excęcant peccatorem. 39.b
peccata leuia vltro prodenda sunt Abbati. 23.
peccata verborum, maximè ex affectu pensantur.
100.a
peccatis in initio est obuiandum. 64.b
peccatoris consolaciones, vt conuertatur. 199.a
circa peccatores Prælati solliciti esse debent, pro-
pter quinque. 199.a

ne peccemus coram aliquo, quinque circumstantiæ
nos mouent, quæ etiã concurrunt in Deo. 119.a
pedules. 250. 6
peregrini monachi si, mali, cur expellendi: si boni,
cur retinendi. 414.a
perfectio nostra in eo consistit, vt recto cursu per-
ueniamus ad creatorem. 34.
ad perfectionem peruenitur dupliciter. 55.b
periculum in bono aliquando est. 563.b
pericula solitarij multa. 311.b
persecutionem patientibus propter iustitiam, re-
gnum cælorum attribuitur in præfenti. 98.a
perseuerantia est summè necessaria. 166.b
perseuerantiæ soli præmium tribuitur. 165.b
peruersi qui sunt. 263.b
pes quis fit amputandus, & quando. 66.a
pedes Domini duo, diuinæ misericordiæ spes, & ti-
mor iudicij. 112.b
pedes calcati qui. 42.a
Pietas indiscreta in recipiendis ad professionem.
258.a
pietas quid. 292.a
pietatis diuinæ magna suauitas. 41.a
pigra anima quæ dicatur. 336.b
pigrum hominis agrum transire, quid sit. 337.a
pigrum præmium. 292.a
pigrum in Prælate repræhensibilis. 63.b
pigrum quantum malum. 292.b
pigrum quid. 108.b
pigrum damna. 109.a
pigrum lugubre negocium. 109.a
pigrum proprium. 63.b
pigrum remedium. 559.a
pius pater quis dicatur. 292.a
Placere nobis ipsis non debemus. 559.b
Plumbi & improbi monachi conuenientia. 311.a
Pœna damnatorum duplex. 339.a
pœna electionis cui fit infligenda. 271. b
pœna negligentis opus Dei. 230.b
pœna peccatorum quæ sit. 297.a
pœna vnde dicitur. 297.a
pœna inferni quantæ sint. 339.b
pœnitens cur de peccatis suis non debeat habere se-
curitatem. 344.a
pœnitens verè. 174.a
pœnitens verus, semper est in labore & dolore.
129. b
impœnitens pro quo habendus. 553.b
pœnitentis affectus qualis esse debeat. 567.a
pœnitentis magister, timor. 567. b
pœnitentes ex corde, suscipiendi & quomoddò. 553.b
pœnitentia benè ordinata quæ. 130.a
pœnitentia cito agenda. 307.a
pœnitentia inanis, quam sequens coinquinat culpa.
130. b
pœnitentia merito annumeratur inter bonorum
operum instrumenta. 129.a
pœnitentia vera. 129.b
pœnitentiæ commendatio. 129.a. 579.b
pœnitentiæ etymon. 130.a
pœnitentiæ fructuosa septem conditiones necessa-
riæ. 129.a
pœnitentiæ modus & affectus, & de eius fructibus.
552.a
pœnitentiæ virtus. 146.b
pœnitentiam dignè quis agat. 343.b
pœnitentiam singularem agere volentis in eo con-
ditiones consideranda. 242.a
ad pœnitentiam diu expectare, Domini est. 361.a
ad pœni.

INDEX RERVM ET VERBORVM

adpenitentiam requiritur dolor de peccato, propter multa: necessariae sunt lachrymae, saltem cordis. 129. b
 pœnitere contingit dupliciter. 130. a
 Populus honorificatus quis sit. 262. a
 porta cœli, angusta: inferni, spatiosa. 350. b
 portarius monasterij. 32.
 portare infirmitates fratrum, quid sit. 579. a
 portare propriè quid. 579. a
 in potus mensura, monacho constituta, in tribus casibus dispensari potest. 226. a
 circa potum multa reprehensibilia in religiosis. 226. a
 Præceptum quid sit. 47. a. & quoniam. 291. a
 præcepta Dei multipliciter sunt adimplenda. 135. b
 præcepta Dei quomodo facilia dicantur. & digna ratio de facilitate præceptorum Dei. 136. a
 præcepta diuina in vanum audiuntur, nisi fiant. 44. b
 præcepta Euangelica multum inter se discrepant, & quomodo. 50. a
 præceptorum Dei memoria quando saluet, quando non. 357. a
 præceptorum & consiliorum pulcherrima distinctio. 48. b
 præceptorum in diuinis literis quædam habent modum & intentionem præcepti: quædam intentionem, & non modum: quædam modum, & non intentionem. 49. a
 prædicans alius, quando improbus prædicator sit. 314. b
 prædicatio fratrum Minorum qualis esse debeat. 598. a
 prædicatoris officium est, prius interius se virtutibus ornare. 588.
 præesse qui cæteris debeat, qualem esse oporteat. 314. a
 prælationis onus. 193. a
 prælatus aliquando duritia vti debet. 63. a
 prælatus Christi vices gerit. 58. a
 prælatus circumspicere esse debet. 228. a
 prælatus debet esse lux & sal. 59. b
 prælatus debet esse pater subditorum, multipliciter. 38. a
 prælatus est quasi quædam regula. 52. b
 prælatus est tanquam exemplar quoddam. 59. b
 prælatus non debet ad spiritualia vicarium ponere. 66. b
 prælatus non debet à subditis veniam petere. 64. a
 prælatus non debet delicatius viuere, quam Conuentus. 253. b
 prælatus non debet magis temporalia quam spiritualia curare. 66. a
 prælatus pastor est ouium. 60. a
 prælatus potest dispensare cum monacho, vt comedat carnes. 225. b
 prælatus qualis esse debeat. 551. a
 prælatus quando Domini sermones post se proijciat. 315. a
 prælatus quando odio prosequatur disciplinam. 315. a
 prælatus quod non corrigat, quare accidat. 63. b
 prælatus quomodo placandus. 237. a
 prælatus quomodo se habere debeat ad eos, qui volunt conuerti. 255. b
 prælati boni sex conditiones. 57. b
 prælati bonum exemplum efficacissimum. 59. a
 prælati bonum exemplum, subditorum consolatio. 59. b
 prælati conditio bona omnis in quibus sit. 58. a
 prælati cura in iniungendis operibus. 571. a
 prælati cura præcipua. 563. b
 prælati grane iudicium. 68. a
 prælati mali inconuenientia. 60. a
 prælati necessaria cogitatio de ratione reddenda. 67. b
 prælati negligentis periculum in verbo Dei denunciando. 568. a
 prælati potestas quousque se extendat. 69. a
 prælati prima virtus. 276. b
 prælati vnitas commendatur. 281. b
 ex prælati mala vita que damna sequantur. 59. b
 prælato inferiori vtrum monachus obedire debeat. 281. a
 prælato que conueniant. 275. a
 prælatum debere exemplo præsidere, ex quatuor ostenditur. 58. b
 prælatum magis sollicitum esse de transitorijs, quam de animabus, ex quibus signis colligatur. 66. b
 prælatum sollicitum reddere debet timor iudicij. 58. a
 de prælato pulchrum dictum Augustini. 172. b
 in prælato continentur omnes subditi. 284. a
 prælati congruè dicuntur impositi super capita. 166. b
 prælati cur foris & intus oculis pleni esse debeant. 320. b
 prælati debent omnem iustitiam implere. 59. a
 prælati negligentes dormientibus assimilantur. 63. b
 prælati negligentes etiã in præfenti puniuntur. 64. b
 prælati non debent à subditis veniam petere. 287. b
 contra malos prælatos. 200. a
 contra malos prælatos grauis sententia. 60. a
 premium nostrum. 116. a
 præpositus ad regulę tenetur obseruantiam. 420. a
 præpositus inquietus & inobediens de monasterio expellatur. 32.
 præpositus qualis sit constituendus. 420. a
 præpositus quando deponendus. 193. a
 præpositus quis dicatur. 281. b
 præpositi nomen. 143. a
 præpositum monasterij ordinet Abbas cum consilio fratrum. 32.
 præpositi monasterij. 16.
 præsentis iudicio committenda omnia. 563. b
 præsumendum nihil in opere diuino, nisi cui impositum fuerit. 24.
 præsumptio propria, præceptor pessimus. 154. a
 præsumptionis indicia. 102. b
 precum vtilitas. 585.
 Primi hominis in paradiso felicitatis brevis descriptio. 327. b
 primogenita spiritualiter. 119. b
 principes cœnobitarum S. Paulus & Antonius. 310. a
 prioratus vel loca à congregatione separata, que membra vocari solent, damnat. 67. a
 priores quomodo vocandi. 416. a
 Probandus de quibus sit veniens ad conuersionem, & que sint maximè attendenda circa que rentem recipi. 255. a
 probandi sunt diligenter, qui in monasterium suscipiuntur. 407. b
 probatio monachorum vbi fiat. 362. b
 probatio religiosi. 589. a
 probationis argenti adaptatio ad hominem patientem. 166. b
 probationis in religione susceptorum tres gradus. 269. a
 probationis nouitiorum ante ingressum religionis secundum Patrum institutum ratio, & que nouitij exponenda. 256. b
 probationis venientium ad conuersionem tres gradus. 254. b

professio

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

professionis forma. 259. b
 professionis temeraria causa diuersa. 257. b
 professionis votum respicit principaliter tria, scilicet paupertatem, continentiam, & obedientiam: quorum transgressio semper obligat ad mortale. 51. a
 professioni contrarium facere, quis dicatur. 52. a
 professi, qui suadente diabolo egredi volebant de monasterio, exuti rebus monasterij, proijciuntur. Hodie in eos proceditur secundum gradus disciplinæ regularis, & ad vltimum recluduntur. 28.
 promissio infidelis & stulta displicet Deo. 257. a
 promittendi verbum largè sumitur. 52. a
 promptitudo ad pericula subeunda quomodo acquiratur. 562. a
 promptitudo qualis esse debeat ad mandata Dei exequenda. 562. b
 propheticus loquendi modus. 578. a
 propinquitas carnis non est præferenda sanctitati vitæ in monasterijs. 61. a
 propria voluntas que dicatur. 293. b. & 344. a
 proprietarius furtum facit. 208. b
 proprietatis amputatio ab ore monachi, & an dicere suum sit mortale. 208. b
 proprietatis mala nascuntur. 209. a
 proprietatis vitium amputandum tripliciter. 207. b
 proprietatis vitium damnatur vbi que. 253. a
 proprietatis vitium detestabile. 208. b
 proprietatis vitium Prælati durè persequi debent. 210. a
 circa proprietatis vitium plura notanda. 208. b
 ex proprietatis vitio tria mala. 209. b
 proprietati tria dant occasionem. 209. b
 circa proprietatem an Abbas possit dispensare. 210. b
 circa proprietatem districta obseruantia Patrum. 207. b
 circa proprietatem quædam notanda. 211. b
 proprii abdicatio districta. 19.
 proprii carentia in religio. 553. b
 de proprio non habendo, ratio & argu. 207. b
 prospectus animi nostri in quolibet opere. 541. b
 prouidentia diuinæ munus. 270. a
 proximus quis. 43. b. 305. a
 proximi dilectio. 72. b
 proximo nocemus tripliciter. 75. a
 proximo non nocere iubemur. 75. a
 Prudentia mater omnium virtutum est. 37.
 Psallendi disciplina in tribus consistit. 186. b
 psallendi modus ex præscripto S. Augustini. 590. a
 psallere sapienter. 566. a
 psallens quomodo stare debeat. 374. a
 dum psallimus, propter multa reuerentiam habere debemus. 187. a
 psalmodia vt grata sit Deo, quatuor obseruanda. 233. b
 psalmi quomodo psallendi. 15.
 psalmorum diuersi effectus. 186. a
 psalmorum ordo in diuino officio nocturno atque diurno. 12. 13. 14.
 psalmorum singulare. 186. a
 psalmos olim Patres vna lectione singulis diebus abfoluebant, quod modò vna septimana perfoluitur. 15.
 psalmis Davidicis vtitur Ecclesia multis de causis. 185. b
 psalterium est consummatio Theologiæ. 186. a
 psalterij etymon. 186. a
 Pudicus homo & Angelus differunt felicitate, non

virtute. 136. b
 pueri delinquentes, ieiunij vel verberibus coercendi sunt. 384. b
 pueri quomodo offerantur monasterio. 28. 29.
 puerorum correctio. 18.
 puerorum respectus. 20.
 in puerorum instructione duo attendenda. 203. b
 pueris ab omnibus imponenda est disciplina. 273. a
 pueros ad religionem suscipere erudiendos, laudabile est. 268. b
 pugna vnde dicta. 310. b
 pulmentarium & pulmentum. 222. a
 punitio ordo, & circa eam plura sunt attendenda. 197. a

Quadragesimus numerus quare in ieiunio obseruetur. 240. a
 quadragesima quare eo tempore anni obseruetur. 240. b
 quadragesimæ commendatio. 240. b
 quadragesimæ diebus quæ sint potissimum agenda. 401. a
 quadragesimæ obseruatio. 25.
 quadragesimæ obseruatio vnde ortum habuerit. 239. b
 quadragesimæ tempore ad vesperam cœnandum. 22.
 quadragesimæ tempore maximè bonis operibus est insistendum. 241. a
 Quietus quomodo quis possit esse. 87. b
 quinquagesimæ post Pascha diuersa significationes. 183. a

Radices non peccandi: Fuge, tace, quiesce. 155. b
 ratio, quod non omnia contenta in Regula, sint præcepta. 48. a
 rationis & ratiocinationis discrimen. 320. b
 rationem reddendam, semper Prælati cogitare debet. 67. b
 Recidivatio peccati, & vnde oritur. 552. b
 reddendo malum pro malo, quid amittamus. 333. a
 redemptionis humanæ opus. 546. b
 reformatio semper exosa fuit deformati. 436. b
 regere animas, ardua res. 65. b
 regimen animarum, ars artium, ac ibidem contra affectantes regimen. 65. b
 regno Dei quis sit idoneus. 117. b
 Regula ante professionem studiosè est inspicienda. 257. a
 regula à S. Benedicto quare descripta. 34. 289. a
 regula S. Basilij, benè viuentium monachorum, instrumentum virtutum. 34.
 regula S. Benedicti an in omnibus præcepti sit, an in quibusdam consilij, questio. 35. 36.
 regula S. Benedicti in multis commendabilis. 36.
 regula cur sepius sit legenda. 421. b
 regula dilectionis diuinitus constituta que sit. 323. a
 regula hæc quam vtilitatem conferat, & cur hæc doctrina Regula dicatur, & quare eam minimam appelleret S. Benedictus. 290. a
 regula in omnibus seruanda, & eam non integrè seruantes quibus sint similes. 278. a
 regula laude maiori que sit digna. 37.
 regula, liber ratiocinij. 284. a
 regula tota quomodo dicatur cadere sub præcepto. 49. b

d 2 regulam

INDEX RERVM ET VERBORVM

regulam magistram in omnibus sequi debent monachi. 322. a
 ad regulam aliquid pertinet dupliciter: directe, & indirecte. 135. a
 à regula non esse deuiandum, & contra consuetudinem quorundam temerè à regula deuiantium. 237. b
 à regula nullo tempore est deuiandum. 243. a
 in regula aliquid continetur dupliciter. 51. a
 in regula S. Benedicti non omnia præcepti sunt. 48. a
 in regula quomodo intelligi possit, quæ præcepti, quæ consilij vim habeant. 48. a
 sub regula S. Francisci militant soli Minores. 607. b
 regularis disciplina. 206. b
 regularis vita ab omnibus æqualiter est tenenda. 316. a
 religio à religando appellata. 48. b
 religio contemnitur propter peccata fidelium. 577. b
 religio dicitur schola, & quare. 69. b
 religio diuitias peperit, filia suffocauit matrem. 432. b
 religio est quasi fornax quædam. 56. b
 religio ex duobus generibus hominum replenda est, & qui non sint recipiendi ad religionem. 255. b
 religio sine silentio cui comparetur. 155. b
 religionis finis, est perfecta charitate vniri Deo. 48. b
 religionis puritas in quo consistat. 509. a. b
 religionis sanctæ insignis commendatio. 608. a. b. 609. a
 religionis sanctæ ornamenta. 610. b
 religionis status est securior, quàm status secularis. 50. b
 religionis status non solum perfectionem charitatis, sed etiam perfectionem penitentiae continet. 612. b
 religionis status quid sit. 48. a
 religionis status dignissima commendatio. 208. a
 religioni non est aptus nimis sapiens. 132. b
 religionem intractibus confessio generalis est facienda. 261. b
 ad religionem conuersus, quando teneatur ad debita. 582. a
 ad religionem ingressus præcipua causa, vt Deus ei plenus dominetur. 134. a
 ad religionem recipiuntur plerunquè in idonei, propter multas causas. 256. a
 ad religionem venientes, qui & quomodo suscipiendi & probandi. 545. a
 in religione alter alteri cur subijciatur. 349. a
 in religione perseverandi magna causa. 196. b
 religiosus cum aliquid facit vel dicit, nesciente aut nolente Prælato, fur est. 125. b
 religiosus equo comparatur. 133. b
 religiosus habitus infirmioribus pædagogus. 549. b
 religiosus infirmus maximè adiuuandus est, efficacissimo argumento. 217. b
 religiosus non semper peccat mortaliter, transgrediendo regulam. 50. a
 religiosus peccans, maiorem pœnam sentit, quàm delectationem. 267. a
 religiosus quibus debeat sua relinquere. 544. b
 religiosus reputatur tanquam mortuus. 84. b
 religiosi defectus magnus. 149. a
 religiosi sermo septem conditiones habere debet. 173. b
 religiosi vita circa tria versari debet. 236. b
 in religiosi corde frequenter voluendum: Ecce nos

reliquimus omnia. 266. b
 religioso semper memorandum, ad quid venerit. 269. a
 religiosi ad opera misericordiae, maximè corporalia, quomodo teneantur, cum eis proprium habere non liceat. 83. b
 religiosi antomacè propter excellentiam dicuntur offerre holocaustum. 612. a
 religiosi cauere debent à mulierum munusculis, & fures sunt aliquid occultè tenentes. 299. b
 religiosi cur rectè fratres ab inuicem appellentur. 273. b
 religiosi debent sancti æstimari. 217. a
 religiosi debent semper perfectiora inquirere & sectari. 538. a
 religiosi delinquentes post susceptum religionis propositum, grauius peccant. 546. a
 religiosi mortui sunt mundo. 95. a
 religiosi non debent literas aut munuscula occultè suscipere. 249. a
 religiosi non sunt de hoc mundo. 95. b
 religiosi notabiliores sunt, si vel paululum delinquant. 549. a
 religiosi sancti pauperes non sunt peioris conditionis, quàm diuites seculares, in elemosynæ merito. 83. b
 religiosorum abusus magna. 102. a
 religiosorum abusus, qui se immiscet rebus secularibus. 85. a
 religiosus declinanda secularia iudicia. 545. a
 religiosus impedimentum magnum, occupatio secularis. 84. b
 religiosos malè viuentes in religione multa aggrauant. 266. b
 remedium detrahentis. 43. b
 remedium fragilitatis nostræ. 45. a
 repugnare, quid. 285. a
 requies nostra non hic requirenda. 564. a
 requirens & intelligens apud Deum quis. 360. b
 resistere, quid. 285. a
 responforium vnde dicitur. 178. b
 reuelationis utilitas & patefactionis cogitationum spiritualibus Patribus. 121. b
 reuelationes diuinae non proueniunt in turba. 156. a
 rex propriè, Christus Dominus: abusuè, Sancti dicuntur. 293. b
 Rigor & lenitas simul habenda. 276. b
 rigor indiscretus quantum mali efficiat. 276. b
 risus abesse debet à monachis. 157. a
 risus homini cur non penitus prohiberi possit. 342. b
 risus moderatus non prohibetur. 126. a
 Ruthenorum Apostolus Hibatus & Adelbertus, monachi Ordinis S. Benedicti. 522. a. 523. a
 S.
Sacerdotis quinque propria. 272. a
 sacerdotes cur non sint citò ad monasterium admittendi. 412. a
 sacerdotes & clerici quomodo suscipiendi in monachatum. 29.
 sacre lectionis utilitates quot, & quæ. 343. a
 sacrificium sale condire, moraliter. 168. a
 sacrificium triplex. 612. a
 sacrilegi dicuntur, qui non Dei gloriam, sed propria querunt. 577. a
 sacrilæ officium & conditiones. 233. b
 pro salute animarum orandum. 383. a
 sanctificatio nostra quæ. 574. a
 sanctimoniali Præfectus raritè eas videre debet, & breuis eius sermo cinatio esse debet. 582. b
 sanctitas

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

sanctitas aliena non reddit nos commendabiles, sed ad imitationem eorum, quos veneramus, nos reddit intentos. 508. b
 sancti Canonici ordinis S. Benedicti, vsq; ad tempora Ioannis xxij. erant 15559. 429.
 sancti cur hic diligant vilitem. 364. a
 sancti quare in bonis operibus quandoquè impediuntur. 583. a
 sancti quare quandoquè non exaudiantur. 41. a
 sancti soli bona sua non vident. 171. b
 sanctos benè laudar, qui eos imitantur. 509. a
 sanctorum exempla, norma sunt vitæ humanæ. 425. b
 sanctorum vitæ ad imitationem virtutum quomodo nos inducant, apta similitudo. 585.
 sanctorum felicitas status, quàm infirmorum. 215. a
 nimis sapiens non est aptus religioni. 132. b
 sapientiae consummatio. 115. a
 satanas an possit bona opera vel propositum bonum in nobis impedire. 583. a
 satiari quis sciat. 348. a
 satisfacere nolens vindicta. 559. b
 satisfaciendi diuersa forma. 232. a
 satisfactio forma eius, qui pro graui culpa excommunicatur. 231. a
 satisfactio non volentis accipere, cum offertur, reatus. 559. b
 saturari panibus, Prouerb. xx. quid sit. 298. b
 sarabaitæ monachi detestabiles. 3.
 sarabaitæ qui sint. 56. a
 sarabaitæ qui vocentur. 311. a
 Scala nostra ad cælum quando erigatur. 356. a
 scala vnde dicta. 356. a
 scandalum est cauendum. 230. a
 scandalum pusillorum tantum est, quia magni non scandalizantur. 205. b
 scapulare. 250. b
 scapulare propter opera. 27.
 Schola, Græcè vacatio. 46. a
 schola quid. 308. a
 scholæ diuini seruitij principalis intentio. 46. b
 Scientiæ scripturarum insignis commendatio. 166. a
 Scopus interpretis in explicatione regulæ S. Benedicti. 47. a
 Scriptura est speculum. 127. a
 scriptura sacra est quasi alueus. 127. a
 scripturæ sanctæ nihil oportet addere, vel minuere. 550. a
 scripturarum sanctarum lectio. Lectio succedat oratio. 585.
 Scrutari Deus corda nostra quando dicitur, quando renes nostros. 358. b
 Scurrilitas vnde dicta. 156. b
 scurrilitates à monachis alienæ prorsus sint. 354. a
 Seculares quandoquè meliores, quàm claustrales. 101. b
 seculo fidem quis seruet. 311. a
 senes venerandos, & qui senum nomine intelligantur. 142. b
 senes honorandi decem modi. 142. b
 senum & infantium quanta cura habenda. 392. a
 senum respectus. 20.
 senior quis. 69. b
 seniores geminam dilectionem debent iunioribus. 347. a
 seniores quomodo debent iuniores diligere. 143. a
 seniores quomodo vocandi. 416. a
 seniorum cura. 24.
 seniorum veneratio in duobus sita est. 346. b
 senibus compatiendum. 219. b

senium. 203. b
 sensus proprius quis sit. 133. b
 sensus proprius valdè periculosus est in religioso. 133. b
 sensus disciplinales, visus & auditus. 38. a
 sensus qui faciliores ad peccatum. 284. b
 sepelire mortuos quales debeant monachi. 329. b
 sequi Christum, quid sit. 326. a
 sequi vestigia Christi, quid sit. 326. b
 sermo correptionis, est clauis apertionis. 313. b
 sermo maledicus, & detractio quæ & qualis. 555. b
 sermo malus non potest procedere de corde bono, neque bonus de corde malo. 556. ab
 sermo monachi qualis esse debeat. 341. b
 sermonis etymon. 293. a
 sermonis puritas. 125. a
 serpentis caput contere, spiritualiter. 119. b
 serpentis caput quando, & à quo conteratur. 295. a
 de serpente Phisicum. 119. b
 seruire sibi mutuo fratres debent, propter tria exempla & tres rationes. 216. b
 serui illius sumus, cuius opera facimus. 568. a
 seruorum Dei magna commendatio. 565. b
 seruorum duo genera, qui boni, qui mali. 297. b
 seruis Dei largè prouidendum est circa necessaria. 214. a
 seruis Dei nihil defuturum, & vnde confidentiam hanc concipiant. 67. b
 Signo ad opus Dei, vel mensam dato, litera incepta relinquenda. 397. a
 signa bonitatis Dei in nos. 44. b. 45. a
 signa, ex quibus colligitur, Prælatum magis de transitorijs, quàm de animabus curare. 66. b
 silentium amandum est propter decem. 154. b
 silentium bonum quando. 572. a
 silentium custos virtutum. 154. b
 silentium facit ad perfectionem hominis. 155. b
 silentium in Oratorio. 25.
 silentium monachorum. 8.
 silentium multum valet ad fortitudinem spiritualem. 155. b
 silentium post Completorium, & maximè nocturnis horis. 22.
 silentium tempore meridianæ dormitionis. 235. b
 silentij digna laus. 156. a
 silentij distinctio post Completorium. 22.
 silentij distinctio apud sanctos Patres, in mensa præcipuè. 221. a
 silentij distinctio in Choro. 572. b
 silentij murum non habens monachus, facile superatur à demone. 341. b
 silentium frangentis post Completorium pœna, & in quibus loqui nocturnis horis possit licere. 229. a
 per silentium seruatur deuotio. 156. a
 in silentio magna Patrum obseruantia. 190. b
 de silentio, gentilium exempla. 155. a
 similitudo pulchra. 357. a
 simonia propter ignorantiam committitur. 238. b
 singularitas, superbia filia. 102. b
 firenes moraliter. 259. a
 Sobrietatis encomia. 107. b
 societas malorum nocet. 542. a
 societatis sanctæ triplex adiutorium. 53. b
 societate iuuatur homo. 56. a
 sollicitudo ad opus Dei. 24.
 sollicitudo secularis quæ. 557. b
 solitaria vita quando præeminet vitæ seculari. 56. b
 solitaria vita quibus conueniat. 55. b
 solitaria vitæ multa pericula. 543. b

INDEX RERVM ET VERBORVM

solitariam vitam aggredi, quàm sit periculofum. 56. a
 folitarij multa pericula. 311. b
 folitudo prodeft ad conferuandam memoriam Dei. 542. a
 folitudo appetendæ iniufta caufa. 543. a
 fomniorum caufæ. 194. b
 fomnolentia quæ detrimenta adferat. 336. b
 fomnolentia quid fit, & quòd multiplici de caufa vitanda. 108. a
 fomnolentiam comitatur carnalis tentatio. 177. a
 contra fomnolentos. 194. b
 fomnus animæ quid. 336. b
 fomnus religiofi. 586.
 ad fomni leuitatem duo iuuant. 194. b
 fomnum diligere, Proverb. xx. quid. 298. b
 forores quomodo iniufendæ. 578. a
 Spes diuerforum fallax. 111. b
 spes quid, & vnde dicta. 337. b
 ipem & formidinem habere debet iuftus. 338. a
 ipem noftam Deo committimus, propter multa. 111. b
 fecundùm ipem noftam adiuuamur à Dño. 262. a
 Spinæ pungentes. 181. a
 fpiritus & caro diuerfa requirunt. 80. a
 fpiritus fanctus, cur fpiritus, cur fanctus nomine- tur. 299. a
 fpiritus & carnis difcrimen. 326. a
 fpiritus quomodo contriftemus. 296. b
 Stabilitas ad quid adstringat. 259. b
 ftatus religionis eft fecurior, quàm fecularis. 50. b
 Stulticia bona. 583. b
 ftulticia propriè. 234. a
 Subditus quomodo Dñi fermones poft fe pijciat. 315. a
 subditus quomodo odio habeat difciplinam. 315. a
 fubijciatur alter alteri in religione cur. 349. a
 fuperbia. Vide, Elatio.
 fuperbia, caufa peccatorum omnium. 335. a
 fuperbia cur fit omni vitio deterior. 414. b
 fuperbia cur fit omnium peccatorum maximum. 354. b
 fuperbia destruit bona omnia. 104. a
 fuperbia deteftada duodecim de caufis, maximè re- ligiofis. 103. b
 fuperbia duplex. 335. b
 fuperbia eft mater inuidiæ. 139. a
 fuperbia eft maximum peccatum. Regula & proba- tio eius. & dicitur maximum peccatum, quinqu- pliciter. 103. b
 fuperbia, & eius curatio. 558. a
 fuperbia gignit arrogantiam. 385. a
 fuperbia magna eft, proprium iudicium præferre communi. 68. b
 fuperbia magna, vt vnus homo toti congregationi fuum confilium præponat. 133. b
 fuperbia meritò difplicet Deo. 105. a
 fuperbia origo omnium criminum, & ruina omni- um virtutum. 354. b
 fuperbia quadruplex in religiofis. 101. b
 fuperbia quæ mala gignat. 335. a
 fuperbia quàm grauis in homine. 106. b
 fuperbia quare odibilis hominibus. 105. a
 fuperbia quare odibilis, humilitas amabilis dica- tur, digna ratio. 75. a
 fuperbia quibus indicijs deprehendatur. 335. a
 fuperbia summum monachi vitium eft. 354. a
 fuperbiæ definitio. 101. a
 fuperbiæ gradus duodecim. 102. a
 fuperbiæ malum. 609. a. 610. b

superbiæ origo, ignorantia fui. 171. a
 fuperbiæ species quatuor. 101. b
 fuperbiæ affimilatur terræ motus caufa. 104. a
 contra fuperbiam remedia. 105. b
 ex fuperbia hereses. 104. b
 ex fuperbia quæ mala oriuntur. 104. a
 contra fuperbientem hominem. 165. a
 fuperbire quis dicitur. 285. a
 fuperbus omnis tyrannidem exercet. 382. a
 fuperbus quis. 576. b
 fuperbi & humilis duplex difcrimen. 305. b
 fuperbi hominis defcriptio. 104. b
 fuperbi miferia. 106. a
 fuperbi fignum. 558. a
 fuperbum cur humilitas fequatur. 354. b
 fuperbi ac duri vt funt corripiendi. 317. a
 fuperbi monachi qui dicantur. 385. b
 fuperborum pœna. 105. a b
 fuperfluitas rerum clericis maximè cauenda & re- ligiofis, fex rationibus. 213. b
 contra fuperfluitatē expendentē. 213. b
 fuperfluum duplex. 213. a
 superiores quomodo alios eſtmemus nobis. 78. a
 furgendum ad preces matutinas quomodo fit mona- chis. 368. a
 fufcipiendi in monasterium, diligenter funt pro- bandi. 407. b
 fufcipiendorum fratrum difciplina. 27.
 fufpenſio in grauioribus culpis. 17.
 fufpicio maximum malum. 277. a
 fufſinentia præſens modica eft. 100. b

TAbernaculum propriè. 42. b
 tacendo citius, quàm loquendo, culpa refu- gitur. 353. b
 tacendum cur fit poſt Completorium. 396. a
 tacendum quibus temporibus. 124. b
 tacere prius, poſtea loqui. 124. b
 taciturnitas aliquando vicioſa, & in quibus. 155. a
 taciturnitas cur dicitur humilitatis virtus. 353. a
 taciturnitas in monacho qualis eſſe debeat. 8.
 taciturnitas propter bonū pacis neceſſaria eſt. 156. a
 taciturnitas qualis fit virtus. 352. a
 taciturnitas vſquequò neceſſaria. 572. a
 taciturnitas. Vide, Silentium. 155. a
 talentum abſcondere quis dicitur. 580. b
 Temerè quomodo quis loquatur. 257. a
 temperantia experientiam requirit. 277. b
 tempus bene operandi. 45. b
 tempus, quo nihil eſt precioſius, non eſt inutiliter amittendum. 156. b
 tēmpus ſemihandi, præſens vita. 45. b
 tempora vnde & cur dicantur. Temporis diuiſio, & nomina. Annus, mēſis, dies hora &c. propriè non ſunt tempus. 296. b
 temporalium cura inordinata, quæ mala importet. 86. a
 tēnacitas in diſtribuendo vitanda eſt, octo rati- onibus. 213. b
 tenebrę interiores & exteriores quæ dicantur. 300. a
 tenebrę vnde dicantur. 300. a
 tenebrarum nomine quid intelligendum. 300. a
 tentationis principio eſt reſiſtendum. 119. b
 tentationis Sanctorum ratio. 583. b
 terra fructifera dicitur beata Virgo. 176. a
 terram ſuam quis ſtrenuè operetur. 300. a
 terrena bona modicę bonitatis eſſe, argumētū. 86. b
 terrenarum rerum occupatio quo remedio tolla- tur. 570. a

terrena

IN REGVLAM S. BENEDICTI, ETC.

terrena vana ſunt & mendacia, modica, nihil ſunt. 86. a
 terrenis qui abundat, obliuiſcitur caeleſtia. 86. b
 teſtimonium falſum quomodo & quomodo dicatur. 77. a
 teſtimonij falſi deformitas. 77. a
 teſtimonij falſi nomine quid interdicitur. 77. a
 teſtis falſus quibus perſonis noceat. 325. b
 Theſaurus bonus quis eſt. 572. a
 Timenda tria. 113. b
 timere Deum, quid. 163. a
 timor Dei, in gradibus humilitatis, primus eſt. 9. 10.
 timor Dei quare initium ſapientiæ. 160. b
 timor Domini cur rectè conſtituatur primus hu- militatis gradus. 356. b
 timor Domini eſt noſtre ſalutis principiū, eſt caufa religionis. 160. b
 timor Domini quis, qualis fit, & quid efficiat. 299. a
 timor eſt fundamentum fidei, charitatis origo, per ipſum fit bonum & peruenitur ad præmium. 160. b
 timor filialis ſiue caſtus, & de eius differentia cum ſeruili. 161. b
 timor initialis. 161. b
 timor iudicij & pauor gehennæ. 112. b
 timor qui eſt propter peccata & offenſam, duos oculos habet. 131. a
 timor ſeruilis. 161. a
 timor ſeruilis eſt via ad charitatem. 161. a b
 timoris commendatio. 289. a
 timoris Domini memoria quot quæratque bona ad- ferat. 357. a
 timoris effectus tres. 162. b
 timoris & memorię mandatorum Dei commenda- tio. 160. a
 timoris humani & Dei triplex difcrimen. 299. a
 timoris ſpecies quatuor. 161. a
 ad timoris commendationem ſex rationes. 160. a
 ad timorem Dei quomodo excitamur. 572. b
 ad timorē nos inducere debet tres cōditiones. 162. a
 Tolerantia perfeuerantia multis authoritatibus ſcripturæ ſacræ confirmatur. 165. b
 tonſura quid ſignificet. 56. b
 Tranſgreſſio legis diuinæ non quælibet eſt mortale peccatum. 50. a
 Tribulatio myrrha affimilatur. 168. a
 tribulatio non nocet, ſed magis prodeſt. 167. b
 tribulatio omnis debet eſſe fidelibus cōſolatio. 90.
 tribulatio vnde ſufcitur monacho. 329. b
 tribulationis vtilitates ſeptem, ſecundùm ſeptem proprietates ignis. 167. a
 tribulationis vtilitas ſingularis. 168. a
 per tribulationem pulchrum de immutatione ho- minis. 167. b
 in tribulationibus ſancti gloriantur. 97. b
 tributo qui ſunt obnoxij. 150. a
 triſtari Deum quomodo dicatur. 296. b
 triſticia quæ ſecundùm Deum, & quæ ſecundùm ſe- culum. 557. a
 triumphus hominis proprius. 149. a
 Tunica. 250. b
 tunica Ioseph quid deſignet, Genetiſ. xxxvij. 295. b
 tunica talari quis ornatus dicitur. 295. b
 turbulentus homo. 204. b
 turbulentus quis fit. 277. a
 Typographice artis vtilitas commendatur. 465. b
 tyrannidem exercet omnis ſuperbus. 382. a

V.

VAcatio à terrenis neceſſaria eſt monaſticæ di- ſciplinæ incumbenti. 46. a
 vagantes corde reprehenduntur. 188. a
 vagatio mentis quomodo non tollit fructum oratio- nis. 189. a
 vagatio mentis quomodo fit peccatum mortale, quan- do veniale. 189. a
 vagatio mentis vnde, & remedium aduerſus eam. 554. b
 vana gloria inter immunda & penitus deteſtanda muneratur. 120. a
 vana verba quæ dicantur. 342. a
 vaniloquiū à monachis ſtudioſè cur cauendū. 342. a
 vanitas vbi moretur. 342. b
 Veſtes oris, moraliter. 125. a
 veneratio ſeniorum in duobus ſita eſt. 346. b
 verbum ocioſum. & pauenda ſententia contra ver- ba inania. 156. b
 verba monachi qualia eſſe debeant. 366. a
 verba riſui apta. 126. a
 verba vana quæ dicantur. 342. a
 verba vana quæ ſunt. 126. a
 veritas eſt omnium forma. 93. a
 veritas in quibus fit. 333. a
 veritas non eſt omittenda propter ſcandalum. 64. a
 veritas perfecta. 43. a
 veritatem audire, quàm prædicare, tutius eſt. 354. a
 veritatem loqui in corde, quid fit. 304. b
 veritatem ſemper loqui debent monachi. 332. b
 vermis nomine quid Iſaias intelligat. 298. a
 vermi cur conferatur monachus. 365. a
 veſtigia Chriſti ſequi, quid fit. 326. b
 veſtimentorum diſpenſatio apud religioſos. 250. a
 veſtimentorum luxuria damnatur. 549. a. Vide, Indumentum.
 veſtimentorum varia ſupellex improbat. 549. b
 veſtire virtutibus cur ſe quiſque debeat. 328. b
 veſtis monachi. 585.
 veſtium aſperitas. 137. a
 veſtium color, meſura, & cuſtodia. 251. a
 veſtium ſuperfluitas in religioſo reprehenditur. 252. b
 veſtium vilitas amanda religioſo. 250. b
 veſtium vniſormitas in religioſis. 252. a
 veſtitus monachorum qualis. 26. 27.
 Via lata ad mortem, & porta arcta, quæ ducit ad vi- tam quomodo. 572. b
 via ſalutis initio anguſta & laborioſa, progreſſu conuerſationis inenarrabili dilectionis dulcedi- ne curritur. 2.
 via virtutis difficilis in principio, & quare. 46. b
 via vite anguſtia deſcribitur. 46. a
 viam primam perfectionis impugnavit Vigilantiſſus hæreſiarcha: ſecundam, Iovinianus: terciã, qui- dam hæretici tempore D. Thomæ. 613. a
 vias ſuas quis cuſtodiat. 352. b
 vigilare anima quæ dicitur. 298. b
 vigilēs eſſe debemus, & de eo figura. 118. b
 vigilie nocturnæ, & earum ordo. 112. & 586.
 vigilie multum faciunt ad continentie puritatem. 175. a
 vigilie ſunt magni meriti, & ſunt ſalubres corpori. 177. a
 ad vigilias ſurgere libenter, laudabile eſt propter multa. 176. b
 poſt vigilias quid primam faciendum. 195. a
 de vigilijs pulchræ authoritates. 195. a
 vilioſiorem & extremum omnibus ſe alijs credere quomodo poteſt. 172. a

vili.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Vilitatem cur hinc diligant sancti. 364. a
vinum cur creatum fit. 335. b
vinum immoderate sumptum, omnia bona exterminat tam gratia, quam natura. 107. a
vinum non esse monachorum. 21.
vinum non esse monachorum, vbi legatur. 226. b
vini abusus multa mala importat. 227. a b
vini hemina. 21.
vino temperato est vtendum. 226. b
inter vina scire discernere, turpe monacho. 227. b
vir in sacra scriptura quis dicatur. Iob. xxxviii. 303. a
virtus assiduitate iucunda redditur. 258. b
virtus vnde dicitur. 39. a
virtutis atque probitatis magna vis. 74. b
virtutis definitio. 69. b
virtutis, & mali definitio. 239. a
virtutes omnes in nobis initas habemus. 539. a
virtutes quarè dicantur arma fortissima. 39. a
virtutibus cur se quisque vestire debeat. 328. b
visionis diuinae in aeterna vita magna commendatio. 116. b
visitat infirmos, qui monachis eleemosynam praebet. 329. a
visus & auditus, sensus sunt disciplinales. 38.
visus praecipue custodiendus. 137. a
vita actiua & contemplatiua. 235. a
vita aeterna cur à monachis vehementer desideranda. 339. b
vita aeterna desideranda, & duodecim eius considerationes. 115. a
vita aeterna quibus detur. 45. b
vita communis, stadio comparatur. 544. a
vita & mors in lingua. 353. b
vita praesens, tempus seminandi: alia vita, non operis, sed mercedis. 45. b
vita quae fit dicenda. 115. a
vita vera quae, cur dicatur. 501. a
vita vnde dicitur. 301. a
vita aeternae commendatio de immensitate iocunditatis. 117. a
vita aeternae descriptio. 298. a
vita aeternae & praesentis multiplex discrimen. 301. a
vita aeternae inestimabilis delectatio. 116. b
vita communis commoditas singularis. 543. b
vita communis securitas. 53. a
vita communis vtilitas. 542. b
vita perfectio triplex, cui deseruiunt tria vota religionis. 612. a
in hac vita cur flendum, non ridendum. 342. b
vitium ibi est, vbi deest bonitas. 320. b
vitiolorum incentiua. 120. a
vitiolorum omnium remedium. 558. b
viuere secundum virtutem, quid. 539. a
viuere sine magistro, periculosum est. 57. b
vniuersitas obseruetur in omnibus. 179. b
vnum sentire. 588. a
Vocatio Dei septuplex. 41. a
vocatio duplex: ad fidem, & religionem. 304. a
voluntas mala triplex. 39. a
voluntas propria culpam habet. 561. b

voluntas propria etiam in actu laudabili quandoque grande malum. 172. a
voluntas propria hominis, fons & origo est totius mali. 131. b
voluntas propria multiplicem habet poenam. 164. a
voluntas propria multipliciter nocet, qua cessante, & infernus non erit. 134. a
voluntas propria odia habenda, quatuor rationibus. & magna propria voluntatis execratio. 131. a
voluntas propria quae dicitur. 344. a
voluntas propria refecanda. 550. b
voluntas propria tollit meritum, nec inter virtutes reputatur, quod monachus propria voluntate facit. 131. b
voluntas vnde dicitur, & quid sit, quid etiam propria voluntas. 293. b
voluntatis propriae abrenunciatio. 164. a
voluntatis propriae malum. 563. a
voluntatis propriae similitudo, & eius fructus. 131. b
voluntatis propriae tria damna. 242. b
voluntatem propriam sequentes, quomodo confundantur. 134. a
voluntatem propriam tantum punit Deus. 164. b
ad voluntatem propriam non amandam ex tribus hortamur. 164. a
voluntatem suam quando faciunt homines, quando non. 164. a
voluntate propria nihil agendum. 579. a
voluntas propria nihil durius, nihil onerosius. 131. b
Votum determinatum cadit sub certo. 603. a
votum Domino Deo cum gaudio offerendum. 401. b
votum introducit debitum. 150. b
voti impletio cadit sub praeccepto. 51. b
voti transgressor quando aliquis dicitur. 52. b
ex voto aliquid facere, laudabilius est & magis meritum, quam sine voto. 613. a b
vox auditorum corda quae penetret. 312. a
Vfus duplex. 211. a
vsus iurandi fugiendus. 322. a
Vtilitas communis praerferenda etiam deuotioni propriae. 565. b

Z.

Zelus amaritudinis, grande malum est. 424. b
zelus bonus. 138. a
zelus bonus in octo debet exerceri. 288. a
zelus bonus quae bona tribuat homini. 424. b
zelus bonus separat à vitijis & ducit ad Deum. & quomodo eo vii debeat monachus. 34. a
zelus Dei quomodo in nobis cognoscatur. 561. a
zelus est appetitus vindictae secundum ordinem rationis. 89. b
zelus malus, est inuidia. 138. a
zelus secundum seculum. 138. b
zeli boni tres effectus. 287. b
zeli mali detestatio. 287. b
Zona duplex monacho necessaria. 324. b
zona pellicea circa lumbos, ij. Reg. j. & zona aurea circa pectus, Apocalyp. ij. quid designent. 303. a
zona aureae confertur castitatis pulchritudo. 324. b
zona vsus, & eius conuenientia. 549. b

Aduertat Lector, admissum esse alicubi errorem, vitio archetypi, in assignando numero Tractatum D. Cardinalis: eum sic emendabit, vt pagina 57, pro TRACTATVS X. substituatur, TRACTATVS IX. Vbi de Abbatis qualitate. pag. 60, pro XI. legat X. & ita deinceps, vt in ordo postulat.

INDEX

INDEX NOMINVM VIRO-
RVM ILLVSTRIVM ORDINIS S. BE-
NEDICTI, QVOS TRITHEML
VS RECENSET.

A.
Abel Rhemensis Archiepiscopus 503. b. 523. a
Acharius Catalanensis episcopus 533. b
Adam abbas de Persenna 453. a
S. adamannus monachus 485. a
S. adamannus abbas 488. b
S. adamannus abbas Cluniacensis 496. b
S. adela virgo 490. a
S. adalbertus martyr, Bonifacij socius, Erfordiensis episcopus 492. a. 525. b
S. adalbertus martyr, Pragensis archiepiscopus 497. b
530. b
S. adalbertus monachus Epternacensis 503. b
adalbertus Magdeburgensis 1. archiepiscopus 522. a
adalbertus Rulhenorum archiepiscopus 523. a
adelboldus monachus Lobienensis, Traiectensis episcopus 451. a. 531. b
S. adelboldus Vintoniensis episcopus 530. b. 497. b
S. adelgarus archiepiscopus Bremensis 496. a
S. adelhardus abbas 499. b
S. adelbertus monachus martyr, S. Bonifacij discipulus 492. b
S. adelmus episcopus 446. a. 487. b. 528. a
S. adelmus monachus 505. b
S. adelpus abbas 460. a. 504. b
S. adeodatus Papa 488. b. 511. b
S. adeodatus abbas 504. a
S. ado monachus 481. b
adomannus abbas 442. a
adrenaldus, qui & Adalbertus, monachus Floriacensis 449. a
S. adrianus abbas 484. a
S. Agathon 1. Papa 488. b. 511. b
S. agnellus abbas 499. b
S. agilus abbas 481. b
S. Aidanus abbas 478. b
aidanus Lindesfarnensis episcopus 525. a
Albo Floriacensis abbas 450. b
S. albericus episcopus Traiectensis 502. b. 530. b
S. albertus monachus 505. a
albertus abbas Gemblacensis 452. a
albertus monachus Metensis 453. a
S. albinus Andegauensis episcopus 491. a. 528. b
S. albinus Erislaricensis episcopus 529. b
S. alcuinus sive Albinus abbas Turonensis 444. a. 494. b
S. alfidus episcopus Hildeshemensis 495. b. 530. a
algerus monachus Corbeiensis 454. b
almannus monachus 448. b
S. alexis monachus, qui & Bauto 478. a
alphanus monachus Casinensis 454. b
alphanus Sepontinus episcopus 522. b
almannus Pataviensis episcopus 533. b
S. altanus monachus 481. a
S. Amatus abbas martyr 504. b
S. amatus abbas 481. a

S. amandus episcopus Leodiensis 476. b. 525. a.
S. ambrosius Augaunensis abbas 501. b
ambrosius Terracinenis episcopus 531. a
S. amelberga sanctimonialis 493. b
S. annichardus monachus 499. a
amonius monachus 450. a
amularius monachus 448. a
S. amulximus Lobienensis episcopus 500. b. 530. b
S. Anastasia abbatisa 495. a
S. anastasius martyr 479. a
andelgarius Bremensis archiepiscopus 521. a.
andreas monachus Spanheimensis 464. a.
andreas monachus, Cardinalis 463. a. 516. a
S. angadrisma abbatisa 481. b
angelomus monachus 447. b
anscarius Bremensis archiepiscopus 520. a
anssegisus abbas Lobienensis, Senonensis archiepiscopus 448. a
520. b
ansbertus Rothomagensis archiepiscopus 517. b
ansbertus monachus 458. a
S. anscarius episcopus 495. a
anselmus monachus Rhemensis 454. b
S. anselmus Cantuariensis archiepiscopus 457. a. 523. a.
506. a
anselmus Suesionensis episcopus 533. b
S. ansuerus abbas martyr 503. b
S. antonius monachus, discipulus S. Gregorij 473. a
S. Apollinaris abbas 505. a
S. Aridius abbas 474. b
arnulphus monachus 455. a
arnulphus Bituricensis archiepiscopus 520. b
S. arnutphus episcopus Suesionensis 506. a
S. Attalus abbas 479. a
S. Ausbertus episcopus Rothomagensis 482. a
S. audomarus episcopus Teruanensis 482. b. 527. a
S. auffridus episcopus Traiectensis 503. a
S. augustinus episcopus Cantuariensis 477. a. 516. b
S. aurea abbatisa 480. b

B.

Baldericus monachus 488. b
Bardo Moguntinus archiepiscopus 499. a. 523. a
balduinus Bremensis archiepiscopus 524. a
S. basilissa abbatisa 495. a
basinus Treuerensis archiepiscopus 419. b. 518. b
S. basolus abbas 476. a
S. batilfridus monachus 488. a
S. batildis monialis 483. b
S. Beda venerabilis, & quare venerabilis nomen ei impo-
situm 431. a. 442. b. 489. a
S. Benedictus ordinis institutor, à quo Benedictini nomen
benedictionis hereditarunt 427. 439. Natus anno Do-
mini 480. conuersus ad monasticam vitam anno eta-
tis suae 14. Moritur anno 542. etatis suae 62. Indiç. 5.
21. die mensis Martij, vel secundum Marianum Scotum
anno

INDEX NOMINVM VIRORVM HILVSTRIVM

anno 601. Indictione 4. aetatis sue plus minus 90. pa-
gina 439. a. 467.
S. benedictus cum quatuor alijs martyribus 504. b
S. benedicta abbatisa 500. b
S. benedictus abbas in Anglia, Venerabilis Bedae prae-
ceptor 422. b. 488. b
benedictus Cardinalis 514. b
S. bercharius abbas 483. a
berchwaldus Cantuariensis archiepiscopus 518. a
bernardus monachus Corbeiensis 459. a
bernardus abbas Casinensis 462. b
bernardus monachus Cluniacensis 455. a
bernardus Paderbornensis 534. b
bernardus Cardinalis 515. a
bernardus Masiliensis, Cardinalis 516. a
S. beruo abbas Gigniacensis 496. a
berno abbas Augiensis 452. b
S. bertarius abbas Casinensis, martyr 505. b
bertorius Casinensis abbas 452. a
bertramnus monachus 448. b
S. bertolphus abbas 504. b
bertolfus Treuerensis 520. b
S. berwardus episcopus 498. a
Birinus Doricensis episcopus 525. b
S. Boiflus monachus 485. a
S. bonifacius archiepiscopus Moguntinus & Vltimaen-
sis, martyr, 519. b. 431. a. 443. b. 491. b
bonifacius 3. Papa 511. b
S. bonifacius 4. Papa 488. a
boso Mersburgensis episcopus 531. a
bosa Eboracensis archiepiscopus 518. a
S. boso monachus, sancti Bonifacii discipulus, martyr
492. a
Brandagus Halberstatensis episcopus 531. b
S. brendamus abbas 474. a
S. bruno Ruthenorum archiepiscopus, martyr 523. a
bruno Ratiponensis 535. b
bruno Verdenensis episcopus 533. a
bruno Verdenensis episcopus 532. a
Burchardus Wormatiensis 534. b
burchardus episcopus Wormatiensis 452. a
S. burchardus episcopus Herbipolensis 493. a. 529. a

C.
Candidus monachus 501. a
S. caprasius abbas 502. a
carolus Moguntinus archiepiscopus 521. a
S. castridorus Senator, ordinis S. Benedicti monachus
471. a. 431. a. 439. b
S. Casarius episcopus Arelatensis 442. a. 480. b. 527. b
S. cecilia abbatisa 504. b
Ceadda Eboracensis archiepiscopus 518. a
S. cecilia Lindesfarnensis archiepiscopus 484. a.
518. b
cedda Lindesfarnensis episcopus 526. a
S. ceolfidus abbas 489. a
S. Chalhnoaldus episcopus Meldensis 479. a
S. chillenus monachus 479. b
christianus monachus 451. b
S. Clarus abbas 499. a
claudius monachus 445. a
claudius abbas 441. a
clemens Papasextus 463. a

S. Cobanus episcopus, S. Bonifacii coadiutor in episcopatu
Traiectensi, martyr 492. a
colachus Merciorum in Anglia episcopus 526. a
S. colonatus monachus, martyr 485. b
colomannus Nordanybrorum episcopus 526. b
S. columbanus abbas Luxouienensis 440. a. 473. b
S. columbinus abbas 480. a
comanus episcopus Rosenfis 525. b
conradus de Rodenberch abbas 464. a
S. conegundis virgo Imperatrix 500. a
S. constantinus abbas, S. Benedicti discipulus 471. a
constantinus monachus Casinensis 452. a
Cano Ratiponensis 535. a
S. cuthbertus episcopus Lindesfarnensis 485. a. 527. b
Cymbertus Vectiorum episcopus 528. b
S. cyprianus abbas 500. a

D.

D. Eocarus abbas 498. a
S. deusdedit abbas 501. b
S. deusdedit Cantuariensis archiepiscopus 517. b. 491. b
S. deicolus abbas 478. a
Diegerus Metensis episcopus 535. a
diemo Saltzburgensis archiepiscopus, martyr 523. b
diethardus Hildeshemensis episcopus 530. a
dionysius Exiguus abbas Romanus 439. b
S. disibodus episcopus. 502. b
S. Dodo monachus 501. a
donatus Vesontinus episcopus 533. a
S. donatus abbas 471. a
S. domitianus abbas 503. b
Drogo Cardinalis 515. a
drogo Metensis episcopus 532. a
Durandus Tolosanensis episcopus 534. a
S. dumstianus Archiepiscopus 496. b. 521. b

E.

E. Atta Hagustaldensis episcopus 485. a. 527. b
S. earcumwaldus episcopus 484. b
S. Eberhardus monachus 497. a
S. ebertrannus monachus 483. a
Ecbertus abbas S. Florini 461. a
S. Edeldrudis virgo 484. b
S. edilberga abbatisa 479. b
S. edilburga abbatisa 484. b
edbrechtus Australium Saxonum episcopus 528. b
edilwaldus Lindesfarnensis episcopus 528. b
edilwinus episcopus Huenfis 526. b
S. Egelnotus episcopus 499. a
S. Aegidius abbas 443. b. 490. b
egilbertus Doricensis episcopus 525. b
S. egbertus monachus 485. b
Ehardus Pragensis archiepiscopus 522. b
S. Elbo archiepiscopus Senonensis 493. b
eleutherius Ventanus episcopus 526. a
S. eleutherius 472. b
S. elisabeth Schonaugiensis abbatisa 461. a. 507. a
S. elphagus Cantuariensis archiepiscopus 498. 522. b
S. elutus abbas 475. a
Emundus monachus 459. b
Engelbertus abbas 456. b
S. Equitius abbas 472. a
S. Eracongota sanctimonialis 478. b

ORDINIS S. BENEDICTI, A TRITHEMIO RELATORVM.

echardus abbas 458. a
erckenbaldus Moguntinensis archiepiscopus 522. b
ercumwaldus Londoniensis episcopus 527. a
S. erembertus Tolosanensis episcopus 502. a. 532. b
S. erentrudis abbatisa. 495. b
erhardus monachus 453. a
ericus monachus 450. a
S. ermesidus monachus 504. b
S. erwaldus monachus, martyr 488. a
S. Ethbinus monachus 475. b
Eucherius Aurelianensis episcopus 494. a. 529. a
eugipius abbas 440. a
S. enstasius abbas 479. a
S. euticius 472. b
eutropius abbas 441. b
SS. ewaldi duo martyres. 487. b

F.

F. Ara abbatisa. 478. b
S. faustus, S. Benedicti discipulus 439. a. 469. a
S. Felix monachus, martyr 502. b
Flaualdus monachus Rhemensis 451. b
florus monachus S. Trudonis 448. a
S. Foilanus martyr 481. a
Franciscus Gebenensis Cardinalis 515. b
stanco abbas Hastingensis 457. b
freculphus episcopus Lexouienensis 446. b. 529. b
S. Furcus abbas 480. b

G.

G. Alla virgo 472. a
S. Gallus abbas 479. b
S. gallus monachus 473. a
gandoaldus Meldensis episcopus 525. a
gaibaldus Ratiponensis episcopus 532. a
gaudentius Pragensis archiepiscopus 521. b
Gebehardus Constantiensis episcopus 533. b
gebehardus Spirensis episcopus 534. a
gebehardus Augustensis episcopus 533. a
S. genesius archiepiscopus Bituricensis 495. a. 517. b.
gerardus Morisenus episcopus 533. a
S. gerhardus abbas 501. a
S. gerardus martyr 498.
S. geremarus abbas 481. b
S. gertrudis 484. a
Gisbertus Vuestensis monachus 457. b
S. gibertus abbas, martyr 505. a
S. gilda monachus 476. a
S. Glodesindis virgo 503. a
S. Goderannus Sanctonicensis episcopus 506. a. 534. a
gothardus Hildeshemensis episcopus 498. a. 531. b
Gratianus monachus 459. b
gregorius 3. Pontifex Rom. 440. 514. a. 477. a. 511. a
S. gregorius Papa 2. 490. b
S. gregorius Turonensis episcopus 441. a. 476. b. 516. b.
S. gregorius episcopus Traiectensis 502. b. 529. a
S. Guibertus abbas 504. a
S. guido abbas 505. a
guido Aretinus monachus 452. b
guimundus Auersanus episcopus 453. a. 532. b
S. guntherus monachus martyr, S. Bonifacii discipulus
492. b

guntherus Ratiponensis episcopus 533. b
guntherus monachus S. Amandi 455. b

H. Adeloga abbatisa 502. a
hamularius Treuerensis archiepiscopus 520. a
S. hamudus diaconus, discipulus S. Bonifacii, martyr 492. b
hatto Moguntinus archiepiscopus 521. b
hatto Moguntinus archiepiscopus 522. a
S. hartwulfus monachus, discipulus S. Bonifacii, martyr
492. b
S. haymo episcopus Halberstatensis 445. b. 495. a. 529. b
Heddi episcopus Occidentalium Saxonum 527. b
hadericus monachus 441. b
S. helias abbas 498. b
helmandus monachus 461. b
helpericus monachus S. Galli 452. b
henricus de Gulpen abbas 463. b
henricus monachus Hastingensis 462. a
henricus Mindensis episcopus 533. a
henricus Lubecensis 535. b
henricus Paderbornensis 535. b
S. hercolanus episcopus Perusinus 472. b
herigerus abbas Lobienfis 450. b
hermannus Contractus, monachus 453. b
hermannus Bambergensis episcopus 534. b
hermundus Antisiodorensis 535. b
herebertus Prisingensis episcopus 532. a
herrandus Halberstatensis episcopus 533. b
S. herwinus episcopus Lobienfis 489. b. 528. b
hetti Treuerensis archiepiscopus 520. a
Hibatus Ruthenorum archiepiscopus 522. a
hilarius Theanensis episcopus 532. b
S. hilda abbatisa 485. a
S. hildebrandus monachus, discipulus S. Bonifacii, mar-
tyr 492. b
hildebrandus Cardinalis 514. b
hildegaradis Bingensis abbatisa 460. b. 507. a
hildebertus Moguntinus archiepiscopus 521. b
S. hildelidis abbatisa 484. b
hildemannus Beluacensis episcopus 532. b
hildemicus Meldensis episcopus 525. b
S. hildeuertus episcopus Meldensis 480. a
hilduinus abbas 446. a
hildeuinus Mediolanensis archiepiscopus 521. b
S. hildulphus episcopus Lobienfis 504. a. 532. b
S. hildulphus archiepiscopus Treuerensis 495. a. 519. b
hinemarus monachus 445. b
hinemarus Rhemensis archiepiscopus 520. b
S. Honorius episcopus Cantuariensis 478. a. 517. b
honorius monachus 458. a
Hucbaldus monachus S. Amandi 448. b
hugo monachus Corbeiensis 460. a
S. hugo abbas Cluniacensis 506. a
hugo Anisidorensis episcopus 534. a
humbertus Tullensis 454. b
S. humbertus monachus in Burdach 501. b
humbertus Cardinalis 515. a

I.

I. Oachim abbas Florenfis 460. a
S. Ioannes Scaus martyr 444. b. 496. a
e 2 S. ioan-

S. iohannes episcopus Hagustaldensis 485. b. 527. b
 S. iohannes episcopus Gerundensis 480. b
 S. iohannes abbas Pennatensis 502. b
 iohannes Diaconus Cardinalis 514. b
 iohannes Mekelenburgensis 534. b
 iohannes monachus Castellensis 463. a
 S. iohannes monachus 473. a
 iohannes Constantiensis episcopus 533. a
 iohannes Rode abbas 464. a
 iohannes Erigena abbas Vercellensis 448. a
 iohannes Tullensis Cardinalis 515. b
 iohannes Damascenus 443. b
 iohannes Gerundensis episcopus 441. b. 527. a
 iohannes Saltzburger episcopus 522. a
 iohannes Atrebatensis Cardinalis 515. b
 iohannes Eboracensis archiepiscopus 518. b
 ionas monachus, S. Columbani discipulus 440. a
 S. Irmina abbatissa 486. b
 S. Isaac abbas 472. b
 S. isanus abbas 475. a
 Ithamar Rosenfis episcopus 526. a
 S. Iuta monialis 483. b
 S. Iutta monialis virgo 506. b
 S. iustus episcopus 477. b
 iustus Cantuariensis archiepiscopus 517. a

K
 Ilianus episcopus Herbipolensis, martyr 528. a
 485. b

L
 Iampertus Leodiensis episcopus, martyr 527. a. 453. b
 Iampertus Argentinensis episcopus 534. a
 Iampertus Brandenburgensis episcopus 533. a
 Iampertus Senonensis archiepiscopus 519. a
 Iampertus Bituricensis archiepiscopus 518. a
 S. landolinus abbas 482. b
 S. landrada abbatissa 502.
 S. laurancius archiepiscopus Cantuariensis 456. a. 523. a
 506. a
 Iapuz abbas 462. b
 Laurentius archiepiscopus Cantuariensis 517. a
 Iaromannus Merciorum episcopus 526. b
 S. laurionarius Carnotensis abbas 499. b
 S. Leandrus Hispalensis episcopus 440. b. 524. a. 473. b
 S. lebuimus monachus, S. Dvillibrordi discipulus & predi-
 cationis socius 488. a
 S. leifardus monachus 491. a
 S. leo 4. Papa 494. b. 512. a
 leo 5. papa 512. a
 leo Cardinalis 514. a
 leo Theanensis episcopus 535. a
 S. leobatus abbas 475. a
 S. leodebaldus abbas 482. b
 S. leodegarius Augustudunensis episc. martyr 486. a. 528.
 S. leonardus abbas 474. a
 S. leusfredus abbas 486. a
 S. Lioba abbatissa 492. a
 Lubentius Bremensis archiepiscopus 522. b
 lucas abbas 456. a
 Ludouicus de Sarbona Cardinalis 515. a
 S. ludgerus episcopus i. Monasteriensis 494. a. 529. a
 S. Iulius archiepiscopus 519. b. 494. a.
 S. Iurudis monialis Corbeiensis 504. a

S. Iurpinus archiepiscopus Treuerensis 493. b. 519. a

M
 MAbildis abbatissa 497. a
 maclonius episcopus in Hybernia, qui & Machu-
 tes 524. b
 S. maclonius, qui & Machutes 474. b
 S. maglorius monachus, archiepisc. Dolensis 476. b. 516. a
 magnoaldus Bituricensis archiepiscopus 517. a
 S. magnus monachus 483. a
 S. maiolus abbas 496. b
 S. malachias Ardinacensis in Hybernia archiepiscopus
 523. b. 507. a
 S. malchus Lesmoresis episcopus 506. b. 534. a
 S. marcolphus abbas 477. a
 S. marianus abbas 504. a
 marianus Rauennatensis archiepiscopus 520. b
 marianus Scotus, monachus Fuldenfis 455. b
 matthias Moguntinus archiepiscopus 524. a
 martinus Dumenfis abbas 441. b
 martinus Aquinensis episcopus 535. a
 S. martinus abbas 473. b
 S. maurilius Rothomagensis archiepiscopus 505. b. 523. b
 S. maurinus abbas, martyr 486. a
 S. maurus abbas, S. Benedicti discipulus 468. b
 S. maximianus episcopus Syracusanus 472. b. 532. b
 S. Medericus abbas 498. a
 S. megenbodus 500. b
 S. meginradus martyr 495. b
 S. mellitus episcopus Londoniensis 477. b. 517. b
 menfridus Magaburgensis archiepiscopus 523. a
 S. merulus monachus, discipulus S. Gregorij 473. b
 Milo monachus S. Anandi 448. b
 milo Suestonensis episcopus 532. a
 S. Modesta abbatissa 488. a
 S. mongundis abbatissa 475. a
 Mummolinus episcopus Nouiomensis 483. a. 527. a

N
 Nicolauus Donis monachus 464. b
 nicolaus Panormitanus 462. b. 516. a. 524. a
 nicolaus Anglicus Cardinalis 515. a
 niuardus Rhemensis archiepiscopus 518. a
 S. Notburgis virgo 501. a
 notgerus Leodiensis episcopus 451. b. 531. b

O
 O Dilo abbas 452. b. 498. a
 Odo Rothomagensis archiepiscopus 522. a
 S. odo abbas Cluniacensis 496. a
 odo monachus Cluniacensis 449. b
 odo Beluacensis episcopus 531. a
 odo Hostiensis Cardinalis 514. b
 S. odwaldus monachus 485. b
 Ogo Leodiensis episcopus 531. b
 Osdachus Hildeshemensis episcopus 531. a
 osbertus monachus Cantuariensis 451. b
 ostphorus Vectiorum episcopus 531. a
 S. Oswaldus archiepiscopus Eboracensis 522. a. 497. b
 S. ofsimus monachus 484. b
 S. Otto monachus 506. b
 otio abbas 460. b
 otio Bambergensis 534. b
 S. othmarus abbas 498. a
 othwinus Hildeshemensis episcopus 530.

Rascha-

P
 PAschasius Corbeiensis 449. b
 S. paternus monachus 505. b
 paternus Pictauiensis 535. b
 S. paulus episcopus Viridunensis 500. a
 S. paulus episcopus Leonensis 476. a. 525. a
 paulus Longobardus monachus 445. a
 paulinus Eboracensis archiepiscopus 517. a
 S. Pechtelmus episcopus 487. b
 peregrinus monachus Hirsaugiensis 457. b
 petrus Rothomagensis Cardinalis 515. b
 petrus abbas Cluniacensis 461. b
 S. petrus abbas 477. b
 petrus Mellicensis 463. b
 petrus Campanus Cardinalis 514. b
 petrus Damiani Cardinalis 455. a. 515. a
 petrus Pictauiensis monachus 462. b
 petrus Boherij abbas 463. a
 S. Pharo episcopus Meldensis 479. b. 525. a
 S. philibertus abbas 482. a
 philippus de Pergamo 462. a
 S. Pirminius episcopus Meldensis 529. b. 501. a.
 S. Placidus cum 30 monachis martyribus 469. b. 470.
 plechtelmus episcopus Candida Case 528. a
 Pnotho Paderbornensis episcopus 531. b
 S. Poppo abbas 499. a
 S. Procopius monachus 505. a
 Putho Ratijonensis 535. a

R
 RAbanus archiepiscopus Moguntinus, sextus in ordine
 post Bonifacium 431. a. 446. b. 494. b. 520. a
 S. radobodus episcopus Vltraieclensis 446. b. 500. a
 S. radegundis monialis 474. a
 S. radulphus archiepiscopus Bituricensis 496. a
 radulphus Fuldenfis monachus 451. a
 radobodus Treuerensis archiepiscopus 521. a
 ratharius Veronensis episcopus 450. a. 530. b
 Regino abbas Prumiensis 449. b
 remaclus Lobienfis episcopus 526. a
 S. remaclus episcopus Traiectensis 482. a
 S. rembertus Bremensis archiepiscopus 495. b. 526. b
 remigius Antiodorensis episcopus 449. a. 530. a
 S. remoldus martyr 499. b
 S. Richardus Imperatrix 505. a
 S. richarius abbas 503. b
 S. richarius abbas 482. a
 S. richardus abbas 499. a
 Rogerius monachus 453. a
 S. romaricus abbas Luxouienfis 481. a
 S. rotulphus monachus 505. b
 S. Rupertus abbas 501. b
 rupertus abbas Limpurgensis 458. b
 rupertus Tuiciensis abbas 458. a
 rupertus abbas Casimensis 450. a

S
 SAbinus Galioopolitanus episcopus 535. a
 S. sandradus abbas 505. a
 S. salaberga abbatissa 480. b
 S. sanjon abbas, archiepiscopus Dolensis 475. a
 S. Scholastica 469. b
 S. Senoch abbas 474. a
 S. sequanus abbas 504. a

sevgius Papa 514.
 S. seuera abbatissa 490. a
 S. seuerinus abbas 500. a
 S. seuerinus monachus 500. a
 sexulfus Merciorum episcopus 527. a
 Sigefridus Moguntinus archiepiscopus 523. a
 sigebertus monachus Gemblacensis 459. a
 sigefridus Monasteriensis episcopus 534. b
 S. similianus abbas Cauracensis 475. b
 S. simplicius, S. Benedicti discipulus 472. a
 simon Hasslingensis monachus 462. a
 S. simeon monachus 498. b
 sinanus Lindesfarnensis episcopus 526. b
 S. sindulphus monachus 476. a
 Smaragdus abbas S. Michaelis 453. b
 S. Sola abbas 500. a
 S. Spes monachus 473. a
 Strabus monachus Fuldenfis 447. b
 S. stephanus 3. Papa 494. b
 stephanus Cardinalis 514. b
 S. sturmus primus abbas Fuldenfis 494. a
 S. stierbaldus martyr, S. Bonifacij discipulus 492. b
 S. Sulpius episcopus Bituricensis 480. a. 517. b
 sunderoldus Moguntinus archiepisc. martyr 521. a. 496. b
 S. suranus abbas 473. a
 S. Swigbertus episcopus, S. Swillebrordi socius predi-
 cationis 491. a. 528. b
 S. Syluester monachus 501. b

T
 TAdwinus Cantuariensis archiepiscopus 518. b
 Taffridus episcopus Vectiorum 529. a
 S. Tecla abbatissa 492. a
 tendefridus Albanensis episcopus 531. a
 theodagus Pragenfis episcopus 522. b
 theobaldus Cantuariensis archiepiscopus 524. a
 theodardus Leodiensis episcopus, martyr 482. b. 526. b
 theodericus abbas 462. b
 S. theodorus archiepiscopus Caithar. 442. a. 518. a. 484. a
 S. theodorus discipulus S. Benedicti 473. a
 theodericus abbas S. Trudonis 456. a
 theodericus monachus 454. a
 S. theodolphus Rhemensis archiepiscopus 522. a
 theodolphus Aurelianensis episcopus 530. a
 theodolphus episcopus 447. b
 S. theodolphus abbas 500. b
 S. theodolphus archiepiscopus 503. b
 Tiagrinus Halberstatensis episcopus 529. b
 Tobias episcopus Rosenfis 528. a
 S. tornanus monachus, martyr 485. b
 S. Trudo monachus 482. b
 trumwinus Pictorum episcopus 527. b
 trumberus Merciorum episcopus in Anglia 526. a
 Tuda Nordanybrorum episcopus 526. b
 S. turo episcopus 504. a

V
 Valentinianus S. Benedicti discipulus 471. a
 S. valentius abbas in Valeria 472. a
 Vdalricus Augustensis episcopus 497. a. 532. a
 S. Venantius abbas 474. b
 S. vendemius monachus, discipulus S. Aegidij 491. a
 S. Vigor Baiocasinensis episcopus 501. b. 524. b
 vimo Ventanus episcopus 525. b

INDEX VIRORVM ILLUSTRIVM ORDINIS S. BENEDICTI.

S. *vincentius abbas* 503. a
viomadus Treuerensis archiepiscopus 519. b.
 S. *Volmarus abbas* 503. a
volquinus abbas Lobienfis 450. b
Vrsinarus Lobienfis episcopus 528. a
S. Vrsinarus episcopus 490. a
S. Vrsus abbas 474. b

W.

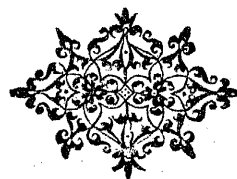
Valafrius abbas S. Galli 446. a
 S. *Walaricus monachus* 480. a
Walbertus abbas 479. b
Walbertus Meldensis episcopus 525. a
Walbertus Hildeshemensis episcopus 530. a
S. Walburgis abbatissa 499. b
Waldherus episcopus Londoniensis 527. b
S. Walfridus abbas Palatioli 502. a
S. Waltherus martyr, discipulus S. Bonifacij 493. a
S. Waltrudis abbatissa 502. b
Wandelbertus 446. b
S. Wandregisilus abbas 482. a
S. Wandolinus monachus 480. a
S. Wattarus monachus, discipulus S. Bonifacij, martyr
 493. a
Wazzo Treuerensis archiepiscopus 520. a
S. Werenfridus monachus, S. Willebrordi discipulus
 488. a
S. Wiberadis sanctimonialis S. Galli 497. a
S. Wiberus monachus 496. b
Windiclinus monachus Corbeienfis 450. b
Winfrius Merciorum episcopus 526. b
S. Winfridus, qui est Bonifacius 491. b

S. *Wingualocus monachus* 475. b
Wulfrius Eboracenfis archiepiscopus 518. a
Willebaldus Eifstrenfis episcopus 529. a
S. Wilharidus episcopus Brementis 494. a
S. Wilhelmus abbas 498. b
S. Wilhelmus monachus 502. a
S. Wilhelmus abbas 503. a
Wilhelmus abbas Pictaniensis 462. a
Wilhelmus abbas Hirsaugiensis 457. b
Wilhelmus Parisiensis 462. a
Wilhelmus Grisant Cardinalis 515. b
Willebaldus monachus, B. Bonifacij discipulus 444. a
S. Willebaldus episcopus 493. a
Willebrandus Mundenfis 534. a
S. Willebrordus episcopus Vltrechtenfis 515. b. 486. a
S. Willefridus episcopus 491. b
S. Willegisus episcopus Lobienfis 529. b
Willebrandus abbas Meisburgensis 456. a
S. Willicus monachus 491. a
Wimmo Brementis archiepiscopus 496. b. 521. a
S. Wimbaldus abbas 478. b
S. Wimbaldus monachus 493. a
S. Wiro episcopus 500. b
Wolframms Senonenfis archiepiscopus 519. a
S. Wolfgangus episcopus 497. b
Wolfgangus Ratisponenfis episcopus 532. a
S. Wulstamus episcopus 491. b
S. Wulgisus episcopus 500. a
S. Wutvingus martyr, S. Bonifacij discipulus 493. a

T.

Tsuardus monachus 445. a

VITA

VITA SANCTI BENEDICTI,
 ABBATIS PRAESTANTISSIMI, AB
 SANCTISSIMO PONTIFICE ROMANO GREGORIO

CONSCRIPTA. LIB. II. DIALOGI.

VIT vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab 21. Martij, ipso suæ pueritiæ tempore corgerens senile. Actatem quippe ^{Cap. 1.} pe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter liberè ad huc vti potuisset, desepxit iam quasi aridum, mundum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Nursiæ exortus, ^{Eius patria,} Romæ liberalibus studijs traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quæ quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: nè, si quid de scientia eius attingeret, ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque literarum studijs, relicta domo rebusque patris, soli Deo placere desiderans, sanctæ conuersationis habitum quaesuit. Recessit igitur scienter nesciens, & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnouii: Constantino scilicet, reuerentissimo valdè viro, qui ei in monasterij regimine successit: Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit: Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua prius conuersatus fuerat, præest.

Hic itaque cum iam, relicta literarum studijs, petere deserta decreuisset, nutrix, quæ hunc arctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venisset, qui dicitur Enfide: multisque honestioribus viris pro charitate se illic detinentibus, in beati Petri Ecclesia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præstari sibi capisterium petijt: quod super mensam incautè derelictum, casu accidente fractum est, sic vt in duabus partibus inueniretur diuisum. Quod mox rediens nutrix illius vt ita inuenit, vehementissimè flere cepit: quia vas quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret: eius dolori compassus, ablatis secum vtrisque fracti capisterij partibus, sese cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita iuxta se vas sanum reperit, vt ^{Benedictus puer fractum capisterium oratione integrum restituit.} in eo inueniri fracturæ nulla vestigia potuissent, moxque nutricem suam blandè consolatus, ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenus & præsentibus & secuturis omnes agnoscerent, à quanta Benedictus puer conuersationis gratiam perfectione coepisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & vsque ad hæc Longobardorum tempore super fores Ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens maiora mundi perpeti, quam laudes: & pro Deo laboribus fatigari, quam vitæ huius fauore extolli: nutricem suam occultè fugiens, deserti loci secessum petijt, cui Sublacus vocabulum est: qui ab Romana vrbe quadraginta ferè millibus distans, frigidæ atque perspicuæ emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur, ad extremum verò in amnem deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam, Romanus nomine, hunc euntem reperit: quò tenderet, requisit. Cuius cum desiderium cognouisset, & secretum tenuit, & adiutorium impendit, ^{Induit habitum monasticum.} eique sanctæ conuersationis habitum tradidit, & in quantum licuit, ministravit. Vir autem Dei ad eundem locum perueniens, in arctissimum specum se tradidit, & tribus annis, excepto Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longè in monasterio sub Theodati patris regula degebat: sed piè eiusdem patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi ad manducandum surripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem verò specum à Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatū Romanus deponere panem consueuerat: in qua etiā resti paruum tintinabulum

VITA S. BENEDICTI ABBATIS.

bulum inseruit, vt ad eius sonum vir Dei cognosceret, quãdò sibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis vnus charitati inuidens, alterius refectioni: cum quadam die submitti panem conspiceret, iactauit lapidem, & tintinnabulum fregit. Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desijt. Cùm verò iam Deus omnipotens & Romanum vellet à labore quiescere, & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare, vt posita supra candelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei sunt, luceret: cuidam presbytero longius manenti, qui refectionem sibi in paschali festiuitate parauerat: per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi delicias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit, atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis, quæ sibi parauerat, ad locum tetendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defossa terrarum quæsuit, eumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem confedissent, post dulcia vitæ colloquia is, qui aduenerat, presbyter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodiè pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia pascha est: quia hodiè videre te merni. Longè quippe ab hominibus positus, quia die eodem paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autem presbyter rursus afferuit, dicens: Veraciter hodiè resurrectionis Dominica paschalis dies est: abstinere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc missus sum, vt omnipotentis dona Dei pariter sumamus. Benedicentes igitur Dominum, sumpserunt cibum. expleta itaque refectione & colloquio, ad ecclesiam suam presbyter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam bestiam esse crederunt: sed cognoscentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis. Factumque est, vt ex illo iam tempore à multis frequentari cœpisset: qui cum ei cibum afferrent corporis, ab eius ore in suo pectore alimenta referebant vitæ.

Paschalis solennitas.

Presbyter adfert cibum S. Benedicto.

Inuenitur in specu à pastoribus.

Cap. 2.

Tentatio carnis vchemens.

Fortiter superatur.

Num. 2.

Cap. 3.

Quadam verò die dum solus esset, tentator affuit. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgò merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiusque vultui importunè insistere, ita vt manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito, recessit auis. Tanta autem carnis tentatio, cui eadem recedente, secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quendam nanque aliquandò sceminam viderat: quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè deserere eremum, voluptate victus, deliberaret. Tunc subito superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est: atque vtricarum & veprium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, exurus indumento, nudum se in illis spinarum aculeis & vtricarum incendijs proiecit: ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & per cutis vulnera eduxit à corpore vultus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque benè pœnaliter foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibebat, ita in eo est tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid in se minimè sentiret. Cœperunt postmodum multi iam mundum relinquere, atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe à tentationis vitio, vero iure iam factus est virtutum magister. Vndè & per Moysen in Exodo præcipitur, vt Leuitæ à viginti quinque annis & supra, ministrare debeant: ab anno verò quinquagesimo, custodes vasorum fiant.

Petrus: Iam quidem prolati testimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc plenius exponi postulo.

Gregorius: Liqueat, Petre, quod in iuuentute carnis tentatio ferueat, ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigeat. Vasa autem sacra, sunt fidelium mētes. Electi ergò cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac scribere necesse est, & obsequijs laboribusque fatigari. Cùm verò iam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt: quia doctores animarum sunt.

Petrus: Fateor, placer, quod dicis: sed quia prolati testimonij clausa referasti, quæso, vt de vita iusti debeas ea, quæ sunt inchoata, percurrere.

Gregorius: Recedente igitur tentatione, vir Dei quasi spinis erutis, excolta terra, de

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

de virtutum segete feracius fructus dedit. Præconio itaque, eximie cōuersationis celebre nomen eius habebatur. Non autè longè monasterium fuit, cuius congregationis pater defunctus est: omnisque ex illo cōgregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, vt eis præesse deberet, petijt. Qui diu negado, distulit: suis illorumque fratrum moribus se conuenire non posse prædixit: sed victus quandoque precibus, assensum dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vitæ custodiam teneret, nullique, vt prius, per actus illicitos in dexteram laeuamque partem deflectere à cōuersationis itinere liceret: suscepti fratres insanè sæuientes, semetipsos prius accusare cœperunt, quia hunc sibi præesse poposcerant, quorum scilicet tortitudo in norma eius rectitudinis offendeat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se dolerent adfuerat relinquere, durumque esset, quod in mente veteri cogebantur noua meditari: & quia grauis est semper prauis moribus vita bonorum, tractare de eius morte aliqui conati sunt: qui inuito consilio, venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum crucis edidit, & vas, quod longius tenebatur, eodem signo rupit: sicque confractum est, ac si in illo vase mortis, pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ: atque ilicò surgens, vultu placido, mente tranquilla, conuocatos fratres alloquutus est, dicens: Misereatur vestri, fratres, omnipotens Deus: quare in me facere ista voluistis? Nunquid non prius dixi vobis, quia vestris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta vestros mores patrem vobis quærite: quia posthac me habere minimè potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis redijt, & solus in superni spectatoris oculis habitauit secum.

Petrus: Minus parenter intelligo, quidnam sit, habitauit secum.

Gregorius: Si sanctus vir contra se vnanimè conspirantes, suæque cōuersationi longè dissimiles, coactos diu sub se tenere voluisset: fortasse sui vigoris vsum & modum tranquillitatis absunderet, atque à contemplationis lumine suæ mentis oculum declinasset. Dumque quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret sua, & se forsitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per contagionis motum, nimium extra nos ducimur: & nos sumus, & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minimè videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit: portionem, quam acceperat, consumpsit: vni in ea ciuium adhæsit, porcos paut: quos cum manducare videret siliquas, & esuriret: qui tamen cum postmodum cœpit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Si igitur secum fui, vndè ad se redijt? Hunc ergò venerabilem virum secum habitasse dixerim: quia in sua semper custodia circumspectus, ante oculos conditoris se semper adspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non diulgauit.

Petrus: Quid ergò, quod de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab angelo educus fuisset: Qui ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum? Acto. 12.

Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos leuamur. Ille itaque, qui porcos paut, vagatione mentis & immunditiæ sub semetipsum cecidit: iste verò, quem angelus soluit, eius mentem in cœstasm rapuit, extra se quidem, sed super semetipsum fuit. Vterque ergò ad se redijt: quando & ille ab errore operis se collegit ad cor: & iste à contemplationis culmine ad hoc redijt, quod in intellectu communi vt prius fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodiuit: nam quotiescunque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, se proculdubio sub se reliquit.

Petrus: Placet quod dicis, sed quæso respondeas, si deserere fratres debuit, quos semel suscepit?

Gregorius: Vt ego Petre existimo, ibi adunati æquanimè portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuentur, boni. Nam vbi omnimodò de bonis fructus deest, fit aliquandò de malis labor vacuus, maxime si è vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus, propter quem custodiendum staret, qui

Dissoluti fratres, non ferunt sancti viri rectitudinē.

Benedictus, signo crucis edito, vas, in quo venenū erat, perfrigit.

Luc. 15.

Acto. 12.

Duobus modis extra nos ducimur.

Ministeriū susceptum num. liceat deserere.

f

qui

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

qui omnes vnanimiter se persequentes cerneret? Et sæpè agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quia cum laborem suū sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius prædicator, qui dissolui cupit, & cū Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrum: qui passionum certamina non solum ipse appetijt, sed ad toleranda hæc & alios accendit: Damasci persecutionem passus, vt posset euadere, murum, funem, sportamque quæsiuit, seque latenter deponi voluit. Nunquid non Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret, & graui labore ad laborē se alibi cum fructu seruauit. Fortis etenim præliator Dei teneri intrā claustra noluit, certaminis campum quæsiuit. Vnde idem quoque venerabilis Benedictus, si libenter audis, citius agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quanto in locis alijs à morte animæ suscitauit.

Petrus: Itā esse vt doces, & manifesta ratio, & prolatum congruum testimonium declarat. Sed quæso, vt de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius: Cū sanctus vir diū in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt seruitium congregati: itā vt illic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi Domini opitulatione construeret: in quibus statutis patribus duodenos monachos deputauit, paucos verò secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri iudicauit. Cœpè etiam tunc ad eum Romanæ vr̄bis nobiles & religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotentis Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, Euicius Maurum, Tertullius verò patritius Placidū tradidit: è quibus Maurus iunior, cum bonis polleret moribus, magistri adiutor cœpit existere: Placidus verò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

In vno autē ex eis monasterijs, quæ circumquaque construxerat, quidā monachus erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox vt se fratres ad studium orationis inclinabant, ipse egrediebatur forās, & mēte vaga, terrena aliqua & transitoria agebat. Cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: qui ipse quoque stultitiam eius vehementer increpauit, & ad monasterium reuersus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad vsum proprium reuersus, vagari tempore orationis cœpit. Quod cum seruo Dei ab eodem monasterij patre, quem constituerat, nunciatum fuisset, dixit: Ego venio, eumque per memetipsum emendo. Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent, adspexit, quod eundem monachū, qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbrias forās traheret. Tunc eidem patri monasterij, Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secretè dixit: Nunquid non adspicitis, quis est, qui istum monachum forās trahit? Qui respondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, vt vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus verò eiusdem monasterij pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorum egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percussit: qui ex illo die nil persuasionis vltèrius à nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione, ac si ipse percussus fuisset ex verberere.

Ex his autem monasterijs, quæ in eodem loco construxerat, tria sursū in rupibus montis erant: & valdè erat fratribus laboriosum, quod semper ad lacum oportebat descendere, vt aquam haurire debuissent: maximè quia è deuexo montis latere erat graue descenditibus in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie vsque ad lacum descendere, & idcirco necesse est ex eodē loco monasteria mutari. Quos blandè consolans dimisit: & nocte eadem cum paruo puerulo, nomine Placido, cuius superius memoriam feci, eiusdem montis rupem ascendit, ibique diutiùs orauit. Et oratione completa, tres petras in loco eodem pro signo posuit, atque ad suum, cunctis illis nescientibus, monasterium redijt. Cumque die alia ad eum pro necessitate aquæ prædicti fratres redijissent, dixit: Ite, & rupem illā, in qua tres super inuicem positas petras inueneritis, in modicum cauate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itinere-

ris dignetur auferre. Qui cuntes, rupem montis, quam Benedictus prædixerat, iam sudantem inuenerunt. Cumque in ea concauum locum fecissent, statim aqua repletus est: quæ tam sufficienter emanauit, vt nunciusque vberim defluat, atque ab illo montis cacumine vsque ad inferiora deriuetur.

Alio quoque tempore Gotthus quidam pauper spiritu, ad conuersionem venit: Cap. 6. quem Dei vir Benedictus libentissimè suscepit. Quadam verò die ei dare ferramentum iussit, quod ad falcis similitudinem falcatrum vocatur, vt de loco quodam vepres absunderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse, quem mundandum Gotthus susceperat, super ipsam lacu ripam iacebat. Cumque Gotthus idem densitatem veprium totius virtutis annisu succideret, ferrum de manubrio profiliens, in lacum cecidit: vbi scilicet tanta erat aquarum profunditas, vt spes requirendi ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus: damnum quod fecerat, nunciauit, & reatus sui poenitentiam egit. Quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc audiens, accessit ad lacum: tulit de manu Gotthi manubrium, & misit in lacum: & mox ferrum à profundo redijt, atque in manubrium intrauit. Qui statim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Ecce labora, & noli contristari.

Quadam verò die dum idem venerabilis Benedictus in cella cōsisteret, prædictus Placidus puer, sancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egressus est: qui vas, quod tenuerat, in aquam incautè submittens, ipse quoque cadendo sequutus est. Quem mox vnda rapuit, & penè ad vnius sagittæ cursum, eum à terra introrsus traxit. Vir autem Dei intra cellam positus, hoc protinus agnouit, & Maurum festinè vocauit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexit, in lacum cecidit: iamque eum longius vnda trahit. Res mira, & post Petrum Apostolum inuisitata. Benedictio enim postulata atque percepta, ad patris sui imperium concitus perrexit Maurus. Itaque vsque ad eum locum, quo ab vnda deducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, cursu rapido redijt. Qui mox vt terram tetigit, ad se reuersus, post tergum respexit, & quia super aquas cucurrisset, agnouit: & quod presumere non potuisset vt fieret, miratus extremuit factum. Reuersus itaque ad patrem, rem gestam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non suis meritis, sed illius obedientia, deputare cœpit. At contra Maurus pro solo eius imperio factum dicebat: scque conscium in illa virtute non esse, quam nescius fecisset. In hac itaque mutua humilitatis & amica contentione accessit arbiter puer, qui ereptus est, nam dicebat: Ego cum ex aqua traherer, super caput meū melotem Abbatis videbam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam.

Petrus: Magna sunt valdè, quæ narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula quoque plus bibo, eo plus sitio.

Gregorius: Cū iam loca eadem in amorem Domini nostri Iesu Christi, longè lateque feruescerent, & secularem vitam multi relinquerent, & sub leui redemptoris iugo ceruicem cordis edomarent: sicut mos prauorum est, inuidere alijs virtutis bonum, quod ipsi habere non appetunt: vicina ecclesiæ presbyter, Florentius nomine, huius nostri subdiaconi Florentij auus, antiqui hostis malitia percussus, sancti viri studijs cœpit æmulari, eiusque conuersationi derogare, quosque etiam posset, ab illius visitatione compescere. Cumque iam se conspiceret eius profectibus obuiare non posse, & conuersationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoque opinionis eius præconio indefinenter vocari: inuidiæ facibus magis magisque succensus, deterior fiebat: quia conuersationis illius apparebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc vsque perductus est, vt seruo omnipotentis Dei infectum veneno panem quasi pro benedictione transmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit: sed eum, quæ pestis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina sylua coruus venire consueuerat, & panem de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset, panem, quæ presbyter transmitterat, vir Dei ante coruum proiecit, eique præcepit, dicens: In nomine Iesu Christi Domini nostri tolle hunc panem, & tali eum in loco proiece, vbi à nullo hominum posset inueniri. Tunc coruus aperto ore, expansis alis, circa eundem panem cœpit discurrere, crocitare, ac si aperit diceret, & obedire se velle, & tamen iussa implere non posse. Cui

Philip. 1.

Acto. 9.
2. Cor. 11.S. Benedictus
12. monasteria
exstruit.

Cap. 4.

Diabolus
monachum
ab oratione
abstrahit.Castigatus
virga monachus,
manet constantis.

Cap. 5.

Precibus
rupe fontem
elicit.Insigne
miraculum.

Cap. 7.

Maurus
currit
super
aquas.

Cap. 8.

Florentius
presbyter
hecce
machinatur
sancto viro.

* appetebat

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

vir Domini præcipiebat, iterum atque iterum dicens: Leua leua securus, atque ibi proijce, ubi inueniri non possit. Quem, diu demoratus, quandoque coruus momordit, leuauit, & recessit. Post trium verò horarum spatium, abiecto pane, redijt, & de manu hominis Dei annonam, quam consueuerat, accepit. Venerabilis autem pater contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns, illi magis quam sibi doluit. Sed prædictus Florentius, quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit: ita ut in horto cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret: quæ coram eis sibi inuicem manus tendentes, & diutius ludentes, illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsusque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, idque pro sua solius persecutione fieri pertractans: inuidiæ locum dedit, atque oratoria & cuncta quæ constructa erant, substitutis Prepositis, adiunctis fratribus ordinauit, & paucis secum monachis ablati, habitationem mutauit loci. Sicque vir Dei, eius odia humiliter declinauit, quem omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum prædictus presbyter, stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, & Benedicti hostem contrensus extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, statim venerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodem vix decem millibus aberat, æstimauit esse nunciandum, dicens: Reuertere, quia presbyter, qui te persequeretur, extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in grauibus lamentationibus dedit: vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Qua de re factum est, ut eidem quoque discipulo poenitentiam indiceret, quod mandans talia, gaudere de inimici interitu præsumpsisset.

Florentius
nisi perde-
re animas
discipulo-
rum S. Be-
nedicti.

Percutitur
à Deo.

Exod. 17.
4. Reg. 6.
Matt. 14.
3. Reg. 17.
2. Reg. 1.

Iohan. 1.

Ibidem.

Matt. 12.

Innotescere
actiue dicit.

Castrum Cas-
siniense.

Ara Apollinis
euerit.

Petrus: Mira sunt & multum stupenda, quæ dicis. Nam in aqua ex petra producta, Moysen: in ferro verò, quod ex profundo aquæ redijt, Helisæum: in aqua itinere, Petrum: in corui obedientia, Eliam: in luctu autem mortis inimici, Dauid video: & perpendo, quia vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit.

Gregorius: Vir Dei Benedictus, Petre, vnus Dei spiritum habuit, qui per concessam redemptionis gratiam, electorum corda omnium impleuit, de quo Iohannes dicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. De quo rursus scriptum est: De plenitudine eius nos omnes accepimus. Nam sancti Dei homines potuerunt à Domino virtutes habere, non etiam alijs tradere. Ille autem signa virtutis dedit subditis, qui se daturum signum Ionæ promisit inimicis, ut coram superbis mori dignaretur, coram humilibus resurgere: quatenus & illi viderent, quod contemnerent, & isti, quod venerantes amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, ut dum superbi aspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis.

Petrus: Quæso te, post hæc ad quæ loca vir sanctus migrauerit, vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotescere.

Gregorius: Sanctus vir ad alia demigrans loca, non hostem mutauit. Nam tanto post grauiora prælia pertulit, quantum contra se apertè pugnantem ipsum malitiæ magistrum inuenit. Castrum nanque, quod Cassinum dicitur, in excelsi montis latere situm est: qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria millia in altum se subrigens, velut ad aëra cacumen tendit. Vbi vetustissimum sanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium, à stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu demonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Illuc itaque vir Dei perueniens, contriuit idolum, subuertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis, oraculum beati Martini: ubi verò ara eiusdem Apollinis fuit, oraculum sancti Iohannis construxit, & commorantem circumquaque multitudinem, prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed hæc antiquus hostis tacitè non ferens, non occultè vel per somnium, sed aperta visione eiusdem patris oculis sese ingerebat, & magnis clamoribus vim se perpeti conquerebatur: ita ut voces illius etiam fratres audirent, quantum imaginem minimè cernerent. Ut enim discipulis suis venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat, qui in eum ore oculisque flammantibus sæuire videbatur. Iam verò quæ diceret, audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum vir Dei minimè responderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cum clamaret

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

maret dicens, Benedicite Benedicite: & eum sibi nullo modo respondere conspiceret, Fremit in protinus adiungebat: Maledicite, non Benedicite, quid tecum habes? quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra Dei famulum antiqui hostis noua certamina: cui pugnam quidem volens intulit, sed occasiones victoria ministravit inuitus.

Quadam die dum fratres habitacula eiusdem cellæ construerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare deeruerunt. Cumque eum duo vel tres mouere non possent, plures adiuncti sunt: sed ita immobilis mansit, ac si radicatus in terra teneretur: ut palam daretur intelligi, quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quæ tantorum virorum manus mouere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est, ut veniret, & orando hostem repelleret, ut lapidem leuare possent. Qui mox venit, & orationem faciens, benedictionem dedit: & tanta lapis celeritate leuatus est, ac si nullum prius pondus habuisset.

Tunc in conspectu viri Dei placuit, ut in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horam casu in coquinam proiecto, exire ignis repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquinæ ædificium consumeretur, ostendit. Cumque iaciendo fratres aquam ad ignem quasi extinguendo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis verò non esse considerans, caput protinus in orationem flexit, & eos, quos phantastico reperit igne deludi, vocauit fratres, monuit ut oculos suos signarent, ut sanum illud coquinæ ædificium assistere cernerent, & flammam, quas antiquus hostis fixerat, non viderent.

Rursus dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulò altius erigerent, vir Dei in orationis studio intra cellæ suæ claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit, & ei, quod ad laborantes fratres pergeret, indicauit. Quod vir Dei per nunciū celerim spiritus venit. Is qui mandatum detulit, vix verba cõpleuerat, & malignus spiritus eundem parietem, qui ædificabatur, euerit, atque vnum puerulum monachū, cuiusdam curialis filiū, opprimens ruina contriuit. Contristati omnes ac vehemèter afflicti, non damno parietis, sed contritione fratris, venerabili patri Benedicto celeriter cum graui luctu nunciarunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratum puerum ad se deferri iubet. Quem portare non nisi in sacco potuerunt: quia collapsi saxa parietis, non solum eius membra, sed etiam ossa contriuerant. Præcepitque vir Dei statim eum in cella sua in psycio, quo orare consueuerat, proijci: missisque foras fratribus, celam clausit: qui orationi instantius, quæ solebat, incubuit. Mira res, eadem hora hinc incolumem, atque ut prius valentem, ad eundem iterum laborè misit, ut ipse quoque parietem cum fratribus perficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

Cœpit verò inter ista vir Dei prophetiæ etiã spiritu pollere, vettura prædicere, presentibus etiam absentia nunciare. Mos etenim cellæ fuit, ut quoties ad responsum aliquod egrederentur fratres, cibum potumque extra cellam minimè sumerent. Cumque hoc de vii regulæ sollicitè seruaretur, quadam die ad responsum fratres egressi sunt, & in eo tardiori compulsi sunt hora demorari. Qui manere iuxta religiosam sceminam nouerant, cuius ingressi habitaculū, sumpserunt cibum. Cumque iam tardiùs ad cellam redissent, benedictionem patris ex more petierunt. Quos ille protinus percontatus est, dicens: Vbi comedistis? Qui responderunt: Nusquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Nunquid illius talis sceminæ habitaculum non intrastis? Nunquid hos atque illos cibos non accepistis? Nunquid tot calices non bibistis? Cumque eis venerabilis pater & hospitium mulieris, & genera ciborum, & numerum portionum diceret, cognoscentes cuncta, quæ egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpæ poenitentiam præcepit, perpendens quòd in eius absentia vltra non facerent, quem presentem sibi esse in spiritu scirent.

Frater quoque Valentinianus, eius monachi, cuius superius memoriã feci, vir erat laicus, sed religiosus. Qui ut serui Dei orationem perciperet, & germanū fratrem videret, annis singulis de loco suo ad cellam eius ieiunus venire consueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret, sese illi alter viator adiunxit, qui sumendos cibos in itinere portabat. Cumque iam hora tardior excreuisset, dixit: Veni frater, sumamus cibum, nè lassemur in via. Cui ille respondit: Absit, frater, hoc non faciam: quia ad venerabilem

Fremit in
cui satanas

Cap. 9.

Cap. 10.

Præstigiæ
dæmonum.

Cap. 11.

Dæmon
euerit mū-
rum, oppri-
mit puerū.

Eum S. Be-
nedictus ex-
ciat.

Cap. 12.

Absens in
spiritu vi-
dit, quid
fratres age-
rent.

culpæ pe-
percit,

Cap. 13.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

lem patrem Benedictum ieiunus semper peruenire consueui. Quo respōso percepto, ad horam conuiator tacuit. Sed cū post hoc aliquantulum itineris spatium egissent, rursū admonuit, vt manducarent. Noluit consentire, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem, qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc pergere modicum consensit. Cumque iter longiūs agerent, & eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait: Ecce aquam, ecce pratum, ecce amœnus locus, in quo possumus refici & parū quiescere, vt valcamus iter nostrū postmodū incolumes explere. Cū igitur & verba auribus, & loca oculis blandirentur, tertia admonitione persuasus, consensit & comedit: vespertina verò hora peruēnit ad cellam. Præsentatus autem venerabili Benedicto patri, sibi orationem petijt: sed mox ei vir sanctus hoc, quod in via egerat, impropertuit, dicens: Quid est, frater, quod malignus hostis, qui tibi per conuiatorem tuum locutus est, semel tibi persuadere non potuit, secundo non potuit, tertio verò persuasit, & te ad hoc quod voluit, superauit? Tunc ille reatum infirmæ suæ mentis agnoscens, eius pedibus prouolutus, tanto magis cœpit culpam deflere & erubescere, quāto se cognouit etiam absentem in Benedicti patris oculis deliquisse.

Obijcit euidam, quod absens cōmiserat.

4. Reg. 54

Petrus: Ego sancti viri præcordijs Elisæi spiritum video inesse, qui absentem discipulo præsens extitit.

Cap. 14.

Gregorius: Oportet, Petre, vt interim sileas, quatenus adhuc maiora cognoscas. Gotthorum nanque temporibus, cū rex eorum Totila sanctum virum prophetiæ habere spiritum audisset, ad eius monasterium pergens, paulò longiūs substitit, ei que se venturum esse nunciavit. Cui dum protinus mandatum de monasterio fuisset vt veniret, ipse, sicut perfidæ mentis fuit, an vir Dei prophetiæ spiritum haberet, explorare conatus est. Quidam verò eius spatharius Riggo dicebatur, cui calcamenta sua præbuit, eumque indui vestibus regalibus fecit, quem quasi in persona sua pergere ad Dei hominem præcepit. In cuius obsequio tres, qui sibi præ ceteris adherere consueuerāt, comites misit, scilicet Vultericum, Rudericum & Blindinum, vt ante serui Dei oculos ipsū regem Totilam esse simulantes, eius lateri obambularent: cui alia quoque obsequia quasi spatharij præberent, vt tam ex eisdem obsequijs, quā ex purpureis vestibus rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus obsequentium frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir Dei eminens sedebat. Quem venientem conspiciens, cū iam ab eo audiri potuisset, clamauit, dicens: Pone filii, pone hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ consternati sunt. Surgentes autem, ad eum minimè propinquare præsumpserunt: sed ad suū regē reuersi, nūciauerūt trepidi, in quāta velocitate fuerāt deprehensi.

Totila regis versutia a S. Benedicto retegitur.

Cap. 15.

En barbari regis erga sanctū virū reuerentia.

Tunc per se idem Totila ad Dei hominē accessit: quē cū longè sedentē cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui cū vir Dei bis tēre diceret, Surge, sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet: Benedictus Christi Iesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad regem, prostratumque de terra leuauit, & de suis actibus increpauit, atque in paucis sermonibus cuncta, quæ illi erant ventura, prænunciavit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquandò ab iniquitate conquiesce: Equidem Romam ingressurus es, mare transiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, rex vehemēter territus, oratiōe petita recessit: atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & non multò post Romam adiit, ad Siciliam perrexit. Anno autem regni sui decimo, omnipotentis Dei iudicio regnum cum vita perdidit. Præterea Canusine antistes ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire consueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valdè diligebat. Is itaque dum cum illo de

Episcopus Canulinus.

S. Benedicti varietiniam de Roma.

* marcescet

ingressu regis Totilæ, & Romanæ vrbs perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem ciuitas ista destruetur, vt iam ampliùs non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis, turbiniibus ac terræ motu fatigata, *marcescet in semetipsa. Cuius prophetiæ mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, euerfas domus, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur videmus, quāuis hoc honoratus eius discipulus, cui.

us mi.

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

us mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet: sed quia hoc dixerit, dictum sibi à fratribus fuisse testatur.

Eodem quoque tempore quidam Aquinensis ecclesiæ clericus demonio vexabatur, qui à venerabili viro Constantio, eiusdem ecclesiæ antistite, per multa fuerat martyriū loca transmissus, vt sanari potuisset. Sed sancti Dei martyres noluerunt ei sanitaris donum tribuere, vt quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarēt. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Iesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostē de obsessio homine protinus expulit. Cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthac carnem non comedas, ad sacrum ordinem nūquam accedere præsumas: quacunque autem die ad sacrum ordinem accedere præsumpseris, statim iuri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur clericus sanus, & sicut terrere solet animum poena recens, ea, quæ vir Dei præceperat, interim custodiuit. Cū verò post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibimet supponi in sacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit, quem mox is, qui reliquerat, diabolus tenuit, eumque vexare, quousque animam eius excuteret, non cessauit.

Cap. 16.

Curat dæmoniaco.

Petrus: Iste vir Dei diuinitatis, vt video, etiam secreta penetrauit: quia perspexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, nē ad sacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius: Quare diuinitatis secreta non nōset, qui diuinitatis præcepta serualet, cū scriptum sit: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est cum eo?

1. Cor. 6.

Petrus: Si vnus sit cum Domino spiritus, qui Domino adhæret, quid est, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Valdè enim esse inconueniens videtur, eius sensum, cum quo vnus vnū factum fuerit, ignorare.

Rom. 11.

Gregorius: Sancti viri, in quantum cum Deo vnum sunt, sensum Domini non ignorant. Nam idem quoque Apostolus dicit: Quis enim scit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui est in ipso? Ità & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus Dei. qui vt se ostenderet nōsse, quæ Dei sunt, adiunxit: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se: nobis autem reuelauit per spiritum suum.

1. Cor. 2.

Ibidem.

Petrus: Si ergo eidem Apostolo ea, quæ Dei sunt, per Dei spiritum sunt reuelata, quomodo super hoc, quod proposuit, præmisit, dicens: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quā incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Sed rursū mibi hæc dicenti, alia suboritur quæstio. Nam Dauid propheta Domino loquitur, dicens: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cū minus sit nōsse, quā etiam pronuciare, quid est, quod Paulus incomprehensibilia esse Dei iudicia asserit: Dauid autem se omnia non solum nōsse, sed etiam in labijs pronuciassē testatur?

Rom. 11.

Psal. 118.

Gregorius: Ad vtraque hæc tibi superius sub breuitate respondi, dicens, quod sancti viri, in quantum cum Domino vnum sunt, sensum Domini non ignorant. Omnes enim, qui deuotè Dominum sequuntur, etiam deuotione cum Deo sunt, & adhuc carnis corruptibilis grauati pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei iudicia, in quantum coniuncti sunt, sciunt: in quantum disuncti sunt, nesciunt: quia enim secreta eius adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibilia eius iudicia esse testantur. Qui verò mente ei inhaerent, atque inhaerendo vel sacris scripturæ eloquijs, vel occultis reuelationibus, in quantum accipiunt, agnoscunt: & nouerunt hæc, & pronunciant. Iudicia enim, quæ Deus tacet, nesciunt: quæ Deus loquitur, sciunt. Vnde & Dauid propheta, cū dixisset: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia: protinus addidit, Oris tui: ac si aperte dicat: Illa ego iudicia & nōsse & pronuciassē potui, quæ te dixisse cognoui. Nam ea, quæ ipse non loqueris, à nostra proculdubio cognitione abscondis. Concordat ergo prophetia Apostolicaque sententia: quia & incomprehensibilia sunt Dei iudicia: & tamen quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labijs pronunciantur: quoniam sciri ab hominibus, & prolata prodi possunt, & occultari nō possunt.

Rom. 11.

Iudicia Dei occulta vt sciant sancti, itemque nesciant, dū sunt in terris.

Petrus: In obijctione meæ quæstiunculæ patuit causa rationis. Sed quæso te, si qua sunt adhuc de viri huius virtute, subiunge.

Grego.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

Cap. 17.

Gregorius: Vir quidam nobilis, Theoprobus nomine, eiusdem Benedicti patris fuerat admonitione conuersus: qui pro vitæ suæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cum quadam die eius cellam esset ingressus, hunc amarissimè flentem reperit. Cumque diù subsisteret, eiusque non finiri lachrymas videret, nec tamen vir Dei consueuerat orando plangere, sed mœrendo, quenam causâ tanti luctûs existeret, inquisiuit. Cui vir Dei ilicò respòdit: Omne hoc monasteriû, quod construxi, & cuncta, quæ fratribus præparauî, omnipotentis Dei iudicio gentibus tradita sunt. Vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius vocem tunc Theoprobus audiuit, nos autem cernimus, qui destructum modò à Longobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore & quiescentibus fratribus nupèr illi Longobardi ingressi sunt, qui diripientes omnia, ne vnum quidem hominem illic tenere potuerunt: sed impleuit omnipotens Deus, quod fidei famulo Benedicto promiserat, vt, si res gentibus traderet, animas custodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuisse Benedictum, cuius dum nauis rerum omnium iacturam perulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

Prædicat excidium cœnobij sui.

Acto. 17.

Cap. 18.

Furtum videt in spiritu.

Quod am quoque tempore Exhilaratus noster, quem ipse conuersum nôsti, transmissus à domino suo fuerat, vt Dei viro in monasterium vino plena duo lignea vascula, quæ vulgo fiascones vocantur, deferret: qui vnum detulit, alterum verò pergens, in itinere abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia latere non poterant, vnum cum gratiarum actione suscepit, & discedentè puerum monuit, dicens: Vide fili, nè de illo fiascone, quem abscondisti, bibas: sed inclina illum cautè, & inuenies, quid intus habet. Qui confusus valde, à Dei homine exiuit. Et reuersus, vols adhuc probare, quod audierat, cum fiasconem inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

Cap. 19.

Cernit absens mappulas dari monacho.

Non longè autem à monasterio vicus erat, in quo nõ minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione conuersa. Ibi quoque quædam sanctimonialis sceminæ inerant, & crebrò istuc pro exhortandis animabus fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam verò die misit ex more: sed is, qui missus fuerat, monachus, post admonitionem factam, à sanctimonialibus foeminis rogatus mappulas accepit, sibi que eas abscondit in sinu. Qui mox vt reuersus est, eum vir Dei vehementissima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodò ingressa est iniquitas in sinum tuum? At ille obstupuit, & quid egisset oblitus, vnde corripiebatur ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præsens non eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepisti, tibi que eas in sinu misisti? Qui mox eius vestigijs prouolutus, stultè se egisse poenituit, & eas, quas in sinu absconderat, mappulas abiecit.

Cap. 20.

Ocultas videt monachi cogitationes.

Quadam quoque die, dum venerabilis pater vespertina iam hora corporis alimenta perciperet, eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat, qui ei ante mensam lucernam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucernæ ministerio adstaret, cœpit per superbię spiritum in mente sua tacitus voluere, & per cogitationē dicere: Quis est hic, cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, seruitium impendo? Quis sum ego, vt isti inseruiam? Ad quem vir Dei statim conuersus, vehementer cœpit eum increpare, dicens: Signa cor tuum, frater. Quid est, quod loqueris? signa cor tuum. Vocatisque statim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli: ipsum verò iussit à ministerio recedere, & sibi hora eadem quietum sedere. Qui requisitus à fratribus, quid haberet in corde, per ordinem narravit, quanto superbiæ spiritu intumuerat, & quæ contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquidò omnibus patuit, quod venerabilem Benedictum latere nil posset, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis verba sonuissent.

Cap. 21.

Farina diuinitus allata.

Alio quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames incubuerat, magna que omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti monasterio triticum deerat. Panes verò penè omnes consumpti fuerant, vt non plusquam quinque ad refectiois horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, & rursum promissione subleuare, dicens: Quarè de panis inopia vester animus contristatur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in saccis inuenti sunt, quos omnipotens Deus qui-

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

us quibus deferentibus transmississet, nunc usque manet incognitum. Quod cum fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egestate dubitare.

Petrus: Dic, quæso te: nunquid non credendum est, huic Dei famulo semper prophetiæ spiritum adesse potuisse, an per interualla temporum eius mentem prophetiæ spiritus implebat?

Gregorius: Prophetiæ spiritus, Petre, prophetarum mentes nõ semper irradiat: quia sicut de sancto spiritu scriptum est, Vbi vult spirat: ita sciendum est, quia & quando vult adspirat. Hinc est enim, quod Nathan à rege requisitus, si construere templum posset, prius consensit, & postmodum prohibuit. Hinc est, quod Elisæus cum flentem mulierem cerneret, causamque nescisset, ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam, quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi. Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispensatione disponit: quia dum prophetiæ spiritum aliquando dat, & aliquando subtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celsitudine, & custodit in humilitate: vt & accipientes spiritum, inueniant quid de Deo sint: & rursùm prophetiæ spiritum non habentes, cognoscant quid sint de semetipsis.

Petrus: Ita hoc esse, vt asseris, magna ratio clamat: sed, quæso, de venerabili patre Benedicto, quicquid adhuc occurrit, exequere.

Gregorius: Alio quoque tempore à quodam fidei viro fuerat rogatus, vt in eius prædio iuxta Tartanosensem urbem, missis discipulis suis, construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus patrem constituit, & quis ei secundus esset, ordinauit. Quibus euntibus sponndit, dicens: Ite, & dic illo ego venio, & ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitium, vel queque sunt necessaria, edificare debeatis. Qui benedictione percepta, ilicò perrexerunt, & constitutum diem magnoperè præstolantes, parauerunt omnia, quæ his, qui cum tanto patre venire potuissent, videbatur esse necessaria. Nõ verò eadem, qua promissus illucescebat dies, eidem seruo Dei, quem illic patrem constituerat, atque eius Præposito, vir Domini in somnis apparuit, & loca singula, vbi quid edificare debuissent, subtiliter designauit. Cumque vtrique à somno surgere, sibi inuicem, quid viderant, retulerunt. Non tamen visioni illi omnimodò fidem dantes, virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque vir Dei constituto die minimè venisset, ad eum cum mœrore reuersi sunt, dicens: Expectauimus, pater, vt venires, sicut promiseras, & nobis ostenderes, vbi quid edificare deberemus, & non venisti. Quibus ipse ait: Quarè, fratres, quarè ista dicitis? Nunquid sicut promisi, non veni? Cui cum ipsi dicerent, Quando venisti? respondit, Nunquid vtrisque vobis dormientibus non apparui, & loca singula designaui? Ite, & sicut per visionem vidistis, omne habitaculum monasterij ita construite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum prædium sunt reuersi, & cuncta habitacula, sicut ex reuelatione didicerant, construxerunt.

Petrus: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, vt longè iret responsum dormientibus dicere, quod ipsi per visionem audierant, & recognoscerent.

Gregorius: Quid est quod perscrutans rei gestæ ordinem, ambigis Petre? Liqueat profectò, quia nobilioris naturæ est spiritus, quam corpus. Et certè, scriptura teste, nouimus quod propheta ex Iudæa subleuatus, repentè est cum prandio in Chaldæa depositus, quo videlicet prandio prophetam refecit, seque repentè in Iudæa iterum inuenit. Si igitur tam longè Abacuc potuit sub momento corporaliter ire, & prandium deferre, quid mirum, si Benedictus pater obtinuit, quatenus iret per spiritum, & fratrum quiescentium spiritibus necessaria narraret: vt sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vitæ spiritualiter pergeret?

Petrus: Manus tuæ locutionis, restit meæ (fateor) dubietatè mentis, sed velim nõ esse, in communi locutione qualis iste vir fuit.

Gregorius: Vix ipsa, Petre, communis eius locutio à virtutis erat pondere vacua: quia cuius cor sese in alta suspenderat, nequaquam verba de ore illius incassum cadebant. Si quid verò vnquam non iam decernendo, sed minando diceret, tantas vires sermo illius habebat, ac si hoc non dubiè atque suspensè, sed iam per sententiam protulisset.

§ Nam

Iohan. 3.

2. Reg. 7.
4. Reg. 4.

In somnis apparuit ad huc viuens vir sanctus, & docet quæ promissæ fuerat.

Dan. 14.

Cap. 23.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

Nam nõ longè ab eius monasterio duæ quædã sanctimoniales fœminæ, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conuersabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ vsum præbebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis, vt minùs se in hoc mundo despiciant, qui plus se cæteris aliquid fuisse meminerunt: necdum prædictæ sanctimoniales fœminæ perfectè linguam suam sub habitûs sui freno restrinxerant, & eundè religiosum virum, qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautis sæpè sermonibus ad iracundiam prouocabant. Quidum diù ista toleraret, perrexit ad Dei hominem: quãtasque pateretur verborum contumelias, enarrauit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinùs mandauit, dicens: Corrigite linguam vestram: quia si non emendaueritis, excommunico vos. Quam videlicet excommunicationis sententiã non proferendo intulit, sed minando. Illæ autem à pristinis moribus nihil mutatae, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepultæ. Cumque in eadem ecclesia Missarum solennia celebrarètur, atque ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre consueuerat, eas de sepulcris suis progredi & exire videbat. Quod dum sæpiùs cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibant foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe se cõmunionem priuare dixerat, nisi mores suos & verba corrigerent. Tunc seruo Dei cum graui mœrore indicatum est: qui manu sua protinùs oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vlteriùs excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & à diacono iuxta morem clamatum est, vt non communicantes, ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia vlteriùs visæ non sunt. Quæ ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos qui cõmunionem priuati sunt, minimè recederent, cõmunionem à Domino per seruum Domini recepissent.

Petrus: Mirum valdè, quod dicis, quanuis venerabilem & sanctissimũ virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas soluere in illo iam inuisibili iudicio constitutas.

Gregorius: Nunquidnam, Petre, in hac adhuc carne nõ erat, qui audiebat: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cælis. Cuius nunc vicem ligando & soluendo obtinèt, qui locũ sancti regiminis fide & moribus tenent. Sed vt tâta valeat homo de terra, cæli & terræ conditor in terram venit è cælo: atque vt iudicare caro etiam de spiritalibus possit, hoc ei largiri dignatus est factus pro hominibus Deus caro: quia indè surrexit vltra se infirmitas nostra, vndè sub se infirmata est firmitas Dei.

Petrus: Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

Gregorius: Quadam quoque die, dum quidam eius puerulus monachus parentes suos vltra, quàm deberet, diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exiisset, eodè die mox, vt ad eos peruénit, defunctus est. Cumque esset sepultus, die altero proiectum foras corpus eius inuentum est: quod rursus tradere sepulturæ curauerunt. Sed sequenti die iterum proiectum exteriùs atque inhumatum, sicut priùs, inuenerunt. Tunc concitè ad Benedicti patris vestigia currètes, cum magno fletu petierunt, vt ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinùs cõmunionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominicum corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite, & sic sepulturæ eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus eius terra tenuit, nec vltra proiecit. Perpendis, Petre, apud Iesum Christum Dominum cuius meriti iste vir fuerit, vt eius corpus etiam terra proiecerit, qui Benedicti gratiam non haberet?

Petrus: Perpendo planè, & vehementer stupeo.

Gregorius: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monasterio nolebat. Cumque cum vir Dei assiduè corripere, & frequenter admonere, ipse verò nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque importunis precibus, vt relaxaretur, innueret: quadam die idem venerabilis pater, nimirum eius tẽdio affectus, iratus iussit vt discederet. Qui mox vt monasterium exiit, contra se assistere aperto ore draconem in itinere inuenit. Cumque eum idem draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cœpit ipse tremens & palpitans magnis vocibus

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

bus clamare, dicēs: Succurrite succurrite: quia draco iste me deuorare vult. Currètes autem fratres, draconem minimè viderunt, sed trementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit nunquam se esse à monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permanit: quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem potius non videndo sequebatur.

Sed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio narrate cognoui, qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ita vt iam pilis cadentibus, cutis intumesceret, atque incrementem saniem occultare non posset. Qui ad virum Dei ab eodè patre eius missus est, & saluti pristinae sub omni celeritate restitutus.

Neque illud taceam, quod eius discipulus, Peregrinus nomine, narrare consuevit: quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, vnum fore sibi remedium credidit, si ad Dei virum pergeret, & quæ cum vrgeret debiti necessitas, indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia à creditore suo pro duodecim solidis grauius affligeretur, intimauit. Cui venerabilis pater nequaquam se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, & post biduum reuertere: quia deest hodie, quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus. Cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, redijt, super arcam monasterij, quæ erat frumento plena, subito tredecim solidi sunt inuenti. Quos vir Dei deferri iussit, & afflicto peritori tribuit, dicens, vt duodecim redderet, & vnum in expensis proprijs haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius discipulis, in libri huius exordio, prædictis, referentibus agnoui. Quidam vir grauissima aduersarij sui æmulatione laborabat, cuius ad hoc vsque odium prorupit, vt ei nescienti in potu venenum daret. Qui quanuis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutauit, ita vt diffusa in corpore eius varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad DEI hominem deductus, salutem pristinam citius recepit. nam mox vt eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugauit.

Eo quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam grauius affligebat, vir Dei diuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat, vt penè nihil in cellario, nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam subdiaconus, Agapitus nomine, aduenit, magnoperè postulans, vt sibi aliquantum olei dari debuisset. Vir autè Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cælo omnia reseruaret, hoc ipsum parum, quod remanserat, olei iussit petenti dari. Monachus verò, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis verba, sed implere distulit. Cumque post paululum, si id quod iusserat, datum esset, inquireret, respõdit monachus se minimè dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino nihil fratribus remaneret. Tunc iratus, alijs præcepit, vt hoc ipsum vas vitreum, in quo parum olei remansisse videbatur, per fenestram proiecerent, nè in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Proiectum itaque vas vitreum venit in saxis, sed sic mansit incolume, ac si proiectum minimè fuisset, ita vt neque frangi, neque oleum effundi potuisset. Quod vir Domini præcepit leuari, atque vt erat integrum, petenti tribui. Tunc collectis fratribus inobedientem monachũ de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit.

Qua increpatione completa, sese cum eisdem fratribus in oratione dedit. In eo autem loco, vbi cum fratribus orabat, vacuum erat ab eo oleo dolium & coopertum. Cumque sanctus vir in oratione persisteret, cœpit operimentum eiusdem dolij, oleo crescente, subleuari. Quo commoto atque subleuato, oleum, quod excreuerat, ora dolij transiens, pauimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus vt adspexit, protinùs orationem compleuit, atque in pauimentum oleum defluere cessauit. Tunc diffidentem inobedientemque fratrem lauius admonuit, vt fidem habere disceret & humilitatẽ. Idem verò frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis pater virtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimaucrat, miraculis ostendebat: nec erat iam, vt quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in vno eodemque momento pro vitreo vase penè vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

Minatur excommunicationem linguis p. cacibus.

Illius excommunicationis minutis vis.

Matth. 16. Abfolui possunt animæ etiam corporibus exuræ.

Cap. 24. Poena inobedientie.

Effectus corporis Christi.

Cap. 25.

Instabilis monachus draconem videt.

Cap. 26.

Cap. 27.

Iuuat ære alieno pres. sum.

Sanat ven. no infectu.

Cap. 28. Benignitas in egenos.

Insigne miraculum.

Cap. 29.

Precibus impetrat oleũ à Deo

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

Cap. 30.

*trepedicā

Alapa pel-
lit dæmo-
nem.

Miraculavt
faciant fan-
cti.
Iohan. 1.

Asto. 9. & 5.

Cap. 31.
*Zalla

Arriani
persequun-
tur clericos
& mona-
chos.

Nota quid
possint fan-
cti viri.

Cap. 32.

Quadam die dum ad beati Iohannis oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in mulo medici specie obuiam factus est, cornu & terpedicam ferens. Quem cum requisisset, dicens: Quò vadis? ille respondit: Eccè ad fratres vado, potionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis pater Benedictus ad orationem, qua completa, concitus redijt. Malignus verò spiritus vnum senioreni monachum inuenit aquam haurientem: in quem statim ingressus est, eumque in terram proiecit, & vehementissimè vexauit. Quem cum vir Dei ab oratione rediēs, tam crudeliter vexari conspiceret, ei solummodò alapam dedit, & malignum ab eo spiritum protinùs excussit, ità vt ad eum redire vterius non auderet.

Petrus: Velim nòsse, si hæc tanta miracula virtute semper orationis impetrabat, an aliquandò etiam solo voluntatis exhibebat nutu.

Gregorius: Qui deuota mente Deo adhærent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo vtroque solent, vt mirà quæque aliquandò ex prece faciant, aliquandò ex potestate. Cum enim Iohannes dicat: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui filij Dei ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex potestate valeant? Quia enim vtroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitauit: Ananiam verò & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim orasse in eorū extinctione legitur, sed solummodò culpam, quam perpetrauerant, increpasse. Constat ergò, quòd aliquandò hæc ex potestate, aliquandò verò exhibent ex postulatione, dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoquè fidelis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus apertè clareat, aliud hunc accepta diuinitus ex potestate, aliud ex oratione potuisse.

Gorthis quidam, Galla nomine, perfidiæ fuit Arianae, qui Totila regis eorum temporibus, contra catholicae Ecclesiae religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit, ità vt quisquis ei clericus monachus ve ante faciem venisset, ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadam verò die auaritiæ suæ estu succensus, in rapinam rerum inhians, dum quendam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diuersa lanicaret, victus poenis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse professus est, vt dum hoc à torquente crederetur, suspensa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem Galla cessauit rusticum tormentis affligere, sed eius brachia loris fortibus adstringens, ante equum suum cepit impellere, vt quis esset Benedictus, qui eius res susceperat, demonstraret. Quem ligatis brachijs rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & fauienti Gallæ rusticus dixit: Eccè iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus pater. Quem dum feruido spiritu cum peruersæ mentis insania fuisset intuitus, eo terrore, quo consueuerat, actum se existimans, magnis cepit vocibus clamare, dicens: Surge, surge, & res istius rustici redde, quas accepisti. Ad cuius vocem vir Dei protinùs oculos leuauit à lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum, qui ligatus tenebatur, attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, miro modo tanta se celeritate ceperunt illigata brachijs lora deuoluere, vt dissolui tam concitè nulla hominū festinatione potuissent. Cumque is, qui ligatus venerat, cepisset subito ad stare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Galla, ad terram corruit, & cervicem crudelitatis rigide ad eius vestigia inclinās, se orationibus illius commendauit. Vir autem sanctus à lectione minimè surrexit: sed vocatis fratribus, eum introrsus tolli, vt benedictionem acciperet, præcepit. Quem ad se reditum, vt à tantæ crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil vterius petere à rustico præsumpsit, quem vir Domini non tãgendo, sed respiciendo soluerat. Eccè est, Petre, quod dixi, quia hi qui omnipotenti Deo familiariter seruiunt, aliquandò mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gorthis terribilis sedens repressit, lora verò nodosque ligaturæ, quæ innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissoluit, ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Rursùm quoquè, quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subiungam.

Quadam die cum fratribus ad agri opera fuerat egressus. Quidam verò rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monasterium venit, Benedictum

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

dictum patrem quæsiuit. Cui cum dictum esset, quia idem pater cum fratribus in agro moraretur, protinùs ante monasterij ianuam corpus extincti filij proiecit, & dolore turbatus, ad inueniendum venerabilem patrem sese in cursum concitus dedit. Eadem verò hora vir Dei ab agri opere iam cum fratribus reuertebatur. Quem mox vt orbatu rusticus adspexit, clamare cepit: Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce substitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est: veni, resuscita eum. Quod vt mox Dei famulus audiuit, valdè contristatus est, dicens: Recedite, fratres, recedite: hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare? At ille, quem nimius cogebat dolor, in sua petitione persistit, iurans, quòd non recederet, nisi eius filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisiuit, dicens: Vbi est? Cui ille respondit: Eccè corpus eius ad ianuam monasterij iacet. Vbi cum vir Dei cum fratribus peruenisset, flexit genu, & super corpusculum infantis incubuit, seseque erigens, ad calum palmas tetendit, dicens: Domine, non adspicias peccata mea, sed fidem huius hominis, qui resuscitari filium suum rogat, & redde in hoc corpusculum animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleuerat, & regrediente anima, ità corpusculum pueri omne contremuit, vt sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit concussionem mirifica tremendo palpitasse. Cuius mox manum tenuit, & cum patri viuentem atque incolumem dedit. Liqueat, Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petijt, vt exhibere potuisset.

Petrus: Sic cuncta esse, vt asseris, constat patenter: quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quæso te, vt indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt: & cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

Gregorius: Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, qui de carnis suæ stumulo ter Dominum rogauit, & tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua re necesse est, vt tibi de venerabili patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, sed non valuit, implere. Soror namque eius, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantia tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueuerat. Ad quam vir Dei non longè extra ianuam in possessione monasterij descendebat. Quadam verò die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater: qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis foemina soror eius eum rogauit, dicens: Quæso te, vt ista nocte me non deferas, vt vsque mane de celestis vitæ gaudijs loquamur. Cui ille respondit: Quid est, quod loqueris, soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta verò erat cæli serenitas, vt nulla in aère nubes appareret. Sanctimonialis autem foemina, cum verba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinavit. Cumque de mensa leuaret caput, tanta coruscationis & tonitruui virtus, tantaque inundatio pluuiæ erupit, vt neque venerabilis Benedictus, neque fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen, quo confederant, pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe foemina caput in manibus declinans, lachrymarum fluuium in mensam fuderat, per quas serenitatem aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius post orationem inundatio illa secuta est: sed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus vnum idemque esset momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos & tonitruos atque ingentis pluuiæ inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, cepit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Eccè te rogavi, & audire me noluisti: rogavi Dominum meum, & audiuit me. Modò ergò, si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra rectum non valens, quia remanere spontè noluit, in loco mansit inuitus. Sicque factum est, vt totam noctem peruiabilem ducerent, atque per sacra spiritalis vitæ colloquia sese vicaria relatione fatiarent. Qua de re dixi eum voluisse aliquid, sed minimè potuisse: quia si venerabilis viri mentem adspicimus, dubium non est, quin eandem serenitatem voluerit, in qua descenderat, permanere: sed contra hoc, quod voluit, in virtute

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

omnipotentis Dei ex foeminae pectore miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo foemina, quae diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit. Quia enim, iuxta Iohannis vocem, Deus charitas est: iusto valde iudicio illa plus potuit, quae amplius amauit.

1. Ioan. 4.

Petrus: Fateor, multum placet quod dicis.

Cap. 34.

Anima Scholastica in columbae specie caeli secreta pertrauit.

Gregorius: Cumque die altero eadem venerabilis foemina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium redijt. Cum ecce post triduum in cella consistens, eleuatis in aera oculis, vidit eiusdem sororis suae animam de eius corpore egressam, in columbae specie caeli secreta penetrare. Qui tanta eius gloriae congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusque obitum fratribus denunciavit. Quos etiam protinus misit, ut eius corpus ad monasterium deferret, atque in sepulcro, quod sibi ipse parauerat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens vna semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

Cap. 35. Seruandus diaconus & Abbas.

Alio quoque tempore Seruandus diaconus atque Abbas eius monasterij, quod in Campania partibus a Liberio quondam patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venite conuenerat. Eius quippe monasterium frequentabat, ut quia idem quoque vir doctrinae gratiae caelestis influebat, dulcia sibi inuicem vitae verba transfunderent, & suauem cibum caelestis patriae, quem adhuc perfecte gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus se Seruandus diaconus collocavit: quo videlicet in loco inferiora ad superiora peruius continuabat ascensus. Ante eandem vero turrim largius erat habitaculum, in quo vtriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc fratribus, instans vigilijs, nocturnae orationis tempora praeuenisset, ad fenestram stans & omnipotentem Deum deprecans, subito in tempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper, cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, quae in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione secuta est: quia, sicut post ipse narrauit, omnis etiam mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscantis lucis insisteret, vidit Germani Capuani episcopi animam in sphaera ignea ab angelis in caelum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi, Seruandum diaconum, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit. Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemque iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per ordinem, quae fuerant gesta, narrauit: statimque in Casinum castrum religioso viro Theoprobos mandauit, ut ad Capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret, & quid de Germano episcopo ageretur, agnosceret & indicaret. Factumque est: & reuerentissimum virum Germanum episcopum is, qui missus fuerat, iam defunctum reperit, & requirens subtiliter, agnouit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini eius cognouit ascensum.

S. Benedictus videt animam S. Germani ferri in caelum.

Petrus: Mira res valde, & vehementer stupenda. Sed hoc, quod dictum est, quia ante oculos ipsius, quasi sub vno solis radio collectus, omnis mundus adductus est, sicut nunquam expertus sum, ita nec conijcere scio, quonam ordine fieri potest, ut mundus omnis ab homine vno videatur.

Anima videns Deum facile videtur, quod quid est infra Deum.

Gregorius: Fixum tene Petre, quod loquor: quia animae videnti creatorem, angusta est omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce creatoris adspexerit, breue ei fit omne, quod creatum est: quia ipsa luce visionis intimae mentis laxatur sinus, tantumque panditur in Deo, ut superior existat mundo. Fit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam. Cumque, in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliatur: & dum sub se conspicit exaltata, comprehendit quam breue sit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui in turri globum igneam, angelos quoque ad caelum redeuntes videbat, haec proculdubio cernere non nisi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, si mundum ante se collectum vidit, qui subleuatus in mentis lumine, extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur, non caelum & terra contracta est, sed videntis animus est dilatatus: qui in Deo raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infra Deum est. In illa ergo luce, quae exterioribus oculis fulsit, lux interior in men-

te

EX DIVI GREGORII LIBRO DIALOG. II.

te fuit, quae videntis animum cum ad superiora rapuit, ei, quam angusta essent omnia inferiora, monstrauit.

Petrus: Videor mihi vtiliter non intellexisse, quae dixeris, quando ex tarditate mea tantum creuit expositio tua. Sed quia haec liquidè meis sensibus infudisti, quae so, ut ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius: Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili patre multa narrare, sed quaedam eius studiosè praetereo, quia ad aliorum gesta voluenda festino. Hoc autem nolo te latere, quod vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinae quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum Regulam, discretionè praecipuam, sermone luculentam. Cuius si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione Regulae omnes magisterij illius aetatis inuenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere, quam vixit.

Cap. 36.

D. Benedictus scripsit monachorum regulam discretionè praecipuam.

Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conuersantibus, quibusdam longè manentibus, sanctissimi sui obitus denunciauit diem: praesentibus indicens, ut audita, per silentium tegerent: absentibus indicans, quod vel quale eis signum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri coepit ardore fatigari. Cumque per dies singulos languor ingrauesceret, sexta die portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitum suum Dominici corporis & sanguinis percipione muniuit, atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectis in caelum manibus stetit, & vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Quae die duobus de eo fratribus, vni in cella commoranti, alteri autem longius posito, reuelatio vni atque indistinctis visionis apparuit. Viderunt nanque, quia strata pallis atque innumeris coruscae lampadibus via, recto Orientis tramite ab eius cella in caelum usque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via, quam cernerent, inquisiuit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Haec est via, qua dilectus Domino caelum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum sicut praesentes discipuli viderunt, ita absentes ex signo, quod eis praedictum fuerat, agnouerunt. Sepultus vero est in oratorio beati Iohannis Baptistae, quod destructa ara Apollinis, ipse construxit. Qui & in eo specu, in quo prius habitauit, nunc usque, si petentium fides exigat, miraculis coruscat.

Cap. 37.

Mortem suam munit Eu. charistia, & feliciter obdormit.

Nuper nanque est res gesta, quam narro. Quaedam mulier mente capta, dum sensum funditus perdidisset, per montes & valles, & sylvas & campos die nocteque vagabatur: ibi tantummodò quiescebat, vbi hanc quiescere lassitudo coegisset. Quaedam vero die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti specum deuenit, ibique nesciens ingressa mansit. Manè autem facto, ita sanato sensu egressa est, ac si eam nunquam insania capitis vlla tenuisset: quae omni vitae suae tempore in eadem, qua accepit, salute permansit.

Cap. 38.

Ames mulier redit ad sanitatem.

Petrus: Quidnam esse dicimus, quod plerumque in ipsis quoque patrocinijs martyrum sic esse sentimus, ut non tanta per corpora sua, quanta beneficia per reliquias ostendant, atque illic maiora signa faciunt, vbi minimè per semetipsos iacent?

Gregorius: Vbi in suis corporibus sancti martyres iacet, dubium, Petre, non est, quod multa valeant signa demonstrare, sicut & faciunt, & pura mente quarentibus innumera miracula ostendunt. Sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, vtrum ne ad exaudiendum ibi praesentes sint, vbi constat, quia in suis corporibus non sint: ibi necessè est eos maiora signa ostendere, vbi de eorum praesentia potest mens infirma dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa est, tanto maius habet fidei meritum, quanto illic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deesse ab exauditione. Vnde ipsa quoque veritas, ut fidem discipulis auget, dixit: Si ego non abiéro, paracletus non veniet ad vos. Cum enim constet, quia paracletus spiritus a patre semper procedat & filio, cur se filius recessurum dicit, ut ille veniat, qui a filio nunquam recedit? Sed quia discipuli Dominum in carne cernentes, corporeis hunc oculis semper videre sitiebant, rectè eis dicitur: Nisi ego abiéro, paracletus non veniet: ac si aperte diceretur: Si corpus non subtraho, quis sit amor spiritus, non ostendo: & nisi me desideris carnaliter cernere, nunquam me discetis spiritaliter amare.

Sancti vti que possunt ipsos inuocantes exaudire.

Iohan. 16.

Petrus: Placet quod dicis.

FINIS.

TABV.

TABVLA CAPITVLORVM REGVLÆ EXIMII
CONFESSORIS SANCTISSIMI BENEDICTI.

PROLOGVS ipsius beatissimi patris in Regulam. pagina 1.

Cap. 1. De generibus monachorum. 3

Cap. 2. Qualis debeat esse Abbas. 3

Cap. 3. De adhibendis ad consilium fratribus. 5

Cap. 4. Quæ sunt instrumenta bonorum operum. 5

Cap. 5. De obedientia. 7

Cap. 6. De taciturnitate. 8

Cap. 7. De humilitate. 8

Cap. 8. De officijs diuini in noctibus. 11

Cap. 9. Quanti psalmi dicendi sint in nocturnis horis. 11

Cap. 10. Qualiter æstatis tempore agatur nocturna laus. 12

Cap. 11. Qualiter Dominicis diebus vigilia agantur. 12

Cap. 12. Qualiter matutinorum sollemnitatis agatur. 13

Cap. 13. Priuatis diebus qualiter agantur matutini. 13

Cap. 14. In natalitijs Sanctorum qualiter agantur vigilia. 13

Cap. 15. Alleluia quibus temporibus dicatur. 13

Cap. 16. Qualiter diuina opera per diem agantur. 14

Cap. 17. Quanti psalmi per easdem horas canendi sunt. 14

Cap. 18. Quo ordine psalmi dicendi sunt. 14

Cap. 19. De disciplina psallendi. 15

Cap. 20. De reuerentia orationis. 16

Cap. 21. De Decanis, & de Præposito monasterij. 16

Cap. 22. Quomodo dormiant monachi. 16

Cap. 23. De excommunicatione culpæ. 16

Cap. 24. Qualis debeat esse modus excommunicationis. 17

Cap. 25. De grauioribus culpis. 17

Cap. 26. De his, qui sine iussione Abbatis iungunt se excommunicatis. 17

Cap. 27. Qualiter debeat Abbas esse sollicitus circa excommunicatos. 17

Cap. 28. De his, qui sepius correpti, non emendauerint. 17

Cap. 29. Si debeant iterum recipi fratres exeuntes de monasterio. 18

Cap. 30. De pueris minori ætate qualiter corrigantur. 18

Cap. 31. De cellerario monasterij. 18

Cap. 32. De ferramentis & rebus monasterij. 19

Cap. 33. Si debeant monachi aliquid proprium habere. 19

Cap. 34. Si omnes æqualiter debeant necessaria accipere. 19

Cap. 35. De septimanarijs coquina. 19

Cap. 36. De infirmis fratribus. 20

Cap. 37. De senibus & infantibus. 20

Cap. 38. De hebdomadario lectore. 20

Cap. 39. De mensura ciborum. 21

Cap. 40. De mensura potus. 21

Cap. 41. Quibus horis oporteat reficere fratres. 22

Cap. 42. Ut post completorium nemo loquatur. 22

Cap. 43. De his qui ad opus Dei, vel ad mensam tarde occurrunt. 22

Cap. 44. De his qui excommunicantur, quomodo satisfaciunt. 23

Cap. 45. De his qui falluntur in oratorio. 23

Cap. 46. De his qui in alijs quibuslibet rebus delinquant. 23

Cap. 47. De significanda hora operis Dei. 24

Cap. 48. De opere manuum quotidiano. 24

Cap. 49. De Quadragesima obseruatione. 25

Cap. 50. De fratribus qui longè ab oratorio laborant, aut in via sunt. 25

Cap. 51. De fratribus qui non longè satis proficiuntur. 25

Cap. 52. De oratorio monasterij. 25

Cap. 53. De hospitibus suscipiendis. 25

Cap. 54. Quod non debeant monachi literas vel eulogias accipere. 26

Cap. 55. De vestimentis & calceamentis fratrum. 26

Cap. 56. De mensa Abbatis. 27

Cap. 57. De artificibus monasterij. 27

Cap. 58. De disciplina suscipiendorum fratrum. 27

Cap. 59. De filijs nobilium vel pauperum quomodo offerantur. 28

Cap. 60. De sacerdotibus qui voluerint habitare in monasterio. 29

Cap. 61. De monachis peregrinis, qualiter suscipiantur. 29

Cap. 62. De sacerdotibus monasterij. 30

Cap. 63. De ordine congregationis. 30

Cap. 64. De ordinando Abbate. 31

Cap. 65. De Præposito monasterij. 31

Cap. 66. De ostiario monasterij. 32

Cap. 67. De fratribus in viam directis. 32

Cap. 68. Si fratri impossibilia iniunguntur. 33

Cap. 69. Ut in monasterio non presumat alter alterum defendere. 33

Cap. 70. Ut nullus presumat alium cadere, vel excommunicare: & si peccantes coram omnibus arguantur. 33

Cap. 71. Ut obedientes sint sibi inimicem fratres. 33

Cap. 72. De bono zelo quem debet habere monachus. 34

Cap. 73. De eo, quod non omnis iustitia obseruatio sit in hac Regula constituta. 34

SAN

SANCTISS. AC DEO ACCE
PTISSIMI MONACHORVM PATRIS
BENEDICTI,
IN REGVLAM SVAM
PROLOGVS.

AVSCVLTA, ô fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui: & admonitionem pij patris libenter excipe, & efficaciter comple: vt ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedienciæ desidiam recesseras. Ad te ergo nunc meus fermo dirigitur, quisquis abrenunciâs proprijs voluntatibus, Domino Christo vero regi militaturus, obedienciæ fortissimam atque præclaram assumis. In primis, vt quicquid agendum inchoas bonum, ab eo perfici instantissima oratione deprecas: vt qui nos iam in filiorum dignatus est numero computare, non debeat aliquando de malis actibus nostris contristari. Ità enim ei omni tempore de bonis suis in nobis parendum est: vt non solum iratus pater, non aliquando filios suos exhæredet: sed nec, vt metuendus dominus, iritatus malis nostris, vt nequissimos seruos, perpetuam tradat ad penam, qui eum sequi noluerint ad gloriam.

Exurgamus ergo tandem aliquando, excitante nos Scriptura, ac dicente: Hora est iam nos de somno surgere. Et apertis oculis nostris ad dei-
ficum lumen, attonitis auribus audiamus, diuina quotidie clamans quid nos ad moneat vox, dicens: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdure corda vestra, & iterum: Qui habet aures audiendi, audiat quid spiritus dicat ecclesijs, & quod dicit: Venite filij, audite me: timorem Domini docebo vos. Currite dum lumen vitæ habetis, nè tenebræ mortis vos comprehendant. Et quærens Dominus in multitudine populi, cui hæc clamat, operarium suum, iterum dicit: Quis est homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos? Quod si tu audiens, respondeas, Ego: dicit tibi Deus: Si vis habere veram & perpetuam vitam, prohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur doctum: Diuertere à malo, & fac bonum: inquire pacem, & sequere eam. Et cum hæc feceritis, oculi mei super vos, & aures meæ ad preces vestras. Et antequam me inuocetis, dicam: ecce assum. Quid dulcius nobis hac voce Domini, inuocantis nos, fratres charissimi? ecce pietate sua demonstrat nobis Dominus viam vitæ.

Succinctis ergo fide, vel obseruantia bonorum actuum, lumbis nostris, per ducatum Euangelij pergamus itinera eius: vt mereamur eum, qui nos vocauit, in regno suo videre: in cuius regni tabernaculo si volumus habitare, nisi illuc bonis actibus currendo minimè peruenitur.

A Sed

Pfal. 14. Sed interrogemus cum propheta Dominum, dicentes ei: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Post hanc interrogationem, fratres, audiamus Dominum respondentem, & ostendentem nobis viam ipsius tabernaculi, ac dicentem: Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam: qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua, qui non fecit proximo suo malum: & opprobrium non accepit aduersus proximum suum: qui malignum diabolum aliqua suadentem sibi, cum ipsa suasionem suam à * cōspicibus cordis sui respiciens, deduxit ad nihilum, & paruulos cogitatus eius tenuit, & allisit ad Christum. Qui timentes Dominum, de bona obseruantia sua non se reddunt elatos: sed ipsa in se bona, non à se posse, sed à Domino fieri existimantes, operantem in se Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes: Non nobis, Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam, sicut nec Paulus Apostolus de prædicatione sua sibi aliquid imputauit, dicens: Gratia Dei sum id quod sum. & iterum ipse dicit: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Unde & Dominus in Evangelio ait: Qui audit verba mea hæc, & facit ea, similabo eum viro sapientis, qui ædificauit domum suam supra petram: venerunt flumina, flauerunt venti, & impegunt in domum illam, & non cecidit: * fundata enim est supra petram. Hæc complens Dominus, expectat quotidie, his suis sanctis monitis, factis nos respondere debere: ideò nobis propter emendationem malorum, huius dies vitæ ad inducias relaxantur, dicente Apostolo: An nescis quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit? Nam pius Dominus dicit: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat. Cùm ergo interrogassemus Dominum, fratres, de habitatore tabernaculi eius, audiuius habitandi præceptum: sed si compleamus habitatoris officium, erimus hæredes regni cælorum, ergo præparanda sunt corda nostra & corpora, * sanctæ præceptorum obedientiæ militatura: & quod minus habet in nobis natura possibile, rogemus Dominum, ut gratiæ suæ iubeat nobis adiutorium ministrare, & si fugientes gehennæ poenas, ad vitam perpetuam volumus peruenire, dum adhuc vacat, & in hoc corpore sumus, & hæc omnia per hanc lucis * viam vacat implere, currendum & agendum est modò, quod in perpetuum nobis expediat.

Constituenda est ergo à nobis Dominici scholæ seruitij: in qua institutione nihil asperum, nihilq; graue nos constituturos speramus. Sed & si quid paululum restrictius, dictante æquitatis ratione, propter emendationem vitiorum, vel conseruationem charitatis processerit, non ilicò pauore perterritus, refugas viam salutis, quæ non est nisi angusto initio incipienda: processu verò conuersationis & fidei, dilatato corde, in enarrabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei: ut ab ipsius nunquam magisterio discedentes, in eius doctrina vsque ad mortem in monasterio perseverantes, passionibus Christi per patientiam participemus, ut & regni eius mereamur esse confortes.

* cōspicibus

Pfal. 136.**Pfal. 113.****1. Cor. 15.****1. Cor. 1.****2. Cor. 10.****Matt. 7.**

* al. quia

fundata

erat

Rom. 2.**Ezc. 18.**

* sanctorum

* al. vitam

Matt. 7.**1. Cor. 1.**

INCIPIIT REGVLA SANCTISSIMI PATRIS BENEDICTI.

De generibus Monachorum. Cap. I.

MONACHORVM quatuor esse genera, manifestum est. Primum, Cœnobarum: hoc est, monasteriale, militans sub regula vel Abbate. Deinde secundum genus est Anachoretarum, id est, Eremitarum, horum qui non conuersionis feruore nouitio, sed monasterij probatione diuturna, didicerunt contra diabolum, multorum solatio iam docti, pugnare: & bene instructi, fraternæ exacie ad singularem pugnam eremi, securi iam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, DEO auxiliante, sufficiunt pugnare. Tertium verò monachorum teterrimum genus, est Sarabaitarum, qui nulla regula approbati experientia * magistri, sicut aurum fornacis: sed in plumbi natura * al. mara molliti, adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Qui bini aut terni, aut certè singuli sine pastore, non Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorum voluptas, cum quicquid putauerint vel elegerint, hoc dicunt sanctum: & quod noluerint, putant non licere. Quartum verò genus, est monachorum quod nominatur gyrouagum, qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersorum cellas hospitatur: semper vagi, & nunquam stabiles: & proprijs voluptatibus & gulæ illecebris seruientes, & per omnia deteriores Sarabaitis: de quorum omnium miserrima conuersatione melius est filere, quam loqui. His ergo omissis, ad cœnobarum fortissimum genus disponendum, adiuuante Domino, veniamus.

Qualis debeat esse Abbas.

Cap. II.

ABBAS qui præesse dignus est monasterio, semper meminisse debet, quod dicitur: & nomen maioris, factis implere: Christi enim agere vices in monasterio creditur, quando ipsius vocatur prænomine, dicente Apostolo: Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Ideòq; Abbas nihil extra præceptum Domini (quod absit) debet aut docere, aut constituere, vel iubere: sed iussio eius vel doctrina, fermentum diuinæ iustitiæ in discipulorum mentibus * cōspargatur. Memor sit semper Abbas, quia doctrinæ suæ vel discipulorum obedientiæ vtrunq; rerum in tremendo iudicio Dei facienda erit discussio. Sciatq; Abbas culpæ pastoris incubere, quicquid in ouibus patrum familiarum utilitatis minus potuerit inuenire. Tatum iterum liber erit, ut si inquieto vel inobedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus vniuersa fuerit cura exhibita: pastor * earum

A 2

in iu-

INCI-

Psal. 39. in iudicio Domini absolutus, dicat cum Propheta Domino: Iustitiā tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuū dixi: ipsi autem contemnentes spreuerunt me. Et tunc demum inobedientibus curæ suæ ouibus poena sit eis præualens ipsa mors. Ergò cum aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis præesse discipulis, id est, omnia bona & sancta, factis amplius quam verbis *ostendere: ut capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat: duris verò corde & simplicioribus, factis suis Diuina præcepta demonstret. Omnia verò quæ discipulis docuerit esse cōtraria, in suis factis indicet non agenda: nè alijs prædicans, ipse reprobis inueniatur, nè quando dicat illi Deus peccanti: Quare tu enarras iustitias meas, & assumisti testamentum meū per os tuū? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te. *Et qui in fratris tui oculo festucam videbas, in tuo trahem non vidisti.

1. Cor. 9. **Psal. 49.** *retrosus **Matt. 7.** *al. Nè **Doctrina aurca. *aliqua**
 Nō ab eo persona in monasterio discernatur. *Non vnus plūs ametur, quam alius, nisi quem in bonis actibus aut in obedientia inuenit meliorem. Non præponatur ingenuus ex seruitio conuertenti, nisi *alia rationabilis causa existat. Quòd si ita, iustitia dictante, Abbati visum fuerit, & de cuiuslibet ordine id faciat. Sin aliās, propria teneat loca: quia siue seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus: & sub vno Domino equalem seruitutis militiam baiulamur: quia nō est personarum acceptio apud Deum. Solummodò in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores *alijs in operibus bonis & humiles inueniamur. Ergò equalis sit ab eo omnibus charitas: vna præbeatur in omnibus, secundū merita, disciplina. In doctrina nanq; sua Abbas Apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: Argue, obsecra, increpa: id est, miscens temporibus tempora, terroribus blandimēta: durum magistri, pium patris ostendat affectū: id est, indisciplinatos & inquietos debet durius arguere: obediētes autem & mites & patientes, vt in melius proficiāt, obsecrare: negligentes autem & cōtemnentes vt increpet & corripiat, admonemus.

1. Reg. 2. **Pro. 23.** Neque dissimulet peccata delinquentium: sed mox, vt cœperint oriri, radicitus ea, vt præualet, amputet: memor periculi Heli sacerdotis de Silo. Et honestiores quidem atque intelligibiles animos, prima vel secunda admonitione verbis corripiat: improbos autem & duos corde, ac superbos vel inobediētes, verberum vel corporis castigatione, in ipso initio peccati coërceat, sciens scriptum: Stultus verbis non corrigitur. Et iterū: Percute filium tuum virga: & liberabis animam eius à morte. Meminisse debet semper Abbas quod est: meminisse debet quod dicitur: & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Sciatque, quam difficilē & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus: & alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium suasionibus: & secundum vniuscuiusq; qualitatem vel intelligentiam: ita se omnibus conformet & aptet, vt nō solum detrimenta gregis sibi commissi non patiat, verum etiā in augmentatione boni gregis gaudeat.

Ante omnia, nè dissimulans, aut paruipendens salutem animarum sibi commissarum, non plūs gerat sollicitudinem de rebus transitorijs, & terrenis

renis atque caducis, sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est. Et nè causetur de minore fortè substantia, meminerit scriptum: Primū querite regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc omnia adiciētur vobis. Et iterū, Nihil deest timentibus eum. **Math. 6.** **Psalm. 34.**

Sciatque, quia suscipit animas regendas, præparet se ad rationē reddendam. Et quantum sub cura sua fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die iudicij ipsarum omnium animarum redditurus est Domino rationē, sine dubio addita & suæ animæ. Et ita semper timens futuram discussionē *pastoris de creditis ouibus, cum de alienis ratiocinijs cauet, redditur de suis sollicitus. Et cum de admonitionibus suis emendationem alijs subministrat, ipse efficitur à vitijs emendatus. ***pastor**

De adhibendis ad consilium fratribus. Cap. III.

Quoties aliqua præcipua agenda sunt in monasterio, conuocet Abbas omnem cōgregationem: & dicat ipse vnde agitur. Et audiens consiliū fratrum, tractet apud se: & quod vtilius iudicauerit, faciat. Ideò autem omnes ad consilium vocari diximus: quia sæpè iuniori Dominus reuelat quod melius est. Sic autem dent fratres consilium cum omni humilitatis subiectione, vt nō præsumant procaciter defendere quod eis visum fuerit, sed magis in Abbatis pendeat arbitrio, vt quod salubrius iudicauerit esse, ei cuncti obediāt. Sed sicut discipulis conuenit obedire magistro, ita & ipsum prouidē & iuste cōdecet cuncta disponere. In omnibus igitur omnes magistrum sequantur regulam: neque ab ea temerè *deuietur à quoquā. Nullus in monasterio proprii sequatur cordis voluntatem, neque præsumat quisquam cum Abbate suo proteruē intus vel foris monasterio cōtendere. Quod *si præsumpserit, regulari disciplinæ subiaceat. Ipse tamen Abbas cum timore Dei & obseruatione regulæ omnia faciat: sciēs se proculdubio de omnibus iudicijs suis, æquissimo iudici Deo rationē redditurum. Si qua verò minora agenda sunt in monasterij vtilitatibus, seniorum tantum vtatur consilio, sicut scriptum est: Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebis. **Math. 17.** ***decline.** ***qui** **Eccl. 32.**

Quæ sunt instrumenta bonorum operum. Cap. IIII.

Primum instrumentum. In primis, Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute. **Deute. 6.**
 ij. Deinde, proximum tanquam seipsum. **Luce 10.**
 iij. Deinde, non occidere. **Leuit. 19.**
 iiij. Non adulterari. **Exod. 20.**
 v. Non facere furtum. **Deutero. 5.**
 vj. Non concupiscere. **1. Petri 2.**
 vij. Non falsum testimonium dicere. **Luce 9.**
 viij. Honorare omnes homines. **Tob. 4.**
 ix. Et quod sibi quis fieri non vult, alij non faciat. **Math. 7.**
 x. Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum. **1. Corin. 9.**
 xj. Corpus castigare. **xij. De-**

xij.	Delicias non amplecti.	2. Petri 2.
xiiij.	Ieiunium amare.	Daniel. 1.
xiiiij.	Pauperes recreare.	Tobie 4.
xv.	Nudum vestire.	Esaie 58.
xvj.	Infirmum visitare.	Matt. 25.
xvij.	Mortuum sepelire.	Tobie 1.2.
xviiij.	In tribulatione subuenire.	Eccl. 6.
xix.	Dolentem consolari.	Eccl. 7.
xx.	A seculi actibus se facere alienum.	2. Tim. 2.
xxj.	Nihil amori Christi præponere.	Matt. 10.
xxij.	Iram non perficere.	Matt. 5.
xxiiij.	Iracundiæ tempus non reseruare.	Ephe. 4.
xxiiiij.	Dolum in corde non tenere.	Prou. 12. Iob 36.
xxv.	Pacem falsam non dare.	Psal. 27.
xxvj.	Charitatem non derelinquere.	1. Petri 4.
xxvij.	Non iurare, nè fortè periuret.	Matt. 5.
xxviiij.	Veritatem ex corde & ore proferre.	Psal. 14.
xxix.	Malum pro malo non reddere.	1. Thessa. 5.
xxx.	Iniuriam non facere, sed & factam patienter sufferre.	1. Cor. 6.
xxxj.	Inimicos diligere.	Matt. 5.
xxxij.	Maledicentes se non remaledicere, sed magis benedicere.	Rom. 12.
xxxiiij.	Persecutiones pro iustitia sustinere.	1. Petri 3.
xxxiiiij.	Non esse superbum.	Matt. 5.
xxxv.	Non vinolentum.	Tobie 4.
xxxvj.	Non multum edacem.	1. Timo. 3.
xxxvij.	Non somnolentum.	Ecc. 31. 37.
xxxviiij.	Non pigrum.	Prou. 20.
xxxix.	Non murmuriosum.	Pro. 24. 26.
xl.	Non detractorem.	Sapient. 1.
xli.	Spem suam Deo committere.	Prou. 4.
xlij.	Bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi.	Psal. 36.
xliij.	Malum verò semper à se factum sciat, & sibi reputet.	Iacobi 1.
xliiiij.	Diem iudicij timere.	Osee 13.
xliv.	Gehennam expauescere.	Iob 31.
xlvj.	Vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare.	Luce 12.
xlviij.	Mortem quotidie ante oculos suspectam habere.	Psal. 83.
xlviij.	Actus vitæ suæ omni hora custodire.	Pbil. 1.
xlix.	In omni loco DEVM se respicere, pro certo scire.	Matt. 24.
		Denter. 4.
		Prou. 5.

1. Cogi-

l.	Cogitationes malas, cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere.	Psal. 136.
lj.	Et seniori spirituali patefacere.	Ecc. 8.
liij.	Os suum à malo vel prauo eloquio custodire.	Psal. 33. 38.
liij.	Multum loqui non amare.	Prou. 10.
liiiij.	Verba vana aut risui apta, non loqui.	Matth. 12. 2. Timo. 2.
lv.	Risum multum aut excussum non amare.	Ecc. 7.
lvj.	Lectiones sanctas libenter audire.	Luce 11.
lvij.	Orationi frequenter incumbere.	Luce 18.
lviiij.	Mala sua præterita cum lachrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri: de ipsis malis decæterò emendare.	Psal. 6. <small>Pulchra cõ- sequentia, post lectio- nẽ oratio.</small>
lix.	Desideria carnis non perficere: Voluntatem propriam odire.	Galat. 5.
lx.	Præceptis Abbatis in omnibus obedire, etiã si ipse aliter (quod absit) agat: memor illius Dominici præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.	Hebr. 13. Matth. 23.
lxj.	Non velle dici sanctum, antequàm sit: sed prius esse, * vt verius dicatur.	Matth. 6. <small>* al. quò</small>
lxij.	Præcepta Dei factis quotidie adimplere.	Ecc. 6.
lxiiij.	Castitatem amare.	1. Timot. 5.
lxiiiij.	Nullum odire.	Leuit. 19.
lxv.	Zelum & inuidiam non habere.	Galat. 5.
lxvj.	Contentionem non amare.	2. Timo. 2.
lxvij.	Elationem * fugere.	Psal. 130. <small>* al. & ias stantiam</small>
lxviiij.	Seniores venerari.	Leuit. 19.
lxix.	Iuniores diligere.	1. Timot. 5.
lxx.	In Christi amore pro inimicis orare.	Matth. 5.
lxxj.	Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire.	Ephe. 4.
lxxij.	Et de Dei misericordia nunquam desperare.	Ezech. 18.

Eccè hæc sunt instrumenta artis spiritualis: quæ cum fuerint à nobis die noctuq; incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reassignata, illa merces nobis à Domino recompensabitur, quam ipse promisit: * quam oculis nò vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, * quam præparauit Deus his qui diligunt eum. Officina verò, vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt monasterij & stabilitas in congregatione.

De obedientia. Cap. V.

Primus humilitatis gradus, est obedientia sine mora. Hęc conuenit his, qui nihil sibi Christo charius aliquid existimant: propter seruitium sanctum, quod professi sunt, seu propter metum gehennæ, vel gloriam vitæ æternæ, mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, ac si diui-

si diuinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo. De quibus Dominus dixit: Obauditu auris obediuit mihi. Et iterum dicit Doctoribus: Qui vos audit, me audit. Ergo hi tales, relinquentes statim que sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, mox ex occupatis manibus & quod agebant, imperfectum relinquentes, vicino obedientiae pede iubetis vocem factis sequuntur: & veluti vno momento predicta magistri iussio & perfecta discipuli opera, in velocitate timoris Dei ambae res communiter citius explicantur: quibus ad vitam aeternam gradiendi amor incumbit: ideò angustam viam arripiunt, vnde Dominus ait: Angusta via est, quae ducit ad vitam: vt non suo arbitrio viuentes, vel desiderijs suis & voluptatibus obediētes, sed ambulātes alieno iudicio & imperio in cœnobijs degentes, Abbatem sibi præesse desiderant. Sine dubio hi tales illā Domini imitantur sententiam, qua dicit: Nō vēni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus: si, quod iubetur, non trepidè, non tardè, non tepidè, aut cum murmure, vel cum responsione nolentis efficiatur: Quia obedientia quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur. ipse enim dicit: Qui vos audit, me audit. Et cum bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit Deus. Nam cum malo animo si obedit discipulus, & non solum ore, verum etiam in corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. Et pro tali facto nullam cōsequitur gratiam, immò pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.

De taciturnitate. Cap. VI.

Faciamus quod ait Propheta: Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam: obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis. Hic ostendit Propheta, si à bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis propter pœnam peccati debet cessari? Ergo quauis de bonis & sanctis ad ædificationem eloquijs, perfectis discipulis propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia: quia scriptum est: In multiloquio non effugies peccatum. Et alibi: Mors & vita in manibus linguæ. Nam loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire, discipulo conuenit. Et ideò, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni humilitate & subiectione reuerentiæ requirantur, nè videatur plus loqui quam expedit. Scurrilitates verò vel verba ociosa & risum mouētia, aeterna clausura in omnibus locis damnamus: & ad tale eloquium discipulum aperire os non permittimus.

De humilitate. Cap. VII.

Clamat nobis diuina Scriptura, fratres, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Cum hæc ergo dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ: quod se cauere Propheta indicat, dicens: Domine, non est exaltatum cor meum,

meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me. Sed quid? Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam: sicut ablactatū super matrem suam, ita retribuēs in animam meam. Vnde, fratres, si summæ humilitatis volumus culmen attingere, & ad exaltationem illam cælestem, ad quam per præsentis vitæ humilitatem ascenditur, volumus velociter peruenire: actibus nostris ascendentibus scala illa erigenda est, quæ in somno Iacob apparuit, per quam ei descendentes & ascendentes angeli monstrabantur. Non aliud sine dubio descensus ille & ascensus à nobis intelligitur, nisi exaltatione descendere, & humilitate ascendere. Scala verò ipsa erecta, nostra est vita in seculo: quæ humiliato corde, à Domino erigitur ad cælum: Latera enim * eiusdem scalæ, dicimus nostrum esse corpus & animam, in quæ latera diuersos gradus humilitatis vel disciplinæ euocatio diuina ascendendos inseruit.

Primus itaque humilitatis gradus est, si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, obliuionem omninò fugiat: & semper sit memor omnium quæ præcepit Deus: vt qualiter contemntes Deū, * gehennam * pro peccatis incidunt: & vitam aeternam, quæ timentibus Deū præparata est, animo suo semper reuoluat. Et custodiēs se omni hora à peccatis & vitijs, id est, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ: sed & desideria carnis amputare festinet.

Aestimēt se homo de cælis semper à Deo respici omni hora: & facta sua in omni loco ab aspectu diuinitatis videri, & ab angelis * omni hora renunciari. Demōstrat nobis hoc Propheta, cum in cogitationibus nostris ita Deū semper præsentē ostendit, dicens: Scrutans corda & renes Deus. Et iterum: Dominus nouit cogitationes hominū, quoniam vanæ sunt. Et itē dicit: Intellexisti cogitationes meas à longè: & Quia cogitatio hominis confitebitur tibi. Nam vt sollicitus sit circa cogitationes suas peruersas, dicat semper * utilis frater in corde suo: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea. Voluntatem verò propriam ita facere prohibemur, cum dicit Scriptura nobis: Et à voluntatibus tuis auertere. Et iterum: Rogamus Deum in oratione, vt fiat illius voluntas in nobis. Docemur ergo meritò non facere nostram voluntatem: cum caueamus illud, quod dicit sancta Scriptura: Sunt viæ quæ putantur ab hominibus rectæ, quarum finis vsque ad profundum inferni demergit. Et cum item caueamus illud, quod de negligentibus dictum est: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis. In desiderijs verò carnis ita nobis Deum credamus semper esse præsentem, cum dicit Propheta Domino: Ante te est omne desiderium meum. Cauendum ergo ideò malum desiderium, quia mors secus introitum delectationis posita est. Vnde Scriptura præcipit, dicens: Post concupiscentias tuas nō eas. Ergo si oculi Domini speculantur bonos & malos, & Dominus de cælo semper respicit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum: & si ab angelis nobis deputatis quotidie Domino factori nostro opera nostra nunciantur, cauendum ergo omni hora, fratres,

B. sicut

- Pfal. 72.* sicut dicit in Psalmo Propheta: ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliqua hora aspiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore: quia pius est, & expectans nos conuerti in melius, dicat nobis in futuro: *Pfal. 49.* Hæc fecisti, & tacui.
- Grad. II.* Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua non delectetur implere: sed vocem illam Domini factis imitetur, dicentis: Non ueni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Item dicit Scriptura: Voluntas habet pœnam, & necessitas parit coronam.
- Grad. III.* Tertius gradus humilitatis est, ut quis pro Dei amore, omni obedientia se subdat maiori: imitans Dominum, de quo dicit Apostolus: Factus est obediens usque ad mortem.
- Gra. IIII.* Quartus humilitatis gradus est, si in ipsa obedientia duris & contrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs, tacita conscientia patientiã amplectatur: & sustinens, non lassescat vel discedat, dicente Scriptura: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Item, Confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Et ostendens fidelem pro Domino uniuersa etiam contraria sustinere debere, dicit ex persona etiam sufferentium: *Pfal. 43.* Propter te morte tota die afficimur, aestimati sumus ut oves occisionis. Et securi de spe retributionis diuinæ, subsequantur gaudentes, & dicentes: *Roma. 8.* Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Et item alio *Pfal. 69.* loco Scriptura: Probasti nos, inquit, Deus: igne nos examinasti, sicut igne examinatur argentum: induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro. Et ut ostendat sub Priore debere nos esse, sub *Ibidem.* sequitur, dicens: Imposuisti homines super capita nostra: sed & præceptum Domini in aduersis & in iniurijs, per patientiam adimplentes: *Matth. 5.* qui percussi in maxillam, præbent & aliam. Auferenti tunicam, dimittunt & pallium: angariati milliario, vadunt & duo: cum Paulo Apostolo *Lucæ 6.* falsos fratres sustinent, & persecutionem: & maledicentes se, benedicunt. *2. Cor. 11.*
- Grad. V.* Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè commissa, per humilem confessionem Abbati non celauerit suo. Hortatur nos de hac re Scriptura, dicens: Reuela Domino viam tuam, & spera in eum. Et item dicit: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Et item Propheta: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non operui. Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitias meas Domino: & tu remisisti impietatem cordis mei.
- Grad. VI.* Sextus humilitatis gradus est, si omni vilitate vel extremitate contentus sit Monachus. Et ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut operarium *Pfal. 72.* malum & indignum se iudicet, dicens cum Propheta: Ad nihilum redactus sum, & nesciui: ut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.
- Gra. VII.* Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem & vilio- *Pfal. 21.* rem, non solum sua lingua pronunciet, sed etiã intimo cordis credat affectu, humiliã se, & dicens cum Propheta: Ego autem sum vermis, & nõ homo: oppro-

- opprobrium hominum, & abiectio plebis: exaltatus sum, & humiliatus, *Pfal. 87.* & confusus. Et item: Bonum mihi, quod humiliasti me, ut discam mandata tua. *Pfal. 118.*
- Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat Monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel Maiorum cohortantur exempla. *Gradus V 111.*
- Nonus humilitatis gradus est, si linguam ad loquendum prohibeat Monachus, & taciturnitatem habens usque ad interrogationem, non loquatur, monstrante scriptura: Quia in multiloquio non effugietur peccatum. *Prover. 10.* Et quia vir linguosus non dirigetur super terram. *Pfal. 139.*
- Decimus humilitatis gradus est, si non sit facilis ac proptus in risu: quia scriptum est: Stultus in risu exaltat vocem suam. *Gradus X.* *Ecl. 21.*
- Undecimus humilitatis gradus est, si cum loquitur Monachus leniter *Gradus XI.* & sine risu, humiliter cum grauitate vel pauca verba & rationabilia loquatur: & non sit clamorosus in voce, sicut scriptum est: Sapiens verbis innotescit paucis.
- Duodecimus humilitatis gradus est: si non solum corde Monachus, *Grad. XII.* sed etiam corpore humilitatem videntibus se, semper indicet, id est, in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in via, in agro: vel ubicunque sedens, ambulans, vel stans: inclinato sit semper capite, defixis in terram vultibus: reum se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio Dei presentari existimet: dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille euangelicus, fixis in terram oculis, dixit: Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum. Et iterum cum Propheta: Incuruatus sum, & humiliatus sum usque: quaque. Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis, Monachus mox ad charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foras mittit timorem: per quam uniuersa, *Oprima ac præclara conclusio.* quæ prius non sine formidine obseruabat, absque villo labore vel naturaliter ex consuetudine incipiet custodire: non iam timore gehennæ, sed amore CHRISTI, & consuetudine ipsa bona & delectatione virtutum, quæ Dominus iam in * operario suo mundo à vitijs & à peccatis, ** al. operarium suum mundum* spiritu sancto dignabitur demonstrare.

De officijs diuinis in noctibus. Cap. VIII.

HYemistempore, id est, à Calendis Nouembris usque, * ad Pascha, iu. * al. in xta considerationem rationis, octaua hora noctis surgendum est, ut modicè amplius de media nocte pausetur, & iam digesti surgant. Quod verò restat post Vigiliã à fratribus, qui Psalterij vellectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur. A Pascha autem usque ad supradictas Calendas Nouembris, sic temperetur hora Vigiliarum agenda, ut paruisimo interuallo, quo fratres ad necessaria naturæ exeant, custodito, mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur.

Quanti Psalmi dicendi sint in nocturnis Horis. Cap. IX.

HYemistempore, præmissis in primis versu, Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. In secundo, dicendum tertio est: Domine, labia mea aperies: & os meum

B 2 annun-

Domine, quid multiplicati. * alias, Venite exultemus Domino. Hymnus.

annunciabit laudem tuam. Cui subiungendus est tertius Psalmus, & Gloria. Post hunc Psalmus nonagesimusquartus, * cum Antiphona aut certe decantandus. Inde sequatur Ambrosianum: deinde sex Psalmi cum Antiphonis: quibus dictis, dicto versu, benedicat Abbas. Et sedentibus omnibus in scamnis, legantur vicissim à fratribus in codice super analogium tres lectiones: inter quas & tria Responsorialia canantur. Duo Responsorialia sine Gloria dicantur. Post tertiam verò lectionem, qui cantat, dicat Gloria. Quam dum incipit cantor dicere, mox omnes de sedilibus suis surgant ob honorem & reuerentiam sanctæ Trinitatis. Codices autem legantur in vigilijs tam veteris Testamenti, quàm noui diuinæ autoritatis: sed & expositiones earum, quæ à nominatissimis doctoribus orthodoxis & catholicis Patribus factæ sunt. Post has verò tres lectiones cum Responsorialibus suis, sequantur reliqui sex Psalmi cum Alleluia canendi: post hos lectio Apostoli sequatur, ex corde recitanda: & versus & supplicatio Litaniam, id est, Kyrie eleison: & sic finiantur Vigiliæ nocturnæ.

Capitul.

Qualiter æstatis tempore agatur nocturna laus. Cap. X.

A Pascha autem vsque ad Calendas Nouembris, omnis (vt supra dictum est) psalmodiæ quantitas teneatur: excepto, quòd lectiones in codice, propter breuitatem noctium, minimè legantur: sed pro ipsi tribus Lectionibus, vna de veteri Testamento memoriter dicatur: quam breue Responsorium subsequatur, & reliqua omnia, vt dictum est, impleantur: id est, vt nunquam minùs à duodecim Psalmorum quantitate, ad Vigilijs nocturnas dicatur: exceptis tertio & nonagesimo quarto Psalmo.

Qualiter Dominicis diebus Vigiliæ agantur. Cap. XI.

Dominico die temperiùs surgatur ad Vigilijs: in quibus Vigilijs teneatur mēsurā, id est, modulatis (vt supra disposuimus) sex Psalmis, & Versu, residentibus cunctis dispositè, & per ordinē in subfellijs, legatur in codice, vt supra diximus, quatuor Lectiones cū Responsorialibus suis: vbi tantum in quarto Responsorio dicatur à cantante, Gloria. Quam dum incipit, mox omnes cū reuerētia surgant. Post quas lectiones sequantur ex ordine alij sex Psalmi cum Antiphonis, sicut anteriores, & * Versu. Post quos iterum legatur alia quatuor Lectiones cum Responsorialibus suis ordine quo supra. Post quas iterum dicantur tria cātica de Prophetis, quæ instituerit Abbas: quæ cantica cum Alleluia psallantur. Dicto etiā Versu, & benedicente Abbate, legantur alia quatuor Lectiones de nouo Testamento ordine quo supra, post quartum autem Responsorium incipiat Abbas Hymnum, Te Deum laudamus. Quo per dicto, legat Abbas Lectionem de Euangelio, cum honore & tremore stantibus omnibus: qua per lecta, respondeant oēs, Amē. Et subsequatur mox Abbas Hymnū, Te decet laus. Et data benedictione, incipiant Matutinos. Qui ordo Vigiliarum omni tempore, tam æstatis quàm hyemis, æqualiter in die Dominico teneatur: nisi forte (quod absit) tardius surgant, & aliquid de Lectionibus

* al. Versus. Vide hæc cātica optime pariter & deuotè distributa in Breuiario nostro.

nibus breuiandum est aut responsorij. Quod tamen omninò caueatur, nè proueniat. Quod si contigerit, dignè inde satisfaciat Deo in oratorio, per cuius euenerit neglectum.

Quomodo matutinorum solennitas agatur. Cap. XII.

IN Matutinis Dominico die in primis dicatur sexagesimus sextus Psalmus sine Antiphona in directum, post quē dicatur quinquagesimus cum alleluia. Post quem dicatur centesimus septimusdecimus: & sexagesimussecundus. Inde benedictiones & laudes: lectio vna de Apocalypsi ex corde, & Responsorium, & Ambrosianū: versus, canticum de Euangelio, Litaniam: & completum est.

Deus miseretur. Miserere 1. Constatimni. Deus Deus meus. Benedicite, omnia opera. Laudate Dominum de caelis. Capitulum. Hymnus. Benedictus.

Qualiter priuatis diebus Matutini agantur. Cap. XIII.

Diebus autem priuatis Matutinorum solennitas ita agatur, vt sexagesimus sextus Psalmus dicatur sine antiphona: subtrahendo modicè sicut in Dominica: vt omnes occurrant ad * quinquagesimum, qui cum antiphona dicatur. Post quem alij duo psalmi dicantur secundum consuetudinem: id est, secunda feria quintus & tricesimus quintus: Tertia feria, quadragesimus secundus & quinquagesimus sextus. Quarta feria, sexagesimus tertius & sexagesimus quartus: Quinta feria, octogesima septimus & octogesima nonus. Sexta feria, septuagesimus quintus, & nonagesimus primus. Sabbato autē, centesimus quadragesimus secundus, & canticum Deuteronomij, quod diuidatur in duas Glorias. Nam cæteris diebus canticum vnumquodque die suo ex prophetis, sicut psallit ecclesia Romana, dicatur. Post hæc sequantur laudes: deinde lectio vna Apostoli memoriter recitanda: Responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio: Litaniam, & completum est. Planè agenda Matutina, vel Vespertina, non transeat aliquandò, nisi in vltimo ordine. Oratio Dominica, omnibus audientibus, dicatur à Priore propter scandalorum spinas, quæ oriri solent in monasterio vt conuenienti per ipsius orationis sponsonem, qua dicunt, Dimitte nobis sicut & nos dimittimus: purgent se ab huiusmodi vitio. Cæteris verò agendis, vltima pars eius orationis dicatur: vt ab omnibus respondeatur, Sed libera nos à malo.

Deus miseretur. * al. Psalmi. Miserere 1. Verba mea. Dixit iniud. Iudica me. Miserere 2. Exaudi. Te decet. Dñe Deus sa. Dñe refugiu. Noctis in lu. Bonu est cōf. Dñe exaudi orationē meam accip. Audite egl. Deut. 32. Laudate Dominu de egl. Capitulum. Hymnus.

Magnificat Luc. 1. * al. debita nostra. * al. debitoribus nostris.

Qualiter in natalijs Sanctorum agantur Vigiliæ. Cap. XIII.

IN sanctorum verò festiuitatibus vel omnibus solennitatibus, sicut diximus Dominico die agendum, ita agatur: excepto, quòd Psalmi aut Antiphonæ vel lectiones, ad ipsum diem pertinentes, dicantur. Modus autem supra scriptus teneatur.

Quibus temporibus dicatur Alleluia. Cap. XV.

A Sancto Pascha vsque ad Pentecosten, sine intermissione dicatur alleluia, tam in Psalmis, quàm in responsorij. A * Pentecoste autē vsque ad * caput Quadragesimæ, omnibus noctibus cum sex post-

* al. Pentecosten. * al. in

posterioribus psalmis tantum ad nocturnos dicatur. Omni vero dominica extra Quadragesimam cantica matutini, prima, tertia, sexta, nona; cum Alleluia dicantur: Vespera vero, cum Antiphona: Responsorio vero nunquam dicantur cum Alleluia: nisi a Pascha usque ad Pentecosten.

Qualiter diuina opera per diem agantur. Cap. XVI.

Psalm. 118.

V ait Propheta, Septies in die laudem dixi tibi. Qui septenarius sacratus numerus, a nobis sic implebitur, si matutinae, Prima, Tertia, Sexta, Nonae, Vesperae, Completoriaeque tempore, nostra seruitutis officia persoluamus, quia de his Horis diurnis dixit Propheta: Septies in die laudem dixi tibi. Nam de nocturnis vigilijs idem ipse propheta ait: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiae suae: id est, matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorio, & nocte surgamus ad confitendum ei.

Ibidem.

Quanti Psalmi per eandem Horas canendi sunt. Cap. XVII.

I AM de Nocturnis vel Matutinis digessimus ordinem psalmodiae: nunc de sequentibus Horis videamus. Prima Hora dicantur Psalmi tres, singulatim, & non sub vna Gloria. Hymnus eiusdem Horae, post versum, Deus in adiutorium meum intende, antequam Psalmi incipiantur. Post expletionem vero trium Psalmorum, recitetur lectio vna, versus, & Kyrie eleison: & Missae sint. Tertia vero, Sexta, & Nona, item eodem ordine celebratur: oratio, id est, versus: Hymni earundem Horarum, tertium Psalmi, lectio, versus, Kyrie eleison: & Missae sint. Si maior congregatio fuerit, cum Antiphonis: si vero minor, in directum psallantur. Vespertina autem synaxis quatuor Psalmis cum Antiphonis terminetur, post quos Psalmos Apostoli lectio recitanda est: inde Responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Evangelio, litania, & oratio Dominica, & fiant Missae. Completorium autem, trium psalmorum dictione terminetur. Qui Psalmi directanei sine Antiphona dicendi sunt: Post quos hymnus eiusdem Horae, lectio vna, versus, Kyrie eleison, benedictio: Pater noster, Matth. 6. & post Missae fiant.

Capitulum.

Capitulum, Hymnus, Magnificat.

Luc. 1. Pater noster. Matth. 6.

Quo ordine Psalmi dicendi sunt. Cap. XVIII.

I N primis semper diurnis Horis dicatur versus: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. & Gloria. Inde Hymnus vniuscuiusque Horae. Deinde prima Hora Dominica dicenda quatuor capitula psalmi centesimi octauodecimi dicantur. Reliqui, quis vero Horis, id est, Tertia, Sexta, vel Nona, terna capitula superscripti psalmi centesimi octauodecimi dicantur. Ad primam autem secundae feriae, dicantur tres psalmi: id est, primus, secundus, & sextus. Et ita per singulos dies ad Primam, usque ad Dominicam dicantur per ordinem tertii psalmi, usque ad nonumdecimum Psalmum. Ita sane, ut nonus Psalmus & septimusdecimus, diuidantur in binas Glorias. Et sic fiat, ut ad Vigili-

Beati immaculati, Beatus vir quod abiit, Quare sic muerunt, Domine, ne in furore, Exaudiat te Dominus, Confitebor tibi Domine.

as Dominica semper a vicesimo incipiatur. Ad Tertiam vero, Sextam & Nonam secundae feriae nouem capitula, quae residua sunt de centesimo decimo octauo psalmo, ipsa terna per eandem Horas dicantur. Expenso igitur Psalmo centesimo octauodecimo duobus diebus, id est, Dominica & secunda feria, tertia feria iam ad Tertiam, Sextam, vel Nonam psallantur tertii psalmi, a centesimo nono usque ad centesimum vicesimumseptimum, id est, psalmi nouem. Quibus psalmi semper usque ad Dominicam per eandem Horas iterum repetantur. Hymnorum nihilominus, lectionum vel versuum dispositione vniuersa, cum ceteris diebus seruata. Et ita scilicet, ut semper Dominica a centesimo octauodecimo incipiatur. Vespera autem quotidie quatuor psalmorum modulatione canatur. Qui psalmi incipiantur a centesimo nono usque ad centesimum quadragesimumseptimum: exceptis his, qui in diuersis Horis ex eis sequestrantur, id est, a centesimo septimodecimo usque ad centesimum vicesimumseptimum: & centesimo tricesimo tertio, & centesimo quadragesimo secundo. Reliqui omnes in Vespera dicendi sunt. Et quia minus veniunt tres psalmi, ideo diuidendi sunt, qui in numero superscripto fortiores inueniuntur, id est, centesimus tricesimus octauus, & centesimus quadragesimus tertius, & centesimus quadragesimus quartus. Centesimus vero sextusdecimus, quia paruus est, cum centesimo quinto decimo coniungatur. Digesto ergo ordine psalmorum Vespertinorum, reliqua, id est, lectiones, responsoria, hymni, versus, vel cantica, sicut supra taxauimus, impleantur. Ad Completorium vero iidem psalmi repetantur quotidie, id est, quartus, nonagesimus, & centesimus tricesimus tertius. Disposito ordine psalmodiae diurnae, reliqui omnes psalmi qui supersunt, equaliter diuidantur in septem nocturnis vigilijs, partiendo scilicet, qui inter eos proximiores sunt psalmi: & duodecim per vnamquamque; constituantur noctem. Hoc praecipue commones, ut si cui forte haec distributio psalmorum displicuerit: ordinet, si melius aliter iudicauerit: dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmorum psallatur. Et Dominico die semper a capite repetatur ad vigilias: quia nimis iners deuotionis suae seruitium ostendunt monachi, qui minus psalterio cum canticis consuetudinarijs per septimanam circulum psallunt: dum quando legamus sanctos Patres nostros vno die hoc strenue impleuisse, quod nos tepidius vti nam septimana integra persoluamus.

Domine, in virtute. Beati immaculati.

Ad Dominum, cum tri. Beati ocs.

Beati immaculati.

Dixit Dominus. Lauda Hierusalem. Confitemini. Beati ofites. Ecce nunc benedicite. Die exaudi orationem meam. Domine, exaudi orationem meam. Benedictus Dominus Deus meus. Exaltabo te Deus. Lauda Dominum. Credidi.

Cum inuocarem. Qui habitat. Ecce nunc.

Mira stentat. tas sanctorum. Patrum.

De disciplina psallendi. Cap. XIX.

V Bique credimus diuinam esse praesentiam: & oculos Domini in omni loco speculari bonos & malos, maxime tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, cum ad opus diuinum assistimus. Ideo semper memores simus quod ait propheta: Seruite Domino in timore. Et iterum, Psallite sapienter. Et, In conspectu angelorum psallite tibi. Ergo consideremus, qualiter oporteat nos in conspectu diuinitatis & angelorum eius esse. Et sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostrae.

Psalm. 2. Psalm. 46. Psalm. 137.

De reuerentia orationis. Cap. XX.

SI, cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non presumimus, nisi cum humilitate & reuerentia: quanto magis Domino Deo vniuersorum, cum omni humilitate & puritatis deuotione supplicandum est? Et non in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lachrymarum, nos exaudiri sciamus. Et ideò breuis debet esse & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis diuinæ gratiæ protendatur. In conuentu tamen omninò breuietur oratio: & facto signo à Priore, omnes pariter surgant.

De Decanis, & de Præposito monasterij. Cap. XXI.

SI maior fuerit congregatio, eligantur de ipsis fratres boni testimonij & sanctæ conuersationis, & constituantur Decani, qui sollicitudinem gerant super Decanias suas, in omnibus secundum mandata Dei & præcepta Abbatis sui. Qui Decanitates eligantur, in quibus securus Abbas partiat onera sua: & non eligantur per ordinem, sed secundum vitæ meritum & sapientiæ doctrinam. Quòd si quis ex eis aliqua fortè inflatus superbia, repertus fuerit reprehensibilis: correptus semel & iterum atque tertio: si emendare noluerit, deijciatur: & alter in loco eius, qui dignus est, subrogetur. Et de Præposito eadem constituimus.

Quomodo dormiant monachi. Cap. XXII.

Singuli per singula lecta dormiant monachi. Lectisternia pro modo conuersationis secundum dispositionem Abbatis sui accipiant. Si potest fieri, omnes in vno loco dormiant. Si autem multitudo non finit, deni aut vicieni cum senioribus, qui super eos solliciti sint, pausent. Candela iugiter in eadè cella ardeat vsque manè: vestiti dormiant: & cincti cingulis aut funibus, & cultellos ad latus non habeant dum dormiunt, nè fortè per somnum vulnerentur dormientes: & vt parati sint monachi semper, & facto signo, absq; mora surgentes, festinent se inuicem præuenire ad opus Dei: cum omni tamen grauitate & modestia. Adolescentiores autem fratres iuxta se non habeant lecta, sed * permixti cum senioribus. Surgentes verò ad opus Dei, inuicem se moderatè cohortentur propter somnolentorum excusationes.

De excommunicatione culparum. Cap. XXIII.

SI quis frater contumax, aut inobediens, aut superbus, aut murmurans, vel in aliquo contrarius existens sanctæ regulæ & præceptis seniorum suorum, contemptor repertus fuerit: hic secundum Domini nostri præceptum, admonetur semel & secundò secretò à senioribus suis. Si non emendauerit, obiurgetur publicè coram omnibus. Si verò neque sic correxerit, si intelligit qualis pœna sit, excommunicationi subiaceat. Sin autem improbus est, vindictæ corporali subdatur.

Qua-

Qualis debeat esse modus excommunicationis. Cap. XXIII.

Secundum modum culpe, & excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura. Qui culparum modus, in Abbatis pendeat iudicio. Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensuræ participatione priuetur. Priuati autem à mensuræ confortio, ista erit ratio: vt in oratorio Psalmum aut Antiphonam non imponat, neq; lectionem recitet vsque ad satisfactionem. Refectionem autem cibi post fratrum refectionem solus accipiat, vt si, verbi gratia, fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona: Si fratres nona, ille vespera, vsque dum satisfactione congrua veniam consequatur.

De grauioribus culpis. Cap. XXV.

IS autem frater, qui grauioris culpæ noxa tenetur, suspèdatur à mensa simul & ab oratorio: nullus ei fratrum in vilo iungatur cõsortio, neq; in colloquio. Solus sit ad opus sibi iniunctum, persistens in pœnitentiæ luctu, sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: traditum huiusmodi hominẽ fatanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. Cibi autem refectionem solus percipiat mensura vel hora, qua præiudicet ei Abbas competere. Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.

De his, qui sine iussione Abbatis iungunt se excommunicatis. Cap. XXVI.

SI quis frater præsumperit sine iussione Abbatis, fratri excommunicato quolibet modo se iungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere: similem fortiat excommunicationis vindictam.

Qualiter debeat Abbas esse sollicitus circa excommunicatos. Cap. XXVII.

Omni sollicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres: quia non est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Et ideò vt debet omni modo, vt sapiens medicus, immittere quasi occultos consolatores senectas, id est, seniores sapientes fratres, qui quasi secretè cõsolentur fratrem fluctuantem: & prouocent eum ad humilitatis satisfactionem, & cõsolentur eum, nè abundantiori tristitia absorbeat: sed sicut ait idem Apostolus, confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus. Magnoperè enim debet sollicitudinem gerere Abbas: & omni sagacitate & industria curare, nè aliquã de ouibus sibi creditis perdat. Nouerit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem: & metuat prophetæ comminationem, per quẽ dicit Deus: Quod crassum videbatis, vobis assumebatis: & quod debile erat, proiebatis. Et pastoris boni piũ imitetur exemplũ, qui relictis nonaginta nouẽ ouibus in motibus, abiit vnã ouem quæ errauerat, querere: cuius infirmitati intantum compassus est, vt eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, & sic reportare ad gregem.

De his, qui sepius correpti, non emendauerint. Cap. XXVIII.

SI quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correctio, id est,

C vt

vt verberum vindicta in eum procedat. Quòd si nec ita se correxerit, aut fortè (quod absit) in superbiam elatus, etiam defendere voluerit opera sua, tunc Abbas faciat quod sapiens medicus: Si exhibuit fomenta, si vnguenta adhortationum, si medicamina diuinarum scripturarum, si ad vltimum vstionem excommunicationis, vel plagas virgarum: & iam si viderit nihil suam præualere industriam, adhibeat etiam, quod maius est, suam & omnium fratrum pro eo orationem, vt Dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem. Quòd si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam Abbas vtatur ferro abscisionis, vt ait Apostolus: Aufer te malum ex vobis. Et iterum: Infidelis si discedit, discedat: nè vna ouis morbida omnem gregem contamine.

Doctrina
aurca.

1. Cor. 5.

1. Cor. 7.

Si debeant iterum recipi fratres exeuntes de monasterio. Cap. XXIX.

FRATER qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur de monasterio, si reueri voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur. Quòd si denuò exierit, vsq; tertio ita recipiatur. Iam verò postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.

De pueris minori etate qualiter corrigantur. Cap. XXX.

OMNIS ætas vel intellectus, proprias debet habere mēsuras: ideoq; quotiès pueri, vel adolescentiores etate, aut qui minùs intelligere possunt, quanta pœna sit excommunicationis: hi tales dum delinquant, aut ieiunijs nimijs affligantur, aut acribus verberibus coërcentur vt sanentur.

De cellerario monasterij qualis sit. Cap. XXXI.

CELLERARIUS monasterij eligatur de cōgregatione sapiens, maturus moribus, sobrius, non multum edax, non elatus, non turbulentus, non iniuriosus, non tardus, non prodigus, sed timens Deum, qui omni congregationi sit sicut pater. Curam gerat de omnibus: sine iussione Abbatis nihil faciat: quæ iubentur, custodiat: fratres nõ contristet. Si quis autem frater ab eo fortè aliquid irrationabiliter postulat, non spernendo eum contristet: sed rationabiliter cum humilitate malè petenti denegat: animam suam custodiat, memor semper illius Apostolici: quia qui benè ministraverit, gradum bonum sibi acquirit. Infirmorum, infantum, hospitem, pauperumq; cum omni sollicitudine curam gerat, sciens sine dubio, quia pro his omnibus in die iudicij rationē redditurus est. Omnia vasa monasterij cunctamq; substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat, nihil ducat negligendū. Neq; auaritiæ studeat, neq; prodigus sit, aut extirpator substantiæ monasterij, sed omnia mensurate faciat, & secundum iussione Abbatis. Humilitatē ante omnia habeat: & cui substantia nõ est q̄ tribuatur, sermo respõsionis porrigatur bonus, vt scriptū est: Sermo bonus sup datū optimū. Omnia q̄ ei iniunxerit Abbas, ipse habeat sub cura sua: A quibus eū phibuerit, nõ præsumat. Fratibus constitutā annonā sine aliquo

Sācta do-
ctrina.

1. Tim. 4.

Matt. 25.

Eccl. 18.

typo

typo vel mora offerat, vt nõ scandalizentur: memor diuini eloquij quid mereatur, qui scādalizauerit vnum de pusillis. Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur: à quibus adiutus & ipse equo animo impleat officium sibi commissum: horis competentibus dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt, vt nemo perturbetur, neque contristetur in domo Dei.

Matt. 18.

Digna cō-
clutio.

De ferramentis, vel rebus monasterij. Cap. XXXII.

SUBSTANTIÆ monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus prouideat Abbas fratres, de quorum vita & moribus securus sit: & eis singula, vt vtile iudicauerit, consignet custodienda atque recolligenda. Ex quibus Abbas breuem teneat: vt dum sibi in ipsa assignata fratres vicissim succedunt, sciat quid dat, aut quid recipit. Si quis autem sordidè, aut negligenter res monasterij tractauerit, corripiatur. Si non emendauerit, disciplinæ regulari subiaceat.

Si debeant monachi aliquid proprium habere. Cap. XXXIII.

PRÆCIPUÈ hoc vitium radicitus amputandum est de monasterio, nè quis præsumat aliquid dare, aut accipere sine iussione Abbatis: neque aliquid habere proprium, nullam omninò rem, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omninò. Quippe quibus nec corpora sua, nec voluntatem licet habere in propria potestate. Omnia verò necessaria à Patre monasterij sperare, nec quicquam liceat habere quod Abbas non dederit, aut permisit. Omniaq; sint omnibus communia, vt scriptum est, nec quisquam suum aliquid esse dicat, vel præsumat. Quòd si quisquam huic nequissimo vitio deprehensus fuerit delectari, admoneatur semel & iterum: si non emendauerit, correptioni subiaceat.

No. distri-
ctam pro-
prij abdicat-
tionem.

Act. 4.

Si omnes equaliter debeant necessaria accipere. Cap. XXXIII.

SICUT scriptum est: Diuidebatur singulis, prout cuique opus erat, vbi non dicimus, vt personarum, quod absit, acceptio sit, sed in firmitatum consideratio.

Act. 4.

Vbi qui minùs indiget, agat Deo gratias, & non contristetur. Qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia: & ita omnia membra erunt in pace. Ante omnia nè murmurationis malum pro qualicunq; causa in aliquo qualicunq; verbo vel significatione appareat. Quòd si deprehensus fuerit quis, districtiori disciplinæ subdatur.

Sācta & sa-
lutaris do-
ctrina.

De septimanarijs coquinæ. Cap. XXXV.

FRATRES sic sibi inuicem seruiant, vt nullus excusetur à coquinæ officio, nisi aut ægritudine, aut in causa grauis vtilitatis quis occupatus fuerit: quia exinde maior merces & charitas acquiritur. Imbecillibus autem procurentur solatia, vt non cum tristitia hoc faciāt, sed habeant omnes solatia secundum modum cōgregationis aut positionē loci. Si maior cōgregatio fuerit, cellerarius excusetur à coquina, vel si qui, vt

Discretissi-
ma institutio.

diximus, maioribus utilitatibus occupantur. Ceteri vero sibi sub charitate inuicem seruiant. Egressurus de septimana, sabbato munditias faciat. Lintea, cum quibus sibi fratres manus aut pedes terunt, lauet. Pedes vero tam ipse qui egreditur, quam ille qui intraturus est, omnibus lauent. Vasa ministerij sui, munda & sana cellerario reconfignent. Qui cellerarius intranti consignet: ut sciat quid dat, aut quid recipit. Septimanarij autem, ante unam horam refectiois, accipiant super statutam annonam, singulos biberes, & panem: ut horam refectiois, sine murmuratione & graui labore, seruiant fratribus suis. In diebus autem solennibus, usque ad Missas sustineant. Intrantes & exeuntes hebdomadarij, in oratorio mox Matutinis finitis Dominica, omniū genibus prouoluantur, postulantes pro se orari. Egredientes autem de septimana, dicant hunc versum: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me, & consolatus es me. Quo dicto tertio, accipiat benedictionem egrediens: subsequatur autem ingrediens, & dicat: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Et hoc idem tertio repetatur ab omnibus. Et accepta benedictione, ingrediatur.

De infirmis fratribus. Cap. XXXVI.

Infirmorum cura, ante omnia & super omnia, adhibenda est, ut sicut reuera Christo, ita eis seruiatur: quia ipse dicitur: Infirmus fui, & uisitastis me. Et, Quod fecistis uni de his minimis meis, mihi fecistis. Sed & ipsi infirmi considerent, in honore Dei sibi serui, & non superfluitate sua contristat fratres suos seruiantes sibi. Qui tamen patienter portandi sunt: quia de talibus copiosior merces acquiritur. Ergo cura maxima sit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur. Quibus fratribus infirmis sit cella super se deputata, & seruitor timens Deum, & diligens ac sollicitus. Balnearum usus infirmis, quoties expedit, offeratur. Sanis autem, & maximè iuuenibus, tardius concedatur. Sed & carniū usus infirmis omninò debilibusque pro reparatione concedatur. At ubi meliorati fuerint, à carniibus more solito omnes abstineant. Cura autem maxima sit Abbati, ne à cellerarijs aut seruitoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quicquid à discipulis delinquitur.

De senibus & infantibus. Cap. XXXVII.

Licet ipsa natura humana trahatur ad misericordiam in his etatibus, senum uidelicet & infantum, tamen & regulæ autoritas eis prospiciat. Consideretur semper in eis imbecillitas, & nullatenus eis distinctio regulæ teneatur in alimentis: sed sit in eis pia consideratio, & preueniant horas canonicas.

De hebdomadario lectore. Cap. XXXVIII.

Mensis fratrum lectio deesse non debet. Nec fortuito casu qui arripuerit codicem, legere audeat ibi: sed lecturus tota hebdomada, Dominica ingrediatur. Qui ingrediens post Missas & communionem, petat ab omnibus pro se orari, ut auertat ab ipso Deus spiritum elationis. Et dicatur hic versus in oratorio tertio ab omnibus, ipso tamen incipiente,

ente: Dñe, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Et sic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum. Summumque silentium fiat ad mensam, ut nullius muscatio vel vox, nisi folius legitis, ibi audiatur. Que uero necessaria sunt comedentibus & bibentibus, sic sibi vicissim ministrat fratres, ut nullus indigeat petere aliquid. Si quod tamen opus fuerit, sonitu cuiuscunque signi potius petatur, quam uoce. Nec presumat ibi aliquis de ipsa lectione, aut aliunde quicquam requirere, ne detur occasio: nisi forte Prior pro ædificatione uoluerit aliquid breuiter dicere. Frater autem hebdomadarius accipiat mixtum, priusquam incipiat legere, propter communionem sanctam, & ne forte graue sit ei ieiunium sustinere. Postea autem cum coquina hebdomadarij & seruitoribus reficiat. Fratres autem non per ordinem legant, aut cantent, sed qui ædificent audientes.

De mensura ciborum. Cap. XXXIX.

Sufficere credimus ad refectioem quotidianam, tam sextæ, quam nonæ, omnibus mensibus cocta duo pulmentaria propter diuersorum infirmitates: ut forte, qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur. Ergo duo pulmentaria cocta, fratribus omnibus sufficiant. Et si fuerint inde poma aut nascentia leguminum, addatur & tertium. Panis libravna pro pensa sufficiat in die: siue una sit refectio, siue prandij & cœnæ. Quod si cœnaturi sunt, de eadem libra tertia pars à cellerario reseruetur, reddenda cœnaturis. Quod si labor forte factus fuerit maior, in arbitrio & potestate Abbatis erit, si expediat aliquid augere, remota præ omnibus crapula.

Vt nunquam surripiat monacho indigeries: quia nihil sic contrarium est omni Christiano, quomodo crapula, sicut ait Dominus noster: Videte ne grauentur corda uestra in crapula. Pueris uero minori ætate, non eadem feruetur quantitas: sed minor quam maioribus, seruata in omnibus paritate. Carnium uero quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio: præter omninò debiles & ægrotos.

De mensura potus. Cap. XL.

Nusquisque proprium habet donum ex Deo, alius sic, alius uero sic. Et ideo cum aliqua scrupulositate à nobis mensura uictus aliorum constituitur. Tamen infirmorum contuentes imbecillitate, credimus heminam uini per singulos sufficere per diem. Quibus autem donat Deus tolerantiam abstinentiæ, propriam se habituros mercedem sciant. Quod si aut loci necessitas, aut labor, aut ardor ætatis amplius poposcerit, in arbitrio Prioris consistat, considerans in omnibus ne subrepat satietas, uel ebrietas. Licet legamus uinum omnimodò non esse monachorum, sed quia nostris temporibus id monachis persuaderi non potest, saltim hoc consentiamus, ut non usque ad satietatem bibamus, sed parcius: quia uinum apostatare facit etiam sapientes. Ubi autem necessitas loci exposcit, ut nec supra scripta mensura inueniri possit, sed multo minus, aut ex toto nihil, benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent. Hoc ante omnia admonentes, ut absque murmurationibus sint.

Deuota institutio

Vide quod dicitur super biq. etiā in minimis.

Pulcherrimum institutum, quod de uotissimè obseruant Monachi congregati in his sanctis laudibus.

Matt. 25.

Piissimi patris doctrina piissima.

*al. per se

Ubique prelatum onerat.

*al. fortuitu.

No. distinctioem si. lentij ad mensam.

*al. referre
*al. addit, maligno:
*lector
Arg. quod omni Dominica communicas bant.
Nota hoc dictum.

*al. mensis

Vide sanctam huius regulæ libertatem.

*al. augeri

*al. subrepat
*al. & ebrietas.

*quidem
1. Cor. 12.

*al. Abbat
Nota diligenter.

Ecc. 19.

*al. fratres.

De significanda hora operis Dei. Cap. XLVII.

NVncianda hora operis Dei die noctuq; sit curæ Abbati, * vt ipse nunciet, aut tali sollicito fratri iniungat hanc curam, vt omnia horis competentibus compleantur. Psalmos autem vel Antiphonas post Abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, imponant. Cantare autem & legere non præsumat, nisi qui potest ipsum officium implere, vt ædificentur audientes. Quod cum humilitate, & grauitate, & tremore faciat, & cui iusserit Abbas.

* al. aut ipse nunciare,

Nihil omnino præsumendum.

De opere manuum quotidiano. Cap. XLVIII.

Ociositas inimica est animæ: Et ideo certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum: certis iterum horis in lectione diuina. Ideoque hac dispositione credimus vtraque tempora ordinari, id est, vt à Pascha vsque ad Calendas Octobris, à mane exeuntes, à prima vsque ad horam penè quartam laborent, quod necessarium fuerit. Ab hora autem quarta vsque ad horam quasi sextam, lectioni vacet. Post sextam autem surgentes à mensa, pausent in lectis suis, cum omni silentio: aut forte qui voluerit legere, sic sibi legat, vt alium non inquietet. Et agatur nona temperius, mediante octaua hora: & iterum, quod faciendum est, operentur vsq; ad vespereum. Si autem necessitas loci, aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur: quia tunc verè monachi sunt, si labore manuum suarum viuunt: sicut & Patres nostri & Apostoli. Omnia tamen mensurate fiant, propter pusillanimes. A Calendis autem Octobris, vsque ad caput Quadragesimæ, vsque ad horam secundam plenam, lectioni vacent, hora secunda agatur tertia, & vsq; * nonam, omnes in opus suum laborent, quod eis iniungitur. Facto autè primo signo horæ nonæ, disungat se ab opere suo singuli, & sint parati dum secundum signum pulsauerit. Post refectionem autem, vacent lectionibus suis, aut Psalmis. In Quadragesimæ verò diebus, à mane vsque ad tertiam plenam, vacent lectionibus suis: & vsque ad decimam horam plenam, operentur quod eis iniungitur. In quibus diebus Quadragesimæ accipiant omnes singulos codices de Bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant: Qui codices in caput Quadragesimæ dandi sunt. Ante omnia sanè deputentur vnus aut duo seniores, qui circumeant monasterium horis, quibus vacant fratres lectioni, & videant nè forte inueniatur frater acidiosus, qui vacat ocio, aut fabulis, & non est intentus lectioni, & non solum sibi inutilis est, sed etiã alios extollit. Hic talis si, quod absit, repertus fuerit, corripiatur semel & secundo: si non emendauerit, correctioni regulari subiaceat, & taliter, vt ceteri * metum habeant. Neque frater ad fratrem iniungatur horis incompetentibus. Dominico die lectioni vacent omnes, exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt. Si quis verò ita negligens & desidiosus fuerit, vt non velit, aut non possit meditari, aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, * & non vacet. Fratribus infirmis, vel delicatis, * talis opera aut ars iniungatur, vt nec ociosi sint, nec violentia laboris opprimantur, vt effugentur. Quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est.

1. Cor. 4. Ioan. 21.

* al. ad

Sollicitudo ad opus Dei.

Cura seniorum.

* al. timeant.

Observantia dici Domini.

* al. vt * al. tale opus

De

De obseruatione Quadragesimæ. Cap. XLIX.

Licet omni tempore vita monachi Quadragesimæ obseruatione debeat habere, tamè quia paucorum est ista virtus, ideo suademus diebus Quadragesimæ omni puritate vitam suam custodire, i. omnes pariter negligentias aliorum temporum, his diebus sanctis diluere. Quod tunc dignè fit, si ab omnibus vitijs * temperemus: orationi cum fletibus, lectioni, & compunctioni cordis, atque abstinentiæ operam demus. Ergo his diebus augeamus nobis aliquid ad solitum pensum seruitutis nostræ, orationes peculiare, ciborum & potus abstinentiam, vt vnusquisq; supra mensuram sibi indicatam, aliquid propria voluntate, cum gaudio sancti spiritus, offerat Deo, id est, subtrahat corpori suo, de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate, & cum spiritualis desiderij gaudio, sanctum Pascha expectet: hoc ipsum tamè, quod vnusquisq; offert Deo, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat oratione, & voluntate: quia quod sine * permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, nõ mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis omnia facienda sunt.

Nota bene.

* al. nos.

* al. voluntate

De fratribus qui longè ab oratorio laborant, aut in via sunt. Cap. L.

Fratres qui omnino longè sunt in labore, & non possunt occurrere hora competenti ad oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita est, agant ibidem opus Dei vbi operantur, cum tremore diuino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi sunt, non eos prætereant Horæ constitutæ, sed vt possunt, agant sibi, & seruitutis pensum non negligant reddere.

De fratribus qui non satis longè proficiscuntur. Cap. LI.

Fratres qui pro quouis responso * proficiscuntur, & ea die * sperant reuerti ad monasterium, non præsumant foris manducare, etiam si omnino à quouis * rogentur, nisi forte ab Abbate suo eis præcipiatur: quod si aliter fecerint, excommunicentur.

* al. dirigatur, * al. se * al. cogentur

De oratorio monasterij. Cap. LII.

Oratorium hoc sit, quod dicitur: nec ibi quicquid aliud geratur aut condatur. Expleto opere Dei, omnes cum summo silentio exeant, & agatur reuerentia Deo, vt frater qui forte sibi peculiariter vult orare, nõ impediatur alterius improbitate. Sed & si alter vult sibi fortè secretius orare, simpliciter intret & oret, * non clamosa voce, sed in lachrymis, & intentione cordis. Ergo qui simile opus non facit, non permittatur, expleto opere Dei, remorari in oratorio, sicut dictum est, nè aliis impedimentum patiatur.

Hoc habetur 42. dist. c. oratoriũ. De silentio in choro, habes Extra de statu monachorum. lib. 3. decretalium. c. ad monasterium. * al. nõ in

De hospitibus excipiendis. Cap. LIII.

Omnes superuenientes hospites, tanquam Christus suscipiantur: quia ipse dicturus est: Hospes fui, & suscepistis me. Et omnibus congruus honor exhibeatur, maximè domesticis fidei, & peregrinis. Vt ergo nunciatus fuerit hospes, occurratur ei à Priore, vel à fratribus

Matt. 25.

D bus

bus cum omni officio charitatis: & primitus orent pariter, & sic sibi * fociantur in pace. Quod pacis osculum non prius offeratur, nisi oratione præmissa, ppter illusiones diabolicas. In ipsa autē salutatione, omnis * exhibeatur humilitas. Omnibus venientibus siue discedentibus hospitibus, inclinato capite vel prostrato omni corpore in terra, Christus in eis adoretur, qui & suscipitur. Suscepti autē hospites ducantur ad orationem, & postea sedeat cum eis Prior, aut cui iusserit ipse. Legatur corā hospite lex diuina, vt edificetur: & post hæc omnis ei exhibeatur humanitas. Ieiuniū à Priore frangatur propter hospitem, nisi fortè præcipuus sit dies ieiunij, qui non possit violari. Fratres autem consuetudines ieiuniorum profequantur. Aquā in manibus Abbas hospitibus det: pedes autē hospitibus omnibus tam Abbas, q̄ cuncta congregatio, lauet. Quibus lotis, hūc versus dicant: Suscepimus, Deus, misericordiā tuam in medio templi tui. Pauperum, * & peregrinorum maximè, * susceptio omni cura sollicitè exhibeatur: quia in ipsis magis Christus suscipitur. Nam diuitū terror ipse sibi exigit honorem. Coquina Abbatis & hospitem per se sit, vt in certis horis superuenientes hospites, qui nunquam defunt monasterio, nō inquietent fratres. In quam coquinam ad annum ingrediantur duo fratres, qui ipsum officium benè impleant. Quibus, vt indigent, solatia * administrentur eis, vt absq; murmuratione seruiant. Et iterum quandò occupationem minorem habent, exeant, vbi eis * imperatur, in opera. Et non solum * ipsis, sed & in omnibus officijs monasterij ista sit cōsideratio: vt quādo indigent solatia, accommodentur eis: & iterum, quandò vacant, obediānt imperanti. Item & cellam hospitū habeat assignatā frater, cuius animam timor Dei possideat, vbi sint lecti strati sufficienter, & domus Dei à sapientibus sapienter administretur. Hospitibus autem, cui non præcipitur, nullatenus societur, neque colloquatur: sed si obuiauerit, aut viderit, salutatis humiliter, vt dictum est, & petita benedictione, pertransseat, dicens, non licere sibi colloqui cum hospite.

Quòd non debeat monachus literas seu eulogias accipere. Cap. LIII.

Nullatenus liceat monacho, neque à parentibus suis, neq; à quocumque hominum, nec sibi inuicem literas, aut eulogias, vel quælibet munuscula accipere, aut dare, sine pcepto Abbatis sui. Quòd si etiam à parentibus suis ei quicquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit Abbati. Quod, si iusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui illud iubeat dari. Et non contristetur frater, cui fortè directum * fuerat, vt non detur occasio diabolo. Qui autem aliter præsumperit, disciplinæ regulari subiaceat.

De vestiarijs & calcearijs fratrum. Cap. LV.

Vestimenta * fratribus, secundum locorum qualitatem vbi habitant, vel aerū temperiē, dētur: quia in frigidis regionibus amplius indiget, in calidis verò minus. Hæc ergò cōsideratio penès Abbatem est. Nos tam mēdiocribus locis sufficere credimus monachis; per

* al. fociantur
* al. ei

Matth. 18.
Nota hæc regulam.
* al. hospites

Psal. 47.
* al. autem
* al. susceptio
ptorum.
Matr. 13.
Egregiè dictum.

* al. ministrantur
* al. imperatum fu-
erit.
* al. in

Diligenter obseruanda hæc est institutio.

* al. fuerit

* al. fratrum

per singulos cucullam, & tunicam: cucullam in hyeme villosam, in estate purā, * aut vetustā, & scapulare propter opera. Indumenta pedū pedules, & caligas. De quarum rerum omnium colore, aut grossitudine, non causentur monachi, sed quales inueniri possunt in puincia, qua b habitant, aut quod vilius comparari potest. Abbas autē de mensura pvideat, vt nō sint curta ipsa vestimēta vtentibus c eis, sed mensurata. Accipiētes noua, vetera semper reddant in præsentem, reponēda in vestiario, propter pauperes. Sufficit enim monacho duas tunicas, & duas cucullas habere propter noctes, & ppter lauare ipsas res: iam quod d supra fuerit, superfluū est, & amputari debet. Et pedules, & quodcunq; est vetustum, reddant dum accipiunt nouum. Femoralia hi, qui in via diriguntur, de vestiario accipiat: qui reuertentes, lota ibi restituant: & cucullæ & tunicæ sint c aliquanto his, quas habere soliti sunt, modicè meliores: quas exeuntes in f viā accipiant de vestiario, & reuertentes restituant. Stramenta autem lectorū sufficienter, matta, sagum, lena, & capitale. Quæ tamē lecta, ab Abbate frequenter scrutanda sunt, propter opus peculiare nē inueniatur: & si cui inuentum fuerit, quod ab Abbate nō acceperit, grauissimæ disciplinæ subiaceat. Et vt hoc vitii peculiari radicitus amputetur, dētur ab Abbate omnia, q̄ sunt necessaria, i. cuculla & tunica, & pedules, & caligæ, brachile, cultellus, graphiū, acus, mappula, tabulæ, vt omnis auferatur necessitatis excusatio. A quo tamē Abbate semper cōsideretur illa sentētia Actū Apostolorū: quia dabatur singulis prout cuiq; opus erat. Itā ergò & Abbas cōsideret infirmitates indigentū, non malam volūtatē inuidentū. In omnibus tamen iudicijs suis, Dei retributionem cogitet.

De mensa Abbatis. Cap. LVI.

Mensa Abbatis cum peregrinis & hospitibus sit semper. Quoties tamen minus sunt hospites, quos vult de fratribus vocare, in ipsius sit potestate. Seniores tamen vnum aut duos semper cum fratribus dimittendum procuret, propter disciplinam.

De artificibus monasterij. Cap. LVII.

Artifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate faciant ipsas artes, si tamen * iusserit Abbas. Quòd si aliquis ex eis extollitur pro sciētia artis suæ, eò q̄ videatur aliquid cōferre monasterio, hictalis euellatur ab ipsa arte, & denuò per eam nō trāseat: nisi fortè humiliato ei iterū Abbas iubeat. Si quid verò ex operibus artificū vendendum est: videāt ipsi per quorū manus transigenda sunt, nē aliquā fraudem psumant inferre. Memorentur semper Ananiæ & Saphiræ, nē fortè mortē quā illi in corpore pertulerūt, hanc isti, vel omnes, qui aliquā fraudem de rebus monasterij fecerint, in anima patiantur. In ipsis autem precijs nō * furripiat avaritiæ malū, sed semper aliquantulū vilius detur, q̄ ab alijs secularibus * datur, vt in omnibus glorificetur Deus.

De disciplina suscipiendorum fratrum. Cap. LVIII.

Nouiter veniens quis ad cōuersionem, non ei facilis tribuatur ingressus, sed sicut ait Apostolus: Probate spiritus, si ex Deo sunt.

* al. & v. scapularis habitus tra de statu monacho. rum. in Cle. men. nē in agro. cū cæ. teris quæ hūc sequuntur, vt intel. ligas nihil prætermis. sisse beatis. simum Be. nedictum.
b al. degunt
c al. ea
d al. superfu. erit
e al. aliquā. to solito
quas habet modicè
f al. via
Nota benè.

Act. 4.
Sancta do. ctrina.

Habetur hoc idē ex. tra de statu monacho. rum. lib. 3.
Decret. cū ad monast.

* al. permisit
Obseruanda institutio.
Aduertat q̄ res agunt monasterij.

Act. 5.

* al. subre. pat
Religiosis sima ordi. natio.
* al. dari potest

1. Joh. 4.

Ergò si veniens, perseverauerit pulsans, & illatas sibi iniurias, & difficultatem ingressus post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere petitioni suæ, annuatur ei ingressus, & sit in cella hospitem paucis diebus. Postea autem sit in cella novitiorum, ubi meditetur, & manducet, & dormiat. Et senior ei talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui super eum omninò curiosè intendat, & sollicitus sit, si verè Deum quærat, si sollicitus est ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria. Prædicentur ei omnia dura & aspera, per quæ itur ad Deum. Et si promiserit de stabilitate sua perseverantiam, post duorum mensium circulum legatur ei hæc regula per ordinem, & dicatur ei: Eccè lex, sub qua militare vis. Si potes obseruare, ingredi: si verò non potes, liber discede. Si adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam novitiorum, & iterum probetur in omni patientia: & post sex mensium circulum, relegatur ei regula, ut sciat, ad * quid ingreditur.

Nota de institutore novitiorum.

Novitiorum probatio.

Omninò probandi sunt.

* al. quod Et sic expleto anno admittitur ad professionem, cui ordinatio sancti patris iniungitur summus Pontifex. 17. q. 2. c. Gonf. al. b. al. scilicet quem d. al. excusare.

Tremenda sententia. * al. nomina

Psal. 118.

Nota.

Professi hodie non proijciuntur, sed proceditur in eos secundum gradus disciplinæ regularis, ad vitium recluduntur. Arg. extra de regulari. c. si. Vide Archi. super c. peruenit. 27. q. 1.

Et si adhuc stat, post quatuor menses iterum legatur ei hæc eadem regula. Et si habita secum deliberatione, promiserit se omnia custodire, & cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in congregatione, sciens b lege regulæ constitutum, quòd ei ex illa die non liceat de monasterio egredi, nec collum excutere de subiugo regulæ, e quam sub tam morosa deliberatione licuit d recusare aut suscipere. Suscipiendus autè, in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum suorum, & obedientia coram Deo & sanctis eius, ut si aliquandò aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet.

De qua promissione sua faciat petitionem ad * nomen sanctorum, quorum reliquæ ibi sunt, & Abbatis præsentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut certè, si non scit literas, alter ab eo rogatus scribat, & ille novitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat. Quam dum posuerit, incipiat ipse novitius mox hunc versum: Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum, & viam, & non confundas me ab expectatione mea. Quem versum omnis congregatio tertio respòdeat, adiungentes: Gloria patri. Tunc ipse frater novitius prosternatur singulorum pedibus, ut orent pro eo: & iam ex illa die in congregatione reputetur.

Res, si quas habet, aut erogat prius pauperibus, aut facta solenniter donatione, conferat monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus: quippe qui ex illo die nec proprii corporis potestatem se habiturum sciat. Mox ergò in oratorio exuatur rebus propriis, quibus vestitus est, & induatur rebus monasterij. Illa autem vestimenta, quibus exutus est, reponantur in vestiario conseruanda: ut, si aliquandò, suadente diabolo, consenserit ut egrediatur de monasterio, (quod absit) tunc exutus rebus monasterij, proijciatur. Illam tamen petitionem eius, quam de super altare Abbas tulit, non recipiat, sed in monasterio referuetur.

De filiis nobilium vel pauperum quomodo offerantur. Cap. LIX.

SI quis fortè de nobilibus offert filium suum Deo in monasterio, si ipse puer minor est ætate, parentes eius faciant petitionem, quam supra diximus, & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri in-

ri inuoluant * palla altaris, & sic eum offerant. De rebus autem suis, aut in præsentia petitione promittant sub iuramento, quia nunquam per se, nunquam per * suspectam personam, nec quolibet modo ei aliquandò aliquid dent, * aut tribuant occasionem habendi. Vel certè, si hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleemosynam monasterio, pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volunt monasterio, donationem: reseruato sibi, si ita voluerint, usufructuario. Atque ita omnia obstruantur, ut nulla suspicio remaneat puero, per quã deceptus perire possit, (quod absit) quod experimento didicimus. Similiter autem & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus.

De sacerdotibus qui voluerint in monasterio habitare. Cap. LX.

SI quis de ordine sacerdotum in monasterio se suscipi rogauerit, non ei citius quidem assentiatur. Tamè si omninò persistit in hac supplicatione, sciat se omnem regulæ disciplinam seruaturum, nec aliquid ei relaxabitur: ut sit, sicut scriptum est: Amice, ad quid venisti? Concedatur ei tamen post Abbatem stare, & benedicere, aut Missas * tenere, si tamè Abbas ei iusserit. Sin aliàs, nullatenus aliqua præsumat, sciens se disciplinæ regulari subditum, & magis humilitatis exempla omnibus det. Et si fortè ordinationis, aut alicuius rei causa fuerit in monasterio, illum locum * attendat, quandò ingressus est in monasterium, non illum, qui ei pro reuerentia sacerdotij concessus est. Clericorum autem si quis eodè desiderio monasterio sociari voluerit, loco mediocri collocetur & ipse, tamen si * promittit de obseruatione regulæ, vel propria stabilitate.

De monachis peregrinis, qualiter suscipiantur. Cap. LXI.

SI quis monachus peregrinus, de longinquis prouincijs superuenierit, si pro hospite voluerit habitare in monasterio, & contentus fuerit consuetudine loci, quam inuenerit, & non fortè superfluitate sua perturbat monasterium, sed simpliciter contentus est quod inuenerit: suscipiatur, quanto tempore cupit. Si qua sanè rationabiliter, & cum humilitate charitatis * reprehendit, tractet Abbas prudenter, nè fortè ad hoc eum Dñs direxerit. Si verò postea voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis voluntas: & maximè, quia tẽpore hospitalitatis potuit eius vita dinosci. Quòd si * superfluum aut vitiosum repertus fuerit tempore hospitalitatis, non solum non debet sociari corpori monasterij, verum etiam dicatur ei honestè, ut discedat, nè eius miseria etiam alij vitietur. Quòd si non fuerit talis, qui mereatur proijci, non solum, si petierit, suscipiatur congregationi sociandus, verum etiam suadeatur ut stet, ut eius exemplo alij erudiantur. Et quia in omni loco vni domino seruitur, vni regi militatur, què si etiã talem esse perspexerit Abbas, liceat eum in superiori aliquantulũ constituere loco. Nò solum aut monachũ, sed etiã de * superscriptis gradibus sacerdotum vel clericorum, stabile potest Abbas in maiori quam ingrediuntur loco, si eorum talem perspexerit vitã esse. Caueat aut Abbas,

Tob. 4.
Matt. 7.

nè aliquandò de alio noto monasterio monachù ad habitandù suscipiat, sine consensu Abbatis eius, aut literis commendatitijs, quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alij nè feceris.

De sacerdotibus monasterij. Cap. LXII.

*al. sub.
dicum.

SI quis Abbas sibi presbyterù vel diaconù ordinari petierit, de suis eligat, qui dignus sit sacerdotio fungi. Ordinatus autem, caueat elationem, aut superbiam, nec quicquam præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur, sciens se multò magis disciplinæ regulari *subdendum. Nec occasione sacerdotij obliuiscatur regulæ obedientiam, & disciplinâ: sed magis ac magis in Deù proficiat. Locù verò semper illù attendat, quo ingressus est monasterium, præter officium altaris: & si fortè electio congregationis, & volûtas Abbatis pro vitæ merito eum pmouere voluerit: qui tamen regulam, à Decanis vel Præpositis constitutâ sibi, seruare sciat. Quòd si aliter psumpserit, non sacerdos, sed rebellio iudicetur. Et sæpè admonitus, si non correxerit, etiam episcopus adhibeatur in testimonium. Quòd si nec sic emendauerit, clarescentibus culpis, proijciatur de monasterio: si tamè talis fuerit ei⁹ cõtumacia, vt subdi, aut obedire regulæ nolit.

De ordine congregationis. Cap. LXIII.

1. Reg. 7.
Dan. 13.

ORdines suos in monasterio ita conseruent, vt conuersionis tempus, & vitæ meritù discernit, vtq; Abbas constituerit. Qui Abbas non turbet gregem sibi cõmissum, nec quasi libera vtens potestate, iniuste disponat aliquid, sed cogitet semper, quia de omnibus iudicijs & operibus suis, redditurus est Deo rationem. Ergò secundum ordines quos constituerit, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem, ad cõmunionem, ad Psalmù imponendum, in choro standù. Et in omnibus omninò locis ætas nõ discernatur in ordine, nec præiudicet: quia Samuel & Daniel pueri presbyteros iudicauerunt. Ergò exceptis his, quos, vt diximus, altiori consilio Abbas ptulerit, vel degradauerit certis ex causis, reliqui omnes vt conuertuntur, ita sint: vt, verbi gratia, qui secunda hora diei venerit in monasteriù, iunior em se nouerit illius esse, qui prima hora venit diei, cuiuslibet ætatis aut dignitatis sit. Pueris verò per omnia ab omnibus disciplinateneatur. Iuniores igitur, priores suos honorent: priores, iuniores suos diligant. In ipsa autem appellatione nominum, nulli liceat alium puro nomine appellare, sed priores, iuniores suos fratres nominet: iuniores autè, priores suos * Nonnos vocent: quod intelligitur paterna reuerentia. Abbas autè, quia vices Christi agere * creditur, domnus & Abbas vocetur: non sua assumptione, sed honore & amore Christi. Ipse autè cogitet, & sic se exhibeat, vt dignus sit tali honore. Vbiq; autè sibi * obuiant fratres, iunior à priore benedictione petat. Transeunte maiore, minor furgat, & det ei locum sedendi. Nec psumat iunior * cõfedere, nisi ei præcipiat senior suus: vt fiat quod scriptum est: Honore inuicem præuenientes. Pueri * paruuli, vel adulescentes in oratorio, vel ad mensas cù disciplina, ordines suos * consequantur. Foris autem vel vbiubi, custodiam habeant & disciplinam, vsq; dum ad intelligibilem ætatem perueniant.

De

De ordinando Abbate. Cap. LXVIII.

IN Abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio, vt hic constituitur, quem sibi omnis * concors congregatio secundum timorem Dei, siue etiam pars quauis parua congregationis, saniori cõsilio, elegerit. Vitæ autè merito, & sapientiæ doctrina eligatur, qui ordinadus est, etiam si vltimus fuerit in ordine congregationis. Quòd si etiam omnis congregatio vitijs suis (quod quidem absit) consentientem personam patri cõsilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam b episcopi, ad cuius diocesim pertinet ille locus, vel Abbatibus, aut vicinis Christianis claruerint, prohibeant prauorum præualere consensum, c & domui Dei dignù constituât dispensatorem: scientes pro hoc se recepturos mercedè bonâ, si illud castè, & zelo Dei faciant, sicut ediuersò peccatum, si negligant. Ordinatus autem Abbas, cogitet semper quale onus suscepit, & cui redditurus est rationem villicationis suæ. Sciatq; sibi oportere prodesse magis, q̄ præesse. Oportet ergò eum esse doctum lege diuina, vt sciat & sit vnde proferat noua & vetera. Castum, sobrium, misericordè, d & semper e fu- perexaltet misericordia iudicium, vt idem ipse consequatur: oderit vitia, diligat fratres. In ipsa autè correptione prudenter agat, & nè quid nimis, nè, dum nimis cupit eradere f eruginem, frangatur vas. Suamq; fragilitatè semper suspectus sit: memineritq; calamum quassatum nõ conterendù. In quibus non dicimus, vt permittat nutrir vitia, sed prudenter & cum charitate ea amputet, * prout viderit cuiq; expedire, sicut iam diximus, & studeat plùs amari, quàm timeri. Non sit turbulentus & anxius, non sit nimis & obstinatus, non sit zelotypus & nimis suspiciosus, quia nunquam requiescit. In ipsis imperijs suis sit prouidus & consideratus, siue secundum Deum, siue secundum seculum * sint. * Opera quæ iniungit, discernat & temperet, cogitans discretionem sancti Iacob, dicentis: Si greges meos plùs in ambulando fecero laborare, morientur cùcti vna die. Hæc ergò aliaque testimonia discretionis matris virtutù sumens, sic omnia temperet, vt & fortes sint qui cupiant, & infirmi non refugiant. Et præcipue, vt præsentem regulam in omnibus * conseruet, vt dum benè ministrauerit, audiat à Domino, quod seruus bonus, qui erogauit triticù conseruis suis in tempore suo, Amen dico vobis, * super omnia bona sua constituet eum.

De Præposito monasterij. Cap. LXV.

SAepiùs quidè cõtigit, vt per ordinatione Præpositi scandala graua in monasterio oriantur: dum sint aliqui maligno spiritu superbiæ inflati, & æstimantes se secundos Abbates esse, assumentes sibi tyrannidem, scandala nutriunt, & dissensiones in congregatione faciunt, & maximè in illis locis, vbi ab eodem sacerdote, vel ab eisdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam & Præpositus ordinatur. Quod quàm sit absurdum, facile aduertitur: quia ab ipso initio ordinationis, materia ei datur superbiendi, dum ei suggeritur à cogitationibus suis,

CXU.

exutū eū esse à potestate Abbatis sui, quia ab ipsis ordinatus est, à quibus & Abbas. Hinc suscitatur inuidiā, *rixā, detractiones, emulationes, diffensiones, exordinationes: & dum contraria sibi * Abbas Præpositusq; sentiunt, & ipsorum necessē est sub hac diffensione animas periclitari, & hi qui sub ipsis sunt, dum adulantur partibus, eunt in perditionem. Cuius periculi malum illos respicit in capite, qui talibus * inordinationibus se fecerunt authores. Ideoq; nos præuidemus expedire propter pacis charitatisq; custodiam, in Abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterij sui, prout Abbas disposuerit. Et si potest fieri, per Decanos ordinetur (vt antè disposuimus) omnis utilitas monasterij, prout Abbas disposuerit, vt dum pluribus committitur, vnus non superbiat. Quod si aut locus expetit, aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate, & Abbas iudicauerit expedire, quemcunque elegerit Abbas cum consilio fratrum timentium Deum, ordinet ipse * sibi Præpositum. Qui tamen Præpositus, illa agat cum reuerentia, quæ ab Abbate suo ei iniuncta fuerint: nihil contra Abbatis voluntatem, & ordinationem faciens: quia * quantum Prælati est cæteris, * tantum eum oportet sollicitè obseruare præcepta regulæ. Qui Præpositus si repertus fuerit vitiosus, aut elatione deceptus superbie, aut cōtempor sanctæ regulæ fuerit cōprobatus, admonetur verbis vsq; quater. Si non emendauerit, adhibeatur ei correptio disciplinæ regularis. Quod si neq; sic correxerit, tunc deiciatur de ordine Præposituræ, & alius qui dignus est, in loco eius subrogetur. Quod si & postea in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiā de monasterio expellatur. Cogitet tamen Abbas, se de omnibus iudicijs suis Deo * redditurum rationē: nē fortè zeli aut inuidiæ flamma vrat animam.

De ostiario monasterij. Cap. LXVI.

AD portam monasterij ponatur senex sapiens, qui sciat * accipere responsum & reddere, cuius maturitas eum non sinat vagari. Qui portarius cellam debet habere iuxta portam, vt venientes semper præsentem inueniant, à quo responsum accipiant: & mox vt aliquis pulsauerit, aut pauper clamauerit, Deo gratias respondeat, aut benedicat: & cum omni mansuetudine timoris Dei responsum reddat festināter, cum feruore charitatis. Qui portarius si indiget solatio, iuniorem fratrem accipiat. Monasterium autem, si * possit fieri, ita debet construi, vt omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, hortus, pistrium, vel artes diuersæ, intra monasterium exercentur, vt non sit necessitas monachis vagandi foras, quia omninò non expedit animabus eorum. Hanc autem regulā volumus sepiùs in congregatione legi, nē quis fratrum se de ignorantia excuset.

De fratribus in viam directis. Cap. LXVII.

DIrigendi fratres in via, omnium fratrum, vel Abbatis, se orationi commendent: & semper ad orationē vltimam operis Dei, commemoratio omnium absentium fiat. Reuertētes autem de via fratres,

tres, ipso die quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei, prostrati solo oratori, ab omnibus petant orationem propter excessus, nē quid fortè subriperit in via, visus, aut auditus malæ rei, aut ociosi sermonis. Nec præsumat quisquam * alijs referre, ^b quæcunque foris ^a alio, vel alij ^b al. quæ monasterium viderit, aut audiērit: quia plurima destructio est. Quod si quis præsumpserit, vindictæ regulari subiaceat. Similiter & qui præsumpserit claustra monasterij egredi, vel quocunque ire, vel quippiam, quantum parum, sine iussione Abbatis facere.

Si fratri impossibilia iniunguntur. Cap. LXVIII.

SI cui fratri aliqua fortè grauiā, aut impossibilia iniunguntur, suscipiat quidem iubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Quod si omninò virium suarum mēsuram viderit pondus * oneris excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat, nō superbiendo, aut resistendo, vel cōtradicens. Quod si post suggestionem suam, in sua sententia prioris imperium perdurauerit, sciat iunior ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adiutorio Dei, obediat.

Vt in monasterio non præsumat alter alterum defendere. Cap. LXIX.

SVMMO operè præcauendum est, ne quavis occasione præsumat * alter alterū defendere monachū in monasterio, aut quasi tueri, etiam si qualibet consanguinitatis propinquitate * iungantur. Nec quolibet modo idā monachis præsumatur: quia exindē grauissima occasio scandalorum oriri potest. Quod si quis hæc transgressus fuerit, acrius coercetur.

Vt nullus præsumat alium cedere, vel excommunicare. Cap. LXX.

VETETUR in monasterio omnis præsumptionis occasio. Ordinamus atque constituimus, vt nulli liceat quenquam fratrum suorum excommunicare, aut cedere, nisi cui potestas ab Abbate data fuerit. Peccantes autem, coram omnibus arguantur, vt cæteri metum habeant. Infantibus verò vsque ad quintumdecimum annum ætatis, disciplinæ diligentia ab omnibus adhibeatur, & custodia sit: sed & hoc cum omni mensura & ratione. Nam in fortiori ætate qui præsumpserit aliquatenus, sine præcepto Abbatis, vel in ipsis infantibus, sine discretionē exarserit, disciplinæ regulari subiaceat, quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alijs nē feceris.

Vt obediētes sint sibi inuicem fratres. Cap. LXXI.

OBEDIENTIA bonum, non solum Abbati exhibendum est ab omnibus, sed etiam sibi inuicem ita obediant fratres, scientes per hanc obedientiæ viam, se ituros ad Deum. Præmissio ergo Abbatis, aut Præpositorū, qui ab eo constituuntur, imperio, cui nō permittimus priuata

E im-

* al. cum imperia præponi: de cetero, omnes iuniores prioribus suis * omni charitate & sollicitudine obediant. Quod si quis contentiosus reperitur, corripiatur. Si quis autem frater pro quavis minima causa ab Abbate, vel à quocunque priore suo corripitur, quolibet modo, vel si leuiter senserit animi prioris cuiuscunque contra se iratum, vel commotum, quanuis modicè, mox sine mora tamdiu prostratus in terra ante pedes eius iaceat satisfaciens, usque dum benedictione sanetur illa commotio. Quod si quis contempserit facere, aut corporali vindictæ subiaceat, aut, si contumax fuerit, de monasterio expellatur.

De bono zelo quem debent habere monachi. Cap. LXXII.

Iaco. 3.
Psal. 68.

Sicut est zelus amaritudinis malus, qui separat à Deo, & ducit ad infernum: ita est zelus bonus, qui separat à vitijs, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Hunc ergo zelum feruentissimo amore exerceant monachi, id est, ut honore se inuicem præueniant. Infirmittates suas, siue corporum, siue morum patientissimè tolerant: obediētiam sibi certatim impendant. Nullus, quod sibi vtile iudicat, sequatur, sed quod magis alij: charitatem fraternitatis casto impendant amore: Deum timeant, Abbatem suum sincera & humili charitate diligāt: Christo omninò nihil præponant, qui nos pariter ad vitam æternam perducatur. Amen.

De eo, quod non omnis iustitiæ observatio in hac regula sit constituta. Cap. LXXIII.

* al. con-
uersationis

Regulam hanc descripsimus, ut eam observantes in monasterijs, aliquatenus vel honestatem morum, aut initium * conuersationis nos demonstramus habere. Cæterum ad perfectionem conuersationis qui festinat, sunt doctrinæ sanctorum Patrum, quarum observatio perducatur hominem ad celsitudinem perfectionis. Quæ enim pagina, aut quis sermo diuinæ authoritatis veteris ac noui Testamenti, non est rectissima norma vitæ humanæ? Aut quis liber sanctorum catholicorum Patrum hoc non resonat, ut recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum? necnon & collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, sed & regula sancti patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi benè viuentiū, & obedientium monachorum * instrumēta virtutum? Nobis autem desideriosis, & malè viuentibus, atque negligentibus rubor confusionis est. Quisquis ergo ad patriam cælestem festinas, hanc minimam inchoationis regulam descriptam, adiuuante Christo perface: & tunc demum ad maiora, quæ supra commemorauimus, doctrinæ, virtutumque culmina Deo protegente, peruenies. Amen.

* al. ex-
empla &

D. IO.

D. IOANNIS DE TVRRE CREMATA CARDINALIS S. SIXTI, EXPOSITIO IN REGVLAM SANCTI BENEDICTI ABBATIS.

EPISTOLA D. ARSENI ABBATIS
AD IPSVM D. CARDINALEM.

REUERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET domino, domino Ioanni Cardinali sancti Sixti, Arsenius Monachus. Cùm superioribus diebus, Reuerendissime pater, reformationi quorundam Religiosorum ordinum præsentem me esse contigisset: accepi inter multa à multis ibi agitata, non leuem quandam, neque filietio prætereundam dubitationem: quæ non mihi modò, qui doctrina ingenioque parum vel nihil valeo: sed grauissimis plerisque in super, doctissimisque professionis nostræ hominibus, difficilis admodum visa est. Proposita est enim in medium ratio quorundam Articulorum, qui in Regula sancti patris nostri BENEDICTI continentur, qui consilij ne, an præcepti magis sint, magnà in se prima facie habere videntur ambiguitatem. In qua re cùm diu multumque animo fluctuans cogitarem, qua demum via possem ignorantiam meam succurrum ire, certiorque horum fieri: venit in mentem, ut te confulerem, quod ne alium quidem noui diuinæ in sapientiæ studijs eruditorem. Quod etsi magna non sine erubescencia attentem propter publicas Ecclesiæ sanctæ arduasque res, in quibus scio te semper esse occupatissimum: confidens tamen antiquo singularique amori nostro, humanissimæ etiam mansuetissimæque naturæ tuæ, sanctæ simul religioni, cui tu quoque magna cum vitæ integritate dicatus es, audaciam cepi hoc quicquid est oneris, ad R. D. T. reijcere. Suscipias igitur, te rogo, optime pater, hocce desiderium meum: & si honestum, si te dignum esse censes, impleas ea, quæ & cætera semper diligentia consuisti. Declares interpretis singulorum Articulorum vim atque mentem. Qui ut varij sunt, ita varijs rationibus nonnunquam præcepta tradunt: aliquando monēt, interdum consilia continent, plerumque etiam constitutiones introducunt. Quorum interpretandorum cùm curam assumpseris, illud etiam, nè recuses, velim, ut super singulis doctrinam quampiam, pro mea cæterorumque qui hæc lecturi sunt, faciliore cognitione perscribas. Hæc si effeceris, (efficies autem, nihil dubito) persuade tibi, rem te non mihi modò optatissimam allaturum esse, sed confratribus etiā omnibus meis, alijsque in super diuersorum ordinum religionis ac sanctis viris, qui ut vehementer id à te omnes expetunt, ita ut feliciter perficere possis, Deū pro te summis assiduisque precibus rogabitunt. Vale, Florentiæ, duodecimo Calendas Aprilis.

E 2 RE

RESPONSIVA EIVSDEM DOMINI CARDINALIS AD EVNDEM DOMINVM ARSENIVM, PER MODVM PROLOGI.

ACCEPI literas tuas, dilectissime frater, domine Arseni, quibus me hortatus es, vt tibi, fratrumq; tuorum commodis consulens, clarissimi patris sancti Benedicti, ducis & institutoris sacrae religionis tuae, commendatissimam Regulam, meo labore & studio tibi exponerem. Ais enim in ea plura contineri, quae tibi, multisq; alijs professionis tuae doctissimis grauissimisq; Patribus, non leues afferunt difficultates: maximè, circa rationem quorundam articulorum illius, consilij ne, an praecipui vim habeant: ac proinde, an talium transgressio mortalem culpam inducat, an potius venialem. Commendauit planè sancti desiderium tuum, quo lucidiorem apertioemque sanctae Regulae intelligentiam fore desideras: veraciter agnosces expedire plurimum viris religiosis, Regulam, secundum quam Christo militare professi sunt, clarum sensum interpretationemq; cognoscere. Sed optatissimam ad hanc rem implendam, alium virum doctiorem, & in sanctorum Patrum institutis maturius eruditum, ac ocio maiori patientem efflagitasses: & nò me, qui propter occupationum angustias, neque ingenio, neq; sapientia tuis votis valeo satisfacere. Fateor mecum sapere ac multum cogitasse, susciperem ne arduam mihi rem & difficilissimam, an tibi, cui pro tua maxima semper in me charitate plurimum debeo, in re praefertim, quam tibi gratissimam, omniq; religioni tuae perutilem afferis, morem non gererem. Cumq; ita multis varijsq; rationibus in ambiguum pulsus, diu mecum luctatus essem: tandem charitas tua singularis ad onus quod petis, etiam viribus meis maius, suscipiendum compulit. Precibus ergo tuis victus, deq; orationibus tuis tuorumq; fratrum confusus, opus ipsum aggrediar. In quo vt votis tuis respondeam, textum Regulae, pro ingenij mei paruitate, explanabo: documenta aliqua moralia, ad pleniorum illius intelligentiam, adiunges: dubijs, de quibus tibi responderi cupis, iuxta sententiam & auctoritatem probatissimorum Patrum, congrua responsa adijciam. Tu autem, si hoc meo labore voluntati tuae minus satisfactum intelliges, non mihi, sed tibi ascribes, qui me ad hanc rem tantam explicandam minus idoneum minusve sufficientem, interpretem delegeris.

DE COMMENDATIONE REGVLAE SANCTISSIMI BENEDICTI, EIVSDEM DOMINI CARDINALIS, CAPITVLVM VNICVM.

Regula sancti Benedicti in multis est commendabilis. Prima, huius regulae instituentis auctoritas. Secunda, exemplaris perfectio. Vnde deducitur sit regula s. Benedicti. Comendat regulam s. Basilij.

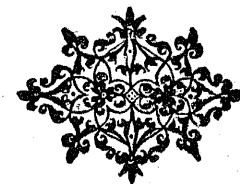

QVONIAM, adiuuante Domino nostro IESV Christo, expositioni Regulae beatissimi ac clarissimi patris Benedicti, intenturi sumus: à commendatione ipsius Regulae dignum duximus inchoandum. Inter multas & varias Patrum viuendi regulas & sanctae religionis instituta, sub quibus religiosi diuersi militat in ecclesia, Regula clarissimi patris Benedicti, inuenitur commendabilis à multis. Primò quidem, ab auctoritate instituentis. Eximia planè auctoritatis & sanctitatis fuit beatus pater Benedictus, huius Regulae institutor & doctor: vtpotè qui, beatissimo Gregorio teste, vir fuit vitae venerabilis, gratia benedictus & nomine. Secundò, commendabilis inuenitur à perfectione exemplaris, vnde educta est & assumpta, quia videlicet ab euangelio Christi, primò. Vnde Bernardus in quodam sermone de beato Benedicto, ita loquitur: Quod beati patris nostri, cuius hodie natalis agitur, Regula docuit, hoc nobis lectio euangelij comendat: nec aliud sonuit veritatis praeco, quam veritas ipsa praedocuit. Quid enim aliud doctrina Regulae persuadere conatur, nis: vt, contemptis eis, quae mundi sunt, veritas ametur, eiusq; adhaereatur vestigijs, & inde aeternae sperentur praemia gloriae? Hec Bernardus. Educta insuper est Regula beati Benedicti, tanquam fluuius quidam ex fonte religionis, ex Regula illa toti saeculo clarissima, omniumque virtutum splendore ornatissima: Regula beati Basilij, & aliorum sanctorum catholicorum ac religiosorum Patrum institutis, vt idem beatus pater Benedictus, in finali capitulo Regulae commemorat. Vnde beatissimus Basilij, ad filios spirituales scribens, in principio epistolae ita ait: Verba enim ista non sunt ex me, sed prolata ex diuinis fontibus: nec enim noua doctrina instruaui te, sed ea, quam didici à Patribus meis. Tertiò, commendatur Regula sancti patris Benedicti, à magnitudine vtilitatis, studuit

Tertia commendatio,

studuit quidem sanctissimus pater in hac sua Regula vtilia docere exemplo Domini, dicentis Isa. 48. Ego Dominus, doces te vtilia. Docet enim huius clarissimi patris Regula virtutes, sobrietatem, prudentiam, iustitiam, & veritatem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus. Sap. 2. Quarto commendatur à plenitudine continentiae. Traditur sanè in ea, totius perfectionis monasticae norma, cum vniuersa virtutum instrumenta ac religionis praecipua contineat, sicut apertissimè est singula ipsius Regulae capitula contéplantibus, vt de ea merito dicamus illud Sap. 8. Doctrina est disciplinae Dei, & electrix operum illius. Est autem disciplina, vt ait beatissimus Cyprianus de duodecim abusionibus, ordinata morum correctio, & maiorum praecedentium regularis observatio. Quintò commendatur ab eminentia euangelicae perfectionis. Planè nihil de voluntate propria, nihil de corporis proprii potestate, nihil de rerum mundanarum possessione, nihil de tempore dereliquit. Equidem perfectionem paupertatis, inclusiuè deduxit vsque ad graphium: perfectionem obedientiae, deduxit vsq; ad momentum: cuius exuberantissimae perfectionis gratia, de huius perfectissimi & Deo acceptissimi patris Regula dicere merito possunt illud Eccl. 39. Benedictio illius quasi fluuius inundauit. Sextò comendatur Regula beatissimi patris Benedicti, à facilitate implendi: prudentissimus enim pater, in ista regula euangelij IESV Christi, facilem, suauem, & leuem condidit Regulam & doctrinam. Vnde in fine Prologi ita sanctus pater pollicetur: Constituenda est à nobis Domini schola seruitij. In qua nihil asperum, nihilq; graue nos constituturos speramus. nec mirum, quia, vt sapiens Salomon attestatur, doctrina prudentum facilis: Prou. 4. Septimò commendatur regula beati Benedicti à spiritualitate: quemadmodum enim spiritus praefertur corpori, ita doctrina spiritualis praefertur legi, siue doctrinae carnali. Vnde regula, quae plus versatur circa exercitia spiritualia, quam circa corporalia, tanto ampliori est digna laude. Huiusmodi est regula sanctissimi patris Benedicti, cuius consideratio maximè circa spiritualia versatur. Vnde in secundo capitulo Regulae apertissimè praecipit Abbat, ne amplius sollicitudinem gerat de rebus transitorijs, caducis, atq; terrenis, quam de spiritualibus: sed semper cogitet, quia animas regendas suscepit, de quibus rationem redditurus est: memor semper eius quod scriptum est Lucae 12. Primùm querite regnum Dei, & iustitiam eius, & haec omnia adijcientur vobis. Octauò commendabilis redditur Regula beati Benedicti à discretionem. Summa enim prudentia, quae mater est omnium virtutum, mensurata sunt vniuersa huius sanctae regulae instituta. Pijssimus etiam ac deuotissimus pater ipse Benedictus, in ca. 64. Regulae Abbati praecipit, vt ita omnia discretionis lima temperet, vt opus quod imperat, tale sit, quod fortes illud cupiant, & infirmi nò refugiant. Cuius discretionem beatus Gregorius in dialogo suo commendans, ait: Scripsit autem Regulam beatus Benedictus discretionem praecipuam, sermone luculentam, cuius regulae amplitudine vtilitatis, & excellentia sanctitatis ac perfectionis pensata, audacter dicere valeamus, quòd quicumque hanc regulam secutus fuerint, Pax super illos, ad Gala. 6. & illud, Pax multa diligenter legem tuam, & non est illis scandalum, Psalm. 118.

vtilitatis magnitudo. Quarta, plenitudo continentiae. Disciplina quid sit. Quinta, perfectiois eminentia. Sexta, implendi facilitas. Septima, spiritualitas. Quae regula maiori digna sit laude. Octaua, summa discretio. Conclusio magnae commendationis.

TRACTATUS PRIMVS, IN QVO ASSVMIT PROLOGVM, ET AGIT, QVOMODO AVDIENDA SIT SANCTORVM PATRVM DOCTRINA.

AVSCVLTA, *o fili, praecepta magistri, &c.* Praemittit regulę suę sanctus pater Benedictus, hunc Prologũ, tanquam clauem totius operis: in quo exhortatur discipulum ad intentissimę audiendũ doctrinam suam.

Auditus, potissima via ad disciplinam spiritualem. licet enim tam visus quam auditus, sensus sint disciplinales: auditus tamę, vt dicit Augustinus libro de doctrina Christiana, per necessarius nobis est ad disciplinam Christi. Et beatus Bernardus in libello quodam de amore Dei, dicit: Inter omnes sensus, auditus maximę euocat animam ad opus. Facit autę tria beatus Benedictus in hoc Prologo: Primõ quidem reddit discipulũ beneuolum: ibi, *Ausculta*. Secundõ, attentum: ibi, *succinctus ergõ*. Tertio, docilem: ibi, *Constituenda est ergõ &c.* Beneuolum quidem reddit ad audiendũ, ex tribus. Primõ, ex parte sui: & hoc est charitas beneuolentię paternalis. Secundõ, ex parte discipuli, quod est vtilitas singularis. Tertio, ex parte Dei, quod est suauitas diuinę pietatis, nos misericorditer inuitantis. Primũ tãgitur in principio, dum dicitur: *Ausculta, o fili*. Filius dicitur a phyllos, quod est amor, eõ quod sit amor parentum: qui paternus affectus debet maximę beneuolum filium reddere ad intentę audiendum patris disciplinã, hinc Pro. 6. dicit sapientissimus Salomon: Conserua, fili mi, praecepta patris tui, & nẽ dimittas legem matris tuę. Et i. Mach. 2. dicitur: Obediemus legi patrum nostrorum.

Tria facit B. Benedictus in Prologo.

Filius vnde dicitur.

Quid debet at filii in rementum reddere.

Filius dicitur quatuor modis. Lib. 9. Ety. molo. c. 5.

Praelatus debet esse pater subditorum multipliciter.

vobis dedi potum. Quartõ, thesaurizando eis exempla multarũ virtutum: Pro. 21. The saurus desiderabilis, Glo. claritas bonorũ operum Deo amabilis, & oleum, gl. pinguedo deuotionis, in habitaculo iusti. Quintõ, providendo de necessarijs, iuxta illud Apostoli 2. Cor. 12. Ego autem libentissimę impendã, Glo. spiritualia & temporalia ad vsus vestros, & superimpedã pro animabus vestris. Tertio notandum, quod sanctus pater Benedictus in his verbis tria ponit, quibus audienda est Christi & sanctorum patrum doctrina. Est autę primõ audienda humiliter & reuerenter, secundũ illud Eccl. 32. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia, quod notat sanctus pater, cum dicit: *Inclina aurem cordis tui*. Simili modo spiritus sanctus, animę sanctę loquitur, Psalm. 44. Audi filia, & inclina aurem tuã. Glo. vt humiliter audias, quia parũ est audire, nisi humiliter audias. Secundõ, est audienda doctrina & regula huius sancti patris libenter siue gratanter, secundũ illud Eccl. 3. Auris bona audit cum omni concupiscentia sapientiam. Et hoc notat sanctus pater, cum dicit: *Libenter excipe*. Tertio, audienda est effectualiter siue efficaciter, secundũ illud Iaco. 1. Non auditor obliuiofus, sed factor operis, hic beatus erit, Et hoc notat sanctus pater, cum ait: *Et efficaciter comple. Vt ad Deum &c.* Hic ponitur secunda causa, reddens discipulum beneuolum ad audiendum, quæ est comoditas singularis, quæ ex auditu & obseruatione regulę prouenit obseruãtibus: planę sicut initium damnationis nostrę fuit inobedientia, itã initium salutis & principium redeundi ad Deũ, sola obedientia esse censetur, ad Rom. 5. Sicut per inobedientiã vnus hominis, peccatores constituti sunt multi: itã per vnus hominis obedientiam, iusti constituuntur multi. Bernardus: Magnum est inobedientię vitium: quo angelus cælum, Adam paradysum, Saul regnum, Salomon amorem diuinum perdidit. Et idem Bernardus super Cant. loquens de Christo: Non dabit inobedienti copiam sui tantus amator obedientię, vt potius mori, quam non obedire, maluerit. Benę autem dicit sanctus pater, *per obedientia laborem*: quia obedientia laboriosa, quæ maximę in aduersis est, plurimũ habet meritũ. Vt enim dicit Gregorius in Moralibus, Obedientia quæ habet

Triplici cõditiõne sanctorum patrum doctrina est audienda.

Initiũ dãnationis nostrę, inobedientia.

Magnum vitium inobedientia.

Serm. 46.

Quæ obedientia habet meritũ.

Li. 35. ca. 15.

aliquid de suo in prosperis, nulla est vel minor: quare dicitur Iere. 25. Nunquid nõ recipietis disciplinam, vt obediatis verbis meis, dicit Dominus? Sequitur: *Ad te, ergõ nunc &c.* In hoc loco beatus pater Benedictus declarat, quis sit auditor & discipulus huius regulę siue doctrinæ: Ille videlicet, qui proprijs volũtatib; abrenunciãs, regularis obseruantię armis obediẽtię præinctus, vero regi Iesv Christo saluatori nostro militare disponit. Dicit enim Basiliius in epistola ad filios spirituales: Sicut enim qui militant regi terreno, omnibus iussis obediunt: sic & qui militant regi caelesti, debent caelestia custodire præcepta: miles terrenus quocunquẽ mittitur, paratus & promptus est: nec se vxoris vel liberorum gratia excusare audebit: multo magis miles Christi, sine aliquo impedimẽto, regis sui debet imperio obedire. Vbi notandũ, quod triplex est voluntas mala: cui renuncian- dum est ab eo, qui spiritali militia æterno regi Christo militare proponit: videlicet voluntas carnis, quam sequuntur luxuriosi: voluntas concupiscentiæ, quã sequuntur auari: voluntas sensũs proprij, quam sequuntur superbi. de quibus ait i. Ioan. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Quod autę istis tribus abrenunciãdum sit viris religiosis militantibus Christo, figuratum legitimus Gene. 12. vbi Deus præcepit Abraham, dicens: Egredere de terra tua, per abrenunciãtionem voluntatis terrene concupiscentiæ: & de cognatione tua, per abrenunciãtionem voluntatis carnalis affectiõnis: & de domo patris tui, per abrenunciãtionem proprij sensũs. Et Luca decimo quarto: Si quis veniat ad me, & non odit patrem suum & matrem, vxorem & filios, & fratres & sorores, ad huc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Secundõ notandũ, quod virtutes rationaliter arma dicuntur quare dicantur arma fortissima.

Quis sit huius regulę auditor.

In admonitione ad filium spirituales, in initio.

Cõparatio de milite terreno.

Triplicis est mala voluntas.

Figura.

Virtutes quare dicantur arma fortissima.

Virtus vnde.

Quibus armis vincat ecclesia, quibus sit hostis aggrediendus. Serm. 15.

stola ad filios spirituales, de differẽtia militiæ spiritualis, & armis eius ad militiã terrenam, itã loquitur: Miles terrenus contra hostem visibilem pergit ad bellum: tecum verõ hostis inuisibilis, quotidie præliatur non definit. Illi contra carnem & sanguinem est dimicatio: tibi verõ aduersus spiritalia vitia in caelestibus est colluctatio. Ille contra carnalẽ hostem armis carnalibus vtitur: tu verõ contra spiritalem hostem armis spiritalibus indiges. Ille in prælio galeam ferream gestat in capite: sed tua galea sit Christus, qui est caput tuum. Ille lorica, nẽ vulneretur, indutus: sed tu, pro lorica, fide sis Christi circumdatus. Ille cõtra aduersarium suum mittit lanceam & sagittas: tu contra aduersarium tuũ diuina cloquia iaculare: & percuties eum verbis Prophetiis, dicitõ: Dominus mihi adiutor: & ego deridebo inimicos meos. Ille, donec pugna geritur, arma à semetipso non projicit, nẽ ab aduersario vulneretur: itã & tu nunquã debes esse securus: quia tuus hostis, hoste illius astutior est. Illius quidem hostis ad tempus dimicat: tuus verõ hostis, quamdiũ in stadio vitæ huius consistis, tecum dimicãdo non definit. Illius arma, laboriosa & grauiã sunt ad portandum: tua verõ arma, volentibus se portare, suauia & leuia sunt. Ille cum superauerit aduersarium, ad domum coniugis ac liberorum reuertitur: tu verõ, hoste prostrato, in illud caeleste regnũ cum omnibus sanctis intrabis. Cæterũ arma hæc spiritualia, præclarã dicuntur: quia luminosa sunt, & splendore suo hominis animã illustrãt in agendis suis: peccata verõ, tenebrosa sunt, & oculos excæcant peccatorum: ad Roma. 13. Abijciamus opera tenebrarũ, & induamur arma lucis. Sequitur: *In primis, vt quicquid agendum inchoas bonũ &c.* Declarato, quis sit huius doctrinæ auditor: quia vt dicitur 2. ad Co. 3. Nõ sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: consequenter instruit sanctus pater Benedictus discipulum, vt quicquid agendum proposuerit, à Domino instantissima oratione perficiendum deponat. Iaco. 1. Omne datum optimũ, & omne donum perfectũ, desurfum est, descendẽs à patre luminum. Quãta autem nobis imminet necessitas cõtinuandi, vsque in finem bona opera inchoata, subiigit sanctus pater, dicens: *Vt qui nos iam in filiorum, scilicet per adoptionis gratiam, dignatus est numero computare, non debeat aliquandõ de malis actibus nostris contristari.* Dicitur autem Deus contristari non itã, quod passio tristitię habeat in eo locum, apud quem pro simplicitate & incommutabilitate naturę suę, vt testatur Apostolus, Non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: sed cõtristari hęc

In principio admonitionis ad filium spirituales. Item cõparatio de milite terreno perutilis.

Psalm. 117.

Arma spiritualia, luminosa: peccata verõ, tenebrosa.

Quomodo dicatur Deus cõtristari.

& in

& in multis locis sacrae Scripturae dicitur per similitudinem: quia ad modum contristati, se habet ad homines peccatores: illos videlicet bonis priuando, & exponendo tormentis. Et hoc est, quod sanctus pater subiungit, dicens: Ita enim ei omni tempore de bonis suis in nobis parendum est, ut non solum ut iratus pater suos non aliquando filios exheredet: sed nec ut metuendus Dominus, iratus malis nostris, ut nequissimos seruos, perpetua tradat ad penam, qui eum sequi noluerint ad gloriam.

TRACTATUS II Quod Deus multipliciter nos ad se inuitat.

Exurgamus ergo &c. Hic ponitur tertia causa, quae discipulum habet reddere beneuolum ad audiendam doctrinam, quae sumitur ex parte suauitatis diuinae pietatis, nos ad hoc per Scripturam suam misericorditer inuitans, dicit ergo: Exurgamus ergo tandem aliquando, excitante nos scriptura, atque dicente: Roma. 13. Hora est iam nos de somno surgere. Et aperta oculis nostris ad Deificum lumen, id est, Christum, qui est lux vera, illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundum. Ioannis 1. Et attonitis, id est, intentis auribus audiamus, scilicet ea, quae diuina quotidie clamans nos admoneat vox, dicens: Inducit autem sanctus pater Benedictus septem auctoritates, in quibus elementissimus Deus noster nos misericorditer ad se inuitat, & via ad se perueniendi demonstrat. Prima est illa Psalmi nonagesimi quarti: Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra, sed, scilicet, emollite & flectite ad uerba mea: sensus est, non fitis duri & rebelles, sicut fuerunt filii Israel in deserto. Vbi nota, quod multi indurant corda sua intantum, ut nec igne diuini amoris liquefieri, nec malleo diuinae cominationis frangi, nec aqua diuinae largitatis possunt emolli: de quorum duritia Dominus conqueritur, dicens: Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuertii. Ieremiae 5. Sequitur: Et iterum: Secunda auctoritas, est illa Apocalyp. 2. Qui habet aures audiendi, audiat, scilicet obediendo, quid spiritus dicat ecclesijs. Multi habent aures, & non audiunt, quid spiritus dicat Ecclesijs: Isaiae quadragesimo tertio: Quis caecus, nisi seruus meus? Et quis surdus, nisi ad quem misi nuncios meos? Psalmo cxxxix. Aures habent, & non audient, Glo. Deum ad ipsos clamantem. Inde subiungit: Et quid dicit? Tertia auctoritas, est illa Psalm. 33. Venite filij, audite me: timorem, non mundi, non hominis, sed Domini docebo uos. Glo. qui est initium sapientiae. Matthaei decimo: Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non

De quorundam cordis duritia.

2.

Aures habentes, non audiunt.

3. Timor Domini.

possunt occidere: sed potius eum timete, qui potest animam & corpus in gehennam perdere. Quarta auctoritas, est illa Ioan. 12. Currite, scilicet ad Christum, dum lumen uita habetis, ne tenebrae mortis uos comprehendant. Quinta auctoritas, est illa eiusdem Psalmi 33. Quis est homo qui uult uitam, & aeternam. Et cupit uidere dies bonos, id est, dies aeternitatis, de quibus Psalm. 76. Cogitavi dies antiquos, & annos aeternos in mente habui: dies praesentis uita non sunt boni dicendi, sed mali & parui: Gene. 47. dixit Iacob: Dies peregrinationis uita meae centum triginta annorum sunt parui & mali, Et ad Eph. 5. Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Econtrario, dies patriae sunt magni & immutabiles & boni, in Psalm. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Sexta, est illa eiusdem Psalmi trigesimali tertij: Si uis habere ueram & perpetuam uitam, prohibe linguam tuam a malo. Glo. ne mala loquaris aperte, & labia tua ne loquantur dolum. Glo. id est, ne etiam bona dolose loquantur. Dolus, ut dicit Casiodorus, est quando fallimus audientem, ut quod creditur ad auxilium, inferre uideatur incommodum. Iere. 9. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est. Diuerse a malo, Glo. id est, destrue uita uita, & fac bonum. Glo. i. aedifica uirtutes. Non enim sufficit ad uita aeternam, declinare a malo, sed necesse est, ut opera bona sequantur, quocirca Eccl. 38. dicitur: Auerte a delicto, & dirige manus. Gl. ad bona opera. Vbi considerandum, quod si uolumus cauere a malo tam locutionis, quam operis, necesse est ut prius caueatur a malo cogitationis, quae radix est aliorum malorum. Cum ergo prohibet hic mala locutionis & operis, per consequens prohibere intelligitur malum cogitationis: quia non potest omnino refrenari lingua & manus, nisi cor reprimatur. Matth. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. quare Prou. 4. dicitur: Omnia custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso uita procedit. Sequitur in auctoritate praedicta: Inquire pacem. Eccl. 2. Qui timent Dominum, inquirunt quae placita sunt illi. Est autem pax Deo maxime gratissima, secundum illud Psalm. 75. In pace factus est locus eius, & 2. Cor. 13. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit uobiscum. Et persequere eam, id est, perfecte sequere etiam fugientem, perseveranter insequendo, ad Heb. 13. Pacem sequimini cum omnibus. August. in epistola: Pax quaerenda est: nec sufficit illam quaerere, nisi inuentam teneamus, fugientemque cum studio prosequamur. Sequitur: Et cum hoc feceritis &c. Septima auctoritas est etiam superioris Psalmi, quae sequitur: Oculi mei super uos, & aures meae ad preces uestras. Textus Psalmi habet: Oculi mei super iustos, & aures meae ad preces eorum. In hac

4.

5a.

Dies uita, hic mali.

Dies patriae boni.

6.

Dolus quae fit. In hunc Psalmum.

Non sufficit fatum, mala non facere.

Quomodo caueatur a malo locutionis & operis.

Pax grata Deo.

7.

In hac

Auditor sanctae doctrinae, duo consequitur in hac uita.

In hac auctoritate denotantur duae remunerationes diuinae, quas in praesenti uita consequuntur auditores sanctae doctrinae. Prima est, quod Dominus misericorditer custodit eos in praesenti, cum dicit: Oculi mei super uos, id est, respectus misericordiae meae. Sapi. 8. Gratia & misericordia in sanctos eius, & respectus in electos illius, & Eccl. 11. Oculus Domini respexit illum, id est, iustum in bonum. Secunda est, quod exaudit deprecationem eorum efficaciter, cum sequitur: Et aures meae ad preces uestras, scilicet eas adimplendo. Quod autem talium Dominus orationes celeriter sine dilatione exaudiat, manifestat auctoritate penultima, cum subdit: Et antequam me inuocetis, dicam uobis, ecce adsum. Adimplebo, scilicet quae petitis, quasi diceret, antequam oratione consummetis, ego perferam uota uestra. Aduertendum, quod huic diuinae pollicitationi non aduersatur, quod serui Dei quandoque non exaudiuntur in orationibus suis: quoniam, ut ait Hier. super epistolam ad Eph. hoc contigit, quia saepe contra nos petimus, quod pro nobis esse existimamus, sicut fecit Apostolus. Et August. super Ioan. Quicquid petimus contra utilitatem salutis, id non in nomine saluatoris petimus: & tamen ipse saluator est, non solum quando facit quod petimus, sed etiam quando non facit: quia quod uidet peti contra salutem, non faciendo potius se exhibet saluatore, sequitur: Quid dulcius nobis hac uoce Domini, inuitantis nos, fratres charissimi? Ecce pietate sua demonstrat nobis Dominus uiam uita. Nihil plane humanae menti potest occurrere dulcius ac suauius, quam quod omnipotens Deus, bonorum nostrorum non egens, tanta nos cura ad se fontem uita inuitet, uiam doctrinae & exemplo ostendat, & peruenienti amplissima polliceatur auxilia. Augu. lib. confess. Constituis te nobis ducem in uia tua, & consolatoris, & dicit: Currite, & ego feram: ego produca: ego sum uia, ueritas & uita. Ideo merito sanctus pater, tanta suauitate degustata, clamat: Quid dulcius nobis hac uoce Domini, inuitantis nos, fratres charissimi? Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo, Psalmo cxviii. Vbi notandum circa hanc inuitationem seu uocationem, quod Deus uocat nos ad se septemplex uoce. Prima, est auctoritas scripturarum, sicut princeps uel iudex uocat subditum per litteram aut epistolam, de quo in Psalmo superioris inducto: Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. Secunda uoce, est species creaturarum, sicut uocat amicus amicum per nutum, monachus alium monachum per signum. Psal. 18. Caeli enarrant, id est, ostendunt gloriam Dei, scilicet, po-

tentiam, sapientiam & bonitatem Dei. Et opera manuum eius, id est, quam mirabiliter operetur, annunciat, id est, ostendit firmamentum per sui reuolutionem. Unde dicit Augustinus. Omnia clamant, Deus nos fecit, ad Rom. 1. Inuisibilia Dei, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sequitur: Non sunt loquelae neque sermones, quorum non audiantur uoces eorum, id est, Omnes nationes, in quibus sunt diuersa genera linguarum, possunt per creaturas intelligere creatorem: Augustinus fess. cap. 12. super Ioannem: Ex perpetuitate creaturae. Qui Deus intelligitur creator aeternus: ex magnitudine, omnipotens: ex ordine & dispositione, sapiens: ex gubernatione, bonus. Et haec omnia, signa & nutus Dei sunt, qui nos admonent ad timorem, ad reuerentiam, ad amorem omnipotentis Dei, & per quae ipse Deus ad suauitatis suae preciosissimum gustum nos clementissimè uocat. Ait enim beatus Dionys. 1. ca. caelestis hierarchiae: Sicut uisibiles formae, inuisibilis pulchritudinis diuinae sunt imagines: ita sensibiles suauitates, figurae sunt inuisibilis suauitatis. Gustate & uidete, quoniam suauis est Dominus, clamat Propheta Psalm. 33. Tertia uoce, est Doctorum, sicut uocat aliquis alium per nuncium: Prouer. 9. Sapientia aedificauit sibi domum, scilicet aeternitatis: immolauit uictimas supernae amoenitatis: miscuit uinum summae iocunditatis, & posuit mensam aeternae suauitatis: & misit ancillas, Glo. praedicatores, ut uocarent ad arcem. Glo. id est, ad caelum. Item beatissimus homo Ioannes missus a Deo, inquit Luca 3. Ego uox clamantis in deserto, Parate uiam Domini. Quarta uoce, est diuina inspiratio. Quarta uoce, sicut homo uocat amicum propria uoce, Iob 4. Porro ad me dictum est uerbum absconditum, & quasi furtiue suscepit auris mea uenas susurrij eius. Item Cant. 5. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi foror mea, Glo. interlinearis super illud: uox haec, id est, inspiratio, per hunc modum uocatus est Paulus, qui ait ad Galatas primo: Cum placuit ei, qui me segregauit ex utero matris meae, & uocauit per gratiam suam, non acquieui carni & sanguini &c. Quinta uoce, est collatio beneficiorum: sicut miles uocat amicum, ostendendo cibum. Cantic. 2. Vox tua dulcis. Prouer. 1. Vocauit, & reuocauit: extendi manus meas. Glo. id est, benefaciendo, liberando omnes oppressos a diabolo, post in cruce. Sexta uoce, est immissio flagellorum, sicut uocat mater puerum, ostendendo & mouendo uirga. Abacuc 3. Audiuisti, & conturbatus est uenter meus: a uoce contremuerunt labia mea. Item Isaiae 21. Horruisti, cum audirem: turbatus sum, cum uiderem. Septima uoce, est reue-

In Psalm. 26. Enarrat. 2.

Lib. 11. Con fess. cap. 12. Qui Deus per creaturas intelligitur.

Vox tertia.

Quarta uoce.

Vox quinta.

Sexta uoce.

Vox septima inuitantis Domini.

F

42

D. CARDINALIS

reuelatio angelorum: vt enim probat Diony. 4. ca. caelestis hierarchiae: Reuelationes diuinorum perueniunt ad homines mediantibus angelis, sicut in veteri & nouo Testamento compertissimum per multa exempla habetur. Vnde Apocalyp. 14. Vidi alterum angelum, volantem per medium caeli, habentem Euangelium aeternum, vt euangelizaret, dicens magna voce &c.

TRACTATVS III. Vbi de octo gradibus virtutum, quibus in montem supernae felicitatis ascenditur.

Succinctus ergo fide, vel obseruantia bonorum operum, lumbis nostris, &c. Hic sanctus pater reddit discipulum suum attentum doctrinae suae: & hoc, ex tribus. Primo, ex necessitate bene operandi: quia absque bonis actibus ad regnum caelorum non peruenitur. Secundo, ex debito reuerentiae diuinae maiestatis, quae nos continue expectare dicitur, vt sanctis suis monitis & praecipis, factis respondeamus. Tertio, ex cruciati poenae gehennalis, quam indubie incurrit sanctae obedientiae contemptores. Circa primum, describit primo sanctus pater quaedam praeparamenta ad expeditiis viam peragendum, dicens sic: *Succinctus ergo fide, &c.* Succinctus lumbis, & calceatis pedibus. Aggredienda enim itinera CHRISTI, docet sanctus pater, fumens ab Apostolo ad Ephesios sexto. Succincti lumbos vestros in veritate, id est, non simulatorie, & calceati pedes in praeparatione euangelij pacis. Vbi notandum, quod lumbos tam corporis quam mentis habere debemus succinctos, si vias Domini expedite libereque cupimus percurrere: lumbos quidem carnis, cingulo castitatis, de quibus Lucae duodecimo: Sint lumbi vestri praecincti. Gregorius: Lumbos praecingimus, cum carnis luxuriam per continentiam refrenamus. Secundo, lumbos mentis praecinctos debemus habere zona fidei, sanctorum operum obseruantia adornata, de quibus 1. Petri 2. Succincti lumbos mentis vestrae. Debemus praeterea calceatis pedibus aggredi vias Domini, si absque offendiculo incedere desideramus. Pedes nostri, affectiones sunt cordis nostri, quae sanctorum Patrum, qui nos praecesserunt, virtutibus & exemplis munienda sunt. Ambrosius lib. de Patriarch. Sanctorum vita, caeteris norma viuendi est. Et libro de Officijs: Nobis vita maiorum, disciplinae est speculum. Vnde de anima deuota, per Patrum sanctorum vestigia incedente, dicitur Cantic. sexto: Quam pul-

Bonorum operum necessitas.

Lumbi corporis & mentis succincti.

Homil. 13. in Euang.

calceatis pedibus aggredienda est via Domini. Pedes nostri sint.

In lib. de S. Ioseph. c. 1. lib. 1. cap. 25.

chri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis. Et haec omnia sunt a nobis ex intentione praeparanda, vt adimplere valeamus euangelium sanctum: in quo omnis perfectionis doctrina, via, & pax vera docetur & praedicatur: per cuius adimpletionem mereamur eum, qui nos ita multipliciter & misericorditer vocauit, (sicut dictum est praecedenti cap.) in regno suo videre. Cuius visio, omnium laborum nostrorum plenissima merces est. Ioannis 17. Haec est vita aeterna, vt cognoscant te solum verum DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Quanta autem imminet nobis necessitas sanctis operibus intendere, exponit sanctus pater, cum subdit: *In cuius regni tabernaculo &c.* Matth. septimo: Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum caelorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. Chrysostomus in Glof. Quae est voluntas Dei, ipse Dominus docet: Haec est, inquit, voluntas eius qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam aeternam. Credulitatis verbum, & ad confessionem respicit, & ad actum. qui ergo non confitetur, aut non conuersatur secundum verbum CHRISTI, non intrabit in regnum caelorum. Haec Chrysostomus. Item 1. Corinth. 4. dicit Apostolus: Non est in sermone regni Dei, sed in virtute. Glo. virtus est causa regni. Absque ergo actibus virtuosus, non peruenitur ad regnum. Porro cognita necessitate bonorum operum, ad perueniendum in montem supernae felicitatis, cupiens magno desiderio sanctus pater exponere discipulo, quorum bonorum operum via peruenitur in tabernaculum Dei: introducit quandam quaestionem Prophetae Dauid, Psalm. 14. vt ex responsione data Prophetae a Domino, agnoscat discipulus, quibus gradibus siue itineribus accedatur in tabernaculum Domini. Sed interrogemus cum Propheta Dominum, dicentes ei: Domine, quis habitabit &c. Non miretur quispiam, quod beatus pater Benedictus mansionem caelestem tabernaculum dixerit: quia licet tabernaculum proprie sumptum, quod, teste beato Augustino super Psalmo decimoquarto, non est firma domus, sed huc illucque mutabilis, non conueniat caelesti mansioni, quae fixa est & perpetua: nihilominus quandoque in Scriptura sacra caelestis mansio nomine tabernaculi legitur designari. vnde Lucae 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, inquit Veritas, vt recipiat vos in aeterna tabernacula. Dicitur insuper caelestis mansio mons: tum quia nihil interponitur inter ipsam & verum solentem, quia quaedam

Merces laborum nostrorum.

Necessitas bene operandi.

Hom. 19. oper. imp. Ioan. 6.

Credere, respicit ad confessionem & actus.

Sine operibus non peruenitur ad regnum.

Tabernaculum proprie.

Caelestis mansio, tabernaculi nomine coe-

Caelestis mansio, mons dicitur.

Cap. 4. Meditationi.

Octo gradus ascendi in caeleste tabernaculum.

Non sufficit, malum non facere.

Remig. in Psal. 14. Quis loqui dicitur veritatem.

Perfecta veritas.

Dolus in lingua.

dum mons eleuatur super terram, sic illa caelestis & superna beatitudo, super vitam istam est eleuata. Bernardus: Ciuitas caelestis, mansio secreta: patria totum continens quod delectat: ibi erit cumulus felicitatis, supereminens gloria, superabundans laetitia. Sequitur: *Post hanc interrogationem, fratres, audiamus Dominum respondente, &c.* Est hic aduertendum, quod in hac Domini responsione, octo describuntur virtutes, tanquam gradus quidam ascensus caelestis tabernaculi. Prima, est munditia a macula peccati mortalis, cum ait: *Qui ingreditur sine macula:* dictum est Psalm. 118. Beati immaculati in via. haec est quae primo requiritur. Vnde Leuiti. 21. praecipitur, quod nullus habens maculam, accedat ad ministerium Dei. Et Cantic. 8. dicit spiritus sanctus: Tota pulchra es amica mea, & macula (Glo. criminalis) non est in te. Secunda, est iustitia sanctorum operum, quae tangitur, cum subdit: *Et operatur iustitiam,* id est, bona opera. Non enim sufficit nobis, vt ait Augustinus in Glo. malum non facere, nisi fecerimus & bonum. Et ideo Prouerb. 16. dicit Sapiens: Iudicium viae bonae, est facere iustitiam. Iustitiam autem posuit, quae mater est omnium virtutum, vt dicit Augustinus, ne alias videretur exclusisse virtutes. Tertia, est veritas in sermone: ibi, *Quis loquitur veritatem in corde suo,* id est, non solum in ore. Glo. veritatem, dico, in corde suo conceptam, id est, qui scit veritatem, & dicit. Congruenter additur, quia aliquis putat fallere quandoque, & verum dicit, & habet ille veritatem in labijs, sed non in corde: vt si quis alicui dolose ostendat viam, putans in ea esse latrones, & dicat: si hanc tenes, a latronibus tutus eris: & contingat, vt verum non inueniantur ibi latrones, veritatem ille locutus est, sed non in corde. Parum itaque est, verum loqui, nisi ita fit in corde. Et notandum, quod est veritas cordis sine duplicitate, veritas oris sine falsitate, veritas operis sine vanitate. Et haec est omnis veritas, & perfecta veritas. Ioanis decimo sexto: Docebit vos omnem veritatem. Quarta, est innocentia, vt proximo non noceat, cum subdit: *Qui non egit dolum in lingua sua.* Hoc autem contingit, quando aliud est in ore, & aliud in corde ad decipiendum proximum. Dolus enim in lingua, vt ait Glo. est, cum aliud dicitur, & aliud in pectore est. Vnde Psalm. vndecimo: Labia dolosa, in corde & corde locuti sunt. Et Ieremiae nono: Sagitta vulnerans lingua eorum, dolus locuta est. Et Sophoniae tertio, dicitur de viris iustis: Non inuenietur in ore eorum lingua dolosa. Quinta, est innocentia operis, cum ait: *Nec fecit proximo suo malum.*

Isaiae quinquagesimo sexto: Beatus vir qui facit hoc, custodiens manus suas, ne faciat omne malum. Vocatur autem proximus in hoc loco, omnis homo, vt ait Glo. Augustini. Nulli quippe homini debemus malum facere. Vnde Apostolus 1. ad Thessal. 4. Ne quisquam supergrediatur, nec circunueniat in negotio fratrem suum. Et 2. Corinth. 7. dicit Apostolus, ad aliorum exemplum: Neminem laesimus, neminem corrumimus. Sexta est, vt non noceat proximo, audiendo eius malum, vel detrahendo, cum subdit: *Et opprobrium non accepit aduersus proximos suos.* id est, non acceptauit illatum a se, vel ab alio: vel sic, non accepit, scilicet, nec in corde cogitando temere, vel leuiter credendo criminatori, vt ait Glo. Eccle. 9. Qui cito credit, leuis est corde. Nec in ore loquendo. Prouerb. 10. Qui profert contumeliam, insipiens est. Nec in aure audiendo, sed repulit cum indignatione, in signum displicentiae, quod proximus infametur: quia Prouerb. 25. dicitur: Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristic linguam detrahentem. Dicit Hieronymus: Si deest auditor, deest detractor. Septima, est virtus fortitudinis: ibi, *Qui malignum, scilicet diabolum, suadentem sibi, cum ipsa suasionem a conspectibus cordis sui respiciens, deduxit ad nihilum.* Malignus enim dicitur diabolus, a malo igne, quia ignem accendit peccati in cordibus hominum. Osee 7. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. Deducitur autem ad nihilum, quando suasionibus eius siue tentationibus viriliter resistitur: Iacob. 4. Resiste diabolo, & fugiet a vobis. & 1. Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes, quoniam vicistis malignum. Et hoc est quod pater subdit, dicens: *Esparauolos eius cogitatus tenuit, & allidit ad petram.* quasi dicat, tunc ad nihilum deducitur malignus, quando nascentes suggestiones eius comprimit: & allidit, ne robur accipiant. De quo modo Psalm. 136. Beatus qui tenebit & allidet paruolos suos ad petram. Glo. id est, malos motus, qui ex carne nascuntur, antequam crescant siue robur accipiant, retinet, ne sint liberi, & allidit ad petram, id est, CHRISTVM, vt contracti, dispereant: facilius enim vincuntur, dum paruuli sunt. Isidorus in Soliloquijs: A cogitatione noxia custodi animam, & mentem tuam cogitatio non furripiat: quando te angit praua cogitatio, non consentias illi: sed statim vt apparuerit scorpium, contere eum: calca serpentis caput, calca prauae suggestionis malum: culpam emenda, vbi nascitur: in ipso initio cogitationi resiste, vt euadas: certa aduersus malum cogitationis: Certa, & vinces: caput cogitationis exclude, caetera superan-

Quis sit proximus. Nulli est faciendum malum.

Opprobrium non accipere contra proximum.

Epist. 2. ad Nepotian. & 14. ad Celsantiam. Remedium detrahentis. Diabolus dicitur malignus.

Quomodo diabolus deducatur ad nihilum.

Facilius enim vincuntur & motus in principio.

perantur. Octaua virtus, est virtus humilitatis, qua homo verissima sui cogitatione sibi ipsi vilescit, & laudari nullo modo appetit. Aug. exponens illud Psal. 33. Benedicam Dominum in omni tempore, dicit:

Quis humilis. Esse humilem, est nolle in se laudari. Qui in se vult laudari, superbus est. Hanc tangit sanctus pater, cum subdit: *Qui timentes Dominum.* August. lib. de vera innocentia:

Primū Dei donum in nos. Prima diuini muneris gratia est, vt nos erudiret ad humilitatis confessionem, vt recognoscere faciat, quod si quid boni facimus, per illum possumus, sine quo nihil possumus. Nostra enim sufficientia à Deo est, 2. Corinth. 3. *Operantem in se Dominum magnificant,* id est, magnum prædicant, & dignis laudibus extollunt: quia, vt ait Propheta Isa. 26. Omnia opera nostra operatus est in nobis: illud cum Propheta dicitur: Psal. 117. *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da*

Bonū omnē à Deo, maius à nobis. *gloriam,* quasi dicerent, vt ait August. *Quicquid boni inest nobis, parui vel magni, donum tuum est: & nostrum non est, nisi maius: tuum, Domine, est bonū: tua est gloria,* qui enim de bono tuo gloriam querit, & non tibi querit, fur est & latro: similis diabolo, qui furari voluit gloriam tuam, & laudari de bono tuo, da ergo gloriam nomini tuo, id est, ita dignare nobis pietatis tuæ dona largiri, vt non nobis, sed nomini tuo gloriam queramus: cui soli est honor & gloria. Sequitur: *sicut nec Paulus.* Inducit ad hoc, exemplum beatissimi Apostoli, qui quantumcumque, in prædicatione sua & doctrina excellentissimus fuerit, nihil tamen sibi, sed omnipotenti Deo attribuit, dicitur: *Gratia Dei sum id quod sum,* siue quod Christianus sum, siue quod Apostolus, 1. Cor. 15. *Et iterum ait: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* 1. Cor. 1. & 2. Cor. 10. Glo. id est, Domino attribuat confidentiam & gloriam suam, cuius gratia est. Porro, quia solus talis ad gloriam Dei vniuersa bona sua opera referens, firmum constituit ædificium, ideo sanctus pater subiungit: *Vnde & Dominus in Euangelio,* scilicet Matthæi septimo, ait: *Qui audit verba mea hæc, & facit ea: similabitur viro sapienti, qui edificauit domum suam,* id est, ædificium bonorum operum, *super firmam petram.* Qui enim audit obediēter, humiliter, & libenter doctrinam Christi & sanctorum Patrum, & illam recta intentione ad Dei laudem & gloriam factis adimplet, hic profectò domum conscientie suæ super firmam petram, qui Christus est, videtur edificare, de cuius ædificij firmitate subiungit, dicens: *Flumina venerunt, scilicet perfectionum: stauerunt venti,* videlicet tentationum: *& irruerunt,* id est, impetum fecerunt importunitate tentationum *in domum illam, & non cecidit,* à stabilitate virtutis. Cuius ratio subditur: *fundata enim erat*

Qui adificient supra petram.

supra firmam petram, id est, Christum. Sequitur: *Hæc complens,* id est, consummans *Domini,* id est, postquam hæc docuit, *expectat nos continere.* Hic sanctus pater secundo reddit attentum discipulum ex reuerentia diuinæ maiestatis, quasi dicat: Multum nos attentos debet reddere ad implendum præcepta nobis data, diuinæ maiestatis reuerentia, *qua continere nos expectat, his suis sanctis monitis, factis nos respondere debere.* Incassum quippe verba Dei audiimus, si opera non fecerimus, dicente beato Iacobo: Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nauituitatis suæ in speculo: considerauit enim se, & abiit: & statim oblitus est qualis fuerit. Iacobi primo. Glo. *Qui solo auditu putat se saluari, fallitur.* Sequitur: *Idè nobis propter emendationem malorum, huius vitæ dies ad inducias relaxantur.* Sensus est, id est, ideo nobis huius vitæ dies relaxantur, id est, misericorditer conceduntur, vt habeamus spatium pœnitentiam agendi, per quam, peccatorum emendationem consequamur. *Annesis,* id est, mirum est quod nescias, *quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit:* scilicet quantum in se est, quod sumitur ex Apostolo ad Romanos secundo, dicente: An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contemnis? quasi diceret: Non debes contemnere: ignoras, quoniam benignitas Dei, id est, bona voluntas Dei, ad pœnitentiam te adducit? Vbi notandum, vt colligitur ex Glo. ad Romanos secundo, quod Deus dicitur patientis, quia tot & tanta peccantes sustinet, ac misericorditer tolerat. Differt enim longanimitas, quæ dicitur sustentatio, à patientia: quia qui infirmitate magis, quam proposito delinquant, sustentari per longanimitatem dicuntur: qui verò pertinaciter exultant in delictis suis, ferri patienter dicendi sunt. Patientia ergo est, quæ per superbiam & procaci mente peccantes non statim punit. Longanimitas est, quæ per infirmitatem, & non deliberati animi malitia peccantes, diu portat, expectans ad pœnitentiam, secundum illud Isaie 30. Propterea expectat Dominus, vt misereatur vestri. *Nam pius Dominus dicit,* f. Ezech. decimo octauo: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.* id est, non est voluntatis meæ, quod peccator moriatur in peccatis suis, sed magis, vt conuertatur, & viuat, scilicet, vita gratiæ hinc, & tandem vita gloriæ. Vult enim Deus, vt diuinus testatur Apostolus, primæ ad Timotheum secundo, omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Cuius optima voluntatis signa seu argumenta, plurima sunt. Primò, quia omnibus hominibus, vt potè ad imaginem suam formatis,

In vanum audiuntur diuina præcepta, nisi fiant.

Dies hic vitæ nobis ad inducias dantur.

Deus dicitur patientis. Longanimitas & patientia differunt.

Signa bonæ voluntatis Dei in nobis.

in ipso

in ipso sue creationis exordio, cognitionem veri & boni amorem impressit, vt dicit Boethius, secundum illud Psal. 4. Signatum est super nos lumē vultus tui, Domine. Secundo, quia omnibus indifferenter largitus est documēta salutis, Marc. ultimo: Eunte in mundum vniuersum, prædicate Euāgelium omni creaturæ. Tertio, quia neminem excludit ab influētia beneficiorum suorū, sed omnibus communiter influit. Matt. 5. *Qui solem suū oriri facit super bonos & malos.* Quarto, quia remedia sanitatis, videlicet sacramēta, vt baptismum, omnibus cōmunia instituit, Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quinto, quia omnibus præmia communia promittit, vt denariū diurnū, Matt. 20. Sequitur: *Cum ergo interrogasset Dominū, fratres, de habitatore tabernaculi eius, audiuit quidem habitandi præceptum.* id est, doctrinā & præcepta virtutum, quibus ad illud peruenitur. *Sed si compleamus habitatoris officium,* si illa faciamus, quæ sunt opus habitatoris, quæ per descriptos iam octo virtutum gradus designantur, *erimus proculdubio heredes regni eorum.* Ex quibus sanctus Pater cōcludit, quod merito nos agere debeamus: *Ergo præparanda sunt corda & corpora nostra, sanctæ præceptorum obediētiæ militaturæ.* Vbi notandū, quod non modò corda, sed etiam corpora aptanda esse dicit sanctæ obediētiæ. Vt quod quidem homine famulandū est Deo. Corda quidem sunt præparanda per bonā voluntatem, i. Reg. 8. *Præparate corda vestra Deo, & seruite illi soli.* & Psal. 9. *de iustis ait Propheta: Præparationem cordis eorū audiuit auris tua.* Corpora autem præparanda sunt & disponenda per carnis mortificationem, & bonorum operum exercitationē, Ecces. 2. Fili, accede ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Verum quia nō sufficimus, nos ad hanc militiā exercendam, nisi diuina virtute adiuti, docet nos ad orationis suffragium recurrere, dicens: *Et quod minus habet in nobis naturæ possibile,* quasi dicat: Neminem vestrum retrahat ab obediētia sanctæ præceptorum, suæ naturæ fragilitas: quia quod natura minus possibile habet in nobis, auxilio diuinæ gratiæ reddetur facilimum. Nam vt sanctus Propheta Isaia ait, *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* Glo. vt sint fortes: & affument pennas, sicut aquilæ: curret & nō laborabit: ambulabit, & non deficient. Isa. 40. *Exorandus ergo est Deus, qui dat omnibus affluenter: & proculdubio, quod naturæ nostræ possibilitate aggredi non valemus, eius auxilio faciliter percurrimus.* Sequitur: *Et si fugientes gehennæ penas &c.* Hoc loco sanctus Pater redditat-

Non solum corda, sed etiam corpora aptanda sunt obediētiæ.

Nostræ fragilitatis remedium.

Tempus bene operandi.

tentum discipulum ex parte pœnarum gehennæ infernalis: quæ præparatæ sunt sanctæ obediētiæ contemptoribus, secundum illud Psal. 118. *Maledicti qui declinant à mandatis tuis, sensus est: si fugere volumus gehennæ pœnas, & ad æterna peruenire gaudia, dum tempus habemus opportunum bene operandi, quod est tempus vitæ præsentis, operemur illa celeriter, quæ in perpetuum nobis expediant ad gaudiū & gloriam perfruenda.* In quibus verbis sanctus Pater attentum reddens discipulū ad auditum & obseruationem doctrinæ suæ, ex quatuor hortatur illum ad celeriter bene operandum, per obseruantiam & impletionem eorum, quæ dicta sunt de gradibus cælestis tabernaculi. Primò, de horrore pœnarum inferni, quæ præparantur cælestis doctrinæ contemptoribus: quod tangit in principio, cum dicit: *Et si fugietes gehennæ penas &c.* Proverbiorum 15. *Per timorem declinat omnis homo à malo.* Secundo, ex amore & desiderio vitæ æternæ, cum ait: *Ad vitam æternam volumus peruenire.* Vita æterna non datur peruersis, quia tales regnū Dei nō possidebunt. 1. Cor. 6. *Nō datur occisus, sed operantibus.* In cuius signum dicitur Matt. 20. *Conuentione facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam.* Et ideo dicitur Proverb. 12. *Qui operatur terrā suam, Glo. i. animā exercet spiritualibus studijs, saturabitur panibus Glo. nunc virtutum, & tādē præmiōrum.* Qui autem sectatur ocium, stultissimus est. Glo. *Pro salute laborare negligens, inter stultos numerabitur.* quare dicitur Matt. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Tertio, ex congruitate & breuitate præsentis vitæ, cum ait: *Dum adhuc vacat,* i. dum tempus habemus opportunū, & in hoc corpore sumus. Itā nos Apostolus hortatur ad Galat. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Glo. *tempus seminandi, est præsens vita, quam currimus: in hac licet nobis, quod volumus, seminare: cum verò transierit, operandi tempus auferetur.* Quarto, ex necessitate loci, & post hanc vitam operandi impossibilitate. Et hoc tangit, cum dicit: *Et hæc omnia per hanc lucis vitā vacat implere, currendū & agendum est &c.* In huius quippe vitæ luce, tantum adest facultas bene operandi: in alia verò vita, non operandi, sed pro factis recipiendi mercedem, locus est. quare dicit Sapiens Ecclesiast. 9. *Quodcunque potest manus tua facere, instāter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erūt apud inferos.* Et Apostolus 2. ad Cor. 6. *Eccē nunc tempus acceptabile, eccē nunc dies salutis.* Et Dominus Ioan. 12. *Ambulate, dum lucē habetis, vt vōs tenebræ (scilicet) mortis, non comprehendant.*

Tempus seminandi.

Alia vita locus est operis, sed mercedis.

TRACTATVS IIII. In quo de suauitate & humanitate praeceptorum huius regulae.

Constituenda est ergo à nobis Domini schola seruitij in qua institutione &c. In hac parte prologi sanctus pater Benedictus discipulū suum reddit docilem: & hoc ex humanitate & suauitate praeceptorum ipsius Regulę: ex qua sequitur facilitas adimplendi. Circa quod dicit sic sanctus pater: Constituenda i. disponenda est ergo à nobis Domini schola seruitij. Scholā in hoc loco, monasticam disciplinam vocat. Schola enim Gręcę, vacatio dicitur. Et rectę. Nam qui in virtutū studio proficere cupit, & in consummatum exire discipulum, necesse est vt à terrenis & mūdānis solitudinibus separat, integro animo, mēteq; libera ipsi monasticę incumbat disciplinę. Vndē Psalm. 45. Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. Et Ecclesiast. 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. In qua institutione nihil asperum, nihil graue nos constituturos speramus. Ecce vndē discipulum reddere curat docilem. Sanctus quippe pater, sapientissimum ac humanissimū imitatus legislatorem Dominū nostrum, qui ait: Iugum enim meum suauē est, & onus meum leue. Matt. 11. Et de quo beatus Ioā. ait, Mandata eius grauiā non sunt. regulā instituit, nihil asperitatis aut grauitatis, sed humanitatis plurimum, habentem: & hoc, maximē virtutum & religionis amore feruentibus. A manti quidē nihil est difficile. August. 1 lib. confess. Qui amat, nō laborat. Omnis enim labor non amantib; grauis est: solum amor est, quod nomen difficultatis erubescit. Idem in lib. de bono viduitat. Nullo modo onerosi sunt labores amantium. Sequitur: Sed et si quid paululum restrictius &c. quasi diceret: Si quid dicitate ratione aequitatis aliquid districtius, siue durius, siue asperum processerit, quod vna duarum causarum contingit, videlicet vel propter emendationem vitiorum, sicut in pertinentibus ad macerationē carnis: cuiusmodi sunt ieiunia, vigiliae, labores, poenitentia. Dicitur enim Actuum 3. Poenitemini, vt deleantur peccata vestra. Vel secundō propter obseruationem charitatis & pacis, sicut in pertinentibus ad iustitiam. Parit enim iustitia pacem. Psalm. 84. Iustitia & pax osculatę sunt. Et Isa. 32. Fructus iustitię, pax. Noli terreri, noli refugere propter hoc viam salutis, quę non nisi angusto initio est incipienda, dicente Domino Matt. 7. Quoniam angusta est porta & arcta, quę ducit ad vitam. Glo. Sat' angustum est, omnia pretermittere: vnum solum diligere, vnu querere, vnum con-

Schola.

Vacatio à terrenis, necessaria est monasticę disciplinę incumbenti.

1. Ioan. 5.

Amor non sentit laborem. † habetur tract. 48. in Ioannem.

Cap. 19.

Duabus de causis districtius aliqd constituitur.

Vndē pax oritur.

Angustia vię vitę describitur.

tinuē pulsare: omnia prospera non ambire, & aduersa non timere: quę omnia monasticę vitę disciplina continet & docet. Processu verō conuersationis &c. quasi diceret: Nullus timeat, nullus expauescat viam hęc ingredi salutis: & si initium habeat angustum & arctum. Via enim virtutis in principio habet aliquid difficultatis, quia inconsumata est. Hieron. In suauem & asperā fecit nobis viam virtutum longa consuetudo peccandi. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem, Ecclesiastes 11. & tamen lux solis contristat oculos tenebris assuetos. Sic vita virtutum in principio est molesta: sed postea iocunda efficitur gratia & assuefactioe. Et hoc est quod sanctus pater dicit: Processu verō conuersationis & fidei, dilatato corde per dilectionem iustitię, multa suauitate percurritur. Vndē Psalm. 118. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Dilatio cordis, vt ait Augustin. in Glo. est iustitię delectatio. Hoc munus est Dei, vt in praeceptis eius non timore, sed delectatione iustitię dilatemur. Proverbiorum 4. Ducā te per semitas equitatis, quas cum ingressus fueris, non ardebuntur gressus tui. Hugo de sancto Victore, in libro de arca Noe: Inter amorē Dei & amorē mundi, hęc est differentia, quod in principio amor huius mundi, dulcis esse videtur, sed finem habet amarū. Amor autem Dei, ab amaritudine incipit: sed vltima eius, plena sunt dulcedine. Vsq; quenter exponens, quę sit principalis intentio institutionis scholę diuini seruitij, subiungit, dicens: Ideo constituenda est à nobis diuini seruitij schola, vt ab eius magisterio i. doctrina vsque ad mortem in monasterio perseverantes, passionibus Christi per patientiam participemus, vt regni eius mereamur esse consortes. Benē dicit, perseverantes: quia incipere, parū est: nec proficit, nisi consummare contingat. Mat. 10. Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Dicit, in monasterio. Monasterium dicitur, quasi vnus statio. Monos enim Gręcę, vnus Latinē dicitur: ergo monasterium propriē est, vbi vnus solus habitat, vel vbi plures, sub vna voluntate atq; vno desiderio, omnipotenti Deo religiosē famulantur. Vndē Augustinus super Psalm. 132. Qui sic viuunt, vt vnum hominē faciunt: vt sit illis verē, quod scriptum est, anima vna & cor vnum: rectē dici possunt vnus solus. Benē dicit, CHRISTI passionibus participemus, vt regni eius mereamur esse consortes: quia, vt dicit beatus Paulus vas electionis, 2. ad Corinth. 1. Sicut socij passionis estis, scilicet in præsenti: sic eritis & consolationis eternę, vt dicit Glo. Et 2. Cor. 2. Si sustinemus, & conregnabimus. FINIS PROLOGI. QVO-

Via virtutis difficilis in principio, & quæ

Comparatio aptissimi.

Dilatatio cordis.

Inter amorē Dei & mundi quid differat.

Principalis intentio huius institutionis.

Incipere, parū est.

Monasterium.

Quō viuēs in congregatione, morachus dicitur.

QUONIAM nō parua apud multos verifatur difficultas, de qua plurimā alia oriuntur, quomodo & quantum sit regularis ista institutio sancti Benedicti pensanda: vtrum videlicet cuncta quę continet, putanda sint esse praecepta, & consequenter damnosa transgrediēti, an consilia tantum vel monita: & ob hoc, nullius aut nō magni sit ponderis ipsorum professio, aut nō grauis culpę ipsorum prauaricatio: An certē quaedam sunt deputanda praeceptis, quaedam pro simplicibus monitis in institutis reputanda: Expedire plurimū iudicamus, hanc ipsam ambiguitatē p nostra paruitate in hoc loco antē illucidare, q de ipsius regulę institutis aggrediamur tractatū.

Quid in sequenti tractatu intendat D. Cardinalis.

TRACTATVS V. In quo declaratur, quod non omnia in Regula sancti Benedicti contenta, cadunt sub praecepto.

QVOD autem nō omnia in regula ipsa contenta, vim habeat praeceptorū, pater ipse clarissimus beatus Benedictus, in ipsius regula exordio aptissime demonstrat, cum ait: Ausculta, o fili, praecepta magistrī, & admonitionem p̄ patris libenter excipe. Ecce quā aperte loquitur, non omnia per eū tradita in hac regula discipulis obseruanda, ex intentione sua praecepta esse, sed quaedam admonitiones. Pro cuius partis pleniori intelligentia, exponendū in primis est, quid importetur nominib; p̄cepti, consilij, admonitionis, constitutionis, iniunctionis, & cōsuetudinis. Ad quę resoluuntur omnia, quę in religionibus obseruanda ipsarum professoribus proponuntur. Praeceptum, dicitur iussio vel imperium faciendi aliquid vel non faciendi. Faciendum autem dicitur, quod est debitum fieri, vt honorare patrem. Non faciendum autē, quod est debitum non fieri, vt non mœchari. Iussio vel imperium, est superioris: sicut obedire, minoris. Vel sic potest describi: Praeceptū siue iussio, est voluntatis superiorum expressio, necessitatem indicēs, de faciendo vel non faciendo, ci qui est inferior. Admonitio verō siue consilium, est incitatio seu excitatio ad bonum faciendum, vel malum vitandum. Differt autem monitio siue consilium, à praecepto, in tribus. Primō, quia praeceptum semper est superiorū: consilium verō & admonitio, non modō superioris est, sed etiam parū aut inferioris, secundū illud Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripere eū inter te & ipsum solum. Secundō, quia praeceptum, de se adimplendi necessitatem importat. Consilium verō & admonitio, ex natura sua nō: sed in optione ponitur eius cui datur, secundū illud Gregorij ca. 3. quod prae-

Præceptum quid sit.

Admonitio

Consilium à praecepto differt in tribus.

cipitur. 14. q. 1. Quod praecepitur, imperatur: & quod imperatur, necesse est fieri: si non fiat, poenam habet. Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi praeceptū, necessitas seruantis vel imperantis est. Tertiō, quia praeceptum obligat ad culpā: admonitio verō, de sui natura non obligat, sed ex cōtemptu potest obligare. Nō enim sine culpa potest esse, quod aliquis contemnat admonitiones Maiorum illorum, quibus obedire tenetur. Constitutio dicitur ius scriptū. dist. 1. §. cum itaq;. Constitutio conuenit cum praecepto: quia sicut praecepere, superioris est: ita cōstituere, siue legem condere, di. 2. ca. cōstitutio. Constitutio aut edictum est, quod Rex vel Imperator constituit vel edidit. Differt autē à praecepto, in duobus. Primō, quia praeceptum quandoquē datur in scriptis, quandoquē non. Constitutio est lex redacta in scriptis, dist. 1. ca. ius. Lex est constitutio scripta, & in §. cum itaque, quę in scriptis redacta est, cōstitutio siue ius vocatur. Secundō differt, quia praeceptum semper inducit necessitatem adimplendi. Constitutio verō, non semper: quoniam, vt videbitur in sequentibus, non omnes constitutiones sunt praeceptorū, sed quaedam sunt simplices. Differunt autem, constitutio & admonitio, in multis apud aliquos religiosos. Quauis enim omnis constitutio debeat esse in scriptis, nō tamen quicquid est in scriptis, est constitutio. Differunt igitur primō ex parte eorum, de quibus fiunt: quia constitutiones fiunt de magis necessarijs, aut magis expedientibus: admonitiones verō, de quibusdam, quę non reputantur adeo necessaria, vel adeo expedientia, vel adeo cōmunia aut perpetuō seruanda. Secundō differunt in stabilitate. Non enim adeo sunt stabiles admonitiones, vt constitutiones: facilius enim reuocantur admonitiones, quā constitutiones. Tertiō differunt in obseruantia. Non enim apponitur tanta cura in religionibus ad obseruantiam admonitionum siue consiliorum, sicut constitutionum. Quarto differunt ex parte contentium: quia facilius fiunt admonitiones. Vndē nō solum capitulū quodlibet, sed etiā plati quęcunq; facere possunt huiusmodi admonitiones, quod nō est de cōstitutionib;. In iunctio verō, dicitur impositio alicuius faciendi vel nō faciēdi, ab eo qui habet potestatem in aliu: vt quādō iniūgitur aliqua oratio in capitulo à prelato: & alia huiusmodi. Differt autē iniunctio à simplici admonitioe: quia iniunctio semper fit à superiore potestate habete: admonitio verō, sicut dictū est, quādōq; à pari vel inferiori fit. Cōsuetudo verō dicitur lex non scripta, sicut ea sunt quę longēuo vsu obseruata sunt in Ordine: de quibus à patribus nihil certum in scripturis statu-

Constitutio quid sit.

Constitutio differt à praecepto in duobus.

Constitutio & admonitio in multis differunt.

Constitutiones siue admonitiones q̄s possunt facere.

Iniunctio quid sit.

Iniunctio & admonitio differunt.

Cōsuetudo, consuetudinibus non vilis auctoritas.

AN CONTENTA IN REGVLA OMNIA, SINT PRAECEPTA:

tum reperitur. Talis autem consuetudinis vsusq; longevi non vilis auctoritas est: vt dicitur in c. consuetudinis. dist. n. Secundo notandum, quod quemadmodum in regula Euangelica no omnia quae proponuntur, sunt praeepta, sed quaedam eorū proponuntur quae vim habent praeeptorum, sicut est illud: Diliges Dominū Deū tuum &c. quaedam verō, tanquā simplices admonitiones, per modum consiliorū, sicut est illud Luc. 6. Si quis te percusserit in vnam maxillam, praebē ei aliam. Sic in regula sancti Benedicti, no omnia in ea cōtenta, praeepta sunt: sed quaedam traduntur per modum praeepti, quaedam verō proponuntur per modum ordinationis cuiusdam, vel statuti, aut simplicis admonitionis: quod videtur notare (sicut dictū est) sanctus pater in ipso exordio Regulae, cum dicit: *Ausulta, o fili, praeepta magistri, & admonitiones p̄ patri libenter excipe.* Si quaeritur, quomodo distingui possunt & cognosci, quae sunt praeepta in regula, quae simplicita statuta, aut ordinationes, siue admonitiones: maxime, cum ex forma verborum regulae, nulla quandoq; appareat facta distinctio. Respondetur, quod sicut vbi sacra scriptura vniformiter loquitur, per rationem & doctrinam sapientū docemur, quae sunt praeepta, & quae consilia, & exhortationes simplices, ita in praesenti loco cognoscitur per rationem quidem: Quia non est verisimile, quod vir sapiens & diuino spiritu repletus, regulae institutor, intenderit singula in regula cōtenta, vim habere praeeptorum: quia sic iam non esset regula, qua spirituales in viam paradisi dirigerentur: sed potius in fernalis mscipula videretur laqueis plena, qua anima a diabolo illaquearetur. Per doctrinam etiā sapientum potest haberi ista differentia & distinctio, inter ea quae praeepta sunt, & quae non. Pro quo notandum, quod praeeptum, sicut in praecedenti articulo dictū est, importat rationem debiti: intantum ergo aliquid cadit sub praeepto, in quantum habet rationem debiti. Est autem aliquid debitum dupliciter. Vno modo per se, alio modo propter aliud. Per se quidē, siue secundum se, debitū est in vnoquoq; negocio id, quod est finis, quia habet rationem per se boni. Debitum verō propter aliud, est, quod ordinatur ad finem, siue quo non potest ad finem perueniri: sicut medico per se debitum est, vt sanet: propter aliud autem, vt det medicinā, vel indicat dietam. Id verō, quod ordinatur in finem, vt melius atq; expeditius, siue facilius quis finem consequatur: si sine hoc possit aequaliter finis haberi, non habet rationem debiti. Status autem religionis, cum disciplina quaedam sit vel exercitium per-

ueniendi ad perfectionē: & perfectio hominis in hoc consistit, quod totaliter Deo adhæreat, quod fit per charitatē perfectā: finis religionis principalis est, perfecta charitate vniri Deo. Dicit in collationib; patrum Abbas Moyses, de religiosis loquēs: Ieiuniorum inedia, vigiliis, labores, corporis nuditatem, lectionem, ceterasq; virtutes debere nos suscipere nouerimus, vt ad perfectionem charitatis istis possimus condescendere. Dionysius etiam 6. ca. caelestis Hierarch. dicit, eos qui nominantur Dei famuli, ex Dei puro seruitio & famulatu vniri ad amabilem perfectionem. Præterea Isidorus lib. etymol. Religio indē appellata est, q̄ per eam vni Deo animas nostras religemus ad cultū diuinum vinculo seruiendi. Secundarius autem finis, quasi dispositiuus ad principalē, est puritas & rectitudo cordis, quae consistit in interioribus actionibus aliarum virtutum. Vnde Apost. 1. Tim. 1. Finis p̄cepti, est charitas de corde puro, & cōscientia bona, & fide nō ficta. Et ad Roman. 6. Habetis fructū vestrum in sanctificationē. Quibus notatis, habenda est in praesenti materia talis consideratio: Aut enim illa quae ponuntur in regula, se habent tanquā finis regulae suae, tanquā essentialiter facientia ad finē regulae: quae est, vt dictum est, perfectio charitatis, cui commodi sunt omnes interiores actus virtutum, quorū mater est charitas, secundum illud 1. Cor. 13. Charitas patiens est, benigna &c. Et talia omnia iudicanda sunt praeepta, etiam si sub p̄cepti modo non exprimantur, sicut ea quae de dilectione proximi, de iustitia & de humilitate, de patientia, de castitate, & huiusmodi statuta leguntur. Si verō ea quae ponuntur in regula, non sint debita secundum se, sed ordinantur gratia alterius, vel sunt talia, siue quibus finis religionis haberi non potest, & huiusmodi: sub p̄cepto aut voto religionis cadere intelliguntur, sicut est voluntaria paupertas, perpetua continētia, & obedientia. Si verō sint talia, quod sine eis possit haberi finis, talia nō intelliguntur esse praeepta secundum se: sicut sunt constituta de silentio, de abstinentia carniū, de vigilijs, de aliquibus ieiunijs regularibus, & huiusmodi, quae pertinent ad macerationem carnis. Talia enim cum non habeant rationem debiti secundum se, nec necessarij in ordine ad consecutionem finis religionis, licet sint dispositiuā ad melius & expeditius consequendum, nō sunt habenda tanquā praeepta: etiam si sub modo p̄cepti in regula videantur designari: sed sunt ordinationes, aut instituta quaedam, aut simplices admonitiones. Nō enim est inconueniens, quod aliqua sub modo p̄cepti designentur, quae tamē de-

Finis religionis quae. Cassianus colla. 1. c. 7.

Lib. 10. c. 17. Religio vnde appellata.

Charitas omnium virtutum mater. Determinat quae iudicanda sint praeepta.

Pulcherrima distinctio q̄ pro consilijs sint habenda.

Deut. 6.

Nō omnia contenta in reg. s. Benedicti praeepta sunt. Applicatio ad praedicta

Quō intel. ligi possit, quae p̄cepti, quae consilij vim habeant in Regula.

Ratio, q̄ non omnia contenta in regula, sint praeepta.

asse aliquid debiti, dupliciter.

Status religionis quid sit.

Quaedā habent modū & intētiō. nem praeepti. Ioan. 15. Quaedā vero intētiōnem, & nō modum. Exod. 20. Quaedam modū & nō intētiōnem. intentionē praecipientis, vim praeeptorū non habēt. Pro quo notandum, quod quaedam reperitur in libris diuinis, quae habēt in se modum & intētiōnem praeepti, vt est illud: Hoc est praeeptū meum, vt diligatis &c. Quaedam verō sunt praeepta, & intētiōnem habent praeeptorum, quā nō non modum praeepti: sicut est illud, Nō furtum facies. Quaedam quae habent modū praeepti, sed nō intētiōnem: vt est illud de sanatione surdi & muti: Marc. 7. Praeeptit eis, nē cui dicerent. Quis enim audeat dicere, quod intēderet eos Saluator noster praeepto ligare ad mortale? & quod illi praedicando Christi miraculum plus, & quanto plus praecipiebat vt tacerēt, peccassent mortaliter: quod fuisset, si illud intētiōnem habuisset praeepti. Itē in iure Canonico huius rei etiā habemus exemplū: vt est illud in c. Dilectissimis. 12. q. 1. quod beatus Clemens de communi vita Apostolorū imitanda loquens, dicit: Doctrinis & exemplis Apostolorum obedire praecipimus. Exponitur in Glo. id est, monem. Et subdit: Quia si hoc praeciperet, deformaret statū Ecclesiae vniuersalis. Verūm pro maiori declaratione huius articuli, arguitur aliquibus medijs contra iam dictam cōclusionem. Et primō per illud, quod ext. nē clericici, c. relati. habetur, vb. dicitur: Relati est nobis, quod monachi de N. viuūt seculariter, & alios exemplo corrumpunt. Ideoq; mandamus, quatenus eos ad obseruantie regulae, appellatione remota, compellamus. Non videtur autem aliquis compellendus ad obseruantiam aliquorū, nisi quae habent vim praeepti. Ergo videtur, quod tota regula cadit sub praeepto. Item secundo per illud, quod in fine prologi regulae suae beatus Benedictus dicit: *Preparanda sunt corda & corpora, sanctae praeeptorum obedientiae militauit.* vbi videtur innuere, quod omnia in Regula contenta, sunt praeepta. Tertiō arguitur ad idem per illud, quod beatus Bernardus in lib. de praeepto & dispensatione, ad quaestionem hanc, Vtrum omnia in regula beati Benedicti, putanda sint praeepta? Respondens, ita dicit: Omnia proinde sancti Benedicti instituta, exceptis sanē nonnullis de spiritualibus: verbi gratia, de charitate & humilitate, māfuetudine, quae non tam ipsum constat instituisse, quā Deum: & ob hoc, penitus non esse inamutanda. Decetero, reliqua vniuersa, non p̄fitentibus quidem, monita tantum seu cōsilia censenda sunt. nec grauant nō obseruata, cum tamen p̄fitentibus, in praeepta, prauaricantibus, in crimina fiāt. Præterea etiā vniuersa in regula cōtenta, non modō dicit esse praeepta, sed necessaria. Istis non obstantibus, dicendū est sicut prius, quod nō omnia in regula contenta, sint praee-

Exemplū.

Arguit cōtra iam dictam cōclusionem, videlicet q̄ nō omnia contenta in regula, cadit sub praeepto.

Cap. 2.

Responsio ad obiecta.

pta: sed quaedam sic, & quaedam nō. Ad primum argumentum, sumptū de c. relatum, respondetur, vt Ioan. An. in nouella, qui in Glo. illius c. ita dicit: Argumentum, q̄ pro. regula est in praeepto, quod intelligas indistinctē, quo ad tria substantialia. Alia aut non credo esse in praeepto, aliās vix vnus monachus de mille saluaretur. Ad secundum dicendum primō, quod ex illo verbo regulae nō habetur, q̄ sanctus vir Benedictus vniuersa in regula constituta, praeepta esse voluerit: sed aliqua tantum, quae principaliter sunt instituta, vt potē mag. s. intransea seu proxima fini ipsius religionis. Ad tertium dicendum, quod B. Bernardus non accipit praeeptum stricto modo sumptum, prout dicit iussione superiorum cum intētiōne ligandi virtute obedientie eum, cui iniungitur, ad complendum id quod iubetur: sed accipit praeeptū largo modo, pro quacūq; simplici iussione, ordinatione, impositione, prohibitione alicuius rei: sicut dicuntur praeepta artis Grammaticae, i. regulae quaedam siue instituta. Et similiter non accipit necessarium pro eo, sine quo ordo virtutis esse non potest, aut pro eo, sine quo finis attingi non potest religionis, cuius transgressio est criminalis: sed accipit necessarium, prout distinguitur contra liberum, pro eo scilicet, quod nō est amplius in optione, arbitrio, aut potestate eius, cui iniungitur, non faciendi sine culpa aut pœna aliqua. Et hoc modo, quicquid in regula instituitur aut iubetur fieri, p̄fessoribus religionis, potest dici necessariū. Vnde Bernar. in principio libri de praeepto & dispensatione, sic dicit: Itaque, vt sentio ego, regula sancti Benedicti, omni homini proponitur, imponitur nulli: prodest, si deuotē suscipitur & tenetur: nō tamen, si non suscipitur, obest. Quod autem in voluntate suscipientis est, nō in potestate proponentis, voluntarium merito dixerim, non necessarium. Attamen hoc ipsum, quod dico, voluntarium, si quis ex propria voluntate semel admisserit, & promiserit, deinceps tenendum, profectō in necessarium sibi ipse cōuertit: nec iam liberum habet dimittere, quod antē tamen non suscipere liberū habuit. Item infra, facta distinctione praeeptorum maximorum & minorum, & loquendo de minimis, sicut est interdictum verbum ociosum, & interdictum silētium, dicit sic: Hæc siquidē si contra mandatum non veniunt, non peccata sunt. Accedente mandato, si quo minus obseruentur, in peccatū reputatur, non tamē in crimen: ita sanē, si per surreptionem aut obliuionem, non autem per cōtemptum, horum transgressio contigerit.

Quō tota regula dicitur cadere sub praeepto.

Diuersimodē aliquid dicitur necessarium.

Cap. 2.

Cap. 11.

TRACTATVS VI. In quo declaratur, an omnia in regula sancti Benedicti contenta, obligent ad peccatum mortale.

Articulus iste & ex superioribus ita clarus videtur, vt non esset opus aliquid addere: nihilominus pro maiori euidetia presentis materiae, & consolatione ampliori simplicitatis religiosorum, inducendae sunt rationes in speciali ad idem: ostendentes, quod religiosus non semper peccat mortaliter, transgrediendo ea quae sunt in regula. Prima ratio: Non omnia in regula contenta, proponuntur sub praecipio, seu habent vim praecipii, vt iam apertissimum est ex cap. praecedenti. Ergo non quaelibet transgressio eorum quae in regula S. Benedicti continentur, est peccatum mortale, sed aliqua erit venialis. Consequenter est manifesta ex superius dictis. Secundum sic: Non quaelibet transgressio eorum, quae continentur in lege diuina siue regula Euangelica, est mortalis. Ergo similiter dicendum est de Regula B. Benedicti, quae exemplata est ab illa. Vnde sicut in his, quae proponuntur nobis in lege diuina, quaedam sunt quae ad eum obligant, quod transgrediendo quis peccat mortaliter: quaedam, quae transgrediendo peccat venialiter: quaedam, quae transgrediendo, nullo modo, quia sunt solum incitationes: ita sumendum est in regulis & statutis, quae viri Dei spiritum habentes, tradiderunt. Vnde Bernardus libro de praecipio & dispensatione, respondendo ad argumentum cuiusdam, dicentis, quod si Praelatorum iussionibus tantum tribuendum esset, quantum si diuinitus traderentur, iam monacho nihil poterit esse veniale peccatum vel leue: dicit inter alia, ipsa Euangelica praecipia multum inter se discrepare & merito obseruationis, & transgressionis periculo. Et infra: Nonne veritas in Euangelio sub nominibus trabis & festucae, graues leuesque, discernit in obedientiae culpas? Nonne ipsa disputante, immo diffiniante, gradatim nobis dicitur, quae cuique reatu poena debeat, dum alium iudicio, alium consilio, alium gehennae reum esse protestatur? Quenam ergo consequendi necessitas cogit, vt si magistris diuina datur in suis praecipis autoritas, nullum ideo iam monacho leue aut veniale peccatum inueniri posse putetur, & quod vniuersae eius actioni crimine insidietur inobedientiae? Esto: sit crimen, cui poenalis illa gehenna, vel gehennalis poena assignatur: quale, quae so, illud diffiniemus esse crimine, quod veritate iudice, reum tantum facit iudicio? nec tamen diffinibimus esse reatum, quod vel hactenus reum statuit, quod si reatum & peccatum: porro omne peccatum, contra Dei mandatum praesumitur: quod autem contra mandatum praesumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur, quod irasci fratri, & inobedientia sit, & crimen non sit. Et vni inuentum est monacho leue ac veniale peccatum, quodque non humani, sed diuini mandati statuat transgressor. In hoc genere sunt transgressionis, nonnulla stultiloquia, seu vaniloquia, & quaeque ociosa dicta, facta & cogitata: huiusmodi enim nunquam, nisi contra mandatum & Dei mandatum, vsurpantur: peccata quippe sunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia, & non criminalia, reputantur, excepto, cum per contemptum vertitur in vsu & consuetudinem: & nunc non peccati species, sed peccatis intentio, pensatur. Haec Bernardus. Cum ergo ita sit de regula Euangelij, sequitur quod similiter dicendum sit de regula S. Benedicti: videlicet, quod non quaelibet transgressio contentorum in regula, sit mortalis. Tertio sic: In legibus humanis, siue civilibus, siue canonicis, non quaelibet transgressio statuti legis, facit dignum poenam mortis corporalis, vt patet manifeste: ergo multo minus quaelibet transgressio statutorum regule S. Benedicti, quae suauior benigniorque esse debet, dicenda est obligare ad poenam mortalem animae. Quarto sic: Status religionis est securior, quam status secularis vitae. Vnde Gregorius in principio Moralium, comparat vitam secularem maris fluctuanti: vitam autem religionis, portui tranquillo. Sed si quaelibet transgressio eorum, quae in regula continentur, est peccatum mortale: sequeretur, quod religiosus non esset portus tranquillitatis, sed naufragium flebile: & quod vita secularis esset securior: quod non est verum. Quinto sic: Cum spiritus sanctus benignus sit & suauis, vt dicitur Sapientiae 1. immo ipsa benignitas: non est credendum, quod beatus Benedictus spiritu sancto plenus, gladio extracto omnia mandauerit, quae agenda a filiis suis decreuerit, gladio enim extracto aliquid mandatur, cum non implens illud, morte punitur. Sexto sic: Ipse se nominat pium patrem in principio regulae, cum ait: *Ausculta, o fili, praecipia magistri, & admonitiones patris libenter excipe.* sed non est pietatis paternae, sed crudelitatis tyrannicae, pro neglectu vel transgressionem cuiuscumque, quod iniungitur, velle mori, & maxime morte spirituali, filium suum: ergo sequitur, quod non fuit mentis beati Benedicti, vt transgressio cuiuscumque statuti regulae suae, esset peccatum mortale. Septimo sic: Beatus Gregorius in libro dialogorum, commendans beatum Benedictum, dicit, quod scripsit regulam monachorum, discretionem praecipuam. Si ergo transgressio cuiuscumque statuti illius, peccatum induceret

Religiosus non semper peccat mortaliter, transgrediendo regulam.

Non quaelibet transgressio legis diuinae, est mortalis.

Cap. 14.

Euangelica praecipia multum inter se discrepant, & quomodo.

Non peccati species, sed peccatis intentio, pensatur.

Status religionis, est securior, quam status secularis.

lib. 6. ca. 26.

lib. 2. ca. 36.

Monachus frangens si lentum post Completorium.

Cap. 7. Nemo praesertim se regulam seruaturum.

Determinatio sancti Thomae, vtrum religiosus transgrediendo regulam, semper peccet mortaliter.

In qualibet regula aliquid continetur dupliciter.

Votum praesertim principaliter tria.

ceret mortale, non esset discretionem praecipua, immo esset indiscretissima. Vnde sanctus Thomas in quolibeto primo, ar. 20. dicit, quod stultum esset, putare quod monachus frangens silentium post Completorium, peccaret mortaliter. Octauo, hoc idem arguitur ex parte eius, ad quod religiosus huius regule, voto professionis se adstringit. Et arguitur sic: Monachus profitendo, non vult se regulam seruaturum: ergo cum non videatur se voto obligare ad singula, quae continentur in regula, non est dicendus mortaliter peccare transgrediens quodlibet, quod in regula continetur. Consequenter patet. Sed quod monachus non praesertim se regulam seruaturum, accipitur expressè ex c. 58. eiusdem regule. Dicit etiam Bernardus lib. de praecipio & dispensatione: Nemo, cum praesertim se regulam seruaturum, sed determinate secundum regulam, sui quisque, conuersatione se dirigere pollicetur. Item in eodem: Professio sic se habet: praesertim non quidem regulam, sed obedientiam secundum regulam. Item S. Thomas quolibeto 1. ar. 20. dicit: B. Benedictus statuit monachum profiteri, non quidem obseruare regulam. Sed quod proficiscens promittat conuersationem morum suorum secundum regulam, hoc est dictum, vt secundum regulam dirigat mores suos. Cum ergo non omnia sint praecipia, quae in regula continentur, vt supra ostensum est, nec monachus profiteatur omnia seruare, quae sunt in regula contenta: manifestum est, quod nullo modo dicendum sit, quod religiosus semper peccet mortaliter, transgrediendo ea quae sunt in regula. Pro huiusmodi vero verissimam conclusionem ampliori notitia, inducenda est determinatio S. Thomae in secunda 2. q. 186. ar. 9. vbi quaerit: Vtrum religiosus semper peccet mortaliter, transgrediendo ea quae sunt in regula? Qui respondens ita dicit: Dicendum, quod in regula aliquid continetur dupliciter. Vno modo, sicut finis regule: puta ea, quae pertinent ad actus virtutum: & horum transgressio, quantum ad ea quae cadunt communiter sub praecipio, obligat ad mortale: quantum vero ad ea quae excedunt communem necessitatem praecipii, non obligat ad mortale, nisi propter contemptum: quia religiosus non tenetur esse perfectus, sed ad perfectionem tendere, cui contrariatur perfectionis contemptus. Alio modo continetur aliquid in regula, pertinens ad exterius exercitium: sicut sunt omnes exteriores obseruationes, inter quas sunt quaedam, ad quas obligatur religiosus ex voto professionis. Votum autem professionis, respicit principaliter tria, scilicet paupertatem, continentiam, & obedientiam. Alia vero omnia, ad haec ordinantur. Et ideo transgressio horum trium, semper obligat ad mortale. Aliorum autem transgressio non obligat ad mortale, nisi vel propter contemptum regule, quia hoc

directe contrariatur professioni, per quam aliquis vult regularem vitam: vel propter praecipitum siue oretentis a Praelato factum, siue in regula expressum: quia hoc esset, facere contra obedientiae votum. Haec sanctus Thomas. Sed arguitur contra istam conclusionem. Primum sic: Facere contra votum, est peccatum mortale: vt patet per illud, quod Apostolus dicit 1. ad Tim. 15. quod viduae quae volunt nubere, damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt: sed religiosus voto professionis ad regulam adstringitur: ergo peccat mortaliter, transgrediendo ea quae in regula continentur. Secundum sic, per illud quod scribitur in ca. 58. *Si habita, inquit, deliberatione, promiseris se omnia custodire, & cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in congregatione.* Cum ergo ille qui recipitur, se omnia custodire polliceatur, si aliquid eorum non custodit, transgressor est promissionis vel voti: sed talis transgressio est damnabilis, ergo &c. Tertio ad idem facit, quod subditur eodem cap. *Suscipiens autem in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum, & obedientiam coram Deo & sanctis eius: vt si aliquando aliter fecerit, a Deo se damnandum sciat, quem iridet.* Quarto: Impletio voti, sicut impletio iuramenti, cadit sub praecipio, secundum illud Num. 30. *Si quis virorum votum Deo vouerit, aut sub praecipio se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum: sed omne quod promissit, implebit.* Aut ergo est voti transgressio, cum monachus transgreditur aliquid eorum, quae in regula continentur, quae ante professionem erant in differentia, aut non. Si sit, transgressio illa est damnabilis: si non, tunc transgressio illa non videtur culpabilis: cum nulla alia ratio offensae inueniatur ibi: ergo in transgressionem talium vel est mortalis culpa, vel nulla: sed non est dicendum, quod nulla: ergo sequitur, quod erit mortalis. Quinto sic: Regula imponitur religioso, sicut lex quaedam: sed ille qui transgreditur praecipitum legis, peccat mortaliter: ergo videtur, quod monachus transgrediens ea quae sunt in regula, peccat mortaliter. Sexto: Contemptus inducit peccatum mortale: sed quicumque frequenter aliquid iterat, quod non debet facere, videtur ex contemptu peccare: ergo videtur, quod religiosus frequenter transgrediens ea quae sunt in regula, peccet mortaliter. Septimo dicit canon in c. carnem, de cons. dist. 5. quod monachi non debent comedere carnes: & si contrafecerint, debent incarcerari: sed talis poena non infligitur, nisi pro peccato mortali: ergo monachi comedendo carnes, & ita transgrediendo alia similia in regula contenta, peccant mortaliter. Responsio: Istis non obstantibus, dicendum est, quod monachus transgrediendo

Adhuc arguit contra praedictam conclusionem.

Impletio voti, cadit sub praecipio.

Contemptus inducit peccatum mortale.

Responsio ad obiectionem.

do ea quæ sunt in regula sancti Benedicti, non semper peccet mortaliter. Ad primū argumentum respondetur, negādo quod monachus sancti Benedicti profitetur regulam, sicut supra dictum est: sed profitetur viuere secundū regulam, id est, tendere ad hoc, quod mores suos informet secundū regulam, sicut secundū quoddam exemplar. Vnde ex voto obligatur ad seruanda ea, quæ ponuntur in regula, tanquā præcepta, quæ prælatus secundū tenorē regulæ sibi præcipere voluerit. Cætera verò, quæ non continentur in regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto: vnde ea præmittēs, non peccat mortaliter: Non autem omnia quæ in regula continentur, sunt præcepta, vt responsum est: sed quædam sunt admonitiones siue consilia, quædam verò ordinationes siue statuta: vt q̄ post Completorium nemo loquatur. huiusmodi aut statuta quæ in regula continentur, nō habent vim præcepti. Sicut nec prælatus statuens aliquid, intendit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est enim prælatus, quasi quædam regula animata. Vnde stultum esset putare, inquit sanctus Thomas, quod monachus frangens silentiū post Completorium, peccaret mortaliter: nisi fortè faceret hoc contra præceptum Prælati, vel ex contemptu regulæ. Vnde taliū transgressio vel omisio, obligat solum ad veniale: quia huiusmodi sunt dispositiōes ad principalia vota. Peccatum autem veniale, est dispositio ad mortale, inquantū impedit ea, quibus aliquis disponitur ad obseruanda principalia præcepta legis Christi, quæ sunt præcepta charitatis. In religione autem Prædicatorum, in qua cautissima & securissima est forma profitendi: quia nō promittunt seruare regulā, nec secundū regulā viuere, sed obedire secundū regulā: taliū transgressio vel omisio, ex suo genere nō obligat ad culpā, nec mortale, nec veniale: sed solum ad pœnā taxatā sustinendā, quia per hūc modū ad talia obseruanda obligatur, qui tamē possent venialiter vel mortaliter peccare ex negligētia vel libidine seu ex contemptu, vt dicit S. Thomas vbi supra. Ad secundū dicendū, quod verbū promittēdi, sumitur largē, vt nō importet obligationē voti, & est sensus, promiserit, id est, ostenderit se omnia velle custodire. Nō enim vult, p̄fitens, quod custodiat omnia quæ in regula continentur, vt superius ostēsum est. Ad tertiū dicendū, quod illud verbū regulæ: *si aliter fecerit, se damnandū sciat*: sic est intelligendū, si aliquandō contrariū p̄fessionī fecerit. Nō est autē dicēdus contrarium p̄fessionī facere pro transgressiōe cuiuscunq; eorū quæ in regula continentur, sed si promissionem de stabilitate, transgressus fuerit

Prælati est quasi quædam regula.

Peccatum veniale.

Fratrū Prædicatorum cautissima profitendi forma.

Verbū promittēdi, largē sumitur.

Quis dicitur contra riuū professiōni facere.

apostatando: vel promissionem de mortū cōuersione, seculariter viuēdo in monasterio: vel promissionē de obediētia, vel præceptū superiorū contemnendo. Ad quartū dicēdum, q̄ sicut in his quæ indicāt nobis voluntatē Dei, sine transgressiōe præcepti potest esse offensa: vt cū aliquis venialiter peccādo, id q̄d Deus dissuadet, cōmittit: vel quod suadet, dimittit vel negligit. Sic sine voti transgressiōe potest esse culpa circa hæc, quæ monacho indicant voluntatē patris spiritualis, vel Benedicti, vel Augustini, vel Abbatis: vt cū monachus monitū Abbatis transgreditur, vel statutum regulæ, quod probabiliter creditur nō esse præceptum, et sicut qui venialiter peccat circa ea q̄ sunt de iure naturali, vel diuino, non dicitur simpliciter inobediēs: sic nec ille qui venialiter peccat circa ea quæ in regula continentur, vel ab Abbate mandatur, dicitur simpliciter transgressor voti: sicut nec ille inobediēs reputatur, qui mandatū Prælati sine præcepto factū, transgreditur. Ad quintū dicendū, sicut iam dictū est, q̄ nō omnia quæ continentur in lege, traduntur per modū præcepti: sed quædam proponuntur per modū ordinationis cuiusdā, vel statuti obligātis ad certā pœnā. sicut in lege ciuili, nō facit semper dignum pœna mortis corporalis, transgressio statutorū legis: ita nec in lege ecclēsiæ oēs ordinationes vel statuta obligant ad mortale: & similiter nec omnia statuta regulæ S. Benedicti, siue Augustini. Ad sextū dicendū, q̄ falsum est, q̄ ex contemptu peccet semper, qui statuta legis transgreditur etiā frequenter. Nam, vt dicit S. Thomas, tūc cōmittit aliquis vel transgreditur regulā ex contemptu, q̄n voluntas ei renuit subijci ordinationi legis vel regulæ, & ex hoc peccat ad faciendū cōtra legē vel regulā. Quādō autē ecouersō propter aliquā particularem causam, putā cōcupiscentiā, vel irā, inducitur ad aliquid faciendū contra statuta legis vel regulæ, nō peccat ex contemptu, sed ex aliqua alia causa, etiāsi frequenter ex eadē causa vel alia simili cōmitteret. Sicut etiā August. dicit lib. de natura & gratia, q̄ nō omnia peccata cōmittuntur ex contemptu superbia: frequētia tamē peccati, dispositiue inducit ad contemptum, secundū illud Prouerb. 18. Impius cū in profundū venerit malorū, contemnit. Ad septimū respondetur, vt S. Thomas respondit in quolibeto 1. quod illa pœna de qua loquitur canon, infligitur monacho contumaciter & inobediēter comedēti carnes.

Quis aliquis nō dicitur transgressor voti.

Quis quis dicitur peccat ex contemptu.

Cap. 29.

TRACTATVS VII.
De multiplici commendatione vitæ cœnobarum, & de emolumentis bonæ societatis.

Licet

Cœnobarum in tribus præcellunt.

No. de obedientia.

Securitas vitæ communis.

Expauescētus mortis articulus.

Licet autē vtrunq; genus tam anachoretarum, quā cœnobarū, laudabile sit: genus tamē vitæ cœnobarum videtur præcellere in tribus, videlicet in præmio, & hoc est post mortem: in securitate, & hoc in morte: in emolumentō multiplici, & hoc in vita. Propter primū dicitur in Vitis patrum, quod cū essent ostēsi quatuor ordines in cœlo cuidā viro sancto, s. infirmantiū & gratias agentium, seruientiū infirmis in hospitalibus, solitariorū, & viuentiū in congregatione sub obediētia: & quartus appāreret sublimior, quæretī cur hoc, dictum est ei, quod oēs faciunt secundū voluntatē propriam: hi autē sub obedientia patrū viuētes, nō secundū voluntatē propriā faciunt quod faciunt: sed secundū alterius voluntatē, & ideo maioris virtutis sunt. Seneca: Hoc solum virtuti adijcies, quod propriæ voluntati detraxeris. Et cū maiori virtuti maius præmium debeatur, viuētibus sub obedientia maius præmiū debetur, ideo dicitur de Christo Phil. 2. Factus est obediens vsq; ad mortē: propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomē, quod est super omne nomen. Propter secundū dicitur de quodā eremita viro sancto, quod cū reuelata fuisset ei hora mortis propinqua, accessit ad cœnobiū propinquū, petēs ibidē recipi. Cū autē Abbas eidem in hoc difficultatē exhiberet, timens nē esset eis in grauaem propter senectutem & debilitatē: & ipse responderet, quod ipse citō moriturus esset, vt sibi fuerat reuelatū: & Abbas quæreret, quare ergo vis mutare statum pro tam modico tempore, cū multi possint ex hoc scandalizari & turbari? respondit, quod securus erat, trāsitum periculosum transire in societate, quā solum: & ideo cū transitus mortis esset periculosissimus, affectabat illum magis in societate transire, quā solum, expauescens illos inimicos, qui ibidē expectant. Qui receptus, post paucos dies mortuus est, ideo fratres in societate transcentes, securiorem habēt transitum mortis. O, quantum expauescēbat passum istum, qui dicit: O anima mea, quis erit ille paup̄, cū tibi occurrētia ceteruam illa teterima dæmonum mōstra videbis? O quā felix & securus, cui dicitur illud Prouerb. 3. Si dormieris, nō timebis: quiesces, & suauis erit somnus tuus. Nē timeas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo: sed quanto felicior, qui Dominum cum exercitu suo nō solum angelorum, sed etiā sanctorum fratrū, habebit à latere? Magna igitur in morte securitas in congregatione degētī. Propter tertiū dicitur Ecc. 4. Melius est, duos esse simul, quā vnū: habent enim emolumentum societatis suæ: quanto magis qui nō solum duo, sed quā multi sunt? habent siquidem emolumentum multum tantæ societatis. Sunt autem huiusmodi emolumenta nouem. Primum, est societatis acquisitio. Si enim tanta est virtus societatis cum muliere fideli, quod sanctificatur vir infidelis per mulierem fidēlem, sicut dicitur 1. Corinth. 7. quanto magis sanctificatur quis ex societate multorum honorum? Et ideo dicitur in Psalm. 17. Cum sancto sanctus eris, &c. Secundum, est sancta in bonum calefactio: sicut enim carbo frigidus accenditur ex adiunctiōe cum alijs ardentibus: ita etiam tepidi, ex societate feruentiū fratrum calefiunt. Ecclēs 4. Vnus quomodo calefiēt? & si dormierint simul duo, fouebunt se mutuo, & calefiēt. Tertium, est in bonum corroboratio. Prouer. 18. Frater qui iuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Sicut enim in ciuitate vnus murus alium corroborat, & turris turrem, &c. sic in corpore vnus congregationis, vnus ex alio corroboratur in bono. Igitur ex societate sancta tria prædicta sequuntur, scilicet virtutis acquisitio: & hoc, quo ad incipientes: virtutis feruor, & hoc, quo ad proficientes: virtutis firmitas, & hoc, quo ad perfectos. Quartum, est cadentis subleuatio, quæ multis est necessaria. Ecclesiast. quarto: Si vnus ceciderit, ab altero fulciatur. Vt soli, qui si ceciderit, non habet subleuantem. Quintum, est hostium impugnatio. Ibidem: Et si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistent ei. Sextum, est operis cuiuslibet perfectio. Quod enim non potest quis per se facere, alterius adiutorio completur. Lucæ quinto: Annuerunt socijs qui erant in alia nauī, vt venirent, & adiuuarent eos: & sic in hoc loco opus est. Hic ergo est triplex adiutorium, quod quis consequitur ex societate sancta: scilicet adiutorium in resurgendo, in pugnando, in operando, secundū tria prædicta. Septimum, est delicti indulgentia. Genē. 18. Si inuenero in Sodomis decem iustos in medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos. Si autem ratione societatis bonæ tam modicæ, paratus erat Deus parcere tantæ multitudini, & in tantis sceleribus inuolutis: nunquid non paucis, & in culpis modicis, propter societatem bonorum? Octauum, est collatio spiritualis gratiæ. Matthæi decimo octauo: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorū sum, scilicet per aliquem effectum gratiæ. Sic enim dicitur in hominibus, & inter homines habitare. Nonū, est precum omnium exauditio, quod non obtinet quis solus, secundū illud: Impossibile est, preces multorum non exaudiri. Matthæi 18.

Nonē emolumenta vana cœnobarum.

Tria epilogat.

Triplex adiutorij societatis.

Habitare Deus in nobis.

Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à patre meo: quanto magis, ubi non duo vel tres tantum, sed maxima multitudo convenit ad rogandum, aliquid obtinebunt? Exemplum Act. 4. Cum orassent, motus est locus, ubi erant congregati, & repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebantur cum fiducia verbum Dei. Glo. hoc postulabat. Oratio igitur congregatorum obtinuit quod petebant. Et hæc sunt tria Dei beneficia, scilicet delictorum indulgentia, collatio spiritualis gratiae, precum exauditiō. Et sic ex sancta congregatione lucratur triplicem statum virtutis, triplex adiutorium, triplex Dei beneficium: quæ sunt novem emolumenta. Ex his patet, quod volentibus religiosam vitam ducere, cautius est eligere vivere in congregatione, quam in solitudine.

Tria beneficia consequuntur viuentibus in congregatione.

IN CAPVT I.
TRACTATVS VIII.
Vbi de generibus & vitam monachorum vel religiosorum quorumcumque agit luculenter.

Monachorum quatuor esse genera, manifestum est &c. Completo Prologo, sequitur tractatus, in cuius exordio sanctus pater Benedictus conuenientissimè prius, quemadmodum, vel vnde, ordo atque principium professionis monachorum descenderit, describit. Tunc etenim poterit quis (ait Casianus in collatione Patrum) desiderare artis efficacius assequi disciplinam, & ad exercendam eam ardentius incitari, cum authorum fundatorum eius agnouerit dignitatem. Dicit ergo, quatuor esse genera monachorum: quorum duo, optima sunt: duo verò, pessima & euitanda. De quibus quatuor generibus, in colla. Patrum, collat. 18 per multa capitula habetur. Quorum primum est, *Cœnobitale, hoc est, monasteriale: militans sub Regula vel Abbate.* Cœnobitæ dicuntur, qui in congregatione pariter consistentes, vnius senioris iudicio gubernantur, vt dicit Casianus collat. 18, cap. 4. Cœnon enim Græcè, commune Latine dicitur. Circa quod sunt aliqua notanda. Primum est, quod hoc genus cœnobarum, videtur quo ad aliquid, initium sumpsisse à cunctis Prophetarum. Vnde Samuel dicitur primus instituisse religiosorum conuentus iugiter psalterium Domino, vt ait Magister in historia Scholastica super illud 1. Reg. 10. Obuium habebis gregem Prophetarum, descendendum de excelso, & ante eos psalterium. In talium congregatione laudauit Do-

Asequenda alicuius discipline facilitas.

Cœnobitæ qui sint.

Monachorum primum principium.

minum Dauid, dicens: Cōfitebor tibi, Domine, in toto corde meo: in consilio iustorum & congregatione. Quod autem istorum Prophetarum conuentus, personam religiosorum repræsentarent, testatur Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, dicens: Filij, inquit, Prophetarum, quos monachos legimus &c. Quo ad perfectam verò formam cōmunis vitæ, & abrenunciationem terrenorum, hoc genus monachorum, hæc cœnobarum disciplina, vt dicit Casianus cap. 5. collat. 18. tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apostolorum, cap. quarto, ita describitur: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebant, sed erant illis omnia communia. Ecclesia verò crescete, videtes Apostoli & sancti successores eorum, quod hic modus in cōmuni viuendi, retrahebat aliquos à conuersione: neminem ad hanc vitam coegerunt inuitum, sed venientibus ad fidem, permissum est sub fide CHRIS-TRI, quæ prius possederant, retinere. Nonnulli verò perfectionem Apostolicam imitari cupientes, à consortio aliorum hominum sequestrati, in cōmuni sine proprio viuere elegerunt: & hi appellati sunt cœnobitæ. Secundò notandum, quod hoc, quod dicit, *sub Regula vel Abbate*: non est accipiendum disunctiuè, sed simpliciter, vt fit sensus: sub Regula & Abbate. Tertiò notandum, quod in hoc loco Abbatis nomine accipiendus est quicumque senior, siue pater, cuius iudicio ceteri in congregatione gubernantur. Multa quidem sunt loca religiosa, cœnobarum vitam agentia, in quibus similitum congregationum rectores siue gubernatores, non Abbates, sed Decani, aut Præpositi, aut Priores, aut Patres, aut Maiores appellantur. Quartò notandum, quod (vt ait Abbas Ioannes collat. 19, cap. 8. finis cœnobarum est, omnes suas mortificare & crucifigere voluntates, ac secundum euangelicæ perfectionis mandatum salutare, nihil de castino cogitare. Quam perfectionem prorsus à nemine, nisi à cœnobita, impleri posse certissimum est. Quem virum Isaias Propheta describens, scilicet cap. 58. ita beatificat atque collaudat: Si auerteris à sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inuenietur voluntas tua, vt loquaris sermonem: tunc delectaberis super Dominum, & sustollâ te super altitudinem terræ, & cibabo te hereditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutus est.

Epist. 4.

Monachorum origo præcipua.

Abbatis nomine quis intelligendus.

Finis cœnobarum.

Matth. 6.

In qua

Monasticæ finis in tribus.

Cœnobarum vita fructus.

Cœnobarum dicitur filius Iacob, & quartus.

Monasterium & cœnobarum dicitur ferunt.

Anachoretæ q. sint.

Anachoretarum exordium.

In qua autoritate Dominus per Prophetam describit finem siue perfectionem monasticæ siue cœnobaricæ disciplinæ, & fructum siue premium eius. Finis consistit in tribus. Primò, in declinatione à peccatis, per quæ violatur quies, per obseruantiam sabbati designata: & hoc, cum ait in principio autoritatis, Si auerteris à sabbato pedem tuum, id est, si non violaueris quietem animi, quæ (vt dicit Glo.) omni tempore celebranda est. Secundò, in abnegatione propria voluntatis, cum ait, non feceris voluntatem tuam. Tertiò, in refrenatione linguæ: ibi, vt non loquaris sermonem, scilicet malum, contra Deum vel proximum. Fructus autem cœnobaricæ vitæ, dupliciter tangit: vnum in præsentia, qui est delectatio in cōsolationibus diuinis, cum ait: Tunc delectaberis in Domino. Alium in vita futura, quæ est consecutio felicitatis eterne, cum inquit: Sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hereditate Iacob patris tui. Dicitur autem vir cœnobarita, filius Iacob, per fidem & operationem bonam, supplantando vitia & peccata. Cuius enim quis imitatus fuerit vitam, eius filius dicitur, ait Glo. Quintò notandum, quod (vt ait Abbas Germanus col. 18, ca. 9. licet à nonnullis soleant indifferenter monasteria pro cœnobaribus appellari, tamen hoc interest, quod monasterium, nomen est diuersorij, nihil aliud amplius, quam locum, id est, habitaculum significans monachorum. Cœnobarium verò, professionis illius qualitatem disciplinamque designat. Et monasterium potest vnius monachi habitatio nominari. Cœnobarium verò appellari non potest, nisi ubi plurimorum habitantium degit vnita communio. Deinde secundum genus est Anachoretarum, id est, Eremitarum. Anachoretæ monachi dicuntur, qui contemplationis amore, vt liberi soli Deo vacent, ab hominibus separati consortio, soli in desertis & abditis locis inhabitant. Vnde ab eo, quod procul ab hominibus recesserunt, tali nomine nuncupantur. Ana enim Græcè, seorsum Latine dicitur. Chorus, multitudinis ordo appellatur, inde Anachoretæ, quasi seorsum a choro, id est, multitudine, appellatus est. Genus hoc monachorum, secundum esse dicit, quia de cœnobarum schola, actuali iam conuersione perfecti, ad solitariam & secretam vitam transierunt. Vbi notandum est primò, quod quemadmodum primum genus monachorum, scilicet cœnobarum, exordium à Prophetis in veteri Testamento, & ab Apostolis in nouo sumpsit: ita hoc genus secundum, vetustissimam habuit originem. Habuit quidem fundatores Eliam & Heliseum in veteri Testamento, in nouo Ioanem Baptistam, excellentissimum eremum cultorem: aliosque, de quibus Apostolus ad Hebræos 11. cōmemo-

rat, dicens: Circuierunt in melotis, in pelibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, & in motibus, & in speluncis, & in cauernis terræ. Tandem huius professionis principes, vt dicit Casianus, fuerunt monachi illustrissimi illi duo Patres, scilicet Paulus & Antonius. Secundò notandum est, quod (vt ait Abbas Ioannes, ubi supra) finis siue perfectio Eremitæ est, exuta mentem à cunctis habere terrenis, eamque (quantum humana imbecillitas finit) vnire cum Christo. Quem virum describens Hieremias Thren. 3. Beatus, inquit, vir qui tulit iugum ab adolescentia sua, sedebat solitarius, Glo. cum Deo, non immixtus negotiorum vel desideriorum turbis. & tacebit, Glo. ab omni strepitu mundi, quia leuauit se supra se, contemnendo terrena, & ad celestia aspirando. Desiderio enim bono leuamur ad Deum, dicit August. Sequitur: *In princip. Horum qui non conuersionis seruoere nouitio, sed monasterij probatione diuturna, ducunt contra diabolum, multorum solatio iam docti, pugnare: & bene instructi fraternæ ex acie ad singularem pugnam eremi, securi iam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, pugnare sufficiunt.* Hic ostendit sanctus pater, qui dicendi sint veri eremite, qualesque esse oporteat huius secundi generis monachos, videlicet, qui non conuersionis seruoere nouitio, id est, nouello siue tenero, qui nondum firmus est, sed monasterij longa experientia didicerunt aduersus fortissimum & acutissimum bellatorem diabolum, multorum solatio, id est, adiutorio aliorum, putà doctrina, exēplo, oratione confratrum suorum, iam docti pugnare: & bene instructi fraternæ ex acie, id est, exemplo congressuum bellorum ac victoriarum congregationis commilitantium fratrum suorum, ad singularem pugnam eremi, securi iam sine consolatione, id est, adiutorio alterius, sola manu vel brachio, i. sola fortitudine propria, Deo auxiliante, contra carnis, mundi & diaboli tentamenta pugnare sufficiunt. Ad sciendum autem, quibus cōueniat vita solitaria, & quam periculosum sit, in doctos ac inexpertos, & nondum bellis spiritualibus exercitatos, vitam aggredi solitariam: considerandum est, prout docet sanctus Thomas in secunda secundæ, q. clxxxviii. quod id, quod est solitarium, oportet esse sibi per se sufficiens: hoc autem est, cui nihil deest, quod pertinet ad rationem perfecti. Et ideo solitudo competit contemplanti, qui iam ad perfectum peruēnit: quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, ex solo diuino munere, sicut patet de Ioanne Baptista, qui fuit repletus spiritu sancto adhuc ex vtero matris suæ. Vnde & cum adhuc puer esset, erat in desertis, vt dicitur Lu. 1. Alio modo, per exercitium virtuosum actum, secundum illud Heb. 5. Perfe-

Collat. 18, cap. 6. Anachoreticæ vitæ fundatores præcipui. Finis Anachoretæ.

Enarrat. 1. Gal. 12.2.

Veri eremite q. sint.

Solitaria vita quibus cōueniat.

Peruenire ad perfectionem, consuetudine dupliciter.

Iuuatur ho-
mo ex so-
cietate.

Iob 39.

Epist. 4.

Quam peri-
culosum
sit, vitā so-
litariam
aggredi.

Sarabaitæ
qui sint.

Perfectorum est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Ad exercitium autem huiusmodi, iuuatur homo ex aliorum societate dupliciter. Vno modo, quantum ad intellectum, vt instruat in his, quæ sunt contemplanda. Vnde Hiero. dicit ad Rusticum monachū: Mihi placeat, vt habeas sacrum contuberniū, nec ipse te doceas. Secundò, quantum ad affectum, vt scilicet noxiæ affectiões hominis, reprimantur exemplo & correctione aliorum: quia vt Gregorius dicit trigésimo Moralium, super illud: Cui dedi in solitudine domum: Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis? Et idèò vita socialis, necessaria est ad exercitium perfectiōnis. Solitudo autem iam competit perfectis. Vnde Hieronymus dicit ad Rusticū monachum: Solitariam vitam repræhendimus minimè, quā sæpè laudauimus. sed deludo monasteriorum huiusmodi volumus milites egredi, quos eremi dura rudimenta non terreant, qui specimen conuersationis suæ multo tēpore didicerūt. sicut ergò id quod iam perfectum est, præeminet ei quod ad perfectiōnem exercetur: ità vita solitariorum, si debite assumatur, præeminet vitæ sociali. Si autem absq; præcedenti exercitio talis vita assumatur, est periculosissima, nisi per diuinam gratiam suppletur, quod in alijs per exercitiū acquiritur, sicut patet de beatis Antonio & Benedicto. Ex quibus patet, quàm maximè repræhendendi veniunt, qui nondum in cœnobiti-cæ vitæ institutis probati, neq; vitijs prioribus excoctis, ad solitariam vitam immaturè se transferunt. Tales quippe cum in vtraque parte imperfecti sint ac fragiles, quocunquè aura commotionis impulerit, inclinantur. Vbi optimè venit commemorandum, quod Aristoteles ait primo Politicæ, quod qui alijs nō communicat, bestia est, aut Deus, id est, diuinus vir. Sequitur: Tertium verò genus monachorum terribimū, id est, obscurum & horrendum, est Sarabaitarū, qui nulla regula approbati experientia magistrī, sicut aurum fornacis: sed in plumbi natura molli, adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Sensus est: Tertium genus monachorum, qui Sarabaitæ, id est, renuentes militare sub pastore, aut Regula certa Patrum, dicuntur, qui nullam Regulam Patrum legitima cruditione suscipiunt, qui nulla laudabili exercitatione disciplinæ religionis, aut experientia sanctorum operum sunt approbati, & per cōsequens non sunt sicut aurum fornacis, quod per ignem purificatum, probatumq; est. Et ità non sunt de iustorum numero, de quibus Scriptura sancta commemorat Sapien. tertio:

Tanquàm aurum in fornace, scilicet tribulationis præsentis seculi, probauit illos Dominus, & quasi holocausti hostiam accepit illos. In quo loco sanctus pater Benedictus innuit, disciplinam religionis, fornicem quandam esse: in qua monachus varijs virtutum exercitijs, pœnitentiæ laboribus, præsentisq; vitæ angustijs probandus immittitur, vt tanquàm aurum tandem rutilet & splendeat, & incorruptibilitatis virtute firmetur. Sed isti Sarabaitæ instar naturæ plumbi molles, paruo pœnitentiæ pondere illico dissoluuntur: qui licet habitu & nomine monachi censeantur, actionibus tamen seculares existunt, propterea ergò sanctus pater ait: *Adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur.* Tonsura enim, cum sit quedam rasura capitis, iuxta sententiam beati Dionysij in Ecclesiastica hierarchia, & beati Hieronymi ad quendam suum Leuitam, vt in cap. duo sunt genera. 12. q. 1. significat omnium temporalium rerum depositionem & abrenunciationem. Dicuntur ergò tales mentiri per tonsuram, & etiā habitu: quia alii operantur, quàm habitu & tonsura prætendant. Habitu enim & tonsura prætendunt, seculo abrenunciāse: ipsi verò operibus seculo seruat fidem. Sequitur: *Qui bini, vel terni, aut certè singuli sine pastore, non Dominici, sed suis inclis ouilibus, pro lege est eis desideriorum voluptas, cum quicquid putauerint vel elegerint, hoc dicunt sanctum: & quod noluerint, hoc putant non licere.* Explicando sanctus pater amplius conditionem Sarabaitarum, subdit sententialiter, quod est Sarabaitæ, fingentes se cœnobitarum vitam & disciplinā ducere, bini aut terni quādoquè conueniant, & eremitas se fingentes, quādoquè singuli, id est, solitarij, habitāt: operibus tamen & vita nec cœnobitæ, nec eremite dicendi sunt. Et rationem videtur assignare, quia scilicet sine pastore, sine Regula viuunt. Pastoris enim non contenti imperio gubernari, hoc præcipuè procurant, vt absoluti à seniorum iugo, exercendi voluptates suas, ac procedendi, vel quò placuerit euagandi, agendi ve quod libitum fuerit, habeant libertatem. Ouilia Dominica, vocat monasteria, in quibus religiosi in vnum sanctum propositum conuenientes, firma stabilitate sub vna sanctæ obedientiæ disciplina vnanimiter viuunt, de quo in Psalmo 65. dicitur: *Qui inhabitare facit vnanimis in domo.* Glo. id est, vnum sentientes colligit. Ouilia propria, dicit habitacula, in quibus nō sub sanctorum Regula, aut religionis approbatæ disciplina, sed suis proprijs volutatibus vniuntur. Ista sunt illa carnaliū hominū conuenticula, de quibus Propheta in Psal. 15.

Religio est
quasi for-
nax quædā.

Tonsura
quid signi-
ficet.
Cap. 6.

Ouilia Do-
minica quæ
sunt.

Ouilia pro-
pria quæ di-
cantur.

Con-

Serm. 77.
Periculo-
sum est, si
nemagistro
viuere.

Gyrouagi
qui sint.

Monasteri-
orum mos.

Gyrouago-
rum mali-
tiam descri-
bit.

Cœnobitæ
genus for-
tissimum.

Cœuenticula eorum de sanguinibus. Porro quàm periculosum sit, sine magistro, sine præceptore viuere, pulchrè docet in sermone quodam Bernardus super Cantica, ità dicens: Audiant, qui sine duce & præceptore vias vitæ ingredi non formidat: ipsi sibi in arte spiritali existentes & discipuli pariter & magistri. Non sufficit hoc: etiam coaceruant sibi discipulos: cæci duces cæcorum: quàm multi ex hoc tramite periculose aberrasse cōperiti sunt, nimirum ignorantes astutias fatanæ & cogitationes ipsius: factum est vt qui spiritu cœperant, carne consummarentur: abducti turpiter, lapsi damnabiliter. Videant proindè, qui huiusmodi sunt, quomodo cautè ambulent, seductori dat manum, qui dare diffimulat præceptori. Et qui dimittit oues in pascua absque custode, pastor est non ouium, sed luporum. *Quartum verò genus, est monachorum, quod nominatur Gyrouagum: qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersas cellas hospitantur: semper vagi & nunquam stabiles: & proprijs voluptatibus & gula illecebris seruientes: & per omnia deteriores Sarabaitis. De quorum omnium miserima cōuersatione melius est silere, quàm loqui.* Hic describit sanctus pater quartum genus monachorum, quod nominatur Gyrouagi: quasi vagando gyrans prouincias & regiones varias, quod ternis aut quaternis diebus per diuersas cellas hospitari ea astutia carnali quarebant: quia mos est apud regularia monasteria, tribus aut quatuor diebus omnem humanitatem hospitibus exhibere: post verò, si illos stare plus in monasterio contingeret, tanquàm domesticos communiter cum ceteris pertractare. & ob hoc tales gyrouagi voluptatibus proprijs & gulæ illecebris seruientes, tam diu morantur per diuersas cellas, quādiu humanitas hospitalitatis perdurat. Dicuntur autem isti peiores Sarabaitis, quia licet illi sint mali, isti tamen peiores sunt: Tum primò, quia illi cellas edificant, & manent firmiter in eis. Gyrouagi verò non sic, sed tanquàm hospites, diuersas prouincias percurrunt. Secundò, quia licet Sarabaitæ sint mali, nihilominus de labore proprio viuunt: gyrouagi de laboribus alienis: immò quod multo tēpore & labore quaesitum aut congregatum est, breui hora isti cōsumunt. Tertio, quia isti per diuersa loca percurrentes, plurimos malæ eorum vitæ exemplo perdunt ac corumpunt. Sequitur: *His ergò omisissis, ad cœnobitarum fortissimum genus disponendum, adiuuante Domino, veniamus.* Descripto quadruplici genere monachorum, explicat sanctus pater, de quo intendit loqui, siue cui generi monachorum disponit dare regulā ac viuendi præcepta. Hoc autem dicit esse cœnobitarum genus, quod fortissimū merito vo-

cat: quia vita cœnobitica habet plurimum fortitudinis, securitatis & cōsolationis, vt infrā patebit. Ait enim Dominus Matt. 18. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum ego in medio eorum, tanquàm scilicet turris fortitudinis à facie inimici.

IN CAPVT II.
TRACTATVS X.

EXposito quadruplici genere monachorum, & exposita mente sua, quòd prætermisissis tribus vltimis generibus, ad compositionem & dispositionem primi generis, scilicet cœnobitarum, suæ considerationis oculos conuerteret: præmittit, qualis debeat esse abbas, qui caput est monasterij: egregium profectò ordinē, vt prius describatur forma eius, qui forma & speculum debet esse cætorum. In hoc ergò capitulo sanctus pater Benedictus describens, qualis debeat esse abbas in generali, quia in speciali infrā eū describit in capitulo 64. sex ponit doctrinales considerationes, facientes ad bonam qualitatem abbatis. Prima est, vt abbas nomen & dignitatē suam factis adimpleat. Secunda est, quòd doctrina sana & virtutum exemplo præsit discipulis. Tertia, quòd non sit acceptor personarum. Quarta, quòd sit discretus in corrigendo. Quinta, quòd principalis cura sit ei de animabus, quas regendas suscepit, quàm de rebus transitorijs & caducis. Sexta, quòd non sit negligēs, sed sollicitus de ouibus sibi commissis, vtputa qui redditurus est rationem de eis in finali iudicio. Circa primam dicit sic: *Abbas, qui præesse dignus est monasterio, semper meminisse debet quod dicitur: & nomen maioris, factis implere.* Sensus est: *Qui præesse vult dignè & meritorie monasterio, debet animo semper retinere, quod dicitur, id est, quòd est & nominatur Pater, Prior, siue Prælatus monasterij, & nomē maioris siue superioris, factis adimplere: vt, sicut dicit Ambrosius in Pastoralis, Actio congruat nomini, & nomen actioni: nè sit nomen inane, & crimen immane: honor sublimis, & vita decliuis. Debet ergò, qui præest, meminisse quod dicitur, vt, sicut maior & prior cætoris est dignitate, autoritate & honore: ità sublimior atque excellentior, perfectiōne virtutum & obseruantia religionis. Sequitur: *Christi enim agere vices in monasterio creditur, quādo ipse vocatur pronomine, id est, nomine importate dignitatem & superioritatem, quod est nomen abbatis, dicente Apostolo: scilicet ad Rom. 8. Accepisti spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater.* Sensus est: Abbas merito meminisse debet, quod dicitur: & nomen maioris, factis implere, quia Christi vices gerit in monasterio, eodem cum*

Psal. 60.

No. egregium
ordinem.

Sex condi-
tiones boni
prælati.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Pulchra S.
Ambrosij
verba.

Quae sit iniqua doctrina.

In quibus sit omnis bona praedictio

Timor iudicij debet prelatu foelicu redere.

cum eo dignitatis nomine honoratus. 2. Corinth. 5. Beatus Paulus in persona omnium praelatorum inquit: Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Est autem absurdum, ut quis vices Christi gerat, & ministerium suum vitae sanctitate non impleat, cum dicatur 2. ad Corinth. 6. In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros Sequitur: Ideoq; abbas nihil extra praeceptum Domini (quod absti) debet aut docere, aut constituere, vel iubere: sed iustitia eius vel doctrina, fermentum divinae iustitiae in discipulorum mentibus conspergatur. Hic ponitur secunda consideratio circa qualitatem abbatis, quae est, ut sana doctrina & virtutum exemplis praesideat discipulis. Sensus ergo est: Ex quo abbas Christi vices gerit in monasterio, & est quasi organum Christi loquentis: nihil extra, id est, contra praeceptum Domini debet docere. Omnis enim doctrina, praecipis diuinis aduersa, iniqua est & falsa. Psalm. 118. Omnia mandata tua, veritas, inquit propheta. Iniqui persecuti sunt me. Vbi Glo. inquit, quod errabunda loquacitas haereticorum persequitur veritatem. Aut constituere, per modum statuti: quia omnis lex quae legi Christi non est conformis, deua est & iniqua. Isa. 10. Vae qui condunt leges iniquas. Vel iubere siue precipere. Talia enim imperia, praua & temeraria sunt, quae diuinis deprehenduntur contradicere praecipis. Obedere enim magis Deo oportet, quam hominibus. Act. 4. Bene autem ista tria posita sunt, scilicet docere, constituere, & iubere: quoniam in istis tribus tota pendere videtur potestas abbatis, videlicet, ut sana doceat, constituat iusta, licita iubeat & honesta. Debet ergo abbatis doctrina sana esse, & plena veritate, iustitia, & honestate, quae tanquam fermentum, id est, condimentum quoddam siue sapor diuinae iustitiae in discipulorum mentibus diffundatur. Porro quia plurimum mouere debet prelatos ad curam habendam gregis sibi commissi, quod in tremendo Dei iudicio doctrinae & regiminis sui discussio fienda est, sibi que culpabiliter ascribendum, quicquid ex eius negligentia in grege suo detrimenti aut minus utilitatis pastor pastorum Christus reperit, ideo sanctus pater subdit: Memor sit semper abbas, quia doctrina sua vel discipulorum obedientia vtrarumq; rerum in tremendo iudicio Dei fienda erit discussio. Sciatq; abbas culpa pastoris incumbere, quicquid in quibus paterfamilias utilitatis minus potuerit inuenire. Tantum iterum liber erit, ut si inquieto vel inobedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus vniuersa fuerit cura exhibitae: pastor earum in iudicio Domini absolutus, id est, liber a vinculo in praesenti, & reatu damnationis in futuro, dicat, id est, dicet, cum propheta Domino: Iustitiam tuam non ab-

scendi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi. quod sumptum est de Psalmo 39. Sensus est: Non abscondi in corde meo sed publice eis praedicaui iustitiam tuam, id est, quod declinarent a malo, & facerent bonum. In his enim duobus, ut dicit Augustinus libro de natura & gratia, stat perfectio iustitiae. Vel, Non abscondi iustitiam tuam, id est, comminationes poenarum, quas iustissime ex-ecuturus es in malos. veritatem tuam, id est, promissionem caelestium gaudiorum, quae praeparasti diligentibus te, dixi, id est, notam feci eis: & salutare tuum, id est, vias praceptorum tuorum, & semitas consiliorum, quibus salutem promererentur eternam. Ipsi autem consentientes spreuerunt me, id est, doctrinam meam & sermones meos. Et tunc demum inobedientibus cura sua ouibus poena sit, eis praeualens ipsa mors. Sensus est: Postquam abbas fecerit quod debet, tunc poena non illi, sed ouibus cura sua inobedientibus inferetur, quae poena erit ipsa mors, scilicet gehennae: quae praeualens dicitur, id est, valde crudelis & feuera. Sequitur: Cui ergo aliquis suscipit nomen abbatis, duplici debet doctrina suis praesse discipulis, id est, omnia bona & sancta factis amplius quam verbis ostendere: ut capacibus discipulis, mandata Domini verbis proponat: duris vero corde & simplicioribus, factis suis diuina praecepta demonstrat. Omnia vero quae discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda. Concludit ex dictis sanctus pater, quod qui suscipit nomen abbatis, id est, qui alius praeficitur abbas & pastor, debet duplici doctrina suis praesse discipulis: videlicet doctrina verbi, & doctrina exempli. Doctrina verbi, ut iuxta capacitatem vniuscuiusque, mandata proponat salutis. Doctrina vero exempli, ut quae verbo doctrinae fienda docuerit, factis & exemplis facienda vel fugienda demonstrat. Vtrunq; enim Dei seruis necessarium est, dicit Hieronymus, ut & opus sermone, & sermo operibus comprobetur. De Salvatore nostro, patre & magistro totius Christianae disciplinae, dicitur Actuum 1. Coepit Iesus v's facere & docere. Prius dicitur fecisse, quam docuisse: ut ostendat, quod praelatus, qui vices eius in congregatione gerit, amplius factis quam dictis, quae agenda vel fugienda sunt, debet ostendere. Vbi notandum est, quod quatuor sunt, quae nobis ostendunt, quod praelatus debeat sanctae conuersationis exemplo praesidere discipulorum suorum congregationi. Primum est, quia hoc plurimum decet ipsum, qui congregationi praest. Secundum, quia hoc ipsum est multum utile ipsi congregationi. Tertium, quia contrarium est multum nocium ipsi communitati. Quartum, quia valde verecundum est & confusibile prelatu, si malum vitae exemplum subditis tribuat.

Cap. 26: In duobus perfectio iustitiae stat.

Duplici doctrina debet praesse discipulis.

In cap. 7. Matth.

Prelatum debere exemplo praesistere, ostenditur.

Nomen maius imple.

Parte 2. Curae pastoris cap. 3.

Praelati debent omnem iustitiam implere. Ibidem.

Lib. 2. ca. 7.

Lib. 2. 4. Moral. cap. 30.

De exempli efficacia.

Hom. 38. in Euang.

Ser. 59. in Cant.

In ser. de S. Benedicti. & ser. 2. de Resurre.

Lib. 19. Mora. ca. 6.

Lib. 4. de doct. Christi. cap. 27.

Primum quidem, quod deceat abbatem & omnem alium, qui congregationi praesidet, sanctae conuersationis exemplo discipulos praecedere, superius in principio huius capituli beatus Benedictus manifeste ostendit, dicens: Abbas meminisse debet quod dicitur: & nomen maius, factis implere. Nomen autem maius tunc abbas factis adimplet, quando maioritatem dignitatis, exemplis praecipue sanctitatis adornat. Beatus Gregorius: Sit rector operatione praecipuus, ut vitae via subditis bene viuendo denunciet. Et 1. ad Tim. 4. inquit Paulus: In omnibus exemplum te ipsum praebere honoru operu. Praelati enim est, dicere subditis, quod dicit Gedeon! Iudici 7. Quod me facere videritis, hoc facite. Matth. 3. inquit summus abbas Christus praecursori suo: Sic decet nos implere omnem iustitiam. Superiores omnem iustitiam debet implere, qui necesse habet omnem iustitiam docere. Gregorius in pastoralibus: Qui enim loci sui necessitate cogitur summa docere, hae eadem necessitate compellitur summa monstrare. Vnde ei per prophetam dicitur: Super montem excelsum ascendens tu, qui euangelizas Sion. Isa. 40. Bernardus libro de conuersatione: Monstruosa res est, gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus ociosa: sermo multus, & fructus nullus. Ex ipsa ergo superioritate aptissime cognoscitur, quod qui alios honore superat, exemplum bonae vitae ipsos debeat praecedere. Quarè dicit beatus Gregorius: Non debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene viuendo praerire. Secundò, hoc est multum utile congregationi: tum primò, quia doctrina praelati, adiuncto exemplo bonae vitae, efficitur maioris virtutis, & maioris efficaciae, ad mouendum animos discipulorum ad bene agenda. Gregorius. Plus mouent exempla, quam verba. Et secundum verbum sapientis: Longum iter per praecepta, breue & efficax est per exempla. Et ideo qui docet, debet doctrinae suae exempla addere, ut vox sua, vox sit virtutis. Bernardus: Exemplum sanè, maximè in hoc negotio, verbo efficacius est. dabis voci tuae vocem virtutis, si quod suades, prius tibi illud cognosceris persuasisse. validior operis, quam oris, vox est. Idem: Sermo viuus & efficax, exemplum est operis, facile persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse quod dicimus. Secundò, quia doctrina praelati, adiuncto exemplo bonae vitae, est praestantioris auctoritatis. Gregorius: Auctoritas loquendi perditur, cum vox opere non iuuatur. Augustinus. Obedienter non auditur, qui seipsum non audit. Opus enim verbum debet confirmare, non confundere. Eccles. 29. Confirma verbum, scilicet

per opus. Hieronymus: Non confundant opera tua sermonem tuum. Tertiò, quia exemplum boni praelati operatur ad magnam consolationem subditorum, efficitque illos fortiores ad supportandum iugum religionis. Sanè multum confortat monachos bonum exemplum abbatis, Augustinus. Magna consolatio membrum ex capite. Si viderint monachi abbatem asperitatem corporis cum ipsis viriliter sustinentem, multum ex hoc animantur. Si autem viderint eum, quae aspera sunt, fugientem, multum exterrantur. Strenuitas ducis, milites non modicum consolatur. Ipso verò fugiente, in fugam omnes conuertuntur. Praeterea cum praelatus ordinis asperitates cum alijs sustinet, ipse intelligit, qui sunt proximi, ex seipso: & dum sentit miseriam, ad discit misericordiam: & quae temperanda sunt, temperat. Vnde de capite ecclesiae dicitur ad Hebraeos 2. Debit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret. Qui per experientiam miseriam non nouit, miseris compati nescit, secundum illud Amos 6. Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, nihil compatiebantur super conuersione Ioseph. Tertiò debet praelatus exemplo bonae vitae discipulis suis praesse: quia oppositum, multum nocet congregationi: quod sic ostenditur. Est enim praelatus sicut exemplar, a quo alij libri conscribuntur, iuxta illud: Regis ad exemplum totus componitur orbis. Et ideo sicut omnes libri conscribitur ad exemplar corrupti, sunt corrupti: ita exemplum praelati, nisi sit bonum, est causa corruptionis in omnibus subiectis. Et ideo sicut cura apponenda est circa primum exemplar librorum, quod sit bonum: ita requiritur, quod praelatus sit boni exempli & bonae vitae. Secundò, praelatus est tanquam magister in monasterio. Vnde sanctus pater Benedictus ait in exordio regule: Ausculta, o fili, praecepta magistri. Si praelatus est mali exempli, qui mali sunt in religione, per hoc in sua malitia confirmantur, secundum illud Ezech. 13. Confortastis manus impij, ut non reuertetur a via sua mala, & viueret. Item errare facit simplices in religione. Vnde maledictus est, secundum illud Deuter. 25. Maledictus, qui errare facit caecum in itinere suo. Item ipse facit contra illud Leuitici 19. Non pones coram caeco offendiculum. Tertiò praelatus debet esse tanquam lux & sal monasterij, secundum illud quod Dominus ait Apostolis Matth. 5. Vos estis sal terrae: vos estis lux mundi. Si verò lux ista obtenebretur, & sal infatuatur, tenebrae sunt in monasterio: ita ut, quae agenda sunt, non videantur: & deficit condimentum, ut ea non sapiant quae agantur. Quartò praelatus est

In cap. 3. Sopho.

magna subditorum consolatio.

Experientia boni,

Prelatus est tanquam exemplar quoddam.

Ex mala prelati vita quae damna consequantur.

Prelatus debet esse lux.

Pastor est. tanquam pastor & ductor gregis, secundum illud Psalm. 76. Deduxisti sicut oves populum tuum in manu Moyse & Aaron. Et ideo officium eius est, dirigere & gregem suum precedere, secundum illud Ioan. 10. Cum miserit oves suas, ante eas vadit, & oves eum sequuntur. Cum vero pastor per abrupta graditur, dicit Gregorius, Lib. 24. moral. cap. 30. us, necesse est ut in precipitum grex sequatur. Vbi plurimum venit memorandum illud Gregorij: Scire debent prelati, quod tot mortibus digni sunt, quot exempla perditionis ad subditos transmittunt: quia nimirum per illa exempla prava, omnes ad mortem ducunt. Quinto, prelati debent sana doctrina & exemplo bonę vite discipulis preesse: quia alias bona docere, & mala facere, verecundum & turpe est prelato. Qui enim bene docet, & male agit, quasi lucernam ante se defert, qua immunditiam suā alijs ostendit. Prouerb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux. Item vulnus portās in facie, alijs mederi preffumit. Gregorius in Pastoralibus: Qua presumptione alijs mederi properat, qui in facie vulnus portat? Ipse de bello fugiens, alios ad strenuę pugnam inuitat? Ipse literas proprię damnationis publicat, secundum illud Roman. 2. In quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Et hanc rationem tangit sanctus pater in litera, cum dicit: *Omnia verò qua discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda: ne alijs predicans, ipse reprobus inueniatur.* quod sumptum est ex Apostolo 1. Corinth. 9. Item, *Ne quando dicat illi Deus peccati,* quod scilicet scribitur Psalm. 49. *Quare tu enarras iustitias meas,* Glo. id est, cum tu opere non impleas, quare cōmuni sermone ad populum iners aliquid de mea maiestate, & *assuas,* scilicet presumptuosē & propria temeritate, *testamentum meum,* scilicet scripturam noui & veteris Testamenti, *per os tuum,* pollutum & indignum ad predicandum alijs, cum tamē non sit speciosa laus in ore peccatorum, Eccles. 15. *Tu verò odisti disciplinam.* Glo. Ore dicis, sed factis negas. odisti disciplinam, non quidem dare alijs, sed recipere ab alio. quod est signum superbię. *Qua ergo fronte vis esse magister aliorum? Proieciisti sermones meos retrorsum.* id est, quę dicis & doces, post te ponis, ne videas. Sequitur: *Et qui in fratris tui oculo festucam,* id est, leuem culpa, *videbas: in tuo trabem,* id est, graue peccatum, *non vidisti.* quod sumptum est de Euangelio Matt. 7. Sensus est: Abbas debet factis ostendere discipulis suis, quę agenda sunt aut fugienda, ne dicatur illi hoc quod dictum est: & id quod sequitur in Euangel. Hypocrita, eijce primò trabē de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Et ideo optimē consulit beatus Ber-

Nota cōtra malos prelatos.

Inconuenientia mali prelati.

nardus, dicens: Fac ut loqueris, & non solum me facilius emendas, sed te quoque graui liberas probro. Nec tunc pertinebit ad te, si quis dicat: Tu quialios doces, te ipsum non doces?

Ser. 59. in Cant. Duo facit doctor si bene viuat. Rom. 2.

TRACTATVS XI.
De tertia qualitate abbatis, & personarum acceptione.

Cacterum beatus Benedictus ad bonitatem abbatis dicit tertio pertinere, quod non sit acceptor personarum, cum ait: *Non ab eo persona in monasterio discernatur. Non vnus plus ametur, quam alius: nisi quem in bonis actibus aut obedientia inuenerit meliorem.* Sensus est: Abbas non discernat personam, siue in distributione bonorum, siue in executione iustitię. Omnes aequali amore prosequatur, nisi quem prestantia virtutum & sanctę obedientię obseruantia in monasterio inuenerit meliorem: & per consequens dignum amore ceteris preponendum. Sequitur: *Non preponatur ingenium ex seruitio conuerrenti, nisi aliqua rationabilis causa existat.* Sensus est: Si seruus de vili conditione natus, venerit primò ad monasterium: ingenius vel liber posterior adueniens, non preponatur illi. quod etiam de alijs conditionibus personarum accipiendum est, nisi rationabilis causa existat. Vbi considerandum, quod ex diuersis causis potest contingere, quod vnus cōuersione posterior, preponatur in aliquo alicui priori. Primò, si vnus melius sciret cantare vel legere, quam alius: decens est, ut in loco vbi necessitas cogit lectiōnis, aut cantūs, aut alicuius similis actūs: qui scit melius illum actum facere, preponatur, etiam si posterior sit cōuersione. Secundò, si hospites venirent de prouincia alterius idiomatis, putā Gręci aut Teutonici, & frater linguam intelligens, esset ordine posterior in monasterio: in hoc casu decens esset, ut talis, interpretationis gratia, preponeretur multis senioribus in loco sessiōnis, ut hospiti sedenti prope abbatem vicinius loqueretur. Tertio, cum vacat prepositura, aut decanatus, & assumetur fortē, qui cōuersione vltimus esset, utpotē dignior & melior ceteris ad tale officium estimatus. Quarto, cum aliqua venerabilis persona, videlicet qui in seculo prelati magni aut princeps extiterit, religionis habitum assumit: talem aliquibus prius cōuersionis in aliquo, puta in loco, preponere licebit abbati.

Preponitur inferiori in monasterio diuersis de causis.

Sequitur

Sequitur: *Quod si in iustitia distante abbati visum fuerit: & de cuiuslibet ordine in faciat,* id est, siue de his qui laici veniunt ad monasterium, siue de sacerdotibus aut clericis, siue monachis peregrinis, eandem regulam obseruabit. *Si in alijs, propria teneant loca.* Sequitur: *quia siue seruus, siue liber, omnes in Christo vnus sumus.* Hic sanctus pater reddit triplicem causam, quare abbas non debeat discernere inter personas, nisi sicut dictum est. Prima sumitur ex vnitate corporis CHRISTI, quod est Ecclesia: in quo corpore siue seruus, siue liber, omnes in CHRISTO vnus sumus. 1. Cor. 12. Secunda sumitur ex æqualitate militię Christianę: quia, ut dicit, *sub vno Domino æqualem seruitutis militiam basulamur.* Omnes enim fideles sub vno Domino nostro IESU CHRISTO vna militia militamus. De quo ad Romanos decimo: Non est distinctio Iudęi & Gręci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Tertia causa redditur ex imitatione CHRISTI, cum ait: *quia non est apud Deum personarum acceptio.* quod sumptum est ab Apostolo ad Ephe. 6. Et Act. 10. inquit Petrus Apostolus: Non est personarum acceptor Deus: tali scilicet acceptione, quod nobilem preponat seruo, aut diuitem pauperi, aut potentem minus potenti. *Sed solummodo in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores alijs in bonis operibus, & humiles inueniamur.* Deus enim, etsi omnes bonos diligit, plus diligit meliores, utpotē sibi similiores. Beatus autem pater bene coniungit humilitatem bonis operibus: quia, ut ait Gregorius, Perijt omne quod agitur, si non sollicitē in humilitate custoditur. Sequitur: *Ergo æqualis sit ab eo omnis charitas,* scilicet exhibita, id est, cura charitatis & beneuolentię, salutem vniuscuiusque absque discretionē personarum, secundum conditiones carnis aut fortunę procurando. Sola discretio, sicut dictum est, sit meritorium apud abbatem. ideo subditur, *vna prebeatut omnibus secundum merita disciplina.* Est autem circa hanc partem notandum, quod consuetudo, siue (ut proprius loquamur) corruptela Abbatum & Prælatorum quorundam, qui nobilitatem generis, nobilitati animi: & carnis propinquitatem, sanctitati vitę in monasterijs preponunt, ex multis causis venit detestanda. Primò, quia diuina lege prohibita est. Dicitur enim Deuter. 10. Non accipies personam cuiuscunque. Vbi considerandum ad sciendum quando est acceptio personarum, & quando non, quod (ut ait sanctus Thomas in secunda secundę, quęstio. 63. artic. primo) Acceptio personarum opponitur distributi-

Non debet discernere personas, triplici ratione.

Omnes sub vno Domino no militamus.

Rom. 2.

In quo a Deo discernamur.

Lib. 19. Moral. cap. 17. In omni tempore humilitas necessaria.

Corruptela quorundam prelatorum.

Quando dicitur perso-

uę iustitię in hoc, quod diuersis personis diuersa tribuuntur, secundum proportionēs ad dignitates personarum. Si ergo aliquis consideret dignitatem illam personę, propter quam id quod ei conferitur, est ei debitum: non erit acceptio personę, sed causę. vnde Glo. dicit super illud ad Ephesios 6. Non est personarum acceptio apud DEVM, quia iudex iustus causas discernit, non personas. putā, si aliquis promoueat aliquem ad magisterium propter sufficientiam scientię: hic attenditur causa debita, non persona. Si autem aliquis consideret in eo, cui aliquid confert, non id, propter quod id, quod ei datur, esset ei proportionatum, vel debitum: sed solum hoc, quod est iste homo, putā Petrus aut Martinus: est acceptio personę: quia non tribuitur ei propter aliquam causam, quę faciat eum dignum, sed simpliciter attribuitur personę. Ad personam autem refertur quęcunque conditio, non faciens ad causam, propter quam sit dignus hoc dono: putā, si aliquis promoueat aliquem ad prelationem vel magisterium, vel quia est diues, vel quia est consanguineus suus, est acceptio personę: pariter dicendum est in exhibitione honorum. Si enim exhibetur honor maior vni, quam alteri, solum intuitu diuitiarum, aut aliarum causarum, quę non faciunt dignum honore: est acceptio personarum. Vnde Iacobi secundo habetur, quod quicumque diuitem propter diuitias eligit, & propter paupertatem abiicit pauperes, utrobique peccat. Et Bernardus libro de consideratione ad Eugenium Papam, dicit ita: Non parui te reum peccati existimes, si facies peccatorum sumis, & non potius causas iudicas meritorum. Secundò præfata consuetudo est detestanda: quia peruersa est contra ordinem rationis. Planè aduersus omnem rationis ordinem est, nobilitatem carnis, nobilitati animi: vanitatem seculi, decori sapientię: seruos diaboli, filijs DEI & coheredibus CHRISTI: vitia, virtutibus anteferri. Ponunt enim tales terram fursum, cælum deorsum: quod est magna peruersitas, contra illud Prouerb. 25. Cælum fursum, & terra deorsum. Tertio, præfata consuetudo est detestanda: quia plurimum est nociua monasterijs. Multi enim probi & virtuosus, videntes quod honor non detur virtutibus, non sapientię, non animi nobilitati: sed aut sanguini, aut carni, aut vanitati huius seculi: retrahuntur non modò a religionis ingressu, sed etiam a deuotione ordinis. Vnde Baruch quarto dicit Hierusalem, quę est figura religionis: A multis derelicta

narum acceptio, vel non.

Quę conditio proprie ad personam refertur.

Lib. 2. cap. 14.

Nota, de his, qui incongruē preponuntur.

Lex Dei quid iubet.

sum propter peccata filiorum meorum: quia declinauerunt à lege Dei. Lex profectò Dei est, vt virtutes & sapientia præferantur carni, sanguini, & diuitijs huius seculi. Vndè de sapientia dicitur Sapient. 7. Præposui illam regnis & sedibus: & diuitias nihil esse dixi in comparatione illius. Quartò, consuetudinem illam detestandam ostendit prima institutio Christi. Vt enim ait Apostolus 1. Corinth. 1. Deus ignobilia & contemptibilia mundi elegit: vt non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Item Iacob, 2. Audite, fratres mei, Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites autem in fide & hæredes regni, quod repromissit diligentibus se? Non debet ergò prælatus carne nobiles, sapientia & virtutibus vacuos, præferre alijs: & si secundum carnem minus sint nobiles, virtutibus tamen & sapientia præstantiores sunt. Absurdum profectò est, vt id quod Deus abominatur, isti diligant, & sanctitati præferant. Luc. 16. Quod altum est apud homines, abominatio est apud Deum. Cùm terrena altitudo Deo sit odibilis: qui in monasterijs altitudinè terrenã virtutibus præferunt, quasi abominationes Aegyptiorum Deo suo immolare contendunt. Quintò præfata consuetudo detestanda ostenditur, quia plurimum scandalosa est. Multum planè scandalizatur homines, videntes prælatos in monasterijs, virtutibus & sapientia præcellentes postponere, & illos præponere, qui generis nobilitatem absq; virtutibus habent. Illos in honorare, qui ex humili genere ad nobilitatem surrexerunt: illis honorem tribuere, qui de nobilitate ad ignobilitatem ceciderunt: honorare de aliena probitate tumentes: illos verò despiciere, qui propria virtute in maximũ splendorem surrexerunt. Quid autem aliud est hoc, quàm scandalizare alios minores? Sed quid de talibus dicit Euangelista Mattheus 18? Qui scandalizauerit vnũ de pusillis istis, qui in me credidit, expedit ei, vt mola asinaria suspèdatur in collo eius, & demergatur in profundum maris. Optimè ergò sanctus pater Benedictus præcipit, vt abbas non personam, sed tantum merita discernat in monasterio. Sequitur: *In doctrina nanque sua abbas apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: Argue, &c.* Sanctus pater Benedictus, quia superius locutus fuerat de doctrina, qua abbas debet discipulis præsidere: nunc agit de forma seruanda in doctrina & correctione subditorum. Et est sensus: Abbas in docendo & corrigendo vtatur illa forma beati Pauli, quam ad discipulum suum Timotheum scribit, dicens: *Argue, obsecra, increpa &c.* 1. Tim. 4. *Argue*, id est, corrippe: *obsecra*, id est, roga, hortare, precare: *increpa*, id est, repræhen-

Doctrina optima.

Scandalosa consuetudo.

Forma seruanda in doctrina.

de, obiurga, id est, fortiter culpam ostende. Et exponens, subiungit, *id est, miscens temporibus tempora*, id est, congrua tempora disciplinae suæ secundum dispositionè vnus cuiusque obseruans. Non enim indifferenter omni tempore arguendus aut increpandus quisque est. Erit profectò tempus loquendi vni, & tacendi alteri: erit tempus arguendi, & non increpandi: tempus obsecrandi, & non obiurgandi, quæ varias potest accipi & respectu diuersarum, & respectu earundem personarum. Ecclès 3. Omnia tempus habet, & suis spatijs transeunt vniversa. Et infra: Est tempus tacendi, Glo. interli. in disciplina. Et tempus loquendi, Glo. in magisterio. Nam vt beatus Gregorius docet, nec cuncta tempora doctrinae sunt congrua. Namque plerumque dictorum virtus perditur, si in tempestiue proferantur. Sæpè verò & quod leuius dicitur, conuenientia temporis congruentius animatur. Ille ergò scit rectè dicere, qui & ordinatè nouit tacere. Quid enim prodest, eo tempore irascentem corripere, quo alienata mente nõ solum aliena verba percipere, sed semetipsum vix valet tolerare? Furentem quippe qui per iniectionem corripit, quasi ei qui non sentiat, plagas ebrio imponit. Doctrina itaq; vt peruenire ad cor audientis valeat, quæ sibi cõgrua sint, temporum momenta perpendat. Hæc Gregorius. Sequitur: *Terroribus blandimenta, scilicet, immisceat. Sefus est: Abbas siue rector ita temperare doctrinam suam debet, vt non terroribus semper aut blanditijs vtatur: sed vtriusque temperamento permixto vtatur sermone: eò quòd si discipulus semper terribus fuerit, desperabit: & si semper illum fuerit blanditus, non corrigetur.* Miscèda est ergò, iuxta Gregorium, lenitas cum seueritate, faciendo quoddam ex vtroque temperamentum, vt nec multa asperitate exasperentur subditi, nec nimia benignitate soluantur. Et hoc est, quòd B. Benedictus subdit, dicens: *Dirum magistri, pium patris ostendat affectum*, quasi dicat: Aliquando se debet ostendere seuerum siue dirum magistrum, durè increpando, disciplinas inferendo: Aliquando, sicut pium patrem, ostendendo amoris affectũ, quem habet ad subditum, dulciter alloquendo, suauiter arguendo, remittendo pœnam, temperando disciplinam, consolando ad patientiam: & ita misericordia & iustitia in prælato non separatur. Nam vt ait Gregorius in Moralibus, Misericordia & iustitia destruitur, si vna sine altera teneatur. Vndè sanandis vulneribus semiuuii Samaritanus adhibuit vinum & oleum Luc. 10. Id autem quòd dixerat exponendo, iuxta diuersitatem personarum, subdit: *id est, in disciplinatos & inquietos debet durius arguere.* In hoc

Lib. 30. Moral. c. 11. Congruentia temporis, in exhibitanda doctrina necessaria est.

Pastor. Curæ part. 2. cap. 6.

Misericordia & iustitia, in prælato nunquam separanda. Lib. 20. c. 6. Et parte 2. Curæ past. cap. 6. Lib. 1. Epistol. 24.

Prælatus quandoque duritia vti debet.

Lib. 3. de summo bono, cap. 46.

Indisciplinatus & inquietus qui dicantur.

Not. cõtra inquietos.

hoc loco ostenditur clarè, quàm dignè reprehendèdi veniat, qui putant quòd prælatus nunquàm debet durè loqui subditis, sed semper mansuetè. Profectò, sicut propter duros lapides inuenti sunt mallei duriores: sic quorundam duritia requirit, vt causa disciplinae duris verbis corrigantur. Vndè Isidorus: Qui blando verbo castigatus, non corrigitur: acritus, necesse est, vt arguatur. Cùm dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Dicuntur autem *indisciplinatus*, qui sine disciplina dissolutè viuunt. *Inquieti* verò, secundum Glo. scilicet 1. ad Thessalonicen. 5. dicuntur curiosi siue gyrouagi. Et propriè dici possunt, qui curiositate agitati, secum consistere non possunt: sed modò intus, modò extrà, modò in porta, modò cum extraneis, modò in locutorio cum fratribus, modò in hospitio cum hospitibus, modò in infirmitorio cum infirmis: modò in horto, modò in coquina sunt: & sic de alijs locis. Porrò huiusmodi homines sunt sicut musca animal inquietus, quæ modò super vnum hominem residens, modò super vnum alium, & sic multos molestat: sic & isti discurrendo modò illum scandalizant, modò illum concitant atque commouent, & similia agunt. Contra quos dicitur 1. Thessal. 4. Rogamus vos, fratres, vt detis operam, vt sitis quieti. Isti verò tales sic indisciplinati, vt sanctus pater docet, sunt durius arguendi: *obedientes verò, & mitis, ac patientes, vt in melius proficiant, obsecrandi*, secundum illud Psalm. 83. *Ibunt de virtute in virtutem, & videbitur Deus deorum in Sion. Negligentes autem & contemneris vt increpet, scilicet verbis duris & asperis, & corripiat, scilicet flagellis, admonemus.*

TRACTATVS XII.

Vbi agitur de malis, quæ proueniunt ex dissimulatione culparum.

Sequitur: *Neque dissimulet peccata delinquentium: sed mox vt ceperint oriri, radicius ea, vt prauolet, amputet: memor periculi Heli sacerdotis de Silo.* Hic sanctus pater ponit quartam considerationem, facientem ad bonam qualitatem abbatis. Debet autem abbas non negligere culpas delinquentium, sed illas pro sua possibilitate studèat corrigere. Dissimulare autem dicitur prælatus culpas delinquentium: aut cum illas scire non curat, aut cum illas apertè cognititas corrigere negligit, parui faciens offensam Dei & dispendia ani-

Quòd prælatus dicitur dissimulare peccantiũ culpas.

marum. Contra quod dicitur in Psalm. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Sicut enim Domini terrarum qui iusti sunt, exercent iustitiam contra delinquentes: ita ad Prælatum iustum pertinet corrigere. Nec hoc est malitia, sed misericordia. Prælati negligentes in correctione culparum, secundum Isidorum, assimilantur dormienti, de cuius manu cadit baculus pastoralis. Et benè assimilantur. Ex dormitione enim negligentia, virgam correctionis amittunt: & ideo ad euigilandum eos, dicitur eis in persona summi Prælati: Simon, dormis? Mar. 14. Item sunt sicut potestates, quæ ante se faciunt ferre gladium, & tamen sine causa: quia sunt ita inertes, quòd nunquam eo vtuntur. Contra quos dicitur Rom. 13. Si malefeceris, time potestatem. Non enim sine causa est quòd portat gladium. Vbi notanda veniunt aliqua. Primò, quòd varijs de causis accidit, quòd ille qui præest, mala subditorum non corrigat. Primò quandoque hoc accidit ex ipsius pigritia. Aliqui enim cum vocati sunt à Domino, vt in ipsius vinea laborent: sic se habent, ac si iam dixisset eis spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Prou. 24. Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Hic est ordo deficiendi in monasterijs. Primò est quasi murus cum cemento valdè tenaci, cum scilicet superiores ex charitate vtiliter præcipiunt, & inferiores ex amore humiliter obediunt. Huic muro aliquandò succedit maceria, quæ est murus macilentus, scilicet sine cemento, quandò superiores cum austeritate & potentia præcipiunt, & inferiores ex timore obediunt, tandè maceria destruitur, cum ab eo qui præest, correctio delinquentium negligitur, sicut legitur Eccles. 4. In pigritijs humiliabitur continuatio, id est, terminorum iunctura. Proprium enim est pigritia, non statim subuenire periculo: sed expectare donèc pigritia, totum edificiũ corruat. Somnus pigritia, valdè reprehensibilis est in eo qui præest. Ad quod ostendendum specialiter repræhendit Saluator Petrum de dormitione Marci 14. Simon, dormis? Dormitio ista sibi & alijs est periculosa. Est enim sicut vigil in vrbe obsessa. Cant. 3. Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. Cùm enim dormientibus his qui habent vigilare, intrat hostes: primò defauiunt in eos, deinde in alios. Ideò benè dicitur Timotheo, qui prælatus erat: Tu verò vigila. 1. Timoth. 4. In Psalm. 120. Non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Pigritia prælatorũ multum nocuit monasterijs. Matth.

Prælati negligentes, dormienti benè assimilantur.

Quare accidat, quòd prælatus subditos nõ corrigat.

Apoc. 14.

Quomodo deficiatur in monasterijs.

Proprium pigritia, in prælato reprehensibilis.

Secunda causa.

Matth. 13. Cum dormirent homines, inimicus superfeminavit zizania in medio tritici. Secundò, aliquandò qui præest, non corrigit: quia ipse reprehensibiliter viuit. Ber. Nemo fideliter reprehendit, in quo se esse irreprehensibilem non confidit. Si quidem humanitas est omnium, in quo sibi quisque indulget, alij non vehementer irasci. Tertio, aliquandò qui præest, non corrigit: quia per indiscretam humilitatem corrigèdo, auctoritatem amisit. Contra quod dicit Augustinus, loquès de prælati: Quando necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura verba cõpellit, si etiam ipsi vos modum excessisse sentitis, non à vobis exigitur, vt à vobis subditis veniam postuletis: nè apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Tit. 2. Argue cum omni imperio. Quartò, aliquandò etiam nõ corrigit: quia in rebus temporalibus sollicitudinem suam & amorem posuit: & de spiritualibus non curans, fratrum culpas nec agnoscit, nec punit. Et quia mala non puniuntur, sine timore perpetrantur. Bernar. Impunitas est incuria soboles, insolentia mater, radix impudentia, transgressionum nutritrix. Quintò, aliquandò nõ corrigit timore scandali, vel alicuius temporalis incommodi, non attendens quòd veritas non sit dimittenda propter scandalum, & quòd plùs debeat timere Deù, quàm proximum. Matth. 17. cum diceretur Christo, Scis quia Pharisei, audito hoc verbo, scandalizati sunt? ait, Omnis plantatio quam nõ plantauit pater meus celestis, eradicabitur: Sinite eos: cæci sunt, & duces cæcorum. Et de Heli legitur Eccl. 48. quòd non pertimuit principem, nec superauit eum verbum aliquod. Et Gregorius super Ezechielem dicit, quòd vtilius permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur. Item Sextò, aliquandò non corrigit: quia remissio, quæ falsa benignitas creditur, hoc impedit. Credit enim, quòd subditi magis benignitate, quàm seueritate: magis amore, quàm timore, regendi sunt. Cuiusmodi fuit Heli sacerdos, qui remisit correat filios suos, 1. Reg. 2. Licet autem interdum hoc habeat veritatem, tamen non semper. Vndè Augustinus ad Bonifaciù: Quidam dicit, Pudore & liberalitate liberos retinere, sanctius esse credo, quàm metu, hoc quidem verum est. Sed sicut meliores sunt, quos amor dirigit, ita plures corrigit timor. Et Isidorus, quod supra inductum est: Qui blando verbo castigatus, nõ corrigitur: acrius, necessè est, vt arguatur. Hinc dicit sanctus pater: Et honestiores quidem, id est, verecundiores, ac intelligibiles animos, id est, dociles & subtiles, considerare

Tertia causa.

Epist. 109. Non debet prælatus à subditis veniam petere.

Quartò.

Impunitas quid pariat. Lib. 3. de cons. c. 5.

Quintò.

Non est dimittenda veritas propter scandalum.

Hom. 7.

Sextò.

Epist. 50. Terent. in Adelph. Nõ semper benignitate reguntur subditi. Lib. 3. de summo bono, cap. 46.

scientes, quanta sit vtilitas culpæ, quanta offensa Dei grauitas, quanta ve pena peccantibus referuata. Prima vel secunda admonitione verbis corripiat: improbos autem, & duos corde, ac superbos vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione, in ipso initio peccati coarceat: sciens scriptum, scilicet, Stultus verbis non corrigitur. Et iterum: Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte. Prouer. 23. Itè, Septimò ali- Septimò, aliquandò non corrigit: quia malitiã tantum crescere permittit, quòd iam ei non sufficit præualere. Ideò benè in hoc loco beatus Benedictus dicit, vt peccata mox, vt oriri coeperint, radicitus ea, vt præualeat, amputet. Cognouit sanctus pater, quòd si peccatum processu temporis robor & fortitudinem sumpserit, vix eradicari poterit. Principijs obsta. Serò medicina paratur, Cum mala per longas cõualuere moras. Eccles. 11. Ab scintilla vna augetur ignis. Radicitus dicit esse amputanda: quia, nisi à radice extirpentur, orta occasione, repullulare timentur. Hieronymus: Lubricus est antiquus serpens: & nisi capite tenear, totus statim illabitur. Secundò notandum, quòd ex negligentia prælatorum circa correctionem culparum suorum subditorum, multa mala sequuntur, quorum quædam redundat in prælatum, alia in delinquentem, alia in vniuersitatè. Sunt autem tria mala, quæ redundat in prælatum. Primum, est confusio. Sicut enim honor est patri, bonos habere filios: ita cedit in confusione suam, malitia filiorum. Eccles. 22. Confusio est patri de filio indisciplinato. Secundum, est culpa. Transseunt enim in prælatum culpæ subditorum, quos non corrigit. Gregorius in Pastoralibus: Si rector minus contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipse tenetur. Huiusmodi aut exemplum, manifestum est in medico. Certum est enim, quòd reus est mortis infirmi, si ex negligentia sua vita deficit. Vndè in Glo. super Numer. 25. dicitur: Pædagogus culpa attribuitur, si puer suæ instructioni commissus, minus disciplinatus ex sua negligentia inueniatur. Aliud exemplum ponit beatus Benedictus in capitulo secundo regulæ de pastore, dicens: Sciat abbas culpa pastorem incumbere, quicquid paterfamilias in omnibus minus vtilitatis poterit inuenire. Tertium, est poena etiam temporalis. Puniuntur enim non solum in futuro, sed etiam in presentibus, prælati negligentes pro culpis subditorum. Hinc est, quòd dicitur Numer. 25. Initiatus est Israel Beelphegor. Et iratus Dominus, dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis. Hinc est iterum, quòd 1. Regum 4. dicit Dominus, eò quòd nouerit Heli indignè agere filios suos, & non corripuit eos, idcirco iuravi domui Heli, quòd

Peccatis in ipso initio est obuiandum.

In caput 9. Eccles.

Nota, ex negligentia prælatorum circa correctionem, quot mala sequuntur.

Prælati negligentes, etiam in presentibus puniuntur.

Peccatum incorre- dum cedit in danum delinquentis.

Lib. 3. de cons. c. 5. Impunitas.

Exemplum.

Peccatum incorre- dum vniuersitati nocet.

Delictum incorre- ctum omnino bono inc- pros red- dit.

quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus in æternum. Sunt iterum alia tria mala, quæ redundat in damnatum delinquentis. Primum, est excecatio. Credit enim interdum delinques, cum nõ corrigitur, illud quod fecit, non esse malum, vel nõ esse tantum malum vt est, ideò dicit Gregor. Nonnulla vehementer increpanda sunt, vt dum culpa ab auctore non cognoscitur, quati ponderis sit, ab increpatis ore sentiat. Et ideò benè dicitur Pro. 29. Virga & correctio tribuit sapientiam. Secundum, est delicti multiplicatio. Delictum enim quod non corrigitur, facilius multiplicatur. Bernardus: Impunitas est insolentia mater, radix impudicitie, transgressionum nutritrix. Et ideò dicitur Ecclesi. 8. Quia cito non ferur contra malos sententia, idcirco absque timore vilo filij hominum perpetrant mala. Tertium, est finalis perditio. Qui enim non corrigitur, & ideò facilius delicta continuant: finaliter perduntur, sicut patet de Adonia, dicente: Ego regnabo. quem pater non corripuit aliquandò, & ideò finaliter est interfectus, 3. Reg. 1. Ideò dicitur Eccl. 41. De patre impio conuenerunt filij, quoniam propter ipsum sunt in opprobrium. Dicitur de quodam iuvene, quòd cum propter delicta sua duceretur ad patibulum, & patrem eum sequente peteret osculum, in fine arripiens cum dentibus nasum eius abscedit: & dixit, quòd hoc fecit, quia propter eus culpam, qui nunquam eum correxerat, ab infantia venerat ad opprobrium. Sunt & alia tria mala, quæ redundat in damnatum totius vniuersitatis. Primum, est infectio. Sicut enim ovis morbida, nisi sanetur, infect gregem: ita peccatum vnius incorre- ctum, infect alios. Origenes super illud Numer. 25. Suspèdè principes in patibulis: Pro populo coguntur præpositi reddere rationem, nè forte non docuerint, nõ monuerint, nec sollicitè arguerint eos, qui primò peccauerint, nè contagium dispergeretur in plures. Secundum, est difficultas corrigendi. Quanto enim in plures transit infectio, tanto difficilius est eã corrigere. Glo. super illo verbo Iob. 4. Squamis sese prementibus: Qui diuisi corrigi potuerunt, in iniquitatum suarum pertinacia vniti perdurat. Tertium, est rebellio ad omne bonum. Delictum enim incorre- ctum, nõ solum infect alios, sed ineptos omnino bono reddit: ita vt nullum bonum spirituale possit ad eos introduci. Iob 41. Vna vni coniungitur ita, vt ne spiraculum quidem incedat per eas, quòd dicitur secundum Glo. quia nulla exhortatio spiritualis apud tales proficit, propter hæc igitur prædicta, benè dicitur prælatò, vt corripiat. Tertio notandum, quòd hoc quòd dictum est, abbatè siue præ-

latum debere corrigere culpas subditorum: intelligendum est, cum oportunitas ad- Subdito- rum vitia quandoquæ sunt disse- mulanda. Est part. 2. cap. 10. est corrigendi: quia aliquandò sine peccato Re-ctorum, culpæ delinquentium dissimulanda veniunt, sicut docet beatus Gregorius in Pastoralibus, cap. 22. ita dicens: Re-ctor debet aliquandò subditorum vitia dissimulare: & tamen ea, quæ dissimulat, iudicare. Aliquandò etiã aperte cognita, mature tolerare exemplo Domini, qui est iudex Psal. 7. iustus, fortis & patiens: & quia medici quoque tempora seruât. Vndè Psal. 118. dorsum meum fabricauerunt peccatores, q. d. Quos corrigere nequeo, quasi dorso impositum onus porto. Sequitur: Meminisse debet semper abbas quòd dicitur: & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Hic reducit ad memoriam abbati institutionem suam, & commissionem gregis, & arduitatem officij, vt attentum eum magis reddat & diligentem. Ex commissione autem sibi facta gregis, Ab eo cui meritò debet reddi abbas attentus: cum ita plus datur, fit, quòd quanto plus ei à Domino commissum est in presentibus, tãto amplius in futuro iudicio requiretur ab eo. De quo Gregorius in Hom. quadam loquitur: Lectio sancti euangelij sollicitè nos considerare admonet, nè nos, qui plus cæteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, ab auctore mundi grauius inde iudicemur. Cum enim augetur dona, rationes etiã crescunt donorum: & secundum quod accipit, rationem cõpellitur reddere. Item idè: Tantum quippe ab vnoquoque nostrum venturus iudex exiget, quantum vniciuique suæ pietatis donum distribuit. Sequitur: Sciatque, Ardua res, quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus: & alium quidem blandientis, alium vero increpationibus, alium suasionibus: & secundum vniuersumque qualitatem vel intelligentiam, ita se omnibus conformet & aptet: vt non solum detrimenta gregis sibi commissi non patiantur, verum etiam in augmentatione boni gregis gaudeat. Arduitatem & difficultatem pastoralis officij sanctus pater commemorat: vt abbas intelligat, multa cum sapientia, peritia, ac diligentia, quæ in pastore animarum esse debet. Vndè hac difficultate pastoralis regiminis pensata, beatus Gregorius in Pastoralibus admirans de quibusdam præsumptuosos ad huiusmodi officia, ait: Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis pastoribus magisterium pastorale qua temeritate suscipitur, quandò ars artium est regimen animarum? De hoc autem quòd ait: secundum vniuersumque qualitatem & intelligentiam incumbat prælatò, curã sui regiminis temperare, exemplum ponit notabile Gregorius Nazianzenus, dicens: Si possibile esset, vnum animal fieri ex diuersis animalium & bestiarum generibus, incumberet ei qui

Psal. 7.

Psal. 118.

Ab eo cui meritò debet reddi abbas attentus: cum ita plus datur, fit, quòd quanto plus ei à Domino commissum est in presentibus, tãto amplius in futuro iudicio requiretur ab eo.

Hom. 9. in Euang.

Ardua res, quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus: & alium quidem blandientis, alium vero increpationibus, alium suasionibus: & secundum vniuersumque qualitatem vel intelligentiam, ita se omnibus conformet & aptet: vt non solum detrimenta gregis sibi commissi non patiantur, verum etiam in augmentatione boni gregis gaudeat.

Parte 1. cap. 1.

Contra affectantes animarum regimen.

Exemplum. In apologet. 1.

ei qui curam haberet illius animalis, tot varia facere, quot varietates singulorum animalium requirerent. Non enim eadem vox apta est omnibus, nec eisdem aguntur, nec idem cibus omnibus competit: nec palpani, nec fouendi modus idem est: immo quibus alia mitigantur, alia excitantur ad furorem. Cum ergo corpus congregationis, commissæ abbati aut alteri prælati, habeat huiusmodi varietates: necessè est, curam prælati secundum has diuersitates, adaptari & conformari illi. Quare vt beatus Chrysostomus optimè dicit: Multo consilio & prudentia opus est pastori, & mille (vt dicitur) oculis, ad speculandum vniuersam ad eruditionem earum, quas gubernat, animarum.

Lib. 2. de sacerdot. ante medium.

TRACTATUS XIII.

Quòd abbas non debet paruipendere salutem animarum sibi commissarum, sed maximè debet & super omnia alia gerere curam illarum.

Sequitur: Ante omnia scilicet caueat, ne dissimulans, aut paruipendens salutem animarum sibi commissarum, non plus gerat sollicitudinem de rebus transitorijs & caducis, quam de spiritualibus, sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est. Ista est quinta consideratio, faciens ad bonam qualitatem abbatis. Vbi notandum primò, quòd valde reprehensibile est, quòd abbas aut quicumque; alius prælatus, animas vilipèdat, qui vices eius gerit, qui animas specialiter amat. Sap. II. Parcis omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas, frequenter essent ei appèdendæ animæ ex precio, quod saluator eis dedit, nè sibi vilescerent: frequenter cogitandum esset ei, quòd saluator pro eis animam suam posuit, & sanguine suo eas requisit. Negligentia prælati circa spiritualia cum diligentia circa temporalia in aliquibus monasterijs, in quibus debent, tantam inordinationem inducit, vt in eis terra sit sursum, & cælum deorsum. Terrena enim ibi cælestibus præponuntur. Pedes sunt ibi supra caput. Viri enim spirituales, ibi despiciuntur: homines verò terrena sapientes, ad regimen temporale vtilis, in honore habentur. Pes est ille, qui sollicitudine & amore & ministerio terram tangit: qui frequenter læditur & maculatur: & licet videatur esse necessarius, quia sustinet & portat corpus: tamen si scandalizat, est amputandus, secundum illud Mar. 9. Si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Facies

Consideratio quinta, faciens ad bonam qualitatem abbatis.

Quid cogitare debeat prælati, ne animas vilipendant.

Quanta emergat inordinatio ex maiori cura temporalium, quam spiritualium.

Quis sit pes amputandus, & quomodo.

Matth. 5.

est retrò, quia in operibus quæ videntur bona, potius intenditur vtilitas terrena, quam merces æterna. Interiora, effusa sunt extrà, cum bona interna ibi negligantur, & exteriora diligantur. Eccles. 4. dicitur de auaro, quòd in vita sua proiecit intima sua. Deus ibi còculcatur, & terra deificatur. Deficit enim ibi charitas, & regnat auaritia vel cupiditas, quæ est simulacrorum feruitus, Ephes. 5. Diabolus ibi honorificè recipitur, & Deus contumeliosè repellitur, vel ignominiosè suscipitur. Raptores enim vel vsurarij, qui sunt membra diaboli, libenter & cum magno honore ibi suscipiuntur, & cum magnis expensis ibi procurantur. Boni verò procurantur, in quibus Deus recipitur vel repellitur. Matth. 25. Quandiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Et quandiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Secundo notandù, quòd plura sunt signa, quibus perpèdi potest, quòd Prælati salutem animarum paruipendat, & plus de rebus transitorijs, quam de animabus, sollicitudinem gerat. Primum, si in propria persona terrenis negocijs intendit, & in spiritualibus vicarij ponit. Secundum, si non timet fratres suos periculo exponere, vt temporalia bona seruire valeat, vel augere: vt cum fratres iuuenes & leues ponit in officijs exterioribus. Tertium, si cum magnis expensis muros erigit, & mores negligit. Quartum, si quotidianas expensas frequenter còputat: animarum verò detrimenta vel profectus ignorat. Quintum est, si quandò conueniunt fratres ad capitula, de rerum temporalium conseruatione vel multiplicatione est tractatus primus: de ordinis verò reformatione, vltimus vel nullus. Sextum, si sollicitè prouidètur, quæ necessaria sunt corporibus: de his verò non curatur, quæ sunt necessaria animabus. Primum, scilicet, quòd prælatus, quantum ad spiritualia, vicarium ponat: & relicto grege, temporalibus intendat, valde reprehensibile est, & multum longè à consilio, quòd dedit Iethro Moyfi, Exod. 18. Esto, inquit, tu populo in his, quæ ad Deum pertinent. Prælati ad intendendum temporalibus, alium debet substituere: ipse verò orationi & doctrinæ debet intendere. Ipse debet esse quasi medius inter Deum & populum. Aliquando debet loqui Deo, pro subditis ipsum orando: Aliquando subditis pro Deo, eos instruendo. Quòd autem non sit tutum, vicarij ponere, & gregem deserere, patet ex primo vicario synagoge. Moyses enim ascensus ad Dominum, ad regimen populi meliorem vicarium posuit, quem inuenit: & tamen populus, quem recedens fidelè reliquit, elapso modico tempore

Quomodo colligitur, prælatum magis de transitorijs quam de animabus curare.

Prælati non debet ad spiritualia vicarium ponere.

Exemplum, Exod. 31.

Periculo sum est perfonas minus securas, exterioribus officijs deputare.

Exemplum.

Nota.

Psal. 146.

Psal. 118. Psal. 133. Bona vnitatis.

Damnat prioratus vel loca à congregatione separata, quæ membra vocari solent.

Epist. 115.

ipso redeunte, inuentus est infidelis. Secundum, scilicet pro rebus temporalibus, periculis fratres exponere, perfonas minus securas in exterioribus officijs ponendo, vel prioratus ad paruos, eos dispergendo, multum est reprehensibile. Cum enim boni pastores sit, animam ponere pro ouibus suis: longè videtur esse à bonitate pastoris, pro temporalibus rebus eos exponere lupis. Lupi infernalis est, oues dispergere, secundum illud Ioan. 10. Lupus rapit & dispergit oues. Saluatoris verò & boni pastoris est, oues colligere. Vnde Matth. 12. dicit Saluator: Qui non congregat mecum, dispergit. Et Ioan. 10. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas me oportet adducere, & fiet vnus ouile & vnus pastor. Ezech. 34. Visitabo oues meas, & liberabo eas ex omnibus locis, in quibus dispersæ fuerint in die nubis & caliginis. Mandato Pharaonis, dispersus est populus Israel per vniuersam terram Aegypti ad colligendas paleas, Exod. 5. Et procuratore Pharaonis infernalis, viri religiosi de monasterijs magis per paruos prioratus videntur fuisse dispersi, vt temporalia bona acquirerent, vel conseruarent. Thren. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Cum Saluator dispersos Israel congregare venerit, Esa. 10. valde indiscretè fecisse videntur, qui vices eius gerebant, quandò congregatos disperferunt. Item cum Dauid, qui super senes intellexit, dixerit: Ecce quam bonum & quam iocundum, habitare fratres in vnus: temerariè videntur egisse, qui eos, qui elegerant viuere in congregatione, posuerunt in dispersione. Thomæ existenti in congregatione, apparuit Dominus: separato verò ab ea, non apparuit, Ioan. 20. Filij Iacob congregati, patris benedictionem receperunt, Gen. 49. Et super discipulos congregatos, spiritus sanctus descendit, Act. 2. In paruis prioratibus religio annihilatur: ibi vitio proprietatis appropinquatur, meritù obedientiæ minuitur, continentia facillè periclitatur, qui solus est in prioratu, vel cum vno socio, frequenter ferè est proprietarius: quæ habet, pro maiori parte habet sibi: obedientia ipsius minus meretur, cui nullus aliquid iubet: & ideo facit, quòd facere libet. Continètia etià facillè periclitatur: quia oportunitas peccandi habetur. Bernardus cuiusdam moniali volenti deserere congregationem: Audi me, filia, audi fidele consilium. Noli te separare à grege: nè quandò lupus rapiat, & non sit, qui eripiat, Ezech. 34. Dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non esset pastor, & factæ sunt in deuoratione omnium bestiarum agri. Sequitur: Et nè causetur fortè de minori substantia. Hic respondet cuidam tacitæ quæstioni, quam fortè abbas

faceret: quid si monasterium paruas habet prouisiones, minusq; sit prouisum, quam necessitas exigit monachorum? Respondet: Nullus timeat, nullus conueratur de insufficienti substantia in prouisione: quia absq; dubio còsistendū est, quòd Deus pro sua bonitate sufficienter prouidebit suis seruatoribus. Et hoc est quòd sequitur, meminert, f. abbas, scriptum: Primum querite regnum Dei, & iustitiã eius, & hæc omnia adicientur vobis. Matth. 6. Iterum: f. meminert, quòd etiam Dominus ait per prophetam Psal. 34. Nihil deest timentibus eum. Vbi notandum, quòd tria sunt, quæ dare possunt seruatoribus Dei fidutiam, quòd nihil necessariorum defuturum est eis. Primum, est ex parte dantis liberalitas. Si enim nobilis quilibet familiaris suæ prouidet: quanto magis nobilissimus & clementissimus ac magnificentissimus Dominus noster? Luca 12. Nolite solliciti esse. Glo. Indecorū est homini, curare de cibo vel veste, qui militat in regno Dei. Nōrit rex, quemadmodum familiam suam pascat, alat, & vestiatur. Secundum, est ex parte recipientis nobilitas siue dignitas, qua serui Dei ceteris præferuntur. vnde Glo. super Psal. 33. dicit: Pascebat Dominus còtinentem se, & deserebat timentem se? quasi dicat, non. Vnde ad Hebr. 13. dicitur ex persona Dei: Nō te deserā. Glo. quin necessaria donem, nec derelinquam. Glo. derelinqueretur, qui fame periret. Tertium, est ex parte dati, siue rei datæ preciositas. Matthæi 6. dicit Dominus: Nōne anima plus est quam esca, & corpus quam vestimētum? vbi Glo. dicit: Qui maiora dedit, id est, vitam & corpus: dabit minora, id est, victum & vestes, propter hoc meritò dicit cū omni fidutia propheta: Timeat Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia, Glo. temporalium, timentibus eum.

Vnde debent considerari serui Dei, quòd nihil eis sit defuturum.

Ios. 11.

Psal. 33.

TRACTATUS XIII.

Quòd abbas frequenter debet cogitare, quòd rationem redditurus est Deo de animabus, quas regendas suscipit.

Inter omnes cogitationes pertinentes ad statum prælati, hæc est de magis necessarijs, vt nō ad horam, sed semper, cogitatio. Necessaria prælati cogitatio. Igitur de ratione reddenda Deo de subditis. Ideò B. Benedictus subdit, dicens: Sciatq; abbas, quia qui suscipit animas regendas, præparet se ad rationem reddendam. Et hæc est sexta consideratio, quam ponit ad bonam qualitatem abbatis, quæ est sollicitudo & vigilatia boni regiminis: quæ còsurgit ex hoc, quòd ratione redditurū se nouit gregis sibi commissi. Requiret autem Deus à prælati siue pastorebus ratione gregū sibi commissorum, secundum illud Ezech. 34. Ecce ego requirā gregem meū de manu pastorum. & infra, Ego ipse

Numerus ouium requiritur.

ipse requirā oues meas. Luc. etiā 16. dicitur vnicuique talis, Redde rationē vilicationis tuę. Vbi notandū, q̄ circa rationē reddēdā de animabus, Dominus requirēt rationē de numero ouiu. Hier. 33. Adhuc transibunt greges ad manū numerātis, quod expauescens B. August. dicit: Quid faciā, cum exigeretur à me ratio totanimarū, quæ pēdent ad collū meū? Et B. Benedictus de hoc loquens, subdit: *Et quantum sub cura sua fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die iudicij ipsarum omnium animarum est redditurus Domino rationem, sine dubio addita s. ratione & sue anima.* Debet ergo abbas curā sollicitā gerere de custodia ouiu, Saluatoris nostri exemplo, qui dicit Ioan. 17. Pater, quos dediisti mihi, ego custodiui, & nemo perijt ex eis, nisi filius perditionis. Itē requirēt secundō rationē de fructu ouiu, de quo B. Benedictus supra dixerat: *Sciatq̄, abbas culpa pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamilias vilitatis minus potuerit inuenire. Quarē necesse est, abbatem operam dare diligentē circa subditos, vt debitū fructum reddant, exemplo illius boni pastoris, qui dicit Gen. 31. Oues tuę & caprę tuę steriles non fuerunt. Item tertio requirit rationē Dominus de qualitate ouium, s. quales erant, an s. pingues, an tenues, Ezech. 34. Ecce ego iudico inter pecus pingue & macilentū. Et ideo debet prelatus sollicitus esse de benē pascēdo gregem pascuis optimis, s. doctis sanctis, & virtuosis exēplis, vt pingues, s. deuotione, reddere eas valeat, iuxta illud, quod Dominus ait Petro: Pafce oues meas, Ioan. 21. Secundō, quōd prelatus deficiens in ratione reddenda, non leuiter, sed grauissimē, punietur: reddet quidem animam pro anima, secundū illud 3. Reg. 20. Custodi virum istū, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius. Sap. 6. Durissimū iudicij fiet his qui præfunt, Glo. magis punietur, quibus plus committitur. Zach. 10. Super pastores iratus est furor meus. Ista autem sanctus pater frequenter cōmemoranda dicit esse abbati, vt timore futurę discussionis perterritus, circa curam subditorum suorum vigil sit & sollicitus. Vndē subdit: *Et iudicium semper futuram discussionem pastoris de creditis ouibus, cum de alienis ratiocinjs cauet, redditur de suis sollicitus: & cum de admonitionibus suis emendationem alijs subministrat, ipse efficitur à vitijs emendatus.* Hinc dicit Apostolus ad Hebræos 13. Obedite prepositis vestris, & subdit: Et subiaccete eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Et ad Romanos 12. Qui præest, in solitudine: supple, præsit.*

Fructus ouium existitur.

Qualitas ouium.

Bona pascua.

Graue iudicium prælati.

IN CAPVT III.

TRACTATVS XV. Vbi de accipiēdo vel dando consilio.

EXposita iam bona qualitate abbatis in superioribus, qui caput & pater est cōgregationis, quia maximē ad bonū regimē pastoris expedit, cuncta agere cū cōsilio, dicēte sapientissimo Salomone Prou. 24. Vbi cōsilia multa, ibi salus: sanctus pater Benedictus subiūgit capitulū, de faciēdo omnia cū maturo cōsilio: & ponitur in hoc capitulo tria principalia documēta. Primum respicit prelatum cōsulentē. Secundū, ipsos cōsiliarios. Tertiū est cōmune omnibus. Circa primū dicit sic: *Quoties aliqua præcipua agenda sunt in monasterio, conuocet abbas omnem congregationem: & dicat ipse, vnde agitur.* id est, quæ necessariō agenda incūbant vel imminēt. Totā cōgregationē conuocari iubet: tū quia quod oēs tangit, meritō ab omnibus debet approbari: tū quia, vt dicit sanctus pater, *sepe iunior Deus reuelat quod melius est.* Matth. 11. Confiteor tibi, pater, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Notandū circa hoc præceptū siue documēti, primō, quōd plurimū vitāda est singularitas proprii cōsiliij: quoniam, vt ait B. Bernar. In corde duplex lepra est: propria volūtas, & propriū cōsiliū. Vtraq̄, lepra nimis pessima: lepra verō proprii cōsiliij, eo perniciosior est, quo magis occulta: & quanto plūs absdat, tātō quisq̄, sanior esse videtur. Hæc illorū est, qui zelū Dei habēt, sed nō secundū scientiā: sequētes errorem suum, & itā obstinati in eo, vt nullis velint consilijs acquiescere. Hi sunt vnitatis diuifores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis, ignorātes Dei iustitiā, & suam volētēs cōstitūere. Et quæ magis superbia, Magna suā vt vnus homo toti cōgregationi iudiciū suū præferat: tū quā ipse solus habeat spiritū Dei. Idolatrię scelus est, nō acquiescere, & quasi peccatū ariolādī. Eant nunc, qui se faciūt religiosiores alijs, qui nō sunt sicut ceteri hominū: ecce ariolī & idolatrię facti sunt. Secundō notandū, q̄ quatuor gradus describit sanctus pater. Primō enim iubetur abbas, cum cōsilio cōgregationis, gradus obseruandi ab abbate circa consiliū. disponere quæ agenda sunt. In hoc maximē differt homo à brutis, quia bruta impetu naturę se mouent, homo autem consilio se mouere debet. Eccle. 13. Qui cuncta agunt cum consilio, reguntur sapientia. Et infra: A stutus omnia agit cū consilio. Qui fatu⁹ est, aperiet stultitiā. Et Eccle. 36. Ante omnia verbū verax præcedat te, & ante omnē actum consilium stabile. Secundo gradu iubetur Abbas omninō vota fratru plenē & gratanter audire, vt nullius consiliū spernat, cōtemnat, aut irrideat. Pro. 22. Qui sapiens est, audit consiliū: exēplo Moysi, qui audiuit consilium Iethro, qui erat multū inferior eo & religione, & auctoritate, & sapientia. Exod. 18. Tertio gradu iu-

Tria documēta.

Vitāda est singularitas proprii consiliij.

Magna suā.

Quatuor gradus obseruandi ab abbate circa consiliū.

Proprium præsidētis.

Daturi cōsiliū.

Nota de potestate prælati.

Ordo rationabilis.

du iubetur abbas, auditis omniū fratrum votis, apud se tractare, quid sit vtilius. Vndē dicit: *Et audiens consilium fratrum, tractet apud se, quid sit vtilius aut expedientius.* Proprium enim præsidētis est, vt ait Seneca, examinare consilium, & non citō leui credulitate ad falsa prolabi. Bernardus: Noli, inquit, præcipitanter agere, diū considera, diligenter intueri. Quarto gradu iubetur abbas exequi, quod, omnium consilijs benē ponderatis, vtilius esse iudicauerit: ibi, *& quod vtilius iudicauerit, faciat.* Sequitur secundum documentum sancti patris, quod respicit ipsos, qui daturi sunt consilium: *Sic autem dent fratres consilium cum omni humilitatis subiectione, vt non præsumant procaciter, id est, superbē, impudenter, immoderatē, defendere quod eis visum fuerit, sed magis in abbatis pendeat iudicio: supple, non illius, vel illorum, qui proteruē sua vota defendere præsumperunt: vt, quod salubrius esse iudicauerit, ei cuncti obediant.* Sequitur tertium documentū, quod respicit simul tam abbatem, quā subditos: *Sed sicut discipulis conuenit obedire magistro, itā & ipsum prouideat & iuste concedat cuncta disponere, quasi dicat: Ideo admonui abbatem salubriter iudicare, & monachos non superbē defendere: quia sicut illis conuenit obedire, itā & abbatem decet prouidere, & iuste cuncta disponere.* Sequitur: *In omnibus igitur omnes, scilicet tam abbas quā subditus, magistram sequantur regulā: itā vt nulli, siue abbati, siue subdito, liceat aliquid contra regulam diffinire vel ordinare: nec ab ea temerē, id est, præsumptuosē, declinetur à quoquā, nec scilicet à subdito, nec ab abbate.* Nam vt ait Bernardus, Super fratru transgressiones, non super patrum traditiones, constituitur, qui abbas eligitur, cultor mandatorum, vltor vitiorum. Nullus in monasterio proprij sequatur cordis voluntatem, neque præsumat quisquam cum abbate suo proteruē inus aut foris monasterio contendere. Quod si præsumperit, regulari disciplina subiaceat. Ipse tamen abbas cum timore Dei & obseruatione regulæ omnia faciat, sciens se proculdubio de omnibus iudicij suis aequissimo iudici Deo rationem redditurum. Vbi nota rationabilem ordinem: monachus errans debet subiaccere regulari disciplinæ. Abbas verō errans, qui in monasterio superiorem non habet à quo iudicetur, iudicio reseruat diuino. Sequitur: *Si qua verō minora agenda sunt in monasterij vilitatibus, seniorum tantum vitatur consilio.* Minora dicit respectu præcipuorum: cuiusmodi sunt, quæ non totam communitatem concernunt, vel quæ non habent plurimū difficultatis: sicut est depositio aut mutatio alicuius officialis, vel translatio ab vno officio in aliud, aut correctio alicuius officialis, aut prouisio de necessarijs monasterij. talia agenda sunt cum cōsilio seniorū tantum. Non enim tota congrega-

tio fatiganda est pro minoribus rebus. Vbi notandum, quōd triplex est gradus rerum agendarum: videlicet, maximarum, minorum, & minimarū. Maxima, disponenda sunt cū consilio totius cōgregationis. Minora siue media, cū cōsilio tantū seniorū. Minima siue quotidiana, disponere ipse platus potest, nullius alterius requisito cōsilio. Grauiissimū quidē onus esset plato & senioribus, si propter quęlibet p̄cipienda, disponēda, aut p̄hibēda, consiliū seniorū deberet euocari. Præterea notādū, q̄ senior hoc loco non semp videt notare senectutē etatis, aut prioritatē cōuersionis: quia quādoq̄, in multis huiusmodi nec absdat cōsiliij maturitas, nec rerū experiētia. Sed seniores credimus hic prudētiores, & magis expertos, appellatos, secundum illud Tob. 4. Consiliū à sapiente require. Causam autē hui⁹ admonitionis, de agēdis reb⁹ semper cum consilio, assignat ex auctoritate sacre scripturę, dicens, *sicut scriptum est: s. Eccle. 32. Omnia fac cū consilio, & post factū nō penitebis.*

IN CAPVT IIII. TRACTATVS XVI.

Vbi de conuenientia sequentis capituli, & instrumentis bonorum operum in generali.

Consequenter nobis sermo habendus est circa cap. 4. regulę: in quo describitur, quę sunt instrumenta bonorū operū. In superioribus sanctus pater Benedictus, declarās se velle diuini seruitij scholam instituire: quia in qualibet facultate necessariō artis instrumenta in primis describēda veniūt, descripto ergo qualis debeat esse abbas, qui magister & rector scholę est: iam exponit, quę sunt instrumenta bonorū operū, quibus in hac spirituali schola, pro acquirenda perfectione religionis, & capefenda superna beatitudine, vtendū sit, qui finis vltim⁹ & potissimus est, ad quē huius sanctę scholę discipulus, hui⁹ spiritualis artis industrius appetitor, omni conatu suo anhelat & concupiscit. Interpretatur autē sanct⁹ pater religiosam cōuersionē, scholā diuini seruitij: quoniam status religiōis, vt S. Thomas docet, quædā disciplina est & exercitiū ad perfectionē perueniēdi. Ad quā quidē aliqui peruenire nituntur exercitijs diuersis, ob quā etiā causam sanctus pater præcepta varia virtutū, quæ describit in hoc quarto capitulo, instrumenta nominat acquirēde perfectionis. Pro eo etiā, quia virtutes media sunt disponētia ad consecutionē finis vltimi, secundū illud Aristotelis septimo Physicorum: Virtus est dispositio perfecti ad optimum: dicit abbas Moyses libro collationum, collatione prima: Ieiunium, vigilię, meditatio scripturarū, nuditas, ac priuatio omnium facultatum, nō

Triples gradus rerum agendarum.

Senior quis sit.

Religio dicitur schola & quærē.

Virtutis diffinitio.

Cap. 7.

perfectio, sed perfectio instrumenta sunt: quia non in ipsis consistit disciplina illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. Est aut sciendum, quod S. Benedictus in hoc capitulo septuaginta duo ponit, quae instrumenta bonorum operum, siue ornamenta virtutum, siue documenta scholae diuini seruitij, siue fundamenta spiritualis aedificij nominari possunt, quae etiam sanctus pater in vno capitulo conclusit, nos tamen pro amplitudine materiae eorum, & ut praefati charissimi fratris domini Arsenij, ad hoc opus nos impellentis, votis plenius satisfaciamus, de illis per diuersa capitula doctrinaliter agemus. Distinguuntur autem haec bonorum operum instrumenta, ut supra pag. 5.

TRACTATUS XVII.

Vbi agitur de primo instrumento bonorum operum, videlicet de dilectione Dei: cur & quomodo diligendus sit Deus.

In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute. Merito sapientissimus pater Benedictus, primum omnium instrumentorum bonorum operum, posuit dilectionem Dei: quia hoc est primum dignitate & perfectione, & maximum mandatorum, ut dicitur Matth. 22. Circa quod notanda sunt duo. Primum ponitur septem, quae nos incitare debent ad dilectionem Dei. Secundum, videbitur de modo, quo diligendus est Deus. Primum autem incitans nos ad Dei amorem, est summa eius bonitas. Bonum enim, per se, obiectum amoris est. Bonum autem & pulchrum, inquit Dionysius, omnia desiderant. Cum autem Deus sit summus bonus, merito a nobis summus diligendus est. Vnde August. de Trinitate: Cum alia non diligatur, nisi quia bona sunt, pudeat, illis inherendo, non amare bonum ipsum, vnde bona sunt. Itē idem August. Eccles. ca. 11. Deus est, cui si aliquid diligendo vel preponimus, vel equamur, nos diligere nescimus.

Septem nos inducit ad diligendum Deum. Primum.

Cap. 4. de diuini nomi.

lib. 8. cap. 3.

De moribus Eccles. ca. 11.

Secundum.

Serm. 20. Ad Dei amorē pulcherrima excitatio.

Secundum incitat nos ad diligendum Deum affluencia bonorum, quae nobis continuè liberaliter elargitur. Nam omnia bona, siue naturalia, siue gratuita, quae habemus, desuper à Deo nobis data sunt. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum, desuper est, descendens à patre lumine, Iac. 1. vbi Glo. inquit: Datum, refertur ad naturam: donum, ad gratiam. De hoc amoris incitamento, dicitur Ecclesiast. 7. Dilige eum in omni virtute tua, qui te fecit. Et Bernardus super Cant. Valde mihi amandus est, per quem sum, viuo, & sapio: si ingratus non sum, & indignus. Dignus planè est morte, qui tibi, Domine Iesu, recusat viuere, & mortuus est: & qui tibi, Domine,

non sapit, desipit. Et qui curat esse, nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est: & qui esse vult sibi, & non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Deum time, & mandata eius obserua. hoc est omnis homo. Et si hoc est omnis homo, ergo absque hoc nihil est homo. Idem in libro de diligendo Deo: Infidelis se ei torum debere non ignorat, quem sui totius non ignorat auctorem. Quid ergo ego, qui Deum meum te-neo vitae meae non solum gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium consolatorem, sollicitum gubernatorem: sed insuper etiam copiosissimum redemptorem, aeternum conseruatorem, ditatorem & glorificatorem? Ex hac causa non modo diligendus est Deus, sed omni hora omniq; momento amandus: cum nulla sint horarum momenta, quibus eius non fruamur beneficijs. Vnde Augustinus libro Soliloquiorum ad Deum loquens, Idcirco, Domine Deus, iussisti mihi lege tua, ut diligam te omnibus horis & momentis, quibus fruor bonis misericordiae tuae: quoniam semper perirem, nisi quia semper me regis: & semper morerer, nisi quia semper me viuificas. Et omni momento me tibi obligas, dum omni momento mihi tua magna beneficia praestas. Sicut ergo nulla hora est vel punctus in omni vita mea, quo tuo beneficio non utar: sic nullum debet esse momentum, quo te non diligam ex omni fortitudine mea.

Ecclesiast.

Omni hora diligendus est Deus.

Cap. 18.

Tertium.

Cap. 4.

In Manu. li. cap. 24.

Diligendi Deū causa singularis.

Serm. 20.

Quartum, amandus.

amandum Deum, inuitantis nos eum diligere auctoritas maiestatis. Ipse quippe tremèdæ auctoritatis Dominus praecipit, ut eum diligam, Deuterom. 6. & Matth. 22. dicitur: Diliges Dominum Deum tuum. Cuius praecipiti benignitate admirans beatus Augustinus lib. confes. ita dicit: Quid tibi sum ipse, ut amari te iubeas à me: & nisi hoc faciam, irasceris mihi, & minaris ingentes miseriae? Item idem Augustinus: Non postulat à nobis Deus aurum, non argentum, nec pallia: non vestes preciosas, non agros & cætera huiusmodi, sed nosmetipsos quaerit, & in nobis quiescere cupit. Accedamus ergo ad eum, ut vitam aeternam habeamus: habeamus in nobis dilectionem Dei & proximi. Quinto incitat nos ad Deum amandum, ipsius diuinae dilectionis nobilitas. Cum enim diuinus amor, vt ait beatus Dionysius, ecstasim faciens, non finit sui ipsorum esse amatores, sed amatoris: amando Deum, effici-mur quodammodo consortes diuinæ naturæ. Vis enim amoris, amantem in amatum transfert. Vnde si vitia diligimus & caduca, viles & instabiles effici-mur, sicut dicitur Osee nono: Facti sunt abominabiles, sicut ea quae dilexerunt. Si autem Deum diligimus, quasi dii effici-mur. 1. Corinthi. 6. Qui adheret Deo, vnus spiritus est cum eo. & Augustinus super prima Canonica Ioannis, inquit: Talis est quisque, qualis est dilectio eius. Terram diligis? Terra es. Deum diligis? quid dicam? Deus cris? non audeo dicere ex me. scripturam audiamus: Ego dixi, dii estis, & filij altissimi. Hæc Augustinus. In cuius sublimitatis testimonium, Deus omnes amatores suos vt reges coronat in caelis, secundum illud Iacobi 1. Coronam vitæ repromisit Deus diligentibus se. Quamobrè rectè dicit sapiens, Ecclesiastici primo: Dilectio Dei, honorabilis sapientia. Sexto incitat nos ad amorem Dei, dilectionis illius suauitas. Tanta est enim im-mensitas diuinæ bonitatis, vt sine dilectione & dulcedine amari non possit. Sapient. octauo: In amicitia illius delectatio bona. Et Sapient. 12. clamat sapiens, eiusdem diuini amoris expertus: O quam bonus & suauis est spiritus tuus in nobis. vbi Glo. interli. Amor Dei, fons totius boni est. Et Augustinus ad Deum loquens, ait: Habent hæc infima suas dilectiones, suosque amores: non tamen tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te enim delectatur iustus, quia amor tuus suauis est & quietus. Nam pectora quae possides, dulcedine, suauitate, & tranquillitate reple. Econtra, amor seculi anxius & perturbatus, animas quas ingreditur, quietas esse

Lib. 1. cap. 5.

Quid quaerit à nobis.

Quintum. Amoris Dei nobilitas. Cap. 4. de Diuinis nominibus.

Tract. 2.

Psal. 57.

Sextum.

Libro 1. Meditat. cap. 35.

diuini amoris suauitas

non patitur. Semper enim suspiciombus varijsque timoribus sollicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum: & merito, quia valida est apud te & imperturbabilis vita. Item Richardus de sancto Victore: Amor diuinus, res prorsus dulcissima est: quoniam non solum iniurias, sed etiam mortis amaritudinem vertit in dulcedinem. Item si dulcedinem diuini amoris perfecte gustaueris, de temporali dulcedine non curabis. Si cupis, vt mens tua placida tranquillitate quiescat, te fundans diuinus amor absorbeat. Quare beatus Augustinus orabat, dicens: Absorbeat, quaeso, mentem meam ab omnibus quae sub caelo sunt, ignita & melliflua vis amoris tui: vt totus tibi inhæream, solaque suauitatis tuae dulcedine pascar. Septimo incitat nos ad amandum DEVM, dilectionis illius fructus & vtilitas. Non enim sine premio, inquit Bernardus, diligitur Deus, etsi absque premio intuitu diligendus sit Deus. Prouenit autem vtilitas triplex ex amore diuino. Primo quidem dilectio Dei, diligentibus DEVM peccata condonata. Lucae septimo: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum, vbi Glo. dicit, Ignis charitatis in ea rubiginem peccatorum combussit. Secundo illuminat mentem. Ecclesiastici tertio: Qui timetis Deum, diligite illum: & illuminabuntur corda vestra. Tertio locupletat spiritualibus diuitijs. Hinc diuina Sapientia loquitur Prouerbiorum octauo: Ego diligentes me diligo. Et qui manè, id est, diligenti studio, vigilauerint ad me, inuenient me: mecum sunt diuitiae & gloria. opes supernae, id est, excelsae, & iustitia: melior est fructus meus auro & lapide precioso, & gemina mea argento electo: in vijs iustitiae ambulo: in medio semitarum iudicij: vt ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam. Hinc dicit Basilius: Thesaurus indeficiens est amor diuinus: quem qui habet, est diues: sine quo, quicumque pauper est. De ineffabilitate premiorum diligentium Deum, dicit Apostolus 1. Corinthiorum 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit Deus his qui diligunt eum. Circa secundum, quod erat notandum de modo diligendi Deum, considerandum est in primis, quod quaerentes de modo diligendi DEVM, non intelligimus, quod dilectio DEI habeat aliquam mensuram praefixam, vltra quam diligendo progredi non liceat. Nulla enim mensura talis praefigi potest in dilectione Dei, quod ita sanctus Thomas ostendit: Actus mensuratur ab eo, quod est ratio agendi, sicut misericordia acci-

Ibidem.

Septimum.

Ex amore diuino vtilitas triplex.

Modus diligendi Deum, quomodo incelligatur.

accipit mensuram in subuentione misero facienda ex quantitate miserie, quæ ad misericordiam mouet. Causa autem diligendi Deum, diuina bonitas est, quæ infinita est. Actus autem dilectionis creaturæ rationalis, finitus est: cum ex potentia procedat. Quare manifestum est, quod mensurari non potest ratio dilectionis. Et propter hoc in dilectione Dei non ponitur modus, ultra quem non oporteat progredi: sed quantumcunque diligatur, semper ad anteriora se extendit, ut modus diligendi sit, ut diligamus Deum quantum plus possumus. Hæc est sententia deuotissimi Bernardi, in lib. de diligendo Deo ita dicens: Causa diligendi Deum, Deus est: modus, siue modo diligere, cum dilectio Dei que tendit in Deum, tendat in immensum, in infinitum. Nam & infinitus Deus, & immensus: quisnam, quæso, debeat esse finis nostri vel modus amoris? Et infra: Deus meus, adiutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo, minus quidem iusto, sed plane minus posse meo: qui etsi quantumcunque debeo, non possum: non possum tamen ultra, quam possum: potero uero plus, cum plus donare dignaberis: nunquam tamen, pro ut dignus, habebis. Præterea notandum, quod modus amandi Deum, exprimitur à beato Benedicto in hoc capitulo, cum ait, diligendum Deum esse ex toto corde, tota anima, tota uirtute, iuxta illud Deuter. 6. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. In quibus datur intelligi, quod diligendus est Deus à nobis tripliciter. Primo, *ex toto corde*, id est, ueraciter, non uerbo solum, sicut illi diligebant, de quibus dicitur Psalm. 77. Dilixerunt eum in ore suo. Glo. non corde. Et lingua sua mentiti sunt ei. Et Isa. 29. Populus hic labijs me honorat, cor autem eius longè est à me. Contra quos Apostolus Ioannes in Canonica sua inquit: Filioli mei, non diligamus uerbo, nec lingua, sed opere & ueritate: i. Ioan. 3. Et Augusti. Deus non uult uerbis diligi tantum, sed corde puro & operibus iustis: quia non uerborum, sed cordium auditor & inspector est. Diligendus est ergo à nobis Deus ueraciter: quod fit, cum toto corde diligitur. Toto autè corde diligere, dicit Chrysostomus, est habere cor, non inclinatum ad alicuius rei dilectionem magis, quam Dei. Hinc Prouer. 23. dicitur: Præbe mihi, fili, cor tuum & totum, scilicet quia, ut ait Augustinus, totum exigit, qui totum fecit. Secundò, diligendus est Deus *ex tota anima*, id est, integraliter, ut illi vacent & intendant omnes sensus nostri, omnes cogitationes & affectiones nostræ. Undè Augustin. de dilectione Dei: Quid dicam? Diliges Dominum ex toto corde tuo, ex tota

Modus diligendi Deum.

Tripliciter Deus est diligendus. Primò.

Secundò.

anima tua: diligat eum os tuum, oculus tuus, manus tua, pes tuus, & omnes sensus tui: & tu totus diligas eum. Item idem Augustinus: O ignis, qui semper ardes, & nunquam extingueris: accende me, & accedat totus à te, ut totus diligam te solum: Minus enim te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Tertio diligendus est Deus *ex tota uirtute*, id est, fortiter siue perseueranter: quod fit, cum seruus Dei timorem à corde expellit, laborem pro Christo appetit, opprobria & mortem non fugit. De primo dicitur i. Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorè. Glo. seruilem. De secundo dicit Propheta in Psalm. 37. Ego in flagella paratus sum. De tertio Act. 21. dicebat Paulus, Non solum alligari, sed etiam in mortem paratus sum ire. hoc dilectionis modo diligebant Deum qui dicebāt: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? quasi dicat: Nulla res poterit nos separare à charitate Dei. Augusti. Còstans & perfectus debet esse amor noster, ut si necesse fuerit, amore illius moriamur, qui amore amoris nostri placidè ac benignè mori dignatus est: ut enim amaretur, prius amauit. Et ut in nomine eius nemo mori timeret, prius pro omnibus mori dignatus est. Bernardus super Canti. Disce, o Christiane, à Christo, què admodum diligas Christum. Discite amare dulciter, amare prudèter, amare fortiter: Dulciter, nè ille èt: prudèter, nè decepti: fortiter, nè oppressi, ab amore Domini auertamur. Et infra: Non abduci blanditijs, non seduci fallacijs, non iniurijs frangi: toto corde, tota anima, tota uirtute diligere est.

Tertio.

Rom. 8.

Constans esse debet amor Dei.

TRACTATVS XVIII

De instrumento secundo bonorum operum artis spiritualis: ubi de dilectione proximi.

Secundum huius spiritualis artis instrumentum, ad consequendam animæ perfectionem, ut sanctus pater ponit, est, *Diligere proximum tantum seipsum*. De quo Leuit. 19. & Matt. 22. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Porro cum is qui in religione est, debeat diligentem operam dare, ut fratres suos amet, & ut ab eis ametur: Aliqua pro præsentis articuli doctrina sunt notanda. Primum erit de causis, quæ incitare possunt ad hoc, quod religiosus fratres suos diligat. Secundum, de modo quo illos diligere

Proponit dicenda.

Ad amorè proximi quæ incitatur.

1.

Triplicis fraternitatis. Prima. Cap. 1.

Cap. 26.

Secunda.

Cap. 1.

Tertia.

3. Exemplo inducitur ad alterum diligendum.

gere debeat. Tertium, de his quæ ualere possunt ad hoc, ut frater à cõfratribus suis diligatur. Circa primum notandum, quod ad amandum proximum incitat diuinum præceptum. Christus enim pius magister noster, in recessu suo à corporali præsentia discipulorum suorum, hoc maxime inter alia præcepta commendare curauit, ut se inuicem diligere & amarent, dicens: Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. Ioan. 15. Secundum, est uinculum triplicis fraternitatis. Prima est naturalis, quæ est inter omnes homines. Augustinus in libro de disciplina Christiana: Si putamus non esse proximos, nisi qui ex eisdem parentibus nascuntur, Adam & Eua intendamus, & omnes fratres sumus. Idem 12. de ciuitate Dei: Nihil est quàm genus humanum, tam discordiosum uitio, tam sociale natura. Propterèa Deus uoluit creare parentem unum, de quo multitudo propagaretur, ut hac admonitione etiam in multis concors unitas seruaretur. Secunda est fraternitas spiritualis, quæ ex uno patre Deo, & ex una matre ecclesia geniti, Christiani effecti sumus. De qua Augustinus in libro de disciplina Christiana: Omnes quidem fratres secundum quod homines sumus, quanto magis secundum quod Christiani sumus: ad id quod homo es, uisus pater fuit Adam, una mater Eua: ad id quod Christianus, unus pater Deus, una mater ecclesia. Hæc fraternitas tanto profectò melior est naturalis, quanto meliorem habet patrem Deum, meliorem habet matrem ecclesiam, & meliorem expectat hæreditatem. Si ergo amandi sunt fratres, qui diuidendo hæreditatem, portionem uniuscuiusque augent, secundum illud Psalm. 121. Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Glo. quod de nulla carnali potest dici. Hic enim habent homines diuersa bona & deficientia: ibi uero, bonum quod fuerit singulorum, erit omnium: ideo ait, Participatio eius in idipsum. Gregorius: Felix hæreditas, quam multitudo coheredum non coangustat. Tertia est fraternitas eiusdem religionis, de qua in Psal. 132. Ecce quàm bonum & quàm iocundum, habitare fratres in unum. Meritò ergo debent se inuicem diligere, quos uinculum tantæ fraternitatis coniunxit. Tertium, quod incitare debet ad diligendum proximum, est multiplex exemplum. Primò, exemplum Christi. Non est despiciendus, quem Christus ita charum habuit, quod pro eius redemptione mori uoluit. appen-

dere debemus proximum hoc precio nobis uilescat. Apocalypf. 1. Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, ad Titum 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Secundò, exemplum angeli, qui adeò amat hominem, ut custodiat eum in omnibus uis suis. Non est despiciendus homo ab homine, qui adeò charus est angelis. Matth. 18. Videte nè contemnatis unum ex his pusillis: dico enim uobis, quia angeli eorum semper uident faciem patris mei qui in cælis est. Tertio, exemplum sanctorum. Legitur in uita sancti Ioannis Euangelistæ, quod cum ipse deuenisset ad ultimam senectutem, & uix inter discipulorum manus ad ecclesiam deferretur, nec posset plura dicere uerba, ad quamlibet pausam hæc dicebat: Filioli, diligite alterutrum. Tandem discipuli & fratres qui aderant, audientes quod eadem uerba semper diceret, dixerunt: Magister, quare hæc semper loqueris? qui respondit: quia præceptum Domini est: & si id solum fiat, sufficit. Quarto, exemplum creaturarum irrationalium, quæ amorem habent ad indiuidua suæ speciei. Ecclesiast. 13. Omnis caro ad similem sibi coniungitur. Quartum, quod incitare debet, est: quia proximus est membrum corporis, cuius Christus caput est. i. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi. Non amata autem caput, qui non amat eius membra. Quintum, quia proximus est membrum eiusdem corporis, cuius ipse est membrum. Est autem naturaliter amor inter membra unius corporis. Roman. 12. Multi unum corpus sumus, singuli autem alter alterius membra. Sextum, quia fraterna dilectio est multum grata Deo. Ecclesiast. 15. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, amor proximorum, &c. Septimum est, quia sine dilectione proximi non potest quis ad scholam Christi pertinere. Ioan. 13. In hoc cognoscemini quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Octauum, est multiplex emulumentum, quod ex fraterna dilectione provenit. Vbi notandum, quod præter emulumenta bonæ societatis, superius posita in capitulo nono, reperimus in sacra scriptura plures utilitates fraternæ dilectionis. Prima, est certitudo de resurrectione spirituali. i. Ioan. 3. Nos scimus quoniam sumus translati de morte, scilicet æterna, ad uitam, quoniam diligimus, id est, per hoc quod diligimus fratres: quia, ut dicit Glo. qui fratrem diligit, apertum dat iudicium, quod ad sortem iustorum pertineat. Secunda, est illuminatio mentis. Secunda. i. Ioannis 2. Qui diligit fratrem suum, in

Vnum sufficit ad salutem.

4.

5.

6.

7.

8.

Plures utilitates fraternæ dilectionis.

Prima.

Secunda.

K lumine

Tertia. lumine permanet. Glo. in lumine scientiæ & operationis. Tertia, est vitatio scandali. Sicut enim ex discordia nascuntur scandala, ita ex dilectione, quæ omnia patienter suffert, scandala vitantur. 1. Ioan. 3. Qui diligit fratrem suum, scandalum non est in eo, vbi Glo. assignat rationem, dicens: Qui diligit fratrem suum, tolerat omnia propter unitatem charitatis: etiam si fratri adhibet correctionem, non irascitur, non ignominiam infert. Psal. 118. Pax enim multa diligentibus legem tuam, id est, charitatem: & non est illis scandalum. Quarta, est diuina habitatio: vbi enim est dilectio sancta, ibi Deus est, primæ Ioannis quarto: Si diligamus inuicem, Deus manet in nobis. Quinta, est filiatio Dei. sicut per peccatum quis efficitur filius diaboli: ita per dilectionem efficitur filius Dei. primæ Ioannis quarto: Qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est. Augustinus: Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli: signent se omnes signaculo Crucis: respondeant omnes, amen: content omnes, alleluia: baptizentur omnes: omnes intrent Ecclesiam. Non discernuntur filij Dei à filiis diaboli, nisi charitate: Qui habent charitatem, nati sunt ex DEO: qui non, non sunt nati ex DEO. Sexta, est æterna beatitudo. Hieronymus: O nimiam DEI clementiam, o ineffabilem Dei benignitatem, præmium se nobis pollicetur, si nos mutuo diligamus: & si nobis ea præstamus inuicem, quibus inuicem indigemus. Nonum, est damnum quod sequitur. Ex discordia autem nascitur maleuolentia fraterna. Hoc enim facit discordia in corpore mystico Ecclesiæ, siue in cõgregatione religiosorum, quod facit diuisio continuitatis in humano corpore: ex quo sequitur dolor magnus, & quandoquæ mors. Ideo saluator noster sepe numero preces fundit ad patrem pro unitate Ecclesiæ seruanda. Ioannis decimo septimo: Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnus sicut & nos. Iterum in eodem: Non pro eis rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum, vt omnes vnus sint. Circa secundum, videlicet modum diligendi, qui notatur in textu, cum dicitur, *tanquam teipsum*: Notandum primò, quod in dilectione Dei non potuit aliquod exemplar dilectionis, sicut in dilectione proximi: quia DEO par siue æqualis non inuenitur, quod sit exemplar dilectionis diuinæ. Vnde Augustinus libro de disciplina Christiana: Ecce quod dicitur in domo disciplina: Dilige DEVM, dilige proximum: Deum,

Quid discernit inter filios Dei & filios diab. Tract. 5. in Epist. Ioan.

Discordia quod pariat.

Pulchra speculatio super verbo, diliges proximum sicut teipsum.

tanquam Deum: proximum, tanquam te. Non enim inuenies parem DEO, vt posses tibi dici, Dilige Deum, sicut diligis illum. De proximo inuenta est tibi regula, quia inuentus es proximo tuo par. Præterea notandum, quod similitudo ista dilectionis accipienda est tripliciter. Primò, ex parte finis, vt aliquis scilicet diligit proximum, propter DEVM, sicut seipsum: propter Deum debet diligere, vt sic sit dilectio proximi sancta. Secundò, ex parte regulæ dilectionis, vt scilicet aliquis non condescendat proximo in aliquo malo, sed solum in bonis, sicut & suæ voluntati satisfacere debet homo solum in bonis, vt sic sit dilectio proximi iusta. Tertio, ex parte rationis dilectionis, vt scilicet non diligit aliquis proximum propter propriam vtilitatem vel delectationem, sed ea ratione, quod velit proximo bonum, sicut vult bonum sibi ipsi, vt sic dilectio proximi sit vera. Nam cum quis diligit proximum propter suam vtilitatem vel delectationem, non verè diligit proximum, sed seipsum. Circa tertium, notandum quod sex maxime valere possunt ad hoc, quod frater ametur ab alijs. Primum, est discretio, vnde Sapientia dicitur esse mater pulchre dilectionis Ecclesiastici vigesimo quarto: Fatuitas nescit acquirere vel conseruare amicitiam. Ecclesiastici vigesimo: Fatuo non erit amicus. Secundum, est modestia in sermone. Ecclesiastici vigesimo: Sapientis in verbis amabilem se facit: gratiæ autem fatuorum effundentur. Tertium, est similitudo. Ecclesiastici vigesimo septimo: Volatilia ad sibi similia conueniunt. Ambrosius: Est insitum bonis, vt vnusquisque virtutes suas in alijs amet. Econtrario dissimilitudo facit ad odium. Oderunt enim hilarem tristes, tristemque iocosi. Quartum, est virtus. Tullius: Nihil est virtute amabilius: nihil quod magis salliciat ad diligendum: quippe propter virtutem & probitatem eos, quos nunquam vidimus, quodammodo diligimus. Vnde Tullius: Tanta est vis probitatis, vt eam etiam in eis, quos nunquam vidimus, vel quod maius est, in hoste diligamus. Specialiter valet ad hoc virtus manufactudinis. Ecclesiastici tertio: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominum diligere. Mansuetudo, ad modum adamantis, vim habet attractiuam, Ezechielis tertio: Vt adamantem & silicem dedi faciem tuam. Item specialiter valet ad hoc virtus humilitatis. Sicut enim odibilis est Deo & hominibus superbia, sic amabilis est DEO & hominibus humilitas. Superbia dignaratio, dum

Dilectio proximi accipitur tripliciter.

Sex sunt: quæ aliquæ amabilem faciunt.

4. Magna vis probitatis atque virtutis.

quæ superbia, odibilis: amabilis dicitur humiliter. dum se exaltat, alios deprimit: ideo non est mirum, si ab alijs odiatur. Humilitas verò dum se demittit, alios exaltat & honorat: ideo merito ab eis amatur: maximè inter omnia valet ad hoc, quod aliquis ametur, si ipse primò amauerit. Augustinus: Nulla est maior ad amorem inuitatio, quam præuenire amando: vel nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere. Seneca in Epistolis: Quæris, quomodo amicum facturus sis? cito ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento, id est, sine sortilegio & coniuuratione, sine herba, sine vilius venefico carmine: si vis amari, amato. Quintum, est fidelitas. Ecclesiast. sexto: Amico fideli nulla est comparatio. Item Ecclesiastici trigesimo tertio: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem tuum sic tracta eum. Sextum, est obsequium vel beneficium. Sapiens: Hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. Ignis amoris, lignis beneficiorum nutriendus est, aliquin deficit. Beneficia etiam feras ad amorem incitant, & inimicos efficiunt amicos. Romanor. duodecimo: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbonis ignis congeres super caput eius. id est, cor eius ad te amandum accendes.

Dictum elegans.

5. Quintum, est fidelitas. Ecclesiast. sexto: Amico fideli nulla est comparatio. Item Ecclesiastici trigesimo tertio: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem tuum sic tracta eum.

6. Sextum, est obsequium vel beneficium. Sapiens: Hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. Ignis amoris, lignis beneficiorum nutriendus est, aliquin deficit. Beneficia etiam feras ad amorem incitant, & inimicos efficiunt amicos. Romanor. duodecimo: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbonis ignis congeres super caput eius. id est, cor eius ad te amandum accendes.

Ligna succenduntia amoris ignem.

TRACTATVS XIX. De tertio, quarto, quinto, sexto, & septimo instrumentis.

Tertium est: Non occidere &c. Quoniam, vt ait Apostolus ad Romanos decimo tertio: Dilectio proximi malum non operatur. Erga neminem est operandum malum. Et ideo sanctus pater, postquam posuit instrumentum dilectionis fraternæ, consequenter subdit instrumenta, quibus inferri nocumentum proximo prohibetur. Nocet autem quis proximo tripliciter, scilicet peruersitate operis, falsitate sermonis, improbitate voluntatis. Hæc autem prohibentur per præcepta sequentia. Primò, ponuntur præcepta, quæ hic instrumenta dicuntur, quod est triplex, secundum quod vnus alteri nocere potest: Primò, in propria persona: Secundò, in persona coniuncta: Tertio, in temporali substantia. Nocumentum verò personæ prohibe-

Tripliciter proximo nocemus.

tur in tertio instrumento, cum ait: Non occidere. De quo Exodi capite vigesimo, & Deuteronomij quinto dicitur: Non occides, scilicet hominem: quia, vt ait Augustinus, non est hoc accipiendum, vt quidam errantes dixerunt, de fructibus, quia nullus est in eis sensus: nec de irrationalibus animalibus, quia nulla nobis ratione sociantur: sed de homine. Quod autem iuste, occidere, lege diuina sit prohibitum, perfacile colligi potest ex illis omnibus causis, quibus dilectio fraterna in capitulo præcedenti persuasa est. Est autem notandum, quod duplex est genus homicidij, quod in hoc loco diuina lege prohiberi intelligitur: scilicet corporale, quo vita corporis extinguitur: Aliud spirituale, quo anima spiritu gratiæ priuatur. Spirituale verò homicidium committitur quadrupliciter. Primò, odij impietate, primæ Ioannis tertio: Qui odit fratrem suum, homicida est. Augustinus de decem chordis: Illi viuo, quem vis mori, homicida es. Secundò, prauitatis suggestionem, vnde de diabolo, qui hominem prauis suggestionibus ad peccatum induxit, dixit DEVS: Ille homicida erat ab initio. Augustinus super Ioannem: Homicida dicitur diabolus: non gladio armatus, nec ferro accinctus venit ad hominem: verbum seminavit, & occidit. Noli ergo putare, te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades. Tertio, mali exempli ostensione. Romanorum decimo quarto: Noli cibo tuo illum perdere: loquitur Apostolus de illo, qui cum scandalo alterius comedit. Quamobrèm prælati, vt dicit Gregorius in Pastoralibus, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos exempla perditionis transmittunt. Matthæi decimo octauo: Væ homini per quem scandalum venit. Quarto, venenata detractionis mordacitate. Detractio enim est homicidium, vt dicit Anselmus libro de similitudinibus. Et Prouerbiorum trigesimo dicitur: Generatio quæ pro dentibus gladios habet, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. Et Psalmo quinquagesimo sexto: Dentes eorù gladius acutus. Homicidium autem corporale, etiam multipliciter committitur: videlicet manus percussione. Isaia primo: Manus vestræ plenæ sunt sanguine. Secundò, linguæ deprauatae suasionem. Sic Iudæi Christum interfecisse dicuntur. Iacobi vltimo: Interfecistis iustum, & non restitit vobis. Tertio, scriptura præcipiendo. sic David occidit Vriam. Vnde secundi Reg. duodecimo: K 2 Occi-

Non occides: de quibus intelligendum sit.

Duplex homicidium.

Homicidium spirituale committitur quadrupliciter.

1.

2.

3.

4. Detractio homicidium est.

Homicidium corporale multipliciter committitur.

2.

3.

4. Occidisti Vriam gladio filiorum Amon. Quarto, consensu. Romanorum primo: Digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Quinto, rapina, necessariorum subtractione. Ecclesiastici trigesimoquarto: Qui auferit in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Et ibidem: Panis egentium, vita pauperis: qui defraudat illum, homo sanguinis est. Sexto, immisericordia, in necessitate non subueniendo. Augustinus: Si occurras in famelicum, qui mori possit, nisi cibum porrigendo subuenias, homicida teneberis. Item Ambrosius: Pasce fame morientem: quem si non pauxisti, occidisti. Sequitur quartum instrumentum: *Non adulterari*. Hic prohibet nocuum proximi in persona coniuncta. De quo Exodi vigesimo, & Deuteronomij quinto dicitur: Non moechaberis. In quo precepto non solum adulterium, sed omnis illicitus concubitus, & omnis actus carnis inordinatus prohibetur. In detestationem autem huius vitij sufficit ad praesens, quod beatus Augustinus in sermone de mulierum familiaritate vitanda, ita dicit: O quanta iniquitas, & quam lugenda peruersitas, ut animam, quam Christus suo sanguine redemit, luxuriosus, propter vnius momenti delectationem libidinis, diabolo vendat: verè plangenda nimis & miseranda conditio, vbi citò praeterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat. sub momèto libidinis impetus trahit, & permanet sine termino infelicitis animi opprobrium. Est autem notandum, quod duplex distinguitur adulterium, quorum vtrunque hoc precepto prohibetur: carnale videlicet, de quo dictum est: & spirituale, de quo in Glo. Deuteronomij quinto dicitur: Fornicatio est idolatria, & scripturarum expositio praua. Sequitur quintum instrumentum: *Non furtum facere*. Hic prohibetur nocuum proximi in temporali substantia. De quo Exodi vigesimo, & Deuteronomij quinto mandat Dominus: Non furtum facies. Vbi per furtum, secundum quod dicit Glo. Exodi vigesimo, quamlibet rei illicitam vsurpationem intelligit, quod est vitium rapacitatis. Et per consequens, hoc precepto prohibetur furtum, rapina, vsura, Simonia: & in summa, omnis illicita contractatio rei alienae. vnde Glo. Deuteronomij quinto, super verbo, Furtum non facies, dicit, actu vel consensu, vel avaritia commissi talenti. Et Augusti-

Contra luxuriam.

Duplex adulterium.

Furti no. mine quid accipiat.

nus libro quaestionum super Exod. Furti autem nomine intelligitur omnis illicita vsurpatione rei alienae. Non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit: sed vtique furti nomine in lege veteris Testamenti, etiam rapinam intelligi voluit. A parte enim totum significauit, quod illicite res proximi auferatur. Prohibetur etiam hoc loco furtum eorum, qui in religione rem sibi collatam celant. Perfecto religiosus, qui rem collatam celat, dicitur fur: quia rem non suam, sed communitatis, inuito domino, scilicet illo ad quem pertinet dispensatio, cum de eius rati habitatione non praesumitur, tractat occultè, vnde Augustinus in regula: Si quis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condemnatur. Quam detestabile autem sit huiusmodi furtum, colligitur ex Vitis patrum, vbi narratur, quod quidam monachus furabatur panes, nesciente abbate. Et cum ille abbas diceret fratribus, quod nihil ita laetificat demones, sicut quod homo celet cogitationes: tunc ipse cogitauit, quod DE VS reuelauerat sibi de illo, postulauitque veniam, confitendo quod fecerat. At ille: Confessio tua liberauit te, & demonem eorum obtenebrantem interfecisti. Et ecce quasi lampas ignis egressus est de sinu suo, qui impleuit domum foetido odore. Vbi nota, quod furtum duplex prohibetur hoc precepto, scilicet temporale siue corporale, de quo dictum est: Et furtum spirituale, quod fit, cum quis se aut alium DE O dedicatum, ab eius seruitio subtrahit: & diaboli siue seculi religat obsequijs. Vnde de diabolo, cuius haec permaxima cura est, dicitur Ioannis decimo: Fur non venit, nisi vt furetur, & perdat, & mactet. Sequitur sextum instrumentum: *Non concupiscere*. De isto scribitur Deuteronomij quinto: Non concupiscas vxorem proximi tui, non domum, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, & vniuersa quae illius sunt. In quo precepto non modò prohibetur appetitus avaritiae, qui est immoderatus appetitus habendi, sed etiam omnis inordinata voluntatis appetitus, siue concupiscentia carnis, siue ambitio seculi, siue terrenarum rerum inordinatus affectus. Vbi notandum, quod non prohibetur hic appetitus concupiscentiae, qui consistit infra limites sensualitatis, qui dicitur primus motus, surgens in nobis etiam nolentibus, ex corruptione naturae la-

Exemplu.

Duplex furtum.

Concupiscentie nomine quid prohibeatur.

psae, sed prohibetur consensus voluntatis, qui est in opus, vel in delectationem, vt dicit sanctus Thomas in secunda secunda. & Glo. ad Romanos sexto: Concupiscentia quae est in primo motu, non prohibetur: quia non est in potestate nostra, quin furtat, sed DE I gratia compescere possumus, ne vsque ad delectationem & consensum perueniat: prohibetur ergo, vt mente non delecteris, vel consentias concupiscentiae carnis, quae ex languore naturae veniens, rebellet aduersum te: languor autem iste, tyrannus est, qui mouet illicita desideria. Sequitur septimum instrumentum: *Non falsum testimonium dicere*. De quo Exodi vigesimo, & Deuteronomij quinto: Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Vbi secundum Augustinum, sicut nomine furti, interdicitur omnis illicita vsurpatione rei alienae: & nomine moechiae, omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus vsus: ita nomine falsi testimonij, intelligitur prohiberi omne mendacium generaliter. De quo Sapient. primo dicitur: Os quod mentitur, occidit animam. Et in Psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, quod intelligitur indistinctè de mendacio malignitatis, siue pernicioso. Circa hoc duo sunt notanda: Primò, vt ait sanctus Thomas in secunda secunda, Falsum testimonium ex tribus habet deformitatem: Vno modo ex periurio, quia testes non admittuntur, nisi iurati, & ex hoc semper est peccatum mortale. Alio modo, ex violatione iustitiae, & hoc modo etiam est peccatum mortale in suo genere & quolibet iniustitia. Tertio, ex ipsa falsitate, secundum quod omne mendacium est peccatum. Secundò notandum, quod loqui falsum testimonium contra proximum, potest esse dupliciter: vel in iudicio, vel in communi locutione. In iudicio, tribus modis, secundum quod tres personae in iudicio possunt delinquere contra hoc preceptum. Primò scilicet persona accusantis falso. Vnde in Leuit. decimonono cap. dicitur: Non eris criminator & susurro in populis. Secundò, persona testificantis mentiando, de quo Prouerbiorum decimonono dicitur: Testis falsus non crit impunitus. Et qui loquitur mendacium, peribit. Tertio, persona iudicis male sententiando. Vnde Leuitici 19. Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudices, nec aspicias personam pauperis, ne honores vulum potètis. In comuni autem locutione peccant contra hoc preceptum, quinque genera hominum, videlicet detractores, & qui libenter audiunt detracti-

Quid interdicitur per falsum testimonium.

Psal. 5.

Deformitas falsi testimonij.

Quandò & quomodo dicitur falsum testimonium.

ones, susurratores, adulatores, & murmuratores. De quibus ad Romanos 1. Susurratores, detractores, Deo odibiles, & rectè odibiles eos Apostolus dicit, quia auferre nituntur, quod homini charius est, scilicet nomen bonum. Dicitur enim Prouerb. 22. Melius est nomen bonum, quam diuitiarum multarum.

TRACTATVS XX,
De octauo & nono instrumentis,
in quo de honore, quem fratres
debent sibi inuicem adhibere.

Sequitur octauum instrumentum: *Honorate omnes homines*. Quod sumptum est de beato Petro Apostolo, qui ait: Omnes honorate. 1. Pet. 2. Rectè post mandatum de dilectione proximi, ponit sanctus pater de honore mutuo sibi exhibendo, qui sequela ad illud est. Gregorius: Dilectio nostra semper exhibenda est & veneratione sermonis, & beneficio largitatis. Circa quod instrumentum quatuor notanda veniunt. Primò enim, quis honor iste sit, ostendetur. Secundò, exhibitio mutui honoris commendabitur. Tertio, quod fratris inhonoratio multum sit cauenda. Quarto, quod in exhibitione honoris, discretio habenda sit. Circa primum sciendum, Honoris quod nomen honoris, quandoque sumitur pro dignitate, vt ad Hebraeos quinto, vbi dicitur: Nemo quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Aliquando verò honor sumitur pro timore reuerentiae, quae est affectio animi, quo aliquis altitudinem alterius veretur: & dicitur esse fuga siue resilitio ab altitudine alicuius rei in propriam paruitatem: & huic motui interiori respondet exterius elongatio vel fuga, qua humiles personae elongant se ab his, qui sunt in dignitate positi, non audentes eis appropinquare. Aliquando verò honor dicitur, quod alicui personae propter aliquam praelationem exterius exhibetur. Quod aliquando fit gratia superioritatis, ad ostensionem subiectionis, & ad ostendendum voluntatem paratam esse ab obedientibus: vt cum aliquis assurgit venienti, vel assistit sedenti, vel inclinatur transenti, vel cum sequitur incedentem, vel coram eo genua flectit. Ad exhibendum hunc honorem, monemur ad Romanos 13. Cui honorem, honorem. & 1. Pet. 2. Regem honorificate. Aliquando exhibetur

Diuisio discernendorum.

Honoris nomē quid oportet.

Diuisio de causis honoris exhibitur.

honor alicui propter prioritatem temporis, secundum illud Leuitici 19. Coram cano capite confurge, & honora personam senis. Aliquando vero alicui honorem exhibet alicui, quia ab eo sumpsit originem, secundum illud Exodi vigesimo: Honora patrem tuum & matrem tuam. Aliquando vero propter excellentiam in aliqua gratia: & sic exhibendus est omnibus. Debemus enim credere, quod omnes nos excedunt in aliqua gratia. prima Petri secundo: Omnes honorate. Et super illud ad Philippen. secundo: In humilitate superiores sibi inuicem arbitran- tes, dicit Glo. Augustini: Non ita debe- mus arbitrari, vt nos aestimare fingamus, sed verè aestimemus, posse aliquid occultum in alio esse, quo nobis superior sit, etiam si bonum nostrum, quo illo videmus nos superiores esse, non sit occultum. Secundo notandum, quod multa sunt, quæ huiusmodi exhibitionem honoris mutui inter fratres, commendabilem reddunt, & incitant ad implendum. Primo, scriptura sacra, quæ multum ad hoc hortatur, ad Roman. 12. Honore inuicem præuenientes. Glo. aliter non est fraternus amor, nisi mutuis se præueniant obsequijs, & ad Ephesios quinto dicit Apostolus: Subiecti inuicem in timore CHRISTI. Secundo reddunt eum commendabilem exempla: inter quæ præcipuum est exemplum Domini, qui hominem tantum voluit honorare. Honorauit enim eum creando, quia ad imaginem & similitudinem suam fecit illum, Genes primo. Honorauit etiam eum, ei prouidendo: quia visibilia mundi propter eum fecit, secundum illud Psal. Gloria & honore coronasti eum, Domine, & constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius. Item honorauit eum in conseruatione, angelorum ei custodiã deputando, secundum illud Psal. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Honorauit etiam in incarnatione, naturam humanam cum diuina in vna persona sociando. De quo dicit Apostolus ad Hebræos secundo: Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abraham, scilicet carnem humanam, de semine illius assumendo. Honorauit etiam in passione, hominis gloriam crucis ignominia acquirendo. Vnde dicit Augustinus de CHRISTO, quod redemit nos venditus, viuificauit occisus, honorauit iniuriatus. Honorauit etiam Deus hominem in retributione, regnum cælorum ei in præmium bonorum operum disponendo, secundum illud Matthæi vigesimo quinto: Venite henedicti patris mei, percipite regnum &c. Non est ergo despicien-

mus ab homine, qui tantum honoratur à creatore. Tertio notandum, quàm multum cauendum est in congregatione de- honoratione fratris. Primo, quia nihil est, quod homines magis soleant diligere, quàm honorem suum: & ideo valde offenduntur in tali iniuria. Vnde & Dominus Saluator noster patientissimus ad omnes alienas iniurias Iudæorum, de hac conqueritur, cum dicit Ioannis octauo: Et vos inhonorastis me. Iniuria vero quanto plùs offedit, tãto est grauior. Secundo, quia huiusmodi iniuria, est difficilis emendationis, siue reparationis. Nã si quis in rebus iniuriatur auferendo, potest emẽdare: honorem verò nõ sic. Et ideo Pro. 25. dicitur: Quæ viderunt oculi tui, non proferas in iurgio citò: nè postea emendare non possis, cum dehonestaueris amicum. Tertio, quia in huiusmodi dehonoratione fratris, dehonoratur Deus, qui summè honorandus est: ad cuius imaginẽ factus est homo, & cuius inhabitator est. Matth. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis: quod intelligitur tam in bono, quàm in malo. Quicumque ergo inhonorat vnum de fratribus suis, etiam de minimis, Deum inhonorat. E contra honore exhibito homini, honoratur Deus: quia honor qui exhibetur imagini, potius exhibetur illi, cuius est imago. Quarto notandum est, quod habenda est discretio magna in honoris exhibitione: & hoc quadrupliciter. Primo, vt non habeatur respectus ad bona contemptibilia, scilicet bona fortunæ, sed ad bona naturæ vel gratiæ. Honorare aliquẽ propter bona fortunæ, & despiciere bona honorabilia, scilicet bona naturæ & gratiæ, magnæ stultitiæ est. Seneca: Quemadmodum stultus est, qui equum empturus, non equum, sed stratum & frenos conspici- cit: sic stultissimus est, qui ex veste aut ex conditione, quæ modo vestis nobis circundatur, hominem existimat. Secundo enim Gregorium in Moralibus, personam hominis accipere, est, hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est, honorare. Secundo, quia licet omnes homines sint honorandi, tanquam ad imaginem DEI facti: amplius tamen honorandi sunt boni, tanquam filij DEI, & tanquam qui à spiritu sancto inhabitantur. primè ad Corinthios tertio: Templum DEI sanctum est, quod estis vos, quod specialiter competit viris religiosi, quia & ipsi sunt DEO dedicati, vt templum & habitatio spiritualis per gratiam. Vnde templum est specialis domus DEI, & excellentis nobilitatis ædificium: quare optimè dicit Augustinus in regula: Honorate DEVM in vobis inuicem, cuius templa facti estis. Tertio ho-

Cauendum est à dehonoratione.

1.

Qui honorat hominem, honorat Deum, & econuerso.

Quadruplex habet ratio in honorandis hominibus.

2.

Templum Dei.

3.

Quomodo alios exi- memus superiores nobis.

Multa incitant ad honorem mutuo exhibendum.

1.

2.

Quomodo Deus hominem honorauit.

Psal. 8.

Psal. 90.

norandi sunt præ cæteris prælati, qui loco Dei sunt, iuxta illud Ecclesiast. 10. In medio fratrum, rector illorum in honore. Cuius autem est honor ille, nisi eius, cuius est magister? Vnde Maximus in sermone quodam: Dignitas quæ defertur ministris, illi cuius sunt ministri, exhibetur. Quarto, honorandi sunt præ cæteris sacerdotes, maxime pabulum cæleste ministrantes. Ecclesiast. 5. Honorifica sacerdotes. & 1. Tim. 5. Qui benè præfunt presbyteri, duplici honore habeantur digni, maxime qui laborant in scientia & doctrina. Sequitur nonum instrumentum: *Quod sibi quis fieri non vult, alijs non faciat.* Hoc præceptum est iuris naturalis, in corde hominis scriptum: in quo vniuersaliter prohibetur omne nocuum proximi. Sunt autem duo præcepta iuris naturalis in corde hominis scripta, quibus plenè continetur regula dilectionis proximi, quorum primum habetur Tobia 4. Quod ab alio tibi oderis fieri, vide nè aliquando alteri facias. Secundum habetur Matth. 7. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis: quod intelligendum est de velle rationabili, & ordinato tantum. De istis duobus beatus Augustinus libro de vera religione, ita loquitur: Ea est regula dilectionis, vt quæcunque vult homo sibi bona prouenire, & proximo velit: & quæ accidere sibi mala non vult, & proximo nolit. Hanc voluntatem erga omnes seruet. Hic autem notandum, quod adimplere hoc, videlicet facere alijs, quæ vult homo sibi fieri, in casu necessitatis est præcepti: in alijs verò, est supererogationis.

Præ cæteris honorandi.

4.

Tob. 4. Matth. 7.

Duo iuris naturalis præcepta.

Regula dilectionis, & quod alijs facere, quæ nobis volumus fieri, sit præceptum, vel nõ.

TRACTATVS XXI.

De x. xj. xij. & xiiij. instrumentis, vbi de multiplici abrenunciatione & castigatione carnis.

Sequitur decimum instrumentum: *Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum,* quod sumptum est ex Christi doctrina, Luc. 9. dicentis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me. Abnegatio autem sui ipsius, vt dicit Basilus, est totalis præteritorum obliuio, & recessus à proprijs voluptatibus. Et Gregorius super Ezechielem: Semetipsum abnegat, qui mutatus ad meliora, incipit esse quod non erat, & desijt esse quod erat. Et Origenes: Abnegat aliquis seipsum, dum vitam prius in malitiã

Abnegatio sui ipsius quæ sit.

confectam, alteratione debita commutat: puta, qui dudum in lasciuia vixerat, abnegat seipsum lasciuum, cum sit castus: & similiter abstinencia cuiuslibet criminis, sui ipsius abnegatio est. Quantæ autem necessitatis sit hoc documentum, Glo. exponit Lucæ 9. dicens: Nisi quis à semetipso deficiat, ad Deum qui supra se est, non appropinquat: & nouitatem, ad quam vocamur, non apprehendet: nisi macet vestustatem, in qua natus fuit. Notandum circa hanc partem, quod ad perfectè Christum sequendum, tria monacho Christi discipulo, abnegare conuenit, videlicet sua, secundum quod habetur Lucæ 14. Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. secundò mundum: tertio seipsum, sicut dicitur in hoc loco. Iuxta hanc doctrinam distinguuntur in collationibus Patrum, colla. ij. cap. vj. tres renunciaciones, quas vnusquenq; nostrum omni studio oportet implere. Prima est, qua corporaliter vniuersas diuitias mundi, facultatesq; contemnimus. Secunda, qua mores ac vitia affectusque pristinos animi carnisque respuimus. Tertia, qua mentem nostram de presentibus vniuersis ac visibilibus euocantes, futura tantummodo contemplamur: & ea quæ sunt inuisibilia, concupiscimus. Quæ tria vt simul perficiantur, ita Abrahæ legimus Dominum præcepisse, cum dixit ad eum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui. Primum dixit ei, Exi de terra tua, id est, de facultatibus mundi huius, operibus terrenis. Secundo, de cognatione tua, id est, de conuersatione & moribus vitiosisq; prioribus: quæ nobis à nostra natiuitate coherentia, velut affinitate quadam & consanguinitate cognata sunt. Tertio, de domo patris tui, id est, de omni memoria mundi huius, & de his quæ oculorum occurrunt obtutibus. Sequitur vndecimum instrumentum: *Corpus castigare.* Quoniam, vt attestatur Glo. Lucæ 14. tunc verè nosmetipsos abnegamus, cum carnalibus desiderijs non acquiescimus, sed potius reluctamus: conuenienter sanctus pater post instrumentum abnegationis sui ipsius, de castigatione corporis instrumentum subiungit, quod sumptum est ex verbo Domini, Lucæ nono dicentis: Qui vult post me venire, abneget semetipsum. Et sequitur, Tollat crucem suam, scilicet penitentiam. Vnde Augustinus: Crucifixio interioris hominis, penitentiam dolores intelliguntur, & continuus quidam salubris cruciatus. Et Greg. Crux à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamus. Aut cum per abstinentiam carnem affligimus, tollitur.

Triamõ. nacho abneganda.

Gen. 12. Exẽplum perfectè abrenunciatiõnis.

Crux anis. Crux vnde. Crux duobus modis tollitur.

Corpus multiplex de causa castigandum.

1.

gimus, aut cum per compassionem, proximi necessitatem, nostram putamus. Est autem notandum, quod multiplex de causa debet discipulus huius sanctae scholae corpus suum & carnem suam castigare vigilis, ieiunijs, alijsq; sanctis laboribus. Primo, quia hoc est seruorum & militum Christi, ad Gal. 5. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs suis. Vnde strenuissimus Christi miles Paulus, de seipso loquens, ait. 1. Corinth. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, id est, reprimo illicitos motus corporis, & in seruitutem rationis redigo. Secundo, ne caro contra spiritum superbiat, aut insolescat: ita, vt corpus spiritui sit adiuuamentum, non via impedimentum. August. Caro nostra est, quae nos demergit in foueam. Caro data est nobis, quasi animae bellum, quae si mortificetur, adducit ad vitam: si nutriatur, preparat se ad bellum: laudo illum, qui carnis suae potest habere potestatem. O caro bestia crudelis, quid habes, quod grauas animam, quae nihil desiderasset, nisi Deo seruire, si tibi iuncta non fuisset: tu autem caro misera non solum te ipsam occidis, sed animam necas. Item Aug. Non prebeamus ergo vires illicitas corpori nostro, ne committat bellum aduersus spiritum nostrum: sed semper sit subiecta caro, vt obtemperet iussis sancti spiritus. Item Bernardus: Durius tractandum est corpus, ne rebellet, ne insolescat: sic tamen, vt seruire sufficiat: quia ad seruendum spiritui, datum est. Nec sic habendum est, tanquam propter illud viuamus: sed tanquam sine quo viuere non possumus. Tertio, propter amorem habendam munditiae & puritatis, quae minime speratur possideri, si caro concupiscentijs suis non refrenatur. Vt enim beatus Aug. loquitur, Caro praecipue est ad libidinem, improba ad petulantiam, frequens ad luxuriam, inuerecunda ad fornicationem: crimen quotidie crimini suppones, peccata coniungere: voluntate crudelis, vana & inspiens, semper ad malum prona: velox ad mortem, ad vitam difficilis. Et quid plura? Sicut tinea lanam deuorat, & sicut ignis ligna, foenum & stipulam consumit: ita caro rebellis & delicata, animam consumit & concremat. Quarto, quia in castigatione & humiliatione carnis, spiritus vigoratur & delectatur. Vt enim beatus attestatur Gregorius in Moralibus, spiritus deficit, vbi caro requiescit. Vt enim caro mollibus, sic anima duris nutritur: illam blanda refouent, hanc aspera exercet: illa delectationibus pascitur, haec amaritudinibus vegetatur. Et sicut carnem dura faciunt: sic mollia spiritum necant, sicut il-

De salutariibus docu. cap. 64. Caro data est nobis ad bellum.

Ibid. c. 35.

Ad fratres de monte Dei. Quomodo habendum sit corpus.

3.

De salutariibus docu. cap. 65. Caro non refrenata quid pariat.

4. Spiritus & caro diuersa requirunt. In Psalm. 3. Paenitent.

lam laboriosa interimunt, sic istam delectabilia extinguunt. Quinto, quia castigato corpore, spiritus liberius ad superiora appetenda conscendit. Gregorius in Lib. 31. cap. Moralibus: Quo plus caro premitur, eo de caelesti spe animus securius letatur. Tanto enim mens melius ad superna appetenda componitur, quanto corpus ab illicitis arctius edomatur. Secundo notandum, quod sanctus pater prudentissime admonet corpus castigandum, non occidendum. Castigatio enim corporis ita debet esse discreta, vt vitia comprimantur, & facultas bene operandi, non deficiat. Vnde Apostolus Roman. 12. Obsecro itaque vos fratres, per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile sit obsequium vestrum. Hostia viuens debet esse corpus, vt mortificentur vitia, & seruetur natura. Colossen. 2. Mortificate membra vestra, quae sunt super terram. Hostia sancta est, si macula culpa defuit: placens Deo est, si recta intentio adfit, vt pure propter Deum fiat. Obsequium rationabile est, quando ita discretè fit, vt corpus castigetur, & natura dissolui non cogatur. Vtendum est ergo sale discretionis in castigatione carnis, vt sacrificium nostrum Deo sit acceptum, secundum illud Leuitic. 11. Quicquid obtuleris sacrificij, sale condies. In libro de vita solitaria: Si vigilas, ieiunia, & alia huiusmodi, ex indirectionis vitio sic agantur, vt vel deficiente spiritu, vel languente corpore, spiritualia impediantur: qui sic corpori suo tulit boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, honorem Deo: sacrilegus est, & horum omnium in Deum reus. Sequitur duodecimum instrumentum huius artis spiritualis: *Delicias non amplecti*, id est, non amare. Sunt autem plures rationes, quarum huius scholae discipulus, delicias carnales non debeat cupere & amare. Primo, exemplo CHRISTI, qui vitam asperam duxit, & laboriosam, non delicias affluentem. Vt enim ait deuotus Bernardus, Non deest sub spinato capite membrum viuere delicatè. Secundo, quia deliciae carnales & spirituales, non se compatiuntur, vt attestatur beatus Bernardus: Quomodo ignis & aqua simul esse non possunt, sic spirituales & carnales deliciae in eodem se non compatiuntur. Tertio, quia deliciae carnales, sordes generant animarum: inficiunt quidem spiritum per turpes cogitationes & delectationes immundas. Bernardus: Mens assueta delicias, nec culta disciplinae fureculo, multas contrahit sordes. Quarto, quia sunt causa lasciuiae & dissolutionis. Hieron. 31. Vt quocumque delicias dissolueris filia vaga? Quinto, quia sunt causa contumaciae & rebellionis carnis contra spiritum. Prou. 2. 9. Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacè. Sexto, quia sunt causa mortis spiritualis. 1. Timot. 5. Vidua viuens in delicias, mortua est. Septimo, quia sunt causa aeternae damnationis. Exemplum de diuite epulone, qui epulabatur quotidie splendide, & sepultus est in inferno. Luc. 16. Quarè dicit beatus Ambrosius super Lucam: Tenera corporis cura, fluxuq; deliciarum & lasciuarum cupiditate mellitos, nequaquam caelestis aula suscipit, ad quam duris, laboriosisque gradibus virtutum ascenditur. Et beatus Basilius in Hexameron: Qui ex desiderio ad gaudia aeterna suspirat, praesentis vitae oblectamenta non amat. Notandum autem, quod, vt in Vitis patrum dicit Abbas Ioannes, Deliciae corporales non solum illae deliciae putandae sunt, quibus homines saeculi iterum perfruuntur, sed abstinenti deliciae credendae sunt, quicquid cum cupiditate suspendit: est vile sit id, quod non corporis necessitate, sed vt animi desiderio satietur, sumitur: abstinenti deliciarum vitio ducitur. Sequitur tertium decimum instrumentum: *Ieiunium amare*. Optime sanctus pater amorem ieiunij, collocat post instrumentum castigationis corporis: quia, vt ait Ambrosius in libro de Elia & ieiunio, Ieiunium est magisterium continentiae, disciplina pudicitiae, humilitatis metis, & castigatio carnis. Vnde Iudith quarto dicitur: Humiliauerunt animas suas ieiunio. Et Hester 5. Humiliauit corpus suum ieiunijs. De ieiunij dignitate, & quod merito amandum sit, Petrus Rauen. in sermone de Quinquagesima, ita loquitur: Ieiunium est vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitae, robor mentium, vigor animarum. Ieiunium est castitatis murus, pudicitiae propugnaculum, ciuitas sanctitatis, schola meritum, magisterij magisterium, disciplina disciplinarum. Verum parum prodest à cibis abstinere, si non ieiunetur à vitijs. Perfectum ieiunium, quod discipulo amandum iniungitur, est, quod absque cuiuspiam vitij cotagione, operibus virtuosus est copulatum, de quo Dominus per Prophetam ait: Sanctificate ieiunium, Ioel. 1. quod beatus Gregorius exponens, in homilia dicit: Ieiunium sanctificare, est, adiunctis bonis operibus, dignam Deo abstinentiam carnis ostendere, cesset ira, sopiantur iurgia. Incausum enim caro atteritur, si à prauis suis voluptatibus animus non refrenatur. Et Hieronymus: Abstinentia ieiunij, adiuuamentum est, non perfectio, sanctitatis.

Accepta Deo hostia describitur.

Indiscreta carnis maceratio quid pariat.

Carnales deliciae multiplices ratione non amandae.

5.

lasciuiae & dissolutionis. Hieron. 31. Vt quocumque delicias dissolueris filia vaga? Quinto, quia sunt causa contumaciae & rebellionis carnis contra spiritum. Prou. 2. 9. Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacè. Sexto, quia sunt causa mortis spiritualis. 1. Timot. 5. Vidua viuens in delicias, mortua est. Septimo, quia sunt causa aeternae damnationis. Exemplum de diuite epulone, qui epulabatur quotidie splendide, & sepultus est in inferno. Luc. 16. Quarè dicit beatus Ambrosius super Lucam: Tenera corporis cura, fluxuq; deliciarum & lasciuarum cupiditate mellitos, nequaquam caelestis aula suscipit, ad quam duris, laboriosisque gradibus virtutum ascenditur. Et beatus Basilius in Hexameron: Qui ex desiderio ad gaudia aeterna suspirat, praesentis vitae oblectamenta non amat. Notandum autem, quod, vt in Vitis patrum dicit Abbas Ioannes, Deliciae corporales non solum illae deliciae putandae sunt, quibus homines saeculi iterum perfruuntur, sed abstinenti deliciae credendae sunt, quicquid cum cupiditate suspendit: est vile sit id, quod non corporis necessitate, sed vt animi desiderio satietur, sumitur: abstinenti deliciarum vitio ducitur. Sequitur tertium decimum instrumentum: *Ieiunium amare*. Optime sanctus pater amorem ieiunij, collocat post instrumentum castigationis corporis: quia, vt ait Ambrosius in libro de Elia & ieiunio, Ieiunium est magisterium continentiae, disciplina pudicitiae, humilitatis metis, & castigatio carnis. Vnde Iudith quarto dicitur: Humiliauerunt animas suas ieiunio. Et Hester 5. Humiliauit corpus suum ieiunijs. De ieiunij dignitate, & quod merito amandum sit, Petrus Rauen. in sermone de Quinquagesima, ita loquitur: Ieiunium est vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitae, robor mentium, vigor animarum. Ieiunium est castitatis murus, pudicitiae propugnaculum, ciuitas sanctitatis, schola meritum, magisterij magisterium, disciplina disciplinarum. Verum parum prodest à cibis abstinere, si non ieiunetur à vitijs. Perfectum ieiunium, quod discipulo amandum iniungitur, est, quod absque cuiuspiam vitij cotagione, operibus virtuosus est copulatum, de quo Dominus per Prophetam ait: Sanctificate ieiunium, Ioel. 1. quod beatus Gregorius exponens, in homilia dicit: Ieiunium sanctificare, est, adiunctis bonis operibus, dignam Deo abstinentiam carnis ostendere, cesset ira, sopiantur iurgia. Incausum enim caro atteritur, si à prauis suis voluptatibus animus non refrenatur. Et Hieronymus: Abstinentia ieiunij, adiuuamentum est, non perfectio, sanctitatis.

Exemplum contra delicias.

Quae sint corporales deliciae.

Ieiunij laudes referuntur.

Perfectum ieiunium.

tis. Quid prodest attenuari abstinentia, si animus intumescit superbia? Quae laus de pallore ieiunij, si de inuidia liardi fumus? Quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira & odio inebriari? Tunc praecleara est abstinentia, & magnifica castigatio carnis, cum animus ieiunus est à vitijs: ideo carnem affligat, quo animae frangat superbiam. Haec ille. Est circa hoc instrumentum notandum, quod sanctus pater non dicit simpliciter, ieiunet: sed, quod amet ieiunium, tum propter eos, qui inuiti quandoque ieiunant, aliqua necessitate compulsi, qui non videtur dicendi amare ieiunium. Secundo, propter eos, qui aliquando aduentantibus fratribus, fraterna charitate deuicti, quotidiana praetereunt ieiunia: sicut apud Patres Aegypti refert Cassianus fuisse consuetudinem, qui tamen licet videantur praetere ieiunia, nihilominus quia hoc pro implenda charitate tantum faciunt, ieiunium amare dicendi sunt. Vnde Prosper de vita contemplatiua: Si propter quoslibet aduenientes, intermisso ieiunio, me simul reficio: non solum ieiunium, sed impleo charitatis officium. Ipsa haecque ieiuniorum continuatio, nisi fuerit, quando res exigit, praetermissa: & me inflat, & fratrem, cui iubeor seruire, contristat: & cum sit sine adiunctione charitatis, necesse est vt pereat. Praeterea notandum, quod ieiunium debet esse discretionem moderatum: compensata quantitate virium, sicut supra parum diximus de castigatione corporis. Vnde Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Tantum tibi ieiuniorum impone, quantum ferre potes: sint ieiunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Matt. 6. Cum ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocrite, tristes. Talium enim ieiunia, sunt coram hominibus immoderata, & superstitiosa, & non simplicia.

Non tam ieiunare, quam amare ieiunium debemus.

Quomodo non frangamus ieiunium, etiam comedentes.

Ieiunium debet esse discretum.

TRACTATVS XXII. De xiiij. xv. xvij. xvij. xix. instrumentis: vbi de operibus misericordiae.

Quoniam virtus & efficacia ieiunij, multum pendet ex associatione operum misericordiae: Illud enim ieiunium, vt dicit Gregorius in Homilia, Dominus approbat, quod ad eius oculos manus elemosinarum leuat, quod cum proximi dilectione agit, quod ex pietate conditur: rationaliter post amorem ieiunij sanctus pater subdit instrumenta operum pietatis. Decimum quartum instrumentum est: *Recreare pauperes*. De quo Isa. quinquagesimo quarto:

quarto: Frange esurienti panem tuum. Decimum quintum est: *Vestire nudum*. De quo Tobie quarto: De vestimentis tuis nudos tege. Et Isaiæ 54. Cum videris nudum, operi eum. Decimum sextum est: *Infirmos visitare*. De quo Ecclesiastici 6. Non te pigeat visitare infirmum. Decimum septimum est: *Mortuos sepelire*. Ecclesiastici septimo: Mortuo non prohibeas gratiam. Glo. ad eleemosynam pertinet sepultura mortuorum. Decimum octauum est: *In tribulatione subuenire oppresso*. Decimum nonum est: *Dolentem consolari*. De quo dicitur in commendationem sancti viri Tobie: Pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, Tobie primo. Circa ista instrumenta operum misericordie, plura veniunt notanda, videlicet quot sunt opera misericordie: secundò, quomodo distinguuntur: tertio, quomodo hic sufficere traditur à beato Benedicto: quarto, de utilitate misericordie: quinto, qualiter ad supradicta opera misericordie religiosi teneantur. Circa primum sciendum, quod quatuordecim assignantur opera misericordie, septem corporalia, & septem spiritualia. Corporalia sunt ista: pascere esurientem, potare sitientem, vestire nudum, recolligere hospitem, visitare infirmum, redimere captiuum, & sepelire mortuum: quæ in hoc versu continentur: *Visito, potio, cibo, redimo, tegeo, colligo, condo*. Septem vero spiritualia, sunt ista, scilicet docere ignorantem, consulere dubitanti, consolari triste, corrigere peccantem, remittere offendenti, portare onerosos & graues, & pro omnibus orare: quæ etiam in hoc versu continentur: *Consule, castiga, solare, remitte, ser, ora*: ita tamè, quod sub eodem intelligitur consiliu & doctrina. Circa secundum notandù, quod, vt inquit sanctus Thomas in secunda secunda, prædicta operum misericordie distinctio, conuenienter sumitur secundum diuersos defectus proximorum, quorum quidam sunt ex parte animæ, ad quos ordinantur spirituales eleemosynæ: quidam verò ex parte corporis, ad quos ordinantur eleemosynæ corporales. Defectus enim corporalis aut est in vita, aut est post vitam. Si quidem est in vita, aut est communis defectus, respectu eorum quibus omnes indigent: aut est specialis propter aliquod accidens superueniens. Si primo modo, aut defectus est exterior, aut interior. Interior quidem est duplex: vnus quidem, cui subuenitur per alimentum siccum, scilicet famem: & secundum hoc, ponitur pascere esurientem. Alius autem est, cui subuenitur per alimentum humidum, scilicet sitis: & secundum hoc, dicitur potare sitientem. Defectus autem communis, respectu exterioris auxilij, est duplex: vnus, respectu te-

Dicendum in presenti tractatu, distinctio.

Opera misericordie corporalia.

Spiritualia.

Quomodo rectè sumatur operum misericordie distinctio.

gumenti: & quantum ad hoc, ponitur vestire nudum. Alius est respectu habitaculi: & quantum ad hoc, est suscipere hospitem. Similiter autem, si sit aliquis defectus spiritualis, aut est ex causa intrinseca, sicut infirmitas: & quantum ad hoc, ponitur visitare infirmum: aut ex causa extrinseca: & quantum ad hoc, ponitur redemptio captiuorum. Post vitam autem exhibetur mortuis sepultura. Similiter autem spiritualibus defectibus, spiritualibus actibus subuenitur dupliciter. Vno modo, postcedo auxiliu à Deo: & quantum ad hoc, ponitur oratio, qua quis pro alijs orat. Alio modo, impendendo humanum auxiliu: & hoc, tripliciter: vno modo, contra defectum intellectus: & si quidem sit defectus speculatiui intellectus, adhibetur ei remedium per doctrinam: si autem practici intellectus, adhibetur ei remedium per consiliu. Alio modo est defectus, per passionem appetitiuæ virtutis: inter quos maximus est tristitia, cui subuenitur per consolationem. Tertio modo, ex parte inordinati actus, qui quidem tripliciter considerari potest: Vno modo, ex parte ipsius peccantis, in quantum procedit ab eius inordinata voluntate: & sic adhibetur remedium per correctionem. Alio modo, ex parte eius in quem peccatur: & sic, si quidem sit peccatum in nos, remedium adhibemus remittendo offensam. Si autem sit in Deum, vel in proximum, non est nostru remittere, vt Hieronymus dicit super Matt. Tertio modo, ex parte sequenti illius actus inordinati, ex qua grauantur ei coniuuantes, etiã præter peccantis intentionem: & sic remedium adhibetur supportado, maximè in his, qui ex infirmitate peccant, secundum illud ad Rom. 15. Debemus nos firmiores, infirmitates aliorum portare. & non solum secundum quod infirmi sunt graues ex inordinatis actibus, sed etiam quæque eorum onera supportanda sunt, secundum illud Gal. 6. Alter alterius onera portate. Circa tertium notandum, quod sanctus Benedictus comprehendere videtur in his sex operibus quæ posuit, quatuordecim opera misericordie. Sub primo enim, scilicet sub recreatione pauperum, continentur tria, videlicet pascere esurientem, potare sitientem, & recolligere hospitem. Sub tertio autem, videlicet infirmos visitare, comprehenditur redemptio captiuorum. Sub alijs verò duobus, comprehenduntur alia opera spiritualia. Nam per quintum, videlicet, subuenire in tribulatione, intelliguntur tria opera misericordie, videlicet docere ignorantem, consulere dubitanti, corrigere deuiantem. Sub sexto autè, videlicet dolentem, id est, triste consolari, comprehenduntur alia tria, videlicet remittere offendenti, sup-

Spiritualibus defectibus dupliciter subuenitur.

Actus inordinatus consideratur tripliciter.

Quomodo sanctus Benedictus pauca verbis omnia opera misericordie spiritualia optime comprehendit.

Vtilitas misericordie ex multis colligitur.

1. Timor.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

portare patienter onerosos siue graues: & orare pro alijs, vt Deus illos confoletur. Circa quartum, notandum, quod utilitas misericordie, inter alia colligitur ex multis. Primò, quia valet ad conuersationem vitæ, vnde Apostolus Timotheo discipulo scribens, ait: Exerce te ipsum ad pietatem, nam corporalis exercitatio, ad modicum vtilis est sine pietate: pietas autem vtilis est ad omnia. Secundò, ad commendationem conscientie. Vnde Augustinus: Misericordia, est humanæ naturæ preciosum ornamentum. Et Ambrosius libro de Officijs: Nihil ita commendat Christianam animam, quemadmodum misericordia. Tertio valet ad multiplicationem terrenæ substantie, secundum illud Saluatoris, Luca sexto: Date, & dabitur vobis. Prouerb. vndecimo: Benedictio Dei, diuiter facit. Et Prouerb. decimonono: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Et Gregorius in dialogo: Terrenæ substantie per hoc, quod pauperibus distribuntur, multiplicatur. Quarto, valet ad redemptionem culpæ. Danielis quarto: Peccata tua eleemosynis redime. Luca vndecimo: Date eleemosynas, & omnia munda sunt vobis. Et Chrysostom. super Matthæum: Eleemosyna mundat, & est maius sacrificiu, secundum illud Osee sexto: Misericordiam volo, & non sacrificiu. Quintò, ad impetramen gratie. Prouerb. 3. Misericordia & veritas non te deferant, & inuenies gratiam coram Domino. Prouer. decimonono: Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Et Isaiæ quinquagesimo octauo: Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orientur in tenebris lux tua. Sextò, valet ad conseruationem eiusdem. Ecclesiastici vigesimonono: Eleemosyna viri, gratiam hominis, quasi pupillam conseruabit. Septimò, ad exauditionem orationis. Ecclesiastici vigesimonono: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc orabit pro te. Et Isaiæ quinquagesimo octauo: Frange esurienti panem tuum. Et infra: Tunc exorabis, & Dominus exaudiet: & clamabis, & dicet, ecce adsum: quia misericors est Dominus Deus tuus. Octauò, valet ad impugnationem hostis. Ecclesiastici 29. Eleemosyna viri, quasi sacculus cum ipso. Et sequitur: Super scutum potens, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Nonò, valet ad liberationem æternæ mortis. Prouerb. decimoquarto: Eleemosyna ab omni peccato in morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Item Psalmo quadagesimo: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Decimò, valet ad re-

demptionem gloriæ. Prouerb. decimotertio: Qui miseretur pauperis, beatus erit. Matthæi quinto: Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur: quibus in die iudicij dicitur est Dominus: Venite benedicti patris mei: percipite regnum. Matthæi vigesimo quinto. Circa quintum, quia dubium esse potest, qualiter religiosi teneantur ad opera misericordie corporalia, quæ sanctus pater Benedictus hic posuit, videlicet ad recreationem pauperum, &c. cum monachus proprium habere non debeat: nec dispensatio bonorum communitatis, sit credita singulis monachis: Notandum est primò, quod duo illa prima, videlicet de recreatione pauperum, & tegumento nudorum, quantum ad affectu pietatis, omnes respiciunt: quantum verò ad affectum operis, solos maiores respiciunt monasterij, qui dandi habent potestatem. Dicitur autem in quodam sermone quadagesimæ, quod illi qui non habet vnde tribuat, sufficit bona voluntas: secundum quod scriptum est: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vtrum autem monachus possit facere eleemosynam de bonis monasterij? Respondet sanctus Thomas in secunda secunda, quod monachus, si habet dispensationem à Prælo commissam, potest facere eleemosynam de bonis monasterij, secundum quod sibi est commissum. Si verò non habet dispensationem, quia nihil habet proprium, non potest facere eleemosynam sine licentia Abbatis, expressa habita, vel probabili præsumpta, nisi forte in articulo extremæ necessitatis, in quo datum esset ei furari, vt eleemosynam daret. Præterea, vt dicit idem sanctus Thomas in quarto Sententiarum, potest, absente Abbate, aliquid modicum dare sub spe rati habitationis. Extra monasterium verò existens, putà in studio, potest eleemosynam facere: quia cum dantur ei expensæ, committitur ei dispensatio earum. Secundò notandum, quod ex hoc, quod monachus, ratione iam dicta, non possit opera illa misericordie effectualiter exercere, non est peioris conditionis, quàm sint diuites seculares, habentes vnde eleemosynas faciunt. Quoniam multo magis est accepta Deo, vniuersalis rerum abdicatio, quàm particularis distributio, quæ fit per eleemosynas. Sicut enim dicit sanctus Thomas in secunda secunda: Abrenunciatio propriarum diuitiarum, comparatur ad eleemosynarum largitionem, sicut vniuersale ad particulare, & holocaustum ad sacrificiu. Vnde Gregorius dicit super Ezechielem, quod illi qui ex possessis rebus subsidia egentibus mini-

Quomodo religiosi teneantur ad opera misericordie, maximè corporalia, cum eis propriu habere non liceat.

Luc. 3.

Videat pauperes, & lamententur, religiosi sancti, quoniam non sint peioris conditionis, quàm diuites seculares, quia non possunt eleemosynas facere.

strant, in bonis quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia aliquid Deo immolant, & aliquid sibi referunt. Qui verò nihil sibi referunt, offerunt holocaustum, quod est maius sacrificio. Vnde Hieronymus contra Vigilantium dicit: Quod autem afferis, eos melius facere, qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus diuidunt: non à me eis, sed à Domino respondetur: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, &c. Et postea dicit: Iste, quem tu laudas, secundus & tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodò sciamus prima secundis & tertijs præferenda. Et ideo ad excludendum errorem Vigilantium, dicitur in libro de Ecclesiasticis dogmatibus: Bonum est, facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est, pro intentione sequendi Dominum, in simul donare: & absolutum sollicitudine, cum CHRISTO egere.

Matth. 19.

Cap. 71.

Quomodo intelligatur, monachum debere visitare in firmum, vel mortuum sepelire.

Vide pulchram solutionem, ad religiosos pertinentem.

Hæmil. 28. in Matth.

Tertiò, notandum circa alia duo de visitatione infirmorum & sepultura mortuorum, quod sanctus pater non intendit, ut horum gratia gradiendum sit extra monasterium: quia ipse sanctus pater inferius dicit, quod officina, vbi hæc diligenter operanda sunt, claustra sunt monasterij. Vnde in cap. placuit. 16. q. 1. præcipitur monachis, ut mortuum non sepeliant, nisi monachum in monasterio secum commemorandum fratrum ibi mori contigerit. Propter eam etiam ista infra monasterij claustra adimplenda sunt cum licentia, & secundum dispensationem Prælati. Porro surgit hæc quæstio: vtrum religiosus videns patrem suum esse in necessitate, possit absq; Prælati licentia exire claustrum, ad subueniendum patri? Ad hanc quæstionem respondet sanctus Thomas in Quolibeto tertio, ar. 16. sic: quod aliter dicendum est de illo, qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo, qui iam in religione est professus. Ille enim, qui nondum religionem intrauit, si videat patrem suum in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debet religionem intrare: sed tenetur ministrare parentibus, maxime si absq; periculo peccati possit in seculo remanere. Si verò per alium possit eius parentibus ministrari, potest, si vult, religionem intrare. Vnde Chrysostomus exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: dicit, quod malum est abducere hominem à spiritualibus, & maxime, cum fuerint qui ministerium parentum compleant: erant enim aliqui, qui complere possent illius funeris sepulturam. Postquam verò aliquis iam est in religione professus, est mortuus

mundo: vnde per spirituales mortem deobligatur à cura impendenda parentibus, sicut etiam deobligaretur per mortem temporalem siue corporalem: & ideo non peccat, nec contra præceptum Dei agit, si in claustro remaneat sub præcepto Prælati, parentum ministratioe prætermissa. Etenim factus est impotens ad reddendum debitum ministerium absque propria culpa. Debet tamen, quantum potest salua ordinis sui obedientia, satagere, ut per se vel per alium suis parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

Religiosus est tanquam mortuus.

TRACTATUS XXIII. De xx. instrumento: vbi de fuga negociorum secularium, & de decem rationibus, propter quas mundus sit contemnendus.

Sequitur vice simum instrumentum: *A seculi actibus se facere alienum.* Quoniam, ut ait Glo. Deuteronomij primo, animus nimis intentus humanis actionibus, Deo quodammodo vacatur: quo tanto fit plenior, quanto in superna & æterna liberius extenditur: merito sanctus pater instrumentum ad ipsam perfectionem spiritus, posuit separationem & animi alienationem à seculi actibus. Vbi duo veniunt notanda, secundum quod duplex sensus potest dari huius instrumenti. Primus est, ut discipulus perfectiõis amator, à negocijs secularibus, cuiusmodi sunt curæ terrenæ, negotiationes, aduocationes, & huiusmodi, sit alienus. Nam ut docet Apostolus 2. Timo. 2. dicens: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, ut ei placeat, cui se probauit, id est, deuouit. Magnum profectò impedimentum quietis & perfectionis spiritus, est occupatio secularis. Hinc Seneca: Omnia impedimenta dimitte: vaca bonæ mentis: nemo ad illam peruenit occupatus. Et Gregorius in Moralibus: Qui spiritualibus bonis ditati sunt, terrenis non debent implicari negocijs: ne, dum cognouerint inferiora bona disponere, non valeant superioribus bonis deseruire. Alienum enim esse à seculi actibus, maxime conuenit monachis & religiosis. Vnde Hieronymus: Tu, si monachus esse vis, non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciano, hoc esse coepisti, sed animæ tuæ: monachum, non loquendo & discurrendo, sed tacendo & sedendo, quisque te

Magnū impedimentū, religiosus, occupatio secularis.

Ad Rusticum monachū, epist. 4.

nouerit. Hinc Arsenio oranti, Domine, dirige me ad salutem: vox cælitus facta est: Arseni, fuge, tace, & quiesce: hæc sunt radices non peccandi. Hieronymus ad Paulinum: Si autem cupis esse, quod diceris, monachus, id est, solus: quid facis in urbibus, quæ utique non sunt fororum habitacula, sed multorum. Vnde Hugo in tractatu de duodecim abusibus, ait: quod quinta abusus est monachus curialis. Qui enim secularium hominum consortium diligit, qui se consilij principum libenter ingerit, qui secretorum consilij sunt & internuncij, curiales possunt appellari. Ordo claustrari, & ordo curiarum non introibo: Ibi sedes in insidijs cum diuitibus in occultis, ut interficias innocentem: hic audis, Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Ibi insidiarius, ut rapias pauperem &c. hic dicitis, Odiui ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedeo. Ibi dextera tua repleta est muneribus: hic laus inter innocentes manus tuas. Ibi pauperum res violenter auferuntur: hic pauperibus sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur: hic benedicitur iusto. Si vis monachus esse curialis, laudas, quod non debes: quod non expedit, defendis: quod non licet, operaris. Hæc ille. Est tamen hic considerandum, quod tractare negocia, quando iusta necessitas cogit, vel pia vrget utilitas, bene permittitur religiosis: quod sanctus Thomas in secunda secunde, questione centesima octogesima septima, articulo secundo declarat, ita dicens: Status religionis, est ordinatus ad perfectionem charitatis consequendam. Ad quam quidem principaliter pertinet Dei dilectio: secundariò autem, dilectio proximi. Et ideo religiosi præcipue & propter se, debent intendere ad hoc, quod Deo vacent. Si autem necessitas proximis imminet, eorum negocia ex charitate agere debent, secundum illud ad Galatas sexto: Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. quia & in hoc ipso, quod proximis seruiunt propter Deum, dilectioni diuinæ obsequuntur. Vnde dicitur Iacobi primo: Religio munda & immaculata apud Deum & patrem hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum. Glo. id est, succurrere eis, qui carent præsidio, in tempore necessitatis. Est ergo dicendum, quod causa cupiditatis, secularia negocia gerere nec monachis, nec clericis licet: causa verò charitatis, se

Decisio, quæ liceat monachis tractare secularia, & quando nõ.

negocijs secularibus cum debita moderatione ingerere possunt, secundum superioris licentiam, & ministrando, & dirigendo. Vnde dicitur in decreto distincti. octogesima octaua: Deceunt sancta synodus, nullum deinceps clericum aut possessiones conducere, aut negocijs secularibus se permiscere, nisi propter curam pupillorum, aut orphanorum, aut viduarum: aut si forte episcopus ciuitatis, ecclesiasticarum rerum sollicitudinem eum habere præcipiat. Eadem autem ratio est de religiosis & clericis, quia vtrisque simpliciter negocia secularia interduntur, ut dictum est. Secundus est sensus, qui potest haberi de intelligentia huius instrumenti, ut non modò conuersationis ab actibus seculi, sicut dictum est, sed etiam ab amore eius discipulus omnino sit separatus. De hoc inquit Apostolus: Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo, primæ Ioannis secundo. Glo. Vnum cor, duos sibi aduersarios amores non capit: radicati in charitate, hanc super radicem nihil edificatis, nisi: quod conuenit charitati: quia non potestis duobus dominis seruire: sicut dilectio Dei, est fons omnium virtutum: ita dilectio mundi, omnium vitiorum. Circa quod notandum, quod sunt decem rationes, quæ merito nos alienare debent & separare ab actibus seculi & amore mundi. Prima est, quia mundus est tenebrosus: magnas enim tenebras patiuntur amatores mundi, & ideo per Aegyptum conuenienter intelligitur. Interpretatur enim tenebræ. De tenebris malorum dicitur Proverbiorum quarto: Via impiorum tenebrosa. & in Psalmo: Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulantes. Causa autem, quod amatores mundi tenebris inuoluuntur, est, quod oculos suos statuerunt declinare in terram, quæ est corpus obscurum, dorsum habentes ad DEVM, qui est verum lumen. Augustinus: Dorsum habebam ad lumen, & facies mea non illuminabatur. Idem de libero arbitrio: Væ eis, Domine, qui auertunt se à lumine tuo. Secunda ratio, retrahens nos ab amore mundi, est, quod mundus est falsus & deceptorius: eum, cui arridet, decipit: potius eligenda est ira eius, quam arrisus. Ecclesiasticus septimo: Melior est ira risu. Gregorius: Cum omnis fortuna timenda sit, magis timenda est prospera, quam aduersa: hæc enim seruiendo erudit, illa bladiendo seducit. Mundus amantes se deuorat? iuxta illud

Dilectio Dei, & dilectio mundi.

Nõ esse diligendum mundum, decem rationibus.

Psal. 87.

Mundus est falsus.

lib. 5. Mor. cap. 1.

Terrena, vana sunt & mendacia.

3.

Modica sunt.

lib 35. ca. 1.

Nihil sunt.

37. ex 50.

Augustinus: Amas seculum? aborbebit te. amatores suos vorare nouit, non portare. Fallax profecto est praesens seculum: omnia enim quae habet aut permittit, falsa sunt & fallacia: fallaces quidem sunt diuitiae eius, fallaces deliciae: fallax gratia, fallax potentia, fallax gloria eius. Hinc Deus per Prophetam ait Psal. quarto: Filij hominum, vsquequod diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium? vbi Glo. inquit: Terrena bona, vana sunt: quia, vt vmbra, transeunt: mendacia vero, quia non faciunt quod promittunt, scilicet beatos. Tertia ratio, quia mundus est modicus: bona enim terrena, modica sunt in se: modica sunt respectu Dei, respectu anime, respectu caeli. Modica quidem secundum se, vnde Bernardus: Preciosissima mundi, aurum & argentum sunt: sed quid sunt illa, nisi terra rubra & alba: ergo qui diligit aurum & huiusmodi, diligit terram. Sunt praeterea modica respectu Dei, quia sunt respectu eius quasi gutta roris. Sapientiae vnde decimo: Quasi gutta roris antelucani, sic est ante te orbis terrarum: immo nec sunt, respectu Dei, dicente beato Gregorio in Moralibus: Omnia humana, quae pulchra, quae iusta sunt, Dei iustitiae & pulchritudini comparata, nec pulchra, nec iusta sunt: nec omnino sunt. Et Ioan. decimosexto dicit Christus: Vsque modo non petistis quicquam. Nihil petit, qui temporale petit. Iere. quarto: Adspexi terram, & ecce vacua erat & nihil. Et ideo beatus Augustinus: Vae tibi, si amaueris condita, & deserueris conditorem: pulchra sunt tibi haec: sed quanto est pulchrior, qui illa formauit? In respectu animae, etiam modica sunt, quoniam eam replere non possunt. Cum enim anima capax sit Dei, re minore Deo repleri non potest. vnde Augustinus in sermone quodam: Ad imaginem quippe Dei facta anima rationalis, caeteris omnibus occupari potest, repleri omnino non potest. Capax enim est Dei: quicquid Deo minus est, non eam implebit. Quare ideo beatus Augustinus in quadam homilia ita loquitur: Si inferius te est, quod amas: ad consolandum ama, ad vtendum ama, non ad illigandum: vbi gratia, aurum amas, noli te illigare auro: quanto melior es, quam aurum? Aurum enim, terra est fulgens, tu autem illuminaberis a Domino, ad imaginem Dei factus es: cum sit aurum creatura Dei, non tamen fecit Deus aurum ad similitudinem suam, sed te: ergo posuit sub te aurum. Amor ergo iste contemnendus est, ad vsum assumenda sunt ista, non eis vinculo amoris quasi glutino inhæ-

rendum est. Modica enim sunt respectu caeli, sicut centrum respectu circumferentiae: latitudo, circumferentiae est, non centri. Seneca: Punctum est, in quo nauigatis, bellatis, regnatis: modica planè est bonitas temporalium, respectu bonorum aeternorum: vmbra potius dicenda sunt verorum bonorum, quam vera bona. Sapientiae quinto: Omnia transeunt tanquam vmbra. Signum modice bonitatis bonorum temporalium manifestum est, quod Deus ea dat omnibus, & amicis, & inimicis: communia sunt & bonis & malis. Augustinus libro decimoquinto de ciuitate Dei: Temporalia & carnalia bona propterea largitur Deus etiam malis, ne magna videantur bonis. Quare optimè concludit beatus Augustinus libro de conflictu vitiorum: Si te ista delectant, quae sub caelo sunt: cur non magis ea delectant, quae super caelos sunt? Si carcer iste pulcher est, patrum ciuitas & domus qualis est? Si talia sunt, quae hic incolunt peregrini: qualia sunt, quae ibi possident filij? Si mortales & miseri in hac vita taliter sunt remunerati, immortales & beati qualiter sunt in illa vita ditati? Quapropter recedat amor praesentis seculi, in quo nullus ita nascitur, vt non moriatur: & succedat amor futuri seculi, in quo omnes sic viuificantur, vt non moriantur. Deinceps vbi nulla necessitas turbat, nulla aduersitas angustiat, nulla molestia inquietat, sed perennis laetitia regnat. Quarta ratio, quia mundus est damnosus siue noxius. Iacobi quarto: Amicitia huius mundi, inimica est Deo. Quicumque ergo voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Deo constituitur. Sicut enim non coniungitur caelum terrae, immo multum distat ab ea: sic caelestia in corde humano terrenis non coniunguntur. vnde inuitati ad nuptias, excusant se, quod sint terrenis negocijs impediti. Lucae decimoquarto. vbi Glo. Excusat se omnis, qui plus terrena quam caelestia diligit, etiam si ad caelestia se extendere dicat. Abundantia temporalium & Dei obliuio, frequenter se comitantur. Efraim & Manasses fratres fuerunt: vt dicitur Genesis quadagesimo primo. Efraim, fructificans interpretatur: Manasses, obliuio: proficientes temporalibus, Deum solent obliuisci. Deuteronomij octauo: Caue ne cum dederit tibi Dominus vrbes & oppida, cunctarumque opum gloriam, obliuiscaris Domini Dei tui. Et beatus Aug. in hom. quadam: Est amor vtilis, & est amor noxius, amor amore impeditur. Amor noxius secedat, & amor vtilis succedat: sed

Argument. qd terrena bona, modica bonitatis sunt.

Cap. 26.

4. Amor huius mundi, noxius.

Figura, qd qui abundat terrenis, obliuiscuntur caelestia.

37. ex 50.

sed

Ratio, quare non capit in nobis amor Dei.

5. Mundus est transitorius.

6. Amor mundi iniquus.

fed quia homines nolunt illinc recedere: ideo in illos aliud non potest introire: vt non capiant, pleni sunt: fundant, & capiunt: pleni enim sunt amore voluptatum carnalium, pleni sunt amore praesentis vitae, pleni sunt amore auri & argenti, & possessionum huius seculi: quia ergo pleni sunt, sic sunt quomodò vasa: vis vt intret mel, vnde acetum nondum fudisti? funde quod habes, vt capias quod non habes. Ideo prima renunciatio est huic seculo: & deinde conuersio ad Deum: qui renunciat, fundit: qui conuertitur, impletur: sed si non fiat corpore solo, sed & corde. haec Augustinus. Quinta ratio, quia mundus est transitorius & ruinosus. Parum enim viuunt homines, parum durant res temporales: cito transeunt. Transitorius enim mundus & concupiscentia eius, 1. Ioan. 2. & 1. ad Cor. 7. dicit Apostolus: Praeterit figura huius mundi. Gregorius in Moralibus: Qui temporalia diligit, quae stare non possunt: quia ipsa fugiunt, qui eis innituntur, cum temporis volubilitate percurrunt. Item idem: Nemo potest mobilia diligere, & ipse immobilis stare: qui enim transitoria amplectitur, eo ipso ad cursum ducitur, quo decurrentibus implicatur. Et Augustinus in homilia: Quid amas, quod ad tempus durat? amandum est, quod nobiscum potest esse aeternum. Hunc transitum velocem bonorum temporalium recognoscunt reprobi in inferno, dicentes Sap. 5. Diuitiarum iactantia quid profuit nobis? Et infra: Transierunt omnia velut vmbra, & tanquam nuncijs praecurrens, & tanquam nauis quae pertransijt fluctuantem aquam, cuius cum pertransierit, non est vestigium nec semita: carinae eius in fluctibus. Quare beatus Gregorius dicit: Si domus quassata, ruinam minaretur, quisquis in ea habitaret, fugeret: & qui stantem dilexerat, quantocyus à cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur, comprimere potius volumus, quam habitare. Sexta ratio, quia mundus est inquietus. Amor enim mundi, vt dicit Augustinus, animas quas ingreditur, quietas esse non patitur. Et ideo Iohannis 16. inquit Dominus discipulis: In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Nascuntur autem inter amatores mundi, vt ait Augustinus, mordaces scissurae, perturbationes, merores, formidines, insana gaudia, discordiae, lites, bella, insidiae, inimicitiae, falsa adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia, superbia, ambitio, inuidia. Et ideo dicebat quidam sapiens: Si vis esse perfecte quietus, nihil seculi appetas: semper metis quietem habebis, si à te mun-

di curas abieceris: abijce abs te, quicquid impedire bonum propositum potest. Esto mortuus mundo, & mundus tibi: gloriam, tanquam mortuus, non adspicias: tanquam mortuus, ab affectu huius vitae te separa: sicut sepultus, non habeas curam de seculo: tanquam defunctus, ab omni terreno te purga negotio: contemne viuens, quae post mortem habere non potes. Septima ratio, quia mundus, est immundus & foetidus. est enim corruptionibus plenus, secunda Pet. 1. Fugientes eius, quae in mundo est, concupiscentiae corruptionem. Omne enim quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitae, quoniam, vt dicit Beda in Glosa, Omnes dilectores mundi nihil habent, nisi haec tria, quibus omnia vitiorum genera comprehenduntur. Ideo beatus Augustinus de verbis Domini, dicit: Amor mundi, adulterat animam: amor fabricatoris mundi, castificat animam. Et Bernardus: O mundus immunde, cum sic fugiens, me teneas, quomodò me teneres, si permaneres? turbatur mundus, & amatur: quid si tranquillus esset? formoso quomodò adhereres, si amplecteris foetidum? flores quomodò colligeres, qui à spinis non reuocas manum? Octaua ratio, quia mundus est valde peccatorius, siue laboriosus. vita enim mundana, multum laboriosa est. Sapientiae quinto: Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: ambulauimus vias difficiles fatigationis. Huius duplex est causa, similitudo agendorum, & multitudo impedimentorum. Amatores mundi tot inueniunt impedimenta in his, quae agunt, quod etiam homines potentes non perficiunt quod intendunt. Gregorius: Vita praesens laboribus plena est: cum luctu agitur, & cum lachrymis amittitur. Non sunt sine cruciatu, qui amore spinas deliciarum amplectuntur. Ecclesiastici secundo dicitur de auaro: Cuncti dies eius, doloribus & ærumnis pleni sunt: nec per noctem, nec per diem requiescit. Ideo dicit Seneca: Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta est, & grauis tristitia: eo quidem grauior, quod non licet interdum palam esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem. Non sunt plane sine cruciatu, qui in spinis vitiorum iacent. Mat. 7. Nunquid colligunt de spinis vvas, aut de tribulis ficus? Non sunt sine cruciatu, quos vermis conscientiae mordet. Iere. 11. Arguet te malitia tua, Augustin. Curre per singula, & inuenies tot animae tormenta, quot vitia. Nona ratio, quia mundus valde est periculosus. Bernardus: Mundus est, vbi est malitia plurimum, sapientiae modicum:

Quis quis possit esse quietus.

7. Mundus, immundus est.

8. Mundus laboriosus.

Duplex causa laboris mundi.

9. Mundus est periculosus, dicunt:

dicum: vbi omnia lubrica, omnia ruinosi, vbi omnia periclitantur, & corpora affliguntur: propter quod merito mare nuncupatur in scriptura sancta. Psalmo 103. hoc mare magnum &c. Periculum huius maris, iuxta verbu Bernardi, probat transeuntium raritas, & pereuntium multitudo. Mirabiles elationes huius maris. nuncquam ibi tranquillitas, incessanter flantibi venti. Et qui in hoc mari perijt, aeternaliter perijt: quasi locus diluuij est mundus iste, vbi pauci, respectu pereuntium, saluantur. Osee 4. Maledictum, mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium, inundauerunt. Mundus iste est velut locus pestilens. Declinant sapientes loca pestilentiae: maximè, quando vel aegros se sentiunt, vel aegrotaturos se agnoscunt. Seneca: Non tantum corpori, sed etiam moribus locum salubrem eligere debemus. Decima ratio, quia mundus iste est plenus laqueis. Vnde beatus Antonius ait: Vidi omnes laqueos inimici tenfos in terra: & ingemiscens, dixi: Quis poterit transire? Et iam audiui vocem, dicentem: Humilitas. Et ideo optimè pater Augustinus nos hortatur, dicens: Nè desideremus remanere cum hoc mundo, nè pereamus cum hoc mundo. Heu quam miser sumus, si hoc credere nolimus, & ab amore huius seculi mentem nostram non reuocamus, dum ista perpetualiter tenere non possumus, & illa per securitatem amittimus. Cum ergo mundus iste sit tenebrosus, falsus & deceptorius, modicus & damnosus, transitorius & inquietus, immundus, laboriosus, ac periculosus, ac laqueis plenus: merito sanctus pater Benedictus exhortatur discipulum suum, vt à seculi actibus se faciat alienum.

Pfal. 92.

IO. Mundus laqueis plenus.

Epilogat mala mundi.

TRACTATVS XXIII.
Quòd Christi amori nihil sit præponendum.

Vicesimum primum instrumentum est: *Nihil amori Dei præponere.* quod sumptum est ex illo Matthæi 10. vbi Christus ait: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Vbi Hieronymus in Glo. Hic enim ordo in omni affectu necessarius est. Ama post Deum patrem, matrem, aut filios. Si autem necessitas venerit, vt amor parentum ac filiorum, Dei amori cõparetur, & non possit vtrūq; saluari, odium in suos, pietas in Deum est. Nõ ergo prohibuit amare patrem aut matrem, sed signanter addit, plus quam me. Hęc Hieronymus. Et Rabanus super illud, Non est me dignus: dicit, Per quod signifi-

Ordo legitimus charitatis.

cat, illum diuino cõsortio esse indignum, qui confanguinitatis carnalem amorem præponit spirituali amori Dei. Et ideo dicit Augustinus libro de doctrina Christiana: Amandus est genitor, sed præponendus est creator. Hic profectò legitimus ordo charitatis est, vt nihil amori Christi, qui summum & verum bonum est, præponatur. De quo sponsa Christi Cantic. 2. ait: Ordinauit in me charitatem. Glo. 1. ostendit, qualiter Deus, qualiter proximus diligendus est. Ostendit autem in Euangelio, cum ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c. Sanè Christus à nobis toto corde, tota anima, tota mente non diligetur, si amori eius aliquid præponatur. Chrysostomus: Diligere Deum toto corde, est habere eor non inclinatum ad aliquid rei dilectionem magis quam Dei. Diligere tota anima, est certissimum animum habere in veritate, & firmu in fide esse. qui enim credit apud Deum esse omne bonu, & nihil boni esse extra ipsum, hic diligit Deum tota anima. Tota verò mente diligere Deum, est omnes sensus hominis Deo vacare. Augustinus: Diligamus id, quo nihil melius est: hoc est, Deus, cui si aliquid diligendo vel præponimus, vel æquamus, nos diligere nescimus. Tanto enim melius est, quanto magis in illum imus, quo nihil melius est. Imus autem, non ambulando, sed amando: quem tanto habebimus præstantiorem, quanto eundem amorem, quo in eum tendimus, poterimus habere puriorem.

Quid sit diligere Deum toto corde, tota anima &c.

TRACTATVS XXV.

De xxij. xxij. xxiiij. xxv. & xxvj.
instrumentis: vbi de vitanda ira,
& fraterna pace seruanda
cum proximo.

Vicesimum secundum instrumentum est: *Iram non perficere.* Ira autem est desiderium, quo eum, qui nos iritauit, affligi cupimus: siue, vt ait Augustinus, vlciscendi libido, aut appetitus vindictæ: siue, vt alius dicit, irrationabilis perturbatio mentis, in vltionem effluens. Vb. considerandum, quòd sanctus pater non dicit, nõ irasci: quia motus iræ, non est in potestate nostra omnino: sed dicit, *iram non perficere*, id est, ad effectum non deducere. Vnde Glo. super illud Apostoli ad Ephesios 4. quod sumptu est ex Psal. 4. Irascimini, & nolite peccare. ita dicit: Si surgit motus animi, qui iam propter poenam peccati nõ est in potestate nostra, saltem ei non consentiat. Ideò permittit quidem Apostolus irasci, quod est humana

Definitio iræ.

Ira motus non est in nostra potestate.

Iram perficere quis dicitur.

Quinq; tractanda hoc sermone.

Cap. 1. Digna descriptio, quòd ira in nobis manente, oim bonorum efficiamur expertes.

mana tentatio: sed prohibet iram ad effectum deducere. Augustinus in libro de patientia: Irasci itaque, hominis est: & iram non perficere, Christiani. Iram autem quis perficere dicitur, cum liuorè vindictæ, ad contumelias, ad cõuicia, & ad alia inferenda nocumenta proximo, progreditur. Circa quod instrumentum, pro simplicium monachoru doctrina, quinq; hic notanda veniunt. Primò ponuntur rationes, quæ faciunt ad detestatione huius vitij. Secundò ostenditur, quando irasci sit peccatum. Tertio, quando sit peccatu mortale. Quarto, de octo documentis, quæ faciunt ad ordinationem hominis, quantum ad actum irascendi. Quintò, de aliquibus remedijs cõtra iram. Pro primo sufficere credimus rationes, quas Cassianus libro octauo de institutionibus inducit, dicens: Mortiferum virus iræ, est de recessibus animæ nostræ funditus eruendum. Hac em in cordibus nostris insidente, & oculum mentis noxijs tenebris occæcante: nec iudicium recte discretionis acquirere, nec honestæ contemplationis intuitum, nec maturitatem consilij possidere, nec vitæ participes, nec iustitiæ tenaces, sed ne spiritualis quidem ac veri luminis capaces, poterimus existere, quia turbatus est, inquit, scilicet propheta in Psal. 6. in ira oculus meus: nec sapientiæ participes effici, est sapientes omnium prouinciariu opinionem videamur: quia ira in sinu insipientium requiescit, Ecces 7. Sed nec vitam quidem immortalitatis consequi poterimus, quauis prudentes videamur diffinitione hominũ iudicari, quia ira perdit etiam prudetes. Nec iustitiæ moderamina perspicaci discretionis cordis valebimus obtinere, licet perfecti sanctiq; cõditorum opinionibus æstimemur: quia ira viri, iustitiam Dei non operatur, Iaco. 1. Ipsam quoque honestatis grauitatem, quæ etiam viris seculi huius solet familiaris existere, nullo modo possidere poterimus, licet nobiles & honesti natalium prærogatiua putemur: quia vir iracundus in honestus est: consilij etiam maturitatem nullatenus valebimus obtinere, quauis graues & scientia summa præditi videamur: quia vir iracundus agit sine consilio. Sed nec quieti esse à perturbationibus noxijs, nec poterimus carere peccatis: tametsi nequaquam nobis inquietudines ab alijs inferantur: quia vir animosus parit rixas, vir autem iracundus effundit peccata. Item beatus Gregorius in Moralibus: Per iram iustitia relinquatur, quia dum perturbata mens iudiciu sine ratione exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat. Item, Per iram gratia socialis vitæ amittitur: quia qui se ex humana ratione non temperat,

necessè est vt bestialiter solus viuat. Item, Per iram mansuetudo amittitur, per iram concordia rumpitur, per iram lux veritatis amittitur. Quia cum menti iracundia cõfufionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit. Item, Per iram spiritus sancti splendor excluditur, qui super humilem & quietum requiescere dicitur: quia cum ira quietem meti subtrahit, suam sancto spiritui habitationem claudit. Cuius recessione animus vacuus, ad apertam mox insaniam ducitur, & vsq; ad superficiem ab intimo cogitationum fundamento dissipatur. Circa secundum notandum, quòd vt dicit sanctus Thomas artic. 2. in secunda secundæ, Ira proprie nominat quandam passionem: passio autem appetitus sensitui, intantum est bona, in quantum ratione regulatur, si autem ordinem rationis excludat, est mala. Ordo autem rationis in ira, potest attendi quantum ad duo. Primò quidem, quantum ad appetibile, in quod tendit, quod est vindicta. Vnde si aliquis appetat, quòd secundum ordinem rationis fiat vindicta, est laudabilis iræ appetitus, & vocatur ira per zelum, de qua dicitur Ecclesiast. 7. Melior est ira risu. Glo. ira contra vitia. Si autem aliquis appetat, quòd fiat vindicta qualitercunquè contra ordinem rationis, puta si appetat puniri, eum qui non meruit, vel vltra quam meruit, vel etiam non secundum legitimum ordinem, vel non propter debitum finem, qui est cõseruatio iustitiæ, & correctio culpæ: erit appetitus iræ vitiosus, & nominatur ira per vitiu. Alio modo attenditur ordo rationis circa iram, quantum ad modum irascendi, vt scilicet ira non immoderatè feruescat, nec interitus, nec exterius: quod quidem si prætermittatur, nõ erit ira absq; peccato, etiam si aliquis appetat iustam vindictam. Circa tertium notandum, vt dicit sanctus Thomas artic. 3. vbi supra, quòd motus iræ potest esse inordinatus & peccatum dupliciter, sicut dictum est: Vno modo ex parte appetibilis, vt potè cum aliquis appetit iniustam vindictam: & sic ex genere suo, ira est peccatu mortale, quia contrariatur charitati & iustitiæ. Potest tamen cõtingere, qd talis appetitus sit peccatum veniale propter imperfectiõem actus: quæ quidem imperfectio attenditur vel ex parte appetitus, puta cum motus iræ præuenit iudicium rationis: vel etiam ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit in aliquo modico se vindicare, quod quasi nihil est reputandum: ita etiam quòd si actu inferatur, non esset peccatum mortale: puta, si aliquis parum trahat aliquem puerum per capillos, vel aliquid huiusmodi. Alio modo potest esse

artic. 2. Determinatio, qd irasci sit peccatum.

artic. 3.

Ira ex suo genere, est peccatum mortale, & qd fiat veniale.

M motus

lib. 5. ca. 37.

Octo quae faciunt ad ordinationem hominis, quantum ad actum irascendi.

1.

2.

4.

5.

6.

motus irae inordinatus, quanti ad modum irascendi, ut potest si nimis ardeat irascatur interius, vel si nimis exterius manifestet signa irae: & sic ira secundum se, non habet de suo genere rationem peccati mortalis. Potest tamen contingere, quod sit peccatum mortale: puta, si ex vehementia irae, aliquis excidat à dilectione Dei & proximi: & sic patet, quod ira potest esse peccatum mortale. Circa quartum notandum, quod ad ordinationem hominis, quo ad actum irascendi, octo pertinent. Primum est, ut homo non ex leui causa irascatur. Prouerbiorum octauo: Spiritus ad irascendum facilem sustinere quis poterit? Intolerabilis est familiaritas iracundi: Prouerbiorum vigesimo secundo: Noli esse amicus homini iracundo. Qui facile irascitur, est sicut domus de palea, quae de facili comburitur. Dominus talis domus multum damnificatur: sic qui facile irascitur, ad sibi vnius verbi, omnia bona sua perdit. Ecclesiastici primo: Vae his qui perdidērunt sustinentiam. Prouerbiorum decimonono: Qui impatiens est, sustinebit damnum. Secundum est, ut non velociter irascatur. Ecclesiastici duodecimo: Nē sis velox ad irascendum. Iacobi primo: Sit omnis homo tardus ad iram. Qui velox est ad irascendum, velox est ad se precipitandum, & ad faciendum saltum, quo sibi collum frangit, dum de statu amoris, ad statum odij transit. Tertium est, quod irae resistatur, nē homo ab ea superetur Iob trigesimo sexto: Non te superet ira. Multum timendum est superari ab ira, quasi ab hoste crudelissimo, & qui non habet misericordiam. Prouerbiorum vigesimo septimo: Ira non habet misericordiam, cum secundum sapientiam, ira furor breuis sit: multum timendum est dominium irae, sicut dominium infanti. Quartum est, ut ira cito sedetur. ad Ephesios quarto: Sol non occidat supra iracundiam vestram. Ecclesiast. vndecimo: Aufer iram de corde tuo. Cito auferenda est ira de corde, sicut ardens carbo de sinu. Iob trigesimo secundo: Ignis est vsque ad consumptionem deuorans. Quintum est, ut ira sermone non indicetur. Prouerbiorum duodecimo: Fatuus statim indicat iram suam. Glo. Natura irae est, ut prolata, magis ferueat: occultata, languescat. Prouerbiorum vigesimo sexto: Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Sextum, ut ira operari non permittatur: cum enim sit in tenebris animus iratus, non videt quid sit agendum. Ioannis duodecimo: Qui ambulat in tenebris, nescit quō vadat. Opus quod aliās esset commendabile, cum ex ira procedit, non est commendabile. Iacobi secundo: Ira vi-

ri, iustitiam Dei non operatur. Septimum est, ut irascatur vitio, non persona. Ira, qua quis irascitur vitio, utilis est. De qua Ecclesiastici septimo: Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. Octauum est, ut potius irascatur culpae propriae quam alienae. Seneca: Regum animos vidimus illi obliti infirmitatis suae, alienae desequiunt, quasi iniuriam acceperint. Augustinus: Irasceris seruo tuo, nē peccet? Irascere tibi ipsi, nē pecces. Circa quintum notandum, quod sunt sex remedia contra iram. Primum, est consideratio Dominicae passionis. Bernardus: Si passio Domini ad mentem reuocetur, nihil adeo durum, quod non aequo animo toleretur. Quod remedium insinuatatum est in libro Numeror. cap. vigesimo primo, vbi legitur, quod filij Israel respicientes serpētem in palo, sanabantur à moribus serpentum ignitorum. vnus de serpentibus ignitis, est ira: à qua quis sanatur, si diligenter attendat, quod CHRISTVS in cruce passus est. Tunc enim patienter sustinebit, quicquid oportebit pro amore CHRISTI. Secundum, est silentium. vnde super illud Prouerbiorum vigesimo secundo: Fatuus statim indicat iram suam, dicit Glo. Natura irae est, ut prolata, magis ferueat: occultata, languescat. Prouerbior. vigesimo sexto: Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Abbas Isaac requisitus, quare dæmones eum timerent, ait: Ex quo factus sum monachus, ira non processit extra guttur meum. Quamobrem dicit Abbas Ioseph in collationibus Patrum, colla. decima sexta, cap. vigesimo sexto: Ab his qui soliditatis affectum cupiūt inuolabilem custodire, praeter omnibus obseruandum censemus, ut primum cuiuslibet iniurijs lacessitus, nō solum labia, sed etiam profunda pectoris sui, monachus tranquilla custodiat: quae tamen si senserit vel tenuerit fuisse turbata, omni semetipsum taciturnitate contineat. Et illud quod Psalmista commemorat, diligenter obseruet: Turbatus sum, & non sum locutus. Et, Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Et, Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator aduersum me. Tertium, est consideratio diuinae ordinationis. Nul- lum malum poenae potest inferri nobis, nisi diuina ordinatione. De quo magna consolatio deberet esse fidelibus. Omnis enim tribulatio, velut potio est, quam caelestis medicus, qui fidelis & discretus est, habet quasi in vtre suo. Psalm. Statuit aquas quasi in vtre, & dispensat eam filijs, prout scit expedire: vnde mansuetè toleranda est. Quartum, est consideratio propriorum defectuum. Facile enim quis portat defe-

7.

8.

Sex remedia contra iram.

1. Ser. 43. in Cantic.

Figura.

2.

Exempli.

Psal. 76. Psal. 38.

3.

Omnis tribulatio, debet esse fidelibus consolatio. Psal. 77.

4.

Etus

Singulare remedium contra iram.

5.

6.

Iracundia & ira differunt.

Gradu 9. Memoria iniuriarum, quantum malorum sit causa.

Etus alienos, cum cognoscit suos. Prouerb. decimonono: Homo indigens, misericors est. Seneca libro de ira: Poterit non statim irasci, si sibi tacitus ad singula dixerit, quibus offenditur, Et hoc ipse commisit. Aliena vitia in oculis habemus, à tergo nostra. Et infra: Faciant nos moderatiores respectus nostri. Quare Chrysostomus super Ioannem, ait: Cum contristauerit quis te, excogita quae tu peccasti in Deo, & quibus eius mansuetudinē iritaueris. Et si ex tali consideratione offensam dimiseris, minus tibi iudicium futurum constituis. Quintum, est consideratio status, in quo est iniurius, quia infans est: & ideo potius compatiendum est illi, quam irascendum. Sextum, est consideratio mortis & eorum quae post mortem sequuntur. Ecclesiastici trigesimo octauo: Memento nouissimum, & desine inimicari. Et Seneca lib. tertio de ira: Quid seruo, quid domino, quid regi, quid clienti irasceris? Expecta paululum, & venit ecce mors, quae nos pares faciet: quid tumultuamur, & vitam feditioni conturbamus? stat supra caput fatum, & pereuntes dies imputat vel amputat, propiusque accedit. Sequitur vigesimo tertium instrumentum: *iracundia tempus non reseruare*. Differentia est inter iram & iracundiam: quia iracundia importat diurnitatem maiorem, quam ira. Vnde descendit ab iracundo, qui consuetudinem dicit irascendi: ira dicit simplicem passionem, sed iracundia dicit passibilem qualitatem. Hieronymus super epistola ad Titum: Nec verò qui aliquando irascitur, iracundus est: sed ille dicitur iracundus, qui crebro hac passione superatur. Iracundiae autem tempus seruat, qui tempus, in quo reddat vicem offendenti se, expectat. De quo Apostolus ait ad Romanos duodecimo: Non vosmetipsos defendētes, charissimi, sed date locum irae. id est, nequam ad vindictā, iracundia cogēte, tendatis. Prouerb. vigesimo: Nē dicas, reddā malum pro malo: expecta Dominum, & liberabit te. Vbi Glo. dicit: Qui suas vult hīc vindicare iniurias, corona patientiae in futuro carebit. Euellenda est ergo de animo omnis iniuriarum memoria: quia, ut ait Ioannes Scholasticus in octauo cap. libri scholae spiritualis: Memoria iniuriarum, est furoris complementum: peccatorum custos, iustitiae odium, virtutum perditio, venenum animae, mentis assiduus vermis, orationis confusio, deprecationis excusio, charitatis alienatio, clauus infixus, inio-cundus sensus, qui in amaritudinis suauitate diligitur, iuge peccatum, nunquam dormiens iniquitas, horis singulis admis-sa malitia. Et infra: Monachus solitarius,

qui hanc seruat in semetipso memoriam, aspis nidificans est, lethale virus secum vbiq̄ circumferens. Et infra: Qui hanc eiicit, remissionem reperit: qui verò illi ad-glutinat, miseratione priuatur. Laboribus se quidam ac sudoribus, ut veniā mererentur, exposuerunt: hos tamen vir, qui iniurias obliuiscitur, facile anticipauit. Si-quidem illud verissimum est, quod dicitur, Dimittite celerius, & copiose dimittetur vobis: verae germanaeque poenitētia certum argumentum, est obliuio iniuriarum. Item in Vitis Patrum legitur, Macarium dixisse, ita debere monachum ieiunijs operam dare, ut ceterum annis in corpore commemoraturum: ita motus animi refrenare & iniuriarum obliuisci, tanquam quotidie moriturum. Sequitur vigesimo quartum instrumentum: *Dolum in corde non tenere*, scilicet, contra proximum. Dicitur enim Prouerb. 12. Dolus in corde cogitantium mala. Dolus autem est fraus & simulatio, quando quis aliud in corde tegit, & aliud loquitur. Augustinus super Ioann. Dolus est, cum aliud agitur, & aliud fingitur: quando enim aliud quis fingit, & aliud loquitur, dolus est, & tanquam duo corda habet: vnum quasi sinu cordis habet, vbi videt veritatem: & alterum sinum, vbi concipit mendacium. Vnde psal. Labia dolosa in corde & corde locuti sunt. quid est, in corde & corde, nisi duplici corde? tales sūt mendaces & deceptores: fingunt quidem se amicos fideles, vteis plenius confidatur: & corda eorum veneno plena sunt. Danielis 4. Post amicitias cum eo faciet dolus. Talis ergo dolus à corde discipuli euellendus & eradicandus est: tum quia dilectio nostra vera sine simulatione esse debet. Augustinus: Id agendum est in primis, ut beneuoli simus: id est, ut nulla malitia, nullo malo dolo ad hominem vtamur. tum quia simplicem mentem & desecatū animum diligit Christus, secundū illud Matthaei 10. Estote prudentes sicut serpētes & simplices sicut columbae. Augustinus: Habeto simplicitatem columbae, nē cuiquam machineris dolos: & serpētis astutiam, nē cuiuscunque supplanteris insidijs. Vigesimo quintū instrumentum est: *Pacē falsam non dare*. Hoc instrumentum est quasi expositio prioris. Pax falsa est, cum quis eum se diligere simulat, quem corde odit. Hanc simulatam & falsam pacem dant hypocrita, simulantes se pacificos, cum tamen sint nequissimi hostes. De quibus in psal. vigesimo septimo: Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. & Hier. nono: In ore suo pacem cum amico loquitur, & in occulto parat insidias. Et Chrysostomus: Osculum

Elegans dictum.

Dolus quae dō sit. Tract. 7.

Pax falsa.

lib. 1. de cō-punctioe pacis cordis.

Pax vera.

Ser. 57. de verbis Dñi.

Charitatis bona.

Quæ ex ira procedunt.

pacis porrigere tēpore quo munera offeruntur, in vsu est: sed vereor, nē plures ex vobis, labijs hoc tantummodò faciāt, cūm Christus pacem non ex ore, sed ex corde, desideret: & affectu velit proximum, non labijs, saluari. Pax autem vera danda est semper à discipulo huius scholæ. Quæ, vt ait Augustinus libro de verbis Domini, est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, confortium charitatis. Hæc est, quæ similitate tollit, bella compescit, comprimunt iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida: non quærit alienum, nihil reputat suum: docet amare, quæ odisse non nouit: nescit extolli, nescit inflari. Hæc ille.

Vicesimum sextum instrumentum est: *Charitatem non relinquere.* Omnia antè posita, in hoc vno instrumento sanctus pater includit: quia, vt dicit Apostolus primæ Corin. decimotertio, Charitas patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, nō agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt: non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: nō iritatur, nō cogitat malum: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Hæc Apostolus, & Augustinus: Charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemēs, in veritate respirans. Propter quod dicit Apostolus Paulus: Super omnia charitatem habet, quæ est vinculum perfectionis, ad Colossenses tertio. Et beatus Petrus: Ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatē continuam habentes: primæ Petri quarto. Glo. Et si non semper in actu exterioris, semper tamen in voluntate interioris.

TRACTATVS XXVI.
De xxvij. & xxvij. instrumentis:
vbi de vitanda frequentatione iurandi, & amanda semper veritate.

Quoniam ex ira, vt ait Gregorius, procedit, rixa, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, & blasphemia: recto ordine sanctus pater iam subiungit instrumenta, quibus prohibetur iuramentum & mendacium, quæ sæpè iram concomitantur. Sequitur igitur vicesimum septimum instrumentum: *Non iurare, nē fortè periures.* De quo Dominus noster ait Matthæi quinto: Sit sermo vester, Est, est: Non, non. Circa quod notandum, quod non ait sanctus pater, quod iurare semper sit illicitum

aut inhonestū, cūm dicatur Deut. 8. Dñm Deum tuum timebis, & per nomē illius iurabis: sed quia imminet periculum periurij. Vndè ait, *Nē fortè periures.* Nihil enim prohibet, vt dicit sanctus Thomas in secunda secundæ, aliquod esse, secundum se, bonum: quod tamen cedit in malum eius, qui non vtitur eo conuenienter. sicut sumere Eucharistiam, est bonum: tamen qui indignè sumit, iudicium sibi manducat & bibit, primæ Corinth. vndecimo. Sic est in proposito: iuramentum licitum est & honestum, quod patet ex origine & fine. Ex origine quidem, quia iuramentum est introductum ex fide, qua credunt Deum habere infallibilem veritatem, & vniuersalem omnium cognitionem & provisionem. Ex fine autem, quia iuramentum introducit ad iustificandum homines, & ad finiendum controuersias, vt habetur ad Hebræos sexto. Sed iuramentum cedit in malum alicui, ex eo quod malè vtitur eo, id est, sine necessitate & cautela debita. Videtur enim paruam reuerentiam habere ad Deum, qui eum ex leui causa testem inducit, quod non præferret etiam de aliquo viro honesto. Imminet etiā periculum periurij, quia de facili homo in verbo delinquit, secundum illud Iacobi tertio: Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Vndè Chrysostomus super Matthæum de opere imperfecto: Nisi iuramentū interdicatur, non possunt amputari periuria. Nemo enim est, qui frequenter iurat, qui non aliquandò periuret: sicut qui facit consuetudinem multa loqui, necesse est vt aliquandò impura loquatur. Secundò notandum, quod sex sunt dissuadenda circa iuramentum, Primum, appetitus iurandi. Iacobi quinto: Ante omnia, fratres mei, nolite iurare. Isidorus de summo bono: Dum vsum iurandi facimus, periurij crimē incurrimus. Mat. 5. Ego autem dico vobis, Non iurare omnino. Augustin. de sermone Domini in monte: Itā præcepisse Dominū intelligitur, nē iuret omnino: nē quis, tanquam bonum, appetat iuramentum, & assidue iurandi, ad periurium dilabatur. Quapropter qui intelligit, non in bonis, sed in necessarijs iurationem habēdam, refrenet se, quantum potest, vt non vtatur nisi in necessarijs: cūm videt pigros esse homines ad credendum, quod vtile est credere, nisi iuratione firmetur. Secundum, est assiduitas. Ecclesiastici 23. Iurationi nō assuescas cor tuum. Multi enim casus in illa. Isidorus de summo bono: Dum vsum iurandi facimus, periurij crimē incurrimus. Tertium, est falsitas. Quartum, est in discretio. Quintum, est iniustitia, quæ sumuntur per op-

Aliquid secundum se bonū, quomodo in malū cedit.

Iuramentū licitū est & honestū, & quomodo in malū fiat.

Sex dissuadenda sunt circa iuramentum.

1. 2. 3. 4. 5.

Boni comites iuramentū.

Veritas est omnium forma.

Cap. 36.

Exemplum

Ad detestationē mendacij multum faciunt.

1.

positum ad ea, quæ tanguntur Iere. 4. Iurabis, viuit Dominus, in veritate, in iudicio, & in iustitia. Quod exponēs Hiero. dicit: Animaduertendum est, quod iusiurandū hos habet comites, scilicet, veritatem: iudicium, scilicet discretionis, & iustitiam. Iuramentum autē carens veritate, dicitur iuramentum mendax: Carens iudicio, dicitur incautum: Carens autem iustitia, dicitur iuramentum illicitum siue iniquum. Sextum est, quod non iuret pro nihilo. Exodi vigesimo: Non assumes nomen Dei tui in vanū. Sequitur: Nec habebit in fontem Dominus eum, qui assumpserit nomē Dei sui frustra: id est, pro nihilo, dicit Glo. Vicesimum octauum instrumentum est: *Veritatem ex corde & ore proferre.* Vndè de viro iusto dicitur Psal. 14. Qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolū in lingua sua. Glo. Dolus est in lingua, cū aliud dicitur, & aliud in pectore est: quod est hypocrisis. De quibus Isa. 29. Populus hic labijs me honorat, cor autē eorum longè est à me. Quare Apostolus ad Ephesios 4. exhortatur, dicens: Deponetes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo. Augustinus de vera religione, dicit, quod veritas est forma omnium quæ sunt. Nā neq; fides, neq; spes, neq; charitas, valent sine veritate: vera autem fides, vera spes, & vera charitas & non ficta, valent coram Deo. Et idē Ioan. 4. Filioi, non diligamus linguā, sed opere & veritate. Isido. Omne genus mendacij summopere fuge: nec casu, nec studio loquaris falsum. Osenim quod mentitur, occidit animam: Sapient. 1. Refuge ergo fallaciam, declina mendacium: caue falsum, esto in verbo verax. Neminem mentiendo fallas, neminem mentiendo in errorem deducas. Non aliud loquaris, & aliud facias: non aliud dicas, & aliud in animo teneas. Legitur in Vitis Patrum, quod quidam visitatus ab alijs fratribus, & quæretibus de conuersatione eius, dixit: Hoc custodiui ex quo conuersus sum, quod de ore meo mendacium non processit. & infra triduum mortuus est, & anima eius ab angelis, ipsis videntibus, est recepta in caelum. Circa hoc instrumentum duo notanda veniunt: Primum, rationes aliquæ, quæ faciunt ad detestationem mendacij. Secundò, quando mendacium est peccatum mortale. Circa primum notandum, quod multa sunt, quæ mouere debēt discipulū ad veritatis amorem, & detestationem mendacij. Primum, quia mendacium est vitium diabolicum: inter alia enim vitia mendaciū appropriatur diabolo, sicut veritas Deo. Ioan. 8. ipsa veritas, de diabolo loquēs, ait: Ille homicida est ab initio, & in veritate non stetit: cū loquitur, mendaciū, ex proprijs loquitur, quia

mēdax est, & pater eius. Secundò, quia mendacium est odiosum Deo, qui veritas est. Prou. 6. Proferentē mendacia odit Deus, Eccle. 25. Tres species odiuit anima mea. Pauperē superbum, & diuitem mendacem, & senem fatuū. Tertio, quia mendaciū est ignominiosum vitium. Eccl. 20. Opprobriū nequā in homine mendaciū. Glo. Inter maxima vitia mendacium enumeratur. Quartò, mendacium est nocium: animam enim occidit. Sap. 1. Os quod mēditur, occidit animam. Glo. Mucrone peccati mēditentis. Quintò, perducit ad damnationem. Psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Circa secundum notandū, quod nō omne mendacium, est peccatum mortale, & per consequens, non omne mendacium damnationem meretur. Vndè Aug. in lib. Psal. dicit: Duo sunt genera mendaciorū, in quibus non est magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa: cūm aut iocamur, aut vt proximis profimus, mentimur. Circa secundum, videlicet, quādō mendacium est peccatum mortale, est considerandū cum S. Thoma secūda secūde, q. 110. ar. 4. quod peccatū mortale est, quod repugnat charitati, per quā anima viuit Deo cōiuncta. Potest autē mendaciū cōtrariari charitati tripliciter, vt ait idē doctor sanctus ibid. Vno modo, secundū se: Alio modo, secundum finem intentū: Tertio modo, per accidens. Secundū se quidē, cōtrariatur charitati ex ipsa falsa significatione: quæ quidem si sit circa res diuinas, cōtrariatur charitati Dei, cuius veritatē aliquis tali mendacio occultat vel corrūpit, vndè huiusmodi mendacium nō solum opponitur virtuti veritatis, sed etiā virtuti fidei & religiōis: & idē hoc mendaciū est grauissimū & mortale. Si verò falsa significatio sit circa aliquid, cuius cognitio pertinet ad hominis bonū, putā, quæ pertinet ad perfectionem sciētiae & informationē morū, tale mendacium, inquantū infert damnū falsæ opinionis, proximo, cōtrariatur charitati quātū ad dilectionē, proximi, vndè est peccatum mortale. Si verò sit falsa opinio, ex mendacio generata circa aliquid, de quo nō referat, vtrū sic vel aliter cognoscatur: tūc ex tali mendacio nō damnificatur proximus, sicut si aliquis fallitur, in aliquibus particularibus cōtingentib; ad se nō pertinentibus, vndè tale mendaciū secundum se, non est peccatum mortale. Ratione verò finis intenti, quoddā mendaciū cōtrariatur charitati, putā quod dicitur ad iniuriam Dei, quod semper est peccatū mortale, vtpotē religiōi cōtrariū, aut in nocentū, proximi, quātū ad personā, diuitias, vel famā: & hoc est etiā peccatū mortale, cū nocere proximo, sit peccatū mortale. Ex sola autem intentione peccati mortalis, aliquis mortaliter

2.

3.

4.

5.

Psal. 5. Non omne mendacium est mortale peccatum. In psal. 5.

Decisio, quæ mendacium sit mortale, & quæ cōtrarietur charitati.

peccat. Si verò finis intentus, non sit contrarius charitati: nec mendacium, secundum hanc rationem, erit peccatum mortale, sicut apparet in mendacio iocoso, in quo intenditur aliqua leuis delectatio: & in mendacio officioso, in quo intenditur etiã utilitas proximi. Per accidens autem, potest contrariari charitati ratione scandali, vel cuiuscunque damni consequentis: & sic erit etiam peccatum mortale, dum scilicet aliquis non veretur propter scãdalum publicè mentiri.

TRACTATUS XXVII. De xxix. & xxx. instrumentis: vbi de mansuetudine, & de decem rationibus, propter quas inter religiosos maxime innocẽtia seruanda est.

Vicesimum nonum instrumentũ est: *Malum pro malo non reddere.* quod sumptum est ab Apostolo, 1. Thessalonic. 5. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat: sed quod bonum est, sectamini inuicẽm & in oẽs. Et Leuitici decimonono dicitur: Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriarũ ciuium tuorum. In hoc loco virtus præclarissima mansuetudinis, discipulo huius scholæ amanda monstratur: quæ dicitur modestia animi, siue tranquillitas, quæ nulla incurrentium rerum tribulatione agitur: Vel mansuetudo est animi dulcedo, quam non vincit amaritudo. vndẽ Glo. Matth. quinto dicit: Mitis est, quem non rancor vel ira afficit, sed omnia æquanimiter sustinet. Et Chrysostom. super Matthæum: Mansuetus est, qui cum prouocatus fuerit, nec malum cogitat facere, nec facit. Item Augustinus in sermone Domini in monte: Mites sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt malo, sed vincunt in bono malum. Vbi notandum venit, quod ad huius virtutis amorem octo sunt, quæ huius scholæ discipulum maxime debent incitare. Primum est, quia hæc virtus est ornamentum, multum decẽs seruos DEI, 2. Timoth. 2. Seruum DEI non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Item ad Ephesios quinto: Obsecro vos, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni mansuetudine & humilitate. Secundum est, quia magisterium huius virtutis, pro eius magnitudine excellentiæ, Christus sibi ascribit, Matthæi vndecimo dicens: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Glo. autem Matthæi quinto: Huius virtutis quasi magnæ, ma-

Mansuetudo amanda, & quis sit mansuetus.

Octo nos precipue inducunt ad amorem mansuetudinis.

- 1.
2.

gistrum se facit Dominus: quod non faceret, nisi via summæ perfectionis ista virtus esset. Tertium est, quia hæc virtus vitam conferuat. Prouerb. vndecimo: Clementia præparabit vitam, & sectatio malorum mortem. Item eiusdem duodecimo: Qui suavis est, viuunt in moderationibus. Quartum est, quia hominem exaltat ad honores. Ecclesiastici decimo: Sedes ducum superborum destruxit Deus, & federe fecit mites pro eis. Quintum est, quod hominem reddit dilectum & gratum hominibus. Ecclesiastici secundo: Fili, in mansuetudine opera tua perface, & super gloriam hominum diligeris. Sextum est, quod hominem reddit fama clarissimum. Gregorius: Imitatione Dei, gloriosus est, iniuriam tacendo sustinere, quam reddendo superare. Seneca libro de Ira: Illud quoquẽ occurat, quid nobis commendationis alatura est clementiæ fama: quam multos venia amicos vtilis fecit? Et sequitur: Quid est gloriosius, quam iram amicitia mutare? quos populus Romanus fideliores habet socios, quam quos habuit pertinacissimos hostes? Septimum est, quod Deo hominem gratissimũ facit. Ecclesiastici primo: Beneplacitum est ei, fides & mansuetudo. & Iudith nono: Humilium & mansuetorum tibi semper placuit deprecatio. Octauum est, quod hominem beatificat. Psalm. trigesimo sexto: Mansueti hæreditabunt terram. Et Matthæi quinto: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram: illam scilicet, vt dicit Glo. de qua in Psalm. dicitur: Portio mea, Domine, in terra uiuentium. Significat enim quandam stabilitatem hæreditatis perpetuæ. Tricesimum instrumentum est: *Iniuriam non facere.* De quo Ecclesiastici decimo: Nihil agas in operibus iniuriarũ. Vbi notandum, quod sic ab omnibus hominibus sustinenda sit innocẽtia, vt nullus alteri iniuriam faciat. Hoc tamen maxime à fratribus est obseruandum, qui sunt in eadem religione, vt scilicet vnus alteri non noceat. Et possumus ad hoc decem rationes ponere: Primum, requirit hoc DEI familiaritas. Religiosorum autẽ cura precipua esse debet, Deo maxime adherere, pro quo omnia reliquerunt. Si enim Dei amittunt, omnia amiserunt. Ad hoc verò, quod perfectè Deo adhereant, multum valet innocẽtia. Psalm. 24. Innocentes & recti adhæserunt mihi. Quia enim vnitate voluntatis, maxime adheret quis Deo: voluntatem verò nostram diuinæ voluntati conformem habemus, si irascibilis sit sine peruersitate, & concupiscibilis sine curuitate: duo posuit Propheta, scilicet innocẽtiam & rectitudinem. Primum enim facit innocẽtia, secundum facit rectitudo. Innocẽtia aduersatur maligni-

Decem maxime rationibus debet religiosi seruari innocẽtiam.

- 1.

Triplex fraternitas.

Religiosi mundo sunt mortui.

malignitati, quæ est appetitus alieni mali: rectitudo, curuitate, quæ est inordinatus appetitus transitorij boni. Hæc duæ gratiæ reddunt hominem conformem Deo, & sic faciunt eum ipsi adherere. Psalm. 91. Rectus est Dominus Deus nostris, & non est iniquitas in eo. Secundò, requirit hoc loci immunitas, homines etiã scelerati, refugiẽtes ad domum religiosam, securi sunt ibi, vt eis non noceatur. Etiam tyranni nolunt nocere, vel ibi habitantibus, vel ad locum talem confugiẽtibus: vt in cap. Miro. & in ca. Reti. & in ca. Diffiniuit. 17. q. 4. habetur. Quãto magis ipsi habitatores loci sacri, cauere debent, ne sibi adinuicẽ noceant? Tertio requirit hoc societatis sanctitas, multum enim cauendum est, ne innocentia inter innocẽtes amittatur: quæ inter nocentes à bonis in seculo seruatur. Si amissa erat in seculo, in claustro est restauranda, non amittenda, in Psalm. 25. Lauabo inter innocentes manus meas. Quarto, requirit hoc fraternitas. Triplex fraternitas est inter eos, qui sunt in congregatione religiosa. Prima est naturalis, quæ est cõmunis omnibus hominibus. Secunda, est cõmunis omnibus fidelibus. Tertia verò spiritualis est religiosorum. De prima dicit Aug. in lib. de doctrina Christiana: Si putamus non esse proximos, nisi qui de eiusdẽ parentibus nascuntur: Adam & Euam intendamus, & omnes fratres sumus. Item, in libro de ciui. Dei: Nihil tam discordiosum vitio, tam sociale natura, quam genus humanum: propterea Deus voluit creare patrem vnũ, de quo multitudo propagaretur, vt hac admonitione etiam in multis concors vnitas feruetur. De secundo dicit idem in libro de doct. Christ. Omnes quidem fratres, secundum quod homines sumus: quanto magis, secundum quod Christiani sumus? Ad id quod homo est, vnus pater fuit Adam, vna mater fuit Eua. Ad id quod Christianus, vnus pater est Deus, vna mater ecclesia. Tertia perfectissima est, quæ omnia bona facit communia, & temporalia & spiritualia: de qua potest accipi illud Psalm. 132. Ecce quom bonum, & quom iocundum, habitare fratres in vnũ. Quintò, requirit hoc societas maxima, quæ est inter eos, qui sunt vnus religionis, qui simul iacent, comedunt, & bibunt: qui nõ solum accedunt ad eandem mensam corporis, sed etiam ad eandem mensam doctrinæ celestis, & ad mensam sacri altaris. Vndẽ proditiosè agit frater, si fratri eiusdem cõgregationis nocet, qui in religione à fratre suo persecutionem patitur, dicere potest: Manus proditoris mecum est in mensa. Sextò requirit hoc, quod in religione sunt mundo mortui. Magna verò impietas est, in mortuum defaurire: cum clauis qui corpus Dominicum læserunt, dulces dicantur: lan-

cea, quæ corpus eius mortuum perforauit, dira dicatur. Septimò requirit hoc, quod ipsi sunt de patria vna in terra aliena, inco-

Religiosi non sunt de hoc mudo.

- 7.

- 8.

- 9.

- 10.

Innocẽtia multa grata est Deo, & multum vtilis homini.

TRA-

TRACTATUS XXVIII. De instrumento xxxj. vbi de patientia & duodecim gradibus eius.

Tricesimum primum instrumentum est: Inuius patienter sufferre. Quoniam, vt ait beatus Gregorius, Miles Dei, scutum patientie debet anteferre, ne pereat: & ad praeliandum promptus amoris in ferre iacula, vt vincat: beatus pater Benedictus optime post instrumenta, quibus prohibetur, ne proximo inferat iniuria: instrumentum patientie subiungit, quo illata mala doceat equanimiter sustinere. Est autem vera patientia, vt dicit Gregor. & habet Glo. Matt. 21. aliena equanimiter perpeti, & contra eum qui irrogat mala, nullo animi dolore morderi. Patientia vero describitur a Tullio sic: Patientia est, honestatis aut utilitatis causa, rerum arduarum & terribilium voluntaria & diuturna perpessio. Sunt autem, circa hoc instrumentum patientie, notanda tria: Primo ponentur aliqua considerationes, quae ad patienter iniurias illatas tolerandum, discipulum habent inducere. Secundo, de utilitatibus virtutis patientie. Tertio, de duodecim gradibus patientie. Circa primum notandum, septem esse considerationes, quae discipulum ad patientiam iniuriarum, & tolerantiam malorum praeparant & disponunt. Prima est, consideratio sacrae scripturae, quae nos ad patientiam saepe numero hortatur, i. Tim. 6. Sectare patientiam & mansuetudinem, ad Hebr. 12. Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, & Iaco. 5. Estote patientes, fratres, vsque ad aduentum Domini. Secunda, est consideratio diuinae ordinationis. Nulum enim malum potest alicui inferri aut contingere, nisi dispositione diuina. Eccl. 11. Bona & mala, prospera & aduersa, vita & mors, paupertas & honestas, a Deo sunt. Seneca ad Lucillum: Vir bonus, quicquid ei acciderit, aequo animo sustinebit. Sciet enim accidisse lege diuina, qua vniuersa procedunt. Caterum tribulatio cum sit a summo bono, bona existimanda est & amanda, vt potest munus datum a Deo, qui amicus simus est: vnde chara habenda est. Quare dicebat Iesus Petro Ioan. 18. Calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum? quasi dicat, inquit Glo. I. ysa: Non est locus defensionis, sed patientiae. Toleranda est ergo tribulatio, cum sit a sapientissimo & clementissimo medico: eo maxime attento, quod ait Apostolus i. Cor. 10. Fidelis Deus, qui non patietur vos tetari supra id quod potestis: sed faciet eum tetatione prouentum, vt possitis sustinere. Tertia considera-

Patientia definitio.

Septem nos disponunt ad patientiam.

Deo omnia disponit.

1.

2.

3.

tio est patientiae & tolerantiae Iesu Christi ad Hebr. 12. Recogitate eum, qui talem sustinuit pro peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Exemplum enim Christi, est quasi scutum quoddam cordium nostrorum, secundum illud Thre. 3. Dabis ei scutum cordis laborem tuum. i. Petri 3. Christo in cruce passio, & vos eadem cogitatione armamini. Bernard. super Cant. Vtrunque es mihi, Domine Iesu, & speculum patienti, & praemium patientis: vtrunque fortiter prouocat, & vehementer accendit. Ambrosius super Lucam: Christus voluit ab Apostolo suo tradi, vt tu a socio desertus, a socio proditus, moderate feras. Item Bernardus super illud Cantico 1. quod sponsa de Christo ait: Fasciculus myrrhae inter vbera mea commorabitur. dicit, Habete istum semper, non retrò in humeris, sed ante praeculis: ne portantes, & non odorantes, & onus premit, & odor non erigat. Videntes angustias Domini, vestras leuius portabitis. Passio Christi, lignum est, aquas dulcorans tribulationum, significatum ligno, quod a Domino offensum est Moysi, vnde aquae amarissimae dulcoratae sunt, Exod. 15. Grego. Si passio Domini ad memoriam reuocetur, nihil adeo durum, quod non equo animo toleretur. Isidorus: Disce a Christo modestiam: Christum attinge, & non dolebis. Iniurias pro nobis nante passus, reliquit exemplum: palmis percussus, flagellis caesus, sputis derisus, clavis confixus, spinis coronatus, cruci damnatus, semper conticuit. Quarta consideratio, est exemplorum sanctorum: quorum nullus, vt ait Hieronymus, coronatus est sine certamine. Abel iustus occiditur: Abraam propter uxorem vita periclitatur: quare, & inuenies singulos fideles aduersa perpessos. Solus Salomon in delicijs fuit, & ideo forsitan corrui. Gregorius: Si facta praecedentium Patrum consideremus, non erunt grauiora, quae toleramus. Et ideo beatus Iacobus inquit: Exemplum accipite, fratres, exitus mali & longanimitatis, laboris & patientiae, Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos. Sufferentiam Iob audistis, & sine Domini vidistis. Hieronymus: Graue tibi videtur esse quod sustines? lege Pauli Apostoli ad Corint. secundam epistolam: In laboribus plurimis, & carceribus abundanter, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, &c. Quinta consideratio, quae inuitat ad patientiam, est propriorum defectuum & malorum, quae commissimus: ad quod pertinet verba sacrae scripturae, quae sequuntur, Gene. 42. Merito haec patimur, quia peccauimus in fratre nostro. Michae 7. Iram Domini portabo, quoniam peccauit ei. Quare, vt di-

Exemplum Christi est quasi scutum.

Serm. 47.

Serm. 43.

Figura.

4. Nullus sanctus coronatus est sine certamine.

Iacob. 5.

2. Cor. 11.

5.

Utilitas & virtus patientiae.

1.

Triplex damnatum impatentiae.

2.

vt dicit Ouidius: Leuiter, ex merito quicquid patiare, ferendum est: Quae venit indignae poena, dolenda venit. Gregorius in Moralibus: Tunc illata vitia bene toleramus, cum in secreto mentis, ad male perpetrata recurrimus. Idem: Leue quidem videtur, quod iniuria percussimus: dum in actione nostra conspicimus, quod peius est quod meremur. Isidorus: Quicquid tibi contingit aduersum, pro tuo peccato crede euenire. Consideratione ergo iustitiae, dolorem tempera: & leuius portabis, si pro quibus infertur, intenderis. Sexta consideratio, est status persecutoris siue iniuriantis, qui est quasi insanus, vel phreneticus, in seipsum manum iniiciens, in cor suum primo gladium mittens. Fratri autem insano vel phrenetico debetur compassio, non odium vel indignatio. Hanc considerationem innuit Glo. Bedae super illud Lucae sexto: Benedicite maledicentibus vobis: dicens, Medicus animarum, quos ad curandum proximos instruit, omnia quae ad salutem proximorum valere possunt, tolerare praecipit, vt tanquam a filijs aegrotantibus & phreneticis, si salus illorum exigit, multa patientur, donec infirmitas transeat. Septima consideratio, est magnitudinis praemij patientiae. Isidorus de summo bono: Qui vitae futurae praemia diligenter cogitat, mala omnia praesentis vitae equanimiter portat: quia ex illius dulcedine, huius amaritudinem: & ex aeternitate illius, breuitatem huius despicit transitoriam. Richardus super Apocalypsin: Quicquid mali ingruit, patienter sustine. Tolerantia namque transitoria est, corona aeterna: pugna modica, merces magna: poena leuis, gloria inestimabilis. Hieronymus: Libens vero tormenta patiar, vt futuram mihi gloria feruetur. Circa secundum notandum, quod virtus patientiae valet ad multa. Primo, patientia facit plurimum ad ornatum & perfectionem seruorum Dei. Vnde super illud Iob 4. Perfectio viarum tuarum, dicit Glo. De patientia perfectio nascitur. Iacob. 1. Patientia opus perfectum habet. Bernardus super Psalm. Qui habitat. Nullus perfectus est, qui inter proximorum mala patiens non est. Item Prouerb. 19. Doctrina viri per patientiam nascitur. Glo. Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus patiens inuenitur. Secundo, tolerabilia reddit praesentis vitae incommoda: quia aduersitas cum impatentia, triplex infert incommodum. Extrinsecus enim homo affligitur: & intrinsecus per impatentiam amarificatur. Et insuper conscientia rodit metem pro culpa reatu. Prouerb. 19. Qui impatiens est, sustinet da-

num. Augustinus in libro de dono patientiae: Impatientes, dum pati nolunt, non efficiunt vt a malis eruantur, sed vt mala grauiora patientur. Patientes autem, qui mala malunt non committendo ferre, quam non ferendo committere, & leuiora faciunt, quam quae per patientiam patiuntur: & peiora euadunt, quae per impatentiam mererentur. Tertio, patientia facit ad refectionem mentis: Sicut enim corpus patitur conuiuio, ita mens dapibus virtutum. Prou. 5. Secura mens quasi iuge conuiuium. Glo. super illud Lucae 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras, dicit: Patientia est custos & radix omnium virtutum. Quarto, facit ad aedificationem proximorum. Est enim patientia, velut rosa bene redolens. Vnde Gregorius in Moralibus: Sicut aromata odorem suum, cum incenduntur, expandunt: ita viri sancti omne quod de virtutibus redolet, in tribulationibus innotescunt. Quinto, patientia iram Dei & proximi mitigat. Prouerb. 25. Patientia lenietur princeps. Bernardus: Vapule sane & male operans. Si mihi flagella immerita computentur, forsitan miserebitur flagellato: qui in me non inuenit meritum, quod remoneret. Prouerb. 15. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat fuscitatas. Sexto, patientia facit hominem gloriose triumphare de hoste. Non quidem ictu aut persecutione vincit, sed animi magnitudine. Poeta: Maxima virtutum patientia pugnat inermis. Armatusque solet vincere saepe viros. Chrysostomus super epistolam ad Hebraeos: Nihil ita confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis. Vnde beatus Vincetius dicebat ad Dacianum: Videbis me plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques. Prouerb. 15. Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbiu. vbi Glo. quae est Greg. in Pastoralis, assignans rationem, dicit: Minor est victoria vrbiu, quia extra sunt, quae subiugantur: valde autem maius est, quod per patientiam vincitur: quia ipse a se animus superatur, & is semetipsum sibi met subijcit, quando eum patientia intra se frenari compellit. Hoc quippe vincendi genus tanto nobilius, quanto rarius est. Seneca in lib. de naturalibus quaestionibus. Innumerabiles sunt, qui populos, qui vrbes habuerunt in potestate: paucissimi, qui se. Hinc sancti maxime gloriari videntur in his, quae sunt patientiae. Galat. 6. Abstine mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Et 2. Corint. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et ad Rom. 5. Gloriamur in tribulationibus. Septimo, patientia gloriam magnam meretur in caelo. Lucae 6. postquam Christus ait discipu-

Cap. 2.

3.

4.

5.

6.

Parte 3. admo. 10.

Gloriantur sancti maxime in tribulationibus.

7.

lis: Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separauerint vos, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis. sequitur, Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra multa est in caelo. Hierony. Non nisi per patientiam impletur, quod dicit Dominus Matth. 11. Regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vnde cum in alijs beatitudinibus fiat promissio de futuro: patientibus, regnum caelorum datur de presenti. Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Circa tertium notandum, quod duodecim assignatur patientiae gradus. Primus est, malo non resistere, de quo Matth. 5. Ego autem dico vobis, non resistere malo. Secundus est, malum pro malo non reddere. Rom. 12. Nulli malum pro malo reddentes. Tertius est, malis non respondere. Prouerb. 26. Non respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris similis ei. Quartus est, inimicos diligere: de quo in instrumento sequenti. Quintus est, male facienti benefacere. Matthaei 5. Diligite inimicos vestros: benefacite eis qui vos oderunt. Sextus est, contra flagella non murmurare. 1. Corinth. 10. Non murmuraueritis, sicut quidam ex ipsis murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Septimus est, flagella quaelibet aduersa libenter sustinere. Octauus est, de flagellis gaudere. De istis duobus 2. Corinth. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Nonus est, tribulationem dulcem reputare. Deuteron. 31. Inundationes maris quasi lac surgent: mare amarum est valde. Inundationes maris quasi lac surgent: qui ex crescente amaritudine cuiuslibet aduersitatis, quasi lacte consolationis hilarescunt. Decimus, de tribulatione gratias agere & referre. 1. ad Thessal. 3. In omnibus gratias agite. Vndecimus, promptum se reddere ad talia sustinenda. Matth. 5. Si quis te percusserit in vnam maxillam, prebe ei & aliam. Duodecimus est, in flagellis dolorem non sentire. Pro. 23. Verberauerunt me, & non dolui: traxerunt me, & ego non sensi.

TRACTATVS XXVIII.
De instrumentis, xxxij. xxxij. & xxxiiij. vbi potissime de dilectione inimicorum.

TRicesimum secundum instrumentum est: *Inimicos diligere*. Quoniam, vt parum ante dictum est, inter gradus descriptos patientiae, diligere inimicos annumeratur: prudenter sanctus pater instrumento patientiae adiun-

Duodecim patientiae gradus.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

git immediatè instrumentum dilectionis inimicorum. Vbi primò, notandù, quod discipulus huius scholae, si auidus amator est consequendi perfectione sui spiritus, maximè conari debet, vt inimicos amet, & ad amandù se prouocet. Praeceptum est enim Domini saluatoris, vt etiã inimici diligantur. Matth. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Dicit Aug. quod in mādatis Dei nihil est mirabilius, q̄ quod præcipimur diligere inimicos: & quibusdā videtur impossibile, quod eos diligat: quod ex defectu sapientiae accidit. Ad lumen enim sapientiae satis apparere potest inimicos diligendos esse, nō odendos. Octo verò sunt, quae si diligenter attendātur, nō tanta difficultas in dilectione inimicorū esse creditur. Primus est, status ipsius inimici, qui tibi iniuriatus est, & nō vult satisfacere. Est enim spiritualiter mortuus: ipse enim quasi insanus, manus in se iecit, quando tibi iniuriã intulit. Sap. 16. Homo per malitiã occidit animam suã. Magna crudelitas est, insanire in fratrem suū mortuum, cui cōpassio debetur. Crudeliores fuerunt, qui Christo mortuo nō pepercerūt, quàm qui viuente læserūt. Deducus est, velle se vindicare de mortuo. Secundus est, vtilitas iniuriæ illatæ. Persecutores nostri, iuxta verbum Psalmista, circumdant nos sicut apes: quia ad modum apum nos molestant tribulationibus: sed in futurū fauam aeternae beatitudinis nobis preparant. Ecclesiast. 1. Vsq̄ue in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iocunditatis. Tertium est, quod dilectio inimicorum nobis est vtilior, quàm amicorum: ipsa multum valet ad spiritualiū vulnerū sanationē. Aug. Ad dilectionem inimicorū vos moneo, quia ad sananda peccatorū vulnera, nullū medicamentū vtilius esse cognosco: ipsa etiã multū facit ad perfectionem & cumulū bonitatis. Vnde Matth. 5. post illud, Diligite inimicos vestros: subditur, Estote perfecti &c. Aug. Magnificentissime bonitatis est, vt tuum quoq; inimicū diligas: & qui tibi malum vult, & si potest, facit, tu semper bonū velis, atq; facias, cum possis. Item magnā mercedem meretur. Lucæ 6. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quae vobis gratia? Diligite inimicos vestros, & erit merces vestra magna. Quartum est, quod nos Deo non solum amicos, sed filios facit, vnde post illud Matth. 5. & Lucæ 6. Diligite inimicos vestros, scribitur: Et eritis filij altissimi. Item Augustinus: Quanta gratia? per nos serui digni non sumus, & inimicorum dilectione filij Dei efficiuntur. Quintum est, quod nos similes Deo efficit. Chrysostomus super Matthæum: Nihil est quod sic similem Deo efficiat, vt malignis atque læden-

Maximè adiri debemus, vt inimicos diligamus.

Mirabilissimum in mandatis Dei.

Dilectio inimicorū ex octo cōueniens & facili inuenitur.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Magna dilectionis inimicorū commendatio.

lædentibus esse placabilem. Quanto enim hæc dilectio diabolo est molestior, tanto magis elongat ab eius similitudine, qui odio obstinato hominem persequitur. Gregorius: Stultum est, seruire diabolo offenso: qui nullo placatur obsequio. Sextum est, quod dilectio id quod odendū est in inimico magis destruit, quàm aliquid aliud. Ipsa enim est ignis, inimicitias annihilans. Romanorum duodecimo: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, &c. Sic enim carbones congeres super caput eius. Ipsa est gladius interficiens inimicum, in quantum est inimicus. Chrysostomus: Sustine ad tempus inimicum tuum, & benefac ei: postmodum autem, victum tuum. Item, omnis inimicitia beneficiorum assiduitate comescitur. Gregorius: Miles Dei, scutum patientiae debet anteferre, ne pereat: & ad præliandum promptus, amoris iacula inferre, vt vincat: cuius armaturæ summam breuiter Paulus insinuat, dicens: Caritas patiens est, benigna est. Cum verò vnus ex utroque defuerit, caritas non est: videlicet, malos absque benignitate tolerans, non amat. Aut rursus, si se sine patientia exhibens, negligit tolerare quos amat. Septimum est, quod non potes ex proposito nocere proximo tuo, quin tibi nocas. Augustinus: Malitia peccat ex te: & quæ prius vastat nisi te? quod profudit ramum, lædit: vbi radicem habet, non lædit? Non est dedecus alicui, si non vult inquinare manus suas, se vindicando: vel si non vult inquinare os suum, conuicio pro conuicio reddendo: immò honor est, & signum nobilitatis animi. Prouerbiorum vigesimo: Honor est homini, qui separat se à contentionibus. Verum est, quod ille qui tibi iniuriatur, magis Deo iniuriatur, quàm tibi, qui hoc ei prohibuit, qui maius ius habet in te, quàm tu ipse. Si ergo Deus differt vindicare iniuriam suam, & non est ei dedecus: non erit tibi dedecus, immò honor, si exemplo Domini, non vis vindicare te ipsum. Ecclesiastici vicefortio: Gloria magna est, sequi Dominum. Secundò notandum est, qualiter hoc præceptū, de dilectione inimicorum, intelligendum sit. Pro quo sciendum, vt ait sanctus Thomas in secunda secunda, quaestione vigesima quinta, articulo octauo: Dilectio inimicorū tripliciter potest considerari. Vno quidem modo, vt inimici diligantur, in quantum sunt inimici: & hoc peruersum est, & charitati repugnans: quia hoc est diligere malum alterius. Alio modo potest accipi dilectio inimicorū, quantum ad naturam, sed in vniuersali: & sic dilectio inimicorū, est de necessitate charitatis: vt scilicet aliquis diligens Deum

Modo egregius inimicum superandi.

1. Cor. 13.

Qui nocet inimico, ipse sibi prius nocet.

Quomodo intelligendū sit præceptum de inimicis diligendis.

- 1.
- 2.

& proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi, inimicos suos non excludat. Tertio modo potest considerari dilectio inimicorum in speciali, vt scilicet aliquis in speciali moueatur motu dilectionis ad inimicum: & istud non est de necessitate charitatis absolute, quia nec etiam moueri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter est de necessitate charitatis, quia hoc esset impossibile. Est tamen de necessitate charitatis secundum præparationem animi, vt scilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quod in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret: sed quod absque articulo necessitatis, homo etiam actu impleat vt diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis. Cum enim ex charitate diligatur proximus propter Deum, quāto aliquis magis diligit Deum, tanto etiam magis ad proximum dilectionem ostendit, nulla inimicitia impediente. Sicut si aliquis multum diligeret aliquem hominem, amore ipsius, filios eius amaret, immò etiã sibi amicos. Tricesimum tertium instrumentum est: *Maledicentes se, non remaledicere, sed magis benedicere*. Rectè sanctus pater subiungit hoc instrumentum, post instrumentum dilectionis inimicorum. Quia, vt ait beatus Augustinus libro de vera innocentia, homini religioso parum debet esse, inimicitias aliorum non excitare, vel non augere malè loquendo, nisi eas extinguere etiam benè loquendo studuerit. Hortatur nos ad hoc Apostolus ad Roman. 12. dicens: Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Debet præterea discipulum ad hoc mouere exemplum magistri & saluatoris nostri Iesu Christi, qui, teste beatissimo Petro, cū malediceretur, non maledicebat: & cum pateretur, non cōminabatur. 1. Pet. 2. Erit autem vtile in hoc loco pro intelligentia huius instrumenti, vtrum maledicere semper sit illicitū: Secundò, vtrum maledicere semper sit peccatum mortale. Pro primo, capiendò maledictionem, prout hic in instrumento isto capitur, videlicet per quam pronunciat malum cōtra aliquem vel imprecando, vel optando: est notandum cum sancto Thoma, in secunda secunda, quaestione 76. articulo 1. quod potest esse licitum, & illicitum, diuersa consideratione habita. Si enim aliquis imprecetur vel optet malū alterius, in quantum est malum, quasi ipsum malum intendens, sic maledicere, vtroque modo erit illicitum: & hoc est maledicere, per se loquendo. Si autem aliquis imprecetur vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum: nec erit maledictio, per se loquendo, sed per accidens: quia principa-

3.

Debemus inimicitias non solum non excitare, sed etiã extinguere.

Quando maledicere sit licitum vel illicitū.

his intentio dicentis, non fertur ad malum, sed ad bonum. Cōtingit autē malū aliquod dici imprecando vel optando, sub ratione duplicis boni. Quandoq; quidē sub ratione iusti: & sic iudex iustē maledicit illum, cui pręcipit iustam pœnam inferri: & sic etiam Ecclesia maledicit anathematizādo, sicut & Prophetę in scripturis quandoq; imprecantur mala peccatoribus, quasi conformantes voluntatē suā diuinę iustitię: licet huiusmodi imprecationes possēt per modū pręnunciationis intelligi. Quandoquē verō dicitur aliquod malū sub ratione vtilis, putā cū aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam ēgritudinem vel aliquod impedimentum, vt ipse melior efficiatur, vel vt saltem ab aliorum nocumento cesset. Circa secundum dicit sanctus Thomas, vbi suprà, articulo tertio: quod cū velle, vel imperio mouere ad malum alterius, quod importatur nomine maledictionis, prout de ea nunc loquimur, secundū se repugnat charitati, qua diligimus proximum, volentes bonum ipsius, maledicere secundū suum genus, est peccatum mortale: & tanto grauius, quanto personam, cui maledicimus, magis amare & reuereri tenemur. Vndē dicitur I. c. vigesimo: Qui maledixerit patri suo & matri, morte moriatur. Contingit tamen, verbum maledictionis prolatum, esse peccatum veniale, vel propter paruitatem mali, quod quis alteri maledicendo imprecatur: vel etiam propter affectum eius, qui profert maledictionis verba, dum ex leui motu, vel ex ludo, aut ex surreptione aliqua talia verba profert: quia peccata verborum, maxime ex affectu pensantur.

Vtrū maledicere semper sit mortale.

Peccata verborum.

Tricesimum quartum instrumentū est: *Persecutionem pro iustitia sustinere.* De quo Matthæi quinto Saluator noster ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cęlorum. Chrysostomus: Propter iustitiam, hoc est, propter defensionem aliorum propter pietatem. Iustitiam enim consecuit pro omni virtute animi ponere. Dicuntur autem, qui patiuntur persecutionem propter iustitiam, beati: non qui patiuntur propter scelera. primę Petri quarto: Nemo vestrūm patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus. secundę eiusdem tertio: Si quid patimur propter iustitiam, beati. Causam autem, quare tales dicuntur beati, tangit idem Dominus, cū dicit: quoniam ipsorum est regnum cęlorum. Bernardus in sermone quodam: Pauperibus & martyribus regnum cęlorum promittitur, quia paupertate emitur: sed in passione pro Christo, sine omni dilatione percipitur. Est autem hęc notandum, quod eorum qui persecutionem pa-

Matth. 5.

Ser. 1. in festo omnium Sanctorū.

Regnum cęlorum

tiuntur propter iustitiam, regnum cęlorum esse dicitur propter quinque causas. Primō, quia iustitia pro eis erit in futuro: sicut ipsi modō sunt pro iustitia: vndē obtinebit eis regnum cęlorum. Non enim poterit aliquid fieri in iudicio extremo contra iustitiam. Ecclesiastici quarto: Vtique ad mortem certa pro iustitia, & Dominus expugnabit inimicos tuos. Secundō, quia regnum cęlorum expositum est vim inferentibus. Matthæi vndecimo: Regnum cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, quasi publicē de illo clamatum est: Qui potest capere, capiat, Matthæi decimonono. Vndē patientes persecutionem, quasi quadam vi illud rapiunt. Hieronymus: Non nisi per patientiam impletur, quod Dominus ait: Regnum cęlorum vim patitur. Tertiō, quia precium habent, pro quo regnum cęlorum expositum venale est. Augustinus in perſona Domini: Venale habeo: quid Domine? regnum cęlorum: quo emitur? paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita. Quarto, quia tales Christo societatem faciunt in vigilia pręsentis afflictionis, in pane doloris & aqua tribulationis: meritō futuri dicuntur socii illius in festo æternę iocunditatis. ad Romanos octauo: Cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt simul & glorificemur. secundę ad Timotheum secundo: Si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus. Et secundę ad Corinthios primo: Sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationum. Quintō, quia ipsi habent onus cęlestis hereditatis in pręsenti, & ideō meritō in futuro emolumentum hereditatis ad eos pertinebit. Pressurę autem pręsentes, sunt debita, quibus primi parentes nostri cęlestem hereditatem obligauerunt. quod significatur Ecclesiast. vigesimo: Est qui multa redimat modico precio. Illud modicum precium, est sustinentia pręsentis tribulationis.

est eorum, qui persecutionem patiuntur, propter quinque.

1.

2.

3.

4.

5.

Sustinentia pręsentis modico est.

TRACTATUS XXIX.

De superbia, de quatuor speciebus, & de duodecim gradibus eius.

TRicesimum quintum instrumentum est: *Non esse superbum.* De quo Tobię quarto: Superbiam nunquam in tuo sensu aut tuo verbo dominari permittas. Quoniam, vt ait Gregorius in Moralibus, quantalibet sit iustitia operis, apud æternum iudicem nulla est, si hanc eleuat tumor mentis: meritō sanctus pater inter instrumenta bonorum operum

Superbię diffinitio.

operum ponit, nō esse superbū. Vbi considerandū, quod superbia nominatur ex eo, quod aliquis per voluntatem tendit supra id quod est. Vndē dicit Isidorus in lib. etymol. Superbus dicitur est, quia super vult videri, q̄ est. Qui enim vult supergredi quod est, superbus est. Anselmus libro de similitudinibus, dicit: Superbia vocatur eō, quod super, quān debeat, graditur. Vndē superbia, communi diffinitione, a sanctis patribus diffinitur, quod est inordinatus appetitus proprię excellentię. Augustinus libro decimotertio de Trinitate Dei: Superbia peruersus celsitudinis appetitus, & vndecimo super Genes. Superbia est amor proprię excellentię. Et eodem modo describit eam beatus Bernardus de gradibus humilitatis. Cū autem habeat rationem rectā, vt voluntas vniuscuiusque feratur in id, quod est proportionatum sibi, manifestum est, quod superbia importat aliquid, quod aduersatur rationi rectę. Hoc autem facit rationem peccati, quia secundū Dionysium cap. viij. de diuinis nominibus, malum animę est, præter rationem esse. Circa hanc partem plura veniunt notanda. Primō, de multiplici genere superbię. Secundō, de speciebus siue gradibus superbię. Tertiō, de causis euitandi superbię. Quarto, de remedijs contra morbum superbię. Circa primum notandum, quod, vt ait beatus Bernardus in quodam sermone: quadruplex est superbia, scilicet cordis, oris, operis, & habitūs. Superbia cordis est, quando homo in oculis suis magnus est: contra quam sapiens orat, dicens: Extollentiam oculorum nē dederis mihi. Et alibi: Vt qui sapientes estis in oculis vestris. Superbia oris vel linguę, quę iactantia dicitur, est, quando homo de se magna loquitur. psalmo vndecimo: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Superbia operis, est, quando homo, vt appareat magnus, exteriū laborat. De qua psalmus 110. ait: Non habitabit in medio domūs meę, qui facit superbiam. Superbia habitūs, est, quando homo, vt gloriosus videatur, preciosis se ornat vestibus. vndē Matthæi vndecimo: Qui molibus vestiuntur, in domibus regum sunt, vbi videlicet superbia abundat. Circa secundum, videlicet de multiplicitate specierum & graduum superbię: Primō assignabuntur quatuor species superbię, quas ponit Gregorius. Secundō, quatuor species superbię, quę maxime in religiosis claustralibus reperiuntur. Tertiō assignabūtur duodecim gradus superbię, quos ponit beatus Bernardus. Circa primum notandum, quod beatus Grego-

rius, vigesimotertio libro Moralium, assignat quatuor species superbię, quibus dicit omnem tumorem arrogātium demonstrari. Prima est, cū bonum quod habent, a semetipsis habere se æstimant: contra quos dicitur primę Corinthiorum quarto: Quid habes quod non accepisti? Secunda, cū, si sibi datum desuper credunt, pro suis nihilominus accepisse meritis putant: contra quos dicitur ad Ephesios secundo: Gratia saluati estis. Tertia, cū se iactant habere quod non habent: de quibus dicitur Isaię decimosexto: Superbiam Moab & arrogantiam ego nō ui, & quod non sit iuxta eam virtus eius.

Quarta, cū, despectis ceteris, singulariter videri appetunt habere, quod habent: vt fuit de Pharisęo, extollente se supra publicanum, Lucę decimo octauo. Hęc sunt species superbię, secundū Gregorium. Circa secundum notandum, quod quadruplex in religiosis claustralibus solet superbia reperiri. Prima est eorum, qui sapientes se credunt, & ideō suo sensu se regere volunt, & sunt suę voluntatis. Bernardus: Superbia, quantumvis prudens videtur esse, dimittenda est & abijcienda. Si enim admittitur superbus, prima die qua incipit habitare, incipit leges dare. Prouerbiorum vigesimosexto: Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habet insipiens. Tales enim non faciunt quod eis dicitur, etsi prius volebant, quā eis diceretur. Gregorius: Superbia mens ad ea quę non appetit, nullis exhortationibus fleccitur: ad ea verō, quę appetit, spontē querit cogi: & hęc species precipue periculosa est nouitijs. Bernardus: Nouitium prudentem, insipientem sapientem, diū in cella consistere posse, impossibile est. Stultus fiat, vt sit sapiens: & hęc omnis sit eius discretio, vt in hoc nulla sit eius discretio: hęc eius omnis sapientia sit, vt in hac parte nulla sit. Secunda est eorum, qui despiciunt seculares & peccatores, credentes se inquinari ex consortio eorum, similes Iudęis, de quibus Ioannis decimo octauo, qui non introierunt in prætorium, timebāt enim inquinari cohabitatione gentiliū, & non timebant inquinari sanguine Christi. De talibus Isaię sexagesimo quinto dicitur: Recede a me, non appropinques, quia immundus es. Isti non attendunt, quod sæpē aliquis ducit vitam religiosam in mundo, & in claustro vitam secularem. Et quod aliqui seculares, quo ad meritum, sunt claustrales: & contra. Gregorius in hexameron: Recti iudicis mutat merita ordinum qualitas actionum. Et quidam, etiam in meliori ordine, deteriores sunt: quia & isti for-

cap. 7. Quatuor species superbię.

1.

2.

3.

1ere. 4.

4.

Quadruplex superbia in religiosis.

1.

Notate nouitij.

2.

Meliores quandoquē sunt seculares res claustralibus.

tem extremi habitus, benè viuendo tran-
scendunt, & illi superioris loci meritum,
3. non exequendo diminuunt. Tertia
est eorum, qui volunt habere in clauſtro,
quod non habebant in ſeculo, vt deli-
cias vel magnum nomen. De quibus Ber-
nardus in homilia ſuper Miſſus eſt, ita di-
cit: Qui antea in ſuo oppido vel vico vix
cogniti fuerunt, modò circumeuntes pro-
uincias, curias frequentantes, regum noti-
cias & principum familiaritates aſſecuti
ſunt. Contra hoc eſt, quod dicit Auguſti-
nus in regula: Qui autem non habebant,
non ea quærant in monaſterio, quæ nec
foris habere poterunt. Idem: Nec erigant
ceruicem, ſi ſociantur eis, ad quos foris ac-
cedere non audebant: ſed ſurſum cor ha-
beant, & terrena vana non quærant, nec
incipiant monaſteria diuitibus eſſe vtilia,
non pauperibus: dum diuites illic humi-
liantur, & pauperes illic inſtantur. Quar-
ta eſt eorum, qui in clauſtro gloriantur,
vel ſuperbiunt de diuitijs, quas habuerunt,
vel de hoc quòd eas in clauſtro contule-
runt: vel de aliquibus, quæ in ſeculo fece-
runt. Contra hoc Auguſti. in regula lo-
quitur: Non extollantur, ſi communi vi-
tæ aliquid de ſuis facultatibus contule-
rint: nec ſuis diuitijs magis ſuperbiant, ſi
eas in monaſterio partiuntur, quàm ſi eis
in ſeculo fruereſſent. Quid prodeſt diſper-
gendo dare pauperibus, cum anima miſe-
ra ſuperbior efficitur diuitias cõtemnen-
do, quàm fuerat poſſidendo? Et vt ait
Bernardus: Secularis adhuc animi iudici-
um eſt hoc: vnde & humilis habitus, qui
geſtatur à talibus, non ſanctæ nouitatis eſt
meritum, ſed priſcæ veuſtatis operculum.

Circa tertium notandum, quòd ſecun-
dum beatum Bernardum duodecim ſunt
gradus ſuperbiæ. Primus, curioſitas: quæ
his indiçijs agnoſcitur ſecundum eundem
Bernardum, ſic dicentem: Si videris mo-
nachum oculis vagari, caput erectum ha-
bere, aures habere ſuſpenſas: ex motibus
exterioris hominis, interiorem hominem
eſſe mutatum cognoſcas. Secundus gra-
dus, leuitas. De quo ſic dicit Bernardus:
Monachus enim, qui ſuū negligens, alios
curioſè circumſpicit: dum quòſdam ſuſpi-
cit ſuperiores, quòſdam deſpicit inferio-
res: in alijs quidem videt quòd inuidet, in
alijs quòd irridet. Indè fit, quòd mobi-
litate oculorum leuigatus animus, nulla
vtiquè cura ſuā aggrauatus, modò per ſu-
perbiam ad alta ſe erigit, modò per inui-
diam ad ima demergit: in altero nequam,
in altero vanus, in vtroque ſuperbus.

3. Tertius gradus, eſt inepta lætitia: cuius in-
dicia, vt ait beatus Bernardus, ſunt, inſi-
gnis ſcurrilitas, in frõte hilaritas, in neceſſu

Magna ab-
uſio in reli-
gioſis.

Duodecim
gradus ſu-
perbiæ.

1.

2.

3.

vanitas, in ioco facilitas, & in riſu proni-
tas. Quartus, eſt iactantia, de hoc Bernar-
dus ſic loquitur: Eſurit & ſitit auditores,
quibus ſuas iactet vanitates: inuenta autem
occafione loquendi, ſi ſermo de literis ex-
oritur, vetera proferuntur & noua: vo-
lant ſententiæ, verba reſonant ampullo-
ſa: præuenit interrogantem, non quæren-
ti reſpondet: ipſe quærit, ipſe ſoluit: &
verba collocatoris imperfecta præſcindit.
Si de religione agitur, ſtatim viſiones &
ſomnia proferuntur. Laudat ieiunia, com-
mendat vigilias: ſuper omnia orationes
exaltat. De patientia, de humilitate, de cæ-
teris virtutibus pleniffimè diſputat: vt ſi
audieris, dicas: Ex abundantia cordis os
loquitur. Si ad lubrica ſermo conuertitur,
in his quanto aſuetior, tanto loquaci-
or inuenitur: vt dicas, ſi audias, os eius, ri-
uum eſſe vanitatis, fluuium ſcurrilitatis:
vt feueros quòſque & graues animos, in
leuitatem concitet riſus. Quintus, eſt ſin-
gularitas, de quo Bernardus ſic inquit: Singulari-
tas, ſuper-
bia filia.

Turpe enim eſt ei, qui ſe ſupra cæteros ia-
ctat, ſi non plùs cæteris aliquid agat, per
quòd vltra cæteros appareat: vt dicere va-
leat, Non ſum ſicut cæteri hominum: non
tamen melior eſſe ſtudet, ſed videri: plùs
ſibi blanditur de vno ieiunio, quòd cæte-
ris prandentibus facit, quàm ſi cum cæte-
ris ſeptem dies ieiunauerit: commodior
ſibi videtur vna oratiuncula peculiaris,
quàm tota pſalmodia vni noctis. Sextus,
eſt arrogantia, de quo Bernardus ſic lo-
quitur: Cum autem ex his quæ ſingulari-
ter, ſed inaniter, agit, apud ſimpliciores
eius opinio excreuerit, qui profectò ope-
ra probant quæ cernunt, ſed vnde prode-
ant, non diſcernunt, dum miſerum beati-
ficant, ipſum in errorem inducunt. Cre-
dit quòd audit, laudat quòd agit, & quòd
intendat, non attendit: obliuiſcitur inten-
tionem, dum amplectitur opinionem.
qui licet de omni alia re plùs credat ſibi,
quàm alijs: tamen de ſe ſolo plùs alijs,
quàm ſibi, vt iam non verbotenus, aut ſo-
la operum oſtentatione ſuam præferat re-
ligionem, ſed intimo cordis credat affectu
omnibus ſe ſanctiorem: & quicquid de ſe
laudatum magnouerit, non ignorantia aut
benevolentia laudatoris, ſed ſuis meritis
arroganter aſſcribit. Septimus, eſt præ-
ſumptio: quæ in hoc gradu eſt, vt dicit
Bernardus, quòd plùs de ſe, quàm de alijs
præſumit: primus in conuentibus reſidet,
in conſilijs primus reſpondet: nõ vocatus,
accedit, non miſſus, ſe intromittit: reordi-
nat ordinata, reſcit facta: quicquid ipſe
non fecerit aut ordinauerit, non ritè fa-
ctū, nõ rectè exiſtimat ordinatiſ: iudicantes
iudicat, iudicaturis præiudicat: ſi, cũ tẽpus
adue-

4.
Signa ia-
ctantiæ, præ-
clare deſcri-
buntur.

Math. 12.

5.
Singulari-
tas, ſuper-
bia filia.

Luc 18.

6.
Arrogantiæ
ſigna.

7.
Indicia præ-
ſumptionis

aduenerit, non promoueatur ad Priora-
tum: abbatem ſuum aut inuidum iudicat,
aut deceptum. Si autem aliqua medio-
cris obedientia ei iniungatur, indignatur,
aſpernatur, arbitrans ſe nõ eſſe minoribus
occupandum, qui ſe ad maiora ſentit ido-
neum. Octauus, eſt deſenſio peccati. De
quo Bernard. Si cum argutus fuerit, decli-
nare cor eius videris in verba malitiæ, in
octauum gradū, qui dicitur deſenſio pec-
catorum, nõ ueris incurriſſe. Multis verò
modis fiunt excuſationes à peccatis. aut
enim dicit, qui ſe excuſat, non feci: aut feci
quidem, ſed benè feci: aut ſi malè, nõ mul-
tùm malè feci: aut ſi multùm malè feci, nõ
mala intentione. Si autem & de illa, ſicut
Adam vel Eua, cõuincitur, aliena ſuaſio-
ne excuſare ſe nititur. Nonus, eſt ſimulata
confeſſio, quæ vtiquè multo periculofior
eſt, fallax & ſuperba confeſſio, quàm etiam
obſtinata deſenſio, de quo Bernardus ita di-
cit: Nõ nulli, cum de apertioribus arguun-
tur, ſcientes quòd ſi ſe defendereſſent, non ſi-
bi crederetur: ſubtilius inueniunt argu-
mentum deſenſionis, verba reſpondentes
doloſè cõfeſſionis. Eſt quippe qui nequi-
ter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt
dolo. Vultus demittitur, corpus proſter-
nitur: aliquas ſibi lachrymulas extorquet,
ſi poſſunt: verba gemitiſus, vocem ſuſpi-
rijs interrumpunt: ſed ſimulatio iſta citò
deprehenditur. Vaſa enim figuli probat
fornax, & tribulatio verè pœnitentes diſ-
cernit. Nam qui veraciter pœnitet, labore
pœnitentiæ non exhorret: ſed quicquid
ſibi pro culpa, quam odit, iniungitur, taci-
ta conſcientia patienter amplectitur. Cuius
verò ſimulata confeſſio eſt, vna vel leui
cõtumelia aut exigua pœna interrogatus,
iam humilitatem ſimulare, iam ſimulatio-
nem diſſimulare non poteſt: murmurat,
frendet, & iracundus: ac per hoc in nonum
gradum ſuperbiæ corruiſſe probatur. De-
cimus, eſt rebellio. de quo Bernardus ita lo-
quitur: Frontoſus mox & impudèſ factus,
tanto deterius, quãto deſperatius, in deci-
mum gradum per rebellionem corruit:
quicquid priùs latenter arrogans, fratres con-
tempſerat, iam patenter inobediens, etiam
magiſtrum contemnit. Vndecimus gra-
dus, eſt libertas peccandi, per quam mona-
chus nec magiſtrum, nec prælatū, nec fra-
tres timet, nec reueretur: quanto securi-
us, tanto liberius ſua deſideria implere de-
lectatur. Duodecim gradus, eſt conſue-
tudo peccandi. Bernardus: At poſtquàm
terribili Dei iudicio, prima flagitia impu-
nitas ſequitur, experta voluptas libenter
repetitur, repetita, blanditur: concupiſcẽ-
tia reuiuſcente, ſopitur ratio, ligat con-
ſuetudo, trahitur captiuus in profundum
malorum: ita vt carnalium deſideriorum

Mala excu-
ſatio.

9.
Periculofa
confeſſio.

Eccle. 19.

Probatio
veræ cõfeſ-
ſionis &
pœnitentiæ.

10.

11.

12.
Quomodo
irrepat præ-
uig conſue-
tudinis ma-
lum.

voragine abſorptus, ſuæ rationis & diui-
ni amoris oblitus, dicat inſipiens in corde
ſuo. Non eſt Deus: iam indifferenter libi-
tis pro licitis vitur: iam ab illicitis cogitã-
dis, patrãdis, inueſtigãdis animus, manus,
vel pedes nõ prohibètur: ſed quicquid in
cor, buccam, ad manum venerit, machina-
tur, garrit, & operatur maleuolus, vanilo-
quus, facinoroſus.

Pſal. 13.

TRACTATVS XXX.
De cauſis, quibus ſuperbia fugien-
da eſt: & de remedijs, quibus
vtendum eſt contra
morbum.

Circa tertium principale notan-
dum, duodecim cauſas eſſe inter
alias, propter quas ſuperbia de-
teſtanda eſt, & poſſimè à reli-
gioſis, quos maxime conuenit ab hoc dia-
bolico vitio eſſe alienos. Prima eſt, quia
ſuperbia eſt caput & initium omnium pec-
catorum. Eccleſiaſtici 11. Initium omnis
peccati, ſuperbia. Chryſoſtomus: Super-
bia, principium & mater, radix & ſons omni-
um malorum. Quam ob cauſam dicit Au-
guſtinus ſuper Ioannem: Cura ſuperbiam,
& nulla erit iniquitas. Bernardus in ſer-
mone de ſancto Andrea: Initium omnis
peccati, & cauſa totius perditionis, ſuper-
bia eſt. Propterea quiſquis eſt, qui ſalutem
tuam operari ſtudet, aduerſus hanc ſuper-
caput tuum ſignum ſanctæ crucis habere
memento, vt non eleueris in ſuperbiã, nõ
exaltetur cor tuum. Secunda cauſa, quia
ſuperbia eſt maximum peccatorum, quòd
enim eſt primum in quolibet genere, vt te-
ſtatur Philoſophus, eſt maximum omni-
um in illo genere contentorum. Vnde ſu-
per illud pſalmi 18. Emundabor à delicto
maximo: dicit Glo. Vitium ſuperbiæ, quòd
eſt vltimum redeuntibus, & primum rece-
dentibus, verè eſt maximum. Item Glo. ſu-
per illud pſalmi 18. Iniquè agebant vſque-
quaque: dicit, Maximum peccatum eſt ſu-
perbia in homine. Vbi notandum, quòd
maximum poteſt dici quintupliciter. Pri-
mò, origine, quia Eccleſiaſtici 10. dicitur:
Initium omnis peccati, ſuperbia. Secun-
dò, genere: quia, vt dicitur in Glo. Super-
bia natione cœleſtis, ſublimium mentes in-
habitabit. Tertio, numeroſitate: quia ferè
omnes ſuperbi ſunt, Vnde Glo. addit, ſub-
cinere latitans & cilicio. Quarto, tem-
poris antiquitate: quia & hoc fuit pri-
mum peccatum in diabolò, Iſaia 14. Af-
ſcẽdam in cælum, & ero ſimilis altiſſimo,
& in homine, Gene. 3. Eritis ſicut dij, ſci-
entes bonum & malum, inquit diabolus.

Duodecim
de cauſis
deſtandæ
eſt ſuperbia
maximè
religioſis.

Serm. 2.

2.

Regula &
probatio, quæ
ſuperbia eſt
maximum
peccatum.

Superbia di-
citur maxi-
mum pec-
catum quin-
tupliciter.

Quin-

D. CARDINALIS IN REG. S. BENEDICTI

104

Quinto, magnitudine malitię & iniquitatis. Augustinus super Psal. 112. Quid superbia malitia deterius, quę prępositum habere non vult nec Deum? Hieronymus super Psal. 118. Superbia nihil potest esse deterius. Superbia enim à Dei incipit iniuria, quę natio nec cęlestis sublimium mentes inhabitat. Bernardus: Quę maior iniquitas, quàm vt indè creator à te contemnatur, vndè plus amari merebatur? quę maior iniquitas, quàm cum de potentia Dei non dubitas, quin te destruere possit, qui condere potuit: confusus tamen de multa eius dulcedine, qua speras eum nolle vindicare cum possit, malũ pro bono, odium tribuas pro dilectione: quanto magis ad alta festinas, tãto magis ad occasum declinas. Tertia ratio, quia ex superbia oriuntur & propagantur multa mala. Ait enim Augustinus in epistola ad quendam militem: De superbia nascuntur hereses, schismata, detractiones, inuidiæ, rixę, dissensiones, contentiones, elationes, pręsumptiones, iactantia, verboritas, vanitas, inquietudo, mendacium, periurium, & cętera huiusmodi, quę dinumerare per singula longum esset. Vndè Apostolus 2. Timoth. 3. Erunt homines amantes seipfos, ecce superbia. Sequitur: cupidi, elati, &c. In hoc tangitur turba vitiorum, quę ex illa oriuntur. Quarta ratio, quia superbia est generatiua multorum vitiorũ & scandalorum. Spiritus enim superbię est quasi ventus inclusus in terra, qui agitatus generat terrę motum, vt Aristoteles docet tertio Meteorologicorum, & sæpè absorbet domos & montes. Sic superbia concitat bella & terrę motus magnos in orbe. Pro. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Prouerb. 14. Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat. Et Prouerb. 22. Arma & gladij in via superbię. Quinta ratio, quia superbia facit hominem inhabilem, & incapacem ad diuinam gratiam. Iaco. 4. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Bernardus: Elatũ cor, expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratię spiritualis. Scimus autem, superbis nõ esse partem vel societatem in sorte sanctorũ. Sexta ratio, quia superbia perimit & destruit germina omnium virtutum. Vndè Cassianus libro de institutionibus: Nullum aliud vitium est, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaque iustitia & sanctitate hominem expoliet atque denudet, vt superbię malũ: tanquàm generalis quidam atq; pestifer morbus, non vnũ membrorum, partemve eius debilitare contentus, sed solidum corpus lethali corrumpit exitio: & in virtutum iam fastigio collocatos, gratissima ruina deicere ac trucidat, re conatur. Isidorus: Superbia sicut est ori-

go omnium criminũ, ita & ruina cunctarum virtutum. Gregorius: Sicut humilitas omnia vitia eneruat, omnesque virtutes colligit & roborat: sic superbia omnes virtutes deficcet & eneruat. Hinc Job 20. superbia ventus vrens dicitur, quia omnia destruit, sicut ventus vrens germina arborum deficcet & adurit. Septima ratio: Superbia excęcat rationis oculos. Gregorius in Moralibus: Obstaculum veritatis, tumor mentis. Idem: Lumẽ intelligetię humilitas aperit, superbia abscondit. Matth. 23. Abscondisti hæc à superbientibus, & reuelasti ea paruulis. Item in Registro: Quisquis superbię tyrannidem captiua mente susceperit, hoc primũ damnum patitur, quod clauso cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quę ab alijs vel benè geruntur, displicent: & sola, quę ipse vel praua egerit, placent. hinc dicitur Prouerb. 21. Superbus & arrogans, vocabitur indoctus. Vndè omnes hereses & omnes alij errores periculosi, ex superbia prouenerunt. Vndè super illud Iere. 49. Arrogantia & superbia cordis tui decipit te: Glo. Omnis hæreticus, arrogans: quia superbia facit hæreticum, non ignorantia. Bernard. Trabes in oculo grandis & grossa, superbia in mète est, quę quadã corpulentia sui vana, nõ sana, tumida, nõ solida: oculum mentis obscurat, veritatem obumbrat ita, vt si tuam occupauerit mentẽ, iam tu te videre, iam te talem, qualis es, vel qualis esse potes, non possis sentire. Octaua ratio: Superbia hominem immundum reddit. Chrysostrabus super Ioannem: Superbia intus existente, omnis nostra vita immunda fit: etiam si sobrietatem, virginitatem, & si ieiunium, orationes, & elemosynam, & quacunque alia fecerimus. Poeta: Si tibi gratia, si sapientia, formaq; detur: Inquinat egregios adificta superbia mores. Nona ratio: Superbia hominem deformat. Vndè quidam describens superbum, & quasi depingens, ait, quod superbus est intolerabilis: habitu, superfluus: incessu, pomposus: ceruix erecta, facies elata, truces oculi, verba & facta sua iactat, reuerentiã in obsequio non seruat. De quo Prouerb. 6. dicitur: Homo apostata, vir inutilis, gradus ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Item Gregor. in Moralib. Cunctis apud se superba cogitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, incongruentia in imaginatione, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogandas contumelias valida,

Ex superbia quę mala oriuntur.

Terrę motus causa assimilata ut superbia.

lib. 12. ca. 3. Superbia omnia bona destruit.

Lib. 2. de summo bono, cap. 33. re conatur. Isidorus: Superbia sicut est ori-

7. lib. 23, ca. 16.

vndè hæ. refes.

de gradibus humilitatis

8.

9. Superbi hominis descriptio.

Quod merito displicet Deo superbia.

Quare superbia odibilis sit hominibus.

12. Multiplex superborum poena.

1. 2.

da, ad tolerandas infirmitates & ad obediendum pigra: ad laceßendum verò alios, importuna: ad ea quę facere debet & præualeat, ignaua: ad ea quę facere nec debet, nec præualeat, parata. Vndè de superbo dicitur Isaia 2. Quiescite ab homine, cuius spiritus est in naribus eius. Decima ratio: Superbia est multum odibilis & displicibilis Deo. Nihil sic odit Deus, teste beatissimo Augustino, quomodo superbiã. Prouerb. 6. Sex sunt quę odit Deus: Oculos sublimes. Glo. id est, superbiã. Item Prouerb. 8. Arrogantiam & superbiã detestor. Merito Deus superbiã odit & detestatur: Tum quia, vt dicit beatus Bernardus in sermone de vigilia natiuitatis Christi, Omnis superbus extollitur supra Deũ, vult enim Deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Deus quidem in his tantum, quę ratio approbat: superbus verò & cum ratione, & contra rationem, ideo dicit Gregorius: Cum omnia vitia fugiant à Deo, sola superbia Deo se opponit. Tum quia, vt idem dicit in sermone natiuitatis Christi, Elatus, quantum in se est, Deum inhonorat: non colit Deum, sed aduersus Deum extollitur, impius planè & infidelis. Quę enim pietas, nisi cultus Dei? Quis verò Deum colit, nisi qui voluntariè ei subiectus est? Quare clamat Bernardus in sermone quodã: Fugite superbiã, fratres mei, quę tam velociter ipsum quocunq; cunctis sideribus clariùs emicantem, æterna caligine obtenebrauit Luciferum: quę non solum angelum, sed angelorum primum, in diabolum commutauit. Certi estote, eum qui superbis non pepercit angelis, nec hominibus parciturum. Vndè cima ratio: Superbia est odibilis hominibus. Ecclesiast. 10. Odibilis coram hominibus superbia. Augustinus assignans rationem, dicit 9. de ciuitate Dei: Superbia odit pacem cum alijs, & vult imponere dominationem. Et Innocentius: Superbia, inquit, cunctis importabilis, omnibus odiosa: tu es semper prima, tu es semper vltima: Nam omne peccatum, te accedente, accedit: & te recedente, recedit. Bernardus in quibusdam sententijs: Solos sese putant esse superbi, solos appetunt reputari. Literatus est, odit socium: astutus in negocijs secularibus, neminem vellet similem inueniri. Duodecima ratio: Superbia multiplici poena punitur. Punitur enim superbus poena multiplici. Prima, est ignominiosa confusio. Iob 40. Disperge superbos in furore tuo. Sequitur: Respice cunctos superbos, & confunde eos. Secunda, est illorũ deiectio & depressio ab honore. Ecclesiast. 10. Sedes ducum superborum destruxit Dominus. Et infra: Radices gentium superbarum arefecit Dominus, & per-

didit memoriã superbiorum. Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Innocentius lib. de miseria conditionis humanę: Superbia turrim euertit, linguas confudit, Goliã prostrauit, Aman suspedit, interfecit Nicanorem, peremit Antiochum, Pharaonem submersit, & Senacherib interemit. Tertia, est æterna dānatio. Psal. 2. Dies Domini super omnem superbum. Isaia 18. Væ coronę superbię. Quare beatus Ioan. Chrysostr. super Ioannem ait: Supprimamus hanc inflationem, si volumus esse puri, & ab eo, quod diabolo adiacet, erui supplicio: quoniam hominem elatũ eadem cum illo, scilicet diabolo, pati necesse est. Circa secundum notandũ, quod aduersus superbię morbum plurima dantur à sanctis remedia. Primũ, est consideratio humanę vilitatis tam in ortu, quàm in progressu & quàm in finali recessu. Ecclesiastici 10. Quid superbis terra & cinis? Bernardus: Vide vndè ueneris, & erubescere vbi es, & ingemisce: quò vadis, & contremisce. Item Bernardus in sermone quodam: Quid tu superbis, terra & cinis? Superbientibus angelis Deus non pepercit: quanto magis tibi, putredo & vermis. Secundum, est consideratio propriorum defectuum, quibus subiacet. Gregorius in homilia: Sancti viri vt humilitatis in se virtutem custodiant, cum quaedam mirabiliter sciunt, ante mētis oculos student reuocare quod nesciunt: vt dum ex parte infirmitatem suã considerant, & ex ea parte qua perfectus est eorum animus, se non extollant. Vndè in Vitis Patrum dicit quidam senex: Quando cogitatio elationis interuenerit, scrutare conscientiam tuam: si Domini mandata custodiisti, si inimicos diligis, si gaudes in aduersarij glorificatione, si contristaris in minoratione eius, si cognoscis te feruum inutile, si cognoscis te plus omnibus peccatorem. Sic faciebat abbas Moyses, qui in seculo fuit magnus peccator, & postea magnę poenitentię. Cum enim tentabatur de elatione, recurabat ad peccata sua cogitanda: vndè facta est ad eum vox demonum, dicentium: Vicisti nos, quia dum te exaltamus, tu te humilias. & ideo dicitur Ecclesiast. 10. In die bonorum nõ immemor sis malorum. Tertium, est consideratio meliorũ. Nulla enim restat superbiendi occasio, si consideramus quàm parua sunt bona nostra in comparatione ad illa, quę alij innumerabiles fecerunt. Gregorius: Non quibus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspiciate. Sicut incentiuum superbię est respectus deteriorum, ita cautela humilitatis, est consideratio meliorum. Augustinus: Ad domandam superbiã cogitare debemus, nullum esse hominem, qui non pos-

Diuersa exempla de superborũ deiectione.

3.

Remedia contra superbiã.

2.

Doctrina optima cuiusda senis.

Exemplũ.

3.

set habere aliquod bonum, quod tu nondum habes, et si lateat, in quo sine dubio possit te esse superior. Quartum, est consideratio incertitudinis valoris operum nostrorum: & quod quandoque, quod reputamus magni, nihil est in oculis Dei. Gregorius: Sordet interdum in oculis iudicis, quod fulget in oculis actoris. Quis ergo audeat superbiere de aliquibus bonis operibus, cum non secundum suum iudicium, sed secundum Dei iudicium, veniat ponderanda. Præterea nescit homo, an odio, an amore dignus sit, Ecclesiasticus 9. sed omnia in futurum reservantur incerta. Gregorius: Adhuc cuncta nobis de meritis nostris incerta sunt, ut vnam certam gratiam teneamus humilitatem. Quintum, est consideratio paupertatis nostræ, quia nihil habet homo proprium, nisi mendacium & peccatum. Ait Gregorius super Ioannem: Si quæ autem bona habet, à Deo accepit. Vnde ergo homo superbit? Hac consideratione retundit elationem superbiæ Apostolus, dicens: Quid habes quod non accepisti? Si accepisti, quid gloriaris? Sextum, est consideratio breuitatis gloriæ huius seculi. Psal. 36. Vidi impium superexaltatum, & cleuatam quasi &c. Et sequitur: Transiit, & ecce non erat. Iob 2. Laus impiorum brevis, & gaudium hypocrite ad instar puncti. Si ascenderit in celum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur. Septimum, est consideratio grauitatis curarum & anxietatum, quibus superbus premitur & supponitur. Ait enim Gregorius in Moralibus: Quanto quisque hic altius erigitur, tanto curis grauioribus oneratur: eisq; ipsis populis mente & cogitatione supponitur. Vnde omnis superbia eo ipso in imo iacet, quo in alta se erigit, ut inde magis supposita sit, vnde cunctis præesse appetit, homo quippe in sublimibus cleuatus, tantos supra sustinet, quantos suppositos regit. Octauum remedium, est consideratio conuersationis & passionis Christi. Nam ut ait Augustinus lib. 3. de verbis Domini: Medicina tumentis hominis, est humilitas Christi. Non enim homo perisset, nisi superbia tumisset: initium enim omnis peccati, superbia. Contra initium peccati, initium iustitiæ necessarium fuit. Si ergo initium omnis peccati superbia, vnde sanaretur tumor superbiæ, nisi Deus dignatus esset humilis fieri? Erubescat homo esse superbus, quoniam factus est humilis Deus. Item idem Augustinus super Ioan. Ut causa omnium morborum curaretur, id est, superbia: descendit, & humilis factus est filius Dei. Quid superbis homo? Deus propter te humilis factus est. Puderet te fortasse imitari humilem hominem: saltem

Incertitudinis meritorum causa.

1. Cor. 4.

6. Egregium sig. de superbi miseria.

Serm. 41. de verbis Domini.

Efficax ad humilitatem inductio.

imitare humilem Deum. Quare in Glossa ad Philippen. 2. exclamat Augustinus, dicens: Quid intumescis, o homo pellis morticina? Quid tenderis, o sanies foeda? Quid inflaris? Princeps tuus humilis est, & tu superbus: caput humile est, & membrum superbum? Absit. Et Bernardus in sermone de natiuitate Domini: Ad quid, fratres, & quæ necessitas fuit, ut exinaniret se, humiliaret se, abbreviaret se Dominus maiestatis, nisi ut vos similiter faciatis? Obscuro, p. indè, studete humilitati, quæ fundamentum est custodisque virtutum: sectamini illam, quæ sola potest saluare animas vestras: quid enim magis dignum? Nonum, est consideratio diuinæ cõminationis. Isa. 28. Væ coronæ superbiæ, flori decidentis. Et Augustinus super canonicam Ioannis: Væ homini, cuius auriga superbia est: necessè enim est, ut præceps eat. Decimum, est consideratio casus eorum, qui propter superbiæ vitium deiecti & damnati sunt, & maxime angelorum. Vnde de Lucifero, capite & supremo eorum, qui ceciderunt, dicitur Isa. 14. Quomodo cecidisti lucifer de celo? Et Luc. 10. Videbam fatanam tãquam fulgur de celo cadentem. Vnde dicit Gregorius in Moralibus: Cõsideret homo, quod elatus in terra mereatur: si etiam prælatus angelus in celo, prosternitur. Bernardus super Cantica: Si Deus sic egit cum angelo superbiente, quid de me fiet terra & cineres? ille in celo intumuit, ego in sterquilinio. Quis enim tolerabiliorem in diuite superbiã, quàm in paupere dicat? Væ mihi: si tam durè in potente illo animaduersum est, pro eo quod eluatus est cor illius, nec ei profuit, quod cognata potètibz superbia esse cognoscatur: quid de me exigendum est, & misero, & superbo?

TRACTATVS XXXI.
De tricesimo sexto & tricesimo septimo instrumentis: vbi de vitanda ebrietate, & immoderata ciborum auiditate.

TRicesimum sextum instrumentum est: *Non esse vinolentum*, id est, amatorem vini, siue cum auiditate multum & excessiue vino vrentem. Quoniam verò plurimum se concomitantur saturitas & superbia ac rebellio: nis temeritas, secundum illud Osee 13. Saturati sunt, & eleuauerunt cor suum: Et illud Deuteronomio 32. Impinguatus, dilatatus recalcitrauit: merito post instrumentum de superbia vitanda, adiungit sanctus pater instrumenta de fugienda ebrietate & crapulositate. De vino excessiue nõ vrendo,

Quam grauis in homine superbia.

Ebrietatis mala.

Vinum immoderate sumptum, omnia bona exterminat, tam gratiam quam naturam.

exempla de ebrietatis turpitudine.

Magnum damnum ebrietatis.

do, dicitur Pro. 23. Cui vè nisi his qui comorantur in vino, & studet calicibus epotandis? Glo. Non vetat bibere vinum ad necessitatem, sed morari extra tempus & utilitatem in vino, & euacuan dis certare calicibus. Vnde Isa. 5. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & fortes viri ad miscendam ebrietatem. Vbi notandum, quod excessiuus vini vsus vitandus est, quia inducit multa mala. Primum, quia bona omnia dissipat in homine: bona maxime gratiæ vsque ad fundamentum eorum, scilicet vsque ad fidem. Ecclesiasticus 20. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes à Deo. ficit mater fidei, continentia est: ita perfidia mater, ebrietas. Bona etiam naturæ exterminat. Augustinus: Ebrietas auferit memoriam, dissipat sensum, confundit intellectum, concitat libidinem, inuoluit linguam, corrumpit sanguinem, omnia membra debilitat, vitam diminuit, & omnem salutem exterminat. Ambrosius: Ebriosus confundit naturam, amittit gratiam, perdit gloriam, incurrit damnationem æternam. Secundò, turpissimum hominem reddit. Innocentius libro de miseria hominis: Quid turpius ebrioso? cui factor in ore, tremor in corpore: qui promit stulta, prodat occulta: cui mens alienatur, & facies transformatur. Et sequitur: Ebrietas vendanda nudauit, scilicet in Noe: incestum commisit, scilicet in Loth: filium regis, scilicet Amnon, occidit: & principem exercitus, scilicet Holofernem, iugulauit. Tertio quidem, prouocatio ad iram & contumelias, dissipat fraternalem concordiam & pacem. Ecclesiasticus 31. Vinum multum potatum, iritationem & iram & ruinas multas facit. Petrus Rauennas in sermone: Ebrietas cædis magister, parés litium, furoris genitrix, petulantia est magistra. Quarto, inflamat libidinem. Ex ebrietate enim, quasi primogenita filia, generatur luxuria. Prouerb. 20. Luxuriosa quidem res est vinum, & tumultuosa ebrietas. Et ideò Apostolus ad Ephes. 5. inquit: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Quintò subuertit sensum. Osee 4. Vinum & ebrietas auferunt cor. Petrus Rauennas: Vbi regnat ebrietas, ratio exulat: intellectus obtunditur, consilia deuiant, iudicia subuertuntur. Et ideò dicit sapiens Salomon Ecclesiasticus 2. Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, deuitaremque stultitiam. vnde Glo. Ecclesia. 31. dicit: Ebrietas multos subuertit, quæ sensum minuit, iram excitat, libidinem inflamat, animi secreta reuelat. Ideò Ambrosius ait: Fugiamus ebrietatem, per quam cetera vitia vitare non possumus. Tricesimum septimum instrumentum est: *Non esse multum edacem*, id est, non

esse crapulosum aut gulosum. De quo Ecclesiasticus 31. Vtere quasi homo frugi, his que tibi apponuntur: ut non cum manducaueris multum, odio habearis. Glossa: Sobrietatem dilige, temperanter age. Nè quid nimis, nè in scandalum confusions incidas. Vbi notandum, quod sobrietas cibi amanda est ab omnibus, & maxime à discipulo huius scholæ. Primò, quia sobrietas cibi plurimum valet ad vitam naturæ conseruandam. Ecclesiasticus 37. Noli esse auidus in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi perierunt: qui autem abstinentes est, adjiciet vitam. Seneca: Potest nostra prouidentia huic corpusculo longiorem prolongare moram, si voluptates, quibus maior pars perijt, poterimus regere & coercere. Secundò valet ad custodiam vitæ gratiæ. Sobrietas enim mater est omnium virtutum, sicut econuersò ebrietas omnium vitiorum, ait Origenes super Leuit. 7. Isidorus libro de summo bono: Sicut carnales cupiditates refecantur abstinentia, ita omnes animæ virtutes, edacitatis vitio destruantur: inde est, quod princeps cocorum, muros Ierusalem subuertit: quia venter, cui multitudo cocorum deseruit, edificia virtutum ad solum redigit. Tertio, quia sobrietatem concomitatur animæ & corporis puritas: quemadmodum enim, teste beato Isidoro, escis libido crescit, & ciborum saturitas luxuriam suscitatur: ita ieiunio libido restringitur, ieiunio & abstinentia luxuria superatur. Sequestrata autem saturitate, nõ dominatur luxuria. Quocirca, ut ait Gl. Mat. 4. Diabolus victus degula, non tentat de luxuria. Hieronymus. In omnibus exhibe te sobrium, ut te sobrietas exhibeat purum. Quarto sobrietas diligenda est, quia gula inter alia mala quæ facit, de templo spiritus sancti, quod est homo, (secundum illud 2. Corinth. 6. Vos estis templum Dei) sterquilinum facit. Hieronymus: Quanto studio fugienda est gula, quæ corpus domesticum spiritus receptaculum, reducit in sterquilinum, carnis nostræ gloriã reducit in lutum. Quintò, quia gula aggrauat & diminuit lumen rationis. Luc. 21. ait Saluator: Attendite autem vobis, nè forte grauentur corda vestra crapula & ebrietate, quasi diceret, ut ait quædam Glo. Nè lumina mentis vestræ grauentur. Cura nanque præsentis vitæ, & crapula, & ebrietas fugat prudentiam, cassant fidem, operatur naufragia. Hieronymus: Gula est rationis sepulcrum. Hinc dicit sanctus vir Iob: Sapientia nõ inuenitur in terra suauiter viuentium. Seneca: In copia ciborum, subtilitas impeditur: venter pinguis tenuem sensum

Multa præclara ad cõmendationem sobrietatis describuntur.

1.

2.

3.

4.

5.

6. non gignit. Sexto, quia intemperata est vitium maxime exprobrabile, ut dicit Aristoteles tertio Ethicorum. Cuius ratio est, secundum sanctum Thomam: quia exprobratio opponi videtur honori & gloriae. Honor autem debetur excellentiae: gloria autem claritatem importat. Est igitur intemperata maxime exprobrabilis propter duo: Primo, quia maxime repugnat excellentiae hominis. Est enim circa delectationes communes nobis & brutis, unde & in Psalm. 48. dicitur: Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Secundo, quia maxime repugnat eius claritati vel pulchritudini, in quantum scilicet in delectationibus, circa quas est intemperantia, minus apparet de lumine rationis: ex qua est tota claritas & pulchritudo virtutis. Hinc dicit Hieron. Qui post carnem ambulat, in ventrem & libidinem proni, quasi irrationabilia animalia reputantur. Et Seneca: Quosdam ventri obediētes, loco numeremus animalium, non hominum. Septimo, quia gula generatiua est multae dissolutionis. Grego, in Pastoralis: Gula deditos sequitur superfluitas locutionis, leuitas operis, atque luxuria, secundum illud: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

TRACTATUS XXXII.
De xxxvii & xxxix. instrumentis:
ubi de somnolentia & pigritia
cavitandis.

Instrumentum tricesimum octauum est: *Non esse somnolentum.* Quoniam crapula reddit hominem somnolentum & pigrum, (dicit enim Basilus, Monachus impeditur a vigilijs, cum escarum largitate torpescit) rationabiliter sanctus pater post instrumenta vitandae gulae, subiungit instrumenta de somno & pigritia fugiendis. Est autem somnolentia, torpor mentis & corporis, qua quis ad laborem efficitur acediosus. Unde notandum, quod multiplex de causa debet discipulus cohibere se a somnolentia siue amenitate somni. Primo, quia turpe & indecens est, esse somnolentum. Unde dicit Augustinus: Indecens est Christiano, si radius solis eum in lecto inueniat. Item Ambrosius. Graue est, si te ociosum in stratu sol oriens inuerecundo pudore inueniat, & lux clara feriat oculos somnolento adhuc corpore. Secundo, quia somnum nimium concomitatur egestas bonorum spiritualium. Prouer. 24. Viquequod piger dormis? quando de somno conserges? Et sequitur, Veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas

Somnolentia quid sit, & quod multiplex de causa cohibenda.

quasi vir armatus. Hinc, ut dicit Glo. Gen. 28. Sancti laboriosius dormiunt, quam vigilat: quia in eo quod actiones seculi deferentes superant, quotidie contra semetipsos pugnant: ne mens per negligentiam torpeat, ne subactio ocio ad desideria superna frigescat: ne sub discretionis specie sibi parcedo a perfectione languescat. Unde legitur in Vitas patrum de abbate Daniele: qui tota nocte vigilabat, & quando volebat circa manere propter naturam dormire, dicebat somno: Veni serue male: & subripiebat pauxillum somni sedendo, & statim surgebat. Tertio, desiderium lucri & profectus spiritualis. Ambrosius super Beati immaculati: Si studentes doctrinis secularibus, parum somno indulgent: quanto magis, qui Deum cupiunt cognoscere, somno corporis, nisi quantum naturae fati est, impendere non debent? Non dormiamus ergo totis noctibus, sed maximam partem lectioni & orationi deputemus. Quarto, quia somnolentia est nutrix vitiorum. Cato: Plus vigila semper, ne somno deditus esto. Na diurna quies vitij salimeta ministrat. Quinto, quia per somnum non necessarium naturae, fit teporis amissio. Bernardus. Quantum ad debitum continui profectus, nihil ita deperit de vita nostra, quam quod somno deputatur. Ouidius: Infelix tota quicunque quiescere nocte sustinet, & somnos premia magna vocat! Stulte, quid est somnus, gelida nisi mortis imago? Sexto, quia diabolus maxime illudit tentationibus multum dormientes. Hinc dicit Hieron. super Naum prophetam: Semper diaboli studium est, vigilantes animas confopire. Unde in passione Domini, Apostolorum oculos graui sopore depressit: quos Saluator suscitatis, ait: Vigilate & orate, &c. Et Petrus. Fratres, sobrii estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus circuit, querens quem deuoret: cui resistite fortes in fide. Septimo, quia vigilantibus promittitur a Deo benedictio. Luc. 12. Beatus ille seruus, quae cum venerit dominus, inuenit vigilantem. Bernardus super Cantica: Anima quae amat, vigilat & obseruat: & beata, quam Dominus inuenit vigilantem: non transibit eam absque benedictione, neque recedet ab ea, non relicta consolatione. Aliqua alia pertinencia ad istam materiam, dicentur infra circa capitulum regulae 22. Tricesimum nonum instrumentum est: *Non esse pigrum.* Pigritia autem est tarditas cordis metu consequentis laboris. Sane pigritia, ut dicit Tullius, est animi inertia vel fatigatio, qua quis bonum inchoatum fastidit consummare. Vbi notandum, quod summa vigilatia a discipulo huius scholae pigritia haec cauenda est: sequuntur enim illam plurima mala.

Exemplum.

3.

4.

5.

6.

Matt. 26.

7.

Pigritia.

Et

TRACTATUS XXXIII.
De xl. & xli. instrumentis: ubi de
murmuratione & detractione
vitandis.

Quadragesimum instrumentum est: *Non esse murmuratum.* Recte sanctus pater post instrumentum de vitanda pigritia, subiungit instrumentum de murmuracione fugienda: quia pigritia presumptio discretionis committitur, unde saepe oritur murmur & detractione, secundum illud Prou. 26. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Glo. id est, viris septiformi gratia imbutis. Murmuratio autem videtur esse oblocutio indebita, contra factum vel dictum alicuius facta. Vbi notandum primo, quod multiplex est genus murmuris. Est enim quoddam genus malignitatis, sicut cum quis murmurat contra dicta vel facta bonorum, vilipendendo, & sinistra interpretatione danando. Sicut de Phariseis & scribis legitur, Luc. 5. quod murmurabat de Christo, quod comedebat & bibebat cum peccatoribus. Aliud est impatiencia in aduersis: & sunt, qui non possunt sustinere aliquid tribulationis vel laboris, quin statim murmurant. De quo Num. 11. Ortus est murmur populi, quasi dolentium pro labore contra Dominum. Aliud est elationis & inuidiae: & est eorum, qui eo quod non assumuntur ad honores & officia, murmurant. De quibus Num. 17. loquitur Dominus ad Moysen: Cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant. Aliud est gulae: & est eorum qui murmurant, eo quod non reficiuntur ad saturitatem seu ad voluptatem eorum, de quibus in psal. Psal. 38. Si vero non fuerint saturati, murmurabunt: Vtriusque genus horum est malum & detestabile. Sap. 1. Custodite vos a murmuracione, quae nihil prodest, sed plurimum nocet. Circa hoc instrumentum, dimissis multis alijs, quae dici possent, de duobus fiet sermo. Primo ponetur quinque quae considerationes, quae discipulum huius scholae debent coepescere a murmure impatienciae in aduersitatibus contra Deum. Secundo ponetur aliae quinque considerationes, quae discipulum huius scholae retrahunt a murmuracione contra praelatos, locum Dei in congregatione tenentes. Prima consideratio est patientiae Christi & sanctorum. De Christo dicitur Isa. 53. Quasi agnus coram tondeute se obmutescet, & non aperiet os suum. Augustinus. Omnia terrena contempsit homo Deus, ut ab hominibus contemenda monstraret: & omnia aduersa sustinuit, ut sustinenda doceret: ut nec in illis quaereretur felicitas, nec in istis timeretur aduersitas. De Sanctis vero cantat Ecclesia: Non murmur sonat, non querimonia: Sed corde tacito mens bene conscia, Conseruat patientiam.

Damna pigritiae.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Calidus, frigidus, aut tepidus quis dicatur.

7.

Lugubre negocium.

8.

Murmuratio quid sit, & murmuracionis genus multiplex.

Psal. 38.

Quinque habent nos reprimeret a murmure impatienciae.

1.

2. **tia.** Secunda consideratio est, quod murmur de poena aut tribulatione, est murmur contra Deum: quod est grauissimum peccatum: quia secundum quod dicitur Amos 3. Non est malum in ciuitate, quod Deus non fecerit. De grauitate huius peccati dicit August. super psalm. 93. Murmur aduersus Deum, quia fur non moritur: appende in statera aequitatis furem & blasphemum. Tam dicitur quia fur non es: sed murmurando aduersus Deum, blasphemus es. Tertia consideratio est, quia nihil nisi rectum & iustum, potest Deo placere. Gregorius in Moralibus: Si iusta Deo placere scimus, pati autem nulla, nisi quae Deo placuerint, possumus: iusta sunt cuncta quae patimur. Et valde iniustum est, si de iusta passione murmuramus. Quarta consideratio est diuinae sapientiae & nostrae insipientiae. Nos autem nescimus, quid nobis expediat, an aduersitas, an prosperitas. Scit autem caelestis medicus, inquit Augustinus, quid nobis daturus sit ad consolationem, & quid substracturus ad emendationem. Isaia 49. Vae qui contradicit factori suo. Quinta consideratio est diuinae benevolentiae: quia Deus quos amat, corripit & castigat. Prouerborum tertio: Disciplinam Domini ne abijcias: ne deficias, cum ab eo corripieris. Quem enim diligit Deus, corripit, & quasi pater in filio, complacet sibi. vbi Glosa ait: Tanto ergo minus de flagello, quo castigamur, murmurare debemus, quanto certius in eo paternae Dei dilectionis pignus tenemus. vnde ipse ait: Ego, quos amo, corrigo & castigo. Quare Greg. ait: Ille solus de flagello murmuret, qui animi percussoris ignorat.

1. **Quinq; ite**
qua nos
compefcere
debent a
murmure
contra Prg-
latos.

1. **Circa secundum, videlicet circa murmur**
religiosorum aduersus praelatos suos, pon-
nuntur etiam aliae quinque considera-
tioncs, quae habent discipulum compefcere
ab huiusmodi murmure. Prima est,
quod murmurare contra praelatum, Chri-
sti locum tenentem, est murmurare contra
Deum. Cum enim omnis potestas sit a Deo,
manifestum est, quod qui potestati resistit,
Dei ordinationi resistit, vt dicit Aposto-
lus ad Roma. 13. Et ita qui murmurat con-
tra potestatem, contra Deum dicitur mur-
murare. Vnde Gregorius: Qui enim con-
tra suprapositam sibi potestatem murmu-
rat, liquet quod eum redarguit, qui eadem
potestatem homini dedit. Et ideo dicit
Moyfes Exod. 16. No est murmur vestrum
contra nos, sed contra Dominum Deum.
Secunda consideratio est, quia hoc pecca-
tum excludit a regno caelorum. Sicut enim
vitium murmuris, filios Israel, transeun-
tes per desertum, exclusit a terra promissi-
onis, licet fuerit eis promissa multoties,
Numer. 14. Omnes qui murmuratis con-

tra me, non intrabitis in terram, super quam leuauit manum meam, vt habitare vos facerem: sic etiam nunc excludit a regno caelorum. Gregorius: Regnum caelorum nullus qui murmurat, accipit: & nullus qui accipit, murmurat. Tertia est, quia hoc peccatum grauissime & horribiliter punitur a Deo, tam in praesenti, quam in futuro. Propter hoc enim peccatum murmuris, Maria soror Moyfi percussa est lepra, Num. 12. Propter hoc peccatum ignis diuinus accensus, deuorauit extremam partem castrorum, Num. 9. Propter hoc peccatum Dathan & Abiron absorpti sunt a terra viuentes, Num. 16. Propter hoc peccatum misit Deus serpentes ignitos in populum, qui eos subito comedebant, Num. 21. Quarta consideratio est, quia vitium murmuris, est plurimum perturbatiuum & corruptiuum societatis bonorum: adulatio enim & mendacium, & alia multa similia, non sunt ita sui diffusiva & contagiosa aliorum, sicut murmur. Sicut enim vno porco grunniente, alij idem incipiunt: ita murmuratio vnus, facile inducit alios ad murmurandum: & ita tota congregatio conturbatur: sicut dicitur Numer. 14. de illis, quos miserat Moyfes ad considerandum terram: qui reuersi, murmurare fecerunt contra Moysem omnem multitudinem, detrahentes terram, quod esset mala. Et ideo dicit beatus Bernardus: Nihil sic horrendum, vt murmur & dissensio in congregatione. Quinta consideratio est, quia hoc peccatum mutat hominem de statu religioso, ad statum non religiosum. Vnde Pastor abbas, dicit in Vitis patrum: Qui querulosus est, monachus non est. Quadragesimum primum instrumentum est: *Non esse detractorem.* De quo instrumento dicitur Prouerb. 4. Remoue a te os prauium, & detrahentia labia sint procul a te. Et Sapient. 1. A detractioe parcite lingua: quia sermo obscurus, id est, occultus, in vacuum non ibit. Detractio autem, vt ait Hugo de sancto Victore, est locutio ex inuidia procedens, bona aliorum denigrans. Et Anselmus in libro de similitudinibus: Detractio est, quotiescunque aliquis de aliquo ea intentione aliquid dicit, vt ipse minus amari, vel minus appreciari possit. Et Bernardus: Omnis qui detrahit, ostendit primum ipsum vacuum charitate. deinde intendit, vt is cui detrahitur, veniat in odium & contempum illis, apud quos detrahit. Vbi notanda sunt quinque considerationes, quae discipulum habent, compefcere ab hoc detractiois vitio. Prima, quia est graue peccatum detractio, cum ex iam dictis repugnet charitati: manifestum est, quod secundum suam rationem sit peccatum mortale. August. in sermone quodam Quadra-

3. **Quod Deus**
multum
punit
murmurantes.

4. **Cui com-**
parentur
murmurantes.

5. **Detractio**
nis diffini-
tio.

1. **Quinque**
considera-
tioncs de-
hent nos a
detractio-
ne retrahere.

Cap. 4

2.

3.

Quare de detractor odibilis sit.

Detractor recte serpenti comparatus.

4.

Detractio est velut vipera.

5.

Pior fornicante detractor.

Linguae detrahentium, dentes vocantur.

gestima: Omnino absconde a lingua tua vitium detractiois: alienam vitam non laceres. Detractio enim graue peccatum est, & grauis damnatio est. Et ideo Apostolus Iacobus hortatur, dicens: Nolite detrahere, fratres mei. Qui detrahit fratri, detrahit legi. Glo. Ne leue peccatum putetur, detrahere: addit, legi detrahit, quae scilicet detractioem prohibuit. Secunda consideratio est, quia hoc vitium est odibile singulariter Deo. ad Romanos 1. Sufurrones, detractores, Deo odibiles, vbi Glo. ait: Ne leuia putentur sufurratio & detractio, quia in verbis sunt: addit Apostolus de eis, Deo odibiles. Tertia consideratio, quia hoc vitium est multum odibile hominibus. Prouerborum vigesimo quarto: Cogitatio stulti, peccatum est: & abominatio, homo detractor. Ratio: Detractor enim laedere nititur famam, & inficere honorem hominis: in hoc, peior quocunque fure. Nam vt dicitur Prouerborum vigesimo secundo: Melius est nomen bonum, quam diuitiae multae. Vnde detractor comparatur serpenti. Ecclesiasticis decimo: Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit. Serpens est animal venenosum, proditiosum, in silentio mordet, tortuose incedet, terram comedens: sic detractor lingua venenosam habet. Itē proditor retrō incedit: illos enim retrō, quos p̄sens amare simulat, in silentio mordet. Nec enim detrahit, nisi vbi de silentio cōfidit. Terrā comedit, quia quod terrenum & infirmum in homine est, hoc in ore suo versat. Nam vt ait Hieronymus, Callidi detractores, rumores pessimos serunt. Quarta consideratio est, quod hoc vitium plurimum nocet ipsi detrahenti. Est enim detractio tanquam ignis, in corde torquens & molestans suum possessorem. Detractor enim nunquam caret inuidia. Vnde detractio dicitur esse sicut vipera, quae antequam quenquam alium ledat, propriam matrem in vtero existens corrodit, vulnerat & occidit. Quinta consideratio est, quod hoc vitium non modō detrahentem, sed etiam auditores inficit. Hieronymus: Tanta est distantia inter fornicantem & detrahentem, quod ille qui fornicatur, se tantum interficit: ille qui detrahit, se & auditores. Bernardus super Cantica: Vnus est qui loquitur, & vnum tantum verbum profert: & tamen illud vnum verbum, vno in momento multitudinis audientium, dum aures transigit, animas interficit. Eccle. 21. Dentes leonis, dentes eius, interficiētes animas hominum. Cassiodorus in Glo. Dentes dicti sunt a demendo: ideo pulchre linguae detrahentium, dentes vocantur: quia sicut illi ciborum partes demunt, ita

& isti opiniones hominum corrodunt.

TRACTATVS XXXIIII.

De xliij. & xliij. instrumentis: vbi despe semper Deo committenda, & de gratiarum actione Deo semper facienda.

Quadragesimum secundum instrumentum est: *Spem suam Deo committere.* Quoniam ad vincendum diaboli tentamenta, plurimum valet spes vel fiducia in Deo, secundum illud Psalmi: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commouebitur: congruē sanctus pater post instrumenta, quibus discipulus admonitus est vitare peccata, subiungit instrumentum de spe & fiducia habenda in Domino, qui saluos facit sperantes in eum. Vbi notandum primo, quod discipulus merito docetur spem suam Deo committere, quoniam est potentissimus in adiuuando. Eccl. 2. Nullus sperauit in Domino, & cōfusus est. Psal. In te cōfido, nō erubescā. Et ideo Dominus ait: Ioan. 16. Confidite: ego vici mundum. Secundō, quia est sapientissimus in conducendo. Sap. 4. Qui confidit in illi, intelligit veritatē. Et ideo dicitur Iere. 17. Beatus vir qui sperat in Domino: & erit Dominus fiducia eius. Erit quasi lignū quod plantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & nō timebit cum venerit aestus. Et erit foliū eius viride, in tēpore siccitatis nō erit sollicitū: nec aliquando definet facere fructū. Tertiō, quia est liberalissimus in condonando. Thren. 3. Bonus est sperātibus in eū. Matth. 9. Confide, fili: remittitur tibi peccata tua. Secundō notandū, quod dicit committenda spem Deo: quia in eo solum virtus & omnis salus nostra cōsistit, dicente propheta: In Deo salutare meū, & gloria mea Deus auxiliij mei: & spes mea in Deo est. August. super psal. 70. Tota spes nostra in Deo sit. Nihil quidē de nobis, tanquā de nostris viribus praesumamus: ne nostrū faciētes, quod ab illo est, etiā quod accepimus, amittamus. Quidam ponunt spē suae confidentiā suā in virtute sua: & hi facili ter mouentur, vt passer. De quibus dicitur in Psal. Qui confidit in virtute sua, & in multitudine diuitiarū suarū gloriantur. Aug. super psal. 90. Ne quisquam spē in se suā ponat: sed in illo, in quo sunt oēs vires nostrae. Ex adiutorio enim illius vincimus, non ex nostra praesumptione. Quidā cōfidunt in diuitijs: & hi citō corruunt. De quibus Prou. 11. Qui confidit in diuitijs, corruet. Alij confidunt in parentibus: & hi sunt maledicti. Ieremiae 17. Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Alij confidunt in princi-

1. **Meritō spe**
nostrā Deo
committi-
mus, pro-
pter multa.

1. **Psal. 24.**

2.

3.

1. **Psal. 67.**

1. **Spes diuer-**
forum fal-
ax.

1. **Psal. 48.**

principibus; & his non est salus. Pſal. 145. Nolite confidere in principibus, in quibus non est salus. Alij in promiſſionibus hominum: & hi frequenter falluntur. De quibus Iere. 7. Nolite confidere in verbis mendacij. Quadrageſimum tertij instrumentum eſt: *Bonum aliquod in ſe cum viderit, Deo applicet, id eſt, tribuat, non ſibi: malum vero ſemper à ſe factum ſciat, & ſibi imputet.* Senſus eſt: Bona quæ agit diſcipulus, non à ſe ipſo, ſed à Deo illa cognoſcat habere: à quo omne datum optimum eſt, & omne donum perfectum deſcendit, Jacob. 1. De quo dicitur Iſa. 26. Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis. Vndè, vt dicit Auguſtinus de gratia & libero arbitrio: Dona ſua coronat Deus, non merita tua: ſi tibi à te ipſo, non ab illo ſunt merita tua. Agat ergo gratias Deo, à quo eſt, quicquid boni eſt. Optima enim cuſtos beneficiorum, eſt ipſa memoria, & perpetua conſeſſio gratiarum. Malum vero à ſe factum ſciat, dicente Domino per prophetam: Perdiſio tua ex te Iſraël. Glo. Tu ipſe es cauſa tuæ perdiſionis: tantummodo ex me auxiliium tuū, Oſee 13. Agende ſunt gratiæ omnino Deo: quia, vt ait Bernardus, Peremptoria res eſt ingratiſudo, hoſtis gratiæ, inimica ſalutis, exinanitiſio meritorum, virtutum diſperſio, beneficiſorum perdiſio, ventus vrens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenti gratiæ: dico ego, quoniã pro meo ſapere nihil itã diſplicet Deo, præſertim in filijs gratiæ, in hominibus conuerſionis, quemadmodum ingratiſudo: vias enim obſtruit gratiæ, & vbi fuerit illa, iam gratia acceſſum non inuenit, nec locum habet. Verum quia de materia huius instrumenti, ſatis dictum eſt in proœmio huius, parum hic loquendum eſt. Notandum autem, quod diſcipulus, de bonis ſuſceptis à Deo, debet gratias agere quadrupliciter. Primò, deuotè & iocundè, quia Dominus liberaliter & ſine meritis tribuit, Iſa. 46. Gaudium & lætitiã inuenitur in ea, gratiarum actio & vox laudis. Bernardus in ſermone de capite ieiunij: Siquidem fluminis aqua ſi ſtare cœperit, putrefcet, Sic planè, ſi gratiæ ceſſat decurſus, vbi reſcurſus non fuerit: nec modò nihil augetur ingratiſto, ſed & quod acceperat, ei vertitur in perniciem. Fidelis autem in modico, conſeſtatur dignus munere ampliori. Reſunde igitur in eum qui ſupra te eſt, quicquid in te eſt deuotionis, quicquid delectationis, quicquid affectionis: vt ſi qua eſt in te gratia, referatur ad ipſum, nec tuam quæras gloriã, ſed ipſius. Idem alibi: Oportet gratum eſſe hominem & deuotum, qui percepta gratiæ munera non modò manere ſibi deſiderat, ſed & multiplicari. Secundò magnificè, quia magna dantur no-

Cap. 6.

Serm. 2. in Euang. de ſeptem panibus. Et ſer. 5. in Cant. Damna in gratitudinis.

Quadrupliciter debemus Deo gratias agere.

1.

Serm. 1.

Matth. 25.

Ser. 2. de ſeptem panibus.

2.

bis à Deo. Non ergò tantum verbo & lingua, ſed opere & veritate exhibeamus nos gratos. Non enim gratiarum dationem, ſed gratiarum actionem exigit à nobis Dominus Deus noſter. Magnificè ergo Deo, qui magna tribuit, gratiarum actiones ſunt exhibendæ. 2. Machab. 1. De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus. Tertio aſſiduè, quia continuè diſcipulus beneficia à Deo ſuſcipit. Pſalm. Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Et ad Ephesios quinto: Gratias agens ſemper Deo, Chryſoſtomus: Admoneo vos, vt Dominum ſemper benedicatis. Si venerint mala, benedicite, & diſſoluentur mala: ſi proſpera venerint, benedicite, & perfeuerabunt. Caſſiodorus ſuper Pſalm. Iugiter ſibi conuenire facit, cui collatum beneficium, ante oculos ſemper aſſiſtit. Quarto integrè, quia omnia bona noſtra à Deo ſunt: & omnia quæ nobis à Deo donantur, bona ſunt. 1. Theſſalonic. 5. In omnibus gratias agite. Bernardus: Diſce in referendo gratias non eſſe tardus aut ſegnus. Diſce, ad ſingula dona gratias agere. Diligenter, inquam, conſidera, quæ tibi apponuntur, vt nulla videlicet Dei dona, debita gratiarum actione fruſtrentur: non grandia, non mediocria, non puſilla: vndè debemus colligere fragmenta, nè pereant.

3. Pſal. 33.

4.

In omnibus gratias agemus.

Pſal. 146.

Serm. 6. Duo pedes Domini.

TRACTATVS XXXV.
De xliij. & xlvi. instrumentis: vbi detim ore diei iudicij, & pauore gehennæ.

Quadrageſimum quartum instrumentum eſt: *Diem iudicij timere.* Cum ſpes & timor ſe concomitantur in iuſtis, ſecundum illud Pſal. Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant in miſericordia eius: Timor iudicij, & ſpes diuine miſericordiæ ſunt duo pedes Chriſti, vt ait Bernardus ſuper Cantic. quorum vnum ſine altero oſculari non expedit: quia recordatio ſolius iudicij, in baratrum deſperationis præcipitat: & miſericordiæ fallax aſſentatio, peſſimam generat ſecuritatem. Merito ergò ſanctus pater poſt instrumentum ſpei habendæ de miſericordia Dei, ſubdit instrumenta de timore iudicij, & pauore gehennæ. Timendus eſt autem dies iudicij, & præparandus eſt animus ad operandum iuſtitiam, ſecundum illud Eccleſiaſtici decimo octauo: Ante iudiciũ para iuſtitiam. Glo. Monet, vt ſemper parati ſimus: nec ſtulta ſecuritate nobis blandiamur: ſed in ſeruitute Dei laboremus vſque ad finem vitæ. De quo Luca

Hora extrema, quare ſit ignota nobis.

Decem terribilia circa iudiciũ.

1.

2.

Pſal. 69.

3.

Exemplum de timore iudicij.

4.

5.

Luc. 12. Et vos eſtote parati, quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet. vbi Glo. Gregorij: Horam verò vltimã Dominus noſter idcirco voluit nobis eſſe incognitã, vt ſemper poſſit eſſe ſuſpecta: vt dum preuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſſione præparemur. Eſt autè hic notandum, quod decem terribilia leguntur ventura circa iudiciũ, ratione quorum, merito dies iudicij venit timèda & formidanda. Primum eſt, quidecim ſignorum præceſſio. Sicut enim cum pater familias moritur, tota familia deponit conſuetum ornatum, & induit ſe veſte lugubri, in ſignum doloris: ſic ſecundum Chryſoſtomum, appropinquante mudi termino, omnes creature oſtendent ſigna doloris, iuxta dictum Saluatoris Luc. 21. Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis: & in terris preſſura gètium, præ conſuſione ſonitus maris & fluctuũ. Secundum terribile, eſt mundi conflagratio, quæ, ſicut dicit Auguſt. vètura creditur ante iudiciũ. Sicut enim Imperator procedens cõtra hoſtes ſuos, præmittit incendiarios, qui terras eorum cõburant: ita ignis iudicis aduentum præcedet, mundum comburens. 2. Pet. 3. Adueniet dies Domini, in quo elementa calore ſoluentur: terra autem, & quæ in ipſa ſunt, exuretur. Si autem in cenſo igne in parte ciuitatis, omnes terrentur: quantum terrorè inducere credendus eſt tantus ignis? Gregor. O quàm anguſtæ erunt reproborum viæ, cum ante ſe viderint mundum ardentem, ſecundum illud Pſal. Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit inimicos eius. Tertium terribile, eſt angelicæ tubæ clangor & aduocatio. Matthæi vigefimo quarto: Mittet angelos ſuos cum tuba & voce magna. & hoc more imperatoris ſeu magni principis, cuius aduentum cum exercitu ſuo tuba præcedit. Vndè Hieronymus: Ecce de celo tuba canit: Ecce de celo cum militibus, debellaturus orbem, imperator ſummus armatus egreditur. O quantum timebat hanc vocem Hieronymus, qui dicebat: Siue comedam, ſiue bibam, ſiue quicquam aliud faciam, ſemper in aure mea videtur ſonare illa vox: O vos mortui, ſurgite, & cõcurrite ad iudiciũ. Quartum, eſt mortuorum reſurrectio, quæ futura eſt ſecundum catholicam fidem. Si autem nũc aliquo reſurgente de ſepulcro, omnes fugerent præ timore: quantum erit terribilis illa vniuerſalis omnium reſurrectio, quãdò omnes qui in monumentis ſunt, cuiuſcuq; conditionis fuerint, reſurgere oportebit? In cuius figura, de reſurrectione Domini ca exterriti ſunt cuſtodes, Matt. 28. Quintum terribile, eſt iudicantis conditio. Non enim ſeſtetur timore, quia omnipotès eſt: nec miſericordia, quia iuſtiſſimus eſt: nec

rancore, quia optimus eſt: nec errore, quia ſapentiſſimus. Nec valebunt tibi allegationes aduocatorum, nec ſophiſmata philoſophorum, nec eloquia oratorũ, nec aſtutiæ verſutorum, ſecundum Bernardum. Sextum terribile, eſt accuſantium multitudo, ſ. vrens conſcientia, peccata propria, cuncta dæmonia. Omnis creatura tunc armabitur ad vltionem inimicorum, Chryſoſt. ſuper Matth. In illo die nihil eſt quod reſpõdeamus, vbi cælum & terra, aqua, ſol & luna, dies & noctes, & mundus totus ſtabit aduerſus nos in teſtimonium peccatorum. Et beatus Bernardus in Meditationibus ſuis: Væ mihi, cum venerit dies illa iudicij, & aperti fuerint libri, in quibus oēs mei conatus & cogitationes, præſente Domino, recitabuntur. Quadam enim vi diuina fiet, vt vnusquifq; opera ſua, bona & mala, cũta in memoriã reducat, & mentis intuitu mira celeritate arguat, & accuſet vel excuſet ſuam conſcientiam, atq; itã ſimul & omnes & ſinguli iudicentur. Septimum, eſt ſententiæ ſtabilitas, quæ reuocari non poterit: tum propter iudicantis efficaciam, tum propter facti euidentiam: quia cui libet alterius conſciẽtia nota erit. Vndè Auguſtinus in epiſtola quadã: Cum venerit Dominus, & illuminauerit abſcondita tenebrarum, & manifeſtauerit cogitationes cordium: tunc nihil latebit proximo, nec erit quod ſuum quiſq; aperiat, & abſcondat alienis. Octauum terribile, eſt redditio rationis. Ponet enim Dominus rationem cum ſeruis ſuis, ſicut dicitur Matth. 18. in parabola. Quis hunc dicem non timeat, in quo de toto tempore vitæ noſtræ, immò de quolibet momento, redditori ſumus rationem? Nam, vt dicit Bernard. ſicut non peribit capillus de capite, itã nec momentum de tempore, de quo ratio non quaratur. Quarè B. Anſelmus in Meditationibus exclamat, dicens: O lignũ aridum & inutile, æternis ignibus dignum, quid reſpondebis in illa die, cum exigetur à te vſque ad iſtum oculi, omne tempus viuendi, tibi impẽſum, qualiter ſit expẽſum? quot peccata tibi prorumpent ex improviſo, velut ex inſidijs, quæ modò nõ cerniſ? Nonum terribile, eſt ſententiæ expectatio. Exemplum: In Vitas patrum dicit quidam ſenex: Ego tres timeo res. Vnã, quando anima mea egreſſura eſt à corpore. Aliã, quando occuſura eſt Deo. Tertiam, quando aduerſum me ferenda eſt ſententia. Et verè ſi omnis expectatio ſententiæ incuſſiua eſt timoris, illius tamè ſuper oēs eſt formidanda ſententia, qui poteſt corpus & animam mittere in gehẽnam, Matt. 10. Gregorius: Quæ mens erit hominis, æterni iudicis ſententiam non formidantis? ibi enim tunc cuncta ſimul peccata ante

6. Accuſator res noſtri in iudicio.

Quo ſimul omnes & ſinguli iudicabuntur.

7.

8. Valdè terribile eſt dies iudicij.

9. Triã timenda.

te oculos redeunt: ibi omnia quæ cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pauore reuocantur. Et ideo dicitur Sapientie duodecimo: Quis stabit contra iudicium tuum? quasi diceret, nullus. Decimum terribile illius dici, est diffidentia omnis auxilij: quia secundum quod ait beatus Chrysostomus: Ibi non erit resistendi virtus, nec poenitentia locus, nec defensionis tempus, nec fugiendi facultas, nec latendi possibilitas, nec apparenti securitas, nec satisfaciendi utilitas. Ibi præterea nulla sanctorum orationibus suffragia expectabuntur: quia nullus eorum compatiatur miserie damnatorum. Psal. Laetabitur iustus, cum viderit vindictam. Glo. Luca 6. super illud, Inter vos & nos magnum chaos firmatum est, dicit: Iustorum animæ etsi in nature sue bonitate misericordiam habeant, iam tunc creatoris sui iustitie coniunctæ, tanta rectitudine constringuntur, vt nulla ad reprobos compassione moueantur. Hæc sunt, quæ merito nos inducere debent ad timorem diuini iudicij. Vnde beatus Hieronymus in de lapsu Susanna: Certè, si mente teneret homines, quale iudicium imminet mundo: sensus humanus vanitate non dispergeretur, si non infidelitate grauaretur, quemuis & qualemuis cruciatum ad præfens libenter sufferent, dummodo illum ignis æterni non sustinerent. Quadragesimum quintum instrumentum est: Gehennam expauescere. Merito sanctus pater gehennam dicit expauescendam, quia (vt ait Augustinus) sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte potest inueniri simile gaudio vite æternæ: ita nullus cruciatus poenarum temporalium potest sempiternis cruciatibus comparari. Vbi notandum, quod sex sunt considerationes circa poenam gehennæ.

1. expauescendam illam. Prima est, poenarum acerbitas. Augustinus de igne Purgatorij ita dicit: Miro modo ignis ille, etsi æternus non sit, grauis est. Exuperat enim omnem poenam, quam aliquis in hac vita perpeffus est. Et Gregorius: Tanta est vis doloris, quod mens ad aliud dirigi non poterit, nisi ad quod vis doloris impellit. Et Isidorus: Intende animo quascunq; seculi poenas, quoscunq; tormentorum dolores, quascunq; dolorum acerbitates: & compara hoc totum gehennæ, & leue est quod pateris. Secunda est, poenarum multitudo, quæ tanta est, quod numerari non potest. Deuteronomij vigesimo secundo: Congregabo super eos mala, & sagittas meas implebo in eis. De quarum multitudine & varietate beatus Gregorius: Erit in inferno frigus insuperabile, ignis inex-

Psal. 57.

Sex considerationes circa poenam gehennæ.

2.

Poenarum varietates in inferno.

tinguibilis, vermis immortalis, foetor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædētium, horrenda visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. Quarè beatus Bernardus in sermone de negociatione spiritali, ita dicit: O gehennalis regio fugienda: ibi ignis ardēs, frigus rigens, vermis immortalis, foetor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles facies dæmonum: totus tremo ad huius memoriam regionis. Item beatus Augustinus: Væ illis, quibus præparabitur dolor vermium, ardor flammæ, sitis sine potu, fletus & stridor dentium, oculorum lachrymæ, tenebræ exteriores sine luce, poena inextinguibilis: vbi nullus est amor seu cognitio Christi siue proximi, sed continuus dolor & gemitus: vbi mors optabitur, sed non dabitur: vbi non est honor senioris & regis, nec dominus super seruum, nec mater diligit filium, nec filius honorat patrem: ibi omne malum, omnis indignatio & foetor & amaritudo abudat. Tertia est, poenarum diuertitas: quia sine fine duraturæ sunt. Matthæi vigesimo quinto: Ite in ignem æternum. Et Augustinus: Timet homo cruciatum temporalem, & non timet poenam ignis æterni: postremo timet ad modicum mori, & non timet in æternum mori. Ita, trigesimo tertio: Quis poterit habitare cum ardoribus sempiternis? Quarta est, poenarum contrarietas, quæ nõ ad consolationem, sed ad maiorem punitionem operabitur. Iob 24. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimum. Discordabit ipsi qualitatibus malorum tormenta, inquit Greg. quia ipsi à conditoris voluntate, dum viuerent, discordarunt. Quinta est, poenarum vniuersalitas. Punietur enim ibi homo non tantum in parte vna corporis, sed in omnibus: non modo in corpore, sed in anima: nõ solum in vna virtute animæ, sed in vniuersis sensibus & potētij experietur homo suæ damnationis tormenta. Sexta est poenarum inutilitas. Poenæ enim præsentis seculi, sunt meritoria & purgatoria. Poenæ verò Purgatorij, sunt purgatorie, sed non meritoria. Illæ verò nec purgatoria, nec meritoria, sed afflictiue tantum. Augustin. In inferno etsi erit tumultus poenitudinis, nulla erit correctio voluntatis: à quibus ita culpatur iniquitas, vt nullatenus possit desiderari iustitia. Et ideo dicit Arsenius fratribus petentibus verbum: Ploremus hic fratres, antequam eamus ad locum, vbi lachrymæ corpora nostra consumant. Ibi enim nõ est locus poenitentia fructuosa. Bernar. in sermone quodam: Frustrà flebunt peccatores, quia nõquam à tali separabuntur consortio. Væ væ, cui hæc experienda sunt,

3.

4.

5. Vniuersaliter puniuntur in inferno.

6.

funt, priusquam credenda: cuius vita mortua fugit in culpa, & mors viueta in poena. Væ qui hæc ridenda nunc deputant, in posterum lugenda.

TRACTATVS XXXVI.
De quadragesimosexto instrumento: vbi de desiderio æternæ vitæ.

Quadragesimosextum instrumentum est: Vitam æternam omnino concupiscentia spiritali desiderare. Rectè post timorem extremi iudicij & gehennæ, sanctus pater subdit instrumenta de amore vite æternæ: quia (vt ait Bernar.) sicut initium sapientia est timor Domini, & spes profectus: ita consummationem sibi charitas vendicat. Est ergo vita æterna omni concupiscentia spiritali desideranda: vt valeat cum veritate discipulus dicere cum propheta: Quæ admodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Domini? Et cum Apostolo ad Philip. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo. Et Augustin. super prima canonica Ioan. Tota vita boni Christiani, sanctum desiderium est. Circa quod notandum, quod duodecim considerationes sunt vite æternæ, quæ discipulum mouere ad concupiscentiam illius maximè debent. Prima est, quod illa sola est vera vita, cum sit æterna. August. super psal. 118. sermone 19. Tunc verè viuam, quando nihil potero timere nè moriari. Ipsa enim & sine vilo additamento dicitur vita, nec intelligitur nisi æterna & beata, tãquam sola dicenda sit vita, in cuius comparatione, ista quæ ducimus, mors est potius appellanda, quàm vita. Item in cõmunibus sermonibus, sermone 6. Vita æterna, sola vita dicenda est. Nam ista vita mortalis, in qua nunc sumus, ex illius vite comparatione, mors esse conuincetur: quæ tanta mutabilitate variatur, & nulla stabilitate firmatur, & cursu breuissimo terminatur: & ideo vera vita dicenda non est, nisi æterna, quæ sola, vita est beata. Non ergo est vita beata, nisi vera: & non est vita, nisi vera vita: nec vera vita est, nisi æterna vita. Secunda consideratio est, quia in illa æterna vita possidetur sanitas sine quacunque infirmitate, molestia aut passione. De ea propheta in Psal. ait: Qui sanat oēs infirmitates tuas. Glo. Omnipotenti medico nullus insanabilis læguor occurrit. Maximè autem in fine sanabit, quando hoc corruptum induet incorruptionem, quarè Apocal. 21. dicitur: Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & mors

non erit vltra, nec luctus, nec clamor: sed neq; vllus dolor erit vltra, quoniam priora transierunt. Glo. Ibi erit gloria, & nulla tristitia: quoniam vtraq; simul esse non possunt. Et Augustinus in sermone quodam de die iudicij: Vitam æternam ex omnibus præcordijs, fratres, amate: vbi iam nulla erit tristitia, nullus ibi labor, nullus dolor, nullus timor, nulla mors, sed perpetua semper sanitas perseverat: nulla ibi consergit malitia, nulla carnis miseria, nulla ægritudo, nulla necessitas. Non erit ibi fames, non sitis, non frigus, non æstus, non lassitudo ieiunij, nulla têtatio inimici, nec peccandi voluntas, nec delinquendi possibilitas: sed torum lætitia, totum exultatio possidebit: hominesq; sociati angelis, sine vlla carnis infirmitate vernabunt. Hæc ille. Tertia consideratio est, quod in illa vita est pulchritudo sine quacunque deformitate. Fulgebunt enim iusti, sicut sol in regno patris mei, dicit Christus Matth. 13. vbi Chrysost. dicit: Nõ quia ita solum sicut sol, sed quia hoc sidere aliud maius luculentum non noscimus, cognitis nobis vtitur exēplis. Et ad Philip. 3. scribit Apostolus: Expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis sue. Qualis, putatis, inquit August. tunc erit splendor animarum, quando solis claritatem habebit lux corporum? Quarta consideratio est, quod in illa vita est copia omnium bonorum. Deuteron. 8. Rerum omnium abundantia perfrueris. Hæc autem est conditio beatitudinis, vt sit status omnium bonorum aggregatione perfectus. Augustinus in lib. Soliloquiorum: In illa æterna vita, in illo seculo, & in illo regno erit bonum summum, & nullum malum, quãdo erit, & vbi erit sapientia amor summus, & cõtinentia labor nullus. Et in eodẽ lib. Soliloquiorum: In regno beatitudinis omne bonum sine omni malo: ibi iuentus nunq; senescit, ibi vita terminum nescit, ibi decor nunquam pallefcit, ibi amor nunq; tepescit: ibi sanitas nõquam marcescit, ibi gaudium nunquam decrefcit, ibi dolor nunquam sentitur, ibi gemitus nunq; auditur, ibi triste nihil videtur, ibi lætitia semper habetur, ibi nullum malum timetur, quoniam ibi summum bonum possidetur: quod est, semper videre faciem Domini virtutum. Felices igitur, qui de naufragio vite pferunt, ad tanta gaudia iam peruenire meruerunt. Quinta consideratio, quod in illa vita est fatietas & adimpletio desideriorum sine quocunq; defectu. De quo inquit Psal. psal. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et prima Corin. secundo: Oculus nõ vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus

Paradisus bona.

3.

4.

Beatitudinis proprietas.

5.

bus sc. August. libro de ciuitate Dei: Præmium virtutis ipse erit, qui virtutē dedit: eiq; seipsum, quo melius & maius excogitari nihil potest, & promisit, & dabit: ipse finis erit desideriorum nostrorū, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Bernardus super Cantica: Qui replet in bonis desideria animæ, ipse rationi futurus est plenitudo lucis: voluntati, plenitudo pacis: memoriæ continuatio æternitatis. Et ideo Isa. 60. dicitur: Tunc videbis, & affluēs, & dilatabitur cor tuum. Sexta consideratio, quia in illa vita est securitas & pacis tranquillitas sine timore quocunq; Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fidei, in requie opulenta. De quo Augusti. in lib. Soliloquiorū: Vita vitalis, dulcis & amabilis, semperque memorialis: vbi non erit hostis impugnans, nec vlla illecebra, sed summa & certa securitas, & securia tranquillitas, & iocunda felicitas, & felix æternitas. Item Aug. in quodam sermone: O caro, omni infirmitate depressa: illam vitam debuisti amplecti, quæ in æternitate consistit: vbi vita sine morte, vbi iuuentus sine senectute, vbi lux sine tenebris, vbi gaudium sine tristitia, vbi pax sine discordia, vbi voluntas sine iniuria, vbi regnum sine commutatione. Septima consideratio est, quod in vita illa habebitur visio beata clarissima & iocundissima diuinitatis. De qua Ioā. 17. Hęc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deū, & quem misisti Iesum Christum. Si enim, vt dicit Sapiens Eccl. 41. delectabile est oculis videre solem: quanta iocunditas, videre solem iustitiæ? Iob 33. Videbis faciem eius in iubilo. Et Psal. Lætificabis eos in gaudio cum vultu tuo. Et ideo bene dicitur 3. Reg. 10. Beati serui tui, qui stant coram te, & semper audiunt sapientiam tuam. Aug. in libro Soliloquiorum: O regnum beatitudinis, vbi tu Domine spes sanctorū & diadema gloriæ faciē ad faciem vidēris à sanctis, lætificans eos vndiq; in pace tua, quæ exuperat omnem sensum, vbi gaudium infinitum, lætitia sine tristitia. Et idem in lib. de contemplatione Iesu Christi: O vita sempiterna & vita beata, vbi à bonis Deitas cernitur, & lumen illuminans à sanctis glorificatur: vbi præsens Dei maiestas cōspicitur: & hoc vitæ cibo mens intuetium satiatur, & desideratur sine anxietate, & sine fastidio satiatur: vbi verus sol iustitiæ, mira suę pulchritudinis visione patriæ ciues illuminat. De cuius visionis iocunditate idem beatus August. libro de libero arbitrio, ita dicit: Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iocunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis veritatis atq; sapientiæ, vt etiam si non liceret in ea amplius viuere, quam

vnus diei horæ propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delicijs & circumfluentia temporalium honorū, rectè meritoq; contemnerentur. Item Aug. Beata vita, est amor & perfecta notitia Trinitatis. Ipsa enim summum bonū, ineffabile gaudium, serena lætitia, purum, perfectū, & infinitum oblectamētum. Octaua consideratio est, quod in illa vita est delectatio summa. Si enim amplexus sponsi delectant sponfam, summè putandus est delectabilis amplexus Dei, qui est summū bonum, fons dulcedinis & totius suauitatis. Ideo Apoc. 19. dicitur: Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam Deo: quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se: Glo. 1. fecit se idonea. Et Psal. 20. dicit propheta de iusto: Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsq; in finem. Felix anima, quæ poterit dicere illud Cantic. 2. Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Inestimabilis planè erit delectatio vitę beatę, quæ in suo fonte bibitur. Cum enī Dei bonitas in infinitum inestimabiliter excedit omnē bonitatem creatam, delectatio, quæ ex perceptione immediata illius summæ bonitatis percipitur, melior in infinitum erit perceptione cuiuscunq; suauitatis bonitatis creatæ. De quo Anselmus ad propositum nostrum sic loquitur: Excita nūc, anima mea, & erige totum intellectū tuum, & cogita quantum potes, quale & quantum sit illud bonum. Si enim singula bona delectabilia sunt, cogita intentè, quantum delectabile sit illud bonum & quale, quod cōtinet iocunditatem omnium bonorum. Non quale in creaturis bonis sumus experti, sed tanto differenter, quanto differt creator à creatura. Si enim bona est vita creata, quàm bona est vita creatrix? si iocunda est salus facta, quàm iocunda est salus, quæ facit omnem salutem? Si amabilis est sapientia in cognitione rerum conditarum, quàm amabilis est sapientia, quæ omnia cōdidit ex nihilo? Deniq; si multæ & magnæ sunt delectationes in rebus delectabilibus: qualis & quanta delectatio in illo, qui fecit ipsa delectabilia? Hęc Anselmus. Nona consideratio, quod in illa vita est sapientia & plenissima cognitio absq; ignorantia. 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculū in ænigmatē, tunc autem facie ad faciem. Nūc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. August. lib. 12. super Genesim: Cū ad illam regionē venitur, vbi sine vlla corporis similitudine perspicua veritas cernitur, nullis opinionum falsarum nebulis offuscantur. Item in lib. confessionum: Rerum omnium ibi quanta, quàm speciosa, quàm certa erit scientia, sine errore vel labore, vbi Dei sapientia de

tionis in æterna vita.

8.

Arg. de inestimabili delectatione beatę vitæ.

9.

Cognitio nostra in patria.

Magna commendatio diuinæ vi,

ipso fonte potabitur cum summa felicitate sine aliqua calamitate? Prosper dicit lib. de vita contemplatiua ita: Singulis tunc patebunt singulorum mentes, sicut nunc oculis corporalibus subiacēt facies corporales. Ipsos etiam oculos corporales nihil latebit creaturæ visibilis. Gregorius: Quid non videbit, qui videntem omnia videt?

10. Decima consideratio, quod in illa vita viuentis, summo honore & gloria ibi sublimantur. Ioan. 12. Qui mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus qui est in cælis. Et Apocalyp. 1. Fecit nos regnum: id est, reges & sacerdotes Deo patri. De veritate gloriæ vitæ æternæ, beatus August. lib. de ciuitate Dei, ita loquitur: Vera ibi gloria erit, vbi laudantis nec errore quiscquam nec adulatione laudabitur: ibi verus honor nulli negabitur digno, nulli deferretur indigno: sed nec eum ambiat vllus indignus. Vndecima consideratio, quod in illa vita æterna est iocunditas ineffabilis. Isaia 51. Lætitiā sempiternā super capita eorum: gaudium & lætitiā obtinebūt. De qua beatus Augustinus in quodam sermone de die iudicij ita loquitur: Est in illa vita iocunditas infinita, beatitudo sempiterna: quam qui semel adipiscitur, semper tenet. Nihil illo loco magnificentius, nihil gloriosius, nihil clarius, nihil pulchrius, nihil verius: nihil illa beatitudine fierius, nihil illa abundantia copiosius. Item Gregorius in homilia, Si quis venit ad me: Quæ lingua dicere, aut quis intellectus capere sufficit, illa supernæ ciuitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere letari? Duodecima consideratio est, quod in illa vita est laus interminabilis. De quo propheta ait in psal. Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Gregorius super illud Iob 8. Donec repleatur os tuum: dicit, Sicut in illa æterna patria iustorum mens in exultatione rapitur, ita lingua in canticū laudis cleuatur. August. in quodam sermone: In illa vita gaudium sempiternum, vbi incorruptibilis & incomparabilis delectatio, vbi chorus Apostolorum & prophetarum & sanctorum omnium, cum iocunditate æternæ lætitiæ incessabiles laudes cum sanctis angelis canunt. Beatus Effren in lib. de resurrectione: Illic cātabimus & dicemus: Mirabilis es Domine in sanctis tuis. Illic etiam confitebimur, quoniam repleti sumus manè misericordia tua: & exultauimus, & delectati sumus. Et Bernardus: Ciuitas cælestis, mansio securi, patria totum cōtinens quod delectat, populus sine mur-

mure, incolæ quieti, quàm gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei? sicut lætantium omnium habitatio est in te. Est ibi pax, bonitas, pietas, lux, virtus, honestas, Gaudia, lætitiæ dulcedo, vita perennis: Gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis. Et subdit, quod attentissimis animis aduertendum est. Quæ ergo nos angit vesaniam, vitiorum sitire absynthium, huius mundi sequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impiæ tyrannidis ferre dominium, & non magis cōuolare, ad angelorum societatem, sanctorum felicitatē, splendorem regis, potentis honorem, supernæ gloriæ decorem. Sed ad hæc omnia quis idoneus? Profectō verus pœnitens, bonus obediens, amabilis socius, fidelis seruus. Hęc Bernardus.

Quis sit idoneus regno Dei.

TRACTATVS XXXVIII.
De xlvij. xlvij. & xlix. instrumentis: vbi de vtilitate memoriæ mortis, & præparatione animi ad illam.

Quadragesimum septimum instrumentum est: *Mortem continuè ante oculos suspēctam habere.* De quo Dominus in Euangelio: Vigilate, quia nescitis horā, nec diem, quando dominus vester venturus sit, Matt. 24. Postquā sanctus pater instrumenta posuit, pertinentia ad timorem gehennæ & amorem vitæ æternæ: rationabiliter subdit instrumenta de memoria mortis habenda, quæ est introitus ad illa: & de optima animi præparatione ad benè moriendum. Circa hoc autem instrumentum considerandum, quod memoria mortis, valdè vtilis est homini. Hieronym. in epistola: Platonis est sententia, omnem sapientum vitam, meditationem esse mortis. Item sapiens ait: Summa philosophia est, assidua mortis meditatio. Spiritualiter memoria mortis est vtilis ad nouè. Primò ad cognitionem humilē suā. Thren. 4. post illud, Bonum est viro cum portauerit iugū Domini ab adolescentia sua: subditur, Ponet in puluere os suum. Os in puluere ponit, qui cogitat quod puluis sit. Bernard. Cogita, o homo, vnde venis, & erubescet: vbi sis, & ingemisce: quò vadis, & contremisce. Hinc orat Propheta: Sciant gētes quoniam homines sunt, i. de humo. August. de verbis Domini: Agnoscat se homo mortalem, & frangat elationem. Cætera nostra, & bona & mala, incerta sunt: sola mors, certa est. Secundò valet ad hoc, vt homo rectè se regat in via præsentis vitæ, sicut aues regunt se cauda volando, & pisces natando, Iob 12. Interroga iumenta, & docebunt te:

Memoria mortis ad nouem est vtilis.

Psal. 9.

2. Exempla.

Compendatio de immensitate iocunditatis vitæ æternæ.

hom. 37. in euang.

Psal. 149.

Psal. 67. Psal. 89.

ca. 4. Medi. Epilogatio honorum

Comparatio.

3. Homi. 13. in Euang. Hora mortis nobis incognita, quarè.

4.

quò in morte omnia vana monstrantur.

5. Præcipuum remedium contra carnalis desideria.

6.

7.

8.

Adhuc, quarè incertus sit dies mortis.

& volatilia cæli, & indicabunt tibi. Præterea nauta si vult nauem regere, in fine nauis se locat: sic sapiens, consideratione finis regit se in his, quæ sunt ad suum finem. Tertiò valet ad euigilationem animi ad mortem. Gregorius in Moralibus: Deus noster horam vltimam voluit nobis esse incognitam, vt semper possit esse suspecta: vt dum illam præuidere non possumus, ad illam sine in remissione præparemur: quod à nobis faciendum est: quia beati serui illi, quos, cum venerit, dominus inuenerit vigilantes, Lucæ 12. Quartò valet ad contemptum mundi. Hieron. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. Eccles. 11. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit: meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita. In morte arguitur vanitas esse omne quod est in mundo, scilicet concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis, superbia vitæ. Concupiscentia oculorum in hoc, quod homo nudus reuertitur in terram. Iob 1. Nudus egressus sum de ventre matris meæ, & nudus reuertar illuc. Concupiscentia carnis in hoc, quod corpus in delicijs nutritum, vermibus datur. Superbia vitæ in hoc, quod ille qui volebat esse super homines, ponitur sub terra, quæ est infimum elementum. Quintò valet ad repressionem carnalium desideriorum. Gregorius: Nihil sic ad domandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam vt vnusquisq; hoc, quod diligit viuum, quale sit mortuum, pefcet. Sextò valet ad temperandam præsentem lætitiã, sicut & alia mala pœnæ. Seneca: Nihil æquè tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quam frequens meditatio huiusmodi, & hoc incerti. Quicquid facis, respice ad mortem. Et ideò optimè dicitur Ecclesiast. 11. In die bonorum nè immemor sis malorum. Septimò valet ad cauendum à peccatis. Ecclesiast. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. August. Nihil sic reuocat à peccato, quam frequens mortis meditatio. Octauò valet ad bona opera faciendã. Ecclesiast. 14. Fili, si habes, benefac tecum: & Deo dignas offer oblationes. Memore esto, quoniam mors nõ tardabit. vbi Glo. inquit: Hortatur, vt contempta mundi luxuria, bonorum operum oblationes offeramus: quia breue est spatium vitæ, in quo operari possumus. Post mortem enim quæ festinat, nõ est tempus operandi, sed mercedem recipiendi. Vnde: Operamini dum dies est: venit enim nox, quãdò non licet operari, Ioã. 9. Gregorius super Eze. Ideò nobis conditor noster diem mortis incognitum esse voluit, vt dum semper ignoratur, semper proximus esse cre-

datur: & tanto quisque sit feruentior in opere, quanto incertior de vocatione. Nonò valet ad perseuerandum in pœnitentiã, & in religionis austeritate. De quo narratur exemplum, quod cum filius cuiusdam nobilis & vnicus intrasset religionem, vt Deo seruiret, venissetq; pater, vt eum extraheret vi: cum nõ possent illi religiosi eum tenere, petijt iuuenis, vt posset loqui cum patre: quod cum ei esset concessum, ait puer ad patrem, quod si auferret vnã consuetudinem, quæ fuit in patria sua, rediret ad seculum: annuitq; pater quod libenter auferret, petijtq; vt illam exprimeret. Cui filius, quod in terra sua fuit cõsuetudo, vt iuuenes moreretur sicut & senes: & si illam auferret, ipse rediret: quod si nõ faceret, nec ipse rediret: licet enim esset iuuenis, timebat mortem, quod audiens pater, videns ipsum esse constantem in proposito, ait: Nec volo quod ad seculum redeas, sed hic seruias Deo, conuersusque pater cum filio, seruiuerunt ambo fideliter Deo. Quadagesimum octauum instrumentum est: *Aũt vitæ suæ omni hora custodire*. Hoc instrumentum, est quasi conclusio & finis præcedentis. Ad hoc quippe mortis meditatio nobis proponitur, vt vigilēs simus super custodia nostra, nè impij parati inueniamur. De qua custodia inquit Saluator noster Lucæ 12. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris: & vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quãdò reuertatur à nuptijs. Et sequitur: Beati sunt serui illi, quos, cum venerit, dominus inuenerit vigilantes. De hac custodia dicitur Deutero. 4. Custodi te metipsum & animam tuã sollicitè. Prouerb. 4. Omni custodia serua cor tuum. Custodia huiusmodi, figuratur Apoc. 4. vbi legitur, quod animalia erant plena oculis antè & retrò: per quod plena vigilãtia & custodia designatur. Viri enim sancti timent semper, & vbiquè: ideò semper vigilant super custodia eorum. Et ideò dicitur Ecclesiast. 18. Homo sapiens in omnibus metuit. Et Prouerbiorum 18. Beatus homo, qui semper est pavidus. Quadagesimum nonum instrumentum est: *In omni loco Deũ se respicere, pro certo scire*. De quo instrumento sacra scriptura manifestè testatur: Prouerb. 15. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Item eiusdem 16. Omnes vię hominum patent oculis eius. Et ad Hebræos quarto inquit Apostol. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Hæc autem consideratio diuini intuitus, multum mouere debet discipulum ad custodiam actuum suorum, nè aliqua immunditia aut inhonestas in eo appareat, quæ valeat offendere oculos Dei cuncta cernentis. Hinc dicit Boethius: Magna nobis

9. Exemplum, notatu dignissimum.

Figura de eo, quod vigilēs esse debemus.

Consideratio quæ nos maxime mouere debet ad custodiam.

Epist. 24.

Quinq; circũstantiæ nos mouent ad peccatum coram aliquo.

Psal. 144.

Psal. 36.

Exemplum

nobis est indicta probitatis necessitas, nisi dissimulare velimus: cum cuncta agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis. Et Seneca in epist. Sic certè viuendũ est, tãquam in conspectu viuamus: sic cogitandũ, tãquam aliquis in pectus intimum prospicere possit, & potest. Quid enim prodest ab homine esse secretum? nihil illo malo clausum est. Vbi notandum, quod quinque sunt circũstantiæ ex parte videntis, propter quas solet quis magis timere facere aliquid mali coram eo: quæ omnes concurrunt in Deo. Vna est, si sit persona magna. Alia, si sit honesta. Alia, si malum quod sic fit, fiat contra eum. Alia, si ipse videns habeat de illo malo accusare. Alia, si de illo malo debeat iudicare. Ipse autem Dominus est tam magna persona, quod magnitudinis eius nõ est finis. Psal. tam honesta, quod oculi eius ad iniquitatem respicere non possunt, Abacuc 2. Ipse est, contra quem solum est peccatum. Psal. Tibi soli peccauit. Ipse est, qui habet accusare de peccato testificando, & qui iudicare habet de eo. Iere. 29. Ego sum iudex & testis. Meritò ergo discipulus, considerans Deũ se semper respicere, debet timere, nè aliquid agat, quod tãta maiestatis offendat oculos. Ambrosius super Beati immaculati: Hominem vereris presentem: Dei patris & filij & spiritus sancti non vereris presentiam? Legitur in Vitis Patrum, quod Abbas Macarius dixit: Si erubescis homines, nè te videat peccatẽ: quarẽ non magis vereri debes Deum, qui secreta cordis considerat?

TRACTATVS XXXVIII.
De l. instrumentis: vbi de malis cogitationibus citò effugandis.

Quinquagesimum instrumentum est: *Cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere*. Quoniam, vt ait Glo. Num. 21. maxima pars diabolici regni & potestas eius plurima in cogitationibus consistit: quia de corde prodeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, & huiusmodi, quæ coinquinant hominem: meritò sanctus pater Benedictus inter instrumenta bonorum operum posuit hoc, vt nascentes cogitationes mox de corde eradicarentur. Sicut enim à radice amara amarum progrediuntur fructus, sic à mala cogitatione non nisi mala operatio progredi potest. Mala enim arbor non potest fructus bonos facere, vt testatur veritas Matt. 7. Quarè Sapientiæ primo dicitur: Cogitationes peruersæ separãt à Deo. Circa hoc instrumentum licet plura dicta sint in pro-

Maxima pars regni diabolici.

Similitudo

logo, de allisione cogitationum malarũ ad Christum, nihilominus quatuor notabuntur. Primò, quã conuenientissimum sit discipulo, militi monasticæ disciplina, nõ sine crescere cogitationes malas. Secundò, de multiplici genere cogitationum, à quibus cauendum est. Tertio, de causalitate malarum cogitationũ. Quarto, de remedijs contra malas cogitationes. Circa primum considerandum, quod conuenientissimus modus repugnandi hosti humani generis, serpenti antiquo, est per contritionem capitis eius, quemadmodum docet Dominus, Gen. 3. loquens ad serpentem de muliere, quæ figuram tenet Ecclesiæ: Ipsa conteret caput tuum, Serpens caput præcæteris membris custodit, & nõ est caput nequius super caput colubri, Ecclesiast. 25. Ideò totis viribus debemus conari ad eius contritionem. Caput verò eius intellige, vel superbiam, vel principium tentationis, vel peccatum cordis, antequam per locutionem vel operationem exierit extra. Contritio capitis primo modo, scilicet destructio superbiæ, multum valet ad repugnandum ei: & hanc facit humilitas, quæ multum valet ad triumphandum de diabolo: humilitas gloriam victoriæ totam Deo attribuit: & propter hoc, totum pondus prælij eidem imponit. Cuius enim est victoriæ gloria, & pugna: humilibus à Deo adiutorium gratiæ, de quo resistitur superbis. Ideò non est mirum, si humiles triumphent, & superbi vincantur. Iacobi tertio: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Item caput serpentis infernalis est conterendum: quia in principio tentationis est resistendum ei, secundum illud: Principijs obsta. Serò medicina paratur, Cum mala per longas conualuere moras. Et Gregorius in Moralibus: Si tentationi in corde nascenti, festinè non resistitur: hac eadem, qua nutritur, mora roboratur. in Psal. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. Diabolus, quasi paruulus est in principio tentationis: vnde tunc facilius occidi potest in homine. In morte primogenitorum, liberati sunt filij Israhel de seruitute Pharaonis, Exodi vnde cimo. Primogenita Pharaonis infernalis, sunt principia tentationum, quibus si viriliter resistitur, citò liberatur homo à diabolo: qui verò ei in principio non resistit, vix ab eo se expedit. Hieronymus: Lubricus est antiquus serpens, & nisi capite teneatur, totus statim illabitur. Conterendum est ergo caput serpentis infernalis, vt peccatum cordis antè destruat, quã per locutionem vel operationem extra egrediatur. Summoperè debebat homo custodire cor, sicut caput suum, iuxta

Dicendorũ distinctio.

Conueniens modus repugnandi diabolo.

Physicum de serpente.

Spiritualiter caput serpentis, & eius contritio.

Quarè humilitas precipue vincat inimicũ.

Principio tentationis est resistendum.

Psal. 136.

Primogenita spiritusualiter.

Diabolus præcipue cor nostrum nititur obsinere.

iuxta monitionem illam Matt. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Diabolus tanq̄ superbus & ambitiosus, supremam partem nostram, scilicet cor, obtinere nititur, tanquam arcem in castro nostro, ut in nobis perfecte dominetur: unde cordi cogitationes immittit, & affectum ad malum incendit. Greg. super illud Iob 25. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me: dicit: Maligni spiritus, qui exquirendis hominum mortibus occupantur, qui viam sibi in afflictorum cordibus faciunt, inter aduersa quæ exterius tolerantur, cogitationes prauas immittere non desistunt. Item Gregor. super illud Iob 41. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. Quid prunas, nisi succisas in terrenis concupiscentijs reproborum mentes appellat? Tanto igitur leuiathan halitu in prunas flat, quanto annisu suggestionis occultæ humanas mentes ad illicita inflamat. Flamma oris eius, est instigatio occultæ locutionis. Damascenus: Potens est diabolus facere immisiones nobis: in nobis autem est, eas suscipere vel non suscipere. Augu. Diabolus plenus est incitibus vitiorum.

Halitus diaboli.

Diuersa cogitationum genera.

Circa secundum sciendum, quod Bernardus distinguit diuersa genera cogitationum, à quibus multa sollicitudine cauere necessè est eos, qui conuertuntur ad cor, & dignum Deo in semetipsis templum exhibere festinant. Sunt enim nonnullæ cogitationes penitus ociosæ, quas tam facile abijcere quæ repellere potest anima secum habitans in corde suo, & assistens dominatori vniuersæ terræ. Sunt & alia violētæ magis & fortius adhaerentes, quæ ad necessitatem naturæ pertinent, & quasi ex eodem assumptæ limo, de quo & nos: quæ si paululum inciderint, auelli nequeunt sine læsione & difficultate. Sæpe enim sic afficit nos cogitatio carnalis de necessarijs corporis, ut vix eradicari possit à nobis: quia limosa cum sit & viscosa, limosam similiter inuenit terram. Non sine causa dictum est, hominem non plasmatum de terra qualibet, sed de limo: oportet reprimere, quæ extingueri non possumus appetitum: quam cito mentem ingreditur, crescere non sinatur: sed sicut dicit scriptura, sub nobis sit, & nos dominemur illius. Est tertium cogitandi genus, immundum nimis ac foetidum, quod nec admittere quidem vlla ratione debemus, sed à longè presentire foetorem, & tota virtute repellere, cõuersi ad gemitus, lachrymas & suspirijs inuocantes spiritum, qui adiuuat infirmitatē nostrā. Dico autem cogitationes illas, immundas penitus ac foetidas, quæ ad luxuriam, ad inuidiam, & vanam gloriam pertinent, cæteraquæ; vana detestanda. Circa tertium notandum, quod cogitationes malæ diuersis

Vana gloria inter immunda & penitus detestanda numeratur.

Cogitatio

de causis in corde surgunt: Vna causa, est corruptio, quæ est ex peccato primorum parentum. Illud enim, Spinæ & tribulos germinabit tibi, Gen. 3. intelligitur & de terra quam calcamus, & de terra quam gestamus. In vtraque enim, inutilia vel noxia, gratis nascuntur: vtilia verò, cum labore. Aliquando verò surgunt occasio rerum visarum, vel auditarum, vel alio sensu corporeo perceptarum. Cum enim aliquis ad mentem redit, volens intendere orationi vel meditationi, vix potest se expedire ab his, quibus videndo, vel loquendo, vel audiendo, paulò antè intentus fuit: limosa enim est substantia animæ, sicut & corporis, & quicquid contrahat, facile ei adheret, iuxta verbum Bernardi: Aliquando surgunt instinctu diaboli, ut prius ostensum est bene in libro. Non omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitantur, sed aliquandò ex nostri arbitrij motu emergunt. Concupiscentia etiam, causa est malarum cogitationum in nobis. Undè legitur in Vitis patrum, quod quidam frater dixit Abbati Sifoy: Quare non recedunt à me cogitationes? Et dixit ei senex, quia vasa eardem passionum intra se sunt. Hæc vasa intelliguntur concupiscentiæ, unde cogitationes oriuntur: vbi enim amor, ibi oculus. In libro de vita solitaria dicitur: Qui redit ad conscientiam, si nondum vicit concupiscentiam suam, inuenit ibi de concupiscentia sua vel suas delectationes, vel graues corrosiones, & inde multiplicat cogitationes. Qui verò iam concupiscentiam vicit, quandiu tamen maioris boni concupiscentia, vel maior delectatio mentem non obtinuerit: cum exosa quadam voluptate, gestorum, visorum, auditorum patitur imaginationes. Undè in vitroque lumbi implentur illusionibus delectationum: & ad cogitanda spiritualia vel diuina, lumē oculorum suorum ipsum non est secum: vna cogitatio, causa est aliarum. Quidam frater interrogauit quendam senem: Quid faciam, quia multæ cogitationes sollicitant me, & nescio quomodo repugnē eis? Qui respondit: Non repugnes contra omnes: sed contra vnam, quæ caput est aliarum. Contra cogitationes malas luctari nos oportet. In Vitis patrum dicit quidam senex de antiquis patribus: Non fumus eradicatores cogitationum, sed luctatores. In eodem dicit quidam Abbas: Si cogitationes non habes, spem non habes: quoniam si cogitationes non habes, opera non habes.

nes diuersis de causis oriuntur.

Exempli.

Exemplum

Non debemus desperare propter cogitationes, sed luctari.

Octo remedia contra malas cogitationes.

1.

Similitudo

Amor mundi, turbulētus, cōtempus, est quatuor.

3.

4.

5.

Vtilitas diuinae lectionis.

Psal. 1.

Tria mentem solidant.

Exemplum

7.

fuerit longo tempore, putrefiunt vestes in ea: ita sunt cogitationes in cordibus nostris, si non fecerimus eas corporaliter tempore longo, exterminantur aut putrefiunt. Idem ad abbatē Ioseph: Sicut si quis claudit serpentem vel scorpionem in vase, & obturet illud, procedente tempore serpens moritur: ita malæ cogitationes, quæ studio dæmonum pullulant, patientia eius cui immittuntur, paulatim deficiunt. Et specialiter expedit, quod cogitationes iracundiæ ad verba non procedunt, sicut supra circa instrumentum 22. satis dictum est. Secundum remediū, est boni transitorij contemptus. Amorem boni transitorij, comitatur turba cogitationum tumultuosarum. Econtrariō contemptus boni transitorij habet solitudinem. Gregorius super illud Iob 3. Qui edificat sibi solitudines. Omnis terrenus densis tumultibus premitur, & frequentia desideriorum quasi turbarum calcatur. Item sancti viri, quia nihil huius mundi appetunt, nullis proculdubio in corde tumultibus premuntur. Tertium, est sensuum exteriorum custodia, sicut custodia portæ ad hoc valet, ut non intret, qui intrare non debet: sic custodia sensuum ad hoc valet, ut cogitatio mala ad cor non intret. Isa. 26. Claude ostia super te. Quartum, est vigilantia, qua cogitationes malæ quæ oriuntur, & causæ earum, depræhenduntur. Quintum, est virilitas ad operandum, qua cogitationes malæ in corde nasci prohibentur: & si natæ fuerint, expelluntur. Hæc duo commendantur nobis 1. Cor. 16. Vigilate, inquit Glo. mentis oculis contra astutias diaboli, & stete in fide: Glo. quia stanti non obrepit somnus. Viriliter agite. Qui enim cogitationibus malis carere desiderat, cogitationibus bonis cor occupare studeat. Sextum remediū, est meditatio sacræ scripturæ. In libro de vita solitaria dicitur: De quotidiana lectione aliquid in ventrem memoriæ dimitendum est, quod fidelius digeratur: & sursum reuocatum, crebrius ruminetur, quod proposito cõueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animam, ut aliena cogitare non liceat. Undè de viro iusto dicitur in psal. In lege eius meditabitur die ac nocte. In Vitis patrum dicit abbas Euaristus: Mentem errantem vel nutantem solidat lectio diuina, & vigiliæ, & oratio. In Vitis patrum: Vidit quidam senex in cœtibus nobis aliquandò meditantem fratrem in cella, & ecce dæmon veniens, stabat foris cellam. Et dum frater ille meditaretur, non potuit ingredi. Cum autem cessasset à cogitatione, tunc ingrediebatur dæmon. Septimum remediū, est meditatio mortis & tormentorum gehennæ. In Vitis patrum frater dixit seni: Quid facio, quia oc-

cidit me fordida cogitatio? Respondit senex: Mulier quando vult ablaetare in fantem, amarum aliquid superiugit vberibus, ut puer amaritudine amarefaciat. Mitte ergo & tu in cogitationem tuam amaritudinē, id est, cogitationem mortis & tormentorum, quæ peccatoribus preparantur.

Octauum remediū est, reuelare eas sanctis patribus. Et de hoc, in instrumento quod sequitur. Quinquagesimum primum instrumentum est: *Seniori spirituali in paras* cogitationes malas, patefacere. De vtilitate reuelationis & patefactionis cogitationum spiritualibus patribus, abbas Serapio collatione secunda patrum, ca. 11. narrata difficultate continui conflictus & spiritualis certaminis, quem habemus aduersus principes tenebrarum, dicit: Semper seniorum summa cautione sunt sectata vestigia, atque ad eos cuncta quæ in nostris cordibus oriuntur, sublato confusione velamine, sunt deferenda. Item in Vitis patrum legitur, quod impugnabatur quidam frater vehementer spiritu fornicationis: qui tamen frequenter pergebat ad quendam seniorem probatum, & confitebatur ei: tandem dixit senior: Ne pertimescas fili. Nihil enim sic allidit virtutem dæmonum, sicut reuelare cogitationes immundas beatissimis patribus.

Exemplum

8.

Vtilitas reuelationis.

Exemplum

TRACTATVS XXXIX. De instrumento liij. vbi multa de disciplina & custodia linguæ habenda.

Quinquagesimum secundum instrumentum est: *Os suum à malo vel prauo eloquio custodire*, ut dicitur cum propheta: Posui ori meo custodiam: quoniam custodia oris, pro magna parte est custodia cordis. Os enim est quasi porta in homine. Et sicut custodia castri pendet ex custodia portæ: sic custodia oris, est custodia animæ. Undè Prouer. 13. Qui custodit os suum, custodit animam suam. Merito sanctus pater post instrumenta de depellendis malis cogitationibus, instrumenta ponit de custodia linguæ. Porro quia maximè ad religiosum pertinet linguæ custodia: pro pleniori disciplina custodiæ linguæ, tria principaliter hoc loco notanda sunt. Primò, de causis quatuor, quare diligentia est adhibenda circa custodiam linguæ. Secundo, de his quæ attendenda sunt in locutione. Tertio, de his quæ valent ad custodiam linguæ. Circa primum notandum est, quod quadruplici ratione magna diligentia adhibenda est circa custodiam linguæ. Primò, quia eius custodia est valde difficilis. Secundo, quia valde vtilis. Tertio, quia valde indecens est circa eius

Psal. 38.

Porta in homine.

Maximè custodienda est lingua, ratio quæ quadruplici.

eius custodia negligētia. Quartò, quia hæc negligentia valdè est periculosa. Difficultatem custodiendi linguam, primò indicat nobis natura, quæ linguam includit, sicut solent includi crudelia animalia & indomita, nè noceant. August. super canonica prima Io. Lingua facilitatem habet. Motus enim in humido positus, faciliè in lubrico labitur. Quanto enim illa citius & facilius mouetur, tanto tu aduersus illam fixius esto. Secūdo, scriptura in Psal. 140. Pone Domine custodiã ori meo. Glo. nè incongrua verba exeant. Propter difficultatem custodiendi linguam, rogat Propheta Dominum pro eius custodia: quia, vt habetur Prouerb. 16. Domini est gubernare linguam. Non enim sufficit ad hoc virtus vel discretio humana, Ecclesiastici 22. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me. Et Iacobi tertio: Omnis enim natura bestiarum & volucrum & serpentum & cæterorum domatur, & domita est à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest. Et subditur: Est enim inquietum malum. Augusti. de verbis Domini, sermone 4. Si linguam nullus hominum domare potest, ad Dominum confugiendū est. Exemplum de hoc imponit: Si bestia debet domari, queritur homo: sic & si lingua debeat domari, queritur Deus: imago Dei domat feram, & non domat Deus imaginem suam? Vtilis est valdè custodia linguæ. Si enim lingua modo debito regatur, de fructu eius potest homo ditari. Prouer. 12. De fructu oris vnusquisq; replebitur bonis. Preciosi fructus linguæ, quæ spiritus sanctus regit, qui in specie columbæ apparere voluit, sunt modestia in loquēdo, oratio, Dei laudatio, gratiarum actio, peccatorum cōfessio, proximorum eruditio & consolatio. Secundò, magna diligentia adhibēda est circa custodiã linguæ: quia eius custodia est valdè utilis. cuius custodiæ utilitatē ostendit Salomon Prouer. 14. dicens: Mors & vita in manibus linguæ: qui diligunt eam, comedunt fructus eius. Glo. bonos vel malos, mortē vel vitā. Et Iaco. Apost. inquit: Qui in lingua non offendit, hic perfectus est vir, Iaco. 3. Et Ecclesiast. 25. Beatus qui lingua sua non est lapsus. Tertiò est diligētia magna adhibenda circa custodiã linguæ: quia valdè indecens est linguæ custodiã negligere: Tum quia lingua est membrum nobile: indecens autem valdè est in eo immunditia. Qui enim ori suo ab iniquatione nõ parcat, ab homine quasi degenerauit, & in porcum transijt. Porcus quidem non plūs parcat ori, quàm pedi: vbi posuit pedem, ponit & os. Tum secūdo, quia lingua, quæ

Difficultas edomandi linguam.

Difficilissimum.

Vtile est linguam custodire.

Turpe est linguam non custodire.

tum ad vsum loquelæ, est organum rationis. Vndè à ratioe debet regi, & ad eius imperium, in actum suum exire: valdè indecens est, vt quis ratione linguam suam non regat & moderetur. Vndè Prouerb. 10. dicitur: Os stulti, Glo. qui inordinate bona, vel apertè mala loquitur, confusio proximum est: qui autē moderatur labia sua, sapientissimus est. Tum tertio, quia in hoc membro homo specialiter præ omnibus creaturis honoratus est à Deo: valdè indecens est, vt homo in eo Deum offendat, in quo Deus maximè honorari debet. Tum quartò, quia lingua deputata est diuino seruitio, vtputa loquitur, confusio & doctrinæ, quæ sanctitatem magnam requirunt: indecentissimū planè est, vt lingua, qua Deus oratur, laudatur, & prædicatur, peccatorum sordibus sit polluta. Nõ est enim speciosa laus in ore peccatoris, Eccl. 15. Item quartò diligentia magna adhibenda est circa custodiã linguæ, quia negligentia circa custodiã linguæ est valdè periculosa: multum enim nocet, si nõ seruetur. Qui enim os non custodit, ipse est quasi ciuitas sine muro. Prouerb. 25. Sicut vrbs patens & absq; murorū ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum, vbi Glo. ita dicit: Si enim murum silentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis. In Vita patrum quidam senex cum quibusdam fratribus ibat ad beatum Antonium: qui multa locuti sunt in via de sacra scriptura, & de operibus manuum suarum: & senex semper tacebat. Cui ait beatus Antonius: Bonos fratres habuisti in itinere? At ille: Boni quidē sunt, sed habitatio eorum non habet ianuam: qui vult, intrat in stabulum eorum, & soluit asinum. Item præterea est, sicut equus sine freno, & sicut nauis sine gubernaculo. Iacobi 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest enim in freno circumducere totum corpus &c. Sequitur: Ità & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat, id est, ad magna præmia vel tormenta ducit. Et infra: Lingua nostra ignis est, vniuersitas iniquitatis. Glo. vniuersitas, quia per eam ferè cuncta facinora aut concinnantur, vt latrocinia, stupra: aut patratur, vt periuria & falsa testimonia: aut defenduntur, vt cum quilibet impurus excusando scelus, quod commisit, simulat bonum quod non fecit. Vbi considerandum, quòd lingua nocet ei qui loquitur, gratiam Dei ei auferendo. Prouerb. 13. Qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Bernard. Lewis res sermo: sed grauiter vulnerat aptissimum euacuandis cordibus instrumentum. Et ideo dicitur Ecclesiastici 28. Multi ceciderunt in ore gladij: sed non sic, quasi qui interi-

Periculosū non cultō. dicit.

Exemplum.

Lingua vniuersitas iniquitatis dicitur.

Lingua nocet loquēti.

Nocet audiēti.

Nocet abfenti.

Septem circa linguæ disciplinā.

I. Loquentiū qualitas.

2. Cum quibus loquēdū, quare & quandò.

interierunt per linguam suam. Nocet etiã audiēti. Bernardus: Vnus est qui loquitur, & tantum vnus verbum profert: & tamen in vno momēto multitudinem audiētiū, dum aures inficit, animas interficit. Et Gregorius super Ezechielem: Sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus, ita peruersa locutio assidua infirmitatem inficit animas. Nocet etiam his de quibus loquitur, etiam valdè remotis. Lingua enim quæ est in Gallia, nocet ei qui est vltra mare vel in Hispania, dum eū infamat. Et ideo Hier. 9. dicitur: Sagitta vulnerans lingua eorum. Circa secundum sciendum, quòd circa disciplinā linguæ septem sunt attendenda: videlicet, quis loquatur, & cui, & de quo. Itē quid dicendū, vbi, & quādò, & quomodò. Circa primum instruit nos venerabilis Hugo de sancto Victore, his verbis: Qualitas personarum, quatuor modis consideratur, scilicet, secundum ætatem, secundum scientiã, secundum officium, & secundum conditionem. Secundum ætatē: quia aliud conuenit locutionibus senum, aliud locutionibus iuuenum. Secundum scientiã: quia aliud conuenit locutionibus sapientum, aliud locutionibus simplicium. Secundum officium: quia aliud conuenit locutionibus eorum, qui negocia terrena tractant: aliud locutionibus eorum, qui secretioris vitæ quieti, & studio contemplationis inuigilant. Secundum conditionem: quia aliud conuenit locutionibus eorum, qui sunt prelati: aliud locutionibus eorum, qui sunt subditi. Senes debent loqui de discretione benè consulendi: iuuenes, de instantia benè faciendi: sapientes, de mysterijs bonorum operum: hi qui exteriora tractant negocia, de solertia acquirendi: hi qui quietam vitam ducunt, de disciplina viuendi: prelati, de prouisione vel diuisione rerū: subiecti, de obedientia præceptorum. Circa secundum, scilicet personam cui loquimur, instruit nos etiam Hugo de sancto Victore, his verbis: Boni prauorū eloquia aliquandò appetere, aliquandò vitare debent. Appetere, quandò sua exhortatione illos sperant corrigi: & tamen de illorū praua suggestionē corripui: quandò verò & illorum duritiam, & suam infirmitatem considerant, expedit eis vt fugiant: nè, dum illos nõ valent suis admonitionibus corrigere, paulatim incipiant ipsi ad prauitatem illorū declinare. Cum ergò propter nostram ædificationem loquimur, cum illis loquamur, quorum doctrina possumus ad virtutem instrui. Cum autem loquimur propter ædificationem proximi, cum illis loquamur, quos speramus per nostram exhortationem à prauitate sua posse emendari. Alioquin & sapientes velle docere, superbia est: & obstinatos corripere, insipientia. Vndè Prouerb. 23. In aures insipientium nè loquaris, quia despicient doctrinam tuam. Item Ecclesiastici 22. Cum stulto nè multa loquaris. Et Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, & margaritas nolite spargere ante porcos. Canes, sunt detractores: porci, sunt cōtemptores. Circa tertium, scilicet circa id, de quo loquendum est: cum illo, quem speramus exhortatione nostra posse corrigi, aduertenda est doctrina Hugonis de sancto Victore, his verbis nos instruentis: Id profectò dici magis cōuenit, quod ad illud, in quo plūs ipse laborat, malum sanandum consilio commodiori occurrit. verbi gratia: quandò constantiam laudare volumus, ad pusillanimes, non ad superbos, sermone nostrum dirigere debemus: quia cum vitium superbiæ non unquam sub prætextu constantiæ se contegat, si ceperimus in superbis laudare constantiam, dum eos ad virtutem hortari credimus, ampliùs eos in suo vitio confirmamus. Exhortemur ergò ad constantiam timidos, ad timorem superbos, ad frugalitatem prodigos, ad liberalitatem auaros. Itē beatus Grego. in Moralibus: Lingua nostra bonis in fomentum fit, prauis aculeus: tumidos retundat, & iratos mitiget: pigros exacuet, desides hortatu incendat: refugietibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur: vt semper quia ductores dicimur, viam salutis gradientibus effundamus. Aduertendū etiam circa hunc locum, quòd admonitio non tantum debet esse secundum defectū gratiæ, quem habet ille, què exhortari proponimus: verum etiam secundum capacitatem auditorum, sermo formandus est, vt ait beatus Gregorius: & hoc nõ solum, quantum ad sublimitatem, vel subtilitatē doctrinæ, sed etiam quantum ad prolixitatem. Aliqui enim minus capacibus tot & tanta dicere volunt, quòd nihil retinent. Attendere præterea circa hoc debet, qui loquitur, vt sermo eius materiæ cōgruat. Seneca: Vitiosum est, in re seua delicatum inferre sermonem. Non decet etiam cum de diuinis loquimur, vt exemplis vilibus utamur. Reprehensibilis est etiam, contra paruum negligentiam nimium zelum ostēdere. Aliqui quarūt ensem ad muscam occidendam, & securim ad ouum frangēdum: qui contra modicam negligentiam ita mouentur, ac si esset magnum peccatum: quod non debet fieri, præcipuè cum faciliè potest corrigi. Circa quartum, scilicet circa id de quo non dicendum est, instrui mur ab Apostolo ad Ephef. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam au-

Canes & porci.

3. Quid dicendum.

4.

Mali vel prauū eloquij diffinitio.

dientibus. Itē inſtruihur in hoc, à malo & prauo eloquio cuſtodire. Malum colloquium, dicitur quodcunq; uerbum ocioſum, aut indecens ipſi loco, aut materiæ non conueniens. Prauum uerò colloquij, dicitur nociuum uerbum, ſicut colloquium detractiōnis, murmuris, & ſimilia. De iſtis duabus differentijs dicitur Pſal. 34. Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua nē loquantur dolum. & Prouerbiorū quarto: Remoue à te os prauum, & detractio labia ſint procū à te. Glo. Hoc duobus modis faciēdum eſt. Primo, os tuum, nē prauum loquatur aliquid: tua labia, nē detractiōibus aſueſcant, cuſtodias. Secundo, alios quos huic uitio ſubditos nō ſti, nē te corrumpant, fugias. Præterea beatus Benedictus in ſe. ca. ſexto regulæ de taciturnitate, prohibet tria genera colloquiorum, ſcilicet, ſcurrilia, uerba ocioſa, & riſum mouentia: de quibus ſuo loco agemus. Circa quintum, ſcilicet circa locum, ubi loqui debemus, inſtruit nos Hugo de ſancto Victore, his uerbis: Cūm aliquid dicere uolumus, prius, ubi dicere illud conueniat, conſideremus. Nam quedam loca ſunt, in quibus ſilentium ſeruandum eſt. Quedam uerò, in quibus humanos ſermones, id eſt, conſabulationes ad alterum, edere nō licet, exceptis his uerbis, quibus homo cum Deo, uel ad Deum loquitur: quando in orationibus uel locutionibus, ſiue in hymnis & canticis, manifeſtè uel occultè prolatis, Deo ſamulatur. Vndè beatus Auguſtinus, in oratorio nihil agendū eſt, præter id, ad quod factum eſt: quod non ſolum de opere, ſed etiam de locutione, accipiendū eſt. Itā non debemus ea, quæ ſunt pluribus dicenda, in occulto edere: nec ea, quæ ſunt paucis reuelanda, in manifeſto proſalare. Sapientis: Quidam ea quæ ſolis amicis cōmittenda eſſent, his quos habuerint obuiam, narrant. Non poſſunt aliqui retinere uerbum auditum. Eccleſiaſt. 19. Sagitta infixæ ſemori canis, ſic uerbum in ore ſtulti. In eodem: A facie uerbi parturit fatuus. Parturiens non quieſcit, donèc partum emiferit: nec fatuus, donèc uerbum protulerit.

Obſeruantia circa oratorium.

Quando loquendum.

Circa ſextū, ſcilicet circa tempus loquēdi, attendendum eſt primò illud Prouerb. 15. Sermo opportunus eſt. Et eiufdem 25. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur uerbum in tempore ſuo. Eccleſiaſtici 20. Homo ſapientis tacebit uſque ad tempus. Et eiufdem 28. Ex ore fatui reprobatitur parabola, quia non dicit illam in tempore ſuo. Ambroſius libro de officijs: Sapientis ut eloquatur, multa prius conſiderat: quid dicat, cui dicat, quo in loco & tempore. Iſidorus: Tempore congruo loquere, tempore congruo tace. Non loquaris, niſi in-

terrogatus fueris. Non dicas, priuſquam audias. Eccleſiaſtes tertio: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Hugo de ſancto Victore: Tempus tacendi, tempus loquendi præcedere debet: quia prius per ſilentij tempore tacendi diſcitur, quod poſtea per uerbum tempore loquendi proferatur. Eſt autem notandum, quòd in quinq; temporibus ſuperſedendum eſt à loquendo, ex ſententia eiufdem Hugonis: Primo, quando alter prior loqui cœpit: nē, ſi ſermonem eius uerborum noſtrorum prolatione interruperimus, & eū qui loquitur, & eos qui audiunt, pariter offendamus. Et ideò dicebat Iob 39. ca. Qui me audiebant, expectabant ſententiam meam: & intendebant ad conſilium meum. Secundo tacendum eſt, quādò ad id, ad quod inducere uolumus animos auditorum, præparatos adhuc non eſſe conſideramus. De hoc habemus exemplum Domini, qui cūm Apoſtoloſ ſuos adhuc imbecilles & ad ſublīmioris doctrinæ eruditionem imparatos adſpiceret, ait: Adhuc multa habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare modò, Ioannis 16. Tertio tacendum eſt, propter multiloquium uitandum: quia, ut dicit Salomon, In multiloquio non deſcit peccatum: qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt, Prouerbiorum decimo.

Quarta ratio, quādò ipſi cui locuturi ſumus, nondūm apud noſmetipſos congruam loquēdi formam inuenimus: quia profectò animi auditorum magis offenduntur, ſi ſermo qui ædificare debet, conſuſus & inordinatus proferatur. Et ideò dicitur Eccleſiaſtici quinto: Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo tuo: ſi autē, ſit manus tua ſuper os tuum, nē capiatis in uerbo in diſciplinato. Quinto tacendum eſt, quādò hi qui præſentes habentur, nequaquam tales ſunt, ad quos uerbum debemus facere: ut potè quādò præſentes ſunt magnæ authoritatis aut ſapientia, ſecundū illud Eccleſiaſtici vndecimo: In medio ſeniorum nē adicias loqui. Circa ſeptimum, ſ. modum loquēdi, inſtruit nos Hugo de ſancto Victore, his uerbis: Modus loquendi, in tribus conſtat: hoc eſt, quo geſtu, quo ſono, & qua ſignificatiōe quid dicatur. Diſciplina iubet, ut loquentis ſit modeſtus geſtus & humilis, ſonus demiffus & ſuauiſ, ſignificatiō uerax & dulcis. Modeſtiam debet habere geſtus loquentis, ut nec inordinate, nec impudicè, nec turbulente interloquendo membra moueat, aut aliqua indecenti cōformatione aut tranſmutatione uultus, prolationem ſui ſermonis imminuat. Humilis debet eſſe geſtus loquentis, ut apud auditores gratiam ſermo eiſ inueniat. Sonus loquentis debet eſſe demiffus, nē ſtrepitu & immoderata clamor-

Prius tace re, poſtea loqui.

Quinq; diſtinctiones temporis, quo tacendum eſt.

1.

2.

Exemplū.

3.

4. Maximè obſeruandū

5.

7.

Modus loquendi in tribus conſtat.

moſtate ſua auditores ſuos aut iniuſtè terreat, aut iniuſtè offendat. Vndè de Chriſto loquitur Iſaias 24. Non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur uox eius foris. Seneca: Vox ſit ſine clamore. Suauiſ debet eſſe, nē prolationis aſperitate, tanto ad aures durior uenit & inuocūdiſ. Significatiō, id eſt, ſententia prolationis, debet eſſe uera & dulcis. Hugo de ſancto Victore: Cum ueritate neceſſe eſt ut ſermo loquentis dulcedinem habeat: quia ſepè etiam ueritas auditori amara efficitur: ut ſi ſine ratione, aut ſine dilectione, uel impoſitè, uel impie contra eum proferatur. Eccleſiaſt. 6. Uerbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Et eiufdem 16. Qui ſapientis eſt corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eſt eloquio, maior reperiet. Magis enim proficiūt, qui habent dulcedinem linguæ, quàm qui habent ſapientiam magnam in corde. Et notandū, quòd ſermo noſter debet eſſe purus. Prouerb. 15. Sermo purus pulcherrimus. Purus eſſe debet à falſitate, purus à noxietate proximi & contumelia Dei. Circa tertium principale notandū, quòd quatuor ſunt, quæ multū ualent ad cuſtodiam linguæ. Primum eſt, quòd ante portam oris, barræ ponantur. Secundum eſt, quòd porta oris rarò aperiatur. Tertium eſt, ut porta citò claudatur. Quartum, ut in ea clauis habeatur. Quasi barræ ante portam oris, ſunt firma propoſita declinandi illas perſonas, cum quibus per linguam peccare ſolemus: uel loca, in quibus habemus occaſionem peccandi per linguam: uel tenendi ſilentium in illis horis, in quibus homo faciliùs per linguam labitur, ut eſt hora poſt ſumptionem cibi & potus: & alia ſimilia propoſita ſalubria, ualentia ad cuſtodiam linguæ. De his barris ſiue uerſibus habetur Prouerb. 18. Frater qui iuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma, & iudicia quaſi uerſes uerſibus. Propoſita, ex iudicio rationis facta, ſunt quaſi uerſes uel quaſi barræ. Rarò etiam aperienda eſt porta oris, & citò claudenda. Sapientis: Ad ſummam perfectionē uolo te eſſe breuiloquum, rariſloquum, & ſubmiſſa uoce loquentem. Iacobi primo: Sit omnis homo tardus ad loquēdum, uelox ad audiendum. Seneca: Tardiloquum te eſſe iubeo, & propè erit tibi Deus. Idem: Aures frequētius quàm linguam accomoda. Sicut enim multiloquiū frequenter habet peccatum, ſic breuiloquiū ualeat ad hoc, ut cauatur peccatum. Triplicè clauem debet habere porta oris. Prima feruatur in arca cordis. Secūda, in manu prælati. Tertia, in manu Dei. Clauis cordis eſt neceſſaria, quia locutionem uiri religioſi debet præcedere mentis deliberatio, Hie-

ronymus: Prius ueniat ſermo ad limam, quàm ad linguam. Eccleſiaſtici 5. Nē temerè loquaris. Eccleſiaſtici 4. Noli citus eſſe in lingua tua. Item eiufdem 21. Verba prudentium, ſtatera ponderabuntur. Sapientis habet os in corde, id eſt, in cordis poteſtate & diſpoſitione: ſtultus, cor in ore. In eodem: In ore fatuorum, cor illorum: & in corde ſapientum, os illorum. Secūda clauis, in manu prælati eſt. Vndè religioſus antequam loquatur, à prælato ſuo licentiam debet petere. Qui enim neſciētē aut nolente prælato, ad loquendum portam oris aperit, poſtquam clauē ei tradidit, fractor templi ſpiritualis eſſe uidetur, & quaſi fur faciēdo clauē cōtra clauem. Tertia clauis in manu Dei eſſe dicitur. Quocirca religioſus antequam loquatur, orationem debet ad Deum præmittere, cuius eſt linguam gubernare, ut linguā regat, nē in ea offendat, orans cum propheta: Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam, pſal. 50.

TRACTATVS XL.
De liij. liiij. & liiij. instrumentis:
ubi de multiloquio, & uanis
ſermonibus ac riſu
ſuſtinentur.

Quinquageſimum tertij instrumentum eſt: *Multum loqui nō amare*. De quo Saluator noſter ait Matt. 6. Nolite multū loqui. Et Seneca, ut ſuperius inductum eſt, ait: Tardiloquum te eſſe iubeo, & propè erit tibi Deus. Vbi notandum, quòd à multiloquio cauendum eſt, multiplice ratione. Primo, quia hominē reddit odioſum: Pauciloquum uerò amabilem. Vndè philoſophus quaſitus, quomodò quis hominibus poſſet placere, reſpondit: Si geſſeris optima, & locutus fueris pauca. Eccle. 9. Terribilis eſt in ciuitate ſua homo linguoſus: & temerarius in uerbo ſuo, odibilis erit. Secundo, quia impedit conuerſionē hominis. Iob 11. Nunquid uir uerboſus iuſtificabitur? Tertio, quia dicitur Prouerb. 10. In multiloquio non deſcit peccatū. Et Eccle. 20. dicitur: Qui multis utitur uerbis, lædit animam ſuā. Quarto, quia ſignum eſt ſtultitiæ. Eccle. 10. Stultus uerba multiplicat. Quinto, quia ubi eſt multiloquiū, ibi eſt frequenter egeſtas: ſicut ubi multum eſt de palea, ibi parum eſt de grano. Prou. 19. Qui tantū uerba ſectatur, nihil habebit. Sexto, quia magna uilitas eſt in cauēdo à multiloquio. Eccle. 19. Qui odit loquacitatē, extinguit malitiā. Quinquageſimum quartum instrumentum eſt: *Verba uana aut riſuſ apta, nō loqui*. De quo Apoſtoli inq. 2. Tim. 2. *pphana & uaniloquia deuota*. Vbi nota, qd sunt

Religioſus quom aliud facit uel dicit, neſciēte aut nolente prælato, fur eſt.

Cauendum eſt à multiloquio, multiplice ratione. 1. Dicitur notabile.

Vana verba que sunt. Vt quid sine causa vana loquimini? Secundo vana dicuntur, quae sunt superflua. ad Titum primo: Sunt multi inobedientes, vaniloqui, & seductores. Tertio vana dicuntur, sine ratione prolata. primae ad Timotheum primo: A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium. Verba vero risui apta dicuntur, quae risum mouent siue prouocant, sicut sunt stultiloquia, cachinnationes, scurrilitates, & huiusmodi, quae ab ore religiosi omnino debent esse aliena. Vnde Apostolus ad Ephesios quinto inquit: Non nominetur in vobis (sicut decet sanctos) turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quae ad rem, id est, utilitatem, non pertinet, sed magis gratiarum actio. Quinquagesimum quintum instrumentum est: *risum multum aut excessi-*

Quod non prohibetur risu moderato. Nota, quod non prohibetur risus moderatus: Tum, quia homo naturaliter est risibilis: Tum, quia religiosus debet esse vultu serenus, non turbulentus vel indignabundus: sed prohibetur immoderatus siue excessiuus. Vbi notandum, quod virum religiosum multum decet, vt disciplinam in risu seruet. Quis risus sit reprehensibilis, ostendit Seneca his verbis: Miscebis interdum serijs iocos, sed temperatos, & sine detrimento dignationis & verecundiae. Nam reprehensibilis risus est, si immoderatus, si pueriliter effusus, si muliebriter fractus. Item risus sit sine cachinno. Notandum hic, quod luctus in hac valle lachrymarum debet esse discipulo frequens & multus: risus vero, rarus & modicus. Et hoc triplici ratione: Primò, exéplo Christi. De cuius luctu habetur in multis locis sacrae scripturae, scilicet, Lucae 19. Ioannis 11. & ad Hebraeos 5. De risu vero eius in hac vita praesenti, nuquam legimus. Secundò, quia risus habet maledictionem eius. Lucae 6. Vae vobis qui ridetis. Luctus vero habet eius benedictionem. Matth. 5. Beati qui lugent. Hieron. in episto. ad Heliodorum: Non est transitus de delicijs ad delicias. Locus risus perpetuo compensandus est fletu. Delicatus es, si vis hic gaudere in seculo, & postea regnare cum Christo. Tertio, quia risus immoderatus vacuam reddit animam bonis omnibus. Basilus in hexameron: Iocus siue risus remissam efficit animi, siue negligentem erga Dei praeccepta: nec delicta sua potest ad memoriam reuocare, sed obliuiscitur, nec se instigat ad poenitentiam, & ita paulatim omnibus bonis priuatur. Item Chrysost. super Matth. Nullum habebit accessum compunctionis gemitus, vbi fuerit immoderatus risus ac iocus. Quarto, quia vbi risus immoderatus, ibi nulla grauitas & disciplina esse potest. ideo Hiero-

nymus vbi supra ait: Ridere & ludere, secularibus derelinque: grauitas tua persona decet. Quinto, quia risus excessiuus odibilem facit hominem. Seneca: Odibilem facit hominem risus aut superbus, aut elatus, aut malignus, aut furtiuus, aut alijs malis notatus. Secundò notandum, quod inter risum disciplinatum & indisciplinatum differentia est. Ecclesiastici 21. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Risus indisciplinatus, est velut ebullitio stultitiae. Prouer. 15. Os fatuorum ebullit stultitiam. Est etiam velut sonitus spinarum in igne. Ecclesiast. 7. Sicut sonitus spinarum crepitantium sub olla, sic risus stulti. Risus indisciplinatus aliquandò est inuidiae, aliquandò perfidiae, aliquandò insaniae. De primo dicit Poeta:

Risus abest, nisi que visu fecere dolores. De secundo dicitur Prouerb. 10. Quasi per risum stultus operatur scelus. De tertio dicit Augustinus: Malunt sapientes se habere sanos lugentes, quam phreneticos ridentes.

TRACTATVS XLI.
De instrumentolvi. vbi de utilitate audiendi lectiones sanctas.
Quinquagesimum sextum instrumentum est: *Lectiones sanctas libenter audire.* De quo Hierony. Scripturas diuinas saepius lege, immò lectio sacra de manu tua nunquam deponatur. Dicit autem sanctus pater, *lectiones sanctas* audiendas esse, vt excludat vanas & noxias & inutiles siue damnosas: *libenter* dicit, si cum attentione & desiderio proficiendi, secundum illud Ecclesiastici 3. Auris bona audit cum omni concupiscentia sapientiam. Vbi notandum, quod lectio sacra plurimas habet utilitates: & potissimè duodecim, quae discipulū multum mouere debent ad libeter cum magna cordis concupiscentia ad lectiones sanctas audiendas. Primò quidem valet ad bonorum fructuum productionem. Nam viri deuoti, qui iuxta aquas sapientiae, quae per libros decurrunt, plantati sunt, ferunt multum fructum, quia quandoque bonorum operum, quandoque praedicationis, quandoque doctrinae. Vnde de viro bono dicitur psal. 1. In lege eius meditabitur die ac nocte: & erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructu suum dabit in tempore suo. Secundò valet ad caelestis desiderij inflammationem. Cum enim verba diuina sint quasi ignis, sicut dicitur Hieremiae quinto, cõstat, libros qui sunt pleni diuinae verbis, esse quasi calefactorium humanarum

narum mentium. Sicut ergò in hyeme dura monachi libenter vadunt ad calefactorium, ita viri sancti, frigore huius mundi durante, stant libenter iuxta libros, vt illos legendo & audiendo calefiant in amore caelesti. Grego. Stude, quæso, & quotidie verba creatoris tui meditare, vt mens tua ad caelestia gaudia maioribus desiderijs accedatur. Tertio, valet ad animandum & confirmandum debiles & infirmos, cõtra tentationum bella, per hoc quod in libris sacris narrantur gesta virorum fortium. Et ideo sicut milites mundi audiunt & legunt libenter libros historiarum, in quibus inueniuntur probitates antiquorum militum: ita & milites Christi libenter legunt & audiunt libros sacros, vt ex gestis probatissimorum patrum, quae narrantur in eis, animentur & roorentur. Gregorius: Scriptura narrat gesta sanctorum, & ad imitationem prouocat corda infirmorum, dumque illorum victicia commemorat, contra vitiõrum praelia, debilia nostra confortat. Quarto, valet ad cauedum demonum insidias. Est enim sacra lectio sicut alueus, per quem fluit aqua, in qua solent resulare imagines auium rapacium: & ideo viri sancti libenter legunt in libris sanctis, vt intuentes in eis fallacias demonum melius caueant. Cantic. quinto: Oculi eius, scilicet viri sancti, sicut columbae super riuos aquarum, quae residunt super fluentia plenissima. Glo. Solent columbae iuxta fluentia residere, vt volantium auium in aqua vmbra videant, & sic vngues vitant: sic sancti in scripturis fraudes demonum prospiciunt, & ex deceptione quam attendunt, quasi ex vmbra hostem cognoscunt & fugiunt. Quinto, valet ad sui cognitionem. Est enim scriptura sacra quasi speculum, in quo cognoscit quis semetipsum. Et ideo sicut dominae magnae quotidie se respiciunt in speculis, sic & sancti in scripturis. Gregorius: Scriptura sancta oculis mentis quasi speculum quoddam opponitur, & interior nostra facies in ipsa videtur. Ibi foeda nostra & pulchra nostra cognoscimus: ibi sentimus, quantum proficimus, & à profectu quantum longè distamus. Sexto, valet ad commorandum cum Deo. Nam in lectione auditur Deus loquens. Ambrosius: Christum alloquimur, dum oramus: ipsum audimus, cum diuina oracula legimus: & videtur, quia videmus nunc ipsum per speculum scripturarum, primae Corinthiorum decimotertio. Et Isidorus: Qui vult cum DEO esse, frequenter oret & legat. Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cum vero legimus, nobiscum loquitur. Et in Vitis patrum legitur de fratre, qui ait: Surgite,

Differentia boni risus & mali.

Cõparatio.

Sacra lectio est quasi alueus.

Duodecim utilitates sanctae lectionis.

Quo lectio.

Exemplum

Diuini libri sunt quasi quoddam calefactorium.

ofculamini monachos, sancta enim sunt ora eorum, & saepe loquuntur cum Deo. Et ideo viri sancti libenter morantur iuxta libros, vbi sunt cum Deo. Septimò, valet ad animae refectiõnem. Sunt enim diuini libri, quasi loca pascualia vberissima. Psal. In loco pascuae ibi me collocauit. Glo. Intelligetia diuini sermonis. Et ideo deuotae animae libenter in eis morantur, sicut animalia in locis pascualibus. Isidorus: Scripturarum altitudo motes pascuae sunt, ad quos cum quisque iustorum conscenderit, pascuae indeficientis refectiõne inuenisse se gaudet. Octauo, valet ad salutaria remedia. Diuina enim scriptura, est quasi apotheca specierum salutarium & odoriferarum. Et ideo sapientes libenter ad eam recurrunt pro salute & recreatione. Ambrosius: Sacra scriptura salutem suggerit: vitae odorem fragrat, vt suauitatem legens capiat, non precipitij crimen incurrat. Nonò, valet ad consolationem in tribulatione. Sunt enim in libris sanctis multae consolationes pro bonis. Machab. 12. Habentes solatio libros sanctos in manibus nostris. Et ideo sancti viri, cum frequenter tribulationes in hoc mundo patiuntur, recurrunt ad libros frequenter quasi ad solatium. Gregorius: Ad consolationem vestram sacra scriptura praeparata est. Tanto ergò debemus magis legere, quanto nos conspicimus sub tribulationu fasce lassari. Decimò, valet ad vires animae replendas. Libri enim aliarum scientiarum licet illuminent intellectum, non tamen accendunt affectum. Diuini vero libri vtrunque faciunt. Isidorus: Geminum confert donum lectio scripturarum sacrarum: siue quod intellectum mentis erudit, siue quod à mundi vanitatibus abstractum hominem, ad amorem Dei perducit. Vnde decimò, valet ad necessaria in vita praesentis peregrinationis cognoscenda, & prudenter prosequenda. Omnia enim haec docet lectio sancta. Isidorus: Lectio docet, quid caueas: lectio ostendit, quò tendas: lectio ne sensus augetur & intellectus. Duodecimò, valet ad carnalia desideria refrenanda. Hieronymus: Ama sacras lectiones, & carnis delicias non amabis. Praeterea notandum, quod ex hoc, quod sanctus pater ait, lectiones sanctas libenter esse audiendas, non est intelligendum, voluisse omnino excludere, quin monachi possint alias artes siue scientias ad intelligentiam sacrae scripturae conducentes siue manucentes legere: sicut sunt Grammatica, Logica, Rhetorica, & Philosophia. Omnes enim huiusmodi scientiae, ex ordine & intentione huiusmodi, possunt dici sanctae.

Libri, sunt pascualia. Psal. 22.

Scriptura est quasi apotheca.

10. Diuinorum librorum ad alios commendatio.

Quo lectio.

11. Quis lectio. exterarum scientiarum sancta dicitur.

12.

TRA-

TRACTATUS XLII. De instrumento lviij. in quod utilitate orationis.

Quinquagesimumseptimum instrumentum est: Orationi frequenter incumbere. Post exhortationem lectionis sacrarum literarum, subdit exhortationem orationis. Et merito: quia cum, teste Ioanne Damasceno, oratio sit ascensus mentis in Deum: oratio proculdubio dispositio maxima est ad lectionem. debet enim oratio lectionem praeuenire. Iaco. 1. Si quis indiget sapientia, postulet à Deo. Augustinus: Oratione solvantur dubia melius, quam inquisitione. Hortatur ergo merito sanctus pater discipulum suum frequenter orare. Vnde addit, frequenter: Tum, quia multum valet deprecatio iusti assidua, Iaco. ultimo. Tum, quia miles non debet scutum orationis deponere, dum bellum durat. Bellum autem durat, dum durat vita praesens. Militia enim est vita hominis super terram, Iob septimo. Item dum durat periculum, necessarium est Dei adiutorium: & ideo in oratione est inuocandum. Dum durat miseria, inuocanda est Dei misericordia. Vnde Apostolus 1. ad Theff. 5. Sine intermissione orate.

Affidua debet esse oratio.

Oratio valet ad multum.

Exod. 32.

Figura de virtute orationis.

- 1. Circa orationem in presenti loco notandum, quod oratio ad multa valet, propter quae merito frequenter est incumbendum illi, ut ait sanctus pater. Primò enim placat Deum. Exodi 32. Moyses orabat, dicens, &c. sequitur: Placatusque est Dominus. Augustinus: Magna est virtus purae orationis, quae quasi quaedam persona ad Deum intrat, & mandatum peragit: quod caro peruenire nequit. Item Hieronymus: Oratione Deum lenit, lachrymas cogit: haec mitigat, illa pungit. Item super Ezechielem libro 10. Sicut hosti murus opponitur, & aduersario ex aduerso venienti occurritur, ita Dei sententia sanctorum precibus frangitur. Vnde Moyse dicitur: Dimitte me, ut irascatur furor meus contra populum istum. Secundò, peccatorum veniam impetrat. 2. Reg. 12. Dauid postquam orauit, audiuit: Dominus abstulit peccatum tuum à te. Et Matt. 18. Serue nequa, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Tertiò, tentationis impetum sedat. In cuius figura dicitur Num. 2. Orauit Moyses, & absorptus est ignis. Et Lucae 22. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Isidorus. Hoc est remedium ei qui vitiorum tentamentis aestuat, ut quoties quolibet tangitur vitio, toties se ad orationem subdat: quia frequens oratio, vitiorum pugnationem extinguit. Quartò, oratio sanat morbos spirituales

animae. Iacobi ultimo: Infirmatur quis ex vobis? Inducat presbyteros ecclesiae, & orat super eum: & si in peccatis fuerit, dimittetur ei. Hierony. Ieiunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis. Quintò, valet ad curationem infirmitatum corporalium. Ecclesiastici 18. Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Deum, & ipse curabit te. Iacobi ultimo: Oratio fidei sanabit infirmum. Sextò, vitam prolongat. Isa. 38. dictum est regi Ezechiae: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas: & ecce ego adijci super dies tuos quindecim annos. Septimò, valet ad effugandum daemones. Tobiae sexto legitur, quod per orationem fugatus est daemon ab uxore Tobiae iunioris. Item Matthaei 17. & Mar. 9. Hoc genus daemoniorum non eicitur, nisi oratione & ieiunio. Legitur in Vitis patrum, quod per orationem vnus, impeditus est vnus demon per magnu tempus, (quem Iulianus in Persidem mittebat) ne transiret. Octauò, valet ad victoriam habendam de hostibus. Exo. decimo septimo: Cum leuaret manus Moyses, vincebat Israel. Iudith 4. Memores estote Moyse serui Dei, qui Amalech non ferro pugnando, sed precibus sanctis deiecit. Glo. super lib. Num. Plus valet vnus sanctus oratio, quam innumeri peccatores praesidio. Oratio sancti caelum penetrat: quomodo in terris hostes non vincat? August. super Apoca. homil. 10. Quoties persecutiones irrogantur Ecclesiae, sanctorum orationibus aut mouentur, aut temperantur. Nonò, oratio liberat in periculis tribulationum. Psalm. Ad Dominum, cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Et Ambros. Bonum scutum oratio, quo omnia aduersarii spicula repelluntur. Vnde Psalm. Inimici mei detrahebant mihi, ego autem orabam. Chrysost. de reparatione lapsi: Oratio Ecclesiastica & continua soluit Petrum à vinculis, & Pauli dilatauit praedicationis fiduciam. Oratio caminum ignis extinxit, Oratio conclusit orationem, Oratio sterilem fecundauit, Oratio Cornelij caelos penetrauit, Oratio publicanum iustificauit. Haec Chrysostom.

Exemplum

9.

Vltimum in necessitate refugium.

10.

Pulchra orationis definitio.

illu.

illuminatae mentis ad seruiendum Deo, quandiu licet. Item Effrem in libro de luctaminibus seculi: Orationes sanctae & purae, confabulationes & colloquia Dei sunt: & magna exultatione ad Dominum in caelum ascendunt. Angeli & archangeli cum gaudio eis occurrunt, & suscipientes eas, vsque ad thronum gloriae Dei sancti perducunt. Duodecimò, oratio totam curiam caelestem quasi quadam redolentia delectat. Apoc. 5. Habentes phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum. Chrysostomus super Matthaeum: Sicut thymiana bene confectum, delectat hominem odorantem: sic oratio iusti suavis est ante Deum. Vis autem scire dignitatem eius? Deum vt de ore processerit, suscipiunt eam angeli manibus suis, & offerunt ante Deum.

Magna orationis commendatio.

TRACTATUS XLIII. De lviij. instrumento: vbi de poenitentia.

Quinquagesimum octauum instrumentum est: Mala sua praeterita cum lachrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, & de ipsis malis deestere emendare. Merito sanctus pater inter instrumenta bonorum operum, poenitentiam annumerat. Tum quia post lapsum est vnica via perueniendi ad Deum. Augustinus in homilia de Poenitentia: Nullus hominum transit ad Christum, ut incipiat esse quod non erat, nisi per poenitentiam. Vnde secunda tabula est post naufragium in mari magno huius seculi, ut dicit Hieronymus. Quarè Lucae 13. dicit Saluator: Si poenitentiam non egeritis, simul omnes peribitis. Tum secundo, quia poenitentia ad regnum conducit caelorum. Matth. 3. Poenitentiam agite: appropinquabit regnum caelorum. Chrysost. in sermone de Poenitentia: O poenitentia, quae peccata, Deo miserante, relaxas: paradysum referas, contritum fanas, tristem exhilaras, vitam de interitu reuocas, statum restauras, honorem renouas, fiduciam reformas, & gratiam abundantiorè recuperas. Est autem hic notandum, quod sanctus pater Benedictus septem conditiones tangit in hoc instrumento, quas necessario poenitentia utilis & fructuosa debet habere. Prima est, quod sit integra, quod notatur, cum ait, mala. In hac enim generalitate cunctae includuntur species peccatorum: de quibus omnibus poenitere necessè est. Impossibile quidem est, vnum remitti sine alio. Augustinus lib. de Poenitentia: Sunt plures, quos poenitet peccasse, sed non omnino: reseruantes sibi quaedam, in quibus delectentur; non animaduertentes Domi-

Poenitentia merito annumeratur inter bonorum operum instrumenta.

Poenitentia laus.

Sanctus pater Benedictus septem poenitentiae necessarias conditiones ponit.

1.

num simul mutum & surdum à demonibus liberasse: per hoc docens, nunquam nos nisi de omnibus sanari. Et ideo Ezech. 18. dicitur: Conuertimini, & poenitentiam agite ab omnibus iniquitatibus vestris.

Secunda est, quod sit humilis & accusatoria: quod notatur, cum dicitur, sua. Debet enim penitus propria peccata, non aliena, confiteri: & sibi ipsi, & non alteri, illa ascribendo, secundum illud psal. 31. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. Et 2. Reg. 24. Ego sum qui peccaui, ego sum qui inique egi. Et Pro. 18. Iustus prior accusator est sui. Tertia est, quod sit dolorosa: quod notatur, cum dicitur: cum lachrymis vel gemitu. Poenitentia autè vera, ut ait Ambrosius, est dolor cordis, & amaritudo animae pro malis quae quisque commisit. Hinc propheta ait Psalm. 6. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Merito habendus est magnus dolor & gemitus cordis de peccato commisso: Tum, propter offensam diuinae maiestatis celsitudinem: Tum, ob impiam abusionem beneficiorum Dei: Tum, ob damnosam separationem à Deo: Tum, ob ignominiosam captiuitatem sub demonibus: Tum, propter peccatorum vilitatem: quae omnia concurrunt in peccato mortali. Quarè Hiero. 6. dicitur: Filia populi mei, accingere cilicio, & conspergere cinere. Glo. Docet ut conuertantur ad poenitentiam. Iustum fac tibi vnigeniti: hoc dicit ad designandum magnitudinem doloris, qui habendus est pro peccato commisso: quia (vt ait Glo.) nihil amplius dolemus, quam vnigenitum vel solum perdere filium. Considerandum, quod notanter inquit sanctus pater, cum lachrymis vel gemitu confessionem faciendam esse peccatorum: quia non semper excuti possunt lachrymae corporales. Sufficit autem ad poenitentiam ipse gemitus cordis. Augustinus in lib. de Poenitentia: Rectè poenitens, quicquid post purificationem contraxit fordidum, oportet ut abluat saltem lachrymis mentis. Quarta est, ut sit continua: quod notatur, cum dicitur, quotidie. De quo August. lib. de Poenitentia: Dolor in poenitentia quotidie custodiatur. Item: Quid restat nobis, nisi dolere in vita? Vbi enim dolor finitur, deficit poenitentia. Bernar. in serm. de Poenitent. Verus poenitens, semper est in labore & dolore: dolet de praeteritis, laborat de futuris cauendis. Vera siquidè poenitentia est, sine intermissione temporis de peccatis dolere: sic plangere commissa, ne committat plangenda. Vnde dicebat abbas Felix, ut habetur in Vitis patrum: Sicut vmbra corporis circiferimus, nitentia.

- 2.
- 3.

Poenitentia vera.

Merito dicitur de peccato, propter multa.

Necessariae sunt ad poenitentiam lachrymae saltem cordis.

4.

Exemplum de continuo dolore poenitentiae.

R. Sic

Poenitere contingit dupliciter.

fic compunctionem debemus circumferre. Hinc, vt beatus Greg. testatur in Moralibus, mentes fidelium sine amaritudine esse nesciunt. Est tamen notandū, quod poenitere contingit dupliciter: vt dicit sanctus Thomas in tertia parte, q. lxxxiiij. art. 9. videlicet, secundū actum, & secundū habitum. Actū quidem impossibile est, quod homo continuē poeniteat: quia necesse est, quod actus poenitētis, siue interior, siue exterior, interpoletur, ad minus fomno & alijs, quæ ad necessitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur poenitere, secundū habitum. Et sic oportet, quod homo continuē poeniteat. Et quantum ad hoc, quod homo nunquā aliquid contrarium faciat poenitentia, per quod habitualis dispositio poenitentis tollatur: & quantum ad hoc, quod debet in proposito gerere, quod semper peccata præterita displiceant. Quinta cōditio est, vt sit satisfactoria: quod notatur, cum dicitur, in oratione. Oratio autē, vna est pars satisfactoria. A it enim B. August. super psal. 42. Hęc est enim, inquit, iustitia hominis in hac vita: oratio, ieiunium, & obedientia. Vis orationem volare ad cælum? Fac ei duas alas, ieiunium & elemosynam. Debet autē poenitens satisfacere de commissis. Nam, vt ait Isidorus libro etymologiariū: Poenitentia est appellata, quasi punientia: eō quod homo in se poenitendo punit, quod malē admisit. Et Augustinus in quadam epistola: Hoc est opus poenitentis, vt id mali quod fecit, impunitū esse nō sinat. Ioelis 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Et sequitur: Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Luca 3. Facite dignos fructus poenitentia. vbi Glo. interlinearis dicit, id est, vindictam pro qualitate culpæ.

Etymologia poenitentia.

Poenitentia rectē ordinata.

Homil. 34. in Euange.

Greg. ibid. & libro 9. epist. 39. lib. 2. ca. 16.

5.

7.

men peccare non desinunt. Sed irrisor est, non poenitens, qui adhuc agit, propter quod poeniter: nec videtur Deum poscere subditus, sed subannare superbus. Canis reuerfus ad vomitum, est peccator rediens ad peccatum. Bernardus in sermone de Poenitentia: Si ergo vis verus poenitens esse, cessa à peccato. Noli amplius peccare, quia inanis est poenitentia, quam sequens coinquinat culpa.

Inanis poenitentia.

TRACTATVS XLIIII. De lvij. & lix. instrumentis: vbi de non perficiendis desiderijs carnalibus, & de odienda propria voluntate.

Quinquagesimum nonū instrumentum est: Desideria carnis non perficere. Vt ait Cassiodorus, desideria carnis, sunt delectationes, quas caro suggerit. Augustin. libro de Symbolo: Ad desideria carnis pertinent illecebræ voluptates. Talia non sunt perficienda, vt ait sanctus pater, id est, consensu voluntatis opere adimplenda: quod hortatur Apostolus ad Roman. 13. dicens: Curā carnis nē feceritis in desiderijs: Glo. illicitis. Et ad Galat. 5. inquit: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

Desideria carnis.

Impossibile est non habere desideria mala, sed perficienda non sunt. Rom. 6.

1. Pet. 2.

Desideria carnis militant aduersus animam multipliciter. 1.

2.

Vbi notandum, vt ait Glo. quod non ait, non habueritis: quia non habere desideria carnis, non poterant: sed inquit, non perficietis, id est, non opera eorum consensu voluntatis implebitis. Vndē Augustinus de verbis Apostoli super illud, Non regnet peccatum &c. inquit, Non dicit, Noli habere desideria mala. Quomodo enim in hac carne mortali, vbi caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, non habes desideria mala? Illud ergo fac, vt non regnet peccatum in tuo mortali corpore ad obediendum desiderijs eius: & si sunt desideria, non eis obediatur, nē iniquitas dominetur. Causam autem, quare desideria carnis perficienda nō sunt, Apostolus Petrus assignat, dicens: Charissimi, obsecro, vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam, id est, continuē pugnant. Quia caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, ad Gal. 5. Vbi notandum, quod desideria carnis militant aduersus animam multipliciter. Primò, contra bonum naturæ: & hoc, quātum ad intellectū, quia venter pinguis sensum hebetē facit. Eccl. 2. Proposui à vino abstrahere carnem meam, vt animum transferam ad sapientiam. Glo. Ebrietas animi vigorē mutat. Secundò, quantum ad

3.

4.

Quæ sit propria voluntas odio habenda.

Serm. 3. de resurrect. Domini.

Quatuor rationibus odienda est propria voluntas. 1.

Magna propriæ voluntatis execratio. 2.

2.

ad effectum, quia quasi in naturā pecoris, hominem vertunt per assimilationem. Psal. 48. Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Tertio militant contra bonum gratiæ: quia qui in carne sunt, Deo placere non possunt, ad Romanos 8. id est, Qui post concupiscentias carnis eunt, & carnis voluptatibus delectantur, Deo placere non possunt. Quarto militant contra bonum gloriæ, quia ducunt ad æternam mortem. Isa. vigesimo quarto: Amara est potio bibentibus illam. Dicit enim potio desideriorum carnalium, ad sempiternam amaritudinem. Dicit beatus Gregorius: Quid infanlius, quàm pro momentanea delectatione æternis se poenis obligare? Optimè ergo consulit sanctus pater discipulo suo, vt carnis desideria non perficiat. Quinquagesimum nonum instrumentum est: Voluntatem propriam odire. Propria voluntas odio habenda, dicitur singularis aut priuata, quam nec lex Dei approbat, nec patrum autoritate firmatur. Vndē Bernardus in sermone de lepra: Voluntatem dico propriam, quæ non est communis cum Deo & hominibus, sed nostra tantum, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum, sed propter nos ipsos facimus, non intendentes placere Deo, & prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs motibus animorum. Talem propriam voluntatem odire meritò sanctus pater discipulum suum docet. Vbi notandum est, quod quatuor rationibus propria voluntas est odienda. Prima est, quia est inimica Deo. Bernardus in sermone prædicto: Hęc enim aduersus Deum inimicitias exercet, & guerram crudelissimam. Et paulò post: Porrò voluntas propria, quæ furore Dominum maiestatis impugnet, audiant & timeant serui propriæ voluntatis: Primò subtrahit semetipsum, & subducit eius dominatum, cui tanquam auctori seruire iure debuerat, dum efficitur sua. Sed addit adhuc: Et quantum in se est, omnia quoque quæ Dei sunt, tollit & diripit. Quem enim modum imponit sibi humana cupiditas? Dico fidutialiter: nemini qui sit in propria voluntate, posset mundus vniuersus sufficere. Ipsum autē etiam, quantum in ipsa est, Deum perimit voluntas propria. Omnino enim vellet Deū peccata sua aut vindicare nō posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eum non esse Deum: quæ, quantum in ipsa est, vult eum aut impotentem, aut iniustum esse, aut insipientem. Hęc Bernardus. Hierony. in epistola: Tantum virtuti adijcias, quantum propriæ voluntati subtraxeris. Propria voluntas Deū impugnat, & aduersus eū extollitur. Ipsa est, quæ paradisum expoliat, infernū dicit. Secunda ratio,

quia omnia bona opera priuat precio & virtute sua, & meritum euacuat. Bern. super Cant. Grande malū propria voluntas, qua fit, vt bona tua, tibi bona non sint. Et enim si in die ieiunij mei inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit spūs, nec sapit illi ieiunium meū, quod non liliū obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis sapit. Ego autē nō solum de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremò de omni obseruatiā monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eo, & non obediētia magistri sui, id ipsum sentio: minimè prorsus obseruantias illas, (et si bonas in se) tamen inter virtutes censuerim deputandas. Tertia ratio, quia est contraria perfectioni religionis. Eusebius in epistola: Illum diem tantum te benè vixisse puta, in quo voluntatē propriam abnegasti, & desiderijs tuis restitisti. Quarta ratio, quia sicut ex cōmuni voluntate multa bona sequuntur, ita ex propria vniuersa mala & scādala oriuntur. Bernar. in sermone Paschæ: Volūtātē qdem propriā dimittētes, nihil amittimus, immò & lucratur plurimum, commutantes illā in melius, vt cōmunis fiat, quæ propria fuit. Porrò communis voluntas, charitas est. Via peccatorū est propria voluntas, quæ est superbia, ex qua omnia mala, sicut ex cōmuni sunt bona. Vndē enim sunt scādala, nisi qd propriā sequimur voluntatē? Bernar. super Cant. Sicut propria voluntas Dei, fons & origo est totius boni: ita propria voluntas hominis, totius mali est exordiū. Anselmus libro de similitudinibus: Propria voluntas, est velut regina adultera, quæ se cuidam regi adultero coniunxit, id est, diabolo, ex quo tres filios genuit, scilicet delectationē, curiositatē, & exaltationē. Ex his verò tot alij filij & nepotes sunt geniti, vt numerari nō possit eorū exercitus. Ex delectatione nāq; nascitur luxuria, adulteriū, fornicatio, vētris ingluuiēs, immunditia, ebrietas, & alia huiusmodi: Ex curiositate, inquietudo, susurratio, detractio, & huiusmodi: Ex exaltatione verò, inanis gloria, inuidia, tristitia, auaritia, & alia huiusmodi. Quinta ratio est, quia est crudelis & duræ conditionis. Bernardus: Nullum aliud onus grauius ipsi homini, quàm propria voluntas. Quis enim tam nequā dominus, quis adeo crudelis tyrannus, qui non multo amplius subiecto sibi serulo parcat, quàm hominis ipsius propria voluntas? Nunquàm quiescere, nunquàm sub ea pausare licet. Quo te amplius ad obediendum sibi nouerit fatigari, eo amplius irget: quo magis instigat, eo grauius onerat, tanquam crudelis absque pietate & sine misericordia.

Serm. 71.

In omni etiam bono opere ascribitur non inter virtutes, quod propria voluntate monachus facit. 3.

Serm. 2. de resurrect. Domini.

Similitudo de propria voluntate, & eius fructibus. 4.

5.

Nihil durius propria voluntate. 5.

TRACTATUS XLV.

De lx. & lxj. instrumentis: vbi, quod obediendum sit etiam malis Prelatis: & de iactantia fugienda.

S Exagesimum instrumentum artis spiritualis, est: *Præceptis abbatis in omnibus obedire: etiam si ipse aliter (quod absit) agat: memor illius Domini præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.* Quia per obedientiam propria voluntas mactatur, ut ait B. Greg. recte sanctus pater post odium propriæ voluntatis, de obedientia subiungit, dicens, Obediendum esse præceptis abbatis in omnibus, ad Col. 3. Filij, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est Domino. Glosa: Placet Deo, si per omnia obeditis: ita tamen, si in Domino obeditis. Vbi notandum, quod sicut actiones naturales procedunt ex potentij naturalibus, ita etiam operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in rebus naturalibus, vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones, per excellentiam naturalis virtutis collatæ diuinitus. Vnde etiam oportet in rebus humanis, quod superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi authoritatis diuinitus ordinatæ. Mouere autem per rationem & voluntatem, est præcipere. Et ideo, sicut ex ipso ordine naturali diuinitus instituto, inferiora in rebus naturalibus necesse habent subdij motioni superiorum: ita etiam in rebus humanis, ex ordine iuris naturalis & diuini, tenentur inferiores suis superioribus obedire. Quare dicit Apostolus ad Heb. 13. Obedite prelati vestris, & subiaccete illis. Sunt autem circa hoc instrumentum notanda tria. Primo, de his, quæ obedientiam iuuant. Secundo, de his quæ aduerfantur obedientiæ. Tertio, de partibus obedientiæ. Circa primum notandum, quod quinque sunt quæ solent valere ad hoc, quod aliquid sit magis tractabile vel flexibile: & similia his, valent ad hoc, quod cor alicuius sit magis obediens. Primum est, separatio rei ab aliqua re minus flexibili, cui adhærebit: vt patet in corio adhærenti ligno, quod flecti nõ potest, nisi à ligno separetur. sic oportet ad hoc, quod aliquis perfecte obediens fiat, vt voluntatem suam separet ab omni re temporalis, & etiam recolligat, vt habeat eam paratam, quando mandatum superioris venerit, secundum illud Prophetæ in psalm. Paratus sum, & non sum turbatus. Item: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Bernardus: Paratum ad sublimia, paratum ad vniuersa quæcunque præ-

Pulchra ratio, quod superiores sint, quibus obedire debemus.

Quinque faciunt aliquid tractabile: & similiter obediendum.

Psal. 118. Psal. 56.

ceperis. Augustinus: Verus obediens mandatum non procrastinat, sed parat aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri: & sic totum intra se colligit, vt mandatum peragat imperantis. Vt Abram magis obediens esset Deo, Dominus voluit eum separari ab omni re temporalis, dans ei tria præcepta. Quorum primo voluit eum separare ab his, à quibus ortum duxerat, Genesis 12. Egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui. Secundo, à seipso, quantum ad carnalia desideria, Genesis 17. Circuncidetur ex vobis omne masculinum. Circuncisio in carne facta, monebat ad ressecationem desideriorum superiorum carnalium: ideo fiebat in membro, in quo maxime concupiscentia sæuit. Tertio, ab eo, quod ortum duxerat ab ipso. Genesis 22. Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac, &c. Secundum, valens ad tractabilitatem, est exilitas, vt patet in virga, quæ propter exilitatem flexibilis est: etiam ferrum si sit tenue vel exile, flecti potest: sic exilitas humilitatis, multum valet ad obedientiam. Ideo Apostolus loquens de obedientia Christi, præmittit de eius humilitate, dicens: Humiliauit semetipsum, & cætera, Philip. 2. August. 13. lib. de ciuitate Dei: Obedientia nisi humiliu esse nõ potest. Cui humilitas sit sensus propriæ vacuitatis, humilis habet vnde sensum alienu recipiat, tanquam qui vacuus est à suo. Et qui sensum alienum recipit, nisi sit aperte malus, recipit alienam voluntatem, & sic fit obediens. Superbus prius exibat de sensu suo, quam recipiat sensum alienum, vel alienam voluntatem, & fiat verè obediens. Prou. 26. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Cibus, in quo nimis est de sale, quasi perditus est: facilius sal cibo additur, quam subtrahitur: sic ille, in quo proprius sensus nimis abundat, non est aptus religioni. Vnde facilius homo simplex religiosus efficitur, quam homo stultus. Tertium, est alicuius liquoris admixtio: vt pellis dura vngitur, vt fit tractabilior, & terræ duræ aqua miscetur. Similiter vnctio gratiæ necessaria est, vt cor magis tractabile fiat: ideo qui in religione est, frequenter Deo debet supplicare in oratione, vt obediendi ei gratiam tribuat: & prælato suo gratiam iniungendi ei id, quod magis Deo placet, inspiraret. Augustinus libro Confessionum: Domine, continentiam iubes? da quod iubes, & iube quod vis. A simili debet dicere religiosus Deo: Obedientiam iubes? da quod iubes, & iube quod vis. Quartum, est calefactio, vt patet in cera, quæ calefacta, tractabilior est: & in metallis quæ ad ignem liquefacta formã rei, cui in funduntur, facili-

Veri obediens est. ditiones.

Tangit rationem de circuncisio.

Humilitas multum valet ad obedientiam.

Nimis sapiens, non est aptus religioni.

4.

lius recipiunt: sic accendendum est cor hominis ad obediendum, ostensione beneficiorum iam acceptorum, generalium & specialium. Item ostensione beneficiorum promissorum. Accendendus est in super ignis diuini amoris in corde viri religiosi, maxime à cõsideratione diuini amoris, quem Christus habuit ad nos, quando pro nobis factus est obediens vsq; ad mortem crucis, qui dicit Luc. 12. Ignè veni mittere in terram: & quid volo nisi vt ardeat? Cogitanda autem sæpenumerò hæc dignatio summa: dignatio, qua Dei filius pro nobis obedire voluit patri vsque ad mortem crucis: vt confundatur omnis arrogans & rebellis, qui etiam in leuibus, quæ ei ex parte Dei iniunguntur, obedire recusat. Valet etiam ad hanc obedientiæ accensionem cõsideratio culparum commissarum & pœnarum, quæ ex his debentur. Bernardus: O si cognouisses, quàm multa & quàm multis debes, videres quod nihil est, quod facis. Primo debes Christo totam vitam tuam, quia ipse pro tua posuit suam. Secundo exigis fructus dignos pœnitentiæ, & recogitè omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Quod si tertiu debitorum ostendam, qui eum vendicet sibi: puto quod desideres gloriã, quam oculus non vidit &c. Nonne ad hoc emendum totum te, & quicquid poteris, dare oportebit? Et cū omnia compleueris, non sunt condignæ passionis huius temporis ad futurã gloriã, quæ reuelabitur in nobis. Quarto conditori debes quod es, à quo totum habes: qui te fecit, & bene fecit: & cuncta ministrat, cui horum proponis reddere quod debes? Itè valet ad accendendum cor ad obediendum, misera seruitus, in qua remanet qui nõ proficit: & libertas atque consolatio, ad quæ peruenit qui proficit. Prouerb. 12. Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Hostes hominis remissi, quotidie aliquid acquirunt super eum, & sic in duram seruitutem eum ponunt. Homo remissus semper habet pugnam, & nunquam victoriam, nec promissam vincenti lætitiã. Apocal. 2. Vincenti dabo manna absconditum. Quintum, est assuefactio: exemplo equi durioris, qui assuefactionibus freni & circunvolutionibus eius flexibilis efficitur ad voluntatem sefforis. Prouerb. 21. Equus paratur ad diem belli: Dominus autè tribuet salutem. Equus, est religiosus: cui nisi obedientiæ frenum impostum sit, factus indomitus, in præcipitium damnationis iturus est. Quare in Vitis Patrum Antonius præcipiebat Paulo Simplici eremite fuere & disuere vestes, & sportulas texere & postea frangere, volens voluntatem ipsius flexibilem & obe-

Phil. 2.

Quomodo nihil sit, quicquid facimus.

Rom. 8.

5.

Religiosus equo comparatur.

Exemplu.

dientem facere. Circa secundum notandum, quod obedientiæ, proprius sensus & propria voluntas, specialiter aduersantur. Sensus proprius est, qui non est communis, circa quem reprehensibile est, si à socijs non sit suasibilis: reprehensibilis verò est, si non sit subiectus ei qui tenet locum Dei: maxime reprehensibile est, si Deo non sit subiectus. Determinadus est sensus proprius potius respectu superioris, quam respectu inferioris. Sicut enim non dicitur prelatus proprietarius, quantum ad bona temporalia, si non disponat de illis ad voluntatem eius, qui inferior est: sic nec dicitur proprietarius, quantum ad sensum, si sensus eius non sit subiectus sensui inferioris. Proprius sensus, valde periculosus est ei, qui in religione est. Bernardus in sermone: Lepa proprii consilij in religio. eo perniciosior, quo occulta: & quanto plus abundat in homine, tanto sibi sanior esse videtur. Hæc illorum est, qui zelû Dei habent, sed non secundum scientiam: sequentes errorem suum, & obstinati in eo, ita vt nullis velint consilij acquiescere. Hi sunt vnitate diuisores, inimici pacis, charitatis expertes, vnitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis: ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes statuere. Et quæ maior superbia, quam vt vnus homo toti congregationi consilium suum præferat, tanquam ipse solus habeat spiritum Dei? Idolatriæ scelus est, non acquiescere, & quasi peccatum ariolandi. Eccè nunc qui se faciunt religiosos, qui non sunt sicut cæteri hominum, idolatræ & arioli facti sunt. Non debet hominem regere in claustro proprius sensus, qui eum rexit in mundo. Non debet habere eum producere, qui in tot foueas eum precipitauit. Deuteronomij 12. Non facietis ibi, quod nos hîc facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. Proprius sensus, est oculus veteris hominis: oculus, inquam, caligans: sic oculi solent in senibus caligare. Oculus iste est destruendus, sicut & cætera membra veteris hominis. Colof. 3. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Item proprius sensus, est oculus scandalizans, & ideo erudendus. Matth. 5. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum. Sicut equus videns, non est idoneus circuire ad molam: sic qui in religione est, non est aptus volubilitati obedientiæ, nisi oculus proprii sensus ei erutus fuerit. Proprius sensus, est consiliarius infidelis, de quo non est confidendum, eò quod nimis coniunctus sit carni, Ecclesiastici 37. Noli consiliari cum focero tuo. Item iudex est, qui merito suspectus habetur, eò quod in ordinato amore vel timore peruertitur. Bernardus in lib. de cõsideratione: Amor vel odium

Sensus proprius quis sit.

Proprius sensus periculosus est in religio.

Magna superbia.

1. Reg. 17.

Oculus caligandus.

Similitudo

R. 3 veritatis

Præcipua causa in gressus ad religionē.

veritatis iudiciū impedit. Et notandum, quod vna ratio, quare aliquis religionem ingreditur, est hæc, vt Deus ei plenius dominetur. Cūm aliquis vult recuperare castrum amissum, vbi sunt multe portæ, per quas oportet eū intrare, primò oportet eū habere ingressum primæ portæ: quia si non habet eius ingressum, nō habet ingressum secundæ. Prima porta, est sensus: si nō habet Deus sensum hominis, non habet eius volūtate, nec perfectē ei dominatur. Obediētiæ multūm aduersatur propria voluntas. De qua Bernardus: Voluntatem dico propriam, quæ non est communis cum Deo & hominibus, sed nostra tantūm, quādo quod volumus, non ad honorem Dei, vel profectum proximi, sed propter nos ipsos facimus, proprijs satisfaciendo affectibus, hoc in viro religioso, Deo multūm displicet, diabolo multūm placet. Non est mirum, si Deo multūm displicet, cūm dominium suum ei auferat.

Sermo. 3. de refur. Do.

Quare Deo multūm displicet inobediens.

Gregor. de superbo: Quasi à se iugum dominationis cōditoris excutit, cui per inobediētiā subesse cōtemnit. Bernard. Propriæ voluntati recta fronte contraria est charitas, quæ Deus est, aduersus eum exercens inimicitias. Quid enim odit Deus vel punit, nisi propriam voluntatē? Cesset voluntas propria, & infernus non erit. Diabolo multūm placet. Ecclesiastici 18. A volūtate tua auertere. Si pites animę tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Propria voluntas multūm nocet & ei in quo est, & cæteris qui in congregatione sunt. Cæteris nocet scandalizando eos, Bernardus: Vndē scandalā, nisi quod sequendo volūtatem propriā, quod apud nos temerē diffinim⁹, si quo modo prohiberi cōtingat vel impediri, statim in murmur & scandalū prorumpimus? Et in quo est, multipliciter nocet. Primò, Dei beneficia ei subtrahēdo. Gregorius: Dignum est, vt ab eius beneficijs sit quilibet extraneus, qui eius iussionibus non vult esse subiectus. Secundò, meritum eius euacuādo. Isa. 58. Quare ieiunauimus & nō adspexisti? Et subditur: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Bernard, Grandem malum propria voluntas, qua fit, vt bona tua, tibi bona non sint. Item: Non sapit Deo ieiunium, quod non obediētiā sapit, sed vitij propriæ voluntatis. Ego autem non solum de ieiunio, sed de silentio, & de omni obseruantia regulari id ipsum sentio. Tertiò, id ipsum cōfundit. Ose. 10. Confundetur Israel in voluntate sua. Isa. 45. Confundentur omnes qui repugnant ei. In hoc cōfunditur, qui voluntatē propriā in religione sequitur: quia contrariū ei accidit eius quod intendit: quærit alicubi cōsolationē, & ex hoc postea maiorem

Conditioni nocet propria voluntas.

Habenti eā nocet multipliciter propria voluntas.

Serm. 71. in Cantica.

Quomodo cōfunditur, qui propriā voluntatē sequitur.

habet desolationē, vel in remorsione conscientię, vel in punitione poenitentię, vel in infirmitate, quæ quādoquē ex hoc sequitur: qui plūs vult facere voluntatem suam in religione, plūs cogitur facere contra eam. Cūm enim talis nō habeat gratiam illam apud Deum vel homines, quam habet verus obediens, multa non conceduntur sibi, quæ conceduntur verò obediēti. Ionas qui effugere voluit, vt Dei voluntatem non impleret, impleuit eam inuitus. Grego. Ecce Ionam fugitiuum Dei tempestas inuenit, fors ligat, mare suscipit. Et quia authoris voci obedire noluit, remittitur ad locum, quod missus fuerat: suo carcere reus portatur. Quartò, hominem in afflictione ponit. Vndē Saul inobediētiæ malignus spiritus exagitat, 1. Reg. 16. Circa tertium aduertendum, quod cūm dicitur, in omnibus præceptis: quod (vt sanctus Thomas ait in secunda secundę, q. 104. artic. 5.) triplex distinguitur obediētia. Quædam indiscreta: quædam imperfecta, sed sufficiens ad salutem: quædam autem perfecta. Indiscreta autem est, quādo aliquis obedit in illis, quæ diuinę legis regulę contrariantur, quam oportet inuolabilter obseruari, vel etiam quæ contrariantur regulę, quam professus est in his dūtaxat, quæ dispensationi prælati nō subduntur. Et ad hanc obediētiā nullus tenetur: immò quilibet tenetur eam non habere. Quia (vt dicit Grego.) nullus vnquam per obediētiā malum facere debet. Sed quid, si ex mādato abbatis tenetur sequi peccatum aliquod aut scādalum? Superfededūm videtur ab obediētia. Et notificandum esset abbati, siue prælato præcipienti inconuenientia, quæ ex tali obediētia sequeretur. Præsumentum enim est, quod vbi prælato præcipienti nota fuissent, tibi inconuenientia sequi ex mandatis eius, nunquam talia fieri præcepisset. Imperfecta autē obediētia, sed sufficiens ad salutem obediētiā profitētibus, est illa, qua aliquis obedit in his, quæ seruare promissit, & non in alijs. Vndē Bernard⁹ postquam dixerat, de hac obediētia loquens, in libro de præcepto & dispensatione: Nihil ipse prælatus prohibeat horum quę promissit, nec plūs exigat quāam promissit, subiungit: Cæterum subditus huiusmodi obediētiā, quę voti finibus cohibetur, nouerit imperfectam, & ad hanc obediētiā profitentes ex necessitate coguntur. Obediētia verò perfecta est, secundūm quā subditus simpliciter obedit in omnibus, quę nō sunt contraria legi diuinæ, vel regulę quam professus est. Vndē Bernard⁹ ibidem dicit: Perfecta obediētia legem nescit, terminis non arctatur, non continetur professionis angustijs: largiori voluntate fertur in latitu-

Exemplū.

4.

Triplex obediētia.

Obediētia, ad quam nemo tenetur.

Imperfecta obediētia, sufficiens tamen ad salutem.

Perfecta obediētia.

Ad regulā aliquid pertinere dupliciter.

Accipiēda est doctrina etiam mali prælati.

lib. 2. cap. 5. Laus humana nō debet appeti.

for. qui

Epist. 18. Fulcrum de vana hominū laude

titudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontaneo vigore liberalis alacrisque animi, modum nō considerans, in infinitam libertatem extenditur. Ad hanc autem obediētiā nullus tenetur ex debito necessitatis, sed solum ex honestate quadā, sicut tenemur semper amulari charismata meliora. Præterea notandū est, vt idem sanctus Thomas ait, quod ad regulam pertinent aliquid dupliciter: vel directē, vel indirectē. Directē, sicut ea quæ in statutis regulę continentur: vt, non comedere carnes, tenere silentium, & huiusmodi. Indirectē, sicut ea quæ pertinent ad iniuncta obsequia, sine quibus status religionis seruari nō possit: vel etiam quæ pertinent ad pœnam transgressorum, etiam si de eis nulla specialis mētio in regula fiat. Verūm nē aliquis respiciens ad conuersationē abbatis, fortassis contemneret auctoritatem præcipientis: hanc occasionē tollens, subiungit sanctus pater, dicens: Etiam si ipse aliter (quod absit) agat: memor illius Dominici præcepti: Quæ dicitur, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. quod scribitur Matth. 23. Glo. Doctrinam tenete, nō vitam. De quo optimē beatus Chrysostomus in Glo. ita loquitur: Sicut aurum de terra eligitur, & terra relinquitur: sic & auditores doctrinam accipiant, & mores relinquunt. Frequenter enim & de homine malo bona doctrina procedit. Sexagesimum primum instrumentum est: Non velle dici sanctum antequam sit: sed prius esse, vt verius dicatur. Sensus est: Non cupiat discipulus prædicari sanctus, iustus, aut bonus, vt sit inanis glorię cupidus, secundūm illud Apostoli ad Gal. 5. Non efficiamur inanis glorię cupidi, sed tantūm cupiat & studeat bona opera facere, & ita in veritate sanctus esse: vt, supple, si ab alijs contingat eum credi, præsumi, aut prædicari sanctum, non falsē, non mendaciter, sed veraciter talis dicatur. Vndē Augustinus libro de sermone Domini in monte: Laus humana appeti non debet à rectē faciente, sed subsequi debet rectē facientem, vt illi proficiant, qui etiam imitari possunt quod laudant: nō vt hic putet aliquid eos sibi prodesse, quem laudant. Et in libro 83. quæstionum: Qui boni sunt, virtute boni sunt: virtus autem non appetit, quod est in hominū aliorum potestate. Qui ergo imitatur bonos, nullius hominis appetit laudem. Qui malus est, non est dignus laude: immò, vt dicit Gregorius super Ezechielem, Quid prodest quod omnes laudent, cūm conscientia accuset? De vanitate & stultitia appetitis humanæ laudis, Bernardus in quadam epistola ita loquitur: Vanū est, quod nostra plerunq; ignorantia & tacetur quod est, & prædicatur quod non est. Quid ad ista dicemus,

nisi quod vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum? Laudamur mendaciter, delectamur inaniter, vt & vani sint qui laudantur, & mendaces qui laudant. Alij adulantur, & ficti sunt: Alij laudant quod putant, & falsi sunt: Alij vtrorumq; præconijs gloriantur, & vani sunt. Dicebat abbas Pastor, quod si duas res oderit monachus, potest liber esse ab hoc mūdo: carnalē repautionē, & vanam gloriam. Bernardus in epistola: Solus qui verē humilis est, parcat animæ suæ, qui nē putetur quod non est, semper quantum in se est, vult nesciri quod est. Grande reuerā periculum, audire quęquam de se, supra quā sentit in se. Idem in alia epistola: Qui humanas laudes consuevit perfectē contemnerē, cū se laudari percipit de eo, quod in se nouit non esse: nullatenus acquiescēs, illud sibi commemorat. Qui te beatificēs, in errorem te mittunt: cū verò laudari se cōperit de bono, quod se fortē habere cognoscit: nihilominus, quantum in se est, sancto veritatis curat à se iaculum fauoris repellere, dans Deo gloriam, & dicens: Gratia Dei sum id, quod sum.

Duo reddunt nos liberos ab hoc mūdo. Epist. 37.

Epist. 42.

Dicendum quādō laudamur: vel falsē vel verē. Esa. 3.

1. Cor. 15.

TRACTATVS XLVI.

De lxij. instrumento: vbi de ratione multiplici, quare præcepta Dei factis adimplenda sunt.

Sexagesimum secundum instrumentum est: Præcepta Dei factis quotidie adimplere. De quo Ecclesiastici 6. Cogitatum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius assiduus esto. Talis, vt tangit Glo. est, qui cogitationes suas temperat secundūm præcepta Dei, & assiduē legem meditatatur, & opere exequitur. Factis dicit adimplenda præcepta Domini: quia Iaco. 2. dicitur: Non auditor legis, sed factor operis, hic beatus erit. Vbi notandum, quod præcepta Dei sunt adimplenda multiplici ratione. Primò, propter præcipientis dignitatem & reuerentiam. Leuit. 18. Ego Dominus: leges meas custodite. Ecclesiastes vltimo: Deū time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo. Glo. id est, ad hoc factus est omnis homo. Dicit Hieronymus ad Demetriadem: Contemptus cuiuscunq; præcepti, præcipientis iniuria est: quantoq; potētiores sunt domini, tanto serui ad obediētiā proniores sunt. Itē in epistola ad Celatiā: Quid enim vnquam tam superbū, quid verò tam ingratū videri potest, q̄ aduersus eius viuere voluntatē, à quo ipsum viuere acceperis? Secundò, propter præcipiēdi rigorositatē: quia sub pœna perdendī corpus & animam, Deute. 28. Si

Præcepta Dei adimplenda, multiplici ratione.

1.

2.

Si

3. Signum dilectionis.

4.

Quomodo præcepta Dei facilia dicantur.

Signa ratione præceptorum.

5.

Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias mandata eius, veniet super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te: Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, &c. Tertiò, propter præcipientis dilectionem. Signum enim dilectionis & manifestum argumentum, est exhibitio operis, vt dicit Gregor. Ioan. 14. Si diligitis me, mandata mea seruate. Item Ioan. 14. Si quis diligit me, sermones meos seruabit. Quartò, propter præceptorum ipsorum facilitatem. Deut. 30. Mandatum quod ego præcipio tibi hodiè, non est supra te. Et Matth. 11. Iugum meum suauè est, & onus meum leue. Et 1. Ioan. 5. Mandata eius graua non sunt. Præcepta autem dicuntur facilia, si considerentur secundum rationem virtutis. Primò, ex natura hominis, in quantum homo est: quia sic eum honestum sua vi trahit, & sua dignitate allicit. Secundò, ex natura habitus virtutis, qui in modum naturæ est rationi consentaneus, vt dicit Tullius. Tertiò, ex natura charitatis: quia vt dicit Augustin. Labores amantium non sunt difficiles. Item idem libro sententiarum Prosperi: Omne præceptum Dei, leue est amanti. Quartò, ex speciali modo vnionis ad primū principium, scilicet spiritum sanctū: per quam vnionem quodammodo efficitur organū spiritus sancti. Apostolus Ro. 8. Quicumque filij Dei sunt, hi spiritu Dei aguntur. Virtuti autem diuinæ nihil est difficile. Quarè cum dicat beatus Ioan. Chrysost. in homilia: Quāto leuiora sunt præcepta, tanto maius supplicium his qui non obediunt, omni studio curandum est, vt diuina adimpleantur præcepta. Quintò, propter præceptorum ipsorum nobilitatē & oblectamētum suauitatis. Prouer. 6. Mandatū, lucerna est: lex, lux: vt Ecclesiast. 33. Nihil dulcius, quā respicere in mandatis Domini. Sextò, propter adimplendi & obseruandi vtilitatem. Ecclesiast. 8. Qui custodit præcepta, non experietur quicquam mali. Et Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

TRACTATVS XLVII.
De lxiiij. instrumento: vbi de amore castitatis.

Laus castitatis.

Sexagesimum tertium instrumentum artis spiritualis, est: *Castitatem amare*. De hoc Apostolus 1. Timo. 5. Te ipsum castū custodi. Merito amandam proponit castitatem sanctus pater: quoniam, vt ait beatus August. in libro de singularitate clericorum: Singularis castitas sola est munimen inuictum sanctimonie, sanctitatis indicium, abolitio scandalorum, exercitium continentie, vastatio

tota luxurie, claritatis fastigium, & dedecoris præcipitium: quæ dum sibi subtrahit adminicula concupiscentiæ, mortua membra sua cognoscitur baiulare. Sunt autem hæc duo notanda: Primò, de bonis castitatis. Secundò, de medijs quibus conseruatur. Circa primum notandum, quod castitas multa bona confert. Primò quidem, mundū reddit hominem & decorum: sicut luxuria immundū & turpem. Quarè de anima casta dicitur Cant. 2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Bernard. Quid castitate decorus, quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, angelū denique de homine facit? Differunt quidem inter se, homo pudicus & angelus: sed felicitate, non virtute. Secundò, metem liberam reddit & expeditā ab innumeris curis & anxietatibus, quibus coniugio ligati impliciti sunt. 1. Corin. 7. Qui sine vxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Gl. interiori pulchritudine. Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori. Tertiò, facit in homine fundamentum omnium virtutum. Quædammodū enim color albus, dicitur hypostasis omnium colorū: ita castitas omnium virtutum & honorū operū: quia, vt Gregorius dicit, Non est bonum sine castitate. Quartò, amicū Dei facit. Prouer. 20. Qui diligit cordis munditiā, habebit amicū regem. Ifidorus: Continentia hominem Deo proximum facit: vbi ista manserit, ibi & Deus manet. Quintò, reddit hominē amabilem angelis: quia cum omne animal diligit sibi simile, angelū, qui naturaliter casti sunt, familiarius diligunt homines castos. Sextò, reddit hominem commendabilem & laudabilem opinionis. Sapi. 4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est memoria illius. Septimò, ducit ad vitam beatam. Matt. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Circa secundū est notandum, quod decē sunt, quibus castitas conseruatur. Primum, est vera humilitas, per quam nostra fragilitate cognita, ad Deum recurrimus. Sapient. 8. Vidi quod non possum esse cōtinens, nisi Deus det. Secundū, est cibi & potūs sobrietas. Castitas enim, sobrietatis est filia, & nutritur ab ea: sicut econuerso luxuria nutritur a ventris ingluuie. Hierony. Difficile inter epulas seruatur pudicitia. Bernardus: Periclitatur castitas in delicijs. Quarè qui castus esse desiderat, studeat sobrietati: quoniam sine ea non diu est secura. Alanus: Vnguentum est castitas, in qua species quasi aromaticæ sunt, puritas mentis, munditia corporis, modestia in gestu, pudicitia in habitu, abstinentia in cibo, verecundia in verbo. Tertiū, est

Castitas confert multa bona.

1.

Cant. 2.

Epist. 42.

Differentia angeli & hominis pudici.

2.

Castitas est omnium virtutum fundamentum.

4.

5.

6.

Decem quibus castitas conseruatur.

1.

2.

Conditiones hominis casti.

3.

Pulchrū de asperitate vestium.

4.

5.

Triplex continentia.

Vitus precipue custodiendus.

Cohabitatio mulierū vitanda.

Epistola ad Nepotianum.

Formina malum genus.

7.

8.

Tria pariter castitatem.

9.

10.

est vestium asperitas, per quam molliem repellimus. Luc. 7. Qui mollibus vestitur, in domibus regum sunt. Hugo de sancto Victore: Molles mollia quærunt. Bernardus: Memento quod asperior cardo pannū facit leniorem, sic asper habitus carnem facit castiorem. Quartum, est carnis mortificatio, per quam carnales motus restringuntur. 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Quintum, est custodia sensuum. Bernard. Ascenditur ad montē castitatis triplici cōtinentia: membrorum, sensuum, & cogitationū. In prima prohibetur actus, in secunda vitatur ad spectus, in tertia refrenatur affectus. Inter alios sensus maxime custodiendus est visus: quoniam, sicut exempla multa demonstrant, per illum multi passi sunt detrimenta castitatis. Ideo Ecclesiast. 9. dicitur: Noli circumspicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius. Auerte faciem tuam a muliere compta, & ne circumspicias mulierem alienā. Propter speciem mulieris multi perierunt. Sextum, est vitatio & declinatio occasionum, & maxime cauendum est a cohabitatione mulierum, quæ in teralibus est castitati valde periculosa. Hierony. Hospitium tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant: nec sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas: quia nec David sanctior, nec Salomone sapientior esse potes, qui tamen lapsi sunt per mulieres. Item in alia epistola: Fœminarū cum clericis nullo pacto coniuncta permittitur conuersatio. Ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nociuumque genus est formina: cum proximat stipula, incendit ignem: flammigero igne percudit formina: conscientiam perurit habitantis, exuritque fundamenta montium. Ego iudico: si cum viris forminae habitāt, non deerit viscarium diaboli. Septimum, est virilis tentationum resistentia, per quam demonum suggestiones repellimus. 1. Pet. 3. Cui resistite fortes in fide. Octauū, est scripturarum sanctarum meditatio, per quam carnales cogitationes spiritualibus impedimus. Hieron. Ama scientiam diuinarum scripturarum, & carnis vitia non amabis. Quidam in vitis patrū ait: Securitas siue confidentia, taciturnitas & deuota meditatio pariter castitatem. Nonum, est seruens Dei dilectio, per quam in Deo delectamur, & sic voluptates carnis tāquam amarissimas despiciamus: quia gustato spiritu, despicit omnis caro. Psal. 33. Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus. Decimum, est mortis meditatio, & æternarum pœnarum, quæ debentur impijs, consideratio: per quam stultum esse cognoscimus, pro breui voluptate æterna sustinere supplicia. Hiero-

nymus: Facile contemnit omnia, qui se cogitat moriturum.

TRACTATVS XLVIII.
De lxiiij. & lxv. instrumentis: vbi de odio & inuidia fugiendis.

Sexagesimum quartum instrumentum est: *Nullum odire*. De quo Dominus Leuit. 19. præcepit, dicens: Non oderis fratrem tuum in corde tuo. Glo. interli. i. quemlibet hominem. Vbi notandum, quod ad detestationem huius vitij, scilicet odij fraterni, debet discipulus moueri potissime quinque rationibus. Primò, quia odium ad hominem, est vitium diabolicum & serpentinum. Sicut enim Deus a natura posuit inter equos & griffos, canes & lupos odium: sic inter diabolum serpentē & animam. Genes. 3. Inimicitias ponam inter te & mulierem. Secundò, quia odiū fraternum contrarium est diuinæ dilectioni. 1. Ioan. 4. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suū oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suū, quem videt: Deū, quem non videt, quomodo potest diligere? Hoc mandatum habemus a Deo, vt qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. Glo. Frater tuus, imago Dei est. Si nō diligit imaginē, nec eum diligit cuius est imago. Augustin. in epistola: Quid tam contrarium, tam execrabile est Deo, quā aliquem odisse vel lædere. Tertiò, quia odium fraternū necat animā odientis. 1. Ioan. 3. Qui odit fratrem suum, homicida est. August. lib. homiliarum, homilia 5. Qui odit fratrem suum, homicida est: nondū manus armata est, nondū fratrem obsedit, nondū infidias præparauit, nondū venena quæsiuit: & reus in cōspectu Domini, concepto odio, iam tenetur. Ad huc viuit, quærit occidere: & occidisse iam iudicatur. Quartò, quia fraternum odium excecatur & obtenebratur animus. 1. Ioan. 2. Qui odit fratrem suum, in tenebris ambulat, & nescit quò vadat, & tenebræ obcæuerunt oculos eius. Glo. In tenebris ignorantie, & per ipsam ignorantiam ambulat de vitio in vitium, & nescit, id est, non prouidet quò eat, id est, ad quā pœnā rapiendus sit. August. de verbis Domini: Qui odit fratrem suum, in tenebris est: Odium tenebræ sunt. Non potest autē fieri, vt qui odit alterū, non prius sibi noceat: illum enim lædere conatur extrinsecus, se vastat intrinsecus. Quintò, quia odium fraternū est causa multorum malorū & scandalorū. Sicut enim ignis in suppis diu latere non potest, quin exeat fumus, flāma, & scintilla: ita odium non potest diu latere in corde, quin ex eo exeant rixæ, conuicia & scandala oriantur.

Quinq; rationes ad odij detestationem.

1.

2.

3.

4.

Serm. 6. Qui alium odit, se prius lædit.

5.

stro facit nostra. Item idē: Tolle inuidiam, & tuum est quod ago, & meum est quod agis, vbi est inuidia, fructus esse nō potest. Ab hac autē sanctæ cōmunionis societate præcisi sunt inuidi. Vndē August. lib. homiliarum, homilia 15. Videt in te inuidiæ morbum cælestis medicus, & præscindet te de tuo corpore. Noli ergo inuidere de dono Dei, & virtutibus quas non habes, nē præscindaris a corpore. Et infra: Cognoscāt inuidi omnes, q̄ dealiorū, etī inimicorum sint, tribulationibus gaudent, quia membra sunt putrefacta, abscissa & mortua. Nonō, est vitiiū ignominiosum. Eccl. 6. Improprium enim & cōtumeliā malus hereditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. Decimō, tollit spem diuinæ misericordiæ. Ambro. super Lucam: Frustrā opem cælestis misericordiæ expectas, si alienis fructibus virtutis inuideas. Aspemator inuidorum est, & ab his qui diuinā beneficia in alijs persequuntur, miracula suæ potestatis auertit. Circa tertium notādum, quōd plura sunt remedia cōtra inuidiam.

9. Nonō, est vitiiū ignominiosum. Eccl. 6. Improprium enim & cōtumeliā malus hereditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. Decimō, tollit spem diuinæ misericordiæ. Ambro. super Lucam: Frustrā opem cælestis misericordiæ expectas, si alienis fructibus virtutis inuideas. Aspemator inuidorum est, & ab his qui diuinā beneficia in alijs persequuntur, miracula suæ potestatis auertit. Circa tertium notādum, quōd plura sunt remedia cōtra inuidiam.

Remedia contra inuidiam.

1. Primum, est amor superne hereditatis. Grego. Qui facibus inuidiæ carere desiderat, illam hereditatem appetat, quam numerus possidentium non angustat. Item vir iustus per hoc quod in terris nihil appetit, alienis profectibus inuidere nescit. Secundum, est cōsideratio eorum quæ suadent nobis fraternā dilectionem: quia vt ait August. super prima cano Ioan. Vbi est inuidia, amor fraternus esse nō potest: qui inuidet, non amat. Sunt autē quatuor, quæ persuadent maximē fraternam dilectionem, scilicet fraternitas naturalis, quæ est inter omnes homines ab vno patre & vna matre. Secundum, est fraternitas dilectionis spiritualis, quæ est inter omnes Christianos: quia nati ex vno patre Deo, & vna matre Ecclesia, & eadem hereditatem cælestem habituri sunt. Tertium, est societas spiritualis, quæ est inter fideles. Socij enim sunt in lucro & damno. Quartū est, quōd ipsi sunt mēbra vnius corporis. Ro. 12. Vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Tertium remedium contra inuidiam, est cōsideratio multipliciū damnorum, quæ facit inuidia: de quibus iam dictum est parū ante in hoc capitulo.

Quatuor faciūt ad fraternam dilectionem.

2. Vbi est inuidia, amor fraternus esse nō potest: qui inuidet, non amat. Sunt autē quatuor, quæ persuadent maximē fraternam dilectionem, scilicet fraternitas naturalis, quæ est inter omnes homines ab vno patre & vna matre. Secundum, est fraternitas dilectionis spiritualis, quæ est inter omnes Christianos: quia nati ex vno patre Deo, & vna matre Ecclesia, & eadem hereditatem cælestem habituri sunt. Tertium, est societas spiritualis, quæ est inter fideles. Socij enim sunt in lucro & damno. Quartū est, quōd ipsi sunt mēbra vnius corporis. Ro. 12. Vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Tertium remedium contra inuidiam, est cōsideratio multipliciū damnorum, quæ facit inuidia: de quibus iam dictum est parū ante in hoc capitulo.

TRACTATVS XLIX. De lxxj. instrumento: vbi de contentionibus non habendis.

Sexagesimum sextum instrumētum est: *Contentiones non amare.* De quo sic loquitur August. Summoperē iurgia fuge. Nam contra parem cōtendere, anceps est: cum superiore, furiosum: & cum inferiore, fordidum. Et Apostolus

2. Tim. 2. Noli verbis contendere. Circa quod quinq; veniunt notanda: Primū est, quādo contentio est mala & vituperabilis, & quādo non. Secundō, quare non sit contendendum. Tertio, de eis quæ occasio solent esse contentionū. Quarto, de diuersis generibus cōtentionum & litiū. Quintō, de remedijs, per quæ discipulus valet contentiones cauere. Circa primum notandum, secundum sanctum Thomam in secunda secunda, q. 39. arti. 1. quōd cōtendere, est contra aliquid tendere. Vndē sicut discordia cōtrarietatem quandam importat in voluntate, itā contentio contrarietatem quandam importat in locutione: & propter hoc etiam cū oratio alicuius per contraria se diffundit, vocatur contentio, quæ ponitur vnus color Rhetoricus à Tullio, qui dicit: Contentio est, cū ex cōtrarijs verbis oratio cōficitur, hoc pactō: Habet as sentatio iucunda principia, eadē exitus amarissimos affert. Contrarietas autem locutionis potest attedi dupliciter. Vno modo, quantum ad intentionem contendētis. Alio modo, quātum ad modum. In intentione quidem cōsiderandū est, vtrum aliquis contrariari nititur veritati, quod est vituperabile: vel falsitati, quod est laudabile. In modo autē cōsiderandum, vtrum talis modus contrariandi, cōueniat & personis, & negocijs: quia hoc est laudabile. vndē etiā Tullius dicit secundo Rhetoricæ, quōd contentio est oratio acris ad confirmandū vel confutandum accommodata. Vel exeat conuenientiam personarū & negociorū: & sic cōtētio est vituperabilis. Si ergo accipiatur cōtētio, secundū quod importat impugnationē veritatis, & in ordinato modo, sic est peccatum mortale, & hoc modo diffinit Amb. cōtentionē: Contentio est impugnatō veritatis cū cōfidentia clamoris. Si autē cōtētio dicatur impugnatō falsitatis cū debito modo acrimoniæ, sic contentio est laudabilis. Si autē accipiatur cōtētio secundū quod importat impugnationē falsitatis cū inordinato modo, sic potest esse peccatū veniale; nisi forte tanta inordinatio fiat in cōtēdēdo, quōd ex hoc generetur scandalū aliorū. Vndē & Apostolus dicit 2. ad Tim. 2. Noli verbis cōtēdere: subdit: Ad nihil enim est vtile, nisi ad subuersionē audietium. Circa secundum, quare nō sit cōtēdendum, sunt plures rationes. Prima, quia cōtēdere & litigare, est ignominiosum. Non est enim res quæ deceat viros. Seneca: Litigare, muliebre est. Item est ribaldorum commorantiū in tabernis. Prouer. 23. Cui rixæ? & cætera. Sequitur: Nōne his qui morantur in vino, & student alicibus epotandis? Item est demoniacum. Augustinus: Nihil est similius actibus dæmonum, quā litigare.

Distinguit dicenda.

Contendens re quid sit.

Contentio in oratione

Contrarietas locutionis dupliciter cōsideratur.

Contentio quando est mortale.

Contentio laudabilis.

Contentio veniale.

Plura, quare non sit cōtēdendum.

I.

re. Vndē seruos diaboli se ostendunt, qui litigant. Quā indecens ergo sit discipulo, qui debet vir esse, amator virtutum, honestatis conuersatione angelus, quōd ad modum mulierum, immō ribaldorum, immō dæmonum, litigare non erubescat. Legitur in Vitis patrum, quōd duo monachi habitabant in eadē cella, & cū nunquā vel modicā contentionem inter se habuissent, dixit alter ad alterum: Faciamus & nos lites, sicut faciunt homines: dixit alter, Nescio quomodo sit, dixit alter, Ego pono istum laterem in medio, & dico quōd meus est: & tu dic, non est tuus, sed meus: & hoc modo fit rixa. Et fecerunt sic. Et dixit vnus, Meus est: respondit alter, Spero ego illum esse meum: respondit alter, immō meum est: tunc dixit alter, Si tuus est, tolle eum: & nescierunt facere litem. Secundō, quia separare se à contentione, est honorabile. Prouerborum 20. Honor est homini, qui separat se à cōtentionibus. Tertio, quia est signum superbiæ, stultiæ, peruersitatis, & malitiæ. De primo, Prouerborum 18. Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia prouocat. De secundo, Prouerborum 13. Homo peruersus suscitatur rixas, id est, lites. De tertio, Prouerborum 17. Semper iurgia querit malus: angelus autem crudelis, Glo. id est, diabolus, mittetur contra eum. Quartō, quia est signum apertū carnalitatē. 1. Corinth. 6. Cū enim sint in vobis zelus & contentio, nōne carnales estis? Quintō, quia auferit hominibus signum seruitutis diuinæ. 2. Timoth. 2. Seruum Dei non oportet litigare, sed modestum esse ad omnes. Sextō, auferit fructum bonorum operum. Isa. 57. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, quasi diceret: Quid prodest tale ieiunium? Origenes super Isaiam: Nec enim accepta possunt esse bona opera, nisi in pace peragantur. Septimō, inducit multa mala, vtpotē conuicia, maledictiones, impropria, & huiusmodi. Et ideo dicitur Ecclesiastici vigesimo octauo: Abstine te à lite, & minues peccata. Isidorus: Contentio facies odiorum accendit, pacem cordis contentio extinguit, concordiam cōtētio rumpit. Octauō, quia abstinere à contentione, est magni meriti. Vndē in Vitis patrum legitur, quōd orante Macario, qui fuit excellentis vitæ, vox insonuit, ad eum dicens: Nondū ad mensuram duarum mulierum peruenisti, quæ habitant in proxima ciuitate. Cū Macarius intrans ciuitatem, quæsiuisset conuersationes earum, inuenit quōd erant vxores duorum fratrum: & cū quindecim annis simul moratæ fuissent, nunquā litigassent inter se, nec vna aliam vnquā factō aut dictō contristauerit.

Exemplum.

2.

3. Contentio vnde proueniat.

4.

5.

6.

7. Mala contentionis.

8. Exemplum de merito non contentendi.

Circa tertium notandū, quōd sex solent esse occasiones contentionis & lites. Vnum est rerum proprietas: quia enim vnus dicit, hoc est meum: alter, immō est meum: surgit inde contentio & lis. Propter quod dicit Seneca: Quietissime viuerent homines, si tollerentur ista duo pronomina, Meum & Tuum. Aliud, est carnis necessitas, vt cū non prouidetur alicui, sicut caro sua requirit. Iaco. primo: Vndē lites in vobis? nōne ex concupiscentijs, quæ militant in membris vestris? Tertium, est superbia: quia, vt frequenter, duo superbi non possunt pacifice simul cohabitare. Prouerborum decimotertio: Inter superbos semper iurgia sunt. Hinc pater, quā longē lites & contentiones debent esse à schola disciplinæ sanctæ religionis, in qua discipuli nihil debent habere proprium, qui debent esse ex toto secundū carnem mortificati, & summē humiles. Quartum, est honoris inuidia. Prouerborum tertio: Non contendas aduersus hominem frustra, cū ipse tibi nihil mali fecerit. Quintum, est contrarietas sensuum, sicut elementa propter contrarietates qualitatum. Psal. Effusa est contentio super principes, & errare fecit eos in inuio, & non in via, quod exponit Glo. de hominibus diuersi cultūs. Vndē exemplificat de hæreticis, qui contendunt contra catholicos. Sextum, cupiditas temporalium. Matth. 5. Qui vult aduersum te contendere, & tollere tunicam, dimitte ei & pallium. Glo. id est, antequā contendas: sic enim canes contendunt propter cadauera. Circa quartum attendendum, quōd lis solet interdū oriri inter minores, sicut inter familiā domūs: contra quod 2. Tim. 2. hortatur Apostolus: Admone seruos, nō litigiosos esse. Interdū verō sunt aliqui maiores, qui tanquam leo in domo sua loqui nesciūt minoribus, nisi litigiosē. Isti sunt similes Nabal viro rusticano, de quo dicit serui eius 1. Reg. 25. Et ipse est filius Belial, itā vt nemo possit ei loqui. Interdū verō aliqui minores non verentur litigare cū maioribus suis, more populi Iudaici: de quo dicitur Exodi 17. Iurgatus est contra Moysen. Primū, est malū: secundum, peius: tertium, pessimum. Et ideo reputatur magna culpa, quādo quis in religione cōtendit siue lites habet cū prælato. Item notandū, quōd grauius est religioso litigare & contendere cū extraneo, quā cum fratre, propter scandalū maius. Ideo dicitur Isa. 42. in laudē serui Dei: Nō audietur vox eius foris. Item stultius est, litigare cū homine iracūdo, q̄ cum homine tranquillo, & hoc propter maius periculū peccati in eo, quia plus inflāmatur ad malum propter talem dispositionem. Ideo dicitur Ecclesiast. 8.

Sex, quæ sunt occasio contentionis.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Psalm. 106.

6.

Diuersa genera contentionum.

Grauius est religioso contendere cum extraneo.

Plura remedia ad vitandas contentiones.

1.

Cum iracundo non facies iraxam. Item damnosus est litigare cum magnatibus, quam cum minoribus: quia plus possunt nocere. Ecclesiastici 8. Non litiges cum homine potente, ne incidas in manus illius. Merito ergo sanctus pater exhortatur discipulum, ut non amet contentiones. Circa quintum notandum, quod ad cauendum lites & contentiones, plura sunt remedia. Primum, est refrenatio interioris commotionis per silentium. Sicut enim qui dimittit aquam, fit caput iurgiorum, sicut dicitur Proverborum decimo septimo, quia (vt ait Glosa) qui linguam non refrenat, concordiam dissipat: ita e contrario, qui continet huiusmodi impetum, causa est quietis & pacis. Et ideo benedicitur Ecclesiastici vigesimo octauo: Abstine te a lite, quasi dicat, facias tibi vim, ne prorumpas in litem. Secundum, est declinatio a colloquio cum viro litigioso. Ecclesiastici octauo: Non struas ligna in ignem linguati, quod fit, cum habentur verba cum eo. Tertium, est declinatio verborum habentium materiam litigiosam. 2. Timoth. 2. Stultas & sine disciplina quaestiones deuota, sciens quod generant lites. Quartum, est cauere ab illis, quae sunt occasio litis, quae sunt, iactantia. Prouerborum vigesimo octauo: Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat. Item derisio. Prouerborum 22. Eijce derisorem, & exibat cum eo iurgium. Item iracundia. Ecclesi. 28. Homo iracundus accendit litem. Item peruersitas. Prouerb. 16. Homo peruersus excitat lites.

Concitantia litem.

TRACTATVS L. De lxvij. lxviii. & lxix. instrumentis: vbi de elatione fugienda, & de veneratione senum, & dilectione omnium.

Sexagesimum septimum instrumentum est: Elationem & iactantiam fugere. vt possit discipulus scholae religionis, cum sancto viro Dauid dicere: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Elatio, cum videatur esse quadam extra siue supra vires latio, nihil aliud in hoc loco significare videtur, nisi mentis superbiam, siue praesumptuosam elationem, quae radix est omnis peccati. Vnde sanctus pater iubendo elationem fugere, docere visus est omnia vitia refecare. Nam, vt dicit Policrato lib. secundo, A rescun riuuli, si fontis vena praescinditur: nec rami conualescunt, radice succifa: deficiunt vitia, si elatio iuguletur. Et Bernard, in sermone sancti Andreae: Initiu

Psal. 130. Elationis etymologia.

omnis peccati, & causa totius perditionis, superbia. Propterea quisquis es, qui salutem tuam operari studes, aduersus hanc super caput tuum signum sanctae crucis habere memento, & non eleueris in superbia, nec exaltetur cor tuum. Quia de hoc plurima dicta sunt circa instrumentum 35. solum hic notanda veniunt octo remedia, quibus discipulus vti debet contra elationem siue superbiam insurgentem. Primum est &c. Vide supra circa instrumentum 35. Sexagesimum octauum instrumentum est: Seniores venerari. De quo Dominus Leuit. 19. mandatum tribuit, dicens: Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Senes autem in hoc loco appellantur omnes summiusque periores, statu, gradu, officio, dignitate, ordine, meritis, & sanctitate. Omnes isti, seniores intelligi & appellari possunt. Quia de honoris mutua exhibitione, supra circa octauum instrumentum plurima dicta sunt, dicendum tantum hic venit de decem modis honorandi seniores. Primus modus est, diligentem & humilem praestare audientiam loquenti. Vnde Sapient. 8. loquens sapiens de honore, quem propter sapientiam habiturus est, dicit: Tacentem me sustinebunt, Glosa: non audebunt loqui, & loquentem me respicient, Glo. attendit ad sermones, & sermocinantem me plura, manus ori suo imponent. Secundus est, assurgere venienti. Leuit. 19. Coram cano capite consurge. Tertius est, assistere sedenti more angelico. Isa. 6. Vidi Dominum sedentem, & post, Seraphim stabant super illud, scilicet folium sedentis. Danielis 7. Decies millies centena millia assistebant ei, scilicet, sedenti. Quartus est, comitari incedentem. 2. Regum 15. Vniuersi serui regis ibant iuxta eum, scilicet, regem Dauid, quasi comitantes illum, cum egrederetur de Ierusalem, fugiens Absalonem. Quintus consistit in signis humiliationis, vt sunt inclinatio, genuflexio, prostratio, & huiusmodi. Ecclesiastici tertio: Et ab humilibus honoratur. quod si verum est de Deo, eadem ratione de quocunque coram quo nos humiliamus. Sextus est in seruitij exhibitione, vt est lotio pedum, administratio aquae ad manus, &c. Ecclesiast. 3. Qui timet Deum, honorat parentes: & quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt. Septimus est in munerum honorabilium collatione, vt est honorabilium serculum, vel vestis, vel huiusmodi. Vnde Numc. 24. dixit Balac ad Balaan: Decreueram quidem magnifice te honorare, scilicet, muneribus: sed Deus priuauit te honore disposito. Octauus est, in propriae magnificentiae depositione, vt fit, cum quis sertum vel caputium deponit coram magnate. Apoc. 4. Cum darer illa quatuor anima-

Octo remedia contra insurgentem elationem.

Senum nomine qui intelliguntur.

Decem modi honorandi seniores.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Nomen praepositi.

10.

Quomodo debent seniores iuniores diligere.

Discretio personarum dupliciter.

animalia honore sedenti super thronum, vigintiquatuor seniores mittebant coronas suas ante thronum. Et hoc, pro honore & reuerentia sedentis in throno. Notus, in alterius praepositione: vt fit, cum praepositus in sede, vel in via, vel in actu quocunq; honestior, iuxta illud Ecclesiast. 21. Loquere maior natu: decet enim te. Et ideo praetati dicuntur praepositi, ad Heb. 32. Memento te praepositorum vestrorum, videlicet, quia praeposuntur in huiusmodi. Decimus, in benedictionis petitione: quod fit, cum petitur, vt benedicat se. Vnde Gen. 27. dixit Iacob patri suo Isaac: Benedicat mihi anima tua. Item Esau: Benedic & mihi pater mi. Sunt & alij multi, quos ratio & vnctio secundum personarum qualitatem pro tempore docet exhibere, secundum quos poterit discipulus, iuxta sancti patris doctrinam, venerari seniores. Sexagesimum nonum instrumentum est: Iuniores diligere. Hoc potest legi singulariter, vt maiores respiciat, sicut praecedens instrumentum minores: ac si diceret, Sicut reuerentia debetur maiori a iunioribus, sic dilectio debetur minori a seniore. Seniores ergo minores diligere debent, quemadmodum patres filios prouidentia pietatis, nutriendo paruulos, doctrinae veritatis crudiendo ignaros, exemplo sanctitatis dirigendo deuos, vberem consolationis roborando infirmos, virga correctionis corrigendo inquietos, stimulo exhortationis incitando pigros. Et ideo Leuiti. 19. dicitur: Honora personam senis. & 1. ad Timoth. 5. Seniore non increpaueris, sed obsecra vt patrem. Secundum potest hic textus extendi indifferenter ad omnes, vt fit sensus: Discipulus ita debet discretionem vt circa personarum varietatem, vt seniores veneretur, & diligit iuniores. Hugo de sancto Victore: Discretio personarum quantum quidem ad dilectionem, secundum meritum: quantum vero ad venerationem, secundum aetatem vel officium habenda est. Iuniores diligere, superiores honorare debemus: quia par contumacia est, siue in eo qui propter gradum inferiorem hominis virtutem despicit, siue in eo qui propter vitam inferiorem gradum superiorem contemnit. Istis ergo honor, illis amor impendatur. Haec ille.

TRACTATVS LI. De lxx. instrumento: vbi de signis charitatis inimicis exhibendis.

Septuagesimum instrumentum est: In Christi amore pro inimicis orare. Hoc est quod Deus ad monet Matth. 5. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt fitis filij patris vestri, qui in

caelis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos, super iustos & iniustos. Quia superius circa instrumentum 31. habita est doctrina copiosa de dilectione inimicorum, tantum duo hoc in loco notanda veniunt. Primo, de beneficiis, in quibus scriptura sancta persuadet nobis erga inimicos beneuolos esse. Secundum, an de necessitate charitatis discipulus obligetur, talia signa siue effectus dilectionis inimicis exhibere. Circa primum notandum, quod multa sunt, in quibus scriptura sancta nos persuadet erga inimicos esse beneuolos. Primo, in diligendo. Matth. 5. Diligite inimicos vestros. Secundum, pro eis orando. Lucae 6. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Tertium, eis benedicendo. ad Romanos 12. Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Quarto, eis benefaciendo. Lucae sexto: Benefacite eis qui vos oderunt. Quintum, eis necessaria vitae ministrando. Prouerborum vigesimo quinto: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Sextum, in necessitatibus adiuuando. Exodi vigesimo tertio: Si videris a finem odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis eum. Septimo, malis eorum condolendo. Prouerborum vigesimo tertio: Cum ceciderit inimicus, ne gaudeas. Octauum, poenitentibus indulgendo. Lucae 17. Si reuersus fuerit, dicens, Poenitet me: dimitte illi. Circa secundum notandum, quod, vt sanctus Thomas docet in secunda secundae, q. 25. effectus & signa charitatis, ex interiori dilectione procedunt, & ideo proportionatur. Dilectio autem interior ad inimicum, in communi quidem est de necessitate praepcepti, absolute: in speciali autem, non absolute, sed secundum preparationem animi, vt supra circa instrumentum 31. dictum est. Sic igitur dicendum est de effectu vel signo dilectionis exterius exhibendo. Sunt enim quaedam beneficia, vel signa dilectionis, quae exhibentur proximis in communi: puta, cum aliquis orat, pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo: aut cum aliquod beneficium impendit aliquis toti communitati. Et talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere, est de necessitate praepcepti: quia si non exhiberentur inimicis, hoc pertineret ad licentiam vindictae, contra id quod dicitur Leuitici 19. Non quaeres vltionem, & non eris memor iniuriarum ciuium tuorum. Alia vero sunt beneficia vel dilectionis signa, quae quis exhibet particulariter aliquibus personis: & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere, non est de necessitate salutis, nisi secundum preparationem animi, vt si subueniatur ei in articulo necessitatis, secundum illud Prou. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum:

In quibus debeamus erga inimicos esse beneuoli.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Quando diligere inimicos sit de necessitate.

Qualia debeamus inimicis de necessitate praepcepti.

Aug. tanquam scintilla ignis in medio maris, sic omnis malitia ad misericordiam Dei. Quare idē lib. de differentia spiritus & animæ: Nemo de Dei misericordia diffidat, quia maior est misericordia eius, quam nostra iniquitas. Tardius siquidē videtur peccatori veniam dare, quam ipsi peccatori ipsam accipere. Sic enim festinat rem absolueri a tormento suæ conscientia, quasi plus cruciet eum compassio miseri, quam ipsum miserum compassio sui. Hæc Aug. Ille ergo solus (inquit idē Aug. lib. de vera & falsa penitentia) diffidat, qui tantum peccare potest, quantum Deus bonus est: cum sit nullus qui hoc possit. Grego. super Ezech. Nec vos vestrorum vulnerum multitudo in desperatione deprimat, quia maior est potentia medici, quam magnitudo languoris vestri. Quare dicit B. Amb. super Lucā: Nemo diffidat, nemo veterum conscientiarum delictorum, de venia desperet: nouit enim Deus mutare sententiam, si tu noueris mutare delictum. Secundo, quia est grauissimum peccatum. 2. Reg. 2. An ignoras, quod periculosa sit desperatio? Et merito. Est enim plaga insanabilis, secundum illud Hieron. 30. Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Isidor. in Glo. super Gen. 4. Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear: dicit sic: Peccata peccatis adiiciens, desperat, nec credit se veniam posse adipisci: quod est blasphemia in spiritu sancto, quæ non remittitur in hoc seculo, nec in futuro: quia putat Deum aut nolle dimittere, aut non posse, tanquam omnia aut non possit, aut inuideat salutem. Isidor. de summo bono: Qui enim de venia desperat, plus se desperatione, quam commisso scelere dicit. Desperatio auget peccatum. Desperatio est peior omni peccato. Tertio, est peccatum plurimum iniuriosum diuinae maiestati. Chrys. Vnusquisque positus in peccato, si de venia desperauerit, misericordiam funditus perdit. Nihil enim sic offendit Deum, quemadmodum desperatio. August. Qui desperat de venia peccatorum, Deum negat esse misericordem. Magnam iniuriam Deo facit, qui de eius misericordia diffidit: quantum in se est, negat Deum habere charitatem, veritatem, & potestatem, in quibus consistit tota spes mea. Hieron. in epistola quadā: Nihil ita offendit Deum, sicut desperatione meliorum habere prioribus. Et ideo idē Hieron. ait, quod Iudas plus offendit Deum, quādo se suspendit, quam quādo eum tradidit. Quarto, quia est multum grata diabolo aduersario nostro. Cui enim quis desperat, manifeste ostendit se iam deictum esse a diabolo, quod illi gratissimum est. Ambr. Ideo diabolus desperatione subijcit in peccato, ut se ad nos dei abscindat, quæ est salutis nostre ancora, vite nostre fundamentum, dux itineris, quo itur ad caelum.

5. Quinto, est multum noxia. Aufert enim

omne robur & fortitudinem ab homine. Prou. 24. Si desperaueris lapsus, in die angustiarum imminuetur fortitudo tua. Glo. Nihil execrabilius desperatione, quā qui habuerit, & in generalibus huius vite laboribus, & quod peius est, in fidei certamine, constantiam perdit. Circa secundum notandum, quod quinque remedia possunt assignari contra desperationis vitium. Primum, est consideratio infinitatis diuinæ miserationis. Bernardus. Cum sentio te iratum, tunc maxime confido propitium: quia cum iratus fueris, misericordiam recordaberis. Aug. Erubescat humana pigris: plus vult ille dare, quam nos nos accipere: plus vult ille misereri, quam nos a miseria liberari. Secundum, est memoria Dominice passionis. Bernardus. Peccauit peccatum grande: conscientia mea turbatur, sed non perturbatur: vulnerum recordabor: quid tam ad mortem, quod non Christi morte soluat? Si in mentem venerit tam potens, tam efficaci medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. Tertium, est consideratio magnæ virtutis ipsius penitentia, quæ ita virtuosa est medicina, ut contra eam nulla spiritualis infirmitas præualeat. Ecclesiast. 10. Curatio (Glo. penitentia) cessare faciet peccata maxima. Vnde beatus Martinus legitur dixisse diabolo: Si veram penitentiam posses habere, adhuc veniam consequi posses. Quartum, est consideratio illarum personarum, cum quibus Dominus legitur misericorditer egisse. Bernardus: Omnino propter mansuetudinem quæ in te predicatur, currimus post te, Domine Iesu, audientes quod non spernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruisti confidentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananeam supplicentem, non depræsentem in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicentem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos: in odore horum currimus. Quintum, est efficacia deprecationis gloriosissimæ virginis Dei genitricis Mariæ, quæ mater est misericordiam. Bernardus in sermone quodam: Si criminum immanitate turbatus, si conscientia foeditate confusus, si iudicij horrore perterritus, si barathro incipias absorberi tristitia, desperationis abyssi: Mariam cogita, Mariam inuoca: non recedat a corde, non recedat ab ore. Nam ipsam cogitans, non erras: ipsam rogans, non desperas: ipsam sequens, non deuias. Ipsa tenente, non corruis: ipsa protegente, non metuis: ipsa duce, non fatigaris: ipsa propitia, peruenis: & sic in temetipso experiri poteris, quam merito dictum sit, Et nomen virginis Maria, id est, stella maris.

Quinque remedia contra desperationem.

I. Sermon. 42. in Cantica.

2.

3. Penitentia potentia.

4.

Sermon. 22. in Cantica. Exempla benignitatis Christi.

5. Efficacia deprecationis beatissime virginis. Ho. 2. super Missus est.

TRACTATVS LIIII. De mercede danda discipulis, prædicta instrumenta artis spiritualis adimplentibus: & de idoneitate loci, vbi hæc adimplenda sunt.

Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis: quæ cum fuerint à nobis die noctique incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconfignata, illa merces nobis à Domino reconspicietur, quam ipse promissit: quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus his qui diligunt eum. Enumeratis bonorum operum artis spiritualis instrumentis, subiungit sanctus pater de mercede, quæ danda est operantibus & adimplentibus illa, dicens: quod si hæc instrumenta artis spiritualis fuerint à nobis adimpleta, & in die iudicij, tanquam instrumenta veritatis, reconfignata, id est, cognita & approbata, merces illa retributione reconspicietur sempiterna. De qua dicit sapiens Ecclesiasticus 2. Qui timetis Deum, seruite illi, & non euacuabitur merces vestra. Fidelis enim, fideliter ei seruienti mercedem retribuet iuxta opera sua. Sapient. 16. Reddidit iustus mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili. Circa hunc articulum sunt duo parua notabilia: Primum, quomodo est intelligendum, quod sanctus pater dicit: Si hæc instrumenta fuerint à nobis die noctique incessabiliter adimpleta. Secundum, de incomprehensibilitate mercedis beatorum. Circa primum notandum, quod tunc nocte dieque instrumenta illa incessabiliter dicuntur adimpleri, quando nihil illis contrarium fit, quemadmodum accipitur illud psalms 1. Qui in lege Domini meditabitur nocte dieque. Et illud Lucæ 18. Oportet semper orare, & non deficere. Item illud 1. Thessalon. 5. Sine intermissione orate. Quippe non desinit meditari in lege Domini, qui nihil facit meditationi contrarium. Et sine intermissione orat, qui nihil facit orationi contrarium. Circa secundum notandum, quod a apostolus volens ostendere incomprehensibile esse mercedem dandam adimplentibus præfecta sancta opera, inquit 1. ad Corinth. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus his, qui diligunt illum. August. Quod Deus preparauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desideria & vota transgreditur: acquiri potest, existimari non potest. Gregorius in homilia: Quæ enim lingua dicere potest, aut quis intellectus capere sufficit, supernæ felicitatis quanta

Quomodo dici murdie nocte operari Dei mandata.

Incomprehensibilis est sanctorum merces.

Hom. 37. in Euang.

sint gaudia, angelorum choris interesset, cum beatis spiritibus in gloria semper consistere, presentem vultum Dei cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuo munere letari. Hinc Dominus Lucæ sexto ait ad discipulos: Gaudete, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in caelo. Vbi merces sanctorum designatur tres proprietates habere excellentissimas. Habet enim primo indefectibilem firmitatem, cum dicitur, vestra, id est, vobis irrevocabiliter danda. Ecclesiast. 2. Qui timetis Deum, credite illi, & non euacuabitur merces vestra. Et Ecclesiast. 18. Non ve rearis iustificari usque ad mortem: quia merces tua viuet in æternum. Secundum, habet bonitatem inexhaustibilem, cum dicitur, multa. Genes. 15. inquit Dominus ad Abraham: Noli timere, Abraham: ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Vbi considerandum, quod merces sanctorum dicitur multa, dicitur magna, dicitur preciosa, & dicitur perpetua: vt ait Bernardus. Tam multa dicitur esse, quod non potest numerari: tam magna, quod non potest æstimari: tam preciosa, quod non potest comparari: tam diuturna, quod non potest terminari. Vide de hoc supra circa instrumentum 46. vbi de æterna vita plura dicta sunt. Tertio habet dignitatem incomparabilem, cum dicitur, in caelo. Res enim excellentior reputatur & nobilior, quæ datur in loco nobiliori. Felicitas enim sanctorum, non consistit in caducis & corruptibilibus, sed in bonis optimis & diuinis, incorruptibilibus ac dignissimis. Sequitur: Officina vero, (id est, loca) vbi hæc omnia diligentur operemur, claustra sunt monasterij & stabilitas in congregatione. Descriptis instrumentis artis spiritualis, & mercede adimplentionis eorum: hic sanctus pater describit idoneitatem loci, in quo hæc adimplenda sunt. Sensus est: Loca, in quibus hæc sancta opera descripta, & infra describenda, diligenter à nobis sunt exercenda, claustra sunt, id est, loca sub claustris existentia: & stabilitas in congregatione, id est, in quibus stabiliter viuatur, quasi diceret: Duo sunt necessaria in monasterio, in quibus operemur prædicta: scilicet, clausura, vt nullus exeat, nemo intret, sine licentia maioris. Secundum, est stabilitas conuersationis in congregatione, Bernardus in epistola ad fratres de monte Dei: Omnium bonorum horum officina, cella est, & stabilis perseverantia in ipsa. Et paulo post subdit: Impossibile est, hominem fideliter figere in vno animum suum, qui non prius in aliquo loco perseveranter affixerit corpus suum. Nam qui agritudinem animi, migrando de loco ad locum, effugere nititur: sic est, sicut

Merces sanctorum habet tres proprietates excellentes.

1.

2.

Immensitas æternæ mercedis, diuersis vocabulis rectè exprimitur.

3.

Duo necessaria in monasterio.

Contra frequentes mutationes locorum.

qui fugit umbrā corporis sui: seipsum fugit, seipsum circumfert: locum mutat, non animū: eisdemq; se inuenit: nisi, q̄ deterio- rem facit ipsum mobilitas, sicut lædere solet ægrum, qui circumferendo concutitur.

Vbi notandum, quod in verbis istis sanctus pater hoc genus monachorum contra alia tria genera distinxisse videtur. Per primum, scilicet per clausuram loci, genus videtur excludi monachorum, scilicet eremitarum, qui loca deserta inhabitant. Per stabilitatem verò in congregatione, alia duo genera, scilicet, Sarabaitarum, qui sine pastore, sine regula viuunt: & Gyrouagorum, qui vagi & nunquam stabiles sunt. Vel sensus huius literæ est: Nullus ad operandum aliqua eorum, quæ dicta sunt, loca extra monasterium quærere præsumat. Nullus sub occasione visitandi infirmos, sepeliendi mortuos, vel aliquid aliud huiusmodi, procedat in publicum: quia officina, vbi hæc operantur, claustra sunt: quæ ita apta debent esse, vt eis possit esse stabilitas in congregatione. Sed nunquid extra huiusmodi claustra, hæc quæ traduntur in regula, sunt obseruanda? Respondetur, quod quædam sunt, quæ dependent à loco, sicut illud, vt mihi videtur, de capitulo regulæ, Omni tempore silentio debent studere monachi, & similia: & ad hoc non videtur teneri quis extra monasterium. Quædam verò sunt, quæ non dependent à loco, vt habitus honestas, & huiusmodi: & hæc sunt vbique seruanda &c.

Notanda decimo.

IN CAPVT V. TRACTATVS LV.

Vbide obedientia discipulorum, qualis esse debeat.

Primus humilitatis gradus est, obedientia sine mora. Superius sanctus pater Benedictus in quadam generalitate descripsit instrumenta artis spiritualis conquirendi vitam æternam. Nunc in speciali prosequitur ea, quæ maximè componunt monasticam vitam, & incipit ab obedientia, quæ potissimum pars religionis est, dicens: Primus gradus religionis, est obedientia sine mora. Quæritur, cur beatus Benedictus hoc loco primum humilitatis gradum dixerit obedientiam, cum secundus ibi non succedat: immò in capitulo septimo regulæ, timorem, primum humilitatis gradum describit. Ad hoc respondetur, quod primum, hoc loco positum, non ordinem dicit: vt primus dicatur, quia secundus sequitur: sed potius magnitudinem aut excellentiam dicit, veluti est illud Lucæ 12. Primum quærite regnum Dei, vt fit sensus, Obedientia est præcipuum, quo

Quomodò obedientia dicatur primus humilitatis gradus.

humilitatis virtus custoditur, fouetur, & roboratur. Nullus quippe per se gradus humilitatis subsistit, si obedientiæ viribus fulciri desit. Nam vera humilitas ipsa est, quam obedientia comes non deserit. Gregorius in Moralibus: Sola obedientia virtus est, quæ cæteras virtutes mentis inferit, infertasque custodit. Hinc Apostolus de CHRISTO loquens, has duas virtutes simul coniungit, dicens: Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, ad Philippen. secundo. Vel respondetur, quod humilitas in hoc loco dicitur vita subiectionis siue status religionis: quem beatus Bernardus super Missus est, vocat scholam humilitatis. Et vij, quæst. j. in c. hoc nequaquam. Monachorum vita subiectionis habet verbum & discipulatus. Huius autem humilitatis id est, religionis, primus gradus, id est, potior, est obedientia, quæ est spontanea intuitu Dei propria voluntatis abnegatio. Circa obedientiam tria notanda occurrunt, iuxta tres partes huius capituli. Primò, de commendatione excellentiæ huius virtutis. Secundò, de causis obediendi. Tertio, de conditione & qualitate, quam debet habere obedientia discipuli. Circa primum notandum, quod status quo sub obedientia viuunt, valdè est laudabilis, multiplicitate ratione. Primò quidem, quia per obedientiam virtuti multum adjicitur. Cum enim sapiens dicat, Hoc solum virtuti adjicias, quod propria voluntati detraxeris: multum virtuti adjicitur, cum per obedientiam propria voluntas omnino amputatur. Est enim obedientia subiectio, qua homo spontaneè intuitu Dei alterius hominis subditur voluntati. Additionem verò ad virtutem, sequitur additio ad præmium. Ideo præmium viuendum sub obedientia, valdè est magnum, sicut ostensum est cuidam patri in ecstasi posito, qui vidit quatuor ordines ante Deum. Primus, erat hominum infirmantium, & gratias DEO agentium. Secundus, hospitalitatem sectantium, & instanter ministrantium eis. Tertius, solitudinem sectantium, & non videntium homines. Quartus est eorum, qui ad obediendum patribus spiritualibus se subijciunt propter DEVM. Erat autem illis tribus, ordo sub obedientia viuentium superior: vtebaturque torque aurea, & maiorem gloriam præ cæteris possidebat. Et cum quæreret senex, quare hoc? responsum est ei: Quia omnes alij habent aliquam requiem in adimplendo proprias voluntates, quanuis in bonis operibus. Obediēs autem, omnes voluntates suas relinquens, totus pendet in voluntate patris spiritualis. Secun-

Vera huius militas. lib. 35. c. 12.

Hom. 4.

Status obedientie est valdè laudabilis multiplicitate ratione. I.

Obedientie definitio.

Exemplum de premio obedientie.

Ratio maioris meriti obedientie.

Secundò, per obedientiam triumphus nobilissimus acquiritur. Nobilissimum genus triumphum est, vincere seipsum: quod facit obediens. Prouerbior. 21. Vir obediens loquetur victorias. Et super illud primi Regum 15. Melior est obedientia, quam victima, dicit beatus Gregorius: Vir obediens loquitur victorias. Dum enim alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Prouerb. 16. Melior est qui dominatur animo suo, expugnatore urbi-um. Multi vrbes & regna sibi subiugaerunt, qui tamen ad hunc triumphum nobilem non peruenerunt. Hic triumphus proprius est hominis. Vincit leo vel aliud animal cætera animalia: seipsum autem vincere non potest. Seneca: Qui seipsum vincit, contra omnia fortis est. Tertio, per obedientiam meritorum abundantia cumulatur. Aliæ enim virtutes multa lucrantur circa vnâ materiam: obedientia verò, circa omnia, & quasi continuè. Sicut ergò mercator, qui circa omne genus negotiationis & omni tempore & in preciosis mercibus negociatur, facit ditatur: ita & huiusmodi. Et ideo potest benè dici Prouerbiorum ultimo: Obedientiæ multæ filia, id est, virtutes filia spiritus sancti, congregauerunt diuitias: tu verò super- greffa es vniuersas. Vndè obedientia, vt ait beatus Gregorius, nõ tam virtus est, quam mater virtutum. Quarto, obedientia hominem de Dei placito certificat: nisi enim sit malum, quod à superiore præcipitur, sic accipiendum est, ac si à Deo præciperetur. Luca decimo: Qui vos audit, me audit. Bernardus: Quicquid vice Dei præcipit homo, quod non sit certū displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, ac si præceperit Deus. Quinto, obedientia hominem à sollicitudine sui ipsius exonerat. Alij enim incumbit sollicitudo, & spiritualiter & temporaliter, pro illo, qui in religione est. Vndè cum alleuiatus sit etiam à seipso, valdè reprehensibile est in eo, si pigmenta torpet, & non proficit. Valdè fatuus est, si onus iterum refumit. Bernardus super Cantica: Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursus de vobis vos iterum intromittitis? Sexto, obedientia hominem à periculo conseruat. Prouerb. 19. Qui custodit mandatum, custodit & animam suam. Et Ecclesiastes 8. Qui custodit præceptum, nõ experietur quicquam mali. Obedientia enim quasi eques vadit. Alieno enim sensui & alienæ voluntati quasi alienis pedibus innititur: ideo nõ maculatur nec læditur. Inquinatio enim & læsio, imperantis est, & non obediens, nisi manifestè sit malum, quod imperatur. Septimo, obedientia mentem castigat à libidine propria voluntatis, secundum illud

lib. 42. Moral. cap. 12.

Proprius hominis triumphus.

Cõparatio.

Simile habet Aug. li. 14. de Ciuit. Dei, cap. 12.

4.

Singularis obedientia effectus.

De præcepto & dispensatione. c. 12.

5.

Magnus effectus religiosi.

6.

Obedientia facit homi-

I. Pet. 1. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis. Sicut ramus nobilis arboris, arborem siluestrem reddit domesticam, sic obedientia mentem libidinosam reddit castam. Gregorius in Moralibus: Sola obedientia, virtus est quæ cæteras virtutes menti inferit, infertasque custodit.

nem castū. lib. 37. ca. 12.

Octauo, obedientia hominem supra se leuat. Thren. 3. Leuauit se supra se. Cum enim per obedientiam homo propria exuatur voluntate, & formam quodammodo ac dignitatem induat superiorum, quorum imperio & sapientia viuunt & reguntur: rectè dicitur, quod discipulus obediendo supra se ascendit & eleuatur. Vndè Ambrosius super Lucam: Disce esse cum Christo, vt possis esse supra mundum. Et Apostolus ad Gala. 2. Viuo ego, iam non ego, viuunt verò in me Christus. Nonò, obedientia statui celestium assimilatur, ipsa est imago hominis celestium, sicut inobediencia imago hominis terreni. 1. Corinth. 15. Sicut portauimus imaginem terreni, sic portemus & imaginem celestium. Obedientia facit, vt Dei voluntas sic fiat in terra, sicut fit in celo. Vndè obedientia, sicut dicitur in Vitis patrum, est salus omnium fidelium, genitrix virtutum, cælos aperiens, homines de terra eleuans, cohabitatrix angelorum, cibus omnium sanctorum. Decimo, per obedientiam acceptissimum Deo sacrificium offertur. Per pietatē enim offeruntur Deo res temporales: per abstinentiam, propria caro: per obedientiam verò, propria voluntas. 1. Regum 15. Melior est obedientia, quam victima: & auscultare, magis quam offerre adipē arietum. Gregorius: Quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria voluntas mactatur: obedientia quasi quoddam martyrium est. Obediēs enim, quasi proprium caput, pro Christo sibi amputat: & caput sibi constituit Christū, vel illū qui loco Christi est. Gregorius: Tanto Deum quisq; citius placat, quanto, ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Vndecimo, per obedientiam Deus homini perfectè dominatur. Qui obedientiam promittit, dominio sui se exuit: & illum, qui locum Dei tenet, in possessionem sui ponit. Matth. 16. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me. Felix qui potest dicere prælato suo aut Deo illud psal. Vt iumentum factus sum apud te. Glo. māsuetus, ferendo onera. Et tamen propter hoc nõ recedo à te: sed ego semper tecum. Duodecimo, per obedientiam Deus multum glorificatur. Isa. 58. Si glorificaueris eum, dum nõ facis vias tuas: & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonē: tūc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudinem terræ, &c.

8.

9.

Laus obedientie.

10.

li. 37. Mora. cap. 12. Obedientia martyrio comparatur.

Ibidem.

11.

Psal. 72.

12.

Per obedientiam præcipue Deus glorificat.

&c. Glo. interli. In aeterna beatitudine. &c. Multum glorificat Deum verus obediens, qui paratus est facere eius beneplacitum, etiam si mandetur ei per vilem personam: ideo merito ab eo glorificatur. 1. Regum 2. Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem me contemnit, erit ignobilis. Item decimotertio, facit preces apud Deum efficaces. Gregorius: Si obediens fuerimus prepositis nostris, obediens Deo orationibus nostris, & hoc iustum est. Qui enim huiusmodi prepositos audit, Deum audit, iuxta illud Lucae 10. Qui vos audit, me audit. Et ideo tales ipse libenter audit. Augustinus lib. de opere monachorum: Citius exauditur vna oratio obediens, quam decem millia contemptoris. Quartodecimo, obedientia homini pacem dat. Prouerborum decimotertio: Qui timet preceptum, in pace versabitur. Psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam. Dicitur primi Machabaeorum 14. Siluit terra Iuda in diebus Simonis, qui interpretatur obediens. Et Isa. 48. Vitam attendistis ad mandata mea: fuisse quasi flumen pax tua. Alanus: O quam efficax est regula obedientiae, quae concordiam seruat in angelis, quae pacem nutrit in claustris, sine qua reipublica stare non valet, sine qua nec minima familia regi potest, quam etiam brutis vis naturae suggerit, quam pro prole sua res inanimata custodit: haec ligatur caelestibus terra, humanis diuina. Haec est scala, per quam ascensus fit in caelum: haec est quadriga, qua Helias vectus est in paradisum. Item obedientia humilitatem nutrit, patientiam probat, mansuetudinem examinat. Studeat haec claustralis vnus charitatis amplecti: vt, quod est Dei, soluat Deo: quod est proximi, proximo. Quintodecimo, facit hominem beatum. Prouerborum vigesimo nono: Qui custodit legem, beatus. Et Matthaei 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Circa secundum notandum, quod sanctus pater Benedictus ponit in litera quatuor rationes, propter quas obediendum sit Deo, & locum eius tenentibus. Prima est, debitum diuinae dilectionis, quod nemo adimplere potest sine obedientia mandatorum Dei. Et hanc causam tangit sanctus pater, cum ait: *Haec conuenit his, qui nihil sibi Christo charius aliquid existimant*: id est, qui Christum diligunt super omnia. Deuteronomio 30. Diligas Dominum Deum tuum, atque obediens voci eius. Praemittit dilectionem obedientiae, innuens, quod obedientia ex dilectione debet oriri. Hinc Saluator noster dicit discipulis suis: Si diligitis me, mandata mea seruate. Ioannis decimo quarto. Item ibidem: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Secunda ratio,

Cap. 14.

14.

Præclara obedientiae laus.

Quatuor rationes, quod sit obediendum.

1.

2.

est vinculum professionis, quo discipulus seligauit ad seruandum Deo sub obedientia. Et hanc causam tangit sanctus pater, cum ait: *propter seruitium sanctum, quod professi sunt*, id est, propter professionem sanctam de seruando Deo sub obedientia sanctae religionis. Ecclesiastes 5. Si quid vouisti Deo, non moreris reddere. Duplicet enim Deo infidelis & stulta promissio. & Glo. super illud psal. 75. Vouete, & reddite Deo vota vestra: dicit, Vouere voluntati consulitur: sed post voti emissionem redditio necessaria exigitur. Tertia est, comminatio aeternae damnationis, quae maximè timenda est. Deuteronomio octauo: Peribitis, si inobedientes fueritis. Psal. 118. Maledicti, qui declinant à mandatis tuis. Et hanc rationem tangit sanctus pater, cum ait: *seu propter gehennam metum*. Quarta est, merces beatae retributionis, quae summè est desideranda, de qua Prouerborum vigesimo nono: Qui custodit legem, beatus est. Item Matthaei decimo nono: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et hanc tangit sanctus pater, cum subdit: *et vitam aeternam*, quae timentibus Deum preparata est. Circa tertium notandum, quod obedientia discipuli ad hoc, quod sit grata & meritoria, debet habere plures conditiones, quas pro maiori parte ponit sanctus pater in presenti capitulo. Primò, vt obediatur velociter, sine mora, nõ procrastinando. Viam, inquit Propheta, mandatorum tuorum cucurri. Lucae decimo nono dictum est Zachaeo, Festinans descende. Matth. quarto dicitur de Petro & Andree, à Domino vocatis: Illi continuo, relictis retibus, secuti sunt eum. Et similiter de Iacobo & Ioanne: Illi statim, relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Hieronymus: Perfecta obedientia est, sua imperfecta relinquere. Bernardus: Fidelis obediens moras nescit, fugit crastinum, ignorat tarditatem, praecipientem præuenit, oculos parat visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & totum se colligit, vt imperantis impleat voluntatem. Quem obedientiae gradum tangit sanctus pater Benedictus, cum dicit: *Mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciant in faciendo. De quibus Dominus dicit: Obaudit auris obediunt mihi*, id est, quam cito audiunt imperium mandantis, ilico sine aliqua dilatione obediunt. Et iterum dicit doctoribus: *Qui vos audit, me audit*. Lucae decimo. In quo videtur assignare rationem, quare ita celeriter, & sine mora, obediendum sit mandatis maiorum: quia sicut in ministro Deus loquitur, ita in eo ipse auditur, quasi diceret, Sicut sine mora obediendum est preceptis Dei, ita etiam preceptis sui vicarij, Bernardus: Ibidem.

Necessaria post votum redditio.

3.

4.

Multae conditiones obedientiae, vt sit grata & meritoria. 1. Psal. 118.

Matth. 4.

Ser. de virtute & gradibus obedientiae.

Psal. 17.

Ratio velocius obediendi.

Non

Non te moueat magister imperitus, indifcreta potestas: sed memento quia non est potestas nisi à Deo: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, ad Rom. 13. Consequenter sanctus pater specificans & declarans illud, quod deceleriter obediendo dixerat, describit eos qui hunc gradum adimplent, dicens: *Ergo hi tales*, supple, sunt celeriter obediens, qui *relinquentes statim* id est, in ipsa voce imperantis, *quae sua sunt*, scilicet personali administrationi deputata, & voluntatem propriam deserentes, *mox ex occupatis manibus & quod agebant, imperfectum relinquentes*, vicino id est, proximo, *obedientia pede iubentis vocem factis sequuntur*: & veluti vno momento praedicta magistri iussio, & perfecta discipuli opera, in velocitate id est, celeritate, *timoris Dei amba res communiter* id est, simul, *citius explantur*, id est, adimplentur siue perficiuntur, *quibus ad vitam aeternam gradiendi amor incumbit*. De hoc obedientiae gradu legitur in Vitis patrum, quod abbas Siluanus habebat duodecim discipulos: vnum eorum nomine Marcum, quem praeter ceteris diligebat, propter bonum obedientiae, quod erat in eo. Cumque quidam dicerent ei, quod alij discipuli contristarentur ex hoc: ipse eos duxit per cellas fratrum, & pulsans ad ostium viuicuiusque, vocauit eos, & nullus exiit: tandem vocauit Marcum, qui, relicta litera imperfecta, quam scribebat, statim exiit: quo viso, dixit Siluanus illis: Ecce quare diligo eum. At illi dixerunt: Verè plus diligens est à te, eò quod magis diligitur à Deo. Valdè gratum solet esse principibus, cum praeccepta eorum velociter adimplentur. Prouerb. 20. Hominem velocem vidisti in opere suo? coram regibus stabit. Sequitur: *Idem angustam viam arripiunt. vnde Dominus dicit: Angusta via est, quae ducit ad vitam*. Matth. 7. Hic sanctus pater, considerata altitudine perfectionis huius gradus obedientiae, quam obseruare student, qui caelestis patriae desiderio feruent: dicit quod angusta est via, quam tales arripiunt. Et assignans causam, dicit: *vt id est, quia, non suo arbitrio viuentes, vel desiderijs suis & voluntatibus obediens, sed ambulantes alieno iudicio & imperio in canobio degenes, abbatem sibi praesse desiderant*: cui scilicet tanquam locum Dei tenenti, obediunt suam voluntatem communicent, arbitrium suum & iudicium derelinquant. *Sine dubio hi tales illam Domini imitantur sententiam, qua dicit: Non veni voluntatem meam facere, sed eius qui misit me*. Secunda conditio acceptabilis obedientiae est, vt obediatur viriliter & strenuè. Bernardus: Manum misisti ad fortia: agendum est instanter, & constanter obediendum. Nec inter asperitatem verborum tam regalis est semita relinquenda. & loquitur de semita obedientiae. Et hanc obedientiae conditi-

Velociter obediens.

Exemplum de veloci obedientia.

Ioan. 5.

2.

Viriliter obediendum.

onem tangit sanctus pater, cum ait: *Sed hac ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo & dulcis hominibus, si quod iubetur, non trepide, id est, timide, non tardè, id est, pigre, non tepidè, id est, mollè: sed, supple, viriliter & strenuè fiat*, secundum illud psal. 26. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, quasi diceret: Et si tribulatio insonat, si persecutio insultat, si peccatores laqueum imponunt, si maligni spiritus iter impediunt: nolite pauere, aut dissolui, sed confortetur cor vestrum, & viriliter & strenuè agite. Isaia trigesimo quinto: Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate: dicit, Pusillanimes confortamini. Et ad Hebraeos 12. Remissas manus & dissoluta genua erigite. Augustinus: Nolite lassas manus in tribulationibus dimittere, nec nutent genua vestra. Tertia conditio gradus obedientiae est, simpliciter obedire sine querela, sine discussione. Et hanc tangit sanctus pater, cum ait: *aut cum murmure, vel cum responsione nolentis*, videlicet cordis vel linguae fiat, quod iubetur, sicut dicitur ad Ephes. 5. Omnia facite sine murmurationibus. Multos enim videmus, iuxta verbum Bernardi, post praecipientis imperij multas facere quaestiones, cur, quare, quam obrem, sepius interrogare: crebras ingeminare querelas: quare, quare hoc praecipit, vnde hoc venit, & quis inuenit hoc consilium? indè murmuratio, excusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorum: tales sanè non faciunt obedientiam Deo acceptam, nec hominibus gratam. Bernardus in sermone: *Quid si obediatur simulatore & ad oculos, murmuret autem in abscondito? falsa est obedientia. sola est charitas, quae obedientiam gratiorem facit, & acceptabilem Deo commendat. Simpliciter ergo obediendum est, & adimplendum quod iubetur, si obedientiam nostram acceptabilem Deo esse optamus. Bernardus libro de consideratione: Omnibus nobis in conuersionis initio nulla magis virtus incipienti est necessaria, quam simplicitas humilis, & grauitas veneranda. Item ad fratres de monte Dei: Perfecta obedientia, maximè in incipiente, est indiscreta, hoc est, non discernere quid, vel quare praecipitur, sed ad hoc tantum niti, vt fideliter & humiliter fiat, quod à maiore praecipitur. Caesarius ad monachos homilia 8. Quicquid tibi à senioribus fuerit imperatum, accipe tanquam de caelo, sicut de ore Dei prolatum: nihil reprehendas, nihil dissentias, in nullo penitus murmurare praefumas: quia in monasterio seruire venisti, non imperare: potius obedire, quam iubere: totum sanctum, totum iustum, vtile iudica, quicquid tibi à preloato videris imperari. Hanc simplicitatem obedientiae multum amant sancti patres*

3. Psal. 26.

Ser. citato, Ingratae obedientiae descriptio.

Ser. 2. de S. Andrea. Obedientia falsa.

Obedientia incipienti est necessaria, quam simplicitas humilis, & grauitas veneranda.

Probatio Patrum circa obedientiam.

4. Ser. de virtute obedientie.

Quare humiliter sit obediendum.

Eccles. 33.

In eodem sermone. Ornantia vel deturpancia obedientiam.

Ibidem.

6.

in discipulis suis: idem in principio non precipiebant eis recta. Unde in Vitis parvi dicit quidam abbatum Pastori: Patres seniores non loquuntur ab initio fratribus recta, sed magis distorta: & si viderint quia ea quae distorta sunt, faciunt, iam eis non loquentur, nisi quod expedit: agnoscentes, quoniam in omnibus obedientes sunt, Quarta conditio acceptabilis obedientiae, siue quartus gradus est, humiliter obedire. Bernardus: Magna virtus humilitatis, sine cuius obtentu virtus fortitudinis non solum virtus non fit, sed etiam in superbiam erumpit. Hinc dicitur Sauli: Cum esses humilis in oculis tuis, factus es caput in populis, 1. Reg. 15. Et Dominus ad discipulos Luc. 17. ait: Cum feceritis omnia, quae praecipita sunt vobis, dicitur: Serui inutilis sumus: quod facere debuimus, fecimus. Et hoc maxime militat contra eos, qui in obediendo magna se fecisse existimant. Hunc obedientiae gradum tangit sanctus pater, cum dicit: *Obedientia tunc erit acceptabilis, si non cum responsione nolentis efficiatur*: id est, cum verbis superbis, dicendo se nolle parere mandatis iubentis. Quare autem humiliter, sine murmure, sine verbo alicuius nota superbiae, obediendum sit superiorum praecipitis, subiungit: *Quia obedientia, quae maioribus praebetur, Deo exhibetur: ipse enim dicit: Qui vos audit, me audit*. Unde sicut non disceptarent, si aliquid a Deo praeciperetur, sed illud humiliter implerent: sic non disceptare debent de mandatis praelati. Quinta conditio, aut quintus gradus obedientiae est, gratanter & hilariter obedire: quem gradum tangit sanctus pater, cum ait: *Et cum bono animo a discipulis praebere oportet, quia hilarem datorem diligit Deus. Nam si cum malo animo obediatur discipulis, & non solum ore, sed etiam corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. Et pro tali facto nullam consequitur gratiam, immo poenam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit*. De poena autem murmurantium, quam grauis sit, supradictum est in capi. 34. Hilariter ergo implenda est obedientia, secundum illud Ecclesiasticum: In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum, Bernardus: Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiam obsequentis. Nubilosa corporis compositio, & facies tristitiae tenebris obfuscata, deuotionem ab animo recessisse significant. Quis enim imperat libenter homini tristitiam efflanti? Est autem hic considerandum, quod beatus Bernardus septem gradus obedientiae describens, addit supra quinque posita a beato Benedicto, alios duos. Quorum vnus est, qui hoc in loco notari potest, scilicet libenter obedire: requirit enim Dominus oblationes voluntarias.

Exo. 35. Ille est sermo, quem praecipit Dominus: Omnis voluntarius & prono animo offerat primitias Domino. Item Dauid: Voluntarie sacrificabo tibi. Coacta seruitia Deo non placent. Hunc obedientiae gradum, ut ipse Bernardus ait, non potest ascendere, qui voluntatem praecipientis suam non fecerit. Libenter obediebat, qui dicebat, Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me, Ioan. 4. Augustinus libro 10. Confessionum: Optimus minister tuus talis est, qui non magis intuetur hoc a te audire quod ipse voluerit, sed potius hoc velle, quod a te audierit. Bernardus: Quisquis vel occulte vel aperte fatagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat: ipse se seducit, si forte sibi quasi de obedientia blandiatur: nec enim in ea re ipse praelato, sed magis ei praelatus obedit. Paratum ad Dei voluntatem se ostendit Paulus, dicens: Act. 9. Domine, quid me vis facere? Bernardus in sermonibus: Non dubium, quin ampliore gratiam mereatur, qui paratum se exhibet ante mandatum, quam qui obedire fatagit post mandatum. Vbi notandum, quod libenter obedire, praecipue laudabile est, cum graua iniunguntur. Unde super illud 1. Regum 15. Melior est obedientia &c. dicit Glo. Gregorij in Moralibus: Obedientia aliquid si de suo aliquid habeat, nulla est: aliquando autem, si de suo aliquid non habeat, minima est. Nam cum huius mundi successus praecipitur, cum locus superior imperatur: is qui ad percipienda haec obedit, obedientiae sibi virtutem euacuat, si ad haec etiam ex proprio desiderio anhelat. Non enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitae prospera, libidini propriae ambitionis seruit. Rursum cum mundi despectus praecipitur, cum probra adipisci & contumeliae iubentur, nisi haec & ex semetipso animus appetat, obedientiae sibi meritum minuit: quia ad ea, quae in hac vita despecta sunt, inuitus nolensque descendit. Ad detrimentum quippe obedientia adducitur, cum mentem ad suscipienda probra huius seculi, nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitatur. Haec Gregorius. Hinc Moyses principatum populi humiliter refusat, Paulus vero audacter dicit: Ego non solum ligari in Hierusalem, sed etiam mori paratus sum. Septima conditio siue septimus gradus obedientiae est, indefinenter siue perseveranter obedire. Bernardus: Manum tuam misisti ad fortia: agendum est instanter, & constanter obediendum: nec inter verborum seu verberum asperitatem, tam regalis est semita relinquenda. Et loquitur de semita obedientiae. Christus hanc semitam pro morte

Libenter obedire.

Psal. 53.

Cap. 26.

Ser. de tribus ordinibus Ecclesiae.

lib. 35. ca. 13. Obedientia aliquid de suo debet habere, aliquid non.

Exod 14. Act. 21.

7.

te

te ignominiosa relinquere noluit. Philippens. 2. Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Item Bernardus: Memento te, fratres: Christus, ne perderet obedientiam, perdidit vitam. Obediendum ergo est perseveranter, quia nihil prodest currere, & ante cursus meta deficere. Quare dicit Apostolus: Sic currite, ut comprehendatis, 1. Corinth. 9. Et Matth. 10. Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Glo. Non enim coepisse vel facere, virtus est, sed perficere.

TRACTATVS LVI.
De viginti modis, quibus solet bonum obedientiae minui.

Multa minus bonum obedientiae.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Nota contra difficile obediētes.

Exod 14. Act. 21.

7.

6.

At tendendum vero pro pleniori doctrina bonae & salutaris obedientiae, quod multa sunt, quae minuunt bonum obedientiae, a quibus discipulus huius scholae omnino studio & vigilantia debet cauere. Primus modus est eorum, qui etsi obediunt in quibusdam, tamen in alijs sunt minus obediētes. Contra quod dicit Apostolus, secundae ad Corinthios 2. Ideo scripsi vobis, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Secundus est eorum, qui etsi faciant rem iniunctam, tamen minus plene faciunt. Contra quos dicitur ad Philemonem: Confidens de obedientia tua, scripsi tibi, sciens quod & super id, quod dico, facies. Tertius est eorum, qui etsi faciunt quod dicitur, tamen alio modo, & interdum peruerso. Contra quod dicitur Matth. 21. Euntes discipuli, fecerunt sicut praeeperat eis Iesus. Quartus est eorum, qui adeo se reddunt difficiles ad obediendum, quod cum multo labore & afflictione moueri possunt a praepositis suis ad aliquid faciendum, sicut affligitur, qui transferre nititur lapides magnos ad altum locum. Contra quod dicitur ad Hebraeos 13. Obedite praepositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi ratione reddituri pro animabus vestris, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes, quasi diceret: Ita scilicet obedite, ut non faciatis eos gemere ex difficultate obediendi, sed ex facilitate gaudere. Quintus est eorum, qui ad simplex verbum nolunt obedire, nisi praecipiat eis. Contra quod dicitur Tit. 3. Admone seruos obedire domino: scilicet ad simplex verbum. Et si debent hoc facere serui mundi, quanto magis serui Dei? Bernardus: In obedientia valde utile est, si id quod disciplinae rigor imponit, nullo cogente, humiliter seruauerit. Sextus est eorum, qui non amore,

sed timore poenae interdum obediunt. Contra quod dicit Gregorius: Obedientia non timore poenae, sed amore iustitiae facienda est. Septimus est eorum, qui nunquam obediunt, sed solum multum discutere de mandato. Contra quod dicit Hieronymus: Praepositum monasterij timeas ut Dominum, diligas ut parentem: credas tibi salutare, quicquid ille praeeperit: nec de maioris sententia iudices tu, cuius officium est, obedire & implere quae iussa sunt. Octauus est eorum, qui etsi facere velint quod mandatur, tamen morosi sunt in aggrediendo. Contra quod dicitur in Psalmo: In auditu auris obediuit mihi. Nonus est eorum, qui semper inueniuntur imparati, allegantes se in illa hora illa non posse facere. Contra quod dicit David: Paratus sum, & non sum turbatus. Decimus est eorum, qui nunquam se disponunt praemeditando ad bene obediendum. Contra quod Bernardus: Perfectus obediens, aures parat auditui, oculos visui, manus operi, linguam voci, pedes itineri, & sic totum se colligit, ut ex toto mandatum impleat imperantis. Propter quod dicitur Prover. 5. Mens iusti meditabitur obedientiam, quia cogitat frequenter, quomodo ipse bene obediens inueniatur. Undecimus est eorum, qui obediunt quidem, sed cum murmure exequuntur mandatum, similes obedientiae demonum, qui ad mandatum Domini exhibent de corporibus, sed clamantes. Contra quos dicitur est a sancto patre Benedicto in superiori loco, quod obedientia acceptabilis tunc erit Deo & dulcis hominibus, si quod iubetur, non cum murmure efficiatur. Duodecimus est eorum, qui etsi non murmurant, tamen cum tristitia eam exequuntur obedientiam. Contra quod beatus pater Benedictus dicit in capitulo praecedenti: Obedientia quae maioribus praebetur, Deo exhibetur, ipse enim dicit: Qui vos audit, me audit. Et cum bono animo a discipulis praebere oportet, quia hilarem datorem diligit Deus &c. Tertiusdecimus est eorum, qui in magnis obediunt, tamen minora contemnunt. Contra quod Bernardus: O monachum obedientissimum, cui ex quibuslibet verbis seniorum nec vnum praeteruolat. Quartusdecimus est eorum, qui interdum non curant de implenda intentione mandantis, dummodo mandati substantiam impleant: cum e contrario apud fideles & pijs mentes magis respectus habendus sit ad intentionem mandantis, quam ad verba. Hinc est, quod illi liberati a Domino (quibus praecipiebat, ne cui dicerent) cum ipsum praedicabant, laudabilius fecisse putantur, quam si tacuissent: quia Dominus hoc praecipiendo, potius intendebat dare exemplum vanae gloriae fugien-

7.

8.

Psal. 17.

9.

Psal. 118.

10.

Ser. de virtute obedientiae.

11.

Murmurantes quando obediunt, demonibus comparantur.

12.

Luc. 10.

13. In minoribus etiam obediendum.

14.

Intentio mandantis, magis impleda quam mandatum.

15. giendæ, quàm ipsos obligare. Quintusdecimus est eorum, qui, cum eis aliquid displicens inungitur, peruertunt intentione mandantis, iudicantes quòd aliqua mala ratione hoc faciat. Còtra quod Bernardus: Nò sufficit, exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimer sentiamus de eis. Sextusdecimus est eorum, qui ad excusandum se ab obedientia, impotentiam allegant. Còtra quod dicit beatus Benedictus capitulo 68. huius regulæ, quòd si prælatus impossibile præcipiat, tamen tentandum est discipulo id implere: ad quod confortat exemplum Pauli, dicentis Philippien. 4. Omnia possum in eo qui me còfortat. Septimusdecimus est eorum, qui tales se exhibent, quòd prælati non audent eis aliquid imponere: sicut equo indomito, qui mordet & percutit, non audent homines imponere onus. Contra quod est consilium sancti Iacobi, qui cuidam intrare volenti religionem, & quærenti quomodo se haberet, respondit: Tu & asinus vnum estote: sicut asinus indifferenter quodlibet onus suscipit & pacificè, ita debet vir religiosus se in religione habere. Iaco. 1. In mansuetudine suscipite insum verbum. Verbum obedientie potest dici in sum, quia trahit suscipientem ad sui naturam, sicut furculus infernus trunco. Octauusdecimus est eorum, qui ex quadam præsumptione de sapientia sua confidentes, dedignantur ab alijs regi, & deò minus obediens sunt. Còtra quod Hieronymus: Bonum est obedire maioribus, parere præfectis, & post scientiam scripturarum vitæ suæ tramitem ab alijs discere: nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua. Nonusdecimus est eorum, qui malunt sibi obediri à maioribus, quàm eis obedire, dum ad suam voluntatem pertrahunt faciendam. Bernardus: Multorum peruersitas hodiè exigit, ut dicatur eis, Quid vis ut faciam tibi? Non ipsi quærunt: Domine, quid me vis facere? O breue verbum, sed plenum, sed viuus, sed efficax, sed dignus omni acceptione. Sic enim dignum est omnino, Domine, non meam à te, sed tuam à me & quæri, & fieri voluntatem. Vicesimus est eorum, qui interdum rem iniunctam etsi faciant, tamen scienter faciunt malè in fraudem, nè scilicet aliàs imponatur eis: sicut equus fictus eductus de stabulo, malè ambulat, nè de stabulo aliàs educatur. Contra quod dicitur Hieremiè 48. Maledictus qui opus Domini facit fraudulenter. Cauendum est discipulo religioso, degenti sub obedientia, ab omnibus istis, nè sic faciendo, laborem obedientiæ & mercedem perdat in toto, vel in parte. Bernardus: Mementote, fratres: Christus, nè perderet obedientiam, perdi-

Aduerte obediendi modum.

Documentum de proprietate obedientis.

Epist. 8. ad Demetria. Pessimus præceptor.

Ser. 1. de cõuer. S. Pauli. Tangit nostra tempora hoc verbum.

Epist. 4. 2.

didit vitam: si autem Christus sic fecit, quantum cauendum est nobis, nè obedientiæ bonum perdamus?

IN CAPVT VI. TRACTATVS LVII.

De taciturnitate & silentio.

Descripta obedientia monasticæ disciplinæ: nunc beatus Benedictus admonet discipulum ad taciturnitatis grauitatè & amorem, sciens quòd silentium custos virtutum est. Et diuiditur hoc capitulum in tres partes. Primò quidem exhortatur ad taciturnitatem, ex autoritatibus sacræ scripturæ. Secundò inducit rationes ad hoc. Tertiò ponit specialiter aliqua, à quibus ita abstinentum est, vt nunquam illis os nostrum accommodare debeamus. Circa primum sanctus pater dicit sic: *Faciatis quod ait Propheta, scilicet psal. 38. Dixi, id est, in corde deliberavi, (sapientes enim prius deliberant, quàm loquuntur) siue firmiter ppositi, custodiam vias meas, quæ multæ sunt, scilicet cogitationes, locutiones, operationes. De quibus Hier. 7. Bonas facite vias vestras & studia vestra, vt non delinquam in lingua mea, quia nisi homo sollicitè custodiat vias suas, cito labitur lingua. Vndè petebat Propheta: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Posti ori meo custodiam: obmutui. Glo. quasi diceret: Posui ori meo custodiam vsque eò, quòd obmutui, id est, penitus tacui, & humiliatus sum. Glo. Hoc dicit, vt purum intelligas silentium, non dolosum, & siliu à bonis. Hic ostendit propheta, inquit sanctus pater Benedictus, si à bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis, propter penam peccati, debet cessari? Ergò discipulis, quannis perfectis, de bonis & sanctis adificationum eloquijs, propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia. Sequitur: *Quia scriptum est: Hæc est pars secunda huius capituli, in qua sanctus pater aliquas inducit causas, quare taciturnitas amanda sit. Vbi notandum, quòd decem assignari possunt, propter quæ grauitas taciturnitatis amanda sit. Primò, quia per illam homo euitat multa peccata, quæ ex loquacitate oriri solent. Et hanc causam inducit sanctus pater Benedictus, cum ait: *Quia scriptum est: scilicet Prouer. 10. In multiloquio non effugies peccatum.* Climachus in lib. de scala spirituali, in capitulo de loquacitate: Loquacitas est ignorantia certum argumentum, detractionis ianua, scurrilitatis dux, mendacij opifex, compunctionis desolatio, acedia auctor, siue euocatrix, somni præcursor, intentæ fixæque cogitationis**

Vig. nostræ.

Psal. 38.

Propter decem amanda est taciturnitas.

Gradu 11. Loquacitas mala.

tionis dissipatio, custodia exterminatio. Et deò benè dicitur Ecclesiastici 20. Qui multis vtitur verbis, lædit animam suam. Secunda causa est, quia per taciturnitatem vitatur multa scādala dissensionum, guerrarum pericula, & etiam mortis, quæ ex loquacitate sæpè contingunt. Et hanc causam tangit beatus Benedictus, cum ait: *Et alibi: scilicet scriptum est, videlicet Prouerbiorum 14. Mors & vita in manibus lingue.* Ecclesiastici 28. Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam. Item Prouerb. 13. dicit sapientissimus Salomon: Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Quare optimè sanctus pater ad taciturnitatem discipulum exhortatur: quia qui odit loquacitatem, extinguit malitiam, Ecclesiastici 19. Tertia causa est, quia taciturnitas multum conuenit statui & conditioni discipulorum, cuiusmodi sunt viri religiosi, qui in schola virtutum continue se exercent. Nam, vt dicit Sidonius in epistola 21. Pythagoras aduenientibus discipulis prius legitur tacèdi patientiæ, quàm loquendi monstrasse doctrinam. Et vt ait Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Hippocrates adiurauit discipulos, antequàm eos doceret, & in verbis suis iurare compulit, & iuramentum extorsit silentium. Et hanc rationem inducit beatus pater Benedictus: *Nam loqui & docere, magistris condecet: tacere & audire, discipulo conuenit. Et ideò, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni humilitate & subiectione & summa reuerentia requirantur, nè videantur plus loqui quàm expedit.* Est autem considerandum pro eo, quòd magistros dicit docere & loqui, & tacere discipulos: quòd taciturnitas etiam quandoquæ reperitur vitiosa, sicut & ipsa loquacitas. Ecclesiastici 3. Tempus tacendi, & tempus loquendi. Seruanda est lingua, non insolubiliter liganda. Taciturnitas maximè reprehensibilis est in prælatis, quibus ex officio incumbit docere populum. Illos enim tacere à verbo prædicationis, mors est. Vndè sacerdos solebat habere tintinnabula in ora vestimentorum, ingrediens & egrediens sanctuarium, sonum faciens, vt non moreretur, Exod. 28. vbi Gregorius: Sacerdos ingrediens & egrediens moritur, si de eo sonitus non audiat, quia iram contra se occulti iudicis puocat, si sine sonitu prædicationis incedit. Vndè Ezech. 33. Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus nò custodierit se, & venerit gladius & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autè eius de manibus speculatoris requiram. Et 1. Corinth. 9. Concludit, Væ mihi, si non euangelizauero. Vbi erquòd, qui gò ex officio incumbit loqui personæ,

Exempla gentiliu de silentio.

Taciturnitas aliquando vitiosa & in quibus.

li. 1. epist. 24. Figura & expositio de silentio prælatoru.

sicut magistro & prælato dinoscitur conuenire: aut vbi veritas periclitaretur, aut periculum magnum immineret ex taciturnitate, taciturnitas esset vitiosa. Vndè Isaias missus à Deo ad prophetandum, qui etiam inter peccatores habitans, inter quos veritas periclitabatur, dicit: Væ mihi, quia tacui, Isaiæ sexto. Et ideò beatus Gregorius in Moralibus dicit: Discretè vicissitudinum pefanda sunt tempora, ne aut, cum restringi debet lingua, per verba se inutiliter soluat: aut cum loqui vtiliter potest, semetipsum pigre restringat. Idem in Pastoralibus: Sicut indiscreta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Quarta causa, quia taciturnitas siue silentium facit ad perfectionem hominis. Philosophus: Ad summam perfectionis volo te esse breuiloquum, raro loquum, & submissa voce loquentem. Seneca: Auribus frequentius, quàm lingua, utere. Item: Tardiloquum te esse iubeo, & propè erit tibi Deus. Hinc est, quòd Arsenio descendente à palatio, vt monachus fieret, & per consequens ad perfectionem tendens, facta est vox dicens: Arseni, fuge, & tace, & quiesce: hæ enim sunt radices non peccandi. Ambrosius libro de officijs: Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiaru, sunt maxima fundamenta virtutum. Quinta, quia taciturnitas siue silentium, operatur ad veritatem religionis. Nam absque freno silentij, vana est putanda religio. Iacobi 3. Si quis putat se religiosum esse, non refrigans linguam suam à malo, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Religio absque silentio, est quasi castrum, habens guerram absque porta & absque muro. Ecclesiastici vigesimo octauo: Ori tuo facta ostia. Prouerbio. 25. Sicut vrbs patens & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo spiritum suum cohibere. Sextò, quia taciturnitas hominè roborat siue fortem facit. Isa. 20. In silentio & spe erit fortitudo vestra. Sicut enim ad fortitudinem obfessorum in castro, valet ad fortitudinem bona clausura cum forti adiutorio: sic ad fortitudinem spiritualè plurimè vtilitatis confert silentium, cum spe & cælesti adiutorio. Abbas Pastor: Omnis labor qui euenerit tibi, taciturnitate sermonis superabitur. Sicut vix vel nunquam pugil vincitur, nisi malum verbu dixerit: sic vix vincitur à diabolo, qui à malis verbis sibi cauerit. Ambrosius super psal. 38. O validum scutum, circumspectæ munitatis silentium. O fidelissimum stabilitatis fundamentum, in quo si quis stare poterit, lubricum verbi timere non poterit. Septima, quia taciturnitas operatur ad

bus, & vbi tacere sit periculum.

lib. 7. ca. 26.

Parte 2. c. 4.

4. Silentium facit ad perfectionem hominis.

Libro de moribus.

Radices nò peccandi. lib. 1. cap. 7.

5.

Religio sine silentio cui cõparetur.

6. Silentium multum valet ad fortitudinem spiritualem.

In titulum.

7.

Taciturnitas proprie bonum paria est. pacem societatis. Isa. 32. Erit opus iustitiæ, pax: & cultus iustitiæ, silētium. Sicut enim ex vno verbo sæpe sequitur iniuria tā Dei, quā proximi: sic ex silentio iustitia nutritur, ex qua veluti ex propria arbore pacis fructus colligitur. Vndè cum claustralibus religiosus pax summè necessaria sit, maximè necessaria est illis obseruantia silentij & taciturnitatis custodia, vndè pax oritur. Eò aut, quòd lites, dissēsiones & rixæ, taciturnitatis obseruatione vitātur, dicitur Pro. 26. Qui imponit stulto silentiū, iras mitigat. Octaua, quia taciturnitas præparat ad contemplationem & colloquutionem cum Deo. Climachus vbi suprā: Studiosus silentij, appropriat Deo, ipsique iugiter in abscondito cordis assistens, illustratur ab eo. Thren. 3. Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei. Et sequitur: Sedebit solitarius & tacebit, quia leauit se supra se: scilicet supra conditionem humanam, ad quarendam angelicæ vitæ communionem. Deus enim non reuelat mysteria sua in tumultu & turba: sed se paratis à mundi tumultu, & tacitis quippe auditum & auscultationem requirit, secundum illud Ecclesiastici 32. Vbi non est auditus, non effundas sermonem. Et Regū 3. Loquere, Domine, quia audit seruus tuus. Et Dan. 4. dicitur: Daniel cepit intra se cogitare. Quare Dominus dicit Ose. 2. Ducam eam, id est, animam, in solitudinem: & ibi loquar ad cor eius. Religiosus igitur, qui totus contemplatione debet esse suspensus, silentij grauitatē studeat obseruare. Nona est, quia silentium conseruat feruorem deuotionis. Sicut enim solet obstrui vas, in quo seruantur aromata siue vnguenta preciosa, nè odor exhaletur: ita oportet quòd discipulus seruet silentium, vt feruor deuotionis in eo præseruetur. Nam si os eius ad loquacitatē dissoluitur, quicquid deuotionis est in eo, exhalatur. Ecclesiastici 20. Gratia fatuorū effundentur. Seneca: Nihil æquè pderit, quā qui effescere, & minimum cum alijs loqui, & plurimum sequi. Decima est, quia taciturnitas signum est siue argumentum sapientis & prudentis viri. Seneca: Taciturnitas, homini stulto pro sapientia est. Et quidam philosophus cuidam rustico in conuiuio tacenti: Ex doctis, inquit, hoc solū habes. Prouerb. 17. Stultus, si tacuerit, sapiens reputabitur. Et Job 4. Vtinā taceretis, vt reputaremini sapientes. Omnes autem huiusmodi vtilitates silentij, Climachus in suo opere de schola spirituali, in capitulo de loquacitate, cum multis alijs comprehendens, ita dicit: Taciturnitas in cogitatione, mater orationis est, captiuitatis reuocatio, ignis diuini amoris obseruatio, cogitationum diligens inspectio, specula hostium,

Reuelationes diuine non pronuntiantur in turba.

Egregia similitudo, quæ per silentij seruetur deuotio.

Exemplū.

Gradu II.

Digna laus silentij.

carcer luctūs, lachrymarū amica, memoriæ mortis operatrix, suppliciorum pictor, iudicij indagatrix, sagax mæroris subministratrix, inimica fidutiæ, ambitiosæ doctrinæ aduerfatrix, scientiæ adiectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascensus, qui peccata cognoscit, continet linguam suam: qui verò loquax est, nòdum seipsum, vt oportet, agnouit. Hæc ille. *Scurrilitates verò, vel verba ociosa & risum mouentia, æterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad tale eloquium discipulum aperire os nò permitimus.* Hic ponitur tertia pars huius capituli, in qua sanctus pater describit ea, quæ æterna clausura in omnibus locis in viris religiosus damnanda veniūt. Et ponit tria genera horum, videlicet scurrilitates, verba ociosa, & risum mouentia. Scurrilitas dicitur à scurra, qui est ioculator, & idè est quod verbum ioculare vel turpe, ad lasciuiam pertinens, à quo genere abstinendum est, & maximè viris religiosus. Apostolus ad Eph. 5. dicit: Nò nominetur in vobis, sicut decet sanctos, turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ, vt ait Glo. à stultis curialitas dicitur, id est, iocularitas. Hierony. Qui scurrilitatem replicat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid proferat turpitudinis, non ociosi sermonis, sed criminosis, reus tenetur. Et Bernardus lib. de consideratione: Inter seculares nugæ, nugæ sunt: in ore sacerdotis, blasphemie. Interdum tamen si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquam. Consecrasti os tuum euangelio, talibus iam aperire, illicitū: affuere, sacrilegium est. Idem: Verbum scurrile, quod facti vrbani venomine colorant, nò sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum est? Fœdè ad cachinnos moueris, fœdè ius moues. Secundū genus, est verborum ociosorum. Verbum autè ociosum, vt dicit Bernardus, est, quod sine vtilitate loquentis dicitur & audientis. Vitanda quidem sunt ociosa verba, & maximè à religiosus. Tum propter periculum, quia teste eodem Bernardo in epistola: Quicquid non edificat auditēs, in periculum vertitur audientium. Ambrosius super Beati immaculati: Non mediocre periculum est, cum habeas tam eloquia Dei & opera quæ fecit: si, prætermis illis, loquaris quæ seculi sunt, vel audias. Tum secundò, nè tempus preciosum, quo nihil preciosius habemus, inutiliter amittatur. Bernardus libro de consideratione: Nemo, inquit, parui aestimet tēpus, quod in verbis consumitur ociosis: volat tempus irreuocabile, volat verbum irreuocabile: nec aduertit insipientis quid amittat. Et infrā: Cur perdis illud, quo diuinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare ad

Tria genera semper damnanda. I. Scurrilitas.

Digna & pauenda sententia contra verba inania. Ibidem.

Ociosum verbum, & tria contra illud. Hieron. in Matth. cap. 12. habet.

Ser. 22. ver. 14.

Habetur in serm. 17. de triplici custodia, manūs, linguæ & cordis. Aduerte, in quibus debet tempus expendi.

Lib. 2. de summo bono, cap. 29.

3.

Habet Hugo lib. 3. de anima, c. 26.

Risus abesse debet à monachis.

Contra Vigilantium, in fine.

lib. 2. cap. 13.

Prosequitur explanationem textus.

ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam felicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. Quare dicit beatus Isidorus: Sicut falsitatis crimina à pfectibus pertimescuntur, ita ociosa verba à perfectis viris vitantur. Tum tertio, propter discussionem extremi iudicij. Teste enim ipsa veritate Matth. 12. De omni verbo ocioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem Deo in die iudicij. Tertium verò, quod vitare debemus, est verborum ad risum mouentium siue excitantium. Vanus enim fermo, vt ait Isidorus, vanæ conscientiæ est index: mores hominis, lingua pandit, & qualis fermo ostenditur, talis animus comprobatur. Pro. 15. Os stulti ebullit stultitiā. Multimò autem monachis conuenit, ab huiusmodi sermonibus vanis & risum prouocantibus, abstinere: quia, vt ait Hieronymus in epistola, Monachus plangentis habet officium, qui vel se, vel mundum luget, & Domini pauidus præstoletur aduentum.

IN CAPVT VII.

TRACTATVS LVIII.

De multiplici humilitatis commendatione.

Clamat nobis scriptura diuina, fratres, dicens: Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Posita doctrina de obseruanda taciturnitate, subiungit sanctus pater humilitatis doctrinam. Et diuiditur hoc capitulum septimum regula in duas partes. In prima quidem ponuntur ea, quæ ad exhortationem humilitatis faciunt. In secunda, describuntur duodecim gradus humilitatis. Circa primum notandum, quòd sanctus pater ex tribus ad humilitatis virtutem suum discipulum exhortatur. Primò quidem ex eo, quòd omnis elatio humilitati contraria, genus videtur esse superbiæ, quæ ruina est omnium virtutum, & totius perditionis initium. Et hoc est quod dicit: Cum hec ergò dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ: quæ scilicet radix est omnium malorum, quasi vellet arguere: Cum omnis elatio, eò quòd ad superbiæ pertineat, detestabilissimū vitium sit, ut potè quòd radix initiumque existit omnium malorum, fugienda sit. Introduxit ad hoc, exemplum prophete sanctissimi Dauid, dicens, quòd scilicet vitium elationis, se cauere indicat, dicens: scilicet psalm. 130. Domine, non est exaltatū cor meum. sed, supple, humiliatum est cor meum: quod est verum sacrificium Deo, secundum illud psalm.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum, Deus, non despicias. *neq. elati sunt oculi mei.* quia signum superbiæ exterius non ostendit, quasi diceret, interiorē & exteriorē superbiā repulsi à me. *Nec ambulauim magnis,* id est, non superbiui de magnis factis, vel dictis, vel virtutibus: *nec in mirabilibus super me.* id est, non affectaui quasi in mirabilibus innotescere hominibus, non quaesiu aliquid supra vires meas, vndè apud imperitos iactarem me, sicut multi, qui ex factis & dictis magis quærunt gignere in populo admirationem, quā edificationem: sicut Simon Magus voluit in mirabilibus supra se ire, delectatus potentia Apostolorum, nò iustitia: voluit facere talia, qualia Apostoli, sed talis non esse. Sequitur: *Si non humiliter* &c. Hic propheta adstringit se maledicto, si ita non sit. Sensus est: *Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam:* superbiendo, iactando, vel gloriando, vel de me mirabilia præsumendo, ita fiat retributio in animam meam, id est, ita peream ego: *sicut ablactatus super matrem suam.* id est, sicut aliquis incumbens super matrem suam, indigens foueri sinu matris, perit si sit ablactatus, id est, à lacte matris separatus. Adstringit se maledicto hic propheta, & (vt dicit Glo.) ita solemus dicere, quando de causa bene confidimus. Circa hanc partem, in qua sanctus pater ad humilitatem discipulum admonet: notandum, quòd decem sunt, quæ hanc humilitatis virtutem commendatissimam faciunt & amabilem. Primum est, quòd ipsa est gratissima Deo. Miro nempe modo humilitas Deo redoleat, & cætera bona hominis ei redolere facit. Cantic. primo: Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Nardus, propter suā paruitatem, humilitatem designat: & quemadmodum species aromatica, cum in puluerem rediguntur, vehementius redolent: sic bona hominis, cum per humilitatem quasi comminuta fuerint, sunt gratiora. Hieronymus: Nihil est quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quā si vitæ merito magni, humilitate infimi simus. Et ideò beatus Isidorus hortatur ad hoc, dicens: Esto paruus in oculis tuis, vt sis magnus in oculis Dei: tanto eris apud Deum preciosior, quanto fueris inter oculos tuos despectior. Hæc virtus, vt ait beatus Dionysius in epistola ad Demophilum monachum, fecit Dauid regem, Dei amicum. De quo dicit: Inueni virum iuxta cor meum. & ideò Ecclesiastici 3. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Secundum adificij spiritualis, Bernardus: Bonus

Psalm. 50.

Exemplum.

Decem faciunt humilitatem commendatissimam.

Epist. 14. ad Celantium.

Epist. 3.

Lib. 2. de confid. c. 6.

Virtutum fundamen-
 tum humi-
 litas.
 lib. 5. c. vlt.

Serm. 10. de verb. Dom.
 3.

lib. 27. c. 26.

4.

Ho. 9. oper. imperfc.

5.

Ser. de Nati. B. Mariæ.
 Mariæ hu-
 militas.
 Ho. 1. super Missus est.
 Iaco. 4.
 1. Pet. 5.

6.

Bern. ser. 1. in natali Domini.
 Hom. 7. in Euang.
 Epist. 36.

7.

Nota de humilitate & præsumptione.

Epist. 42.

fundus est humilitas, in qua omne ædifici-
 um spirituale constructum crescit in tam-
 plum sanctum in Domino. Item ibidem li-
 bro de consideratione: Virtutum bonum
 quoddam ac stabile fundamentum, hu-
 militas. Nempe si nutet illa, virtutum ag-
 gregatio non nisi ruina est. Ideo Augusti-
 nus inquit: Cogitas magnam fabricam con-
 struere celsitudinis, de fundamento prius
 cogita humilitatis. Tertium est, quod
 humilitas est radix & origo virtutum.
 Gregorius in Moralibus: Origine virtutis,
 humilitas est. Illa in nobis virtus veraciter
 pullulat, quæ in radice propria, id est, in
 humilitate perdurat: à qua nimirum si ab-
 scinditur, arefcit, quia viuificantem se hu-
 morem charitatis perdit. Quartum est,
 quod humilitas singulariter nutritiuus
 dilectionis est. Chryostomus super
 Matthæum: Nutrix dilectionis, humili-
 tas est: & totius mali odij mater, superbia.
 Igitur totius boni initium, humilitas est:
 & totius mali, superbia. Denique & perdi-
 tionis initium, à superbia coepit per dia-
 bolum: & initium salutis, ab humilitate
 per Christum. Propterea conuenienter &
 omnium beatitudinum humilitatem fecit
 initium, Matth. 5. dicens: Beati pauperes
 spiritu, id est, humiles. Quintum est, hu-
 militas est aqueductus, per quem diuina
 gratia venit ad homines. Bernardus: Flu-
 entia gratiæ tanto tempore defuerunt, quia
 nondum interuenerat aqueductus. Et aque-
 ductum istum, intelligit humilitatē Ma-
 riæ. Bernardus super Magnificat: Solet esse
 diuinæ gratiæ familiaris virtus humilitas.
 Deus superbis resistit, humilibus autē dat
 gratiam. Vnde & beatā virginem propter
 humilitatem eius, ad quam respexit, reple-
 uit gratia. Aue, inquit Gabriel, gratia plea-
 na. Sextum, humilitas est custos omnium
 virtutum. Ambrosius: Custos virtutum,
 humilitas. Gregorius: Perit omne quod
 agitur, si non in humilitate sollicitē custo-
 ditur. Item: Qui sine humilitate virtutes
 congregat, quasi qui puluerem in ventum
 portat. Augustinus: Nisi humilitas omnia
 quæcunque benè facimus, & præcesserit, &
 comitetur, & consecuta fuerit, iam nobis
 de aliquo bono facto gaudentibus, totum
 extorquet de manu superbia. Septimum,
 humilitas est turris fortitudinis, contra
 omnes tentationes diaboli. Aug. Solus vin-
 citur, qui de se præsumit. Solus vincit, qui
 de se non præsumit. Et Glo. ad Roman. 7.
 Esto humilis, non de te præsumas, & pote-
 ris vincere. Bernard. in epistola quadam:
 Humilitas inimicā omnis gratiæ, omnisq;
 initium peccati, debellat superbiā, & tam à
 se, quam à cæteris virtutibus superbiā illius
 propulsat tyrannidem. Nam sola est pro-
 pugnaculū quoddā omniū turrisq; virtu-

tum: fortiter resistit eius malitiæ, obuiat
 præsumptioni. Sola deniq; est, de qua bea-
 ta virgo, omnium utiq; plena virtutū, sibi
 gloriandum putauit. Vnde diabolus dixit
 Macario: Humilitas tua sola me vincit. In-
 terrogatus quidam senex, quare inquietare-
 mur à dæmonibus? dixit, quia abiecimus
 arma nostra, quæ sunt contumeliæ, pau-
 pertas, humilitas, & patientia. Octauum
 est, quod humilitas est clavis sapientiæ.
 Bernardus: Humilitas clavis est scientiæ.
 Matth. 11. Abscondisti hæc à sapientibus &
 prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Pto-
 lemæus: Inter sapientes sapientior est, qui
 humilior existit. Beatus Gregorius Lumen
 intelligentiæ humilitas aperit, superbia
 abscondit. Vnde beatus Dionysius in epi-
 stola ad Demophilum monachū, in prin-
 cipio dicit, quod Moyses propter suam
 mansuetudinem, Dei apparitione dignus
 habitus est: & propter hoc famulus Dei
 appellatus est, & vniuersis Prophetis di-
 gnior. Nonū est, quod humilitas est scala
 paradisi. Vnde beatus pater Benedictus ait:
 Vnde, fratres, si summe humilitatis volumus culmen
 attingere, & ad exaltationē illam caelestem, ad quam
 per presentis vitæ humilitatem ascenditur, volumus
 velociter peruenire: actibus nostris ascendentibus,
 scala illa erigenda est, qua in somnis Iacob apparuit,
 per quam ei ascendentes & descendentes angeli mon-
 strabantur. Non aliud, sine dubio, descensus ille, &
 ascensus, à nobis intelligitur, nisi exaltatione descen-
 dere, & humilitate ascendere. Scala verò ipsa erecta,
 nostra est vita in seculo, qua humiliato corde à Domi-
 no erigitur ad caelum. Lætera enim eiusdem scalæ, di-
 cimus nostrum esse corpus & animam: inter qualæ-
 ra diuersos gradus humilitatis vel discipline euocatio
 diuina ascendendos inferuit. Circa hanc par-
 tem notandum, quod humanæ scripturæ
 de scala Iacob, de qua Gen. 28. habetur, &
 doctores sancti aliam intelligentiam pro-
 sequuntur, quam beatus Benedictus, Glo.
 enim ordinaria illius textus Genesis vige-
 simooctauo, per scalam in terra stantem,
 & in cælum erectam, C H R I S T V M in-
 telligit. Vnde Glo. interli. super verbum,
 scalam, dicit: id est, C H R I S T V M qui
 est via. Et Ambrosius de Iacob, libro se-
 cundo: Iacob vidit angelos Dei ascen-
 dentes & descendentes, hoc est, C H R I-
 S T V M præiudicē in terris, ad quem an-
 gelorum caterua descendit atque ascen-
 dit, obsequium proprio Domino pio
 præbitura seruatio. Alij verò exponen-
 tes etiam de C H R I S T O, per angelos
 intelligunt Doctores, qui (vt dicit B. Isi-
 dorus) ascendunt, intelligentes diuinita-
 tem Christi, omnem creaturam excedentē,
 vt eū inueniant, qui in principio erat ver-
 bū apud Deū, per quē omnia facta sunt: de-
 scendentes, ad eam, quæ sunt humanitatis, vt
 inueniant, eum natum ex muliere, factum
 sub

Exemplum.

Arma nos-
tra.

Lib. 25. c. 17.

Epist. 8.
Moysi hu-
militas.

9.

Diuerse
expositio-
nes de scala
Iacob.

cap. 4.

In Gen. c. 24
Doctores
angeli ap-
pellantur.

Comendat
expositionē
sancti Be-
nedicti de
scala præ-
dicta.
Serm. 24.

Lætera sca-
la spiritalis
lis.

Vita obe-
dientiæ cō-
mendatur,
& dicitur
scala.

Psal. 83.

10.

De poenit.
medit. c. 2.

sub lege. Alij per scalam, scalam contem-
 plationis accipiunt, vt Gregorius: per
 quam angeli, id est, prædicatores ascende-
 re & descendere, Christum contemplan-
 do, intelliguntur: quia non solum Chri-
 stum contemplanando appetunt, sed etiam
 ad membra illius miserando descendunt.
 Beatus autē Benedictus moraliter hūc locū
 scripturæ exponens, & sapiētissimè scalam ere-
 ctā in cælū, vitā dicit humanā, quæ ad cælū
 erecta est: in cuius signum, corporis statura
 erecta est versus cælum. Bernar. super Can-
 tica: Corporis staturā dedit Deus homini
 rectā: forsan, vt ista corporea exterioris vi-
 liorisq; reūctudo figmenti, hominē interio-
 rem illū, qui ad imaginē Dei factus est, spi-
 ritualis suæ seruadæ reūctitudinis ad mone-
 ret. Reūctudo autē huius voluntatis, maxi-
 mē obseruanda est ab his, qui viā humilita-
 tis sunt aggressi, quorum cōuersatio in ca-
 līs esse debet, secūdū illud ad Philip. 3. No-
 stra cōuersatio in caelis est. Lætera huius
 scalæ, corpus & anima esse dicuntur: quæ
 sunt duæ naturæ, ex quibus homo dimo-
 fcitur esse cōpositus: & secūdum quas duæ
 in homine accipiūtur operationes, corpora-
 lis s. & spiritualis, quarū vtraq; discipline
 magisterio cōplananda & adaptāda est
 ad virtutē. Duodecim huius scalæ humili-
 tatis gradus esse dicuntur, quos diuina euocatio
 siue electio, qua per gratiā elegit, quos per
 boni operis fructum perducit ad gloriam,
 secūdum illud ad Rom. 8. Quos prædesti-
 nauit, hos & vocauit. inferuit, id est, docuit
 vel immisit in animas iustorū: quia vt ait
 Apostolus 2. ad Cor. 3. Nō sumus sufficiē-
 tes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex no-
 bis: sed sufficiētia nostra ex Deo est. Euo-
 catio etiā diuina (vt Cassiodor. super psal.
 5. ait) omne meritū præcedit, nec inuenit,
 sed facit angelos ascendentes & descenden-
 tes. Per hanc scalam, viros religiosos intelli-
 gimus. Vita enim obedientiæ, vita angelica
 est. Descendūt quidē, humiliter de se senti-
 endo, superioribus parendo, & fratribus
 misericorditer ministrādo. Ascendūt autē,
 Deo assistēdo, oratione, lectiōne, medita-
 tione, adimplentes in omnibus instar san-
 ctorū angelorū diuinā voluntatem. Vnde
 de iusto dicitur in psal. Ascēssiones in cor-
 de suo disposuit, id est, gradus per quos ad
 celestē mansionē ascendit. Decimū est, qd
 est promotrix ad gloriam. Lucæ 14. Qui se
 humiliat, exaltabitur. Et Iob 22. Qui hu-
 miliatus fuerit, erit in gloria: & qui incli-
 nauerit oculos suos, ipse saluabitur. Et
 Prou. 16. Gloriā præcedit humilitas. Item
 eiusdem 19. Humilē spiritu suscipiet glo-
 ria. Aug. lib. de Pœnitentia: Qui noluerit
 humiliari, vt exaltetur: cum voluerit ex-
 altari, deijcietur. Hoc patuit in primo an-
 gelo, qui voluerat exaltari, & humiliatus

est. Econuerso beata Maria voluit humili-
 ari, & exaltata est super omnes angelos.
 Ezech. 17. Ego Dominus humiliavi lignū
 sublime, & exaltaui lignum humile. Item
 dictum est Sauli 1. Reg. 15. Nōne cūm effes
 paruulus in oculis tuis, caput in tribubus
 Isracl factus es? Greg. Quisquis nūc se non
 humiliat, nequaquam hunc sequēs gloria
 exaltat. Et ideō beatus Isidorus exhorta-
 tur, dicens: Descende, vt ascendas: humi-
 liare, vt exalteris: nē exaltatus, humiliaris.
 Qui enim extollitur, humiliatur: qui ex-
 altatur, deijciatur: qui eleuatur, prosternitur:
 qui inflatur, alliditur.

Exempla
de humili-
tate & su-
perbia.

TRACTATVS LIX.
De primo gradu humilitatis: vbi
de timore Dei, & multiplici eius
commendatione.

D Ispōsita scala & erecta, sanctus Humilitas
 pater describit 12. gradus, Pro in quo cōsi-
 stat, & quæ
 sit radix
 eius.

quorum discretionē & suffici-
 entia est notandum, quod hu-
 militas cōsistit in appetitu, secūdum quod
 aliquis refrenat impetū animi sui, nē inor-
 dinatē tendat in magna: sed regulam habet
 in cognitione, vt s. aliquis non se existimet
 esse supra id quod est: & vtriusq; principi-
 um & radix, est reuerentia quam habet ad
 Deū. Ex interiori autē dispositione humi-
 litatis, procedūt quædā exteriora signa in
 verbis & factis & gestibus, quibus id quod
 interiori est, manifestatur: sicut in cæteris
 virtutibus accidit. Nā ex visu cognoscitur
 vir, & ab occurfu faciei sensatus, vt dicitur
 Eccl. 19. Et ideō in assignatis gradibus hu-
 militatis per sanctū patrem Benedictum,
 ponitur aliquid, quod ad humilitatis radi-
 cē pertinet, s. gradus primus, qui est, vt ho-
 mo Deū timeat, & memor sit omnium quæ
 præcepit. Ponitur etiā aliquid, pertinēs ad
 appetitū: nē s. in appropriā excellētiā inordi-
 natē tendat, quod quidē fit tripliciter. Vno
 modo, vt nō sequatur homo appropriā volū-
 tatē: quod pertinet ad gradū secundū, qui
 est, propriā nō habere volūtate. Alio mo-
 do, vt regulet eā secūdum superioris arbi-
 triū: quod pertinet ad terciū gradū, qui est,
 omni obediētia subdi maiorib;. Tertio mo-
 do, vt ab hoc nō deficiat, ppter dura vel as-
 ppera, q̄ occurrūt: & hoc pertinet ad quartū
 gradū, qui est, pro obediētia in duris &
 asperis patientiā amplecti. Ponitur etiam
 quædā, pertinētia ad æstimatiōnē hominis
 recognoscētis suū defectū. Et hoc triplici-
 ter. Vno quidem modo per hoc, quod pro-
 prios defectus cognoscat & confiteatur:
 quod pertinet ad quintū gradum, qui est
 purissima confessio malorum suorū. Se-
 cundo, vt ex consideratione sui defectū,
 aliquis insufficientem se existimet ad
 maiora: quod pertinet ad sextum gra-
 dum,

Tripli-
modo ali-
quis inor-
dinatē non
tendit in-
se.

Triā perti-
nentia ad
æstimatiō-
nes reco-
gnoscentis
suum defe-
ctum.
2.

3. dum, qui est, ad omnia se indignū cōfiteri, & credere. Tertiō, vt quātūm ad hoc, sibi alios prēferat: quod pertinet ad septimum gradū, qui est, credere & pronūciare se omnibus viliorē. Ponuntur etiā quēdam, quæ pertinent ad exteriora signa, quorum vnū est in factis, vt f. homo nō recedat in suis operibus à via cōmuni: quod pertinet ad octauū gradū, qui est, tenere quod cōmūnis regula monasterij tenet. Alia duo sunt in verbis, vt f. homo nō prærūpiat tēpus loquēdi: quod pertinet ad gradū nonū, qui est, taciturnitas vsq; ad interrogatiōē: Nec excedat modū in loquēdo, quod pertinet ad decimū gradū, vt nō facilis sit & prōptus in risu. Alia verō consistunt in exterioribus gestibus: puta, cohibendo exteriū risum, & alia ineptæ lātitiæ signa: quod pertinet ad vndecimū gradū, qui est, pauca & rationabilia sine risu & cum grauitatē loqui: Et in reprimendo extollentiā oculorum, quod pertinet ad duodecimū gradū, qui est, corde & opere humilitatem ostendere, defixis in terrā ad spectibus. Qui omnes gradus breuiter notari posūt his verbis: Qui timet, & nil vult, parens, patiensque, fatetur, Cōtemnit, prēfert alios, nil singulus audet, Absq; loqui, risuq; grauis stat, pronus vbique. Primū autem horum gradū sanctus pater dicit esse timorem Dei sub his verbis: *Primus itaq; humilitatis gradus est, si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, obliuionem omnino fugiat, & semper sit memor omnium quæ precepit Deus.* Radix perfectō humilitatis, timor Dei est, quem inseparabiliter concomitatur memoria prēceptorum Dei: itā vt dicat Gregor. super Iob: Timere Deum, est nulla quæ faciēda sunt bona, prætereire. Quare dicitur Eccle. 2. Qui timēt Deum, inquirent quæ benēplacita sunt ei. Itē in eodem: Qui timēt Dominum, custodiunt mandatū illius. Et in Psal. Beatus vir qui timet Dominum, in mādatis eius cupit nimis. De tali memoria mandatorū Dei habēda, dicitur Deu-tero. 6. Erunt verba mea hæc, quæ præcipio tibi hodiē, in corde tuo: & narrares ea filiis tuis, & meditaris sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Iosue 1. Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, sed meditaris diebus atque noctibus. Eccle. 3. Quæ præcipit tibi Deus, hæc cogita semper. Sunt autem hīc quatuor notanda pro intelligentia præsentis capituli, quæ etiā sanctus pater considerasse videtur. Primō, quare primus gradus humilitatis, positus est timor. Secundō, de speciebus timoris. Tertio, de causis inducentibus timorem. Quarto, de effectibus aliquibus illius. Circa primum notandum, quod sanctus pater primum gradum posuit timorem Dei, sex

Pertinētia ad exteriora signa humilitatis.

Versus de gradibus humilitatis.

Lib. Moral. cap. 2. Commen. datio timoris & memoriarum. Psal. 111.

Distinguit tractanda.

Sex rationes ad cōmendationem timoris

rationibus, quæ plurimum faciunt ad cōmendationem eius. Primō quidem, propter excellentiam, quam timor Dei habet respectu ceterarum gratiarum. Eccle. 1. 25. Quā magnus, qui inuenit sapientiam & scientiam: sed non est super timentem Deū. Timor Dei super omnia est superpositus. Beatus, cui donatum est habere timorem Dei. Glo. Sicut nouenarius est imperfectus, nisi denario suppleatur: sic omnis operatio virtutū, sine timore. Timor enim Domini sanctus permanens in seculum seculi: ipse est fidei fundamentum, charitatis origo: per ipsum fit bonum, & peruenitur ad præmīum. Secundō, quia timor Dei est initium sapientie. Prou. 1. Principium sapientie, timor Domini. Et psal. 110. Initium sapientie timor Domini. Glo. Timor Domini, initium sapientie est, quia est ianua conuersionis. Item Cassiodorus in Glo. Timor Domini est initium sapientie. Per hunc enim ad Deum velut quibusdā ianuam introitus. Nam si metus eius iudiciū nesciatur, conuersionis medicina negligitur. Bernardus super Cantica: Instructio doctorum facit, affectio sapientes. Aliud est, multas diuitias scire aliquid, & possidere: nec notitia diuitie facit, sed possessio. Sic aliud est, nō esse Deū: & aliud, timere: nec cognitio sapientem, sed timor facit, qui & afficit. Tu nō sapientiē dixeris, quæ sua scientia inflat. Initium sapientie, timor Domini: quia tunc primō Deus anime sapit, cum eā afficit ad timendū, nō cum instruat ad sciendū. Tertio, quia timor Dei est nostra salutis principium. Vnde Cassianus lib. 4. institutionū, inquit: Principium nostre salutis, eiusdēq; custodia, timor est. Per hūc enim & initium conuersionis, & vitiōrum purgatio, & virtutum custodia his, qui imbutur ad viam perfectionis, acquiruntur: qui cum penetraverit hominis mentē, contemptū omnium rerum parit: obliuionem parentum, mundi; ipsius gignit horrorem. Contemptu autem ac priuatione omnium facultatum, humilitas acquiruntur. Quarto, timor Domini est principium religionis. Hic enim est qui seculum spoliat, & claustra ac deserta religionis implet: quia, vt dicitur Eccl. 21. Qui timet Deum conuertetur ad cor suum. Et eiusdem 2. Qui timēt Dominum, præparabūt corda sua, & in cōspectu illius sanctificabunt animas suas. Isa. 26. A timore tuo, Domine, concepimus, & quasi parturimus, & peperimus spiritum salutis. Bernardus de donis Spiritūs sancti: Connexa sunt quidem timor & religio, nec manere potest alterum sine altero. Vnde Cornelius dicitur est vir religiosus ac timens Deum, & Simeon vir iustus timens Deum, & timoratus. Propter hoc Salomon dicit: Deum time, & mandata eius obserua. Per hunc

ris, & quare dicatur primus gradus humilitatis.

1.

2.

3.

4.

Cap. 1.

Act. 10.

Luc. 2.

Eccl. 12.

Lucæ 9.

5.

Cap. 1.

6.

Quatuor species timoris.

Bernardus sermo. 4. de modis bene viuendi.

1.

Timor humanus.

In titulū psal. 127.

In psal. 127.

Hom. 65. in Ioannē.

Tract. 51. in Ioannē.

2.

Timor seruilis.

In psal. 127.

Sermo. 13.

Sermo. 18.

Timor est

hunc timorem vniuersa deserimus, mundo abrenunciamus, nosq; ipso negamus, sicut Dominus ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me. Quintō, quia timor Domini est sustentaculum primum totius ædificij spiritualis. Eccle. 27. Si non in timore instanter te tenueris, citō subuertetur domus tua. Quam auctoritatem tractans beatus Bernardus de donis spiritūs sancti, subdit: Omne nanque virtutum ædificium vergit in præcipitium, si huius gratie amiserit præsidium. Sextō, quia timor Domini, bonorum abundantiam introducit. Eccle. 15. Qui timet Deum, faciet bona. Bernardus de donis spiritūs sancti: Sicut securitas vel desidia, causa est & mater omnium delictorum: sic timor Domini, radix est & custos omnium bonorum. Ideō Eccle. 7. dicitur: Timor Domini sicut paradisu benedictionis. Patet clarissime, quā rationabiliter sanctus pater primum humilitatis gradum posuit timorem. Secundō notandum, quōd loquendo de timore secundū quod per ipsum ad Deum aliquo modo conuertimur, vel ab eo auertimur: quatuor sunt eius species, vt ait magister Sententiarum in iij. dist. 34. videlicet, timor mundanus sive humanus, seruilis, initialis, castus vel filialis. Humanus timor est, vt ait Cassiodorus, quando timemus aut pati pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod delinquimus: hic timor malus est. Et, vt idem Cassiodorus dicit, miseros efficit, & affectum nescit, sed ruinam: quem prohibet Dominus, Mat. 10. dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus. Procedit autem timor iste malus ex nimio amore præsentis vite. De quo amore inordinato dicitur Ioannis 12. Qui amat animam suam, perdet eam. Ille autem dicitur animam suam in hoc mūdo amare, dicit Chrysostratus, qui desideria eius inconvēnientia facit. Odit autem eam, qui credit ei noxia concupiscenti. Et idē dicit August. in Glo. Qui amat animā suam, perdet eam. Noli amare in hac vita, nō perdas in æterna vita. Secundus timor, seruilis est, vt dicit August. Cū propter timorem gehennæ aut alicuius temporalis incommodi seu mali, continet se homo à peccato. Iste autem seruilis timor cum peccandi voluntatem non auferat, nō est cum charitate: immō illa adueniente, propellitur. August. de verbis Apostoli: Qui adhuc idē benē agit, quia & pœnam timet, Deum non amat, nondū est inter filios. Et infra: Quid magnum est, timere pœnā? quis eam non timet? quis latro, quis sceleratus, quis nefarius? Vbi considerandum tamen, quōd licet timor seruilis cum charitate non simul stet, nihilominus via est

ad illam. Ecclesiastici 25. Timor Domini, initium dilectionis. August. super 1. canonicā Ioan. homil. 9. Timor Dei locū præparat charitati, cū autē coeperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum: quantum illa crescit, tantum ille decrescit: quantum illa fit interior, timor pellitur foras: maior charitas, minor timor: si nullus timor, perfectā charitas. Quia, vt dicitur 1. Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorē. Tertius timor, filialis sive castus est, quo timeo, nō solum offendam, nō solum suscipiam, nō discēdat, nō eo careamus. Timor iste, de vero Dei amore nascitur: de quo Psal. Timor Dñi sanctus permanet in seculū seculi. De differentia autē istorū duorū timorū, videlicet seruilis & filialis, sic loquitur: Est timor, quē charitas foras mittit: & est timor castus, permanēs in seculum seculi: sicut sunt homines qui timeant Deum, nō mittantur in gehennā. Iste timor introducit charitatē: sed sic venit, vt exeat. Si enim propter pœnas timēs Deū, non amas, non bona desideras, sed mala cauēs: corrigis te, & incipis bona desiderare. Et cū incipis bona desiderare, est in te timor castus, qui est nō amittas ipsa bona. Sicut si ponas duas mulieres maritatas, quarū vna velit adulterium facere, sed timet maritum, nō veniat. Hęc diligit nequitiam, & onerosa est ei præsentia mariti: altera amat virū, & nulla se adulterij immunditia vult maculare: optat præsentiam viri. Timet illa, timet ista: illa timet virum, nō veniat: ista timet virum, nō discēdat. Illa dicit, timeo nō damnet: ista dicit, timeo nō deserat. Pone hoc in animo Christianorū, & inuenisti timorē quē foras mittit charitas: & alium timorem castum, permanentē in seculū seculi. Hęc August. Quartus timor, initialis dicitur, quasi medius inter duos supradictos, s. seruile & filiale. Nam seruilis timor est, vt dictum est, quo homo continet se à peccato timore pœnæ. Timor filialis est, quo homo continet se à peccato timore offensæ: filiorum enim est, timere patris offensam. Timor verō initialis dicitur, quo homo, propter vtrunque, pœnā & offensam, se à peccato abstinēt. Et idē dicitur à beato Bernardo, habere duos oculos: dextrū quidē, quo respiciēs sursum, timet à Deo separari: sinistrū, quo respiciēs deorsum, timet incurrere pœnas. Timor iste, initialis dicitur, quia est incipiētium: cōuenit enim statui incipiētium, in quibus inchoatur quidē filialis timor per inchoationem charitatis, nō est tamē in eis timor filialis perfectē: quia nondū perueniunt ad perfectionem charitatis. Et idē timor initialis, vt dicit S. Thomas, hoc modo se habet ad filialē, sicut charitas imperfecta

via ad charitatem.

Tract. 9.

3. Timor filialis vel castus.

Psal. 18. Decius differtentia cū seruili.

Tract. 9.

4. Apra similitudo.

4. Timor initialis.

Duo oculi timoris.

Tres consideraciones debent nos inducere ad timorē.

ad perfectam, quæ non differunt secundū essentiam, sed secundū statum. Tertio notandum, q̄ tres maximē inter alias consideraciones debēt timorem Domini incutere discipulo huius scholæ, quas B. Benedictus tangit in præsentī capitulo. Prima est, consideratio acerbitalis pœnarum gehennæ: & hanc tangit, cum dicit: *qualiter contemntes Deū, siue in se, cuiusmodi sunt, qui peccatis continuē eum offendunt: siue in suis, cuiusmodi sunt, qui Prælati, Christi vices in terra agentibus, sunt rebelles, in gehennā pro peccatis incidūt, animo semper reuoluūt.* De quo Iob 14. *Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donēc pertrāseat furor tuus? De timore autem & acerbitate pœnarum gehennæ, supra instrumento 45, satis dictū est: quare ad præsens sufficiat id, quod in Vitæ patrū habetur, quod Abbas Amo nciuidam fratri, interrogati aliq̄ fermonē, dixit: Vade, & fac tibi talem cogitationem, qualem faciunt illi, qui sunt in carcere. Illi tantū interrogāt homines, vbi est iudex, & quādō veniet? & in ipsa expectatione pœnarū suarū plorant: sic & monachus debet animā suam obiurgare, dicens: Væ mihi, quō habeo ad stare ante tribunal Christi, & actū meorū reddere rationē? si sic semper meditatus fueris, poteris saluus esse. Secunda cōsideratio, quæ discipulum debet inducere ad timendum Deum, est immēsitās gloriæ, quæ timentibus Deū preparata est, secundū illud psal. Quā magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quā abscondisti timentibus te. Hanc considerationem tangit sanctus pater ibi: *cū subdit: & vitā æternam, quæ timentibus Deū preparata est, animo suo semper reuoluat.* De excellētia autē vitæ æternæ, satis notatum est instrumento 46. Tertia consideratio incutiens timorē, est consideratio inflexibilis diuinæ iustitiæ, quæ nullū malum impunitū relinquit. Iob 34. Deus in ultum abire nō patitur, & ideo maximē timendus est Deus. Ideo Iob 9. dicebat: Verebar omnia opera mea, sciens quod nō parceres delinquenti. Hanc considerationem tangere videtur sanctus pater, cum subdit: *Et custodiens se omni hora à peccatis & vitijs, id est, cogitationum, lingue, oculorū, manū, pedum, vel voluntatis propria: quod fit per timorē, iuxta illud Ecclesiastici 1. Timor Domini expellit peccatū. Sed & desideria carnis amputare festinet.* Bene dicit, *festinet*, Ecclesiastici 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & nē differas de die in diem. Subitō enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. De desiderijs nō perficiendis, satis dictum est supra circa instrumentum 58. Quarta consideratio est claritatis diuinæ sapientiæ, cui nihil potest abscondi. i. Regum 17. Deus in tuetur cor. Et hanc considerationem tāgit*

Exemplum & doctrina optima.

Psal. 30.

sanctus pater, cum subdit: *Existimet se homo de calis à Deo semper respici omni hora, & facta sua in omni loco ab aspectu diuinitatis videri, & ab angelis f. custodiæ hominum deputatis, omni hora Deo renunciari.* Ad quam considerationem confirmandā, inducit plures auctoritates sacre scripturæ, dicens: *Demonstrat nobis hoc propheta, cum in cogitationibus nostris itā Dominū semper presentem ostendit, dicens: Scrutans corda & renes Deus, psal. 7. i. cogitationes & delectationes, quas in occulto scrutatur, vbi nullus videt, nisi qui prospicit corda, f. Deus ipse solus scrutatur corda, i. quod quisq; cogitet: & renes, i. quid quenq; delectet. Glo. Et item: f. psal. 93. Dominus scit cogitationes hominum. Et item dicit: f. psal. 138. Intellexisti cogitationes meas à longē. A longē dicitur intelligere cogitationes hominū: quoniam anteq̄ mente formētur, ab æterno illas nouit. Itē illud psal. 75. Et quoniam cogitatio hominū cōstituitur tibi, i. nota erit tibi. His auctoritatibus manifestum fecit sanctus pater, oculis diuinitatis notas esse hominum cogitationes, & itā omnia opera nostra nuda & aperta esse oculis eius: atq; ex eo timendum esse, nē aliquid à nobis cogitatum aut effectum sit, quod tante maiestatis oculos offendat. Ambro. lib. de officijs: Nihil est, quod magis pficiat ad vitā honestā, quā vt credamus eum iudicē futurū, quē occultata nō fallūt, & indecora offēdat, & honesta delectēt. Quartō, notandū, q̄ inter alios effectus, quos timor facit in animo discipuli præter eos qui supra circa primū notabile assignati sunt, tres describuntur hīc à sancto patre Benedicto. Primus est, quod cogitationes malas & peruersas fugat. Est enim quasi flabellū, quo muscæ malarum cogitationū à mēte fugantur. Eccle. 1. Timor Domini expellit peccatū. & Eccle. 2. Qui timent Dominū, præparabunt corda sua, & in cōspectu illius sanctificabūt animas suas. Hunc tangit sanctus pater, dicens: *Nam vt sollicitus sit circa cogitationes suas peruersas, dicat semper humilis frater in corde suo: Tūc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea.* quod scribitur psal. 18. Sensus est: Immaculatus ero corā Deo, si obseruauero me ab iniquitate mea, i. custodiero me, nē cadā iterū per peccatū, quod habet animam maculare. Eccle. 21. Fili, peccāsti? nē adicias iterū. vt dicas cum beato Iob: Donēc deficiam, non recedam ab innocentia mea, Iob 27. Psal. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Hoc operatur timor Dñi. Vndē Glo. super illud Eccle. 1. Timor Domini expellit peccatū: dicit, Expellit peccatū, quia per pœnitentiā mudat à p̄teritis, vel phibet à cōmittēdis. Et ideo dicit B. Bern. sup Cāt. Qui timorē Dei semper habet p̄ oculis, eius viē sunt pulchre, & oēs semitę eius pacificæ. Secundus effectus timo-*

A longē Deo cognoscit.

Tres effectus timoris.

Psal. 118.

lib. 1. cap. 2. Timere Deum.

Matt. 6. De oratione Dominica.

Magna securitas obediētiæ.

hom. 16. in Euāg. & li. 4. Moral. cap. 27. Tribus modis culpa perpetratur

timoris, est, quod propriā voluntatē abnegare facit, & illā subijcit, & submittit voluntati superioris. Hinc dicitur Ecclē. 2. Qui timent Dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi. Item in eodem: Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius. Gen. 22. dictum est Abraæ obediēti: Nunc cognoui quod timeas Dominum. Gregor. in prima parte Moralium: Deum timere, est, nulla quæ faciēda sunt bona præterire. Et hunc effectum tangit sanctus pater, cum subdit: *Voluntatem verō propriam itā facere prohibemur, cum dicit scriptura nobis: f. Ecclesiastici 28. Et à voluntatibus tuis auertere. Et idem rogamus Dominum, f. in oratione Dominica, vt fiat illius voluntas in nobis.* Orantes enim dicimus, Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terra. vbi dicit Cyprianus: Nō petimus vt Deus faciat quod vult, sed vt nos facere possimus quod Deus vult: quod vt fiat in nobis, opus est Dei voluntatē, id est, operis & protectionē: quia nemo suis viribus fortis est, sed Dei misericordia tutus est. Consequenter ostendens sanctus pater rationabilitatem huius documēti ex ipsa sacra scriptura, subdit, dicens: *Docemur ergo, meritū nostram non facere voluntatem, cum cauemus i. obseruamus, illud, quod dicit sacra scriptura: Sunt via, quæ putantur ab hominibus recta, quarū finis vsque in profundum inferni demergit.* Proucr. 16. habetur: Sicut est via quæ videtur hominū recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Ex hoc loco aperte colligitur, quā maxima securitas sit, superiorum suorū & patrum voluntatem sequi, & obediētiā in omnibus dubijs inuoluntate seruare. De qua materia circa instrumentum 60. plura notata sunt. Et cum iterū cauemus id est, obseruamus, illud, quod de negligentibus dictum est: psal. 51. *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis.* Textus translationis nostræ habet: In iniquitatibus suis, f. in peccatis tam carnis quā spiritūs. Tertius effectus timoris Domini, est carnalium desideriorum compressio. Psal. 118. Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Glo. id est, Comprime carnalia desideria & carnales concupiscentias. Hunc timoris effectum tangit sanctus pater, cum subiungit: *In desiderijs verō carnis itā nobis Deum credamus semper esse presentem, cum dicit propheta Domino: psal. 37. Domine, ante te est omne desiderium meum. Cauendum ergo est ideo malum desiderium, quia mors secus introitum delectationis posita est.* Vbi notandum, quod, vt ait Gregor. in Moralib. & ponitur in Glo. Gen. 3. Tribus modis culpa perpetratur: suggestionē, delectationē, & consensu. Primō, per hostem. Secundō, per carnem. Tertio per spiritum. Hostis enim praua suggerit, caro subijcit se delectationi, tandem spiritus delectationi consentit. Vndē & serpens praua sug-

gessit: Eua, quasi caro, delectationi se subdidit: A dam verō, velut spiritus, suggestionē & delectationē superatus, assensit. Suggestionē ergo peccatum cognoscimus, delectationē vincimur, consensu ligamur. Cum ergo malignus spiritus peccatū suggerit, in mente si nulla peccati delectatio sequatur, omnimodē peccatum perpetratum non est. Cum autē delectari caro cōperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autē ad cōsensum iam ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestionē ergo peccati semen est, in delectationē fit instrumentum, in consensu expletio. Nihil enim aliud est dicere, mors secus introitum delectationis posita est: nisi quasi diceret: Noli consentire concupiscentiæ tuæ: secundum illud, quod scriptura præcipit, dicens: Ecclesiast. 8. *Post concupiscentias tuas non eas.* quia si cōcupiscentia vsque ad consensum peruenerit, mors est, id est, mortale peccatū, quod animam occidit: secundum illud Ezechielis 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. De desiderijs aut concupiscentijs non perficiendis, supra circa instrumentum 58. plura dicta sunt. Sequitur: *Ergo si &c.* Hic sanctus pater ex dictis colligit conclusionem, dicens: *Ergo si p̄, quia, id est, cum ergo itā sit, quod oculi Domini speculantur bonos & malos, & Dominus de celo semper respicit super filios hominum, vt videat, si est intelligens aut requirens Deum.* Vbi notandum, quod ista duo libet adspicit Deus in nobis, intellectu scilicet, intelligentē ipsum, & affectum requirentem. Hieremias 5. Oculi tui, Domine, respiciunt fidem. Et bene coniungit hæc duo: quia vnum sine altero parum valet. Multi enim literati videntur intelligere, sed pauci requirunt: hæretici econuerso videntur requirere, sed non intelligunt. Sequitur: *& si ab angelis nobis deputatis, quotidie die nocteque Domino factori nostro opera nostra nunciatur: cauendum est ergo omni hora, fratres, sicut dicit in psalmo scilicet 52. propheta: nē nos declinātes in malum, per auersionem scilicet ab incommutabili bono, & conuersionem ad bonū commutabile, in quo comprehenditur tota ratio peccati, & inuitiles factos, scilicet sibi & alijs per inuilem remissionem.* Prouerb. 18. Homo remissus in operibus suis, frater est sua opera dissipantis. Ecclesiast. 4. Noli esse remissus & inutilis in operibus tuis. aliqua hora adspiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore, quia pius est, & expectat nos conuerti in melius, nē dicat nobis in futuro: grauius impropere, & de ingratitudine redarguendo: *Hac fecisti, & tacui.* Tacere Dei, in hoc loco accipitur pro eo, quod est, non puniui, non damnauī, non vindictam intuli. Vbi notandum est illud, quod beatus Gregorius ait in homilia quadam: Tanto districtiorem iustitiam in iudicio

Subreptio peccati re. cōdescribitur.

Duo libet ter in nobis adspicit Deus.

Ratio peccati in quo consistat.

Tacere Dei

Similia habet homil. 11. in Ezech.

dicio exiget, quanto longiorem patientiam ante iudicium prerogavit. De qua expectatione & patientia Saluatoris nostri erga peccatores, plura circa Prologum huius regule notata sunt. Hæc sufficiant de primo gradu humilitatis.

TRACTATUS LX. De secundo & tertio gradibus humilitatis: ubi de propria voluntate non habenda, & de duplici obedientia, abundantia, & perfecta.

Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua non delectetur implere. Cum autem timor Dei, ut potest qui initium est sapientiae, principium sit ad religionis ingressum. Unde ut ait Bernardus: Connexa sunt timor & religio. Cumque propriæ voluntatis & priorum desideriorum abrenunciatio primo religionis lapis dicatur esse: optimo ordine sanctus pater post timorem Domini, ascendendo in scala humilitatis, proximum gradum abrenunciationem posuit propriæ voluntatis. Vbi notandum, quod sanctus pater ex tribus nititur admonere discipulum ad propriam voluntatem non amandam. Primo, exemplo Christi, ubi cum subdit: *sed vocem illam Domini factis imitetur, dicentis: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.*

De donis Spiritus sancti, ca. 1.

Ex tribus hortatur ad propriam voluntatem non amandam.

Quia faciunt homines voluntatem suam, & quando non.

Tract. 22. in Ioannem.

2.

Propria voluntas habet multiplicem poenam.

nocet. Primo aufert ei Deum. Bern. sup. Cati. Sermon. 46. Non dabit inobedienti copiam sui, tantus obediencie amator, ut mori, quod non obedire, maluerit. Secundo, beneficia Dei, homini subtrahit. Greg. Dignum est, ut ab eius beneficiis sit quilibet extraneus, qui eius nimirum iussionibus non vult esse subiectus. Tertio, meritum euacuat. Isaia 58. Quare ieiunauimus, & non adspexisti? Et subditur: Ecce, in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Bernard. sup. Canti. Grande malum, propria voluntas: qua fit, ut bona tua tibi bona non sint. Quarto, hominem excommunicat. 2. Thess. 3. Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo. Quinto, reddit hominem maledictum. Deut. 28. Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias & facias omnia mandata eius, venient super te maledictiones istae &c. Sexto, hominem a dignitate deiecit, ut patet in Saule: cui dixit Samuel 1. Reg. 15. Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Deus, ne sis rex Israel. Septimo, hominem confundit. Ose. 10. Confundetur Israel in voluntate sua. Octauo, hominem morte temporalis & aeterna dignum efficit. Deut. 17. Qui superbiecit, nolens obedire sacerdotis imperio, morietur. Bernard. Quid odit, aut punit Deus, praeter propriam voluntatem? Cesset voluntas propria, & infernus non erit. De ista materia, si propria voluntate non amanda, sed odienda, plura notata sunt circa instrumentum 59. Item de desiderijs non adimplendis, plura notata reperies circa instrumentum 58. ideo non est opus in hoc loco ampliore sermone. Tertio, hoc idem sanctus pater inducit ex primo, quod consequitur propriæ voluntatis abrenunciator, cum subdit: *et necessitas, si obediendi & parendi Deo, nostrisq; superioribus locum vicesq; eius gerentibus, parit coronam.* Isa. 58. Si glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem: tunc delectaberis super Domino, sustollam te super altitudinem terræ. Glo. interlinearis: In aeterna beatitudine. Matt. 7. Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum caelorum: sed qui facit voluntatem patris mei, qui in caelis est. De utilitatibus autem obediencie, plura notata sunt circa quintum capitulum regulæ.

Tertius humilitatis gradus est, ut quis pro Dei amore omni i. perfecta, obedientia se subdat maiori: imitans Dominum, de quo dicit Apostolus: sicut ad Philip. 2. Factus est obediens usque ad mortem. Est autem hic notandum primum, quod obedientia commendabilis est duplex: quaedam est sufficiens, quaedam abundans. Sufficiens est, voluntas implendi præceptum vel mandatum superioris, iuxta modum professionis. Et intellige præceptum, ubi est coactio imperij: mandatum verò, ubi non est. Bernard. Modus obedi-

Obedientia commendabilis duplex.

1.

De præcepto & disp. c. 8.

nis, est tenor professionis, nec se valet extendere potestas imperantis, nisi quatenus attingit votum profectis. Item: Nil me prelati prohibeat eorum quæ promisi, nec plus exigat, quam promisi. Vota mea, nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine necessitate. Abundans obedientia est, cum aliquis obedit in his, ad quæ ex voto professionis non tenetur. Bern. Subiectus huiusmodi obedientiam, quæ voti finibus cohibetur, nouerit imperfectam. Nam perfecta obedientia legem nescit, terminis non arcetur. Secundo notandum circa exemplum positum obedientiam Christi, quod dicitur factus obediens usque ad mortem: dupliciter potest intelligi, & ita dupliciter induci in exemplum nostrum obedientiam Christi. Primo modo sic, quod talis ac tanta fuit eius obedientia, quod etiam mortem ex obedientia sustinuit. Et iste intellectus exprimitur in Glo. ubi sic dicitur: Factus obediens patri, non solum sustinendo conuicia & opprobria, sed etiam usque ad mortem: quanta humilitate humiliavit se Christus usque ad incarnationem, usque ad mortalitatis humanæ participationem, usque ad diabolicam tentationem, usque ad populis irrisum, usque ad sputa & vincula & alapas & flagella, usque ad mortem: & si parum est hoc, aliquid de genere mortis addendum est: mortem autem non quilibet, sed crucis, quæ ignominiosior est. Ecce habemus humilitatis exemplum: superbiæ medicamentum.

ibidem.

2.

ibid. cap. 9.

Obedientia Christi dupliciter potest intelligi & adduci ad nostrum exemplum.

1.

Contra superbentem hominem.

Perfecta obedientia.

Cap. 9.

Exemplum

quid ergo intumescis homo? d. pellis morticina, quid tenderis? d. sanies foeda, quid inflaris? princeps tuus humilis est, & tu superbis? caput est humile, & membrum superbum? absit. Hæc Glo. Hoc modo discipulus exemplo Christi debet omni, id est, perfecta, obedientia subdi suis maioribus. Perfecta autem obedientia, ut dicit Bernard. lib. de præcepto & dispensatione, legem nescit, terminis non arcetur, neque contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudine charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontanea, vigore liberalis alacrisque animi, modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur, ut etiam impossibilia si iniungantur, confidens de Dei adiutorio, obediat ex charitate. Legitur in Vitis patrum, quod quidam senex perfectus virtutibus, orauit Dominum: Ostende mihi, Domine, quid sit perfectio animæ, & faciam. Et cum requireret consilium à quodam alio senex, ille respondit ei de hoc per reuelationem: Vis facere quicquid dico tibi? At ille, Volo. Et dixit: Vade, pasc porcos, & fecit sic. Et cum alij videret quod pasceret porcos, dixerunt, quod factus esset stultus: & visa humilitate sua, reuocatus est ad locum suum. Secundo modo intelligitur obedientia Christi usque ad mortem, quia perfecta

uerauerit usque ad mortem inclusiue: talis debet esse obedientia discipuli. Bernard. & disp. c. 9. Obedientia limes secundum tempus, est ipsa temporis extremitas, ut is sit terminus obedientia, qui & vita. Hunc nobis maxime vngenti Dei commendat exemplum, qui factus est patri obediens usque ad mortem.

TRACTATUS LXI. De quarto gradu humilitatis: ubi de multiplici utilitate tribulationis patienter tolerata.

Quartus humilitatis gradus est, si in ipsa obedientia duris, i. grauibus & difficilibus ad exequendum, & contrariis rebus, i. displicilibus & aduersis voluntati suæ, vel etiam in quibuslibet irrogatis iniurijs, tacita conscientia patientiam amplectatur: & sustinens, non lassescat vel discedat. Quia tertius gradus humilitatis est, ut discipulus omni obedientia se subdat maiori: ne forte aliqua occasione, ut potest propter grauitatem iniuncti oneris, aut propter repugnantiam animi, ad id quod agendum præcipitur, respicere velit: cõgruè ordine quarto gradus humilitatis subiungitur, qui est, ut discipulus in ipsa obedientia contra aspera patientiam amplectatur. Dicit Greg. Qui gloriam non querit, contumeliã non sentit. Item: Non timet confundi in conspectu hominum, qui solam gloriam querit apud Deum. Dicitur etiam de Apostolis, Act. 5. qui ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesv contumeliã pati. dicite scripturæ: Inducit autem in hoc loco sanctus pater plures de fonte scripturarum autoritates, quæ discipulum habeat ad huc humilitatis gradum inducere. Prima est illa Matt. 10. Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Non enim coepisse, ut ait Hieron. in Glo. sed perfecisse, virtus est. Nec inchoantibus, ut ait Remigius, sed perseverantibus præmium tribuitur. Secunda est illa psal. 26. Confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Confortetur cor tuum consideratione præmij. Grego. Consideratio præmij, minuit vim flagelli: & si differatur præmium, sustine patienter Dominum, qui promissit, quia verax est in promissis: & sic confortetur cor tuum, scilicet ne lassaris. Et si mala eueniant, si ingruerint persecutiones, sustine per patientiam Dominum, qui eas immittit tibi ad utilitatem tuam. Prouerb. 3. Disciplinam Domini, fili mi, ne abicias: nec deficias, cum ab eo corripieris. Quæ enim diligit Dominus, corripit. Tertia auctoritas, in qua sanctorum exemplum inducitur, est quæ sequitur, cum ait: Et ostendens s. sancta scriptura, fidelem pro Domino vniuersa etiam contraria sustinere debere, dicit ex persona sufferentium: id est, sanctorum martyrum: Propter te mortificamur tota die, estimati sumus.

Multa auctoritates scripturæ inducunt nos ad perseverantiam tolerantiæ.

In cap. 10. Matthæi.

Quid est, propter te mortificamur.

Exemplum

Pfal. 72.

Deum ali, quid probare quomodo intelligatur.

mus ut oves occisionis. Hæc vox est iustorum, sicut sanctorum martyrum ad Dominum, psal. 43. & Roma. 8. *Propter te*, non pro criminibus nostris, sicut latrones & malefactores, sed *propter te*, id est, pro nomine sancto tuo: Vel *propter te*, vt notetur puritas intentionis, id est, amore tuo, non humanæ gloriæ: contra hypocritas, qui, sicut dicitur Matth. 6. exterminantes facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. *mortificamur*, id est, morte afficimur, *tota die*. Nota perseverantiam, quæ necessaria est in patientia, vt dictum est. *estimati sumus ut oves occisionis*, id est, sine aliqua relictione aut contradictione fumus passi, id est, fumus occisi. Ista est vera humilitas, quam discipulus huius scholæ habere debet. De qua mira sanctorum patrum humilitate, multa in Vitis patrum leguntur exempla. Vbi de quodam abbate legitur, quod cum ab eo esset questum, quomodo acquisiuisset hæc virtutem, vt cum emergeret aliqua tribulatio in monasterio, non loqueretur: respondit, Quando intraui, inquit, dixi animo meo: Tu & alius vnus estote. Sicut ergo ille vapulat, & nō loquitur: iniuriam patitur, & non respondet: sic & tu facias, putat psal. Vt iumentū factus sum apud te. Sequitur: *Et securi de spe retributionis diuine, subsequuntur gaudentes, & dicentes: Sed in his omnibus s. tribulationibus tormentisq; positi, superamus*, id est, superiores efficitur, & hoc nō propter nos, sed *propter eum qui dilexit nos*, cuius beneficio superamus in omnibus prædictis. Sequitur: *Item alio loco Scriptura: s. psal. 65. Probasti nos, Deus, inquit: igne nos examinasti, sicut examinatur argentū. Induxisti nos in laqueū: posuisti tribulationes in dorso nostro*. Vox iustorum est, quos Deus probat per tentationes. Vbi notandum, q̄ Deus, cui omnia nota sunt, antequam fiant, vt dicitur Ecclesiasti. 23. & ad Heb. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius: sibi nihil probat, quia probare est aliquid occultum per manifestum ostendere, sed nobis probat ad imitandum, & ad ipsum glorificandū, qui tales habet milites, & ad virtutes eorū demonstrandum. Solet autem probare bonos milites in quatuor, quæ specialiter bonos milites faciunt: in fide, in fortitudine, in prudentia, in perseverantia: hæc sunt arma spiritualis militiæ, de quibus Apostolus 2. ad Cor. 10. De probatione fidei ad Hebræos 11. Hi omnes testimonio fidei probati inuenti sunt. Et prima ad Corint. 11. Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti dicitur. De fidei victoria dicitur 1. Ioan. 5. Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Et ad Hebræos 11. Sancti per fidem vicerunt regna &c. Secundō probat Deus milites suos de fortitudine, & maximē ad tolerandum & patiendum ad-

uersa. De qua Iaco. 1. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Et ad Hebræos vndecimo: Fortes facti sunt in bello, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt. Tertiō probat Deus milites suos de prudentia. De qua Ecclesiasti 31. Beatus vir qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit. Et sequitur: qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Quartō probat Deus milites suos de perseverantia, q̄ summe necessaria est: nam vt dicit Chrysofost. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo: deniq; nō qui cœperit, sed qui perseverauerit vique in finem, hic saluus erit. De qua Tobie 3. Hoc habet pro certo omnis, qui colit te: quia si vita eius in probatione fuerit, coronabitur. Sequitur: *igne scilicet tribulationis, nos examinasti, sicut examinatur argentum*. Cum argentum vel aurum examinatur vel cōsatur, purius fit, & de suo pondere nil perdit: sic homo, cū subijcit se tribulationibus vel pœnitentiæ, vilior est hominibus, sed Deo lucidior ac splendidior. Quidam tamen cōsatur, nō sicut argentum aut aurum, sed sicut plumbum, quod in igne cōsumitur. De quibus beatus Benedictus dicit supra in primo capitulo, quod in plumbi natura molliti adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsuram nescunt. Bonus autem & deuotus discipulus, tribulationibus & tentationibus, aduersitatibus & regularibus disciplinis probatur, melioratur, & splendidior redditur. Malus verō, reprobis magis efficitur & inutilis planē: vnde aurū rutilat, palea fumat. Sequitur: *Induxisti nos in laqueū*, s. pœnalitatis, sicut est infirmitas, paupertas, mortalitas, & huiusmodi. Psal. 17. Præoccupauerunt me laquei mortis. In persona verō bonorum monachorum exponitur sic: *Induxisti nos in laqueum*, id est, custodiam & clausurā monasterij, vbi vinculis vōti obedientiæ ligamur. (secundū illud Prouerb. 6. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus) & regularibus adstringimur obseruantijs. Sequitur: *posuisti tribulationes in dorso nostro*, i. flagellis & castigationibus tuis nos, malē erectos per superbiam, incuruasti ad humilitatem. Boni viri quanto plus flagellationibus atteruntur, tātō plus in humilitatis virtute proficiunt. Sequitur: *Et vt ostendat sub Priore debere nos esse, sequitur, dicens: Imposuisti homines id est, Prælati, super capita nostra*. Et notanter dicitur, *super capita nostra*: quia in capite coniunguntur omnes vires & omnes sensus, quæ omnes sub Prælati imperio captiuandæ sunt, & illius dispositione mouendæ. Sequitur: *sed etiam præcepta Domini aduersis & iniurijs, per patientiam adimplen-*

Perseuerantia est summe necessaria. Bernardus epist. 29.

Adaptatio probatiōis argenti ad hominem patientem.

Induxisti nos in laqueum, de religiosis.

Congruè dicuntur prælati impositi super capita.

De obijcienda maxilla percussenti, & similia, quomodo intelligenda sunt.

lib. 1. cap. 33. & seq.

De ser. Dñi in monte, lib. 1. cap. 36.

Falsi fratres qui dicuntur.

Septē vtilitates tribulationis secundū septem proprietates ignis.

implentes: &c. Hic inducit, qualiter qui hūc quartum gradum humilitatis ascendunt, adimplēt ea quæ Dominus dicit Matt. 5. & Lucæ 6. videlicet, *Qui percussus in maxilla, præbet & aliam*. Istud autem præceptum patientiæ, non est intelligendum, accipiendū semper, quantum ad actum exteriorē. Vnde & Christus, qui humilissimus fuit & patientissimus, in maxilla percussus, vt habetur Ioan. 18. non obtulit aliam, sed magis percutiētē se, charitatiuē correxit, dicens: Si malē locutus sum, perhibe testimonium de malo: si autem benē, quid me cedis? sed est intelligendum secundū preparatiōnem animi, secundū quod dicit Aug. lib. de sermone Domini in monte: quia homo debet habere animum preparatum ad sustinendum percussionem in alia maxilla, antequam sustineret scandalum, vel aliquid aliud contra charitatem. Sequitur: *Auferenti tunicam, dimitte & pallium*: Eodem modo est accipiendum hoc, secundū s. preparatiōnem animi in casu cōsimili: non autem in tali casu, in quo ex tali permissiōe nutrireretur rapiens in malitia sua: immō in tali casu non esset bonum sustinere, nisi propter scandalum, vel aliquid aliud maius malum euitandum, & angarianti i. inuisti trahenti siue compellenti, *milliaro vno, vadunt & duo*: hoc pariter adimplendum venit, videlicet in illo casu, in quo ex resistentia sequeretur maius malum. Tunc enim, sicut dictum est, debet homo habere animum preparatum ad sustinendum maius malum sibi illatum, quàm quod ex resistentia sua suscitaret maius scandalum & maius malū. Vnde Glo. Aug. Hoc vtiq; monet, non tam vt pedibus agas, quàm vt animo sis paratus. Sequitur: *cum Paulo Apostolo falsos fratres sustinet, & persecutionem: i. tolerant*. Falsos fratres nominat eos, qui est fratres sint natura, aut vni⁹ religionis professione, opera tamē fraternitatis, siue amicitie mores non obseruant, sed inimicitie aut hostilitatis, vtputa murmuratores & detractores, conspiratores, persecutores: & *maledicentes se, benedicunt*, humiliter respondendo, pro eis orando, & exempla patientiæ eis demonstrando. Circa hoc capitulum de patientia tolerantia aduersitatum & tribulationum, sermo factus est plenus circa instrumentum 31. quare ad præsens, solum superest parūm dicere de vtilitate tribulationis patienter tolerata. Circa quod est notandum, quod multæ sunt vtilitates tribulationis. De quibus tantūm ponemus septem, secundū septem proprietates ignis. Tribulatio enim in scriptura per ignem consueuit significari, vt patet in illa authoritate propheta, parūm antē inducēta in hoc capitulo de psal. 65. Igne me examinasti, sicut examinatur argentum.

Notandum ergo, quod tribulatio primō ad modum ignis illuminat. Thren. 3. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Grego. Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit. Prouerb. 29. Virga atq; correctio tribuit sapientiam. Hæc illuminatio figurata est in illuminatione Tobie, qui, felle posito super oculos eius, visum recepit, Tob. 11. In amaritudine felis, amaritudinem intellige tribulationis. Secundō, tribulatio emollit, vt ignis cerā, vel omninō vt ignis metallā dura. Iob 22. Deus emollit cor meum. Et in psalmo: *Liquata est terra*. Sicut cera igne modico emollitur, & veterem imaginem deponit, & nouam recipit: sic corda non indurata, modica tribulatione molliuntur, & vetustatem vitiorum deponunt, & nouitatem assumunt virtutum. Corda verō dura non liquefiunt ad ignem tribulationis, nisi sit nem.

Figura.

2.

Psal. 74.

Pulchrum de immutatione hominis per tribulationem.

3.

Non nocet tribulatio, quia tolerantiam operabitur: sicut sed magis aurum in camino non læditur, sic nec paratam animam tribulatio nocet. Quid operatur caminus? aurum mundat. Quid operatur tribulatio? tolerantiam, amplioremq; patientiam: abscindit desidiam, & coadiuuat animā, & sobriorem reddit. Vnde Marcus & Marcellianus martyres, quorum festū agimus, in ligno vno cōfixi, psallentes dicebant iudici Fabiano: Nunquā tam benē epulati sumus, modō enim cœpimus esse fixi in amore Christi.

4.

per

per hanc in caelesti horreo collocatur. Nec est modica utilitas, separatio ab amore mundi, vt dicit Augustinus, Gregor. Ipse mundus, dum tot amaritudinibus cruciatur, dum tot calamitates ingeminat: quid aliud, nisi vt non ametur, clamat? Profectò nisi tribulationes essent, homines Deū obliuiscerentur, bonis temporalibus contenti. Gregorius: Electis suis ad se pergentibus, Dominus huius mundi iter asperum facit: nē, dum oblectantur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria. Quinto, tribulatio hominē probat. Ecclesiastici 27. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Eiusdem 2. In igne probatur aurum & argētum. Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te. Gregorius: Nemo vires suas in pace cognoscit. Si enim bella defunt, virtutum experimenta non procedunt. Sexto, tribulatio hominem purgat. Ioannis 15. Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Mala. 3. Sedebit confians & emundans argentum, & purgabit filios Leui. Gregor. Quod flagellum grano, quod fornax auro, hoc tribulatio viro iusto. Sed de quibusdam potest dici illud Ieremia 6. Frustrā conflauit conflator: malitiā eorum non sunt consumptae. Argētum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Male dictum ferrum, quod ex lima contrahit æruginem. Non aurum, sed paleā se ostendit, quod in igne tribulationis non purgatur, sed per impatientiam consumitur. Matth. 3. Paleas comburet igne inextinguibili. Septimo, tribulatio ad modum ignis desiccata ab aquis deliciarum, & sic conseruat, nē in superbiam euanescat. Gregorius in Pastoralī: Cor Salomonis idcirco sapientia funditus deseruit, quod ipsum nulla vel minima disciplina tribulationis custodiuit, nē superbiret. Tribulatio est quasi myrrha, à putrefactione custodiēs: hæc Paulum custodiuit, nē superbiret. 2. Cor. 12. Nē magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae angelus fatans, qui me colaphizat. Hinc dicit Origenes super librum Nume, homil. 27. Sicut caro, si sale non aspergitur, corrumpitur: ita anima, si tentatione non salitur, continuo resoluitur: & ideo dictum est, quod omne sacrificium sale salietur.

lib. 3. Dialog. cap. 38.
Singularis tribulatio nis utilitas.
lib. 23. Moral. cap. 24.
5.
lib. 33. Moral. cap. 27.
6.
Contra eos qui nō corriguntur per flagella.
7.
Parte 3. admo. 27.
Tribulatio myrrhæ assimilatur.
Sacrificiū sale cōdire moraliter. Leu. 2.

Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo superaduenientes, vel mala à se absconsc commissa, per humilem confessionem Abbatii non celauerit suo. Magnum profectò est humilitatis argumentum, non tegere aliquid Abbati suo in corde cogitatū, aut absconsc commissum. Vnde Glo. super Matth. dicit: Confessio peccatorum, testimonium est conscientiae timentis Deum. Qui enim timet iudicium Dei, non erubescit confiteri. Perfectus enim timor soluit omnem pudorem. Item Gregorius in Moralibus: Hæc sunt veræ humilitatis testimonia, & iniquitatem suam quenque cognoscere, & cognita, voce confessionis aperire. Consequenter sanctus pater inducit ad hunc humilitatis gradū confirmandum, plures auctoritates sacre scripturæ: in quibus tangūt duo in generali. Primo, condiciones decem, quas debet habere confessio. Secundo, fructus siue utilitas, quam ex humili confessione peccatorum, discipulus à Domino consequitur. Dicit ergo: *Horrens nos de hac rescriptura, dicit: s. psal. 36. Reuela Domino viam tuam, & spera in eum. Reuela s. per confessionem, Domino id est, vicario eius, vt prælato tuo sacerdoti. Matth. 8. Vade, ostende te sacerdoti. Vnde sacerdos non scit peccata confidentis, inquantum homo, sed inquantum est in loco Dei. viam tuam, s. qua ibas ad mortem. Et econtrā ponas in via pedem, quæ ducit ad vitam. Prou. 12. In semita iustitiæ, vita. In hac auctoritate datur intelligi, quod confessio primò debet esse nuda & aperta, absque obscuritate quacunq; verborum, cum dicitur, *Reuela*. Hoc enim dicitur reuelari, quod aperte dicitur, quod sine aliquo velamine manifestatur. Prou. 16. Reuela Domino opera tua, vt f. reuelādo cognoscas, cognoscendo erubescas, & erubescendo detesteris. Augustinus super Ioannem: Hoc est confiteri, dicere quod habes in corde: si aliud habes in corde, aliud dicitis: loqueris, non confiteris. Et quædam Glo. super illud Iacobi 5. Confitemini alterutrū peccata vestra: dicit, Confessio, peccati reuelatio & manifestatio est. Et Bernardus: Execranda nanque fictio est, peccatum diuidere, & superficiei raderere, non intrinsecus eradicare. Ad hanc confessionis nuditatem & apertionē hortatur idem Bernardus super Cantica, dicens: Quod remordet cōscientiam, confitere humiliter, purè & fideliter. Secundo, in auctoritate prædicta datur intelligi, qd confessio debet esse recta & pura, quia recta debet esse confidentis intentio: quod notatur, cum dicitur, *Domino*: quia scilicet ad gloriam Dei, Psal. Confitebor Domino Psal. 7. secundum iustitiam eius. Iosue 7. Fili, da glo-*

Magnum humilitatis argumentū
lib. 22. ca. 13.
Decem cōditiones confessionis.
Reuelare quid.
Tracl. 16.
Confiteri propriè.
Meditat. cap. 9.
Serm. 16.
2.

TRACTATVS LXII.
 De quinto gradu humilitatis: vbi de decem conditionibus confessionis, & eius utilitate multiplici.

gloriam Deo Israel, & confitere, & indica mihi, quid feceris. Tertio confessio debet esse propria, nō aliena. Ecclesiastici 4. Non confundaris confiteri peccata tua. Homo enim propria peccata reuelare debet, non aliena: sicut multi faciunt, qui aliorū peccata directè vel oblique dicunt, cum sua deberent dicere. Directè quidem, vt qui dicunt ita: Malus est ille, vel ille. Oblique, vt qui dicunt: Ille me fecit peccare, sicut Adā dixit Gen. 3. Mulier quæ dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comēdi, quasi diceret: Ipsa me fecit peccare, & tu ipse, qui dedisti mihi eam. Debet ergo esse propria: quod notatur, cum dicitur, *tuam*. Pro. 18. Iustus prius accusator est sui. Quarto, confessio debet esse cum spe & fiducia diuinæ pietatis. Augustinus: Confessio est, per quam morbus latens spe veniæ aperitur: quod notatur, cum dicitur, *& spera in eum*, quod s. det tibi satisfaciendi possibilitatem, & quod misericordiam tuam, veniam tribuens peccatorum. Iudas enim pœnitentiam habuit, & confessus est, Matth. 27. sed quia desperauit, perijt. Similiter Cain confitens, sed tamen desperans, dixit Gene. 4. Maior est iniquitas mea, quàm vt veniā merear. Sed dementitur eum sacra scriptura, quæ sequitur: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius*, quasi diceret: Confitemini aucter, quoniam bonus in se est naturaliter: hoc enim est proprium Deo, qd per se & ex se bonus est, sicut ipse ait: Nemo bonus, nisi solus Deus. & ita ad condonandum liberalissimus, quoniam in seculum misericordia eius, id est, vsque in finem seculi miserabitur confidentibus peccata, quantumcunq; magna fuerint. Bernardus in epistola: Maior est Dei misericordia, quàm quæuis iniquitas. Sicut enim scintilla in medio maris, ita omnis malitia ad misericordiam Dei. Sequitur: *Item Propheta: psal. 31. Delictum meum cognitum tibi feci*, s. per confessionem reuelando, & iniustitias meas non operui. Ego dixi: *Pronunciabo aduersum me iniustitiam meam Domino*. Ex quibus verbis colligitur aliqua aliq; condiciones, quas confessio debet habere. Quinto, confessio debet esse integra, generalis, & plena, vt non subtrahatur aliquid de eis, quæ manifestada sunt. Psal. Confitebor tibi in toto corde meo. Prouer. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Sunt ergo omnia criminalia reuelanda in confessione, nō solum actiones, sed omissiones: non solum opera, sed circumstantiæ: id est, locus, tempus, persona, numerus. Et in persona, sexus, ætas, & scientia, conditio, necessitudo, & ordo pensanda. Augustinus libro de vera & falsa pœnitentia: Ponat se omnino in potestate iudi-

Tertia.
Contra cōfidentes aliena peccata.
Quarta.
Citat S. Thomas in 4. d. 17. q. 3. art. 2.
Proprium Dei. Marci 10.
Quinta.
Psal. 110.
Circūstantiæ in confessione attendendæ.
Cap. 15.

cis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, vt omnia eo iubente paratus sit facere, pro reparanda animæ vita, quæcunq; faceret pro euitanda corporis morte, quia vitam recuperat infinitam, vt Deus. Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus. Hæc ille. Isidorus: Plenissima dicitur esse confessio, vt plenissimam indulgentiam consequatur. Hæc afit integritas confessionis, notatur in verbis prædictis Prophetæ, in quibus omne genus peccati exprimitur. Nam cum dicitur, *Delictum meum cognitum tibi feci*: peccatū omissionis intelligitur. Cum verò, *& iniustitias meas non operui*, siue non abscondi: accipitur peccatum commissionis. Sexta conditio confessionis est, vt sit præmeditata. Difficile nanque est subito recolere omnia peccata tam omissionis, quàm commissionis. Ideo debet præmeditari, quod notatur, cum sequitur: *Dixi*, id est, ex præhabita deliberatione accessi ad confessionem. Isa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Septima conditio confessionis est, quod sit vera: quod notatur, cum dicitur, *pronunciabo* siue confitebor, vt textus translationis nostræ habet, id est, simul ore & corde fatebor. Non est enim mentiendum in confessione, siue accusando, siue excusando. Vnde Ecclesiastici 4. Pro anima tua nō confundaris verum dicere. Item Ecclesi. 37. Ante omnia verbum verax præcedat te. Contra quod fecit Cain, qui interrogatus, Vbi est Abel frater tuus? mentitus est Domino, dicens, Nescio. Gen. 4. Octaua conditio confessionis est, vt sit accusatoria, quod notatur, cum dicitur, *aduersum me*: non aduersus Deum, vt Adam: nō aduersus fatum, vt Astro-nomus: non aduersus diabolum, vt populus stultus, sed aduersum me. Augustinus super illud psal. Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi: dicit, Ego, non fatum, non fortuna, non diabolus. Talis fuit confessio Dauid, 2. Reg. 24. Ego sum qui peccaui, & ego iniquè egi. Nona conditio est, quod confessio sit humilis: quod notatur, cum ait, *iniustitias*. Verus humilis, iniustitias & peccata confitetur, non iustitias, si quas fecit, vt Phariseus, qui dicebat Lucae decimo octauo: Gratias tibi ago, Domine, quia non sum sicut cæteri hominum &c. Sic etiam soliti sunt facere hypocrita. Celant enim peccata sua & iniustitias suas, & bona sua patefaciunt. Bernardus in sermone quodam natiuitatis Domini: Tunc confessor es eritis, si omnis vita vestra confiteatur vos peccatores, & dignos multo maioribus pœnis. Decima conditio confessionis est, quod sit satisfactoria & cum propo-

Sexta.
Septima.
Octaua.
Diuersæ excusationes.
In psal. 40.
Nona.
Decima.

Sentent. 101.

to emendandi: quod notatur, cum dicitur, Domino: cui scilicet decetero seruire propono, qui ante obsecutus sum diabolo. Augustinus lib. sententiarum Prosperi: Bona est peccati confessio, si & curatio consequatur. Nam quid prodest detegere plagam, & non adhibere medicinam? Hinc Ioelis 2. dicitur: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, ait Dominus omnipotens. Secundum autem, videlicet vtilitas & fructus confessionis, notatur in verbis frequentibus, cum dicitur: Et tu remisisti impietatem cordis mei. Vbi notandum, quod confessio peccatorum, praefatis conditionibus conditionata, est vtilis ad multa. Primò, ad remissionem peccatorum, vt patet ex hoc loco, cum dicitur: Et tu remisisti impietatem peccati mei. Et 2. Reg. 12. dixit Dauid ad Nathan prophetam: Peccaui Domino. & statim respondit Nathan: Dominus transtulit peccatū tuum à te. Augustinus: Nul- lum tam magnum peccatum, quod non confessione deleatur, vel elemosynarum largitate emundetur. Secundò valet ad purgationem animi. Est enim confessio quidam vomitus veneni diabolici. Ecclesiastici 31. Si coactus fueris in comedendo multum, surge è medio, & vomit: & refrigerabit te. Chrysostomus: Confessionem puta esse digestionem impuritatis & spurcitiae, quae intus erant inclusa. Et sicut in corpore sanguis frequenter excrecens, frequenter exquirat minutionem ad salutem: sic sanguis peccati continuè excrecens, frequenter requirit confessionem. Tertiò valet ad ornamentum & decorem animae. Vnde propheta: Confessionem & decorem induisti. Bernardus in epistola: Ama confessionem, si affectas decorem: Confessioni iungitur decor, iungitur pulchritudo. Reuera vbi confessio, ibi pulchritudo, ibi decor. Si peccata sunt, in confessione lauantur: si bona opera, confessione commendantur: cum mala tua confiteris, sacrificiū est Deo spiritus contribulatus: cum Dei beneficia, immolas Deo sacrificium laudis. Bonū animae ornamentum confessio, quae & peccatorem purgat, & iustum reddit purgationem. Quartò valet ad euitandum confusionem futuræ damnationis: quia nisi homo per confessionem peccata sua ad salutem detegat, Deus peccata illius reuelabit in futuro ad damnationem. Vnde 2. Reg. 12. dixit Dominus per Nathan ad Dauid: Tu fecisti absconditè, ego verò faciam verbū istud in conspectu Israel, & in conspectu solis. Et ideo Glo. super psal. 31. Quando homo peccatū detegit, Deus tegit: quādo homo tegit, Deus detegit. Si homo

Confessio vtilis est ad multa.

1.

2.

Confessio quidam vomitus.

Similitudo de phlebotomia.

3.

Psal. 103. Epist. 113.

Psal. 50. Psal. 49.

4.

agnoscit, Deus ignoscit. Et Glo. super psal. 66. Illis non iudex, sed aduocatus est Christus, qui se propria confessione dānarunt. Quintò valet ad placādum Deum, & defendit contra diabolū. Vnde propheta: Praeoccupemus faciem eius in confessione. Figura ad hoc Gen. 14. Iudas qui interpretatur confessio, primus cum fratribus suis ingressus est ad Ioseph, quia confessio primò ingreditur ad Deum. Et Iudicum 1. quærentibus filijs Israel post mortem Moyfi: Quis ascendet ante nos, & erit dux belli? Respondit Dominus, Iudas ascendet. Item 1. Machab. 2. Iudas Machabeus factus est princeps ad bellandum pro fratribus suis: quia confessio principaliter diabolū debellat. Vnde Glo. super Tobiam: Veram confessionem diabolus pertimescit, & ante faciem eius non subsistit. Bernardus: Humiliter contenti remittit Deus peccatum: & diabolus cum, quem in hominis corde inuaserat, amittit principatum. Vbi nempe peccatum remittitur, ibi proculdubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Sextò, regnum caelorum promeretur. Figura ad hoc, Exodi decimoquarto: Iudas primò ingressus est mare rubrum in egressu filiorum Israel de Aegypto, propter quod regnum promeruit: sicut dicit Magister in historia. In eius tribu Christus natus est: sic in confessione promeretur regnum caelorum, quia ipsa ponit hominem in via penitentiae & salutis, & facit Christum nasci in ipsa per gratiam. Ambrosius: Confessio à morte liberat: aperit paradisum. Confessio spem salutis tribuit: quia non meretur iustificari, qui in vita sua non vult confiteri.

Quibus sic Christus aduocatus. Psal. 94.

Figura de excellentia confessionis.

Ser. 6. super Cant.

6. Figura de merito confessionis.

TRACTATVS LXIII.

De vj. & vij. & viij. gradibus humilitatis.

Summus humilitatis gradus est, si omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus, & ad omnia, quae sibi iniunguntur, vel operarium malum se iudicet & indignum. Vilitas atinet ad cibum, vel potum, vestitum, calceamentum & lectum. Extremitas verò atinet ad locum, gradum & statum tenendum, & ad opus agendum. Est ergò sextus humilitatis gradus, si monachus omni vilitate cibi, aut potus, aut vestimenti, seu lecti sibi dati & administrati, contentus sit, id est, quantumcunque abiectus, incul- tus, & inutilis iudicetur, sit contentus. Præterea etiam de quacunque extremitate gradus aut status tenendi, aut officium exercendi: vt potè si deputetur vili arti, sicut lotioni pannorum immundorum, aut purgationi coquinae aut cloacæ, siue seruitio

Vilitas & extremitas differunt.

Ser. 16. super Cant.

Nota plura de vera humilitate.

Serm. 37. Ignorantia sui, origo superbia.

Serm. 36. in Cantica.

Cognitio sui, mater humilitatis.

uitio fratrum infirmorum, maxime lepro- forum, contentus sit, id est, debet existimare sibi sufficere, quòd etiam in tali vilitate & extremitate maneat & viuat. Bernardus: Verus humilis, vili vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet còtemptu sui, hoc solo sanè superbus, quòd laudes còtemnit. Notandum, quòd omni dicit vilitate: quia quidam sunt contenti vilitate vestium, qui non sunt vilitate ciborum contenti. Ete contra quidam sunt contenti vilitate & parcitate ciborum, qui tamen non sunt contenti de vilitate vestium. Præterea nota, quòd duo posuit simul, scilicet & vilitatem, & extremitatem: quia plures contenti sunt sustinere vilitatem tam vestium, quàm ciborum, qui in extremo loco aut gradu, aut in humiliartificio, aut obsequio, aut vili obedientia esse non patiuntur: vel etiam si exterius sustinent, interiorius tamen murmurant. Isti sunt velut hypocritae, quia aliud esse ostendunt, & aliud existunt. Nulli istorum contenti sunt omni vilitate & extremitate: & per consequens, hunc sextum humilitatis gradum non ascendunt. Item nota, quòd beatus Benedictus non dicit, omnem vilitatem aut extremitatem habeat: sed prudentissimè loquens, ait: omni vilitate vel extremitate contentus sit, quo modo loquendi videbitur pertinere hic humilitatis gradus etiam ad eos, qui nec vilibus semper vtuntur, nec extrema loca in congregationibus tenent. Cæterum notandum, quòd hic humilitatis gradus, ortum de proximo habere videtur ex cognitione sui. Nam humilitas, vt ait Bernardus, dicitur virtus, qua homo verissima sui cognitione vilescit. Vnde idem Bernardus super Cantica: De ignorantia tuā, venit tibi superbia. Sic autem superbiam parit tibi ignorantia tuā, cum meliorem, quàm sis, decepta & deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. Hoc quippe est superbia, hoc initium omnis peccati, cū maior es in tuis oculis, quàm apud Deum, quàm in veritate. Quare idem Bernardus dicit: Volo proinde animam primò omnium scire seipsam, quia scientia talis non inflat, sed humiliat, & est quædam præparatio ad ædificandum. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minimè potest. Porrò ad se humiliandam, nihil anima inuenire viuacius, vel accommodatius potest, quàm si se in veritate inuenerit, tantum non dissimulet, non sit in spiritu eius dolus: statuat se ante faciem suam, nec se à se auertere abducat. Nam quomodo non verè humiliabitur in hac vera cognitione sui, cum se per ceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis corporis aggrauatam, terrenis

intricatam curis, carnalium desideriorum face infectam, cæcam, curuam, infirmam, implicitam multis erroribus, expositam mille periculis, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, procliuem ad vitia, inualidam ad virtutes. Vnde huic iam extollentia oculorum, vnde leuare caput? Ergò de sui cognitione, mater factus, humilitas oritur. Sequitur: Et ad omnia quae sibi iniunguntur, velut operarium se malum iudicet & indignum. Debet enim monachus, huius gradus ascensor, se iudicare malum & indignum operarium, ad agendam quamcunque obedientiam sibi iniunctam, etiam si vilissimum sit opus, quod exercere imperatur. Hoc autem intelligendum est, vt sanctus Thomas dicit, secundum vires proprias, vt sufficientiam suam totam in Deum referat, secundum illud 2. Corinth. 3. Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Inducit autem sanctus pater ad hunc sextum humilitatis gradum, sancti Prophetae exemplum: dicens cum propheta: Ad nihilum redactus sum, & nesciui: vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Ad nihilum redactus sum, scilicet per humilitatem, nè de sanctitate aut quibuscunque bonis operibus eleuetur cor. Tob 30. Redactus sum ad nihilum. abstulit quasi ventus desiderium meum. De hac annihilatione Prouerb. 12. dicitur: Verte impios, & non erunt. Per contrarium dicitur Galat. 6. Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. & nesciui: id est, abscondi, quia vera humilitas bona sua sibi abscondit. Gregorius: Soli sancti bona sua non vident, quae alijs videnda præbent. vt iumentum factus sum apud te, per perfectam obedientiam, sine murmure portans iugum mihi iniunctum. Matth. 11. Tollite iugum meum super vos: iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. & ego semper tecum per conformitatem voluntatis, & per infatigabilem constantiam. Hoc ad differentiam eorum, qui, cum eis dura præcipiuntur, obedire resiliunt: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt, Lucae 8. De quibus Osee 7. Vae eis qui recesserunt à me: vastabuntur, quia præuaricati sunt in me. Sed boni semper sunt cum Domino, secundum illud psal. Non Domino. discedimus à te. Roma. 8. Certus sum, quia nec mors, neque vita poterunt nos separare à charitate Dei.

Serm. 37.

Quomodo existimemus nos ad omne opus indignos.

2. secunda. q. 16. art. 6.

Psal. 72.

Boni sunt semper cū Domino. Psal. 79.

Summus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem & viliorem, non solum sua lingua pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu. Textus planus est. De intelligentia videamus. Dubium enim est, quomodo cum veritate potest monachus omnibus se inferiorem

Art. 6. Quomodo potest aliquis omnibus se viliores credere.

Cap. 52.

Serm. 37.

Quare nos debeamus extremos putare.

Notanda Gregorij verba. Lib. 18. Moral. cap. 22.

1. Reg. 15.

& viliores credere & pronunciar. Sanctus Thomas in secunda secunda, q. 161. de gradibus humilitatis loquens, ad hoc respondens, ita dicit: Aliquis absque falsitate potest se credere & pronunciar omnibus viliores, secundum defectus occultos, quos in se recognoscit, & dona Dei, quae in alijs latent. Vnde Augustinus libro de virginitate, dicit: Existimate aliquos in occulto superiores, quibus estis in manifesto meliores. Praeterea hoc idem arguit Bernardus super Cantica, ex ignorantia quam habemus status nostri apud Deum, dicens: Si enim, in quonam statu vnumquenque nostrum habeat Deus, liquidò cognosceremus: nec supra sanè, nec infra fecedere deberemus. Veritati in omnibus acquiescentes. Nunc autem quia hoc absconditum est à nobis, ita ut nemo sciat, si dignus sit amore vel odio, iustius tutiusque profectò, iuxta ipsius veritatis consilium, nouissimum nobis locum eligimus, de quo postmodum cum honore superius educamur, quam praesumimus altiore, vnde cedere mox oporteat cum rubore. Non est periculum, quantumcunque te reputes minorem, quam sis, hoc est, quam te veritas habeat. Est autem grande malum, horrendumque periculum, si vel modicè plus vero te extollas, si vel vni videlicet in tua cogitatione te praeferas, quem forte patrem tibi veritas iudicat, aut etiam superiorem. Quamobrem noli te, homo, comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Notandum est hoc loco illud praclarissimum dictum Gregorij: Tanto vnaquaque anima fit preciosior ante oculos Dei, quanto pra amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos. Hinc ad Saul dicitur: Nonne cum paruulus es, sed in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? ac si aperte dicat: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi: sed nunc, quia magnus tibi es, factus es despectus mihi. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto preciosior sibi: tanto preciosior Deo, quanto propter eum vilior sibi. Sequitur: humilians se, & dicens cum Propheta: p sal. 21. Ego autem sum vermis, scilicet per fragilitatem & vilitatem. Job 25. Homo putredo, & filius hominis vermis. Monachus enim quasi vermem, quo nihil in creaturis vilius est, se existimat, cum omnibus se viliores & inferiores ex animo credit. & non homo: id est, alicuius honoris, sicut homo, quasi diceret: Vilior & inferior sum omnibus, sicut vermis, & non sum alicuius honoris vel dignitatis sicut homo: quia per peccatum a nisi dignitatem, quam habui, ad imaginè & similitudinè Dei factus. P sal. 48. Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis in super-

entibus, & similis factus est illis. opprobrium hominum, & abiectio plebis. id est, tam à maioribus, quam à minoribus dignus vilipendi & conculcari, & nullo honore dignus haberi. Item inducit illud p sal. 87. Exaltatus autem, humiliatus sum, & confusus. Continuando ad praecedentia, sensus est: Exaltatus autem, siue prius in seculo apud homines per honores mundanos: siue exaltatus in hoc, quòd ad discipulatu Christi & sublimem religionis statum sum vocatus: siue exaltatus, quia in religione ipsa ad praelationis dignitatem sum assumptus: Nihilominus humiliatus sum in animo meo, attendens quod dicitur Ecclesi. 3. Quanto magnus es, humilitatem omnibus. Vnde de Praelato, cui locus iste competere videtur, dicit beatus Aug. in regula subditis loquens: Honore coram Deo praelatus sit vobis: timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. & confusus. id est, non modò humiliatus sum, sed me còfufibile omnibusque viliores existimavi, sciens illud quod beatus Hiero. dicit super Math. q nihil ita grati Deo faciat & hominibus, q si vita merito magni, sed humilitate in fimi videamur. Irido. Tunc se quisque monachum iudicet, quòd se minimum existimaucrit, etià cum maiora virtutu opera gesserit. Itè tertio inducit illud p sal. 118. Bonum mihi, quòd humiliasti me, ut discam mandata tua. Vox ista quae David est, diuersis tentationibus eruditi, ad discipulū optimè pertinet, cui nò solùm gratissimū est, sed gratias refert Deo, q ad hunc humilitatis statum siue gradu diuino munere venerit, in quo legè Dei frequentiù meditādo, eruditionem maiorū audiendo, ac intendo bonorū conuersationē, abundantiù q in seculo factus illuminatus, plenius addiscit mandata Dei, quo scilicet ardore, qua synceritate ac diligentia adimplenda sunt. Octauus humilitatis gradus est, si nihil agit monachus, nisi quòd communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Sensus clarus est: Octauum gradu humilitatis còscendit, qui nihil ad propriū arbitriū, ad propriam voluntatem proprio sensu agit, nisi quòd communis monasterij regula facit, vel exempla maiorū suorū cohortantur. Nò videtur mihi in hoc loco per Maiores intelligi, vt aliqui voluerunt, patres antiquos eremitas, qui maxime fuerunt abstinentiae & laboris, in vigilijs, orationibus, & huiusmodi obseruantijs religionis: quia imitari tales, sine expresso abbatis còsensu, fortasse pareret turbationē & scandala in congregatione, & varietatē plurimam inter fratres: sed per Maiores, intelligi videtur Maiores ipsius monasterij, qui non solùm doctrina verbi, sed exēplo sanctae conuersationis subditos suos exhortantur ad religionis perfectionem. Circa hunc humilitatis

Pulchrum de praelato.

Cap. 43.

Quid nos Deo & hominibus gratos faciat.

Lib. 3. de summo bono, cap. 20.

Gratias agere Deo debemus de humilitate nostra.

Maiores quos vocet.

Sermo 71.

militatis gradum vtile erit repetere illud verbum beati Bernardi super Canti. Grande malum, propria volūtas: qua fit, vt bona tua tibi bona non sint. Etenim si in die ieiunij mei inuenitur voluntas mea, nò tale ieiunium elegit Dominus: nec sapit illi ieiunium meum, quod non obedientiam, sed iudicium volūtatis propriae sapit. Ego autem non solùm de ieiunio meo, sed de silētio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni obseruantia monachi, vbi inuenitur volūtas sua in eo, & non obedientia magistri sui, id ipsum sentio: minimè prorsus obseruatias illas, est bona in se, tamen inter virtutes censuerin deputandas. De odienda propria volūtatē, plura in superioribus notata sunt, tam circa instrumentum q, quam circa secundum gradum humilitatis.

TRACTATVS LXIII.

De ix. x. xi. & xij. humilitatis gradibus.

Nonus humilitatis gradus est, si linguam ad colloquendum prohibeat monachus, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem, non loquatur: Interrogatio, hoc loco, iudicio nostro dicitur opportunitas siue congruitas necessitatis temporis. Qui enim humilis est, antequam congruum & opportunū tempus habeat loquedi, taciturnitatem seruat: quia vt dicitur Proverb. 15. Sermo opportunus optimus est. Et Pro. 25. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Et idè Ecclesiastici 20. dicitur: Homo sapiens tacebit vsq; ad tempus. August. Loquela fit in necessitate, taciturnitas in locunditate. Quare autem nò loquendum fit ante tempus debitū, sanctus pater ostendit duabus auctoritatibus. Primò ibi, cum dicit, monstrante scriptura: scilicet Prover. 10. Quia in multiloquio non effugietur peccatū. Quanta autem mala ex multiloquio sequuntur, notatum est circa instrumentum q. Sequitur secunda auctoritas: Et quia vir linguosus non dirigitur super terram. i. in hac vita. p sal. 139. vbi dicit Glo. Vir nanque linguosus amat mendacia, nò cauens quid loquitur. Ideoq; non potest fieri vt dirigatur. Quisquis ergo vult dirigi, oportet audire antequam loqui, sicut Iacobus ait: Sit omnis homo velox ad audiendū, & tardus ad loquendū. Nam si quis vera dicat, sed praeter necessitatem, vir linguosus est.

Decimus humilitatis gradus est, si non sit facilis & promptus in risu: quod non de risu moderato, aut disciplinato accipiendum est, cum homo natura risibilis sit: sed de risu indisciplinato, qui cū exaltatione vocis aut cachinnis fit, quod ostendit, cū subdit, quia scriptum est: f. Ecclesiastici 21. Stultus in risu exultat vocem suam. vir autē sapiens, vix ta-

citè ridebit. De hac materia plura notata sunt circa instrumentum q. & idè hic non extendimus sermonem.

Vndecimus humilitatis gradus est, si cū loquitur monachus leniter & sine risu, humiliter et cum grauitate pauca verba & rationalia loquatur, & non sit clamorosus in voce, sicut scriptum est: Sapiens verbis innotescit paucis. Litera plana est. Vbi nota, quòd sanctus pater describit in his verbis septē conditiones, quibus sermo discipuli debet esse adornatus. Primò, vt sit lenis, siue suauis, & dulcis. Pro. 15. Responso mollis fragit irā, sermo durus fuscit furorē. Eccle. 6. Verbum dulce multiplicat amicos. Et eiusdem 16. Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis est eloquio, maiora reperiet. Secundò, quòd sit sobrius & modestus ac honestus, vt non sit risu cachinnoso dissolutus. Fatuus enim in risu exultat vocē suā: vir autē sapiens vix tacitè ridebit, Ecclesiastici 21. Tertiò, quòd sit humilis, non superbus, verborū ampullositate elatus. P sal. Nolite loqui sublimia gloriātes. Quarto, quòd sit grauis. Ecclesiastici 5. Nè temerè quid loquaris. Itè eiusdem 21. Verba prudentum, statera ponderabuntur. Quintò, quòd sit tardiloquus siue rarus. Ecclesiastici 5. Sint pauci sermones tui. In multis sermonibus inuenitur stultitia. Sextò, quòd sit rationalis, ab omni falsitate & prauitate alienus. Hoc enim est veritatē loqui, rationaliter loqui, vt dicit Rabanus super Exo. Zacha. 8. Loquimini veritatē vnusquisque cum proximo suo. vt possit dicere discipulus illud Pro. 8. Iusti sunt omnes sermones mei: non est in eis prauum quid, nec peruersum. Septimò, vt sit demissus, nò immoderata clamofitate prolatus. Seneca: Vox sit sine clamore. De hac materia, plura notata sunt circa instrumentum quinquagesimum secundum.

Dodecimus humilitatis gradus est, si non solum corde monachus, sed etiam corpore humilitate videntibus se semper indicet, i. in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in via, in agro, vel vbi cunq; sedens, aut stans, vel ambulans, inclinato sit semper capite, defixis in terram ad spectibus. Textus planus est. Iste gradus humilitatis respondet primo gradui, quem beatus Bernar. ponit inter duodecim gradus superbiae, qui dicitur curiositas: quae est, quando monachus, vbi cunq; stat, ambulat, sedet, oculis vagatur, caput erectum, & aures suspensas portans. Consequenter sanctus pater Benedictus inducit quatuor, quae discipulū debent mouere ad hoc, vt inclinato capite, & oculis in terrā defixis semper ambulet: nisi necessitas aliqua aut officij conditio illud impediatur. Primum, est memoria peccatorū, cum ait: reum se omni hora de peccatis suis existimans, secundum illud Manasse: Peccaui super numerū arenae maris, & multiplicata sunt peccata mea,

Septem conditiones habere debet sermo religiosi.

1.

2.

3.

1. Reg. 2.

4.

5.

6.

Veritatem loqui.

7.

Curiositas damnatur.

Quatuor, quibus debemus semper inclinari & humiles esse.

1.

In Apolog. David, c. 9.

2. Memoria iudicii.

3.

Quare non leuabat oculos ad celum publicanus.

Theophylact. in 18. Lucae.

4.

Verus poenitens.

Sermo. 10. Duo effectus charitatis.

1.

Ser. 9. in psal. 118.

mea, & non sum dignus videre altitudinē celi præ multitudinē iniquitatis meæ: quoniam irritaui iram tuam, & malum coram te feci. Ambrosius: Sapiēs si epuletur, si cogitet, si oret ac deprecetur, ante oculos eius semper est error proprius, & momentis omnibus culpa pulsat conscientiam, nec quiescere, nec obliuisci finit. Secundum est, memoria futuri iudicii, cū subdit: iam se iudicio tremendo Dei presentari existimet. Hieronymus: Certē si mente cernerent homines, quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non vanitate dispergeretur, & nō infidelitate grauareretur. Filioli, memoremur nouissima nostra, nē peccemus. Hęc enim recordatio, maxime facit timoratu: timor enim peccatum expellit, negligentiam non admittit. Tertiu est, exemplum euangelici publicani, cū sequitur: dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille euāgelicus, fixis in terram oculis, dixit: Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad celum. Luc. 18. Publicanus hic, qui nobis in exemplum proponitur, oculos ad celum leuare non præsumebat. Sciebat enim ibi esse patrem suum, à cuius dulcedine recesserat, & ideo erubescerebat sursum adspicere. Item considerabat, quod celum & gloriam eius perdidit propter peccatum, & illud adspicere, sibi dolor erat. Item, quia peccator erat, videre celū, vbi est Dei presentia, paradisi gloria, sanctorum curia, indignū se reputabat: sed adspiciebat terram, quā celo prætulerat. Theophil: Verebatur oculos leuare, cōsens indignos visionis supernæ eos, qui maluerūt bona terrena spectare & quærere. Quartum est, exemplū Propheta, cū sequitur: Et item cum propheta: Incuruatus sum, & humiliatus sum vsque quaquē, partim hoc dicit propheta psal. 118. Et humiliatus sum vsque quaquē. Curuatus, refertur ad corpus: humilitas verò, ad animam. Verus enim poenitens, corpore & animo humilitatem debet seruare. Sequitur: Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis, monachus ad charitatem Dei perueniet. Disposita scala per duodecim gradus humilitatis, ponit sanctus pater conclusionem, fructum scilicet & vtilitatem ascensis, dicens: Monachus quidem, qui antè positos ascendit gradus, mox ad charitatē peruenit, quę vinculū est perfectionis. Dicit enim Aug. de verbis Domini: Fode in te fundamentū humilitatis, & peruenies ad fastigiū charitatis. Consequēter sanctus pater attribuit duos effectus ipsi charitati. Primus est, quæ perfecta, foras mittit timorē. I. Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorē. Glo. interli. i. seruuilem. Ambro. Charitas excludit timorē, vt miles qui imperatorem diligit, bella pro imperatore suscepta non metuit: vt seruus amans dominum, quanuis per dubia & prærupta

mittatur, tamen omnia pericula domini amore contemnit, ac si quis dominū petat, seipsum offerre non trepidat. Secundus effectus est, quòd onus & iugū disciplinę religionis leue, dulce reddit ac fauue, cū subdit: per quam i. charitatē, vniuersa, quæ prius non sine formidine obseruabat, absq. vilo labore vel naturā i. faciliter & promptē, ex cōsuetudine quæ est altera natura, vt dicit philosophus, incipiet custodire: non iam timore gehenna, sed amore Christi, & cōsuetudine ipsa bona, & delectatione virtutum. De istis duobus effectibus charitatis Aug. simul loquitur, lib. de perfectione iustitię, sic: Perfecta charitas foras mittit timorē, (ecce primū) & facit præceptū facinoram leuem, nō solum nō prementem onere ponderum, verum etiā subleuantē vice pennarū, (ecce secūdum.) Item idem in eodē: Nullo modo sunt onerosi labores amatiū: sed etiam delectabiles, sicut venātium, & aucupantiū, & piscantiū. Item Bernard. super Canti. Vbi amore est, labor nō est, sed sapor. Sequitur: quæ Dominus s. amorē Christi iam s. ascensis omnibus gradibus, in operariū suum, i. discipulū, qui in horto religionis laborat, eradicando vitia, & plātando virtutes, vt tandem fructū dulcissimum colligat æternę beatitudinis, mundum à vitijs & à peccatis, spiritu sancto dignabitur demonstrare. Merito spiritu sancto attribuit mundationē à peccatis, quoniā ipse totius sanctificationis & mundationis animorū nostrorum, author est. Vndē Prouerb. 8. dicitur, quòd vniuersa delicta operit charitas, quę, Apostolo teste ad Roma. 5. diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctū, qui datus est nobis. Item in signū huius, Ioan. 20. dicitur: Accipite spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata, remittētur eis. & psal. ait Emitte spiritū eū &c. sequitur, Et renouabis faciem terrę. Et Isa. 4. Si abluerit Dominus sordem filiarū Sion, & sanguinem lauerit de medio eius in spiritu iudicii & spiritu ardoris.

IN CAPVT VIII. TRACTATVS LXV.

De officijs diuinis: vbi quòd Dei laudibus insistendum sit, & quare maxime nocturnis horis.

Hic tempore, &c. Postquam beatus pater Benedictus sub figura scalę duodecim gradū, integrā perfectamq; humilitatē descripsit, quam discipulus amplecti debet, tanquām perfectionis magistrā: consequenter nunc de officijs diuinis subiungit, quę sunt, laudare & benedicere Deum. Illud enim officium Deo acceptum est, quòd ab illis agitur, qui per humilitatis scalā ascendentes, ad perfectionis magistrerium festinant

Post rationes.

Sermo. 8.

Mundatio à peccatis merito attribuitur spiritui sancto.

Qui digni Deum laudant.

Ecc. 15.

Octaua hora, quæ surgendū est, quomodo accipitur.

nant consendere. Alioquin propheta dicente, Non est digna laus in ore peccatoris. Daturus igitur sanctus pater regulam de officijs diuinis dicēdis, à nocturnis inchoat, dicens: Hęc tempore, i. à Calendis Nouembris vsque ad Pascha, iuxta considerationē rationis, octaua hora noctis surgendum est, vt modicē amplius de media nocte pausetur, & iam digesti surgāt. Sed quęritur, quomodo accipienda sit ista octaua hora, cū omnes noctes non sint æquales? Vndē in Calendis Nouembris & Ianuarij, octaua hora videtur esse in media nocte: in mense vero Decembris est ante mediam noctem. Ad hoc videtur nobis dicendum, quòd cū sanctus Benedictus dicat, quòd hora octaua surgēdum sit, vt modicē amplius de media nocte pausetur, aperte designat, quòd octaua hora sit post mediam noctem, & per consequens, quòd non veniat accipienda secundum ordinem horarum noctis cuiuslibet mensis, sed secūdum proportionem ad tempus Calendarū Nouembris. Et hoc est, quod sanctus pater dicit, iuxta considerationē rationis, sumptæ scilicet à Calendis Nouembris. Et causam assignans, quare tantum tempus detur pauationi & quieti, dicit: vt iam digesti id est, iam decoctis cibis atq; depositis, leuiore facti à grauitate ciborum, surgant peruigiles ad officium diuinum deuotē peragendum. Vndē Hieron. Ad orationē tibi nocte surgenti, non indigestio ructum faciat, sed inanita, homo autem sobrius, satis potest per mediam noctem hęc mali tempore digestionem celebrāse. Sequitur: Quod verò scilicet temporis spatium, post vigilijs quas nocturnale officium vocat, quod immediatē dicitur, cū surgitur ad vigilijs, cum psalmis, lectio nibus & responsorijs, restat à fratribus, qui psalterij vel lectionum aliquid indigent, ante laudes, quæ matutini dicuntur, inseruiatur id est, occupetur, meditationi. Nota, quòd nō dicit, quieti aut dormitioni: sed meditationi à fratribus, qui indigent, id est, necesse habent aliquid psalterij vel lectionum legere, perferuari aut prouidere. Quātūm veterō ad continentię puritatem vigilię nocturnę faciant, ostendit Cassianus, sic dicens: Ante omnia verò, peruigil necessaria est sollicitudo nocturna. Nam sicut puritas & custodia diei nocturnam præparant castitatem: itā nocturnę vigilię cordi pariter & obseruationi diurnę statum solidissimum roburque promittunt. Sequitur: A Pascha autem vsque ad supradictas Calendaras Nouembris, sic temperetur hora vigiliarum agenda, vt paruisimo intervallo, quo fratres ad necessaria naturę excaant, custodito, mox matutini, qui incipiēte luce agendi sunt, subsequantur. Sensus planus est. Ecce quòd de agendis vigilijs beatus pater Benedictus duplicem distribuit rationem, secundum duas partes, in quas totum an-

num diuisit: videlicet, à Calendis Nouembris vsque ad Pascha, & à Pascha vsque ad Calendaras Nouembris. De laudibus verò dicendis vnā solum disponit rationem, videlicet vt incipiente luce, id est, tenui aurora: tunc enim lux incipere noscitur: regulariter agatur, tam scilicet in hęc, quām in æstate. Circa hoc autem capitulum, dimissis multis, quæ dici possent, considerationis nostrę oculos solum ad ea, quę discipulum huius scholę diuini seruitij edificare possent, extendentes, notanda duces mus duo. Primò, rationes, quibus diuinis laudibus insistendum sit. Officium enim in hoc loco pro diuina laude accipiēdum est. Vndē Basilius in regula: Officium bonorum est, Deum iugiter laudare & amare. Studeat igitur Deum laudare & amare, qui concupiscit ad eius consortium peruenire. Secūdo, quām laudabile sit, surgere ad officium siue laudes nocturnas. Circa primum notandum, quòd ad laudes Deo persolendas, multa nos incitant. Primò, sacra scriptura. Psal. 49. Immola Deo sacrificium laudis. Item: Psallite Deo nostro, psallite. Et Ecclesiastici 39. In omni corde & ore collaudate & benedicite nomē Domini. Et ad Hebręos 13. Offeramus hostiā laudis semper Deo. Et psalmo vltimo: Omnis spiritus laudet Dominū. Secūdo, altitudo magnificentię diuinę. Psalmo 144. Per singulos dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in seculū seculi. Et causam subiungit, dicens: Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nō est finis. Hugo de sancto Victore: Laudamus in Deo potentiam, magnificentiam pietatem, miremur sapientiam, extollamus generositatē, approbemus æquitatem. Tertio, incitat omnis creatura. Gregorius: Mirum est, quòd homo semper Deum non laudat, quia quilibet creatura ad eum laudandum semper inuitat. Opera laudabilia, artificem laudabilem ostendunt. Ecclesiastici 9. In manu artificum opera laudabuntur. Augustinus: Ceterū arbores & omnia terrena Deum laudant: quia cū ista videmus, & creatorem, qui fecit ea, consideramus, de illis nascitur in nobis laus Dei. Quarto incitat beneficium creationis. Psal. 99. Tubilate Deo omnis terra &c. Et addens causam, dicit: Quoniam ipse est Deus, ipse fecit nos, & nō ipsi nos. Augustinus libro Confessionū: Tu Deus excitas nos, vt laudare te nos delectet, quia fecisti nos, & inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te. Quinto maxime beneficium redemptionis. Vndē nato Salvatore nostro, facta est multitudo militię cęlestis laudantiū Dei, &c. Lucę 2. ad prouocandum homines ad Dei laudem. Et psal. 66. Consiſteatur tibi populi, Deus, con-

Multa nos incitant ad persolendas Deo laudes.

1.

2.

Omnis creatura nos inuitat ad laudem Dei.

3.

In psal. 148.

4.

5.

Terra fructifera dicitur beata virgo.

6.

constentur tibi populi omnes. & additur causa, Terra dedit fructum suum. Terra dicitur beatissima virgo, quæ nobis fructum protulit salutis. Et psalm. 143. Deus, canticum nouum cantabo tibi, & causam subdens, ait: Qui das salutem regibus: qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno. Sexto, quia homini ipsa loquela data est ad laudandum Deum. Vnde qui Deum non laudat, mutus reputandus est. Augustinus: Vt tacentibus de te, quoniam loquaces muti sunt. Idem: Qui hic incipit tacere, in futuro mutus erit: quare laudandus est Deus, siue blandiatur in prosperis, siue castiget in aduersis. Psal. 33. Semper laus eius in ore meo. Hieron. Felix lingua, quæ nõ nouit nisi de diuinis texere sermonem.

7.

Laudatio Dei, est valde nobilis operatio.

Septimo incitat ad laudem Dei, nobilitas operationis. Laudatio enim Dei, est operatio valde nobilis, cum angeli & animæ iam beata huic operationi intendant. Psal. 83. Beati qui habitant in domo tua, Domine: in secula seculorum laudabunt te. Multum quidem gaudere deberet, qui in terris confututus, ad hanc caelestem operationem admittitur exercendam. Augusti. in libro de doctrina Christiana: Deus, cum de illo nihil dignè possit dici, admisit humanæ vocis obsequium, & verbis nostris in laude sua nos gaudere voluit. Bernardus super Cantica: Nihil ita proprie quendam terris representat caelestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum. Quare dicit Hieron. super Isaiam: Inueniatur in Ecclesia vox laudis: ut quod in caelis facturi fumus cum angelis, hoc etiã iugiter in Dei laudè meditemur in terris. Octauo incitat, quia hoc officium est Deo gratissimum. Psal. 49. Sacrificium laudis honorificabit me. Cassiodor. super psal. 118. Laudes Deo in ocio exhibere, gratissimum est: sed in tribulatione, amplius probatur eximium.

8.

Nono incitat nos ad diuinas laudes hoc: quia officium istud, est demoni valde infestum. Fugate enim malignum spiritum. Reg. 16. Ecce spiritus Domini malus exagitat te. Iubeat dominus noster rex, & serui tui qui coram te sunt, querent hominem scientem psallere in cithara: ut, quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, & leuius feras. Et subditur in eodem capitulo: Dauid tollebat citharam, &c. & leuius ferebat Saul. Psal. 17. Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero. Effraim lib. de compunctione: Quemadmodum enim puluis à vehementia venti spargitur, & impugnatur: sic aduersarius noster ad nihilum redigetur, quando vox nostra in Dei laudibus personat.

9.

Laus Dei infesta est daemoni.

Decimo incitat nos ad hoc utilitas maxima huius officij. Præparat enim laus diuina viam spiritui sancto. Vnde Gregorius

lib. 2. cap. 2.

10. Utilitas laudandi Deum.

super Ezechielem: Cum vox psalmodiæ per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Domino iter ad cor præparatur. 4. Reg. 3. Cum caneret psaltes, facta est super Heliseum manus Domini. Item hominem lætificat. Psal. 70. Exultabit labia mea, cum cantauero tibi. Iaco. 5. Tristatur quis in vobis? ore. quo animo est? psal. Glo. Crebra psalmodiæ dulcedine, nociuam tristitiã pestem de corde expellas. Item Glo. super psal. 143. Laus diuina, bonorum est refectio, ut nulla videatur ei similis delectatio: ipsa est remuneratio, quæ & operatio. Circa secundum notandum, quod valde laudabile est, ad matutinas libenter surgere, & de nocte diuinæ laudi intendere. Ad hoc mouemur Primò, sacra scriptura incitante. Vnde Thren. 3. dicitur: Consurge, id est, simul cum alijs surge, lauda in nocte. Item Danielis 3. Benedicite noctes & dies Domino. Secundò, exemplis multis. Et primò, sanctorum animalium, quæ requiem non habent, die ac nocte dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venturus est, Apo. 4. Item Isa. 64. dicitur, de custodibus Ecclesiæ: Tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen Domini. Item exemplo sanctissimi regis & prophete Dauid, qui nec occupationibus regijs vxoris nec diurnis nec nocturnis distrahebatur, quin de nocte surgeret, & valde citò, ad laudes diuinas. Vnde scriptum est in psal. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Item exemplo Christi, qui interdum non solum partem noctis, sed etiam totam noctem expendebat orando. Luc. 6. Et erat pernoctans in oratione. Item exemplo beatorum Pauli & Silæ, qui non impediebatur angustia carceris, quin in media nocte orantes laudarent Deum, Act. 16. Infelices planè religiosi somnolenti, qui talium & tantorum exemplo non excitantur ad surgendum nocte ad laudes matutinas Deo persoluendas. Præterea tertio, mulieres solè surgere de nocte pro solitudine domus suæ. Prouerbio. 31. De nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Item artifices magna parte noctis vigilant pro lucro. Ecclesiastici 38. Omnis faber & architectus qui noctem tanquam diem transigit. Item studentes sapientiæ, citius artificibus surgunt de nocte. Refert Hieron. Demosthenem dixisse, se omnes artifices nocturnis semper vigilijs præuenisse. Si ergo studiosi pro sapientia acquirenda, artifices pro lucro, mulieres pro cura domus suæ, sic surgunt de nocte: quanto magis decet seruos Dei pro seruitio regis æterni surgere de nocte? Inde est, quod dicit Paulus secundò Corinth. 6. In omnibus exhibeamus

Laudabile est libenter surgere ad vigilias, propter multa.

1. Multa ex parte ad studium vigiliarum.

3.

Contra Ruffin. apolo. 1.

4. Apta est contemplationi nocturni temporis hora.

5.

6.

Somnolentiam comitantur carnalis tentatio.

8.

Vigiliæ sunt magni meriti.

Psal. 133.

9.

10. Vigiliæ salubres sunt corpori.

nosmetipsos sicut Dei ministros. Et subiungit, in vigilijs: innuens, quod nõ sit verus Dei minister, qui refugit sacras vigilias. Item quartò, Tempus nocturnum aptius est actibus contemplatiuæ vitæ, & quietius est & liberius ab occupationibus mundi. Et ideò dicitur in psal. 41. In die madauit Dominus misericordiam suam, scilicet opera actiuæ vitæ: & nocte canticum eius, quod est vitæ contemplatiuæ. Item quinto, conueniens est valde, ut nocturno tempore, quando mali Deum in honorant, boni Deum glorificent & laudent. Sextò, quia hostis Ecclesiæ, scilicet diabolus, non solum impugnat de die, sed etiã de nocte. Gregorius: Non dormitabit, neque dormiet, qui impugnat Israel, cui refutitur per sacras vigilias. Septimò, ut tempora tentationis carnis euadamus, cuiusmodi est tempus nocturnum. Somnolentos enim comitantur frequenter carnales tentationes. propter quod hæc duo tangit Apostolus Rom. 13. Non in cubilibus & impudicitijs. Has autem reprimunt honestæ vigilie, iuxta illud Ecclesiastici 13. Vigilia honestatis calefaciet carnes. Octauò, quia surgere ad matutinas, cũ valde poenotum sit: vnde Paulus inter labores suos 2. Corin. 11. enumerat vigilias, dicens: In vigilijs multis. multum meritorium esse videtur, surgere de nocte ad laudes diuinas. Quare sanctus Dauid inquit: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Nonò, quia frequenter in nocte, vtpote in silentij tempore, Dominus visitat animam, & emittit consolationes internas. Job 35. Qui dedit carmina in nocte, id est, consolationes gaudiosas. Decimò, quia non modò est animæ salutare multipliciter, ut dictum est, sed & corpori salubre. Surgentes enim ad matutinas, multis modis corporaliter purgantur, quod multum confert sanitati corporali. Patet ergò, quod libenter debeat surgere discipulus ad matutinas. Et hoc pro præfenti capitulo.

IN CAPVT IX. TRACTATVS LXVI.

Vbi de vario modo inchoandi diuinas laudes, & quare in omnibus horis dicitur: Deus, in adiutorium &c.

Determinata hora surgendi ad vigilias nocturnas, sanctus pater Benedictus incipit tractare, qualiter Deo in nocturnis horis seruiendum sit: exprimens numerum psalmodum, qui decantandi sunt, dicens: *Hyemis tempore, præmisso in primis versu: Deus, in adiutorium meum intende. Domine, ad adiuuandum me*

festina. Quia enim, ut Dominus ait in Euan-gelio Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere: merito sanctus pater officium diuinum à deuota oratione inchoandum disponit, quæ secundum doctrinam in collationibus à patribus traditam, in omni articulo ineffabili iugitate fundenda est in prosperis & in aduersis. In prosperis, ut seruemur ne extollamur: in aduersis, ut eruamur. Præterea cum secundum Apostolum, 1. Corin. 10. Omnia in Dei nomine facienda sunt: merito est ab eo inchoandum. Item Glo. super illud Psal. 69. Deus, in adiutorium meum intende: dicit, Nota quod versiculus iste ante omnes horas in initio prædicitur: quia cum orare debemus, maxime tunc tentare nititur diabolus, ut mufcæ morientes perdant suauitatem vnguenti. Cõtra ergò illius insultus, auxilium à Domino postulamus ante omnia. Circa hoc autem notandum est, quod conuenit tribus modis peccare: videlicet corde, ore, & opere. Ideoque tribus modis, ut dicitur in Rationali diuinorum officiorum, horæ inchoantur: videlicet Completorium per, Conuerte nos, Deus salutaris noster: contra peccatum cordis: nocturnæ horæ per, Domine, labia mea aperies: contra peccatum oris: Aliæ verò Horæ per, Deus, in adiutorium meum intende: contra peccatum operis. Et quoniam in peccato cordis & oris, est aliquid operis: ideò in omnibus horis, tam nocturnis quam diurnis, dicitur: Deus, in adiutorium meum intende. Monachi nocturnis horis præmittunt, Deus in adiutorium.

Cassia, col. lat. 10, c. 10.

Triplici modo inchoatur hoc canoni. c. 5, & quare. Lib. 5. ca. 2. §. 2.

Quare monachi nocturnis horis præmittunt, Deus in adiutorium.

Hom. 55. in Matth.

De inuentione versus, Gloria patri, & quare dicitur.

10. 4. in epi. ad Dama.

libid. §. 17.

Quare dicitur cant monachi ter, Domine labia mea aperies

Et c. Deinde ter dicendum est, Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam. quasi dicat: Tu Domine aperi, & non ego. Nam si tu labia mea aperueris, securè laudè tuam annuntiabit os meum. Ter autem instituit sanctus pater dicendum, Domine labia mea &c. propter reuerentiam vnitatis & Trinitatis. Sequitur: Cui subiungendus est tertius psalmus: scilicet, Domine, qd multiplicati sunt. Ideo iste tertius psalmus, qui de resurrectione Domini dicitur, per uigilem se & deuotum in tota uigilia custodiat: & ad reddendas laudes creatori suo, depulsa somnolentia, se purissimum reddat. Sequitur: & Gloria. Post u numqueng; psalmu dicitur, Gloria patri &c. Quia uersus iste totius Trinitatis simplex laus est. Psalmus nanq; bonà operatione significat: qua finita, merito Deo gloria danda est, qui pro omni bono opere laudandus est nunc & semper. Post hunc, psalmus nonagesimus quartus, q uulgato sermone dicitur Inuitatorium, cum Antiphona, aut certe decantandus. Indè sequatur Ambrosianum: id est, hymnus. In nouo testamento Hilarius Pictauiensis episcopus, eloquentia conspicuus, primus hymnorum carmine floruit. Et post eum Ambrosius Mediolanensis episcopus. Ideoq; hymni Ambrosiani dicuntur, quia eius tempore plurimum in ecclesia Mediolanensi cantari ceperunt: postea uero in ecclesijs occidentalibus. demè sex psalmi cum Antiphona. Hic sex psalmi iubetur dici, & post lectiones alij sex psalmi: quos duodecim psalmos canèdos ad uigilias, ab Angelo tradita cõsuetudo obtinuit. Narrat enim Cassianus libro institutionu monachoru, quasi in principio, quod cu magna esset uarietas apud patres Aegypti in numero psalmorum, qui cantantur ad uigilias, quibusdam plures, quibusdam pauciores psallentibus: conuenerunt, ut diffinirent de numero, & quãtitate psalmoru. Et cum diu super hac diffinitione confulerent, oratibus ipsis, Angelus Domini adstetit inter eos, qui undecim psalmos orationum interiectione distinctos, cõtiguis uersibus parili pronuntiatione decantans, & duodecimum sub alleluia rêsponcione consummans, ab uniuersoru oculis repente sub tractus, quæstioni pariter & cõseremonijs sine impofuit. Et hinc uenerabilis patrum senatus intelligens, Angeli magistrerio congregationibus fratrum generalem canonem non sine dispensatione Domini constitutum, decreuit hunc duodenarium numerum psalmorum celebrari. Sequitur: Quibus dictis, dicto uersu, benedicat abbas, & sedentibus omnibus in scanis, legantur uicissim: per uices, siue alternatim, à fratribus in codice super analogi-

Hymnorum præcipui inuocatores.

lib. i. cap. 5. Unde habuerit originem dicendi 12. psalmi, consuetudo.

Ibid. cap. 6.

rum, i. lectorium, siue locum ubi recitatur lectiones. Vbi nota, quod lecturus lectionem, ad librum accedens, supra gradum ascendit: quia doctor perfectiori uita uulgus transcendere debet: & ab abbate vel presbytero in eius absentia benedictione tanquam legenti licentiam postulat, dicens: Domne, iube benedicere: per quod principatus Ecclesie, quodq; nulli, nisi à maiore iussu, in ecclesia debeat legere, designatur. Et dicit, Domne: & nõ Domine, quia solus Deus uerè Dominus est. tres lectiones, inter quas uia responsoria canantur. Responsoria quoq; post lectiones subiiciuntur. Cum enim per lectiones, doctrina: per responsoria uero, bona opera significatur: ritè post lectiones, responsoria subiiciuntur: quia per bona opera, doctrinæ respondere debemus: nè cum seruo pigro, qui pecuniã Domini sui abscondit, in tenebras exteriores mittamur. Dicitur nanq; Responsorium, quia lectioni respondere, i. consonare debet, ut si forte sunt lectiones de libris Genesim, aut Regum, aut Actuum Apostolorum, Responsoria sunt regulariter similiter de eisdem. Vel dicitur Responsorium, quia uñ cantanti siue inchoanti, chorus concorditer cantando respondet. Sequitur: Duo Responsoria, sine Gloria, dicantur. Post tertiã uero lectione, qui cantant, dicunt Gloria: quam dum incipit cantor dicere, mox omnes de sedibus suis surgant ob honorem & reuerentiam sancte Trinitatis. Codices autem legantur in uigilijs diuina auctoritatis, tam ueteris Testamenti, quam noui: sed & expositiones earum, quæ à nominatissimis doctoribus orthodoxis & catholicis patribus facte sunt. Expositiones uero siue ueteris & noui Testamenti legendas dicit nominatissimorum patrum, i. probatissimorum. Cuiusmodi sunt: Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Chrysostomus, Gregorius Nazanzenus, Cyprianus, Hilarius, Leo Papa: qui in his, quæ de fide catholica dixerunt, sunt ab uniuersali Ecclesia approbati: sicut patet in cap. Sancta Romana ecclesia, dist. 15. Qui dicti sunt orthodoxi, i. rectam fidem habentes, aut gloriosa uita & doctrina clarissimi: dicuntur catholici, i. uniuersales: quia in fide & doctrina uniuersalis & Apostolica Ecclesie persistetes, nunquam per heresim aut schisma ab eadem fuerunt separati. Si queratur de expositionibus Origenis, qui cum in pluribus errasse legatur, nec orthodoxus, nec catholicus censendus est. Respondendum, ut ait Gelasius in decreto suo, quod Origenis opuscula, quæ B. Hieron. non repudiat, legenda suscipimus. Reliqua autem omnia cum authore suo dicimus esse reuocanda. Sequitur: Post has uero tres lectiones cum Responsorijs suis, sequuntur reliqui sex psalmi, cum alleluia canendi. Nota, quod in hoc, quod psalmi sunt cum alleluia decantandi, expresse ostendit, quod psalmodia nocturna

Analogia, Ratio, quare lecturus benedictio, nem petat, assendat gradum, & dicat, Domne.

Matth. 27.

Quare dicitur Recipiamur.

Doctores irrefragabiles, & approbatissimi.

De libris Origenis.

Dist. 15. cap. Sancta Romana

Quare nocturna psalmodia

cum Alleluia terminetur.

Psal. 83.

Quare September & October non sint cum tempore hyemali equalis, mali equalis quantum ad officium.

1.

2.

Nota singularè dicitur.

nocturnalium psalmodia in laudè Dei claudatur. Et hoc idem in spe futura beatitudinis sancta fecit Ecclesia, significans post annunciationem regni celorum, quæ in hac uita per utrunq; testamentum mundo prædicatur, actione nostram non esse profuturam, nisi in laudè Dei, sicut scriptum est: Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te. Sequitur: Post hos lectio Apostoli sequatur, ex corde recitata, & uersus, & supplicatio litania, i. Kyrie eleison. sic finiantur uigilia nocturna. Ista, explanatione non egent.

IN CAPVT X. TRACTATVS LXVII. De ordinatione officij æstati tempore.

Consequenter sanctus pater subiungit seruandum ordinem in quantitate psalmodia in tempore æstuali, dicens: A Pascha autem usq; ad Calendas Nouembri, omnis (ut supra dictum est) psalmodia quantitas teneatur: excepto, quod lectiones in codice, propter breuitatem nocturni, minimè legantur: sed pro ipsis tribus lectionibus, una de ueteri Testamento memoriter dicatur: quam breue Responsorium subsequatur, & reliqua omnia, ut dictum est, impleantur, i. ut nunquam minus à duodecim psalmoru quantitate ad uigilias nocturnas dicantur: exceptis uero tertio & nonagesimo quarto psalmo. plana sunt. Solummodò hinc uidentur occurrunt, quare cum September & October æquales noctes habeant cum Martio & Aprili, officium istis mensibus nõ equaliter est ordinatum. Respondetur primò, quod idè, quia in præfatis mensibus magnus labor occurrit uindemiarum & collectionis frugum, circa collectionis seminum & pomorum & aliarum rerum, quæ ad usum monasterij necessariae sunt. In quibus omnibus exercendis, si necessarium fuerit, oportet monachum esse impigrum: Quia, sicut idem pater asserit capitulo 48. regulæ, tunc uerè monachi sunt, si de labore manu suarum uiuant, sicut & patres nostri & Apostoli: & hoc fortassis sanctus pater considerans, nè forte monachus uelit esse desidiosus, aut ab opere agroru excusatus, dat potius licentiã, ut æstatis tempore in uigilijs nocturnis una sit lectione monachus cõtutus, quam ut labor agroru per desidiam sit aliquatenus neglectus. Secunda ratio, est breuitas noctiu. Et hæc assignatur à sancto patre in textu, cum subdit, propter breuitatem noctium: maximè autè illis sunt breues noctes in dormitorio, qui in die labores exercent in agro. Præterea considerandù, quod hæc clausula, de una lectione tantum dicenda, non sic accipienda est ad literã, ut transgressor regulæ constituatur, qui tres lectio-

ones in præfatis mensibus in codice legerit in uigilijs nocturnis. Unde si congregatio uoluerit, propter maiorem deuotionem Deo exhibendam, legere tres lectiones, maximè ubi monachi laboribus manu non exercentur, nõ dubium, quin salua intentione patris legere possit.

IN CAPVT XI. TRACTATVS LXVIII. De conuenienti dispositione officij in Dominica die, & de eiusdem diei excellentia.

Postquam priuatis diebus utroque tempore, s. tam hyemali quam æstiuo, sanctus pater posuit ordinem agendaru uigiliaru, nè forte crederetur, quod idè modus per omnia in Dominicis diebus obseruandus esset, subiunxit hinc rubricã de die Dominico. Dies enim Dominicus primatum obtinet, & maior est inter alios dies: quia in illa Christus fuit annuntiatus, & resurrexit, & in Apostolos spiritum sanctum misit, & Deus mundum, i. celum & terram, in illo fecit: in eodè quoq; die, ut dicitur, dissoluetur. Dicit ergo sanctus pater: Dominico die temperius surgatur ad uigilias, & ut quidam codices habent, temporius, (unum, idemq; significat) i. maturius, altius, i. plus alta hora noctis, i. citius solito surgant in Dominicis, quam in quotidianis diebus, & hoc tantum tempore æstatis. Nam hyemis tempore sufficit satis, surgere octaua hora, secundum dispositione octauo capituli, nisi forte nocte natalis Dominici, propter plixitatem officij, in quo iuxta consideratione rationis, præuenire oportet. In æstate uero non sufficeret surgere præfata hora. Et si quæritur, quanto citius surgendum est Dominici diebus in tempore æstiuo? Respondet, quod tato citius surgendum est, quod possit impleri quod in octauo capitulo dictum est, uidelicet quod laudes incipiente luce possint inchoari: quod planè non fieret, si ita tardè surgeretur, sicut quando noctes sunt grandes. Sequitur: In quibus uigilijs teneatur mensura, i. modulatio (ut supra disposuimus) sex psalmis & uersu, residuibus cunctis dispositis & per ordinem in subleujs, legantur in codice, ut supra diximus, quatuor lectiones cum responsorijs suis: ubi tantum in quarto responso dicitur à cantante, Gloria: quam dum incipit, mox omnes cum reuerentia surgant, inclinantes scilicet se profundè, quousquè cantor compleuerit. qui modus obseruandus est, quoties dicitur, Gloria patri. Est autem hinc aduertendù, ut ita huius reuerentiæ disciplina obseruetur ab omnibus uniformiter, ut omnes simul surgat, equaliter inclinent: ut nè, minus inclinando, irreuerentiã notari possit, & plus inclinando,

Excellentia diei Dominici.

Quanto anticipandum uideatur ad uigilias Dominicas.

Vniformitas obseruanda in omnibus.

do, singularitas vendicet sibi locum. Est autem inclinandum ita profundè ab vnoquoque, vt manus super genua ponere possit. Sequitur: *Post quas lectiones sequantur ex ordine sex psalmi cum antiphonis, sicut anteriores, & versu. Post quos iterum legantur alie quatuor lectiones cum responsorijs suis ordine quo supra, post quas dicantur tria cantica de prophetis, qua instruerit abbas: id est, ordinauerit competenda, secundum quod congruit officio quod agitur, aut solennitati quae celebratur. quae cantica cum alleluia psallantur. Dicitur etiam versu, & benedicente abbate, legantur alia quatuor lectiones de nouo testamento ordine quo supra. Post quartum autem responsum incipiat abbas hymnum, Te Deum laudamus. quo per dicto, legat abbas lectione de euangelio, cum honore & timore statibus omnibus: qua per lecta, respondeant omnes, Amen. Et subsequatur mox abbas hymnum, Te decet laus. Et data benedictione, id est, oratione quae post euangelium dici consuevit, incipiant matutinos. Circa hanc dispositionem beatissimi patris notandum, quod in primo nocturno sex psalmos & quatuor lectiones cum totidem responsorijs cantari instituit, & totidem in secundo, per hoc vitam contemplatiuam innuens & actiuam. Senarius enim psalmodum numerus vitam designat, actiuam: in qua sex opera misericordiae conuenit exercere, si quis ad contemplatiuam vitam perfectionem voluerit peruenire, quae per quatuor lectiones figuratur. Quaternarius numerus quidem apud monachos quadratam & euangelicam in sanctis exprimit stabilitatem. In tertio vero nocturno tria cantica cantari instituit in laudem Trinitatis, à qua nobis vitae perfectione dari cum charitate credimus & speramus. Cantantur autem illa cantica cum alleluia, quod est canticum caelestis laetitiae: vt per hoc, totam Trinitatem esse dignam caelesti laude, ostendatur: ad quam plenè laudanda non sufficit vox humana. Quatuor vero lectiones de Euangelio, quae sequuntur, significant quod laudatores Dei per quatuor Euangeliorum doctrinam debent esse quatuor virtutibus insigniti. Quatuor etiam responsoria, laudatum alacritas designare. Sed ne hoc bonum, agentes illud sibi ascribant: sed totum Dei laudi attribuât, & se illius seruos esse ostendant, subiungitur: Te Deum laudamus. Postea legitur Euangelium, quod significat denarium, id est, vitam aeternam, quae dignè Deum laudantibus in fine reddetur. Cum autem Euangelium legitur, sanctus pater iubet omnes stare cum honore & timore, vt ad praelium pro fide Christi seruanda promptitudo, & deuotio notetur. Vnde Anastasius, de consuetudinibus, cap. Apostolica, ita dicit: Apostolica auctoritate mandamus, dum sancta Euangelia in Ecclesia leguntur, vt*

Pulcherri-
ma inter-
pretatio to-
tius ordinis
diuini offi-
cij iuxta dis-
positionem
sanctissimi
Benedicti.

Reuerentia
cum legitur
Euangelium

facerdotes & ceteri omnes non sedentes, sed venerabiliter curui & in conspectu Euangelij stantes, Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent. Post Euangelium sequitur, Amen, id est, fiat nobis quod ex Euangelio credimus & speramus. Hymnus vero qui sequitur, scilicet, Te decet laus &c. gaudiu, quod sancti post laborem habent de remuneratione denarij, significat. Sequitur: *Qui ordo vigiliarum omni tempore, tam estatis quam hyemis, aequaliter in die Dominico teneatur: nisi forte (quod absit) tardius surgatur, & aliquid de lectionibus breuiandum est: No quidem in numero, quia semper duodecim dicende sunt: sed in quantitate, vt breuiore dicantur quam deberent: aut responsoria. Breuitas responforiorum non est accipienda in numero, vt dicantur pauciora, quam duodecim: aut in quantitate, vt dicantur breuiora: sed quo ad notam, accipienda est, vt cantentur expeditius nota breuiori. Sequitur: *Quod tamen omnino caueatur, ne proueniat, scilicet negligentia surgendi pro debito tempore. Quod si conigerit, digne inde satisfaciatur Deo in oratorio, per cuius veneris delictum seu neglectum. Bene dicit, digne: est enim consideranda quantitas culpae siue negligentiae: causa etiam, propter quam hoc acciderit: conditio etiam personae, quae peccauit: & tunc fiat digna satisfactio.**

Quomodo
intelliga-
tur quod di-
citur, breui-
anda esse re-
sponforia.

De disposi-
tione psal-
in laudibus.

IN CAPVT XII.
TRACTATVS LXIX.
De officio laudum matutinarum.

Postquam superius sanctus pater disposuit ordinem seruandum in horis nocturnis: nunc dat ordinem tenendum in horis sequentibus: & inchoat à laudibus, quae (vt in superioribus dictum est) matutini dicuntur: quia incipiente luce matutina, aguntur. Dicit ergo: *In matutinis Dominico die dicatur sexagesimus sextus psalmus scilicet, Deus misereatur nostri, sine antiphona in directum.* Psalmum istum, Deus misereatur nostri, primo absque antiphona decantari instituit: Tum, quia teneoris fatiscientibus diluculo matutino laudes canuntur. Et ideo dicitur, Illuminet vultum suum super nos. Tum secundo, quia hoc officium ad Domini pertinet resurrectionem, per quam accepimus misericordiam & benedictionem. Sequitur: *Post quem dicatur quinquagesimus cum alleluia.* Psalmus iste, licet sit poenitentialis, iubetur dici cum alleluia: quia licet habeat lamentum, nihilominus habet annexum iubilum interioris conscientiae de remissione peccati. Vnde in eodem psalmo sequitur: *Auditi mei dabis gaudium & latitiam.* Glossa: Gaudium, de absolutione peccati: dicen-

Reg. 180

dicendo, Dimissum est tibi peccatum tuum: & latitiam de aeternis, quae promittis mihi. Sequitur: *Post quem dicatur centesimus decimus septimus, videlicet, Confitemini Domino.* Qui, eod quod de resurrectione Domini loquitur, merito in die Dominica, in qua Domini resurrectio commemoratur, praecipitur decantari. *& sexagesimus secundus, videlicet, Deus Deus meus, ad te de luce vigilo:* qui, vt de se patet, maxime conuenit horae matutinali. *Indè benedictiones, id est, canticum trium puerorum, Benedicite omnia opera Domini Domino, & laudes, id est, psalmus, Laudate Dominum de caelis. lectio id est, capitulum, de Apoc. vna ex corde, & responsum Ambrosianum, id est, hymnus, versus, canticum de Euangelio, id est, canticum Zachariae patris Ioannis Baptistae, quod sumptum est de Euangelio beati Lucae, Benedictus Dominus Deus Israel. Litania: Quid autem sit Litania, in fine non capituli regulae expositum est. & completum est. supple, matutinum.*

IN CAPVT XIII.
TRACTATVS LXX.
De modo dicendi laudes priuatis diebus: & de recitanda oratione Dominica.

Dato ordine, quo in die Dominico explendae sunt laudes matutinae: nunc subdit ordinem, quo diebus priuatis agendae sunt. Dicit ergo: *Diebus autem priuatis matutinarum sollemnitas ita agatur: id est, vt sexagesimus sextus psalmus dicatur sine antiphona. subtrahendo modice, sub, id est, minus altè, quam ceteri psalmi, dicatur, sicut in Dominica. Quarè aut dixerit, subtrahendo, sequitur, cum dicit: vt omnes occurrant ad quinquagesimum psalmum, scilicet Miserere mei Deus: qui cum antiphona dicatur, quia qui post Gloria istius psalmi, videlicet sexagesimi sexti, scilicet, Deus misereatur nostri: occurrerit, debet satisfacere, & vltimus stare in suo ordine: sicut inferius dicitur in quadragesimo tertio capitulo regulae. Post quem alij duo psalmi dicantur secundum consuetudinem: id est, secunda feria quintus & tricesimus quintus: Tertia feria, quadragesimus secundus & quinquagesimus sextus: Quarta feria, sexagesimus tertius & sexagesimus quartus: Quinta feria, octuagesimus septimus & octuagesimus nonus: Sexta feria, septuagesimus quintus, & nonagesimus primus. Sabbato autem, centesimus quadragesimus secundus. In quibus psalmis, si bene respiciantur, reperietur quod in singulis ponitur hoc nomen, mane, vel ei aequalens. Vnde, pertinere ad*

Ratio de
psal. qui
dicuntur
in laudi-
bus.

horam matutinalem, apertissime dinoscuntur: & ita non absque ratione, matutinarum officio sunt deputati. *& canticum Deuteronomij, quod diuidatur in duo Gloria. Nam ceteris diebus canticum vnumquodque die suo ex Prophetis, sicut psallit Ecclesia Romana, dicatur. Post haec sequantur laudes, deinde lectio vna Apostoli, memoriter recitanda: responsum Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio, litania: & completum est. Sequitur: *Planè agenda matutina, vel vespertina, scilicet laus, non transeat aliquando, nisi in vltimo ordine oratio Dominica, omnibus audientibus, dicatur à Priore, propter scandalorum spinas, qua oriri solent: & vt conueni id est, admoniti, per ipsius orationis sponsonem, qua dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: purgent se ab huiusmodi vitio. Ceteris vero scilicet laudibus, agendis, vltima pars eius orationis dicatur, vt ab omnibus respondeatur, sed libera nos à malo. Sanctus pater sanctissime instituit in hoc loco, vt in vltima parte matutinarum & vespertinarum dicatur à Priore, seu ab eo, qui primum locum tenet illis horis in ecclesia, Dominica oratio, videlicet Pater noster, alta voce: & hoc propter scandalorum spinas, id est, dissensiones ac lites aut iniurias seu contentiones, quae sunt scandalorum causa, & tanquam spinæ mentem per iram & odium pungentes & lacerantes, vt conueni id est, admoniti, vel victi, vel superati, per ipsius orationis sponsonem ac conditionem, qua dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus: purgent se ab hoc vitio odij vel irae, seu cuiuscunque alterius passionis. In alijs autem horis, oratio Dominica non ita alta voce dicatur. Sed cur tam variè? Respondetur, quod vespertinum est finis diei, & principium noctis: Matutinum vero econuerso, principium diei & finis noctis: voluit praecipue istis duabus horis dici alta voce orationem Dominicam, vt illa frater commonitus, non transeat diem ac noctem sine reconciliatione fratris sui. In alijs autem horis non sic dici praecipitur: quia saepe contingit fratrem fratri irasci, & quodam furoris impetu commoueri: qui licet statim animum non cohibeat, expectandus tamen ad veniam, sufficere visum est sancto patri, si sol non occidat super iracundiam eius.**

Ratio de
recitanda
oratione
Dominica
cunctis au-
dientibus.
Spinæ pun-
gentes.

IN CAPVT XIII.
TRACTATVS LXXI.
De agendis vigilijs in Sanctorum festiuitatibus: & quibus de causis Ecclesia celebrat eorundem festa Sanctorum.

Z 3 Post-

Postquam sanctus pater Benedictus ordinem instituit agendarum vigiliarum diebus Dominicis, & ferialibus siue priuatis, nunc dat ordinem tenendum in festiuitatibus Sanctorum. Vbi in primis notandum venit, quod Ecclesia multis de causis celebrat Sanctorum festa. Primo, vt eis vicem rependamus. Quia ipsi iam celebrant festum de nobis: quoniam gaudium est in caelo Angelis Dei & animabus sanctis super vno peccatore poenitentiam agente. Secundo, quia eos honorando, rem nostram agimus. Nam eorum festiuitas, nostra est. Vnde Apostolus: Omnia nostra sunt, nos autem Christi. Charitas enim omnia facit communia. Tertio, vt habeamus eos intercessores pro nobis. Vnde legitur, Regum i. quod Bersabee, quae interpretatur puteus fatictatis, id est, per quam Ecclesia triumphans designatur, impetrauit filio suo regnum. Quarto, vt eos imitemur. Commemorando enim eorum vitae conuersationem, facilius ad eorum imitationem prouocamur. Quinto, propter augmentum nostrae securitatis ad spei nostrae subleuationem. Si enim homines mortales nobis similes, potuerunt ita per sua merita sublimari, ita nos similiter poterimus, si eorum vitae sanctitatem imitari voluerimus. Sexto, propter honorem diuinae maiestatis. Quia illos honorando, Deum honoramus in eis: & praedicamus mirabilem, qui sanctos suos ita mirificauit. Septimo, vt intellecta Sanctorum pulchritudine & munditia, confundatur homo de peccatis & immunditijs suis, & illorum imitatione discat terrena bona contemneret, & amare caelestia. Merito ergo sanctus pater dat ordinem, qualiter in natalibus Sanctorum vigiliae agenda sint, dicens: *In Sanctorum vero festiuitatibus, vel omnibus solennitatibus, sicut diximus Dominico die agendum, ita agatur.* Aduertendum, quod dicit, *festiuitatibus, & non omnibus: & quod dicit, solennitatibus, & addit, omnibus, vt intelligas, quod non de omnibus festis Sanctorum, quae occurrunt, sed de praecipuis, siue solennibus, loquatur.* Nam si de omnibus Sanctis, qui occurrunt, solenniter celebrandum esset, tanta est Sanctorum multitudo, vt penes nihil aliud faciendum esset: & ita nunquam de feria ageretur. Quod ergo dicit, *In Sanctorum festiuitatibus, suppleendum est, quorundam, siue eorum de quibus statutum est fieri duodecim lectiones.* Quod vero dicit, *omnibus solennitatibus, vel ad idem referendum est, cum praecipuae festiuitates, dicantur solennitates: vel solennitates referuntur ad festiuitates Christi, quae omnibus festiuitatibus praefertur: quae sunt, Natiuitas, Circuncisio, Apparitio, Praesentatio in*

Multis de causis celebrantur Sanctorum festa.
1. Luc. 15.
2.
3. Figura.
4.
5.
Nota hanc rationem.
6.
7.
Quod non omnia festa Sanctorum possibile sit celebrare.
Solennitates praecipuae Domini nostri.

templo, Coena Domini, Parasceue, Sabbatum sanctum, Pascha, Ascensio, & Pentecoste. Festiuitates vero, referuntur ad solennitates Sanctorum, quae maxime & vniuersaliter coluntur in Ecclesia Dei: sicut sunt festa beatae Virginis, duodecim Apostolorum, sancti Ioannis Euangelistae, sancti Ioannis Baptistae, sancti Stephani, sancti Laurentij, & aliorum, de quibus in cap. Pronunciandum. de consecrat. dist. iij. ita agatur: videlicet quantum ad numerum psalmodum, lectionum, responforiorum, & canticorum. Sequitur: *excepto, quod psalmi aut antiphona vel lectiones, ad ipsum diem pertinentes, dicantur.* Et hoc rationabiliter, quoniam non iisdem psalmi aut antiphonae, siue lectiones congruunt omnibus solennitatibus. Obseruata ergo hac consonantia, *Modus autem supra scriptus teneatur.*

IN CAPVT XV.
TRACTATVS LXXIII.
Quando dicatur alleluia, & de diuersis eiusdem verbi interpretationibus.

Sanctus pater Benedictus plene volens disponere de diuinis officijs, docet in hoc capitulo, quibus temporibus canticum laetitiae, videlicet alleluia, in Ecclesia dicendum sit, ne contingeret dici, quando non expedit: aut taceri, quando dicendum esset. Dicit ergo: *A sancto Pascha vsque ad Pentecosten, sine intermissione dicatur alleluia, tam in psalmo, quam in responforijs.* Vbi notandum, quod Alleluia est laetitiae canticum, & auditu ab Angelis decantari, Apo. 19. Habet autem varias expositiones. Na primo, vt habetur psal. 112. Alleluia interpretatur, Laudate pueri Domini. Allelu, i. laudate. ia, nomen Domini. Hieron. sic: Alle, id est, caritate. lu, id est, laude. ia, i. ad Dominum. Aug. sic: Al, id est, saluti. le, id est, me. lu, id est, fac. ia, id est, Domine. Amb. sic: Alle, id est, lux. lu, id est, virtus. ia, id est, vita. Greg. Alle, pater. lu, filius. ia, spiritus sanctus. Petrus Manducator dicit super Apocal. & Augustin. in glosa psalterij, quod Alleluia, est verbum imperatiui modi, & sonat Allelu, id est, laudate. ia, id est, vniuersale. vel ia, id est, inuisibile. s. Deu: quasi laus inuisibilis Dei. Decantari aut instituit sanctus pater hoc laetitiae canticum, a sancto Pascha vsq; ad Pentecosten: Tum primo, quia hoc tempus signat statum aeternae felicitatis, quae post hanc vitam expectamus, in quo ab omni labore quiescentes, vacabimus Dei laudibus. Tum secundo, vt libertate, qua nobis Christus resurgendo acquisiuit, profiteremur. Tunc tertio, quia hoc tempus paschale signat octauam resur-

Festiuitates Sanctorum celebres.
Diuersae significationes quinquagesimae post Pascha.
4.
Quare intermittitur alleluia adueniente Quinquagesima.
Diuersae expositiones vocabuli Alleluia.
Lyra in psal. 104.
Quare dicatur alleluia post Pascha vsq; ad Pentecosten.
1.
2.
3.

IN CAPVT XVI.
TRACTATVS LXXIII.
De horis canonicis, & earum ratione.

Asignato ordine officiorum in horis nocturnis & laudibus matutinalibus, tam diebus priuatis, quam Dominicis & festiuis: & ordinato etiam, quibus temporibus quibusque horis angelica laus, scilicet alleluia, dicenda sit: Nunc agens de horis diurnis, subiungit numerum earum & nomina, & institutionis causam assignando. Satisfaciendo ergo sanctus pater rubricae, scilicet qualiter diuina opera per diem agenda sint, dicit sic: *Vt ait Propheta, Septies in die laudem dixi tibi. Qui septenarius numerus a nobis sic implebitur, si matutini, prima, tertia, sexta, nona, vespere, completorijs, tempore, nostra seruitutis officia persoluamus, quia de his horis dicit: Septies in die laudem dixi tibi. Na de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* Vbi notandum, quod cum corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, vt dicitur Sapient. 9. nequimus, infirmitate nostra praepediente, in singulis horis duodecim diei iugiter diuinis insistere laudibus, quoniam necessesse habet homo aliquando necessarijs corporis intendere. Et ideo institutum est, vt certis horis, illis vacetur. Et vocantur istae horae canonicae: id est, regulares, quia a sanctis patribus regulariter obseruat. Sed aduertendum, quod haec horae secundum usum antiquum, sunt octo: videlicet vigiliae nocturnae, matutini, s. laudes, & aliae sex horae diurnae, videlicet prima, tertia, sexta, nona, vespere & completorium: secundum quem usum matutinae primae, siue vigiliae, dicuntur diuisim a matutinis, quae dicitur in principio aurorae. Et sic octies laudatur Deus in die naturali ab Ecclesia in nouo testamento, sicut & octies laudatur in veteri, sicut habetur Neemia 9. Huc vsum orandi quo ad numerum horarum, obseruandum instituit B. Benedictus, licet secundum alium modum distinctiouis. In veteri enim testamento Mos orabatur quater in nocte, & quater in die: di antiquus B. vero Benedictus voluit semel in nocte, & septies in die, exemplo optimi oratoris Dauid, dicentis psal. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, s. confessione laudis, & hoc quo ad matutinas primas, siue vigiliam. Et iterum: Septies in die laudem dixi tibi, & hoc quo ad alios septem horas, quarum prima est laus matutina, dicenda in aurora. Aliae sex sunt, prima, tertia, sexta, nona, vespere, & completorium. Et hic modus approbatus est per concilium Agathense, vt patet extra de celebratione Missarum, in cap. Presbyter.

Diuersae significationes quinquagesimae post Pascha.
4.
Quare intermittitur alleluia adueniente Quinquagesima.
De consecrat. dist. i. cap. Hi duo.
Psal. 118.
De conse. dist. i. cap. Hi duo.
Psal. 118.

Pal. 118.
Quare certis horis insistamus Dei laudibus.
Quare dicatur horae canonicae.
Mos orabatur quater in nocte, & quater in die: di antiquus B. vero Benedictus voluit semel in nocte, & septies in die, exemplo optimi oratoris Dauid, dicentis psal. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, s. confessione laudis, & hoc quo ad matutinas primas, siue vigiliam. Et iterum: Septies in die laudem dixi tibi, & hoc quo ad alios septem horas, quarum prima est laus matutina, dicenda in aurora. Aliae sex sunt, prima, tertia, sexta, nona, vespere, & completorium. Et hic modus approbatus est per concilium Agathense, vt patet extra de celebratione Missarum, in cap. Presbyter.

ter. Cuius capituli verba sunt quae in hoc loco sanctus Benedictus ponit ab illo loco ubi dicit: *Vt ait propheta, Septies in die* &c. Secundum autem usum communem ambe matutinae iam simul dicuntur, & computantur pro vna hora, cum etiam per vnam orationem terminentur: secundum quem modum omnes horae canonicae reducuntur ad numerum septenarium, qui est numerus sacratus. Et sic illud Dauidicum, *Septies in die laudem dixi tibi*, intelligitur de die naturali: & vna laus fit in nocte artificiali. Et aliae sex in die noctis eiusdem, scilicet prima, tertia, sexta, nona, vndecima, quae est vespera: & duodecima, quae est completorium. Sequitur: *Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiae suae*: id est, confitendo & laudando omnia opera sua iusta esse, id est, matutinis, prima, tertia, sexta, nona, vespera, completorio: & nocte surgamus ad confitendum ei. Vbi notandum, quod potius istae horae ad laudandum & confitendum Domino, sunt institutae tribus de causis. Primò, quia istis horis sancti leguntur orationibus & laudibus diuinis specialius vacasse. Vnde Dauid: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*: ecce vna hora. Et iterum: *Vesperè & manè & meridie narrabo & annuntiabo*: ecce aliae tres: scilicet vespera, prima, & sexta. Tertia verò hora orabant Apostoli cum receperunt spiritum sanctum, Actuum 2. Petrus verò & Ioannes ascendebant in templum, vt orarent ad horam orationis nonam, vt dicitur Actuum 3. Circa duodecimam verò horam, qua dicitur Completorium, dicitur Christus orasse, cum post coenam fudit orationem ad patrem, sicut habetur Ioannis 17. Secunda causa est, quia horae istae sunt insignite quibusdam operibus insignibus, ad nostram pertinentibus redemptionem. Noctem enim natus est nobis Saluator, circa horam primam surrexit, circa tertiam spiritum sanctum dedit, circa sextam ascendit, circa nonam mortuus est in cruce, circa vndecimam, id est, vesperè, corpus suum & sanguinem discipulis in sacramento distribuit in coena, circa duodecimam sepultus est. Iuste ergo istae deputatae sunt laudibus diuinis & orationibus plusquam aliae, in quibus non legitur aliquod factum huiusmodi contigisse.

Tales praecipue horae constitutae sunt ad laudandum Deum de causis.

1. Psal. 118. Psal. 54.

2. Quomodo consecratae sunt Horae canonicae quibusdam nostrae redemptionis operibus.

3. Tertia ratio, quia tales horae diuinis operarijs leguntur deputatae: vt habetur Matthaei 20. vbi legitur, patrefamilias misisse operarios primo manè, quod est prima: similiter tertia, similiter sexta, similiter nona, & vndecima, quae est vespera: & serò, quod est duodecima hora siue completorium, ad mercedem vocasse. Cum ergo diuinum officium dicatur opus diei, iuste horae istae computantur diuino officio. Quod autem addi-

Congruen-

tur, supra sex horas diei, opus diuinum in nocte, non est inconueniens: quia opus contemplatiuae vitae non solum diei, sed etiam nocti competat. Vnde Iacob dicitur nocte luctatus fuisse cum angelo, Gen. 32. Quod exponens Gregorius, dicit luctam huiusmodi contemplatione. Item notandum, quod istae causae deputatae diuisi horarum diuinis laudibus, sunt etiam causae instantius & libentius orandi in eis. Illis profecto libentius orandum est horis, quibus sancti orasse dicuntur: horis priuilegiatis, horis operibus redemptionis insignitis: vt eorum sumus participes, horis diuinis operarijs attributis. Vltimò refat solucunda quaedam obiectio: Videtur illud, quod dicitur, *Media nocte surgebam* &c. contradicere ei, quod dictum est in capitulo octauo, quod hyemis tempore surgendum est ad vigiliam octaua hora, vt modicè amplius de media nocte pausetur. Respondetur, quod medium inter aliqua, dicitur duobus modis. Aut per aequalem distantiam terminorum, aut interpositionem inter terminos. Medietas noctis in dicto Propheta, dicitur medietas per interpositionem inter partes extremas noctis, secundum quam medij rationem, cum octaua hora surgitur, media nocte surgitur.

IN CAPVT XVII.
TRACTATVS LXXIII.
De quantitate psalmodiarum circa horas canonicas.

Aptum ordinem obseruauit sanctus pater Benedictus in eo, quod superius distinxerat tempora, quibus officia diuina agenda sunt. Et nunc subiungit, quanti psalmi per eandem horas canendi sunt, dicens: *Quia de nocturnis vel matutinis digessimus ordinem psalmodiae: nunc de sequentibus horis videamus. Prima hora diei dicitur psalmi tres sigillatim, & non sub vno Gloria. sed, supple, sub triplici, vt Trinitas in nostris operibus glorificetur. Hymnus eiusdem hora, post versum, Deus in adiutorium, antequam psalmi incipiantur. Post expletionem verò trium psalmodiarum, recitetur lectio vna, quae apud alios capitulum nominatur, versus, & Kyrie eleison, & missa sint, id est, dicantur orationes, quae missae dicuntur hic à sancto patre: eo quod in illis ad Deum expressè preces mittamus, dicentes: Oremus, Omnipotens sempiternè Deus, vel, Deus, qui, vel huiusmodi. Tertia verò, sexta, & nona, eodem ordine celebretur oratio, id est, versus, hymni eandem horarum, terni psalmi, lectio, & versus, & Kyrie eleison, & missa sint. Si maior congregatio fuerit, cum antiphonis dicatur: si verò minor, in directum psallantur. Congregatio regularis, dicitur congregatio duodecim monachorum, iuxta numerum duodecim*

Solutio eiusdem dubij circa textum regulae, & dist. finitio quid sit mediū.

Congregatio regularis, maior, & minor, quae dicatur.

Apo-

Congregatio regularis, maior, & minor, quae dicatur.

Multa conueniunt praecipue.

Apostolorum principalium discipulorum Christi. Maior congregatio dicitur ab aliquibus, à triginta & supra. Minor verò congregatio, si minus à triginta fuerint fratres, descendendo vsq; ad duodecim. Nam minus à duodecim, non videtur congregatio regularis. Alij volunt dicere, quod si plures sint quam duodecim monachi, i. tredecim, vel quatuordecim, aut vltra, maior congregatio dicenda sit, sed primum magis nobis placet. Est tamen aduertendum, quod hoc quod dicitur, non est accipiendum praecipue, ita quod regulae transgressor habendus sit conuentus minoris congregationis, qui cum antiphonis, i. modulando officium diceret, sed accipiendum est per modum indulgentiae. Concedit enim minori congregationi propter paucitatem monachorum, ne nimio labore fatigentur, quod in directum, i. sine modulatione, officium dicat, si voluerit. Sequitur: *Vesperina autem synaxis id est, solennitas vel cursus vesperarum, quatuor psalmis cum antiphonis terminetur. Post quos psalmos lectio recitanda est: inde responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio, s. Magnificat anima mea Dominum. litania, i. Kyrie eleison, & oratio Dominica: & sicut missa. i. orationes. Completorium autem trium psalmodiarum ditione terminetur. qui psalmi directi sine antiphonis dicendi sunt. Post quos hymnus eiusdem Hora, lectio vna, versus, Kyrie eleison, benedictio: & missa sicut. Plana sunt omnia.*

IN CAPVT XVIII.
TRACTATVS LXXV.
De ordine dicendorum psalmodiarum: vbi quarè Ecclesia vititur Psalterio in officio Ecclesiastico magis quam alijs scripturis.

Postquam sanctus pater Benedictus de numero psalmodiarum egit, iam de ipsorum ordine disponit, dicens: *In primis semper diurnis horis dicatur versus: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina. & Gloria. Inde hymnus vniuersusq; horae. Deinde prima hora Dominica: dicenda quatuor capitula psalmi centesimi octauidecimi. Reliquis verò horis, id est, tertia, sexta, vel nona: terna capitula supra scripti psalmi centesimi octauidecimi dicantur. Ad primam autem secundae feriae, dicantur tres psalmi, id est, primus, secundus, & sextus. Et ita per singulos dies ad primam, vsque ad Dominicam, dicantur per ordinem terni psalmi, vsq; ad nonumdecimum psalmum. Ita sanè, vt nonus psalmus & septimusdecimus, partiantur in binas Glorias. Et sic fiat, vt ad vigiliam Dominicae semper à vicesimo incipiat. Ad tertiam verò, sextam, & nonam secundae feriae, nouem capitula, quae residua sunt de cent-*

esimo octauodecimo psalmo, ipsa terna per eandem horas dicantur. Expenso ergo psalmo centesimo octauodecimo duobus diebus, id est, Dominica, & secunda feria: tertia verò feria iam ad tertiam, sextam, vel nonam psallantur terni psalmi, à centesimo nonodecimo, vsq; ad centesimum tricesimumseptimum, id est, psalmi nouem. Qui psalmi semper vsque ad Dominicam per eandem horas iterum repetantur. Hymnorum nihilominus, lectionum, vel versusum dispositione vniuersi, cunctis diebus seruata. Et ita scilicet, vt Dominica semper à centesimo octauodecimo incipiat. Vespera autem quotidie quatuor psalmodiarum modulatione canatur. Qui psalmi incipiantur à centesimo nono, vsq; ad centesimum quadragessimoseptimum: exceptis his, qui diuersis horis ex eis sequestrantur: id est, à centesimo septimodecimo, vsque ad centesimum vicesimumseptimum, & centesimo tricesimotertio, & centesimo quadragessimosecundo: reliqui omnes in vespera dicendi sunt. Et quia minus tres psalmi veniunt, ideo diuidendi sunt, qui ex numero supra scripto sortiores inueniuntur, id est, centesimus tricesimus octauus, & centesimus quadragessimotertius, & centesimus quadragessimusquartus. Centesimus verò sexagesimus, quia paruus est, cum centesimo quinquodecimo coniungatur. Digesto ergo ordine psalmodiae vespertinarum, reliqua, id est, lectiones, responsoria, hymni, versus, vel cantica, sicut supra taxauimus, impleantur. Ad completorium verò quotidie ydem psalmi repetatur, id est, quartus, & nonagesimus, & centesimus tricesimotertius. Dispositio ordine psalmodiae diurna, reliqui omnes psalmi, qui supersunt, equaliter diuidantur in septem nocturnum vigilijs, partiendo scilicet, qui inter eos prolixiores sunt psalmi: & duodecim per vnamquamque constituentur noctem. Hoc praecipue commones, vt si cui forte hac distributio psalmodiarum displicerit, ordinet, si melius aliter iudicauerit: Haec vltima verba siue causa humilitatis, siue concessionis sanctus pater Benedictus dixerit, tutius est seruare ordinem datum per eum. Nullus planè Abbas, vel monachus illam sibi praesumptionem debet assumere, vt aliter disponat ordinem psalmodiae, quam ipsius sancti viri discretio-

Seruanda est ordinatio facta à beato Benedicto circa diuinum officium.

tionis studio & laboribus extitit ordinatum. Sequitur: *dummodò omnibus modis id attendatur, vt omni hebdomada Psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmodiarum psallatur. Et Dominico die semper à capite repetatur ad vigiliam: quia nimis imers deuotionis suae seruitium ostendunt monachi, qui minus psalterio, cum canticis consuetudinarijs, per septimana circulum psallunt: dum legamus sanctos patres nostros, vno die hoc strenuè impluisse, quod nos tepidi vnam septimana integra persoluamus. Haec omnia planissima sunt, quarè non est opus, vt aliquid aliud addamus. Verum est circa hoc notandum, quod Ecclesia nulla scriptura tantum vititur in officijs diuinis, sicut psalmis: quod & beatus multis de Benedictus obseruauit. Et hoc propter multas rationes ostenditur iustum & rationabile. Primò, quia canticum psalmodiarum confortat poenitentes. Conuenientes enim*

Vtitur Ecclesia psalmis David multis de causis.

A a ad

De reuerentia in psallendo, & quòdin ea præcipuè confisat disciplina psallendi.

2. Singulare psalmon.

3. Diuersi est factus psalmonum.

4.

5.

Psalterium est cõsummatio theologia.

6.

7.

8.

Psalterij etymolo. lib. 6. ca. 2.

ad officium diuinum, attendentes Dauid tantum peccatorem, per pœnitentiã ad statum prophetiæ peruenisse, quòd vbiq; terrarum eius prophetia præfertur alijs in diuinis laudibus, ex hoc plurimum in Domino confortantur, confidentes de eius clementia, si voluerint pœnitere. Secundo, quia nulla scriptura est Deo ita specialis. In quolibet enim versu ferè loquitur de Deo. Et in multis, præcipuè in illis, quæ magis frequentantur in horis diuinis, cum Deo, quasi ante oculos constituto, loquitur, quod valdè mentem eleuat ad superna. Item tertio, hæc scriptura innumerabiles habet salutare effectus. De quibus auctoritas, quæ dicitur esse Augustini, ita habet: Canticum psalmonum effugat demones, efficit sanctitatem, refectio mentis est: sicut sol illuminat, sicut oleum defuit, voluntatem illicitam extinguit, iracundiam frangit, omnia penetrat, omnia implet, hominem deficit, sensum aperit, desiderium regni cœlestis tribuit, ignem spiritualem in corde succendit, radices omnium malorum expellit, cõsolatio doloris est, notitia veri luminis est, tœdium animi detrahit: qui canticum diligit psalmonum assiduam, non potest facere peccatum. Talia multa inferuntur in eadem auctoritate. Quarto, ista scriptura communior est alijs. Omnia enim ferè, quæ hîc dicuntur, referuntur ad statum iusti vel impij generalè, in quorum altero est quilibet. Quinto, hæc scriptura est, quæ plenè continet illa, quæ sunt necessaria ad hominis instructionem. Vndè in Glo. in proœmio psalterij: Consummatio est totius theologiae pagina: hîc enim describuntur præmia bonorum, supplicia malorum, rudimenta insipientium, progressus proficientium, vita actiuorum, speculatio contemplatiuorum. Hîc docetur, quid peccatum auferat, quid pœnitentia restituat, quid pœnitens peccatorum conscius dicat, quid per pœnitentiam assequatur. Sexto, hæc scriptura alias excellit in claritate, maximè prophetiæ: sicut dicitur in Glo. psalterij supradicta. Alij enim authores ænigmaticè loquuntur, iste autem propheta apertius, & sine figuris, pro magna parte. Septimo, quia nihil est in psalmis, quod non sit vel Dei laus, vel oratio, quæ duo maximè competunt officio diuino. Octauo, quia psalmi sic sunt compositi, quòd magis competunt iubilationi vocali, quam requirit officium diuinum, quàm aliæ scripturæ, propter distinctionem versuum. Vndè & Dauid cantabat eos coram Domino. Et sic dicit Isidorus in libro Etymolo. Ideo dictum est psalterium, quòd vno propheta canente ad psalterium, chorus consona voce respondèbat.

Sanctus pater Benedictus, postquam distinxit numerũ & ordinem psalmonum, iam aptissimè subiungit in hoc capitulo, de disciplina, siue doctrina psallendi. Primò præmittit causam, propter quam erudita & disciplinata laude psallendum sit omnipotenti Deo, videlicet præsentiam indeficientem maiestatis diuinæ, dicens: *Vbiq; credimus diuinam esse præsentiam: Ieremiæ vigesimo secundo: Cælum & terram ego impleo. Ut autem dicit Secundus philosophus: Deus est lux indeficiens, manus omnia continens, oculus inopertus, spiritus vbiq; totus: cui peruium est omne solidum, cui obscura clarent, occulta patent, cui muta respondent, cui silentium loquuntur, & mens sine voce confitetur. Et oculos Domini in omni loco specuari bonos & malos, Proverb. 15. & maximè tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, cum ad opus diuinum assisimus.* Quia, vt ait Bernardus, licet semper à Domino videamur, in oratione tamen etiam præsentamus & ostendimus nos quasi facie ad faciem cum Deo loquentes. Hinc dicit Dominus Salomoni, tertij Regum nono: Sanctificauimus domum hanc quam ædificasti, vt ponerem nomẽ meum ibi in semperiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus. Sequitur: *Ideo id est, attento quòd oculi diuinæ maiestatis semper nos contemplantur, semper memores simus, adimplentes quod ait propheta: psal. 2. Seruite Domino in timore.* Glo. id est, diligenter. Et iterum: scilicet quod ait idem propheta, psal. 46. *Psallite sapienter.* Glo. id est, intelligenter. Et illud, scilicet supple, memoremur, quod dicit idem propheta psal. 37. *In conspectu angelorum psallam tibi. Ergo cõsideremus, qualiter id est, quàm decenter, quàm honestè, quàm disciplinatè, oportet nos in conspectu diuinitatis & angelorum eius esse: & sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ.* Pro pleniori eruditione discipuli notandum, quòd disciplina psallendi, secũdum quòd pater sanctus Benedictus innuit, & ex dictis auctoritatibus per eum colligi potest, consistit in tribus, quæ sunt: statũs reuerentia, attentionis vigilantia, cantũs disciplina. Pertinet autem ad disciplinam psallendi statũs reuerentia, quæ designatur per primam auctoritatè inductam à sancto patre ex psal. 2. *Seruite Domino in timore.* Timor enim reuerentiam parit. Planè rationabiliter frater debet habere reuerentiam psallendo in Ecclesia, Propter multa reuerentiam

debemus habere dũ psallimus.

Serm. 7.

Libro 2. de claustro anj me, cap. 22.

Indisciplinati in choro, deserviunt.

Psal. 34.

Circa in initium.

1. Pet. 4.

Cap. 9.

clefia: Primò, quia locus, in quo stat, locus sanctus est. Secundo, quia altaria, cruces, imagines, reliquiæ, & alia huiusmodi, inter quæ stat, magna sunt dignitatis. Tertio, quia multitudo fratrum, qui etiam honorandi sunt, adstat. Quarto, quia angeli, in quorum conspectu psallit, respiciunt. Bernardus super Canti. Attendite principes vestros, cum statis ad orandum vel psallendum, & state cum reuerentia & disciplina. Quinto, quia ille, cui adstat discipulus psallendo, est summa maiestas. Consideret ergo discipulus sanctitatè loci in quo stat, dignitatem rerum inter quas stat, conuentum fratrum cum quibus stat, angelorum præsentiam coram quibus stat, summæ maiestatis excellentiam cui adstat, & stet disciplinatè & reuerenter. Caueat autem, nè in choro, cum ad psallendum stat, sit de eorum numero, de quibus dicit Hugo de sancto Victore: Sunt mente vagi, attoniti oculis, habitu dissoluti, plana parietum prospicientes perlustrant: aliud cantant, & aliud cogitant. In choro sunt corpore, sed in foro mente. Studeat ergo discipulus, vt in choro non sit in compositione habitu, non vagus oculis, non molestus aut fastidiosus alijs, non corpore mobilis, sed quietus: vt stabilitatem mentis, stabilitate corporis ostendat, non leuitatem dissolutionis cuiuscunque in aliquo, sed maturitatem & grauitatem in omnibus præferat. Ait enim Propheta: In populo graui laudabo te. Cyprianus libro de oratione Dominica: Sit igitur orantibus sermo & præcatio cum disciplina, quietem continens & pudorem. Cogitemus nos sub conspectu Dei stare: placendum est diuinis oculis, & habitu corporis, & modo vocis.

TRACTATVS LXXVII. De cordis attentione habenda, in qua secundariò consistit disciplina psallendi.

Deinde secundum, quòd pertinet ad disciplinam psallendi, est cordis attentio, siue attentionis vigilantia, quæ designatur in secunda auctoritate inducta à sancto Patre, de psal. 46. *Psallite sapienter.* Glo. Nemo sapienter facit, quòd non intelligit. De quo dicit Apostolus ad Ephes. quinto: Psallentes in cordibus vestris Domino. Sic & ipse Apostolus faciebat, qui dicit primæ Corin. 14. *Psallam spiritu, reuoluens s. in spiritu quòd psallo: psallã & mente, scilicet nihil aliud tunc in mente reuoluens.* Et ad hoc inuitat beatus Petrus, dicens: *Vigilate in orationibus.* Glo. nè animus cogitet aliud, præter id solum, quòd precatur. Et Augustinus in Regula: *Psalmis & hymnis cum*

oratis Deum, hoc versetur in corde, quòd profertur in ore. Pro intelligentia pleniori huius partis, est notandum, quòd cum cor euagationem patitur in orationibus, aliquandò accidit ex infirmitate humana, aliquandò ex negligentia, aliquandò ex proposito. Licet autem totum sit reprehensibile, tamen tertium magis, quàm secundum, & secundum magis, quàm primum. Item sunt quædam cogitationes, de quibusdam necessarijs, sicut cum incumbit alicui, de quo oportet eum cogitare. De quibus habetur Sapientiæ nono: *Terræ cogitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Aliæ sunt vanitatis. De quibus Psal. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Sunt aliæ iniquitatis. Sapientiæ 1. *Peruersæ cogitationes separant à Deo.* In orationibus cauendum est à primis, sed plũs à secundis, plũs à tertijs. Item quædam cogitationes oriuntur ex immisione demonum: quædam ex culpa præcedenti, vt cum quis ante orationem adeo vagus est, quòd illa occasione occurrunt ei orando, sicut & somniando, quæ eum impediunt: quædam ex culpa præfenti, vt cum dicendo diuinum officium, se occupat in alijs. Primum malum, secundum peius, tertium pessimum. Item orando occurrunt quandoq; cogitationes vtilis, & de pertinentibus ad orationem, vt cum occasione alicuius verbi occurrentis in oratione, cogitat quis aliquid vtile ad sermonem faciendum, vel ad orationem conficiendam: quandoquè occurrunt vtilis, sed de impertinentibus: quandoquè quædam impertinentes & inutiles, immò quandoquè nociuæ. Primæ habent aliquam excusationem, secundæ minorem, tertiæ minimæ. Secundum ergo præcedentes differentias cogitationũ, potest aduertij, quandò plũs debet timere quis conscientiam suæ, cum patitur euagationem cogitationum in orando. De hac parte disciplina psallendi, videlicet de puritate & attentione mentis habenda in oratione, beatus Bernardus super Cantica, ita nos hortatur: Vos moneo, dilectissimi, purè semper ac strenuè diuinis interesse laudibus, purè, vt nihil aliud, dum psallitis, quàm quòd psallitis, cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas & ociosas: vitandæ sunt & illæ, i. la dũtaxat hora, & illo loco, quas officiales fratres pro cõmuni necessitate, quasi necessariò, frequenter admittere compelluntur. Sed ne illa quidem profectò recipere tunc consuluerim, quæ fortè paulò antè in claustro sedentes in codicibus legeratis. Salubria sunt, sed minimè illa salubriter inter psallendum reuoluitis. Spiritus enim sanctus illa hora gratum non recipit, quicquid aliud, quàm debes, neglecto eo quòd debes, obtuleris. Hæc Bernar. Secundo est

Diuersis de causis enenit mētis euagatio.

Diuerfa cogitationũ genera, & à quibus magis cauendum sit.

Psal. 99.

Pulchrum de Deo.

Ser. de quatuor modis orandi.

Serm. 47. Nota de attentione ad diuinũ officium.

Serm. 7.
Contra somnoletos.

lanter, contra eos quidem, qui somnolenti siue graui depressi somno sunt in psallendo, quemadmodum Bernardus de peruerso monacho dicit: Peruigil es ad fabulas, somnolentus ad vigilijs. Et super Cantica idem sic ait: Psallentibus dignanter admisceri sancti angeli solent. Doleo proinde aliquos vestrũm graui in sacris vigilijs deprimi somno, nec celi ciues reuereri, sed in presentia principum, tanquam mortuos apparere, cum vestra ipsi alacritate permoti, vestrīs interesse solennijs delectetur. Vereor nē vestram desidiam quandoq; abominantes, cum indignatione recedant, & incipiat vnusquisq; vestrũm serō cum gemitu dicere Deo: Longē fecisti notos meos à me. &c. Eapropter attendite principes vestros, cum statis ad orandum & psallendũ, & stante cum reuerentia & disciplina. De qua vigilantia habenda in psalmodia dicitur in psal. Benè psallite ei in vociferatione. Ille enim benè facit rem, qui diligenter facit eam: ve aliquam vociferare autem, non dormientes est, sed expegefacti. Ille ergo vociferando psallit, qui peruigil & diligens est in psallendo.

Psal. 32. Benè facere aliquam rem.

4.

Psal. 70.

Quartò, psallendum est plenè, contra fingentes se infirmos. Sunt enim quidam, qui quasi febres habentes, extendentes se, oscitant frequenter in choro, replentēs os vento, cum deberet esse plenum psalmo, iuxta illud psalmi: Repleatur os meum laude. Vndè Bernardus de peruerso monacho dicit, quòd est potens ad potandum, eger ad cantandũ, quo contrà dicitur de David psallenti corā arca. 1. Paralip. 13. Porro David iudebat coram Domino omni virtute, in canticis, & citharis, & psalterijs. Qui enim omni virtute psallebat, non infirmum se simulabat.

5. Vide per torum varios defectus circa modũ psallendi.

Psal. 9.

Psal. 60.

7.

Psal. 97.

Dignissima doctrina de modo psallendi.

Quintò, psallendum est altè, contra eos qui intantum timent se grauari in clamando, quòd ita submissè psallunt, quòd à simulantibus vix audiri possunt: quo contrà dicitur in psal. Psallam nomini tuo altissime. Et accipe altissime, aduerbialiter. Sextò, psallendum est integrè, contra eos qui tantum de verbis psalmodum transiliunt, vel prescindunt, quòd vix reddunt debitum: contra quòd dicitur in psal. Sic psalmum dicam nomini tuo, Domine, vt reddam vota mea de die in diem. Septimò, psallendum est viriliter, cõtra eos qui adeò remissè confractis vocibus psallunt, quòd multotiēs videntur plũs mulieres, quàm viri: cõtra quos dicitur in psal. Psallite in tubis ductilibus, & voce tubæ cornæ. Ista autem instrumenta non habent sonum mollem, sed fortè & virilem. Ex quibus omnibus patet, quòd ad cantadũm disciplinatè, siue modo debito, psallendum est cum læticia, excitanda est pigritia, excutienda somnolentia, non simulanda infirmitas, non est timendum sine causa grauamen, plenè

dicenda sunt, & viriliter decantanda. Vndè David dictus est egregius Psalmista, 2. Regum 23. quia, sicut satis patet in prædictis, hæc omnia ad disciplinam cantũs pertinentia, in psalmodia seruanda, verbo docuit vel exemplo. Sicut beatus Bernardus docebat psallere filios suos, alloquens eos ita super Cantica: Moneo vos, dilectissimi vt in diuinis laudibus Domino alacriter assistatis. Non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, nõ precipitantes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus muliebre quiddam balba de nare sonantes, sed virili (vt dignum est) & sonitu, & affectu, voces sancti spiritus deponentes. De disciplina verò mirabili, quam aliqui sancti patres obseruabant, dicit Cassianus lib. 2. institutionum monachorum, sic: quòd cum prædictas solennitates, quas illi synaxes vocant, celebraturi conueniunt, tantũ à cunctis silentium præbatur, vt cum in vnũ tam numerosa fratrum multitudo conueniat, præter illum, qui confurgens psalmũ decantat, in medio nullus hominum penitus adesse credatur, ac præcipue cum consummatur oratio.

Serm. 47.

Magna partem obseruantia.

Cap. 10.

IN CAPVT XX. TRACTATVS LXXIX. De reuerentia orationis, vbi de quibusdam, quæ ad orationem maximè valent.

DAta disciplina de doctrina psallendi, quæ maximè in hoc consistere videtur, quòd conformiter mente psallitur & voce: consequenter subdit doctrinam, qualiter orandum sit, dicens: *Si, cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non presumimus, nisi cum humilitate & reuerentia: quanto magis Domino Deo vniuersorum, cum omni humilitate & puritate deuotione, supplicandum est? & non in multiloquio, sed in puritate cordis, & compunctione lacrymarum, nos exaudiri sciamus.* In quibus verbis sanctus pater dans doctrinam orandi, ponit quinque pertinere ad orationem. Primum est, quòd sit humilis oratio: multũ enim valet humilitas ad orationem. Vndè super illud Iob 1. In terram corruit, dicit Gregor. in Moralibus: Ille veram Deo orationem exhibet, qui semetipsum, quia puluis sit, humiliter videt: qui nihil virtutis sibi tribuit, qui bona, quæ agit, esse de misericordia conditoris cognoscat. Isaia vltimo: Ad quem respiciam, nisi ad pauperem & cõtritũm spiritũ? Item Ecclesiastici 35. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. Psal. Respexit in orationem humilium: & non spreuit precem eorũ. Iudith nono: Humilium & mansuetorum semper placuit tibi deprecatio. Hu-

Exempla, quantum Deo placeat humiliter in oratione.

2. Tract. 10. in Ioannè.

Psal. 65.

Par. 1. Pastor. cap. 11.

lib. 3. cap. 7.

Cap. 3.

Que faciãt ad puritatem orationis.

Ibidem.

3.

Psal. 65. Deuotio quid sit.

Humilitate obtinuit Chananaea à Christo quod voluit, catello se cõparans, cum Christus eam cani comparasset. Matth. 15. & Marci 7. habetur, quòd Christus ei dixit: Propter hunc sermonem exiuit demoniũ de filia tua. Et Matth. 8. post illud humilitatis verbum Centurionis, Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meũ: dictum est ei à Christo: Sicut credidisti, fiat tibi. Item Luca 15. postquam filius prodigus dixit, Non sum dignus vocari filius tuus: pater occurrens cecidit super collũ eius. Secundò, valet ad orationem puritas cordis. Augustinus: Mũda cubiculum cordis, intus est, qui exaudiat. Et super illud psal. Iniquitatem si adspexi in corde meo, non exaudiet Dominus, dicit Glo. Puritas orationis audiat. Itẽ Iob 11. Si iniquitatem quæ est in manu tua, abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tũc leuare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & nõ timebis. Et econtrariò dicitur Isaiẽ primo: Cũ extederitis manus vestras, auertite oculos meos à vobis: & cũ multiplicaueritis orationem, non exaudiat manus enim vestræ plenæ sunt sanguine. Gregor. Cũ is qui displicet, ad intercedendum mittitur, animus iudicis ad deteriora prouocatur. Quare beatus Isidorus ait libro de summo bono: Purgandus est primum animus, & à temporalium rerum cogitationibus segregandus, vt pura acies cordis ad Deum verè & simpliciter dirigatur. Vbi notandum venit, q̃ Cassianus colla. 9. ex verbis Abbatis Isaac, dicit: Vt ea puritate qua debet emitti possit oratio, hæc sunt omnimodis obseruanda. Primum sollicitudo rerum carnaliũ generaliter abscondenda est. Deinde nullius negocij causa, nõ solum cura, sed ne memoria quidem penitus admittenda. Detractiones, vaniloquia, seu multiloquia, scurrilitates quoq; similiter amputandæ: iræ præ omnibus, siue tristitia, perturbatio funditis cruentada, cõcupiscentiæ carnales, atq; philargyriae noxius fomes radicitus euellendus. Et infra: Quicquid ante orationis horam anima nõstra conceperit, necessè est vt oratibus nobis per ingestionem recordationis occurrat, quam obrem, quales orates volumus inueniri, tales nos ante orationis tẽpus præparare debemus. Tertio, valet ad orationẽ feruor deuotionis. Multũ enim efficacè reddit orationẽ, magnitudo desiderij. Vndè Deuter. 4. dicitur: Cũ quaerieris Dominum Deum tuum, inuenies eum, si tamẽ toto corde quaerieris. Item Hierc. 29. Cũ quaerieris me in toto corde vestro, inueniatur à vobis. Deuotio, medulla est holocaustorum. Psal. Holocausta medullata offeram tibi. Sine deuotione, holocausta sunt arida. Est autem deuotio feruor bonæ vo-

luntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indicijs. Quantè autem efficacitè & vtilitatis sit deuotionis feruor in oratione, ostendit Augustinus, dicens: Dignior sequitur effectus, quanto feruentior præcedit affectus. Et econtrà dicit Bernardus, tangens super Cãtica tria impedimenta orationis: Timida oratio cælum non penetrat, quia restringit animũ timor immoderatus, vt oratio non dicam non ascendere, sed nec procedere queat. Dicitur autem nimis timida oratio, cũ homo sic cogitat propriam indignationem, vt non conuertat oculos ad diuinam benigritatẽ. Oratio autem temeraria ascendit, sed resilit, resilitur enim ei: nec tantũ non obtinet gratiam, sed & meretur offensam. Dicitur autem oratio temeraria, quãdò is, in cuius conscientia peccatum adhuc regnat, ambulat in magnis & mirabilibus super se, minũs sollicitus pro periculo animæ suæ. Oratio tepida in ascensu languescit, & deficit, eò, quòd non habeat vigorem. Quæ verò fidelis & humilis & feruens fuerit, sine dubio cælum penetrabit. Quartò, valet ad orationem multũ compunctio lacrymarum. 7. Reg. 8. Si quis cognouerit plagam cordis sui, & extenderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cælo. Item Prophetam sanctus psal. 5. Auribus percipe lacrymas meas. Lacrymæ violentæ sunt in precibus. Isa. 37. Audiui orationem tuam, & lacrymas tuas, Gregori in Moralibus: Veraciter orare, est amoris in compunctione gemitus, & non composita verba, resonare. Et Augustinus libro de ciuitate Dei: Quanto est quisque sanctior, & desiderij sancti plenior, tanto est eius in orando fletus vberior. De qua compunctionis vtilitate in oratione, beatus Isidorus dicit: Peccatorum recordatio incrorem gignit: summo bono fuctus verò mentem puriorem reddit. Et ideò cũ Deo assistimus, gemere, & flere debemus, reminiscetes quàm grauia sunt scelera quæ commisimus, & quàm dira inferni supplicia, quæ timemus. Vndè dicebat quidam, quòd latrones & trutanni docuerant eum orare. Latro quippe attendēs quid fecit, & quòd sibi tormentum paratum sit, inter hæc duo cum multis lacrymis misericordiam petit: Trutanni verò, membra quæ in eis sana sunt, abscondunt, & quæ sunt miserabilia, improbissimè ostendunt, vt magnitudo miseræ ad misericordiam excitet. Item Abbas Pastor videns mulieres in monumentis flentes, ait, quòd sic debet monachus facere, s. iugiter flere pro peccatis suis. Quintò, oratio debet esse breuis. Dicitur enim Matt. 6. Orates aut, nolite multũ loqui, sicut ethnici faciunt: putat enim q̃ in multiloquio suo exaudiantur. Qualiter autè hoc intelligendũ sit, com-

Serm. 4. de Quadrag. Tria impedimenta orationis.

Oratio nimis timida

Temeraria.

Tepida.

4.

Compunctio cordis commendatio.

lib. 3. cap. 27.

lib. 3. de summo bono. cap. 7.

Instructio ad orandũ.

5.

Quo intel-
ligatur q
oratio sit
breuis, &
debea-
mus inceff-
sante ora-
re.

Epist. 121.
cap. 9.

ibidem.

Quare de
beat breuis
esse oratio.
Ibid. ca. 10.

Cap. 10.

Orare in
multitudo.

cōparatū ad illud Lucę 18. Oportet semper
orare, & non deficere. & illud 1. ad Theff.
5. Sine intermissione orate: est notandum,
quod, ut ait sanctus Tho. in secunda secū-
dę, q. 83. artic. 14. de oratione dupliciter
loqui possumus: vno modo, secundū se-
ipsam: alio modo, secundū causam suam.
Causa aut orationis, est desiderū charita-
tis, ex quo procedere debet: quod quidem
in nobis debet esse cōtinuum, vel actū, vel
virtute. Manet autem virtus huius deside-
rij in omnibus, quæ ex charitate facimus.
Omnia autem debemus in gloriam Dei fa-
cere, ut dicitur 1. Cor. 10. & secundū hoc
oratio debet esse continua. Vnde Auguſt.
dixit ad Probam: In ipsa fide, & spe, & cha-
ritate continuato desiderio, semper ora-
mus. Sed ipsa oratio, secundū se cōfide-
rata, non potest esse assidua, quia oportet
alijs operibus occupari: sed sicut dicit Au-
guſt. ibidem: Ideo per certa intervalla ho-
rarum & temporum, etiā verbis rogamus
Deum, ut illis rerum signis nos ipsos admo-
neamus, quantumq; in hoc desiderio pro-
fecerimus, nobis ipsis innotescamus, & ad
hoc agendum nos ipsos acriter excitemus.
Vniuſcuiusq; enim rei quantitas debet esse
proportionata fini: sicut quantitas potio-
nis fanitati. Vnde conueniens est, ut oratio
tantūm duret, quātūm est vtile ad excitan-
dum interioris desiderij feruore. Cūm verò
hanc mēsuram excedit, itā quod sine tædio
durare non potest, non est vltiū oratio
protendenda. Vnde Aug. dicit ad Probam:
Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidē
habere orationes, sed eas tū breuissimas, &
raptim quodammodō iaculatas: nē illa vi-
gilanter erecta, quæ oranti plurimū ne-
cessaria est, per productiores moras euane-
ſcat, atq; hebetetur in tētio. Ac per hoc etiā
ipsi satis ostendunt, hanc intentionē, sicut
non est obtundenda, si perdurare non po-
test, itā, si perdurauerit, non citō esse rum-
pendam. Et sicut hoc est attendendum in
oratione singulari, per comparisonem ad
intentionem orantis, itā etiam in oratione
communi, per comparisonem ad populi
deuotionem. Et Cassianus dicit libro secū-
do institutionū monachorum, quod ideō
sancti patres præcipiunt orationem celeri
sine concludi, nē fortē, immorantibus no-
bis in ea, redundantia quædam sputi vel
phlegmatis interrumpat nostre orationis
excessum. Et idcirco, dum adhuc feruet,
velut ē faucibus inimici velociter rapienda
est: qui proculdubio, cūm sit nobis semper
in festus, tūc maximē afflūsit infestior, cūm
contra se offerre nos preces Domino velle
præuiderit, cogitationib; seu diuersis hu-
moribus excitatis, abducere mentem no-
stram à supplicationis intentione festinās,
& per hoc etiam tepefacere à cœpto feruo-

re contendens: quamobrēm vtilius cenſet,
breues quidem orationes, sed creberrimas,
fieri: Illud quidem, ut frequentius Deum
deprecantes, iugiter eīdem coherere possi-
mus: hoc, ut insidiātis diaboli iacula, quæ
inſligere nobis tūc præcipuē, cūm oramus,
inſiſtit, succincta breuitate vitemus. Se-
quitur: *Ideo breuis debet esse, & pura oratio, nisi
fortē ex affectu inspirationis diuine gratia protenda-
tur.* quasi diceret, instante tumultu distra-
hentium cogitationum, oratio debet ab-
breuiari, nisi ex affectū inspirationis diui-
næ gratiæ protēdat. Vbi notandum est,
quod Auguſt. ad Probam dicit, ut habetur
in Glo. Matth. 6. Nō est hoc orare in mul-
tiloquio, si diutiūs oretur. Aliud est enim
sermo multus, aliud diurnus affectus. Nā
& de ipso Domino scriptū est, quod per-
noctauerit in orādo: & hoc, ut nobis præ-
beret exemplum. Et postea subdit Auguſt.
Absit ab oratiōe multa locutio, sed nō de-
ſit multa precatio, si feruens perseueret in-
tentiō: sic enim plūs gemitibus, quām ser-
monibus agitur. Sequitur: *In conuentu tamen
omnino breuietur oratio, & factū signo à Priore, oēs
pariter surgant.* Hoc autem non est accipien-
dum de oratione canonica, quæ certa ha-
bet capitula, verſus, & psalmos: hæc enim
nullo pacto abbrevianda est: sed accipien-
dum de oratione vniuſcuiusq;, quā vnūſ-
quisque apud se orat cum toto conuentu:
sicut in fine officij, religiosi prostrati, aut
inclinati, soliti sunt facere orationem ali-
quam, vsque ad signum quod sit à Praela-
to. hanc orationem abbreviandam dicit,
ut factū signo omnes pariter surgant.

Cap. 10.

Lucę 6.

ibidem.

Oratio in
conuentu
breuianda,
quæ sit.

IN CAPVT XXI.
TRACTATVS LXXX.
De Decanis eligendis, & co-
rum correctione.

Disposita Abbatis ordinatione in
superioribus, nūc de coadiuto-
ribus eius, s. de Decanis, quales
esse debeant, subiungit doctri-
nam. Et diuiditur hoc capitulum in du-
as partes. In prima parte ponit, quales eligē-
di sunt Decani. In secunda, qualiter corri-
gendi, si reprehensibiles, & errare inueni-
antur. Secunda ibi: *Quod si quis ex eis &c.* In
prima dicit sic: *Si maior fuerit congregatio,* quæ
iudicio quorundam, quorum sentētia no-
bis placet, dicitur, quæ ad minus triginta
fratrum est, ut etiam ex ipsa serie textūs col-
ligi potest, *eligantur ex ipsis* de gremio. s. cō-
gregationis, quia de illis habetur plenior
notitia, si digni aptiq; sint tali officio, *fra-
tres boni testimonij.* Vnde Actū 6. dicit Apo-
stoli: Considerate, fratres, viros ex vobis
boni testimonij, plenos spiritu sancto &
ſapi-

Malor cō-
gregatio.

Decanus.

Nota præ-
lationis
onus.

Quando
Præpositus
deponendus
videatur.

ſapientia, quos constituamus super hoc
opus. & sancte conuersationis, ut sanctitatis ex-
emplo alijs luceant, & constituantur *Decani.*
Decanus autem dicitur, qui præest decem
hominibus: & dicitur à deca, quod est de-
cem. *qui sollicitudinem gerant super decanias suas, in
omnibus secundum mandata Dei, & præcepta abbatis
sui.* Benè autem utrunque posuit. Nè enim
præcepta abbatis, Dei mandatis præponat,
ait in primis: *secundum mandata Dei.* Obedire
enim oportet Deo plūs quām hominibus,
Actuum 4. Nè autem Decanus sibi vsur-
pet, quasi propria autoritate vtens præ-
lationis imperio, tanquā exutus ab abba-
tis obedientia, subiungit, *secundum præcepta
abbatis.* Fuit etiam necessariū hoc adden-
dum, quia multa disponenda in monaste-
rio occurrunt, quorum dispensationis
doctrina non habetur expressē in manda-
tis Dei, sed ex Abbatis discretionē & arbi-
trio pendet. Sequitur: *Qui Decani tales eligā-
tur, in quibus securus Abbas pariaturovera sua:* Lu-
cæ 12. Fidelis seruus & prudens, quem con-
stituit dominus super familiam suam. Ben-
nè dicit, *pariaturovera sua:* & non honores,
quia aliorum sollicitudinem gerere, plus
habet oneris, quā honoris. *Et non eligantur
per ordinem, secundum tēpus ingressūs in re-
ligionem, sed secundum vitam meritum, & sapi-
entia doctrinam.* secundum illud Exod. 18. di-
ctum Moysi: Prouide autem de omni ple-
be viros sapientes, & timentes Deum, in
quibus sit veritas, & qui oderint auariti-
am, & constitue ex eis tribunos & decanos.
In cap. etiam Innouamus. dist. 1x. dicitur,
ut illis, qui prudentia & merito vite clare-
ſcunt, huiusmodi concedantur honores.
Sequitur secunda pars capituli, vbi de cor-
rectione agitur delinquentium Decano-
rum. Vbi sic dicit sanctus pater Benedi-
ctus: *Quod si quis ex eis, aliqua fortē inflatus super-
bia, repperis fuerit reprehensibilis.* Textus sic est
ordinādus siue legendus: Si quis ex eis re-
perts fuerit reprehensibilis, & semel ac-
iterū, atque terciō correptus, in flatus su-
perbia, se emendare noluerit, deiciatur, &
alter in loco eius, qui dignus est, subroge-
tur. Et sequitur: *Et de Præposito eadem constitui-
mus.* Verūm dicunt aliqui glossatores, quod
hoc excepto, q; Præpositus antequām de-
iciatur, si reprehensibilis inueniatur, qua-
ter commonendus, siue corrigendus ve-
nit, & quinto loco deiciendus venit: Deca-
nus tantūm ter corripitur, & quarto loco
deicitur.

IN CAPVT XXII.
TRACTATVS LXXXI.
Quomodo monachi dormiant: &
de his, quæ pertinent ad religio-
ſam dormitionem.

Singuli per singula &c. Quoniam de po-
terioribus curis, quæ Abbati & Praela-
tis religionis incumbunt, est cura &
ſollicitudo, quibus locis & horis
monachi pausare habeāt: merito post De-
canorum institutionē, sanctus pater sub-
iungit doctrinam, qualiter fratres habeant
dormire. Vbi sanctus pater in summa se-
ptem mandata, circa fratrum dormitio-
nem, ad maiorem castitatis custodiam, ob-
ſeruanda ponit. Primum est, *Singuli per sin-
gula lecta dormiant.* id est, quod singulariter
monachi dormiant. *Lectiſternia autem* id est,
loca, vel locellos, in quibus lecti sternendi
sunt, *pro modo conuersationis,* id est, vite, anti-
quitatis, debilitatis, aut necessitatis, seu al-
terius causæ, & hoc tamen *secundum dispositi-
onem abbatis sui accipiant.* Secundum manda-
tū est, *si potest fieri, omnes* id est, si amplitudo
loci permittit, *in vno loco dormiant.* vt omnes
ad inuicē testes & custodes sint castitatis,
& honestatis. Dicitur enim Ecclesiastici
17. Vnicuique mandauit de proximo suo,
ſcilicet custodiendo. Et beatus Auguſt-
inus inquit in regula: Inuicē vestram pu-
dicitia custodite. Hinc colligi potest, con-
tra regulā beati patris Benedicti esse, quod
monachi dormiant per cellas, singuli sepa-
rati. Tertium mandatum est, vt inter mo-
nachos, in vno loco dormientes, sint ali-
qui seniores probate conuerſationis, qui
ſollicitē vigilare habeant super alios. Vnde
ait: *Si autem multitudo non ſinit,* s. vt omnes in
vno loco dormiant, *deni aut vicini cum ſenio-
ribus, qui super eos ſolliciti ſint, pauſent.* vt adimple-
atur illud Isa. 43. Super muros tuos, Ieruſa-
lem, constitui custodes, ſcilicet prelatos &
seniores. Quartum mandatum est, *vt can-
dela siue lampas, iugiter* id est, perseueran-
ter, *in eadem cella ardeat vsq; mane:* aut plures, si
loci, vbi dormiendum est, amplitudo re-
quirat. Quintum est, vt monachi *vestiti
dormiant, & cincti cingulis aut ſumibus, & cultellos
ad latas non habeant, dum dormiunt, nē forē per ſo-
mnium vulnerentur dormientes:* Causam autem,
quare vestiti debeant, & præcincti dormi-
re, subiungit, dicens, vt ſcilicet *parati sint mo-
nachi semper, & factū signo, absque mora surgentes,
festinent inuicem se praeuenire ad opus Dei, cum omni-
tamen grauitate & modestia.* Vtrum autem mo-
nachi dormire habeant vestiti solistuni-
cis, aut etiam cucullis, non explicat in
hoc loco: in qua re credimus standum esse
antiquæ conſuetudini patrum Ordinis, vt
dicetur infra circa capitulum quinquage-
ſimum quintum regulæ. Sextum manda-
tū est, *vt adoleſcentes fratres iuxta se non ha-
beant lectos, sed permixtum cum ſenioribus.* Cuius-
modi suprà descripti sunt, videlicet ſene-
ctute maturitatis, discretionis, morum, &
religionis, vt ab illis adoleſcentes honesta-
tem addiscant & grauitatem, & illorum
B b repræ-

Septē circa
dormitio-
nem, ad ca-
ſtitatis cus-
todiam.

1.

2.

Cap. 12.

3.

4.

5.

Quomodo
vestiti dor-
miant mo-
nachi.

6.

reprehensionem timentes, vt vigilantiores sint ad custodiam religionis. Ait enim Bernardus: Securus accedit tentator, vbi non timetur reprehensor. Septimum est, nē propter gravitatem somni aliquis prætendat excusationem de surgendo: *Surgentes verò ad opus Dei, inuicem se moderatè cohortentur, propter somnoletorum excusationes.* hoc tamen honestè faciendum est, aut fonitu oris, aut pedis in terra, aut tactu lecti, absque eo tamen quòd dormiens tangatur. Circa hoc capitulum, pro pleniori doctrina, & informatione discipuli circa ordinationem dormitionis, notandum est, decem pertinere ad ordinatè dormiendum.

1. In psal. 77. Notanda plurimùm doctrina,

2. Psal. 140. Ad Dementia.

3. Psal. 140. Ad Dementia.

4. Psal. 140. Ad Dementia.

re iuuet. Et sequitur: Sic tibi nox sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua erit in delicijs tuis: Placidè obdormies, in pace quiesces, facilè vigilabis: & surgens, facilis & agileris ad redeundum in id, vnde non totus discessisti. Vnde de Origene ait Hieronymus in quadam epistola, eidem nunquam venisse somnum, nisi vnus ex fratribus sacris literis personaret. Et sic dormienti erit somnus delectabilis, quoniam aliquandò fiunt somnia secundùm qualitatem eorum, de quibus cogitavit somnians: prout ait Gregorius in Moralibus, super illud Iob, Terrebis me super somnia, ita dicens: Somnia contingunt vel ventris plenitudine, vel inanitate, vel illusione, vel cogitatione & illusione simul, vel reuelatione, vel cogitatione & reuelatione simul, prout ibidem exemplificat de omnibus. Ad cogitationes autem sanctiores, somnia meliora & placidiora sequuntur: vt Aristoteles ponit primo Ethicorum, quòd meliora phantasmata sunt virtuosorum hominum, quàm aliorum quorumcunque. Quintum est, vt non querat lecti mollitiem. Saluator enim in passione sua lectum durum habuit, scilicet lignum crucis. Vnde illi, qui exemplo & amore eius crucem claustralis pœnitentiæ ascendit, durities lecti magis, quàm mollities, congruit. Augustinus: Lectum suum dimisit Christus discipulis suis. Idem: Moriat in cruce, qui vult crucifixum placatum videre. Sextum est, vt nudus non iaceat, sed vestitus, vt parùm antè sanctus pater Benedictus instituit: tum vt paratior sit ac expeditior ad surgendum ad orationem, tum vt surgendo minus tristetur, & minus molestè patiat. Ecclesiastici trigésimosecundo: Hora surgendi non te contristet, tum vt minorem habeat potestatem ac facilitatem circunducendi manus suas, hac & illac in corpore suo nudo. Septimum est, vt membris compositus, & non brutaliter, iaceat, Bernardus: Cùm ad stratū lapsum deueneris, te honestissimè iacendo componas. Nec supinus iaceas, nec genua leuando calcaneos iungas ad tibias. Octauum, vt quietus dormiat, nē per eum aliquis inquietetur, siue orans, siue dormiens. Vnde Bernardus, si quē religiosum siue durius stertentem, siue minus compositè iacentem videret, vix patienter ferre poterat, sed seculariter dormire causabatur. Verùm ad habendum somnum tenuem duo iuuant, scilicet sobrietas in sumendo cibum, & custodia sensuum. Nam vt idem Bernardus ait: Ad frater Sobrium cibum, sobriumque sensum, somnium somnus sequitur. Nonum est, vt non sit somnoletus, id est, nimium somno deditus, sicut supra beatus Benedictus

Contra somnoletos.

Epist. 18. Dignum exemplum de Origene.

in cap. 3.

Matth. 26. Exemplum.

10.

Ser. 7. ver. 7.

Pulchrae auctoritates de vigilijs.

Epist. 22. ad Eusto. de seruau. vit.

Quid primum faciendum est vigilantes.

Etus circa instrumentum 38. disposuit. Bernardus ad fratres de monte Dei: Caue serue Dei, quantum potes, ne totus aliquandò dormias, nē sit somnus tuus, non requies lassus, sed sepultura corporis suffocati: non reparatio, sed extinctio spiritus tui. Suspecta res est somnus, & ex magna parte ebrietati similis. Nihil temporis tam deperit de vita nostra, quàm quod somno deputatur. Aduertere debet discipulus, quod dicit Hieronymus super Prophetam Nahum, quòd diaboli studiū est, vigilantes animas consopire. Vnde in passione Domini Apostolorum oculos graui somno deprimit, quos Saluator suscitans ait, Vigilate & orate. In Vitis patrum legitur de abbate Daniele, quòd tota nocte vigilabat, & quandò volebat circa manē propter naturam dormire, dicebat somno: Veni serue male: & furricebat pauxillum somni sedendo, & statim surgebat. Decimum est, vt non pigrescat in lecto, secundum quod de pigro dicitur Prouerborum vigésimosexto: Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Sed promptissimus sit ad surgendum, & ad vigilias, & ad persoluendas diuinas laudes, ad custodiam sacrarum literarum, ad vacandum orationi & meditationi. Ambrosius super Beati immaculati: Si studentes doctrinis secularibus, per parum somno indulgent: quanto magis, qui Deum cupiunt cognoscere, non debent somno corporis impediri, nisi quantum naturæ satis est? Non ergò totis noctibus dormiamus, sed maximam partem earum lectioni & orationibus deputemus. Item Hieronymus in epistola octuagesima quarta: Noctibus bis terque surgendum, reuoluenda quæ de scripturis memoriter retinemus. Iob 8. Si diluculo surrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus, statim euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum tuum. Debet autem monachus, quotiescunque euigilauerit in psal. maximè ilicò Deo gratiarum actiones agere, quia ipse est qui vigilat super nos quandò dormimus, custodiens nos à leonibus rugientibus præparatis ad escam.

ne delinquentium, dicens: *Si quis frater contumax, &c.* Vbi sex casus ponit, in quibus adhibenda est excommunicationis medicinalis. Primus est, *Si fuerit contumax*, hic dicitur ab eo, quòd contemnat facere quod ei imperatum fuerit. Et ideo omnis contumax est inobediens, non autem econuersò: quia inobediens potest esse etiam ille, qui suscipit verbum iubentis, sed pro aliqua occasione, aut ex parte non fecit, aut omninò nihil. Contumax verò non suscipit verbum iubentis, sed nē faciat, in ipsa fronte publicè contradicit, & contemnit iubentis imperium. Secundus est, si fuerit *aut inobediens*, id est, non adimplens mandatum superioris. Tertius autem, si fuerit *superbus*, id est, elatus, supra seipsum eluatus, qui elato, & non humili animo suscipit superioris mandata. Quartus est, *aut si fuerit murmurans*. Quintus est, aut si fuerit *vel in aliquo contrarius existens sanctæ regulæ & præceptis* per aliquod scilicet malum opus, quòd sanctæ regulæ institutioni repugnet, & aduerfetur. Sextus est, si *seniorum suorum* scilicet, salubriter monentium, siue exhortantium ad bonum, contempserit *reperius fuerit*. Sequitur: *hic secundum Domini nostri præceptum admoneatur semel & secundo seuerè à senioribus suis. Si non emendauerit, obiurgetur publicè coram omnibus. Si verò neque sic correxerit, si intelligit qualis pœna sit, scilicet excommunicato, id est, quanta confusio sit, à consortio fratrum sequestrari, excommunicationi subiaceat.* id est, sequestrationi à consortio fratrum, secundum mensuram delicti: prout dicitur in sequenti capitulo. *Si autem improbus est*, id est, inuerecundus, qui nulla increpatione emendatur, nulla verecundia flectitur, sed impetum cordis sui sequitur, *vindictæ corporalis* putat, afflictioni ieiuniorum, aut verberum disciplinæ, *subdatur*. Hæc sancti patris doctrina, tracta est ex illa Matthæi decimo octauo, vbi Dominus ait: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si autem non audierit, adhibe tecum vnum vel duos. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ &c. vt, sicut dicit Hieronymus in Glo. detestationi cum habeant: & qui non potuit pudore saluari, saluetur opprobrijs: & vt rubore sequestrationis emendetur. Et Chrysostomus super Matthæi. Hom. 61. Quomodo procedendum sit in corrigendo.

1. Inobediens & contumax differt.

2.

3.

4.

5.

6.

In cap. 18. Matth.

Hom. 61. Quomodo procedendum sit in corrigendo.

IN CAPVT XXIII.
TRACTATVS LXXXII.
De excommunicatione delinquentium, & quòd amanda sit correctio.

Postquam superius beatus pater Benedictus posuit legem, & instituit Prælatos: nunc ordine congruo agit de pœnis & purgatio-

Amanda est correctio quadruplici ratione.

1.

Diabolus dicitur peccator.

2.

Figura.

3.

4.

Figura, & notanda expositio.

libenter suscipiat, & amplectatur. Multum quippe amanda est correctio etiam ad eo qui est in seculo, sed multo amplius, qui seculam hanc diuini seruitij, siue sacre religionis, professus est. Quadruplici ratione amanda est a quocumque homine. Prima est, quia corrigibilitas distinguit inter hominem malum & diabolum. Homo malus, dum est in hac vita mortali, susceptibilis est correctionis, diabolus non. Unde incorrigibilitas multum assimilat hominem diabolo, secundum illud Ecclesiastici 21. Qui odit correptionem, vestigiū est peccatoris. Sicut vestigiū valde simile est pedi, sic qui odit correctionem, valde similis diabolo, qui antonomastice dicitur Peccator.

Secunda ratio, quia correctio valde congruit loco in quo sumus. In celo enim non habet locum correctio, cum nulla ibi sit peccati corruptio: in inferno vero, non est possibilis correctio, licet sit ibi multa peccati corruptio: sed in hac valle miseriae, est & peccati corruptio, & possibilis est correctio. Ad hoc posuit Deus hominem in hoc loco, vt sub virga diuinae disciplinae viueret, & mala sua ibi corrigeret. Corrigibilitas est maximum bonum praesentis vitae, vel de maximis: hoc bono amoto, bonum esset peccatori, si natus non fuisset. Melius est ei, esse canem, vel bufonem, quam hominem. Tertia ratio est, quia correctio multum est utilis. Virga planè correctionis, fructifera est. Unde significata est per virgam illā, quae protulit flores & amygdala, Num. 17. Prouer. 27. Melior est manifesta correctio, quam amor absconditus. Eiusdem 29. Virga atque correctio, tribuit sapientiam. Quarta ratio est, quia defectus correctionis valde est noxius & periculosus: vbi deest correctio, abundat peccati corruptio. Unde qui odit correctionem, amare videtur corruptionem. Praeterea, qui hic non corrigitur, in futuro damnatur. Exo. 4. Proiecit Moyses virgam, & versa est in colubrum. Coluber occidit, virga non. Prouerbio. 24. Si percusseris eum virga, non morietur. Virga correctionis in colubrum vertitur, quia qui hic non corrigitur, in futuro spiritibus infernalibus cruciabitur. Prouerborum 15. Qui increpationem odit, morietur. Ecclesiastici 19. Qui odit correctionem, minuetur vita: & vita naturae, & vita gratiae. Prouerborum 29. Viro qui corripientem se dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus. Amor correctionis, signum est sapientiae. Prouer. 9. Argue sapientem, & diliget te. Eccle. 10. Vir prudens & disciplinatus, non murmurabit correctus. E contrario, odium correctionis, signum est insipientiae. Prou. 12. Qui odit increpationes, insipiens est. Insipiens corre-

tionis gratiam reputat iniuriam & contumeliam: ideo volens ei vicem reddere, si potest, diffamat eum. Eiusdem 9. Qui arguit impium, sibi maculam generat. Specialiter amanda est correctio ab eo, qui est in religione: Religio enim, locus est correctionis. Ad hoc homo ingreditur eam, vt mala sua ibi corrigat. Incorrigibilitas est specialis causa, quare aliquis est a religione expellendus, quando scilicet culpas non timet committere, & poenam recusat ferrè. Gratia valde necessaria est ei, qui est in religione, ad hoc, quod bene se habeat ad correctionem: quae gratia si desit, frequenter est in perturbatione, nec in religione proficit, & vix ibi perseverat. Ad amorem correctionis primò pertinet, vt claustralis ad locum correctionis libenter veniat: locus ille hostibus nostris est terribilis, demonibus scilicet & vitijs. Demones locum illum & metuunt, & odiunt. Quando enim frater ea, quae diabolus ei suggestit, humiliter ei, qui locū Dei tenet, ostendit, & disciplinae humiliter se subdit, diabolus tristatur, ac si ipse flagellaretur. Legitur secundo libro Dialogorum, quod beatus Benedictus cum quendam monachum, quem niger puerulus a loco orationis extraheret, virga percussisset, antiquus hostis non ausus est dominari in eius cogitatione, ac si ipse percussus fuisset ex verberare. Et sicut locus correctionis diabolo est exosus, sic spiritui sancto valde est gratus: peccata enim ibi arguuntur, & remittuntur. Argutio vero, & remissio peccatorum, ad spiritum pertinent, Ioan. 16. Arguet mundum de peccato. Libenter debet claustralis venire ad iudiciū Capituli, p quod euafurus est districtum iudiciū Dei: quod tamen multi non faciunt. Eccl. 22. Homo peccator, vitabit correctionem. Itē ad amorem correctionis pertinet, vt claustralis accusationem sui libè faciat: accusationem vero sui ab alio factam, patienter sustineat, & correctioni eius qui praest, acquiescat. Plus debet odire mala sua, quam mala alterius, & amplius ea persequi. Seruus Dei verè humilis, secundum Bernardum, non vult humilis praedicari, sed vilis reputari: conscientiam magis amplectitur, quam famam: plus diligit bonitatis veritatē, quam nomen. Et non solum illum qui praest, sed etiam fratres, qui ad sunt, reputat volentes & valentes infirmitatibus suis mederi, ad minus orando: ideo infirmitates suas eis libenter manifestat. Illos vero, qui eum accusant, reputat obsequentes, non persequentes, medicantes, non sagittantes: ideo non irascitur contra eos, immò patienter accusationem sustinet, quod valde laudabile est. Augustinus ad Hieronymū: Laudabilius est, libenter accipere corrigentem, quam

Præcipud amanda est correctio a religioso. Magna causa non perseverandi in religione.

Cap. 4. Exemplum.

Maximè pertinens ad amorem correctionis.

Serm. 16. in Cant.

Accusationem libenter sustinet, est laudabile.

Peruersus.

Plura attendenda circa punitionem.

Culpæ leuiiores.

quam audacter corrigere deuiantem. Acquiescere corrigenti, signum est discretionis: non acquiescere vero, signum est stultitiae & peruersitatis. Prouer. 17. Plus proficit correctio apud prudentem, quam centum plagae apud stultum. Eiusdem 27. Si contuderis stultum in pila, quasi pisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Ecclesiastici 1. Peruersi difficile corriguntur. Peruersus est, qui intellectu & affectu est corruptus.

IN CAPVT XXIII. TRACTATVS LXXXIII.

De qualitate & modo excoicationis.

Quoniam sicut ad iustitiā pertinet malos punire, ita ad eadem pertinet, qualitatem & mensurā ponere in punitione culpae delinquentiū: Ideo sanctus pater Benedictus, designatis delictis pro quibus puniendus est, subiungit ordinem, qui in punitione est obseruandus, dicens: *Secundum modum culpae excoicationis, vel disciplinae, debet extendi mensura.* secundum illud Deuter. 25. Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Sunt autem attendenda plura in punitione culpae, videlicet qualitas, i. species delicti, grauitas, causa, & persona. *Qui culparum modus, i. mensura, in abbatis pendeat iudicio.* Hoc autem pro eo dictū est, quia mensura poenarum pendet ex quantitate culpae: iudicium autem & discretio quantitatis culpae, cum ex ipsa rei operatione, & personae qualitate, alijsque circumstantijs accipienda sit, non potest ad aliquā artem reduci, relinquatur iudicio Abbatis. Unde secundum quod habetur Leuit. 17. Sacerdotis est, iudicare inter lepram & lepram, iudicata autem per eum quantitate culpae, videlicet si leuis sit, aut grauis, & si grauis, quantum grauis: regulam in modo puniendi seruabit, qui poenas iam determinauit, quae leuibus & quae grauibus culpis debeantur: in qua resumme cauere debet Abbas, vt non iudicet leuem culpam grauem, aut e conuerso, grauem leuem. Scriptū est enim Isa. 5. Vae, qui dicit amarum dulce, & dulce amarum. Sequitur: *Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, a mensura participatione priuetur.* Hic sanctus pater subiungit, quae poenae sunt iniungendae quibuscumque culpis. Et primò, quae poena iniungenda sit leui culpae, dicens: *Si quis frater in leuioribus culpis inuenitur, iudicio s. Abbatis, a communione mensae priuetur.* i. cum alijs fratribus non reficiat. Leuiiores culpa, iudicio nostro, dicendae sunt, transgressiones regule, aut constitutionū, quo ad ea, quae non sunt de essentia religionis, nec ad actus pertineant virtutum, sed quae ad ceremonias pertineant: vt est fractio filitij, tardè venire ad chorum & refectorium, & similia. Aut sunt de numero eorū,

quae de suo genere sunt leuia peccata, sicut est verbum ociosum, vaniloquium, risus immoderatus, & similia. Graues autē culpaes sunt criminales, quae sunt transgressiones regulae, quo ad ea, quae sunt legis diuinae, aut de essentia: sicut plenius in superioribus, circa capitulum septimum huius operis, expositum est. Qualis autē sit excoicationis debita illis, qui in leuib⁹ culpis inueniuntur, consequenter exponit dicens: *Priuat⁹ (Alia litera habet, priuatis, quae verior esse videtur) autem a mensae consortio, ista erit ratio, i. lex, vt in oratorio psalmum, aut antiphonā non imponat, nec lectionem recitet, vsq; ad satisfactionem.*

Vtrum autem liceat Missam celebrare? Videtur quod non, quia a maioribus videtur excludi, qui a minoribus prohibetur. *Refectio autem cibi, post fratrum refectioem solus accipiat: vt si, verbi gratia, fratres reficiunt sexta hora, frater ille nona: si fratres nona, frater ille vespera, vsq; dum satisfactione congrua veniam consequatur.* Litera plana est.

IN CAPVT XXV. TRACTATVS LXXXIII.

De grauioribus culpis: vbi de causis, propter quas timenda est excoicationis sententia.

Postquam egit de illa excoicatione, quae minor appellatur, quae in religione culpis leuioribus debetur: Nunc ordine congruo de poena excoicationis maioris subiungit, quae culpis grauioribus debetur, dicens: *Is autem frater, qui grauioris culpa noxa tenetur, suspendatur a mensa simul & ab oratorio: nullus ei fratrum in illo iungatur consortio, nec in colloquio. Solus sit ad opus sibi imunctum.* Grauis autē culpa hic dicitur, secundum quod ex superiori capitulo colligitur, pro criminali siue mortali: tū quia sola talis, cum morte animae inferat, proprie dicitur noxa, à nocendo: tum quia pro sola tali, secundum canonicas sanctiones, quis maiori excommunicatione feriendus est. Vbi nota, quod haec doctrina beati Benedicti conformis est illi Apostolice, quae 1. Cor. 5. traditur, dicente Apostolo: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruicus, aut maledicus, aut ebriofus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibū sumere. Glo. nedum orare: hoc tamē intelligendū est, post iudiciū Ecclesiae. Sequitur: *persistens in poenitentia lectu, sciens illā terribilem Apostoli sententiam dicentis: trahitū huiusmodi hominē satanae in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die iudicij.* quasi dicat: Merito talis excoicatus persistere debet in poenitentiae lectu, & dolore ac timore magno, quoniam terribilis est excoicationis sententia, qua est innodatus. Vbi notandū, quod multae rationes assignari possunt, propter quas multum timenda est discipulatio.

Culpæ graues.

Vtrum excoicatio proleuioribus culpis, potest celebrare.

Grauis culpa.

Propter multas rationes timenda est excoicatio.

- 1. Io excommunicatio. Prima est, quam hic sanctus pater Benedictus ex autoritate Apostoli ducit, videlicet, quod excommunicatus potestati traditur satane. Sicut enim Ecclesia hereticos conuictos relinquit seculari potestati, ita excommunicatos potestati satane tradit. Aug. Omnis Christianus, qui a sacerdotibus excommunicatur, satana traditur. quomodo? s. quia extra Ecclesiam diabolus est, sicut in Ecclesia Christus. Ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica comunione remouetur. Plane priuato homine suffragijs Ecclesie, non dubium quod datur diabolo maior potestas in ipsum, ad vexandum eum spiritualiter & etiam corporaliter. Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, (sicut spiritus sanctus signo visibili manifestabatur) excommunicatio corporali demonis vexatione innotescibat. Secunda ratio est, quia excommunicatio est ictus gladii spiritualis, qui multo magis timendus est, quam materialis. Vnde Augustinus. dicit de illo qui excommunicatur, quod grauius est illi, quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris subingeretur. Tertia, quia excommunicatus est vt homo valde infirmus, qui nullam medicinam potest habere. Est enim separatus a sacra mentis Ecclesie, que sunt medicamina spiritalia languentium animarum: de quibus Ecclesiastici 38. dicitur: Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Quarta, excommunicatus est vt homo captus ab hostibus, omni auxilio destitutus: quia priuatus est a comunione fidelium, nec habet potestatem in bonis, que fiunt ab Ecclesia: ipse enim similis illi est, qui cecidit in foueam, vel sub onere, nec habet subleuantem. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.
- 2. Excommunicatio est ictus gladii spiritualis, qui multo magis timendus est, quam materialis. Vnde Augustinus. dicit de illo qui excommunicatur, quod grauius est illi, quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris subingeretur. Tertia, quia excommunicatus est vt homo valde infirmus, qui nullam medicinam potest habere. Est enim separatus a sacra mentis Ecclesie, que sunt medicamina spiritalia languentium animarum: de quibus Ecclesiastici 38. dicitur: Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Quarta, excommunicatus est vt homo captus ab hostibus, omni auxilio destitutus: quia priuatus est a comunione fidelium, nec habet potestatem in bonis, que fiunt ab Ecclesia: ipse enim similis illi est, qui cecidit in foueam, vel sub onere, nec habet subleuantem. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.
- 3. Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.
- 4. Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.
- 5. Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.
- 6. Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.
- 7. Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1. Vnde sibi competit illud Eccl. 1.

minus de tali: Si Ecclesia non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Octaua, quia excommunicatus excluditur a regno celorum, iuxta illud Matt. 18. Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis. Vnde excommunicatio figurata est in eiectione primorum parentum de paradiso, secundum Aug. super Gen. ad literam. lib. 11. c. 40. Secundum notandum est, quod licet excommunicatio sit poena grauissima, nihilominus ad correctionem anime, tanquam medicinalis, inferenda est: sicut Apostolus superioribus verbis manifestat, cum ait: Iudicauit tradi huiusmodi hominem in interitum carnis, i. in vexationem & afflictionem corporalem, vt spiritus saluus fiat in die iudicij, vbi dicit Glo. Non amaritudine odij debet inferri excommunicationis poena, sed ea intentione, vt repulsi haec, ad reuocandum illum valeat in die Domini. i. si quando cor illius visitet Dominus, si quando ei luceat in corde Dominus. Et Aug. contra Parmenianum lib. 3. Excommunicatio non interfectorie percutit, sed medicinaliter vrit. Quod tamen ita accipiendum est, prout extra de sen. exc. in vj. habetur, vbi dicitur, quod medicinalis est excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans: dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat.

IN CAPVT XXVI. TRACTATVS LXXXV. De vitandis excommunicatis.

Postquam de poena excommunicatorum egit, nunc consequenter subiugit de poena communicantium, siue participantium cum excommunicatis, dicens: Si quis frater presumpserit, sine iussione Abbatis, fratri excommunicato quolibet modo se iungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere: similem sortiatur excommunicationis vindictam. Vbi notandum, quod sanctus pater non loquitur hoc loco de illicita illa participatione, qua quis participat cum excommunicato eodem crimine, propter quod est excommunicatus, s. dando ei consilium, auxiliu, vel fauore: quia talis participans, ipso facto, secundum iura, incurrit eandem sententiam, secundum quod habetur in cap. Nuper, extra de senten. excom. sed loquitur de participatione in loquedo, vel comedendo, vel secum orando: que cum sit contra prohibitionem manifestam superioris, tanquam peccatum mortale, inter grauiores culpas connumeratur, & per consequens simili vindicta veniendi. Ideo sanctus pater ait, quod similem sortiatur excommunicationis vindictam. Est autem hic notandum, quod multiplici de causa cauendum est comunicare cum excommunicatis. Prima est, quia comunicas excommunicatis, peccat in se, cum non sibi de causa cauet ab eo qui morbum habet contagiosum. Secun-

11. q. 3. cap. omnis Christianus.

Excommunicatus datur diabolo

lib. 1. contra aduer. legis & Proph. cap. 17.

Lepra animae.

11. q. 3. cap. Nihil.

ord. in 1. Cor. 5.

Quomodo & qualiter inferenda sit excommunicatio. Cap. 2.

c. Cum medicinalis.

Notanda distinctio.

Cauendum est a participatione excommunicatorum, multiplici de causa.

Secun-

- 2. Secundum, peccat in eum cui communicat, quia ipse cum infirmus sit ad mortem, auferit ei remedium, vel minus efficaciter reddit, dum confusionem ipsius minuit, per quam corrigi debuit. Ecclesiastici 4. Est confusio adducens gloriam. Psal. Imple facies eorum ignominia, & quaerent nomen tuum, Domine. Tercio, peccat in Ecclesiam, siue congregationem, quam malo exemplo corrumpit, & cuius societate praeponit societate eorum, qui sunt leprosi habendi, immo qui sunt sicut canes & porci. Ecclesiastici 13. Quae communicatio sancti ad canem? Quarto, peccat in patrem spirituales monasterij, cuius sententiam contemnit. Quinto, peccat in Deum, quem in ministro suo spernit. Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit.

Psal. 82.

IN CAPVT XXVII. TRACTATVS LXXXVI. De solitudine, quam debent habere Praelati circa excommunicatos, & delinquentes, ne pereant.

Dato ordine poenarum contra transgressores & delinquentes, quia poena, vt potest medicinae quaedam, ad medendum & sanandum ordinatae sunt: summa vigilantia curandum est, ne aegroti talibus poenis pereant, sed sanentur. Ideo sanctus pater subdit doctrinam, qualiter Abbas circa ipsos delinquentes se debeat habere, dicens: *Omni solitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres*: Sensus est: Et si Abbas, vtputa pastor & pater totius congregationis, cura debeat habere de omni grege suo, ac vniuersa congregatione, potissimum tamen de omni solitudine, omni sagacitate, ac prouidentia, debet curam gerere circa delinquentes, qui infirmi sunt moribus. Et ad hoc inducit quinque rationes. Prima est, quia tales magis indigent: & hoc tangitur cum ait, *quia non est opus sanis medicus, sed male habentibus*. Matth. 9. Et ideo inter alias solitudines siue curas *vti debet omni modo, vt sapiens medicus, immutare quasi occultos consolatores*, quia licet cum licentia Abbatis vadant visitaturi infirmum, & male habentem, tamen non debent ostendere se ab Abbate missos ad hoc, sed quod illi, compassione illius moti, licentiam postularunt, cupientes illi loqui, videlicet *seniores sapientes fratres, qui quasi secretim consolentur fratri fluctuantem*: secretim dicit, quia, vt dictum est, ita prudenter erga illum se debent habere, vt non videantur ad hoc specialiter ab Abbate missi: ne forte frater nimis de misericordia presumens, in sua duritia perseueret. Sequitur: *& pronocent eum ad humilitatis satisfactionem: & consolentur eum, ne abundantiori*

Debet praelati solliciti esse circa peccatores, propter quinque.

Consolatoris, vt contentetur.

tristitia absorbeat: hoc est, quod hortatur etiam Apostolus 2. Cor. 2. Consolamini est, s. vt ait Glo. per exemplum Dauid, qui multum peccauit, & aliorum, quibus indulta est venia. Et per verba Domini, per prophetam dicentis: Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Item quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Sequitur in Apostolo: *Ne forte abundantiori tristitia*. i. vt dicit Glo. per nimiam asperam poenitentiam desperans, *absorbeat*: a diabolo, & velit vt seculo, hoc enim est absorberi, (vt dicit Ambrosius in Glo.) s. desperantem de se, conuerti ad admittenda peccata. Vbi notandum, quod ex defectu huiusmodi consolationis, multa mala solent accidere in subditis. Interdum enim per hoc ducit vitam in amaritudine. Thren. 1. Idcirco ego ploras, & oculus meus deducens aquam, quia longum me factus est consolator. Interdum dimittunt bona consuetudines. Thren. 1. Deposita est vehementer, non habens consolatorem, quod fit, quando anima propter defectum consolationis cadit a bonis, quae faciebat ante. Interdum facit vacillare circa statum suum immutandum. Et ideo econuerso dicitur Act. 15. Iudas & Silas, cum essent prophetae, consolati sunt fratres, & confirmauerunt, praepositur consolatio confirmationi, quia consolatio confirmat. Interdum facit deficere in labore, propter quod Dominus dedit manum laborantibus in deserto, ne deficerent. Et ideo dicit Apostolus ad Phil. 4. Omnia possum in eo, qui me confortat. Interdum facit cadere in desperationem: sicut patet ex verbo beati patris, quod traxit ex Apostolo, 2. Cor. 2. Consolamini eum qui huiusmodi est, ne forte abundantiori tristitia absorbeat. Interdum facit concipere contra praelatum rebelliones, & alia huiusmodi. Exemplum 3. Reg. 12. de Roboam, a quo recessit Israel, quia non est ei locutus leuia iuxta consilia senum, sed dura iuxta consilia iuuenum. Quia ergo tot mala sequuntur ex defectu consolationis subditis, optime sanctus pater instituit, vt praelatus consolationibus subditorum, & maxime male habentium, operam dare omni solitudine curet. Sequitur: *Sed, sicut ait idem Apostolus, confirmetur in eo charitas*, i. confirmetis eum consolando eadem charitate, quam habuistis in corrigendo, & *oretur pro eo ab omnibus*. i. quilibet apud se charitatis gratia, oret Deum pro illo, ne desperatione pereat, dum se a fratrum confortio viderit separatum. Sequitur: *Magnopere enim debet solitudinem gerere Abbas, & omni sagacitate ac industria curare, ne aliquam de omnibus sibi creditis perdat*. Hic ponitur secunda causa, propter quam Abbas debet multum sollicitus esse circa subditos delinquentes, scilicet propter vitam quum periculum ouium: quia

Interl. in 2. Cor. 2.

Ezech. 18. & 33.

Interl. ibid. Absorberi spiritualiter. in 2. Cor. 2.

Multa mala ex defectu consolationis enuntiantur constructo in peccatis.

Exemplum.

Notent praelati.

quia nisi sollicitè pastor curam gerat de ouibus, oues ipsæ peribunt, & ipse per confectus, qui in die iudicii ipsarum ouium, quæ sibi creditæ sunt, redditurus est Domino rationem, vt sanctus pater posuit in superioribus, in capitulo tertio regulæ. Sequitur: *Nouerit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem.* Hic ponitur tertia ratio, propter quam Abbas debeat cum omni sollicitudine curam pietatis gerere de delinquentibus, quia scilicet hoc spectat ad officium suum: quia cura in firmantium ouium est sibi credita, non super sanas dominium exercere tyrannicum, videlicet seueritatem, aut crudelitatem. Vnde Bernardus: *Onus est animarum in firmantium. Nam quæ sanæ sunt, portari non indigent. Quoscuque ergo de tuis inueneris tristes, pusillanimes, & murmuriosos, ipforum te patrem, ipforum te nõ ueris esse Abbatem: Confolando, exhortando, increpado, agis opus tuum, & portando sanas, quos seruandos portas. Item idem Bernardus ad Prælatos loquens, ait: Dicitur subditorum matres vos esse debere, non dominos. Matris autem est, de filiorum, & maxime infirmantium, consolatione sollicitam esse. Sequitur quarta ratio, scilicet comminatio æternæ damnationis, cum ait: *Et metuat Propheta comminationem, per quem dicit Dominus: scilicet Ezechiel. 34. Quod crassum est, assumebatur: scilicet ad deuorandum, & quod debile erat, proiecbatur. id est, contemnebatis, nullam curam, nullam diligentiam de earum salute, aut valetudine habentes. Vnde ista comminatio plenior in textu Bibliæ habetur, scilicet Ezech. 34. vbi Dominus malis pastoribus ita loquitur: Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. Nonne greges à pastoribus pascebantur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini: & quod crassum erat, occidebatis: gregem autem meum nõ pascebatis. Quod infirmum fuit, non consolidastis: & quod ægrotum, nõ sanastis: quod cõfractum est, non alligastis: & quod abiectum est, nõ reduxistis: & quod perierat, non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Sequitur quinta ratio, scilicet exemplum nostri Saluatoris, cum ait: *Et pastoris boni imitetur exemplum, qui, relicta non agnoscit tanouem ouibus in deserto, abiit vnã ouem, quæ errauerat, querere: cuius infirmitati tantum compassus est, vt eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, & sic reportare ad gregem.* Vbi notandum, quod pastor iste optimus, de quo sanctus pater loquitur, & quem Abbatibus ponit in exemplũ, est Saluator noster, filius Dei, qui, vt dicitur Luca 15, centum perhibetur oues habuisse: oues, angeli sunt & homines. Ioan. 10. Ego sum pastor bonus. Glo. Diues est pastor, cuius nos centesima por-**

Epist. 73.

Ad Prælatos.

Sermo. 23. in Canti.

Cõtra malos Prælatos.

Exemplum optimi pastoris.

tio sumus. Angeli autè & homines dicuntur oues, propter innocentiam, in qua creati sunt: sed centum, propter numeri perfectionem. Vnde Glo. ait, quod numerus centenarius est perfectus. Perfectus Deus creauit, cum angelorum & hominũ substantiam creauit: sed vna ouis perijt, scilicet humana natura, quando homo pascuat vitæ peccando reliquit. Omnes enim in Adâ peccauerunt, Rom. 5. Dicitur autem Christus nonaginta nouem reliquisse in deserto, siue in montibus, i. nouem ordines angelorum in celo: quia non angelos apprehendit, sed semen Abraham. Vnde humana factus obediens vsq; ad mortem: quaesuit ouem errantem predicando, & docendo viam veritatis, vocando ad penitentiam, & ad confirmationem fidei plurima miracula faciendo. Imposuit autem eam in humeris suis, i. in brachijs crucis, vt ait Glo. quando poenam peccatorum nostrorum in corpore suo super lignum crucis clementer portauit: & tandem reduxit illam ad gregem, id est, societatem angelorum, quando in die ascensionis turbę sanctorũ patrum associatus in altũ, aperuit credentibus regna celorũ. Itã Abbas, pijsimĩ pastoris Christi exemplo, debet maximã curam gerere de ouibus infirmantibus, illas præcipua sollicitudine querẽdo, & inuentas humeris compassionis portado, vt tandem ad gregem benè viuẽtium monachorum, vnde errauerant, reducat.

IN CAPVT XXVIII.

TRACTATVS LXXXVII.

De his qui nolunt emẽdare, quantum correpti, & graue sit incorrigibilitas malum.

SVperius beatus pater Benedictus certos modos posuit, quibus culpa delinquentium fratrum sunt corrigendæ: Verum quia nõ semper per assignatos modos corriguntur, vt finaliter emendentur, subiungit poenam vltimõ iniungendam delinquentibus fratribus incorrigilibus, dicens: *Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiã excommunicatus nõ emendauerit, acrior ei accedat correctio, id est, vt verberum vindicta in eum procedat.* Sed videtur hoc contra ea, quæ dicta sunt in superioribus, de grauitate poenæ excommunicationis, vbi Augustinus contra aduersarium legis & prophetarum dixisse allegatus est, quod grauius est anathemate feriri, quàm si gladio feriretur. Respondetur primò, quod excommunicatio grauior est rationibus suprapositis, sed apud non intelligentes quid sit excommunicatio, cuiusmodi sunt mun-

Quare angeli & homines, oues dicuntur.

Exponitur parabola euangelica.

Heb. 2.

Phil. 2.

ord. in cap. 15. Luca.

Dubium.

lib. 1. cap. 17

Solutio.

mundani ac carnales, seu iudicio rationis vacui, acrior, i. molestiore est afflictio verberum. Secundò respondetur, quod ista poena, cum, vt patet ex textu, se habeat ad excommunicationem per additionem, merito dicitur acrior: quicquid enim additur, acrius iudicatur siue molestius. Sequitur: *Quod si nec ita se correxerit, aut forte (quod absit) in superbiam elatus, etiam voluerit opera sua defendere, tunc Abbas faciat quod sapiens medicus: Hic ponit sanctus pater processum, quem Prælati obseruare debet circa delinquentem subditum, instar sapientis medici, qui à leuioribus incipit, sic dicit: Si exhibuit fermentum, si vnguenta adhortationum, si medicamina scripturarum diuinarum, si ad vltimum vltionẽ excommunicationis, vel plenas virgarum: & iam si viderit nihil suam prauelere industriam, adhibeat etiã, quod manus est, suam & omnium fratrum pro eo orationem, vt Dominus, qui omnipotens est, operetur salutẽ circa infirmum fratrem. Quod si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam vtatur Abbas ferro abscissionis, vt ait Apostolus: Auferite malum ex vobis. Et iterum: Infidelis si discedit, discedat: nõ vna ouis morbida omnem gregem contaminet. Vbi licet aliorum iudicio septem gradus designentur, nostro tamen, non nisi quatuor distincti exprimuntur. Primò enim est admonendus, & hoc vnigenitis exhortationibus, i. exhortationibus suauibus, & mansuetis, iuxta illud quod de medico spiritali dicitur Ecclesiastici 38. Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. vbi Glosa dicit: Cõtra diuersas infirmitates, diuersa opponunt medici emplastra & vnguenta, vt morbis conueniant medicamenta: similiter faciunt medici spirituales. Item, adhibendo medicamina diuinarum scripturarum, i. testimonia sacre scripturæ, quæ vere medicamina sunt animarum, secundum illud Sapientie 16. Nec enim herba, nec malagma sanauit eos, sed tu Domine sermo, qui sanat omnia. Vti debet Abbas erga subditum delinquentẽ testimonijs sacre scripturæ, quæ mentiri nõ potest, quæ de conuersione peccatorũ loquitur, de poenitentia, de spe habenda, de immensa diuina bonitate, de iustitia illius erga poenitentes, & rebelles, ac superbos. Secundò, si exhortationes & admonitiones non receperit, adhibenda est adustio, i. poena per excommunicationem, si intelligat quid est excommunicationis: si non intelligit, poena virgarum adhibenda est. Tertiò, si videat quod nec sic corrigatur, adhibenda est communis omnium oratio. Magnæ enim virtutis est oratio, & maxime, quæ à cõmunitate procedit. Vnde Ambro. Facile enim multi impetrant, quod desiderant. Nam multi minimi, dum aggregantur vnanimiter, fiunt magni. Verum quia quãdoquẽ propter indignitatem eius, pro quo oratur, etiã ora-*

Ordo pulcherrimus.

Quatuor gradus circa correctio nem.

ord. in c. 38. Ecclesi.

Vera medicamina.

Magna virtus orationis in cõmuni.

In cap. 5. 1. Thef.

tionem Sanctorum non exauditur, secundum illud Ierem. 15. vbi Dominus ait propheta: Noli orare pro populo isto, nec assumes pro eis laudem & orationem, quia non exaudiam. Habetur etiam in Vitis patrum de sene quodam, quod orante pro quodã fratre tentato à carne, ostesum est, quod negligentia fratris erat in causa, quare non exaudiretur. Vnde ipse senex ait præfato fratri: Frater, impossibile est à te discedere fornicationis spiritum, alijs pro te orantibus, nisi tu ipse assumes ieiunium & laborẽ in orationibus. Ideo subiungit sanctus pater quartum gradum, dicens: *Quod si nec isto modo, per orationem à toto cõuentu effusam, sanatus fuerit, tunc vtatur ferro abscissionis, i. sententia separationis à corpore monasterij: & hoc, vel per inclusionẽ siue per incarcerationẽ, aut per omnimodam expulsionem à monasterio. Vnde Augustin. vt habetur 2. 4. q. 3. in ca. Corripiatur. Corripiantur à præpositis suis subditi correctionibus de charitate venientibus, proculparum diuersitate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus. Et infra: Pastoris tamen necessitas habet, nõ per plures serpentem dira cõtagia, separare ab ouibus sanis morbidam, ab illo cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Item Gregorius in registro: Dum vnus corripitur, plurimi emendantur. Et melius est, vt pro multorum salute vnus condemnatur, quàm per vnus licentiã multi periclitentur. Et quod ita faciendum sit, inducit sanctus pater Benedictus duas auctoritates Apostoli. Prima ponitur primæ ad Cor. 5. *Auferite malum 1. hominem, ex vobis ipsis.* Secunda ponitur primæ Cor. 7. *Infidelis si discedit, discedat.* Et subiungens causam huius doctrinæ, de expellendo incorrigibile, ait: *Nõ vna ouis morbida totum gregem contaminet.* Hanc rationem assignauit Apostolus, cum exhortaretur Corinthios, vt à se expellerent fornicatorem quendam, dicens: Nescitis quod modicum fermentum totam massam corrumpit? Glo. i. iste vnus fornicator, alios suo exemplo ad peccandum trahendo, totam massam corrumpit, i. omnes qui nõ rũt, & non vitant. Item Hieronymus dicit: Scintilla statim vt apparuerit, extinguenda est: & fermentum à massæ vicinia, remouendum: secundæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum: nõ tota domus, massã, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arrius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbẽ eius flamma populata est, 2. 4. q. 3. cap. Resecandę. Circa hoc nota, quod aliqui dicunt notari siue designari in hoc loco, septẽ gradus disciplinæ regularis, vt diximus, per quos delinquens monachus est deducendus. Pri-*

Exemplum & doctrina, quod quando quẽ non exaudimur, alijs.

4.

li. 12. epi. 31.

Initio habet cõmentum in epist. ad Galat.

Non est vnus parcẽdũ, vt pluribus consulatur

Septẽ gradus disciplinæ regularis, vt diximus, per quos delinquens monachus est deducendus. Pri-

- 2. mus est, admonitio secreta. Secundus, correctio, siue obiurgatio publica. Tertius, simplex excommunicatio. Quartus, nimia ieiunia. Quintus, flagella dura, seu verbera, si persona sit quae possit flagellari, aut debet, aut alia corporalis poena. Sextus est, cõmunis omnium p ipso oratio. Septimus est, expulsio, siue eiectio de monasterio.

Nota necessarium ordinem correctionis. Secundò notandum, quòd cum admonitus semel, aut secundò frater, si non emendauerit, non statim deducendus est ad secundum, s. publicam obiurgationem, nec cù semel fuerit obiurgatus, statim deducendus est ad tertium gradum, s. ad excommunicationem, si non emendauerit: & sic de alijs procedendo: quia si ita indiscretè & incautè factum fuerit, citò penè omnes de monasterio possunt expelli, eò quòd, sicut dicit Apostolus, In multis offendimus omnes.

Iacobi 3. Regula enim non dicit, citò duci fratrem per singulos gradus, nec dicit in vnoquoque gradu diu demorari, atq; detineri: sed dicit, vt faciat vt sapiens medicus, & discretus doctor, Medicus enim sapiens, cù vno medicamine, vel vna potione, tã diu laborat circa infirmum, quã diu cognouerit ipsum medicamen infirmo non posse proficere, tunc adhibet & aliud, & ita facit cù secundo &c. Praterea, circa incorrigibilitatem ipsam est notandum, quòd vitium incorrigibilitatis est grauissimum peccatum, quod ex multis attenditur. Primò enim est diabolicum. Ipse enim diabolus postquam peccauit, nõ quã postea poenitere voluit. Psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Et ideò Ecclesiastici 21. dicitur: qui odit correctionem, vestigium est peccatoris, i. diaboli: peccator enim dicitur diabolus antonomasticè, cui multum assimilatur qui incorrigibilis est, & infuscibilis disciplinae. Secundò, quia est periculosa infirmitas. Nõ est infirmitas adeò modica, quin per recusationem medicinae verti possit in magnum periculum. Et ideò Prou. 15. Qui sine disciplina est, in periculo est. Tertio, hoc est vitium, quod totam religionem destruit obedientiae resistendo, in qua tota virtus religionis consistit. Quarto, est summè contagiosum, quasi sicut lepra, quae nõ recipit curationem. Quintò, est vitium, quod solum damnat homines. Nullus enim, quicumq; peccator aliter danatur, nisi quia nõ se corrigit. Sextò, quia inter varias species peccati in spiritum sanctum, quod est horribile peccatum, in omni casu videtur grauius illud, quod est finalis impoenitentia, incorrigibilitas autè, est huic annexa. Propter hoc, peccatum istud incorrigibilitatis, in nullo quantumcunque magno, est tolerandum in monasterio, et si fortè alia tolerantur interdum ex causa. Vnde Ambrosius Theod. lib.

cisset ab ecclesia sua, ppter culpas aliquas, nõ quã voluit eum reconciliare, quousq; poenitentiam publicè egit. Et cum diceret ei Imperator, quòd Dauid & adulteriũ & homicidiũ commisit, ilicò dixit ei Ambrosius: Secutus es errantè, sequere & corrigentè. Ad quod verbũ cõpunctus Imperator, publicam poenitentiam fecit. Propter quas causas solent homines maximè infurgere cõtra huiusmodi incorrigibiles, & illos ab eorũ societate expellere, dicente Domino Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, Glo. Chrysostomi. i. Prælatus, sit tibi tãquam ethnicus & publicanus, quos s. omnes fideles abominantur. Item notandũ, quòd quia dictum est, incorrigibilitas vitium est contagiosum, quia tales exẽplo manifesto, & verbis quibus se defendere solent, & tolerantia, quæ alijs prestare solet audaciam ad similia, corrumpunt alios: & ideò cum peccent in societate, ipsam corrumpendo, puniendi sunt in quo delinquant, vt de societate expellantur. Et ideò B. August. in regula de incorrigibili: De vestra societate projiciatur, nõ cõtatione pestifera plurimos perdat. Nec est hoc ascribendum crudelitati, sed potius misericordiae: quia maioris est pietatis, compati multis super damno spirituali, quã vni parcere à poena aliqua, maximè quæ animæ suæ medicinalis esse potest, nisi contempserit, sicut parum ante dictum est.

IN CAPVT XXIX.

TRACTATVS LXXXVIII. De recedẽtib; à monasterio, & de diuersis recedendi causis.

SVprà in proximo capitulo beatus Benedictus instituit, tanquã vltimum remediũ, vt frater incorrigibilis repertus, de monasterio pelleretur. In hac parte satisfacere curauit questioni, quæ posset fieri: vtrum, s. talis frater semel expulsus, valeret iterum recipi ad monasterium, dicens: *Frater, qui proprio vitio egreditur, aut projicitur de monasterio, si reuertitur, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt vne aliqui ex hoc eius humilitas comprobetur.* Sunt autè, qui exeunt de monasterio, quia in eo religio defecit, & ideò ad aliud monasteriũ benè ordinatum, zelo propriæ salutis, vadũt. Sunt autem alij, qui exeunt ad vitam eremiticam, zelo amplioris perfectionis. Sunt autè alij, qui timore forsan disciplinae, aut instantia & leuitate quadã exeutes, demum ad cor redeunt, & vt iterum recipiantur, debita cum humilitate deposcunt. Sunt alij, qui propter superbiam & contumaciam, vel inobediẽtiam, aut furtum, aut gulam, aut huiusmodi vitia, projiciuntur, aut etiã exeunt

Nota necessarium ordinem correctionis.

Iacobi 3.

Similitudo de medico.

Vitij incorrigibilitatis grauitatem per multa ostendit.

I. Psal. 73.

Sola causa danationis.

Peccatum nullo modo tolerandum in monasterio.

5. Eccles. Hist. cap. 17.

Hom. 61. in Matth.

Quomodo incorrigibilib; alios cõtaminet.

cap. 23.

Diuersis de causis exco- de monasterijs.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

5. exeunt propria temeritate, qui, vt filius prodigus, ad cor reuersi, se recipi postulant ab Abbate. Sunt etiam alij, qui propter vitium contagiosum, vt est peccatum carnis, & similia, expelluntur. Primi & secundi sunt, vt reuertantur, rogandi, vt alios exemplo sanctæ conuersationis suæ informet, & exhortentur ad bonũ. Tertij verò & quartij, qui proprio vitio sunt egressi, misericorditer recipiendi sunt, sicut statuit hic B. Benedictus. De contagiosis autem, quia vitium non habent proprium, sed cõmune, videtur beatum Benedictũ non fecisse mentionem in hoc capitulo. Frater autem qui recipi debeat, spondeat duo: primò, emendationem vitij, nõ s. amplius iteret: secundò, satisfactionem, vt debita disciplinae, siue poenitentiae, per Abbatem imponendæ, subiaceat: in quorum sponcione, & adimplitione, vera cõprobabitur humilitas. Et ita sanctus pater respondet illi questionij: qd, cum eiecti petũt recipi? Si enim culpæ, propter quas iuste eiecti sunt, adhuc durat, nõ tenentur Prælati, nec debent illos recipere, immò ex eisdem causis, propter quas iuste eiecti sunt, possunt à receptione repelli. Si verò credatur probabiliter, quòd sunt de culpis suis correcti, & quòd cessabunt, tenentur illos recipere, salua tamen disciplina Ordinis. Sed hic surgit vna questio, quid si eiectus, de cuius correctione non speratur, offert se ad carcerem? Respondet magister Humbertus in expositione regulæ beati August. quòd si ille, qui sic petit recipi, est talis, quòd faciat scandala, & multiplicet mala, recipiendus est ad carcerem, dummodò habeatur talis locus, in quo secretè & securè possit custodiri: per hoc enim ei benè prouidebitur, quia à multis malis cessabit, & congregationi non nocebit. Si verò talis est, quòd scandala non facit in seculo, nec peccata noua cõmittit, & creditur quòd ex difficultate receptionis cautior fiat, in antea potest differri receptio, licet finaliter non sit neganda. Sequitur: *Quòd si demum exierit, vsq; tertio recipiatur. Iam verò postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.* Hic sanctus pater non imponit legem Abbati, quòd non possit iterum recipere exeuntem monachum, aut expulsũ, immò lege charitatis, misericordiae, & pietatis, potest illũ iterum recipere: sed exprimit, quòd vigore regulæ erga se agendum sciat frater expulsus, & intelligat iniuriam sibi non fieri, si quarta vice non recipiatur.

Frater iterum recipiendus, duo spondeat.

De iterum recipiendis fratribus decisio.

Questio.

Solutio. In Regula Aug. ca. 99.

IN CAPVT XXX.

TRACTATVS LXXXIX. Vbi multa de correctione & institutione puerorum.

SVperius sanctus pater egit de poenis delinquentiũ, sine discretionè personarum: nõ quis crederet, qd omnes delinquentes, pari poena plectendi veniret, hic subdit de modo, quo corrigendi veniunt pueri, siue in minori ætate cõstituti, aut minùs intelligentes, dicens: *Omnis ætas, vel intellectus, proprias debet habere mensuras: Stultum enim esset, æqualiter puniter sapientem & stultũ, & infantem & senẽ, aut etiam ipsos minùs intelligentes. Et ideò omnis ætas, vel intellectus, proprias debet habere mensuras: quia iuxta quod vnusquisq; intelligit, & eius ætas permiserit, debet habere mensuram disciplinae. Ratio sequitur: *ideoq; quoties pueri, vel adolecentes ætate, aut qui minùs intelligere possunt, quanta poena sit excommunicationis: hi tales dum delinquant, aut ieiunijs nimis affligantur, aut acerbis verberibus coercantur, vt sanentur. Cũ verò dicit, pueri, vel adolecentes, duas ætates, s. pueritiã & adolecentiã, comprehendit. Distinguitur autem sex ætates hominis, vt tangit Isidorus in Etymologiarum: videlicet, infantia, quæ vsq; ad septem annos protenditur. Secunda, pueritia, quæ quarto decimo anno finitur. Tertia, est adolecẽtia, quæ à quarto decimo anno vsq; ad vigesimũ octauũ extenditur. Quarta, iuuentus, quæ in quinquagesimo anno terminatur. Quinta, est grauitas, quæ est declinatio à iuuentute in senectutem, & septuagesimo anno cõcluditur. Sexta, est senectus, quæ nullo annorũ determinatur numero, sed post quinque alias ætates, quantumcunque vitæ est, senectuti deputatur. Senium autem dicitur vltima pars senectutis. Cũ autem sanctus pater subiungit, *aut qui minùs intelligere possunt, omnẽ comprehendit ætatem.* Istos verò, quos hic dicit minùs intelligentes, superius nominauit in vigesimotertio cap. improbos, quos vindictæ corporali subiicere decreuit. Et idem in isto loco dicit, cùm ait: *hi tales dum delinquant, aut ieiunijs &c.* quæ duæ poenæ, s. ieiunia & verbera, ad corporale referuntur vindictam. Verum quia sæpè, quibus non competunt flagella, ieiunia cõueniunt: & quibus ieiunia non possunt cõuenire, verbera essent minùs conuenientia: ideò inter ista duo posuit distinctiuam. Si verò expedire viderit Abbas, improbo, & minùs intelligenti quæ sit excommunicationis poena, vtranque poenam infligere, s. verbera & ieiunia, potest, vt magis lasciuientis carnis superbia dometur, & elationis motus plenius comprimantur. Est autem hic notandũ, quòd circa instructionem puerorum, duo sunt precipuè attendenda. Primò quidem, vt exercentur in bonis laboribus. Secundò, vt corrigantur & castigentur ab excessibus. Est autem specialiter timenda & cauenda ociositas in iuvene. Vnde**

Nota quã ordinatè & pulchrè cedat sanctus pater in regula.

Cap. 2. Sex ætates distinguuntur.

Senium.

Duo in instructione puerorũ attendenda.

de inter abusiones claustrum numeratur iuuenis ociosus. Vbi secundum Hugonem de sancto Victore, largè dicitur iuuenis, non solum, qui est in adolescentia, sed etiam, qui est in ætate matura. Sunt ergo exercitandi sanctis laboribus, quadruplici ratione. Primo, quia hæc ætas disciplinæ laboribus est congrua. Thren. 3. Bonum est viro, cum portauerit iugum, s. disciplinæ, ab adolescentia sua. De quo in psal. In quo corrigit adolescentior viam suam in custodiendo sermones tuos. Secundo, quia ætas illa doctrinæ & assuefactioni est idonea. Vnde in tali iuuentute domantur equi, & tunc ambulationi assuescunt: in senectute autem non sunt susceptibiles talium. Hieron. in epist. 87. Cum in tenera ætate facilius sanctæ conversationis vsus inolescat, optimi ad institutionem primi anni sunt: habent enim in se lectum quiddam & molle, quod facile formari queat, & ad arbitrium volentis trahi. Et ponit exemplum de arbutulis, quæ in quilibet parte possunt flecti: & tenera primæ ætatis animalia, sine labore solent domari. Et sequitur: Idem penitus solet inherere senibus, quod primitus fedit in mente: dum mobilis est ætas, & animus duci facilius, excercenda est boni consuetudo. Consimilia exempla ponit Anselmus in libro de similitudinibus, quod mollis cera recipit imaginem sigilli, & retinet eandem cum est indurata. Et ideo Prover. 22. dicitur: Adolescentens iuxta viam suam, cum senuerit, non recedet ab ea. Et communiter dicitur: Quod noua testa capit, inueterata sapit, ut ait Augustinus. Tertiò, ætas iuuenilis est exercitanda bonis studiis, quia est ætas prona ad leuitatē. Senfus & cogitatio hominis, prona est ad malum ab adolescentia sua. Vnde Ambrosius: Iuuentus est ad amorem liberior, ad lapsum incautior, ad infirmitatem fragilior: & ideo onere virtuosus laboris stabilienda est, & nutrienda iuuentus. Maturitatem enim, quam in senibus facit ætas, in iuuenibus debet facere huiusmodi bonorum morum & studiorum grauitas. Quarto, quia in iuuenibus corpus est in suo robore, & sanguis in feruore. Vnde nisi corpus opprimatur onere alicuius sancti laboris, dominari vult spiritui, & non seruire. Vnde iuuenibus necessaria est virga correctionis, & onus laboris. Ecclesiastici 33. Cibaria, & virga, & onus asino: panis, & disciplina, & opus seruo, corpori s. ad seruicium spiritui dato. Hugo de sancto Victore: Iuuenis in ocio, quasi iuuenis sine iugo. Secundo, pueri, siue iuuenes, debito modo sunt castigandi, & disciplina congrua corrigendi de excessibus. Pro. 23. Noli subtrahere à puero disciplinam. Si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percutes eum, & animam eius de inferno liberabis. Item Ecclesiastici 30. Curua ceruicem

cius in iuuentute, & tunde latera eius dum in fans est, ne forte inducet, & non credat tibi, & erit tibi dolor anime.

IN CAPVT XXXI. TRACTATVS XC.

De qualitate & bonis conditionibus Cellerarij.

Superius sanctus pater Benedictus egit, qualis debeatur esse Abbas, postea de officijs diuinis, deinde de Decanis, & de sententijs iudiciorum: Nunc verò subiungit de Cellerario monasterij, eod quod si bonus est, multa inde prouenit utilitas monasterio: sicut e contra, si malus sit, multa nocumenta & damna plurima inde sperantur. Dicit ergo: Cellerarius monasterij eligatur de congregatione, non ad libitum ponatur ab Abbate, sed cum consilio seniorum fratrum: mentium Deum & discretorum Abbas illi ordinet, secundum illud Act. 6. Considerate viros ex vobis boni testimonij, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituant super hoc opus, vbi vide laudabile modum constituendi officiales. Non enim subito constituendi sunt, sed cum deliberatione & consilio. Considerate, inquit Apostoli, quasi dicant, deliberate, habete consilium. Itē, non constituantur ad hoc sexum muliebre, sicut permittitur alicubi, quod vetula, vel cognate seruiunt aliquibus, quod abominabile debet esse apud religiosos: ideo dicit, viros. Itē, non extraneos, sicut fit in quibusdam monasterijs, in quibus seculares constituntur: & ideo dicit, ex vobis. Itē, non quoscunq; viros, sed famulos: boni, inquit, testimonij, s. sanctos in veritate: vnde addit, plenos spiritu sancto, s. sapientes, vnde sequitur, & sapientia. Officiales enim, quæ habent cum multis facere, propter alios debent esse famosi: quia habet occasiones multas peccandi, nisi sanctitas eos retrahat, debet esse sancti. Quia verò habet dispensare multa, quæ sine sapientia fieri bene non possunt, requiritur in eis sapientia. quæ omnia sanctus pater persequitur in presenti cap. Sequitur: sapiens, i. prudens & intelligens, maturus, i. senilis moribus, sobrius, i. temperatus, non multum edax, i. deuorator, non elatus, i. per superbia elatus, non turbulētus, veluti enim aer dicitur turbulētus, cum non est serenus, & aqua, cum non est limpida siue clara, ita & homo dicitur turbulētus, cuius vultus obscurosus est, i. non hilaris, non inuiosus, inuiosus dicitur, qui ad iniurias prorsus est irrogandas, & contumelias inferendas, non tardus, in largiendo, non prodigus, i. nimis largus rerum profusus, indiscretus dilapidator, sed timens Deum, quia Beatus vir qui timet Deum, in mandatis eius volens nimis. Qui enim in religione ministrat, solliciti debet esse, ut eo modo ministrant, ut ministrando Deo placeant, cuius pensant sunt & bona que dispensant, & familia cui ea dispensant. Non debent autem ea, nec auarè

Nota multum referre bonitatem Cellerarij.

Modo optum eligendi officiales.

quales oportet esse bonos officiales.

Turbulētus

Inuiosus.

Psal. 111. Quare debet esse sollicitus dispensator.

re retinere, nec prodigè expendere. Cauere debent a personarum acceptione, distribuentes vnicuique sicut cuique opis fuerit, sicut dicitur infra in capitulo 34. Sequitur: qui omni congregationi sit sicut pater. omnes diligendo, de omnibus paternalem curam habens. Vnde sequitur: Curam gerat de omnibus: Verum ne ex eo crederet Cellerarius sibi potestatem liberè & indistinctè traditam in omnibus, restrictionem subiungit traditæ potestatis, dependentiam illius ab Abbate, dicens: sine iussione Abbatis nihil faciat: limites enim & terminos exercendæ potestatis, accipere debet ab Abbate, siue in scriptura, quod securus esset, siue verbo. Et quæ iubentur, custodiat: id est, adimpleat diligenter, fratres non contristet. Si quis autem frater forte ab eo aliqua irrationabiliter postulat, non spernendo eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate male petenti denegat. Animam suam custodiat, memor semper illius Apostolici præcepti: quia qui bene ministraverit, gradum sibi bonum acquirat. ad Timoth. 3. Infirmorum, infantum, hospitem, pauperumque, cum omni sollicitudine curam gerat, sciens sine dubio, quia de his omnibus in die iudicij rationem redditurus est. Omnia vasa monasterij, cunctaque substantiam, ac si altaris vasa sacra conspiciat. Non dicit æqualiter, sicut nec accipiendum est, sed proportionaliter: quod sicut vasa altaris, secundum merita suæ dignitatis, aut sanctitatis, diligenter tractantur aut custodiuntur: sic alia vasa, secundum conditionem, & ordinem deputationis ipsorum officiorum suorum, diligenter tractentur, mundentur, conferuntur, & custodiantur. Sequitur: nihil ducat negligenti. Nec auaritia student, s. retinendo, quæ danda sunt & distribuenda. Aug. Maledictus dispensator auarus, cui largus est dominus, neque prodigus sit, & extirpator substantia monasterij, inutiliter, & absque necessitate, bona monasterij dispergendo, sed omnia mensurate faciat, & secundum iussione Abbatis sui. ut illi conueniat, quod dicitur Lucae duodecimo: Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illi in tempore tritici mensuram. Humilitatem ante omnia habeat: ut non indignetur, aut ex conditione iubentis Abbatis, vel ex conditione fratrum ministerium suscipientium. Pro quo attendere debet iussione Prælati, iussione esse Dei, secundum illud Lucae 10. Qui vos audit, me audit. Pro secundo debet attendere, quod ministerium, quod exhibetur fratri minimo, Christo exhibetur, secundum illud Matth. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis, & mihi fecistis. Christo autem ministrare, nulli est dedecus, sed honor magnus: cum ille, quo inter natos mulierum maior non surrexit, dicat se dignum non esse, ut soluat corrigiam calceamenti eius. Attendere etiam debet, quam

humile ministerium Christus exhiberit Iudæ proditori suo. Item, quod angeli non dedignantur hominibus, quantumcumq; vilibus, ministerium exhibere. Matth. 18. Videte ne contemnatis vnum de pusillis istis. Angeli enim eorum semper vident faciem patris qui in cælis est. cui non est ex substantia, quod tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, sicut scriptum est: Sermo bonus super donum optimum. Omnia qua iniunxerit ei Abbas, ipse habeat sub cura sua. A quibus eum prohibuerit, non presumat. Sequitur: Fratribus constitutam annonam, id est, victum ordinatum, qui, quia antiquitus ad nonam ministrari solebat, annona dicta est, à nona, sine aliquo typo, id est, sine tristitia, aut tumore verborum, aut murmure, cum indecenti figura verborum, Aug. in regula: Siue qui Cellario, siue qui vestibus, siue qui codicibus præponuntur, sine murmure inueniant fratribus suis, vel mora offerat, ut non scandalizentur: id est, sine tarditate notabili. August. in regula: Vestimenta & calcamenta, quidò indigentibus fuerint necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt quæ poscuntur. memor diuini eloquij, quid mereatur, qui scandalizauerit vnum de pusillis. Bene dicit, pusilli, id est, paruis animo: quia qui magnus est, non potest moueri de facili. Quid autem mereatur scandalizator pusillorum, habetur Matth. 18. vbi Dominus ait: Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit, id est, leuius est, ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Glo. Quia multò melius est, pro culpa breuè suscipere poenam, quam æternis seruari cruciatibus. Non enim iudicabit Deus bis in idipsum. Sequitur: Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur, id est, adiutoria per aliquos qui iuuent illum, & à quibus adiutus, id est, ut ipse aquo animo, tranquillo, pacato, & hilari, impleat officium sibi commissum. Vbi nota, quod non est secundum regulam, ut multi sint principales bona monasterij dispensantes. Vnus sit principalis, quem, si necesse est, aliqui adiuuent. Ille verò, non solum Conuentus, sed infirmorum, hospitem, pauperumque curam gerere debet, & omnia vasa monasterij custodire, sicut dictum est. Vnde à puritate regulæ videtur deuiatum esse in multis monasterijs, vbi occasione infirmorum, pauperum, hospiti, & eorum quæ ad elemosynam pertinent, multiplicati sunt dispensatores bonorum monasterij, quibus non solum bonorum temporalium dispensatio, sed etiam quodammodo dominatio data est vel permissa: ut bona illa dispensent, non secundum Abbatis iussione, sed secundum suam voluntatem: & ut non solum de illis officiis sibi iniunctum adimpleant, sed etiam sibi prouideant,

gremur cui liber ministrare.

Annona.

Cap. 16.

Magni non scandalizantur.

ord. in cap. 18. Matth.

Nahum 1.

Nota contra multitudinem dispensatorum, & corruptelam in monasterijs.

Notent Cellerarij.

Quanta diligentia tractanda sint res monasterij.

Humilitatem maxime debet habere Cellerarius propter duo.

Matth. 11. Mar. 1. Exempla, ne dedi.

Nota.

Horæ in-competentes.

Cap. 35. Domus Dei.

Pfal. 67. ordin. in psal. 67.

& abundanter vel prodigè alijs procurèt, vel auarè sibi custodiant. In congregatio- necui Saluator præfuit, vnus fuit dispen- sator, & ille latro fuit. Vndè dicitur de eo Ioan. 12. quòd fur erat, & loculos habès. In multis verò monasterijs, sicut multiplicati sunt bonorum temporalium dispensato- res, ita & multiplicati sunt latrones. Sic- ut enim Iudas ea, quæ danda crant paupe- ribus, dabat vxori & filijs: sic sæpè tales, quæ danda essent Christi pauperibus, dant attinentibus sibi: & sicut sunt si- milis Iudæ in culpa, sic frequenter simi- les fiunt ei in pœna. Sequitur: *horis compe- tentibus dentur, quæ danda sunt: & petantur, quæ pe- tenda sunt, vt nemo perurbetur, nec contristetur in domo Dei.* Sensus est: Horis conuenienti- bus, congruis, & ad hoc deputatis, dentur, quæ danda sunt ab officialibus, & petan- tur ab alijs, quæ petenda sunt. Non sunt autem horæ competentes ad petendum ne- cessaria, horæ nocturnæ, horæ silentij, ho- ræ, quibus fratres psalmodiæ vel lectiõni vacant. Vndè illis horis, nisi necessitas im- minens aliud exigat, super sedendum est ab huiusmodi: nè scilicet officiales contri- stent monachos, volendo dare, quæ dan- da sunt, horis incompetentibus: & offi- ciales contristentur à monachis, petendo horis non congruis. Vndè etiam Augusti- nus ait in regula: *Qui extra horam pete- rit, non accipiat. Domus autem Dei, appella- tur hinc monasteriũ: quia in eo, Deo viu- it vno animo, cõsensu, & vna voluntate, secundum illud psal. 54. In domo Dei am- bulauimus cum consensu, id est, concorditer & vnanimiter: sicut de primitiua Ecclesia dicitur Actuum 4. Erat eis cor vnum, & anima vna in Domino. Item Psal. 134. Deus qui inhabitare facit vna- nimes in domo. Glo. id est, vnum sentien- tes, colligit in vnum.*

IN CAPVT XXXII.
TRACTATVS XCI.
De custodia rerum monasterij, & diligentia circa eas.

Postquam de Cellario, qualis esse debeat, sanctus pater instituit: Nunc de alijs officialibus subiungit, quibus res speciales veniunt committendæ, vtpotà de custode ferra- mentorum, cuiusmodi sunt fossoria, se- cures, dolatoria, & aliarum rerum simili- um monasterij. Et diuiditur in duas par- tes præsens capitulum. In prima ponitur, quòd res monasterij consignentur fratri- bus, vita & moribus compositis, ad custo- diam. In secunda parte ponitur pœna eo- rum, qui negligenter res assignatas custo- dire fuerint reperti. Dicit ergò: *Substantia*

monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus, scilicet mobilibus, vtpotà vten- sibilibus, instrumentis ad vsum cuiuscun- que vtilitatis domus deputatis, prouideat Abbas fratres, de quorũ vita & moribus securus sit: & eis singula, vt vtile iudicauerit, cõsignet custodienda, atque recolligenda. Ex quibus Abbas breuè teneat, id est, notulam, id est, memoriale, scripturam teneat: vt dum sibi in ipsa assignata fratres vicif- sim id est, per vices, succedunt, id est, intrant.

Vicifsim obediendũ.

Fratres enim per vices debent agere obedi- entiam, vt omnia possint agere sine mur- mure, *sciat quid dat, & quid recipit.* Sequitur secunda pars capituli, vbi ponitur pœna negligentium custodum: *Si quis autem serui- de, aut negligenter res monasterij tractauerit, corripiatur: si non emendauerit, disciplina regulari subiacet.* Disciplina autem regularis vocari vi- detur in hoc loco, deductio per gradus, sicut dictum est in capitulo 28. regulæ. Est autem circa hanc partem notandum, quòd ex hac sancti patris institutione col- ligitur argumentum manifestum, quòd res communes monasterij, siue ad vesti- tum, siue ad victum, siue ad alia quæcun- que pertinentes, sunt cum magna diligen- tia conseruandæ, quantumcunque sint modicæ. Vndè in libro Collationum san- ctorum patrum legitur, quòd cum qui- dam frater in sua hebdomada lauaret le- gumina, & tria grana lenticulæ cecidif- sent in terra, per eius negligentiam colla- psa de manibus eius, quidam malus trans- iens, & videns hoc, denunciavit Abbati, à quo iudicatus quasi sacri peculij negle- ctor, suspensus est ab oratione, nec aliter remissus est ei negligentia reatus, nisi cum pœnis publica penitentia diluisset. Hinc est quòd Ioan. 6. dicit Dominus: *Colligi- te fragmenta, nè pereant. Porro multiplex est ratio, quare à religiosis sunt huiusmo- di, licet modica, diligenter seruanda. Pri- mò, quia sunt pauperes, & reparare non possunt perdita sine grauamine aliorum. Si enim diuites huiusmodi malè custodi- unt res suas, non oportet alios grauare, alia ab eis quærendo, cum adhuc abun- dent: pauperes verò religiosos, his perdit- is, oportet quærere ab alijs, & quanto plùs quærunt, tanto plùs eos grauant. Paulus, nè grauaret subditos, qui ei tenebantur ad stipendia, laborabat manibus suis, sicut di- citur 1. ad Theffalonicens. 2. quanto ma- gis talia elaborata ab alijs, debent dili- genter custodire, nè iterum grauent eos.*

Disciplina regularis. Res monasterij dili- genter conseruandæ.

Cassia. lib. 4. instituit. cap. 20. Exèplum.

Res monasterij non sunt negligende, quia vniuersis ministris ratione multiplici.

1.

2.

3.

4. De reuerè- tia rerum monaste- rij.

5.

Cassia. lib. 4. instituit. cap. 20.

6.

vetera semper reddant in præsentì, reponenda in vestiario propter pauperes. Si ergò secũdum illud verbum Apostoli, *Operandum est manibus proprijs, vt habeat vndè tribuat necessitatem* quis patienti- bus, ad Ephes. 4. quanto magis talia bona monasterij sunt seruanda diligenter, quæ sunt futura pauperum? Tertio, quia fre- quenter, quæ habent isti religiosi, sunt de necessitatibus pauperum, quæ sibi subtra- hendo, largiuntur eisdem. Cum qua ergò conscientia possunt hæc negligenter cus- todiri à seruis Dei, quæ propter eos pau- peres vitæ suæ subtraxerit? Quarto, quia quæ dantur religiosis pauperibus, dantur pro peccatis, & sunt precium animarum. Curandum ergò diligenter est, vt precio animarum, qualiter tractetur, vt custodia- tur diligenter, nè inutiliter pereat apud eos. Quinto, sicut personæ religiose sunt Domino consecrata, ita & bona, quæ eis dantur, Domino consecrantur: res autem sacræ solent diligentius custodiri. Et ideo dicitur in lib. collat. de sanctis patribus: *Omnia quæ sua sunt, creditur Domino con- secrata: propter quod si quid fuerit in mo- nasterio semel illatum, vt sacrosanctum, cum omni decernunt reuerentia debere tractari.* Vndè B. Benedictus dicit supra in cap. 31. quòd cellerarius omnia vasa mona- sterij cunctamq; substantiã, ac si altaris vasa sacra conspiciat. Sexto, quia Deus requi- rit rationem districtam à suis ministris, de rebus custodia & dispensationi eorũ cre- ditis, & adeo quòd ponit in carceres suos, donè reddant nouissimum minutum, sicut habetur Luca 12. Cũ ergò religiosi sint, non domini, sed ministri bonorum eius, cum quanta sollicitudine debent illa custo- dire, de quibus exigeret ratio tam districta? hac ratione vitur B. Benedictus in cap. 31. *Regulæ, cum ait: Sciat, scellerarius, quòd de his omnibus in die iudicij ratione red- diturus est. Merito ergò sanctus pater in- stituit, vt res monasterij diligenter custo- diantur, nè pereant, vel inutiliter cõsuman- tur, aut ex aliqua negligentia deteriorètur, vel in aliquo ledantur, aut deturpentur.*

IN CAPVT XXXIII.
TRACTATVS XCII.
De vitio proprietatis, quàm sit detestabile.

QVia in superiori capitulo san- ctus pater instituerat de rebus monasterij diligenter custodi- endis, & benè tractandis: nè ali- quis auerteret, aut dare, seu alienare quicquã tentaret, subiungit, qd nullus monachorũ audeat habere propriũ, sed omnia sint cõ- munia, dicens sic: *Præcipue hoc vitium radicatus*

amputandum est de monasterio, nè quis presumat ali- quid dare, aut accipere, sine iussione Abbatis. Nec ali- quid habere propriũ, nullã omnino rem, nec codicem, nec tabulas, nec graphium, sed nihil omnino. In quo capitulo duo ponit. Primò, de amputatio- ne vitij proprietatis. Secũdò, de pœna prop- rietarij. Circa primũ dicit, proprietatis vitium amputandũ esse totaliter, & hoc tri- pliciter: videlicet in corde, interiori nihil omnino cõcupiscendo. Secũdò, opere, exteriori nihil omnino tãquam proprium possidendo. Tertio, in ore, nihil proprium nominando, aut dicendo. Primum designa- uit, cũ dicit, *radicatus amputandum* esse de corde, ita vt monachus, nec intètione, nec vo- luntate, aut affectu, aliquid terrenũ pro- prium possideat. Nihil enim proderit, pec- unias nõ habere, si voluntas in nobis fuerit possidendi. Præterea, necesse est radicatus proprietatis vitium amputare de corde discipu- li: aliã nec paupertas spiritus, nec humilitas, quæ fundamentũ videtur cæterarũ vir- tutũ, in illius animo locũ habitura est. Vndè Cassianus lib. 4. institutionũ: *Nõ potest humilitatis, aut obedientiæ apprehendere virtutẽ, si in cõscientia eius pecuniæ quan- tulũcunq; latuerit.* De secundo dicit: *Nec aliquid habere proprium, nullam omnino rem, nec codicem, nec tabulas, nec graphium, sed nihil omnino.* Quia poterat esse dubiũ, an de minimis eti- am hoc accipiendũ esset, quòd nullus ha- bere deberet quicquam proprium, apertif- simè etiã minima exprimendo locutus est. Hæc fuit etiã puritas antiquorũ monacho- rum, de quibus Cassianus lib. 4. institutiõ- nũ, ita dicit: *Illã sanè virtutẽ inter cæteras institutiones eorũ cõmemorare vel superflũ puto, quòd scilicet nulli cistellã, nul- li peculiare sportellã liceat possidere, nec tale aliquid, quod velut propriũ retinens suo debeat communire sigillo.* Præterea, hoc est districtissimũ statutũ Papale, extra de statu monachorũ, in cap. Cũ ad mona- sterium, vbi ita dicit Innocentius: *Prohi- bemus quoq; districtè in virtute obedi- entia, sub obtestatione diuini iudicij, nè qs monachorũ propriũ aliquo modo possi- deat.* Sequitur: *Quippe quibus nec corpora sua, nec voluntates licet habere in propria potestate.* Hic as- signatur quodammodò ratio amputatio- nis proprietatis rerum extrinsecarum: quia si corpora & voluntates in propria non licet habere potestate, cũ monachus iam sit mundo mortuus, multo minùs de- bet habere quicquam propriũ rerum exte- riorum. Et hoc est, quod beatus Augu- stinus arguit in Sermone de communi vita clericorum, vt habetur in cap. Non dicatis. 12. quæstio. 1. ita dicens: *Cũ huius nostræ congregationis fratres, non solum facultatibus, sed etiam voluntati- bus proprijs in ipsa ordinis susceptione renun-*

Vitium pro- prietatis tripliciter amputan- dum.

Cap. 3.

Cap. 13.

Districta obseruatio circa prop- rietatem.

Ratio & arg. de non habendo proprium.

renunciaverint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperijs in Christo & pro Christo subdiderint, certū est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere, sine superioris licentia, debere. Verū quia posset queri, vnde ergo monachus sperare debet vitæ necessaria? subdit sanctus pater: *Omnia verò necessaria à patre monasterij sperare*, scilicet debet, nec quicquam liceat habere, quod Abbas non dederit, aut permisit. Dedit autem dicit, respectu eorum, que prelati per seipsum dederit: aut permisit, respectu eorum, que monacho ab aliquo alio conceduntur, siue donantur, siue à parentibus, amicis, siue benefactoribus, quæ Abbas, scienter tamen, & expressè permittit monachum retinere, non tamen tanquam proprium, sed pro aliquibus necessitatibus deputatum. Sequitur: *Omniaque omnibus sint communia*. Vnde nullus debet habere tanquam proprium equum, aut agrum, librū, vestem, domum, aut quicquam huiusmodi huius mundi: sed omnia omnibus debet esse communia: sicut scriptū est in Actibus Apostolorum, vnde sumpta est regula & cōuersatio cœnobarum, ibi enim capitulo quarto dicitur: Et erant illis omnia communia. Hæc est differentia inter fratres carnales & spirituales in religione: quia illi diuidunt, quod commune est, secundum quod dictum est Domino à quodam Luca 12. Dic fratri meo, vt diuidat tecum possessionem: Isti verò, quod diuisum est, in commune ponūt, iuxta morem primitiue Ecclesie. Act. 4. dicitur, quod precia eorum quæ vendebantur ponebant ante pedes Apostolorum. Vbi notandum, quod status viuendi in communitate, est laudatissimus & commendatissimus, quod patet: quia in statu naturæ ante peccatum erant omnia communia. Vnde Isidorus: Ius naturale est communis omnium possessio: vt habetur dist. prima, in Decreto: & glossatur, in statu ante peccatum: Item primordijs statūs gratiæ. Act. 4. Erant illis omnia communia, & videtur hoc durasse vsque ad tempora Constantini: vt habetur 12. q. 1. cap. Futurū. Item in statu gloriæ erunt omnia communia. Beda super prædicto verbo Act. 4. dicit: Qui ita viuunt, vt sint eis omnia communia in domo, cœnobarum vocantur, quæ vita tanto felicior est, quanto statum futurum imitatur, in quo erunt omnia communia. Cū ergo non sit recipere meliorem statum naturæ, quam statum ante peccatum, nec gratiæ meliorem, quam primitiuum, nec gloriæ, quam futurum: quā felix est ille status, qui tales status naturæ, gratiæ, & gloriæ imitatur: rationabiliter ergo sanctus pater hortatur, vt omnia sint inter monachos communia.

Sequitur: *Nec quisquam aliquid suum dicat vel presumat*, supple, credere, aut dicere meum. Hic sanctus pater ponit tertiam amputationem proprietatis, scilicet ab ore monachi, dicens, vt nullus monachus dicere presumat aliquid suum. Non enim est monachorum dicere, hoc est meū, vel meus, scilicet equus, aut liber, aut vestis, aut graphium, aut acus, aut quicquam aliud: sed nostrū, vt ostendat nihil se penitus super terram proprium possidere. Vnde Cassianus libro supra notato dicit de antiquis monachis: Hanc regulam videbamus strictissime hucusque obseruari, vt ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid suum. Magnumque sit crimen, ex ore monachi processisse, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meam, caligas meas, proque hoc digna pœnitentia satisfactorius, si aliquo casu per furreptionem, vel ignorantiam, huiusmodi verbum de ore eius effugerit. Et Augustinus in regula: Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia cōmunia. Sed circa hoc queri potest, vtrum mortaliter peccat monachus, quicumque dicit, meus liber, mea vestis, & similia? Dicendum est, quod si dicit ex lapsu linguæ, non peccat mortaliter: si autem ex proposito, & animo asseueratiuo, quod est propriè dicere, mortaliter peccat. Sequitur secunda pars principalis capituli, in qua agitur de pœna & correctione proprietarij: *Quod si quisquam huic nequissimo vitio depræhensus fuerit delectari, admoneatur semel & iterum: si non emendauerit correctioni subiaceat*, scilicet regulari disciplina, deducendo eum per gradus, vsque ad expulsiōnem de monasterio. Attendendum est hic, quod grande periculum sit monacho, aliquid habere proprium, quia beatus Benedictus hoc vitium, nō simpliciter vitium, sed nequissimū appellat, id est, pessimum: & in hoc cognoscitur, quod nequissimus est monachus, qui habet, vel habere proprium desiderat. Circa hoc proprietatis vitium, pro leuiori discipuli informatiōne plura veniunt notanda. Primò, de detestabilitate vitij proprietatis. Secundò, de malis, quæ exoriuntur ex illo. Tertio, de illis quæ occasionem præbent proprietatis in monasterio, & de remedijs. Quarto, de persecutione & impugnatione huiusmodi vitij. Quintò, de aliquibus dubitabilibus circa illud. Quod autem valde detestabile sit vitium proprietatis, patet: Tum primò, quia est detestabile furtum: proprietarius enim furtum committit in loco sacro, quod cauebat in seculo. Furtū committit ibi religiosus, vbi timet committere sceleratus. De quo furto habetur Gen. 31. quod Rachel furata est idola Laban, Rachel, quæ interpretatur ovis, religiosum signi-

Vnde sumpta sit regula cœnobarum. Differentia fratrum carnalium & spiritualium. Status in commune viuendi, est laudabilis. Lib. 5. Etymol. 6. 4. Dignissima conclusio de optimo statu religionis.

Retracta in Acta.

Dignissima conclusio de optimo statu religionis.

Lib. 4. In lib. cap. 13. Nihil debent monachi habere, neque suum nominare.

Cap. 1.

Si dicere aliquid suum, monacho sit mortale.

Plura tractanda circa vitium proprietatis.

1. 2. 3. 4. 5. Detestabile est vitium proprietatis.

1. Proprietarius furtum facit.

significat. Laban, qui interpretatur albedo, quæ disgregatiua est visus, mundum designat. Rachel idola Laban furatur, quando religiosus diuitias mundi amore complectitur. Idolum religiosi, est omnis res transitoria, quæ in amore eius Deo preponitur, vel æquatur. Vnde ad Ephe. 5. inquit Apostolus: Auaritia est idolorum seruitus. vbi dicit Glo. Auari deus, est nūmus. Et Matt. 6. Non potestis Deo seruire & māmonæ. Glo. Diuitijs seruire, Deum negare est. Et August. Qui veram fidē habet, non cupit in huius mundi miserijs diues fieri. Secundò, quia hoc peccatū religionis fundamentū destruit, scilicet paupertatem spiritus, quam Saluator, nouam legem tradendo, primò commendauit, Matt. 5. dices: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cælorum. vbi dicit quædā Glo. interli. Sicut initium sapientiæ, est timor Domini: ita paupertas est principium beatitudinis. Tertio, hoc vitium euertit & dissoluit omnem disciplinam vitæ monasticæ. Vt enim ait August. in sermone quodam ad Sauianum monachum: De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ, gignuntur vitia hæc, inobediētia, superbia, auaritia, & contumelia, vana gloria, extollentia, voracitas, mendacium, atque luxuria. Hæc August. Quarto, quia hoc vitium denudat monachū à veritate religionis. Proprietarius enim, nō est dicēdus religiosus: sicut nec homo mortuus, dicendus est simpliciter homo. In quo optimè figuratur per vxorem Loth, quæ respiciens retrò, versa est in statuam salis, Gen. 19. Religiosus post se respicit, quando diuitias mūdi, quas prius reliquerat, repetit aut concupiscit. Statua, quæ similitudinem habet hominis, & non est homo, efficitur: quia religiosus, proprietarius, non veritatem, sed similitudinē & figurā habet tantum religiosi. Quid enim est habitus monachi, inquit Gregorius in registro, nisi contemptus mundi? Quomodo autē mundum despiciunt, qui in monasterio positi, aurum querunt? Et in tertio Dialogorum, dicit de viro quodam venerabili, & multa sanctitatis, nomine Isaac, quod cum discipuli eius crebrò ei humiliter dicerent, vt pro vsu monasterij possessiones, quæ offerrebatur, acciperet: ille sollicitus suæ paupertatis custos, fortem sententiam tenebat, dicens: Monachus, qui in terra possessiones querit, monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis suæ securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire. Quintò, hoc vitium cōducit hominē ad damnationem æternam. Vnde B. Aug. in sermone supra allegato, contra tales sic loquitur: Væ vobis monachi, qui diuites esse curatis in pecunijs, &

ord. in cap. 5. Ephe.

2.

ord. in cap. 5. Matth.

3.

Mala, de proprietate nascētia.

4.

Figura & interpretatio.

Lib. 10. epi. 22.

Cap. 14. Exemplum

5.

locupletes in vestibus, & amittitis regna cælorum: qui spontè Domino promissis obseruare normam sanctorū patrū, quorū exēplis & actu radiaremini in cælis, & modo per cupiditatem pecuniæ intrabitis in ignem æternum.

TRACTATVS XCIII. De malis tribus, quæ potissime oriuntur ex vitijs proprietatis, & de occasionibus eiusdem vitij & remedijs.

NOtandum consequenter quod tria mala potissime oriuntur ex proprietate. Primum, est turbatio pacis, quæ habēda est cum proximo. Vnde Seneca: Conuenientissime viuere homines, si tollerentur hæc duo pronomina, Meum & Tui. Res enim cōmunes nunquam sunt materia litis: sed cum ex concupiscentia vult eas appropriare quis sibi, surgunt turbationes frequenter, cum haberi non possunt, vel cum habitæ auferuntur: & impletur illud Prou. 15. Conturbant domum suam, qui sectantur auaritiam. Secundum malum, est occasio victoriæ inimico. Per propriū enim potest eū hostis tenere, sicut quis ab aduersario tenetur per vestes. Gregor. Cū venisset cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet vnde teneatur. Vnde in Vitis patrum, cum frater quidam venisset ad cellam, volens relinquere seculum, sed retinere aliqua modica propter necessitatem, dixit ei senex: Si vis esse monachus, vade ad macellum, & eme carnes crudas, & pone supra dorsum tuū, & sic veni ad me. Quod cum fecisset, inuaferunt eum canes, & occasione carniū dilaniauerunt eum. Et cum venisset ad fenem sic tractatus, dixit ei senex: Sic dilaniantur à dæmonibus, qui abrenunciant seculo, & aliquid retinent sibi. Tertium malum, est impedimentum animi ab his quæ Dei sunt. Vbi est enim thesaurus tuus, ibi est cor tuum, Matth. 6. Econtrariò ex cōmunitate sequitur fructus triplex, scilicet pax cum proximo, securitas ab hoste, libertas in Deum. Amplius nota tria dant occasionem proprietatis habendæ. Primum, est indigentia. Magis enim diligit aliquid habere cum peccato, quā indigere: quo cōtrā dicitur in psal. de viro iusto: ego verò egenus & pauper sum, quia ipsa indigentia nō inducit me ad aliquid habendum, immò pauper remanéo. Contra istā occasionem duplex est remedium. Vnum, est liberalitas prelatorum, vt liberaliter administrēt de cōmuni, vt tollatur huiusmodi occasio. Act. 4. Diuidebatur singulis, sicut cuique opus erat. Et in eodem: Nec quisquam egenus erat.

Tria mala ex proprietate viciō oriuntur.

2.

Homil. 33. in Euang.

parte 2. 5. 64.

3.

Tria dant occasionem proprietatis habendæ.

Duplex remedium indigentia.

D d erat

D. CARDINALIS IN REG. S. BENEDICTI

erat inter illos. Aliud remedium, est patientia subditorum. Sunt enim quidam, secundum Grego. qui pauperes esse volunt, sed sine defectu: non sicut Apostolus, qui dicit Philip. 4. Scio abundare & penuriam pati. Secundum, quod solet dare occasi-

2. Diffidentia de Dei provisione.

Remedium contra diffidentiam.

3. Carnalitas.

Remedii.

TRACTATVS XCIII. Quam maximo zelo à Prælati religioforum vitium proprietatis sit perfequendum: & de quibusdam dubijs circa illud.

Ceterum notandum, quod multiplici sanctorum patrum exemplo, docentur Prælati congregationum religiosarum, grandissimo zelo perfequi & punire vitium proprietatis. Habetur primò exemplum in veteri lege, Iosue 7. vbi legitur, quod populus vnuerfus Achan, qui furatus fuerat de anathemate Iericho, in figura proprietarij lapidauit, & omnia quæ eius erant, consumpsit igne. Secundò, ad idem habetur exemplum tempore gratiæ, in Anania & Saphira, qui eò, quod de eo, quod commune esse debebat, furtim sibi partem appropriarent, ad verbum Petri, morte subita sunt perempti. Tertio, exemplum huius habetur mirabile in Vitis patrum, vbi legitur, quod quidam frater ex Nitria centum solidos, quos lino texendo collegerat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium, (Nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis

Diuersa exempla, quæ debeat Prælati dure perfequi proprietarios.

1.

2.

Acos.

3. Hieronymus epistol. 22. ad Eustochium.

habitabāt) quid factio opus esset. Alij pauperibus distribuēdos esse dicebāt, alij dandos Ecclesiæ, nonnulli parētibus remittendos: Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & ceteri quos patres vocāt, sancto in eis loquēte spiritu, infodiendos esse decreuerūt cum eodem, dicendo: Pecunia tua tecū sit in perditionem. Quarto, de hoc exemplū habetur manifestū tempore B. Gregorij, in cuius Dialogo legitur, quod frater quidam in eius monasterio, qui medicus erat, in infirmitate cōstitutus, seruētī sibi fratri reuelauit, quod tres aureos haberet occultatos, quod cū nunciatū esset Gregorio, noluit parcere, quin infirmū, & mortuū puniret. In infirmitate enim, subtraxit ei visitationem fratrū, & in morte noluit corpus suū ponere cum corporibus fratrū, & tres aureos mandauit cum eo sepeliri, clamātibus omnibus fratribus suis: Pecunia tua tecū sit in perditionem. Exēplo suo voluit Gregorius his, qui præsumunt in religione, ostēdere, quantū zelum cōtra hoc peccatum debent habere. Quintò, ad hoc habetur statutū Papale extra de statu monachorū, in cap. Cū ad monasterium, vbi sic dicitur: Si proprietates apud quemquam inuenta fuerint in morte, ipsa cum eo, in signū perditionis, extra monasteriū in sterquilinio subterretur: secundū quod B. Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Hęc ibi, Post hūc sufficēter annotauimus ea, quæ ad detestationē vitij proprietatis faciūt, iā restat vt aliqua dubia declaremus. Primū est, vtrū Abbas possit dispensare cū subdito suo monacho, quod habeat propriū? Respondetur, quod non, nec aliquis quicumque, Prælati, quantūcumque auctoritatis sit, nec etiā Papa, sicut manifestē colligitur, extra de statu mona. cap. Cū ad monasteriū, vbi dicitur: Nec existimet Abbas, quod super habenda, proprietate possit cū aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, vt cōtra eam nec Summus Pōtēfex possit licentiā indulgere. Secundū dubiū est, an Abbas, aut Prælati, possit dispensare cum subdito suo, quod habeat vsum alicuius rei, vtputā pecuniæ, librorū, & similiū, licet, vt dictum est, non possit dispensare circa proprietatē habendam? Pro solutione huius dubij, est notandum, quod duplex distinguitur vsum, videlicet certus, & incertus. Certus vsum est, qui non potest auferri. Incertus, qui est in voluntate alterius, vt auferatur cū ei placuerit. Loquēdo de vsum certo, secundū hunc modū respōdetur, quod nō potest dispensare. Ratio: semper enim debet esse voluntas religiosi subiecti Prælati, vt resignet quod voluerit: hinc dicitur extra de statu monacho. cap. Cū ad monasteriū. Nec alicui committatur aliqua obediētia perpetuō possidenda,

Astor. 8.

4. lib. 4. ca. 55.

Vide hoc exemplum diligentius in originali li. Dial. lib. 4.

5.

Dubium 1.

Vtrū Abbas possit dispensare circa proprietatem.

Dubium 2. notabile.

Duplex vsum.

Solutio.

Causa rationabilis dispensandi.

Necessitas priuata.

Cōmunis.

Duplex utilitas. Priuata.

Cōmunis.

In Regul. S. Aug. ca. 18.

Caendum est à facili dispensatione circa quosdam necessitates & vsum propter multa. P. sal. 26.

denda, tanq̄ in sua sibi vita locetur: sed cū oportuerit reuocari, sine contradictione qualibet reuocetur. Circa aut vsum incertum potest dispensare ex rationabili causa, quod patet ex præfenti capitulo: dicit enim B. Benedictus: Nec quicquā liceat habere, quod Abbas non dederit, aut permisit. ergo videtur quod de licētia Abbatis potest monachus vsum rerum aliquarum habere, ex causa tamē rationabili. Sed quid dicatur causa rationalis, in hoc casu: respōdetur, quod duplex potest esse causa dispensandi in his, videlicet necessitas, & utilitas. Itē, necessitas potest esse duplex, scilicet priuata, & cōmunis siue publica. Priuata, vt cū conceditur in monasterio paupere, in quo de cōmuni nō possunt haberi necessaria, monacho vel moniali, vt aliquid habeat ad vsum necessitatis suæ, cū proposito tamē resignandi, cū fuerit requisitus. Cōmunis, vt cū conceditur alicui officiali cōmuni, ad expendendum in vsum & necessitates aliorū, vel cū aliquis dirigitur ad curiā, vel ad alia loca, pro negocijs monasterij peragendis, & ei conceditur pecunia pro expendendo, & alijs necessarijs: tunc enim pecunia nō est propria, sed administrationi annexa, & nomine monasterij retinet & dispensat: de quo dicitur, extra de statu monachorum, cap. 2. Qui peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permisso, à cōmune remoueat utaritaris. &c. Utilitas etiam potest esse duplex, scilicet priuata, & communis. Priuata, vt cū conceditur alicui religioso liber aliquis, aut orationum, aut alicuius facultatis, aut studium proprium, gratia scilicet informandi animum in his quæ pertinent ad salutem. Communis, vt cū conceditur alicui liber, aut cū quis mittitur ad scholas, qui ex studio suo creditur alijs posse prodesse, & illi, commissā sibi administratione suæ personæ, Abbas dat pecunias pro sustentatione sui in scholis, aut provisione aliarum necessitatū. Sed est bene hic attendendū, vt dicit magister Humbertus, quod licet huiusmodi necessitates sint interdū causa sufficiens ad hoc, quod Prælati concedat vsum aliquarum rerū, sicut dictum est: tamen non omnis necessitas aut utilitas sufficit ad dispensandum, nisi sit valde rationalis & manifesta: vt sunt, in necessitatibus quotidianis, quæ pertinent ad victum & vestitum, & in utilitatibus, quæ pertinent ad animæ salutem. Et est caendum, nē in huiusmodi facile dispensetur, propter multa: Tum propter speciem mali, quandoq̄ enim et si substat aliqua causa in huiusmodi dispensationibus, tamē species mali remanet ibi. Tū propter conscientie periculum. Facile enim in his fingitur causa, vbi non est, & mētitur ini-

quitas sibi, petens huiusmodi dispensatione. Tum propter sequela: trahitur enim dispensatio, quæ fit cum vno ex causa bonā, de facili ad consequentiā in altero, in quo non subest eadem causa. Tertium dubiū est, dato quod dispensetur cum aliquo circa vsum incertum alicuius rei, sed tamē sine causa rationabili, vtrū talis excusetur à vitio proprietatis, si habet animum resignandi, cū fuerit requisitus? Respondetur, vt respondet magister Humbertus super regulam Augustini, quod excusatur à vitio proprietatis, sed nō tamen à peccato, tam dispensans, quam recipiens dispensationem in hoc. Si queratur, cuiusmodi peccatorum sit hoc, ex quo non est proprietatis? respōdetur, quod in dispensante est abusus potestatis, quæ data est ei, nō in destructionem, sed in ædificationē, 2. ad Cor. 10. Ipse autē abutitur ea in destructionē. In recipiente verò, est auaritia, cū tenet aliquid sine rationabili causa, vtputā librū, vestē, vel aliquid huiusmodi, de quo posset alius pronocere, tanquam pecuniā in sudario, quæ dari debuit ad lucrū, Matt. 25. Et ideo districtā de hoc oportebit eū reddere rationē. Ex quibus manifestē colligitur aliqua per modū conclusionū. Primū, quod excusatio, vel defensio, quibus monachi siue religiosi aliqui se defendere nituntur, super vsum rerū multarū, quas possidēt sine rationabili causa, vtputē vestes superfluas, libros illis inutiles, pecunias ad sumptus, iocalia, & alia bona huiusmodi mobilia, dicentes se habere Prælatorū dispensationē, nulla est: patet ex dictis superius. Cū enim dispensatio, dicatur prouida iuris cōmunis relaxatio, vtilitate seu necessitate preta: & talis cū nō sit prouida, nec utilitate seu necessitate promota, nō est dispensatio dicenda, sed potius iuris & religionis dissipatio. Secundū, tolerantia aut dissimulatio Prælatorū in præmissis abusibus, nō videtur excusare monachū. Tertium, quod Prælati, qui talibus dispensationibus minus prouidisi abutuntur, sunt in periculo animarum nō reuocando illas. Quartū, periculosus est in religionibus, huiusmodi modus viuendi sub talibus dispensationibus irrationalibus, quæ sunt sine causa, sine necessitate: patet ex superioribus, vbi dictum est, quod tam Prælati dispensans, quam subditi huiusmodi dispensationē suscipiens, grauiter peccat. Quintū, quod grauissimē peccāt, qui reformationi huiusmodi abusuum temerē resistunt in monasterijs, & se & alios defendūt, nē ab huiusmodi labe purgentur. Quartum dubium, quid si Abbas, aut conuentus non vult viuere in communi, immo resistunt, & monachus siue religiosus aliqui vellet in cōmuni viuere? Respondetur, quod talis re-

Dubium 3.

Nota.

Solutio.

Ibidem.

Questio.

Responsio.

Quædam notanda conclusiones circa proprietatem.

1.

Nota.

Dispensatio prope quid.

2.

3.

4.

Nota.

5.

Dubium 4.

Solutio.

ligiosus debet laborare pro alio conuentu, in quo regulariter viuatur, & si habere possit talem conuentum, ibi permaneat: Si vero non possit huiusmodi conuentu habere, in tali casu excusatur, vt non habendus sit proprietarius, nec suae professionis transgressor, habendo de licentia sui Praelati vsum rerum necessarium, cum proposito resignandi ad beneplacitum sui superioris. Haec de hac materia, breuitatis gratia, dixisse sufficiat.

IN CAPVT XXXIII. TRACTATVS XCV. De rerum dispensatione aequaliter faciendae a Praelato, non secundum acceptionem personarum, sed secundum indigentiam singulorum.

Sicut scriptum est, &c. Postquam B. pater Benedictus dixit, omnia a patre monasterij esse expectanda: nunc subdit doctrinam circa dispensationem rerum, a patre monasterij obseruandam, dicens: Sicut scriptum est: Sensus est, Ita a patre monasterij fiat dispensatio & distributio rerum, sicut facta legitur a patribus primitiuae Ecclesiae, Actuum 4. vbi scriptum est: Diuidebatur singulis, prout unicuique opus erat. In quibus verbis tria determinat, videlicet, a quo distribuendum sit, quibus, & qualiter.

A quo fiat distributio.

Non licet monacho aliquid accipere de bonis communis.

A quo, quia a patre monasterij, per se, vel per alium, puta Cellerarium, aut officialem aliquem, cum dicit, diuidebatur. Diuidebatur dicit, s. a Praelato, non rapiebatur a singulis. Non licet autem religioso accipere aliquid de bonis communis propria auctoritate. Cum enim religiosus non sit suus iuris, multo minus debet sibi facere ius in rebus communis, sine auctoritate superioris. Vnde, qui ita sine consensu superioris aliquid accipit, non dubium peccat. Potest tamen circa hoc peccare plus & minus. Sicut enim in bonis communibus sunt quaedam, quae non solent distribui, vt thesaurus Ecclesiae: quaedam, quae solent distribui, vt victus, & huiusmodi. Item inter ea quae distribuuntur, quaedam sunt maioris necessitatis, vt victus & vestitus, quaedam minoris, vt liber, pergamentum, & huiusmodi. Item, inter ea quae sunt alicuius necessitatis, quaedam sunt quae non sunt adhuc distributa, sed sunt adhuc in communi, quaedam vero sunt iam alicui assignata. Item, inter distributa, quaedam sunt, quae non possunt accipi sine alterius turbatione. Secundum igitur differentias istas, plus peccat, qui accipit quod non solet distribui, quam qui accipit quod solet distribui: & plus, qui accipit quod est minoris necessitatis, quam qui accipit quod est maioris: & plus, qui

quod assignatum est alij, quam qui accipit quod non est assignatum: & plus, qui cum turbatione accipit, quam qui sine turbatione alterius. Circa secundum, s. quibus distributio & dispensatio fieri debet, dicit, singulis. Omnibus enim, quantuncumque; (vt dicit Aug. in regula, de humilima seculi paupertate venerint, prouidendum est de communitate, ne aliquis occasione habeat habendae proprietatis. Vnde grauius peccat Abbas, vel Praelatus, non distribuens monachis vel fratribus necessarium victum, vel vestitum, sed permittit quilibet providere sibi ipsi: cum in hoc praesertim causam & occasionem subditis habendi proprium, & multorum aliorum malorum, quibus inuoluuntur subditi: quibus secundum praecipuum regulae de communi non prouidetur in vitae necessarijs. Sed quia dicitur singulis esse distribuendum, quaeritur: Vtrum si forsitan aliquis est excommunicatus, nunquid isti aliquid est distribuendum? Respondeo: si talis potest habere absolutionem, & non curat, non est aliquid distribuendum illi, praecipue si sit ei fomentum malitiae: si autem non potest habere absolutionem, quia est forte casus pertinet ad Papam, & huiusmodi cum religiosus sit pauper, potest ei dari sequestratum aliquid: dum tamen dās, faciat causa humanitatis, non ex contemptu excommunicationis: & recipiens, ex hoc, non negligat laborare pro absolutione, sed consilio Praelati paratus sit in hoc stare. Vnde Gregor. 11. q. 3. cap. Quid multos, dicit sic: Si quis excommunicatus in sustentatione non superbiat, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, non prohibemus. Ex quo etiam loco plane arguitur id, quod dictum est, videlicet, quod si huiusmodi sustentatio esset excommunicato occasio negligendi absolutionem, non debet dari ei: quia quod causa humanitatis conceditur, non debet esse fomentum malitiae. Circa tertium, s. modum dispensationis & distributionis, dicit: prout unicuique opus erit, vbi non dicimus, vt personarum (quod absit) accipio sit, sed infirmitatum consideratio. Sensus est: Non debet alia causam fauoris personalis Abbas considerare, sed tantum infirmitatem & indigentiam pensare. Vnde Glo. super illud Actuum 4. Diuidebant illa omnibus prout unicuique opus erat, dicit, non secundum honorem, personas, & munera, sed secundum indigentiam. Et quia non est vna valitudo omnium, patet quod in conuento aliquid interdum distribuendum est vni, quod non alijs, cum hoc requirit necessitas, vel infirmitas, vel natura, vtpote cum aliquis nunquam potest vti cibis communibus, vel propter naturam infirmitatem, vel naturae abominationem: aliter vero non est extendenda huiusmodi dispensatio, ne sub pallio necessitatis, peragatur negotium voluptatis. De hac autem Apostolica dispensationis norma, beatus August.

Cap. 14.

Differt spiritualis fraternitas a carnali.

Quaestio.

Responsio.

Duplex superfluum: & duplex indigentia.

In Declaratione.

August. sic etiam dicit in regula sua: Et distribuatur unicuique vestrum a Praelato suo victus & tegumentum, non aequaliter omnibus, quia non aequaliter praevaletis omnes. In istis enim duobus, videlicet, quod omnia sint communia, & quod distribuatur unicuique, non aequaliter, sed prout cuique opus fuerit, differt fraternitas spiritualis a carnali: fratres enim carnales, cum diuidunt, secundum aequalitatem, non secundum necessitatem, diuidunt: spirituales autem econuerso. Sed surgit hic quaestio ex dictis: Vtrum Abbas possit dare alicui plus causa honorandi eum, aut ideo quia diues fuit, aut nobilis in seculo, aut illi, qui cum ingressus fuit monasterium, multa illi donauit? Respondetur, quod sic. Pro quo notandum, quod sicut duplex est superfluum, s. respectu naturae, & respectu personae: ita duplex est indigentia, s. illa naturae, & illa personae. Et est aliquid quo persona indiget, non natura. Potest igitur inter viuentes in communi esse aliqua persona, cui propter aliquam personae circumstantiam, plus est interdum in causa deferendum, cum moderamine tamen, quantumvis natura non indigeat. Vnde Praelato, vel illi qui fuit diues, vel nobilis in seculo, vel qui plura dedit monasterio, potest plus interdum dari: & quando fit cum moderamine, fit secundum indigentiam, non naturam, sed personam. Si autem cum moderamine debito non fieret, iam non fieret secundum exigentiam personae, nec naturam: sed tunc feret ratio honoris, aut muneris, vel personae acceptione, & hoc non licet.

TRACTATVS XCVI. Quod in dispensatione rerum, fiendarum a Praelato fratribus in monasterio, cauenda sunt haec duo, scilicet superfluitas, & nimia tenacitas.

Præterea considerandum, quod per hoc quod dicit, sicut cuique opus fuerit, non sicut quisque voluerit: innuit quod cauenda est superfluitas, & nimia tenacitas relinquens indigentiam. Necessitas enim ministrata, nec superfluitatem habet, nec indigentiam. Circa quae duo vitanda in necessariorum dispensatione fienda fratribus, veniunt aliqua notanda. Et primo, circa superfluitatem, notandum, quod licet omni Christiano cauenda sit superfluitas, iuxta illud 1. Timothei 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus: tamen magis cauenda est clericis, iuxta illud 1. Cor. 9. Qui altario seruit, de altario viuat. Bernardus: Viuat, inquam, non superbiat, non luxurietur, non ditetur, non in clericatu ex pau-

pere diues fiat, ex ignobili gloriosus. Maxime vero cauenda est religiosus. Vnde Num. 6. dicitur: Vir siue mulier, cum se voluerint Domino consecrare, a vino & ab omni quod inebriare potest, se abstinebunt. Possunt autem assignari sex rationes, propter quas cauenda maxime sit religiosus superfluitas. Prima, quia eleemosynae ipsae, de quibus viuunt, dantur bonis viris intuitu necessitatis. Vnde ad Rom. 12. dixit Apostolus. Necessitatibus sanctorum communicantes. Secunda, quia vt frequenter fiunt de dantium necessitatibus. Luc. 21. Vidua ex eo quod deest illi, omnem victum suum misit in munera Dei. Vnde ad superflue expendentes eleemosynas vox est pauperum, secundum Bernardum: Vita nostra credit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahatur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Isaia 26. In terra sanctorum iniqua gessit. Bernardus: Tam iniqua egerunt in terra, vt stipendijs, quae sufficere debeant, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impii consumere non vereantur. Pensandum est diligenter, quale sit illud, quod necessitatibus dantium subtrahitur, quod pro necessitate releuanda porrigitur, superflue expendatur. Tertia, quia eleemosynae dantur pro peccatis, & hoc illorum, quorum aliqui ardent in inferno, aliqui in Purgatorio, aliqui adhuc in concupiscentijs, in mundo. Sunt ergo huiusmodi eleemosynae panis doloris & luctus. Quis ergo mente sanus audeat de his festum aut superfluitates facere, & non potius cum timore comedere? Quarta, quia eleemosynae praedictae sunt de alieno. Non reputatur autem decens, quod de alieno corio faciat quis sibi longas corrigias. Quinta, quia acquisitae sunt per laborem fratrum non modicum. Dauid enim noluit bibere aquam acquisitam a tribus fortibus, cum periculo & labore magno, sicut dicitur 2. Regum 23. Sexta est, quia oportet de earum dispensatione reddere rationem districtam. Bernardus: Quid deliciae illae tibi sapiunt, quibus durae temetipsum obligas rationi? & loquitur viuenti de istis eleemosynis. Quae conscientia ergo audet quis facere superfluas expensas, de eleemosynis, de quibus tam stricta ratio reddenda relinquatur? Igitur nec ratione recreationis, nec ratione hospitalitatis, nec ratione capituli, nec aliqua alia quacunque causa, laxandae sunt habent superfluitatibus. Circa vero tenacitatem vitandam secundum notandum est, quod in distribuendis necessarijs largi, prout facultas permittit, sunt bona ministranda seruis Dei. Et ad hoc possunt induci octo causae. Prima sumitur ex forma & exemplo congregationis sanctorum patrum

Rerum superfluitas clericis maxime cauenda & religiosus, sex rationibus.

1.

2.

Contra superflue expendentes. Epist. 42.

Serm. 24. in Cantica.

3.

4.

5.

6.

In Declaratione.

Vitanda est tenacitas in distribuendo, octo causis.

1.

Quod feruis Dei largè prouidèdū est circa necessaria.

Interlin.

Exemplum.

Conuentus est quasi quoddam iumentum.

Vide ad li. 1. tera, quod nullus vnq̄ sanctorum fame perijt.

Hier. in vita Pauli. Interlin. ord. in cap. 13. Heb.

Ecclesiæ primitiæ, de qua dicitur Actū 4. quod nullus egēs erat inter illos, diuidebaturq; singulis prout cuiq; opus erat. Secunda sumitur ex ipso ordine rerum ad hominem. Certum est enim, quod sicut Deus fecit hominem ad seruiendum sibi, ita fecit omnia ad seruiendum homini: & ideo qui non seruit ei, secundum Augustinum, nō est dignus pane quo vescitur. Cū enim homo peccator nō reddat seruitiū creatori debitum, non est dignus illis que sibi debebantur propter huiusmodi seruitiū. Econtrā verō, omnia sunt iustorum, secundum August. & ideo dicit Apost. 1. Cor. 3. Omnia vestra sunt. Glo. ad seruiendū vobis data. Dignū est igitur, vt religiosis de his omnibus, quæ sua sunt, saltem eis necessaria ministrantur: immo quāto laudabilius ei seruiunt, tāto digniores sunt meliori prouisione. Et hoc cōfirmat, quod legitur in Vitis patrū, de quodā eremita, cui Dominus per angelū misit panē delicatū ad sustentationē suā: & cū cōepisset superbire, missus est ei panis aliquantulum grossior: & cū plus & plus crescebat eius peccatum, semper grossior mittebatur, & tandem cōsummato peccato, nihil est missū. Ex quo patet, quod quanto quis melior est, tāto dignior est meliore prouisione: & cū quis malus est, indignus est omni prouisione.

3. Tertia est, ex debito iustitiæ. Valdè enim reprehensibile est, si conuētū iuxta facultatem monasterij necessaria nō ministrantur, cū cōuentus pondus diei & æstus sustineat: vnde contra iustitiā delinquitur. Ecclesiastici 34. Qui auferit in sudore panē, quasi qui occidit proximū suum. Præterea conuentus est sicut iumentū, cui Dominus insidet: Saluator enim manet in cōmunitate. Bernar. A amator cōmunitatis & cōmendator, quomodo cōmunitatem deseret? Inhumanū est autē, vt iumentū pabulū necessariū subtrahatur, cui onus imponitur, & flagellū virgæ adhibetur. Quarta est, beneplacitū diuinæ voluntatis. Licet enim Dominus sanctos suos varijs permiserit perire martyrijs: sicut habetur ad Heb. 11. Lapidati sunt, scēti sunt, in occisione gladij mortui sunt, &c. nunquā tamē legitur quod permiserit aliquē sanctū fame, vel inedia interire. Vnde cū Helias fugiēs, absconditus esset in torrēte Carith, misit ei Dominus per coruū necessaria, 3. Reg. 17. Et cū Daniel esset in lacu leonū in Babylone, misit ei Dominus per angelū deferentē Abacuc præditum, Dan. 14. Et Paulo primo eremite misit panē cōtinuē. Ideo dicitur ad Heb. 13. Nō te deserā. Glo. quin dem necessaria: nec derelinquā. Gl. derelinqueretur, qui fame periret. Constat ergo, quod voluntas Dei est, quod seruis suis necessaria ministrantur, cū ipse, vbi alia deest prouisio, etiā mira-

culosè prouideat. Quinta est, quia ex hoc quod prouidetur de necessarijs abundè, boni insurgūt ad laudē creatoris. Psal. 21. Edent pauperes, & saturabūtur: & laudabūt Dominū qui requirit eū. quia qui non requirit, nec curā habēt de Deo, nō laudāt in dē Deū, sed potius abutūtur reb⁹ administratis ad voluptatē & peccata. Sexta, quia cū necessaria cōuentui nō ministrātur, multa mala quandoquē inde proueniunt. Inopia enim ipsa, multis religiosis est occasio multorum malorum. Ex hoc enim aliqui sunt in murmure: nec mirū, cū asina Balaam propheta eā iniuste cadētis conquesta sit, Num. 22. Itē, ex hoc sequitur euacuatio cōuētūs. Aliquādō enim pro defectu, qui pro modico posset suppleri, refectōrium euacuatur, & cū magnis expensis, & magno detrimento religiōis, fratres per cameras dispergūt ad comedēdū. Itē, datur occasio inde multis habēdi proprium, vt per proprietatē releuent inopiā suā: alij quandoquē propter hoc mutant statum suum meliōre in peiorē. Ecclesiastici 26. Propter inopiā multi deliquerūt. Per prouisionē autem sufficientē, cauētur ista peccata. Septima est, desolatio monasteriorū. Cū enim desunt necessaria, multi, sufferre nō valentes, recedunt, & derelinquunt monasteria, & ita desolātur multa loca religioforum: sicut manifestè temporibus istis videmus. Octaua est, defectus vtilium & potentium personarū. Deficientibus enim in conuentibus necessarijs, sunt fratres multoties minus vtilēs & potentes ad opera, tam actiue vitæ, quā cōtemplatiue, in quibus subueniunt proximo, celebrando, prædicando, consulendo: sicut apertissimè in tuemur, ita quosdā in aliquibus monasterijs ex defectu necessariorum debiles & impotentes effectos, vt omninō redditi sint inutiles monasterijs. Econtrā cū necessaria plenè administrantur, religiosi potētiores redduntur ad proficiendū, & deseruiendū vtilitatibus proximorum: quare prouidēdum est eis in temporalibus ita competenter, vt possint vtilēs esse monasterijs. Vnde super illud Psal. 146. Et herbam seruituti hominum. dicit Glo. id est, temporalia humani fratrum vtilitati intendentes.

TRACTATVS XCVII.

Quod robustiores corpore, nō debeant contristari, quod infirmis latius prouideatur: nec infirmi extollantur, quod eis plus quā cæteris distribuatur: vbi, quod felicior sit status sanorum, quā infirmorum.

QVI

Qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contristetur. Qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia: & ita omnia membra erūt in pace. Quia enim ex inæqualitate distributionis aliqui, maximè infirmi & imperfecti animo, sed corpore robustiores, poterāt contristari, aut murmurare, quia ipsis non equaliter dispēsetur sanctus pater subiungit doctrinā salutarem, dicens, quod qui minus indiget necessarijs, cū plus virtutis & valetudinis habeat, debet Deo omnium bonorum auctori gratias inde agere: qui nō contristari debet, quod minus egeat, sed potius gaudere, vtputā ampliori virtute & fortitudine à Deo dotatus. Vnde Augustin. in regula: Nec illos putent feliciores, quia sumunt, quod non sumunt ipsi: sed sibi potius gratulentur, quia valent, quod non valent ipsi. Qui verò plus indiget necessarijs, cū hoc tantum sit ratione infirmitatis, optimè sanctus pater dicit, quod humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia: que sibi ratione infirmitatis exhibetur: & ita faciendo, omnia membra cōgregationis erunt in pace. Vbi notandum, quod multiplici ratione ostendi potest, quod felicior sit status sanorum, quā infirmantium: & per consequens, quod infirmi, licet plus sumāt de necessarijs, aut delicatius foueantur, nō sunt reputādi feliciores quā sani. Primò, quia maiore habeāt indigentiam, quod non est felicitatis, sed miseriæ.

Felicior est status sanorum, quā infirmorum, multiplici ratione, contra mala ferentes, quā alij infirmiores humanis habentur in monasterio.

1. Secundò, quia frequenter, quod sumūt, cū magna verecūdia sumūt & angustia. Tertio, quia illa quæ sumunt, licet sint meliora, non tamen eos tantum delectant, vt sanos minus bona. Quarto, quia cū his omnibus habēt multas afflictiones alias, quæ eos vexant. Quintò, quia priuantur multis cōsolationibus spiritualibus, quas habēt sani in lectionibus, in officijs ecclesiæ, in studijs, & huiusmodi. Sextò, quia oportet eos etiā inuitos alios in multis portare, vt ipsi portentur: quæ omnia potius habent miseriā quā felicitatē. Septimò, quia sani & fortes in religione habent multā materiā gaudēdi in Domino, & ei gratias agēdi. Octauò, quia status infirmitatis, est multis occasio murmuris, & impatientiæ, & acediæ, & aliorum multorum, & a quorum occasione liberi sunt sani. Nondò, quia sani sunt liberi à multa seruitute, qua infirmi sunt subiecti Prælati, & officialibus, occasione suæ necessitatis. Decimò, quia libentius in omni cōuentu habentur sani, quā infirmi. Vndecimò, quia onera Ordinis sunt sanis leuiora, quā infirmis. Duodecimò, quia sani habēt vnde plus lucrari possunt in meritis: quanto enim saniores, tanto potentiores sunt ad plura opera, in quibus omnibus possunt mereri. Tertiodecimò,

quia sani iocundiores, pluribus consolationibus refertam, & sine tædio vitam ducunt. Per quæ patet ratio huius mandati, in quo prohibuit, nē aliquis tristetur de inæqualitate distributionis. Consequenter autem subdit mandatum, nē aliquis murmuret illa, aut alia quacūq; causa, dicens: Ante omnia nē murmuratiōis malum pro qualicūq; causa in aliquo, qualicūq; verbo, vel significatione, uenda est id est, signo aliquo vel actu, indignationē animi ostendente, appareat. Sapiētia primo scribitur: Custodite vos à murmuratiōe, quod maximè conuenit religiosis communem vitam agentibus: quoniam, vt Bernardus testatur: Nihil sic horrendum in communitate est. Et ideo optimè subdit sanctus pater: Quod si depræbensus fuerit quis, scilicet super murmure, districtiori disciplina, id est, maiori vindictæ, subiaceat. De hoc murmuratiōis vitio, quia plura notauimus circa instrumentū 4. o. ista dixisse sufficiat.

IN CAPVT XXXV. TRACTATVS XCVIII.

De coquina seruitoribus: vbi de causis, propter quas fratres mutuò sibi inuicem seruire debent.

Fratres sic sibi inuicem seruiam &c. Quia superius sanctus pater proxime egerat de distributione fienda singulari, prout cuique opus erat: Et quia potissimè hæc sunt, quæ ad refectiōem fratrum pertinent, subdit de seruitoribus, & maximè coquina, dicens: Fratres sic sibi inuicem seruiat, vt nullus excusetur à coquina officio, nisi aut aegritudine, aut causa graui id est, grandis vilitatis, quæ nota debet esse Abbati & fratrib⁹, vt omninō tollatur causa discordiæ, quis occupatus fuerit: quia exinde maior merces & charitas acquiritur. Vbi designantur duo tantum præmia, propter quæ officium ab omnibus debeat læto animo administrari. Vnū, est in futuro, videlicet maioritas mercedis, siue remunerationis gloriæ, quæ debetur dignè, & maximè in humilibus obsequijs, laborantibus. Secundum, est in præsentia, scilicet charitas, id est, cōcordia, quæ ex huiusmodi parilitate, & omnium mutua obsequiosa humilitate, nutritur & firmatur. Sequitur: Imbecillibus autem id est, delicatis, debilibus, fragilibus, prouentur solatia, id est, societates in solatium, & adiutorium laboris, vt non cum tristitia hæc faciant, sed habeant omnes scilicet indigentes, solatia secundum modum id est, quantitatem, cōgregationis, quia per vnum paucis, per plures multis seruitur, aut positionem loci. Non dubium, quod plures requiruntur ad seruiendum vbi adiuuatiōis officii. res veniunt portandæ de locis distantibus, vtpu-

Dux cause præstandi officii.

vtputa aqua, ligna, olera, vel alia necessaria, de loco remoto: si etiã officina ab inuicem multũ distat. Sequitur: *Si maior cõgratio fuerit, Cellerarius excusetur à coquina, vel si qui, vt diximus, maioribus vtilitatibus occupatur: ceteri sibi sub charitate inuicem seruiant.* Omnia plana sunt. Sequitur: *Egressurus de septimana, sabbato mūditiũ faciat.* id est, studiosè mūdēt omnia vasa coquinæ, scilicet ollas, lebetes, scutellas, cochlearia, & alia oportuna coquinæ instrumēta. Insuper diligenter debet scopare coquinam, debet etiam lauare linteamina, cum quibus fratres tergant manus & pedes. Nam iuxta consuetudinem sabbato fratres lauant pedes & manus: & ille, qui exit de officio, debet lauare: qui verò intrat, detergere. Vndè sequitur: *Linteamina, cum quibus sibi fratres manus aut pedes tergant, lauet.* Pedes verò tam ipse, qui egreditur, quàm ille, qui intraturus est, omnibus lauent. *Vasa ministerij sui munda & sana Cellerario reassignet: qui Cellerarius item intrantis assignet, vt sciat quid dat, aut quid recipit.* Plana sunt omnia. Sequitur: *Septimanarij autem, ante vnam horam refectiois, accipiant super statutam annonam singulos biberes, id est, parua vascula, quæ plena sufficiunt ad vnum moderatum haustum, & panem: vt hora refectiois sine murmuribus & graui labore seruiant fratribus suis.* Vtrum autem hoc faciētes diebus ieiuniorum Ecclesie, soluant ieiuniũ? videtur quod nõ, vt dicit Gilbertus in apparatu suo de seruatoribus & lectoribus in mensis religiosorum: dum tamē, inquit, fiat cum licentia superioris. Et Petrus de Palude in 4. distin. 17. dicit, loquens de seruatoribus, quod si quis non propter famem, aut voluptatem, sed timore nõ deficeret præ vanitate capitis, si ficus aut poretã, aut aliquid huiusmodi prælibaret per modum medicine, non est fractio ieiunij. In diebus tamen solennibus vsque ad Missas, i. completas, sustineant. Sequitur: *Intrantes autem & exeuntes hebdomadarij, in oratorio, mox finitis matutinis Dominica, omnium genibus prouoluatur, postulantes pro se orari. Egrediens autem de septimana, dicat hunc versum: Benedixit es Domine Deus, qui adiuuisti me, & consolatus es me. dando s. mihi bonam voluntatem, quatenus cum amore & animi iocunditate opus ipsum perficerem, & dignè consummarem. Quo dicto terrid, accepta benedictione egrediatur: & ingrediens dicat: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Et hoc idem terrid repetatur ab omnibus: & accepta benedictione, ingrediatur.* Omnia plana sunt, ex antiquorum patrum moribus sumpta. Vndè vt refert Cassianus lib. institucionum monachorum: Per cunctam Mesopotamiam, Palestinam, & Cappadociam, ac totum Orientem, singulis hebdomadibus vicisim fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt: ita vt se-

cundum multitudinẽ cœnobij, ministrorum quoquẽ numerus deputetur: quæ explere tanta deuotione & humilitate properant, quanta nullus seruorum ditissimo domino ac præpotenti suum exhibet famulatum. Itã vt ne istis quidem solis contenti obsequijs, quæ canonico iure soluuntur, etiam nocte surgentes, illos, quibus specialiter hæc manet cura, studio suo releuent, & ea, quæ ab ipsis perficiēda sunt, furtim præuenientes, implere contendant. Has autem septimanas vnusquisq; suscipiens, vsque ad cenam diei Dominici ministraturus obseruat: qua peracta, ministerium totius hebdomadis itã concluditur, vt hi, quibus succedendum est, conuenientibus in vnũ fratribus, ad concinendos psalmos, quos quieturi ex more decantant, omnibus in ordine pedes abluant: hanc scilicet ab eis pro labore totius septimanæ benedictionis mercedem fideliter expectantes, vt eos, explentes mandatum Christi, emissa generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequatur, quæ vel pro ignorantibus intercedat, vel pro admisis humana fragilitate peccatis, & commendat Deo, velut sacrificium pingue, cõsummata eorum deuotionis obsequia. Itaq; secunda sabbati post matutinos hymnos, alijs rursum succedentibus, vtensilia, in quibus ministrauerant, ac vasa consignant, quæ tanta sollicitudine curaquẽ suscipiētes custodiunt, nõ quid ex his minuatur vel pereat, vt credant se etiam pro minimis quibusq; vasis, tanquam pro sacrosanctis rationem, non solum dispensatori præsentis, sed etiam Domino reddituros, si forte aliquid ex eis negligentia eorum fuerit imminutum. Circa præsentis capituli principalem conclusionem notandum, quod ad mutuo sibi inuicem seruiendum, debent fratres multa mouere, & specialiter tria exempla, & tres rationes. Primum exemplũ est Christi, qui cum in habitu regis nõ posset seruire hominibus, accepit formam serui, vt in ipsa nobis seruire existens in medio nostri. Ego autem, inquit Lu. 22. in medio vestri sum sicut qui ministrat. Secundum est exemplum reginæ angelorũ, & matris omnipotentis Dei virginis benedictæ, quæ licet puella tenera & prægnans esset, nihilominus ascendit in montana, non lentè, sed festinanter, ad seruiendum Elizabeth cognatæ suæ, multo minori se, Lucæ 1. Tertium est exemplum sanctorum angelorum, qui de omni ordine, quatumcunquẽ alto, veniunt in hunc mundum ad seruiendum hominibus. Omnes, inquit Apostolus, sunt administratorij spiritus in ministerium missi, ad Heb. 1. Ratio prima ad hoc mouens, est causa maioritatis. Solet enim interdum ratione maioritatis ser-

Mirabilis seruior sanctorum monachorum

Tria exempla & rationes mouere nos debent ad seruiendum inuicem.

1. Ratio.

seruiri alicui, sicut seruit feruus domino. Debet autem quilibet verè æstimare de fratre suo, quod sit maior eo. Philip. 2. In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantur. Aug. in Glo. Non hoc itã debemus existimare, vt nõ existimemus, sed nos existimare fingamus, sed verè existimemus posse aliquid esse in aliquo, quo nobis superior sit, occultum. Secunda est, causa sanctitatis: Solet interdum serui alicui propter sanctitatem. Vndè in commendatione bonæ viduæ, i. Timoth. 5. Si sanctorum pedes lauit. Viri autem religiosi, signati per Nazareos, quod idè est quod sancti, debent omnes reputari sancti. Tertia ratio est, causa dilectionis: Solet interdum serui alicui ratione dilectionis, sicut quæ seruit dilectis suis. Vndè Galat. 5. Per charitatem seruite inuicem. Viri autem eiusdem professionis, summa dilectione solent coniungi tanquam membra eiusdem corporis, quæ naturaliter multum se diligunt. Si ergo in fratre quolibet inueniuntur ista tria, videlicet quod sit superior, quod sit sanctus, quod sit Deo dilectus, & quodlibet est per se ratio seruiendi: quanto magis hæc omnia congregata in singulis fratribus, debent mouere alios fratres, ad seruiendum sibi inuicem?

Lib. quart. 8. q. 71.

2. Debent religiosi sancti existimari.

3.

Optima conclusio.

IN CAPVT XXXVI.
TRACTATVS XCIX.
De causis mouentibus ad magnam infirmorum curam.

Infirmorum cura &c. Superius sanctus pater egit de seruitio fratrum sanctorum, siue benè valentium, & quomodo debeant seruire hebdomadarij. Hic subdit de cura habenda infirmorum, vbi sex ponit documenta siue mandata. Primum est, quod cura maxima de infirmis habenda sit, dicens: *Infirmorum cura, ante omnia & super omnia, exhibenda est.* quod idè dicit, quia nulla res itã agenda est cum tanto studio, quomodo obsequium infirmorum: ista est principalis cura, quæ inesse debet Abbati. *Ante omnia dicit & super omnia.* Ante omnia verò, refertur ad tempus, vt nihil videlicet prius fieri iubeat per singulos dies, quàm studium infirmorum. *Super omnia,* pertinet ad diligentiam & ad studiũ, quæ habēda sunt circa infirmos, vt non negligēt aut mollior iubeantur procurari, sed cum maxima dilectione, diligentia, & deuotione. Vndè sequitur: *vt sicut reuerã Christo, itã eis seruiatur.* Si enim Christus modò esset in carne, sicut tempore Apostolorum fuit, qual em ei domũ preparassemus? Ergo sicut Christo, itã seruiendum est infirmis, attēto maxime quod in eis seruatur Christo, quia ipse dicit, *Infirmus fui, & visitastis me. Et, Quod fecistis*

Sex mandata circa curam infirmorum.

1.

2.

3.

vt ex his minimis meis, mihi fecistis. Matth. 25. Circa hanc partem notandum, quod ad magnam curã de infirmis fratribus habendam, sicut hinc præcepit beatus pater Benedictus, multa sunt, quæ mouere debent fratres, & maxime Prælatos. Primum est, quia infirmitas est miseria summè afflictiva, quod patet sic: Inter oēs miseria, ad quas solet misericordia se extendere, nulla est afflictiva adeo, siue fames, siue sitis, siue nuditas, siue carentia hospitij, siue carcere detineri, siue alijs aggrauationibus, sicut infirmitas: itã nulla de prædictis facit impotentem hominẽ ad releuandã suam miseriam, sicut infirmitas famelicus enim, & sitibundus, nudus, & vagabundus, possunt se iuare ad suã miserie reuelationẽ, & etiam incarcerationis aliquando se liberat: quia omnibus istis remanent vires corporis. Infirmi nõ possunt, vel parum possunt: quia infirmitas aufert vires. Itã, nulla de prædictis miseris est, quæ facilius releuari non possit, quã infirmitas. Facile enim est, esurientem edere, sitientem potare, nudũ vestire, quia hæc dependent ex sola voluntate detinentis. Infirmitas verò, quando magis nec per medicos multos, nec per medicinas multimodas, potest releuari, nisi à solo Deo: quia ipse est qui vulnerat, & mœdetur: percutit, & manus eius sanabunt, sicut dicitur Tob 5. Infirmitas ergo est miseria summè afflictiva, summè faciēs impotentem, summè difficilis ad remedia. Indè est, quod Dauid volens prouocare dominum ad misericordiam, allegat istã magnã miseriam, dicens: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.* quasi dicat: Ideo miserere, quia sicut infirmus grauior sum afflictus, nec possum me iuare, nec aliudẽ expecto remediũ. Cùm ergo misericordia dicatur, quasi miseris cor dans vel donans, & idè magis fluere debet ad maiore miseriam: si qua sunt viscera misericordie in religiosi, debent illa effundere abundantius ad infirmos, curam specialẽ habendo de eis. Ad fortificationẽ verò huius rationis, multum facit, quod religiosus propter Christi reliquit sua, de quibus poterat sibi subuenire in infirmitate: Reliquit etiã suos, qui suis deficientibus sibi poterat subuenire: Reliquit etiã semetipsum, qui sibi poterat, illis deficientibus, aliqua procurare, quod modò non potest sine alterius voluntate. Quanta ergo impietas esset, quod illi, qui hæc fecit pro Christo, vicarius Christi, & serui Christi, nõ adhiberēt curam sollicitã in sua infirmitate? Secundũ est, exemplũ Christi. Christus enim exemplar nostrũ, non legitur tantam curã habuisse de aliquibus miseris, sicut de infirmis. Non enim legitur vestisse nudos, recepisse hospites, visitasse incarcerationis: famelicos verò & sitibundos licet le-

Plura mouere debent, maxime Prælatos, ad curam infirmorum.

1.

Infirmitas est miseria summè afflictiva.

Psal. 6.

Efficacissima argumentum quod religiosus infirmus, maxime est iuuandus.

2.

Exemplum nobile.

E c gatur

Biberes quod sit.

Vtrum lectores, vel seruitores in mensis religiosorum, frangat ieiuniũ, alio quid sumendo ante prandium.

lib. 4. ca. 19. Sanctorum patrum antiqua consuetudo.

Exemplum.

2. Cor. 11.

Exemplum.

3.

Prælati propter diuersa, quibus affliguntur, maxime debent curare de infirmis.

gatur recreasse, tamen raro: qui primum fecit in deserto, secundum vero in nuptijs. De infirmis legitur curam diligentem habuisse, modo confortando, dicendo, Fili confide: modo tangendo propria manu etiam Ieprosus: modo erigendo, modo plenè sanando, & similia multa, quæ ad curam istam pertinent, quasi innumerabiliter faciendo. Item Paulus, qui nos hortatur ad imitandum se, 1. Cor. 4. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. tantam curam habuit de infirmis, ut non solum de presentibus, sed etiam de absentibus: non solum de grauibz infirmis, sed etiam de leuiter egrotantibus, sollicitè curaret. Noli, inquit absenti discipulo, 1. Timoth. 5. adhuc aqua bibere, sed modico vino utere propter stomachum, sed modico vino utere de maioribus infirmitatibus. Quid, obsecro, fecisset de præsentibus ægrotante, qui tantam curam habuit de absente leuiter patiente? utique non solum cum aliquibus, sed etiam cum omnibus ægrotantibus ægrotaret. Quis, inquit, infirmatur, & ego non infirmor? Exemplum de Epaphrodito, de quo dicit Philip. 2. Infirmatus est, sed Dominus misertus est eius. Non solum autem eius, sed & mei, ne tristitia super tristitiam haberet. Item Centurio pro seruo suo secundum carnem egrotante, accessit ad Iesum, rogans eum pro illo alleuando, ita deuote, quod misertus Dominus dixit se non inuenisse tantam fidem in Israel, Matth. 8. Si autem iste gentilis, & laicus, & miles tantam curam habuit de seruo suo infirmo: quid faciendum est fidei, literato, & religioso, de fratre suo in Christo? Ad habendum ergo curam sollicitam de infirmis, moueat exemplum Christi: quod si hoc non, moueat exemplum viri gentilis. Tertium, est proprium officium: & hoc quantum ad Prælatos. Ipsi enim sunt pastores, sicut habetur Ezechielis 34. Boni autem pastoris est, curam habere de oue ægrotante maiorem, quam de alijs. Ideo dicitur e contrario de quibusdam Ezech. eodem, in reprehensione eorum: Quod infirmum erat, non consolidastis. Sunt iterum medici, propter quod alijs debet esse medicus. Medici autem est, magis curare de infirmis, quam de sanis: quia isti indigent, illi non. Matth. 9. Non est opus ualentibus medico, sed malè habentibus. Specialiter autem hoc conuenit Prælato religioso, qui curam tam corporum, quam animarum fratrum suscepit & habet. Item sunt quasi matres. Thren. 2. Matribus dixerunt, ubi est triticum? Hoc enim est verbum subditorum ad Prælatos. Sed heu Prælati quidam sua duritia implent illud Thren. 4. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos, quia cum deberent esse misericordes

ad subditos, suis duris operibus vexant eos quasi carnes in lebe. Non est hæc natura mulierum erga infirmos, immò sunt quæ curam maiorem solent habere de infirmis. Vnde Ecclesiastici 36. Vbi non est mulier, ingemiscit æger, vel egens, secundum aliam literam. Maxime autem matris est, erga filium infirmum magis moueri misericordia. Vnde Eccle. 4. dicitur: Miserebitur tui magis quam mater. per quod innuitur maior affectio pietatis matris ad filium. Attendant, qui habent officium pastoris, medici & matris: quod si pastor magis curare debet de oue infirma, quæ de sana, & medicus magis de infirmis, quam sanis, & mater de infirmis filijs specialiter: ita ipsi curam maximam debent habere de infirmis, & implere sollicitè mandatū sancti, quod hic traditur de cura infirmorum. Secundum documentum, quod sanctus pater ponit, respicit ipsos infirmos, & est, quod superfluitate aliqua, aut impatientia, non contristent seruitores suos, dicens sic: Sed & ipsi infirmi considerent, in honore Dei sibi seruire, & non superfluitate sua contristent fratres suos seruiens sibi. Debent enim infirmi cōpescere & refrenare se, quantum commodè valent, ne fratres, qui illis pro amore Dei volunt seruire, contristent aliquibus inquietudinibus, aut superfluo- rum petitionibus, aut impatientia aliqua, aut incompositis moribus prouocent ad iram: ad quod optime facit hæc consideratio, quam sanctus pater iubet illos habere, videlicet, quod consideretur in honorem Dei sibi seruire. Sequitur: Qui tamen patienter portandi sunt: Quia autem sæpe contingit, ut ipsi infirmi ægitudine grauari, aut alienati mente, inquieti, graues, furibundi & molestissimi ad ferendum fiat, subdit pijsimus pater, pijsimam doctrinam, quod nihilominus tales patienter sunt tolerandi & sufferendi. Et subiungit causam: quia de talibus copiosior merces acquiritur: s. pro patientia, pro labore maiori, pro ampliori charitate, & pietate talibus præstita & exhibita. Ex iam dictis concludit principalem conclusionem huius capituli: Ergo cura maxima sit Abbatii, ne aliquam negligentiam patientur. scilicet infirmi. Hoc autem accipiendum est, tam de necessitatibus corporalibus, quam de pertinentibus ad animæ consolationem. Sequitur tertium documentum, in quo de mansione infirmantium: Quibus fratribus infirmis, sit cella desuper deputata, id est, ab alijs officinis monasterij separata: quod non est ita accipiendum, ut multis infirmis sufficiat vna cella, immò debent esse distinctæ & plures: & hoc propter varias & multiplices infirmitates, quibus fratres laborare possunt, ne ad inuicem se molestant, Præterea cum contingere potest, quod vnus habet vomitum, alius fluxum, alius

Attendant Prælati.

Docum. II.

Maximè adiri ad hoc debent infirmi.

De molestioribus infirmis maior merces acquiritur.

Docu. III.

Infirmantium locum.

Docu. III.

Tres bonæ conditiones seruitoris infirmorum.

1.

Psal. 118.

2.

3.

Docum. V.

Nota de balnearum usu.

Cap. 3.

Cap. 31.

Separati,

Notent iuuenes.

Docu. VI.

Duo genera, quibus

laborat in extremis, & iuxta istos esset alius quem oporteret comedere, & alius quem expediret dormire: indiscretum proculdubio esset, immo istos in vna cella locare. Merito ergo diuersæ mansiones habende sunt pro infirmis. Quæ infirmorum domus, oratorum propè debet habere, in quo infirmi valeant Missam audire, & communionem recipere, quando expedierit. Sequitur quartum documentum, in quo agitur de seruitore infirmantium: & seruitor timens Deum, & diligens, ac sollicitus, scilicet, constituatur infirmantium. Vbi tres optimas conditiones seruitoris ponit. Prima est, timor Domini, scilicet filialis: in quo designatur, quod seruitor debet esse humilis & patientis, secundum illud Ecclesiast. 2. Qui timet Dominum, patientiam habet, ut dicat cum propheta in psal. Paratus sum, & non sum turbatus. Secunda est, diligentia. Diligens enim seruitor debet esse, non piger aut remissus, secundum illud Prou. 22. Vidisti hominem velocem in opere suo? coram regibus stabit. Tertia est, sollicitudo: debet enim seruitor esse prouidus, & sollicitus ad prouidendum, & subueniendum infirmis de necessarijs, secundum illorum exigentiam. De qua Lucæ 10. Martha, Martha, sollicita es. Et ad Colof. 2. dicit Apostolus: Volo vos scire, qualem sollicitudinem habeat pro vobis. Sequitur quintum documentum, in quo de balnearum usu agitur: Balnearum usus infirmis, quoties expedit, offeratur. Licet religiosi quidam nunquam vtantur balneis pro quacunque necessitate: tum quia reputant hoc foemineum, tum quia reputant illud nimis verendum propter corporis nuditatem. Et Hieron. de illustribus viris, in laudem magnam beati Iacobi Episcopi Hierosolymitani dicit, quod nunquam balneis fuerit usus. Nihilominus beatus Benedictus pater humanissimus non prohibet, sed concedit, sicut & beatus August. qui ait in regula: Lauacrum etiã corpori, cum infirmitatis necessitas cogit, minime denegetur. Hac tamen concessione balnearum, cum multo temperamento fratres uti debent. Debent enim tunc esse separati, & vasa necessaria ita disposita, ut separati balneentur, & cum tali cautela, ut per omnia nuditas se balneantium videri non possit. Sequitur: Sanis autem, & maximè iuuenibus, tardius concedatur, quasi diceret: Si contingat quandoque propter terræ calorem, aut immunditiam aliquam abstergendam, concedi sanis balneum, concedatur hoc tardius, & maximè iuuenibus, quibus tardissime concedendum est. Sextum documentum siue mandatum, in quo agitur de esu carniū: Sed & carniū esus infirmis omnino debilibus, pro reparatione concedatur. Duo genera hominum ponit, quibus esum carniū

sanctus pater concedit, scilicet infirmorum, & debilibz: infirmis, pro reparatione sanitatis: debilibz, pro reparatione vilitudinis. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant. Est autem consuetudo monachis, à carnibus abstinere. De qua abstinentia infra in cap. 39. dicendum erit. Sequitur: Curam autem maximam habeat Abbas, ne à Cellerario, aut quibuscumque alijs officialibus, seu à seruitoribus, negligatur infirmi: quia ad ipsum respicit, quicquid à discipulis delinquitur. Cum autem Abbas principalis rector & pastor sit monasterij, non modò attinet ad eius officium habere curam infirmorum, mandando officialibus prouideri ac ministrari infirmis, sed etiam sollicitando officiales, ut nihil negligant circa infirmos: aliàs Prælato imputabitur, quicquid ab illis officialibus & seruitoribus circa infirmos neglectum fuerit.

S. Benedictus esum carniū indulget.

Notet semper Prælati.

IN CAPVT XXXVII.
TRACTATVS C.
De cura exhibenda senibus vel infantibus.

Licet ipsa natura &c. Postquam superioris sanctus pater egit de cura impendenda infirmis: Nunc decenti ordine subiungit de cura senibus & infantibus exhibenda, dicens: Licet ipsa humana natura trahatur ad misericordiam in his ætatibus, senum videlicet & infantum, tamen & regula auctoritas ipsis prospiciat. Sensus est: Licet naturaliter homines inclinentur, & fluctantur ad compatiendum, & miserendum, scilicet senibus & infantibus: inhmani enim cordis videtur, qui illis non miseretur: nihilominus, quia non omnes sunt, vt deberent, misericordes, vt auctoritas regulæ eis propitiã sit, siue clementer subueniat, talem ego de eis legem constituo, vt quos plenè non mouet pietas naturalis, moueat auctoritas legis. Sequitur lex: Consideretur in eis semper imbecillitas, id est, attendatur in eis teneritudo in infantibus, & pusillanimitas in senibus & decrepitis, & nullatenus eis districtio, id est, rigor, regula teneatur in alimentis: & hoc, siue in qualitate, siue in quantitate ciborum, videlicet vt non sic agatur districtè cum senibus & infantibus, quomodo regula iubet de fortioribus: sed sit in eis pia consideratio, vt sustententur, conferuentur, & nutriantur, & prauentiant horas canonicas, id est, regulares, quibus alij secundum regulam statuta comedunt, ne ieiunio afflicti deficiant. Quod autem infirmiores aliter tractandi sunt in victu, rationabilissimum est. Dominus enim aliter tractauit in victu humanam naturam in statu infirmitatis, aliter in

Lex diuina. statu firmitatis. In primo enim statu, concessit ei in victum fructus arborum tantum: in secundo verò, concessit ei panem & herbas, & carnem post diluuium, vt patet Genesis secundo & nono. Item natura ipsa hoc nos docet, quæ membro tenerimo, delicatiora alimenta ministrat. Præterea ars medicina hoc præcipit: & ipsa ordinata est à Deo: ergo qui huic resistit, Dei ordinationi resistit. Item, nonne Apostolus præcepit Timotheo, vt vteretur vino propter stomachi frequentes infirmitates? Item, omnis homo imprudentissimus dicendus esset, qui non maiorem curam haberet de membro infirmo & debili, quam de sano. Item, paterfamilias partem domus debiliorem & magis ruinofam, magis curat reficiendo illam. Merito ergo sanctus pater senibus & infantibus, vt potè debilioribus partibus, & imbecillioribus membris corporis congregationis, præcepit compatiendum ac miserendum esse, modis quibus supra.

IN CAPVT XXXVIII.
TRACTATVS CI.
De lectore: vbi, quare in mensa religioforum semper legendum sit, & in quibus disciplina mensæ consistat.

Quia sanctus Pater mentionem fecerat de seruitoribus administrantibus refectiorem corporalem: nunc subdit de seruitore & ministro refectiōnis mentalis, cuiusmodi est lector mensæ, qui habet perlectionem sacrarum literarum præstare pabulum animabus. Circa quem lectorem plures assignat rationes & doctrinas. Prima est, quod in mensis religioforum lectio semper habeatur, sic dicens: *Mensis farum edentium lectio deesse non debet.* Consuetudo autem hæc religiosissima, quod reficientibus fratribus sacræ lectiones legantur, vt ne habeat, dicit Cassianus lib. 4. institutionum, non de Aegyptiorum, sed Cappadocium typo, id est, more, processit. Fuit præterea in Concilio Toletano statutum, quod in conuiuio sacerdotali semper haberetur lectio de scripturis diuinis, vt patet in cap. Pro reuerentia Dei, dist. 44. Vbi notandum, quod multiplex potest assignari ratio huius statuti. Prima, vt in mensa non solum exterior homo, sed etiam interior pasceretur verbo Dei, quod contra dicitur Iob de iniquo: *Pauit sterilem quæ non parit, scilicet carnem, & viduæ benè non fecit, scilicet animam: quæ in presenti solatio*

Doctrin. 1.
Consuetudo legendi in mensa, vnde origen. Cap. 7.
Concil. Tolet. 3. cap. 7.
Legendi ad mensam multiplex ratio.
I.
Iob 24.

vir, id est, Christi, caret. Hanc rationem prædicta tangit Augustinus in regula, dicens: *Cum acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu & contentione audite: nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei.* Saluator diabolo tentanti de peccato gulæ, ait: *Non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei: insinuans, cibum corporalem despicendum esse, propter spirituale.* Vnde contententes cibum spirituale, & appetentes corporalem, reprehendit Bernardus in his verbis: *Nobis conuenientibus in vnum, (vt verbis Apostoli vtar) iam non est dominicæ cenam manducare. Panem quippe caelestem, nemo est qui requirat, nemo qui tribuat. Nihil de scripturis, nihil de salute agitur animarum, sed nugæ, & rifus, & verba proferuntur in ventum.* Secunda est, vt anima, in tanta diuinæ lectioni, refrenaretur ab auaritia, & à delectatione ciborum: & ita per hoc magis ac magis caueat peccata, quæ ex huiusmodi delectationibus nasci solent. Vnde in libro de vita solitaria: *Cum manducas, nequaquam totus manduces, sed corpore tuo suam refectiorem procurante, mens non omnino suam negligat: sed de memoria suauitatis Domini, vel scripturarum aliquid, quod eam pascat, meditando, vel saltem memorando, secum ruminet & digerat.* Tertia est, vt per hoc vitentur nociua verba, quæ solent in conuiujs oriri, propter quæ diues epulo legitur apud inferos in lingua punitus: & est hoc in conuiujs valde laudabile. Gregorius ad Natalem episcopum: *Conuiuia tunc ex charitate veraciter procedunt, cum in eis absentium nulla vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur, nec in eis negociorum secularium inanes fabulæ, sed verba lectionis sacræ, audiuntur. Hanc etiam ratione tangit Cassianus, loco supra nominato, sic dicens: Reficientibus fratribus, sacræ lectiones in cœnobijs recitantur, non tam spiritualis exercitationis causa, quam compefcendæ superflue fabulationis gratia, maxime contentionum, quæ plerumque solent in cœnouijs generari. Et in capitulo supra allegato Cœcilij Toletani, eadē causa assignatur. Hæc autē constitutio, de lectione in mensa habenda, non modò in refectorio vespertibus fratribus seruanda est: sed etiam in infirmitorio, ac in locis alijs, vbi sunt infirmi aut debiles, adhibenda est, vbi commodè seruari poterit, propter causas quæ dictæ sunt. Verum in conuentu cum maiori solennitate: quia altius legitur, & continuatè magis. Secunda doctrina sancti Patris est, vt*

Cap. 13.
Matth. 4.
Contra nō appetentes spirituale cibum. In apolog. ad Guiliel. Abbatem.
Ad fratres de monte Dei, in Bernardo.
Singularis causa legendi, dum manducatur. Lib. 2. tit. dic. 9. Epist. 30.

vt nullus lecturus accedat ad mensam, nisi prius prouiderit quæ legenda sunt, sic dicens: *Nec fortuito casu, qui arripuerit codicem, legere audeat ibi: nè malè legēs, aut malè pronuncians, aut in pausis & in accentu deficient, non modò audientes non ædificet, sed cōturbet, aut in risum puocet, & incitet ad murmuratiōem: sed lecturus tota hebdomada, Dominica ingrediatur.* scilicet ad legendum, prouisus scilicet benè de eo, quod lecturus est. Tertia doctrina est, quod lector cum auxilio fratrum suorum ingrediatur hoc officium, dicens sic: *Qui ingrediens post Missus & cōmunionem, scilicet fratrum, quæ, vt arbitramur, cōmuniter fiebat post Missam maiorem, petat ab omnibus pro se orari, vt auertat ab ipso Deus spiritū elationis.* Hoc enim sapientissimè sanctus pater ordinauit: quia vt ait Augustinus in regula, Superbia etiā bonis operibus infidiatur, vt pereant. Et Gregorius in Moralibus: *Quantalibet sit iustitia operis, apud internam iudicē nulla est, si hanc eleuat tumor mentis.* Et dicitur hic versus in oratorio tertio ab omnibus, ipso scilicet lectore tamen incipiente: *Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* quasi dicat, Tu domine aperi, & non ego: nam si tu labia mea aperueris, securè laudem tuam annuntiabit os meum. Quod tertio dicendum iubet, propter reuerentiā sanctæ Trinitatis: & quia tam in principio, medio & fine, assistere sibi diuinam virtutem exposulat. Sequitur: *Et sic accepta benedictione, scilicet à sacerdote, ingrediatur ad legendū.* Quarta doctrina est, vt cum silentio lectio audiat in mensa. Indè sequitur: *Summumq; silentium fiat ad mensam, vt nullius missatio, vel vox, nisi solius legentis, ibi audiat. Quæ verò necessaria sunt comedentibus & bibentibus, sic sibi inuicem ministrarent fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscunque signi potius petatur, quam voce. Nec presumat ibi quis de ipsa lectione, aut aliunde quicquam referre, nè detur occasio maligno: nisi forte Prior pro edificatione voluerit aliquid breuiter dicere.* De magnitudine silentij, quod sancti patres habebant, dicit Cassianus loco supradicto: *Sic apud Aegyptios vel maxime Tabennensiotas tantum silentium ab omnibus exhibetur, vt cum in vnum tanta numerositas fratrum, refectiōnis intuitu confederit, nullus ne mutire quidem audeat, præter eum, qui suæ Decaniæ præest: qui tantum, si quid mensæ superinferri, vel auferri necessarium esse viderit, sonitu potius, quam voce, significat. Tantaque vespertibus eis silentij huius disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis, nè scilicet liber adpectus habeat copiam curiosius euagadi, & nihil amplius intueatur quam mensam, & appositos in ea, vel quos ex ea capiunt, cibos: ita vt quemadmodum,*

lib. 4. inflit. cap. 17.
Districio silentij apud sanctos patres in mensa præcipuè.

vel quantum reficiat alius, nullus intuem notet. Vbi nota, vt dicit Hugo de sancto Victore, quod quantum ad quantum seruanda est disciplina à discipulo in mensa. Primò, in tacendo, vt linguam suam à loquacitate restringat. Taciturnitas enim inter epulas est necessaria idcirco, quia lingua, quæ omni tempore prona ad peccatum labitur, periculosius, cum per crapulam inflammata fuerit, ad loquendum relaxatur. Secundò, in videndo, vt oculos suos à circumspectione cohibeat. Custodia enim oculorum ideò necessaria est inter epulas, quia non decet ibi precipuè, vt vagos homo habeat oculos, neque curiosè, & (vt amplius aliquid dicam) impudenter ea, quæ apud alios aguntur, circunlustrando prospiciat: sed vt potius pudicè demissis luminibus, ea tantum, quæ sibi anteposita & apposita sunt, attendat. Tertio, in modo sese continendi in mensa, vt omnia membra sua cum modestia & tranquillitate contineantur: quatenus nec in habitu, nec in gestu, indecens aliquid, aut inhonestum agatur, nihil cum strepitu aut tumultu fiat, sed omnia membra cum modestia & tranquillitate in disciplina contineantur: non sicut quidam faciunt, qui cum edunt, inquieta quadam agitatione & confusione membrorum, animi sui intemperantiam designant: caput excutunt, brachia exerunt, manus in altum expandunt, & non sine magna turpitudine, quasi totum epulum simul sint absorpturi, ingentes quosdam conatus & gestus satis indecoros ostendunt. Quarto, in cibo, vbi obseruandum est, quid quantum, & quo modo sumat. Quid, id est, non nimis preciosa exquirat, nec nimis rara & insolita, nec nimis lautè præparata concupiscat. Quantum, nè contra honestatem, nec supra necessitatem sumat. Quomodo, quia mundè & temperatè sumere debet. Temperantiam manducantium intelligimus in eo, si homo tractim, & non cum nimia festinatione comedat. Quinta doctrina de refectiōne lectoris sequitur: *Frater autem hebdomadarius accipiat mixtum, id est, panem cum potu, sicut supra dictum est de seruitoribus, in capitulo 25. regulæ, quod sumant singulos biberes, & panem, priusquam incipiat legere, propter communionem, scilicet seruadā benevolentia & amoris: quam seruare non videtur, qui cum murmure seruit fratribus suis. Et nè forte sit ei graue ieiunium sustinere. Postea autem cum coquina hebdomadarijs & seruitoribus reficiat.* Sexta doctrina, est de qualitate eorū qui eligendi sunt ad legendū: quod videlicet nō qui libet, sed idonei in voce, & peritus in arte, scilicet fuerit, eligendus est ad legendum dum.

De institut. nouit. ca. 18. & sequētib.
In quatuor seruāda est mensæ disciplina.
1.
2.
3.
Incompositio quorundam in mensa.
4.
Cap. 19.
Tria in cibo obseruāda.
Cap. 20.
Cap. 21.
Doct. V.
Mixtū accipiat lector, & quare.
Doct. VI.
Qui eligantur ad legendum.

vel cantandum. Vnde sequitur: *Fratres autem non per ordinem legant, aut cantent, sed qui adificient audientes.*

IN CAPVT XXXIX. TRACTATVS CII.

De cibis: vbi monstratur, quod a monachis non sunt expetendi cibi preciosi, & studiosè parati, & in quantitate excessiui.

Sufficere credimus &c. Conuenientissimo ordine sanctus pater Benedictus, postquam comedentibus fratribus de cibo prouidit spirituali, scilicet de lectioe mensa, subiungit de mensura in cibo corporali obseruanda, dicens: *Sufficere credimus ad refectionem quotidianam tam sexta, i. in diebus solennibus, in quibus ad sextam comedebatur, quam nona, i. priuatis diebus, in quibus ad nonam reficiebatur fratres, omnibus mensis, siue, vt alia litera habet, omnibus mensibus, quod melius videtur, i. omni tempore anni, duo pulmentaria cocta.* Pulmentaria multis modis dicuntur, secundum varietate materiau, ex quibus sunt: sed hoc loco pulmentarium idem est, quod pulmentum factu ex piscibus, aut leguminibus, siue de herbis, vel farina, aut caseo. Pulmentum enim, vt dicit Isidorus, vocatur a pulce, siue enim sola puls, siue quid aliud alicuius participationis sumatur, pulmentum non incongrue dicitur. Dicunt etiam aliqui, quod quicquid pani additur, vt melius comedatur, pulmentum dicitur. Sequitur, & ponitur causa quare duo, dicens: *propter diuersoru infirmitates, vt forte, qui ex vno non poterit edere, ex alio reficiatur. Ergo duo pulmentaria cocta, fratribus omnibus sufficiat: Et si fuerint inde poma, aut nascensia leguminum, addatur & terium,* non quidem cocta, sed cruda, sicut sunt fructus, aut salata apud Italicos de herbis cum aceto & oleo. Et vocatur hic pulmentum comodo, quo omnes, quod pani adijcitur, vt melius comedatur, siue sit coctum, siue crudum. Vbi considerandum, quod in hac parte capituli sanctus Pater designare voluit, qualis debeat esse cibus monachorum, quia non preciosus, nec insolitus, nec studiosè apparatus. Vnde Cassianus lib. 5. institutionum: *Eligendus est cibus, non tantum qui concupiscentie flagrantis astus temperet, minusque succedat, verum etiam qui ad parandum sit facilis, & que ad comedendum opportuniorem vilioris precij compendiu praestet, qui que sit conuersationi fratru vsuique communis.* Vbi notandum primo, quod multa mouere debet discipulu huius scholae, ad non querendu, vel expetendu preciosa cibaria, nec rara siue insolita, aut etiam

Pulmentarium & pulmentum.

lib. 20. Ety. mol. cap. 2. *permixtione

Cap. 23. Cibus eligendus.

Ad non exquirenda preciosa cibaria debet

studiosè preparata. Ad non expetendu autem multa mouere. **1.**

preciosa cibaria, mouet primo profectio voluntarie paupertatis. Qui parum vult habere, consequens est, vt parum velit expendere. Qui preciu non habet, preciosa munera querere non debet. Seneca: *Pauper vbi diuites coeperit imitari, perit.* Secundo, affectio pietatis, quam debet habere ad pauperes Dei filios & fratres suos, inter quos multi sunt, qui pane non possunt habere. Qualis est hac fraternitas, quod alij non habent necessaria, alij habent superflua magna peruersitas, quod vilis seruus preciosa querat, cum dominu suum in pauperibus egere sciat. Non videtur verè esse membrum illius corporis, cuius Christus est caput, qui indigentia membrorum non compatitur. **1.** Cor. 12. Si quidem patitur vnus membrum, compatitur omnia membra. Ecclesiast. 22. Fidem posside cum amico tuo in paupertate illius, vt in bonis illius lateris. Bernardus: *Noli putare gratuitum, quod impendis proximo: velis nolis, debitor es.* **3.**

tertio, periculum quod est in acquirendo. Frequenter enim sumptus, quibus preciosa habentur, acquiruntur vel cum periculo eius, qui eis vtitur, vel illius a quo datur. Noluit David bibere aquam, quam sibi attulerant tres fortes, sed libauit eam Domino, dicens: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem. Num sanguinem hominu istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum tantum panem & aqua sumere, quam cum periculo preciosa habere.* **2.** Macha. 5. Iudas fecerat in desertum locum, ibique inter feras cum suis vitam in motibus agebat, & foeni cibo vescentes demorabantur, ne participes fieret coinquationis. Quarto, conditio corporis. Cum enim corpus vas sit, vbi corrumpitur, quod infunditur, fatuu videtur esse preciosa ponere. Ioel. 1. *Vlulate qui bibitis vinum in dulcedine, perijt enim ex ore vestro. Non sicut in alijs sensibus. Non enim corrumpitur res pulchra, cum semel visa fuerit: nec res odorifera, cum semel odor eius aliquis perceperit. Non videtur, quod Deus voluerit homine querere preciosos cibos, qui eandem escam sibi assignat cum rumentis. Gen. 1. Eccè dedi vobis herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna quae habent in semet ipsis semen sui generis, vt sint vobis in escam, & cunctis animantibus terrae. Quod cibi preciosi queruntur, frequenter accidit, vel ex delectationis amore, vel ex ambitione: & vtrouique est magna fatuitas. Fatuu enim est, sumptus magnos facere pro breui delectatione, quantum transitus cibi per guttur durat, solum durante. Itè valde fatuum & peruersum est, pascere oculos mudi de hoc, quod subtrahitur in pauperibus fame-*

2.

3.

4.

Nota pulchrum arg. de cibi vilitate festanda.

Propter duo quaruntur cibi delicti

Non quare rendi cibi rari & insoliti quare.

De insitiu. nouit. c. 19.

Epist. 2. ad Neporian. Egregie dictum.

Cibus non est studiosè preparandus, & contra aliter facientes.

Ibidem.

In apolog. ad Guiliel. Abbatem. Pulchrum.

Accurata ciboru preparatio, est nimietatis occasio. Ibidem.

famelico ori Dei. Primo non sunt querendi a discipulo huius scholae cibi rari & insoliti: Tum primo, propter vitandam molestiam ministratum: Tum secundo, propter difficultatem quandoque habendi: Tum tertio, quia talis appetitus ex quadam singularitate vanitatis videtur oriri. Vnde legitur de filiis Israel, quod in deserto carnes desiderabant, Num. 11. Vnde Hugo de sancto Victore, de quibusdam sic loquitur: *Alij noua quaedam & insolita ciborum genera exquirunt, ita vt saepe propter vnus hominis ventrem per omnes circum pagos turba famulorum discurrat. Hoc aliquando per tumorè elationis accidit. Qui enim appetunt alijs excellentiores esse in ieiunio suo, aliquid speciale volunt facere. Contra quos beatus Hieron. ita loquitur: Sint tibi ieiunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Quid prodest, oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesque ciboru querere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similia, mel, pistacia? Totam hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescamur pane. Ceterum discipulus huius scholae non debet appetere cibaria studiosè preparata. Cibus studiosè & lentè preparare, est gladium hostis sui acere. De quorundam autem superstitioso studio in preparatione ciborum, Hugo de sancto Victore ita loquitur: *Alij superstitiosum nimis in preparandis cibis studiū adhibent, infinita decoctionum, & frixurarum, & condimentorum genera excogitates: modo mollia, modo dura, modo frigida, modo calida, modo cocta aqua, modo asa, modo pipere, modo allio, modo cumino, modo sale condita, secundum consuetudinem pragnatum mulieru desiderantes. Et Bernardus. Quis dicere sufficit, vt caetera taceam, quot modis oua sola versantur & vexantur: quanto studio euertuntur, subuertuntur, liquantur, durantur, diminuantur. Et nunc quidem frixa, nunc casta, nunc farfa, nunc mixta, nunc sigillatim apponuntur. Vt quid autem haec omnia, nisi vt soli fastidio consulatur? Ipsa denique qualitas rerum talis decoris apparere curatur, vt non minus affectus, quam gustus, delectetur: & cum stomachus crebris ructibus repletum se indicet, necdum tamen curiositas fatiatur: sed dum oculi coloribus, & palatu saporibus illiciuntur, infelix stomachus, cui nec colores lucent, nec sapores demulcent, dum omnia suscipere cogitur, oppressus magis obruitur quam reicitur. Contra quod dicit Seneca: *Palatum tuu fames excitet, non sapores. Studiofa ciboru preparatio frequenter est occasio, quod nimis de cibo sumatur.* Bernardus: *Tata quippe accuratione & arte coquoru cuncta apparatus, quatenus quatuor aut quinque, ferculis***

deuoratis, prima non impediunt nouissima, nec fatietas minuat appetitum. Palatu quippe dum nouellis seducitur condimentis, paulatim diffuefcit cognita, & ad succos extraneos, veluti adhuc ieiunu, auidè renouatur in desideria. Venter quidè dum nescit, oneratur: sed varietas tollit fastidium: quia enim puras (vt cas natura creauit) epulas fastidimus, dum alia alijs multifarie permiscuntur, & spretis naturalibus, quos Deus indidit rebus, quibusdam adulterinis gula puocatur saporibus, transitur nimirum meta necessitatis, sed necdum delectatio superatur. Sequitur: *Panis libra vna propensa, i. moderata, sufficit in die: siue vna sit refectio, siue prandij & cœna: quod si cœnari sunt, de eadè libra tertia pars à Cellerario reseruetur, redenda cœnariis.* Pondus autem huius librae panis, maius esse credimus, quam sit pondus librae Florentinae, quae tantum duodecim vncias dicitur continere: quia ista non sufficeret duabus refectionibus. Præteea ista diuisio librae panis, honestius ac vtilius diuideretur in plures panes, vt tertia pars in pane integro possit reseruari fratri pro cœna. Sequitur: *Quod si labor factus fuerit maior, & est intelligendum non tantum de labore in agris, & in operibus manuū, sed etiā de labore in officijs Diuinis, sicut est in diebus solennibus, in quibus solennius dicendo officiu, monachi consueuerunt multo amplius laborare, in arbitrio & potestate Abbatis erit, si expediat aliquid augere, siue scilicet ad panem, siue ad pitantiam, hoc est, ad pulmentum: sed quia hoc faciendum est cum moderamine, sequitur: *remota pra omnibus crapula, qua dicitur cruda epula, hoc est, crudus cibus, qui ex superfluitate nascitur. Nam cibus stomacho ingestus, & ad ventriculum stomachi, qui alio nomine à Medicis appellatur, descendens, iam ab epatis calore, qui quasi suppositus ignis, ingesta in eodem ventriculo decoquere habet, coqui non poterit, & ex illa superfluitate, quae cruda remanet, crapula, id est, cruda epula, extitit appellata, quae maxime cauenda est.**

Libre panis expolitio.

Crapula vnde dicta.

TRACTATVS CIII.

Quomodo maximè cauendus sit a discipulo huius scholae excessus in quantitate cibi & potus.

Hic prosequitur sanctus pater causam, quare superfluitas maximè cauenda sit discipulo huius scholae, dicens: *Numquam surripiat monacho indigeries, i. indigestio, i. nimia & foeda fatietas, prouocans habentem se in tarpissimum vomitum, surripiat, i. latenter rapiat vel dominetur. Et subdit causam: Quia nihil sic contrarium est omni Christiano, quomodo crapula.*

Lucæ 21. la, sicut ait Dominus noster: Videte ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Pueri vero minori atate, non eadem seruetur quantitas, sed minor quam maioribus: seruata in omnibus parcitate, i. temperantia. Dicit Cassianus cap. 5. institutionum: Diuersum quidem oportet esse refectiois tempus, & modum, & qualitatem, pro impari, s. corporum statu, etate, vel sexu. Vbi pro ampliori noticia huius partis, in qua de mensura cibi agitatur, notandum, quod excessus in quantitate cibi vel potus, est maxime vitadus: grauat enim hominem, quo ad corpus, quo ad animam, & quo ad famam. Quo ad corpus, quia auferit quietem somni, Ecclesiastici 6. Saturitas diuitis, non finit eum dormire. Item, generat infirmitatem: quia, secundum Senecam, multa feruula, multos morbos fecerunt. Ecclesiast. 37. In multis escis erit infirmitas. Item adducit graues dolores. Job 20. Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstabit, & omnis dolor irruet super eum. De his tribus habetur Ecclesiast. 31. vbi dicitur: Vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito, i. homini, qui est sine frugalitate, quæ est parcitas in victu. Vigilia, quo ad primû: cholera, quo ad secundum, vt accipiatur species pro genere: vt sit sensus, i. infirmitas quæ frequenter generatur ex cholera: & tortura, i. torsiones, quo ad tertium. Si autem hoc facit huiusmodi excessus etiam in sano, quanto magis in infirmo? Vnde proculdubio, & auferit quietem somni, & prolongat infirmitatem, & adauget dolores, qui homini valde grauat corpus eius. Item grauant, quo ad animam, quia obtundunt aciem cordis, sicut dicitur in lib. Colla, colla. 1. Hiero. Nihil adeo obstruit intelligentiam, sicut comeestatio, & ebrietas. Ideo dicitur e contrario Dan. 2. quod pueris abstinentibus data est amplior intelligentia. Item, confundit memoriam, vt non recorderetur quis agendorum. Tullius: Recte mente uti non possumus, multo cibo & potione completi. Dicitur enim mens à meminendo: tales autem frequenter non reminiscuntur eorum, quæ recta sunt, & ad Deum pertinent. Osæ 13. Saturati sunt, obliti sunt mei, eorum s. quæ ad me pertinent. Item incitat carnalem concupiscentiam. Iere. 5. Saturavi eos, & moechati sunt. Quod ergo secundum hoc non modò grauatur corpus, sed etiam cor, quo ad intelligentiam, quo ad memoriam, quo ad concupiscentiam, dicit Dominus discipulis suis Lucæ 21. Attendite, ne quando grauentur corda vestra crapula & ebrietate, no tanter dicendo, corda. Item grauat, quo ad famam. Dicuntur enim isti similes Sodomitis: de quibus dicitur Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, saturitas panis. Et, sicut tangitur in lib. Colla, dicit, panis, quia saturitas in cibis vilibus, etiam

Modus diuersus in cibo. Vitadus est excessus cibi propter multa. Tria ex cibi excessu quo ad corpus.

- 2.
3.
Damna sunt perflua comeestionis, quo ad animam.
1.
2.
lib. 5. Tull. quæst.

Quod si dicitur in libro Colla, colla. 1. Hiero. Nihil adeo obstruit intelligentiam, sicut comeestatio, & ebrietas. Ideo dicitur e contrario Dan. 2. quod pueris abstinentibus data est amplior intelligentia. Item, confundit memoriam, vt non recorderetur quis agendorum. Tullius: Recte mente uti non possumus, multo cibo & potione completi. Dicitur enim mens à meminendo: tales autem frequenter non reminiscuntur eorum, quæ recta sunt, & ad Deum pertinent. Osæ 13. Saturati sunt, obliti sunt mei, eorum s. quæ ad me pertinent. Item incitat carnalem concupiscentiam. Iere. 5. Saturavi eos, & moechati sunt. Quod ergo secundum hoc non modò grauatur corpus, sed etiam cor, quo ad intelligentiam, quo ad memoriam, quo ad concupiscentiam, dicit Dominus discipulis suis Lucæ 21. Attendite, ne quando grauentur corda vestra crapula & ebrietate, no tanter dicendo, corda. Item grauat, quo ad famam. Dicuntur enim isti similes Sodomitis: de quibus dicitur Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, saturitas panis. Et, sicut tangitur in lib. Colla, dicit, panis, quia saturitas in cibis vilibus, etiam

Damna sunt perflua comeestionis, quo ad animam. Nota.

cauenda est. Item tales faciunt de ventre suo deum Bel. De quo dicitur Dan. 14. Non videtur tibi esse Bel Deus viuus? nonne vides quanta comedat & bibat quotidie? Itæ, solent dici canes, qui tantum comedunt, & oportet eos vomere. Isa. 66. Canes impudentissimi nescierunt satietatem. Cum ergo excessus prædictus grauet quo ad tria prædicta, cauendum est valde infirmo religioso, viuente in congregatione: & propter corpus, quia infirmus: & propter animam, quia inter alios omnes celare non potest quod facit.

TRACTATVS CIIII. Quare esus carniū prohibeatur discipulo huius scholæ: vbi declarantur aliqua dubia circa hanc prohibitionem.

Carnium verò quadrupedum omnino ab omnibus absteineatur comeestio: præter omnino debiles & ægros. Hic specialiter prohibet monachis cibum, siue comeestionem carniū, & hoc propter reprimendas concupiscentias carnis, & stimulos carnis retundendos, qui ex esu carniū, quo maxime concupiscentia fouetur & roboratur, soliti sunt magis insurgere. Cibꝰ quippe ille debet esse monachorum, qui sustentationem tribuat, & non qui occasione concupiscentijs & vitijs subministret. Vbi aduertendum, quod licet sanctus Pater tantum nominet carnes quadrupedum, prohibitio tamen extenditur vsq; ad carnes etiam animalium bipedum, s. volatiliū. Cum enim carnes volatiliū sint dulciores, magis delicatæ & preciosiores, quando minus delicatæ vetuit, proculdubio magis delicatæ & preciosiores prohibere credendus est. Mos enim sanctorum Doctorum est, in minore comprehendere maius. Sicut dicitur simpliciter in canone de consec. dist. 5. in cap. Carnem. Carnem cuiquam monacho, nec gustandi, nec fumendi est concessa licentia: non quod creaturam Dei iudicemus indignam, sed quod carnis abstinentia utilis & apta monachis æstimetur, seruato tamen moderamine pietatis erga ægros. Item extra de statu monachorum, in cap. Cum ad monasteriū. In refectorio nullus omnino carne vescatur. Et infra: sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio, esum carniū credant sibi licere. Insurgunt autem hæc aliqua dubia. Primò, vtrum monachus peccet mortaliter, comedendo carnes. Ad quam quæstionem licet satis ex superioribus in cap. 4. huius operis clarè patet responsio, nihilominus hic, p. maiori informatione aliquid commemorandum est. Sanctus Tho. facit

2.
3.
Crapulosus cani comparatur.

Quare carnes prohibeantur.

Solutio, quare sanctus B. folas quadrupedum carnes nominauerit.

Regula d. trinalis.

Vtrum monachus carnes comedendo peccet mortaliter.

Responsio. cit in primo quolibeto, 20. art. hanc quæstionem, & respondet, quod monachus non peccet mortaliter, comedendo carnes: & probat dupliciter. Primò sic: Nulli peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscunq; infirmitatis: sed comedere carnes, conceditur alicui ratione cuiuscunq; infirmitatis: ergo comedere carnes, non est peccatum mortale monacho. Secundò: Nihil est peccatum mortale monacho, vel religioso cuiuscunq; per se loquendo, quod non sit peccatum mortale alteri, nisi sit contrarium ei, ad quod se voto professionis obligauit: per accidens tamen, vt ratione scādali, vel alicuius huiusmodi, posset aliquid ei esse peccatum, quod non esset alij peccatū. Sed comedere carnes, non est contrarium alicui, ad quod se monachus professionis voto obligauit: ergo comedere carnes, non est peccatū mortale monacho. Pro declaratione huiusmodi, quod comedere carnes non sit contrarium in aliquo voto professionis monachalis, est considerandum, quid sit illud, ad quod religiosus voto professionis se adstringit. Siquidem religiosus (vt ait sanctus Thomas) profitemdo vouet se regulam seruaturum, videtur se obligare voto ad singula quæ continentur in regula, & sic contra quodlibet eorum agendo, peccaret mortaliter. Et ex hoc sequeretur, quod religionis status esset religiosus in laqueum peccati mortalis, quia vix, aut nunquam posset declinare. Sæcti ergo patres, qui Ordines instituerunt, nolentes hominibus iniicere damnationis laqueum, sed magis viam salutis, ordinauerunt talem professionis formam, in qua periculum esse non posset. Sicut in Ordine fratrum Prædicatorum, est cautissima & securissima forma profitendi, quæ non permittunt seruare regulam, sed obedientiam secundum regulam. Vnde ex voto obligatur ad seruanda ea, quæ ponuntur in regula tanquam præcepta, & quæ Prælatus secundum tenore regulæ sibi præcipere voluerit. Cætera verò, quæ non continentur in regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto: vnde ea prætermittens, non peccat mortaliter. Beatus verò Benedictus, statuit monachum profiteri, non quidem obseruare regulam, sed quod profitens promittat conuersionem morum suorum secundum regulam: hoc est dictum, vt secundum regulam dirigat mores suos, contra quod facit, si vel ea quæ sunt præcepta in regula, transgrediat, vel etiam contemnat regulam, secundum eam dirigere actus suos omnino recusans. Non autem omnia, quæ continentur in regula, sunt præcepta: quædam enim sunt monitiones siue consilia, quædam vero ordinationes siue statuta quædam: vt quod post Completorium nemo loqua-

tur. Huiusmodi autem statuta, quæ in regula continentur, non habent vim præcepti: sicut nec Prælatus statuens aliquid, intendit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est autem Prælatus, quasi regula quædam animata: vnde stultum esset putare, quod monachus frangens silentium post Completorium, peccaret mortaliter: nisi fortè faceret hoc contra præceptum Prælati, vel ex contemptu regulæ. Abstinere autem à carnibus, non ponitur in regula beati Benedicti vt præceptum, sed vt statutum quoddam. Vnde monachus comedens carnes, non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiam, vel contemptum. Hęc omnia S. Thomas vbi supra. Secundum dubium est, vtrum prælatus possit dispensare cum monacho, quod comedat carnes? Responsio, quod sic: patet ex capitulo præfato, Cum ad monasterium. extra de statu mon. vbi super illud, Quamquam ex indulgentia posset Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulauerit, aduocare, dicit Glo. Sic ergo habes, quod Abbas potest dispensare in regula monachali, quantum ad esum carniū: vt hic, & ar. de consec. dist. 5. Carnem. Item idem arguitur ex illo præfati capituli, Cū ad monasteriū. vbi dicit Papa: Nec existimet Abbas, quod super habenda proprietate, possit cum aliquo monacho dispensare. quod ideo dicitur, quia proprietates est essentialiter annexa regulæ monachali: ex quo relinquitur à contrario sensu, quod in illis potest Abbas dispensare, quæ non essentialiter annexæ sunt regulæ monachali, cuiusmodi est comeestio carniū, vt dictum est. Tertiū dubium est, vtrum itinerantes per longam viam, vel si itinerantes non inveniunt aliquid ad comedendum, vel si inuidentur à Principe, vel Prælato? Ad ista legimus aliquos respondentes, quod sic: quia necessitas non est in præcepto, siue necessitas non subijcitur legi. Hoc etiam confirmare videtur per auctoritatem Fructuosi episcopi, cuius est capitulum illud, Carnē de consec. dist. 5. quod magister Gratianus truncatum posuit. Plena autem eius auctoritas iacet sic: Carnem cuiquam monacho, nec gustandi, nec fumendi est concessa licentia: non quod creaturam Dei iudicemus indignam, sed quod carnis abstinentia utilis & apta monachis æstimetur: seruato tamē moderamine pietatis erga ægros, vt ex volatilibus sustententur, & longinquo itinere destinati. Si autem à principe, vel episcopo inuitantur, pro benedictione & iobedientia degustare non metuant: seruantes apud se de reliquo continentiam consuetam: quod si monachus viola-

Vtrum possit prælatus dispensare cum monacho, vt comedat carnes.

Aliq casus, in quibus videtur monachū posse comedere carnes eorum, extra necessitate, quos tamen congregatio S. Iustinae, cōmuniter nō admittit.

226
Districta vindicta comedentium carnes.

violauerit, & contra sanctionem regulæ vsuq; veterum, escam carnis præsumpserit, sex mensium spatium retruſioni & pœnitentiæ subiaceat. Hæc ille.

IN CAPVT XL.
TRACTATVS CV.
De potu: vbi de septem reprehensibilibus in religiosis circa vsu vini: & de malis, quæ excessus vini operatur.

Vnusquisque propriam &c. Determinata mensura cibi, cõsequenter ordine cõgruo subdit de mensura potûs. Verum in primis excusat se, quod non potest diffinitam mensuram æqualem omnibus assignare, quia non omnes eiusdẽ qualitatis, nec eiusdem roboris sunt, dicens: *Vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius sic, alius verò sic. Et idẽd cum aliqua scrupulositate, i. dubietate, à nobis mensura victûs aliorum constituitur.* Sensus est: Cum varia sint dona Dei hominibus data, & vnus donum maioris abstinentiæ & fortitudinis habeat, quàm alius: vnus enim accepit donum, vt sine potatione vini possit subsistere, alius verò vt minus sufficiat quàm ipsa mensura: sic nõ possumus sub vna certa quantitate diffinire mensuram victûs & potûs vniformiter ad omnes, sed cum quadam dubietate & anxietate constituimus mensuram istam, dicens: *Tamen infirmorum contuentes imbecillitatem, non fortium & robustorum, potentium abstinere fortitudinem, credimus emina vini per singulos sufficere per diem.* Emina vini, est mensura quædam illius regionis, secundum quam loquebatur beatus Benedictus, & quæ adhuc dicitur seruari in monasterio Cassinensi. *Quibus autem donat Deus tolerantiam abstinentiæ, propriam se habituros mercedem sciant.* Sensus est: Si monachus amplius abstinere potuerit, & voluerit, quàm regula iubeat, i. minus accipere vini, aut victûs, aut etiam vestimeti, quàm regula cõcesserit: sciat, à Deo, qui nullum bonum irremuneratum relinquit, se propriam mercedem accepturum. Est autem hic notandum, quod huiusmodi abstinentiæ notabiles, debent fieri, maximè cõtinuate, cum conscientia Abbatis. *Quid si aut loci necessitas, aut labor, aut arbor astatis, amplius potulerit, in arburio Prioris consistat,* scilicet addere supra mensuram. In istis enim tribus casibus, videlicet cum locus est valde siccus, aut multum aridus, vel huiusmodi: aut cū laborant monachi plus solito: & cum arbor folis magis inualeſcit, q̄a in huiusmodi humidum in homine magis cõsumitur, & calor amplius incitatus, Prælati augere

Emina quæ sit.

Abstinentiæ est cum licentia.

In tribus casibus dispensari potest circa potum.

potest mensuram potûs, *considerans tamen in omnibus, ne subrepat, id est, latenter intret, satietas aut ebrietas.* Sequitur: *Licet legamus vinum omnino monachorum non esse, sed quia nostris temporibus id monachis persuaderi non potest, saltem vel hoc cõsentiamus, vt non vsque ad satietatem bibamus, sed parcius: quia vinum apostatate facit etiam sapientes.* Plana sunt ista. Sed queritur: vbi legitur quod vinum non sit monachorum? Respondetur, quod in figura legitur Num. 6. vbi habetur, quod Nazaræi, qui figurâ gesterunt monachorum, à tempore consecrationis suæ nõ bibebant vinum, vel aliquid quod inebriare posset. Secundò, legerat sanctus pater Benedictus illam veterẽ sanctorum patrum sententiam: Caro & vinum, siue potus qui inebriare potest, suscipiendus non est, quibus pro Christo crucifixus est mundus, & ipsi mundo. Sequitur: *Vbi autem necessitas loci exposcit, id est, exigit, vtpote quia sterilis, vt nec supra scripta mensura inueniri possit, sed nullo minus, aut ex toto nihil, benedicant Deum, qui ibi habitant, & non murmurent: hoc ante omnia admonentes, vt absq; murmuratione sint fratres.* Hæc expositione non indigent, patient omnia. Circa hoc capitulum, in quo principalis intentio sancti patris est, discipulum huius scholæ ad sobrietatẽ seruandã in potu vini exhortari, sunt aliqua notanda, præter ea, quæ notata sunt in superioribus, circa institutum 36. Primò, quod multa possunt esse reprehensibilia in religiosis circa potum vini. Primò, circa quantitatem, contra quod dicitur, primæ Timo. 5. Modico vino vtete. Bernardus ad monachos: Si autem vobis placet auctoritas Pauli de bibendo vino, obsecro, nõ tradatis obliuioni quod dicit, Modico. Secundum est circa fortitudinem vini. Si enim in Concilio generali est institutum, vt habetur in cap. A crapula. extrã de vita & honesta. clericorum, quod omnes clerici vinum sibi temperent, & se vino: quãto magis hoc faciendum est à religiosis, maximè dicente nobis sancta scriptura Ecclesiastici 31. Sufficiens est homini erudito vinũ exiguum, id est, debile. Verum de quorundam monachorum in hac parte reprehensibili vsu itã loquitur Bernardus: *Iam verò de aqua potu quid dicam, quando nec villo quidem pacto vinum aquatũ admittitur?* Omnes nimirum, ex quo monachi sumus, infirmos stomachos habemus. Et infra: *Pudet dicere, sed magis pudeat acitari. Et si pudet audiri, non pudeat emendari. Videas vno in prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari, quatenus diuersis vinis magis odoratis, quàm potatis, nec tam haustis, quàm tactis, sagaci probatione, & celeri cognitione vnus tandẽm ex pluribus, quod fortius sit, eligatur. Tertium est circa varietatem vinorum. Indecens*

Vbi legitur, vinum nõ esse monachorum.

- 1.
- 2.

Multa reprehensibilia in religiosis circa potum.

Latera sub Innoc. III. cap. 15. Vno temperato est vtendum.

In apolog. ad Guillel. Abbatem.

Nota.

4.

Ibidem.

5. Contra crebrius bibentes.

Ordin.

6. Turpe, si inter vina discernere.

7.

Exemplum. libro i. vitæ eius, cap. 6.

Multa mala facit vinum.

- 1.
- 2.
- 3.

4. cens profectò est in religiosis, nõ esse contentos vno vino, sed varietates diuersas, non paucas, in vno conuiuio congregare. Quartum est circa preciositatem. Non est vni religioſi, in haustu vini tantum ponere, vnde multi pauperes possunt commodè sustentari per diem. Vndè vox illa Sapientiæ 2. Vno precioſo nos impleamus: non est bonorum, sed hominum pessimorum. Bernardus ad monachos de hac quorundam corruptela itã dicit: *Quale est autem illud, quod nonnulla monasteria ex more obseruare dicuntur: in magnis videlicet festis vina delibuta melle, pigmentorum respersa pulueribus, in conuentu bibere? nõquid & hoc fieri dicemus propter stomachi infirmitatem? Ego verò ad nihil aliud valere video, nisi vt vel amplius bibatur, vel delectabilius. quos illa sententia videtur respicere: Vlulate qui bibitis vinũ in dulcedine: perijt enim ex ore vestro, Ioel. 1. Quinũ est circa extraordinarias potationes, quæ solent fieri extra horam comedendi vel bibendi. Si enim equi & asini non adquantur, nisi horis certis: quàm indecens est viro religioso tota die bibere, modò hic, modò ibi, qui huiusmodi sunt? sunt illi morantes in vino, de quibus dicitur Prouer. 23. Cui vã nõ omne his qui commorantur in vino, & studet calicibus epotandis? vbi dicit Glo. Non vetat bibere vinum ad necessitatẽ, sed morari extra tempus, & vtilitatem in vino. Sextum est circa verba. Sunt enim aliqui, qui ferè per totam interdum mensam loquuntur de vinis, & presentibus & absentibus, dicentes, hoc est tale, & illud est tale. de quibus videtur dici illud Osee 7. Super vinum ruminant. Septimum est circa subtilitatem iudicandi de vinis. Sunt enim quidã, qui itã subtiliter sciunt iudicare de valore & vinorum conditione, tanquàm si essent magistri in illa arte: quo contra inuenitur de antiquis religiosis, qui ad eò habebant sensus mortificatos, vt discernere inter liquores penitus nescirent. Vndè de beato Bernardo legimus, quod sagimine crudo pro butyro, oleo pro aqua vsuse est, nec discreuit. Secundò principaliter notandum est, quod multa solet facere vinum abutentibus eo, quæ sunt valde contraria honestati religionis. Religiosos enim summè decet continentia, ratione voti: vinum autẽ incitat ad libidinem. Prouerb. 20. Luxuriosa res vinum. Item sunt, in societate, in qua debent esse cor vnus, & anima vna cum alijs: vinum autem facit conturbationem ad alios. Ecclesiastici 31. Vinum multum potatum, iritationem facit: facit enim prorumpere ad mala, per quæ alij irritantur. Item, ipsorum est, laudibus diuinis insistere: hoc autem blasphemare facit. Su-*

per illud 1. Corinth. 10. Siue manducatis, siue bibitis, &c. Si vinolentia te ingurgitates, quascunque laudes Dei lingua tua sonet, vita blasphematis. Item, ipsorum est, linguã disciplinatam habere: alioquin, secundum Iacobũ, vana est eorum religio: hoc autem facit fatuè loqui. Esdræ tertij, tertio cap. Homines faciunt per talenta loqui. Item, eorum vita debet esse in lectu: hoc autem incitat ad vanam latitiam. Esdræ 3. Omnem mentem conuertit in securitatem, & iucunditatem, & non meminit omnem tristitiam. Item, ipsorum est, contemplationi vacare, modò meditãdo, modò legendo, modò reuelationes suscipiendo. Vinum autem obscurat intellectum. Vndè Glo. super illud Prouerbio. 23. Cui suffossio oculorũ? Immoderatus haustus vini, interioris & exterioris visus ingerit cæcitatẽ. Impedit quoquẽ scientiam acquirendam: idcõ dicit Salomon Eccles. 2. Et vt animum meum transferrem ad sapientiam, cogitaui à vino abstrahere carnem meam. Similiter scientiam infundendam, idcõ dicit Daniel: Trium hebdomadarum diebus caro & vinum non introierunt in os meum, quando scilicet aspirabat ad reuelationẽ. Item, quid profunt eis omnia, nisi perseuerent vsq; in finem? hoc autem aufert vinum. Ecclesiastici decimonono: Vinum apostatate facit. quod ad litteram verum est, vt patet in goliardis, qui frequenter occasione vini reliquerunt abbatias, vt per tabernas discurrere possint. Cũ ergò tot turpes maculas generet vinum in religiosis, & tantum eis noceat: non modicum est eis necessaria abstinentia, non solum à vino, sed ab omni potu, qui eadem potest inducere. Et idcõ benè dicit Augustinus, Religiosis non solum abstinentiam escæ, sed etiam potûs, necessariam ad carnem domandam. Quid autem mirum, si hoc religiosis dicit, cum ipse Saluator dixerit Apostolis suis Luca 21. Attendite nõ grauentur corda vestra crapula & ebrietate. Necessaria siquidem sunt, cibus & potus, & idcõ facilè sub pallio necessitatis, huiusmodi vitia subintrant, etiam apud sanctos.

IN CAPVT XLI.
TRACTATVS CVI.
De horis reficiendi.

A Sancto Pascha &c. Data mensura cibi & potûs, sanctus Pater subiungit, quibus horis reficiendi sunt fratres, dicens: *A sancto Pascha, id est, à resurrectione Domini, vsque ad Pentecosten, ad sextam reficiant fratres, & ad septimam cœnent.* Vbi notandum, quod tempus Ff 2 Pascha-

Glo. ord.

4.

Iaco. 1.

5. Cap. 3.

6.

Ordin.

Dan 10. Exemplum.

7.

Abstinentia religioſi.

In Reg. cap. 11.

Quare non ieiunemus tempore Paschali, & significet ipsum tempus.

Vigilia Pentecostes & dies Rogationum sunt de precepto.

Ieiunium iij. & vj. feria obseruandum, & quar.

Arg. q. ieiunium sextæ feriae nõ est sub precepto.

Circumscriptio habenda à prælato.

Paschale vsque ad Pentecosten, vocatur Quinquagesima, quia continet quinquaginta dies: per quod, tempus iubilæi designatur: in quibus diebus, propter honorem, & gaudium resurrectionis, & admirande ascensionis Dominice, nec non propter gloriosum sancti spiritus aduentum, quotidie festiuamus, & ieiunium soluimus: genua nõ flectimus, nisi ad presentiam corporis Christi. Significat enim hoc Paschale tempus, octauam resurrectionis, in qua nec ieiunabitur, nec genua flectentur, sed perfectum gaudium omnibus erit. His diebus bis in die comedimus. Excipiuntur tamen dies Rogationum, & vigilia Pentecostes, in quibus, institutione canonica, ieiunandum est. De Rogationibus habetur de consecrat. distinctione 3. capit. Rogationes. De vigilia Pentecostes habetur notandum distinct. 76. capit. De ieiunio autem. Sequitur: A Pentecoste autem tota astate, si labores agrorum non habet fratres, vel monachi, aut nimietas astatis non perturbat eos, quarta & sexta feria ieiunent, vsque ad nonam: Obseruantia ieiunij horum dierum, scilicet feria quarta & sexta, orta est à sanctis patribus. Vnde de consecrat. distinct. 3. dicit sanctus Apollonius, in capit. Ieiunia. Ieiunia sanè legitima in quarta & sexta feria non sunt soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia quarta feria Iudas traditionem Domini cogitauit, & sexta feria crucifixus est Saluator. Est autem hic aduertendum, quod ex hoc libro regulæ, in quo conceditur monachis propter labores agrorum, vt potè quando habeant messes & fruges colligere, aut quando nimietas caloræ regnat, non ieiunare sexta feria, videtur soluta illa quæstio, vtrum ieiunium in sexta feria veniat sub precepto: patet quod nõ, quia cum canonica regula maior sit, q. regula B. Benedicti, non liceat aliquid aduersus illà immutare, sine auctoritate instituētis. Sequitur: reliquis vero diebus ad sextam prandeant. Qua prandij sexta, si opera in agris habuerint, aut astatis feruor nimis fuerit, continuanda erit: & in Abbatis sit prouidentia. Plana sunt omnia. Sequitur: Et sic omnia temperet atque disponat, qualiter & anima saluentur, & quod faciunt fratres, absque iusta murmuratione faciant. Vocatur iusta murmuratio, quam toties sanctus Pater, tanquam pestiferam & execrandam, prohibuit, non vt iusta aut bona esse possit: sed ideò iusta vocatur, quia Prælati malo regimine suo, aut minus prouida circumspectione sua, dat causam quod monachi rationabiliter murmurent. Sensus ergo est: Debet Abbas ita vniuersa temperare ac disponere, temporum, locorum, & personarum circumstantijs benè pensatis, vt & animæ saluentur,

non dissoluantur: & fratres in his, quæ faciunt, non habeant occasione murmuris, aut de nimia dissolutione in facili relaxatione regularis obseruantie, aut de nimio rigore seruato in tempore, in quo relaxandum esset, sicut est tempus infirmitatis, tempus pueritiæ, tempus senectutis, tempus laboris agrorum, tempus nimij caloræ. Hæc enim omnia in superioribus sanctus Pater notauit. Sequitur: Ab Idibus autem Septembris, vsque ad caput Quadragesime, ad nonam semper reficiant. In Quadragesima vero vsque ad Pascha, ad vespertam reficiant. Ipsa tamen vespera sic agatur, vt lumine lucerna non indigeant reficientes, sed luce adhuc diei omnia consummentur. Sed & omni tempore sue cœne, siue refectiois, hora sic temperetur, vt cum luce siant omnia. Omnia plana sunt: expositio ne nõ indigent. Verum his nostris diebus, hæc obseruantia temporum ieiuniorum, apud monachos, sine magno grauamine, seruari non potest.

IN CAPVT XLII. TRACTATVS CVII. De silentio post Completorium, & de decem causis, ex quibus debemus libenter Completorio interesse.

Omni tempore &c. Superius sanctus Pater egit de horis refectiois & abstinentiæ: nunc subdit de horis, in quibus silendum est, & abstinendum à locutionibus, sic dicens: Omni tempore silentio debent studere monachi, maxime autè nocturnis horis. Et indicit omni tempore, siue ieiunij, siue prandij, si tempus fuerit prandij, id est, tempus in quo duæ refectioes dantur, quia prandium dicitur quod sequitur cœna, mox vt surrexerint à cœna, sedent omnes in vnum, & legat vnus Collationes, vel Vitas patrum, aut certè aliquid quod edificet audientes, sicut sunt libri morales antiqui, & homiliæ sanctorum doctorum, & huiusmodi, quæ principaliter redoleant suauitatem deuotionis, & doctrinam ædificationis contineant. Hoc rectè ac sanctissimè constitutum est, quia sic lectio illa monachi materiam ædificationis & deuotionis haurire possunt, vnde ad contemplationis altitudinem silentij tempore valeant promoueri: & ad hoc rectè electi sunt libri Collationum, & Vitæ patrum sanctorum, in quibus doctrina totius perfectionis, & ædificationis, ac sanctimonie continetur. Non autè heptaticum, quid sit. i. septenarium: hepta in Græco dicitur septem, qui septenarius est iste, Genesis, Exodus, Leuiticus, liber Numerorum, Deuteronomium, Iosue, Iudicum: aut Regum: Causa autè, propter

Excusat nos ista tempora.

Prandium.

Quales libri legantur & quar.

Heptaticum.

Quare non legantur vespere libri legis vel historiales.

pter quæ dicit hos libros illa hora nõ legendos, subdit, dicens: quia infirmis intellectibus, id est, non doctis, non eruditis, non habentibus peritiam scripturarum, non erit vile illa hora hæc scripturam audire: libri enim legales, & historiales, cum pleni sint & tecti multis figurarum obscuritatibus, & plurima contineant profundissima mysteria, non sunt libri ita apti ad legendum simplicibus monachis, & maxime illa hora, in qua habenda lectio est, non de varijs bellorum historijs, vnde varia dormientibus possent generari phantasmata, sed quæ tota sit edificatoria, & plena simplicitate moralis doctrinæ, & quæ sanctis meditationibus præstet fulcimentum. Sequitur: alijs vero horis legantur. Ecce non vcat simpliciter præfatos libros legales & historiales legi, sed tantum illa hora. Alijs vero horis legantur, putà in matutinalibus lectionibus, aut in refectorio, & alijs quando videbitur expedire. Sequitur: Si autem ieiunij dies fuerit, dicta vespere, paruo intervallo mox accedant ad lectionem Collationum, vt diximus, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis forte in assignato sibi commisso, id est, in aliqua obedientia sibi deputata, fuerit occupatus, occurrat. Omnes ergo in vnum positi compleant, scilicet lectionem Collationum, & inde omnes ad Completorium vnanimiter intrent, & exeuntes à Completorijs nulla sit licentia dentis cuiquam loqui aliquid, scilicet regulariter, nisi in his casibus infra exprimentis. Sequitur pœna fractoris silentij: Quod si inuenus fuerit quisquam prauari hanc taciturnitatis regulam, grauiori vindicte subiacet: Pœna ista intelligenda est arbitraria, secundum modum loquendi, aut personam loquentis, aut materiam sermonis. Sequitur: excepto, si necessitas hospitum superuenierit, aut forte abbas alicui aliquid inusserit, quod tamen & ipsum cum summa grauitate & moderatione honestissime fiat. Vbi considerandum, quod temporibus nocturnis tria sunt attendenda, in quibus fractio silentij licita potest esse, videlicet damnum imminens, necessitas vrgens, interrogatio superioris interueniens. Damnum imminens, sicut si videres incensum ignem, licite potes clamare, & petere aquam, & alia conuenientia. Necessitas vrgens, tam spiritualis, quam corporalis. Corporalis, vt si videres fratrem laborantem subito infirmitate aliqua periculosa, loqui poteris & illi subuenire. Quæ enim constituta sunt pro charitate, non debent militare contra charitatem. Spiritualis, si in tali casu frater infirmus vellet confiteri, tu poteris audire, & loqui ea quæ sunt opportuna cum illo. Interrogatio superioris, sicut cum de aliquo ab illo, vt illi respondeas, in terrogaris: hoc tamen, vt dictum est, cum summa grauitate

Pœna fractoris silentij post Completorium.

In quibus loqui nocturnis horis possit licere.

1.

2.

3.

tate fiendum est, tam ex parte Prælati interrogans, quam subditi respondentis. Quia plura in superioribus de taciturnitate & silentio notata sunt, superfedentes ab vltiori exhortatione taciturnitatis, inducamus rationes, propter quas libenter debet interesse discipulus Completorio. Est autem circa prædicta notandum, quod multum est cauendum à discipulo huius scholæ, nè absque necessitate desit Completorio: & hoc propter multas causas. Primò, quia hora illa est, in qua de labore vitæ actiua, quæ habet turbationem, secundum illud, Martha Martha, turbaris erga plurima, Luca 10. transitur ad quietem contemplatiuæ vitæ, quæ pacem & tranquillitatem habet: propter quod tunc cantatur, Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Bonarum mentium est, libèter huiusmodi transitum facere, & occupationes actiua vitæ vltra diem non prolongare, secundum illud psal. Exhibet homo, s. qui ratione vtitur, ad opus suum, & ad operationem suam, vsq; ad vespertam, s. & non vltra. Secunda, quia cum sit tempus tacendi, & tempus loquendi, Ecclesiasticus 3. ista hora est, in qua silentium incipit apud religiosos, quod omnes boni viri debent libentius acceptare, quam locutiones. Aug. Loquela fit in necessitate, taciturnitas in iocunditate. Tertia est, quia in ista hora animalia cuncta quocunq; vadunt ad exteriora, reuertitur ad interiora. Ista hora reuocandus est spiritus ab exterioribus ad interiora. Vnde in principio Copletorij dicitur, Cõuerte nos Deus salutaris noster. Quemadmodum autè reprehensibile est in viro religioso, sine necessitate, tempore Copletorij in villa morari, & tardè ad domum suam corporalem redire: sic reprehensibile est in eo, spiritum ipsum nimis tardè ad interiorem domum spiritualem reuerti. Quarta, quia hora ista preparandus est locus, in quo spiritus cum Deo quiescat. Locus autè eius est, pax & tranquillitas. Psal. Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum Domino. Item, in pace factus est locus eius. Reprehensibilis est autem, qui regi gloriæ negligit, & nimis differt, locum preparare. Quinta, quia secundum morem Copletorio annexæ sunt orationes secreta, quarum fructus frequenter amittunt, qui non interfunt. Matth. 6. Tu autè cum oraueris, intra cubiculum tuum, s. secretum cordis, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Et Bernar. super Cât. Quam serena & placida oratio, nullo perturbata clamore vel strepitu? Sexta, quia illa hora debet seruus Dei præmunire se cõtra insultus diaboli. Vnde ante Completorium legitur: Fratres, sobrius esto,

Multis de causis non debemus desse Cõpletorio.

1.

Psal. 103.

2.

In exposit.

psal. 139.

3.

Nota.

4.

Psal. 131.

Psal. 75.

Tempus orationis.

Ser. 86.

Conueniens officium Completorii.

te & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quaerens quem deuoret. Et in fine dicitur in oratione: Visita, quesumus, Domine habitationem istam, & omnes insidias inimici ab ea longè repelle. Diabolus enim de nocte seruos Dei acrius impugnat, contra quem non dubium, quòd fortius religiosus prēmunitur, si cōmuni orationi omnium fratrum interfit in Completorio. Septima, quia in illa hora fiunt multa, quæ nō fiunt in alijs horis, quæ habent aliquem effectum gratiæ conferre: sicut est asperio aquæ benedictæ, quæ hostes inuisibiles fugat: & benedictio patris, scilicet Prælati, quæ ad consecrationem valet, secundum illud Ecclesiastici 3. Benedictio patris firmat domos filiorum. Octaua, quia remanentes à Completorio, communiter peius expendunt illud tempus, quàm remanentes ab alijs horis diuinis. Nam ab alijs remanentes, vel confessionibus, vel studio, vel alicui operi fructuoso frequenter intendunt. Multum autem cauendum est religioso, ne tēpus, quod alij sanctè expendunt, ab ipso inutiliter aut malè expendatur. Ecclesiastici 4. Fili, cōserua tempus, id est, cum alijs serua, vt sicut ipsi, ita tu expendas. Nona, quia huiusmodi remanentes à Completorio, solent suis vigilijs, & rumoribus alios inquietare, & alios scandalizare: quorum vtrunque est cauendum. Primum patet ex verbo Gregorij, in dialogo dicentis: Cū vir sanctus ad irascendum trahitur, quis alius ad irascendum, nisi eius inhabitator, excitatur? Secundum patet ex verbo Domini Matth. 18. Qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius &c. Decima causa est, quia illa hora nos solenniter commendamus Beatæ Virgini. Constat autem, quòd valde efficax est recommendatio solennis. Vnde magister Iordanus, vir maximæ auctoritatis & sanctitatis, quondam magister ordinis Prædicatorum, narrauit, quod audiuit à quodam viro religioso, quòd quandò fratres dicebant in fine Completorij, Eia ergò aduocata nostra: videbat Beatam Virginem flexis genibus recommendantem ordinem filio suo. stultus autem esset, qui tali recommendationi libenter non interesset. Debet ergò religiosus libenter interesse Completorio, propter causas iam dictas.

Lib. i. c. 9.

Scandalum est cauendum.

IO. Commendatio solennis officiorum.

Exemplum notabile.

IN CAPVT XLIII.
TRACTATVS CVIII.
De lege & pœna eorum qui negligunt opportunè occurrere ad opus Dei.

AD horam &c. Superius dedit sanctus Pater doctrinam, de diligenter perficiendo opus Dei, & de horis refectionis. Et quia sæpè cōtingit aliquos deficere in istis: ne malum huiusmodi negligentia remaneat impunitum, subiungit consequenter pœnas, quibus tales transgressores puniendi sunt. Et ponit primò legem: secundò, pœnam contra transgressores. Dicit ergò primò: Ad horam diuini officij mox vt auditum fuerit signum, relictiis omnibus, qualibet fuerint in manibus, quæ scilicet sine periculo, aut dāno relinqui possunt. Si enim seruiret quis infirmis, aut hospiti, aut præpararet cibum, aut extraheret vinum de dolio, & huiusmodi, non valeret illa sine dispendio immediatè dimittere de manibus. Summa cum festinatione curratur, cum grauitate tamen, vt non securitas inueniat fomitem, id est, occasionem alicuius leuitatis. Ergò nihil operi Dei præponatur. Quid si quis hic ponit pœnam legis transgressoribus, ad nocturnas vigilias post Gloria psalmi nonagesimiquarti, qui est, Venite exultemus Domino, quem propter hoc omnino prætrahendo, & morose volumus dici, non occurrerit, non fiet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium fiet, aut in loco quem talibus negligentibus seorsum constituerit Abbas, vt videatur ab ipso vel ab omnibus, vsque dum, completo opere Dei, publica satisfactione pœniteat. Ideò autem eos in vltimo, aut seorsim indicauimus debere stare, vt visi ab omnibus, vel pro ipsa verecundia sua emendentur. Nam si foris oratorium remaneant, erit fortè talis, qui se aut recolliget & dormiat, aut certe sedeat foris, vel fabulis vacet, ne detur occasio maligno: sed ingrediatur intrò, vt nec torum perdat, & de reliquo emendatur. Diuini autem horis, qui ad opus Dei post versum, & Gloria primi psalmi, qui post versum dicitur, non occurrerit, lege qua supra diximus, in vltimo stet loco, nec præsumat sociari choro psallentium, vsque ad satisfactionem, nisi fortè Abbas licentiam dederit permissione sua: ita tamen, vt satisfaciatur reus ex hoc. Ad mensam autem, qui ante versum non occurrerit, vt simul omnes dicant versum, & orent, & sub vno omnes accedant ad mensam, qui per negligentiam suam, aut vitium non occurrerit, vsque ad secundam vicem pro hoc corripiatur. Si denud non emendauerit, non permittatur ad mensam cōmunis participationem, sed sequestratus à consortio omnium, reficiatur solus, sublata ei portione sua vini vsque ad satisfactionem, & emendationem. Similiter autem patitur, qui ad illum versum non fuerit præsens, qui post cibum dicitur. Nec quisquam præsumat ante statutam horam, vel postea, quicquam cibi aut potus sumere. Sed & si cui offeratur à Priore aliquid, & accipere renuerit hora, qua desiderauerit, hoc quod prius recusauit, aut aliud omnino, non accipiat, vsque ad emendationem congruam. Omnia plana sunt, vnde expositione nō egēt. Verū hæc sancti patris doctrina & instructio aduersus negligētes vnde emanare ad opus Dei, putà ad oratorium, à sanctis

Doctrina de negligentibus ad opus Dei, vnde emanare.

Cap. 7.

sanctis veteribus patribus legitur emanasse. Vnde Cassianus libro tertio institutionum monachorum, ita dicit: Is verò qui in tertia, sexta, vel nona, priuquam ceptus finiatur psalmus, ad orationem non occurrerit, vterius oratoriū introire non audeat, nec semetipsum admiscere psallentibus, sed congregationis Missam stans præforibus præstoletur, donèc egredientibus cunctis submissa in terrā pœnitentia, negligentia suæ, vel tarditatis, impetret veniā, sciens nequam esse posse desidiam suæ noxā aliter expiare: sed nec in ea quidē quæ post tres horas erit secutura solēntas admittendū, nisi pro negligentia præsentis cōfestim vera humilitate subnixus, satisfacere festinauerit. In nocturnis verò cōueticulis, vsq; ad secundū psalmū, præbetur tardadi dilatio, ita duntaxat, vt ante q̄ finito eodē psalmo fratres in oratione prociubant, semetipsum cōgregationi in ferere, atq; admiscere festinet, eidē pculdubio increpationi, ac pœnitentiæ, quam prædiximus, subiiciendus, si vltra præstam dilationis horam, vel modicum retardauerit.

IN CAPVT XLIII.
TRACTATVS CIX.
De satisfactione excommunicatorum.

Qui pro grauioribus &c. Superius sanctus Pater posuit qualiter deberet satisfacere, qui ad opus diuinū tardè occurrerit. Nūc subiungit, qualiter satisfacere debeant etiam illi, qui pro graui vel leuiori culpa excommunicantur. Et diuiditur in duas partes. Primò ponit satisfactionis formā eius, qui pro graui culpa est excommunicatus, id est, segregatus à consortio aliorū in oratorio & in mensa. Secundò, ponit formam satisfactionis eorū, qui pro leui culpa excommunicantur, id est, segregatur à mensa. De primo dicit sic: Qui pro grauioribus culpis ab oratorio & à mensa excommunicatur, satisfactorius, supple est, hora qua opus Dei, id est, diuinum officium, in oratorio per celebratur, ante somposito in terram capite, & prostratus pronus de oratorio exeuntium pedibus se proyiciat, & hoc ideo, vt sicut se alijs per superbiam prætulit, ita per humilitatē aliorū vestigijs calcadū se præbeat: quia res per quas causas nascitur, per easdē solui meretur. & hoc tandū faciat, vsque dum Abbas iudicauerit satisfactum esse. Debet Abbas vocare fratres in locū capituli, fratre illo absente, & cōsulere illos, an iustū, & rationabile sit, vt frater ille post exhibitam humilitatē prædictā, quiescat ab vteriori satisfactione, & absoluat: si dixerint q̄ sic, vocandus est frater ille coram omni-

Forma satisfactionis eius, qui pro graui culpa excommunicatur.

Abbas solutus excommunicati, quid faciat.

bus, & absoluat eū Abbas. Et hoc est, vsq; dū iudicauerit satisfactum esse. Sequitur: Qui dum insus ab Abbate venerit, f. ad capitulum, voluat se ipsius Abbatis pedibus, deindè omnium vestigijs fratrum, vt orent pro ipso. Debet enim silenter dicere, Orate pro me patres: & quilibet ei submissa voce respondeat, Indulgeat tibi omnipotens Deus. Sequitur: Et tunc si iusserit Abbas, recipiatur in choro, vel in ordine, id est, in loco, quo Abbas decreuerit. Itā sanè, id est, tamen, vt psalmum aut lectionem, aut aliud quid non præsumat in oratorio imponere, id est, incipere, nisi iterum Abbas iubeat, & omnibus horis dū completur opus Dei, proyiciat se in terrā, in loco quo stat, & sic satisfaciatur, vsque dum ei iubeat iterum Abbas, vt quiescat iam ab hac satisfactione. Vbi nota, quòd hic inducuntur quatuor partes in hac forma satisfactionis eorum, qui pro grauioribus culpis excommunicantur. Prima est, prostratio ante fores oratorij pedibus Abbatis, & fratrum exeuntium. Secūda est, prouolutio pedibus Abbatis, & fratrum vestigijs, cū petitione orationum, & hoc cū vocatur ad capitulum. Tertia est, receptio siue statio illius in loco humili deputato in oratorio, cum abstinentia ab inceptioe psalmodum, lectionum, seu responsoriorum. Quartum est, prostratio in terram in fine horarum. Sequitur forma satisfactionis eorum qui pro leuibus culpis excommunicantur: Qui Quomoddò verò pro leuibus culpis excommunicantur, id est, segregantur, tantum à mensa, in oratorio satisfaciatur, sicut in parte dictum est in priori forma, videlicet quòd tales, permanentes tamen in loco suo in oratorio, nec psalmū, nec antiphonam, debent imponere, nec lectionem recitare. Item in fine horarū proyicere se debent in terram, sicut superius est ordinatum: & vsque ad iussionem Abbatis hoc faciunt, id est, impleant continē, vsque dū Abbas benedicit, signum vel verbum benedictionis dādo. Dicit enim ei Abbas: Benedicat tibi Deus, quia pœnitentiam tuam benè egisti. & dicat, Sufficit. s. nobis pœnitentia ista, quam egisti: non facias eam amplius. Omnia ista plana sunt, quare non est opus hic longiori sermone.

IN CAPVT XLV.
TRACTATVS CX.
De illorū satisfactione, qui in oratorio psallendo delinquant.

Si quis dum pronunciat &c. Data doctrina de forma satisfactionis pro grauioribus quibuscunque culpis, ordine congruenti, de illorum satisfactione subiungit, qui in oratorio psallendo delinquit, dicens: Si quis, dum pronunciat psalmum, aut responsorium, aut antiphonam, vel lectionem, fallitur, siue se fellerit, vt f. chorum perturbet, nisi per satisfactionem ibi coram omni-

Quatuor in satisfactione, nec excommunicatorū.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Quomoddò segregantur, qui pro leuibus culpis sunt excommunicati.

Distinctio fallentium in oratorio.

Diversa satisfaciendi forma.

bus humiliatus fuerit, maiori vindicta subiaceat: id est, in capitulo obiurgetur, proclametur coram omnibus. Et sequitur causa: quippe quia noluit humilitate corrigere, quod negligentia deliquit. Hic nota, quod inter fallentes in oratorio, talis distinctio haberi potest: Aut enim talis qui pronunciat psalmum, aut responsorium, facit fallere totum chorum, aut non facit fallere, sed conturbat alios, aut fallit sine aliorum conturbatione. In primo casu, est consuetudo apud aliquos, ut tam ipse, quam chorus totus flectat genua, ita ut caput ponant in terram. In secundo, sufficit quod ipse solus flectat genua, absque eo quod caput ponat in terram. In tertio sufficit, ut se flectat sicut est consuetudo, cum dicitur Gloria patri. De lectionibus vero, quidam dant talem regulam, quod debet esse deputatus aliquis frater, qui libros corrigat: lector vero si male legit in libro correcto, & postea per seipsum recuperat emendando, nullam veniam petit. Alioquin secundum discretionem superioris satisfaciunt. Si autem, quod est in libro, dicit, & liber correctus non est, nullam veniam petit. Sequitur: Infantes vero pro tali culpa vapulent. scilicet, si non satisfecerint postquam fecerunt, vel si eorum magister, pro talium culpa aut negligentia magnitudine, illos dignos iudicauerit flagellis, poterunt vapulare, non tamen in ecclesia, aut in capitulo, sed in scholis eorum. Omnia plana sunt.

IN CAPVT XLVI. TRACTATVS CXI. De emendatione culparum, quae in exterioribus quibuslibet, vel etiam in sola conscientia committuntur.

Curatio culparum, quae committuntur in exteriori opere.

Excedere propriè.

Siquis dum in labore &c. Assignata in praecedenti capitulo satisfaciendi forma pro defectibus commissis in oratorio: consequenter subdit sanctus Pater modum satisfaciendi pro defectibus commissis in alijs rebus, siue in officijs. Et diuiditur in duas partes. In prima, agit de emendatione culparum, quae committuntur in aliquo opere exteriori. In secunda, de curatione culparum, quae interius in animo solum permanent. Circa primam partem dicit sic: Si quis dum in labore quouis, in coquina, in cellario, in ministerio, in pistrino, in horto, in arte aliqua dum laborat, vel in quocunque loco aliquid deliquerit, scilicet per incuriam peccauerit: attinere videtur ad illud, quod aliquod sic versatur, ut recolligi non possit, sicut vinum, oleum, & huiusmodi, aut fregerit quippiam, aut perdidit, aut aliud quid excesserit, cum excedere sit, metam siue mo-

dum transire: excedere, attinet ad excessum in verbo, aut in inceptu inhonesto, aut in sonitu immoderato tempore silentij: sicut cum aliquod de mensa, eius negligentia ceciderit, quod sonitum cunctis audientibus faciat, & similia, in quibus quis videatur modum excessisse, ubi ubi, id est, quocunque loco aut opere hoc contigerit, & non veniens contumud, non quidem illico opere dimisso, sed obedientia siue opere consummato, ante Abbatem, supple solum, in minoribus delictis vel excessibus, & veniam petere, vel congregationem, & hoc in maioribus excessibus, culpis, aut damnis, quae congregationem turbare, aut scandalizare possent, quae cum pro excessu sine iudicio dimitti non debeant, ante congregationem ab Abbate veniam petenda est. Abbas autem, secundum quod culpa excessum & intentionem peccantis cognouerit, ita extendere, aut dimittere debet iudicium, ipse vltro id est, sponte, satisfecerit & prodiderit delictum suum, Sequitur, dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi. supple, quam si per se, nullo alio deferente, aut proclamante, denunciasset siue manifestasset. Hoc tamen sanè intelligendum est, ne detur locus inuidis & maleuolis. Multi enim maleuoli accusatores fratrum suorum potius, quam emendatores errorum, videntes damnum & excessum factum, antecedere possent ad annunciandum Abbati, quatenus ille qui excessit, maiori vindicta subiaceat, quia regula dicit, dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi. Non ergo hoc est accipiendum, quando denunciatio & proclamatio fit ante tempus veniae petendae, hoc est, antequam frater, qui excessit, ab opere, siue obedientia cessauerit: siue ante capitulum diei immediatè sequentis excessum factum: siue cum sit denunciatio per alium ante tempus statutum ab Abbate, si cubi mos est quod ab Abbate tempus determinatum instituitur, in quo fratres de huiusmodi excessibus veniam petant, qui autem praefatis temporibus veniam non petierit, & postea alter denunciauerit Abbati, tunc ille, qui neglexit veniam petere, debet merito subiaccere maiori vindicta. Sequitur: Si anima vero peccati causa fuerit latens, tantum Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciunt curare sua, & aliena vulnera non detegere & publicare. Hæc est secunda pars capituli. Et est sensus: Si tale fuerit delictum commissum, aut excessus, quod ad nullius alterius attinet damnum, sed ad seipsum solum pertinet, huiusmodi non palam, sed Abbati tantum, aut seni probatissimo, tantquam vulnus sanandum aperiendum est. Nam vt ait Ambrosius super psal. 37. Peccatorum morbus inardescit, dum tegitur: euaporatur autem, si confessori proditur.

Aduerte hæc distinctionem.

De conscientia realit.

Boni confessionis. Citat D. Tho. in 4. Sæ. dist. 17. q. 3. ar. 2. q. 1.

Duæ conditiones patrum confessionum.

1. Hom. 2.

De vera & falsa poenitentia.

2.

Grande delictum, reuelantium confessionem. Gregor. de poenit. dist. 6. c. Sacerdos ante.

ditur. Vnde confessio, vt ait Augustinus, est per quam morbus latens spe veniae aperitur. De hac materia plura notata sunt superius circa quintum gradum humilitatis: quare supercedemus ab vltiori sermone breuitatis causa. Sed aduertendum, quod duas hic sanctus pater condiciones assignat, quas Abbas & spirituales seniores siue patres habere debent, qui huiusmodi peccatorum confessionibus audiendis deputantur. Prima, est scientia curationis, cum dicit, qui sciunt curare sua & aliena vulnera. De quo dicit sic Origenes super psal. 37. Circumspice primum diligentius, cui debeas confiteri peccatum. Proba prius medicum, cui debeas languoris exponere causam, qui compatiendi & delendi nouerit disciplinam. Et Augustinus: Qui peccata sua vult confiteri vt inueniat gratiam, querat sacerdotem scientem ligare & soluere: ne, cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui cum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foueam cadant. Secunda est, vt teneat, quæ audierit in confessione, semper in secreto, cum dicit: non detegere & publicare. Leo Papa: Sacerdos ante omnia caueat, ne de his qui ei confitentur peccata sua, alicui recitet quod ea confessus est: quod si fecerit, deponatur, & omnibus diebus vite sue ignominiosus peregrinando pergat. Et Innocentius in cap. Omnis vtriusque sexus. extra de poe. & remis. dicit sic: Caueat aut omnino (si confessor) ne verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodatur peccatorem: sed si prudèntiori consilio indigerit, illud absque vlla expressione personae, cautè requirat: quonia qui peccatum, in poenitentiali iudicio sibi detectum, praesumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendum perpetuam poenitentiam in arctum monasterium detrudendum.

IN CAPVT XLVII. TRACTATVS CXII. Quis debeat horam diuini officij denunciare, vel in choro legere, vel cantare.

Nuncianda hora &c. Superius sanctus Pater egit de satisfaciendi forma eorum qui fallunt in opere Dei: Et quonia magnus defectus est, si non omnia debitis & congruentibus horis fiant, subdit conuenientissimè sanctus Pater de cura habenda significandi, & denunciandi horam debitam, qua opus Dei agendum sit, id est, diuinum officium, sic dicens: Nuncianda hora &c. Et diuidi potest hoc capitulum in duas partes, secundum quod duo officia videtur describere duorum officia-

lium, videlicet sacristae, & tabularij. De primo dicit sic: Nuncianda hora operis Dei die nocteque, sit cura Abbati, aut ipse nunciare, aut tali sollicito fratri iniungat hanc curam, vt omnia officia horis competentibus compleantur. Hæc verò cura communiter deputatur Sacristae, qui fratres excitare & conuocare habet ad horas dicendas, & vt ait sanctus Pater, sollicitus maximè esse debet, non piger, non somnolentus, summam diligentiam habens, vt diuinum officium, aliaque omnia officia, horis conuenientibus expleantur. Ad quarum horarum denunciationem certiorè faciendâ, horologium debet esse in monasterio, non preciositate aut curiositate notabile, sed veritate laudabile. Sequitur: Psalmos autem vel antiphonas, post Abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, imponant. Hoc loco videtur nobis sanctus Pater describere officium Tabularij. Debet enim frater constitui in conuentu, qui discretè & ordinatè sciat describere fratres, qui apti sunt ad incipiendum psalmos, & antiphonas, & cantandum responsoria, & legendum lectiones, siue in festis, siue in profestis diebus. Per hoc autè quod dicit, post Abbatem, nulla necessitas cantandi Abbati imponitur, sed magis, iudicio nostro, ipse à tabula huiusmodi officiorum intelligitur exemptus, propter curam regiminis, & quia sæpè cum hospitibus occupatus, diuino officio regulariter interesse non poterit. Sequitur: Cantare aut, & legere non praesumat, nisi qui potest ipsum officium implere, vt edificentur audientes. Hoc est, quod in superioribus, in capite trigesimo octauo huius regulae, dictum fuit, quod fratres non per ordinem legant, sed qui edificent audientes. Quod cum humilitate, & grauitate, & tremore fiat: & cuius seruit Abbas. In quibus verbis, quatuor sanctus Pater ponit ad hoc, quod psalmodia discipuli sit Deo grata. Primum est, vt psallatur Deo cum humilitate cordis. Secundò, cum grauitate, & disciplina exterioris compositionis, quæ attestatur mentis attentionem. Tertio, cum tremore, reuerentia, & deuotione. Quarto, cum obedientia sui superioris. Quia verò de istis tam circa cap. 19. regulæ, quam circa alia plura loca, extèro sermone notata sunt, breuiter nos in hoc loco expedimus.

IN CAPVT XLVIII. TRACTATVS CXIII. De opere manuum, de malociositatis, & alijs quibusdam.

Ociositas inimica est anime &c. Postquam superius sanctus Pater egit de horis competentibus, quibus diuinæ laudes explendæ sunt, nunc subdit

Officium, & conditiones Sacristae.

Quatuor, vt psalmodia sit Deo grata.

- 1. 2. 3. 4.

Subdit

subdit de horis, quibus discipulus operibus manuum, aut diuinis lectionibus, siue meditationibus debet esse intentus. Et diuiditur hoc capitulum in octo partes. In prima ponit causam, quare huius scholę discipulus debeat vitare, & fugere ociositatem. Secundò, distinguit totum annum in tria tempora, secundum quę fratres operi manuum, lectioni, & orationi, & alijs horis aut plus, aut minus intendere debent. Primum tempus est, à Pascha, vsq; ad Calēdas Octobris. Secundum, à Calēdis Octobris, vsq; ad caput Quadragesimę. Tertiū, est tempus Quadragesimę. Tertiò, pro maiori obseruatione huius instituti, præcepit deputari certos officiales, qui superintendere debeant, si quis sit huius instituti neglector. Quarto, adiungit poemā transgressoribus. Quintò, ponit mandatum tenendę taciturnitatis tempore laborum & lectionum. Sextò, ponit quòd die Dominico maxime lectioni vacandū sit. Septimò, quid agendum sit de nolentibus, aut non potentibus lectioni aut meditationi vacare. Octauò, qualiter in operibus manuum, debiles & delicati sint tractandi. Causam autem, propter quā ociositas fugienda est, assignat, dicens: *Ociositas inimica est animę. Vbi notandum, quòd inter alia, decem mala potissimè oriuntur ex ociositate, propter quę merito sanctus Pater ociositatem animę inimicā appellat.* Primò enim ociositas excæcat intellectū animę. Hugo in libro de claustro anime: *Stultitia, labor scientiam generat. Hinc Prou. 18. dicitur: Qui sectatur ocium, stultissimus est: & verè stultissimus, quia stultitia est rerū appetendārū & vitandārū, nõ qualibet, sed vitiosa ignorantia.* Ait Aug. lib. de libero arbitrio in fine: *Benè stultus est ociosus, quia nõ declinat vitanda: stultior, quia nõ desiderat appetenda, nec colligit merita: stultissimus, quia cumulat & thesaurizat sibi æterna supplicia. Secundo, ociositas virtutes anime & potētias debilitat & eneruat: sicut (teste beato Ambrosio) animę fortitudo exercitationis assidue solidatur. Seneca lib. de declamationibus: *Emollit ociū vires, sicut rubigo ferrum. Tertiò, ociositas ingenium animę hebetat. Sicut enim ferrum in ocio constitutum, rubiginem contrahit, & vitis non culta, in labruscam siluescit: ita torpore desidie, ingenij nobilitas obfuscatur, & hebetatur illius acumē. Et ad idem est Seneca, in quadā epistola, dicens: *Ocium quasi rubigo facultatem ingenij siccat. Quarto, ociositas affectum anime corrumpit. Quemadmodum enim aquę, nisi moueantur, vitium corruptionis incurrunt, secundum illud Quidij: *Vt capiat vitium, nisi moueatur aqua: ita ociositas parit in anima corruptionem affectus. Vnde Bernar. ad fratres de monte Dei: *Omni-*****

um tentationū & cogitationum malarū & inutiliū, sentina est ociū. Eccl. 33. Multam malitiā docuit ociositas. Hoc patuit in rege Dauid, qui remans de bello ociosus, incidit in adulteriū, & postea in homicidiū. 2. Reg. 11. Similiter Salomon occupatus in ædificatione templi, sanctus fuit & bonus: in senectute verò ociosus, ita deprauata est anima eius per mulieres alienigenas, vt phana idolis ædificaret, 3. Reg. 11. *Quare beatus Grego. in Moralibus, tractans illud: In desiderio est omnis ociosus, dicit: *Semper est ergò aliquid agendum, nõ ager pectoris nostri, cessante manu, malarū cogitationum sentibus occupetur. Et Hieron. Facito aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum. Non enim facile capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio. Ait enim Cassianus, vbi supra, hanc patrum esse sententiā, operantem monachum, vno dæmone pulsari: ociosum verò, in numeris spiritibus deuari. Quintò, ociositas est inimica virtutum. Bernar. lib. de consideratione: *Fugienda est ociositas, quæ est mater nugarum, & nouerca virtutū. Ipsa enim est, quæ virum fortè fortissimè præcipit in reatū, facit enim suffocare virtutē, nutrire superbiam, & viam constituere ad gehennā. Seneca: *Sunt, quorū corpus innoxium est, & in mille facinorū furias mens ociosa diffundit. Sextò, ociositas est omnium bonorū acquiritorum consumptiuā. Hieron. Nihil in sancto proposito ocio deterius est, quod non solum non acquirat noua, sed etiā parata consumit: sanctę vitę ratio processu gaudet & crescit, cessatiōe torpescit & deficit. Quotidianis accrescentibus virtutū incrementis instauranda mens est, & viuēdi nobis hoc iter, nõ de transacto, sed de reliquo metiendum est. Septimò, ociositas hominē pauperem facit & egenum. Prouer. 28. *Qui sectatur ocium, replebitur egestate, scilicet & temporalis, & spiritalis: quia, vt ait Cassianus libro decimo institutionum, *Necessitas est ocio sum quenquam, & diuersis vitij inuolutum teneri, & alienū semper existere à contemplatione Dei, vel diuinijs spiritualibus, de quibus beatus Apostolus inquit, *In omnibus diuites facti estis, in omni verbo, & in omni sciētia. Et Ambrosius: *Nul-
lus fructus ocij, immò magis dispendium. Ociosus est au amissis primatis benedictione, quia maluit cibū accipere, quàm quærere. Octauò, ociositas parit animę ignominiosa peccata. Dicit August. quòd ociositas sine Dei timore, magistra nequitie est. Eze. 16. *Hęc est iniquitas fororis tuę Sodoma, abundantia panis, & ocium. Chrysost. Homilia 34. *Vitium fornicationis facile ex vacantiā & ocio nascitur. Nam, qui solitudinibus habet animum occupatum, nõ facile fornicationi operam dabit. Isidorus
libro**********

Distributio capitis in partes octo.

Triplex totius anni distinctio.

- 1.
- 2.
- 3.

1. Pars cap.

Decē mala ex ociositate nascuntur.

- 1.

lib. 2. cap. 14.

Stultitia proprie. li. 3. cap. 24.

li. 2. de Cain & Abel. c. 6.

3. Apta comparatio.

4. Similitudo.

li. 1. de Pō. epist. 6. Ante meridiam.

Exemplū.

Sententię de vitanda ociositate.

Epist. 4. ad Rustic.

lib. 10. institutio. cap. 13.

5. lib. 2. ca. 11.

In Prouer.

ad Demetria. To. 4. Magna ocij detestatio.

Cap. 21. Ociosus, à virtutibus semper est alienus.

Epist. 22. Gen. 25. Exemplū.

8.

Ocium est fornicatio nis mater. libro

lib. 3. ca. 20. libro de summo bono: Seruum Dei sine intermissione legere, orare, & operari oportet, nõ fortè metem ocio deditam, spiritus fornicationis subripiat. Cedit enim labori voluntas, animum autem vacantem citò præoccupat. Et Quid. de remedio amoris: *Ocia si tollas, periēre Cupidinis arcus. Cedit amor rebus: res age, tutus eris.* 9. Nonò, ociositas animam dignam maledictione reddit. Vndè Luca 13. *Dominus legitur maledixisse ficulnæ, quia erat sine fructu. Decimò, ociositas spoliat & priuat animam futura gloria. Quia, vt ait Ambrosius: *Non dormientibus, non ociantibus, sed vigilantibus, pollicentur præmia. Et Leo Papa: *Non dormientibus prouenit regnum caelorum, nec ocio & desidie torpētibus, beatitudo æternitatis ingeritur. 1. Corint. 3. *Vnusquisque enim, vt ait Apostolus, secundum suum laborem mercedem accipiet. Labor enim, vt ait Glo. super psalmū centesimū tertium, est precium regni Dei, quò ipsum emittit. In cuius figura legitur Numc. 32. de filijs Ruben & Gad, quia voluerunt morari in campo, & viuere ociosè circa Iordanem, non meruerunt intrare terram promissionis, sic erit de ociosis. Vndè Christus hoc vitium reprehendens Mathæi 20. dicit: *Quid statis hic tota die ociosis? Ite in vineā meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis. Et infra dicitur: *Voca operarios, & redde illis mercedē. Assignata causa ociositatis, concludit propositum, dicens: *Ei idē certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum, certis iterum horis in lectione diuina. Vt enim ait Cassianus lib. 10. institutionum: *Superioribus exemplis per Aegyptum patres eruditi, nullo modo ociosos monachos, ac præcipuè iuuenes, sinunt. Tangit autem in hoc loco beatus Benedictus duas vitas, actiuam scilicet, & contemplatiuam. In labore manuum, designat actiuam: per lectionem verò, vitā designat contemplatiuā, quarū vtraq; discipulo huius scholę est necessaria. Dicit enim B. August. in lib. de ciuitate Dei: *Non debet quisq; sic esse ociosus, vt in eodem ocio vtilitatem nõ cogitet proximi: nec factuosus, vt cōtemplationem nõ requirat Dei. Quia aut actiuā vita prior est tempore, quàm cōtemplatiua, (vt ait Grego. super Ezech.) quia ex bono opere tenditur ad cōtemplationē: sanctus pater. Benedictus ordinē cōgruentissimū posuit, quando primò egit de labore seu exercitio manuum, & subsequenter de meditatione sacrarū lectionū. Vt enim ait Bernar. in sermone Assumptionis Domine nostrę: prior natu Martha videtur, & salutis initium sibi magis actio, quàm cōtemplatio noscitur vedicare. Laudat Christus Mariā, sed à Martha suscipitur. Amat*********

Rachelem Iacob, sed Lia supponitur ignoranti. Sequitur secunda pars capituli: *Idē hac dispositione credimus vtraq; tempora ordinari, id est, vt à Pascha, vsque ad Calēdas Octobris, mane exeūtes, à prima vsque ad horam penē quartam laborent, quod necessarium fuerit. Ab hora autem quarta, vsque ad horam quasi sextam, lectioni vacent. Post sextam autem surgentes à mensa, pauesent in lectis suis cum omni silentio: Tale silentium iubet in meridie obseruari, quale & in nocte, quia omne silentium quod obseruandum est nocturnis horis, vnum & idem significat. aut fortè qui voluerit legere, sic legat, id est, submissè, vt alium non inquietet. Et agatur nona temperius, id est, citius, mediante octaua hora, id est, in illo medio, quod est inter dimidiam octauam, & inceptionem nonę, surgant fratres, & nona cantetur: *Et iterum, quod faciendum est, operentur vsque ad vespertam. Sequitur: *Si autem necessitas loci, aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur, non contristemur: quia tunc verè monachi sum, si labore manuum suarum viuunt, sicut & patres nostri, & Apostoli. Patres hęc dicuntur, qui præcesserunt ante aduentum filij Dei in carnem, cuiusmodi fuerunt Patriarchę & Prophetę. Vndè dictum est protoparenti nostro, Genesio tertio: *In sudore vultūs tui vesceris pane tuo. Et Patriarcha Iacob de se & filijs suis, ait ad regem Pharaonem, Genesio 46. *Viri pastores fumus serui tui, ab infantia nostra, vsque ad præsens, & nos & patres nostri. Vel Patres dicuntur, qui in monastico ordine probatissimi floruerūt, sicut Paulus primus eremita, Antonius, Hilarion, Siluanus, &c. qui omnes victum sibi labore manuum conquirebant. Vndè de beato præfato Paulo eremita legitur libro decimo institutionū, quòd labore manuum victum sibi quærens, dicebat sine opere manuum, nec verè posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquandò ascendere. Item de Antonio legitur in Vitis patrum, quòd cum angelus ei apparuisset nunc operans, nunc orans, ait ad beatum Antonium: *Sic fac, & viues. & sic de alijs patet. Nam vt ait Hiero. Epist. 4. ad Aegyptiorum monasteria hunc morem conseruant, vt nullum absque opere & labore suscipiant. De Apostolis etiam plalum, quòd labore manuum sibi victum quaesierunt, secundum illud primæ Corinth. quarto: *Laborauimus operantes manibus nostris. Vndè beatus Petrus princeps Apostolorum, qui omnia reliquerat, cum ceteris Apostolis redijt ad piscationē post Ioan. 21. resurrectionem Domini. vbi Gregorius ait: *Negocium, quod ante conuersionem repetere, culpa nõ fuit. Item de Paulo Apostolo manifestum est, quòd labore manu-********

II. Pars cap.

Nota de silentio tempore meridiane dormitionis.

Patres nostri qui dicuntur.

Exemplū. Cap. 24.

Epist. 4. ad Rustic.

Apostolorū labores manuum.

Exemplū.

Hom. 24. in Euang.

Exemplum de labore & exercitio beatae Virginis.

Cap. 1. Quomodo viuentes de labore manuum dicantur verè monachi, & quomodo obfret, si aliqui aliter viuunt.

Epist. 4.

Epist. 42. Monachorum insignia.

um sibi victum querebat, qui ait 2. Theffalonicen. 3. Ipsi enim vos scitis, quemadmodum oporteat imitari nos, qui non inquieti fuimus inter vos, nec gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus. De beatissima etiam Virgine testatur Hieronymus, quod colo & acu, sibi & filio, victum querebat. Sed aduertendum, quod hoc, quod dicit sanctus Pater, quod tunc verè monachi sunt, quando labore manuum suarum viuunt: non est sic accipiendum, quod non sint verè monachi dicendi, qui non labore manuum suarum, sed de bonis, aut de beneficijs aliorum viuunt, lectioni & contemplationi vacantes: cum ipse sanctissimus pater Benedictus, vt refert beatus Gregorius in secundo Dialogorum, tribus annis in specu permanens, de his que à Romano monacho ministrabantur, refectus est, & tamen validus corpore, non legitur de labore manuum victum quæsiuisse. De monachis etiam qui prædicationis officio insistant, aut ministrari altaris (sicut dicit beatus Augustinus in libro de opere monachorum) Si euangelicæ sunt, fætor, habent potestatem viuendi de sumptibus fidelium: si ministri altaris, dispensatores sacramentorum, bene sibi istam non arrogant, sed planè vendicant potestatem. Sed pro eo viuentes de labore manuum suarum, dicuntur verè monachi, quia in hoc imitantur veteres patres, à quibus monastici ordinis disciplina, primò videtur emanasse, apud quos quasi regularis mos fuit, de labore manuum viuere. Vnde Hieronymus, vt supra inductum est, dicit in epistola ad Rusticum monachum: Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, vt nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem, ne vegetur perniciosis cogitationibus mens. Et Bernardus in quadam epistola: Labor, & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam. Sequitur: Omnia tamen mensuratè fiant, propter pusillanimes, id est, debiles, & parue virtutis, seu parui animi, quibus iniungendus est labor moderatus. Sequitur: A Calendis autem Octobris, vsque ad caput Quadragesime, vsque in horam secundam plenam, lectioni vacent. Hora secunda agatur Tertia: & vsque ad horam nonam omnes in opus suum laborent, quod eis iniungitur. Facto autem primo signo nona hora, disjungantur ab opere suo singuli, id est, relinquunt opera sua, & sint parati dum secundum signum pulsauerit. Post refectioem autem, vacent lectionibus suis, aut psalmis, secundum idoneitatem vniuscuiusque, quia quidam sunt magis idonei ad psalmodiam, qui-

dam verò ad lectionem. Vbi nota, quod tria in quibus vita religiosi versari debet, videlicet orationem, lectionem, & laborem manuum. De istis tribus dicit Isidorus libro de summo bono: Seruum Dei sine intermissione legere, orare, & operari oportet. Sequitur: In Quadragesima verò diebus, à mane vsque ad tertiam plenam, lectionibus suis vacent: & vsque ad decimam horam plenam, operentur quod eis iniungitur. Ista autem ita adimplenda sunt, vt obseruetur quod dictum est superius, in cap. 41. videlicet, quod in Quadragesima vsque ad Pascha ad vesperam reficiant: ipsa tamen vespere sic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes &c. Sequitur: In quibus diebus Quadragesime accipiant omnes, scilicet qui apti sunt ad legendum, codices singulos, ita quod singulis singuli tradantur, vnicuique secundum capacitatem intelligentiæ sue, vt non duo in vno libro ad legendum conuenire oporteat, ne prætextu communis lectionis, inter eos leuiore fabulæ miscantur, de Bibliotheca, id est, de loco communi, in quo libri reponuntur ad custodiam, quos per ordinem ex integro legant. Vbi tria notat sanctus Pater in lectione librorum obseruanda ad hoc, vt lector ex lectione proficiat. Primum est, lectionis certitudo, siue determinatio, cum dicit, quos. Non enim vaga & incerta habenda est lectio, sed certis incumbendum est studijs, quia, vt ait Bernardus: Fortuita & vaga lectio, & quasi casu reperta, non edificat, sed reddit animum instabilem, & leuiter admissa, leuiter recedit à memoria. Sed certis ingenijs immorandum est, & assuefaciendum est animus. Vnde Seneca in quadam epistola: Lectio certa prodest, varia delectat. Secundum est, continuatio, cum dicit, per ordinem, scilicet legat continuatim, & non saltando. Sæpè quidem intelligentia posteriorum, dependet ex primis. Et quia sicut in vnoquoque opere curatur inueniri constantia, ita vniuersæ doctrinæ & disciplinæ nouerca est negligentia. Tertium est, mentis attentio, cum dicit, ex integro, non verba tantum, sed ad sensum eorum quæ legit, attendat. Qui codices in caput Quadragesime dandi sunt. Sequitur tertia pars capituli, de officio circumitorum: Ante omnia sanè deputentur vni aut duo seniores, qui circumueant monasterium horis, quibus vacant fratres lectioni, & videant, ne forte inueniatur frater acediosus, id est, negligens, vagus, instabilis, desidiosus, qui vacet ocio & fabulis, & non est intentus lectioni, & non solum sibi inutilis est, sed etiam alios extollit, id est, extra tollit, id est, à lectione abstrahit, segregat, & disturbat. Sequitur quarta pars, de punitione fratris ociosus: Hic talis, si, quod absit, repertus fuerit, corripatur semel & secundò: si non emendauerit, correctioni regulari

Tria in quibus vita religiosi versari debet. lib. 3. ca. 20.

Tria obseruanda in lectione librorum.

Ad fratres de monte Dei, circa med.

Epist. 45.

Constantia in omni opere necessaria.

III. Pars.

Extollere.

Delicati qui sint. lib. 10. Ety. mo. cap. 4.

V. Pars cap. Magna quies agenda, dum vacatur lectio.

VI. Pars cap. Dicit Dñice obseruanti.

VII. Pars. Rationabilis institutio.

VIII. Pars.

Delicati qui sint. lib. 10. Ety. mo. cap. 4.

regulari subiaceat, taliter, vt ceteri timeant. Sequitur quinta pars, cum quæta moderatione atque silentio lectioni vacandum sit: Nec frater ad fratrem, iungatur horis incipientibus. Cuiusmodi sunt, horæ quibus lectioni, aut labori manuum fratres debent incumbere. In quibus horis, nec frater ad fratrem iungi debet, nec loqui, nisi cum necessitas etiam manifesta hoc exegerit. Basilisus: Cum lectioni vacatur, oportet eos sequestros legere, ne in vnum redacti, omnis congregatio, suis sibi vocibus obstreperet. Excipitur autem ab hac regula frater, cui disciplina cura commissa est, vt qui lectiones audiat aliorum minus prouectiorum: qui tamen in tali loco sedere habet, vt impedimentum non sit alijs legentibus. Is etiam, cui cura dispositionis operum est commissa, qui tamen consideratiùs agere debent, & quantum necessitas exigit, hæc solum loquatur, & hoc ipsum cum quiete & honestate. Fratres etiam in communi laborantes, interrogare possunt silenter de opere, quod agunt, suum superiores. Sequitur sexta pars: Dominico die lectioni vacent omnes. Hac enim die, quam sibi Deus specialiter sanctificauit, & in cæteris diebus festiuis, maximè incumbendum est orationi, lectioni, & meditationi, & spiritualibus exercitijs, cum in diebus huiusmodi à labore manuum, & occupatione terrena cessandum nobis sit. Quia verò in superioribus circa instrumentum 56. notatum est de vtilitate multiplici audiendi lectiones sanctas, & legendi diuinas scripturas, hunc locum breuiter expeditimus. Sequitur: exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt, quæ scilicet intermittere non possunt. Cuiusmodi sunt seruitores coquinæ, hospitum, infirmorum, Cellerarius, & alij qui deputati sunt ad huiusmodi officia, quæ nulla die intermittere possunt. Sequitur: Si quis verò ita negligens & desidiosus id est, piger, segnus, iners, & inutilis, fuerit, vt non velit, aut non possit mediari, aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, aut non vacet, id est, vegetur inutiliter. Tales quippe, qui ad spiritualia opera & exercitia intellectualia minus inclinantur, minusque apti sunt, rectè operibus corporalibus & laboribus exerceri & occupari mandatur. Sequitur vltima pars capituli, de debilibus, & non valentibus magnum pondus sustinere laborum: Fratres infirmus & debilibus, Non enim hic sermo est de infirmis decumbentibus, aut laborantibus febribus, aut alijs morbis, sed debilibus, sicut sunt claudi, aut senio grauati, aut in adolescentia constituti, & huiusmodi, aut delicatis. Delicatus dicitur, delicijs affuetus, siue delicijs passus: vt dicit Isidorus. Cuiusmodi sunt de nobili genere nati, vel

qui non sunt affueti, nec docti in huiusmodi operibus, aut similibus officijs, tale opus aut ars iniungatur, vt nec ociosi sint, nec violentia id est, difficultate laboris, opprimatur, vt effugentur, id est, ociositatem suscipiant fugiendi per discessum de monasterio, aut de non parendo mandatis superiorum. Quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est, quæ scilicet & quanta sit, vt Abbas ipse, qui opera & officia fratribus est imposturus, meliùs nouerit, quid & quantum operis vnicuique rationabiliter iniungendum sit: à talibus implebitur, quod supra in eodem capitulo sanctus Pater dicit, Omnia tamen mensuratè fiant, propter pusillanimes, id est, debiles. Vbi considerandum, quod ex his quæ iam dicta sunt, de distributione horarum dici, lectionis, & laboris, & orationis, manifestum est, quantum aberrant, & temerè deuiant, ab intentione & institutis regulæ beatissimi patris Benedicti, qui tempus assignatum lectioni, & labori, totum in oratione expendunt: sicut quidam faciunt, qui sensum suum rectitudinè regulæ, & patrum sanctorum prudentiæ præponentes, in quibusdam monasterijs, neglecta lectione, & dimisso labore, diuinum officium adeo prolongarunt, quod ferè totum diem in eo occupant. In qua re quàm manifestè contra mentem beatissimi Patris, & eius regulam veniant, facile est videre vnicuique, qui illius regulam etiam parum legit.

TRACTATVS CXIII. De duodecim malis, quæ ex negligentia lectionis, & defectu eruditionis, oriuntur in monasterijs.

Quoniam ea, quæ in superioribus circa instrumentum 56. de multiplici vtilitate lectionis diximus, sufficeret ad mouendum discipulū huius scholæ ad amorem lectionis, & studij sacrarum literarū, nihilominus ad hoc idem amplius persuadendum, inducemus duodecim mala, quæ ex negligentia lectionis, & eruditionis deorsum oriuntur. Primum malum est, cæcitas ignorantia, quæ mater est cunctorum errorum, & quæ inter maculas prima numeratur, propter quas à Dei ministerio aliquis repellitur. Leuitici 21. dictum est Aaron: Homo de femine tuo per familias, qui habuerit maculā, nõ offeret panem Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, &c. Osee 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Honor enim regis cælestis, in ministris suis

for. * occa. sionem

Contra cõsuetudinẽ quorũdam regula deuõantium.

Ex defectu lectionis, 12. mala oriuntur.

Pfal. 147. Notent qd debent monachi modicoer saltem esse eruditi.

Ad ampliacionem.

Ignorantia non sinit obseruari precepta regule. Sermo. 4. vers. 3.

Thren. 4.

Cap. 8.

iudicium discretionis diligit. Prouerb. decimoquarto: Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit. Inutilem dicit, non intelligentem. Negligentia lectionis, in multis monasterijs collocauit monachos in obscuris, sicut mortuos seculi. Licet terra aliquando sit sine lumine, caelum tamen nunquam. Sic licet exemplis bonis sine lumine sapientiae ad salutem terreni dirigantur, tamen contem-
 1. platiui, qui sunt suprema pars, & velut celum in Ecclesia Dei, sine lumine sapientiae esse non debet. Hinc extra de statu monachorum in Clementinis, capitulo primo, mandat Romanus Pontifex, qd, ut ipsi monachis proficiendi in scientia via opportuna non desit, in singulis eorum monasterijs, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis sciētis instruat diligenter. Secundum malum est, immunditia multa. Osee 4. Quia non est scientia Dei in terra, ideo maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt. Non est mirum, si opera tenebrarū faciebant, qui in tenebris ignorantiae erant. Oculi adulteri seruat caliginem, Iob 24. Quomodo enim immunditia caueretur, vbi, quid esset immundum, non agnoscebatur? Planè non erat mirum, si immunditia abundabat, vbi aqua sapientiae deficiebat. Gregorius in Moralib. Qui enim lucē videt, scit quid de tenebris existimet. Nam qui candorem lucis ignorat, etiam obscura pro lucidis approbat. Praeterea quomodo precepta regularia seruentur, vbi nō intelligebantur? quomodo semitam religionis tenere possunt, qui caeci sunt? Ambrosius super Beati immaculati: Ordinis ignorantia conturbat negociorum naturam, formamq; meritorum. Statutis facere contraria, non est intelligere, sed ignorare. Mira fatuitas: vitam contemplatiuā ducere volebant, praecacitate ad contemplandum impotentes erant, non intelligentes, quod sicut ad actiuam non est idoneus mancus, ita nec ad contemplatiuam caecus. Tertium malum est, quod qui cum infirmitate monasteria intrabant, vel qui infirmitatem ibi incurrebant, nō curabantur. Sicut enim ibi salus, vbi multa consilia habentur, Prouerb. 24. ita ibi mors expectanda erit, vbi nulla salutis consilia.

4. Quartum malum est, quod paruuli & simplices, qui intrabant monasteria illa, in quibus defectus erat eruditionis, non proficiebant, immo pra defectu cibi spiritualis, id est, eruditionis, peribant. Si enim petebant panem, nō erat qui frangeret eis: sed praefurie & siti anima eorum deficiebat. Dicit enim beatus Isidorus libro tertio de summo bono: Omnis profectus ex le-

ctione & meditatione procedit. Quae enim nescimus, lectione discimus: quae autem didicimus, meditatione conseruamus. Quintū malum est, quod illi, qui in monasterijs illis impugnabantur, citō vincebantur, cum non haberent gladium spiritūs sancti, scilicet verbum Dei, quo hostes inuisibiles maxime superantur. Hoc gladius spiritūs sancti, in t. Cor. cap. 4. vbi est ignorantia, defuit bona spiritalia.

6. Sextum malum est, quod sacramenta concubantur. Qui enim dignitatem & virtutem sacramentorum non agnoscebant, debitam ad illa reuerentiam non habebant. Sicut nec porcus reuerentiam exhibet margaritis. Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, & margaritas nolite spargere inter porcos. Septimum malum est, corruptio simoniaca, tam in receptione fratrum, quam institutione Praelatorum. Peccatum simoniae in multis monasterijs, propter defectum eruditionis, nō reputabatur, quia non agnoscebatur: quod tamen tantum est, quod in comparatione ipsius, caetera crimina pro nihilo reputantur, vt ait Damasus Papa. Octauum malum est, quod in multis monasterijs carnaliter viuebatur. Cum enim fratres spirituales delicias non haberent, carnales querebant. Anima rationalis nobilissima creatura, & ad aeternas delicias creata, sine delicijs esse nō potest. Nonum malum est, quod minima bona ibi magnis praeponebantur, temporalia spiritalibus, peritura caelestibus: cura corporum, curae animarum: exterior ornatus, & pulchritudo aedificiorum, pulchritudini interiorum conscientiarum: multiplicatio terrenorum bonorum, spiritalium incrementis: fastus vanitatis secularis, pfectibus religionis. De qua praefatorum monachorum imprudentia, dicit beatus Bernardus sic: Miror enim vnde inter monachos tanta intemperantia in comestationibus, & potationibus, & in vestimentis & in lectisternijs & equitaturis, & construendis aedificijs inolescere potuit: quatenus vbi haec studiosius voluptuosiusque atque effusius fiunt, ibi ordo melius teneri dicatur, ibi maior putetur religio. Ecce enim paritas, putatur auaritia: sobrietas, austeritas creditur: silentiū, tristitia reputatur. Econtrario remissio, discretio dicitur: effusio, liberalitas: loquacitas, affabilitas: cachinnatio, iocunditas: mollities vestimentorum, & equorum fastus, honestas: lectorū superfluous cultus, mūditiā. Cumq; haec alterutrum impendimus, charitas vocatur. Ista charitas destruit charitatem, haec discretio discretionem con-

Magna lectionis commendatio.

Gladius spiritūs sancti.

Propter ignorantiam committitur simonia.

In Apolad. Guilliel. ab.

Propter ignorantiam magna commissio in moribus.

IN CAPVT XLIX. TRACTATVS CXV.

De obseruantia, & operibus monachorum in Quadragesima.

Licet omni tempore &c. Superius sanctus Pater in praecedenti capitulo de distributione temporū agens, in quibus labori manuum, lectioni, & orationi vacandum sit, de Quadragesima mentionem facit: Verū quia obseruatio ieiunij Quadragesimalis, habet aliquam praerogatiuam deuotionis inter alia tempora anni, sanctus Pater subiungit singulare capitulum, de obseruatione illius. Et diuidi potest hoc capitulum in quatuor partes. In prima enim inducit & persuadet, vt in tempore Quadragesimae, religiosus singulariter studeat, & incumbat operibus virtutum & deuotionis. In secunda parte, assignat specialiter aliqua opera virtutis & deuotionis, in quibus tempore Quadragesimae, maxime incumbendū est: ibi, *Quod tunc digne fit*. In tertia parte, ponit quod augenda sunt opera poenitentiae tempore Quadragesimae: ibi, *Ergo his diebus augemus*. In quarta, mandat vt omnia agantur cum voluntate Abbatū: ibi, cum ait, *Hoc ipsum tamen*. Circa primum dicit sic: *Licet I. Pars cap. omni tempore vita monachi Quadragesima debeat obseruationem habere*. Vnde Macarius dicebat, Optima S. debere monachum ita ieiunij operam dare, vt centum annis in corpore commoraturum: ita motus animi refrenare, & iniuriarum obliuisci, tristitiasq; respuere, doloresq; & detrimēta contemnere, tāquam quotidie moriturū. Et Hugo de S. Victore in lib. de claustro anime: Si monachus es, quid facis in turba? si amas silentiū, cur declamantibus assidue delectaris interese? tu semper ieiunij & fletibus insistere debes, & pphanas res sequeris? Vbi notanda sunt aliqua. Primò, vnde obseruatio Quadragesimae ortum habuit. Sciendum sanè, vt dicitur in Collatione 21. patrum, hanc obseruationem Quadragesimae, quandiu Ecclesia illius primitiuae pfectio inuoluta permansit, penitus non fuisse. Non enim precepti huius necessitate, nec quasi legali sanctione restricti, arctissimis ieiuniorum terminis clauderentur, qui per totum anni spatium aequali ieiunio clauderentur. Vnde cum ab illa deuotione Apostolica discedens quotidie credentium multitudo suis opibus incubaret, nē eas vsui cunctorum fidelium secundum Apostolorū instituta diuideret, sed priuatim impedijs suis cōsulens, nō seruare tātum, sed etiā augere cōtenderet, Ananij & Sapphirae exēplum nō contenta sectari: id tūc vniuersis sacerdotibus placuit, vt homines curis secularibus obligatos,

Distinctio contentorū in capitulo & textu regulae.

I. Pars cap.

Optima S. Macarii doctrina.

Quadragesimae obseruatio, vnde ortū habuerit. Cap. 30.

10.

In t. Cor. cap. 4.

11. Vbi est ignorantia, defuit bona spiritalia.

12. Ignorantia.

13. Ignorantia.

14. Ignorantia.

15. Ignorantia.

Psal. 49.

Tomo 3. Pulcherrima sententia Chrysothomi.

Significatio Hierusalem moraliter.

confundit: talis misericordia crudelitate plena est, qua videlicet ita corpori seruitur, vt anima iuguletur. Decimū malū est, qd mala valde nō timebatur: vt indigna celebratio, quae occisioni Christi cōparatur. I. Cor. II. Quicumq; māducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Dñi. Glo. Ambrosij: Mortis Christi poenas dabit, i. ac si Christū occiderit, punietur. Vndecimum malum est, defectus bonorum spiritaliū. Homines enim ineruditi, bona spiritalia non agnoscent, ideo ea nec desiderat, nec quaerunt, nec à datore eorū recipiūt, quae indubitātē ipsis daret, si ea debito modo & desiderarent, & quaerent. Non enim auarus est, vt ea dare nolit: nec inops, vt ea dare non possit. Sicut super omnem aquam est ariditas bonorum, s. spiritaliū defectus. Et ideo optimè dicit sapientissimus Salomon, Prouerb. 10. Qui indocti sunt, in egestate cordis morientur. Duodecimum malum, quod prouenit in monasterijs ex defectu eruditionis, est defectus personarum: quia fiunt quasi solitudines & habitationes non hominum, sed bestiarum. Ierem. 4. Intuitus sum, & non erat homo. August. libro de doctrina Christiana: Beluinus es homo amādo talia, qualia belu: semihomines sunt, vbi exterius est forma humana, interius belua: statuae religiosorum sunt ibi, quarū figura fuit vxor Loth in statuam versa, Gen. 19. Statua est corpus sine spiritu: in exterioribus homini assimilatur, interiora verò hominis illi desunt. Psal. Homo cum in honore esset, nō intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Vbi nota, vt dicit Chrysothomus in sermone ascensionis Dominicae: Peius est cōparari, quam nasci. Naturaliter nō habere rationem, tollerabile est: hominē verò ratione decoratum, irrationabili naturae comparari, voluntatis crimē est. Propter quae mala vitanda ait Dñs Ierem. 6. Erudire Hierusalē, nē forte recedat anima mea à te, nē forte ponā te desertā terrā, & inhabitabilē. Hierusalē, secundum nominis interpretationē, quae est pacifica, vel visio pacis, spiritaliter signat religionem, quae intendit paci pectoris, & adspirat ad pacem aeternitatis: quam religionē Dominus in hoc verbo exhortatur ad amorem lectionis & eruditionis: & si erudiri noluerit, comminatur ei tria mala: in quibus cōtinentur duodecim mala, quae iam descripsimus, videlicet primò cordis sui recessum ab ea, cum dicit: Nē forte recedat anima mea à te. Secundò, defectū spiritalium bonorum, cum ait: Nē forte ponam te terram desertam. Tertiò, defectum personarum, cum ait, Et inhabitabilem.

gatos, & penè, vt ita dixerim, continentiae vel compunctionis ignaros, canonica ieiuniorum ad sanctu opus indictione reuocant, & velut legalium decimarum necessitate compellerent, quae utiq; infirmis professe possit, prauidicare perfectis non possit, qui sub gratia Euangelij constituti, voluntariam legem deuotione transcendunt, vt ad illam Apostolicae sententiae peruenire beatitudinem possint: Peccatum enim in vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis, sed sub gratia. Verè enim dominationem in illo non potest exercere peccatum, qui fideliter sub gratiae libertate consistit. Secundò notandum, quòd quadragenarius numerus, à quo Quadragesima appellatur, seruat in hoc ieiunio multiplici de causa. Primò, quia hic numerus in sanctis celebratur exemplis. Moyses enim legè accepturus à Deo, (vt ait Augustinus in sermone) quadraginta dies atq; noctes absq; cibo potuq; transiegit, & ad suscipiendam Domini voluntate, ieiunij preparatus est. Helias post quadraginta dierum ieiunia, curru igneo ad superna caelorum, de hoc mundo translatus est. Ipse quoque Dominus ac saluator noster, quadraginta diebus ieiunans, de diaboli tentatione triumphauit, vt ad praedicationem Euangelij iam victor accederet. Meritò verò etiam nos hunc dierum numerum custodire debemus ieiunij, quem per talia exempla legimus consecratum. Secunda, quae est Gregorij in homilia, quia virtus decalogi per libros quatuor Euangelij impletur. Denarius enim quater ductus, in quadragenarium surgit, quia tunc decalogi mandata perficimus, cum perfectò quatuor libros sancti Euangelij custodimus. Augustinus in homilia de transfiguratione Domini: Ille quadraginta diebus mysticè ieiunat, qui per quatuor Euangelij libros spiritualiter legè obseruat. Tertia, eiusdem est, quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, & per voluptates eiusdem corporis, praecipis Dominicis contrahimus. Praecepta autem Dominica per decalogum sunt accepta. Qui ergò per carnis desideria decalogi mandata contempnimus, dignum est, vt eadem carnem quater decies affligamus. Quarta, quia lege Moisaica, vniuerso populo generalis promulgata praecipio est: Decimas & primitias offeres Deo tuo. Itaq; qui substantiarum nostrarum, omniumq; fructuum decimas offerre praecipimur, multò magis necesse est, vt ipsius quoq; conuersationis nostrae, & humanae, vsus, operumque nostrorum decimas offeramus: quae perfectò in suppuratione Quadragesimae euidenter implentur: quia omnium dierum numerus, quibus reuolutus in orbem an-

Rom. 6.

Quare quadragenarius numerus in ieiunio obseruatur.

I.

Ser. 64. de Temp. Exo. 34. 3. Reg. 19.

Matth. 4.

Hom. 16. in Euang.

Greg. hom. 16. in Euan.

3.

4.

libidem.

5. lib. 2. de ob. sen. Euang. cap. 4.

6. Ser. 69. de Tempore.

Quadruplex ratio, quare eorum tempore anni Quadragesima celebra- tur.

1.

2.

3.

4.

Comenda- tio Qua- dragesima.

Chrysole, sermo. 13.

al. nostra

Maximè tempore Quadragesimae bonis operibus est infestum.

for. inter- dere,

Sermo. 4.

2. Cor. 7.

Fructuosa abstinentia.

II. Pars cap.

Tract. 17. in Euan. Ioan.

Orationi stus con.

nenda torpedo. Ecce tempus, quo in armorum caelestium meditatione, animae & corporis exercenda sunt vires. Ecce tempus, quo residente Christo, adstantibus angelis, * nostri luctaminis exercenda est fortitudo. Nunc est tempus, quo gula cum ieiunio, abstinentia cum crapula, cum luxuria castitas, cum perfidia fides, pietas cum impietate, patientia cum furore, cupiditas cum liberalitate, misericordia cum auaritia, humilitas cum superbia, sanctitas cum reatu, Christo remunerante, configit. Sequitur: *tamen quia paucorum est ista virtus, s. ieiunij & stetitibus omni die * tederè, idèd suademus istis diebus Quadragesimae, omni puritate tam carnis quam spiritus, viam suam custodire, id est, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere.* Dicit enim Apostolus primè ad Corin. 6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Quauis enim (vt ait Leo Papa in sermone quodam Quadragesimae) nulla sint tempora, quae diuinis non sint plena muneribus, & semper nobis ad misericordiam Dei per ipsius gratiam praestetur accessus: nunc tamè omnium mentes maiori studio ad spirituales perfectus moueri, & ampliori fiducia oportet animari, quando ad vniuersa pietatis officia, illius nos dicit, in quo redempti sumus, recursus inuitat, vt excellens super omnia passionis Dominicae sacramentum purificatis & corporibus & animis celebremus. Ingressuri itaq; dies mysticos, & purificandis animis atq; corporibus sacratius institutos, praecipis Apostolicis obedire curemus, emundantes nos ab omni inquinamento carnis & spiritus. Non enim in sola abstinentia cibi, stat nostri summa ieiunij, aut fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obrectationibus lingua cohibeatur. Rectè ergò sanctus pater Benedictus persuadet, quòd in istis diebus Quadragesimae studeat discipulus omni puritate vitam suam custodire, & omnes pariter negligentias aliorum temporum, his diebus sanctis diluere. Sequitur secundum: *Quod tunc dignè sit, si ab omnibus vitij nos temperemus, i. abstineamus, August. Ieiunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus seculi, orationi cum stetitibus, lectioni & compunctioni cordis, atque abstinentia operam demus.* Augustinus in sermone quodam Quadragesimae: Vt possimus callidè hostem opitulatè gratia diuina reuincere, ieiuniorum, vigiliarum, & orationum armis nobis debemus iugiter prouidere, quae licet nobis omni tempore necessaria esse probentur, praecipue tamen in istis diebus, quos regulariter vniuersalis seruet Ecclesia, oportet habere. Sed notandum, quòd rectissime sanctus Pater orationi

stetum coniunxit, dicens: *orationi cum stetitibus.* Quoniam (vt ait Gregorius) Veraciter orare, est amoris in compunctione gemitus, non composita verba, resonare. Et quia supra dixit beatus Benedictus, Non in multiloquio, sed in puritate cordis, & compunctione lachrymarum nos exaudiri sciamus: adiunxit etiam lectioni compunctionem cordis, quoniam ex lectione sanctarum scripturarum, compunctio cordis nascitur. Quis enim legens, & diligenter attendens in scripturis diuinis, quanta sint tormenta peccatoribus preparata, quanta sint gaudia felicitatis aeternae Deo famulantibus à Deo promissa, quantave sit temeritas, & praesumptio offendentium Deum, quanta verò sint mala, quae homo incurrit per peccatum, non compungatur? Et ideo optimè dicit Salomon Ecclesiast. primo: Qui addit scientiam, addit & dolorem, vbi Glo. inquit sic: Quia potentes potenter tormenta patientur, cuique plus committitur, plus exigitur ab eo: ideo apponit dolorem, qui apponit scientiam, & contristatur mœrore secundum Deum pro delictis suis. Tertio adiungit sanctus Patet orationi & lectioni, abstinentiam siue ieiunium, cum dicit: *atque abstinentia operam demus.* Et hoc plurimum rationabiliter de oratione patet. Nam vt Glo. super Matth. ait: Sicut nec sine armis miles est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Lectioni autem etiam rationabiliter adiungitur. Dicit enim Augustinus, quòd ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit: cor facit contribulatum & humiliatum, quod Deus non spernit. Sequitur tertium: *Ergo his diebus augetur nobis aliquid ad solitum pensum seruutis nostrae, id est, vltra illam generalem institutionem, nobis à regula institutam, orationes peculiares, id est, priuatas, & ciborum & potus abstinentiam: vt vnusquisque super mensuram sibi indicatam, aliquid propria voluntate, cum gaudio sancti spiritus, offerat Deo, id est, subtrahat corpori suo, de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de securitate, & cum spiritualis desiderij gaudio, sanctum Pascha expectet.* Sanctissimè planè documentum, vt in his diebus Quadragesimae, pro eorum singularitate sanctitatis, debeamus vltra generalem obseruantiam augere in operibus poenitentiae. Augustinus in sermone quodam: Estote his diebus & crebrius ieiunantes, & vobis parcius impendentes, & egenis largius tribuentes. Item Hieronymus in quadam epistola: In Quadragesima continentiae vela pandenda sunt, & tota aurige retinacula equis laxanda properantibus. Ceterum Leo Papa in quodam sermone Quadragesimae dicit: Cum enim obseruantiam nostram, ratio

Compunctio de lectione nascitur.

ord. in cap. 1. ecclesiast.

Oratio, ieiunium, & lectio, re ad coniunguntur.

Sermo. 236. de Temp.

III. Pars. augetur nobis aliquid ad solitum pensum seruutis nostrae, id est, vltra illam generalem institutionem, nobis à regula institutam, orationes peculiares, id est, priuatas, & ciborum & potus abstinentiam: vt vnusquisque super mensuram sibi indicatam, aliquid propria voluntate, cum gaudio sancti spiritus, offerat Deo, id est, subtrahat corpori suo, de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de securitate, & cum spiritualis desiderij gaudio, sanctum Pascha expectet. Sanctissimè planè documentum, vt in his diebus Quadragesimae, pro eorum singularitate sanctitatis, debeamus vltra generalem obseruantiam augere in operibus poenitentiae. Augustinus in sermone quodam: Estote his diebus & crebrius ieiunantes, & vobis parcius impendentes, & egenis largius tribuentes. Item Hieronymus in quadam epistola: In Quadragesima continentiae vela pandenda sunt, & tota aurige retinacula equis laxanda properantibus. Ceterum Leo Papa in quodam sermone Quadragesimae dicit: Cum enim obseruantiam nostram, ratio

Sanctissimum documentum.

Epist. 7. ad Latam de instit. filiae.

Sermo. 2.

H h tio

Cū discretione, bona opera sunt agenda.

Interlin.

III. Pars.

Sine obedientia nihil facit monachus. Deo gratum. Sermo. 71.

Conditiones consideranda in eo, qui cupit singularē poenitentiam agere.

Duo ab Abbate requiruntur.

Observanda Abbati.

tio istorum dierū postcautari, nemo est, ut confido, de vobis, qui se ad opus bonū non gaudeat incitari. Et infra: Partim enim religiosus alio tempore demonstratur, qui in his diebus religiosior non inuenitur. Est tamen hic notandum, quod semper cum discretione tali hæc incrementa ieiuniorum, orationum, vigiliarum, suscipienda sunt, ut ad faciendam obedientiam non reddamur impotentes. Attendatur in omnibus illud Apostoli ad Romanos 12. Rationabile sit obsequium vestrum, id est, cum discretione: nè quid nimis sit, inquit Glo. sed cum temperantia corpora vestra castigetis, ut non naturæ defectu cogantur dissolui, sed vitijs mori. De ieiunio verò & oratione sunt plura in superioribus notata, circa instrumenta, 13. & 55. Sequitur quartum: *Hoc ipsum tamen, quod unusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat oratione & voluntate.* Hic collige, quod non est gratum Deo sacrificium, quod non fuerit obedientia conditum. Vnde Bernardus super Cantica: Certè si in die ieiunij mei inuenitur voluntas mea, non tale ieiunium elegit sponsus, nec sapit illi ieiunium meum. Ego non solum de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni obseruatione & obedientia magis id ipsum sentio. Hæc Bernardus. Qui ergo vitra mensuram, & generalem metam regulæ aliquid vult addere, ieiuniorum, vigiliarum, aut disciplinæ, & austeritatis, vtpotè abstinere à vino per Quadragesimā, portare cilicium, aut cingulum ferreum, & similia, debet patri suo Abbati pandere. Et Abbas, tanquam prudens pastor, debet considerare & conditiones personæ, & vires naturæ. Conditiones personæ, si sit leuis & mobilis, aut discreta & constans. Vires naturæ etiam debet considerare, si sit fortis, debilis, ægrotatiuus, aut robustus: & secundum ista potest aut totum, aut partem concedere, aut omninò nihil. Vbi nota, quod duo requiruntur ab Abbate, scilicet voluntas siue licentia, & orationis suffragium. Voluntas siue licentia, ad operandum: oratio verò, in auxilium. Abbas autem cum dat huiusmodi licentias, debet simul adiungere benedictionem suam, cum oratione, dicendo huiusmodi verba: Dominus, qui incipit in te hoc opus virtuosum, bonum desiderium perficiat, tribuendo tibi gratiam illud perficiendi, & consummandi ad gloriam suam, & tuæ animæ salutem, Amen: aut similia. Verum quia Abbas non debet de sua tantū oratione, in huiusmodi operibus præsumere, debet in generali & speciali, aliorum fratrum orationum suffra-

gia postulare. In generali quidem, & in capitulo dicat ita: Fratres, rogemus Deum, ut illi, qui in hoc sancto tempore Quadragesimæ proponunt Deo aliquid offerre vitra solitum morem, de orationibus, abstinentijs, psalmodia, vel disciplinis, cum eius adiutorio incipiāt, & in augmentum gratiæ prosequantur. Et finaliter in speciali dicit, ut, tacito nomine fratris, dicat Abbas: Est quidam frater, qui cum licentia nostra se adstrinxit ad aliquam singularem poenitentiam: habete eum recommissum in orationibus vestris, ut illā, Diuina virtute adiutus, salubriter valeat adimplere. Causam autem huius quod dictū est iam, videlicet de licentia & voluntate petenda ab Abbate, subdit sanctus Pater, dicens: *Quia quod sine permissione & voluntate patris spiritualis sit, presumptioni deputabitur, & vanæ gloria, non mercedi.* Ergo cum voluntate Abbatis omnia agenda sunt. Nota, tria damna hæc nominat sanctus Pater, quæ incurrit, qui propria voluntate, sine voluntate suorum superiorum, aggreditur huiusmodi opera etiam bona. Incurrit enim primò peccatum præsumptionis, incidit in laqueum vanæ gloriæ, & præmium amittit, siue mercedem suorum laborum. Quare dicit beatus Bernardus super Cantica: Grande malum propria voluntas, qua fit, vitra bona, tibi bona non sint. Quare optimè concludit sanctus Pater, ut omnia cum Abbatis voluntate fiant.

IN CAPVT L.

TRACTATVS CXVI.

De longè ab oratorio laborantibus, aut in itinere exsistentibus.

Fratres qui omninò &c. Superius egit beatus Benedictus, qualiter tam in opere Dei, quam in alijs certis temporibus fratres se debeant habere in monasterio constituti: Nunc subdit de his, qui exterius occupantur, dicens: *Fratres qui omninò longè sunt in labore, aut in via, & non possunt hora competenti occurrere ad oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita est: agant ibidem opus Dei, vbi operantur, cum tremore diuino flectentes genua.* Sensus est: Fratres operantes ita longè ab oratorio, quod non facile, singulis vicibus horarum, laborem interrumpendo, possunt ad oratorium venire, & iterum ad laborandum redire, sicut qui essent in nemore, aut agro, siue molendino, orent ibidem horis constitutis horas suas cum deuotione, flectentes genua, aut inclinantes se, secundum varietatem dierum, in quibus hæc fiunt in monasterio. Quia verò

Quare in omnibus si cetera sit postulanda.

Tria damna incurrit, quæ propria voluntate aliquid aggreditur.

Ibidem.

Nulla tempore est deuiandum à regula.

Nota quod dicitur.

verò hoc non est agendum, sine notitia & licentia Abbatis, dicit sanctus pater: *& Abbas hoc perpendit, quia ita est.* Sequitur: *Similiter qui in itinere directi sunt, non eos prætereant hora constituta, sed, ut possunt, agant sibi, & seruitutis pensum non negligat reddere.* Sensus planè est. Intètio sanctissimi Patris est in hoc capitulo, præmonitis facere monachos, ut nihil penitus de his negligant, quæ magistra docet regula, sed omnia, vbi cunquè fuerint, & valuerint, sic obseruare studeant, sicut se in initio promiserunt obseruatuos. Nam siue in opere fuerint, siue in itinere, sic se debent horis competentibus in diuino opere exercere, ut eos non prætereant horæ constitutæ, ita ut hora tertia, Tertia, sexta Sextam, & sic in singulis horis, proprias horas dicant. Cum autem de deuotione, & disciplina, quibus horæ dicendæ sunt, superius circa capitulum 19. regulæ plura nominata sint, hunc locum ita breuiter expeditur. Est autem hic considerandum, quod per hoc, quod sanctus Pater dicit, *prout possunt, agant, nostro iudicio, noluit itinerantes obligare ad genuflexiones & inclinationes profundas, quæ in Diuino seruitio fiunt per fratres in oratorio, aut in operibus longè ab oratorio constitutos: quia in via constituti, hoc sine magna grauitate, & incommoditate, sæpè agere non possent, maximè tempore pluuiarum, aut cum fratres equitant. Satisfacere ergo videntur intentioni regulæ, in hac parte agentes quod possunt, videlicet faciendo aliquas inclinationes deuotas cum capite ad Gloria patri, & similia.*

IN CAPVT LI.

TRACTATVS CXVII.

De itinerantibus, quomodo se habeant circa refectonem.

Fratres qui pro quouis responso &c. Beatus pater Benedictus, postquam dedit regulam fratribus longè ab oratorio laborantibus, qualiter agere debeant Diuinum opus: nunc subdit regulam, qualiter se debeant habere in comedendo, an scilicet passim liceat eis extra monasterium manducare, dicens: *Fratres, qui pro quouis responso, id est, pro quocunque mandato aut negotio, siue causa, diriguntur, aut proficiuntur, & ea die sperant reuerti ad monasterium, non præsumant foris manducare, etiam si omninò à quouis rogentur, nisi forte eis ab Abbate suo præcipiatur: quod si aliter fecerint, excommunicentur.* Hæc lex sanè intelligenda est, vtpotè eius patris, qui prudentissimus fuit & humanissimus. Durum

planè esset, tempore maximè æstiuo, & si locus tantum distaret, ut ante vesperam frater reuerti non posset ad monasterium, hæc legem obseruari. Discretione igitur, quam idem Pater sanctus dicit esse matrem virtutum, opus est in obseruatione huius legis. Attendenda est enim diligentè, & benè pensanda distantia loci, qualitas temporis, conditio personæ quæ mittitur, & pondus negotij, pro quo mittitur. Quibus pensatis, Abbas, prout expedire iudicauerit, licentiam comedendi fratribus sic missis tribuat, si, vsque dum reuertantur, commodè abstinere nequiverint. Præterea, considerandum est etiam id, quod dicitur, *quod si aliter fecerint, excommunicentur.* potest accipi de maiori, vel minori excommunicatione, pro varietate excessus delicti, aut conditionis delinquentis personæ. Ergo est qualitas personæ, & quantitas delicti pensanda, pro quorum varietate, est culpa fratris, iuxta discretionem Abbatis, maiore vel minori excommunicatione plectenda. Attendant hic benè, & colligant ex hoc capitulo discipuli huius scholæ, quanta fuit apud beatissimum patrem Benedictum voluntas, quod monachi non comedant extra monasterium, maximè cum secularibus. Tum, quia difficulter in mensa, & maximè ab itinere constitutis, & laboribus fatigatis, potest obseruari regularis disciplina, nec illa grauitas sæpè conueniens esset. Tum, quia seculares sæpè facilius scandalizantur de multis, etiam in religiosis, licet in se non sint de genere malorum. Tum, quia in conuiujs secularibus sæpè cōcurrunt plura vitia, prout ait beatus Gregor. in quadam homilia, loquens de diuite epulone, scilicet edacitas, loquacitas, ludendi leuitas. Vnde & vix possunt celebrari huiusmodi conuiuia sine culpa: (vt idem Gregorius Moralium primo super illud Iob, Cumque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat Iob & sanctificabat eos, s. filios.) Nouerat enim vir sanctus, quod magna purgatione sacrificiorum diluendæ erant epulæ conuiuiorum.

IN CAPVT LII.

TRACTATVS CXVIII.

De oratorio: vbi de diuersis eius nominibus, & rationibus, propter quas locus oratorij est amandus, & reuerendus.

Oratorium &c. Quia sæpè sanctus Pater in superioribus, de laudibus Diuinis & oratione fecerat mentionem: cōuenienter nunc

Consideranda, ut cum constitutis in itinere dispescetur.

Noluit prout dicitur S. Benedictus monachos comedere extra monasterium, maximè cum secularibus, quod summè obseruat congregatio S. Iulianæ.

Homi. 40. in Euang.

Cap. 5.

Diuisio capituli. subdit fermonem de oratorio. Et diuiditur in tres partes hoc capitulum. In prima ostendit, quod in oratorio nihil fiat, nisi illud quod factum est, & vnde nomen accepit. Secundò, assignat causam huius, scilicet priuatas orationes fratrum volentium ibi orare. Tertio, dat formam, quam frater obseruare debet in huiusmodi priuatis orationibus. Circa primò dicit: *Oratorium hoc sit, quod dicitur: nec quicquam ibi aliud geratur, id est, agatur, vel fiat, aut condatur, id est, reponatur, vel constitutatur.* In oratorio enim, non modò nihil agendum est, nisi ad quod factum est, sed etiam nihil ibi reponendum est ad custodiam, nisi quod ad diuinum cultum pertineat. Oratorium indè tractum habet vocabulum, eò quod orationi est tantummodò consecratum. Et ideò vt dicit Augustinus in regula: In oratorio nemo aliquid agere debet, nisi id ad quod factum est, & a quo nomen accepit. Vnde & Dominus in Euangelio: *Domus, inquit, mea, domus orationis vocabitur.* Pro quo notandum est, quod Dominus vniuersò, nõ solum de personis retinuit sibi aliquos ad ministrandum, vt ministros Ecclesiæ, sed & de rebus decimas, ad ministrorũ sustentationem, de temporibus dies solennes, & de locis aliqua sibi specialiter appropriauit ad feruendũ sibi in illis, inter quæ, vnum genus est oratorium. Secundò notandũ, quod hic locus vocatur varijs vocabulis, & inter alia communis dicitur Ecclesiæ, domus Dei, templum, oratorium, sanctuarium. Ecclesiæ verò dicitur, secundum illud Psal. In ecclesijs benedicam te, Domine: ratione eorum, qui ibi cõueniunt: Ecclesiæ enim Græcè, cõuocatio Latinè dicitur. Domus orationis vocatur domus Dei, sic dicta à dogmate, quod Græcè dicitur rectũ: quasi dās manere vnanimis in se: secundum illud Psal. Qui inhabitare facit vnanimis in domo. Dicitur templum, secundum illud Psal. Adorabo ad templũ sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Dicitur autem templum, quasi tectum amplum, in quo regi regum sacrificia offeruntur: siue à theos, quod est, Deus, & platea, quasi Dei platea. Dicitur oratorium, ratione eius quod frequentius, & principalius fit in eo, scilicet oratio. Sanctuarium verò dicitur, aut quia ibi sancta continentur, putà reliquiæ sanctorum, aut quia ibi sacramenta dantur, quibus homo sanctificatur. Tertio notandum, sicut satis aperte ex dictis iam colligitur, quod locus oratorij habendus sit à religiosis in magno amore, & in magna reuerentia. In magno quidè amore: Tum quia est locus eruditionis, ignorans enim ibi eruditur, non solum exteriori eruditione per Doctores

Ecclesiæ, sed diuina inspiratione. Isa. 2. Venite, ascendant ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas. Tum secundò, quia est locus propitiationis. Peccator enim ibi veniam suscipit, quod designatũ est in propitiatorio, quod voluit Deus fieri in tabernaculo, Exo. 25. Quare Propheta ait: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Tum tertio, quia est locus refugij, ad quem sicut ad castrum fortissimum refugere habent, qui ab hoste inuisibili fortiter impugnantur. Prouerb. 18. Turris fortissima nomen Domini: ad eam confugiet iustus, & saluabitur. Terribilis enim est hostibus locus orationis. Vnde Iacob de loco vbi domus Dei erat ædificanda, ait Gen. 28. Terribilis est locus iste: terribilis, inquam, dæmonibus. Tum quartò, quia est locus solatiij & delectationis, desiderantibus & expectantibus consolationem spiritualem. In templo enim Simeon recepit consolationem. Luc. 2. dicit, Nũc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Præterea dicebamus, quod locus orationis non solum amadus, sed in magna reuerentia habendus est à religiosis. Ad quod octo rationes assignari possunt. Prima, indignatio Domini nostri Saluatoris cõtra inhonorantes hũc locum. Nũquam enim legimus Christum in vita sua tantam iram & zelum ostendisse, quantam ostendit, cum vidit quod templo debita reuerentia non exhibebatur, Ioan. 2. & Matth. 21. Tunc impletum est illud Psal. Zelus domũs tuæ comedit me. Secunda ratio, quia locus ille à Deo inhabitatur, Exo. 25. Faciant mihi sanctuarium, & inhabitabo in medio eorum. Et in Psal. Sanctificauit tabernaculum suum altissimus: Deus in medio eius, supple manet. Tertia, quia ab angelis frequentatur. Vnde Iacob vidit angelos ascendentes & descendentes in loco vbi domus Domini erat ædificanda. Specialiter dicunt sancti, angelos adesse, cum Missa celebratur. Gregorius: Quis fidelium in dubium habere possit, in ipsa immolationis hora, ad sacerdotis vocem cælos aperiri, atq; in illo IESV CHRISTI mysterio angelorũ choros adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus iungi? Quarta ratio, propter reuerentiam sanctorum, ad quorum honorem locus dedicatus est. Quinta ratio, propter reliquias sanctorum, quæ ibi collocatæ sunt. Sexta ratio, propter opera excellentia, quæ ibi aguntur, videlicet sacramentorũ. Septima ratio, propter Dei beneficia, quæ ibi recipiuntur, sicut dictum est. Octaua, propter sanctitatem loci, quam in dedicatione suscepit. Sequitur: *Expleto opere Dei, id est, horis expletis, omnes cũ summo*

Locus oratorij habendus est in magna reuerentia propter octo.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Disciplina

mo

exendi de oratorio. *mo silentio exeant.* Non enim tantum cum silentio, sed cum summo illos exire voluit sanctus Pater, ad designandum quod cum magna grauitate & honestatis disciplina, non loquendo, non susurrando, non inhonestè aut leuiter incedendo, sed omni maturitate religiosa, sicut hi qui de loco sancto exeunt, & de loquendo cum tremendo iudice, & Domino infinitæ maiestatis veniunt. Sequitur: *Et agatur reuerentia Deo, videlicet profunda, sancta, & deuotissima inclinatione ad altare. Vt* **II. Pars ca.** *frater.* Hic redditur causa huius, quod dictum est in principio capituli: *vt frater, qui forte sibi, id est, apud se, secretè, nemine audiente, peculiariter vult orare, id est, priuatè & singulariter, non impediatur alterius improbitate.* Hanc etiam causam in regula sua beatus **Cap. 8.** Augustinus assignat, cum ait, vt in oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accepit: vt si forte aliqui etiam præter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non sint eis impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint. Vbi cõsiderandum, quod in hoc, quod beatus Benedictus prohibet impediri illos, qui fortassis interdum orare volunt præter horas constitutas, manifestè commendare videtur huiusmodi orationes secretas, quæ proculdubio signum sunt euidens sanctitatis, & à viris sanctis cum omni diligentia sectandæ. Huiusmodi exemplũ reliquit nobis Saluator, qui cum nullo indigeret, toties tamen legitur orasse, sic, vt nos ad hoc suo prouocaret exemplò. Huiusmodi etiam exemplum nobis reliquerunt Apostoli, qui ministeriũ mensarum propter hoc relinquentes, dicunt Actuum sexto: Considerate viros ex vobis, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi instantes erimus. Exemplum etiam huius reliquerunt nobis ferè omnes antiqui sancti Patres, sicut patet in gestis eorum. Præterea huiusmodi priuatæ orationes videntur esse maioris efficacie. Sunt enim magis mentales quàm vocales. Hoc autem multum facit ad efficaciam orationis, secundum illud Psal. Cum inuocarem, id est, intus vocarem, exaudivit me Deus. Cæterum generant maiorem affectionem: potest siquidem sic oras, plus morari circa singula meditanda, & ex huiusmodi morosis meditationibus generantur maiores affectiones desideriorum sanctorum. Huiusmodi autè affectiones multum faciunt orationes efficaces, iuxta illud Psal. Desiderium cordis eorum audiuit auris tua. Sequitur: *Sed si alter vult sibi forte secretius orare, simpliciter intret, id est, sine strepitu, & oret, non in clamosa voce, sed in lachrymis & intentione cordis.* Hic tertio dat formã, quam

Peculiaris oratio, multum cõmendabilis.

Exemplũ.

Psal. 4.

Psal. 20.

III. Pars ca.

seruare debet frater, qui orare vult in oratorio præter horas constitutas. Primò, vt simpliciter, silèter, modestè, & sine strepitu aliquo magno intret oratorium. Secundò, vt ibi *non in clamosa voce, sed in lachrymis & intentione cordis.* De qua forma Cæsarius ita dicit: Ante omnia, inquit, fratres mei, quoties orationi incumbimus, cũ silentio & quiete supplicare debemus: quia quicumq; voluerit cum alta voce orare, omnibus iuxta se stantibus orationis fructum videtur auferre. Rugitus tantum & suspiria, vel gemitus audiantur. Nam oratio nostra talis esse debet, qualis fuisse legitur Annæ matris beati Samuelis. Sic enim de illa scriptum est, quia flens orabat, & labia eius tantummodò mouebantur, & vox penitus non audiebatur. Sequitur: *Ergò qui simile opus, scilicet orationis, nõ facit, non permittatur, expleto opere Dei, remorari, id est, remanere, in oratorio, vt dictum est, nõ alius impedimentum patiat, supple alterius improbitate.* Plana sunt omnia.

Forma orandi.

I.

2.

Hom. 29.

1. Reg. 1.

IN CAPVT LIII. TRACTATVS CXIX. De susceptione hospitiũ, vbi de causis mouentibus ad gratiam hospitalitatis.

Omnes superuenientes &c. Superius sanctus Pater dedit præcepta, quomodo se deberent habere adiuuicem, honorando se inuicem, & mutuò sibi feruendo: Nunc subdit mandata, qualiter se debeant habere quo ad extraneos aduenientes, videlicet ad hospites, pauperes, & peregrinos. Et tanguntur tria specialiter circa hospitalitatem in hoc capitulo. In primò, ponit mandatum de hospitibus suscipiendis, assignando causam, propter quam id fiendum sit. Secundò, describit eos, qui maximè suscipiendi sunt. Tertio, assignat modum suscipiendi hospites, & habendi se cum eis. Circa primum dicit sic: *Omnes superuenientes hospites, scilicet Quibus sit indifferenter, Augustinus: Discite Christiani sine discretionem exhibere hospitalitatem, nõ fortè cui domum clauseritis, cui humilitatem negaueritis, ipse sit Deus. Itè Hieronymus contra Ruffinum: In monasterio hospitalitas cordi est, & omnes ad nos venientes, præter solos hæreticos, læta humanitatis fronte suscipimus, tanquam Christus suscipiantur: quia ipse dicitur est, scilicet Matthæi 25. Hospes fui, & suscepistis me. & omnibus congruus, id est, debitus, condignus, personæ & dignitatis conditionibus pensatis, honor exhibetur. Alius enim honor debetur Episcopo, alius simplici laico, alius Abbati, alius simplici monacho,*

Partitio capituli.

I. Pars cap.

Quibus sit hospitalitas exhibenda.

Orac. cõtra s. h. gref. c. 4.

In apolog.

II. Pars ca.

Quibus pręcipue exhibetur hospitalitas. Interlin. & ordin. Hier. in ca. 6. ad Gal.

Corruptela quorundam.

Ad gratiā hospitalitatis plurima nos inducunt.

1.

2.

3.

4.

Epist. 26. ad Pamma.

Exemplum.

alius nobilibus, & alius rustico, & sic de alijs hominum differentijs: Itā quod iuxta qualitatem personę hospitis, exhibendus est honor ei: quę inæqualitas susceptionis faciendā est in multis. Non enim rectum videtur, ut ea quę preparanda nobili sunt, aut principi, preparerentur rustico, siue pauperi. Sequitur: *maximē autem domesticę fidei, & peregrinę.* Hęc ponit secundum, scilicet, quibus maximē exhibenda est hospitalitas humanitas, dicens, *domesticę fidei.* Domestici fidei, ut ait Glofa ad Galat. 6. dicuntur, qui sunt de familia nostra per fidem, id est, ad Christianos. Si enim in cunctos liberalitatis frena laxantur, maximē in domesticos, id est, Christianos, qui habent eundem patrem, eiusdem magistri appellatione censentur. Omnibus ergo impendenda est misericordia, in quo pręponendi sunt iusti qui sunt ex fide. Hęc Glo. Suscipiendi sunt maximē domestici fidei, religionis, viri boni & iusti. 4. Regum 4. Anomaduerto, quod sanctus Dei est iste, qui transit per nos frequenter, faciamus ei cenaculum paruum, &c. E converso est de quibusdam in pluribus locis, qui non recipiunt, vel malē recipiunt bonos: malos verō, & seruos diaboli, cum gaudio recipiunt, & pertractant. Vndē possunt boni sępē similem querelam facere, quam Leuites ille faciebat, Iudicum 19. Nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere. *& peregrinę.* quia tales magis indigent. Isaie 58. Et egenos vagosque induc in domum tuam. Iob 31. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Vbi notandum, quod ad humanitatem hospitalitatis plurima sunt, quę nos inducere possunt. Primō, quia ad susceptionem gratię, & mentis illuminationem preparat, quod figuratum legimus in duobus discipulis, cunctibus in Emaus castellum, qui tunc cognouerūt Dominum, cum eum ad hospitium inuitassent, Lucae ultimo. Quandoquē enim diuina cognitio infunditur alicui ratione alicuius sancti viri in hospitio recepti. Secundō, bona temporalia multiplicat, ut patet in vidua, quę Heliam in hospitio recepit, cui farina & oleum non defecerunt, tertij Regum decimo septimo. Tertio, a malo temporalis seruat, ut patet in Raab, quę quia recepit nuncios filiorum Israel, a morte saluata est, Iosue sexto. Quarto, Deum meretur recipere. Matthęi 18. Qui suscipit vnum talem paruulum in nomine meo, me suscipit. Item Matth. 25. Hospes fui, & collegistis me. Hieronymus: Abrahā post tam crebra hospitalitatis officia, dum non refutat homines, suscipere meruit Dominum. Vndē refert Gregorius in quadam

homilia, quod quidam paterfamilias, cui multum hospitalitatis officium vsui fuit, quadam die cum peregrinos suscepisset, & aquam daret manibus ex humilitate, vnus fuit inter eos, in cuius manibus effundere aquam debuit, & cum reuersus vrceum accepisset, eum non inuenit. Cumq; hoc factum apud se miraretur, eadem nocte per visionem ei Dominus dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesternō autē die me in memetipso suscepisti. Quinto, angelos etiam meretur suscipere. Ad Hebręos 13. Hospitalitatem enim nolite obliuisci, per hanc enim quidam placuerunt, angelis hospitio receptis: ut Abraham Genes 18. & Loth 19. Loth incendia Sodomorum ob hoc solum euasit, quod domum suam hospitibus patefecit. Origenes in homilia: Domos hospitales ingressi sunt angeli: domos verō hospitibus clausas, ignis & sulfur succendit. Hieronymus: Abraham & Loth angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt. Sexto, æternam gloriam præstat. Matthęi 25. Hospes fui, & collegistis me. Et sequitur: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, &c. Quarē beatus Gregorius ait: Pensate fratres, quanta hospitalitatis virtus sit. Ad mēsas vestras Christum suscipite, ut vos ab eo suscipi ad æterna conuiuia valeatis. Præbete modō peregrino Christo hospitium, ut vos in iudicio, non quasi peregrinos nesciat, sed ut proprios ad regnum suscipiat. Circa tertium, scilicet modum suscipiendi, ponit sanctus Pater quinque principalia obseruanda circa hospites. Primum est, quod aduenientibus hospitibus celeriter, & honorabiliter occurratur, exemplo Abraham, qui cum vidisset tres viros venientes, occurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, Genes. 18. Sic etiam recepit Loth angelos, Genes 19. Qui cum vidisset eos, surrexit, & iuit obuiam eis. De hoc dat sanctus Pater tale mandatum: *Ut ergo nunciatus fuerit hospes, occurratur ei à Priore, vel à fratribus, cum omni officio charitatis.* Sequitur quondam facta aduifatio, contra illusiones diabolicas: *& primitus orent pariter, & sic sibi faciantur in pace. Quod pacis osculum non prius offeratur, nisi oratione præmissa, propter illusiones diabolicas.* Primō ergo ad orationem ducendus est hospes, deinde ad pacis osculum recipiendus. De quo osculo dicit Apostolus: Salutate inuicem in osculo sancto. Quarē autem hæc ordinatio, quod non nisi præmissa oratione hospes ad pacis osculum recipiatur, emanauit, dicit sanctus Pater, quod propter illusiones diabolicas, quibus aliquandō satanas transfiguratur se in figurā hospiti, sub specie religionis, ut illudat sanctos viros: sicut legimus in vita

Homil. 21. in Euang.

5.

Hom. 5. in Genes.

6. Magna hospitalitatis gratia.

Ibidem.

III. Pars. Quinq; obseruanda circa hospites.

1.

2. Corin. 13. Quarē hospes nō, nisi oratione præmissa, recipiatur.

Doctrina viri religiosi.

Exemplum beati Augustini. Possidius cap. 22. vitæ eius.

De hoc vitæ sancti ordinatio. nem cogitacionis s. iustitię.

2.

3.

4.

sanctorum Patrum quandoquē contigisse. Sequitur secundum obseruandum circa officium hospitalitatis, videlicet quod hospites reuerenter suscipiantur, exemplo Abraham, vndē Gene. 18. Abraham adorauit in terram, & dixit: Si inueni gratiā in oculis tuis, non transfeas seruum tuum. Vndē vir quidam religiosus, magnę autoritatis, dicebat, fratres venientes debere adorari, cum certum sit, in aduentu eorū, aduentum Domini nostri Iesu Christi haberi. De hoc itā dicit sanctus Pater: *In ipsa autem salutatione, omni exhibeatur humilitas, tā corporis, quā animi, quod exponens, subdit: Omnibus venientibus, siue discedentibus hospitibus, inclinatio capite, & hoc minoribus personis, vel prostrato omni. i. toto corpore in terram, Christus in eis adoratur, qui & suscipiunt.* & hoc maioribus, sicut Regibus, Episcopis, Abbatibus, & reliquis Principibus, siue spiritualibus, siue temporalibus, sicut Ducibus, Comitibus, & Baronibus. Tertio, hospitibus abundanter de necessarijs est administrandum. Vndē Iudicum 19. Pax tecum sit, ego implebo omnia quę necessaria sunt: tantum quaeso, nē in platea maneat. De quo sanctus Pater subdit: *Suscepti autem hospites, ducantur ad orationem, de qua supra fecit mentionem in principio capituli, & postea sedeat, scilicet in mēsa, cum eis Prior, aut, si ipse est occupatus, vel si necessarius est eis interpres, cui iusserit ipse, & legatur coram hospite lex Diuina, ut adificetur, id est, scriptura aliqua sancta, quę edificet mentes audientium, exemplo beati Augustini, de quo dicitur, quod in vita sua hospitalitatem semper exhibuit, in ipsa mēsa lectionem, aut disputationem diligēs, vndē nulla mala verba sustinebat, nullas detractiōnes. Vndē in mēsa habebat versus scriptos: *Quisquis amat dulcis absentem rodere vitam, Hanc mensam vitæ non nouerit esse sibi.**

Et post hæc omnis eis exhibeatur humanitas. Et hoc, quo ad cibum, potum, lectum, & ceteras qualitates rerum administrandarū hospitibus, intelligendum est. Per hoc autē quod dicitur, *omnis eis exhibeatur humanitas:* videtur etiam cibus carniū comprehendī, qui si negaretur omnibus indifferēter, nō omnis humanitas eis censeretur exhiberi. Vndē videtur, quod cibus carniū administrandus sit hospitibus, & maximē Principibus: religiosi verō, quibus ex suę professionis institutis non liceret carnes comedere, non est administrandus. Quarto, hospites sunt hilariter tractandi. 2. Corinthio. 9. Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus. 1. Petri 4. Hospitalis inuicem sine murmuratione. Cuius gratia subdit mandatum sanctus Pater: *Ieiunium à Priore frangatur propter*

hospites, scilicet ampliori humanitate & vltiore iocunditate charitatis consolandos, & pertractandos. Soluendum quippe est ieiunium propter hospites, sicut hic innuit sanctus Pater Benedictus. Vndē in dialogo beati Gregorij habetur, quod Abbas Cassianus venit ad quendam senem, qui dedit ei manducare cum socijs suis vsque ad satietatem, & hortabatur eum ut plus comederet, qui cum diceret se esse fatiatum, inquit: Ego cum diuersis fratribus, hodiē superuenientibus, septies manducaui, & adhuc esurio: tu verō semel manducans, es fatiatus. Et dixit, ieiunium frangendum esse propter hospites: quia in hospite suscipitur CHRIS TVS, Et non possunt filij sponsi lugere, quandiu sponfus est cum ipsis, nisi forē præcipuus sit dies ieiunij, qui violari non possit. sicut ieiunium Quadragesimę, Quatuor temporum, & vigiliarum Sanctorum, quę Romana Ecclesia ieiunanda instituit, de quibus supra habitum est. Sed subiungit duplex dubium. Vtrum pro quolibet hospite ieiunij frangendum sit? Ad quod respondent quidam, quod non, sed pro reuerendis personis: sed iudicio nostro, cum maximē in pauperibus suscipiatur CHRIS TVS, ut infra dicit sanctus Pater, etiam pro pauperibus personis frangendum est ieiunium, vbi Abbatis discretionis visum sit hoc cedere ad consolationem & recreationem hospitis, & in hoc non videtur esse fienda personarum discretio. Secundum est, an si debeant carnes hospitibus ministrare, debeat Prior comedere carnes cum eis? Respondetur, quod non. Aliud enim est, frangere ieiunium, quod regula concedit humanitatis gratia, ut putā quod Prior comedat cum hospite parum de pane, aut ouum, aut fructus: & aliud est, esum carniū comedere. Hoc enim profectō videretur plus cedere in quandam carnalitatē, quā humilitatē, quod regula maximē prohibet. Et quia posset quis dubitare, an solus Prior, vel etiam alij fratres deberent propter hospites ieiunium frangere, subdit: *Frates autem consuetudinem ieiuniorum prosequantur, id est, custodiant & obseruent.* Ac si diceret: Licet Prior ieiunium frangat gratia humanitatis, propter hospitem, conuentus tamen non debet ieiunium violare, sed religionis consuetudines & instituta inuiolata custodire. Quinto, hospitibus sunt manus pedesque humiliter abluēdi. Vndē Abrahā tribus viris, quos hospitio recepit, ait Gē. 18. Afferatur pusillū aquę, & lauentur pedes vestri. De hoc humilitatis officio subdit sanctus pater Benedictus, dicens: *Aquam manibus Abbas hospitibus det.* Et hoc ideo, quia gratior proculdubio redditur hospitalitatis exhibitio Deo, si magister domus in propria

Exemplum de frangendo ieiunio propter hospites. Habetur in Vita patris, p. 2. lib. de hospite, & misericordia.

Vtrum pro quolibet hospite sit soluendum ieiunium.

comedi carnes hospiti gratia.

5.

persona hospitibus seruiert. Sicut Hiero. de Abraham loquens, ait: Nō seruis præcepit, vt hospitibus ministraret, nec bonum quod exercebat, per alios minuit, sed quasi reperta præda, cum Sara vxore sua, humanitati solus incubuit: ipse pedes lauit, ipse pinguem vitulū humeris de armento portauit: vt seruus stetit, peregrinis prandentibus, & manibꝫ coctos cibos ieiunaturus apposuit. *Pedes hospitibus omnibus, tam Abbas, quam cuncta congregatio, lauet: quibus lotis, hunc versum dicant: Suscepimus, Deus, misericordiam tuam, in medio templi tui.* Animaduertendum, quod huiusmodi ordinatio, non potest istis temporibus ad plenum obseruari, tum propter frequentiam pauperum & hospitum, tum quia diuersis temporibus veniūt, tum quia Abbatum incumbunt plures aliæ occupationes, tum quia conuentus sine magna grauitate nō possit totus intendere huic officio: quare prudenter nobis dispositū videtur, vt aliqui fratres describantur de communitate, qui hoc humilitatis officium certis diebus peragant, & alij alijs diebus. Sequitur: *Pauperum, & peregrinorū maximè, susceptio, omni cura sollicitè exhibeatur, quia in ipsis Christus magis suscipitur*: tum quia in eis repræsentatur magis Christus, vnde fratres eos vocat Matth. 25. vbi dicitur: *Quicquid fecistis vni ex his fratribus meis minimis, Glo. interli. qui pauperes spiritu sunt, mihi fecistis.* Item Matt. 18. *Qui suscipit vnū talem paruulū in nomine meo, me suscipit.* Et Hieron. ad Nepotianum: *Menfula tua pauperes & peregrinos suscipiat, & cum illis Christus conuiuia erit, tum quia in susceptione pauperum, maius est testimoniū charitatis, quam in susceptione diuitum.* 3. Ioā. 1. *Charissime, fideliter facis, quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimoniū reddiderunt charitati tuæ in cōspectu Ecclesiæ.* Et hæc est causa, quam sanctus Pater subdit, dicens: *Nam diuitum terror, ipse sibi exigit honorem.* Quia sanctus Pater fecerat mentionem de refectione hospitum, subdit de dispositione coquinæ hospitum, nē propter aduenientes hospites fratres inquietari contingat, & regularis obseruantia perturbari, dicens: *Coquina Abbatis & hospitum, perse sit, id est, separata.* Et quod dicitur de coquina, intelligendum est etiam de mensa, videlicet, quod locus suscipiendi hospites ad refectionem, sit separatus à communi loco fratrum. Nō enim cōueniret, vt indifferenter quilibet hospes cum fratribus in refectione induceretur ad comedendum. Et huius causæ tres assignari possent. Primò, propter diuersitatem temporum, & varietatem horarum, quibus hospites veniunt, & quo fratres regulariter debet comedere. Vnde sæpenumerò non possent fratres cū hospitibus obseruare tempus regulare co-

Ita solentur lauandi pedes hospitibus, seruatur in cōgregatione S. Iustinae, vt in eorū constitutionibus.

Episto. 1.

Nō cōuenit quoslibet hospites cū fratribus in refectione comedere, triplici de causa.

1.

medendi, superius assignatum. Secundò, propter varietatem conditionis personarū: tales enim possent esse personæ hospitum, putà ita lasciuæ aut leues, quod esset periculum inducere eas in cōmuni fratrum refectione ad comedendū, ppter iuuenes religiosos, & nondum benè in amore regularis vitæ firmatos. Si autem essent personæ venerabiles, maturæ, & graues, ex quibꝫ nō nisi ædificatio bona actiua, vel passiuā, vel vtraque expectanda sit, cōmendabile est, si aliquadò ad refectionem cum fratribus introducantur: auisatis tamen fratribus, vt pro gloria Dei, & bona ædificatione aduenientum hospitum, omni vtantur grauitate & modestia. Tertiò, propter varietatē ferulorum. Cū enim hospitibus (vt parum ante in hoc capitulo dictū est) omnis humanitas exhibenda sit, aliqua veniunt hospitibus ministranda, vtputà quādoquē carnes, aut aliqua magis preciosa, aut delicatiora cibaria, quæ non administrabūt cōmunitati fratrum. Molestum autē esset, maximè imperfectis, videre illa hospitibus ministrari, de quibus ipsi nō gustant. Quare optimè sanctus Pater instituit, vt coquina hospitum, sub qua mensa accipitur, seorsum à communi refectionis loco fratrum sit separata. Cuius ratio sequitur: *vt incertis horis superuenientes hospites, qui nunquam desunt monasterio, non inquietent fratres.* Cōsequenter de seruitoribus coquinæ prouidens, subdit: *In quam coquinam ad annum ingrediantur duo fratres, qui ipsum officium benè impleant, quibus, vt indigent, solatia administrantur eis,* id est, adiutores. Vbi consideranda veniunt, & numerus hospitum, & qualitas eorum: quia si sunt plures, aut nobiles, & magnæ autoritatis personæ, plures seruitores, & magis apti sunt adiungendi: tanto plures, vt si nō in vna domo, sed in diuersis locis, & à se distantibus, hospites ad comedendum collocarentur. Cuius instituti subiūgit sanctus Pater duas causas: Vna est, *vt absqꝫ murmuratione seruiant.* Secunda, *Et iterum quando occupationem minorem habent, exeant, vbi eis imperatur, in opera.* Sensus est: Seruitoribus præfatis solatia administrantur, prout indigent, vt minis fatigati, possint etiam post exhibitū obsequiū hospitibus, aliquam obedientiam in monasterio explere: quod non possent, si occupationem plurimam, & grauantem habuissent in præfato officio coquinæ. Quod etiam obseruandū est generaliter in omnibus alijs officijs monasterij. Vnde sequitur: *Et non solum in ipsis, sed etiam in omnibus alijs officijs monasterij ista sit consideratio, vt quando indigent solatia administrantur eis: & iterum quando vacant, obediam imperanti, scilicet, superiori iniungenti aliquod aliud opus.* Sextò, hospitibus congruenter prouidendum est de lecto, De quo sanctus Pater subdit: *Item & cellam hospitum,*

2.

3.

Cōmendat institutio, nem sandi Patris.

Ordinatio fratrum, qui præfati sunt hospitio.

6.

Quod non associemur hospitibus absque licentia, & quomodo modeste excusamus.

hospitum, ponit singulare pro plurali, quoniam pro multitudine hospitum, & varietate personarum, plures cellæ sunt necessaræ. *habeat assignatam fratrem, cuius animam timor Dei possideat, vbi sunt lecti strati, scilicet dispositi, sufficienter, scilicet habentes ea, quæ necessaria sunt hospitibus ad dormiendum, siue quiescendum, & domus Dei à sapientibus sapienter administratur,* hoc est, ministerio prudentium gubernetur & regatur. Verum quia si indifferenter fratres associarētur hospitibus ad loquendum, magna dissolutionis daretur occasio, sanctus Pater hinc prudenter admonet, dicens: *Hospitibus autem, cui non precipitur, nullatenus societur, nec colloquatur: sed si obuiauerit, aut viderit, salutatis humiliter, vt diximus, scilicet inclinato capite, vel prostrato corpore, & petita benedictione, iuxta morem religiosorum, qui in salutando suos maiores solliciti sunt vt hoc modo dicendi: Benedicite pater, quod est exoptare, siue petere benedictionem, pertranscat, dicens, non licere sibi colloqui cum hospite.* Debet hoc curialiter dici, per talem vel similem modum loquendi: Domine, habeat me excusatum paternitas vestra, quod non affocio personam vestram, aut quod cum ea non habeam colloquutionem, quoniam sine mandato superioris mei, mihi loqui non licet cum hospite.

Distinguit capitulum.

Pars I.

Græde malum, licentia, vel munuscula occultè suscipere.

IN CAPVT LIIII. TRACTATVS CXX. De non recipiendis literis, vel muneribus, sine licentia.

Nullatenus &c. Quoniam sæpenumerò hospites literas, seu etiam quandoquē munuscula amicorum portant fratribus, congruenter post capitulum de hospitibus recipiendis, sanctus Pater subdit mandatum, de non recipiendis huiusmodi literis, siue muneribus, sine licentiā Abbatis. Et diuidi potest in tres partes præfens capitulum. Primò quidem sanctus pater prohibet actum exteriorem suscipiendi. Secundò, coarctet actum contristati animi, aut murmurantis: ibi, *Non contristetur.* Tertiò, imponit poenam contra contrarium præfentes: ibi, *Qui autem aliter præsumpserit.* Circa primum dicit sic: *Nullatenus liceat monacho, neque à parentibus suis, nec à quoquam hominum, nec sibi iniucem literas, vel eulogias, vel quelibet munuscula accipere, aut dare, sine præcepto, id est, licentiā, Abbatis.* Vbi notandum, quod extendere manum ad recipiendum literas hominum, cuius voluntas est in alterius potestate, aut quodlibet munus, aut quodcunqꝫ modicum, illi qui nihil debet habere, cuiusmodi est religiosus, est culpa non modica: licet quidam nō multum ponderat. In signū cuius

dicit beatus Augustinus in Regula: *Qui- Cap. 25. cunqꝫ autem in tantum progressus fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas, vel quodlibet munus accipiat, si hoc vltro cōfiteretur, parcatur illi & oretur pro illo: si autem deprehenditur & conuincitur, secundum arbitrium Presbyteri, vel Præpositi grauius emendetur.* Ex quibus verbis satis apertè colligitur, quod sanctus vir Augustinus, non leue, sed magnum peccatum imputat religioso, accipere aliquid illicitè, id est, sine licentiā. Secundò notandum, quod quanuis hoc semper sit malum, cauendum tamen specialius est viris sanctis, à literis & munusculis recipiendis à mulieribus. Et ideò dicit Hieronymus: *Epist. 2, ad Dulces literas, & crebra munuscula, sanctus amor non habet. Huiusmodi enim, sunt amantium stulto amore. Et ideò sunt species mali, à qua cauendū est, secundum Apo- 1. Thess. 5. stolum. Consequenter volens amputare sanctus Pater omnem occasionem mali, restringit superius mandatum vsque etiā ad non suscipiendum, siue tangendū munus directum, nisi prius Abbatis licentia fuerit petita, & obtenta, dicens: *Quod si etiam à parentibus suis ei quicquam directum fuerit, non presumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit Abbati: quod si iusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui iubeat illud dare.* Ista est etiam sententiā approbatissimi Augustini, dicentis in Regula: *Cap. 28. Consequens ergo est, vt etiam si quis suis filijs, aut aliqua necessitate ad se pertinentibus, in monasterio constitutis, aliquā contulerit vestem, siue quodlibet aliud inter necessaria deputandū, non occultè accipiat, sed sit in potestate Præpositi, vt in rem communem redactā, cui necessaria fuerit, præbeatur.* Hæc August. Sequitur secundum, vbi cohibet motū animi interiorem, dicens: *Et non contristetur frater, cui forte directū fuerit, videlicet murmurando, conquerendo, aut detrahendo.* Et huius causam subdit, dicens: *vt non detur occasio diabolo.* quod fieret, si tristaretur frater, aut detraheret, quod sibi datum non esset, quod sibi directum fuerat. Sequitur tertium, in quo imponitur poena transgressoribus: *Qui autem aliter præsumpserit, discipline regulari subiaceat.* Quæ autem sit, & quanta regularis disciplina, in superioribus capitulis notatum est. Vbi Fures sunt notandum, quod si hoc sit satis magna culpa in religioso, maior tamē ac grauior est, si quis rem sibi collatam celauerit: talis enim tanquam fur iudicandus est, vt beatus August. in Regula ait: *Si quis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur.* Cuius ratio est, quia, vt volunt iura, quicquid acquirit religiosus, quicquid ei datur, quicquid ei debetur, vel alio quocunqꝫ modo aduenit ei, totum cedit in ius communis. Accipientes ergo, & celan-*

Cauendum à mulierū munusculis.

Epist. 2, ad Nepotia.

1. Thess. 5.

Cap. 28.

Pars II.

Pars III.

religiosi, aliquid occultè tenentes.

Cap. 29.

tes rem sibi collatam, meritò vt fures iudicandi veniunt, qui rem nò suam, sed communis, inuito domino, scilicet illo ad quem pertinet dispensatio, cum de eius rati habitatione non præsumentur, tractant.

IN CAPVT LV. TRACTATVS CXXI. De dispensatione vestimentorum, & qualitate & mensura eorum.

Vestimenta &c. Superius sanctus pater Benedictus dedit mandata circa dispensationem cibi & potus, & de mensura seruanda in eis: nunc subdit de dispensatione vestimentorum, & calceamentorum, & qualitate & mensura eorum. Quod capitulum principaliter in quatuor partes diuiditur. In prima parte, de vestimentis. Secundò, de calceamentis. Tertiò, de femoralibus. Quartò, de stramentis lectorum. Circa indumenta & calceamenta quatuor ponit mandata. Primò, mandatum de dispensatione secundum varietatem, & temperiem regionum. Secundò, de qualitate. Tertiò, mandatum de mensura. Quartò, mandatum de custodia habenda. Circa primum sic dicit sanctus pater: Vestimenta fratribus secundum locorum qualitatem ubi habitant, vel aeris temperiem, dentur: quia in frigidis regionibus amplius indiget, in calidis vero regionibus minus. Hac enim consideratio penes Abbatem sit. Discretionis & arbitrio Abbatis committitur, vt secundum diuersas qualitates locorum, sit dispensatio vestimentorum: sicut superius de cibis dictum est. Textus planus est, & a patre Benedicto plenè expolitus. Sequitur: Nos autem mediocribus locis, id est, temperatis regionibus, sufficere credimus monachis per singulos, cucullam, & tunicam. Cucullam in hyeme villosam, quod exponi potest dupliciter: vno modo sic, id est, de panno forrato vellere ouis, ad ministrandum calorem contra rigorem frigoris. Alio modo sic, villosam, id est, de panno villoso, id est, grosso non tonso. Et fortè magis conformiter ad intentionem humilitatis sancti patris Benedicti. Sequitur: in estate vero puram, id est, absque forratura præfata velleris ouium, vel panni, aut vetustam, quod idem est, id est, tenuem, siue de leuiore panno factam, scapulare propter opera, id est, quo vtendum est in operibus manualibus, & exercitijs corporalibus, in quibus fratres cucullis vestiti, commodè, expedite, & promptè operari non possunt. Vbi circa ista vestimenta, quæ monachi iubentur habere, in quibuscunque locis, siue calidis, siue frigidis, siue temperatis, est notandum. Et primò circa tuni-

Diuisio capituli.

Dispensatio vestimentorum in quantitate.

Cuculla villosa que.

Tunica.

cam, quòd tunicam appellamus illam, quæ habitui proxima est, siue quam sub cuculla portamus, corpus vndique tegentem, sed caputio caretum. Quæ, vt constitutum est in cap. i. extrà de statu monachorum, in Clementinis, debet esse rotunda per circuitum, & non scissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda: largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum protensas, non confutitias, vel quomodolibet botonatas. Circa cucullam notandum, quòd Cuculla, vt dicit Isidorus, dicitur per diminutionem à casa vel à cella. Casa enim duo diminutiuia ex se reddunt, videlicet casula & cuculla, quæ vtraque potest dici, parua cella vel casa. Nam sicut casa vel cella tegit omnia quæ intrà sunt, ita cuculla à capite defluens, vsque ad plantas vndique totum contegit corpus. Et dicitur cuculla, quasi minor cella. Cuculla autem diuersimodè accipitur à diuersis. Aliqui enim, videlicet vltimontani monachi, cucullam dicunt cappam habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: sicut videtur Clemens Papa accipere in superiori capitulo, de statu monachorum. Flocus verò dicunt habitum, qui longas habet manicas. Alij verò cucullam nominant eum habitum, qui apud alios dicitur flocus, videlicet habitum cum caputio ex omni parte clausum, lógisq; manicis manicatum. Circa Scapulare notandum, quòd scapulare deriuatur à scapulis, eò quòd scapulas tegit, quod apud omnes religiosos, qui scapulari vtuntur, dicitur habitus caputiatus scapulis ex vtraque parte pendens. Sequitur pars, in qua datur mandatum de calceamentis pedum. Indumenta pedum, pedules, & caligas. Pedules à pede dicitur, eò quòd pedes tegant, quos nonnulli monachi diuisos à caligis portant propter sudorem pedum, vt facilius possint eos lauare: & quia illis detractis de pedibus, retentis caligis, dormiunt, nè fortè illorum impedimento, fumositates, per poros emissæ, retineantur inclusæ, & sic per consequens caput lædere habeant, ad cerebrum ascendendo. Sequitur mandatum de qualitate indumentorum: De quarum rerum omnium, scilicet tunicæ, cucullæ, scapularis, & pedulum, colore & grossitudine, non causentur monachi, id est, non murmurent, aut quæstiones faciant, conquerentes, si non splendidus, aut speciosus sit, vel si est vilis, humilis, aut abiectus. De colore autem, aut grossitudine, discipulus huius scholæ minimè causari debet, quem iam mundo mortuum esse oportet, secundum illud Apostoli: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Mortuus quippe non causatur, nec curat, quàm vilibus pannis quis eum inuol-

Cuculla. Lib. 19. cry. mol. c. 24.

Scapulare.

De calceamentis.

Redules.

De qualitate indumentorum.

Colof. 3. Amada est religioso vilitas vestium.

involuat. Vndè Hugo de sancto Victore ait: Amatores religionis, amare plùs debent vestimenta vilia, quàm preciosa: plùs grossa, quàm subtilia: plùs aspera, quàm mollia: plùs fusca, quàm nitida: plùs neglecta, quàm accuratè còposita vel adaptata. Sequitur: sed quales inueniri possunt in prouincia, qua habitant, aut quod vilius comparari potest. Vbi notandum, quòd non idèo dicit sanctus Pater, vile, nè nimis preciositati appropinquet: non vilissimum, nè vestis abiectioe nimia notabilis notetur, & vt inanis gloria vitetur: sed dicit vilius, id est, mediocre. Et hoc est, quod extrà de statu monachorum, cap. i. in Clementinis, dicit Clemens Papa: Nec in qualitate panni, regularis excedatur modestia: nec quærant (scilicet monachi) quod preciosius, & subtilius, sed quod vilius valeat inueniri. Preterea aduertendum est, quòd per hoc quod sanctus Pater dicit, quòd de colore non causentur monachi, non est intelligendum, quod omnibus coloribus liceat illis vti, cum etiam secularibus clericis sint quidam interdicti, vt patet extrà de vita & honestate clericorù, cap. Clerici. Sed accipiendum est sic, quòd non causentur inter tres colores permittos, videlicet brunum, nigrum, & album, quòd iste sit pulchrior & melior. Sequitur mandatum de mensura, aut quantitate vestimentorum: Abbas autem de mensura prouideat, vt non sint curta ipsa vestimenta vtentibus eis, sed mensurata. Prouidendum est, quòd vestimenta ita sint vtentibus mensurata, vt nè sint nimis curta, quia sic essent inhonesta, immò ridiculosa: nec nimis longa, id est, quòd defluant super terram, & puluerem cæteris moueant. Talis quidem nimia longitudo, propter superfluitatem quam habet, redollet etiam vanitatem secularem. Huic mandato beati patris Benedicti, respondet Apostolicum, extrà de statu monachorum, vbi supra, in quo præcipitur: Vestis monachi rotunda sit per circuitum, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda. Quod etiam clericis mandatur, extrà de vita & honestate clericorum, in cap. Clerici. Sequitur consequenter mandatum circa custodiam vestium: Accipientes noua, vetera semper reddant in præsentem, id est, ilicò, nè aliquid superfluum retinere apud se videantur, reponenda in vestiario, id est, loco communi, propter pauperes, id est, indigentes, siue sunt monachi peregrini, siue alij, quicunque vestimentis egent. Et causam huius rescandæ superfluitatis subiungens, ait: Sufficit enim monacho duas tunicas, & duas cucullas habere, propter noctes, & propter lauare ipsas res. Vbi nota, quòd ex hoc loco videtur, quòd monachi non solum vestiti tunicis, sed etiam cucullis, debeant dormire, quia sanctus Pater inquit, Sufficit monacho duas tunicas habere, & duas cucullas, propter noctes, sed licet nobis prima facie ita videatur, nihilominus, quia hoc graue est & durum, antiquæ consuetudini Ordinis, quæ vt interpret legis habenda est, standum in hac parte potius consulimus. Secundò aduertendum, quòd duas causas assignat sanctus Pater, propter quas permittatur fratribus duas tunicas, & duas cucullas habere. Prima tangitur, cum ait, propter noctes, id est, propter dormitionem, in qua monachi vestiti iacere debent. Non videtur autem decere, vt monachi eisdem vestibus vtantur per diem in conuersatione hominum, quibus de nocte in dormiendo: ratio est manifesta, scilicet propter sordes. Secunda tangitur, cum dicit, propter lauare ipsas res, id est, propter lotionem ipsarum rerum, vt scilicet frater tempore, quo vna tunica exponitur lauanda, siue mutanda, habeat aliam ad induendum: & ita de cuculla. Sequitur: iam quod supra fuerit, id est, quod habitum fuerit vltra duas tunicas, & duas cucullas, superfluum est, & amputari debet, & pedules, & quodcumque est vetustum, reddant dum accipiunt nouum. Hoc planum est. Circa hanc partem, in qua sanctus Pater de disciplina indumentorum ipsorum monachorum loquitur, pro pleniori instructione est notandum, quòd in habitu possunt esse multa reprehensibilia, quæ à discipulo huius scholæ sunt omninò vitanda, de quibus aliqua iam tacta sunt, & tangemus decem. Primum est, quòd nimia preciositas. Cum enim religiosus præ cæteris in habitu perfectioni humilitatis intendere, non est illius quærere honorem in domo Dei, sed abiectioem. Huiusmodi autem abiectio, maxime consistit in vestium humilitate. Quare Aug. in Regula: Non sit notabilis habitus vestis, vt affectetis vestibus piacere, sed moribus. Et in libro de vita solitaria dicitur: Intertù interioribus suis animù (cuiusmodi esse debet animus viri religiosi) magis decent inculca omnia exteriora & neglecta. Diligentia quippe circa vanitatem exterioris ornatus, signum est negligentie circa interiorem ornatù. Bernardus: Non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Ornatus corporalis, impedimentum est ornatus spiritualis. Cyprianus: Serico & purpura induta, Christum induere non possunt. Auro & margaritis & monilibus adornata, ornamenta cordis & pectoris perdidit. De preciositate vestium dicit Glo. super illud Lucæ 16. Qui inducitur ordin. purpura & bysso: Si cultus preciosarum vestium culpa non esset, sermo Dei non tam vigilanter exprimeret, quòd diues purpura & bysso indutus, apud inferos irremediabiliter torqueretur. Secundum

Cur duas tunicas. 1. 2. Decem reprehensibilia in habitu religio. offi. Cap. 18. Bernar. ad fratres de monte Dei, circa med. In apol. ad Guilie. Abbatem. Contra vestes preciosas. De disciplina & habitu virginum. ordin. 2. repræ-

An in cucullis dormiendū sit.

li 2 repræ-

reprehensibile in habitu, est aīe subtilitas. Vnde Cassianus libro primo institutionum sanctorum patrum: Vestis quoque fit monachi, quae corpus contegat tantum, ac repellat verecundiam nuditatis, & frigoris retundat iniuriam, non quae seminaria vanitatis, aut elationis enutriet, dicente Apostolo: Habentes autem alimenta & opera, his contenti sumus. Bernardus, hanc vestium subtilitatem in fratribus suis reprehendens, sic dicit: Iam quaeritur ad induendum, non quod vilis, sed quod subtilius inueniatur: non quod frigus repellat, sed quod superbiere compellat: non denique (iuxta regulam) quod vilis comparari potest, sed quod venustius, immo vanius ostentari. Tertium reprehensibile in habitu, est vestium mollities, Mollia quidem vestimenta, animi mollitiem inducant. Non decent eos, qui ad desertum claustrum confugerunt, indumenta mollia. Matth. II. Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Et super illud Matth. 3. Ipse Ioannes habebat vestimenta de pilis camelorum: dicit Glo. Seruus Dei, non debet habere vestimentum ad decorem, vel delectationem, sed tantum ad tegendam nuditatem. Non decet hominem virilem, vestem habere muliebrem. Hieronymus: Non tenera vestis, sed munditia mentis, ornamentum facit. Deuter. vigesimo secundo: Non induetur vir veste foeminea. Quartum reprehensibile in habitu, est nimius nitor, qui attendi videtur in colore. Seneca: Non splendet toga, nec fordeat. Hieronymus: Ornatus & fordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Monacho enim, qui plangentis habet officium, nullo modo decet nitidas, sed lugubres, vestes habere. Vnde Cassianus, vbi supra: Vestimenta monachorum ita vilia sint, vt nulla coloris vel habitus nouitate inter ceteros huius propositi viros habeantur insignia. Quintum reprehensibile in habitu, est compositio irreligiosa, secundum seculi vanitatem videlicet, aut cum in inferiori parte vestis scissa est, aut in superiori rugata colligitur, quae compositionis forma nullo pacto congruit in vestibus religiosorum. Vnde extra de statu monachorum, cap. I. in Clementinis, inter alia praecipitur, vt vestis monachi rotunda sit, non scissa. Sextum reprehensibile in habitu, est extraneitas, videlicet quando aliqua singularitate est ab alijs distincta. De qua Sophonia primo: Visitabo super omnes, qui induiti sunt veste peregrina. Et Cassianus, vbi supra, de habitu monachi loquens, ait: Quicquid enim inter famulos Dei praesumitur ab vno, vel paucis, nec catholicè per omne corpus

Nota sententias de vestimentorum mollitie.

ordin.

4.

Epist. 2. ad Nepot. Sordes in veste demantur.

Lib. 1. institut. cap. 3.

5.

Vaiformitas in vestitu seruanda.

ibidem.

fraternitatis tenetur, aut superfluum, aut elatum est: & ob id noxium iudicandum est, magisque vanitatis speciem, quam virtutis, ostentans. Et Hieronymus: Vestis nec satis munda, nec fordida, & nulla diuersitate notabilis sit: ne ad te obuia praetercuntium turba consistat, nec digito demonstreris. Septimum reprehensibile in veste, est nimia longitudo, quae a Domino reprehenditur, Lucae vigesimo dicente: Attendite a scribis, qui volunt ambulare in stolis. Stola, est vestis longa. Octauum, est nimia breuitas. Vestis quidem multum breuis, nullo modo virum religiosum decet, sicut supra dictum est. Vnde detractione vestium deonestati sunt serui Dauid a domino filiorum Amon, secundi Regum decimo. Nonum, est immunditia. Hieronymus: Nec affectate sordes, nec exquisitae deliciae Christiano conueniunt. Iterum idem: Ornatus & fordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Vnde de beato Augustino legitur: Vestimenta eius & calceamenta, nec nimis nitida erant, nec plurimum abiecta. Decimum, est superfluitas vestium. Haec enim minimè decet virum religiosum, qui paupertatis votum emisit. Vnde de multitudine superflua vestium ita loquitur Bernardus: Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt: Nobis fame & frigore laborantibus, quid conferunt tot mutatoria vel extensa in perticis, vel pilicis in manticis? Iacobi quinto: Agite nunc diuites, plorate vultantes &c. Sequitur: Vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Sequitur de femoralibus: *Femoralia hi, qui in via diriguntur, de vestuario accipiant, qui reuertentes, lota ibi restituant.* Vbi aduertendum, quod tempore huius institutionis, rarus erat vsus brachiarum: sed quicquid sit de vsu illius temporis, conuenientius nobis videtur, quod religiosi in monasterio, in via directi illis vtantur. Sequitur: *Cuculla & tunica sint aliquando his, quas habere soliti sunt, modicè meliores, quas exeuntes in via accipiant de vestuario, & reuertentes ibi restituant.* Prouidet autem sanctus Pater ad vitandum omnem notam, siue singularitatem, quae ex nimia abiectione vestium nasceretur, vt vestes meliores portent fratres, qui in viam aliquam diriguntur, quam soliti sunt in monasterio deferre. Hypocritae autem e contrario faciunt: in monasterijs, optimis vestibus indui volunt, & ad aspectum hominum exeuntes, sordidis, aut vilibus, siue rusticianis vestibus induiti procedunt. Verum si monachus satis bonas & integras vestes habeat, non erit opus eunti dare meliores. Sequitur vltima pars, in qua de stramentis

7.

Stola propria

8.

Epist. 22. ad Eulfochium.

In vita per Possid. scripta, cap. 2.

Superfluitas vestium.

Epist. 42.

De femoralibus.

Vfus temporalium.

Contra hypocrisis.

Delectis.

Quatuor ad lectum monachorum. 1. Matra. 2. Sagum. 3. Lena. 4. Capitalc. Proprietatis vitium vbiq; perscquitur. Aa. 4.

Quatuor ad lectum monachorum. Primum, est matra, quae est id, quod super paleas ponitur, quod vulgari ter dicitur mattaracium. Secundum, est sagum, quod est pannus de lana aspersa, sicut est grossa farica, quae immediate loco lin teaminis super mattaracium collocatur. Tertium, est lena, quae est cooperimentum de lana factum, pilosum, quod frigori obfistere possit. Quartum, est capitale, quod capiti supponitur, de paleis, aut de lana plenu. Quo loco aperte sanctus pater Benedictus ostendit, quod lecti mollities non est a discipulo huius scholae quaerenda, sed magis vitanda. Quia autem de dormitione plura diximus superius circa capitulum regulae 22. super sedem nunc à longiore sermone. Sequitur aduifamentum quoddam contra proprietatem. iubet enim frequenter scrutinium fieri lectorum, dicens: *Quae tamen lecta frequenter ab Abbate scrutanda sunt, propter opus peculiare, id est, propter aliquam rem, quae sine licentia superioris habetur, ne inueniatur. Et si cui inuentum fuerit, quod ab Abbate, dante scilicet vel permittente, non acceperit, grauisima disciplina, taquam sit proprietarius, subiaceat. Et vi hoc vitium peculiare radicis amputetur, dentur ab Abbate omnia, quae necessaria sunt, id est, cuculla, tunica, pedules, & caligae, brachiale, cucullus, & capillum, acus, mappula, ad abstergendum scilicet sudorem, laboris tempore, vel cum in via faciem manusq; lauant, tabula. Quare autem haec omnia ita plenè iubentur dari monachis, subdit: vt omnis auferatur necessitatis excessus. A quo tamen Abbate semper consideretur illa sententia Actuum Apostolorum: Quia dabatur singulis prout cuique opus erat. Ita ergo & Abbas consideret infirmitates indigentium, non malam voluntatem invidentium. In omnibus tamen iudicijs suis Dei retributionem cogitet. Omnia haec plana sunt, maxime si ea quae notauimus circa 33. capitulum huius regulae, circa proprietatis vitium, commemorentur.*

IN CAPVT LVI. TRACTATVS CXXII.

De mensa Abbatis: vbi, quod non debeat Abbas ipse quaerere delicatius viuere, quam subditi.

Mensa Abbatis &c. Superius beatus Benedictus ordinasse visus est congregationis mensam: Nunc vero disponit mensam Abbatis, ne aliqua superfluitate, aut auaritia notari

possit, dicens: *Mensa Abbatis cum hospitibus & peregrinis sit semper.* Ecce admirabilem charitatem sancti Patri. Vult, vt mensa Abbatis semper pietate redundet, & affluat misericordiae visceribus, hospites & peregrinos pro amore Dei lato animo suscipiendo, & misericorditer pertractando. De hospitibus recipiendis, & de modo pertractandi eos, circa capitulum regulae quinquagesimum tertium plura notata sunt. Sequitur: *Quoties tamen minus sunt hospites, quos vult de fratribus vocare, in ipsius sit potestate, & illos plenius refouere: sicut dicitur extra, Cum ad monasterium, quod Abbas possit interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosq; in camera sua melius & plenius exhibere. Seniores tamen unum vel duos semper cum fratribus dimittendum procurat, propter disciplinam, scilicet seruandam, quoniam in praesentia seniorum maturius, magisque disciplinate se habebunt iuniores. Aduertendum est hic autem primo, quod ex hoc loco manifestè colligitur, quod mensa Abbatis separata debet esse à loco communi fratrum, scilicet refectorio, secundum quod etiam ex capitulo quinquagesimo tertio aperte ostenditur, vbi etiam rationes congruentes inductae sunt ad hoc. Secundo, quod haec separatio mensae Abbatis à communi loco fratrum refectorio, instituta est gratia charitatis, & exercendae hospitalitatis, non auaritia, aut vanitatis seculi causa. Tertio, aduertere debent Abbates, ne delicatius viuere quaerant: ne sint, de quibus dicit beatus Bernardus: Videas quosdam de maioribus comedere lautius, bibere sapidius, indui pulchrius, cubare melius, loqui licentius, ornari varius. Haec enim est abusus in tota Ecclesia, vt sicut sunt homines in statu sublimiori, sic & magis velint viuere delicatè. Non sunt tales Praelati, de quibus prima Corinthiorum quarto: Vsq; in hanc horam esurimus, sitimus, & nudi sumus: sed secundum ordinem Scribarum & Pharisaorum, qui imponunt onera grauia & importabilia in humeros hominum, digito autem suo non mouere ea, Matthaei vigesimo tertio. Sunt quidam Praelati, qui sicut instituti sunt Praelati, aut officiales in religione, non dignantur comedere, vel bibere, quod comedit vel bibit conuentus. Non ita legitur de beato Martino, qui factus Archiepiscopus, idem constantissime legitur perseverasse, qui prius fuerat, eadem in corde humilitas, eadem in vestitu vilitas; atq; ita implebat Episcopi dignitatem, vt propositum monachi non desereret. Legitur etiam de B. Germano Antisiodorensi, qui fuit nobilissimus, & ante episcopatum seculi delicijs deditus, q postq factus fuit*

Charitas S. Patris commendatur.

Quare mensa Abbatis separata.

1.

2.

3.

Non debet Praelatus delicatius viuere, quam conuentus.

Exemplum. Seuerus Sulp. in vita S. Marti.

Exemplum mirabile. In historia Lombard.

Episcopus, vsq; ad terminum vitæ suæ, s. per annos triginta, corp^o sic affixit, quod postea nunquam comedit panem frumētī, nec vinū bibit, nisi in die Natiuitatis & Paschæ, nec acetum, nec oleum, nec sal pro sapore comedit: semper autem ieiunās, nunquam nisi vesperē comedebat, & cineres in refectio ne prælibabat. Nullam habuit vestem, præter cilicium, & cucullā: lectus eius cineres, & quotidiana impressione induratos super ponebat. Nunquam vestimentum, rarò calceamenta detrahebat. Quid dicent ad hoc homines, & rustici, aut pro aliquē moti ad modicas dignitates, qui in religione nihil austeritatis volūt sustinere in vita, sed semp singulares in cibis & potibus, & lectisterijs, & vestibus, nunquam communibus sunt contēti? Denique pastor dicitur a pascendo, non se, sed gregem: iuxta illud I. Pet. I. Pasce qui in vobis est gregem Dei. Isti verò, nō curant de pascendo gregē, cōiuuantes, sed solū de se: & ideò maledicti à Domino dicuntur, per prophetam dicentem Ezech. 34. Vā pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: Nōne greges à pastoribus pascentur? Patet ergò, quàm reprehensibile sit, quòd Prælati siue maiores in religione, relicta communi regularis vitæ austeritate, delicatius quàm subditi, viuere quærant.

Notent, qui ad gradum aliquē promouentur.

Pastor vnde dicitur.

IN CAPVT LVII.
TRACTATVS CXXIII.

De artificibus monasterij: vbi quòd semper in humilitate & obedientia debent persistere.

Artifices &c. Postquam in superioribus sanctus pater Benedictus disposuit ea, quæ respiciūt congregationem, & Abbatem: nunc subiungit aliqua, quæ respiciunt artifices monasterij, dicens eos, quantuncunq; vtilis sint, semper in humilitate debere persistere. Et ponuntur quatuor partes in hoc capitulo, secundum quatuor mandata. Primum, est circa ipsos artifices, cum dicit: *Artifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate, s. tam corporis quàm mentis, faciant ipsos artes, si permiserit Abbas.* Nihil vult sanctus Pater fieri in monasterio per artifices, quātuncunq; eorum opus vtile esset monasterio, nisi ornatum sit humilitate & obedientia imperatum. Secundum est, de correctione præsumptionis eius, q. ob artis suæ vtilitatē extollitur in superbiam, cum ait: *Quòd si aliquis ex eis extollatur pro scientia artis suæ, eo quòd videtur aliquid conferre monasterio, hic talis euellatur ab ipsa arte, vt scilicet eā non exerceat, & denud per eā non transeat, nisi forte humiliatio ei iterum ab-*

I. Pars. Omnia cū humilitate & obedientia fiant.

II. Pars. Correctio præsumptionis.

bas iubeat, scilicet exercere artem suam vel obedientiam. Plana sunt omnia. Tertium est, de diligentia habenda, nē fraus aliqua inter res ipsas monasterij vendendas committatur, cum ait: *Si quid verò ex operibus artificum venundandum est, videant ipsi per quorum manus transigenda sunt, nē aliquam fraudem monasterio facere præsumant: memorenturq; semper Anania & Sapphira, nē forte mortem, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti, vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterij fecerint, in anima patiantur.* Quæ omnia plana sunt, & aduertenda plurimum ab his, qui res monasteriorum pertractant, vt cognoscant, quantum periculum sit, infideliter fraudulenterque res monasterij tractare: infelix planè, qui tati fulguris tonitruum aure furda præterit. Quartum est, de vitanda auaricia in ipsa venditione rerum, cum sequitur: *In ipsis aut precijs non surripiat auaricia malum, sed semper aliquantulum vilius, i. minori precio, detur, quàm ab alijs secularibus dari potest, vt in omnibus glorificetur Deus secundum illud Matth. 5. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificet patrem vestrum, qui in cælis est. Omnia planissima sunt, & superfluum esset aliquid addere.*

III. Pars. Cauendum nē fraus fiat.

III. Pars. Auaricia vitanda in venditione.

IN CAPVT LVIII.

TRACTATVS CXXIIII.

De disciplina suscipiendi fratres ad religionem: vbi de discretione habēda à Prælato, in ipsorum receptione.

Nouiter veniens &c. Postquam in superioribus sanctus Pater Benedictus instituit ordinem viuendi, quem fratres obseruare deberent in monasterio constituti: nunc subdit de ordine obseruando in receptione eorum, qui ad religionem suscipi deponunt. Et potest diuidi hoc capitulum in quatuor partes. In prima, agit de probatione multiplici, quæ fit ante professionem. In secunda parte, de ipsa professione. In tertia, de firmitate professionis. In quarta, de susceptione profitentis ad habitum religionis. Circa primum possunt notari tres gradus probationis. Primus est, ad portam monasterij, quatuor aut quinque diebus, antequam ingressus illi detur. Secundus est, in cella hospitum duobus mensibus. Tertius est, in cella nouitiorum decē mensibus. De primo dicit sic sanctus Pater: *Noviter veniens quis ad cōuersionem, scilicet ad cōuersionem siue statum religionis. Transitus autem iste, quo quis transit de seculo ad claustrum, de statu peccati ad statū gratiæ & Dei seruitiū, de mūdāna cōuersatione*

I. Pars cap. Tres gradus probationis venientium ad cōuersionem.

Transitus ad religionem, benè dicitur cōuersionem.

ne ad religiosam, benè dicitur cōuersio. Ioelis 2. Cōuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu: & scindite corda vestra, Felix transitus, & mutatio certè dexteræ excelsi. Gaudeat plurimū & exultet discipulus, in cuius mente hanc cōuersionem & transitum sanctus inspirauit spiritus. Vtilis cōuersio, cōuertenti se de tenebris ad locum luminis. Ecclesiastes II. Dulce lumen, & delectabile oculis videre solem. Vtilis cōuersio, & commutatio, cum mundus fallax pro Deo fidelissimo deferitur: cum bona modica in breui amittenda, meliorum impeditiua, pro maximis bonis in eternū māsuri, relinquuntur. Vtilis transitus, de loco pressuræ & laboris, ad locum pacis & quietis. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Matth. II. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos. Vtilis transitus, ad loco pleno periculis, ad loco securitatis. Planè, qui de mundo transit ad claustrum ordinatum, gaudere debet, sicut illi qui per arcam diluuij sunt liberati, & sicut Loth ab incendio Sodomorū saluatus, & sicut filij Israel gauisi sunt, cum seruitutem Pharaonis, & exercitum eius euaserunt, & sicut pueri à fornace Babylonica liberati, non ei facilis tribuatur ingressus. Non solū enim ad professionem, sed etiam ad probationē intūs in monasterio, non leuiter quisquam suscipiendus est. Nemo enim debet alteri se facile credere, sicut dicit beatus Ambrosius, nisi cuius virtutē probauerit. Et ideò sequitur: *sed, sicut ait Apostolus: Probate spiritus, si ex Deo sunt.* Probandus est impetus spiritus, an sit impetus Dei, an diaboli, an veniat vel aduersitate aliqua pulsatus, an desiderio salutis tractus: an seductionis causa, an spiritualis pfectūs zelo inflammatus ad monasterium concurrat? Est autem hic notandum, quòd magna discretio ne vti debetur in fratrum receptione. Quæ ad modum enim, qui vult vineam bonam habere, palmites, ex quibus plātanda est, cū discretione debet eligere: sic cum discretione fratres recipiendi sunt in religione, exemplo Domini, Ieremię 2. Ego te plantauī vineam electam, omne semen verum. Circa illum verò, qui recipi vult, primò attendendum est, an magnam voluntatem ad religionem habeat. Illū enim, qui magnum onus vult sibi assumere portandum toto tempore vitæ suæ, oportet magnam voluntatem ad illud portandum habere. Per hoc autem, quòd nō facilis tribuitur ingressus veniendi ad cōuersionem, apparet, an vehemens desiderium ad illud, quòd requirit, habeat, si dilatio desiderij eius augmentat. Sancta enim desideria dilatione crescunt, iuxta verbum Gregorij Magni. Magnitudo bonæ voluntatis, in eo qui vult

Figura de gaudio cōuersionis siue cōuersi.

lib. de paradiso, cap. 4. De quibus probandus si veniens ad cōuersionem.

Maximè attendendum circa querentem recipi ad religionem.

I.

lib. 20. Moral. cap. 24.

recipi, signū est spiritus sancti inhabitantis, & in eo operantis. In libro de vita solitaria: Non sine grandi scrupulo mentis quacunq; professionis altitudine arcendus est, cui testis inhabitantis & trahētis spiritus sancti bona voluntas est. Secundò, attendendum est circa illum qui vult recipi, quid ipse principaliter intendat, vtrum Christū, an aliud pter ipsum. Si aliud præter ipsum, timendū est de ipso, quòd Matt. 8. ait vnus Scriba Christo: Magister, sequar te quocunq; ieris. Qui cognito quòd propter luerū seculi cum sequi vellet, dixit ei: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidus: filius autem hominis nō habet vbi caput suum reclinet. Non vult Christus, vt propter bona temporalia homines eum sequantur, sed illis in futuro æternas diuitias dabit, qui in presenti paupertatis eius focij fuerint. Ecclesiastici 22. Fidē posside cum amico tuo in paupertate illius, vt in bonis illius læteris. Multūm caere debet, qui tenet locū Dei, nē introducat in domū ipsius inimicū eius. Inimicus est Dei, q. amator est mūdi. Specialiter caere debet, nē homines superbos recipiat, qui nesciūt illi, qui locū Dei tenet, subesse, nec fratrum volunt focij esse. Ex duobus generibus hominū domus religionis replenda est: vel de simplicibus, qui sensu & voluntate ad assequendam religionem prudentiā feruentes apparuerint, & habiles: vel de prudentibus, quos religiosæ & sanctæ simplicitatis constiterit esse amulatores. In libro de vita solitaria: Stulta superbia, vel superba stultitia à tabernaculis iustorū semper procū sit. In eodem: Omnis superbia stulta est, quāuis nō omnis stultitia sit superba. Stultitia enim sine superbia, nō nunq simplicitas inuenitur: quæ si ignorat, forsità est docibilis: & si nequit doceri, forsā est tractabilis: & propria est ciuitas refugij simplicitati cohabitatio religionis, nisi sit talis, quæ nolit humiliari: vel tam bruta, vt nō possit regi, vel tractari. Bona tamen voluntas, etsi multū sit bruta, non tamen est deserēda, sed salutari consilio ad laboriosam & actuosam vitam transmittenda. Superbia autē, quantum prudens sibi videatur, dimittenda sibi est, & abigenda. Discretionē habere debet, qui præest, non qua simplices decipiat, suauia religionis eis ostendendo, & aspera occultando, sed qua recipiendis & recipientibus caueat. Crudelitas magna esse videtur, cum paruuli innocentes, asperitatem religionis non intelligentes, cruci religionis affiguntur. Hi in ingressu nihil spirituale intendentes, nec intelligentes ea, quæ in regula continentur, post ingressum, inimici crucis inueniuntur, ventri suo, non Domino Iesu Christo, in monasterio feruientes. Et notandum, quòd multis de cau-

Bernard. ad fratres de monte I. ci. circa med. 2.

Mala cōuersionis dispositio.

Non recte pīdi ad religionem.

Ex duobus generibus hominū replenda est religio.

Bernard. ad fratres de monte Dei, circa med.

Quomodo benè habeat Prælati, ad eos qui volunt cōuerti.

Non idonei

256
plerunque recipiuntur ad religionem, propter multas causas.

1.

2. Illachrymā dum negocium.

3.

D. CARDINALIS IN REG. S. BENEDICTI
sis accidit, quod in religione recipiuntur, qui ad religionem non sunt idonei. Aliquando accidit ex cupiditate recipiuntur. Sicut enim nauæ aliquando ægrotantes, non ex toto mortuos, in mare non timent projicere, vt bona eorum possint habere: sic aliqui nō timent homines adhuc mundo viuentes, sudario inuoluere, & in sepulcro claustrum sepelire, vt aliquod commodum temporale possint inde acquirere. Sudarium, est habitus religioforū, cum in eo ipsi cōsueuerint sepeliri: mortui debent esse mūdo, qui in hoc sudario inuoluuntur, nec debent iam desiderio attrahere bona huius mundi, diuitias, delicias, & honores: mortui etiam debet esse sibi ipsi. Roma. 14. Nemo vestrum sibi viuit. Hanc mortem sequitur beata vita, secundum illud Rom. 6. Si mortui sumus cum Christo, credimus quod & simul viuemus cum illo. Aliquando accidit hoc ex recipientium carnalitate, qui cum Dei ordinatione filios non habent, diaboli procuracione nepotulos sibi aggregant, quos in religione recipi faciunt, nō vt saluentur, sed vt ditentur, & per eos fortiores efficiantur: qui sicut carnaliter ingrediuntur, sic post ingressum carnaliter cōuersantur. Ioan. 3. Quod nati sunt ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Aliquando accidit hoc ex parentum carnalium improbitate, qui filios suos in religione ponunt, vt ab eis se expediant, potius intendentes corporalem eorū prouisionem, quam eorum salutem.

TRACTATVS CXXV.
De probatione suscipiendorum fratrum: vbi repræhenduntur, qui temerè profitentur.

Hospitarius potest esse causa probationis nouitio.

Ergo si veniens, perseverauerit pulsans, & illatas sibi iniurias, & difficultatem ingressus, post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere petitioni suæ, annuat ei ingressus, & sit in cella hospitum paucis diebus. Vbi considerandum, quod hospitarius, probationis causa, potest ei, qui recipi petit, dicere aliqua verba, quæ impatientium animos citò possent prouocare, & commouere: vt potè, Frater, quid scimus, an tu sis seruilis conditionis, an apostata alterius religionis: an latrocinium siue furtum commiseris, & timore poenæ ad nos nunc confugas? Præterea dubitamus, quod parua tentatio te citò deijceret à bono proposito, quod nūc vidēris habere, & velut leuis palea ventilareris de claustris. Cæterum vidēris impotens, ad supportandum onera grauiam religionis, hæc &

familia potest ei dicere. Notandum est hic, quod hoc sancti Patris probationis mandatum, sumprum est ex institutis sanctorum patrū. Vnde libro quarto institutio-num monachorū, de hac probationis forma, quidam sanctus pater cuidam hoc modo probato ait: Nō isti, quot diebus præforibus excubās, hodie sis susceptus. Cuius difficultatis causam primitus debes agnoscere. Poterit enim tibi, in hac via, quam ingredi concupiscis, multum conferre, si ratione eius agnita, ad seruitium Christi consequenter, ac sicut oportet, accesseris. Sicut enim immensa gloria fideliter seruentibus Deo, ac secundum regulam institutionem ei adherentibus, re-promittitur in futurum: ita poenæ grauiusimæ preparantur his, qui tepidè eam, negligenterque fuerint excuti, & secundum hoc quod professi sunt, vel quod ab hominibus esse creduntur, fructus etiam congruos sanctitatis, eidem exhibere neglexerint. Melius est enim, secundum scripturam sententiam, non vouere quenquam, quam vouere, & non reddere. Et maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Ideo igitur à nobis diuitissime refutatus es, non quia tuam, vel omnium salutem non toto desiderio cupiamus amplecti, & his, qui ad Christum cupiūt peruenire, etiam procul occurrere non optemus: sed nē temerè recipientes, & nos apud Deum leuitatis, & temetipsum reum grauioris oneris ac supplicij faceremus, si ad præfens facile susceptus, nec pōdus huius professionis intelligēs, vel destitutor post hæc, vel tepidus extitisses. Sequitur: *Postea autem sit in cella nouitiorum, vbi meditetur, & manducet, & dormiat.* Sub meditatione comprehendit sanctus Pater lectionē, orationem, contemplationem, quibus ipse probandus intendere debet. Sequitur: *Et senior ei talis deputetur, qui scilicet prudētia, & morum religionis claritate, aptus sit ad lucrandas animas: qui super eum omnino curiosè, id est, studiosè, intendat, & sollicitus sit, si reuera, id est, veraciter, & non fictè, Deum querat, si sollicitus est ad opus Dei, scilicet ad orationē, ad lectionem, ad meditationem, ad obedientiam, scilicet implendam, ad opprobria, scilicet increpationes duras tolerandas patienter.* Sequitur: *Prædicentur ei dura & aspera religionis, scilicet abstinentiæ regularis, durities lecti, vestimentorum asperitas, silentium, prolixitas officij, totalis renunciatio seculi, abnegatio propriæ voluntatis, grauis disciplina delinquentium, & similia, per quæ iur ad Deum.* Nam arcta est via quæ ducit ad vitam, Matth. 7. Sequitur: *Si promiserit, id est, se promissurum dixerit, de stabilitate sua perseverantiam, post duorum mensium circulum legatur ei hæc regula per ordinem, & diligenter, & seriōsè, vt plenius illius grauitatem, & onus intelligat, & dicatur*

Cassia, lib. 4. in l. i. c. 31. Ratio, quare probentur nouitij ante ingressum secundum patrum instituta, Cap. 33.

Eccles. 5.

Iere. 48.

Nouitij exponenda.

Infidelis & stulta promissio reprehenditur.

Temerè quando loquatur.

Ante professionem regula est inspicienda.

Psal. 98.

Quare in processibus lumē cruci præferatur.

Greg. li. 20. Mora. c. 24. Inspicienda & pensanda.

dicatur ei: Ecce lex, sub qua militare vis. Si potes obseruare, ingredere: si verò non potes, liber discede. Omnia plana sunt. Sequitur: *Si adhuc steteris, id est, si stare se velle dixerit, tunc ducatur in supradictam cellam nouitiorum, & iterum probetur in omni patientia, id est, ad omnem patientiam regularem, & post sex mensium circulum relegatur ei regula, vt sciat ad quid ingreditur.* Stultum profectò est, vt quis promittat se perpetuò seruare id, quod nunquam nouit, aut non intelligit: rectè ergo sanctus Pater iubet, vt regula probando sepè legatur, vt sciat ad quid ingreditur. Displicet autem Deo infidelis & stulta promissio. Ecclesiasticus 5. Stulta verò promissio est, cum promittens non intelligit ea quæ promittit. Infidelis verò, cum se illa implerū nec confidit, nec intelligit. Hanc autem temeritatem reprimit Salomon, Ecclesiasticus 5. Nē temerè quid loquaris, neq; cor tuum sit velox ad proferendum sermonem corā Deo. Tunc planè, qui proficitur, temerè loqui videtur, si non prius studiosè inspexerit, quæ pollicetur: vel si non habet voluntatem adimplēdi ea, quæ in professione continentur: vel si grauitatē religionis, in qua proficitur, nō tentauit: vel mores eorum, cum quibus toto tempore vitæ suæ viuere elegit, per experientiam non nouit. Quare optimè sanctus pater Benedictus instituit in hoc capitulo, vt ante professionem studiosè regula inspiciēda sit. Prohibuit enim Deus Leuit. 22. nē animal cæcum sibi offerretur. Cæcū animal Deo offert, qui aliquid Deo promittit, & quod promittit, nescit. Vnde discendo debemus præcedere opera nostra, secundum illud Prouerb. 4. Palpebræ præcedent gressus tuos. Prius palpebræ debēt moueri, vt videatur quò eundum sit, quam pedes moueantur ad gradendum. In omni sacrificio sal ponendum est discretionis. Leuit. 2. Quicquid sacrificij obtuleris, sale condies. Honor regis, cælestis, iudicium diligit, scilicet iudiciū deliberationis. Quam deliberationem Deus in votis adeo diligit, vt votum non reputet, si deliberatio defuerit. In processionibus Ecclesiæ lumē cruci præfertur, vt crux poenitentiae cum discretionem assumenda esse doceatur. Item, qui proficitur, debet habere vehemens desiderium implendi ea, quæ in professione continentur, sicut in præcedenti capitulo dictum est. Vnde ideò sanctus Pater dicit: quod nouitio venienti ad conuersionem non facilis ei ingressus tribuatur, & vt dura & aspera ei prædicentur, vt sic appareat an vehemens desiderij habeat ad illud, quod requirit, & vt dilatio eius desiderium augeat. Sancta enim desideria, dilatione crescunt. Præcepta etiam debet religionis & grauitatem inspiciere. Fatuus enim videtur esse, qui onus, cuius

grauitatem ignorat, sic assumit, vt illud de cæterò deponere non possit. Ecclesiastici 7. Non spondeas super virtutem tuam. Qui vult turrim edificare, prius computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendū, nē, postea q̄ posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cepit edificare, & non potuit cōsummare, Luca 14. Noluit Deus ad continentiam & paupertatem homines præcepto obligare, sciens hæc non cuiuscunque portabilia esse, sed de cōtinentia dicit: Qui potest capere, capiat, Matt. 19. De paupertate ibidē: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Prius ergo tentandum est homini, si continentiam capere valeat, quam eam inseparabiliter apprehendat. Dauid arma Saul sibi nimis ponderosa deposuit, & sic Goliath vicit, i. Reg. 17. Sic accidere potest, vt in medio cruce poenitentia aliquis saluetur, qui in nimia damnaretur. Item, qui proficitur, debet mores eorum per experientiam noscere, pro quorum societate, societatem cæterorum vult relinquere, cum quibus eligit toto tempore vitæ suæ viuere, quibus tanta vnione vult vniri, vt non proprium remaneat sibi. Temerè profites, sibi metum injicit laqueum, quo postea perit. Prouerb. 6. Illaqueatus es verbo oris tui. Ipse gladio mentem suam transfigit, qui vix, vel nunquam extrahi poterit. Prouerb. 12. Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiae. Item amicum verissimum, Christum scilicet, inimicum sibi reddit, secundum illud Ecclesiastici 20. Est qui præcōfusione promittit amico, & lucratus est inimicum gratis. Item altitudinem aquæ rursum ascendit. Prou. 20. Ruina est homini deuotare sanctis, & de voto suo honorare, & post vota retractare.

TRACTATVS CXXVI.
In quo assignantur rationes, quibus aliquis dicitur religionem temerè profiteri, & quibus aliquis illam non temerè, sed laudabiliter proficitur.

Pro planiori intelligentia eorum, quæ à sancto patre Benedicto dicta sunt in hoc capitulo de receptione fratrum ad professionem, est notandum, quod multis de causis solet accidere quod aliquis religionem temerè profiteatur. Quandoq; accidit hoc ex cupiditate recipiētium, sicut dictum est in præcedenti capitulo, de receptione minū idoneorum: vbi dicebatur, quod sicut nauæ

da ante professionem.

1.

Figura.

2.

Damnatur qui temerè proficitur.

Diuerse causæ, quibus aliqui temerè proficitur.

1.

K k ali-

aliquando egrotantes, non ex toto mortuos, non timent in mare proijcere, ut bona eorum possint habere: sic aliquando non timent homines adhuc mundo viuentes, sudario religionis inuoluere, & in sepulcro claustrum sepelire, ut aliquid temporale commodum possint inde acquirere. Sudarium enim, est habitus religiosorum, cum in eo ipsi consueuerint sepeliri. Mortui debent esse mundo, qui hoc sudario inuoluntur, nec debent iam desiderio attrahere bona mundi, diuitias, delicias, & honores: mortui etiam debent esse sibi ipsi. Rom. 14. Nemo nostrum sibi uiuit. Hac mortem sequitur vita beata, per illud Rom. 6. Si mortui sumus cum Christo, credimus quia & simul uiuemus cum illo. Aliquando accidit ex superbia recipientium, qui uerecundantur, quod aliquis, qui ad eos ingreditur, ad seculum reuertatur: qui videtur tali fatuitate laborare, qua laboraret ille, qui uerecundaretur de hoc, quod in messe sua paleas inueniret. In his qui in religione ad probationem recipiuntur, venti tentationis indicant, quis granum, quis palea existat. Ad impetum huius venti, palea discedit, granum uero locum suum minime dimittit. Superuacuum esset tempus probationis, si omnis qui probatur, necessario approbaretur: cum de multis a Deo uocatis, pauci sunt electi, non est mirum, si non omnes qui probantur, ad professionem admittantur. Qui uult uineam bonam habere, cum diligentia palmites, ex quibus plantanda est, eligit: Si quis ueritate religionis diligit, probatos cum diligenti electione, ad probationem recipit. Si uinea Domini cum diligenti electione plantata, degenerauerit: (secundum illud Iere. 2. Ego te plantauit uineam electam, omne semine uerum, quomodo conuerfa est in prauam uineam alienam? quomodo non degeneret, in cuius plantatione, nulla electio habetur? Aliquando uero accidit hoc, ex indiscreta pietate recipientium, qui carnalibus hominibus adeo compatiantur, ut cum eis carnales efficiantur. Ipsi adeo infirmis sunt misericordes, ut sanis sint crudeliter, & infideles, inter quos homines pestilentes ponunt, qui eos corrumpunt. Pro. 20. Multi homines misericordes uocantur, uirum autem fidelem quis inueniet? Oportet quod religio despumetur, ad hoc ut in puritate sua seruetur. Vbi est dispumatio, nulla est impuritas. Multum gloriatur aliquid de hoc, quod de ordine eorum nullus apostat: quibus dici potest, quod non est mirum, si nullus apostatando discedit de illo ordine, in quo apostasia toleratur. Aliquando accidit ex recipientium carnalitate, qui cum Dei ordinatione filios non habeant, diaboli procuracione nepotulos sibi congregant, quos in religione recipi faci-

Recta similitudo.

Damnatur indiscreta pietas in recipientis ad professionem

unt, non ut saluentur, sed ut ditentur, & per eos fortiores efficiantur: qui sicut carnaliter ingrediuntur, sic post ingressum carnaliter conuersantur. Quod enim natum est ex carne, caro est. Aliquando accidit ex simplicitate eorum, qui in religione recipiuntur: ut cum parentes carnales filios suos in religione ponunt, ut ab eis se expediant, potius intendentes corporales eorum prouisiones, quam animarum salutem: quibus ad monasterium uenientibus, cum secundum ea, quae parum ante dicta sunt, praedicanda essent eis dura & aspera, conuersio ostenduntur suauia, & occultantur aspera. Crudelitas magna uidetur esse, quod paruuli innocentes, asperitate religionis non intelligentes, cruci religionis affigantur. Hi in ingressu nihil spirituale intendentes, nec ea intelligentes quae in regula continentur, post ingressum inueniuntur ventri suo, non Domino Iesu Christo, in monasterio seruientes. Aliquando accidit ex caeca cupiditate eorum qui recipiuntur. Sicut enim in exercitiis uiles personae non timent se periculo exponere, ut possint aliquid acquirere, & interdum dum sitiunt lucrum, perueniunt ad laqueum. Dum enim uolunt capere, capiuntur & suspenduntur: sic aliqui amore diuitiarum diuites Abbatias ingrediuntur, nec timet periculum obligatione illaqueari, ut possint ditari. Aliquando uidetur temeraria esse professio, quae uere non est, cum sit diuina inspiratio. Apostoli non temere egerunt, qui ad unum uerbum Saluatoris omnia reliquerunt. Non est necessarium illi, qui in hoc seculo continentiam seruauit, & magna abstinentia fuit, probari in monasterio, an uirtutem continentiae & abstinentiae habeat, cum per longam experientiam seculi, eas se habere sciat. Facilius enim est, abstinere uel continere in monasterio, quam in seculo. Item, sine temeritate potest aliquis sperare, quod ea sustinere ualeat, quae multos, quos nouit infirmiores se, laetanter ferre considerat. Non uidetur etiam temeritas esse, cum ille qui de carcere diaboli euasit, insequentes se conspicit, uel inuisibiles inimicos, uel suos domesticos, ad locum carceris eum reducere cupientes, sine minori experientia professionem facit, & in statu se ponit, unde extrahi non possit, fiduciam habens, quod ille qui dedit uoluntatem intrandi, & perficiendi dabit, & facultatem promissa seruandi: & quod non potest suis uiribus, poterit & adiutorio Dei, & amicorum, & per gratiae augmentum, & consuetudinis beneficium: quod difficile est modo & molestum, processu temporis erit facile, & iocundum. Optima enim forma uiuendi, iuxta uerbum Seneca, eligenda est, quam iocundam reddet assuetudo: sic arcta est uia, quae ducit ad uitam, & iugum Christi suaue, quia

Ioan. 3.

5.

6. Comparatio.

Quomodo non sit temeraria professio.

1.

2.

3.

Assuetudine iocunda redditur uirtutis uia quia

quia uia illa non nisi angusto incipitur initio, processu uero temporis ineffabiles delectationes dat. Sicut temeritas non iudicatur, si ille, qui naufragatur, firmiter apprehendit per quod saluetur: sic non uidetur esse temeritas, si ille qui scit quod in seculo diu fuit in periculo, nec in statu illo salutem suam conspicit, ad statum alium, in quo saluari confidit, & in quo aliquanto tempore salubriter uixit, uoto professionis se adstringit. Non uidetur etiam esse temeritas, si aliquis uoluntarius ligetur, ut Sirenes uel in exitum dulces periculosos sequatur. Sirenes, sunt blandimenta seculi, quae multos ante professionem redire faciunt ad locum periculi. Quae temeritas est, cum ille qui scit se in seculo lunaticum fuisse, & nunc in aquam, nunc in ignem se precipitasse, uult sibi cauere, ut si forte morbus eum arripuerit, in mare huius mundi se precipitare non possit? Item quae temeritas est, cum ille scit se diu in societate mala uixisse, quae in infernum ibat, & in infernum ducebat eum: & nunc positus in societate, quae sicut credit, in paradysum uadit, & exemplo bono, & salubri exhortatione eum illuc ducit, si societatem quam nouit sibi fuisse noxiam, in perpetuum abiurat, & illi quam nouit sibi esse salubrem, inseparabiliter se sociat?

4. Sirenes mortaliter.

TRACTATVS CXXVII.
De professione monastica, & tribus substantialibus eius: ubi agitur de his, quae plurimum ualent ad stabilitatem discipuli.

Et si adhuc stat post quatuor menses, iterum ei legatur eadem Regula. Et si habita secum deliberatione, promiserit se omnia custodire, & cuncta sibi imperata seruare. Est autem in hoc loco aduertendum, quod ex hoc quod hic dicitur, Et si habita secum deliberatione, promiserit se omnia custodire: non est intelligendum, quod monachus totam regulam uouerit, aut totam ex praeepto seruare sit adstrictus: quonia, sicut in superioribus, circa prologum huius Regulae, plenissime ostendimus, monachus nec totam regulam uouet in professione, nec etiam omnia in regula contenta cadunt sub praeepto. Verbum ergo Promissionis, non est accipiendum in hoc loco strictum, pro aliqua uoti obligatione, sed pro quadam certa & aperta uoluntatis suae declaratione, siue diffinitione, ad custodiendum ea, quae in regula sunt tradita, & seruandum ea, quae a suis superioribus fuerint imperata. ut sit sensus: Promiserit deliberato animo, certa & aperta diffinitione statuerit, siue affirmauerit, se uel omnia custodire, &c. Sequitur: tunc suscipiatur in congregatione, s. ad professionem, modo s. qui infra sequitur ibi, suscipiendus autem &c.

Nota hanc intelligentiam.

Assuetudine iocunda redditur uirtutis uia quia

sciens, post factam professionem iam, se sub lege regulae constitutum, siue positum, siue constrictum, quod ei ex illa die non liceat egredi de monasterio, nec collum excutere de sub iugo regulae, quam sub iam morosa deliberatione, s. existens, licuit, i. potuit, aut excusare, i. recusare, aut suscipere. sicut enim Glo. super illud psal. Vouete, & reddite: dicit, Vouete, uoluntati consulitur: sed post uoti promissionem, redditio necessario exigitur. Sequitur de professione: Suscipiendus autem, in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum suorum, & obedientia coram Deo & sanctis eius, ut si aliquando aliter fecerit, ab eo se damnum sciat, quem irridet. Vbi sanctus Pater ponit ea, in quibus professionis substantia consistit. Circa quod notandum, quod ex hoc loco forma professionis discipuli huius scholae colligitur, quae est ista: Ego dominus N. promitto stabilitatem, & conuersionem morum meorum, & obedientiam, coram Deo & sanctis eius, secundum regulam sancti Benedicti in monasterio tali: in praesentia talis Abbatis, & aliorum fratrum. In qua professione tria substantialia monasticae professionis tanguntur: uidelicet, stabilitas, morum conuersio, & obedientia. Stabilitas quidem, attinet ad perseverantiam. Tunc enim recta est uoluntatis conuersio ad Deum, si usque in finem in ea perseverauerit, dicente beato Papa Gregorio: Virtus boni operis, est perseverantia. Ponitur autem primum inter ipsa substantialia professionis, stabilitas: quoniam stabilitas est petra, super quam totum religionis officium construitur & fundatur. Matth. 7. Descendit pluuia, uenerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat super firmam petram. Per stabilitatem adstringi intelligitur monachus, quod nullo modo deserat monachatum, nec sine necessitate, & superioris auctoritate, exeat monasterium. Circa quam stabilitatem tria notanda ueniunt. Primum, quod reditus ad seculum, sit multum timendus. Secundum, de his quae reditum ad seculum multum dissuadent. Tertium, de his quae plurimum ualent ad stabilitatem uiri religiosi: de quo in sequenti cap. Circa primum notandum, quod multum timendum est ei, quae Dei bonitas de seculo eduxit, ad illud redire corde uel corpore, ante professionem, uel facta professione. De reditu post professionem hoc patet. Qui enim sic ad seculum redit, a Deo recedit, & perit. Aug. in lib. Soliloquiorum: Deum quem relinquere, hoc est, quod perire. Iste recessus a Deo multum habet confusionis. Iere. 22. Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur. Uere confusione dignus est, qui eum derelinquit timore mali, cum quo nihil habetur mali. Eccles. 8. Qui custodit praeeptum, non experietur quicquam mali. Quod alij est

Psal. 75.

Forma professionis monachorum qua melius uide in fine libri.

Stabilitas.

Hom. 25. in Euang.

Stabilitas ad quid adstringat.

Circa stabilitatem tria notanda.

1. Timendus est reditus ad seculum.

Contra apostatantes. lib. 1. cap. 1.

lib. de natura boni, contra Man. cap. 7.

Iudicium diuinae indignationis contra apostatas.

Iudas in sua epist. cano.

Apostata dicitur bis mortuus.

Quae reditum ad seculum dissuadeant

1. Lazarum ad vitam seculi reuersurum plorat, qui non plorauit moriturum. Magis expedit aliquibus mori, quam ad seculum reuertere: quia iuxta verbum Senecae, Maius est periculum, male viuendi, quam cito moriendi. Itc, Saluator suadentibus, vt de cruce descenderet, nullatenus acquieuit: neq; motus pietate matris eius, cuius animam gladius passionis eius pertransibat, neq; pro-

2. Matth. 27.

fet malum, ei est bonum. Dignus est etiam confusione, qui ei praeponit aliquod bonum, in quo habetur omne bonum, & quo amisso, nullum retinetur bonum. Exo. 32. dicit Dominus Moyfi: Ostendā tibi omne bonum. Omne bonum est Deus: & illo amisso, omne bonum amissum est. Osee 8. Projecit Israel bonum, bonum proiecit, qui Deū deserit. Seneca: Nihil est homini bonum, sine se bono: cū Deo bene est homini, sine ipso non. Isa. 3. Dicite iusto, quia bene. Aug. Tale bonum est Deus, vt nemini, eum deserenti, bene sit. Verè confusione dignus est, qui eum relinquit, per quem existit, & qui eū redemit. Deut. 32. Deum qui te genuit, dereliquisti. Ecclef. 30. Ingratus sensu, derelinquit liberantem se. Verè confusione dignus est, qui pessimum dominum, optimo praeponit. Ioan. 6. dicit Petrus Domino querenti ex discipulis, an vellēt abire: Ad quem ibimus? Malitia domini ad quem itur, cum à Deo receditur, multum deberet cohibere à recessu ab ipso, maxime in futuro. Confundentur enim, qui à Deo recedunt: quando manifestum erit toti mundo, qd ipsi sunt qui dixerūt Deo, Recede à nobis, Job 21. Tunc Deus relictus ab eis, reddens eis vicem, dicit eis: Discedite à me, qui operamini iniquitatem, Matth. 7. Eiusdem 25. Discedite à me maledicti, ite in ignem aeternum. Praeterea discensus iste à Deo, multum prouocat eius indignationem, cum miser vermiculus Dominum maiestatis, sine eius culpa dimittit. Solent magni domini seruientes suos aliquando dimittere, sed Dei benignitas seruientes sibi nunquam dimittit, nisi eū dimittat. Aug. Nemo te amittit, nisi qui te dimittit. Magnitudo diuinæ indignationis aliquando ex hoc apparet, quod Deus dimittit apostatas in tanta miseria esse in seculo. Iere. 42. Confabitur indignatio mea super vos, cum ingressi fueritis Aegyptum. Apostatae sunt arbores in fructuosae, bis mortuae. Causam vide: mudo moritur aliquis, cum de seculo uertitur. Fructum seu vtilitatem vitae, qua mundo viuatur, amisit in monasterij ingressu: vtilitatem vitae, qua viuatur Deo, in egressu: & factus est homo inutilis, iuxta illud Pro. 6. Homo apostata vir inutilis.

missione Iudaeorum, qui dicebant, se in eum credere, si descenderet de cruce. Saluator etiā, postquam de mundo recessit, licet aliquibus bonis ad confirmandam fidē resurrectionis apparuerit, tñ mundo immiscere se noluit. Multum timendum est ei, qui acquiescēs angelo magni consilij terrena reliquit, derelicto ei hortatu consilio impiorum, abiit, & ad ea quae reliquit, redit. Pro. 11. Despexisti omne consilium meum &c. Ego in interitu vestro ridebo. Beatus vir, qui in consilio impiorum non abiit. Infelix verò, qui abiit. Item terrere multum debet illum, quem poenitet, quod terrena pro caelestibus reliquit, quod legitur in vita B. Ioanis Evangelistae, de duobus fratribus personis honoratis, qui audita eius praedicatione, suas possessiones vendiderunt, & pauperibus distribuerunt. Qui cum quadam die viderent seruos, quos habuerant, diuites, & in habitu precioso, se autem egentes, & in habitu vili, contristati sunt de hoc quod fecerant. Quo cognito, Ioanes virgibus siluestribus in aurum mutatis, & lapidibus communibus mutatis in lapides preciosos, dixit: Ite, & redimite vobis terras, quas vendidistis, quia calorum praemia perdidistis. Et suscitans quendam iuuenem, qui mortuus efferebatur, fecit quod ipse illis fratribus annuntiaret, quantum gloria amisissent, & quantum poenā incurrissent. Colūba, cōsperto quod diluuium nō cessasset, ad arcā rediit, Gene. 6. Cū ergo diluuiū peccatorum incessanter in seculo sit, nō videtur esse columbe, illuc reducere, sed potius corui infernalis. Coruus ab arca emissus, non legitur ad arcam fuisse reuersus. Quem spiritus Dei in deserto claustrum duxit, credere debet spiritum malignum esse, qui reditum ad seculum ei suadet, quia secundū verbū Bernar. Spiritus sanctus, qui adducit, non reducit: cū non sit in eo, est & non. Angelica admonitio est ad Loth facta: Noli respicere post tergum tuum, nec stes in omni circū regione, sed in monte saluum te fac. Respicens autē eius vxor post se, versa est in statuam salis, Gen. 19. Statua, est corpus sine spiritu, similitudinem habens, non veritatem. Sic respiciēs ad ea quae reliquit, similitudinem habet religiosi, non veritatem. Corpus habet in claustrum, spiritum in mundo, vt sit quasi quaedam statua. Hoc exemplo vtitur Saluator, Lucae 17. dicens: Memores estote vxoris Loth. Eiusdē 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Filij Israel de manibus Pharaonis liberati, pertrāsito mari rubro, non redierunt in Aegyptum, sed de sua liberatione exultant, & laudant liberatorem suum, Exodi 14. O quam fatue egissent, si redissent in Aegyptum. Gen. 26. Nē descendas in Aegyptum. Iere. 42. Nolite intrare in

3.

Psal. 1.

4.

Exemplum, In hist. Lud. bardica. Anton. tit. 6. ca. 6. §. 11.

5.

6.

7.

8.

9. in Aegyptum. Magi diuinitus edocti, ad Herodem non redierunt, ad Saluatoris hostem. Ioseph etiam timet redire ad locum, vbi audiuit Archelaum regnare, Matth. 2. Sic timendum est ei, qui propriam salutem desiderat, redire ad mundum, vbi satanas aduersarius salutis regnat, & habitare inter seruitores eius. Apoc. secundo: Scio vbi habitas, vbi sedes est satanae.

TRACTATVS CXXVIII.

De octo, quae valere possunt ad stabilendum nouitium in religione.

Multa faciunt ad stabilendum nouitium.

Leuitatis arguitur.

Stultitia.

Epist. 20.

Confusio.

Timor. Psal. 15.

Iniquitatis arguitur.

Circa stabilitatem nouitij in religione, est notandum, quod multa possunt valere ad stabilendum nouitium in religione. Primum est, timor confusionis. Rarè enim est reditus ad seculum sine confusione. Vix enim est, quin rediens incurret notam leuitatis, vel verecundiae, timiditatis, vel alicuius iniquitatis. Leuitati ascribitur, qd incepit facere, & non potuit consummare. Cum leuitate etiam notatur de fatuitate, quae leuitatem comitatur. Ecclesiastici 27. Stultus vt luna mutatur. Stultitia est, cui nihil constat, nihil diu placet. Stulti, quod non habent, cupiunt: quod habent, fastidiunt. Econtrario de sapiente, Seneca: Quid est sapientia? Semper idem velle, atque nolle. Non potest cuiquam semper tunc placere, nisi rectum. Sapientiam non vincit malitia, Sapient. 7. Non eiecit malitia tentatoris, sapientem de claustro. Proverb. 3. Stabiluit caelos prudentia. Per eam viri caelestes stabiluntur. Nō est sine ignominia, cū pugil fugit extra locum certaminis, victus enim reputatur. Locus certaminis, claustrum est. Dum in claustro manet aliquis, adhuc spes habetur de eius victoria, etiam si hostis aliquando ei praeualeat: quia victorem à victo superari saepe videmus. Ecclesiast. 10. Si spiritus potestatem habens super te ascenderit, locum tuum nē dimiseris. Non est sine confusione, cū aliquis solus fugit de praelio, alijs remanentibus, pugnantibus & vincentibus. Rarè aliquis claustrum deserit, qui nō prius Deum deseruerit, & ab eo desertus sit. Solet sequi recessum à Deo, timor irrationabilis. In Psal. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Habuit Cain post peccatum caput tremulum. Comminatus est tremorem istū Dominus Iudaeis, si ab eo peccando recederent. Leuit. 26. Terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladium. Prover. 28. Fugit impius, nemine persequente. Notatur etiam aliquando, qui

de religione ad seculum redit, quod aliquam iniquitatem habuerit, quae eum quiescere non permittit, sicut punctiones muscarum, vel spinarum, iumentum discurre facit: sic punctiones vitiorum, animū instabilem reddunt. Nam quia peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Isa. 57. Torquemini quasi mare feruens, quod quiescere nō potest. Spiritus rationalis, qui nobilis est, in lecto sordidae conscientiae non quiescit. Ideo qui religionem intrat, debet facere confessionem generale: & exemplo Dauid, lauare per singulas noctes lectum suum, vt in eo cum Deo quiescere possit, & sic stabilis esse poterit. Iob. 11. Si iniquitatem, quae est in manu tua, abstuleris à te, & nō permanserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc leuare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis. Secundo, timor periculi multum poterit valere ad stabilendum nouitium in religione. Mundus igne infernali succensus est, igne scilicet irae, cupiditatis, & luxuria. Vnde cum indignatione repellenda est suasio, qua diabolus suadet reditum ad seculum. Bernardus: Domus ardet, & ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi? Perditionis filius esse videtur, qui iam est in loco salutis, & ad locum periculi redit. Ioan. 17. Nemo perijt ex his, nisi filius perditionis. Talis periculum suum amare videtur. vnde non est mirum, si in illo perat. Ecclesiastici tertio: Qui amat periculum, in illo peribit. Timor huius periculi, est quasi clauus confignens carnalem affectum, nē eo stimulante, redeat nouitius ad seculum. In psal. Confige timore tuo carnes meas. Et est quasi pondus comprimendo retinens, sicut asseres, lapidum ponderositate retinentur in tectis domorum. Ecclesiastici vigesimo quinto: Timor Dei, se super omnia superposuit. Eiusdem trigesimo septimo: Si non in timore Domini instanter te tenueris, cito subuertetur domus tua. Tertio, spes diuini adiutorij etiam multum valere potest ad stabilendum nouitium. Est ei quasi ancora conseruans, nē vehementia tempestatis à Deo euellatur, & ad seculum reuertatur. Iob. 6. dicitur de spe, quā sicut ancoram habemus animae tutam ac firmam. August. Noli abrūpi ab ancora, antequam intres portum. Fluctuat nauis in ancoris, sed non longè à terra proiecitur. Conatur diabolus eicere nouitium in diffidentiam, vel desperationem, continuitate vel vehementia tentationis, vel diurnitate laboris, opponenda est aeternitas mercedis. Augustinus: Labor te terret, vide mercedem. Diurnitas quodammodo facit, vt leuius sustineatur ratiōne

Confessio generalis facienda inrantibus religionem Psal. 6.

2.

Epist. 111.

Psal. 111.

3.

Specialis nouitij tentatio, & remedia.

consuetudinis, quæ diuturnitatem sequitur. Sapiens: Optima forma viuendi eligenda est, quam iocundam reddet consuetudo. Vehementiæ & continuitati tentationis, resistit spes diuini adiutorij. In Psal. Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dominus est in circuitu populi sui, quasi murus defendens eum. Vehementiam tentationis, est occasio, vt facilius sustineatur, quia ad hoc facit, vt gratia augetur. primæ ad Corinth. decimo: Fidelis est Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed facit etiam cum tentatione prouentum, id est, gratiæ augmentum, vt possitis sustinere. Fictitia etiam habenda est in suffragijs sanctorum, & adiutorio fratrum. Et nota, quod Deus iuuat seruos suos, secundum quod ipsi spem habent in eo. Bernardus: Quatenus in bonis Domini fidutiæ pedem porrexeris, eatenus possidebis. Tertio, bonus est Deus sperantibus in se. In Psal. Sperant in Domino, misericordia circumdabit. Ieremiæ 17. Benedictus vir, qui confidit in Domino. Et subditur, Erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, & non timebit cum venerit aestus, scilicet vehementis tentationis. Ecclesiastici 11. Confide in Domino Deo, & mane in loco tuo. Facile enim est in oculis Dei citò honestare, id est, ditare, pauperem. Quarto, amor propriæ perfectionis potest multum valere ad stabilimentum nouitij: sicut radicatio arboris, facit ad eius stabilitatem. Ecclesiastici 24. Radicaui in populo honorificato. Populus honorificatus, est cœtus filiorum Dei, in quo aliquis radicatur, cum expulso amore seculi, introducitur amor & sui, & proximi. Amor seculi expellitur, cum diuitiæ, delicia, mundi honores contemnuntur. Ad contemptum diuitiarum, pertinet votum paupertatis. Ad contemptum deliciarum, pertinet votum continentie. Ad contemptum honorum, humilitas obedientie. Non introducitur amor verus, nisi expellatur amor vanus. August. super canonica Ioannis: Si mundi amor habitet, non est quò Dei amor intret. Sapientie 4. Adulteriæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Adulteriæ plantationes sunt, quibus dicitur Iaco. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Deo? Quinto, amor Dei potest multum valere ad stabilitatem nouitij. Amore quippe Saluatoris, debet esse affixus cruci religionis, qui ad religionem venit. Clauo nostri amoris, potius fuit Christus affixus cruci suæ, quam clavis ferreis. Sicut ostium sepulcri, Christum non potuit in eo tenere, sic nec clavi ferrei eum in cruce tenuissent inuitum: sed clauo amoris nostri ibi

Psal. 26. Psal. 124.

Secundum spem nostram, sic adiuuamur à Domino.

3. Psal. 31.

4.

Populus honorificatus quis sit.

Traç. 2.

5. Qui clauo tenuerint Christum in cruce.

tenebatur: sic amor Christi nouitium in religione debet retinere. Sexto, amor etiam sanctæ societatis debet eum retinere. In Psal. Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum. Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Debilis, qui pugnat cum forti, velle superari videtur, si potius eligat esse inter eos qui noceant, quam inter eos qui adiutorium præbeant. Septimo, amor etiam propriæ salutis debet eum retinere. Amor iste debet esse magnus in homine, cum in brutis tantus esse videatur. Ex amore salutis esse videtur, quod ouis lupum fugit. Et canis si in aquam ceciderit, natando ad litus tendit. Item, auis sagaciter cauet laqueum, & declinat lapidis ictum: & si incidit in laqueum, ad sui liberationem conatur. Bernardus: Pudet, hoc rationem non posse in homine, quod natura potest in volucre. Ad idem mouere debet amor qui habetur ad sanitatem corporis. Augustinus: Cum gaudio debet facere immortalis futurus, quod faceret pro differenda morte moriturus. Item octauo, ad hoc debet incitare amor, quem Deus & angeli habent ad salutem nostram. Bernardus: Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quoniam reputas eum? Denique mittis ei vnguentum tuum, immittis spiritum tuum, promittis vultum tuum. Et ne quid ab opere sollicitudinis nostræ vacet in cœlestibus, etiam illos beatos spiritus propter nos mittis in ministerium. Omnes enim sunt administratorij spiritus &c. Hebræ. 1. Maxime ad stabilitatem valet gratia. vnde legitur de spiritu, quod fit stabilis. Sapient. 6. Hebræ. vltimo: Optimum est gratia stabilire cor, sicut terra, si humor defuerit, in puluerem redigitur, & à vento dispergitur, & corpus, cum ab eo spiritus recesserit, efficitur cinis: sic si gratia spiritus sancti defuerit, nouitius ad modum pulueris fit instabilis. In Psal. Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis &c. Ideo frequenter & deuote debet inuocare spiritum sanctum, qui confirmet in eo, quod operatus est.

TRACTATVS CXXIX. De morum conuersione, & quibus ipsa perficitur, & quibus impeditur.

Idaudem quod secundo loco in præfata p̄fessionis forma substantialiter ponitur, est mori cōuersio, per quam monachus obligat se, vt non seculariter viuat, sed mores suos secundum regulam dirigat. Contra hanc ergo partem p̄fessionis venit monachus, qui seculariter viuuit. Planè non sufficit monacho mutasse locum, contemptibilem habitum cho exteriori assum-

6.

Psal. 132.

7.

Ad amor propriæ salutis.

8.

Serm. 12. in psal. Qui habitat in Magna ho. minis di. gnitas.

Optima cō. clusio ad nos stabili. endos.

Psal. 1.

De morum conuersione.

Non suffi. cūe mona. cho exteri.

assum-

ora t̄t̄m morificatiōis si. gna. Serm. 2. in cap. leiu. nij. assumptisse, deferre tonfuram altam, coronam latam, nisi hæc mori conuersio concomitetur. Bernar. Vmbra enim religionis sunt ista, non veritas. Corporis conuersio, si sola fuerit, crit nulla. Forma siquidem conuersionis est ista, non veritas, vacuum virtute gerens speciè pietatis. Ingredientium monasteriū, necessè est, vt veraciter mutetur in virū alterum: vt possit dicere cum Apostolo Gal. 2. Viuo ego, iā non ego, viuit aut in me Christus. Vbi notandum, q̄ ad perfectam mori conuersionem requiritur, vt fiat conuersio interioris, & exterioris. Interioris, & hoc in omni affectu cordis, secundum illud Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Bern. Attende solerter quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas aut contristeris, & sub habitu religioso, secularè animū, & sub pannis conuersionis, inuenies cor peruersum. Totū enim cor in his quatuor affectionibus est, & de eis accipiendum puto quod dicitur, vt in toto corde tuo conuertaris ad Dominum. Conuertatur proinde amor tuus, vt nihil diligas omnino, nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia p̄uersus est timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudiū tuum, & tristitia tua æquè ad ipsum cōuertatur. Hoc aut ita fiet, si non nisi secundum eū doleas aut læteris. Exterioris præterea conuersio fienda est, maximè quantum ad locutionem. Iac. 1. Si quis putat se religiosum esse, & nō refrinat linguā suā, huius vana est religio. Item, quantum ad sensū cohibitionem, & motuum corporis moderatiōem, vt in incessu, statu, & ceteris motib⁹ eius, nihil fiat quod cuiusquam offendat ad spectum, sed ipse doceat sanctitatē. Ecclesiasti. 19. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciat de illo. Ecclesi. 33. Sepi aures tuas spiris, & noli audire linguam nequam. Et ori tuo facito ostia, & seras aures tuis. Item, conuersio fienda est, quantum ad consuetudinem, vt scilicet consuetudo mala conuertatur in bonā. Vnde Bernar. ad fratres de monte Dei, loquēs de nouitio, dicit: Ad exuendam fide seruitutis necessitatem, & carnis suæ dominantē consuetudinem, se accingat, necessitatem sibi faciens contra necessitatem, & consuetudinem contra consuetudinem, & affectum sibi formans cōtra affectū, donec plenius mereatur accipere delectationē cōtra delectationē, vt delectationibus seculi & carnis, secūdum consiliū Apostoli, saltem tantum delectet eū carere, quantum eū delectabat primò eas habere, & tantum delectet eū de mēbris corporis sui seruire iustitię in sanctificationē, quantum delectabat eū prius seruire immūditæ & iniquitati, ad iniqui-

tatem. Vnde viro religioso, ascendenti in montē perfectionis monastica, dicitur id quod Dominus Moyſi dixisse dicitur ascendenti in montē Sinai: Solue calceamēta de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Pedes, quibus itur in infernū, vel in paradysum, actus hominis sunt. Calceamēta, quæ de pellibus animalū mortuorū sūt, exēpla intelligūtur hominū seculariter viuentium, quorū vita mors est, vel morte deterior. Calceamenta ergo de pedibus solūtur, cū religiosus à vita moribusque hominū seculariter viuentiū se omnino separat, & spiritualium virorū moribus se cōformat. Sicut aut religiosi à ceteris hominibus separantur loco, sic separati ab eis debēt esse, nō solū habitu, sed maximè moribus & conuersatione. Leuit. 20. Separaui vos à ceteris populis: separate & vos mundū ab immūdo. Nō aut placet Deo in religioso habitu regularis in corpore, si deſit habitus virtutis in mēte. Bern. Magna abusio & maxima cura, vt corpus regulariter induatur, & cōtra regulā suis vestibus anima nuda deseratur: cū tanto studio tunica & cuculla corpori p̄curatur, vt cui deerūt, monachus nō putetur. Cur similiter spiritui pietas, & humilitas, quæ sunt spiritualia indumēta, nō p̄uidetur? Secūdo notandū, q̄ multis de causis accidit, vt ille qui in monasteriū ingreditur, mori conuersionē nō assequatur: quandoq; enim hoc accidit, p̄pter longā consuetudinē vitæ secularis, quæ quasi in naturā versa est. Consuetudo enim est quasi altera natura. Vt enim dicit Bern. in ser. quodā: Solet inter primordia conuersionis acrius, insurgere tētatio prauę cōsuetudinis, & vix possūt extingui iacula ignita diaboli. Vnde quædam modū bonū erit viro, eū portauerit iugū ab adolescentia sua, Thren. 3. sic pessimū est viro, si iugū Domini vsq; ad senectutem assumere distulerit. Iere. 13. Si mutare potest Aethiops pellem suam, & pardus varietates suas, & vos poteritis benè facere. Prouerb. 22. Prouerbiū est, adolescens iuxta viam suam, etiam cū senuerit, nō recedet ab ea. Ecclesiasti. 1. Peruersi difficilè corriguntur. Peruersi autem sunt, qui à Deo, Peruersi bono incommutabili, sunt valde auersi qui sint, & elongati, & ad terrena, bonaque commutabilia, omnino conuersi sunt. Bernardus: Omnis malus animus, priusquam indureſcat malitia eius, emendari potest: sed postquam indurauerit, desperandum est, id est, non multum sperandū. Virgulę possunt dirigi, si distortę fuerint: trabes verò nequaquam. Secūdo accidit hoc propter lassitudinem, & dissolutionem monasterij, in quod aliquis ingreditur. Sicut enim serpens, non in foramine lato, sed arcto, veterem pellem deponit: sic in monaste-

Exodi 3.

Pedes & calceamenta soluenda spiritu aliter.

Exterior tantum habitus Deo non placet.

Multis de causis aliquis in monasterio nō assequitur conuersionem.

1. Serm. 4. de assumpt. B. Mariæ.

Peruersi bono incommutabili, sunt valde auersi qui sint.

2. laxitudi. nem.

110

Pfal. 26. Psal. 124.

Secundum spem nostram, sic adiuuamur à Domino.

3. Psal. 31.

4.

Populus honorificatus quis sit.

Tracl. 2.

5. Qui clauis tenuerint Christum in cruce.

consuetudinis, quæ diuturnitatem sequitur. Sapiens: Optima forma viuendi eligenda est, quam iocundam reddet consuetudo. Vehementiæ & continuitati tentationis, resistit spes diuini adiutorij. In Psal. Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dominus est in circuitu populi sui, quasi murus defendens eum. Vehementia etiam tentationis, est occasio, vt facilius sustineatur, quia ad hoc facit, vt gratia augetur. primæ ad Corinth. decimo: Fidelis est Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed facit etiam cum tentatione prouentum, id est, gratiæ augmentum, vt possitis sustinere. Fiduria etiam habenda est in suffragijs sanctorum, & adiutorio fratrum. Et nota, quod Deus iuuat seruos suos, secundum quod ipsi spem habent in eo. Bernardus: Quatenus in bonis Domini fidutiæ pedem porrexeris, eatenus possidebis. Tertio, bonus est Deus sperantibus in se. In Psal. Sperant in Domino, misericordia circundabit. Ieremias 17. Benedictus vir, qui confidit in Domino. Et subditur, Erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, & non timebit cum venerit aestus, scilicet vehementis tentationis. Ecclesiastici 11. Confide in Domino Deo, & mane in loco tuo. Facile enim est in oculis Dei citò honestare, id est, ditare, pauperem. Quarto, amor propriæ perfectionis potest multum valere ad stabilimentum nouitij: sicut radicatio arboris, facit ad eius stabilitatem. Ecclesiastici 24. Radicaui in populo honorificato. Populus honorificatus, est cæterus filiorum Dei, in quo aliquis radicatur, cum expulso amore seculi, introducitur amor & suus, & proximi. Amor seculi expellitur, cum diuitiæ, delicia, mundi honores contemuntur. Ad contemptum diuitiarum, pertinet votum paupertatis. Ad contemptum deliciarum, pertinet votum continentia. Ad contemptum honorum, humilitas obedientia. Non introducitur amor verus, nisi expellatur amor vanus. August. super canonica Ioannis: Si mundi amor habiter, non est quò Dei amor intret. Sapientia 4. Adulterinae plantationes non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Adulterinae plantationes sunt, quibus dicitur Iaco. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Deo? Quinto, amor Dei potest multum valere ad stabilitatem nouitij. Amore quippe Saluatoris, debet esse affixus cruci religionis, qui ad religionem venit. Clauo nostri amoris, potius fuit Christus affixus cruci suæ, quam clauis ferreis. Sicut ostium sepulcri, Christum non potuit in eo tenere, sic nec clauis ferrei eum in cruce tenuissent inuitum: sed clauo amoris nostri ibi

tenebatur: sic amor Christi nouitium in religione debet retinere. Sexto, amor etiam sanctæ societatis debet eum retinere. In Psal. Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum. Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Debilis, qui pugnat cum forti, velle superari videtur, si potius eligat esse inter eos qui noceant, quam inter eos qui adiutorium præbeant. Septimo, amor etiam propriæ salutis debet eum retinere. Amor iste debet esse magnus in homine, cum in brutis tantum esse videatur. Ex amore salutis esse videtur, quod ouis lupum fugit. Et canis si in aquam ceciderit, natando ad litum tendit. Item, auis sagaciter cauet laqueum, & declinat lapidis ictum: & si incidit in laqueum, ad sui liberationem conatur. Bernardus: Pudet, hoc rationem non posse in homine, quod natura potest in volucris. Ad idem mouere debet amor qui habetur ad sanitatem corporis. Augustinus: Cum gaudio debet facere immortalis futurus, quod faceret pro differenda morte moriturus. Item octauo, ad hoc debet incitare amor, quem Deus & angeli habent ad salutem nostram. Bernardus: Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quoniam reputas eum? Denique mittis ei vnguentum tuum, immittis spiritum tuum, promittis vultum tuum. Et ne quid ab opere sollicitudinis nostræ vacet in cælestibus, etiam illos beatos spiritus propter nos mittis in ministerium. Omnes enim sunt administratorij spiritus &c. Hebræ. 1. Maxime ad stabilitatem valet gratia. vnde legitur de spiritu, quod sit stabilis. Sapient. 6. Hebræ. vltimo: Optimum est gratia stabilire cor, sicut terra, si humor defuerit, in puluerem redigitur, & à vento dispergitur, & corpus, cum ab eo spiritus recesserit, efficitur cinis: sic si gratia spiritus sancti defuerit, nouitius ad modum pulueris fit instabilis. In Psal. Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis &c. Ideo frequenter & deuotè debet inuocare spiritum sanctum, qui confirmet in eo, quod operatus est.

TRACTATVS CXXIX. De morum conuersione, & quibus ipsa perficitur, & quibus impeditur.

ID autem quod secundo loco in præfata p̄fessionis forma substantialiter ponitur, est mori conuersio, per quam monachus obligat se, vt non seculariter viuatur, sed mores suos secundum regulam dirigat. Contra hanc ergo partem p̄fessionis venit monachus, qui seculariter viuuit. Planè non sufficit monacho mutasse locum, contemptibilem habitum cho-

6.

Psal. 32.

7.

Ad amor propriæ salutis.

8.

Serm. 12. in psal. Qui habitat Magna hominis dignitas.

Optima clusio ad nos stabilendos.

Psal. 1.

De morum conuersione.

Non sufficit monacho cho-

ora eam mortificationis si...

Quid requiratur ad perfectam conuersionem.

Ibidem.

Quomodo exercitio conuertamur.

1.

2.

3.

Euiacenda est consuetudo mala.

Rom. 6.

assumpsisse, deferre tonfuram altam, coronam latam, nisi hæc mori conuersio conuenietur. Bernar. Umbra enim religionis sunt ista, non veritas. Corporis conuersio, si sola fuerit, erit nulla. Forma siquidem conuersionis est ista, non veritas, vacuum virtute gerens speciè pietatis. Ingreddenti monasteriū, necesse est, vt veraciter mutetur in virū alterum: vt possit dicere cum Apostolo Gal. 2. Viuo ego, iā non ego, viuit aut in me Christus. Vbi notandum, qd ad perfectam mori conuersionem requiritur, vt fiat conuersio interioris, & exterioris. Interioris, & hoc in omni affectu cordis, secundum illud Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Bern. Attende solerter quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas aut contristeris, & sub habitu religioso, seculari animi, & sub panis conuersionis, inuenies cor peruersum. Totū enim cor in his quatuor affectionibus est, & de eis accipiendum puto quod dicitur, vt in toto corde tuo conuertaris ad Dominum. Conuertatur proinde amor tuus, vt nihil diligas omnino, nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia puerus est timor omnis, quo metus aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudiū tuum, & tristitia tua æquè ad ipsum conuertatur. Hoc aut ita fiet, si non nisi secundum eū doleas aut læteres. Exterioris præterea conuersio fienda est, maxime quantum ad locutionem. Iac. 1. Si quis putat se religiosum esse, & nō refrenat linguā suā, huiusvana est religio. Item, quantum ad sensuū cohibitionem, & motuum corporis moderationē, vt in incessu, statu, & cæteris motib⁹ eius, nihil fiat quod cuiusquam offendat adspēctum, sed ipse doceat sanctitatē. Ecclesiasti. 19. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciat de illo. Ecclesi. 33. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Et ori tuo facito ostia, & feras aures tuas. Item, conuersio fienda est, quantum ad consuetudinem, vt scilicet consuetudo mala conuertatur in bonā. Vnde Bernar. ad fratres de monte Dei, loquens de nouitio, dicit: Ad exuendam fide seruitutis necessitatem, & carnis suæ dominantē consuetudinem, se accingat, necessitatem sibi faciens contra necessitatem, & consuetudinem contra consuetudinem. & affectum sibi formans cōtra affectū, donèc pleniùs mereatur accipere delectationē cōtra delectationē, vt delectationibus seculi & carnis, secundum consiliū Apostoli, saltem tantum delectet eū carere, quantum eū delectabat primò eas habere, & tantum delectet eū de mēbris corporis sui seruire iustitiæ in sanctificationē, quantum delectabat eū prius seruire immunditiæ & iniquitati, ad iniqui-

tatem, Vnde viro religioso, ascendenti in montē perfectionis monastica, dicitur id quod Dominus Moyfi dixisse dicitur ascendenti in mōtem Sinai: Solue calceamēta de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Pedes, quibus itur in infernū, vel in paradysum, actus hominis sunt. Calceamēta, quæ de pellibus animalium mortuorum sūt, exēpla intelliguntur hominū seculariter viuentium, quorū vita mors est, vel morte deterior. Calceamenta ergo de pedibus soluuntur, cū religiosus à vita moribusque hominū seculariter viuentiū se omnino separat, & spiritualium virorū moribus se cōformat. Sicut aut religiosi à cæteris hominibus separantur loco, sic separati ab eis debēt esse, nō solū habitu, sed maxime moribus & conuersatione. Leuit. 20. Separauit vos à cæteris populis: separate & vos mundū ab immūdo. Nō aut placet Deo in religioso habitus regularis in corpore, si delit habitus virtutis in mēte. Bern. Magna abusio & maxima cura, vt corpus regulariter induatur, & cōtra regulā suis vestibus anima nuda deseratur: cū tanto studio tunica & cuculla corpori pcuratur, vt cui deerūt, monachus nō putetur. Cur similiter spiritui pietas, & humilitas, quæ sunt spiritualia indumēta, nō puidēt? Secūdo notandū, qd multis de causis accidit, vt ille qui in monasteriū ingreditur, mori conuersionē nō assequatur: quandoq; enim hoc accidit ppter longā consuetudinē vitæ secularis, quæ quasi in naturā verā est. Consuetudo enim est quasi altera natura. Vt enim dicit Bern. in ser. quodā: Solet inter primordia conuersionis acris, insurgere tētatio prauæ cōsuetudinis, & vix possūt extingui iacula ignita diaboli. Vnde quædam modū bonū erit viro, cū portauerit iugū ab adolescentia sua, Thren. 3. sic pessimū est viro, si iugū Domini vsq; ad senectutem assumere distulerit. Iere. 13. Si mutare potest Aethiops pellem suam, & pardus varietates suas, & vos poteritis benè facere. Prouerb. 22. Prouerbiū est, adolescens iuxta viam suam, etiam cū senuerit, non recedet ab ea. Ecclesiasti. 1. Peruersi difficilè corriguntur. Peruersi autem sunt, qui à Deo bono incommutabili, sunt valdè auersi & elongati, & ad terrena, bonaque commutabilia, omnino conuersi sunt. Bernardus: Omnis malus animus, priusquam indurecat malitia eius, emendari potest: sed postquam indurauerit, desperandum est, id est, non multum sperandū. Virgulę possunt dirigi, si distortæ fuerint: trabes verò nequaquam. Secundò accidit hoc propter lassitudinem, & dissolutionem monasterij, in quod aliquis ingreditur. Sicut enim serpens, non in foramine lato, sed arcto, veterem pellem deponit: sic in monasterio

Exodi 3.

Pedes & calceamenta soluenda spiritus aliter.

Exterior tantum habitus Deo non placet.

Multis de causis aliquis in monasterio non assequitur conuersionem.

1. Serm. 4. de assumpt. B. Maria.

Peruersi qui sint.

2. laxitudinem.

D. CARDINALIS IN REG. S. BENEDICTI

264

3. Pfall. 18.

4. Epist. 6. Boni exempli efficacia.

5. Pfall. 105.

6.

rio illo mores seculares non deponuntur, in quo monachi sine freno disciplinae viuunt, & secundum voluntates suas viuere permittuntur. Tertio, hoc accidit propter defectum doctrinae. Psalm. Lex Domini immaculata, conuertens animas. Lex enim Domini, siue doctrina sancta, est vt ignis, ad quem fit cordis liquefactio, vt priori forma amota, nouae formae sequatur impressio. Canticorum 1. Anima mea liquefacta est, vt dilectus meus locutus est. Ierem. 23. Nunquid non verba mea quasi ignis ardens? Quarto, hoc accidit propter defectum boni exempli. Seneca: Longum iter per praecipua, breue & efficax per exempla. Vnde non sufficit ad conuersionem morum doctrina, si desit exemplaris forma. Et ideo sanctus pater Benedictus in capitulo secundo Regulae mandat Abbati, vt factis suis diuinae praecipua demonstrat, & omnia quae discipulis suis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda. Quinto, hoc accidit propter commixtionem secularium. Psalm. Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. Ex conuictu enim formantur mores, ait Glossa in psalmi 17. Et ideo, vt dicit Chrysostomus super Matth. Nihil tam nocuum, vt perniciosa societas. Sexto, hoc accidit propter defectum bonae voluntatis. Bona voluntas, est quasi quaedam materia, vnde tota vita religiosa in rota volubili regularis obedientiae, debet formari. Bernardus ad fratres de monte Dei: Quicumque bonam voluntatem habet, secum habet quicquid ad bene viuendum ei opus est. Item in eodem: Nouus homo, tanquam a figulo figmentum, lege quadam mandatorum, quasi manibus alienis faciendus est, & formandus in omni patientia, in rota volubili obedientiae, in igne probationis suae, plasmatoris sui voluntatis arbitrio subdendus.

TRACTATVS CXXX. De tertio substantiali monasticae professionis, videlicet obedientia.

De obedientia. Quid sit.

Compendatio obedientiae.

Tertium autem, quod in professionis forma continetur, est obedientia, quae est subiectio, qua homo spontaneo intuitu Dei, alterius hominis subditur voluntati. Per quam huius scholae discipulus adstringitur, vt non suo sensu, non sua voluntate viuat, nec quod vult vadat, nec quod vult faciat, sed alieno imperio, & alteri voluntati, videlicet superioris, subditus existat. Maxime autem cauere debet huius scholae discipulus, ne huius voti vnquam cum tran-

gressorem esse contingat. Nam sicut obedientia lignum vitae est omnibus, qui apprehendunt eam, ita inobedientia inobedientibus lignum mortis est. Bernardus: Inobedientiam causam mortis omnes experimur, omnes morimur propter eam. Quae liter autem superioribus obediendum sit, ostendit Caesarius in sermone sic loquens: Quicquid vobis a superioribus fuerit imperatum, sic accipite, tanquam de caelo ore Dei prolatum sit. Nihil reprehendas, nihil discutias, in nullo penitus murmurare praesumas: quia in monasterio seruire venisti, non imperare: obedire potius, quam iubere: totum sanctum, totum iustum, totum utile iudica, quicquid aut tibi, aut alijs videris imperari. De multiplici commendatione obedientiae, de conditionibus, & de gradibus eius, circa quantum capitulum regulae amplissime notauimus: quare superfedemus ab ulteriori commendatione. Nullus autem debet calumniari hanc professionis formam, tanquam minus completam, eo quod expressa in ea non fiat mentio de seruanda castitate, & proprio non habendo: quoniam eo ipso quod quis assumit habitum monachalem, & obedientiam cum morum conuersione promittit, castitatem seruare, & renunciare proprijs, intelligitur, cum ista sint de substantia monasticae vitae, vt extra de statu monachorum, in cap. Cum ad monasterium. Sequitur de firmitate professionis per scripturam: De qua promissione sua faciat petitionem, id est, scripturam, ad nomina sanctorum, quorum reliquia ibi sunt, & Abbatis praesentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut si certe nescit litteras, alter ab eo rogatus scribat, & ille nouitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat: quam dum posuerit, incipiat ipse nouitius mox hunc versum: Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum, & viam, secundum illud scilicet quod dixisti, Omnis qui venerit ad me, non eiciam foras, quasi dicat: Ecce ego conuersus a vanitate seculi, te inspirante, te trahente, ad te venio, & nunc rogo vt suscipias me, & introducas me ad te: viam in te, qui es fons vitae, & requies aeterna viuentibus & quiescentibus in te. & non confundas ergo me ab expectatione mea, id est, propter te non permittas me frustrari spe mea, quam habeo, vitae aeternae, quam tu relinquentibus omnia propter te, & te sequentibus, promissisti. Aduertendum, quod quasi tribus modis se monachus obligat, ad seruandum praedicta tria. Primo quidem se obligat oris verbo. Secundo, scripto. Tertio, quodammodo iuramento. Primo, in emissionem voti. Secundo, in confectionem vel signationem scripti. Tertio, in positionem ipsius scripturae super altare, in quo videtur solennizare votum emissionem. Sequitur: Quem versus omnis congregatio tertio

Quomodo obediendum sit superioribus. Hom. II.

Quod sub obedientia veniant alia duo vota in professione.

Ioan. 6.

Tribus modis se obligat monachus.

Iste ordo diuersimode seruatur a diuersis.

Nihil de mundo retineat, qui ingreditur religionem.

Fatuitas est, qui non

tertio respondeat, adiungentes: Gloria patri, dantes Deo gloriam de conuersione nouitij: in hoc imitantur angelos Dei, quibus magni gaudium in caelo est super vno peccatore poenitentiam agente, Lucae decimo quinto. Sequitur: Tunc ille frater nouitius prosternatur singularum pedibus, vt orent pro eo: & iam ex illa hora in congregatione reputetur. Vbi considerandum, quod ordo obseruatus in hoc loco est iste: Abbas induitur sacris Missam celebraturus, & post Euangelium & Offertorium, nouitius facit professionem, secundum modum hic positum, & dicto versus, Suscipe me, Domine, &c. sunt litanias, nouitio prostrato toto corpore in terram, alijs fratribus genua flectentibus: dictis vero litanijs, & oratione Dominica, sequuntur orationes a Patribus instituta. Deinde exiit nouitius veste non benedicta, dicente Abbate: Exuat te Deus veterem hominem, &c. Et dato osculo ab Abbate, oes fratres per ordinem dant sibi osculum pacis, & per tres dies continuo silentio perseuerans, recipit communionem ad Missam. Et sic impletur quod subiungitur: & ex illa die in congregatione reputetur.

TRACTATVS CXXXI. Quod nouitius omnibus rebus proprijs prius relictis, ad habitum religionis suscipiendus est.

Sequitur in eodem capitulo regulae: Res, si quas habet, aut erogat prius pauperibus, aut facta solemnitate donatione, conferat monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus: quippe qui ex illa die, scilicet factae professionis, nec proprij corporis potestatem se habiturum sciat. Vbi notandum, quod cauendum est omnino illi, qui mundo relicto, ad religionem venit, ne aliquid mundi retineat: Primo, vt Deus cum totum habeat. Secundo, ne pro modico maxima amittat. Tertio, vt pacem cordis habere valeat. Si aliquid mundi retinet, princeps mundi aliquid in eo habet, & non est totus Dei. Vult Christus principem mundi nihil habere in seruis suis, sicut in ipso nihil habuit. Ioannis 14. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, Matthaei 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Christus seruis suis sufficientissimus est, & protector, & prouisor, & remunerator. Nimis est cupidus, cui non sufficit Deus. Non sentit de Domino in bonitate, qui credit quod ipse, vel non velit, vel non possit prouidere seruis suis. Verecundiam ei facit, qui in parte diabolo seruit, timens ne, si Deo totaliter seruiet, necessaria habere non possit. Hieronymus: Non habet Christus vnde alat pauperes suos. Fatue valde agit, qui pro Deo mundum relinquit, quando aliquid

retinuit, pro quo Deum amittit. Ipse similis est homini negotiatori, quaerenti bonas margaritas, qui, inuenta vna preciosa margarita, vendit omnia quae habet, & emit eam: eam vero emptam, pedibus conuicat, & pro nihilo dat. Ad cumulum etiam fatuitatis facit, quod quotidie ieiunijs, vigilijs, orationibus non cessat eam emere, cum tamen in tali statu, nullo modo possit eam acquirere. Cum Dominus eius denafragio seculi cripuerit, & quasi in loco tuto, scilicet in nauis religionis, posuerit, ipse furtiuè in nauis aquam ponit, in qua se submergit. De illo videtur posse dici, sicut dixerunt Barbari de Paulo, a naufragio maris liberato, cum manui eius vipera adhaesisset: Vtiq; homo hic homicida est, qui cum euaserit de mari, vltio diuina non finit eum viuere. Actuum 28. Talis de loco salutis, facit sibi locum perditionis: cum iam sit mortuus, timet tamen se mori, nisi aliquid proprium habuerit. Si, iuxta verbum Senecae, mostro similis est auaritia senilis, quid dicendum est de auaritia, vel cupiditate hominis iam mortui, cui vnus est optandus & quaerendus, scilicet vita aeterna? Col. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo. Cum quidam fecerit Abbatem Antonium reliquisset magnam haereditatem, & delatum fuisse ad eum testamentum, ipse ait: Ego prius mortuus sum quam ille, qui memodo facit haereditatem, & remittit testamentum, nihil accipiens. Qui ad religionem venit, pacem non habet, si aliquid mundi retineat: sicut nec ille, qui in sinu suo spinas abscondit. Seneca: Projice quae cor tuum laedant: quae si aliter extrahi nequeunt, cor ipsum cum eis euellendum erat. Quidam frater renunciatus seculo, & sua dans pauperibus, venit ad Abbatem Antonium, quaedam tamen sibi retinuit, & cum comperisset Antonius, dixit ei: Si vis esse monachus, vade & compara tibi carnes, & impone corpori tuo nudo, & sic veni ad me. Qui cum hoc fecisset, tam canes, quam aues corpus eius, propter carnem rapiendam, dentibus & unguibus dilacerauerunt, & sic dilaceratus venit ad Antonium. Cui Antonius ait: Quicumque renunciauerit seculo, & vult adhuc habere pecuniam, sic a daemonibus laceratur. Quare conuenienter subiungit sanctus Pater: Mox ergo in oratorio exuat rebus proprijs, quibus vestitus est, & induatur rebus monasterij. Annectit duo aduifamenta obseruanda circa nouitios nouiter receptos. Primum est, cum dicit: Illa autem vestimenta, quibus exutus est, reponantur in vestiario obseruanda: vt, si aliquando succiderit diabolo, consenserit vt egredietur de monasterio, (quod absit) tunc exutus rebus monasterij, proieciatur. Secundum aduifamentum est, cum ait: Illam tamen petitionem eius, quam desuper altare tulit Abbas, non recipiat, sed in monasterio referuetur. Plana sunt omnia.

perfe. ad mundo reanunciat.

lib. de moribus. Mostro esse paratur religiosus cupidus vel auarus: Exemplum.

Exemplum. In Vita spa. parte 2. §. 64.

TRACTATUS CXXXII. Quod valde reprehensibiles sunt, qui in religione male, siue irreligiose viuunt.

Expofita iam substantia forme professionis monasticę vite, reliquum est, vt ostendamus, quam reprehensibilis sit monachus, qui huius sanctę professionis immemor, in religione irreligiose viuunt. Aut enim in seculo male vixerat, aut bene. Si bene, valde reprehensibilis est, quod male viuunt inter bonos, qui bene vixerat inter malos: & inter innocentes, in nocetiam amisit, qui inter nocentes eam seruauit. Si vero in seculo male vixerit, & metuens, ne incideret in manus DEI viuens, carcerem claustrī spontaneē sibi elegerat: valde fatuus est, cum dominum carceris, in carcere offendit, & funem peccatorum, quo in inferno suspendatur, quem in eo misericordia DEI diruperat, resumit: & qui dirumpenti vincula sua, sacrificium laudis sacrificare debuit, pro laude contumeliam reddit. Dederat ei Dominus locum pœnitentię, & ipse abutitur eo in superbiam, Dei benignitas adduxerat eum ad pœnitentiã, ipse verò thesaurizat sibi iram. Non timet peccata ibi perpetrare, vbi perpetrata in seculo debuit corrigere. Misericordię quoq; Dei illudat, qui ei pœnã eternam, cui etiam minimo mortali quod fecerat adiudicatus erat, in pœnam momentaneam commutauit. Item valde reprehensibilis est, quia Deo neglexit reddere vota illa, quę distinxerūt labia sua. Non enim onus religionis ei nolenti est impositum, sed post experientiam, & deliberationem, ab eo spontaneē assumptum. Ipse fuit promissor largus, sed redditor auarus. Ipse est diuisor iniquus, qui sua dedit Deo, se verò dat diabolo. Ipse mentitus est Deo, quod non est parum periculosum, sicut ostenditur Actũ 5. Cur, inquit Petrus Ananias, tentauit satanas cor tuum mentiri spiritui sancto? nõ es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Ipse Deum irrisit, cui nõ soluit quod promisit. De qua irrisione parum antè beatus Benedictus, de illo qui professionem fecit, ait: Quod si aliquandõ fecerit aliter, à Deo se damnandum sciat, quem irridet. Tales in futuro, merito à Deo irridebuntur, secundum illud Psal. Qui habitat in cælis, irridebit eos. Prouer. 1. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo. Item talis reprehensibilis est, quia illud negligit, quod cunctis mundi amabilis prælegit. Ille verò qui mundum pro Deo re-

Conueniẽs argumẽtas tio contra malẽ in religione viuentes.

Roma. 2.

Psal. 65.

Deum irridere.

Psal. 2.

linquit, si Deum amittit, omnia amisit. Ipse similis est homini negotiatori, quærẽti bonas margaritas: qui, inuenta vna preciosa margarita, vendidit omnia quę habuit, & eam emit, & post eam proiecit. Ipse quasi inter duas fellas ad terram cecidit. Bernardus loquẽs cuidam sanctimoniali: Deum, inquit, repellens, & à seculo repulsa, inter duas (vt dicitur) fellas corrueras. Nec Deo itaq; viuere, quia nolebas: nec seculo, quia non poteras. Frequenter debent habere in corde suo, qui mundum reliquerunt, & in monasterium intrauerunt, illud verbum Petri, Matthæi decimonono: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Mira fatuitas est, cum aliquis amicum illum, pro quo patrem & matrem, & omnes alios amicos carnales reliquit, à quo omnia bona recepit, & plura erat recepturus, inimicum sibi reddit & pertinaciter offendit. Qui in monasterijs male viuunt, debent frequentere dicere Domino illud Tob. 10. Omnia simul in te vno habentes, tenon debuimus dimittere ire à nobis. Item valde reprehensibilis est, qui in monasterio male viuunt, vbi non solum bene, sed etiam melius viuere debuit: ipse verò e contrario, non solum ibi viuunt male, sed etiam valde male. Tales enim vel sunt valde mali, vel sunt dæmones, vel angeli. Augustinus: Non inueni meliores, quàm qui in monasterio profecerunt: nec expertus sum deteriores, quàm qui in monasterio defecerunt. Multa verò sunt, quę ad magnitudinem malitię eius, qui in monasterio male viuunt, facere videntur. Primum est, loci sanctitas. Secundum, bonorum societas. Tertium, bene viuendi oportunitas. Quartum, quod à Deo prouisionem recipit. Quintum est, professio quę præcessit. Sextum est, quod ea, quibus indignus est, facere præsumit. Septimum, quod locũ vnus boni viri occupat. Octauum, quod eos, à quibus recipit beneficia, defraudat. Nonum, quod pœnis, quibus similes sibi puniti sunt, non terretur. Decimũ est, damnum, quod incurrit, à peccato non cohibere. Sanctitas loci, non parum aggrauat peccatum. Vnde dicitur Isaie 26. In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei. Multum displicet Saluatori, cum contaminantur loca salutis deputata. De qua contaminatione ipse conqueritur, Ieremię secundo: Contaminastis, inquit, terram meam. Multum etiam aggrauat peccatum, bonorum societas. Qui malus est inter bonos, est sicut Iudas inter CHRISTI discipulos, & sicut satan inter DEI filios. De quo Iob primo: Cum venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos & satan. Satanas, id est, aduersarius, est, qui salutis aliorum aduersatur, vel eos

Epist. 174.

Frequentẽr volũdum in corde religiofi.

Nota. Epist. 137. in fine.

Multa aggrauant malitiã male viuendi in religio.

1. Sanctitas loci.

2. Bonorum societas.

Satanas.

eos

eos defraudado adiutorio, quod eis facere debuit: vel eis contrario gressu incedendo, eundo scilicet in infernum, alijs euntibus in paradysum: vel eos scandalizado. Saluator Iudam diabolum vocauit, qui inter bonos malus fuit. Ioan. 6. Nonne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Itẽ oportunitas bene viuendi, quam habet aliquis in claustro bene disposito, multũ aggrauat peccatũ malẽ viuendi. Nõ solum enim fructuosius, sed etiam iocundius posset bene viuere, quàm malẽ. Vnde Bernardus loquens de illo verbo Psalmit: Confundantur omnes iniqua agentes superuacue, dicit: An non superuacue agit iniqua, qui non modo fructuosius, sed etiã iocundius, Deo seruire poterat, quàm mundo? Maior est pœna, quã habet religiosus, dum peccatum procuratur, & in stimulo cõscientię qui sequitur, & in erubescẽtia quam habet dum deprehenditur, & in pœnitentiã quã facere cõpellitur, vel in timore quẽ habet ne deprahẽdatur, quàm sit iocunditas, quã habet, cum peccatum perpetratur. Præterea si bene viuere, interiorẽ iocunditatẽ haberet. In custodiendis enim madais Dei, est retributio multa. Sed sicut dicit Gregor. Vefana mens, plũ se assequi aspera carnaliter, quàm tenere blanda spiritualiter, gaudet. Habet mânia fastidiunt, & sæpe desiderant, quę nõ sine lachrymis comeduntur. Prouisio etiã, quã à Deo recipit, peccatũ multũ aggrauat. Proditor enim est, cum cũ à quo vestitur & pasitur, impugnat. De illo potest dicere Dominus illud Luc. 22. Ecce manus tradentis me, mecum est in mēsa. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utiq;e. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Canis illũ amat, à quo pasitur, quãdõ alios valde persequitur: Canis ergo deterior esse videtur, qui beneficijs, quę à Deo recipit, ab eius impugnatione nõ cohibetur. Item, nõ parum aggrauat peccatũ professio, quę præcessit. Nõ enim parua culpa est, cum ille, qui se Deo obtulit, Deo postea se aufert, & diabolo offert: Et qui corpus suum per votum continentię Deo exhibuit, hostiam viuẽtem, sanctam, Deo placentem, post per incontinentiam etiam illud diabolo exhibet hostiam morientem, execrabilem, & fetentem: & vite angelicę, quam ducere proposuit, vitam porcınam præponit. Bernardus: Quid decorius castitate, quã de homine angelum facit? E contrario, quid immundius luxuria, quã angelum in porcum conuertit? Multum etiam facit ad magnitudinem malitię, quod ea, ad quę indignus est, præsumit. Præsumit enim stare in conspectu Dei, cum Deus ad mortẽ natus sit ei: quod non est parum periculosum, cum ipse dicit Leuit. 11. Sanctificabor

3. Opportunitas bene viuendi.

Psal. 24. Nota qd religiofi peccans, maior rem pœnã sentit in se, quã in delectationem.

Psal. 18.

4. Prouisio, quã à Deo recipit.

Psal. 54.

5. Professio facta.

Epist. 42.

6. Præsumit ea, ad quę indignus est.

in his, qui appropinquant mihi, id est, sanctus in eis apparebo, vindictam de malis eorum sumendo. Ad magnitudinem etiã malitię eius facit, quod locum vnus boni viri occupat. Vnde timendum est ei, ne à Domino citius per mortem abscindatur, vt locus ab eo expediatur, cum scriptum sit Luca 13. de ficulnea sterili: Succide eã: vt quid etiam terram occupat? Item, ad magnitudinem eius malitię facit, quod illos decipit, à quibus beneficia recipit, qui sunt vel in periculo mundi, vel in igne Purgatorij: quia cum ipse displiceat, debito modo eis non subuenit. Cum enim is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, vt dicit Gregorius. Item, ad magnitudinem malitię facit, quod pœnis illis non terretur, quibus peccata in sacris locis punita leguntur. Commisum fuit peccatũ superbix in celo, pro quo tam nobilis creatura aternaliter est damnata. Luca 10. Videbam satanam, quãsi fulgur cadẽtem de celo. Commisum est peccatum inobediencię in paradiso terrestri, pro quo totum genus humanum exilio & morti adiudicatum est. Commisum est peccatum carnalis amoris in illa cõgregatione, in qua Christus præfuit. Iudas enim, quod dandum erat pauperibus, dabat vxori suę & filijs, quod peccatũ suspẽdio punitum est. Commisum est peccatũ proprietatis in congregatione illa, cui præfuit Petrus, quod morte subita in Anania & Sapphira punitũ est. Actuum 5. Item, ad magnitudinem malitię facit, quod à peccato nõ cohibet damni magnitudo, quam incurrit. Propter hoc enim bona religionis amittit, qui assumit crucem transmari-nam. Etiam raptor vel latro cauet à peccato, ne peregrinationis fructũ amittat: quanto ergo amplius debet cauere, qui est in religione, ne bona religionis amittat, cum religio praualeat cuiuslibet peregrinationi. Cuius signum est, quia peregrinatio in religionem potest commutari. Deteriores fuerib; esse vidẽtur & raptoribus, qui in religionẽ intrant, & se non emendant. Qui malus est in religione, est quasi malus latro, Christum in cruce blasphemans opere, licet nõ sermone, qui de cruce claustrī, trans-iturus est ad crucem inferni. Talis valde infelix est, qui in DEI viuario moritur, in eius seruatorio corrumpitur, in loco salutis damnationem suam operatur: quod alij esset aurum, est ei plumbum, onus scilicet religionis: quod esset salus & vita alij, vt sacramentum altaris, est mors & damnatio ipsi. Patet ergo, quod ait Casianus, quod sicut venire ad monasterium, summa perfectio est, ita non perfectẽ viuere, summa damnatio est.

7. Locum boni viri occupat.

8. Decipit benefactores.

Parte 1. Past. curæ, cap. 11.

9. Non terretur alienũ pœnis. Diuersa exẽpla, qd graui ter punitur quẽ in sanctis locis perpetrantur.

10. Damno nõ cohibetur.

Infelicitas male in monasterio cõuersantiũ.

TRACTATVS CXXXIII. De filijs nobilium, aut pauperum recipiendis.

Si quis forte de nobilibus &c. In anterioribus sanctus pater Benedictus curauit ordinem dare suscipiendi ad religionem eos, qui maioris etatis sunt, & per se petere & consentire possunt: Nunc subdit ordinem, quo suscipiendi sunt, qui in minori etate sunt constituti. Et diuiditur in tres partes presens capitulum, secundum tres conditiones status hominum. Quidam enim sunt diuites & potentes, secundum mediocres, tertij pauperes, parum aut nihil habentes. De filijs hominum primae conditionis, scilicet nobiliu, primo dicit sic: Si quis forte de nobilibus, id est, diuitibus aut potetibus, offert filium suum Deo in monasterio, nutriendum regularibus disciplinis, & quantum in se est, perpetuo Deo famulaturum, sicut legitur i. Reg. 11. de Elcana & Anna, qui obtulerunt filium suum Samuelem Domino in monasterio templi, cunctis diebus deputatum. si ipse puer minori etate est, in qua scilicet per se non potest profiteri secundum legem, parentes eius, cuiusmodi proprie dicuntur pater & mater: Veruntamen in hoc loco, parentes eius, propinquiores eius secundum carnem volunt appellare, faciant petitionem suam, quam supra diximus, ut scilicet petant filium in monasterio recipi, sicut dictum est, disciplinis regularibus imbuendum, & quantum in se est, offerant ipsum Deo: quantum in se est, dicitur, quia talis licet sit a parentibus oblatum, nihilominus ad annos discretionis perueniens, reclamare potest, & ad seculum redire, ut habetur extra de regularibus, in cap. Cum simus. Quod autem dicitur 2o. q. 1. Monachum aut paterna deuotio, aut propria professio facit, quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnino ad seculum interdicimus regressum. hoc accipiendum est, quando filius ad annos discretionis veniens, ratum habet id quod pater fecit, & cum obligatione ipsam petitionem, scilicet scripturam, & manum pueri inuoluant in palla altaris, & sic eum offerant. Oblationem offerre precipit cum puero, exemplo veteris legis, Leuit. 12. Luca 2. Hoc ideo fieri precepit, ut per hoc quod foris agitur, intelligatur quid interius operetur, id est, sicut illa oblatio efficitur holocaustum Domino, ita etiam puer ille, qui offertur, holocaustum Domino consecratur. Consequenter remouet id, per quod occasionem puer recipere posset ad seculum redeundi, dicens: De rebus autem suis in presenti petitione promittant, scilicet parentes, puerum offerentes, sub iuramento, quod nunquam per se, nequam per suspectam

Distinctio capituli.

De filijs diuitum suscipiendis.

Parentum nomine, qui intelligantur.

personam, nec quolibet modo ei aliquid aliquid dant vel tribuant occasione habendi. Vel certe, si hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint, in elemosinam monasterio pro mercede sua, id est, intuitu redemptionis animarum suarum, faciant ex rebus, quas dare volunt monasterio, donatione, reseruato sibi, si ita voluerint, usufructuario. Atque omnia ita obstruantur, id est, claudantur, ut nulla suspicio, i. occasio, remaneat puero, per quam deceptus perire possit, (quod absit) quod experimeto didicimus, in multis, scilicet per hac occasionem pereuntibus. Similiter autem &c. Hic ponitur secunda pars, iuxta secundam conditionem filijs. personarum offerentium, dicens: Similiter autem & pauperiores, id est, mediocres, faciant. Sequitur tertia pars: Qui vero ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, id est, sine aliqua donatione, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus. Si nihil habent, quomodo iubentur cum oblatione offerre filium suum? Respondetur, quod oblatio illa, cum sit potius mystica, quam ad refectionem ordinata, faciliter haberi potest a quocunque: ut puta panis, vel vinum, vel vtrunque. Unde & pauperes in antiqua lege, ubi supra dictum est, Leuit. 12. par turturum, aut duos pullos columbarum, offerrebant, qui agnum offerre non poterant. Praterea, ubi ipsi parentes ad oblationem hanc faciendam non sufficerent, monasterium ipsum, pro obferuanda regulari caeremonia, suppleret. Est autem aduertendum, quod ex hoc capitulo manifeste colligitur, quod conueniens sit & laudabile, pueros etiam in fra annos pubertatis, ad religionem suscipere nutriendos disciplinis regularibus: quod exemplis & rationibus constat. Legimus autem de beato Ioanne Baptista Luca 1. quod puer crescebat, & confortabatur spiritu, &c. Praterea, attestate beato Gregorio in lib. Dialogorum, beato Benedicto Romani nobiles, suos filios omnipotenti Domino nutriendos dare ceperunt. Ratione etiam ostenditur conuenientissimum: quia id, ad quod ex pueritia assuecimus, semper perfectius & firmitus tenemus, secundum illud Prouer. 22. Adolecens iuxta viam suam, etiam cum tenuerit, non recedet ab ea. Et Thren. 3. Bonum est viro, cum portauerit iugum Domini ab adolescentia sua. Et ideo Apostoli instituerunt, ut pueri etiam infantes, ad Christianam religionem reciperentur: ut in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhaererent. Ex communi autem consuetudine, pueri applicantur illis officijs, vel artibus, in quibus sunt vitam acturi.

IN CAPVT LX. TRACTATVS CXXXIII. De sacerdotibus, vel de eis qui volunt conuerti.

Si quis

De aliorum filijs.

Laudabile est, pueros ad religionem suscipere.

lib. 2. cap. 3.

Tres gradus probationis.

Superioriorum religiosorum ad quid venerit.

Omnis materia praesumptionis aufertur.

Si quis de ordine sacerdotum, &c. Superius sanctus pater Benedictus dedit ordinem suscipiendi laicos tam maioris quam minoris etatis: nunc conuenienter subdit ordinem suscipiendi Ecclesiasticas personas, quae in monasterio habitare volunt. Et primo de sacerdotibus loquens, ait: Si quis de ordine sacerdotum in monasterio suscipi rogauerit, non quidem ei citius assentiat, quam laico in ingressu, immo sicut ille probatur, & iste. Tamen si omnino persistuerit in hac supplicatione, sciat se omnem regulam disciplinam seruaturum: nec aliquid ei relaxabitur, s. propter presbyteratum. Probabitur enim per omnes gradus, sicut laicus. Qui gradus sunt tres, quibus probari debent, si recipi petunt. Vnus ad portam monasterij per quatuor vel quinque dies. Deinde secundus in hospitio duobus mensibus. Tertius in cella nouitiorum per decem menses: & ita annus erit probationis, sicut & alijs nouitijs: ut in cap. 58. plene est expositum: qui annus in fauorem & monasterij & conuersi est indultus, ut & monasterij mores probet ingredientis, & conuersus, si pondus & grauitates Ordinis portare possit. Sequitur: Ut sit, sicut scriptum est: Amice, ad quid uenisti? Verbum hoc est Domini ad Iudam proditorem, Matth. 26. quasi diceret: Vide vtrum signo pacis, quod porrigis, conuenerit opus proditoris, quod moliris. Plane signum demonstrat amici, osculum porrigendo: & opus ordinis inimici, me manibus tradendo quarentium animam meam. Ad hunc sensum potest hoc verbum in praesentiarum adaptari. Debet enim religiosus semper memor esse ad quid uenerit, & conuersionem suam aduentus sui proposito conformare. Cum ergo uenerit subesse, non praesente: obedire, non imperare: non debet quaerere in monasterio, quod sibi aliquid de asperitate Ordinis relaxetur. Sequitur: Concedatur tamen ei post Abbatem stare, & benedicere, s. benedictiones dare in mensa ad cibum, vel potum, vel ad lectiones in ecclesia, aut Missas canere, i. in suo ordine celebrare: & hoc, supple, si dignus iudicatur. Unde subiungitur: Si tamen inusserit Abbas ei. Sin alias, nullatenus aliqua praesumat, sciens se disciplina regulari subditum. Omnem quippe materiam aufert praesumptionis, cum ei ad memoriam reducit statum subiectionis, & magis humilitatis exempla omnibus det, quam quod scilicet praesumat aliquid facere: ut puta celebrare, aut benedicere, non interueniente Abbate sui licetia. Melior est obedientia, quam uictima, & auscultare magis, quam offerre, primi Regum 15. Sequitur: Et si forte ordinationis aut alicuius rei causa fuerit in monasterio, illum locum semper attendeat, quando ingressus est in monasterium, non illum, qui ei pro reuerentia sacerdotij concessus est. Sensus est: Da-

to quod pro idoneitate sua in monasterio sit in aliquo officio, ut puta Praepositi, aut Decani constitutus: non superbiat, hoc meritis suis ascribens: sed ita illud simpliciter, humiliter ac reuerenter curet adimplere, iudicando se ad talia maiora indignum, ut ab humilitate quam habuit, quando ingressus est monasterium, recessisse non videatur. Sequitur de ordine recipiendi personas Ecclesiasticas, quae non sunt in sacerdotio constitutae: Clericorum autem si quis eodem desiderio monasterio se sociare uoluerit, loco mediocri collocetur. Et ipse tamen si promissum de obseruatione regulae vel propria stabilitate, nomine clericorum comprehendit omnes ordines usque ad presbyteratum. Plana sunt omnia. Omnia quidem iubet obseruari iuxta clericum, quae iuxta sacerdotem obseruanda mandauit: nisi quod de sacerdote dicit, quod concedatur ei post Abbatem stare: & de clerico dicit, quod in loco mediocri collocetur.

IN CAPVT LXI. TRACTATVS CXXXV.

De suscipiendis monachis peregrinis: ubi, quod vagus discursus non deceat virum religiosum.

Si quis monachus &c. Dato superius ordine, qualiter suscipiendi sunt ad monasterium tam laici quam clerici: quia contingit saepenumero, monachos aliorum monasteriorum declinare ad alia monasteria, & quandoque, cum proposito ibi manendi: subiungit idem sanctus Pater ordinem, quo suscipiendi sunt monachi peregrini. Et capitulum hoc diuiditur in quinque partes, secundum quod circa ordinem suscipiendi monachos peregrinos ponit quinque mandata. Primum est: Si quis monachus peregrinus de longinquo prouincijs superuenierit, si pro hospite uoluerit habitare in monasterio, & contentus fuerit consuetudine loci, quam inuenit, id est, moribus, caeremonijs, ac uita communi fratrum, & non forte superfluitate sua, in cibo, potu, somno, vestitu, atque labore, perturbat monasterium, sed simpliciter contentus est, quod inuenit: suscipiatur, quanto tempore cupit. Secundum est: Si qua sane rationabiliter, & cum humilitate charitatis reprobauerit aut ostenderit, tractet abbas prudenter, ne forte pro hoc ipso eum Dominus direxerit. Sensus est: Si monachus peregrinus in monasterio susceptus contingat corrigere, si quae errata in monasterio praesepexerit, non nisi ea quae a parte mala sunt, teneat corrigere, & cum humilitate charitatis. Sicut enim, testante B. Greg. in Pastoralibus, laudabile decretum est, reuerentiam & honorem debere exhibere maioribus: ita rectitudinis & Dei timoris est, si quid in eis correctionis indigeret, nulla dissimulatione postponere: ne totum corpus, quod absit, incipiat mor-

Nomine clericorum qui comprehendantur.

Sex mandata circa monachos peregrinos suscipiendos.

1.

2.

Correctioe digna dissimulanda non sunt.

Li 3 bus

Diuinae prudentiae munus.

3.

4.

5.

6.

Tob. 4. Matt. 7.

Tribus modis datur licentia monacho eundi ad aliud monasterium

1.

2.

3.

bus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite: quam correptionem Abbas patienter & alacriter debet suscipere. Unde ait: *Et tractet prudenter*, id est, ponderet mentem reprehendentis, iudicando illam esse bonam, & ea, quae reprehenduntur, ut citius corrigantur: quia ut ait sanctus Pater: *ne forte pro hoc ipso Dominus illum peregrinum ad monasterium direxerit*. Solet enim diuina prudentia per submissas personas, videlicet Angelos, aut homines, peccates corrigere, & ad vitam reducere veritatis. Tertium est: *si vero postea voluerit stabilitatem suam*, per obedientiam Abbati loci fiendam, firmare: *non renouatur talis voluntas, & maxime, quia tempore hospitalitatis suae potuit eius vita dimosci*. Quartum est: *quod si superfluum*, ut puta in cibo, potu, vestituque, aut vitiosis, id est, malis moribus comitatus, repertus fuerit tempore hospitalitatis, non solum non debet sociari corpori monasterij, verum etiam dicatur ei honeste, ut discedat, ne eius miseria alij videntur. Omnia plana sunt. Quintum est: *quod si non fuerit talis, qui mereatur proijci, non solum, si petierit, suscipiatur congregationi sociandus, verum etiam suadeatur ei, ut stet: ut eius exemplo alij erudiantur. Et quia in omni loco vni domino seruiuntur, vni regi militatur, quem si etiam talem perspexerit Abbas, quod pro singularitate meritorum dignus habeatur altiori loco, licet eum in superiori aliquantulum loco constituere*. Sequitur: *Non solum autem monachum, sed etiam de supra scriptis gradibus sacerdotum vel clericorum, stabilire potest Abbas in maiori, quam ingrediuntur loco, si eorum talem perspexerit esse vitam*. Vbi notandum est, quod vitam dicit adspiciendam, & considerandam virtutem & sanctitatem, non scientiam magnitudinem, aut carnis nobilitatem. Sextum est: *Caveat autem Abbas, ne aliquando de alio noto monasterio monachum ad habitandum suscipiat, sine consensu Abbatis aut literis commendatitijs: quia scriptum est, Quod tibi non vis fieri, alij non feceris*. Vbi notandum primo, quod per hoc, quod dicit, *de noto monasterio*, subintelligi videtur, quod de ignoto monasterio potest suscipi sine literis commendatitijs. Secundo nota, quod tribus modis datur licentia monacho eundi ad aliud monasterium. Primus modus, fit tantum consensu, id est, cum rogat Abbas quempiam Abbatem, ut cum suo consensu habeat monachum suum, & sic eum suscipit. Alio modo datur licentia literis commendatitijs generalibus, scilicet quae diriguntur aut scribuntur omnibus Abbatibus, ut si dicatur: Ego N. Abbas talis loci, notum facio: quia dedimus licentiam per has literas dimissorias huic fratri nostro, ut ubicunque inuenit locum Ordinis accommodum, habeat licentiam habitandi, ad animae suae salutem & consolationem &c. Tertio modo datur licentia literis commendatitijs specialibus, quae s. scribuntur certae personae,

verbi gratia: Venerabili patri Abbati talis monasterij, N. salutem &c. Cum frater talis desideret habitare vobiscum, & in monasterio vestro regularem obseruantiam diligenter custodire, dedimus ei licentiam &c. Tertio notandum est, quod discipulus huius scholae non leuiter velit de monasterio egredi, & vago & curioso discursu per mundum peregrinari. Discursus enim viri religiosi per mundum sine necessitate, nec Deo placet, nec ipsum decet, nec ei securus est. Ad primum pertinet illud Ieremiae 14. Dilexit mouere pedes suos, & non quieuit: & Domino non placuit. Monachos gyrouagos dicit beatus Benedictus, in primo capitulo regulae, per omnia deteriores esse Sarabaitis. Ipsi enim sunt diaboli imitatores, in cuius persona dicitur Iob 1. Circuiui terram, & perambulauit eam. Stabilitas virum religiosum decet, quae est quasi quaedam imago aeternitatis. Seneca: Primum argumentum metis compositae existimo, posse consistere, & secum morari. Vir religiosus, qui in claustrum morari non potest, frequenter in mundo periclitatur. Semei, dum mansit in Hierusalem, vixit: postquam exiit de Hierusalem, occisus est, 3. Reg. 2. Et Dina filia Iacob egressa curiose, ut videret mulieres regionis illius, raptata est & corrupta, Genes 34. Dina, ratione sexus infirmi, significat claustralem, mente infirmum, qui de claustrum egrediens, dum mundi concupiscentibus curiose desiderat, amore eorum rapitur & corrumpitur. Piscis extra aquam politus, non diu viuit. Isa 50. Computrescent pisces sine aqua, & morientur in siti. Claustralis, dum est in claustrum bene ordinato, habet verba sacrae scripturae, quibus vita spiritalis ipsius conseruatur: cum autem discursus per mundum, aqua ista mutatur in sanguinem, scilicet verba secularia, & sic occiditur. Corruptum enim bonos mores colloquia praua, 1. Cor. 15. Abel egressus in agrum, occisus est, Genes 4. Simile accidit claustrali, innocentiae claustrum egredienti. Claustrales inquieti, sunt sidera errantia: de quibus legitur in canonica Iudae. Sidera vero errantia aliquando sunt sidera cadentia. Postquam enim discurrendo per mundum delicijs mundanis assueuerint, & asperitatem religionis eis in disuetudinem venerit, redeuntes ad claustrum, claustralis vitae asperitatem sustinere non possunt, & apostatae fiunt. Matth. 24. Cadent stellae de caelo. Stella de caelo cadit, cum claustralis caeleste conuersationem deserens, ad seculum redit. Corus ab arca egressus, ad arcam non est reuersus. Sic & claustrales per mundum discurrentes, aliquando amore carnalium deliciarum retinentur. Claustrales mundo familiares, sunt sicut aues ciuitatenses, quae facili capiantur. Viro

Contra re. ligiosos discurrentes.

Gyrouagus diabolo similis.

Figura.

Inquieti sunt sidera errantia.

Gen. 8.

Remediū continentium animū.

Nonitio p. episcopi conuenit esse quietum.

Quinque madata de ordinandis.

Ordin.

ro religioso expedit non solum ea, quae mundi sunt, relinquere, sed etiam obliuisci. Philip. 3. Quae retro sunt, obliuiscens. Seneca: Ut animum possis continere, primum corporis tui fugam siste: deinde continuata remedia plurimum profunt: interrumpenda non est quies & vitae prioris obliuio dediscere: oculos siue aures assuescere sanioribus verbis. Quocumque processerit, in ipso transitu quae ruminant cupiditates tuas tibi occurrunt. Ad quietem monet Apostolus 1. Thess. 4. Rogamus vos fratres, ut operam detis, ut quieti sitis. Item 2. Thess. 3. Scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus. Inter religiosos vero maxime oportet nouitios esse quietos & non cito egredi de monasterio. Seneca: Subducendum est populo tener animus & parum tenax recte. Lucae ultimo: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Exodi secundo legitur de patre Moyse, quod vidit eum elegantem, & abscondit. Sapiens: Nascendi hanc legem natura fecit, ut maiora animalia visceribus parentum diutius contineantur: sic multum valet ad hoc, quod claustralis proficiat, si in claustrum diu moretur, antequam exeat.

IN CAPVT LXII.
TRACTATVS CXXXVI.
De sacerdotibus monasterij, & eorum ordinatione vel correctione.

SI quis Abbas &c. Superius beatus pater Benedictus dedit ordinem de suscipiendis clericis in monasterio: nunc subdit doctrinam de illis, qui in monasterio ordinari volunt: & quomodo, quando delinquant, corrigi & puniri debent. Et ponit in hoc loco quinque mandata sanctus Pater. Primum, quod respicit ipsum Abbatem, est: *Si quis Abbas sibi presbyterum vel diaconem ordinari petierit, de suis eligat, qui dignus sit sacerdotio fungi*. Quippe non nisi dignus Abbatibus ipsis & aliorum fratrum iudicio eligendus est ad ordines sacros: quia Leuitici 21. praecipitur: Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Per maculam autem, ut dicit Glo. vitium intelligitur. Quare Concilium Carthaginense statuit, ut in cap. Nullus ordinetur, dist. 24. quod nullus ordinetur clericus, nisi probatus vel episcoporum examine, vel populi testimonio. Secundo, quod respicit ipsum ordinatum, est: *Ordinatus autem caveat elationem, alios gradu ordinis inferiores despiciendo, aut superbiam, ne sententiam plus ascendere, quam dignus iudicetur, siue sibi conceditur, nec quicquam presu-*

mat, nisi quod ei ab abbate praecipitur, sciens se multo magis disciplina regulari subditum, quanto scilicet ceteris sanctior esse debet, nec occasione sacerdotij obliuiscatur regulae obedientiam & disciplinam, sed magis ac magis in Deum proficiat. Recte sanctus Pater consulit. Quanto enim aliquis plus proficit, tanto defectus suos amplius agnoscit, & malis suis iratus, in humilitate viuere disponit. Gregor. Sancti viri quo altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, tanto subtilius indignos se esse deprehendunt: quia dum proximi luci fiunt, quicquid eos in seipsis latebat, inueniunt. Idem: Quanto plus proficimus in cognitione, tanto nobis indignamur amplius de peruerso opere. Plana sunt omnia. Tertium mandatum est: *Locum verò illum semper attendat, id est, obseruet, quo ingressus est in monasterium, praeter officium altaris, i. praeterquam quando officium altaris exhibet. Videtur enim ex hoc loco, quod intentio sancti Patris est, quod sacerdos non debeat superior federe seniore suo acolytho, praeterquam quando exercet officium altaris: quia tunc, & quando est indutus sacris, sedet super omnes alios post Abbatem, vel Praepositum, aut Decanum: & quando celebrat, est super omnes, qui pro omnibus sacrificium offert Deo. Quartum est: *Et si forte electio, i. approbatio, congregationis, & voluntas Abbatis, hoc praecipiens, pro vita merito eum promouerit, i. exaltari ad sublimiorem gradum vel dignitatem, voluerit: qui tamen regulam, i. obedientiam, à Decano vel Praeposito sit constitutam seruare sciat*. sensus est: Monachus quantuncumque sit sublimatus, semper debet esse sub obedientia subiectus Praepositi vel Decani, & illis debet in omnibus obedire. Quintum est, de correctione sacerdotis, si delinquere eum contingat: *Quod si aliter presumpserit, scilicet facere nullo modo obedire superiorum suorum mandatis, non sacerdos, sed rebellio & rebellus iudicetur*. sensus est: Id est, non deferatur ei sicut sacerdoti, aut aliquo ordine ecclesiastico insignito, sed ut rebellis & contumax iudicetur. Et sequitur: *Et saepe admonitus si non correxerit, etiam Episcopus adhibeatur in testimonium iustissime correctionis illius: licet hoc non sit necessitatis, maxime apud exemptos: sed honestatis tantum esse credatur*. Sequitur: *Quod si nec sic emendauerit, clarescentibus culpis, proijciatur de monasterio: si tamen talis fuerit eius contumacia, ut subditi aut obedire regulae nolit*. Noranter dicit sanctus Pater, si talis fuerit eius contumacia, &c. quia poena electionis non est infligenda, nisi contumptori obedientiae & contumaci. Verum quoniam de sacerdotibus in hoc capitulo à sancto Patre habitus est sermo, pro ampliori notitia eorum, quae ad bonitatem sacerdotis spectant, notandum, quod praeter ea, quae à sancto Patre dicta sunt conuenire sacerdoti*

Qui magis proficit, humilior est.

3.

4.

5.

Pena electionis cui sit infligenda.

Sacerdotis quinque proprietates. 1. Sacerdoti de humilitate, obedientia ac continuo profectu virtutum, sacerdos debet habere aliquas proprietates. Et primò, sanctitatem & puritatem munditiæ. Sunt enim ministri summi regis, & dispensatores ministeriorum Dei, & sacramentorum, quibus animæ sanctificantur, Exo. 19. Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificantur, ne forte percutiat eos. Et in Psal. Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Et Isa. 52. Mundamini qui fertis vasa Domini. Vnde etiam apud gentiles, vt testatur Plato, sacerdotes separati à populo vivebant, ne aliqua prophana cogitatione eorum castitas pollueretur. Vnde Gregor. in registro: Nullus debet ad altare accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Secundò debet sacerdos habere sobrietatem, & virtutem abstinentiæ. Hoc sequitur ad ieiuniū, cum castitas filia sit sobrietatis, sicut luxuria in temperantia. Leui. 10. dixit Dominus ad Aaron sacerdotem: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis tabernaculū. Tertiò debet habere sacerdos animum separatim ab affectu terrenorum. Hinc dicitur Deut. 18. Non habebunt sacerdotes & Leuitæ partem & hereditatem cum reliquo populo, vbi Glo. ait: In veteri & in nouo testamento ministris altaris præceptum est, de oblationibus & decimis viuere: nec terrenis possessionibus acquirendis cõcessum est inhiare. Hierony. Negociatorem clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili gloriosum, quasi quandã pestẽ fugẽ. Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Quarto, nulla debet esse macula criminis resperfus. Leuit. 21. Qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo. Item ad Titum 1. Constitues per ciuitates presbyteros. Et sequitur: Si quis sine crimine est. Glo. Augustini: Nõ dico, sine peccato, sed sine crimine, i. sine peccato criminali, vel in famia criminali. Si dixisset, sine peccato, nullus in Ecclesia posset ordinari minister. Quintò debet esse sacerdos ornamentis virtutum decoratus. Si enim omnes fideles tenentur abijcere opera tenebrarum & inducere arma lucis, put hortatur Apostolus Rom. 13. multò amplius sacerdotes, qui sunt ministri Dei in Ecclesia. In cuius figura non nisi induti mundis vestibus ministrant Domino in templo sancto suo. vnde Propheta: Sacerdotes eius induantur iustitia. Iustitia autem, vt ait Aristoteles, vniuersalis virtus est. Et Hieron. Sacerdotes aut ceteris honestiores, aut sunt fabula. Verè magna, ait Chrysostomus super Matthæum, abusio sacerdotum est, & omnium clericorum, quando laici inveniuntur fideles eis & iustiores. Quomodo

non sit confusio esse illos inferiores laicis, quos etiam æquales esse confusio est?

IN CAPVT LXIII. TRACTATVS CXXXVII.

De ordine congregationis: vbi de cura singulari habenda circa nouitios.

Ordines &c. Dato ordine in superioribus, de recipiendis, & promouendis personis in congregatione, conuenienter nunc subdit de toto congregationis corpore, quo ordine disponendum sit. Et potest diuidi hoc capitulū in sex partes principales, secundum sex principalia mandata. Primum est, de ordine seruando per fratres, dicens sic: Ordines suos in monasterio ita conseruent fratres, vt conuersionis tempus, & vite meritum discernit, vti Abbas constituerit. Sensus est: Fratres teneant ordinem inter se sedendo, stando, & eundo, vt conuersionis, i. ingressus religionis, tempus, aut vite meritum, aut Abbatis dispositio discernit. In quo loco sanctus pater tres modos innuere videtur, quibus ordo inter fratres potest disponi & variari. Primò, secundum tempus, in quo ad religionem monachus venit. Secundò, iuxta meritum vite & eminentiam sanctitatis, quæ in monacho maxime consideranda & attendenda est. Tertiò, secundum quod ab Abbate constituitur pro aliqua necessitate aut utilitate cõmuni: vt si aliquis bonus cantor sit, in ordine fratrum cantantium in choro alijs præferatur, licet vite merito alijs inferior sit: sicut plenius dictū est circa capitulum secundū regulæ, & tractatum 10. huius operis. Verum quia dixerat: vti Abbas constituerit. Nè aliquid iniuste Abbas constituat, & ordinem iustitiæ subuertendo perturbet gregem sibi creditum: subdit sanctus pater secundum mandatum, in quo frenum temperantiæ & discretionis imponitur Abbati, dicens: Qui Abbas non conturbet gregem sibi commissum, ne quasi libera vtens potestate, iniuste disponat aliquid: sed cogitet semper, quia de omnibus iudicijs & operibus suis redditurus est Deo rationem. Vbi triplici consideratione sanctus pater videtur voluisse Abbatem in hac parte reddidisse aduifatum. Primò, vt gregem suum non conturbet, sed paci illius intendat & quieti: quod sit maxime per obseruantiam iustitiæ, iuxta illud psal. Iustitia & pax osculatae sunt. & illud propheta: Isaia 32. Opus iustitiæ pax. Secundò, vt potestate moderata, discretionem iustitiæ, & sanctorum patrum regulis temperata, vtatur: ne potestate libera vtens, iniuste aliquid disponat. Quoniam, vt inquit Apostolus 2. Cor. 10. pote-

Sex manus data de ordine conseruandus est.

Tres modi quibus disponitur ordo inter fratres.

II. Pueris ab omnibus imponenda est disciplina.

Confidentio triplex abbas habenda in ordine congregationis.

Psal. 84.

1.

2.

pot.

3. potestas nobis data est in ædificatione, non in destructione. Tertiò, vt Abbas semper cogitet, quia de omnibus Deo, cui omnia patent, rationem redditurus est in die iudicij: vbi illi dicitur Lucæ 16. Redde rationem villicationis tuæ. Meritò autem iste futuræ discussionis iudicialis timor debet Abbatem ipsum reddere aduifatum, vt omnia iuste disponat & peragat: quia, vt dicitur Sapientia sexto: Iudicium durissimum in his, qui præstant, fiet. Sequitur tertium, in quo specificat aliqua, in quibus ordo præfatus seruandus est: Ergo secundum ordines, quos constituerit, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem & communionem, ad psalmi, i. antiphonam psalmi, imponendum, in choro standum. Et in omnibus omnino locis ætas, scilicet natiuitatis, non discernatur in ordine, nec præiudicet, seniore in ætate præferendo, & reddens causam, subdit: Quia Samuel & Daniel pueri presbyteros iudicauerunt. Samuel quidem iudicabat Israel cunctis diebus vite suæ, vt dicitur i. Reg. 7. Daniel verò presbyteros duos antiquos legitur iudicasse, Danie. 13. Sequitur conclusio quædam ex præmissis: Ergo exceptis his, quos, vt diximus, aliori consilio Abbas prætulerit, honoratio s. propter vite meritum, vel utilitatis aut necessitatis causa, vel degradauerit, i. a loco sibi debito suppresserit vel amouerit, certis ex causis, sicut cum aliquis in penam à loco suo in choro cogitur descendere & tenere vltimum locum: vt in choro pro grauioribus vel leuioribus culpis regulariter sit. reliqui omnes vt conuersentur, i. secundum horam ingressus, ita sint: vt, verbi gratia, qui secunda hora diei venerit in monasterium, iuniorum, i. inferiorem siue minorem, se nouerit illius esse, qui prima hora venerit diei, cuiuslibet ætatis aut dignitatis sit. Pueri verò per omnia ab omnibus disciplina teneatur, i. imponatur. Ab omnibus inquam non absolute, sed ab his qui disciplinatos in se mores obseruant, & doctrina pollent religionis. Bene autem sanctus pater imponit, quod pueri per omnia ab omnibus disciplina teneantur: quia puerilis ætas cum infirma sit, multo eget auxilijs. Consequenter ponitur quartum mandatum de honore ab inferioribus superioribus, & amore à superioribus inferioribus exhibendo, cum dicit: Iuniores ergo priores suos honorent. Priores iuniores suos diligant. Qualis autem sit honor, & quibus impendendus superioribus ab inferioribus, & amor paternus exhibendus inferioribus à superioribus, supra plenè diximus circa instrumenta 68. & 69. Sequitur: In ipsa autem appellatione nominum nulli liceat alium proprio nomine appellare, vt putat Petrus, Ioannes, Nicolaus, &c. sed priores, iuniores suos fratres nominent, Christi saluatoris nostri exemplo, qui discipulos suos fratres appellabat. Vnde Ioannis 20. inquit Mariæ Magdale-

na: Vade ad fratres meos. Præterea benè iussit sanctus pater iuniores monachos per priores, fratres appellandos: quia omnes vno fonte baptismatis renati, vno spiritu sanctificati, ex vna matre Ecclesia editi, vno perfectionis vinculo copulati, & ad vnam vocationis suæ coronam aspirantes. Iuniores autem priores suos domos, i. patres, vocent, quod intelligitur paterna reuerentia. Sequitur: Abbas autem, quia vices Christi creditur agere, domus & Abbas, id est, pater, vocetur, non sua assumptione, i. presumptione, non vsurpatione vel presumptione se sic faciat appellari, sed honore & amore Christi, id est, propter honorem & amorem Christi, cuius scilicet, vt dictum est, vices creditur agere in monasterio, abbas vel domnus vocetur. Quia verò, vt ait beatus Isidorus, nullus debet hominis ducatum suscipere, qui nescit subiectis tramite melioris vite præire: subdit sanctus pater, Ipse autem cogitet, & sic se exhibeat, virtuosus moribus & religiosæ conuersationis exemplo, ac sanctorum laborum studijs, vt dignus sit tali honore. Indignum enim est, vt ait Bernardus super Cantica, vt exigas honorem, vnde refugis laborem. Sequitur quintum mandatum: Vbi inquit sibi obuiant fratres, iunior à priore benedictionem petat, dicendo humiliter & modestè: Benedicite pater, quod tamen faciendum est in locis tantum & horis, in quibus loqui regulariter licitum est. Quando verò obuiatio ista contingit locis, aut temporibus, quibus loqui non licet, tunc sola capitis inclinatione, petenda est benedictio. Sequitur: Transcunte maiore, minor surgat, & det ei locum sedendi. Sensus est: Transcunte maiore, debet iunior præuenire eum in assurgendo, & volenti sedere, reuerenter dare locum sedendi. Sequitur: Nec præsumat iunior confedere, nisi ei præcipiat senior suus: vt fiat quod scriptum est, Honore inuicem præuenientes. Adimpletur planè quod ait Apostolus: Rom. 12. Honore inuicem præuenientes, scilicet cum iuniores maioribus reuerenter assurgunt, locumque eis sedendi tribuunt: Ipsi maiores iuniores dulciter alloquētes, ipsos inuitant ad confedendum, ac paterna quadam beneuolentia eos ante se stare non patiuntur. Sequitur sextum mandatum, de disciplina nouitiorum: Pueri parvuli, vel adolescentes in oratorio, vel ad mensas cum disciplina ordines suos id est, loca sua, consequantur. Foris autem, vel vbi inquit, custodiam habeant & disciplinam, s. seniorum siue magistrorum sibi deputatorum, quousque ad intelligibilem ætatem i. discretionis perueniant. In qua nec custodia, nec disciplina magistri indigere creduntur, & cum securitate maiorum possint aggregari collegio. Circa hanc partem, vbi ita accuratè sanctus pater de disciplina puerorum siue nouitiorum man-

Religiosi cur recte fratres inuicem appellentur.

Abbas quò vocandus.

li. 3. de summo bono, cap. 34.

V. Quò sit petenda benedictio in mutuo fructum occursum.

Rom. 12.

VL

Quomodo se habere debeat magister nouitiorum in eorum cura.

A quibus custodiendi sunt nouitij. Ad tria monendi sunt nouitij.

Epist. 173.

Nouitij vt sint in modo confessionis diligenter instruendi.

Spinae cur peccata dicantur.

datum tribuit, notandum est pro ampliori doctrina huius mandati, quod qui congregacioni praest, maximam diligentiam circa nouitios debet habere, cum sint nouellae plantulae religionis, & futura membra ipsius monasterij. Debet autem se matrem exhibere, benignitate ostendendo, vt eum nona refugiant, sed ad eum tanquam ad sinum matris recurrant. Si vero negocijs occupatus, non potest eis intendere, nutrice debet eis assignare, fratrem scilicet aliquem discretum, maturum, benignum, qui eos custodiat, munditiae eorum intendat, cibo spirituali frequenter eos pascat, imbecillitatem eorum sustentet, necessaria eis ministret. Habenda est ergo diligentia circa nouitios, tanquam circa paruulos. Primò, eos custodiendo. Custodiendi sunt à periculis, igne, aqua, fouea. Monendi sunt ad patientiam, contra mala poenae, nè igne irae bona spiritualia amittant: quia qui impatiens est, sustinebit damnum, Prouerb. 19. Monendi etiam sunt ad temperantiam, nè in aquam voluptatis se immergāt. Vult enim Pharaos, id est, diabolus, paruulos in flumen proijci, Exo. 1. Item monendi sunt, vt à fouea illa caueant, in qua toties lapsi. Ecclesiastici 14. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo. Praeterea secundò, magister nouitiorum debet intendere munditiae eorum. Et quia, vt dicit beatus Bernardus, vbi confessio, ibi munditia, ibi pulchritudo & decor: de modo confessionis diligenter sunt instruendi: ante professionem confessiones eorum debent recipi: ad frequenter confitendum sunt monendi, vt omni tempore sint candida spiritualia eorum vestimenta. Circa nouitios maximè in principio intendendū est peccatis amouendis, nè feratur super spinas. Ieremias 4. Nolite serere super spinas. Spinae sunt peccata, quae pungendo mentem cruciant, crescendo cum segete bonorum operum eam suffocant, incendio infernali materiam ministrant. Primò facienda est generaliter amotio spinarum istarum. Et quia postea iterum crescunt, nõ est negligenda illarum extirpatio. Vnica enim spina mortalis peccati, segetem bonorum operum destruit. Prouerb. 24. Transiui per agrum hominis pigri, & per vineam viri stulti: Et ecce totum repluerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ. Tertio, nouitij spiritualis cibis frequenter est ministrandus, quo & nutriantur & augeantur: quod insinuat Ioannis ultimo, vbi Saluator dixit bis Petro: Pasce agnos meos. Tria genera hominum nõ possunt diu esse sine sumptione cibi, quin grauentur, scilicet paruuli pueri, conualescentes à graui infirmitate, & itinerantes. Quasi paruuli pueri sunt nouitij, qui nondū

per annum vitam religiosam duxerunt, quibus multum cauendum est, nè cibi spiritualis defectum patiantur. De quo defectu in multis dolendum est & plangendum, iuxta illud Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Ipsi laborauerunt, non vna graui infirmitate solùm, sed multis. Ideò necesse est eos frequenter refici, vt vires resumant. Acto. 9. Cum accepisset cibum, confortatus est. Ipsi viam longam, & grauem viam, scilicet in caelum, quae valde ardua est, aggressi sunt: ideò reficiendi sunt frequenter, nè in ea deficient. Marci 8. Si dimisero eos ieiunare in domum suam, deficient in via. Nouitiorum tanquam paruulorum imbecillitatem debet, qui eos regit, supportare, defectus eorum patienter sustinendo, in tentationibus eorum eos consolando, adiutorium diuinæ gratiae orationibus suis eis impetrando. Rom. 15. Debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Isaia 40. Congregabit agnos, & in sinu suo leuabit. Status nouitiorum est tractabilior, sicut virga trabe est flexibilior. Ideò directioni eorum cura multa est adhibenda. Quarè curandum est, vt tempore nouitatus in psalmodia, & diuino officio, & in regula statuq; ordinis, secundum quae necesse habent viuere, diligenter imbuantur. Nouitij quippe non sunt leuiter ad professionem recipiendi. Leuiter recipiuntur, cum de moribus eorum ante professionem experientia nõ habetur, vel cum ea, ad quae in professione se obligant, eis ante professionem non exponuntur, sicut circa capitulum 58. regula, vbi de disciplina suscipiendorum fratrum habitum est, plenius est expositum.

IN CAPVT LXIII. TRACTATVS CXXXVIII.

De ordinatione Abbatis, & qualitate ipsius ordinandi.

IN Abbatis ordinatione &c. Constituto ordine congregationis in superioribus, nunc subdit de ordinatione capitis ipsius congregationis, scilicet ipsius Abbatis. Quod capitulum in duas principales potest diuidi partes. In prima agit de ipsa electione, in secunda de qualitate ipsius electi. Circa primam partem tres ponit electionum differentias. Prima est, si tota congregatio in timore Domini concurs fuerit in eligendo. Secunda, si parua pars congregationis, meliori tamen consilio freta, eligeret aliquem. Tertia, si tota congregatio peruersa intentione corrupta, aliquem elegerit. Primam approbat & secundam, tertiam verò reprobatur. Et nè talis electio

Nouitij quasi paruuli pueri.

Cur illis spiritualis cibus frequenter ministrandus.

Sufferendi sunt nouitij.

Nõ sunt leuiter ad professionem recipiendi.

Tres electionum differentiae.

- 1.
2.
3.

In electione quae pars maior dicitur.

Prelato quod conueniat.

Ad tria hominum genera recurrendum, nè praeualeat prauorum consensu in Abbatis electione.

electio habeat locum, possibilia remedia inducit. De prima dicit sic: In abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio, vt hic constituitur, quem sibi omnis cohors congregationis secundum Dei timorem. Vnde in cap. Abbatem. 18. q. 2. Gregorius: Abbatem cuiuslibet monasterio non alium, sed quem dignum moribus atq; actibus monastica disciplinae comuni consensu congregatio poposcerit, ordinari volumus. De secunda dicit sic: siue etiam pars quauis parua congregationis, saniori consilio elegerit. Dicit autem, quauis parua, quia non semper standum est numero maiori, vt in cap. Ecclesia, de electione, sed saniori parti, quae etiam eo maior dicitur, quo sanior. Maior autem secundum hoc & sanior dicitur, quae meliori zelo, & maiore pietate mouetur. 40. dist. in fine, & 9. dist. sana quippe. Sequitur: Vita autem merito, & sapientia doctrina eligatur, qui ordinandus est. Is etiam duobus pollere debet, qui ordinandus est in Abbatem siue Praelatum, videlicet vita & doctrina. Vita, ad exemplum conuersionis: doctrina, ad notitiam veritatis. Bernar. Haec sunt, quae pastori conueniunt, bonitas, disciplina, scientia: bonitas trahit, disciplina corripit, scientia pascit: bonitas amabilem, disciplina imitabilem, scientia docilem reddit. Sequitur: etiam si vltimus fuerit in ordine congregationis. In electione namque non prioritas conuersionis, nec senectus consideranda est, sed potissimum bonitas vitae, etiam si vltimus in ordine congregationis sit. Vnde in capitulo illo, Abbatem. 18. q. 2. dicit Papa Pelagius: Abbatem in monasterio illi volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione & monachorum electio, & (quod magis obseruandum est) ordo vitae, ac meritum poposcerit ordinari. Sequitur de tertio genere electionis: Quod si etiam omnis congregatio vitis suis (quod quidem absit) consentiente personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitia peruenerint. Episcopi, ad cuius diuocem pertinet locus ipse, vel Abbatis, aut Christianis vicinis claruerim, prohibeant praeterea praeualere consensum, & domui Dei dignum constituant dispensatorem. Tria nominat genera hominum, ad quos recurrendum est, vt praefata impietatis colligationes locum non habeant, sed penitus dissoluantur. Primum est, Episcopus dioecesanus, ad quem iure communi pertinet disciplina monasteriorum, quae in eius territorio sunt constituta: vt in Concilio Aurelianensi placuit, in ca. Abbates. 18. q. 2. Secundum est, Abbates propinqui, quorum conclusionem & directionem agenda sunt omnia, vt disciplina regularis maneat inuiolata. Tertium est, fideles vicini, vt auxilientur, potestate etiam brachij secularis, si opus fuerit, iuxta capitulum Princeps. 23. q. 5. De istis tribus synodus Triburienensis loquitur, vt in cap. Si

quis abbas. 18. q. 2. Si quis abbas cautus in regimine, humilis, castus, misericors, discretus, sobriusque non fuerit, ac diuina praercepta verbis & exemplis non ostenderit, ab episcopo vicino, in cuius territorio consistit, & à vicinis abbatibus, & ceteris Deum timentibus, à suo arceatur honore, etiam si omnis congregatio vitis suis consentiens, Abbatem eum habere voluerit. Sequitur remuneratio opponenti se vitiose electioni, & cooperantium electioni boni abbatis: scientes pro hoc se recepturos mercedem bonam, si illud caste, i. sanctè, & zelo Dei faciant, sicut aduersò peccatum, si negligant. Quoniam, vt dicitur in capitulo Error. 83. dist. Error, cui non resistitur, approbatur. Negligere quippe, cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere. Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori definit obuiare. Gregorius in c. Consentire, eadem dist. ait: Consentire videtur erranti, qui ad refecanda, quae corrigi debent, non occurrit. Sequitur secunda pars capituli principalis, in qua, postquam ostendit qualiter instituendus sit Abbas, docet qualis esse debeat: Ordinatus autem Abbas cogitet semper omni quale suscepit, scilicet, quam difficile sit & periculosum, cum animarum curam suscipiat. Gregorius Nazarenus: Mihi videtur ars artium, & disciplina disciplinarum, hominem regere vel tenere: quia certè inter omnia animantia maxime & moribus varius & voluntate diuersus est. Et Chrysostomus: Summa potestas nunquam sine timore periculi est. & cui redditurus est rationem villicationis suae, i. dispensationis, gubernationis, & administrationis suae: quia scilicet Deo districto iudici, quem pro sua infinita sapientia nihil latere potest, & qui pro sua inflexibili iustitia nihil impunitum relinquit. Vbi aduertendum est id, quod beatus Augustinus lib. de duodecim gradibus abusuum dicit: Sciatur rex, quod sicut in throno hominum locum habet primum: ita nisi in iustitia primatum habeat, primatum est in supplicijs habiturus. Sciaturq; sibi oportere prodesse magis quam praesse. Gregor. in Moralibus: Sancti viri non praesse gaudent hominibus, sed prodesse. Et Innocentius in sermone: Prelatus bonus magis vult prodesse quam praesse, ita vt potestas ei magis fiat oneri, quam honori. Oportet enim eum, i. abbatem, doctum esse lege diuina. Abbas enim, qui aliorum constituitur magister, pastor & doctor, necessario debet esse doctus in lege diuina. Quomodo in pastura diuinorum eloquiorum educet greges. Dominicos pastor idiota? inquit Bernardus, & Chrysostomus. Multo consilio & prudentia opus est pastori, & mille, vt dicitur, oculis, ad speculandum vndiq; habitudinem earum, quas gubernat, animarum.

Meritum opponenti um se vitiose electioni, & cooperantium non opponentium.

Abbas quales esse debeat.

Difficultas regendi animas. in Apolo. 1.

Hom. 30. in ope. imper.

Gradu 9.

lib. 21. c. 11.

Abbas doctus esse debet.

Sermo. 76. in Cant. lib. 2. de sacerdotio.

Mm 2 Vnde

Quanta sci- entia in Abbate re- quiratur.

Hom. 11. in Euang. Doctus pre- dicator qd in Ecclesia.

Abbas qui- bus virtuti- bus debeat esse ornatus. par. 2. cura- past. cap. 2.

Interlin.

Scrm. 23.

hom. 41. in op. imperf.

Odiu san- ctum.

Vndè Sapient. 6. Diligite lumen sapientie omnes qui preestis populis. Grauisimum quippe, resq; magni periculi, vt ait Bern. est, vt qui docendi sunt, rectores & doctores non crubescant videri: nec metuât ducatum animarum impudenter assumere, quibus via est omnis ducatus ignota, & quò vel ipsi gradientur ignari sunt. Quanta autem doctrinæ & scientiæ debeat esse Abbas, subiungit, dicens: *Vt sciat & sit* scilicet possidens tantam sapientiam, vndè *proferat noua & vetera*, id est, testimonia doctrinæ suæ, tam noua quàm veteris legis. Matt. 13. Omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Greg. in Glo. Ille in sancta Ecclesia doctus prædicator est, qui noua scit proferre de sua uitate regni, & uetusta dicere de terrore supplicij, vt vel pœnæ deterreant, quos præmia non inuitant. Verùm quia Abbas non tantum verbo doctrinæ debet pascere gregem suum, sed etiam sanctæ conuersationis exemplo: subdit sanctus Pater de ornatu virtutum, quibus Abbas adornandus est: *Castum*, scilicet oportet eum esse. Gregorius: Rector semper cogitatione sit mundus, quatenus nulla hunc immunditia polluat, qui hoc suscipit officij, vt in alienis quoquè cordibus pollutionis maculas tergat. Isaia 52. Mundamini qui fertis uasa Domini. *fobrium*, id est, temperatum, scilicet tam in cibo quàm in potu, & in verbo. 2. Tim. 4. Ministerium tuum imple: *fobrius esto*. Glo. i. in omnibus modum serua, *miseriordem*. Bernardus super cãtica: Discite Prælati, discipulorum subditorum matres vos esse debere, non dominos Ideò studete magis amari, quàm metui. Et si interdum seueritate est opus, paterina sit, non tyrannica. Matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis. *& semper superexaltet*, i. præponat, *miseriordia iudicium*, i. vindictæ & pœnæ. Vndè enim beatus Ioan. Chryso. Melius est propter misericordiam dare rationem, quàm propter crudelitatem frangere pœnitentem. Si Deus, vt legimus, & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis supermalitia: vt dicitur Iohelis 2. vt quid, minister eius austerus est? Sequitur: *vt idè ipse consequatur*. Matt. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et Iac. 2. Iudicium sine misericordia ei, qui non facit misericordiam. Sequitur: *Oderit uitia, diligit fratres*. Planè, vt dicit Hugo de sancto Victore, est odium sanctum, quo crimina odiuntur, non homines. Augu. Qui secundum Deum uiuit, debet habere perfectum odium ad mala, vt nec propter vitium oderit hominè: licet oderit vitium, amet hominè. Sequitur: *In ipsa autem correcti-*

one prudenter agat, & nè quid nimis: nè, dum nimis cupit eradere aruginè, frangatur vas. Greg. in Mor. Sapè subditos frangimus, dum plus iusto vigore tenemus. Qui profectò ià vigor iustitiæ non erit, si se sub iusto moderamine non custodit. Et Isidorus de Prælati qui in correctione prudentiã non obseruant, dicit: Qui nescientes vim discretionis, per rabiem furoris disciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis couertunt: & vndè emendare subditos poterat, indè potius vulnerant. Hinc B. Greg. in Moral. dicit: Disciplina vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse debet rectoribus, & iustè cõsolans misericordia, & piè seuiens disciplina. Miscenda est enim lenitas cù seueritate. Faciendũ est ex utroq; quoddã temperamentum, vt nec multa asperitate exulceretur, subditi, nec nimia benignitate soluantur. Hoc nimirũ arca signabat, in qua cum tabulis uirga simul & manna fuit: quia cum scripturæ scientia est in boni rectoris pectore, sacræ uirga districtiois sit, & manna dulcedinis. Hinc Dauid ait: Virga tua & baculus tuus ipsa me cõsolata sunt. Virga percutimur, & baculo sustentamur. Si ergo est discretio uirgæ, quæ feriat: sit etiam cõsolatio baculi, quæ sustentet. Sit itaq; amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed nõ immoderate seuiens: sit pietas, sed nõ plusq; expeditat, parcens. Et quoniã, vt ait Greg. in registro: Prima uirtus in Prælati est cognitio suæ infirmitatis. subdit S. Pater: *Suauis, abbas fragilitatem semper suspectus sit*, i. attentè cõsideret. Et hoc ideò, quia memoria propriæ fragilitatis aliorum defectus modestius corrigit, & patientius tolerari possunt. Gregorius in Moralib. Nos, inquit, qui infirmi homines sumus, cum de Deo hominibus loquimur, debemus primò meminisse, quod sumus, vt ex propria infirmitate pefemus, quo docedi ordine infirmis fratribus cõsulamus. Sequitur: *memineritq; calamum quassatũ*, i. fragilè incuruatũ ac flexũ, nõ conuertendũ, supple esse. Hoc scriptum est de propheta Isa. qui de Domino cap. 42. ait: Calamum quassatum non conteret. Glo. quia misericors est peccatoribus. Dicit ergo sanctus Pater: Meminerit Abbas eius quod de Christo Salvatore nostro scribitur, & imitator illius, fragiles fratres non conterat, non in desperationem deducat, sed piè suppetet: nõ despiciat, nõ omninò relinquat, sed misericorditer toleret, ad pœnitentiam dulciter inuitando. Verum quia in uerbis supradictis uidetur sanctus Pater multũ ad misericordiam in correctionibus obseruandã declinasse, nè fortè Abbas malè illa intelligès, indiscretè & ultra id quod expedit, correctionis uirga remissius vtere-

lib. 20. c. 2. Rigor indi- feretus quã- cum mali efficiat. lib. 3. de sum. bono, cap. 40.

lib. 20. ca. 6.

Figura de rigore & lenitate si- mul habent. Heb. 9.

Psal. 22.

Prima uir- tus Prælati quæ.

lib. 33. c. 14.

Interlin.

Hom. 46. in op. imp.

Non omni- bus expedit idè modus correctiõis.

Turbulētus quis sit. lib. 20. mor. cap. 2.

Anxius quis sit.

Maximum malum suspicio.

ordin. lit. Vau.

Discretio in- iungendo adhibenda. Gen. 33.

vteretur, subiungit mentem suam, dicens: *In quibus, scilicet uerbis iam dictis circa correctione cū multa misericordia & cõpassione faciendã, nõ dicimus, vt permittat, s. Abbas, nutriru uitia, sed prudenter & cum charitate ea amputet, prout uiderit cuique expedire, sicut iam diximus*. Sensus est: Licet dixerimus, vt Abbas in correctione uitorum fratrum suorum misericorditer se habeat, non tamen dicimus, quòd itã remissè ac misericorditer se habeat, vt uitia nutriru permittat. sicut enim, teste Chrysofomo, Iustitia sine misericordia, non est iustitia, sed crudelitas: ita misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fauuitas. Sed hoc dicimus, hoc exhortamur, & hoc auctoritate nostra firmamus, vt prudenter & cū charitate Abbas uitia amputet, vt uiderit cuique expedire, i. congruere. Cui amorem uiderit expedire, exhibeat amorè: cui uerò timorè, timorè: cui flagellũ, flagellũ: quia nõ omnia omnib; cõgruunt. nam vt ait beatus Gregor. Vndè vnus meretur, alter moritur. Sequitur: *studeat plus anari quàm timeri*. Isidorus: Talem te reddet subditis, vt magis ameris, quàm timearis. Reuerentia enim ex amore procedit, odium timor affert. Sequitur: *Non sit turbulentus*. Turbulentus dicitur, qui semper incedit quasi iratus seu ira commotus. Gregorius: Is qui præest, ea se circa subditos mensura moderetur, quatenus & ardens timeri debeat, & iratus amari: vt eum nec nimia lætitia uilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. *& anxius*, id est, inquietus, cuiusmodi est, qui cupit vno tempore multa & diuersa complecti, *non sit nimis & obstinatus*, itã scilicet de proprio sensu cõfidens, vt per aliorum cõsiliũ nihil agere curet, sed irreuocabiliter omnia secundum libitum sibi obtemperare desideret. *non sit zelotypus*, id est, ardens, importunus inquisitor & percrutator curiosus uitæ aliorum, *& nimis suspiciosus*, suspicando facilliter de fratribus suis mala. Maximum quidem humanitatis vitium est suspicio, quæ aliter putat, quàm sit ueritas: vt de malis bona, & de bonis mala, ait Glo. super psal. 118. Vndè dicitur in capitulo Oues. 6. q. 1. Fidelis homo non de facili debet venire in suspicionem. Rationem subdens sanctus Pater, propter quam Abbas nec zelotypus, nec nimis suspiciosus esse debet dicit, *quia supple talis, nunquã requiescit*, semper est in motu, priuatus omni quiete & pace animi. Sequitur: *In ipsis imperijs suis sit protudus & cõfidatus*, vt scilicet cõsideret quid iniungit, & cui iniungit. Et siue opus quod iniungit, sit *secundum Dei*, id est, spirituale, siue *secundum seculum sit*, i. temporale. Non enim omnia iniungenda sunt. Vndè sequitur: *Opera quæ iniungit, discernat & temperet, cogitans discretio-*

nem sancti Iacob, dicens: Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die. Hac ergo aliãq; testimonia discretionis matris uirtutum sumens, sic omnia temperet, vt & fortes sint, supple, ad opus, qui cupiant, & infirmi non refugiant. Sensus est: Abbas sic temperet & disponat hoc, quod iniungit, quod præcipit, aut instituit, vt tale sit, quod fortes cupiant adimplere, & infirmi illud non refugiat. Benè dicit sanctus Pater, quòd Abbas debeat omnia temperare: uerũ temperantia ista experientiam requirit. Sicut enim uinum non benè temperatur, nisi prægustatione uirtus eius agnoscat: sic Abbas non ualet benè temperare, nisi experiatur ipse ea, quæ præcipit, & alijs iniungit facienda. Vndè Abbates, qui cum conuentu nunquã comedunt, vel officium diuinum dicunt, aut in dormitorio iacēt, onus & pondus, quod conuentus sustinet, temperare nesciunt. Vndè non exhibent se Patres vel Prælatos, sed potius exactores Pharaonis, qui à populo Dei consuetum numerum laterum exigebant, & tamen paleas, vt consuetum erat, ministrare eis nolebant: sic tales Prælati etiam extra regulam fratres onerant, & tamen eis necessaria sæpè non ministrant. Tales sunt imitatores Balaan, non parentis asinæ: sed eam cædentis usque ad querimoniam, Numer. 22. Istam autem congregatione fratrum, quæ ut iumentum apud eos facta, adeò stimulant, vt eam murmurare compellant. Isti sunt similes hypocritis Phariseis, de quibus Dominus ait Matthæi 23. Alligat enim onera grauiã & importabilia, & imponit in humeros hominum, digito autem suo noluit ea mouere. Sequitur: *Et præcipue, supple, sic omnia temperet, vt præsentem regulam in omnibus conseruet, vt dum benè ministrauerit, audiatur à Domino, quod dictum est seruus bonus, qui erogauit triticum conseruis suis in tempore suo. Amen dico uobis, ait, super omnia bona sua constituet eum*, Matthæi uigesimoquarto. Glo. interlin. Non ut soli, sed ut præ cæteris habeant æterna gaudia vel præmia, tum pro sua uita, tum pro gregis custodia. De qualitate Abbatis, plurima circa secundum capitulum regulæ, diffusè diximus, quare hunc locum sub breuitate transcurramus. Est primò aduertendũ, quòd ex hoc loco apertissimè colligitur, falsam esse opinionem dicentium Abbate ad obseruantia regulæ nõ seruatiã. Debet ergo sic Abbas omnia tẽperare in se, & in alijs, vt regulam ipsam obseruet, & ab alijs faciat obseruari. Vndè Bernardus in libro de præcepto & dispensatione: Lego profectò in regula, In omnia circa inuicem, bus omnes magistrã sequatur regulã, nec ab ea temerè deuietur à quoquã: ergo nec ab ipso Abbate. Omnes, inquit, magistrã

Temperantia, experientiam requirit.

Vide cõtra quosdã Prælatos hodie potissimũ.

Exod. 1.

Abbas tẽnetur ad regulã obseruariã.

circã inuicem.

Regula in omnibus seruanda. Regula integre non seruantes, quibus sint similes.

1. 2.

3.

4.

5.

Multa mala diminuatam regulam obseruantiam conferunt.

1.

Exemplum.

2.

Exemplum aliud iocose, sed notabile.

3.

sequantur regulam: nemo igitur suam voluntatem. Vbi sancte neque Abbatem excipio. Secundo aduertendum est, quod sanctus Pater dicit, regulam non in parte solum, sed in omnibus seruandam: contra eos, qui non integre seruunt regulam professionis suae, sed partem. Isti sunt primo similes Samaritanis, qui partim colebant Deum, partim idola. 4. Regum 17. Fuerunt igitur gentes istae timentes quidem Deum, & nihilominus & idolis seruientes. Item sunt qui induuntur veste lanae, asperitatis partim, & lino mollitiei secularis partim contexta. Contra quos dicitur Deuteronomij 22. Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est. Isti sunt qui sequuntur Dominum claudicando, cum partim incedunt recte in mandatis sibi traditis, partim declinant ab eis. Contra quos dicit Helias, 3. Regum 18. Usquequod claudicatis in duas partes? Sunt iterum sicut adultera, quae licet a viro non recedat omnino, tamen iuxta eum recipit adulterum. Ita & isti iuxta D E V M, cui adherent seruando quaedam mandata, recipiunt diabolum, alia ad eius instinctum transgrediendo. Isaia 57. Iuxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum. Sunt iterum sicut pica, quae partim est alba, & partim nigra: & isti partim boni, quantum ad ea, quae seruant, & partim mali, quantum ad ea, quae non seruant. Quod obstupescens Dominus dicit per Ierem. 12. Nunquid auis discolor, hereditas mea mihi? Sciendum autem, quod ex huiusmodi partiali ordinis transgressione sequuntur mala multa. Tales enim sunt, sicut vas perforatum. Et ideo bona alia, quae faciunt, per partem religionis, quam frangunt, amittunt. Ecclesiast. 9. Et qui in vno peccauerit, multa bona perdet. Exemplum in vita sanctorum Patrum de quodam, qui visus est haurire aquam de puteo, & ponere in lapide perforato, & inde tota exibat. Item tales ita rei sunt omnium, sicut si nihil seruarent. Iaco. 2. Qui in vno offenderit, factus est omnium reus. Exemplum: Dicitur, quod quidam miles inuenit quendam stultum monachum, qui amore vxoris suae fecerat vestem quandam, quae partim erat religiosa partim secularis, in quodam loco suspecto, & capiens eum, dixit: Domine monache, ex parte ista, quae est religiosa, non audeo vos tangere: sed ex alia parte tantum verberauit eum quod mortuus est, ita ac si per totum verberasset eum. Non est autem dubium, quin similiter homines huiusmodi Deus condempnet, ac si totam professionem suam transgrederebantur. Item tales sunt ita deturpati, sicut nuncios Dauid, quoad rasa fuit barba eorum dimidia, & vestes mediae praecise vsque ad nates. Et ideo non fuerunt digni stare in conspectu veri Dauid. Et ideo dicitur eis: Manete in Hiericho, donec crescat barba vestra, 2. Re. 10. Item per fracturam religionis ingrediuntur hostes. Iob 30. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me. Quomodo possunt se excusare de prodicione pessima illi, qui existentes intra religionem, faciunt hostibus huiusmodi aperturam? Item tales omnia debent quae promiserunt: & ideo, si partim reddant, & non totum, non euadunt tortores. Matth. 18. Iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quousque redderet vniuersum debitum. Quia ergo indecens est, semiplene seruare religionem, & tot mala inde sequuntur, dicit vir sanctus, vt Abbas praesentem regulam in omnibus seruet, & ab alijs obseruari faciat.

TRACTATUS CXXXIX.

In quo, circa dispensationem regulae, mouentur & soluuntur octo dubia.

Quoniam beatus Benedictus in praesenti capitulo regulae praecipit, vt Abbas omnia temperate habeat, vt fortes adimplere cupiant, quod faciendum imposuerit, & infirmi illud non refugiant: & cum dispensatio, quaedam relaxatio iuris sit, siue temperamentum rigoris legis, duximus hoc in loco, praeter ea quae notata sunt circa cap. 39. regulae, de dispensatione, pro ampliori doctrina discipuli, aliquid loqui. Vbi pro maiori intellectu capituli, octo declarabimus dubia. Primo quaeritur, vtrum in regula sancti Benedicti possit fieri dispensatio? Respondetur quod sic. Vnde beatus Bernardus lib. de praecipio & dispensatione, loquendo de statutis regulae, sic dicit: Ita sane necessaria dixerim, vt ex eis minimè prauidetur necessarijs, rationabilibusque, dispensationibus. Pro quo notandum, iuxta eundem Bernardum in eodem libro, quod est quoddam mandatum, in quo non dispensatur nec a Deo, nec ab homine: vt est mandatum de diligendo Deum, & similia merè spiritualia. Hoc appellat Bernardus incommutabile, quia ita diuina constat & aeterna ratione firmatum, vt nulla ex causa possit, vel ab ipso deo aliquatenus immutari. Sub hoc genere est ois illa sermonis Dominici in mote habiti specialis traditio, & quicquid de dilectione, humilitate, mansuetudine, ceterisque virtutibus tam in nouo, quam in veteri testamento specialiter obseruandum contraditur. Hec quippe talia sunt, quae nec liceat, nec expediat aliquando non haberi. Eo siquidem immobiliter, quo & naturaliter bona, nunquam nisi innocenter, nunquam nisi salubriter aut imperatur, aut obseruatur: omni tempore, omni personae mortis, contemptae custodita, salutem operantur. Aliud est manda-

4.

5.

Octo dubia de dispensatione regulae.

Vtrum in regula s. Benedicti possit fieri dispensatio.

Ibidem.

Mandatum indispensabile omnino.

Ibidem. Mandatum dispensabile a Deo, non ab homine.

Exodi 3. Osee 1.

In quo Papa non debet dispensare.

Mandatum ab homine aliquo dispensabile. Ibidem.

Dispensationis ratio.

Vtrum dispensatio pertineat ad solos Praelatos, & qui sint Praelati, ad quos pertineat, & quare. 1. Cor. 4.

mandatum quod dispensatur a Deo, non ab homine. Hoc vocat beatus Bernardus mandatum inuolabile, quod non ab homine traditum, sed diuinitus promulgatum, quod nisi a Deo, qui tradidit, mutari omnino non patitur: vt, exempli causa, Non occides, Non moechaberis, Non furum facies, & reliqua illius tabulae legis scripta, quae etiam nullam prorsus humanam dispensationem admittunt, nec cuiquam hominum ex aliquo modo soluere aut licuit, aut licebit: Deus tamen horum quod voluit, & quando voluit, soluit: siue cum ab Hebraeis Aegyptios spoliaret, siue quando Prophetam cum muliere fornicaria commiseri praecipit. Quorum utique alterum quid nisi graue furti facinus, alterum quid nisi flagitij turpitudine reputaretur, si non excusasset vtrumque, factum auctoritas imperantis potest intelligi illud quod de istis Papa Urbanus in cap. Sunt quidam. 25. q. 1. dicit: Vbi aperte Dominus, vel eius Apostoli, & eos sequentes sancti Patres, sententialiter aliquid definiuerunt, ibi non noua legem Romanus potest dare, sed potius, quod praedicatum est, vsque ad animam & sanguinem confirmare debet. Aliud est mandatum in quo dispensatur ab homine: sicut sunt statuta humana, ab homine inducta, vt sanctorum Patrum decreta & instituta maiorum: quod mandatorum genus Bernardus loco praenominato vocat stabile, quia nulli hominum fas est nisi solis mutare Praelatis. Vnde ita dicit: Stabile quidem dixerim, quod ita est necessarium, vt non cuiuslibet hominum illud mutare fas sit, nisi solis dispensatoribus mysteriorum Dei, i. Praepositis: vt verbi gratia, regulae sanctorum Basilij, Augustini, Benedicti, necnon authenticorum, & si qua sint alia ecclesiastica instituta dignae auctoritatis. Quae quoniam a sanctis tradita sunt, sancita stabiliter perseuerant, nec omnino cuius subiectorum ea aliquo modo variare, vel mutare conceditur. Quae tamen ab hominibus licite interdum, innoxieque pro causis, pro personis, locis & temporibus dispensantur. Haec Bernardus. Ad idem est Leo Papa in cap. Sicut quaedam. dist. 14. ita dicit: Sicut quaedam sunt, quae nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quae aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione aetatis oportet temperari. Secundum dubium est, vtrum dispensatio pertineat ad solos Praelatos? Respondetur quod sic. Vnde Bernardus in libro praedictato: Sed non omnibus in huiusmodi credita est dispensatio, nisi his duntaxat, qui cum Apostolis dicere possunt: Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei: vtpote episcopi, & alij multi. Quaeritur, qui sunt isti ministri, quibus huiusmodi dispensatio in statutis Patrum credita est? Re-

spondetur, quod Patres & Praelati religionum, vtpote Abbates in ordine sancti Benedicti, aut Priores, siue Praepositi, vbi non sunt Abbates. In alijs vero religionibus dispensatores sunt Praelati, quocumque superioritatis nomine censeantur: & hoc duplici ratione. Vna est ex natura obedientiae. Magis enim competit dispensatio ministris illis, quorum obedientiae se subiecerunt religiosi, & secundum quorum statuta viuere promiserunt, quam alijs. Alia est a iure. Secundum enim iura dispensationes, quae non reseruantur Papae, vel alijs maioribus Praelatis, relinquuntur inferioribus, vt extra de sententia excommunicationis, in capitulo Nuper. §. in secundo vero casu. Tertium dubium est, vtrum Abbas possit dispensare in omnibus statutis regulae. Respondetur, quod non potest in omnibus dispensare. Pro quo notandum, quod quaedam sunt in regula, quae sunt de iure diuino, vt vbi loquitur de dilectione Dei, & proximi, de humilitate cordis, de mansuetudine, patientia, & similibus: & in his non potest dispensare Praelatus. Item quaedam sunt ibidem, quae sunt de ordinatione Ecclesiae, vt quod dicantur horae ab his, qui sunt in sacris ordinibus: & in huiusmodi dispensare non potest Praelatus, nisi talis esset casus, quod Ecclesia reliquisset huiusmodi dispensationem Praelato tali. Item quaedam sunt ibi de substantia religionis, vt abdicatio proprietatis: nec in his potest, vt habetur extra de statu monachorum, cum ad monasterium. In omnibus autem alijs, maxime quae in corporalibus constant obseruantijs, sicut est in ieiunio, in esu carnum, in silentio, & similibus, videtur quod Abbas potest dispensare. Vnde beatus Bernardus libro supra allegato dicit sic: Omnia proinde sancti Benedicti instituta, exceptis sane nonnullis de spiritualibus, verbi gratia, charitate, humilitate, mansuetudine, quae non tam ipsum constat instituisse quam Deum, & ob hoc penitus non esse mutanda: decetero reliqua vniuersa profitentibus ita necessaria dixerim, vt ex eis minimè prauidetur necessarijs rationabilibusque, dispensationibus. Et hoc etiam expressè colligitur ex capitulo supra notato, cum ad monasterium, vbi apparet, a contrario sensu arguendo, quod Abbas potest dispensare in illis, quae non essentialiter annexa sunt regulae monachali, sicut circa capitulum 29. regulae, circa esum carnum dictum est. Quartum dubium est, vtrum Abbas in omnibus istis institutis possit indistinctè & indifferenter dispensare cum quolibet, & pro omni tempore, vt quod fratres non obseruarent regulare ieiunium, aut semper comederent carnes? Respondetur quod

Praelati duplici de causa sunt dispensatores.

1.

2.

Vtrum Abbas potest dispensare in omnibus statutis regulae.

3.

In quibus potest Abbas dispensare.

Quomodo possit Abbas dispensare.

4.

Circa dispensationes quae maxime cauendum.

5. Vtrum Abbas possit ad libitum dispensare.

Optima de terminatio, quando & quare sit dispensandum.

Vide per multa de ratione dispensandi.

quod non: quia talis relaxatio cederet manifeste in dissipationem ordinis: sicut quod fratres nunquam tenerent silentium, quod semper comederent carnes, & his similia. Talis autem dispensatio cum non posset fieri sine decoloratione status religionis, non dubium, quod esset irrationalis & in debita, & potius dicenda esset dissipatio quam dispensatio. Pro quo notandum, quod circa dispensationes cauenda est semper generalitas tam locorum, quam personarum, quam temporum: quia nec debet fieri cum toto conuentu dispensatio sine maxima causa. Ex quo patet, quod dispensationes de ieiunio regulari, aut de usu carnum cum toto conuentu, non sunt rationabiles. Temporum, quia dispensationes, quae fiunt cum aliquibus, non debent habere certum tempus. Ex quo patet, quod irrationalis sit illa dispensatio, qua dispensatur cum fratribus, ut certis diebus in hebdomada non obseruent ieiunium regulare. Quintum dubium est, an istis Abbas pro libito voluntatis possit dispensare? Respondetur quod non: sed tantum causa rationabili interueniente. Vnde Bernardus loco praenominato, ubi postquam dixerat, quod in praefatis statutis licite interdum, in noxaeque pro causis, pro personis, locis & temporibus dispensatur, subinfert: Vbi sanè, qui hoc legit, attendat me cautè non dicere, ea posse, vel ab istis leuiter pro voluntate mutari: sed ex ratione fideliter dispensari. Ideo autem hanc ipsam mutationem taliter & a talibus recipere possunt, quoniam non naturaliter, nec per se bona sunt. Porro inuenta ac instituta fuerunt, non quia aliter viuere non liceret, sed quod ita magis expediret: nec plane ad aliud, quam ad lucrum & custodiam charitatis. Quandiu ergo charitati militat, immobiliter fixa sunt, mutarique omnino ne ab ipsis quidem praepositis sine offensa possunt: At si e contrario contraria forte aliquando charitati visa fuerint, his duntaxat, quibus hoc posse videre datum est, & prouidere creditum est: nonne iustissimum esse liquet, ut quae pro charitate inuenta fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videtur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud forte commodius demutantur? Sicut eregione iniquum proculdubio foret, si statuta pro sola charitate, contra charitatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmiterque immobilitatem, etiam apud Praelatos, quae ex stabili necessario sunt: sed quatenus charitati deseruiunt. Nunquid autem hoc ego vel solus sentio, vel primus dico? An non hoc ipsum & Papa Pelagius sentit? Ait siquidem: Vbi necessitas non est, inconuertibilia manent sanctorum Patrum decreta. Leo quoque Papa inquit: Vbi, inquit, necessitas non est, nullo modo vio-

lentur sanctorum Patrum constituta. Et infert: Vbi ergo necessitas fuerit ad vtilitatem Ecclesiae, qui potestatem habet, ea dispenset. Ex necessitate enim fit mutatio legis. Et infra idem Bernardus. Patet quod magna ex parte regularis traditio subest ei, qui praestit: & si non voluntati, certe discretioni. Itè nec Abbas supra regulam est, cui semel & ipse spontanea se professione submisit: & si (quod negandum non est) Dei regula charitas, regulae sancti Benedicti iure praepositur. Esto proinde, ut interdum regulae litera cedat pro tempore charitati, cum ratio necessitatis vel charitatis exegerit: absit tamen, ut hominis cuiuspiam subdatur voluntati. Super fratrum certe transgressiones, non supra Patrum traditiones constituitur, qui Abbas eligitur, mandatorum cultor, & vitiorum. Arbitror namque sanctas illas obseruantias Praelatorum prudentiae & fidei creditas, non subditas voluntati. Hinc est, quod idè legislator, scilicet beatus Benedictus, in his quae Abbati dispensanda relinquit, cautè nusquam (ut meminimus) voluntatem, sed aut considerationem, aut dispositionem, aut prouidentiam, aut certe arbitrium, seu aliud huiusmodi ponit: volens nimirum prouidum fidelemque dispensatorem rationis, ubi forte dispensat, sequi iudicium, non suae placitum voluntatis. Hinc duplex distinguitur dispensatio, videlicet, debita, quae est, cum in ratione fundatur: videlicet pietatis, necessitatis, aut vtilitatis. i. q. 7. capitu. Nisi rigor. Alia est prohibita dispensatio, & est, ubi cunctaque non subest iusta causa dispensandi. i. q. 7. ca. Et si illa, & ca. Tali. Sextum dubium. In tribus casibus potest simplex monachus sine dispensatione possit aliquid contra regulam facere? Respondetur quod sic, in tribus casibus: videlicet, in necessitatis articulo, ut frangere ieiunium regulare, comedere carnes, quia necessitas non est legi, maxime positiuae, subiecta. Secundò, in articulo charitatis: non enim esset seruandum silentium, ubi verbo quis possit malum magnum impedire: quia cum obseruantiae praedictae inductae sint ad custodiam charitatis, non debent militare contra charitatem, sicut in praecedentibus est inductum. Tertio, in casu ignorantiae, dummodò sit talis, quae excusat à toto. Est tamen hic aduertendum, quod in primis duobus casibus non est negligenda petitio licentiae à superiore, si posset haberi. Septimum dubium, vtrum Abbas possit cogere monachum subditum ad recipiendum dispensationem? Respondetur quod sic, ex causa: aliter non potest. Vnde Bernardus libro praedicto: Praelati iussio vel prohibitio, non praeterat terminos professionis: nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nil me Praelatus prohibeat horum, quae promissum.

Duplex dispensatio, debita.

Prohibita.

6. In tribus casibus potest simplex monachus sine dispensatione facere? Respondetur quod sic, in tribus casibus: videlicet, in necessitatis articulo, ut frangere ieiunium regulare, comedere carnes, quia necessitas non est legi, maxime positiuae, subiecta. Secundò, in articulo charitatis: non enim esset seruandum silentium, ubi verbo quis possit malum magnum impedire: quia cum obseruantiae praedictae inductae sint ad custodiam charitatis, non debent militare contra charitatem, sicut in praecedentibus est inductum. Tertio, in casu ignorantiae, dummodò sit talis, quae excusat à toto. Est tamen hic aduertendum, quod in primis duobus casibus non est negligenda petitio licentiae à superiore, si posset haberi. Septimum dubium, vtrum Abbas possit cogere monachum subditum ad recipiendum dispensationem? Respondetur quod sic, ex causa: aliter non potest. Vnde Bernardus libro praedicto: Praelati iussio vel prohibitio, non praeterat terminos professionis: nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nil me Praelatus prohibeat horum, quae promissum.

7. Vtrum possit aliquis cogi ad suscipiendam dispensationem.

8. Vtrum teneatur obediunt inferiori Praelato certo casu.

Cōclusio de mensura imperandi & obediendi.

Distinctio capituli in tres partes.

missi. Vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa necessitate. Alioquin & absque necessitate remissio voti, non dispensatio, sed praeruaricatio est. Octauum dubium est, vtrum si inferior Praelatus, puta Praepositus, praecipiat fratri, quod non vultur facta à superiore dispensatione, scilicet Abbate, nunquid tenetur obedire? Videtur quod sic, quia non est contra Deum, non vti illa dispensatione, & tenetur obedire in omnibus quae non sunt contra Deum. Respondetur, quod non tenetur obedire, quia in hoc exceptus est ab obedientia: sicut Abbas exemptus, non tenetur obedire episcopo in his, in quibus est exemptus. Infra etiam dicit beatus Benedictus in capitulo 65. Praepositus illa agat cum reuerentia, quae ab Abbate suo ei iniuncta fuerint: nihil contra Abbatis voluntatem, aut ordinationem faciens. Quod autem in contrarium arguebatur, falsum est, videlicet, quod teneatur frater obedire in omnibus, quae non sunt contra Deum, quia hoc nullus promittit. Vt enim dicit Bernardus loco supra nominato, Modus siue mensura obedientiae est tenor professionis, nec se valet extendere potestas imperantis, nisi quantum attigerit votum profitentis. Profectò citra, & ultra, nec non etiam contra, quid aliud quam obedientiae limites quosdam censuerim, & his suis terminis virtutem eandem circunccludi? Quamobrem quisque professus in quouis genere saluti ferè vitae, nec ultra obedientiae legem cogendus, nec citra est inhibendus, quia sua ipsius videtur completi professio.

IN CAPVT LXV. TRACTATVS CXL.

De ordinatione, potestate, & correctione Praepositi.

Saepe quidem coningit &c. Dicitur de ordinatione Abbatis, subdit sanctus Benedictus de ordinatione Praepositi, qui congregationi praestit post Abbatem. Et diuiditur in tres partes principales hoc capitulum. In prima ostendit multa mala & scandala ex in debita ordinatione Praepositi nasci, in principio capituli. Secundò, ad vitanda huiusmodi mala, & pro pace & charitate seruanda, instituit, quod ordinatio Praepositi debeat fieri ab Abbate: ibi, Ideò nos. Tertio, ponit ordinem & modum correctionis Praepositi, si vitiosus inueniatur: ibi, Qui Praepositus &c. Circa primum, sic sanctus Pater ait: Saepe quidem coningit, ut per ordinationem Praepositi scandala graua in monasterio oriatur: dum sint aliqui maligno spiritu superbia inflati, existimantes se secundos Abbates esse, assumentes sibi tyrannidem, id est, in debitam potestatem, siue non debitam ac praesumptiua honore, scandala nutriunt, imperando quae non debent, puniendo quae non debent, excommunicando quos non valent, mensuram potestatis suae transgredientes, & dissensiones in congregatione faciunt: & maxime in illis locis, ubi ab eodem sacerdote, id est, episcopo, vel ab eisdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam Praepositi ordinantur. Quod quàm sit absurdum, facile aduertitur: quia ab ipso initio ordinationis, materia, id est occasio, ei datur superbendi, dum ei suggeritur à cogitationibus suis, exitum eum esse à potestate Abbatis sui, quia ab ipsis est ordinatus, à quibus Praepositus. Hinc suscitatur inuidia, ira, rixa, detractiones, dissensiones, emulaciones, exordinationes, id est deordinationes: quia quod Abbas instituit, Praepositus destruit: & quod vnus edificat, alius subuertit. Sequitur: & dum contraria sibi Abbas Praepositus sentit, & ipsorum necesse est sub hac dissensione animas periclitari, & hi qui sub ipsis sunt, dum adulantur partibus, approbantes, & commendantes isti facta Abbatis, alij facta Praepositi, fauorem per hoc dantes diuisioni & dissensionibus eorum, eunt in perditionem. Cuius periculum malum illos respicit in capite, id est, principaliter, qui talibus inordinationibus se fecerunt authores, id est, eos qui fuerunt principales authores, promotores, factores talium inordinationum. Est autem circa hoc notandum, quod Praepositus dicitur hic, qui sub Abbate maior est in congregatione, quasi ante alios positus, scilicet à maiori. Vnde habet respectum ad inferiores, eò quod praestit illis, & ad superiores, eò quod non à se, sed ab alio positus sit. Sequitur secunda pars, ubi de prouisione agitur, contra praedicta mala: Ideò nos prouidemus expedire propter pacem charitatis, custodiam, in Abbate pendere arbitrio ordinationem monasterij sui. Ad pacem profectò & custodiam charitatis operatur vnitas pastoris, & Praelati superioris, quod etiam exemplis naturalibus ostenditur. In apibus enim princeps vnus est, ait Hieronymus in epistola. Grues vniam sequuntur ordine literato, id est, recto. Imperator vnus. Iudex vnus prouinciae. Roma vnus vt condita est, duos fratres simul reges habere non potuit, & fratricidio dedicatur. In Rebecca vtero Esau & Iacob bella gesserunt. In naui vnus est gubernator. In domo vnus est dominus. In quauis grandi exercitu vnus signum expectatur. Ideò dicit CHRISTVS: Vnus est magister vester, Matth. 23. Verum nè ex hoc quod dictum est, videlicet, ex Abbatis arbitrio ordinationem monasterij pendere, quis crederet quod Deiani & officiales alij non essent constituendi in monasterio, sed solus Abbas omnia disponeret, subdit: Et si potest fieri, per Decanos ordinetur (vt ante disposuimus) in capitulo scilicet vigesimo primo huius regulae, omni vilitas, id est, vtilis administratio, Nn monaste-

Fomes dissensionum inter Abbatem & fratres.

Praepositus quis dicatur.

II.

Vnitas Praelati commendatur.

epist. 4. ad Ruf. Monach.

Gen. 25.

Optima Præpositi instructio.

Optima Præpositi instructio.

111.

Differentia correctiōis pro gradu personarū.

Optima Præpositi instructio. Optima Præpositi instructio. 111. Differentia correctiōis pro gradu personarū. Optima Præpositi instructio. Optima Præpositi instructio. 111. Differentia correctiōis pro gradu personarū.

bas se de omnibus iudicijs suis redditurum Deo rationem, ne forte inuidia, aut zeli flamma iras animam, scilicet eius contra Præpositum: vt forte quia ille melior illo est, prudentior, ac industrius ad regimen. Vnde Sapientie sexto, Prælatos & rectores ac iudices Ecclesiæ, ita scriptura admonet: Audite reges, Glofa, id est, Prælati, & intelligite: discite iudices finium terræ. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Et sequitur in cap. eod. Durissimum iudicium in his, qui præfunt, fiet. Vbi Glofa ita dicit: Monet rectores Ecclesiæ, vt iustitiā & veritatem seruent, & discretè intelligere festinent: quia accepta potestate à Deo, magistri & iudices sunt fratrum suorum, vt iudicent illos secundum æquitatem, & doceant regulam fidei cum operibus bonis: Et ipsi quocumque iudicium Dei expectent, qui non fallitur, nec fallit: quia non solum opera, sed etiam cogitationes & voluntates iudicabit.

IN CAPVT LXVI. TRACTATVS CXLI.

De portario monasterij: vbi de rationibus, propter quas sæpius legenda est regula.

AD portam &c. Postquam de Abbatis & Præpositi ordinatione, sanctus pater Benedictus disposuit, nunc subdit congruenter ordinationem ostiarij. Custodia nempe personarum, ac rerum monasterij, plurimum pendet ex bona ordinatione custodia monasterij. In quo capitulo, tres sunt principales partes. In prima agitur de ordinatione portarij. In secunda, de situ monasterij. In tertia, de frequenti lectione regulæ. Circa primam etiam tria facit. Primò enim ordinatur ostiarius, vbi sanctus Pater describit conditiones & proprietates bonas, quas ostiarius debet habere. Secundò, describitur locus habitationis ipsius ostiarij: ibi, Qui portarius &c. Tertiò, datur doctrina, quomodo debeat recipere pulsantes ad ostium: ibi, & mox. Circa primum dicit sic: Ad portam monasterij ponatur senex, scilicet morigeratus, in quo nulla appareat leuitas puerilis. Hæc est prima conditio portarij. Secunda est quòd sit sapiens, id est, intelligens & discretus, qui sciat accipere responsum, & reddere. Tertia est maturitas, vnde sequitur:

Iudicij Prælatoris, quæ ratione res sum fiat.

Interlin.

cap. eod.

Ord. in ca. 6. Sapient.

Totius capituli distinctio.

Portarij tres conditiones.

portarius vbi habitare debeat.

Quomodo debeat vni cuique respondere.

Modus loquelæ portarij.

Portario, quando adiutor adiungendus.

Vagatione & c. c. secularibus conversatione damnat.

Athanasius in vita D. Anton.

tur: cuius maturitas cum non sint vagari, id est, discurrere hinc inde ociando. Sequitur secudum, scilicet de loco habitationis fug: Qui portarius cellam debet habere iuxta portam, vt venientes semper presentem inueniant, à quo responsum accipiant. Plana sunt omnia. Sequitur tertium de modo recipiendi aduenientes: Et mox vt aliquis pulsauerit, aut pauper clamauerit. Diuites pulsare solent, Pauperes verò clamare, vt suam influent egestatem. Deo gratias respondeat, aut benedicat. Si persona quæ pulsat, est alicuius authoritatis, siue dignitatis ecclesiastica: respondeat, Benedicat, scilicet me paternitas vestra, siue Benedicite pater: Si verò persona sit secularis, aut etiam ecclesiastica, quæ non sit alicuius authoritatis aut æstimationis, & maxime si sint pauperes, respondeat, Deo gratias, quia in ipsis specialiter recipitur Christus. Sequitur: & cum omni mansuetudine timoris Dei, responsum reddat cum seruaore charitatis. Debet enim portarius respondendo locum religiosè, mansuetè, humiliter, & cum charitate, ita vt aduenientes non modò edificentur in eo, sed etiam optimè existimare cogantur de tota congregatione monasterij. Sequitur: Qui portarius, si indiget solatio, id est, adiutorio, iuniorem fratrem accipiat, scilicet in adiutorem, ita vt ipse portarius pro maturitate sua & sapientia maneat cum adueniente: vel si interim superuenerit alius, illi respondeat. Iunior verò discurrat, denuncians Abbati, vel eius locum tenenti, aduentum hospitem, vel ea, quæ deposcunt. Sequitur secunda pars principalis de habilitate loci quaerenda: Monasterium autem, si fieri potest, ita debet constructi, vt omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, hortus, piscinum, vel artes diuersæ, intra monasterium exerceantur, vt non sit necessitas monachis vagandi foras, quia omninò non expedit animabus eorum. Quemadmodum enim piscis extra aquam positus, moritur, secundum quod dicitur Isaia quinquagesimo: Computrescent pisces sine aqua: sic monachus extra claustrum moram faciens, facillè corrumpitur. Vnde Abbas dicit: Sicut si pisces tardantes extra cellam, aut cum viris secularibus immorantes, à quietis proposito resoluuntur. Oportet ergò sicut piscem in mari, ita & nos ad cellam recurrere, nè forte foras tardantes, obliuiscamur interioris custodiae. Item Abbas Iulus: Imperforabilis manet à sagitta inimici, qui amat quietem: qui autem miscetur multitudini, crebra suscipit vulnera. Quantum autem vagus discursus extra claustrum damnosus & periculosus sit monacho, superius ad longum annotauimus. Sequitur vltima pars principalis huius capituli: Hanc autem regulam sæpe volumus in congregatione legi, nè quis fra-

trum se de ignorantia excuset. Vbi notandum Multiplici de causa regula sæpe legenda est à fratribus. Primò, exemplo antiquorum. Vt enim beatus Hieronymus ait, & narratur in historia Scholastica, Pharisei portabant phylacteria, id est, chartas, in quibus erat scriptus decalogus, in capite ad modum coronæ, & in brachio sinistro ligata, ad hoc, vt per scripturam ante oculos positam, memores essent mandatorum Dei. De quibus Deus inquit Matth. 23. Dilatant phylacteria sua. Item Deuteron. 17. dicitur, quòd postquam federit rex in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ. Item Neemia no. 2. Esdras 9. no legitur, quòd legerunt in volumine legis Domini, quater in die, & quater in nocte. Si ergò Pharisei, & rex secularis, & Iudæi tam diligentes fuerunt in legendo legem vitæ, quanto magis vir religiosus debet esse sollicitus de sæpe legendo, vel audiendo ab alio regulam professionis suæ, ex qua pendet salus & vita? Secundò, ratione hinc assignata à sancto patre Benedicto, videlicet ad excludendam excusationem, quam quis prænderet ex ignorantia, quæ omnium malorum mater est, à qua ignauia gignitur, & negligentia alitur, vt dicitur in libro Clementis. Et beatus Hieronymus dicit libro de summo bono: Errorum mater est ignorantia, nutritrix vitiorum. Ideò dicit beatus Augustinus de lib. arb. Ideò diuina præcepta data sunt, vt excusatio de ignorantia nõ haberetur. Hac ratione beatus Benedictus iubet regulam suam sæpius in congregatione legi. Beatus ergò discipulus, qui in sapientia contenta in regula huius sancti Patris sæpe legendo morabitur: secundum illud Ecclesiastici 14. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei. Tertiò, est regula sæpius legenda à professoribus suis, quia ipsa est sola via illis consequendæ beatitudinis. Vnde beatus Benedictus inquit in prologo: Ausculta, o fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui, & admonitionem patris libenter excipe, & efficaciter cõple, vt ad eum per obedientiæ laborè redeas, à quo per inobedienciæ deficiã recesseras. Iterum: Pergamus itinera eius, vt mereamur eum, qui nos vocauit, in regno suo videre: quia illuc nõ nisi bonis actibus currendo peruenitur. Beatus ergò discipulus, qui in lege eius meditabitur die ac nocte. Psal. 1. Quartò, quia ad speculandum in ea, tanquam in speculo spirituali, quid obseruent de ipsa regula, & quid eis desit, videre possunt. Solent mulieres habere specula, & frequenter respicere in speculo, vt videant statum faciei suæ. Solent

de causa regula sæpe legenda.

1. Hier. in ca. 23. Matth.

2. Esdras 9.

2.

Ignorantiæ malum.

3.

Ibidem.

4. Regula, speculū monachorum.

etiā barbitonfores habere specula in operatorio suo, vt in eis homines se possint respicere, si benè sint rasi. In introitu etiam tabernaculi fuit lauatorium, in quo erant affixa specula, sicut dicit magister in Historijs, vt sacerdotes ingredientibus ad ministerium, in eis possent respicere, si quam indecentiam haberent. Si ergo isti tam solliciti sunt de respiciendo se corporaliter in speculis corporalibus, quanto magis viri religiosi debent se sollicitè respicere in regula professionis, tanquam in speculo spirituali, & intueri, quantum profecerit aut defecerunt ab ea. Quinto, est regula sapè legenda, tanquam liber ratiocinij, secundum quem Deo, summo iudici, in extremo iudicio rationem vite sue redditurus, debet respondere. Secundum enim regulam professionis sue vnusquisque religiosus iudicandus est. Narrat magister Vmbertus super regulam beati Augustini, quod vidit vnum sanctum monachum, qui quasi semper ferebat in manibus regulam beati Benedicti, modò legens eam, modò studens in ea, modò querens eius dubitabilia, & obscura, cum inueniebat virum discretum.

5. Regula liber ratiocinij.

cap. 190. Exemplum imitatione dignum.

IN CAPVT LXVII.
TRACTATVS CXLII.

De fratribus, qui exeunt monasterium aliquò directi.

Documenta quinque circa eos, qui monasterium egrediuntur.

In Prælo continetur omnis subdita multitudo. lib. 4. cap. 9.

Dirigendi fratres in via, &c. Postquā superius sanctus Pater egit de intrantibus in monasterium, nūc consequenter agit de exeuntibus, qui diriguntur extra. Circa quos ponit plura sancta documenta siue mandata. Primò quidem sanctus Pater cognoscēs fratrem, qui de monasterio extrā dirigitur, multis periculis exponi, quæ in seculo sunt, iubet vt frater, qui dirigendus est in viam, in primis fratrum orationibus se commēdet, vt illorum orationibus adiutus sine offensione peragere iniunctam obedientiam valeat, & vtiliter. De quo sic dicit: *Dirigendi fratres in via, omnium fratrum, vel Abbatis orationibus se commendent, vel potest etiā stare disiunctiue: quia in Abbate sicut in Prælo continentur omnes subditi. Vndè Sapientia 6. dicitur: Iudices finium terræ, qui continentis multitudines. Et Cyprianus dicit, & habetur in cap. Scire debes, 7. q. 1. Scire debes, quòd episcopus est in Ecclesia, & Ecclesia in episcopo. Et beatus Augustinus dicit de beato Petro, quòd sicut in Christo continebantur omnes cause magisterij, ita & in Petro continebantur omnes discipuli. Et ita commēdando se Abbatis orationibus, videtur se omnium fratrum orationibus*

commendasse. Secundum est, quòd communis oratio fiat à fratribus pro huiusmodi, qui diriguntur extra monasterium. Vndè ait: *Semper ad orationem vltimam operis Dei, id est, diuini officij, commemoratio omnium absentium fiat.* Tertium est, quòd fratres reuertentes, petant alios fratres pro se orare. De quo sic dicit: *Reuertentes autem de via fratres, ipso die, quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei, id est, diuinum officium, pro fratri solo oratorij, ab omnibus petant orationem propter excessus, scilicet commissos, nè quid forte subripuerit in via, visus, aut auditus malerei, aut oculi sermonis.* Aduertendum est hinc, quòd sanctus Pater non aliorum sensuum fecit mentionem, nisi visus, auditus, & lingue. Nullus enim sensus tam lubricus & facilis est ad peccandum, quomodò visus, auditus, & lingua. Vndè sapè contingit, vt ea quæ nolumus, videmus, audimus, & aliquandò loquimur. Secundò aduertendum, quòd sanctus Pater sola ista tria parua, & quæ venialia sunt, fratrum orationibus tollenda dicit: quia alia si quæ grauiora sunt commissa, sacramentali confessione Abbati fida purganda veniunt. Quartum est, quòd reuertentes de via fratres, non referant noua, quæcunque ab eis extra claustrum visa siue audita. De quo sic dicit: *Nec presumat quisquam alijs referre, quæcunque foris monasterium viderit aut audierit, quia plurima destructio est.* Infirmi nanque intellectus de facili contagium suscipiunt, cum de mundi vanitatibus, & peccatis fit eis sermo. Isidorus: Vanus sermo polluit citò mentem, & facile agit quod libenter auditur. Vndè inter abusiones claustrum annumeratur rumor in claustro. Quarè sequitur: *Quod si quis aliter presumpserit, regulari vindicta subiaceat.* Quintum est, quòd nullus audeat sine Abbatis licentia quocunque extra monasterium egredi. De quo ita sanctus Pater loquitur: *Similiter, supple puniatur, & qui presumpserit claustra monasterij egredi, vel quocunque ire, vel quippiam, quauis paruum, sine iussione Abbatis facere.* Ista quia plana sunt, expositione non egent.

IN CAPVT LXVIII.
TRACTATVS CXLIII.
De his, quibus impossibilia iniunguntur.

Si cui fratri &c. Quia verò nonnulla fratribus dirigendis in via grauiora committuntur, quæ & aliquibus impossibilia sunt, vel videntur: postquam sanctus Pater de fratribus directis in via egit, nunc subdit, quid agendum sit, si fratribus huiusmodi grauiora aut impossibilia iniungantur, dicens: *Si cui fratri aliqua forte*

Qui sensus ad peccati faciliores.

Superbire quis dicatur. Quid resisteret. Quid repugnare.

Leo ser. 4. de ieiunio 7. mensis. Obediens nihil sit difficile. Exempla obedientie.

1. par. 2. §. 26.

2. par. 2. lib. de obedientia. Cassia. lib. 4. de instit. canob. cap. 24.

In Vitis patris. par. 2. lib. de obedientia. Obedientia omnia potest.

IN CAPVT LXIX.
TRACTATVS CXLIIII.
De cauenda præsumptione alterutrum defendendi in monasterio.

Summopere præcauendum est, &c. Quoniā cum aliquid graue aut difficile monacho imponitur, & ipse iubenti Prælo parere contendit, aliquandò nonnulli qui consanguinitate, affinitate, patria, aut amicitia illi cōiuncti sunt, eius præsumptionem, rebellionem, excusationem, præsumunt defendere, vndè plurima scandala oriuntur: conuenienti ordine sanctus Pater, postquam de grauibus seu impossibilibus dedit doctrinā, subdit mandatum, nè aliquis alium præsumat defendere, obedire nolentē. Et diuiditur in duas partes principales. In prima facit quod dictum est: In secunda ponit pœnā huius statuti transgressoribus, ibi: *Quod si quis.* Circa primum dicit sic: *Summopere præcauendum est, nè quavis occasione presumat alter alterum defendere monachum in monasterio, aut quasi tueri, etiam si qualibet consanguinitatis propinquitate iungantur, nec quolibet modo id à monachis presumatur.* Cuius constitutionis causam affligens subdit, dicens: *quia exinde grauissima occasio scandalorum oriri potest.* Papa Urbanus in cap. Qui aliorum. 24. q. vltima, dicit: *Qui aliorum errorem defendit, multo est damnabilior illis, qui errant: quia non solum ille errat, sed etiā alijs offendicula erroris præparat & confirmat.* Sequitur secunda pars, de correctione talium, qui defendere alios præsumunt: *Quod si quis hæc transgressus fuerit, acrius coerceatur, i. comprimatur, & merito: quia, vt dictum est, talis occasionem multorum dat scandalorum, puniendus est huiusmodi ad arbitrium Abbatis. Est autem in hoc loco consideranda & grauitas delicti, in quo frater à propinquo sibi fratre defenditur, & ipse modus defensionis.*

Aliorum errorem tueri, quæ graue sit peccatum.

Quo puniendus, qui fratris errorem defendit.

IN CAPVT LXX.
TRACTATVS CXLV.
De non cedendo alter alterum, & de vindicta aliter præfumentium.

Vetetur in monasterio &c. Posito mandato in capitulo præcedenti, vt in monasterio nullus præsumat alium defendere: nunc subdit mandatum, quod nemo audeat alium cedere, aut percutere, aut excommunicare. In quo capi, quatuor ponit circa correctionem fratrum. Primū est, quod nullus nisi publica autoritate sultus, presumat quenquæ cedere.

Quatuor circa correctiones fratrum aduertenda.

forte grauiora, quæ scilicet ita sunt difficilia, vt vix cum magno labore perfici possent, aut impossibilia iniunguntur, quæ scilicet omnino supra vires sunt, aut humanas simpliciter, aut saltem eius, cui imponuntur, suscipiat quidem iubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Quod si omnino virium suarum mensuram viderit pondus oneris excedere, impossibilitatis sua causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè, id est, conuenienter, suggerat, id est, insinuet imbecillitatem virtutis suæ, ostendat magnitudinem negocij, & per consequens perficiendi impossibilitatem, non superbendo, aut resistendo, vel contradicendo. Ista tria licet ad idem tendere videantur, ille tamen superbire videtur, qui elatione mentis inflatus despicit, quod à maiore imperatur. Aperit autem resistitur, quando verbum imperij respuitur & recufatur. Contradicendo repugnatur, quando imperanti se non facturum manifestè respondetur. Quod si post suggestionem, id est, insinuationem, suam, id est, suæ imbecillitatis & impossibilitatis, in sua sententia prioris imperij perdurauerit, sicut inior ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adiutorio Dei obediat. Dicit enim Bernardus, quòd nihil creditibus est impossibile, nihil amantibus est difficile, nihil asperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur, quibus & gratia confert auxilium, & obediendi deuotio lenit imperium. Exempla etiam huiusmodi documentis sancti Patris, plura legimus apud sanctos patres. Vndè in Vitis patrum legitur, quòd Abbas Paulus militi discipulum suum nomine Ioannem, in vicum proximum, vt requireret ibi fœnum. Erat autem in via læna. Cumque hoc Abbati diceret, ille quasi ioculiter dixit ei: Si venerit super te, tene eam, & adduces tecum. Cum autem iret, læna irruit super eum. Ille verò tenere eam voluit, sed illa fugit: sequebatur autem eam dicens: Quia Abbas meus præcepit, vt alligatam perducam te ad eum. continuo stetit bestia, & tenens eam, reuertebatur ad monasterium. Senior ergò gratias agebat Deo. Item ad idem legitur ibi, quòd fenex quidam tollens lignum aridum, plantauit illud, dixitque discipulo suo Ioanni: Per singulos dies riga illud lagena aquæ, donec fructum faciat. Erat autem longè ab eis aqua, vt vesperè pergeret, & manè veniret. Post tres autem annos viruit lignum illud, & fecit fructum. Plurima alia exempla huiusmodi virtutis ibi leguntur: in quibus manifestè apparet quàm magna virtus est obedientia, & quæ impossibilia sunt apud homines, diuina virtute, obedientie merito redduntur seruis Dei possibilia.

dere. De quo ita dicit: *Vetetur in monasterio omnis presumptionis occasio. Ordinamus itaque constitutum, ut nulli liceat quæquam fratrum suorum excommunicare, siue maiore, siue minore excommunicatione, aut cadere, siue manu, siue virga, siue flagello, siue quocunque alio modo, nisi cui potestas ab Abbate data fuerit, siue data sit in commissione alicuius officij, cui annectatur correctio fratrum, siue per specialem delegationem ad aliquem huiusmodi particularem actum. Sicut enim ad solum pertinet medicum præscindere membrum putridum, quando ei fuerit cura commissâ salutis totius corporis: ita correctio & castigatio membrorum alicuius congregationis ad solum illum pertinet, cui cura totius seruandæ communitatis commissa est, cuiusmodi est Prælati. Vnde Augustinus dicit primo de ciuitate Dei, quod qui sine aliqua publica administratione maleficum interfecerit, velut homicida iudicabitur, & tanto amplius, quanto sibi potestatem à Deo non concessam, vsurpare non timuit. De seruanda autem innocentia inter fratres neminem alium ledendo, superius notauimus decem rationes circa instrumentum 30. quare hunc locum breuiter pertransimus. Secundum est, quod publicè peccantes, publicè corrigantur. De quo sanctus pater ita dicit: *Peccantes autem coram omnibus arguantur, ut ceteri metum habeant.* quod sumptum est ex Apostolo 1. ad Tim. 5. qui ait: *Peccantes, Glo. scilicet qui manifesti sunt, argue coram omnibus, ut & ceteri timorem habeant.* Item Leuit. 19. habetur: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, nec habeas super illo peccatum.* Quod tamen intelligendum est sicut primum, de illo, qui publicè peccat, aliter corripiendus est secretè, secundum illud Marth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, i. te solo sciente, corripe eum inter te, & ipsum.* Augustinu.: *Nam si solus non sit, quia peccauit in te, & cum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor.* Tertium est, de correctione infantum, cum dicit: *Infantibus verò, vsque ad decimum quintum annum ætatis, discipline diligentia ab omnibus adhibeatur, & custodia sit, & hoc cum omni mensura & ratione.* Plana est litera. Et de hac parte etiam in capitulo 63. regulæ dictum est. Sequitur quartum de disciplina delinquentium contra huiusmodi statutum: *Nam in forti ætate, scilicet existentem. Et vocatur fortior ætas, quæ ultra quintumdecimum annum progreditur, qui præsumpsit aliquatenus, sine præcepto Abbatis, vel in ipsis infantibus sine discretionem exarsit, id est, excesserit, disciplina regulari subiaceat, quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alij non feceris.* Sensus est: *Discipline regulari subiaceat, ut potè, qui contra præceptum natu-**

Quis possit fratres cædere.

Cap. 17.

Interlin.

Quis debeat publicè argui.

Serm. 16. de verb. Dñi.

Ætas fortior quæ dicitur.

Tob. 4.

ralis & diuini scripti, Tob. 4. agit, Quod ab alio tibi oderis fieri, vide ne aliquando alij facias. De quo præcepto, quia superius circa instrumentum 9. plenius factus est sermo, hæc in præfentiarum sufficiant. Præterea considerandum est etiam in hoc loco præter causam, quæ dicta est, id quod Innocentius Papa secūdus, in capitu. Si quis, suadente diabolo. 17. q. 4. ait: *Si quis, suadente diabolo huius sacrilegij vitium vel crimen incurrit, quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat.*

IN CAPVT LXXI.
TRACTATVS CXLVI.
De congruentia huius capituli, & de obedientia impendentia inuicem.

Obedientia bonum &c. Sanctus Pater Benedictus in exordio huius sanctæ regulæ, post honorum operum instrumenta, obedientiam solidum posuit fundamentum. More ergo periti magistri, in eadem virtute obedientiæ consummare voluit opus suum, à qua illud fuerat exorditus. Vnde postquam omnes præsumptiones vetuit, ad summam obedientiæ perfectionem, quæ est, ut non solum Abbatis, sed etiam sibi inuicem fratres obediant, filios suos inuitare curauit. In quo capitulo principaliter tria documenta ponit. Primum est, ut non solum Abbati fratres obediant, sed etiam sibi inuicem. De qua ita dicit: *Obedientia bonum non solum Abbati exhibendum est, sed etiam sibi inuicem ita obediant fratres, scientes per hanc obedientiæ viam se iuros ad Deum.* Obedientia planè via vitæ, via cæli est. Vnde obedientia scala est, quam Iacob in figura vidit: Gen. 28. Scala illa, ut ait scriptura, super terram stabat, & cacumen eius cælos tangebatur, & angeli ascendebant & descendebant per eam, & Dominus erat innixus scalæ. Simili modo virtus obedientiæ stare dicitur, s. per cælestem intentionem: cacumen eius tangit cælum, quia perfecta obedientia immediatè se habet ad cælum. Sicut enim inobedientia hominè expulit de paradiso terrestri: ita obedientia perducit ad cælestem. Per hæc obedientiæ scalam angeli ascendere & descendere dicuntur, quia siue nobis ministrent, siue Deo assistant, per viam obedientiæ semper incedunt: cuius voluntatem in omnibus summo studio adimplere festinant. Dicitur autem Dominus innixus esse huic scalæ, quia per viam obedientiæ incessit, & in mundum veniens, & de mundo transiens. De primo legitur Ioannis sexto: *Descendi*

Cōmendat huius capituli cōgruentiam.

Tria de obedientia documenta.

Obedientia quomodo sit scala Iacob.

Christi obedientia quanta fuerit.

scendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. De secundo, Ioannis 4. *Meus cibus est, ut faciam voluntatè eius, qui misit me.* De tertio, Mat. 26. *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ioannis 14. *Sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.* Bernardus: *Memento te fratres, Christus nè perderet obedientiam, perdidit vitâ. Verum quia dixerat omnibus obediendum fore, nè aliqua confusio oriretur ex hoc, subdit ordinem obedientiæ, qui seruandus est, videlicet quod mandata Prælatorum, qui sunt publicæ potestatis, præferenda sunt imperijs siue mandatis priuatarum personarum, dicens: *Præmissio ergo Abbatis aut Præpositorum, qui ab eo constituuntur imperio, cui non permittimus priuata imperia præponi, deceterò i. postea omnes iuniores prioribus suis, id est, antiquioribus suis, omni charitate & sollicitudine obediant.* Sensus est, quod salua obedientia Prælatorum, iuuenes debent obedire cum omni charitate & sollicitudine antiquioribus patribus monasterij in his, quæ illis iusserint facienda. Hic sanctus pater Benedictus ostendit, obseruandum esse ordinem, quem beatus Augustinus obseruandum esse docet, de verbis Domini, sermone sexto sic dicens: *Ipse humanarum rerum gradus aduerte: si aliquid iusserit curator, nonne faciendum est? si tamen contra Proconsulem iubeat, non vtiq; contemnis potestatem, si eligis maiori seruire, nec huic debet minor irasci, si maior prælati iubeat, & aliud Imperator, illo contempto, isti seruienti dicitur. Sequitur: *Quod si quis contentiosus, id est, obedire recusans, rebellis, superbè contendens, reperitur: corripiatur, id est, castigetur.* Sequitur tertium, ubi docet, qualiter frater placare debet animam iratum contra se, cuiuscunq; prioris, siue maioris Patris monasterij, dicens: *Si quis autem frater pro quavis minima causa ab Abbate, vel à quocunq; priore suo corripitur quolibet modo, vel si leuiter senserit animum prioris cuiuscunq; contra se iratum, vel commotum, quantum modicè, max. sine mora tandùm prostratus in terram, ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commotio, id est, vsquequò verbo aut signo benedictionis ipsius patris prioris offensi intelligatur sanata illius commotio, & accepta satisfactio. Verum prior ipse debet dicere ilicò fratri prostrato, quod fargat, illique petenti veniam benigniter indulgere, secundum illud ad Ephesios quarto: *Donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Et ad Colossenses tertio: *Donantes vobismet ipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam. Sequitur: *Quod si quis contempserit facere, aut corporali vindicta subiaceat, aut si contumax fuerit, de monasterio expellatur.* Quod colo-****

Epist. 42.

2. Odo obediens.

Ratio placandi animi superioris ostendit.

co intelligendum est, quando talis est contumacia, ut recuset omninò regularem suscipere disciplinam. Augustinus in regula: *Qui autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiâ si inde non proijciatur.* Hoc autem quod hic dicitur, de petenda venia, non est accipiendum de superiore respectu inferiorum, etiam si corrigendo modum excessisse contigerit. Augustinus in regula: *Quando necessitas discipline in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit, si & ipsi modum vos excessisse sentitis, non à vobis exigitur, ut à vobis subditis veniam postuletis: nè apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit eos, quos plus iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.*

Prælati non debent à subditis veniam petere.

Cap. 40.

Homil. 12.

Derelectio mali zeli.

Tres effectus boni zeli.

1. Hom. 33. in Euang.

IN CAPVT LXXII.
TRACTATVS CXLVII.
De bono vel malo zelo.

Sicut est zelus &c. Postquam sanctus pater Benedictus instruxit discipulum in superioribus de cunctis virtutibus, in sui operis consummatione, docet eum sanctum habere zelum, attendens quod, ut ait Gregorius super Ezechielem: *Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum.* Vbi posita distinctione duplicis zeli, scilicet mali & boni, exhortatur fratres, ut ad inuicem zelum feruentissimi amoris exerceant, sic dicens: *Sicut est zelus amaritudinis malus, scilicet liuoris & inuidiæ, qui separat à Deo, & ducit ad infernum.* Iacobi tertio: *Si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem.* Non enim est ista sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & contentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum, ita est zelus bonus, scilicet amoris, de quo in psal. 68. *Zelus domus tuæ comedit me, i. amor, dicit Glo. Huiusmodi autem zeli siue feruoris dilectionis, ponit tres effectus sanctus pater. Primus est, purificatio à peccato. Secundus, deductio siue coniunctio ad Deum. Tertius est, vitæ æternæ consecutio. De primo dicit sic: *Qui separati à vniuersis, de quo Gregorius loquens super illo verbo Luc. septimo: *Dimissa ei sunt peccata multa, quoniam dilexit multum, dicit sic: *Quid dilectionem credimus nisi ignem, & quid culpam, nisi rubiginem? Tanto amplius rubigo peccati consumitur, quanto peccatoris cor magis charitatis igne concrematur.****

De

- 2. De secundò : *Et dicit ad Deum*: immò facit adhærere Deo, secundùm illud 1. Ioan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* De tertio inquit: *Et ad vitam æternam*, scilicet perducit meritorie. 1. Corin. 2. Oculis non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præcavit Deus his, qui diligunt eum. Sequitur: *Hunc ergò zelum scilicet bonum, ferventissimo amore exercent monachi inter se.* Vbi notandum, quod in præsentis capitulo sanctus Pater octo ponit, in quibus discipuli huius scholæ debent sancti zelum exercere. Primò, honore se inuicem præueniendo, ibi cum ait: *ut honore se inuicem præueniant*, id est, ut quilibet in honorando alterum primus esse studeat. De quo dicit Apostolus ad Roman. 12. *Honore inuicem se præuenientes.* Glo. Aliiter non est fraternus amor, nisi mutuis se præueniant obsequijs. De hoc dictum est fati circa instrumentum passionum infirmantium fratrum, cum dicit: *Infirmitates suas, sive corporum, sive morum, patientissime tolerant.* De quo etiam Apostolus ad Ephe. 4. inquit: *Cum patientia supportantes inuicem in charitate.* Item ad Galat. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Lex autem Christi, lex amoris est, Bernar. in epistola: *Iungant se animis, qui iuncti sunt institutis, inuicem se foueant, inuicem se defendant, inuicem onera portent.* Aut enim Sapiens: *Frater adiuvans fratrem, ambo consolabuntur.* Quod si in alterutrum (quod absit) corroserint, & momorderint, nonne desolabuntur? Tertio, mutuam obedientiam exhibendo, ibi cum subiungit, dicens: *obedientiam sibi certatim*, i. studiosè & cum fervore, impendant. De quo Apostolus ad Gala. 5. *Per charitatem spiritus seruite inuicem.* Et ad Philip. 2. *Superiores sibi inuicem arbitrâtes.* Quarto, utilitatem proximi studiosè procurando, etiam illam utilitati propriæ preferendo, ibi cum dicit: *Nullus quod sibi vile iudicat, sequatur, sed quod magis alij*, scilicet vile aut gratum fuerit, Bernar. in cõgregatione positus, voluntates aliorum tuis voluntatibus antepone, ut non solum sine querela, sed etiam cum gratia inter fratres maneas, portans omnes, & pro omnibus orans, ut etiã de te quoq; dicatur, *Hic est fratrum amator.* Quinto, mutuam fraternitatis amorem seruando, ibi cum dicit scilicet: *charitatem fraternitatis casto, i. puro, mudo, & discreto, impendant amore*: De quo etiam Apostolus ait ad Roma. 12. *Charitate fraternitatis inuicem diligentes.* Sexto, Deum timendo: ibi, cum ait, *Deum timeant.* De quo Apostolus ad Ephe. 5. *Subiecti inuicem in timore Christi.* Septimo, Prælati sui, verã & sincerã charitate diligendo, & vera

humilitate honorando, ibi cum ait: *Abbatem suum sincera, i. pura, vera, & non ficta, & humiliter diligant charitate.* Bernardus in sermone: *Redde reuerentiam Prælato, & obedientiam*: quarum altera est cordis, altera corporis. Nec enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu similiter sentiamus de eis. Octauo, amorem Christi rebus omnibus præponendo, ibi cum ait: *Christo omnino nihil præponant, qui nos pariter ad vitam perducant æternam.* Amen. Nihil enim summo bono, quod Christus est, nisi peruersè præponi potest. Augustinus libro cõfessionum: *Tues Deus meus, non tantum bonus, sed ipsum bonum*: neq; vlla anima potuit poteritve cogitare aliquid te melius qui summum & optimum bonum es. Illi autem præponunt aliquid Christo, qui non diligunt eum super omnia: cuiusmodi est superbus, qui propriam celsitudinẽ, celsitudini Christi præponit: sicut vanus, qui propter vanæ gloriæ ventum Christum contemnit: avarus, qui pro lucro diuitiarum Deum deserit: voluptuosus, qui propter momentaneã delectationem à Christo recedit, & itã de singulis peccatoribus, cum, teste beato Augustino, peccatum nihil aliud sit, quã auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad bonum commutabile. Contra quod dicitur Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua.* Aug. Si Deo in diligendo aliquid præponimus, vel æquamus, nos ipsum diligere nescimus. Tanto enim nobis melius est, quãto magis in illum, quo nihil melius est, imus. Imus autem non ambulando, sed amando, quem tanto habebimus præsentiosem, quanto eundẽ amorem, quo in eum tendimus, poterimus habere puriorem. De hoc in superioribus notauimus, tam circa instrumentum primum, quã maximè circa instrumentum 21. quod fuit: *Nihil amori Christi præponere: quare breuitatis causa ad superiora lectorem remittentes, finem facimus.*

IN CAPVT LXXIII.
TRACTATVS CXLVIII.
Et vltimus huius operis, de vltimo regulæ capit. vbi, quod non omnis perfectio in hac regula sit constituta, ipsemet S. Benedictus testatur.

Regulam autem hanc &c. Descripta iam regula sanctæ religionis, ne discipulus fortassis putaret, tantam in huiusmodi regulæ doctri-

Distinctio capit. in 4. part.

Cur hæc regula à S. Benedicto sit scripta.

lib. 2. cap. 1.

ibidem.

Honestas consistit in tribus.

lib. 1. offic. cap. 46.

ibid. ca. 45.

Cap. 20.

Disciplina quid sit. In inst. no. uic. cap. 10.

Cõmendatio timoris maximè in incipientibus.

Eccle. 2.

ctina perfectionem consistere, vt ad perfectionem iustitiæ, & virtutum culmina consequenda nihil amplius esset querendum, curauit sanctus Pater in hoc capitulo, totius operis sui termino, hanc opinionem tollere & remouere. Et diuiditur in quatuor partes. In prima assignat causam descriptionis suæ regulæ. In secunda describit libros aliquos, qui maximè legendi essent ab eis, qui culmen perfectionis festinant ascendere. In tertia, ostendit quid bonis & quid malis conferat lectio doctrinæ, & exemplorum sanctorum patrum. In quarta concludit, quod obseruantia huius regulæ est via ad alia, quæ culmẽ perfectionis & sanctitatis conferunt. Circa primum, dicit sic sanctus Pater: *Regulam hanc descripsimus, vt eam obseruantes in monasterio, aliquatenus vel honestatem morum, aut initium cõuersationis nos demonstremus habere.* Sensus est: Hanc regulã descripsimus, vt huius scholæ discipulus, per huius regulæ obseruantiam, morum honestate resplendeat, aut saltem illum doceamus initium sanctæ cõuersationis tenere. In honestate enim, vt ait Ambrosius libro de officijs, beatam vitam esse positam, nulli dubitauerunt. Tantus quippe, vt idem Doctor sanctus attestatur, est honestatis splendor, vt sicut Sol ortus, Lunæ globum, & cætera luminaria stellarum abscondit: itã & fulgor honestatis, vbi vero incorrupto splendat decore, cætera, quæ putantur bona secundum voluptatem corporis, aut secundum seculum clara & illustria, umbrat. Consistit autem honestas morum in tribus, quæ beatissimus pater Benedictus docuit in hac sua regula. Primò, in fuga vitiorum. Vnde ait Ambrosius vbi supra: *Quid est aliud honestum, nisi vt fugibilia fugiantur?* Secundò, in timore & amore ac cultu creatoris. Ambrosius: *Honestum est Domine, vt te timeamus, te diligamus, te deprecemur, & honoremus.* Te enim decet hymnus in Sion. Tertio, in disciplinata cõuersatione exteriori, secundum illud Augustini in regula: *In incessu, statu, habitu vestro, & in omnib; motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendat ad spectum, sed quod vestram decet honestatẽ.* Disciplina enim, vt ait Hugo de S. Victore, est cõuersatio bona & honesta, cui parum est, malum nõ facere, sed studet etiam in his, quæ bene agit, irreprehensibilis apparere. Initium autem cõuersationis planè demonstratur habere huius regulæ obseruator. Pedit autem sanctæ cõuersationis initium ex timore Dei, quẽ vt sanctus Pater in hac regula discipulo incurreret, maximè laborauit, sciens, quod initium sapientiæ, sit timor Domini. Per hunc enim ad Deum velut quibusdam ianuam introitur, vt dicit Cassiodor.

Et Grego. in Moralib. In via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinẽ veniatur, quare Bernar. in sermone quodã: *Ante omnia timor nouitijs necessarius est, quo nimirum peccata præterita possint delere, & cauere futura.* Timor enim Domini, vt ait scriptura, expellit peccatum, siue quod iam admisum est, siue quod tentat intrare. Expellit illud peccatum: hoc, resistẽdo. Verum quia dixerat sanctus pater, quod in hac regula omnis obseruatio iustitiæ non continetur, ostendit consequenter, quæ est secunda pars huius capituli, videlicet quos libros requirere, legere, & studere debeant, qui ad culmina virtutum & celsitudinem perfectionis ascendere concupiscunt, dicens: *Ceterum ad perfectionem cõuersationis qui festinant, sunt doctrinæ sanctorum patrum.* Sensus est: Doctrinæ sanctorum patrum sunt, in quibus legendum est, & à quibus exempla sumenda sunt ab his, qui ceterum, i. ad maiorem perfectionem cõuersationis festinant, quarum scilicet doctrinarum obseruatio perducit hominem ad celsitudinem perfectionis. Sequitur: *Quæ enim pagina, aut qui sermo diuinae auctoritatis veteris ac noui testamenti non est vtilissima norma vite humane?* quasi dicat, nullus. Vnde de pagina veteris ac noui testamenti, dicitur in psal. *Luce in pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis.* Apostolus 2. Timo. 3. *Omnis scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad erudiendum &c.* Aut *quis liber sanctorum catholicorum patrum hoc non resonat, vt recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum?* Hic sanctus pater tangit libros, quos ad expositionem sacre scripturæ veteris ac noui testamenti sancti patres, quorum doctrina suscepta est ab vniuersali Ecclesia, composuerunt, sicut est beatus August. Hieron. Ambros. Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, Leo Papa, qui omnes maximo studio hoc docere & admonere curant, vt huius seculi bonis mutabilibus spretis, recto cursu tendamus ad incommutabile bonum, Deum & creatorem nostrum. Sequitur tertia pars, vbi ostendit quid conferat bonis & malis lectio doctrinæ & exemplorum sanctorum patrum. Sequitur: *Neque collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, & regula sancti patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi bene viuendum, & obedientium monachorum exempla, & instrumenta virtutum? Nobis autem desidiosis, i. pigris, & male viuentibus, atque negligens, rubor confusionis est.* Sicut enim documenta & exempla patrum, bene viuentibus instrumenta sunt virtutum, i. mediã ad acquirendas virtutes: itã negligentibus & malè viuentibus rubor confusionis sunt. Grego. in homil. Mors quippe iustorum bonis in adiutorium est, in Euang. malis in testimonium, vt inde peruersi sine excusatione pereant, vnde electi exemplum

lib. 7. ca. 13.

Serm. de diuersis affectibus animæ

Ecclesi. 1.

II. Quales libros legere debeant, qui ad perfectionem culmẽ festinant.

psal. 119.

Catholici Doctores.

III. Quid conferat bonis & malis huiusmodi lectio.

Homil. 35. in Euang.

III. Quam utilitate conserat hanc regulam.

Hæc doctrina, cur regula dicitur.

Quare hæc regula minima appellat S. Benedictus.

Interlin.

plum accipiunt, vt viuant. De utilitate autem sacrarum lectionum plura notauimus circa instrumentū 56. Sequitur quartapars huius capituli, in qua cōcludit utilitatem huius regulæ. vnde ait: Quisquis ergo ad patriam celestem festinas, hanc minimam inchoationis regulam descriptam adiuuante Christo perfice: quoniam ipsa est recta via perueniendi ad regnum celeste. Regula autem idco dicitur, quia recte ducit, nec aliorum trahit, immo normam recte viuendi tribuit, & quod distortum prauumq; est, corrigit, & recte regit. Vnde sanctus Pater in principio regulæ sic ait: Ausculta, o fili, præcepta magistrī, & admonitionem pijs patris libenter excipe, & efficaciter comple, vt ad eum per obedientiam laborem redeas, à quo per inobedientiam desidia recesseras. Sed notandum, quod sanctus Pater hanc regulam suam minimam inchoationis doctrinam vocat, tum quia pertinet ad initium conuersionis. Vnde Glo. super Illud Matt. 5. Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis: dicit, minima sunt quæ inchoat homines: tum quia huius regulæ præcepta nihil habent quod graue aut asperum ad implendum sit, vt ipse sanctus Pater attestatur in Prologo, ita dicens: Constituenda est ergo à nobis Dominici schola seruitij. In qua institutione nihil asperum nihilq; graue nos constituturos speramus, tum minimam vocat respectu scripturarum sacrarū, quæ excellentioris perfectionis continet doctrinas: vel minimam vocat ratione humilitatis ex parte suscipiētiū, qui auctor est regulæ: quia se minimum reputabat, doctrinam suam

minimam vocat. Sequitur: & tunc demum ad maiora, quæ supra commemorauimus, doctrinam virtutumq; culmina, Deo protegente, peruenies. Amen.

CONCLUSIO OPERIS.

Benedictus Deus, qui inter tot & varia impedimenta dedit nobis hoc opus perficere. Accipe, dilectissime frater mi Arseni, opus, quod inter multarū occupationum turbines, tuis precib; immo charitatis tue virib; à nobis extorsisti. Quod cum ad simplicium fratrum eruditionem colligi postulasses, simplicitate sermonis vsi sumus, nec curauimus subtiles interserere quæstiones, sed doctrinam potius aliquas morales, quæ fratrum tuorum ædificationi iuuamenti aliquid conferre possent. Verū charissime frater, & si tuæ charitatis voto in hoc nostro labore plenè nō satisfecerim; quod pro nostra insufficientia veremur, nihilominus affectuosè rogamus, vt apud clementiam Domini nostri Iesu Christi saluatoris nostri, cuius & contēplatione preces tuas in hoc laborioso opere principaliter suscepimus, & cuius adiutrice gratia opus ipsum cōsummauimus, tuis tuorūq; fratrum orationibus nostrā ædificationem commissam facere infirmitatem.

Explicit digna expositio in regulam beatissimi patris Benedicti, collecta feliciter per D. D. IOANNEM Cardinalem S. Sixti, DE TVRRE CREMATA vulgariter nuncupatum. Ad laudem Domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ matris eius virginis Mariæ, & omnium Sanctorum in æternum.

Amen.

VITA SMARAGDI ABBATIS, EX IOANNIS TRITHEMII LIBRO DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS DESVMPTA.

SMARAGDVVS Abbas monasterij S. Michaëlis, ordinis D. Patris Benedicti, vir in Diuinis scripturis valde eruditus, & iugi studio carundem exercitatus, regularis disciplinæ auriga, sanctas scripturas exponendo, nomen suum longè lateq; norum fecit, & magnam opinionem scientiæ & conuersationis suæ acquisiuit. Scripsit enim multa præclara opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta:

- In Regulam S. Benedicti,
Diadema monachorum,
In totum Psalterium,
In Epistolas & Euāgelia per annum,
Sermones quoque plures,

- LIB. I. Cùm turbas plurimorum.
LIB. I. Hunc modicum libellum.
LIB. I.
LIB. II.
LIB. I.

De cæteris autem opusculis eius nihil vsquàm potui inuenire. Dicitur autem, quod multos in Diuinis scripturis commentariorum tractatus ediderit. Sed & Donatum Maiorem exposuit, & multos secularium literarum auctores explanauit.

Eadem ferè habet idem Trithemius, lib. 2. de viris illustribus ordinis S. Benedicti, cap. 83.

INCI-

INCIPIIT PROLOGVS SMARAGDI ABBATIS EXPOSITIONIS REGVLAE SANCTI BENEDICTI.

M turbas plurimorū cernerem monachorum in beati regula Benedicti interpretationes verborum, & intellectum diuersarum sententiarum, discretionemq; iudiciorum sagaciter quærere plurimorum, quæ variante modulo varia sit culparum: vt expositioni eius operam darem, & à meipso motus, & ab alijs fratribus sum coactus. Et quanuis eius expositione non indigeant docti, tamen simplex simplicibus grata est eius expositio monachis, qui per eius obseruantiam, ad caelestia cupiunt scandere regna, de ea frequenter audire vel modica desiderant verba. Et qui eius tenentes rectitudinem, æternam sperant beatitudinem, crebrò regularè gaudent audire sermonem. Cuius, Domini opitulante gratia, iam ordinatim incipiam exponere verba.

INCIPIIT EXPOSITIO REGVLAE B. BENEDICTI ABBATIS SANCTISSIMI.

Obsculta. Hæc nos hortantis verba sunt Benedicti. Ille etenim spiritu sancto repletus, vt nos ad meliora proficiscamur, hortatur. Sunt enim, qui eum ausu temerario reprehendere conantur, dicentes: Ausculta, debuit dicere, non obsculta: Nescientes quia sicut rectè dicitur, obaudi & obtempera, & obsecunda, & alia multa talia, ita rectissime potest dici, obsculta. o fili. O interiectio, pro diuersis sensibus diuersas habet significationes: aliquandò admirantis, vt illud, O quàm pulchra est casta generatio. Aliquoties dolētis, vt illud: O vos omnes qui transitis per viam, videte si est dolor, sicut dolor meus. Aliquoties optantis continet significationem: vt illud, O Domine, saluos nos fac: O Domine, benè prospere: quam & hic rationabiliter obtinet vim. Nam & filij nomine eum complacuit appellare, quem voluit habere cohabitatorum. Quatuor enim modis filij appellantur: natura, imitatione, adoptione, doctrina. Hic autem non natura, nec adoptione, sed doctrina vel imitatione filius appellatur, qui ad obsecranda magistrī verba hortatur. præcepta. Præcepta sunt, quæ aut quid faciendum, aut quid non faciendum sit, docent. Faciendum, vt, Diliges Dominum Deum tuū ex toto corde tuo. & Honora patrem tuum, & reliqua. Nō faciendum, vt, Non occides, Non mœchaaberis, Non furtum facies, & similia. Quod autem dicit, magistri, subiungitur Chri-

sti. Quanuis enim abusuè plures vocentur magistri, vt est illud in Ecclesiaste, de lege legisq; latoribus dictū: Quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore vno: vnus tamè per naturam est Dominus, magister & præceptor. Ipse enim ait: Et patrem nolite vocare vobis super terrā: vnus est enim pater vester, qui in caelis est. Nec vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus. Nos verò quandò patrem vocamus hominem, honorem ætati deferimus, nō authorè vitæ ostendimus. Magister verò ex consortio veri magisterij veraciter dici potest. Quia sicut per naturam vnus Deus & filius non præiudicat cæteris, nè per adoptionem dii vocentur & filij ita vnus præceptor & magister nō præiudicat alijs, vt absolute patres appellentur & magistri. Magister, dux, gubernator, præceptor, vel doctor intelligitur: Cuius etymologia à Græco sermone στροφω descēdit, Græce enim στροφω statio dicitur, Ergo magister Latino sermone, maior in statione vocatur. & inclina aurem cordis tui. Auris enim cordis nostri tunc ad audiendum veraciter inclinatur, quandò admonitio pijs patris, id est, Domini, à nobis libenter auditur: & efficaciter completur, quandò humiliter excipitur, & puro corde tenetur. Hanc aurem quærens Dominus, dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat, Auris enim, ab audiendo vel hauriendo vocatur, auris enim corporis, hominū voces: cordis autem auris, intellectum haurit sermonis. & admonitionem. Admonitio proprie dicitur, quandò ea, in quibus exciderat homo, ad memoriam reducantur. A paradisi enim

O o i gau-

val. sit

val. proficiamus,

Obsculta quod rectè dicitur.

O interiectio quid significet.

Sap. 4.

Thren. 1.

Psal. 117.

Filium quem vocet.

al. imitatore

Præcepta que sint.

Marth. 22.

Exodi 20.

Magistri

nomine qd intelligat. Eccl. 12.

al. pater Matth. 23.

al. magistri

al. pater

Magister quid, & vnde descēdit.

for, στροφω quod firmi-tatem & stabilitatē significat.

Aurem cordis inclinare quid.

Luca 8. Auris vnde dicta.

Admonitio quod d.

Phil. 2. Pius pater qd dicitur. *al. alioru Psa. 31.

Dominus cur pius dicitur.

Epist. 29.

Ephc. 3.

Matt. 23.

Jerem. 3.

Matt. 6.

Efficaciter quid, & vnde dicitur.

Prover. 21.

*al. toto animo

Vir obediens qui victorias loquatur.

Rom. 8.

gaudio, exultatione & gloria, per inobedientiam Adæ generaliter omnes recessimus: sed ad ea, quæ per inobedientiam perdidimus, imitando Christi obedientiam, qui factus est obediens patri usque ad mortem, redire debemus. *pp. patri.* Pius enim pater, proprie ille dicitur, qui cordium nostrorum impietates valenter remittit: Cui Psalmista ait: Dixi, confitebor aduersum me in iustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Pius enim Dominus dicitur propter clementiam, benignitatem & misericordiam. Pietas enim, pars est iustitiæ, quæ proprie, ut ait Augustin. Dei cultus intelligitur. Pater enim, proprie Dñs solus dicitur: quia, ut ait Apostolus, ex illo omnis paternitas in celo & in terra nominatur. Nam & ille in Euangelio dicit: Et patrem nolite vocare vobis super terram, alius enim est pater vester, qui in caelis est. Et per Prophetam ipse loquitur, dicens: Patrem inuocabis me, & post me ingredi non cessabis. Et cui generaliter omnis, Pater noster, qui est in caelis, clamat Ecclesia. Quod autem dicit, *libenter excipe.* intelligitur, studiosè, summo opere, & summa voluntate. Excipere enim, dicitur accipere, vel suscipere. Ad id, & efficaciter cõple. Efficaciter aut, faciliter, expedite, velociter, perseueranter, vel vigilanter intelligitur. Venit hoc aduerbium à nomine efficax, qui nullam habet difficultatem in faciendo, ut ad eum per obedientiam laborem redeas, à quo per inobedientiam desiderium recesseris. Quod autem dicit, *ut ad eum,* subauditur Dominum. A Deo enim, sicut supra dictum est, siue generaliter in Adam omnes & Eva, siue specialiter vnusquisque nostrum per inobedientiam vitium desideriumque cordis recessimus: ad quem nos per obedientiam humilitatem, laboremque beatus Benedictus hortatur redire. Obedientia enim dicitur, humilitatis obtemperantia, eò, quòd humiliter obediatur vel obtemperet imperanti. Labor enim obedientiæ, vocatur omnis humana actio recta, quæ iuste à Domino imperata, ab auditoribus est secundum distributionis eius gratiam humiliter adimpleta. De bona autem obedientia per Salomonem dicitur: Vir obediens loquetur victorias. Vir quippe obediens loquitur victorias, quia dum vnusquisque electorum per obedientiam humilitatem Deo se, *pp. amore* subdit, & eius præcepta humiliter implet, & pro his omnibus, non sibi, sed Deo gratias agit, & ab inobedientiam culpa, miserante Deo, liber efficitur, & de inobediente triumphans diabolo, in caelum victor ascendit. Vir enim obediens victorias loquitur, quando vnusquisque vitia calcatur, bella fortiter superat, ita ut cum Paulo dicat: Sed in his omni-

bus superamus propter eum, qui dilexit nos. Et pro tanti triumpho victoria, non sibi, sed Deo tribuitur gloria, dicitur cõ Psalmista: Non nobis Dñe, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Ad Deum enim per obedientiam laborem redimus, quando ea quæ nobis sunt præcepta, totis viribus humiliter adimplemus: quando propria voluntatem odimus, & desideria carnis non persequimur: quando perfectionem pro iustitia patienter toleramus: quando nec malum pro malo, nec maledictum reddimus pro maledicto: quando nec dolorem in corde tenemus, nec iracundiam tempus referuamus: quando præcepta Domini factis quotidie adimplemus, & seniorum nostrorum iussionibus in omnibus obediunt: quando orationi frequenter insistimus, vigilijs, ieiunijs, lachrymisque multis laboribus, diuersisque afflictionibus castigatum corpus in seruitute redigimus, crucem nostram tollimus, & abnegantes nosmetipsos, post Christum currere festinamus. Labor proprius obedientiæ est, omnis pro Deo castigatio corporis, & afflictio cordis, vilitas omnis, despectio & abiectio monachorum. Hæc est enim arcta & angusta via, quæ per se gradientes ad vitam perducat æternam. In hac etenim fideliter laborantes, & usque ad finem laborando perseuerantes, ad æternitatis satietatem refectioemque inuitati, merebuntur audire: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Sicut enim humilitas obediendo obedientia dicitur: ita superbia inobedientia inobediendo vocatur. Desidia autem, pigritia vel tarditas dicitur. Vnde & hi, qui ad bonum opus tardi, pigrique inueniuntur, desides vocantur. Quo vitio mala omnia nutriente conerescunt, & bona omnia, non proficiunt, male soporata quiescunt. De hoc enim vitio per Salomonem dicitur: Pigredo immittit soporem. Pigredo enim torpenti animo soporem immittit, quia quem in bonis operibus tepidum tardumque inuenierit, ut in malis crescat, & oculos claudit, & manus ligat. Per eundem iterum Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit. Propter frigus quippe piger non arat, quia desidia torpore constrictus, agere quæ debet bona, dissimulat. Et dum parua mala metuit, operari bona maxima prætermittit. De quo pigro rectè subditur: Mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Quia qui in presenti seculo, in bonis operibus non desudat, cum tempus retributionis aduenit, à mercedis munere mente vacua ieiunat. Eccontrario de formica idem Salomon ait: Formicæ populus infirmus parat in messe cibum sibi. Quod per formicam, strenua vita monachorum signatur: quæ strenua vita

Psal. 113.

Ad Deum per obedientiam labor redire, quod sit.

Galat. 3. 1. Pet. 3.

*al. frequenter incumbimus,

1. Cor. 9. Matt. 16.

Matt. 7.

*al. æternitatem

Pigritia quantum malum.

Prover. 19.

Prover. 20.

Prover. 19.

Prover. 19.

Formica strenua vita

monachorum vitam cur significet.

Prover. 15.

Obedientis & inobediens dicitur men.

Gene. 3.

1. Pet. 2.

Philipp. 2.

1. Pet. 2.

*al. surreximus,

Matth. 2.

*al. mihi

Sermo vnde nomen accepit.

*al. voluntatibus. Abrenunciare quid significet.

Abrenunciatio fit duabus vicibus.

1. in baptismo.

vita ad cõparationem amatorum huius seculi, per humilitatis gratiam, velut formicæ, minimi videtur. Hi enim in presenti vita velut in messe, fructum bonorum operum, vnde in futuro gaudeant, congregare non cessant. Item de obedientibus & inobedientibus scriptum est: Mens iusti meditabitur obedientiam, os impiorum peruersa. Monachus enim humilis, dum seniorum suorum imperio, ob amorem æternæ vitæ studet parere, prius obedientiam meditatur in cogitatione: Inobediens verò, dum maiorum iussa implere cõtemnit, verbis proacacibus contradicit. Iste enim talis Adæ inobedientiam imitando, recedit à Domino: Humilis autem monachus, Christi obedientiam imitando, redit ad Deum. Adam enim peccauit: sed nec peccatum suum cognouit, nec peccati veniam postulauit: CHRISTVS autem peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius: sed vnos à peccato redimeret, factus est obediens patri usque ad mortem, & innocens pro nobis passionem mortemque sustinuit, nobis relinquens exemplum, ut imitantes eum, sequamur vestigia eius. In Adâ enim cadente, omnes cecidimus, & omnia bona perdidimus: in Christo autem, resurreximus, & maiora, & sine fine mansuram recipimus: ita tamen, si perseueranter eius vestigia teneamus. Adam obnoxiauit nos omnibus malis per propriam culpam: sed CHRISTI nos liberauit aduentus per gratiam. Et vt totum dicam, inobedientia Adæ nobis abstulit paradisum: obedientia CHRISTI donauit & regnum. Ergo qui per inobedientiam desiderium recessimus à Deo, per obedientiam laborem redeamus ad DEVM, vt impleatur in nobis, Per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Ad te ergo nunc meus sermo dirigitur. Multi in hoc loco, meus pro mihi, quasi emendantes, commutare conantur, nescientes quia hoc genere locutionis multi scholasticorum doctores vsi sunt, sicut quodam loco beatus Gregorius ait: Hæc mihi ad eos dicta sunt. Et alibi: Iam enim mihi ad vos sermo conuertitur. Sermo enim, à serendo nomen accepit. Est enim disertio vel collatio, quia non est vnus verbi tantum, sed à multis verbis serendo sermo vocatur, vt Hilarij sermo, Augustini, & reliquorum. Quisquis abrenunciatis proprijs, abrenunciare enim poni solet, pro eo quod est, spernere, reijcere, vel contradicere, siue aliud aliquid, quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Duabus enim vicibus abrenunciatio fit monachorum, siue omnium debet esse fidelium. Sata enim, qui & diabolus nuncupatur, primò in baptismo ab omnibus fidelibus abrenunciatur, vt liberius saluatori Domino serui-

atur: quia iuxta eiusdem Domini vocem, Nemo potest duobus dominis seruire. Abrenunciatur operibus eius, quia opera illius cõtraria sunt operibus Saluatoris. Abrenunciatur pompis eius, quæ vtique opera sunt satanæ, sed eo quasi discerni videntur à cæteris operibus eius, quia in eis superbia, cuius ille author est, & quæ eum deiecit de celo, quodammodo designatur. Pompe eius sunt, ambitio, arrogantia, vana gloria, & cætera huiusmodi, quæ de fonte superbiæ procedunt. Secundò autem à monachis & à fidelibus Christianis abrenunciatur proprijs voluntatibus exemplo Domini, qui ait: Non veni facere voluntatem meam, sed eius, qui me misit. Nam & Scriptura ait: Et à voluntatibus tuis auertere. Propria enim vnique dicitur, vernacula, priuata, vel peculiaris voluntas. Voluntas autem ab eo, quod est velle, nomen accipit. Est autem arbitrium mentis, potestas consilij sui, atque propositum sensus sui. Et hoc est secundum hominem, non secundum Deum viuere. Ille enim secundum hominem viuere, qui secundum seipsum, & secundum voluntatem suam viuere: qui cum quibus vult, & vbi vult, pergit: quantum vult, & quando vult, dormit: quando, & quamdiu vult, loquitur quæ vult, & vbi vult: quando & quantum vult, manducat & bibit: quantum & quando vult, ridet: postremo, quicquid oculis delectabile, quicquid naribus suaue, quicquid cæteris est sensibus carnis suæ iucundum, exercet ac sequitur. Qui autem secundum Deum viuere, non secundum carnaliter hæc omnia delectant, sed Deum quæ spiritualia sunt, spiritualiter eum edificat, & omnia desideria carnis, spiritualis desiderij delectatione cõpescit: futura presentibus anteponeit: carnem spiritui subdit: & quicquid cupit aut agit, non vult ex sua, sed Dei sui voluntate procedere, cui placere totis viribus cõcupiscit. Domino Christo vero regi militaturus. Dominus dicitur eò, quòd dominetur vniuersæ creaturæ suæ, vel certe quòd oēs creaturæ dominatui eius deferunt: Christus verò à chrisinate appellatur. Christus sicut Græcè, Latine vnctio dicitur. Quod nomen etiam Domino nostro Iesu Christo accommodatur, quæ Deus pater non vtique visibilis, sed inuisibilis & spiritalis perunxit oleo. Vnde & in Actibus. Apost. ad patrem dicitur: Collecti sunt in hac ciuitate aduersus filium tuum, quæ vnxit. Ad ipsum Psalmigraphus dixit filium: Vnxit te Dominus Deus tuus oleo exultationis &c. Qui ideo rex verus appellatur, quia omnia quæ cõdidit, rectè sustinet, gubernat, protegit, atque regit. Quâuis enim sancti, abusu reges dicantur, vt est illud in Psalmis: Et nunc, reges, intelligite. Et in Iob: Et reges in solio collocat: Tamen Christus Dominus est verus rex, quia veri

Matth. 6.

Eccl. 18.

Voluntas à quo nomen habeat.

Secundum hominem viuere quis dicitur.

Secundum eum carnaliter hæc omnia delectant, sed Deum quæ spiritualia sunt, spiritualiter eum edificat.

Dominus cur dicitur

Christus sicut Græcè, Latine vnctio dicitur.

Quod nomen etiam Domino nostro Iesu Christo accommodatur, quæ Deus pater non vtique visibilis, sed inuisibilis & spiritalis perunxit oleo.

Vnde & in Actibus. Apost. ad patrem dicitur: Collecti sunt in hac ciuitate aduersus filium tuum, quæ vnxit.

Ad ipsum Psalmigraphus dixit filium: Vnxit te Dominus Deus tuus oleo exultationis &c. Qui ideo rex verus appellatur, quia omnia quæ cõdidit, rectè sustinet, gubernat, protegit, atque regit.

Quâuis enim sancti, abusu reges dicantur, vt est illud in Psalmis: Et nunc, reges, intelligite. Et in Iob: Et reges in solio collocat: Tamen Christus Dominus est verus rex, quia veri

Pfal. 71. regis filius est. Vnde & Psalmita ait: Deus, iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Reges ergo sunt, sancti: quia tentationum suarum motibus non succumbendo, sed regendo praesse nouerunt. Reges sunt, sancti: quia prelati cunctis motibus carnis, modo luxuriae appetitum frenant, modo aeternitatis temperant, modo gloriam elationis inclinant, modo suggestionem liuoris obruunt, modo ignem furoris extinguunt. Sed haec omnia non suis viribus, sed Domino operante, perficiunt. Et quia, ut haec operentur, a Domino accipiunt, non proprie, sed abusu, reges dicuntur, Christus vero Dominus, verus rex regum, & Dominus dominorum veraciter esse probatur: quia sicut omnis creatura per illum facta cognoscitur, ita & per illum re-cta & gubernata esse probatur. Sicut enim milites seculi, sunt & milites Christi. Sed milites seculi, infirma & lubrica accipiunt arma: milites autem Christi, fortissima sumunt atque praecleara. Pugnans illi contra hostes, ut se, & interfectos, eternam perducant ad penam: pugnans isti contra vitia, ut post mortem, eternam vitam consequi possint & praemia. Illi, ut descendat ad tartara: isti, ut ascendat ad gloriam. Illi, ut post mortem cum demonibus mancipentur inferno: isti, ut cum angelis in perpetuum possideant regnum. Illi, ut demonibus socientur semper: isti, ut cum angelis semper laudentur. Illi, ut cum diabolo semper lugeant: isti, ut cum Christo semper exultent. Vtrorunque militum genus, vna sententia comprehendit. Apostolus Paulus. Ait enim: Nemo militas Deo, implicat se negocijs secularibus, ostendens esse milites Dei, sicut sunt & seculi. Duplex ergo militia, duo genera militum signat. Alios militia spiritalis ad caelestia castra, per gratuitam gratiam caelestis imperatoris, adducit: alios militia corporalis laborare cum mundo, secundum voluntatem terreni regis, adstringit. Milites seculi, passionibus & desiderijs tenentur obnoxij: milites Dei, carnem suam crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs. Illi dapibus nutriuntur, isti virtutibus. Illi rapere aliena coguntur, isti autem propria vel patienter perdere, vel misericorditer cupiunt erogare. Illi gerunt, vnde laudibus falsis extollantur: isti quaerunt, vnde sempiternis praemijs honorentur. Illis tribuit imaginem leuitatis vanitas, istis vera confert gaudia veritas. Illi suis vtilitatibus confutur, isti communibus. Illi perituram, perituri, possidere festinant gloriam: isti nunquam perituram, ne in eternum pereant, possidere desiderant. Illis, viuere labor est: & mori, supplicium: Istis viuere Christus est, & mori lucrum. Illi praerantur contra visibiles, isti contra inuisibiles inimicos. Illos

auaritia facit esse crudeles, istos misericordia benignos. Illos inuidia contentiosos, istos facit mansuetudo pacificos. Illi per superbiam pro suis honoribus litigant: isti per humilitatem, alter alterum existimat superiorem sibi. Per illos Babylonia regitur: per istos, & in istis a Domino Hierusalem caelestis administratur. Milites seculi, prosperitas extollit, aduersitas deijcit: Milites autem Dei, siue in prosperitate, siue in aduersitate, immobiles perseuerant. *obedientia fortissima atque praecleara arma assumis.* Arma enim obedientiae, ideo fortissima beatus nominauit Benedictus, quia omnes humanos labores, qui voluntarie fiunt, obedientiae labor exuperat. Quid enim fortius esse potest, quam ut se homo ex omnibus seruum faciat hominum, & cum sit liber & honoratus, velut vile mancipium despectumque se cunctis exhibeat & abiectum, ita ut dicat: Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrii hominis, & abiectio plebis? Quid fortius, quam ut percussus in maxilla, praebat aliam? auferenti tunicam, dimittat & pallium: angariatus milliario, vadat & duo: & in his omnibus gaudeat, quia dignus est habitus, pro nomine Domini contumelias pati. Quid enim fortius aut durius esse potest, quam ut homo homini voluntarie se in omni subdat obedientia, & duras & contrarias in ipsa obedientia patienter illatas sustineat iniurias? quam ut omni vilitate, & extremitate contentus sit, & ad omnia, quae illi iniunguntur, paratus, & omnibus se inferiorem & viliorum, non solum sua lingua pronunciet, sed etiam corde existimet: & vbi cunctis fuerit, federit, vel ambuauerit, inclinatio sit semper capite, defixis semper in terram oculis, reum se de peccatis suis existimet, dicens: Domine, non sum dignus adspicere & videre altitudinem caeli praer iniustitijs meis. Videamus, cur beatus Benedictus obedientiae arma, fortissima atque praecleara dixerit. Ideo fortissima, quia omnes humani generis labores, qui voluntarie fiunt, ut supra diximus, obedientiae labor exuperat. Fortissima enim sunt obedientiae arma, ut abneget semetipsum homo sibi: praecleara, ut sequatur Christum: Fortissima, ut declinet a malo: praecleara, ut faciat bonum: Fortissima, ne reddat malum pro malo: praecleara, ut reddat pro malo bonum: Fortissima, ne maledicentem se, maledicat: praecleara, ut etiam benedicat: Fortissima, ne in corde teneat odium: praecleara, ut tanquam semetipsum, diligit inimicum, & proximum: Fortissima, in abiectio- ne: praecleara, in operatione: Fortissima, in tolerantia: praecleara, in obedientia: Fortissima, in continuo ieiunio: praecleara, in recreatione pauperum: Fortissima, sint ium- bi vestri praerincti: praecleara, & lucerna ar- dentes.

Obedientia arma, cur fortissima.

Psal. 21.

Matth. 5.

Adu. 4.

Cur eadem fortissima & praecleara variegatio nec.

Luc. 11.

dentis. In propria enim infirmitatis tolerantia, fortissima: in visitatione aliorum infirmorum, praecleara. Ne vanitatis mendacio resoluatur, fortissima: ut veritatem corde & ore loquatur, praecleara. In tolerando patienter iniurias, fortissima: in non faciendo toleratas, praecleara. In refrenando appetitum gulae, fortissima: in frugalitatis amore, & paritatis amore, praecleara. In castitatis amore, fortissima: in castigatione corporis, praecleara. Sed & hoc veraciter dicere possumus, quia quantum in praesenti vita obedientiae arma fortissima sunt in operatione, tantum praecleara erunt in aeterna remuneratione. Et quantum in exercitatione praesentis vitae fuerint fortissima, tantum in futura requie erunt praecleara: Quantum in via aspera & grauia, tantum in peruen- tione erunt amena & leuia: Quantum in praesenti despecta, tantum in futuro erunt honorata. Obedientibus enim Apostolus ait: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim CHRISTVS apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. De eisdem ipsis, & Dominus patri dicit: Pater, quos dedisti mihi, volo ut vbi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam: & ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis. Et cum Apostolus audisset: Amē dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. *In primis, ut quis quid agendum inchoas bonum.* In primis, id est, initio conuersationis, vel inchoationis boni operis, dicit, Insidias inter te & antiquum serpentem esse intellige, monache: tu illius, quantum praeruales, nocuum contere caput: quia ille tuo, quantum valuerit, non cessabit insidiari calcaneo. Tunc enim caput serpentis prudenter conteris, si initium male suggestionis eius nec consentis, nec recipis: & si cogitando recipis, meditando non nutris. Ille, inquam, caput serpentis bene conterit, qui suggestiones eius nec cogitando ruminat, nec desiderando fouet, nec meditando nutrit, nec consentiendo, nec nutriendo ad peccati perpetrationem perducit. Et hoc modo qui caput serpentis conterit, totum a se diaboli corpus repellit. Callidus enim serpens & lubricus, vbi caput suggestionis suae merferit, totus conatur illabi: ut a quo male * receptus est totus, male recipiat totum, & male receptum, male possideat victum. Caput ergo serpentis, id est, suggestionem diaboli, bonus monachus initio conterat, ne eius possessio in fine fiat. Bene conterat, ne male conteratur:

* al. receptus est, totus male recipiat, totum male possideat victum.

feriat, ne feriat: occidat, ne occidatur. Et in his omnibus fortis victor existens, non sibi laudes, sed creatori suo referat gratias, a quo accepit ut vinceret, ne victus periret. Ergo totam sollicitudinis suae custodiam ad calcaneum extremae vitae suae prouidus monachus conuertat, ne venenato morsu serpentis improuidus pereat. Quid enim per hominis calcaneum, nisi tempus vitae significatur extremum? Quid callidus insidiarius inimicus, pestifero dente percutit, si a custodia sui animus male sanus recedit? Ergo monache salutis tuae audi consilium, & operis tui sollicitate serua calcaneum, ne in fine vitae tuae deceptus, alicuius erroris labaris in deuium: & vbi sperabas recipere praerium, ibi deceptus inuenias detrimentum: & vbi sperabas latus scandere caelum, ibi tristis mittaris in tartarum: & incautus subito perdas, quod diu acquisitum in aeternum habere poteras. Quid enim prodest homini opus bonum inchoare, & non perficere? Non enim ait Scriptura, Qui inchoauerit: sed, Qui perseuerauerit, saluus erit. Inter caetera enim sacrificiorum genera, Domino iubetur offerri cauda. Sicut enim in calcaneo, ita finis corporis ostenditur in cauda. Et ille bene caudam Domino in sacrificio immolat, qui in bono opere usque in finem perseuerat. Caudam enim hostiae Domino offerimus, quando opus bonum perseueranti sine complemus. Nam & Ioseph, qui auctus interpretatur, talari tunica vestitus esse describitur. Tunica vero qua indutus erat, perseuerantiam boni operis significat. Ille autem talari tunica viuens ornatus incedit, qui virtutibus auctus, in bono, quod coepit, ad perseuerantiam tendit: & bonum, quod agere coepit, imperfectum non relinquit. Extendat ergo prudens monachus tunicam boni operis sui usque ad talum, ne inimicum humani generis patiat infestum, & ne * per infuerantiam tunica nudum, in profundum mergat infernum: aut partimque vestitum, partimque truncatum ad ignominiam, in aeternum conferuet damnandum. Talaris ergo tunica, pedes monachorum perseueranter ornet, & muniat, ut in fine vitae Deo illos feliciter reddat, vbi cum felicitatis gloria, aeterna consequantur & praemia. *ab eo persici instantissima oratione deposcat.* Sed ut haec tibi, quisquis es, monache, Deo largiente, proueniant, non tarde, non trepide, sed instantissima oratione deposcas. Audi Apostolum, de instantia orationis monentem. Ait enim: Coloss. 4. Instate orationi, vigilantes in ea. Et iterum: Vigilate & orate. Et alibi dicit: Matth. 26. Opor-

Matth. 10. & 24.

Exod. 29. Leuit. 3.

Caudam in sacrificio, quis Domino offerat.

Gene. 37.

Tunica Ioseph quid designet.

Tunica talari, quis ornatus dicatur.

* al. & per infuerantiam nudum in profundum &c.

Lucr. 18. Oportet enim semper orare, & nunquam deficere. Multū enim valet, ait Apostolus, oratio iusti assidua. Oratio Helix, celi cardines clausit. Oratio Danielis, leonum ora conclusit. Oratio trium puerorum, caminum ignis extinxit. Oratio ecclesiastica, Petri vincula soluit. Oratio Cornelij, aures penetrauit Domini. Oratio in cruce, latroni paradysum aperuit. Non enim pigcat instanter orare monachum, quia quem orat, habitatorem intra se habet Dominum: Sic enim ait Apostolus: Templum Dei estis, & spiritus Domini habitat in vobis. Citò enim ab habitatore Domino exaudiuntur, qui eius habitationis, templum & habitaculū sūt. Intra enim se portat, quem rogat: imò ab illo exauditur, à quo portatur. Qui vult ergo opus bonum ad perfectionē perducere, orationi frequenter debet incumbere. Oratio enim, supplicatio vel petitio dicitur. Dicitur autem oratio, quasi oris ratio. Contextus autem verborum sine sensu, non est oratio, quia non est oris ratio. *vt qui nos iam in filiorum numero dignatus est computare:* Tunc enim nos Dominus primū misericorditer in filiorum dignatus est numero computare, quando eum per fidem meruimus recipere. Sicut Evangelista Ioannes ait: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, quando non spiritum seruitutis in timore, sed spiritum adoptionis accepimus filiorum, in quo clamamus, Abba pater: & adoptione filiorum recepta, abrenunciuimus diabolo, & operibus, & pōpis eius in baptismo. Postea autem in filiorum numero computati sumus, quando per conuersionis gratiam mundum reliquimus, & secuti sumus Christum, audientes Prophetæ vocem, dicentis: Audi filia & vide, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: Quando oblitū sumus patrem, mundum, qui nos malè lactando nutriuit, & secuti sumus patrem Christum, qui nos benè castigando lactauit, & benè lactatos hortatus est, dicens: Patrem inuocabis me, & post me ingredi nõ cessabis. Magna dignatio Dei patris, nos in seruatorum numero esse non meremur, ille nos in filiorum numero computare nõ de dignatur. Grandis, inquam, dignatio est, vt cum simus naturaliter filij iræ, & ab infantia peccatores, filij Dei misericorditer vocemur & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Magna bonorū est apud Deum patrē exaltatio monachorum, quibus promissum est, vt fulgeat sicut sol in regno cælors, vt sedcant super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israel. Qui à Domino cum Apostolis audire merébuntur: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Quibus & dicit: Iam nõ dicam vos seruos,

fed amicos. Et videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollit à vobis: & quodcumque petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Grādis dignatio est, pro quibus filius patrem exorat, dicens: Pater sancte, serua eos in nomine tuo, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus: & volo, vt vbi ego sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam, & ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis. *non debeat ali- quando de malis actibus nostris contristari.* Actus, a quo nomen accepit. Ab agendo & actione nomen accipit. Opera enim nostra, siue bona, siue mala, actus nostri significat. Si enim recta fuerint opera nostra, de his actibus nostris Dominus lætatus exultat: Sin autem fuerint praua, contristatus de illis, pariter illa & nos condemnat & iudicat. Sicut enim Dominus pater in filiis lætatur electis, ita tristatur in reprobis. Ait enim Salomon in Prouerbij: Filius sapiens lætificat patrem: filius autem stultus, mœstitia est matri suæ. Quia nõ solum Dominus pater in filio nequam, sed & mater sancta contristatur Ecclesia. Nam & Apostolus ait: Nolite contristare spiritum sanctum, in quo signati estis. Spiritū enim sanctum contristamus, quando ea que non sunt illi placita, agimus: & que placita sunt illi, agere recusamus. Omnium enim bonorum author est Christus: malorum autem, diabolus: de his autem, quos in suis sanctis actibus proficere Christus cernit & crescere, lætatur. De his autē, quos in diaboli actibus irretitos videt & deditos, contristatur. Contristari enim Dominus dicitur nõ proprie, sed abusuè. A nostro enim vsu tractū est. Nam Dominus, qui semper idē est, nunquam contristatur, quia nunquam mutatur. *Ita enim ei omni tempore de bonis suis in nobis parandum est.* Tempora autem à motu siderum sunt dicta. Vndè & Dominus, cum hæc institueret, dixit: Vt sint in signa, & tempora, & dies, & annos, id est, in aliquo motu mutabili, cuius aliquid prius, aliquid posterius præterijt, cõ quod simul esse non possunt. Tempora enim momentis, horis, diebus, annis, lustis, seculis, & ætatibus diuiduntur. Nam proprie nec cētum anni sunt vnum tempus, nec vnus mēsis, nec dies, nec hora: quia cum aliquid transit, aliud aduenit, simul esse vnum non potest. Quod autem dicit, ita ei parendum est, subintelligitur vero regi Christo, cui superius obedientia armatum, militaturum dixit esse monachum. Parendum dicit, id est, obsequendū, vel obediendū, vel obtemperandū. Quod vero dicit, omni tempore, in prosperis, & in aduersis intellige dictum. Quod ergo intulit, de suis bonis ei esse parendum, ostendit quia nihil, vndè ei parere possimus, habemus de nostro. Ergo qui nec velle, nec posse habemus de nostro, festinamus illi

Ioan. 16, Ioan. 17, Prou. 10, Eph. 4, S. Spiritum quando cõtristamus, Deus quo modo contristari dicitur. Tēpora vnde dicta. al. con- strueret, Gene. 1, al. aliquid, al. pesti, mus h. b. etc

omni tempore parere de suo. Tunc enim Deo de bonis suis paremus, quando de acceptis virtutibus, non nobis, sed illi gratias agimus: quando illius mandata prædicantes ore, cõplemus & opere, sicut ipse ait: Si diligitis me, mandata mea seruare: quando nosmetipsos abnegantes, crucemq; ferentes, sequimur Deum in toto corde lætantes: quādò accepto semine verbi, corde bono & optimo, & ab omni malitiæ fece purgato, aliud tricesimum, aliud sexagesimū, aliud verò cētesimum reddimus fructum: quando accepto pecuniæ talēto, ad Dominum cū magno redimus lucro: quādò peccanti in nobis, non solum septies dimittimus, sed vsque septuagies septies: quando in summis regis nuptijs inuitati, cum veste recumbimus nuptiali, nè aut cum illo, qui fratri in se peccanti dimittere noluit, aut cum illo, qui pecuniam domini sui, fodis in terram, abscondit: aut cum illo, qui in nuptijs, non habens vestem nuptialem, intravit, pedibus & manibus ligati, in tenebris exterioribus inclusi, & in pœnā perpetuam meremur esse damnati. Vnde & sequitur, *vt non solum iratus pater, suos non aliquando filios exhaeredit, sed nec vt metuendus dominus, iratus malis nostris, vt nequissimos seruos perpetuam tradat ad pœnam, qui eum sequi noluerunt ad gloriam.* Quod autē dicit, iratus pater, nõ hoc proprie in Domino, sed abusuè, intellige dictū. Humano enim vsu hæc, & his similia in scripturis sacris de Dño plurima inuenies dicta. Iratus enim, dicitur ira actus, i. agitata. Quæ duobus modis in Dño dicitur: aut cum flagellat oēm filiū, quem recipit ad gloriā: aut cum percutit omnē impiū, quē tradit ad pœnam. Pater enim noster idē dicitur Dñs, quia ille nos, vt essemus, creauit: & per baptisimū gratiā, iterum recreauit, & renatis spiritum sanctū, in quo clamamus, Abba pater, tradidit. Et, Pater noster qui es in cælis, idē nos orare præcepit. Pater enim, dignitatis & honoris est nomen, quod veraciter in ipso Domino cõstat esse perfectū. De illo enim Apostolus ait: Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur. Et, Ipse spiritus quē accepim⁹ in baptismo, testimoniū reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Si autē filij, & hæredes: hæredes quidē Dei, cohæredes autē Christi. Quā hæreditatē, alio loco apostolus incorruptā & incontaminatā, & immarcescibilē appellat, & nobiscā in cælis cõseruatā esse pñciat. Ipse enim qui dedit nobis potestatem filios Dei fieri, ipse etiā dedit nobis potestatem hereditatē in cælis accipere: si tamē salui perseverauerim⁹ vsq; in finē. Incorruptibilē idē celestē dixit hereditatem, quia nec senio tangitur, nec morbo fœdatur, nec morte corrumpitur, nec pœnitentiæ mœstitia, nec par-

titatis cõtinētia coarctatur. Nihil enim exterius recipit, à quo corrumpatur * violari possit. Incõtaminatam idē eam narrauit, quia semper in semetipsa integra & inuiolata perseverat, & nec hæredū termino, nec sine coarctatur extento. Non eam occultus cõtaminat latro, nõ violētus * diripit prædator, semper incõtaminata: semper enim perseverat incorrupta. Idē immarcescibilē eam dixit, quia nec sectione falcis, nec caumate solis, violēter oppressa marcescit. Sēper enim viridis, semper perseverat immortalis. Est enim in filijs florida, in virtutibus fœcūda, in delicijs amœna, in heredibus præclara, in possessoribus gloriosa, & in præmiorū donis semper excelsa. In illa enim est vita æterna, immortalitas sempiterna, potestas perpetua, pax longa, sanctificatio certa, iustificatio vera: & vt breuiter dicā, Christus est hæreditas nostra, in quo est bonitas tota. Vndè summoperè cauendū est, nè nos iratus pater, ab hac tā clarissima hereditate elimet, & vt metuendus dominus, iratus malis nostris, vt nequissimos seruos perpetuam tradat ad pœnā. Notādū, quia qui primū rectè credēdo, & benè viuēdo vocati sunt filij, iidē ipsi postea malè viuēdo vocantur nequissimi serui. De talibus enim per Isaiā Dominus ait: Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autē contemntes, spreuerunt me. Ergo qui recipiendo Dominum, dilectissimi filij: ipsi spernendo illum, vocātur nequissimi serui. Duo enim seruorum genera, diuini in scripturis inueniuntur: vnum bonorum, aliud verò malorum: Bonorum, de quibus per Isaiā Dominus dicit: Ecce serui mei bibēt, & vos sitiētis: Ecce serui mei lætabūtur præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ cõtritione spiritus ululabitis. De quibus Dominus in Evangelio ait: Eugē serue bone & fidelis, quia super pauca fuisi fidelis, super multate constituam. Malorū autē genus seruorū mali est, de quibus scriptū est: Omnis qui peccat, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum. Et, Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, &c. De quibus & hic ait, vt nequissimos seruos perpetuam tradat ad pœnam. Non enim Dominus aliquem, sed * seipsum tradit ad pœnam, qui peccare nõ dubitat. Scriptum est enim: Quasi a facie serpentis, sic fuge peccatum. Ergo ipse se cruciandū serpenti tradit diabolo, qui nec metuit, nec fugit peccatum. Ipse se perpetuam tradit ad pœnam, qui mollis & dissolutus viuens, peccare nõ cessat. Pœna dicta est, eõ quod peccatores dista, in tormentis constringat & puniat. Inteligitur enim pœna, in manus peccatorum gehenna * perpetua, supplicium sempiternum, concrematio infinita, consummatio sempiterna.

* al. annie hilari Cur incontaminata. * al. dirimit Cur immarcescibilis. * al. iratus tus à malis. Duo seruorum genera in scripturis. Boni. Cap. 65. Mali. Ioan. 8. Matt. 18. Pœna vndè dicta. * al. gehenna, tormentum perpetuum, supplicia sempiterna.

certa, mors vera, cruciatus æternus, dolor perpetuus, continuus gemitus, interitus sempiternus. Vnde, secundum Isaiam, Impiorum vermis non moritur, nec ignis eorum extinguitur. Vermis dicit, diabolus & angelos eius, qui animas impiorum velut vermes dente malitiæ rodunt, & igni inextinguibili & æterno, semper ardent, & semper cruciandas tradunt. Ad hanc enim meritò terribilem traduntur pœnam, qui Christum sequi nolunt ad gloriam, ad illam videlicet, de qua Psalmita ait: Exultabunt sancti in gloria. Et benè positum est, sequi, quia vocantur, vt Apostolus ait: Deus autem omnis gratia, qui vocauit nos ad æternam suam gloriam, vt cum Christus apparuerit vita nostra, tunc & nos appareamus cum illo in gloria. Gloriam dicit vitam æternam, gaudium plenum & sempiternum, vbi est certa securitas, secura tranquillitas, tranquilla iucunditas, felix æternitas, æterna felicitas: vbi est amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, vbi fulgentibus meritis sanctorum congregatio micat, æterna salus exuberat, veritas regnat, vbi est intellectus sine errore, memoria sine obliuione, cogitatio sine perturbatione, charitas sine simulatione, sensus sine offensione, incolumitas sine debilitate, salus sine dolore, vita sine morte, facilitas sine impedimento, saturitas sine fastidio, & tota sanitas sine morbo. *Exurgamus ergò tandem aliquandò.* Ociosis enim & ignauie sopore depressis, Exurgamus, rectè dicitur: quia anima somno negligentia dedita, & tarditatis inertia pressa, quasi dormiens in ociositatis lecto malè soporata quiescit. Exurgamus enim, dicit, id est, erigamus nos ab illo negligentia loco, prouidi, in quo diu iacuumus nocua segnitia pressi. Leuemus corda nostra cum manibus, id est, cum bonis operibus ad Dominum, qui malis actibus pressi, prauisque moribus incuruati, longo iam tempore adhæsimus seculo. Maligni enim spiritus molli, dissoluteque viuenti animæ dicunt: Incuruare, vt transeamus. Quæ si malis eorum suggestionibus acquieuerit, sub pedibus eorum malè calcata peribit: Si verò recta in opere Dei perseuerauerit, cum Helia dicere poterit: Viuit Dominus, in cuius conspectu sto. Et cum Paulo: Nostra autem conuersatio in cælis est. Quod autem dicit, tandem aliquandò, nisi fallor, temporis tarditate significat. Ex duobus enim aduerbijs temporum, vnum composuit. Idem est enim, tandem, quod & aliquandò, ac si dicat: Et si in primæuæ ætatis tempore, id est, in iuuentute, in bonis operibus nos exercere nolimus, saltè in senectute respiscamus, & ad vias vitæ, vel tardè conuersi, remedia salutaria non per-

damus. *excitante nos Scriptura, ac dicente:* Non enim vigilans, sed dormiens anima excitatur. Dormit enim anima, quæ Domini sui obliuiscitur, & mandata eius non recordatur: Vigilat, quæ Domini sui memoriam semper tenet in corde, & eius mandata feruat in opere. Dormit anima, quæ commissa præterita non emendat, & de futuris nil cogitat: Vigilat, quæ præterita peccata plangit, & plangenda * vterius non committit. Dormit anima, quæ perlatam & spatiosam gradiens viam, de futura vita vel gloria nil cogitat, sed clausis oculis, vel dormiens quotidie peior effecta, ad æternum interitum properat: Vigilat, quæ de æterna vita, & futura cogitans gloria, per arctam & angustam viam gradiens, in virtutibus quotidie crescit, & innovatur, & vt ad creatoris sui cognitionem perueniat, laborare non cessat. *Hora est iam nos de somno surgere.* Hora hic pro tempore posuit. Cuiuscunque enim temporis quantitas, conuenienter hora vocatur, vt in Euangelio scribitur: Exijt paterfamilias hora tertia, sexta, nona & vndecima, inuitare operarios in vineam suam. Hora enim pro temporibus ibi posita sunt. Dicit enim: Hora est iam nos de somno surgere, id est, tempus est, vt nos de grauitate mentis, & corporis negligentia, ad obseruanda Domini præcepta vigilemus. Hortatur nos de hac re Salomon, dicens: Noli diligere somnum, nè te egestas opprimat. Somnum diligere, est torporem mentis per desidiam amplecti, & de futuro nil cogitare: quæ egestas, id est, eterna miseria, malè securam * reddit animam. *Et apertis oculis nostris,* illis videlicet, de quibus Salomon ait: *Aperi oculos tuos, & saturare panibus.* Aperire oculos, est intellectum mentis ad iustitiæ lumen referare. Saturare panibus, est spiritualibus cibis diuinæ scientiæ mentem reficere. *ad desiccum lumen,* id est, diuinum, quod animæ tribuit intellectum, *attonitis auribus audiamus,* id est, intentis mentibus percipiamus. *Diuina,* id est, Deo plena, diuinitate referta, *quotidie clamans, quid nos vox admoncat, dicens: Hodie si vocem eius audieritis.* Hodie, habet etymologiam, hoc die. Sed & hoc in loco, semper, vel omni tempore significat, quia iugiter & omni hora audiendus est, qui salutariter monet, & misericorditer docet. Cuius sermonis vim Apostolus potenter expressit, dicens: Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur. *Si vocem eius audieritis.* Eius dicit, id est, illius boni pastoris, qui ait: Ego sum pastor bonus, & oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, & ego cognosco eas, & nullus rapiet eas de manu mea, sed & vitam æternam dabo eis. In lege enim & Prophetis, in Euan-

Anima que dormire dicitur. Quæ vigilat. * al. amplus. Rom. 13. Matt. 26. Prou. 20. * al. opprimat. Ibidem. Aperire oculos, qd sit. Panibus saturare, qd. P. 94. Hodie, qd hic significet. Hebr. 3. Ioan. 10.

in Euangelio & Apostolis, vox Domini multo modis sonas auditur, sed à corde & optimo bono auditur, & exauditur: A duris verò & lapideis cordibus auditur quidè, sed non exauditur. Ergò animæ, quæ obdurant corda sua, nè vocè illius boni * pastoris audiant, nec sequentur eum, nec oues illius sunt, nec cognoscunt eum, nec cognoscuntur ab eo. Qui enim ignorat, ignorabitur: & nec de manu raptoris liberabuntur, nec in locis pacis collocabuntur, nec vitam accipient sempiternam. *Nolite obdurare corda vestra.* Sic enim alibi Apostolus ait: *Nò obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Illi enim corda sua obdurat, qui quod de mandatis Dei rectè intelligit, operari recusant. De quibus per Salomonem dicit: *Pigredo immittit soporem.* Piger enim rectè sentiens quasi vigilat, sed nihil boni operando corde obdurato, sensuq; soporato, in tarditatis suæ * dormit lecto. Illi, inquam, obdurant corda sua, qui audiunt quidè prædicantè, sed imitari nolunt operantem: qui nò obediunt voci Domini, dicentis: *Diuertere à malo, & fac bonum.* Qui nò audiunt, Deponetes veterè hominè cū actibus suis, induite nouū, qui secundum Deū creatus est, in iustitia & sanctificatione veritatis: qui nò renunciant seculo, & crucè portantes, sequuntur Christū. *Qui habet aures audiendi.* Aures hinc cordis, non corporis, requirit. Ille enim audiendi aures habet, qui quod corde intelligit, * operibus implet. Ille aures audiendi habet in corde, qui memorie sue præcepta Domini comendat: & comendata cū multiplici * feruore Domino reddenda reseruat. Ille audiendi nò habet aures, qui mandata Dñi nec memoria * retinet, nec operibus implet, nec recondit in corde, nec exercet in opere. *audiat quid spiritus dicat Ecclesijs.* Audiatur, dicit, id est, intelligat, quid spiritus, i. * omnipotens spiritus sanctus, spiritus ille, qui testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Et de quo Apostolus ait: *Templū Dei estis, & spiritus sanctus habitat in vobis.* Spiritus sanctus dicitur est, secundum id quod aliquod spirat. Ideo autè spiritus Dei, sanctus vocatur: quia patris & filij sanctitas est. Nam cum sit & pater spiritus, & filius spiritus, & pater sanctus, & filius sanctus: proprie tamen ipse vocatur spiritus sanctus, tanquam sanctitas, & consubstantialis amborum. Ecclesia, Græcum est, quod in Latinum vertitur conuocatio, propterea quod omnes ad se vocet: quæ cum vna sit, vniuersalis, id est, Catholica, à Ioāne in Apocalypsi, septè scribuntur ecclesiæ, propter vniuersalem spiritus plenitudinem, id est, spiritus sapientiæ & intellectus, cōsiliij & fortitudinis, sciētia & pietatis, & timoris Domini. *Et quod dicit: Venite filij, audite me.* Magna pietas & misericor-

dia spiritus sancti, qui ante cōuersionis habitū vnūquēq; ad se audiendū inuitat: & quos ad cōuersionis gratiā inuitat, filios vocat. Ipse enim per Prophetā ait: *Patrem inuocabis me, & post me ingredi nò cessabis.* *timorem Domini docebo vos.* De hoc timore, & alibi Psalmita ait: *Timor Domini sanctus,* permanens in seculum seculi. Quāto enim quis ardentius diligit Deum, tanto cum diligentius offendere pertimescit. Vox paterna, est vox pietatis, quæ nos admonet, nè pauescamus, quòd audiuius timorem. Non est enim timor iste qui formidetur, sed qui diligatur. Timor humanus, amaritudinem habet, iste dulcedinem. Ille ad seruitium cogit, iste ad libertatem trahit. Postremò, ille claustra metuit, hic cælorum regna patefacit. In timoris enim laude Salomon ait: *Timor Domini apponet dies.* Time ergò Dominū, o monache, sed illo timore, qui sanctus permanet in seculum seculi: illo casto amore, qui tibi ad dies temporis huius adjiciet dies æternos, dies perpetuos, dies immortales, dies perennes, immò diem vnum sine vespera & infinitum, diem * felice gaudio plenum, in deficiente luce refertum, angelico comitatu suffultum, diē quem nox non interpolat, tenebræ non obscurant, nubilum non offuscant, importabilem non efficit calor æstatis, pigrum non reddit frigus hyemis, dies qui tibi vnus erit cum sanctis, communis cum angelis, æternus cū vtrisque, qui tibi cum felice gaudio confortium tribuat angelorum, & focium faciat Patriarcharum, numero cōputet Prophetarū, in exultatione focium faciat Apostolorum. Scriptum est enim: *Qui timent Dominum, sperauerunt in Domino: adiutor & ptektor eorū est.* Et alibi: *Plenitudo sapientiæ, timere Dominū: & corona sapientiæ, timor Domini, replens pacē & salutis fructū.* Et, *Qui timetis Dominū, credite illi, & nò euacuabitur merces vestra.* *Qui timetis Dominū, diligite illū: & illuminabuntur corda vestra.* Et, *Quam magnus, qui inuenit sapientiam, sed non est super timentem Dominū.* Beatus homo, cui datū est habere timorē Domini. Timor autem Domini, sicut paradysus benedictionis, quia in illo est fiducia fortitudinis: per illum pullulat fructus salutis & pacis. Audi adhuc, & diligenter atende, o monache, quid Dominus per Prophetā timētibus se promittat: *Orietur, inquit, vobis timētibus nomē meū, sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius.* Egrediemini, & salictis sicut vituli, de armēto, &c. Et tibi, o monache, timēdū est nomē Domini, vt tibi sol iustitiæ oriatur Christus, qui metis tuæ tenebras expellat, ignorantiā cordis auferat, & lucem intelligentiæ infundat, hic iustè * timere tribuat, & post mortem vitam æternam concedat. *Currite dum lumen vitæ habetis.*

Jerem. 3. P. 18. P. 18. Timoris humani & Dei, triplex discrimin. Prou. 10. * al. felice. P. 119. Eccli. 1. Eccli. 2. Eccli. 25. Ecclesi. 40. Malach. 4. * al. viuere.

Non hic cursum corporis, sed profectum querit animarum. Vnde Psalmista ait: *Ibunt de virtute in virtutem, & videbitur Deus Deorum in Sion.* Et alibi: *Viam mandatorum tuorum cucurri, dum dilatares cor meum.* Nam & hic cursus, obseruantia mandatorum, & profectum significat animarum. Dum lumē vitæ habetis, inquit, id est, dum viuitis, dum vobis vitæ huius spatium tribuitur. Nam & ille lumen vitæ in se habet, qui relicto prioris conuersationis errore, ad * meliores vias conuertitur vitæ, dicente Apostolo: *Eratis aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Sed & ille lumen vitæ in se habet, qui illum habet, qui dixit: *Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Vnde & hic aperte subditur: *nè tenebræ mortis vos comprehendant.* Hoc in loco tenebræ, mors siue diabolus intelligitur. Possumus & illas hic non inconuenienter intelligere tenebras, quas in Euangelio Dominus exteriore appellat. *Qui verò dum viuunt, à vitijs separare non satagunt, & in virtutibus crescere nolunt, meritò à mortis tenebris comprehensif, in inferno lugent damnati.* Interiores quippe tenebras dicimus, cæcitatem cordis: exteriores verò tenebras, æternam noctem damnationis. Tunc ergò damnatus quisque, non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur: quia illic inuitus projicitur in * noctem damnationis, qui hic spontè cecidit in cæcitatem cordis. Vbi fletus quoque, & stridor dentium esse perhibetur, vt illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur, quatenus singula quæque membra supplicio subiaceant, quæ hic singulis quibusque vitijs subiecta seruebant. In fletu quoque oculorum, & stridore dentium, per Metaphoram membrorum corporalium, magnitudo ostenditur tormentorum. Tenebræ autem dicuntur, eò quòd teneant umbras. Non aliquid sunt tenebræ, sed vbi lux non est, tenebræ * sunt. Sicut enim tenebræ nihil sunt, nisi absentia lucis: ita mors nihil est, nisi priuatio vitæ. Mors dicta est à morfu, vel quia amara est. *Et querens Dominus in multitudine populi, cui hac clamat, operarium suum, iterum dicit: In multitudine enim Dominus paucos operarios querit, quia multi sunt vocati, pauci verò electi.* Querit vtique operarios modò in præsentia vita, quibus misericorditer clamans, dicat: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, dicit Dominus.* Scriptum est enim: *Qui operatur terram suam, saturabitur panibus: qui autem sectatur ocium, in egestate erit.* Ille terram suam strenuè operatur, qui arcana cordis sui per

quotidiana exercitia, per legis meditationem, per vigilantiam metis, velut per agriculturam, instanter erudit, atque spiritalibus cibis velut panibus, nè fame ignorantia periclitetur, interioris hominis sui sensum inuisibili alimento reficere non desistit. Ille, inquam, qui in terra corporis sui operando nocturnas exercet vigilias, vberesque pro peccatis suis effundit lachrymas, corpus suum, seruituti redigens, castigat, carnem ieiunio macerat, & varijs afflictionibus cruciat, ille panibus supernis, & præmijs saturabitur æternis. *Quis est homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos? Talis interrogatio posita est, quam omnium sequatur * sensus. Quis est enim, qui possit dicere, aut vitam nolo, aut dies bonos videre non cupio? sed vtinam sic vitæ perpetuam quæreremus, sicut in ista temporali corda defigimus. Bonos autem dies, non istos dicit, in quibus caducis delectationibus occupamur: sed illos, qui verè boni sunt, & in summa sanctitate versantur. Quis est homo, dicit, qui vult vitam, id est, vitam beatam, perpetuam, immortalè, sine morte, sine fine, & sine labore: quia in hac vita homo ad laborem nascitur, ad illam * & sine labore, & vt in æternum viuat, peruenit. Illa est enim vita beata, ad quam qui cum bonorum operum cõsummatione perueniunt, beatis angelis similes erunt, & simul cum Deo suo sine fine regnabunt. Et quod hic crediderunt, ibi videbunt, sui creatoris substantiam mundis cordibus contemplantes: æterna exultatione gaudebunt, diuinæ dilectionis, & mutua delectatione possessi in æternum, & inuicem sibi feliciter adhærebunt, receptis cum incorruptione atque immortalitate corporibus, municipatum patriæ cælestis accipient, atque eius in æternum ciues effecti, promissa præmia reportabunt. Ibi eis exuberabit tanta lætitia, tanta cælestium gaudiorum gratia, vt remuneratori suo pro tantis muneribus gratias agant, & vt nullum fastidium ex ipsa affluentium bonorum perfectione sustineant. *Quod si tu audiens, respondeas, Ego: dicit tibi Deus. Quid Deus quærit Deus. Deus hoc est, quod nulla attingit opinio. Plus est enim, quàm quod dici potest, aut cogitari. Nam vnaquæque natura pro capacitate sua suspicatur de Deo: Et quantum natura distat à natura, tantum sententia distat à sententia. Quia enim super omnia est, necesse est, vt omnium mentes excedat. Homines enim, quantum possunt aciem mentis extendere, adspiciunt quid Deus sit opinione, nõ definitiõe. Angeli aut qui superiores hominibus sunt, quia plus aliquid de Deo sentiunt, nõ est dubium. Archàngeli verò eo ipso amplius, Cherubin autem & Seraphin, qui potètius iuxta Deum**

* al. ad meliores vias conuertitur vitæ. Ephes. 5. Ioan. 8.

Tenebrarum nomine, quod intelligendum.

Matt. 8. 22. & 25.

Tenebræ interiores & exteriores, quæ dicuntur.

* al. noctem

Ibidem. Lucæ 13.

Tenebræ vnde dictæ: * al. sunt.

Mors vnde dicta.

Matt. 20.

Matth. 11.

Prouer. 28.

Terram suam quis strenuè operatur,

* al. assensum.

Boni dies, qui nominantur.

Iob 5.

* al. vt

Matt. 22. Beata vitæ, quæta gaudia.

1. Cor. 15.

Homines & angeli, quomodo Deum cognoscant.

Lucæ 10.

* al. fuerunt, * al. non habent

Vita vnde dicta.

Cur vera dicatur.

Ioan. 14.

Vitæ æternæ & præsentis multiplex differentia.

* al. fecunda da.

Tract. 124. in Euang. Ioannis.

Psal. 100.

1. Cor. 6.

1. Cor. 10.

Num. 11.

Sap. 1.

Psal. 5.

Deum esse dicuntur, maiora de Deo sentiunt, non tamen comprehendunt penitus quid sit Deus: quia nemo nouit patrem nisi filius, nec filium quis nouit, nisi pater. Igitur est Deus, sicut hominibus videtur, spiritus natura simplex, lux inaccessibilis, inuisibilis, inestimabilis, infinitus, perfectus, nullius egeus, æternus, immortalis omni modo, à quo omnia initium sumpserunt, siue consecuta sunt, venerandus, diligendus, metuendus, extra què nihil est, immò in quo sunt omnia, quæque sunt fursùm, deorsùm, summa & ima, omnipotens, omnia tenens, verè in omnibus diues: quia nihil est, quod non eius sit: bonus, iustus, misericors, est & * verus, vt terrore * iudicij, quæ ab eo benè condita sunt, conseruentur, nè negligentia pateret vitæ præcipitium: & nè, quod mirabilius est, prætermittam, tâta est clementia eius, vt contumelias passus ab his, quos suffert, & prior vocet eos ad pacem: *Si vis habere veram & perpetuam vitam.* Vita, dicta propter vigorem, vel quòd vim teneat nascendi atque crescendi: quæ hic vera & perpetua dicitur, vel pro Christo qui dixit, *Ego sum via, veritas, & vita: vel propter æternitatem, quia viuatur semper in ea.* Isti enim vitæ mors succedit, illi nõquam: propterea ista fallax, illa verò vocatur vera. Ita breuiter terminata, illa vocatur perpetua: ista mortalis, illa vocatur æterna: ista misera, illa autem est gloriosa. Ista laboribus & doloribus plena, illa sanitate & quiete manet * iocunda. Ista odij & defectibus languida, illa charitate & virtutibus lætatur semper fecunda. De his beatus Augustinus in expositione Euangelij ait: *Duas itaque vitas sibi diuinitus prædicatas nouit Ecclesia, quarum vna est in fide, altera in specie: vna in tempore peregrinationis, altera in æternitate mansionis: vna in labore, altera in requie: vna in via, altera in patria: vna in hoste pugnati, altera sine hoste regnat. Ergò vna bona est, sed adhuc misera: altera melior, & beata: ad quam felix qui venerit, felici gaudio æterno perfruetur in regno. *prohibe linguam tuam à malo: Prohibe, dicit, id est, abstinere, cohibere, coercere vel comprimere, à malo, subauditur omni: videlicet, detractionis, maledictionis, murmurationis, irrisionis, vituperationis, iniustæ increpationis, à verbis mendacibus, & ociosis sermonibus, & similia. Scriptum est enim: Detrahentem fecerit proximo suo, hunc persequebar. Et, Neque maledici regnum Dei possidebunt. Et, Qui murmurauerunt, à serpentibus perierunt. Et, Os, quod mentitur, occidit animam. Et, Perdes omnes qui lo-**

quantur mendacium, & his similia. Ecce monache, cur dicitur, prohibe linguam tuam à malo. Si enim detrahentem Dominus persequitur, & maledici regnum Dei non possidebunt, murmuratores à serpentibus, id est, à dæmonibus, pereunt, & perdet Deus omnes qui loquuntur mendacium: cum omni vigilantia prohibere debemus linguam nostram à malo, nè cum his pereuntibus & nos pereamus in æternum. Et de malo linguæ audiamus, quid Iacobus Apostolus dicat. Ait enim: *Lingua ignis est, & vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna. Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domata sunt à natura humana: Linguam autem nemo hominum domare potest. Inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet hæc ita fieri. &c. & labia tua nè loquantur dolum. Imitetur bonus, quantum potest, monachus Dominum, & nec in corde teneat, nec in labijs loquatur dolum: quia Dominus malum non fecit, nec dolus inuentus in ore eius. Disperdat enim Dominus labia dolosa, corum videlicet, qui in corde, & de corde locuti sunt mala. Dolus autem vocatur occulta malitia, blandis sermonibus adornata, quæ proprie fraus, insidia, seu fallacia nuncupatur, quando fallimus audientem, vt quod creditur ad auxilium, inferre videatur impedimentum. Quod verè prohibetur, quia puræ conscientie constat semper aduersum. *Diuertere à malo, & fac bonum.* Multi enim faciunt bonum, sed non declinant à malo. In die celebrant ieiunium, & in nocte committunt adulterium: pauperibus tribuunt elemosynam, & à pauperibus accipiunt prædam: Pauperi porrigunt calicem, & bibunt illi vsque ad ebrietatem: Tribuunt esurienti buccellam, & comedunt illi vsque ad crapulam. Et, vt breuiter dicam, in publico fas, & in occulto non cessant agere neias. Et taliter agentes, à dextera nolunt segregare sinistram. Aliud verò genus hominum, & valdè monachorum est, quod diuertit à malo, & operatur minime bonum. Terrenos in seculo relinquunt labores, & in monasterio sectantur ociositates. De talibus enim Dominus ait: *Arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et in Apocal. Quia nec frigidus, nec calidus, sed tepidus es, &**

Iacobus.

1. Pet. 2.

Psal. 11.

Dolus quid.

Matt. 7.

Apo. 3.

nauseam facis, incipiam te euomere ex ore meo, dicit Dominus. Vnde & ociositas inimica describitur animae esse. Ergo diuertere à malo, & facere bonum, singulariter & propriè est electorum. Nò enim super spinas, tribulos, vel vrticas, agricola vel horticola frugum suarum ferit femina, sed prius ab his purgat agrum, & sic iactat cògruentis feminis granum: ita & electorum quisque prius cordis & corporis sui agrum à vitijs purgat, & postea virtutum femina iactat: hoc modo diuertit à malo, & facit bonum omnis homo. *Inquire pacem, & sequere eam.* Sciens autem Propheta in hoc agone seculi, cum corpore pacem fidelissimos nò habere, & cum suis vitijs hic illis * còtinuè esse certamen, pulcherrimè dixit, inquire pacem, vt quantum eam hic non habeant, tamen semper ab eis studiosissimè perquiratur: sed imperat, sequere eam, quasi præcedentem. Quæramus ergo seduli, sequamur intenti, quia illic inuenire eam non possumus, nisi hic diligentiùs inquiramus, quæ tunc comprehendi dabitur, quando ipsum còspicimus pacis amatorem vel authorem. Pax est serenitas mentis, tranquillitas animæ, simplicitas cordis, amoris vinculum, còfortium charitatis: Hæc est quæ similitates tollit, bella compefcit, comprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes fedat, inimicos concordat, cunctis est placida, non querit aliena, nihil deputat suum, docet amare quæ odisse non nouit, nescit extolli, nescit inflari. Hanc ergo qui accipit, teneat: qui perdidit, repetat: qui amisit, exquirat, quoniam qui in eadem non fuerit inuentus, abdicatur à patre, exheredatur à filio, nihilominus à sancto spiritu alienus efficitur. Et cum hac feceritis, i. f. prædicta, oculi mei super vos. Hæc vox Domini est, vox misericordie, vox pietatis, qui vt hæc ab homine fiant, misericorditer præstat: quia nihil potest humana fragilitas, nisi quod posse. dat diuina maiestas. Et cum feceritis, dicit, id est, cum prohibueritis linguam vestram à malo, & labia vestra non fuerint locuta dolù: cum diuerteritis à malo, & feceritis bonum: cum inquisieritis pacem, & secuti fueritis eam, tunc oculi mei super vos. Hic oculi Domini, respectio diuina vocatur, quæ super iustos misericorditer aperitur. Respexit enim Dominus Petrum, & ille verbis Domini recordatus est illico, & amarè fleuit, quia ter Dominum negauit. Ergo oculi Domini, i. respectio diuina, & memoria iustis tribuit, & intelligentiam, & à morte eos æterna, & à fame liberat sempiterna. Sic enim & alio scribitur psalmo: Oculi Domini super metuentes eum, vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame. Addit, & aures mea ad preces vestras. Aures

Domini in hoc loco, exauditiõ intelligitur diuina, quam psalmista totis viribus postulabat, dicens: Inclina Deus meus aurem tuam, & exaudi me. &. Auribus percipe Domine orationem meam. Et, Fiant aures tuæ intendentes ad orationem serui tui, & mille talia. Sed & Salomon vtrunq; in oratione sua, id est, oculos & aures Domini simul, comprehendit, dicens: Vt sint oculi tui aperti, & aures tuæ intentæ, ad orationes seruorum tuorum. Sed licet Dominus frequenter audiat peccatores, iustis autem amplius exauditiõ, & celerius promittitur: quoniam in preces eorum parataures habere monstratur. Noli ergo, o iuste celorum exauditiõ promittitur, quæ peccatoribus. *Iustis celorum exauditiõ promittitur, quæ peccatoribus.* *Deus quòd nobis sit.* *Ibidem.* *Esa. 65.* *Matt. 6.* *1. Cor. 3.* *Psal. 30.* *Ioan. 14.* *Ioan. 10.* *Num. 20.*

Apoc. 21. Ior. fru. tur Ephe. 6. Duplex monachorum cingulum. Iacobi 2. Esa. 11. Deut. 16. Fide quanda succingimus lumbos. sal. mentis nostræ. Qsi bonorum artium obseruantia. Ephe. 6. Iob 38. Castitas duplex. 4. Reg. 1. Apoc. 1. sal. addit Domini

nam, vbi non est fletus, nec vllus potest esse gemitus, vbi habebunt omnes Sancti amorem perfectum, timorem nullum, & gaudium sempiternum. Ibi enim erit eis voluntas certa, cupiditas nulla, quoniam fruendo celestibus bonis, ad quæ peruenire cupiebant. Nihil eis deerit, quod vtrius concupiscant, & in illa regione perpetuæ securitatis ac pacis perfectæ, nec timoris stimulos passuri sunt, nec doloris. *Succingitis ergo fide, vel obseruantia bonorum actuum, lumbis nostris.* Elegantiissimè enim, & more prophetico beatus pater Benedictus duplex hic monachorum posuit cingulum. Cognouit autem quia fides sine operibus mortua est, & opera sine fide vacua. Et ideò non simplum, sed ex vtroque textum monachorum voluit esse cingulum. Isaias autem dupliciter hoc ipsum in Domino posuit, dicens: Et erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renu eius. Vt enim ille fidem, & iste posuit fidem: vt ille iustitiam, & iste bonorum actuum obseruatiam. Omnis autem bonorum actuum obseruatia, non incongruè vocatur iustitia, sicut scriptum est: Iuste, quod iustum fuerit, exequeris. Fide enim lumbos nostros succingimus, si de sancta Trinitate rectè sentimus, & eam fideliter credimus. Bonorum actuum obseruantia lumbos succingimus, si nos in bonis operibus seduli exercemus, sicut Apostolus ait: State ergo lumbos mentis vestre succincti, i. in omni prælio viriliter preparati, & ab omnibus curis seculi expediti. Et ad Iob Dñs ait: Accinge sicut vir lumbos tuos. Scriptura enim sacra illos viros vocat, qui vias Dñi fortibus, & nò dissolutis, gressibus ambulant. Lumbos verò viriliter accingere, est, vel in opere, vel in cogitatione, carnis & mentis luxuria refrenare. Sed cur beato Iob dicitur, Accinge lumbos tuos sicut vir, nisi quia alia est carnis luxuria, qua castitate corrumpimus, alia verò luxuria cordis est, qua de castitate gloriamur. Dicitur ergo ei: Accinge sicut vir lumbos tuos, vt qui prius luxuriam corruptionis viderat, nunc luxuriam stringat elationis, nò de patientia & castitate superbiat. In veteri testamento, zona pellicea legimur circa lumbos. In nouo autem, zona aurea circa pectus. Vt enim adulteriũ non cõmittatur, zona pellicea adhibenda est circa lumbos: vt nò videatur mulier ad cõcupiscendũ: zona aurea circa pectus, per ducatum Euangelij pergamus itinera eius: Ducatũ Euangelij, id est, & ducatur Christi. Neque enim aliorũ Christus, aliorũ ducit Euangelium: sed ipsa Dñi gesta, vel sacratissima & vocantur Euangelia, quæ sequentes per itinera recta perducunt ad caelestia regna. Sed diligenter nobis est intuentũ, qui sunt aut quem sequuntur, vel quò tendunt hi,

qui per ducatum Euangelij pergunt. Hi sunt utiq; quibus Dominus ait: Amè dico vobis, qui vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et ille, cui dicit, Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælis: & veni, sequere me. Et: Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et similia. Cognouimur qui sunt, scilicet, qui relinquunt omnia, & qui vendunt omnia, & dant pauperibus: & qui abnegant semetipsum, & tollunt crucem suam. Quem sequuntur, Christũ videlicet, qui dicit eis, Et secuti estis me. Et: Veni, sequere me. Quomodo sequuntur, videamus. Sequitur autem Christum, qui preceptis eius insistit, qui per magisterij eius vestigia graditur, qui vestigia eius atque itinera sectatur, qui, quod Christus docuit & fecit, imitatur, sicut Petrus hortatur, dicens: Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Exemplum scilicet tribulationum, non deliciarum: contumeliarum, non gaudiorum: flagellorum, dolorum, opprobriorum, spinarum, crucis & mortis. Quò verò isti tendunt, qui per Euangelij ducatum currunt, melius videbimus, si prius, vocantem eos Dominum, audiamus. Ait enim Dominus: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reliniam vos. Iterum dicit: Venite benedicti patris mei, percipite regnũ quod vobis paratum est ab origine mundi. Et similia. Liquec ecce, vbi tendũt, qui per ducatum Euangelij pergũt, videlicet ad tantã gloriã, vt cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedeat illi super duodecim sedes, & iudicet duodecim tribus Israel, & vt refectiõnem æternã accipiant, & vt regnũ a cõstitutione mundi paratũ percipiant. Vnde & aptè verba B. Benedicti sequuntur, dicentis: vt mereamur eum, qui nos vocauit, in regno suo videre. De vocationis gratia sic Apostolus Paulus ait ad Galatas: Minor quòd tam citò transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi. Et de se idem ait: Qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, Et iterum alibi dicit: Obscuro itaque vos ego vincus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Hic autem, qui nos vocauit, beatus Benedictus dicit, subauditur vel ad gratiam

Qui sine, qui per ducatum Euangelij pergunt. Matt. 19. Ibidem. Luca 9. Quem illi sequuntur, & quomodo. Matt. 19. t. Pet. 2. Quò illi tendant. Matt. 11. Matt. 25. Matt. 19. Matt. 25. Gal. 1. Ibidem. Ephe. 4.

gratiam fidei primum, vel ad religionis potestatem conversionis habitum. In cuius tabernaculo si volumus habitare, nisi illuc bonis actibus curratur, minime peruenitur. Manifestum est enim, quia benefacientes, non malefacientes, caelestis regni tabernacula possidebunt. Sic enim de malis Paulus Apostolus ait: Quia neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebriosi, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Nos autem, si regnum Dei cupimus possidere, in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiae a dextris & sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces: sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce vivimus: ut castigati, & mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Et sic per istos & alios bonos mores & actus currentes, tabernaculi regni caelestis esse merebuntur habitatores. *Sed interrogemus Dominum, cum Propheta dicentes: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Quamvis alij doctores hoc in loco tabernaculum, presentem intelligant Ecclesiam, beatus autem Benedictus non minus repletus spiritu sancto, habitationem caelestem, & regnum aeternum, voluit per hoc intelligere tabernaculum. Vnde & Dominus ait: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. Mons autem ipse, Dominus noster Iesus Christus intelligitur, de quo Isaias ait: In novissimis diebus erit preparatus mons domus Domini in vertice montium. In quo omnes electorum animae perpetuo requiescunt, sicut idem illis Dominus ait: Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Post haec interrogationem, fratres, audiamus Dominum respondentem, & ostendentem nobis viam ipsius tabernaculi, ac dicentem: Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam: qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua: qui non facit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximum suum: qui malignum diabolum, aliqua suadentem sibi, cum ipsa suasionem sua a conspectibus cordis sui respuens, deduxit ad nihilum, & parvulos cogitatus eius tenuit, & allisit ad Christum. Qui timentes Dominum, de*

bona observantia sua, non se reddunt elatos, sed ipsa in se bona, non a se posse, sed a Domino fieri existimantes, operantem in se Dominum magnificant, illud est Propheta dicentes: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Videamus per singula, & de omnibus, ut Dominus dederit, disputemus. Qui ingreditur sine macula. Hanc sententiam beatus Augustinus prophetae interrogationem, B. autem Benedictus Domini esse dixit responsum: sed quia secundum Ezechiel, rota animalia sequitur, uterque bene, uterque rectissime hanc sententiam intellexit. Interrogatus enim Dominus, quis habitaret in tabernaculo suo, respondit: Qui ingreditur sine macula: ac si diceret, Qui vivit sine culpa, & custodit se a peccati contagio, ipse metum intrabit tabernaculum. Macula intelligitur peccatum. Nam & in Domini holocausto animal non offerebatur, nisi immaculatum, Domini enim sacrificium nil recipit maculosum. Vnde & sponsus sponsae, Pulchra es, inquit, amica mea, & macula non est in te. & operatur iustitiam. Dicta autem est iustitia, quasi iuris status. Est enim iustitia aequitas, vel rectitudo. Sed quia iustitia operibus constat & fide, ille pleniter iustitia operatur, qui recte credens, totum in bonis operibus se exercet. Ingreditur sine macula, qui vivit sine culpa. Operatur iustitiam, qui sedulus quae pravae agit bona. Ingreditur sine macula, qui plangit commissa, & plangenda viterius non committit peccata. Operatur iustitiam, qui diligenter in omnibus Domini custodit praecepta. Qui loquitur veritatem in corde suo. Homo autem lingua loquitur, nisi quod ei a corde ministratur, recte hic dicitur: Qui loquitur veritatem in corde suo: ac si diceret, non sufficit lingua, ut tantum veritatem loquatur ore, nisi eam a sincero susceperit corde. Siue enim bonum, siue malum loquitur lingua, fons illi hoc ipsum cordis ministrat, sicut scriptum est: Ex abundantia enim cordis os loquitur. Sunt enim alij, qui maligno spiritu repleti, aliud simulate loquuntur ore, aliud meditantur in corde. De quibus Salomon ait: Simulator ore decipit amicum suum. Ideo Dominus ait: Qui loquitur veritatem in corde suo, hic habitabit in tabernaculo meo. Qui non egit dolum in lingua sua. Idem ipsum est enim in lingua dolum non agere, quod est, in corde loqui veritatem. Aliquoties enim dolum profertur in lingua, sicut hic dicitur per Psalmistam: Aliquoties labijs meditatur in corde, sicut habes in Salomone: Labijs suis, inquit, intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos. In lingua tantum profertur dolus ab homine, ut amicus videatur in sermone, hostis in corde. In labijs pariter medi-

Psal. 119.

Ezec. 1.

Cal. cogitatione,

Leuit. 22.

Cant. 4.

Iustitia vnde dicitur, & quid.

Iustitiam quis operetur.

Loqui veritatem in corde, quid sit.

Matth. 12. Lucae 6.

Prover. 11.

Prover. 26.

ditatur dolus & corde, ut inimicum se esse corde simul demonstret & ore. Qui non fecit proximo suo malum. Proximus hoc in loco intelligendus est omnis homo. Vnde scriptum est: Non adulterabis cum uxore proximi tui, id est, cum nullius hominis, propter proximitatem enim sanguinis, omnis homo homini proximus vocatur. Sanguis enim hominum, ab aliorum segregatur sanguine animalium. Qui opprobrium non accepit adversus proximum suum. Non accepit, dixit, id est, gratum non habuit, nec libenter audiit, accepta enim illa dicimus, quae nobis grata esse monstrant. Ille enim opprobrium adversus proximum suum accipit, qui detrahentis verba libenti animo suscipit. Et hoc illis solet contingere, qui proximum sicut semetipsum nolunt diligere. De hoc enim fomite procedit, ut detrahentis verba libenter possint audiri. Ille vero qui sicut semetipsum, sic diligit & proximum: quantum nec de se, tantum nec de proximo vult audire opprobrium. Quod si quis corde cogitans dicat, Quis est homo qui sic inter homines sine macula vivat, ut nec proximo faciat malum, nec labijs loquatur dolum, cum scriptum sit: Non est homo qui vivit, & non peccet? Audiatur sibi Paulus Apostolum respondentem: Haece quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, &c. Qui malignum diabolum. Diabolus Hebraice, deorsum fluens interpretatur, eo quod superbiae pondere pressus, deorsum corruens cecidit. Graece autem diabolus, criminator dicitur: quia sicut a crimine criminator, & a superbia superbus, & ab iniquitate iniquus: ita a malignitate malignus vocatur. aliqua suadentem sibi, id est, peccata & vitia, cum ipsa suasionem, id est, adhortationem vel incitationem, a conspectibus cordis sui respuens, deduxit ad nihilum. Diabolus enim iustus respuit, quando nec illi, nec suasionem eius consentit: ad nihilum eum deducit, quando nec recipit suggestiones eius, nec nutrit. Ad nihilatio ergo diaboli, perfectio monachi est. Tunc enim diabolus fortis esse in semetipso existimatur, quando ab illo miser monachus vincitur. Tunc vero ad nihilatio, quando a perfecto monacho ut inermis vincitur & respuitur. & parvulos cogitatus eius tenuit, & allisit ad Christum. Parvuli cogitatus eius, id est, diaboli, mala sunt initia suggestionum, quae bene sunt tenenda, ne male crescant: & ad petram, id est, ad Christum, sunt allidenda, ut pereant, ne forte robor fortitudinis faciant, & contra nos nociva bella committant. Qui timentes Dominum, de bona observantia non se reddunt elatos, id est, non se componunt, siue existimant elatos, quasi viribus suis aliquid boni agere possint, praesertim cum Dominus Apostolis dixerit, Sine me nihil

Matth. 19. Rom. 13.

Opprobrium adversus proximum quis accipiat. 1. al. excipit.

Eccles. 7. 1. Cor. 6.

Diabolus quid interpretetur.

Diabolus qui iustus respuit.

Diabolus qui fortis fit qui annihilatur.

Ioan. 15.

potestis facere. Nam velle bonum & posse, a Domino accipit homo. Elatus enim dicitur, pro eo, quod semetipsum super mensuram suam se eleuet, dum magnus sibi videtur de his, quae agit, operibus. *Sed ipsa in se bona non se posse, sed a Domino fieri existimantes.* Superbi cupiunt in se, quod non faciunt, praedicari: Humiles refugiunt, quicquid boni operantur, agnoscere. Illi vitia sua, a se facta esse recusant, & bona suis viribus facta turpiter iactant: Humiles, quia peccata commiserunt, voluntarie confitendo, semetipsos accusant, & omnia bona sua, non a se facta, sed diuino muneri deputant, & non a se, sed a Domino in se facta esse confirmant. *operantem in se Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Ille in se Dominum operantem magnificat, qui de bonis suis actibus non sibi, sed Domino, tribuit gloriam. Operantem enim in se Dominum magnificare debet, quia sine illo nihil boni agere valet. Cognovit enim Propheta, quia non est hominis dirigere vias suas, sed illo disponente, Domini est dirigere gressus eius. Idcirco illi tribuit gloriam, a quo se cognovit accepisse omnia bona. Ait enim Apostolus: Omnia quaecumque facitis, in nomine Domini facite. Ergo totum nomini illi tribuit ecclesia, a quo & in quo nomine virtutem accipit operandi recta, & humiliter veraciterque dicat cum Propheta: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. *Sicut nec Paulus Apostolus de praedicatione sua sibi aliquid imputavit, dicens: Gratia Dei sum id quod sum.* Fuert enim ante blasphemus, & persecutor Ecclesiae Paulus, sed gratia Dei vocatus, & a synagoga vtero segregatus, iam praedicator factus erat in Ecclesia fidelis & rectus, ideo dicebat: Gratia Dei sum id quod sum, id est, per memetipsum fui praeus, gratia Domini sum rectus. Per memetipsum persecutor, per Domini gratiam sum modo Ecclesiae defensor. Per memetipsum blasphemus & impius, per Domini gratiam factus sum & pius. Et hoc est, gratia Dei sum id quod sum, id est, non meritis meis, sed gratia Dei factus sum, & de infideli fidelis, & de pravo rectus, & de impio pius, & de lupo pastor, & de persecutore defensor, Christianus de Iudeo, & Apostolus de Pharisaeo. Et hoc est, gratia Dei sum id quod sum, id est, non sum, qualem me dudum mea fecit malitia, sed quale me modo Domini voluit esse gratia. *Et iterum ipse dicit: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Nihil enim, ut praedictum est, homo habet boni, nisi quod accepit a Domino. Si ergo accepit, non gloriatur, quasi non accepit, ne forte subtrahat, quod dedit, largitor: & remaneat vacuus, qui gloriabatur de alieno.

Phil. 2.

Superborum & humilium, duplex diff. crimen.

Psal. 119.

Operantem in se Dominum, quis magnificet.

Psal. 118.

Coloss. 3.

Psal. 113.

1. Cor. 15.

1. Tim. 1.

Gratia Dei sum id, quod sum: quomodo intelligendum.

1. Cor. 1.

1. Cor. 4.

Ephc. 2. no. Et de hoc alibi Apostolus: Non enim ex vobis, Dei enim donum est: nō ex operibus, ne quis gloriatur. Non ergo nobis, sed nomini Domini totis viribus gloriam demus, quo nomine saluati sumus, & in aeternū saluari fideliter speramus. Nō enim est aliud nomē in toto mūdo, in quo salus fiat populo. Vndē Apostolus ait: Ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu, in omnibus generationibus in secula seculorum, Amen. Istud est ergo nomē, cui omnia genua flectuntur, caelestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confitetur, quia hoc nomen, id est, Dominus Iesus Christus, in gloria est Dei patris. Vndē & Dominus in Evangelio ait: Qui audit verba mea haec, & facit ea, similabo eū viro sapienti, qui aedificauit domum suam supra petram &c. Sapiens enim vir, non super arenā, id est, super semetipsum, quia puluis est, & reuertetur in puluerem: sed supra petram, illam videlicet, de qua Apostolus ait: Petra autem erat Christus, domum suam aedificat, id est, initium primae conuersionis, quasi fundamentum domus suae, & medietate bonae actionis, quasi mediū parietis sui, & perseverantiam perfectionis, quasi consummationis persecuerantiae suae, super fundamentum illud ponit. De quo alibi Apostolus ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est IESVS CHRISTUS. Ab hoc enim fundamento accipit vires, ut aedificetur domus, id est, omne monachi opus, & fortitudinem, ne forte pulsata tempestatibus, id est, tentationū tribulationibus, destruat. Stultus autem aedificat super arenam, quia de opere suo non Deo, sed sibi, tribuit gloriam. Sapiens autem aedificat super firmam petram, quia de omnibus operibus suis bonis, non sibi laudes tribuit, sed Deo gratias agit, & largitori suo humiliter cuncta tribuit, quia ab illo se accepisse cuncta cognoscit. Alio autē sensu haec parabola maxime ad inobedientes respicit. Sic enim legimus: Omnis enim qui audit verba mea, & non facit ea, similabo eum viro stulto, qui aedificauit domum suam supra arenam, & reliqua. id est, cum influxerint stillicidia passionum, cum aduenerint flumina & torrentes, atq; impetus tribulationum, ex multitudine negligentiarum: cum flauerint venti, illi utiq; qui per istum aërem volitant, parati ad Christi aream ventilandam sicubi inueniant paleas, quas ad ludibriū suum rapiant, atque dispergant: tunc irruent in domum illā, quae sine obedientiae fundamento aedificata est, & fiet ruina illius magna. Non ergo pluuia, neq; flumina cum impetu descendunt, neque venti validissimi commouere poterunt domum supra petram fundatam: ut ex hoc intelligas, quia qui

scipsum non perdidit, nec à semetipso fuerit motus, nulla superueniens tentatio deicere eum poterit, aut mouere. Illud vero aliud aedificium facile subuertitur, non pro tentatione violentia, alioqui & aedificium illud deiecisset, sed propter fundamenti, id est, propositi infirmitatem, Arena est res mobilis, & in fructuosa, quae sine dubio instabilitatem atq; incōstantiā designat animarum. Haec complens Dominus, expectat nos quotidie, his suis sanctis monitis, factis nos respondere debere. Quod autem dicit, Haec complens Dominus, ad superiora bona, quae de habitatore tabernaculi dixerat, respicit. Impleuit enim Christus Dominus superioris dicta sermones, impleuit & opere. Praedicaui enim verbo, quod impleuit & actu. Ipse enim in se impleuit, quod implere tabernaculi habitatorem praecipit. Ipse enim sine peccati macula ingressus est in mundum, ipse sine peccato vixit in mundo, & sine contagione peccati ascendit in caeli. Princeps enim mundi ad eum venit: sed in eo, quod condemnaret, minime inuenit. Ipse quauis iustus iustitiam diligit, & semper ubiq; iustitiam operetur, tamē potissimum iustitiam operatus est, quod superbum fortemq; diabolum vinxit, & domum eius ingrediens, vasa illius, quae iniuste tenebat, abstulit, & sibi ea fonte baptismatis loti, in perpetua seruitia sacrauit. Ipse enim loquitur veritatem in corde, quia veritas est: & quod ore promittit, opere complet. Ipse enim ait: Ego sum via, veritas, & vita. Ipse non egit dolum in lingua sua, quia peccatum nō fecit, nec dolum inuentus est in ore eius. Ipse proximo suo non fecit malum, sed e contrario fecit ei bonum, quando eum, id est, genus humanum, cuius per carnem factus affinis, & proximus descendens de Hierusalem in Hiericho, i. de caelo in mundum, inuenit eum à latronibus, i. à demonibus multis peccatorum plagis vulneratum: infudit vinum & oleū, id est, austeritatem poenitentiae, & refocillationem vineae. Imposuit in iumentum suum, id est, corpori suo sociavit: duxit ad stabulum, id est, fidelem eum faciens, corpori vnuit Ecclesiae: & praecipit stabulario, id est, gubernatori Ecclesiae, vt curam illius haberet, & de nouo & veteri testamento, quasi de duobus denarijs, eum praedicans gubernaret. Ecce quomodo Dominus Iesus Christus nō fecit proximo suo malum, sed misericordiam in illum faciens, praestitit ei bonum. Ipse enim sapiens, quia ipsa est sapientia patris. Super petram suam fundauit domum, quia super semetipsum fundauit Ecclesiam. Et hoc est quod ait: Haec complens Dominus, id est, vniuersa superioris comprehensa, & verbis praedicando, & operibus impleuit complendo.

Arena quid designet.

1. Pet. 2.

Ioan. 14.

semper iustus Dns

Matt. 12.

Marci 3.

Lucas 12.

Ioan. 14.

1. Pet. 2.

Lucas 10.

1. Cor. 1.

plendo. expectat nos quotidie his suis sanctis monitis factis nos respondere debere. Respondere cui libet dicimus, cum eius factis congrua ad inuicem opera reddimus. Deo ergo respondere, est, donis eius praecedentibus nostra obsequia reddere. Tunc Deo vera obsequia reddimus, cum eū propter amoris fiduciam non timemus, idē nobis propter emendationem malorum, huius vite dies ad inducias relaxantur, dicente Apostolo: An nescis quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit? Nā & Petrus Apostolus de hac ipsa re sic ait: Non tardat Dominus promissionem, sed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad poenitentiam reuerti. Ipse iterum dicit: Propter quod, charissimi, haec expectantes, satagite immaculati & inuolati inueniri ei in pace, & Domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Non ergo nobis à Domino concessas per temporis negligentiam dierum nostrorum perdamus inducias, sed emendare celeriter festinemus, quod multo tempore negligenter egimus, ne forte post carnis huius resolutionem, cum illis reprobis, qui in libro Sapientiae scribuntur, in fructuosam poenitentiam agentes, & praefrictia cordis nostri gementes, nobismetipsis reputantes dicamus: Nos insensati, errauimus à via veritatis, & iustitiae lumen non luxit nobis, & sol intelligentiae non est ortus nobis. Lassati sumus in via vanitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autē Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia: aut quid diuitiarū iactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & nos in malignitate nostra consumpti sumus. Non enim Dominus laetatur in perditione viuorum, sed magis vult saluare poenitentes, quam perdere delinquentes. Nampius Dominus dicit per Prophetam: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Cum ergo interrogasset Dominus, fratres, de habitatore tabernaculi eius, audiuius habitandi praecipium: sed si compleamus habitatoris officium, erimus heredes regni caelorum. Hic audire, beatus Benedictus pro exaudire posuit, ac si diceret: Tunc verò audiuius, si habitatoris officium compleamus. Sicut Dominus in Euangelio ait: Oves meae vocem meam audiunt, id est, exaudisunt. Si autem habitatoris officium nō compleamus, minime habitandi praecipium audiuius, sicut & idem Dominus Iudaeis dicit: Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Vndē & alibi aures cordis requirens, aiebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Ergo nō audit vocem Domini, qui corde non retinet, & opere non complet, quod audit. Sin autem aliquis hic subauditionem maluerit intelligere, taliter ponenda erit: Sed si cō-

pleamus habitatoris officium, & nos eiusdem supra dicti tabernaculi habitatores erimus. Ergo preparanda sunt corda & corpora nostra, sanctae praceptorum obedientiae militanda. Quomodo sint preparanda ad militandū corpora, obsecrantem Apostolum audi. Ait enim: Obsecro itaque vos fratres, per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrū, & nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quae sit voluntas Dei bona, & benē placens, & perfecta. Et alibi dicit: Nō re-

corda ad militandū quomodo preparanda, Rom. 12.

Rom. 2.

1. Pet. 3.

Poenitentia citō agenda.

Ibidem.

Gal. 5.

Gal. 6.

Rom. 13.

Galat. 5.

2. Cor. 6.

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Et ad Corinthios de cordis pariter & corporis preparatione sic ait: In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in multis tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei: per arma iustitiae à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: vt seductores, & veraces: sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ec-

cē viuimus: vt castigati, & non mortifica- ti: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possi- dentes. & quod minus habet in nobis natura possi- bile. Naturam, dicit ingenium, mores, & astutiam animi. Natura enim dicta ab eo, quōd aliquid nasci faciat. Gignendi enim & facienda potense est. Fragilis est enim hu- mana natura, quia quod vult, bonū agere, perficere non valet, nisi adiutorium acci- pere à Domino meruerit. Vnde & Apo- stolus ait: Nam velle adiacet mihi, perfice- re autem non inuenio. Vnde & apte fe- quitur: rogemus Dominum, vt gratia sua inbeat nobis adiutorium ministrare. Inter ministrare, & subministrare, sic dicit distare Fulgentius, quōd in vno horum, obsequium humili- tatis: in altero autem, iudicium abundantie & potestatis ostenditur. A ministran- te quippe obsequium redditur, à submi- nistrante verò, subsidium prerogatur. & si fugientes gehenna penas, ad vitam volumus pervenire perpetuam. Gehenna, est locus ignis & sulphuris. Futuri ergò supplicij locus, vbi peccatores cruciandi sunt, huius loci vocabulo designatur. Nam duplex in ge- henna est damnatorum pœna, illorū au- tem & mentem vrit tristitia, & corpus flamma. Nam sicut ille ignis camini, non arsit ad trium puerorū supplicium, & ta- men arsit ad comburenda ligamina vincu- lorum: ita ignis gehennæ & lucebit mise- ris ad augmenta pœnarum, & non lucebit ad consolationem gaudiorum. dum adhuc vacat, & in hoc corpore sumus. & hac omnia per hanc lucis vitam vacat implere. Currendum est modo, quod in perpetuum nobis expediat. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Vacemus & videamus, quia suavis est Dominus: & dum tempus est, operemur bonum ad omnes. Quia quod seminaverit homo, hoc & metet. Et qui in præsenti vita seminaverit in lachry- mis, in futuro seculo in gaudio metent. Currendum est ergò nobis, non pedibus, sed vita & moribus, vt illud possimus in hac vita conquirere, quod nobis in æter- num cognoscimus expedire, id est, vt il- las supra dictas virtutes, charitatem vide- licet, gaudium, pacem, & cæteras omnes habere in præsenti seculo, & cum illis, & pro illis viuere possimus in futuro. Con- stituenda est ergò à nobis Dominici schola seruitiij. Schola vocabulo dicitur locus, in quo ado- lescentes liberalibus studijs operam dare, & ad audiendos magistros vacare solent. Vn- de schola vacatio interpretatur. Deniq; in psalmo, vbi canimus, Vacate & vide- te, quoniam ego sum Dominus: in Græ- co habetur σχολασται. Ergò sicut in scho- la pueri cum disciplina, quæ illis necesse

Natura vna de dicta.

Rom. 7.

Ministrare & submi- nistrare quò distat.

Gehenna locus qua- lis. Damna- torū duplex pœna in ge- henna. Dan. 3.

2. Cor. 6.

Psal. 33.

Gal. 6.

Psal. 125.

Currendū quò in hac vita.

Schola 9d.

al. inters- pretatio vo- catur.

Psal. 45.

ria sunt, discunt, & quæ in futuro pro- sunt, capiunt: ita & monachi in mona- sterij regularis schola, & quæ eos in præ- senti honeste viuere faciant, & quæ in fu- turo felices reddant, discere sagaciter, & efficaciter debent implere, in qua institutio- ne nihil asperum, nihil graue nos constituturos esse speramus. Institutio enim regularis vitæ, volentibus eam, nihil asperum habet, ni- hil graue. Iugum enim meum, ait Domi- nus, suaue est, & onus meum leue. Nolen- tibus enim, & suas voluntates implere vo- lentibus, omnia bona sunt aspera, omnia sunt graua. Institutio enim, dispositio vel ordinatio intelligitur. Sed & si quid paululum restrictius, dictante aquitatur ratione. Ac- quitas est veritas, & veritatis iustitia: rati- o, motus quidam animi, visum mentis acuens, veraque à falsis distinguens. Mens hominis, dum recta iudicat, ratio est: dum spirat, spiritus, propter emendationem vitiorum. Vicia nihil sunt, sed vbi bonitas deest, vi- tium est. Omnis enim natura, opus Dei est. Opera enim quæ vitia dicuntur, actus sunt, non res. Quamquam per se agere dicuntur aliquid, cum ea & per ea totum agit diabolus: vel damnata dicun- tur, cum ipse pro his damnatur, & ho- mo per liberum arbitrium * his intellectis trahitur ad sensum. Et idcirco in futuro seculo non erunt vitia, quæ in authore suo diabolo damnabuntur. Cum ille, sci- licet damnatus in gehenna, vt peccent ho- mines, amplius potestatem hæc agere non habebit. vel conseruationem charitatis profeffe- rit. Charitas Græcè, Latine dilectio inter- pretatur, eò quod duos illiget. Vnde & Apostolus ad Colossenses ait: Super omnia autem charitatem habete, quod est vincu- lum perfectionis. Nam dilectio à duobus incipit: quod est amor Dei & proximi. Non enim temporalis debet esse charitas, sed * obseruantia continua. Vnde & ali- bi Petrus Apostolus ait: Ante omnia mutua in vobismetipsis continuam cha- ritatem habentes. Perfecta enim charitas, & perpetuò conseruata, in Deum & pro- ximum amore complectitur æterno. non illic pãuore perterritus, refugias viam salutis. Sic- ut scriptum est, Quia qui ponit manum in aratro, & respicit post tergum, aptus non erit regno cælorum. Puidi enim, in lege non admittuntur ad prælium: nè & illi pauentes pereant, & alios pauere faciant. Non enim qui inchoauerit, sed qui perseuerauerit, saluus erit. Nemo militans Deo, (ait Apostolus,) implicat se negocijs secularibus, vt placeat ei, cui se probauit. Nam & qui certat in ago- ne, non coronabitur, nisi legitime cer- tauerit. quanon est nisi angusto initio incipienda. Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vi- tam

Matt. 11.

Acquitus quid.

al. his ad lectus, ut hit affe- sum.

Coloss. 3.

al. obser- uata cons- tinuò.

Lucæ 9.

Matt. 10. &

2. Tim. 4.

tam: Lata & spatiosa, quæ ducit ad mor- tem. Sed & Dominus discipulis ait: Con- tendite intrare per angustam portā. Opor- tet enim nos per multas tribulationes in- trare in regnum cælorum, processu verò con- uersationis & fidei. Processu dicit conuersatio- nis & augmentum virtutum, & profectum animæ: in quibus monachus quotidiè au- gmentari debet, & crescere. Sic enim Apo- stolus pro nobis orans, ait: Oramus, vt am- buletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescen- tes. Quotidiè enim monachus nouus & no- uus effectus, de virtute crescere debet in vi- tute, & quæ retrò sunt, obliuiscens, in ea quæ priora sunt, se extendere, donèc ad de- stinatum perueniat brauium, superne vo- cationis Dei in Christo Iesu Domino no- stro. Nam & quod fides in homine proces- sum, id est, augmentum & profectum faci- at, Apostolorum nobis ostendunt verba, vbi Domino dicunt: Domine, auge nobis fidem. Fides est diuinitatis cõfessio, & re- ligionis solidum fundamentum: fides, est credulitas, qua Deum confitemur, cultus & religio, quam illi credentes exhibemus. Di- cta autem fides ab eo, quod fit illud, quod inter vtroiq; placitum est, quasi inter Deū & hominem. Fides proprie est, vel dicitur, quando id creditur, quod nondum vide- tur. Nam credere iam nõ possumus, quod videmus, dilatato corde. Dilatato corde di- cit, id est, magnificato, vel spatiofo facto: quia quantum homo in seruitio Dei pro- ficit, tanto letior in pceptorum eius am- plitudine crescere satagit, vt Psalmista ait: Viam mandatorum tuorum cucurri, dum dilatares cor meum, inenarrabili dilectionis dul- cedine. Inenarrabilis dulcedo dicitur illa, de qua Psalmista ait: Quam magna multitu- do dulcedinis tuæ, Domine, quam abscon- disti timentibus te, & perfecisti eis, qui spe- rant in te. Quam & Apostolus inenarrabi- lem dicit, vbi ait: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascen- dit, quæ præparauit Deus diligentibus se, curritur via mandatorum Dei. Sicut superius de psalmo dictum est, Viam mandatorum tuo- rum cucurri, dum dilatares cor meum. Nam & Apostolus ait: Sic currite, vt compræ- hendatis. Non hic cursum pedum, sed mo- rum significat. Ambulare enim de virtute in virtutem, donèc videatur Deus Deorū in Sion, cursus est animæ. Sed vt iste expe- ditior sit cursus, castigandū est corpus, vt idē Apost. ait: Ego igitur sic curro, nõ quasi in incertū: sic pugno, nõ quasi aerē verbe- rans: sed castigo corpus meum, & in serui- tutem redigo, nè fortè cum alijs prædica- verim, ipse reprobos efficiar. Et alibi ipse 4. Timo. 4. Apostolus ait: Certauit bonum certamen, cursum cõsummaui, fidem seruaui: de re-

liquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, ius- tus iudex, vt ab ipso nunquam magisterio disce- dentes. Ab ipso, id est, Dei, magisterio, id est, doctrina vel eruditione, in eius doctrina usque ad mortem in monasterio perseverantes. Non enim qui inchoauerit, sed qui perseuera- uerit, saluus erit. Monasterium, etiam vni- us monachi habitatio dici potest. Monas- terium, apud Græcos solus dicitur. Sterium, statio vocatur. Ergò monasterium solita- ria habitatio dici potest. passionibus Christi per patientiam participemus. Petrus Apostolus ait: Christus passus est pro nobis, nobis relin- quens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Per patientiam participemus, dicit, quia in passionibus patientia necessaria ha- betur. Ille enim pro nobis tam patiens in passione extitit, vt quasi agnus mansuetus Isaiæ 53. duceretur ad victimam, & non aperiret os suum. Participemus dicit, id est, sociemur, vt regni eius mereamur esse conseriores. Confortes dicit, id est, socij, hæredes, vel participes. Confortes dicitur, qui forte se iungit: sicut & concors, qui corde se iungit. Dicitur cõ- forts, eò quod ad eum pertineat pars bono- rum. Nam & veteres fortem pro parte po- nebant. Si enim filij sumus, & hæredes eri- mus. Si autem hæredes, sine dubio & con- fortes erimus. Amen.

Matt. 24.

Monaste- riū, vnus monachi habitatio dici potest.

1. Pet. 2.

Ast. 3.

Confortes & concors qd.

Rom. 8.

EXPLICIT PROLOGVS IN REGY- LAM BEATI BENEDICTI ABBATIS.

INCIPIT REGVLA EIIVSDEM SANCTI PATRIS CVM EXPOSITIONE SMARAGDI MONACHI.

Regula appellatur, vt beatus Be- nedictus ait, ab hoc quod obe- dientium dirigat mores. Alij ve- rò dicunt regulam dictam, quod rectè ducat, nec aliquandò aliorum tra- hat: vel quod regat, vel quod normam rectè viuendi præbeat, vel quod distortum, prauumq; corrigat.

De quatuor generib. monachorū.

CAPVT I.

Monachorum genera quatuor esse, ma- nifestum est. Monachus Græca etymologia vocatur, eò qd sit singularis, in libris collationū. * Monaxdi siue * monazontæ, singula- ris ac solitariæ vitæ distractione nomina- ti sunt: vnde consequens fuit, vt ex com- munionem consortij, * κοινωβιόται cellæ, quæ hac diuersoria eorum κοινόβια, voca- rentur. Istud ergo solum fuit antiquissimū Q 9 3 mona-

Regula vna de appelles- tur.

c. Canon. 3. distinct.

Monachus quis vocetur.

* fortè, m. yatat,

* fortè, m. vatoxoi, vel novotoi,

* fortè, m. Ciat,

monachorum genus, quod non modo tempore, sed etiam gratia primum est. Iquoque per annos plurimos solum usque ad Abbatis Pauli vel Antonij duravit etate, cuius etiam nunc adhuc in districtis cenobijs cernimus residere vestigia. Itaque Cenobitarum disciplina a tempore predicatiois Apostolicae sumpsit exordium. Nam talis extitit omnis in Hierosolymis, illa creditum multitudo, quae in actibus Apostoli ita describitur: Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una: nec quisquam eorum quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Possessiones et substantias vendebat, et dividebant ea omnibus, prout cuique opus erat. Talis, inquam, erat tunc omnis Ecclesia, quales nunc per paucos in cenobijs invenire difficile est. *Primum Cenobitarum.* Primum hic non pro temporis ordine, sed gratiae magnitudine positum intellige. Cenobitarum genus monachorum, quos in commune viventes possumus appellare. Cenobium enim est monasterium plurimorum, id est in commune viventium: quod ex Graeco et Latino videtur esse compositum. *Konobion* enim Graeci commune dicunt. De hoc perfectorum numero et vita, dixerim secundissima radice, sanctorum et Anachoretarum post haec flores fructusque prolati sunt. Cuius professionis principes hos, quos paulo ante memoravimus, sanctum videlicet Paulum et Antonium novimus extitisse, qui non solum, ut quidam pusillanimitatis causa, nec impatientiae morbo, sed desiderio sublimioris profectus, contemplationisque divinae solitudinis secreta sectati sunt. *Militans sub regula vel Abbate.* Militans, dicitur: quia militia est vita hominis super terram. Sicut et alibi scriptum est: Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in militia, et praeparata anima tua ad tentationem. In qua militia positi, flagitare cum Propheta debemus Dominum, dicentes: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma et scutum, et exurge in adiutorium mihi. *Secundum genus est Anachoretarum, id est Eremitarum.* Anachoretis enim Graece eremus dicitur. Anachoretarum genus est monachorum, qui post Cenobitarum vitam, desertam petunt, et ab eo quod procul ab hominibus recesserunt, tali nomine nuncupantur. Ergo Anachoretae, secessores interpretari possunt. *horum qui non conversionis fervore novitius.* Novitius enim compositiois fervore coactus, omnia regularia observare se promittit praecipua. Sed quia hominis est disponere vias suas, et Domini est dirigere gressus eius, utrum ad perfectiois perveniat calcem, ignorat homo. *sed monasterij probatione diuturna.* Diuturna dicitur, id est multis temporibus vel diebus probata. Sicut enim in camino ignis, coquendo probatur aurum: ita in monasterij claustris, et regulari disciplina, tribulatio bonus probatur monachus.

Act. 2.

Cenobites, quales monachi extiterint.

S. Paulus & Antonius, cenobitarum principes.

Iob 7. Eccl. 2.

Psal. 34.

Anachoretarum quales, et quare sic dicti.

Psal. 118.

Et sicut in diademate regis probatum fabricatur aurum: ita in diademate veri regis Christi, bene probatus fabricatur monachus, sicut scriptum est de ipso veri regis persona: *Quasi sponsum me decoravit corona.* Isaia 61. Corona enim Christi, omnes electi, inter quos bene probati computati sunt monachi. *qui didicerunt contra diabolum, multorum solatio iam docti, pugnare.* Sicut in luctaminibus huius seculi sine agone seu certamine non coronatur: ita in spirituali conversatione, et proposito sancto, nemo sine luctamine potest immarcescibilem coronam accipere, vitaeque aeternae haeres existere. Semper enim perfecti athletae sine aliquo metu, et cum magna alacritate inveniuntur in certamine. Sic ergo et perfectissimi luctatores, et continentissimi monachi decertantur, habentes semper praecipue oculis iucunditatem paradisi, et expectantes deliciis eius perfrui, et quae promissa sunt bona, et immortalia secula, et lumen sempiternum. Vis in agone certare, et victor existere? Indue te armatura Dei, sicut vestimento, id est, scuto fidei, galea salutis, et caeteris quae ab Apostolo praecipuntur. *et bene instructi fraterna ex acie, ad singularem pugnam eremi, securi iam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio, contra vitia carnis, vel cogitationum, Deo auxiliante, pugnare sufficiunt.* Acies, dicitur instructus ordo militum ad bellandum contra diabolum: ex qua iste solus ordo monachorum egreditur pugnaturus. Pugna vocata, id est, quod primitus in bello pugnis preliare incipiebatur. Nullus enim absque certamine coronabitur: neque gratia Dei deserit quinquam, si cum alacritate, et bona voluntate pugnaverit contra vitia carnis. Vitia autem carnis omnibus nota sunt, sicut Apostolus ait: Mani-festa sunt opera carnis, quae sunt, fornicatio, immunditia, et reliqua, sicut iam supra dicta sunt. Sic dixit, contra vitia carnis vel cogitationum: ac si diceret, contra vitia operis et voluntatum. Aliquoties autem sunt vitia primum in cogitatione, et post egrediuntur in opere: aliquoties vero sunt in cogitatione, et non procedunt in opere. Unde et poderosus, in lege panes Domino prohibetur offerre. Poderosus vero est, qui vitia turpiter non exercet in opere, ab illis tamen frequenter polluitur in mente. Et quavis opus nefarium non exerceat, in cogitatione tamen turpia vitia gestat. Contra quae vitia sola manu vel brachio monachus pugnat: quia propria virtute vel operatione, quae per brachium significatur, et manu sine fratrum adminiculo, cum Domini tamen adiutorio, victor existit in eremo. *Tertium verum monachorum terribilissimum genus, est Sarabitarum.* Terribilissimum dicitur, nigerrimum, obscurissimum, horribile, agreste vel ferum. Veteres enim pro nimis fero terribilissimum dixerunt. Sara-

Eph. 6.

Acies qd.

Pugna vnde dicta. 2. Tim. 2.

Galat. 4.

Leuit. 24.

Sarabaitae, qui vocentur.

Act. 2.

al. non habent.

Monachi probi, et auri conuenientia.

Monachi improbi, et plumbi conuenientia.

Sapient. 3.

Apoc. 3.

Vtriusque monachi, multiplex discrimen.

Fidem seculi quis seruet.

Sarabaitae autem interpretantur rennuitae, id est quod maiorum exempla, vel doctrinam sequi rennuant. Emerit enim hoc terrum, et infidele monachorum genus, vel potius noxia illa plantatio rediuvua concreuit, quae per Ananiam et Sapphiram, in exordio Ecclesiae pullulas, Apostoli Petri severitate succisa est, quae inter monachos tamen detestabilis execrandaque iudicata est, nec a quoquam ulterius usurpata est, quoad illius tam districtae sententiae formido memorie fidelium in secula duravit. Quia beatus Apostolus praedictos noui facinoris principes, non poenitentia, non vlla passus est satisfactione curari, sed perniciosissimum germen celeri morte succidit, qui nulla regula approbati, experientia magistris, sicut aurum formacis. Experientia, notitia vel doctrina, ab experimento dicta. Qui nulla regula approbati dicitur, nullius regulae approbatione vel examinatione experti vel eruditi. Omnium enim recte viventium vita, sine dubio regulae sunt vocatae, quarum omnium exemplar Sarabaitae non imitantur, ut viuant, sed in suis corrupti voluptatibus resoluuntur, ut pereant. Non regulari disciplina probatur vt aurum, sed suis desiderijs mollescunt vt plumbum. Unde et sequitur: *sed in plumbi natura molli.* Aurum enim in fornace positum, et fortitudinem accipit, et fulgore: ita et probus monachus in camino regulari positus, et fortitudinem accipit, vt aduersa aequanimiter toleret: et fulgore, vt bonorum operum cunctis exemplar demonstret. Plumbum vero in igne missum, mollescit et deperit: Sic et monachus reprobus in regulari disciplina positus, tepescit et perit. De illo dicitur: Tanquam aurum in fornace, probatur eum Dominus. De isto autem, quia tepidus est, incipit te euomere ex ore meo, dicit Dominus. Vnus auri fulgore recepto, cum Christo regnaturus, ascendit in caelum: alter in plumbi natura mollescit, cum diabolo cruciatus, descendit ad tartarum. Vnus virtutibus auctus, crescit in melius: alter tepidus factus, decrescit in peius. Vnus pollet virtutibus sacris, alter tepescit seculi curis. Vnus veraciter nomen monachi portat, alius falsatoris monachi nomen gestat pariter et tonfuram. Unde et sequitur: *ad hoc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo perit.* Illi enim fide seculo seruat, qui ea quae secularis egit, in habitu monachi positus agere non cessat. Quid est enim aliud, operibus seruare seculo fide, nisi: ea agere in monasterio monachum, quae egit in seculo, adhuc in seculari habitu positus? Seculo fide seruat, quia eius voluntate facere non cessat. Seculo fide seruat, quia se nec desiderio, nec cogitatione, nec opere ab illo separat: sed tamen tonfuram et religionis habitum, Deum esse meritum seruati. In habitu enim et religione exterius a nescientia-

bus videtur esse monachus, operibus tamen a scientibus Domino videtur esse meritus. De talibus enim Dominus ait: Videbitis eos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. *Qui bini aut terni, aut certe singuli sine pastore, non Dominici, sed sui inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorum voluptas.* Sine pastore dicitur id est, sine Abbate, qui in monasterio vice Christi videtur agere, qui dixit: Ego sum pastor bonus, qui pasco oues meas, et cognosco meas, et cognoscunt me meae. Et quia pastorem non habet, non in Dominicis, sed suis inclusi ouilibus manet. Domini enim ouilia, sanctorum monachorum sunt monasteria, qui recte a summo pastore Christo reguntur, et in loco pascae collocantur. A quo nec isti reguntur, nec collocantur, sed desideria sua implentes, turpiter in suis cubilibus commorantur, ubi et pro lege tenet omnia, quae operantur, et desideriorum implentes voluptatem, omnia quaecumque voluit, peragunt. Unde et subditur: *Cum quicquid putauerint, vel elegerint, hoc dicunt sanctum: et quod noluerint, hoc putant non licere.* Quicquid putauerint, inquit, non quicquid auctoritate diuinarum scripturarum, vel exemplis probauerint patrum. Cum quibus enim voluerint ieiunia soluere, soluiunt: et dicunt, Bonum et sanctum est, pro hospite ieiunium soluere. Illis autem, quibus noluerint humilitatem atque humanitatem exhibere, non nobis licet ieiunium hodie soluere. Aliter putant in cordibus suis, et eligunt in mente sua potius solitariam vitam ducere, quam cum alijs sub regulari vita in disciplina manere, dicentes: Sanctius est, secreta mente et secreta Deo seruire, quam aut alijs irrogare, aut ab alijs irrogata regulariter recipere disciplinam, nescientes scriptum, Vae soli, quia cum ceciiderit, non habet subleuantem. Multa enim pericula sunt solitario proxima. Primum, quia sibi metipsum in omnibus actibus suis placet, et nullum alium habet, qui opus eius probet. Deinde quaeque vitia illi abundet, quaeque virtutes desint, non cognoscit. In quo humilitatem suam probet, neminem habet. Obedientiam fratri non impedit. In iniurijs patientiam non ostendit. Melius est ergo monacho, ut viuat in monasterio sub disciplina vnius patris, multoties confortio, et ab alio discat humilitatem, ab alio patientiam, Vnus enim silentium, alter docet mansuetudinem: non faciat quod vult: comedat quod iubetur: habeat quantum acceperit: operis sui pensum persoluat: subiciatur cui non vult: lassus ad stratam veniat, ambulansque dormitet, necdum expleto somno surgere compellatur: passus iniuriam, taceat. *Quartum verum est genus monachorum, quod nominatur Gyronagum, qui tota vita sua per diuersas prouincias terminis aut quaterne diebus per diuersarum cellas hospitantur: semper vagi, et nunquam stabiles.*

Matt. 7.

Abbas vice Christi agit in monasterio. Ioan. 10.

Psal. 22.

Eph. 2.

al. desideria suarum implentes voluptatum.

Eccl. 4.

Pericula solitarij multa.

In monasterio viuere, cur melius sit.

Gyrouagus quis dicitur.

Topos circuitus dicitur. Ergo gyrouagus dicitur est ille, qui vagus, atq; vagans, aliorum cellas, pariterq; circuit casus, ipsi & alio nomine circuncelliones vocatur, qui sub habitu monachorum, hac illacq; vagatur, venalem circumferentes hypocritam, circumuehentes prouincias, nusquam missi, nusquam fixi, nusquam stantes, nusquam sedentes: sed semper & ubique proprijs voluptatibus, & illecebris gula seruientes. Illecebra dicitur delectationes illicitae, luxuriosae, voluptuosae, siue turpissimae, in quibus mollis & dissolutus monachus frequenter inuoluitur. Et cum sint isti per omnia deteriores Sarabaitis, melius indicamus, de illorum miserrima conuersatione filere, quam loqui.

Illecebra quae dicitur.

Qualis debeat esse Abbas.

CAPVT II.

Abbas qualis esse debeat.

1. Tim. 3. Tit. 1.

Qualitatem enim boni pastoris, in subsequentibus ostendere volens beatus Benedictus, praemissit, dicens: Qualis debeat Abbas esse. Cui respondendum est affirmatiue: Bonus utique. Talis, qualem Apostolus describit, dicens: Sine crimine, sicut Dei ministrum. Non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere, talis sine dubio & huiusmodi debet esse Abbas, qui praesse dignus est monasterio, & semper meminisse debet, quod dicitur: Dicitur enim & vocatur Abbas, id est, pater. Si enim pater est, paterno more filios, id est, monachos suos, nutriat, paterno more diligat, & cum necesse fuerit, paterno more castiger, arguat, obsecret, & cum increpatione corripiat, & si necessario excommunicationis cauterium, vel virgarum adhibuerit flagellum, non animi odio, sed hoc faciat amore paterno: non causa vindictae, sed amore iustitiae. Scriptum est enim: Iuste, quod iustum fuerit, exequeris. Et quia Dominus iustus iustitiam diligit, Abbas qui in monasterio eius videtur vices agere, iustitiam debet amare. & nomen maioris implere. Multi nanque Abbatum gaudent nomen habere maioris, id est, Abbatis: sed tamen sudorem timent adire laboris. Appetunt gloriam temporalem, & non pro mandato exercere laborem. Et si contigerit eos fratribus exhortationis proferre sermonem, pro vana gloria id agunt, non pro aeterna mercede. Qui ergo vult praeter ceteris nomen maioris habere, in bonis operibus praeter ceteris debet sudare. Non enim auditores legis, iusti sunt apud Deum, sed factoris legis iustificabuntur.

Deuter. 16. Psal. 10.

* al. magna

Rom. 2.

tur. Christi enim vices agere in monasterio creditur, quando ipse vocatur pronomine, dicente Apostolo: Rom. 1. Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Tunc enim Abbas in monasterio vicem Christi agit, quando gregem sibi commissum prouide & iuste regit: quando cuncta quae disponenda sunt, recte disponit: temperate, quae agenda sunt, agit: Catholicę, quae docenda sunt, docet. Operatur, quae operanda sunt: quando cum discretionem, quae iudicanda sunt, iudicat: & misericorditer, quae relaxanda sunt, relaxat: & totum sibi gregem commissum, in charitatis dilectione conglutinat: & totum, velut pater vnicum filium, amat. Et tunc iuste & rationabiliter, pronomine Christi fungens, ab omnibus, velut a filiis, Abba pater vocetur. Ideoq; Abbas nihil extra praeccepta Domini (quod absit) debet aut docere, aut constituere, vel iubere. Omnis enim doctrina duobus modis consistit, verbis videlicet, & exemplis, sicut idem beatus Benedictus in sequentibus ait: Cum aliquis, inquit, suscipit nomen Abbatis, duplici doctrina debet suis praesse discipulis. Ergo nihil quod extra praecceptum Domini sit, in hac duplici doctrina debet Abbas docere. Scripturarum etenim diuinarum plenitudo & exemplis patrum referta, & verbis doctorum est plena. Non ergo quod extra praecceptum Domini sit, debet docere, sed eius doctrina cum praecceptis Domini debet in omnibus diligentissime concordare. A praecceptis enim Domini debet accipere in omnibus, de quibus discipulos suos vult docere, aut constituere. Constituere dicit, definire, vel modum ponere, quod extra praecceptum Domini ab Abbate fieri non debet. Modus enim & definitio Abbatum, secundum Domini in omnibus debet fieri praecceptum, ne aut remissa viuentes mergat in laqueum, aut nimium abstinentes in nociuum compellat murmurium. Abbatis ergo constitutio, in via regia rectum figere debet gressum, ne si plus fecerit gregem suum laborare in ambulando, defectiois sustineat detrimentum: & si remissius, quam decet, nutriuerit eum, labatur in tartarum viuens luxuriose, vel iubere. Iubere dicit, praecipere, vel imperare, quae ab Abbate extra praecceptum Domini fieri non debent. Si enim quae secundum Domini praeccepta sunt, discipulis praecipiens imperauerit, & ab illis gratiam, & a Domino mercedem recipiet sempiternam: Si autem, quod extra praecceptum Domini sit, imperando praeeperit, & discipulis damnatum, & animae suae ingerit detrimentum. Et idcirco nihil, quod extra praecceptum Domini sit, debet aut docere, aut constituere, vel iubere: sed iusto eius, vel doctrina, fermentum diuinae iustitiae in discipulorum mentibus conpergat. Fermentum enim a feruore nomen accepit. Quod hoc in

Abbas quae do in monasterio vicem Christi agit.

Doctrina omnis res bis & exemplis conuoluit.

Abbas extra Domini praecceptum nihil debet constituere.

Luca 10. Coloss. 3.

Abbas quae do diligentiam omnem monachis tribuat, & vniuersam curam exhibeat.

hoc in loco charitatis significat dilectionem, quae ad amorem diuinae iustitiae discipulorum corda feruere facit, & excitat mentes, donec ad tantam eos dilectionis perfectionem perducat, ut nihil eis praeter creatorem suum diligere liceat. Ergo iustus vel doctrina Abbatis, in monachorum mentibus fermentum debet conspergere charitatis, ut nihil terrenum sapiant, nihil vanum diligant, nihilq; caducum concupiscant: sed diuinam semper amantes, tenentesq; iustitiam, ad redemptorem suum, & ad supernam feruorem ascendere patriam. Memor semper debet esse Abbas, quia doctrinae suae, vel discipulorum obedientiae, viuarumq; rerum in tremendo iudicio Dei faciendae erit discussio. Haec verba non indigent expositione, sed potius Abbatibus & monachis fortissimum incutiunt timorem & pauorem. Abbatis enim doctrinae in hoc erit, in tremendo Dei iudicio, discussio, utrum sanctae Trinitatis mysterium fidei dogmate docuit, & utrum, quae secundum praecceptum Domini discipulos agere praecipit, prior ipse compleuit, & quae in alijs arguens emendauit, prius in se ipse correxit. Discipulorum enim obedientie in hoc, in illo die tremendo erit facta discussio, utrum vestigia Domini sequentes, humiliauerunt se sub manu Abbatis sui, facti obediens vsque ad mortem, & omnia quae illis ab Abbate imperata sunt, obediens impleuerunt pro Christi amore, & velut Christo, cuius vices Abbas agit in monasterio, obediunt suo Abbati ex corde, quia scriptum est: Quia qui vos audit, me audit. Et, Filij, obedite parentibus vestris in Domino. Sciatq; Abbas culpa pastoris incurbere, quicquid in omnibus patrisfamilias vultatus minus potuerit inuenire. Haec enim sententia ab Abbate multum fuisse formidanda, nisi a superiori sententia fuisset salubriter temperata, qua dicit: Tantumdem iterum erit liber, id est, intantum a culpa immunis erit, ut si inquieto vel inobedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & moribus earum attentius vniuersa cura fuerit exhibita. Omnem diligentiam Abbas monachis suis tribuit, quando eos moribus sacris componit, verbis convenientibus & operibus sanctis instruit. Vniuersam curam exhibet, quando eis, quae necessaria sunt animabus & corporibus, in quantum valet, ministrat. Diligentiam illis pariter exhibet & curam, quando illos interiori sanctis virtutibus exornat, & exteriori rerum substantijs temperanter gubernat: quando pro exterioribus rebus interiorum curam non deserit, & pro interiori sollicitudine exteriorum prouidentiam non relinquit: sed in vtroque temperatus existens, & diligentiam animarum, & curam illis exhibet corporum, pastor eorum in iudicio Domini absolutus, dicat cum Propheta Domino: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi. Voluntas enim Abbatis, talis debet esse, ut quando potest prodesse, a praedicationis sermone non cesset. Debitum quippe illi est, supernae patriae gloriam per vocem praedicationis ostendere: quanta in huius vitae itinere tentamenta antiqui hostis latent, aperire: & subditorum mala, quae tolerare non debet, leniter cum magna zeli asperitate corrigere: ne, si minus contra culpas accendatur, culparum omnium reus ipse teneatur. Ipse tamen Abbatis sermo, qui propter iustitiam, veritatem fit & salutem, aliquando debet subiectorum vitia duris increpare, aliquando leniter arguere, & quae, vel quibus, quando, vel qualiter dicat, subtili indagatione discernere, & vnicuique secundum modum culpe, cum discretionem tamen & tranquillitate mentis, iudicium imponere. Sit Abbas necesse est, ut Paulus Apostolus ait, potens exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Clausus enim apertionis, est sermo correptionis: quia increpando culpam detegit, quam sapere nescit ipse etiam, qui perpetravit. Sunt etenim plerique monachi, qui per ignorantiam committere culpas non desinunt, & ideo commissas non plangunt: sed potius contra corripientem procaciter contemnescentes insurgunt, & sui proteruum admonitionem Abbatis spernunt. De quibus & subditur: Ipsi autem contemnescentes spreuerunt me. Tunc enim mali monachi, bonum Abbatem suum contemnescentes spernunt, quando praecceptis eius humiliter non obediunt: quando salutaria mandata eius humiles non custodiunt, sed superbi etiam reprehendunt: quando ea, quae iubentur, implere despiciunt: & quae non iubentur, implere impudici contendunt: quando in agendis operibus pigri & tepidi, vel etiam desidiosii, & in actibus suis murmuriosi efficiuntur pariter & querulosi. Debent enim subiecti Abbati suo, velut membra capiti suo, deseruire, & praeccepta eius, velut imperium Domini, summo amore custodire, & correctionem obsequationis suis negligentibus adscribere, non Abbatis seueritate aut disciplinam reprehendere. Et tunc demum inobedientibus cura sua ouibus praesens eis praedans ipsa mors. Ipsa scilicet mors, quae primis inobedientibus hominibus praualuit in paradiso, ipsa nunc demum inobedientibus monachis quotidie praualuit in mundo. Reliquerunt enim in paradiso per inobedientiam Adam & Eua Domini praeccepta, & tunc primum praualuit illis fortiter mortis aeternae poena. Sed Dominus noster Iesus Christus, qui per Prophetam suum dixit, Osee 13. Ero

pheta Domino: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi. Voluntas enim Abbatis, talis debet esse, ut quando potest prodesse, a praedicationis sermone non cesset. Debitum quippe illi est, supernae patriae gloriam per vocem praedicationis ostendere: quanta in huius vitae itinere tentamenta antiqui hostis latent, aperire: & subditorum mala, quae tolerare non debet, leniter cum magna zeli asperitate corrigere: ne, si minus contra culpas accendatur, culparum omnium reus ipse teneatur. Ipse tamen Abbatis sermo, qui propter iustitiam, veritatem fit & salutem, aliquando debet subiectorum vitia duris increpare, aliquando leniter arguere, & quae, vel quibus, quando, vel qualiter dicat, subtili indagatione discernere, & vnicuique secundum modum culpe, cum discretionem tamen & tranquillitate mentis, iudicium imponere. Sit Abbas necesse est, ut Paulus Apostolus ait, potens exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Clausus enim apertionis, est sermo correptionis: quia increpando culpam detegit, quam sapere nescit ipse etiam, qui perpetravit. Sunt etenim plerique monachi, qui per ignorantiam committere culpas non desinunt, & ideo commissas non plangunt: sed potius contra corripientem procaciter contemnescentes insurgunt, & sui proteruum admonitionem Abbatis spernunt. De quibus & subditur: Ipsi autem contemnescentes spreuerunt me. Tunc enim mali monachi, bonum Abbatem suum contemnescentes spernunt, quando praecceptis eius humiliter non obediunt: quando salutaria mandata eius humiles non custodiunt, sed superbi etiam reprehendunt: quando ea, quae iubentur, implere despiciunt: & quae non iubentur, implere impudici contendunt: quando in agendis operibus pigri & tepidi, vel etiam desidiosii, & in actibus suis murmuriosi efficiuntur pariter & querulosi. Debent enim subiecti Abbati suo, velut membra capiti suo, deseruire, & praeccepta eius, velut imperium Domini, summo amore custodire, & correctionem obsequationis suis negligentibus adscribere, non Abbatis seueritate aut disciplinam reprehendere. Et tunc demum inobedientibus cura sua ouibus praesens eis praedans ipsa mors. Ipsa scilicet mors, quae primis inobedientibus hominibus praualuit in paradiso, ipsa nunc demum inobedientibus monachis quotidie praualuit in mundo. Reliquerunt enim in paradiso per inobedientiam Adam & Eua Domini praeccepta, & tunc primum praualuit illis fortiter mortis aeternae poena. Sed Dominus noster Iesus Christus, qui per Prophetam suum dixit, Osee 13. Ero

Abbas a praedicationis sermone cessare non debet.

Tit. 1. Sermo correptionis, est clausus apertionis.

Monachi mali, quando suum Abbatem contemnescentes spernunt.

Ut membra capiti, sic subiecti debent Abbati deseruire.

Gen. 3.

Osee 13. Ero

Philip. 2. Hebr. 2. Inobedientes monachi, poena habet mortem. Psal. 48.

Psal. 48.

Abbas verbi & factis predicare debet.

Que vox auditorum corda penetret.

Parte 1. pasto. curae, cap. 10. Praefesse qui caeteris debeat, quale esse oportet. * al. concupiscenda

Ero mors tua, o mors: semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, factus obediens usque ad mortem, imperium mortis destruxit, & a cordibus obedientium misericorditer illam eliminavit, & poenam illius funditus extinxit. Sed tunc demum inobediens omnibus, id est, monachis, qui Abbatis sui, immo Domini saluatoris relinquentes praepcepta, sua conantur implere desideria, poena sit praualens ipsa mors, ut recte de illis dicatur: Sicut oves in inferno positi sunt, & mors depascet eos. Merito enim, qui boni magistri praepcepta contemnunt, talem mercedem recipiunt. Ergo cum aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis praefesse discipulis, id est, omnia bona & sancta factis amplius quam verbis ostendat. Caput nanque sunt subiectorum cuncti qui praesunt, & ut recta pedes valeat itinera carpere, per haec proculdubio oportet prius caput incedere. Necessse est ut Abbas, qui verbis subditis praedicat, viuendo eis vestigia bonae actionis ostendat, & cum verba sanctae praedicationis dicit, prius in studio bonae actionis semetipsum euigilet. Prius semper sublimia facta exerceat, & tunc ad bene viuendum alios sollicitus reddat. Prius se districta animaduersione corrigat, & tunc aliorum vitam loquendo componat. Prius punire propria fletibus curet, & tunc aliorum delicta puniendae denunciet. Et antequam verbis exhortationis insonet, omne quod locuturus est, operibus clamet. Illa nanque vox libentius cor auditorum penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, ostendendo adiuuat, ut fiat, ut capacibus discipulis mandata Domini verbis proponere, subauditur, debet. Ut enim aduerbium, hoc in loco pro, & conjunctione posuit. Capacibus dixit, memorosis ac commendatis, vel intelligibilibus, qui ea, quae a magistris audiunt, velociter capiunt, memoriter retinent, & operibus complent. Proponere, id est, antepone, quia capaces & simplices discipuli, quae prius viuaciter de praepceptis Domini intelligentes audiunt, postea sagaciter implere contendunt. Duris vero corde, & simplicioribus. Duris corde, id est, contumacibus, rigidis, vel incorrigibilibus. Simplicioribus autem, illiteratis, & penes nullam in scripturis diuinis vel memoriam, vel intelligentiam habentibus, factis suis diuina praepcepta monstrare. Ille igitur, ut beatus Gregorius ait, debet ad exemplum bene viuendi caeteris praefesse discipulis, qui cunctis carnis passionibus moriens, iam spiritaliter viuunt: qui propterea mundi postponit, qui nulla aduersa pertimescit, qui sola interna desiderat: qui ad aliena cupienda non ducitur, sed propria largitur: qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab alijs, ut propria deplora-

rat: qui ita se imitabilem caeteris in cunctis, quae agit, insinuat, ut inter eos non habeat, quod saltem de transactis mens erubescat: qui sic studet viuere, ut monachis suis in omni vita sua bonum exemplum valeat demonstrare: qui lachrymas, quas vult a suis auditoribus fundi, prius * ipse fundat, & eos copunctione sui cordis accendat. Et sicut bene operantes, subditos honore superat: ita etiam factis & vita transcendat. Vnde & sequitur: Omnia vero, quae discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda. Docet enim, crapulam, ebrietates, & curas huius seculi, & omnia simul vitia atque peccata, discipulis esse contraria, a quibus omnibus necesse est, ut ille prius se abstinat, & sic alios abstinere operibus & verbis edoceat. Ad hoc enim eligitur Abbas, ne dicta sua factis euacuet. Qui enim ad hoc eligitur, ut aliorum culpas corrigat, cauere debet, ne ab alijs reprehendenda committat. Non enim debet praedicatoris officium suscipere, qui nescit caeteros bene viuendo praere. Prius ergo Abbas a prauis operibus omnimodis alienus existat, & sic alios firma auctoritate coerceat. Necessse est enim, ut esse munda studeat manus, quae diluere fordes aliorum curat, ne tacta deterius inquinat, si sordida insequens, lutum tenet. Hinc per Prophetam dicitur: Munda mini qui fertis vasa Domini. Domini etenim vasa ferunt Abbates, qui proximorum animas, ad interna sacra perducendas, in suae conuersationis fide susceperunt. Apud semetipsum ergo, quantum debeant mundari, conspiciant, qui ad aeternitatis templum vasa viuientia in sinu propriae sponsonis portant. Ergo quod non faciendum praedicat, Abbas ipse non faciat: & quod faciendum praedicat, prius ipse necesse est, operibus impleat. ne alijs praedicans, ipse reprobos inueniat. Alijs praedicans praedicator, ipse reprobos inuenitur, quando aliud loquitur, & aliud operatur: aliud sermonibus, aliud vero exercet operibus. Quod enim alijs praedicat operandum, ipse piger efficitur ad exercendum. Verbo viam rectitudinis ostendit, sed ambulare per eam negligit. Ad praedicandum alacer, sed ad operandum efficitur piger. Alijs praeferenda praedicat viam iustitiae, ipse se non vult saluari subdere disciplinae. Cui recte conuenit quod subditur: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Hoc ad vnumquemque pertinet, qui praedicat alijs, & ipse non operatur, quod praedicat. Os enim debet esse iustum, quod iustitias Domini enarrat, & sanctum audeat assumere testamentum. Qui enim, quae praedicat, implere dissimulat, & quae non faciendae iudicat, implere non cessat: nec iustitias Domini enarrare, nec

* al. in fe

Abbas ad quid eligatur.

Isaie 51. Abbates ferunt vasa Domini.

1. Cor. 9. Praedicans alijs, quando improbus praedicator sit.

Psal. 49.

Ecclesi. 15.

Subditus quando odio habeat disciplinam. Prover. 1.

Quando idem Domini sermones post se proiciat. Praelatus qui odio praefatur disciplinae. Prover. 19.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

Quando idem Domini sermones post se proiciat.

nec sacrosanctum in praedicationis officium debet assumere testamentum. Scriptum est enim: Non est digna laus in ore peccatoris. Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te. Tunc enim subditus odit disciplinam, quando ad correctiones iustas iniqua praesumptione remurmurat, sicut scriptum est: Stulti despiciunt disciplinam. Tunc autem sermones Domini post se proijcit, quando Abbatis sui, vel seniorum suorum iustis iustis obedire contemnit. Praelatus autem sanctam disciplinam odit, quando secundum regularia praepcepta viuere contemnit, scripturam diuinam obliuiofus, quae dicit: Disciplina Domini, fili mi, ne abijcias. Et, Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut bene sit tibi. Vita etenim regularis, tenentibus eam, disciplina est salutaris. Post se sermones Domini Praelatus proijcit, quando ea, quae de diuinis scripturis subditis praedicat, implere ipse dissimulat. Qui enim curiose aliena increpare festinat delicta, necesse est, ut sua prouideat considerans per poenitentiam damnet peccata: ne, dum alienum minimum publice corripit delictum, suum maius, tanquam aurum, abscondat peccatum. Nam sunt nonnulli, qui aliorum semper ante oculos habent errata, sua autem pro nihilo ducunt, & in obliuione ponunt, & post dorsum proijciunt delicta. De quibus & apte sequitur: Et qui in fratre tuo oculo festucam videbas, in tuo trabem non vidisti. In fratre sui oculo festucam Abbas videt, sed in suo trabem non videt, quando vel minimas subiectorum suorum culpas publice exaggerando iudicat, & sua maiora paruipendens occultat, & emendare dissimulat. In fratre oculo festuca videt, quando in corde alterius iracundiae, pigritiae, somnolentiae, & caeterorum talium vitiorum esse vitium reprehendit: in suo trabem non videt, quando odij, ebrietatis, superbiae, & similibus talium criminum, crimen Abbas habens in corde, habere se minimum recognoscit: quando in aliorum cordibus leuia, quae increpanda sunt, cernit & arguit: & quae in corde suo sunt grauiora, nec videt, nec corrigit. Non ab eo persona in monasterio discernatur. Non enim personarum acceptor est Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, acceptus est illi. Et ideo ab Abbate in monasterio persona non discernatur, nec accipitur: quia a Deo nec discernitur persona hominis, nec accipitur, sed tantum opus bonum & accipitur, & approbatur. Accipere enim personam in iudicio, non est bonum, dicit Salomon. Et in Leuitico scriptum est: Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis, nec consideres personam pauperis, nec honores vultum poteris. Iuste iudicabis proximo tuo. Postquam vero ad monachatus de seculo

quis venerit habitum, siue liber fuisset antea, siue seruus, siue pauper, siue nobilis, siue ignobilis, non est ab Abbate discernendum, sed vnumquemque secundum vitam suam meritum debet vel castigare, vel amare. Non vnus plus ametur, quam alius, nisi quae in bonis actibus aut obedientia inuenit meliorem. Merito ab Abbate suo monachus caeteris plus ametur, qui in bonis actibus & obedientia melior caeteris inuenitur. Iuste etenim ille ab homine diligitur homo, qui bonis operibus & sancta obedientia honoratur a Deo. Necesse est, inquam, ut a mortali homine diligitur homo, qui ab immortalis diligitur Deo. Pro Dei enim amore se talis monachus pra omnibus obedientiae subdit, & in bonis omnibus actibus exercet, & ideo ab Abbate pra omnibus merito diligitur & amatur. Non conuenienti ex seruitio praeponatur ingenuus, nisi alia rationalis causa existat. Quod si ita, iustitia dicente, Abbati visum fuerit, & de cuiuslibet ordine id faciat. Sin alijs, propria teneant loca. Quod autem dicit, non praeponatur ingenuus seruo: subintelligitur, in ordine vel ministerio. Non propterea quia ingenuus est, aut superioris ordinis teneat locum, aut Praepositi vel Decani tenent ministerium, nisi alia rationalis causa existat. Rationalis enim causa est, ut is, qui in ecclesia melius potest cantare, vel legere, vel omne officium implere, tali congruo constituitur loco, ut digne possit implere illud officium. Et si ita est intelligentia rationali praeditus, & verbo & operibus eruditus, ut Decanus possit esse vel Praepositus, nihil illi ingenuitas officiat, vel seruitus. Sed si rationalis exigit causa, & in ordine constituitur superior, & in ministerio prior. Hoc autem non tantum de ingenuis vel seruis ordine faciendum est, sed de cuiuslibet, id est, siue de prioris, siue de iunioris, siue de sacerdotali, siue de laicorum, vel reliquorum ordine id faciat. Sin autem, propria teneat loca, propter potentiam vel ingenuitatis dignitatem, alter non praeponatur alteri, sed vnusquisque in quo ordinis loco venit, in ipso permaneat. quia siue seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus. Omnes in Christo vnum sumus, dicit: id est, vnum corpus Christi. Sic enim alio loco Paulus Apostolus ait: In vno spiritu omnes nos, & in vno corpore baptizati sumus, siue Iudaei, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in vno spiritu potati sumus. Deus autem Dei filius, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis perducere, omnem sexum, omnem aetatem, omnem conditionem de vniuerso genere humano redemit, & ex illis corpori suo electorum numerum sortitus est, & ideo in Christo siue serui, siue liberi, omnes vnum sumus, & sub

Abbas meliorem monachum plus caeteris amare debet.

* al. leuita.

1. Cor. 12.

Ibidem.

* al. vocati.

1. Tim. 2.

* al. numero.

vno Domino equalem feruitutis militiam baiulamus. Bonorum etenim monachorum, in hoc presenti seculo vita, in Christi est semper posita feruitutis militia. Vnde & beatus Iob ait: Militia est vita hominis super terram. Quam sub vno Domino equalem baiulamus, quia quantum equaliter non viuamus, iugum Domini suauis, & onus eius leue, in regulari vita degentes, equaliter promissimus & sustinemus. Quae regularis vita, quae hic vocatur militia, ab omnibus monachis equaliter est tenenda, & nec a senioribus aliquando licenter est violanda. Et si propter fragilitatem humanam ab ea contigerit deuari a quoquam, vna emendetur necesse est poenitentia, & vna tenetur in omnibus disciplina. vnde & sequitur: *quia non est personarum acceptio apud Deum.* Nos personas accipientes, discernimus: quia * viuentes in hoc seculo, discretas eas inuenimus. Deus autem qui vniuersas initio de vno homine, & vna conditione creauit, personas nec accipit, nec discernit, sed vnumquemque secundum opera sua vel damnat, vel castigat, vel iustificat. In iustos autem, iuste & merito damnat: Iustos vero, misericorditer & gratuito iustificat. Quos in prauis operibus superbe viuentes inuenit, humiliat & condemnat: Quos autem in bonis actibus humiliter viuentes inuenit, remunerat & exultat. Vnde & hic sequitur: *Solummodo in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores * ab alijs in operibus bonis & humiles inueniamur.* Sic itaq; singulorum debet discernere merita, vt alteri alteram non praeponat personam. Et si vna eandemq; ingenuitatis vel feruitutis persona commiserit culpam, vnam eandemq; sustineat disciplinam. Non enim honoris gratia, alius in poenitentia leuiget, alius vero despectionis causa grauetur. Sed ita ab Abbate censura iudicij in his duabus rebus semper electi a reprobis discernuntur, id est, in vera cordis humilitate, & boni operis actione. Capitis enim & corporis, id est, Christi & Ecclesiae, vox est in psalmo: Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta. Non ergo discernit Dominus a personis personas, id est, a feruis ingenuos, sed ab operibus discernit opera, & a meritis merita, vt vnicuique secundum proprii laboris opera tribuat & praemia. Nam & illos quos in bonis operibus & virtutum meritis inuenit meliores, & puritate cordis caeteris humiliores, cum praemiorum discretionem congruas in regno caelorum tribuet mansiones. Quae virtutum omnium matre in omnibus Abbas tenere debet discretionem, & non personas discernere, sed vniuscuiusque merita approbare, & omnes secundum merita ope-

rum sincero corde diligere. Vnde & sequitur: *Ergo equalis sit ab eo omnibus charitas, vna praebeatur in omnibus, secundum merita, disciplina.* In hoc enim equalis debet esse ab Abbate omnibus charitas, vt in dilectionis habitu non discernat personas. Aequaliter enim debet de nobili genere diligere monachos, aequaliter de seruili conditione procreatos. Sic itaque singulorum debet discernere merita, vt alteri alteram non praeponat personam. Et si vnam eandemq; ingenuitatis vel feruitutis persona commiserit culpam, vnam eandemq; sustineat disciplinam. Non enim honoris gratia alius in poenitentia leuiget, alius vero despectionis causa grauetur. Sed ita ab Abbate censura iudicij temperetur, vt non vna persona leuius, altera grauius iudicetur. *In doctrina namq; sua Abbas Apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: Argue, obsecra, increpa.* In hac itaque Apostolica sententia, beati Hieronymi, & beati Properi ponenda sunt verba. Ait enim Hieronymus: Argue peccatores vel peccantes: contestare ne peccent, increpa resistentes. Sed haec omnia cum patientia, & secundum doctrinam. Prosper autem dicit: Ecclesiae quippe doctoribus & censura debet inesse, vt arguant: & patientia, vt emendare nolentes, fortiter ferant, Apostolico satisfaciens imperio, qui Timotheo praecipit, dicens: Argue, obsecra, increpa in omnia patientia, quasi diceret: Argue coaequales, obsecra seniores, increpa minores. Sed propterea addit, in omni patientia & doctrina: quia leniter castigatus exhibet reuerentiam castiganti: asperitate autem nimiae increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem. Possumus & hanc sententiam, quam illi in diuersis rationabiliter intelligunt implendam personis, in vna eandemq; persona per temporum intervalla sine dubio intelligere esse completam. Primum enim arguendus est peccator, quia peccat. Neque enim alii decet arguere, nisi peccantem, sicut Dominus in Euangelio ait: Si peccauerit in te frater tuus, vade & argue eum inter te & ipsum solum. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. Eccè iam lucratus es arguendo fratrem tuum, quia audiens te, correxit se. Obsecra eum iterum, vt quotidie in bonis actibus viuens sic in virtutibus crescat, quatenus ad perseverantiam boni operis perueniat. Sin autem te non audierit, nec se emendauerit, aut fortasse post emendationem ad vomitum redierit, increpa eum duriter, * in omni tamen patientia & doctrina. Aliter congruo tempore arguedus est peccans monachus, vt declinet a malo. Si emendauerit, iterum conuenienti tempore

Abbatias charitas, in quo debeat esse aequalis erga oes.

2. Tim. 4.

in 4. cap. 2. Tim.

Ordo in increpando seruandus.

Matt. 2.

* al. haec addunt, & si valet, emenda.

potere obsecrandus est, vt non tepide viuatur, sed in virtutibus crescens, bonum faciat. Sin autem emendare noluerit obsecratus, iterum apto tempore terendus est valde & increpandus, ita vt ethnicus & publicanus. Huic sensui beati Benedicti videtur expositio congruere. Cum enim diceret, Argue, obsecra, increpa, addidit, *id est, miscens temporibus tempora, terroribus blandimenta.* ac si diceret: Temporibus argutionis, misce tempora obsecrationis: & temporibus obsecrationis, misce tempora increpationis. Et cum peccatrix anima increpationibus magistri rigidis iustisque fuerit terita, addantur illi paterno amore, ne in desperationis mergatur foueam, & blandimenta. Hinc & beatus Gregorius ait: Miscenda ergo lenitas est cum feueritate. Faciendum quoddam extroque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Omnis enim ab Abbate sagaciter exhibenda est cura, ne aliqua ex ouibus eius peccat. Vnde & subditur: *dirum magistri, pium patris ostendat affectum.* Dirum magistri, dicitur, grauitudo eius vel magnitudo, aut dignitas grandis honoris. Aliquoties enim dirus, magnus vel dignus intelligitur. Quod autem dicit, pium patris ostendat affectum: subauditur, in se habere. Aliter dirum magistri dicit, magnitudinem vel terrorem increpationis, quem erga subditos magister exhibet, vt fanentur. Quod dirum, id est, qui terror, non odium, sed habere in se pium patris necesse est ostendat officium. Non enim in delinquentes discipulos terror odij de fomite, sed de pij patris procedere debet amore: vt errantes magistri terror prouidus corrigat, & bene agentes pium patris amor * foueat. Vnde & apte expositio beati Benedicti in superioris sententia, qua dicit, argue, obsecra, increpa, lucidissime subditur. Ait enim de argutione: *indisciplinatos & inquietos debet durius arguere.* Ait de obsecratione: *obedientes autem & mites & patientes, vt in melius proficiant, obsecrare.* Ait de increpatione: *negligentes autem & contemnentis, vt increpet, & corripiat, admonemus.* Nulla, vt arbitror, lucidior expositio in hac Apostolica, quam beatus fecit Benedictus, poterit inueniri sententia. Neque dissimulet peccata delinquentium. Non dissimulanda sunt delinquentium peccata, ne subditorum noxia diu protelentur delicta. Quam citius enim peccatoris emendata fuerit culpa, tam citius consequetur & veniam. Celeriter hodie Abbas culpam manifestam emendet vnam, cras sine dubio quam emendare debeat, habebit alteram. Ergo non tardans dissimu-

11. 20. Mor. ca. 6. & par. 2. par. cure cap. 6.

al. refove. at.

Abbas culpam celeriter emendare debet.

let emendare, quasi nesciens, quem tam grandis animarum regimini premit faccis, sed mox, vt ceperint oriri, radicitus, vt praeulet, amputet. In ortu suo radicitus amputanda sunt vitia vel peccata, ne fixis firmatisque radicibus noxios ramos mittant, & in ramis mali operis fructus ferant. Radicitus amputare peccata vel vitia iussit, sed tamen, vt praeulet, dixit: Non enim quantum volumus, amputare vitia vel peccata valemus: sed quantum cum Domini adiutorio possumus, amputare peccata delinquentium * debemus, *memor periculi Heli sacerdotis de Silo.* Quia enim falsa pietate superatus, ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Pro iniquitate enim filiorum suorum damnatus est, quia non eos feueritate & autoritate pontificis increpauit, sed mansuetudine paterna liniuit. Quae sententia vigilanter ab Abbatibus * timenda est, ne forte cum plus, quam decet, leniter subditorum suorum palpauerint culpas, a districto iudice feriantur sententia. *& honestiores quidem atque intelligibiles animos, prima vel secunda admonitione verbis corripiat.* Honestiores, dicit honorabiliores. Honestus dicitur, quasi honoris status, eo quod nihil habeat turpitudinis. Intelligibiles, ratione capaces, quia ea, quae audiunt a magistris, intelligunt, & operibus implere contendunt. Qui si in aliquibus rebus excesserint, quia non est homo qui viuit, & non peccat: secundum Domini praecipit, secundum eos verbis admonere praecipit, quia eos taliter emendari crediderit, *improbos autem & duros ac superbos vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coerceat, sicut scriptum: Stultus verbis non corrigitur. Et iterum: Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius a morte.* Improbos, imprudentes dicit, probitate mentis carentes. Duros autem, pertinaces, vel contumaces, & incorrigibiles. Duros autem, ac superbos, & inobedientes, verberum, vel corporis castigatio in ipso initio peccati coercere debet, ne peccati malum crescat in altum, & cum consummatum fuerit, auctori suo mortis generet fructum, quia scriptum est: Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. Castigatio autem, & in * excommunicatione, & in verbis, & in verberibus intelligitur. Coerceat, dicit, id est, compestat, refrenet, vel reprimat. Et quia scriptum est, Stultus verbis non corrigitur: necesse est, vt exhibeatur ei corporis castigatio in excommunicatione. Et si adhuc necesse fuerit, exhibeatur & castigatio in verberibus virge: quia scriptum est, Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius a morte. Melius est enim, vt hic patris per-

* al. festine. mus. 1. Reg. 2.

* al. tenenda

Honestiores vt sint corripiedi.

Eccl. 7.

Matth. 18.

Prouer. 23.

Vt duri ac superbi.

Iacobi 1.

* al. communicatione,

Ecclesi. 1.

Psal. 113.

Abbas pro monachis sibi commissis, in iudicio redditurus est rationem.

*al. iudicet

Prouerb. 6.

*al. à peccati corpore

Abbas pro sua anima Domino rationem reddet.

*al. Teneat

plenitudo rerum & copia manet virtutū, nihil minus habere potest de substantia spiritalium & corporalium rerum. Scriptū quippe est: Timentī Deū benē erit in aeternum, & in diebus consummationis illius benedicetur. Et, Qui timent Dominum, sperauerunt in Domino: adiutor eorum & protector eorum est. *Sciatq; quia suscipit animas regendas, praparet se ad rationem reddendā.* Qui enim suscipit aliorum animas ad regendum, cogitur de illis cum Domino ponere rationem. Et recta predicationis verbo, & bonorum operum eos docere debet exemplo, quatenus & interno iudici placere benē viuendo studeat, & exemplum bonae vitæ subditis præbeat, & ea, quæ in eis corrigenda sunt, sagaciter * deprahendat, & velociter, vt præualeat, corrigat: & de hoc consilium Salomonis dicentis audiat: Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus. Fac ergo quod dico, fili mi, & temetipsum libera. Discurre, festina, suscita amicum tuum, & cetera. Spondere nanq; pro amico est, alienam animā in periculo suæ conuersationis accipere. Apud extraneum manus defigitur, quando in alterius cura mens ligatur. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione constringitur, nē eius vita ad aliud, quā admonet, relaxetur. Vnde apud districtū iudicem cogitur tāta in opere exoluere, quanta eum constat alijs voce præcepisse. Quisquis enim ad videndum alijs in exēplo præponitur, non solum, vt ipse benē viuendo vigilet, sed etiam vt amicum prædicando suscitet, admonetur. Eianque vigilare benē viuendo non sufficit, si non illum, cui præest, * aptiori tempore distigat. Ergo sic Abbas & se custodiendo, & alios suscitando viuatur, vt non pœnalem Domino rationem reddat, sed ab illo lætus præmia æterna recipiat. Amen. *Et quantum sub sua cura fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die iudicij ipsarum omnium animarum est redditurus Domino rationem, sine dubio addita & sua anime.* Secundum monachorum suorum numeri quantitatem, redditurus est Abbas in tremendo Domini iudicio rationem, Et si cum iusta saluauerit ratio, & salutis propriæ donum, & rectæ gubernationis accipiet præmium. Sin autem cum iniqua propria acta, & subditorum gubernatio dampnari iniusta, secundum malorum quantitatem recipiet & damnationem. Sicut enim de animabus subditorum suorum, ita Abbas & de sua redditurus est Domino rationem. Et ideo & illorum & suam vigilanter, & prouidē debet gerere curam, & nec pro illorum suam, nec pro

ergo necesse est Abbas exterius, quod pro illorum utilitate suscepit: seruet interius, quod Domino pro sua salute promisit. *Et ita timēs semper futuram discussionē pastoris de creditis ouibus, cum de alienis ratiocinijs cauet, redditur de suis sollicitus.* Inferiores enim pastores summi pastoris, id est, Christi, qui dixit: Ego sum pastor bonus, folicite semper, & de suis actibus, & de creditis ouibus futuram timere debent discussionem; nē quando increpando dicat illis Deus: Quod fracti eratis, nō alligastis: & quod abiecti, non reduxistis: & cum ipsi lūpidissimam aquam biberetis, reliquā pedibus vestris turbastis. Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus vestris turbauerant, hæc bibebant &c. Hæc increpationis vocem Abbates nē audiant, & subditorum suorum sagaciter expleant curas, & suas prouenter agere non desistant. Et sic in * propria sollicitudine ferueant, vt à subditorum custodia nō recedant. Dignum quippe est, vti, qui præfunt alijs, oculos apertos habeant, & hinc inde vigilanter adspiciant. Intus & foris pleni sint oculis, vt insidias antiqui à longē prospiciant hostis. Intus, vt se diligenter custodiant: foris, vt alijs benē viuendi exemplum præbeant. Et hoc modo dum de alijs ratiocinijs cauet, redditur de suis folicitus Abbas, i. dum de subditorum suorum ratiocinijs cauet Domino reddere rationem, redditur, i. fit de suis, subauditur ratiocinijs, folicitus. Sollicitus enim cogitat, quia & de suis actibus, sicut & de ouium suarū, rationem in tremendo iudicio redditurus est Domino. Inter rationem, & ratiocinationem ita distinguitur. Ratio enim motus quidam est animi, vera à falsis discernens: Ratiocinatio autem, rationalis est subtilisq; disputatio. Quam benē cauet ille cum Domino ponere, qui & se custodire, & subditos benē & iustē regere nouit. *Et cum de admonitionibus suis emendationē alijs subministrat, ipse efficitur à vitijs emendatus.* Dignum valde est, vt qui alijs panem ministrat vitæ, ipse fame non pereat. Qui enim fratribus causa dilectionis verbum præbet salutis, ipsa dilectione efficitur à vitijs emendatus. Caritas enim cooperit multitudinem peccatorum, sicut scriptum est: Qui conuerterit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum suorum. Iustē ergo is, qui alios monitionibus suis de errore liberat vitiorum, prior à proprijs, iuante Domino, liberabitur. Vitia enim dicuntur peccata, quæ per se nihil sunt, sed vbi bonitas deest, vitium est. Omnis enim natura opus est. Opera enim mala, quæ vitia dicuntur, actus sunt, nō res: sed priuatione boni, hoc nomen accipit.

Ioan. 10.

Ezech. 34.

*al. propria sollicitudinem

Qui præfunt, intus & foris, cur oculis pleni esse debent.

Rationis & ratiocinationis discrimen.

1. Pet. 4.

Iacobi 5.

Vbi bonitas deest, ibi vitium est.

DE

De adhibendis ad consilium fratribus.

CAPVT III.

Prouerb. 15.

*al. plures sunt

Prouerb. 27.

*al. bonis

Prouerb. 24.

Multorum monachorum simul habitantium cur dicitur monasterium.

Acto. 4.

Congregatio & conuocatio quomodo distinguantur.

Psal. 42.

Matt. 11.

1. Cor. 14.

IDeo ab Abbate ad consilium fratres adhibentur; quia scriptum est: Dissipantur cogitationes, vbi non est consilium. Vbi verò * plurimi fuerint consilij, confirmatur. Item, Vngueto & varijs odoribus delectatur cor, & * boni amici consilij anima dulcorabitur. Et, Cum dispositione initur bellū: & erit salus, vbi multa consilia sunt, *Quoties aliqua præcipua agenda sunt in monasterio.* Monasteriū enim, vt prædictum est, etiam vnus monachi habitatio dicitur. Sed querendum est, si vnus habitatio propriè monasterium vocatur, propter idioma Græcæ linguæ, quia dicitur *monachium*, cur multorum habitatio in vno positum, monasterium dicitur: nisi forte (vt arbitror) propterea, quia vna fides, vnum baptisma, cor vnum & anima vna est, in omnibus benē & iustē viuentibus monachis, sicut prius in religione rectè credentium & benē viuentium fuit: Vnum enim velle in omnibus rectē viuentibus monachis manet, vni Domino seruiunt, sub vno rege militant, & vnum corpus CHRISTI effecti, eundem vnum redemptorem adorant: & ideo vna illorum omnium habitatio, non incongruè monasterium vocatur. *conuocet Abbas omnem congregationem, & dicat ipse vnde agitur.* Vnde agit, dicit, id est, vnde consiliandum, vel vnde requirendum est. Inter congregationem autem & conuocationem hoc interesse priores dixerunt: Congregatio & de hominibus, & de brutis animalibus, & de lapidibus, vel alijs quibuslibet insensibilibus rebus dici potest, quia congregari vel vocibus, vel alio quolibet modo possunt: Conuocatio autem non nisi de hominibus rationalibus fieri potest, qui proprijs nominibus conuocantur: quia conuocari proprium eorum est, qui audire, ac discernere norunt. *Et audiens consilium fratrum, vadet apud se, & quod vilius iudicauerit, faciat.* Prius enim Abbas de agendis rebus monasterij, vel aliarum quarumcunque rerum agendarum, fratribus omnibus in vno positus pariter consilium petat, & quod consilium vnusquisque dederit, libenter audiat: & postea in secreto cum senioribus tantum fratribus, qui vtilius, quive inutilius consilium dederint, subtiliter & acutè discernat. Et tunc quod melius iudicauerit, id est, discuerit, implere satagat. Iudicare enim, discernere dicitur, vt id: Iudicame Deus, & discerne causam meam. *ideo ad consilium omnes vocari diximus, quia sapientiori Domino reuelat, quod melius est.* Scriptum est enim: Si iuniori reuelatum fuerit, seni-

ortaceat. Sæpè enim propter humilitatis gratiam, iuniori Dominus reuelat, quod seniore celat. Non enim personarum acceptor est Deus, sed in omni ætate, conditione, sexu, & gente, his qui timet eum, acceptus est illi, & in quibus vult, de omnibus his spiritus misericorditer spirat, & gratiam sapientiæ benignus ministrat. Nō enim in Daniel & Samuel ætatem disceruit, sed gratiā ministravit. Cani enim sunt, dicit scriptura, sensus hominis: & ætās senectutis, vita immaculata. *Sic autem dem fratres consilium, cum omni humilitatis subiectione, & non presumant procaciter defendere, quod eū visum fuerit, sed magis in Abbatis penatibus arbitrio, vt quod salubrius esse iudicauerit, ei cuncti obediant.* Sic enim Abbati suo cuncti monachi debent obedire, vt acta illius nullus ex illis temerè audeat reprehendere, sed potius tanquam patri filij, vel membra capiti, sic ei cuncti humiliter seruiant, & obediant subditi. Præcepta quoque eius si secundum Domini sunt madata, velut imperiū Domini summo perè custodiant, & implere totò amore contendant: & hoc esse sanctum, hoc sibi salubre ac necessum iudicent, quod Abbati suo placuerit, non quod ipsi sibi faciendum elegerint, & ita obedientiæ & patientiæ virtutibus fundati, Abbatis sui nō discutiant consiliū, sed faciant. Et quando rigor exigit disciplinā, vt seueriter arguatur, acceptam correptionem * vnanimiter ferant, nec motibus eorum, à quibus fuerint obiurgati, sed suis negligentijs, quod castigantur, ascribant. *Sed sicut discipulus conuenit obedire magistro, ita & ipsum prouidē & iuste concedere cuncta disponere.* Debet enim Abbas subtili semper examinatione bona malaque discernere, & ea, quibus quando, vel qualiter congruant, studiose cogitare, & sic prouidē & iusta causa disponere. Et propterea à cunctis illi discipulis, vtpotè rationali patri, conuenit obediri. Hinc ergo inde, vt beatus ait Gregorius, qui præest, se circumspiciat, vt & sibi, & subditis viuatur, vt bonum quod facit, & intra sinum mentis abscondat, & tamen ex eo ad profectum sequentium exemplar rectæ operationis impartiat: vt subditorum culpas animaduertens corrigat, nec tamen superbiens intumescat: vt quædam leniter correpta toleret, nec tamen disciplinæ vincula eadē lenitate dissoluat: & quædam tolerando dissimulet, nec tamē ea crescere dissimulando permittat. Vnde magnoperè curandum est, vt qui regendis hominibus præficitur, apud se intra secretarium mentis, in cathedra præsideat humilitatis, & vigilanti oculo incessanter adspiciat, cui quandoq; iudici, ipse iudicandus de his assistat, vt quanto nunc ante eum, quem non videt, sollicitus trepidat, tanto

Act. 10.

Dan. 13.

1. Reg. 3.

Sap. 4.

Abbas acta monachi non debent reprehendere.

*al. magnanimiter

Abbati vt cuncta prouidē & iuste disponenda sint.

St eum

Regulam magistrum in omnibus sequi debet monachi.

eum cum viderit, securior cernat. In omnibus igitur omnes magistrum sequantur regulam. Quod dicit, in omnibus, subauditur, preceptis eiusdem regulæ. In officijs enim diuinis, & in actionibus humanis, in cibo scilicet & potu, in vestimento & calceamento, in vigilijs & orationibus, in somno & silentio, in horis cõpetentibus, & in laboribus, & in omnibus omnino eiusdẽ regulę præceptis, eadem magistrã omnes monachi sequantur regulam, i. & subditi, & prælati, & discipuli & magistri, & Præpositi & Decani, & omnes omnino ministeriales, in super & ipse Abbas in omnibus quantum valet, sicut & cæteri monachi, magistrã sequantur regulam, sicut & subditur: neque ab ea temere declinetur à quoquam. i. ab ipsa regula, nec à prælati, neq; à subditis temere declinetur, i. inconsideratè vel irrationabiliter. Ideo aut nõ dixit absolute, neq; ab ea declinetur à quoquã: sed addidit, temere, vt tu intelligeres, si necessitas postulauerit, vt declinetur, rationabiliter & cum discretione, & cum magna cautela, & pro necessitate fiat. Nullus in monasterio proprij sequatur cordis voluntatem. Omnis enim qui compunctus, & à Domino missus venit ad monasterium, non proprij cordis arbitrio, sed Abbatis sui & Domini vult viuere consilio: & non sui cordis facere voluntatem, sed Domini & Abbatis sui vult obtemperare mandatis, crebro ad memoriam reducens sententiam illam, qua dicitur: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sũt multi monachi minus intelligentes, qui dicunt, proprij cordis mei voluntas est bona: & ideò volo sequi eam. Cui respondendum est: Interroga Abbatem tuum, & spiritales fratres de ea, quia scriptum est: Omnia fac cum consilio. Et si illam iudicauerint, & cõsenserint esse bonã, fac illã, quã iam nõ solum proprij tui cordis, sed omnibus cõsentientibus est cõmunis. Sin aut non cõsenserint, & cam bonã esse nõ approbauerint, proprij cordis tui eam esse cognosce. Et si vis saluus fieri, ab ea quasi à facie colubri fuge. Neque præsumat quisquam cum Abbate suo proteruè intus vel foris monasterio contendere. Proteruè contendere, est superbe & contumaciter, temerariè, vel * præsumptiuè. Quã contentione, nec frater cũ fratre, nec monachus cum Abbate suo debet habere. Sed sciendum est, quia contentionem cũ additamento, proteruè, vetuit: amicam vel pacificã contentionẽ concessit. Est enim amica proficiuãq; cõtentio, quã frequenter inter * duos homines, pro qualitate interueniẽtis causæ efficitur, sicut inter B. Benedictũ & Maurũ eius discipulum pro puero Placido quondã fuisse legitur. Dicebat enim B. Benedictus, quod meritũ esset discipuli eius Mauri, quod ad eripiẽ-

Ioan. 6.

* al. confitentibus

Eccli. 21.

* al. præsumptuosè

Contentio amica quã dicat, ead; licita est.

* al. iustos

lib. 2. Dial. cap. 7.

dum de flumine puerum super aquã pedibus ambulauit. At è regione Maurus contendens dicebat nõ suum, sed magistri sui esse meritum, quod super aquas ambulans, de flumine illa sum eripuit puerum. Quam amicam contentionem foris esse * non vetuit, & intus sine dubio, si res iusta exigit, fieri non prohibuit. Foris enim vel alicubi proteruam cõtentionem damnauit. Intus autem accusationis suæ causa, aut pro utilitate aliqua amica esse contentionem, vt prædictum est, fieri non vetuit. Foris verò nec proteruam, nec amicam concessit: quia si in publico etiã amica contentio fiat, magistro indè nociua despectio, & discipulo mortifera nascitur elatio. Vndè & B. Benedictus cum dixisset, neq; præsumat quisquam cum Abbate suo proteruè, non dixit, intus aut foris, sicut aliqui codices habent: sed sicut in illo, quẽ manibus suis scripsit, proteruè aut foris monasterij, reperitur positum. Vndè intelligitur quia foris nullam, intus autem amicam contentionẽ, permisit esse amicam. Quod si quis præsumptiuè, regulari disciplina subiaceat. Regularis enim disciplina in spiritualibus vitijs, i. in contumacia, in inobediẽtia, in superbia, in murmuratione, in detractiõẽ, & in cæteris huiusmodi vitijs, primò fieri debet secundum Dei præceptum, in admonitione semel & secundo à senioribus in secreto. Si nõ emendauerit, fiat iterum in obiurgatione publica, loco tertio. Si verò nec sic correxerit, fiat in eum excommunicationis vindicta, loco quarto. Si autè improbus est, vt nec sic corrigatur, corporali vindicta subiaceat in vice quinta. Quod si eum flagella non emendauerint, adhibeatur pro eo oratio fratrum, etiam vice sexta. Quod si nec fratrum ei profuerit oratio, à fratribus ei dolenda separatio, & à monasterio damnosa impingatur expulsio, etiam vice septima. Hoc enim modo, exceptis grauioribus culpis, & his quæ à beato sunt iudicata Benedicto, omnis regularis disciplina cognoscitur esse composita. Ipse tamen Abbas cum timore Dei & obseruatione regula omnia faciat. Cũ timore Dei omnia agere debet Abbas, quia scriptum est: Qui timent Dominũ, præparabunt corda sua, & in cõspectu illius sanctificabunt animas suas, & replebuntur pace & salutis fructu. Et notãdum, quia cum obseruatione regulæ omnia agere mandat Abbatem, nõ cum alijs ipsam regulam implendam prædicat, ipse non implẽdo eam, reprobus fiat, & nõ aliquam excusationẽ, non implendo eã, Abbas vel aliquis Prælati inueniat, in hoc capitulo legat, & aperte inueniet, quia vt subditus monachus, ita & obseruatione regulæ constringitur Abbas & omnis Prælati. sciens se proculdubio de omnibus iudicij suis æquissimo iudici Deo rationem reddi-

* al. non habent, non

Quis ordo seruandus iuxta regulam in vitijs conuuentis. Marchi. 8.

Abbas cum timore Dei omnia faciat.

Eccli. 21.

Abbas non fecit regulam subiecti est, & ceteri

Matt. 7. Tob. 4. Psal. 125. Eccli. 32. Eccli. 40. Eccli. 21.

redditorum. Ipse enim Dominus iudicibus ait: In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Et ideò diligentissimè attendere debet Abbas, vt quod sibi non vult fieri, alij nõ faciat: quia apud æquissimum iudicẽ Deũ ratio reddetur: & quicquid in præsentia vita agens seminauerit, hoc in futuro proculdubio metet. Hanc sententiã ideò cordibus nostris scribens B. Benedictus frequenter inculcat, nõ à nobis in obliuione posita, dicatur neglecta, sed potius teneatur, & iudicetur tremenda. Si qua verò minor agenda sunt in monasterij vilitatibus, seniorum tantum vitatur consilio, sicut scriptum est: Omnia fac cum consilio, & post factum non penitebis. Magna etenim res est cõsiliũ, & Abbatibus valdè necessarium, & non parui pendendum, sed super aurum & argentum cõstituendum, & hoc ipsum diuina approbat scriptura, dicens: Aurum & argentum & constitutio pedum, & super vtrung; consiliũ beneplacitum. Scientia sapiẽtis tanquã inundatio abundabit, & consiliũ illius, sicut fons vitæ permanet.

Quæ sunt instrumenta bonorum operum.

CAPVT IIII.

Sicut sunt fabricorum & aliorum artificum apta & plurima instrumenta, ad illorum opera continuanda: ita sunt & bonorum monachorũ apta & spiritualia multarũ virtutũ instrumenta, quibus & in præsentia pulchre, & secundum Deum eorum cõponitur vita, & cadẽ cõposita in futuro cũ Christo feliciter regnat. Has etenim virtutes, quibus bonorũ monachorũ castè cõponitur ordo, in hoc B. Benedictus ordinatim ponere voluit capitulo, vt his ornatus monachus incedat, & his armatus hostem fortiter feriat, tementa huius seculi omnia vincat, & se sanctorum & angelorum omnium societati coniungat. De quarum omnium laude & nos, in quantum Dominus permiserit, conabimur dicere. In primis, Dominũ Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute. Hęc enim regula dilectiõis ita diuinitus cõstituta est, vt omnes cogitationes, & omnẽ vitã, & omnem intellectum in illo confusas, à quo habes ea ipsa quæ confers. Cũ autem ex toto corde, & tota anima, & tota virtute Deũ iubet diligere, nullam vitæ nostrę partẽ reliquit, quæ vacare debeat à dilectione Dei. Ex ea enim parte quis peccat, ex qua minus diligit Deum. Quẽ si ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, vndè peccati desiderijs seruiamus. Et quid est diligere Deum, nisi illi occupare animũ, cõcipere fruendę visionis eius affectũ, peccati odiũ, mundi fasti-

dium, diligere proximũ, in ipso amore seruare legitimũ modũ, nec peruertere dilectionis ordinem constitutũ? Ordinem dilectionis illi perueritũ, nec modũ diligendi custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligit: aut corpora sua minus diligenda, plus diligunt: aut proximos sicut seipfos, aut Deũ, plus q̃ seipfos, fortè nõ diligit. Illi perfecte Deũ diligunt, qui volendo quod vult Deus, & nõ edo quod non vult, nullis peccatis, quibus offenditur, acquiescunt, & semper paratos se ad virtutes, quas ipse dignatur donare, diligẽdas & habendas ostendit: qui verbũ Dei studiose obseruare contendit, sicut Apostolus ait: Qui aut seruat verbum eius, verè in eo charitas Dei perfecta est. Ille enim verè Deum nouit, qui, eius mandata seruando, charitatẽ se eius habere cõprobat. Hoc est enim Deum nõ esse, quod amare. Nam qui eũ nõ amat, profectò ostendit, quia quã sit amabilis, non nouit: quã sit suauis & dulcis Dominus, gustare ac videre non didicit, qui eius placere conspectibus continua intentione nõ satagit. Iterum dicit Apostolus: Qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo. Sit tibi ergo domus Deus, & tu esto domus eius. Mane in Deo, & maneat in te Deus. Maneat in te Deus, vt te contineat: maneat in Deo, nõ cadas. Serua mandata eius, tene charitatẽ, noli diuellere te à fide illius, vt glorieris in persona ipsius, & securus manebis in eo, iuxta illud: In quetero num exultabit, & habitabis in eis. Deus aut charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Deinde proximu tuũ sicut teipsum. Sic enim Paulus Apostolus in epistola ad Galatas ait: Omnis lex in vno sermone completur, Diliges proximu tuũ sicut teipsum. Et Ioannes Apostolus ait: Qui diligit proximum suũ, in lumine manet, & scandalum in eo non est. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsq; adhuc, id est, qui dicit se esse Christianum, & in illo qui dixit, Ego sum lux mundi: & qui fratrem suum odit, in peccatis est vsq; adhuc. Neq; enim peccatorum tenebras exuere potuit, qui viscera charitatis induere nõ curauit. Dilectio ergo sola discernit inter filios Dei, & filios hominis, sicut Ioannes Apostolus ait: In hoc enim manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli: Omnis qui nõ est iustus, nõ est in Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui habent charitatẽ, nati sunt ex Deo. Quicquid vis, habe: hoc solum nõ habes, nihil tibi prodest: alia si non habes, hoc habe, & implesti legem. Qui enim diligit alterũ, legẽ impleuit: qui non diligit, manet in morte. Itẽ idem Apostolus ait: Charissimi, diligamini inuicẽ, quoniam charitas ex Deo est, & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cogn-

Dilectionis ordinẽ qui peruertant.

Qui Deum perfecte diligant.

1. Ioan. 2. Quis verè Deum nouerit.

Psal. 33.

1. Ioan. 3.

Psal. 5.

1. Ioan. 4.

Luce 10.

Galat. 5.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

324

SMARAGDI ABBATIS IN REG. S. BENEDICTI

gnoscit Deum. Qui non diligit, nō nouit Deum, quia Deus charitas est. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. Nemo ergo putet hanc dilectionem, in qua Deus manet, & in nobis perfecta est, abiecta & desidia quadā remissione, & negligentia seruari. Nō est ista charitas, sed languor cordis. Ferueat charitas ad corrigendum, & ad emendandum. Sunt boni mores, delectēt: sunt mali, emendentur, & corrigantur. Sic ergo diligamus inuicem sincera & disciplinabili charitate, & ita charitas eius in nobis pfecta est. Cōpisti diligere, cōpisti in te Deus habitare, vt habitando faciat te perfectū. Itā autē perfecti erimus in charitate, si sicut ille salutis nostrae causa prior nos dilexit: itā eū nos nullius rei causa, nisi tantū sui amoris dilexerimus. Et hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum diligimus Deum. Ille ergo solus rectē proximum diligere probatur, qui in conditoris amore flagrare cognoscitur. *Deinde non occidere.* Quod autem dicit, non occidere, non tantum simpliciter corporis, sed & occiso prohibetur animae fieri: praesertim cum hoc monachus in regulari habitu & sancta religione positus prohibetur. Non enim armis secularibus, vnde homicidia fiunt, sed virtutibus spiritualibus, vnde animae saluentur, incedunt accincti. Sed sicut est occisio ferri, est & odij, est & mendacij, est & alterius grauis peccati. Scriptum est enim: Qui odit fratrem suum, homicida est. Et, Os quod mentitur, occidit animam. Et, Anima quae peccauerit, ipsa morietur. De horum omnium generibus occisorum, beatus Benedictus vult abstinere monachum, cum dicitur, non occidere, i. nec aliorum corpora ferro, nec suam animam odio, vel homicidio, aut quolibet alio peccato, quia scriptū est: Homo quidem per malitiā occidit animā suā. De omnibus his satis cōuenit abstinere, nō solum monachum, sed etiā omnem hominē Christianum: Quia quicumque horum fecerit homicidium, secundum Domini sententiam, qui occiderit, reus erit iudicio. *Non adulterari.* Nam adulterium multis modis, & in corpore & in animo, & committitur & vocatur. Nam & fornicationis vitij, & adorationis idolorum, & concupiscentia oculorum, & amicitia saeculi, pro concupiscentia & auaritia rerum, adulterium vocatur. De adulterio carnis simul & animae Apostolus ait inter cetera: Neque, adulteri regnū Dei possidebūt. Et lex id ipsum prohibet, dicens: Non adulterabis. De concupiscentia

Aug. tract. 7. in epist. Iohannis.

1. Ioan. 4.

3. Instrum. Leuit. 19.

1. Ioan. 3. Sap. 1.

Ezech. 18. Non occidere quod sit.

Sap. 16.

al. quod eumque; Exodi 21.

4. Instrum. Exodi 20.

al. fornicatio

al. secularium

Adulterij varia genera.

1. Cor. 6.

Deut. 5.

oculorum, Dñs in Euangelio, ait: Qui videt mulierē ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. De amicitijs saeculi huius, & de amatoribus temporalium rerum, Iacobus Apostolus ait: Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, stultitia est apud Deū? Adulteros rectē nūcupat, quos, derelicto amore sapientiae caelestis, ad amplexus potius amicitiae mundialis esse deflexos increpat, quos, conditore contempto, māmonae magis seruire cernebat. Ostendit etiā eos esse adulteros, qui sub fide & confessione nominis Christi, illecebris & amori deseruiūt mūdi. Est adhuc & aliud adulterij genus, de quo se negat Apostolus esse, dicens: Nō enim sumus, sicut plurimi, adulterātes verbum Dei, sed ex sinceritate, sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur. Ex corde enim primū auferenda sunt adulteria, vt non pertrahant ad carnis perpetranda opera: quia antequā perficiatur adulterium in opere, iam adulteriū est in cogitatione. Helias ait & Iohannes zonis pellicis cingebatur circa lūbos: in Apocalypsi autē zona aurea circa pectus. Ergo nō adulterare, zona pellicea est circa lūbos. Nō videtur mulierē ad concupiscendum eam, zona aurea est circa pectus. Has duas zonas vult regula vt habeat monachus: & eius semper zona pellicea cingat lūbos, & aurea pectus. De vna enim Dñs ait: Sint lūbi vestri praecincti. De alia Propheta nos admonet, dicens: Accingite lumbos vestros super vbera vestra. Hinc & Petrus ait: Propter quod succincti lūbos mentis vestrae, & reliqua. Amanda est ergo maximē à monachis pulchritudo castitatis, quae zona aurea comparatur. Cuius degustata dilectio dulcior inuenitur, quam omnis delectatio carnis. Castitas enim fructus suauitatis est, & pulchritudo inuoluta sanctorum, securitas mentis, & sanitas corporis. Per hanc homines leuantur ad caelum, & choro sociantur angelico. *Non facere furtum.* Et in lege scriptum est, Non facies furtum. Et Apostolus ait: Qui furabatur, iam non furatur. Et alibi inter cetera: Neque, fures regnum Dei possidebūt. Qui ergo vult regnum Dei possidere, à furti malo se debent omnimodis custodire, nē, dum cupit rapere aliena, & propriā animā perdat, & caelestia regna amittat. Nō modicū, sed grande committit malū, qui fratri nūmum, & sibi tollit regna caelorum. Intelligere namque debet monachus, quia nō semper vniformiter committitur furtum. Qui enim proprio domino proprium tollit seruū, & eum alteri, nō proprio, subdit, proculdubio furtū facit. Dominus enim Iesus Christus nos de limo terrae creauit, & proprio sanguine redemit: ideo & pro conditione serui, & pro redemptione eius sumus famuli. Quod si aliquis ex nobis

Matth. 5. Iacobi 4. al. inimicitia est Deo ca est Deo

al. deflexor

2. Cor. 2.

4. Reg. 1. Marci 1. Matth. 3.

Apoc. 1. Zona da-

plex monu-

cho necesse

Lucae 11.

Esa. 31.

1. Pet. 1. Castitatis pulchritudo zona aurea comparatur.

al. delectatio

Luce 21.

1. Cor. 6.

Exodi 20.

Deut. 5. Eph. 4.

1. Cor. 6.

Furtum si amittat. Nō modicū, sed grande committit malū, qui fratri nūmum, & sibi tollit regna caelorum.

al. per redemptionem

al. per conditionem

vt

vt praedictum est, se à seruitio eius male uiuendo subtraxerit, & diabolo subdiderit, furtum pessimum facit. Se enim à filiorum societate segregauit, & seruus factus demoniorū, & haereditatem & mansionē amittit regni caelorum. Scriptum est enim: Omnis enim, qui peccat, seruus est peccati. Seruus autē nō manet in domo in aeternum. Similiter & qui tollit membra Christi, & facit ea membra fornicationis & meretricis, furtū facit. Et, Seruus factus peccati, non manet in domo in aeternum, id est, in caelo. De qua Dominus dicebat: In domo patris mei mansiones multae sunt. Nam & ille qui non intrat per ostium, sed aliunde ascendit, fur est, & latro. Et ideo, quia non vno modo fiunt, non vniformiter, sed multis modis intelligenda sunt furti: quorum omnium nos vitare debemus culpam. *Non concupiscere.* Non de illa concupiscentia dicit, de qua Dauid canebat, dicens: Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. & Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Et de qua alibi scriptum est: Concupiscentia itaque sapientiae deducit ad regnum perpetuum. Haec enim in virtute est: sed de illa quae in vitio est, de qua Dominus ait: Non concupisces rem proximi tui. Vnde & Iacobus: Vnusquisque, inquit, tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus, & concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum. Petrus quoque ait: Fugientes eius, quae in mundo est, concupiscentia corruptionem. Iuxta illud: Quasi à facie colubri, sic fuge peccatum. Et Paulus Apostolus ait: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius. Hinc datur intelligi, quia per concupiscentiam mortalis corporis, maximē peccatum regnat in homine. Iohannes quoque ait: Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitae. His quippe vitiorum vocabulis, omnia genera vitiorum comprehendit. Concupiscentia namque carnis est, omne quod ad voluptatem & delicias corporis pertinet: In quibus sunt maximē, cibus, potus, concubitus, &c. Concupiscentia verò oculorum est, omnis curiositas saeculi, in acquirendis rebus temporalibus, & curis superuacuis in discernendis bonis & malis, & proximorum carpendis vitijs. Hoc enim concupiscentiae vitium, multum est cauendum à monachis. Facile enim surripit mentem, & infundendo virus, citò animā mergit in mortem. Propter eam inter decem legis praecipua, sicut homicidium, furtum, & adulterium: ita concupiscentiae malum prohibetur à Domino: quia sicut illa tradunt ad poenam, ita abstractū

& illectum hominē concupiscentia inferni mergit in foueam. *Non falsum testimonium dicere.* Falsum testimonium dicitur, per quod saepe veritas illuditur, vt quae facta vel dicta sunt, quasi non facta negentur. Est & aliud mendacij genus, quod valde monachus facit reū. Omnis enim promissio, quae tantum verbis profertur, & operibus nō impletur, sine dubio falsum esse testimonium comprobatur. Hinc Salomon ait: Testis mendax peribit: vir autem obediens loquitur victorias. Quia, qui se Deo seruire testatur, nec dicta factis exequitur, in aeternum peribit. Qui autem, vt promittit, fideliter contendit implere, huius loquela ad victoriam peruenit: quia dum per obedientiam desideria sua vincere satagit, per iustitiam iudicis postmodum victorie palmam percipit. Nam & ille falsus testis esse probatur, qui non eodem sensu dicta, quo dicitur, intelligit. De talibus enim erant illi, de quibus Euangelij dicit: Nouissime autē uenerunt duo falsi testes &c. Sed & illud falsitatis est genus, de quo Psalmista ait: Ab utero errauerūt, & à ventre locuti sunt falsa. Ab illis summopere cauendū est monachis, qui ad supera immunes cupiunt scandere regna, quia vt Salomon ait: Testis falsus non erit impunitus. Testis autem falsus, tribus inuenitur personis obnoxius. Primū Deo, quem falsando, periuadendo, & mentiendo contemnit. Secundò iudici, quem simulando, mentiendo, & contemnit falsando. Postremò innocenti, quem falso testimonio laedit & opprimit. Nā sicut ille apud Deum cōdemnatur, qui aduersus innocentem falsum testimonij dicit: ita & ille, qui dicentibus facile credit, & citò aurem criminibus praebet. Sermo enim iusti hominis tantum ad ministeriū debet esse salutis, nō ad condemnationē fratris. *Honore re omnes homines.* Tunc oēs homines monachus honorat, quando se despiciens, praecunctis humiliat, & omnes superiores estimas, inferiorem se esse demonstrat: quādò nō solum humilitatē in corde, sed abiectionē & despectionē suo monstrat in corpore: quādò cūctos amore fraterno cōplectitur, & humiliter vt seniores veneratur: quādò se praeteris peccatorē pronūciat, & inutilē seruū proclamatur: quādò seniores honorat vt patres, diligit iuniores vt fratres. Hinc enim Petrus Apostolus ait: Oēs honorate: Fratritatē diligite. Hinc Paulus admonet, dicens: Honore inuicem praue-

Prouer. 21.

Matth. 26.

Psal. 57.

Prouer. 19. Falsus testis, quibus personis nocet.

8. Instrum. Lucae 9. Monachus, quādò oēs homines honorare dicatur.

1. Pet. 2.

Rom. 12.

al. quādò

9. Instrum.

Hæc sententia cum refertur ad dilectione Dei, omnia flagitia moritur: cum ad proximum, omnia facinora. Qui enim, quod sibi fieri non vult, alteri non facit, fratri malum non ingerit, nec malum pro malo reddit, maledictum pro maledicto non profert, occulte proximo non detrahit, nec eius bonis operibus invidet: & omnium, vt ita dicam, a se peccatorum aditum claudit, & charitatis, & omnium bonarum virtutum ianuam patefacit. Nam dum alio modo nec vult, nec operatur, bonum sine dubio, quantum vires suppetunt, proximo & vult, & operatur. Hæc autem sententia & eo modo, sicut superius de furto dictum est, intelligenda est. Nemo enim vult corrumpti habitaculum suum, nec ille debet corrumper habitaculum Dei, seipsum scilicet. Nemo enim vult, vt aliquis seruus eius tollat, & alteri, cuius esse non debet, tradat. Nemo vult, vt iumentum suum latro abigat, & prædoni illud tradat. Nemo vult, vt aliquis habitationem eius diripiat, templumque eius subuertat. Ergo quod sibi fieri homo non vult, non faciat Deo. id est, non tollat semetipsum male viuendo Deo, & tradat se diabolo: sed in bonis operibus perseuerans, cum Dauid dicat: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Habitationem Dei in se non subruat, templumque subuertat, quia scriptum est: Templum Dei estis, & spiritus Domini habitat in vobis. Et qui templum Domini in seipso violauerit, disperdet illum Dominus. Ergo in semetipso male viuendo monachus, & seruum Domini Domino subtrahit, & eius iumentum abigit, & spiritus sancti domum subruit, templumque subuertit: & hoc modo, quod sibi non vult, alteri facit. *Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum.* Abnegare, intelligitur rennuere, interdiceret, vel negare. Dominus enim in Euangelio ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et quid est abnegare semetipsum sibi, nisi deponere veterem hominem cum actibus suis? Et qui dicit se sequi CHRISTUM, nisi induere nouum hominem cum actibus suis, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate, vt spiritualiter, non carnaliter, viuat? Caro enim concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem, id est, vetus homo aduersus nouum, & nouus aduersus veterem. Interior homo non ster exteriori, & exterior interiori reputat. Caro enim semper inutilia & caduca desiderat: spiritus vtilia querit, & semper ad æterna suspirat. Caro frequenter a curis & sollicitudinibus seculi torquetur, illecebris voluptatum furripitur, carnis desiderijs inflamatur, viuere ociose lætatur, * le-

2. Cor. 6.

Psal. 72.

1. Cor. 3.

10. Instru-
mentum.
Matt. 7.

Lucæ 9.

Abnegare
se, quid.

Ephe. 4.

Sequi Chri-
stum, quid.

Ibidem.

* al. sancti-
ficatione.

Galat. 5.

Carnis &
spiritus dis-
crimen.

* al. lethar-
gia

thargi vitio grauatur, corporis sopore deprimatur, mentis subsidia inficitur, voracitatis ingluuie * subducitur, cibi & potus * al. sedur
superfluitate distenditur. Et cum in his * al. ad for-
omnibus luxuriose nutritur, ad * fornicatione
tionis nefandum opus pertrahitur. Hec & sibi nefan-
his similia spiritus, qui operibus sanctis dum opu
Deo placere desiderat, implere corpori suo vetat. Et hoc est abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum, id est, semetipsum prohibet facere malum, & hortatur facere bonum. Christus enim passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Quid est sequi vestigia eius, nisi ambulare sicut ille ambulauit? id est, contemnere omnia prospera, quæ contempsit, non timere aduersa quæ pertulit, & libenter facere quæ fecit, * fieri quæ mandauit, sperare quæ promisit, & sequi quod ipse præcessit: præstare beneficium etiã ingratum, non retribuere secundum merita sua maleuolis, & orare pro inimicis, amare bonos, misereri peruersis, inuitare aduersos, & suscipere in charitate conuersos, & equanimiter pati subdolos & superbos. *Corpus castigare.* Corpus, dictum a corruptione, eo quod corruptum percat. Solubile enim, caducum atque mortale est, quod nos castigare oportet, id est, ieiunijs emendare, affligere atque corrigere: & si necesse fuerit, etiam verberibus cedere. Castigare enim dicimus cedere, sicut de Domino Pilato ait: Castigati eum dimittit. Castigatur enim corpus ieiunijs, vigilijs, & multis afflictionibus: De quibus Paulus apostolus ait: Ego autem sic curro, non quasi in incertum, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo &c. Quid enim est aliud corpus castigare, nisi vitijs & peccato mori? Quid est peccato mori, nisi danandis operibus omnino non viuere, nihil concupiscere carnaliter, nihil ambire? vt sicut mortuus carne, nulli iã detrahit, nulli aduersatur, aut despicit, nemini violentus existit, nemine caluniatur, aut opprimit, non inuidet bonis, aut insultat afflictis, non luxuriatur, non inebriatur, non odiorum facibus inardescit, non iniusta luca sectatur, non potentibus aut diuitibus adulatur, non inquieta curiositate raptatur, non sollicitudinis cura distenditur, non alienis salutationibus delectatur, non superbiorum iniurijs fatigatur, non eum superbia inflat, non eum ambitio vitiosa præcipitat, non vana gloria turpiter iactat, non contentio exanimat, non facit impudentem audacia, iniquum iniustitia, ferum inclementia, varium inconstantia, pertinacem contumacia, deliciofum gula, rebellem inobedientia, vanum iactantia, leuem facilitas, sæuum crudelitas, manducantem turpis edacitas, impatientem mobilitas, mobilem instabilitas, iracundum

1. Pet. 2.

Sequi vestigia Christi, quid sit.

* al. facere

11. Instru-
mentum,
1. Cor. 9.

Lucæ 21,
1. Cor. 9.

Corpus ca-
stigare, qd.
Peccato
mori, quid.

dum animositas, verbosum vanitas, irrisorem malignitas: qui remorus est à secularibus illecebris, remotus ab inimicitijs, remotus ab infidijs alienis, remotus à rapinis, remotus à mendacijs & periurijs: postremo remotus ab omni genere flagitiorum atque facinorum: & sicuti carne mortuus, nec facere potest ista, quæ dixi, nec pati, ita his & talibus vitijs omnino non viuunt, qui vt Deo viuunt, corpus suum castigare, & carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigunt. *Delicias non amplecti.* Non enim prohibet delicias * non tangere vel gustare, sed cum auaritate sumere, & cum amoris desiderio vitare amplecti. Spernitur enim ieiunium, quod in vespere delicijs compensatur, dicente Propheta: Ecce in die ieiunij vestri, inuenitur voluntas vestra. Voluntas enim in hoc loco, delicia intelliguntur. Tota die epulas in cogitatione ruminat, qui ad implendam gulam vespere sibi delicias præparat. Et tale ieiunium non laudatur, quo in vespere delicioforum ciborum venter repletionem distenditur. Neque enim reputanda est abstinentia, vbi fuerit ventris deliciofa saturitas subsecuta. Deliciae enim carnales, comesturum reddunt auidum: fatiatum autem, pigrum & somnolentum. Deliciae verò spirituales, fatiatum reddunt auidum & iocundum. Illæ comestæ generant fastidium: hæ autem comedendi augent desiderium. Illæ multum esæ, aciem mentis obtundunt: hæ spiritale lumen cordi infundunt. Illæ somnolentiam, hæ vigilias subministrant. Illæ corpori similiter & animæ præbent teporem: hæ autem mundici corde iugiter Domini ministrant amorem. Illæ enim faciunt desiderare lectum, hæ autem cælum. Illæ somnum, hæ verò regnum. Illæ turpia & obscura querunt cubilia, hæ sanctam cum sanctis, & lucidam volunt in cælo habere gloriam. Illæ delectant in lupanari cum scortis ludere, hæ cum angelis in cælo regnare. Illæ luxuriosos amplexus desiderant, hæ ad amplexus CHRISTI venire festinant, vt cum illo, quasi sponsa cum sponso, in æternum quiescant. Deliciae verò non nuncupantur, eo quod delicate nutriant comedentem, vel quod his homines delectantur. Faciunt enim hominem in Dei seruitio mollem, tenerum, & delicatum: & è regione spirituales deliciae, faciunt hominem pro æterna capefenda gloria, viuendum, fortem & rigidum. Et ideo istæ appetendæ sunt, illæ verò à monachis amplexandæ non sunt. Sed quod à monachis amandum amplexandumque sit ieiunium, sequentia demonstrant. *Ieiunium amare.* Multi enim sunt qui ieiunant,

Galat. 5.

12. Instru-
2. Pet. 2.

* al. non habent, non.

Isaie 58.

Deliciae car-
nales, quomodo dis-
tint à spi-
ritualibus.

Deliciae vn-
de dicitur.

13. Instru-

sed idem ipsum ieiunium non amat. Quasi si onus impositum, sic necessitate compulsi, portant ieiunium, sed non amant illud. More animalis onus portant, sed eiusdem oneris dulcedinem non degustant: vnde nec amant ipsum, quod portant. Et sicut aliquis onere oppressus, antequam ad locum perueniat destinatum, vult, quo premitur, onus deponere: ita desidiosus ante horam constitutam ieiunium monachus vult soluere, frequenter adspicit horologium, & sæpius solis considerans cursum, oculos leuat ad cælum, & pariter vocibus, pariterque desiderijs, iam horam proclamare esse refectiois. Sed non ita bonus ieiunium debet facere monachus, sed velut animæ medicamentum, sic debet amare ieiunium. Ieiunio enim anima ab omni periculo illecebrarum defenditur. Ieiunio vires vitiorum franguntur. Ieiunio tentamenta demoniorum fugantur. Ieiunio carnis delectatio refrenatur. Ieiunio intemptua libidinum extinguuntur. Per ieiunium liberius oratio penetrat cælum, & in compunctionis dono, intentius ieiunæ mentis acies figit obtutum. Per ieiuniorum nanque dona, & cælestium mysteriorum occulta, & diuinorum secretorum homini reuelantur arcana. Per ieiunij donum de carnali spiritualis efficitur homo, & sanctorum omnium angelorum coniungitur choro: & ideo à bono ieiunium amandum est monacho. Sed quia ieiunium vniuersam diximus esse corporis castigationem, non est tantummodo ieiunandum à concupiscentia ciborum, sed ab omni lætitia temporalium delectationum. Si enim hominem totum hæc virtus, quæ abstinentia dicitur, sanctificat, non solum corpori, sed etiam animæ necessaria est: quia omnis homo ex corpore constat & anima. Ea autem spiritalis atque perfecta est abstinentia, quæ non tantum ab illecebris carnalium voluptatum, quàm & à peccatis omnibus facit hominem alienum. Hæc virtus cum omnibus necessaria sit, maxime illis familiarior, quorum est cor vnum, & anima vna, diuinæ charitatis igne conflata. Quibus ita fit vna vita, sicut est vna substantia, quia vt fieret & esset animorum sancta coniunctio, necessaria est facultatum indicata communio. Cæterum quid prodest, quod facultates * amittimus, si voluntates proprias non relinquimus? Quam abstinentiam si Adam in paradiso voluisset seruare, nec statum felicitatis amitteret, nec corruptionis ac mortalitatis infelicitati subiaceret. Quis enim potest dicere, quantum bona illi incontinetia tulerit, quod intellectus mentalis dignitate amisit, quod imaginem sui creatoris perdidit? Non cum dicitur,

Daniel. 1.

Contra non libenter ieiunantes.

anima me. dicitur.

ieiunij laus.

A quibus ieiunandum sit.

* al. abijci-
mus.

Gene. 3.

Breuis de-
scriptio fe-
licitatis per
mi homi-
nis in para-
diso.

ibj

ibi inquietabat molesta sollicitudo, non fatigabat labor anxius, non opprimebat somnus, non timor mortis angebat, habebat * felicem victum, corpus sanum, tranquillum motum, cor mundum, ignarus mali, habitator paradisi, expers peccati, capax Dei. Postremo, quid eo felicius fuit, cui erat orbis subiectus, nullus infestus, liber animus, & visibilis Deus? Potuit ergo ita videre Deum, priusquam peccasset Adam: sicut cum sancti Patriarchae viderunt. Sed postquam illi inobediens fuit, videndi eum licentiam amisit. Et ideo ieiunij amada est abstinentia, vt haec omnia, quae perdidimus in Adam, in Christo non peritura consequamur aeterna. *Pauperes recreare.* Conuenienter enim nos post ieiunij amore, de pauperum admonet recreatione: quia tunc optime ieiunamus, quando quae veteri subtrahimus, pauperibus erogamus. Hinc Propheta nos admonet, dicens: Sanctificate ieiunium, ac si diceret: Quod tempore ieiunij, vt affligatur, subtrahitis corpori, pro sanctificatione & benedictione animi porrigite pauperi. Scriptum est enim: Pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio, & benedictio tua. Et iterum: Fili, elemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne auertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris, & cor inopis ne afflixeris. Non auertas faciem tuam ab egeno, & ab inope oculos tuos. Declina pauperi aurem tuam, & redde debitum tuum. Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam eius ne dimittas illum vacuum, sed conclude elemosynam in sinu pauperis, & haec orabit pro te ad Dominum. Raphael quoque angelus, vt a nobis elemosyna libenti animo fiat, hortatur nos, dicens: Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna, quia a morte liberat, & peccata purgat. Hoc enim tantum bonum habet possessio rerum, si vitam reficiat miserorum. Non ergo nobis oberit diuitiarum congregatio iusta, si affuerit distributio largae. Debemus ex illis munus misericordiae egenis porrigere, pauperum nuditate operire, peregrinorum inopiam supplere, pupillorum * misericordiam detergere, esurientium famem replere, sitientium sitim fugare, & infirmantium desideria supplere. Cum magna ergo mentis alacritate debemus elemosynas dare: quonia ipsi Domino datur, quod hilariter pauperibus erogatur. Ipse enim Dominus, qui a dextris eius erunt, dicitur est in iudicio: Venite benedicti patris mei, percipite regnum Dei, quod vobis paratum est ab origine mundi. Quia esurui, & dedistis mihi manducare: Sitiui, & dedistis mihi potum &c. Christum enim in aeternum habebimus retributorem, si pro illo pauperibus porrexerimus

panem. Ab illo aeternam consequemur misericordiam, si pro illo plenam porrexerimus pauperibus dexteram. Demus ergo cibum & potum, vt cum Abraham, Isaac, & Jacob, ad conuiuium mereamur peruenire aeternum, vt illic recipiamus pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna, pro caducis permanentia, pro transeuntibus permansura. Est & altud elemosynae duale genus, quo debet maxime monachi pauperes recreare. Quorum vnus infirmis & * tribulantibus: aliud vero stultis & nescientibus est adhibendum. Qui enim infirmo per compassionem communicat, & tribulato consolationis consilium ministrat, sine dubio pauperes recreat. Similiter & qui doctrinam stultis, & scientiae verbum ministrat ignaris, elemosynarij dignus est laudari preconijis. *Nudus vestire.* Sicut est nuditas corporis, ita & est nuditas animae. Nuditas corporis est, carere vestibus: Nuditas vero animae, carere virtutibus. Iustitia indutus sum, ait Iob, & vestiuit me sicut vestimentum. Et Propheta dicit: Induit me vestimento salutis, & induimento iocunditatis circumdedit me. His autem & similibus vestibus, & se & alios debet vestire monachus. Adam vero cum peccasset in paradiso, anime, non corporis, perdidit vestimentum. Perdidit enim innocentiam, immortalitatem, & gloriam. Nam & ille qui de Hierusalem descendebat in Iericho, ab animae vestibus spoliatus est a latronibus. Vestiamus ergo corporaliter pauperes nudos, cum magna alacritate, quia ipsum Dominum exinde tenebimus creditorem, & fidelem habebimus retributorem. Ipse enim dicitur est inter caetera nobis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: quia nudus fui, & cooperuistis me. Vestiamus igitur nosmetipsos virtutibus sanctis interioribus, quia nihil prodest vestibus vestire alium, & semetipsum virtutibus relinquere nudum. Sic enim debemus alijs misereri, vt non obliuiscamur nostri. Sic enim nos de opere misericordiae, sermo diuinus admonet, dicens: Fili, miserere animae tuae, placens Deo. Ergo in quantum valeamus, miseremur alijs, & solliciti de nobis, semper miseremur nobismetipsis, vt & pro alijs mercedem aeternam, & pro nostra custodia praemia consequamur perpetua. *Infirmum visitare.* Visitare debemus infirmos, quia in ipsis Dominum visitamus. Ipse enim inter caetera nobis dicitur est misericordiae opera: Infirmus fui, & visitastis me. Visitemus & causa compunctionis infirmos, vt cum Paulo, Quis infirmatur, & ego non infirmor, dicere possimus. Visitemus & causa vicissitudinis, i. vt cum fuerimus infirmi, visitemur a sanis. Visitemus & causa di-

Duplex elemosynae genus, quo monachi pauperes debent recreare. * al. tribulatis: Nuditas duplex. Iob 29. Istaie 61. Gene. 3. Lucae 16. Nudi, cur peres nudos, cum magna alacritate sint vestituri. Vestire virtutibus vnusquisque cur se debeat. Eccli. 30. Ibidem. 2. Cor. 11. Ibidem.

sa dilectionis, quia scriptum est: Non te pigeat visitare infirmos: ex ipsis enim in dilectione firmaberis. Sed & ille infirmos visitat, qui monachus de sua substantia elemosynas ministrat. De monachis enim scriptum est: Formice populus infirmus, qui parat in messe cibum sibi. Sed & ille veraciter infirmos visitat, qui viduis & pupillis elemosynas erogat. Viduae enim & pupilli, qui sunt humiles & pauperes spiritu propter Dominum, proculdubio quia potentes non sunt, infirmi in hoc mundo, & visitationis indigent in hoc seculo adiutorio. De tali enim visitatione Apostolus ait: Religio munda & immaculata apud Deum & patrem haec est: Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum &c. Est & alia infirmitas animae, pro qua se monachi debent inuicem visitare sapientissime, illa scilicet, de qua Dauid dicebat: Miserere mei Deus, quonia infirmus sum: sana me Domine. Et, vt aduerteres, de qua infirmitate diceret, addidit: Et anima mea turbata est valde. Et alibi: Ego dixi: Domine, miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi. Ergo, vbicumque huius infirmitatis nauo viderimus fratrem oppressum, tamdiu illi visitationis impendamus studium, donec ad salutem pristinum reuocemus statum, vt infirmus corpore, non strae visitationis solatiu: & infirmus anima, donante Christo, remedium inueniat sempiternum. Infirmus dicitur, non solum aegrotus, sed & anima * molestus & contristatus. *Mortuum sepelire.* Congruum autem postquam nobis praecipit infirmum visitare, praecipit & mortuum sepelire: Quia infirmo visitatio, sepultura vero debetur mortuo. Scriptum est enim: Fili, in mortuum produchrymas, & quasi dira passus, incipe plorare, & secundum iudicium contage corpus illius, & non despicias sepulturam eius. Valde enim a quibusdam * mirum videtur, cur praecipit beatus Benedictus monachis mortuum sepelire. Numquid, aiunt, aut sum in monasterio in sepulchro relinquere, aut alterius per vicos aut villas ire poterunt monachi mortuos sepelire? Sed quia ista * conueniunt monachis, sermonis huius comouentiam videamus. Mortuum enim dicitur peccatum, vt illud: Qui lauat a mortuo, & iterum tangit mortuum, nihil proficit lauatio eius, i. qui poenitendo lachrymis lauat peccatum, & iterum committit peccatum, nihil ei vel poenitentiae gemitus, vel lachrymarum fusio generat fructus. Anima enim quae peccauerit, ipsa morietur. Na & illa puella quae suscitauit Dominum in domo, peccatum significat latens in animo. Et in illo quae foris portam Dominus suscitauit, vnico matris filio, peccatum animae significat iam egressum foras in publicum. Et Lazarus quae idem Dominus suscitauit quatri-

duanum, iam multi temporis peccatum demonstrat commissum. De his ergo omnium generibus mortuorum, vsus sepeliendi debet esse omnium hominum, & maxime monachorum. De hoc enim sepeliendi genere, beatus Benedictus praecipit monachis mortuum sepelire, id est, si fuerit, sicut puella in domo, adhuc tantum in conscientia latens peccatum, ne in opere appareat, ibi sepeli illud. Et si iam fuerit in opere manifestum, sicut de illo vnico matris filio legitur, iam foras portam elato, ne amplius crescens progrediat, ibi sine accipiat, & cordis sepulchro condatur. Et si diuturno iam tempore perpetratum, & in omnibus in publicum manifestum, & a cunctis fuerit foetidum iudicatum, sicut de quadriduano legitur Lazaro, ne vltra in homine pullulans excrescat, tandem mortificatum pariter & sepultum iaceat. Et hoc modo omnis monachus, & ad Dominum omnis conuersus, debet mortuum, id est, suum sepelire peccatum. *In tribulatione subuenire, Dolentem consolari.* Haec quoque virtus inter sanctos multum est necessaria monachos, videlicet vt alteri subueniat alter, & alter consoletur ab altero, sicut scriptum est: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi, id est, charitatem. Sine dubio enim & * tribulanti charitas subuenit, & dolentem charitas consolatur. Sciendum tamen, quia aliquoties monacho tribulatio suscitatur ex triuijs ab homine, aliquoties vero suscitatur a demone, aliquoties autem ipsius tantum proprio suscitatur a corpore. Vnde & frequenter in tribulatione valde necessariam habet fratris subuentionem, & non solum nobis inuicem subuenire, sed & alijs in quacunq; necessitate positus, subuentionis debemus * gaudia ministrare. Secundum enim praecipit Apostoli, debemus gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Duobus enim modis omnis efficitur dolens, id est, aut per iacturam temporalium rerum, aut per damna spiritalium virtutum. De hoc enim Salomon ait: Qui addit scientiam, addit & dolorem. De illo autem Iob dicit: Quid agam? & si tacuero, non quiescet dolor meus &c. Vnus autem carnaliter dolet, variis dolorum causis. * al. auxiliu Roma, 12. Eccli. 1. Iob 16. Variis dolorum causis. * al. copiam amisit virtutem, Vnus dolet, quia perdidit patrem aut matrem: alius dolet, quia superbiendo humilitatem, & luxuriando perdidit castitatem. Vnus dolet, quia solatium parentum pariter amisit & subsidium rerum: alius, quia peccando regnum pariter aeternum amisit, & praemium. Vnus dolet, quia terrenis pauper factus est virtutibus. Vnus dolet, quia despicitur a mundo: alius, quia separatur ab eo. Et ideo ne in dolore

Monachi, quales mortuos sepeliere iubentur. Eccli. 6. Eccli. 7. Galat. 6. * al. tribulatio vnde suscitatur monacho. * al. auxiliu Roma, 12. Eccli. 1. Iob 16. Variis dolorum causis. * al. copiam amisit virtutem.

Lucæ 23. cens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Et nobis, diligere inimicos & orare pro illis, præcepit, ubi ait, dicens: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui odierunt vos: & orate pro persecutoribus & calumniatoribus vos: ut sitis filij patris vestri, qui est in cælis. Diligamus ergo inimicos, quia Deus noster cum adhuc inimici essemus, prior nos dilexit, & per sanguinem filij sui sibi reconciliauit. Cõmendat autem Deus, ait Apostolus, suã charitatẽ in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, i. inimici, Christus pro nobis mortuus est, nos recõcilians Deo. Grandis enim & spiritalis est virtus, diligere inimicos, quã nullus hominũ habere potuit, potest, vel poterit, nisi cui illã bonorũ omnium dederit Deus. Diligamus ergo inimicos, sicut præcepit Deus, & humilitatẽ illis, in quantum possumus, præbeamus. Scriptum est enim: Si cõfuerit inimicus tuus, ciba illi: si sitit, potũ da illi, & reliqua. Tunc enim verissimẽ inimici dilectio custoditur, cum nec de ruina illius gaudemus, nec de profectu tabescimus. Magna est enim inimicorum dilectio, & valde ardua, sed implentibus se, æterna præparat præmia. Inimicorũ ergo dilectio, nos Dei filios & angelorũ efficit socios: nos de inimicis facit amicos, & de cõtrarijs charos, & de odiosis dilectissimos fratres. Hæc nos fraternitati sociat, & in æternũ inseparabili charitati cõglutinat, ut & hic vnanimiter in fraterna dilectione viuamus, & in æternũ pariter conregnemus. Inimicorũ ergo dilectio quantum in peragendo grauior, tantũ erit in retributione felicior: quantum in adimplendo angustior, tantũ erit in recipiendis muneribus largior: quantum hic laboriosa, tantũ in futuro erit sine dubio gloriosa. Ipsa enim nos inimicorũ dilectio separat a mundo, & coniungit feliciter Deo. Ipsa nos ab actionibus seculariũ discriminat hominũ, & sanctorum pariter coniungit & angelorũ confortio. *Maledicentes se non maledicere, sed magis benedicere.* Et nõ hoc nobis impossibile videatur implere, Paulus exẽplo suo nos admonet, dicens: Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus. Petrus quoq; princeps Apostolorũ hortando nobis præcepit, dicens: Nõ reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed è contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis. Qui enim in hæreditate vult æternam benedictionem possidere, inimicum benedicere debet, nõ maledicere. Grãde enim & non paruum est malum, maledicentem se maledicere. Leue enim illud à leuibus videtur hominibus, sed inter grauiã crimina illud Apostolus computat, ait enim: Neq; ebriosi, neq; fornicarij, neque

malèdici regnum Dei possidebunt. Grande enim, vt diximus, maledictionis peccatum est, quod possessionem regni adimit, & in inferni tartarum hominẽ mergit: & vt vaporem fumi, in igne æterno perimit. Scriptum est enim: Ante ignẽ vapor & fumus, & ante sanguinem maledicta & cõtumeliã. Maledictio enim vbi sedulè federit, de filijs Dei facit filios iræ, & de hæredibus facit extraneos, & de iustis facit iniustos. Tollit cælorum regnum, & mergit in tartarum: Sanctorum tollit gloriam, & inferni mergit in foueam. Suam Christo tollit impiã, & diabolo tribuit animã. Sic enim scriptũ est: Dum maledicit impius diabolus, maledicit animam suam. Hinc enim ostendit scriptura, quia diabolus maledici anima est. Dominus autẽ nobis, nõ ad maledicendum, sed potius ad benedicendum, os concessit & linguã. Nos autẽ, sicut Apostolus ait, ex ipsa benedicimus Deum & patrem, & ex ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt, & ex ipso vno ore nostro procedit maledictio & benedictio. Sed quid ait idem Apostolus, audiamus: Nõ oportet hæc, inquit, itã fieri fratres. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amarã aquã? ac si diceret: Sicut dulcis & amara aqua non possunt de vna similiter fontis manare vena: sic benedictio & maledictio de vna simul nõ potest emanare cordis rima. Sed quicunq; sic Deum benedicere orando vel prædicando consueuit, vt maledicere homines nõ cõfauerit, sine dubio dulcedinem benedictionis eius amaritudo maledictionis consumit. Sed quantum malum est maledictionis vitium, tanto magis est bonum benedictionis officium. Per illud enim maledictionis cõquiritur pœna: per istud benedictionis gratia & gloria. Per illud, opprobriũ in inferno: per istud, in celo præmium accipitur sempiternũ. *Persecutione pro iustitia sustinere.* Dñs in Euangelio ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsoꝝ est regnum cælorum. Nõ dixit, qui propter iniquitatẽ suam patiuntur persecutionẽ, sed signanter addidit, propter iustitiam. Multi enim persecutionem propter sua peccata patiuntur, sed nec iusti nec beati dicuntur. Sed illi soli tantũ iusti & beati habentur, qui persecutionẽ propter iustitiã patiuntur. Hinc Petrus Apostolus ait: Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati eritis. Non solum, inquit, nil nocet, qui vobis bonũ faciẽtib; mala irrogat, sed etiam vos cum hostis insequitur propter bona, q̃ facitis, causam vobis maioris beatitudinis subministrat, & patientiã vestre vires corroboret. Itẽ Petrus ait: Melius est enim, benefacientes (si velit voluntas Dei) pati, quã malè faciẽtes. Hæc sententia illõ-

Eccli. 21.

Eccli. 21.

Ad quid & linguam Deo homini concessit. Iacobi 3.

Ibidem.

Maledictio onis & benedictionis discrimen.

33. Instrum. Matth. 5.

1. Pet. 3.

Ibidem.

Propter iustitiam patiens Christus sum imitatur. Lucæ 23.

24. Instrum. Tob. 4.

Iere. 50.

Eccli. 10.

Ibidem.

Ibidem.

Superbia peccatorũ omnium causa. Esa. 14.

Quæ mala ex superbia oriuntur.

Superbia quibus indicijs deprehendi possit.

illorum stultitiã eleganter arguit, qui cum pro culpis arguuntur, vel etiã pro suis factis dignis pœnis coercẽtur à fratribus vel senioribus, patienter omninõ nõ tolerãt. Nam si absq; culpa, vel verborum contumelias, vel aduersa quæq; patiuntur à proximis, mox ad iracundiam prorumpunt, & qui hæc tenens videbantur innoxij, per impatientiam & murmurationem se noxios reddunt, nescientes quia melius esset illis, vt pro iustitia, quã pro iniquitate sua patienter iniurias. Qui ergo iustus patitur, Christum imitatur: Qui verò pro suis factis flagellis corrigitur, latronẽ, qui in cruce Christum cognouit, & post crucem paradisum cũ Christo intrauit. Qui autẽ nec inter flagella desistit à culpis, sinistrũ imitatur latronem, qui propter peccata ascendit in crucem, & post crucẽ corruit in tartarum. Ergo multo melius est, quemlibet in præsentis seculo innocentẽ, & pro iustitia pati persecutionem, & in futuro cum filijs Dei laboris sui accipere retributionem, q̃ cum peccatoribus peccatorem flagellari, & post mortem cum reprobis reprobum in infernũ mergi. *Non esse superbũ.* Per Ieremiam prophetam ad superbum Dominus cõminatur, dicens: Ecce ad te superbe, dicit Dominus exercituum, quia veniet dies tuus, tempus visitationis tuæ, & cadet superbus & corruet, & non erit, qui suscitet eũ: & succedã ignem in vrbus eius, & deuorabit omnia in circuitu eius. Et alibi scriptum est: Perdet Deus memoriã superborum, & relinquet memoriã humilium. Nam & de ipsa superbia sic loquitur diuina scriptura: Odibilis inquit, coram Deo & hominibus superbia: qui aut tenuerit illã, adimplebitur maledictionibus. Et, Initium omnis peccati, superbia: Non ait, alicuius, sed omnis peccati, vt euidenter ostenderet, ipsam esse peccatorũ omnium causam, quoniam nõ solum peccatũ est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa. Superba volũtas facit Dei præcepta contemni, humilis custodiri. Superbia ex angelis dæmones fecit, humilitas homines sanctis angelis similes reddit. Illa rebelles diabolo subdit, hæc humiles Christo coniungit. De superbia nanq; nascuntur hæreses, schismata, detractioes, inuidiã, verbositas, iactantia, cõtentiones, animositas, ambitio, elatio, præsumptio, vanitas, inquietudo, mendaciũ, periurium, & cætera multa alia. Iam nunc videamus quibus indicijs possit superbia deprehendi. Omitto illos, quos ipse habitus & incessus superbos ostendunt, quorũ erecta ceruix, faciès torua, truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant: Illos tantum dolens ostendo, atq; eorum exempla cauenda denuncio, quos iam conuersos &

aliquantulum proficientes superbia occultè captiuat, quos in profundum malorũ fraudulenta damnatione præcipitat, & nõ indẽ vnquam exurgant, iugiter calcant. Hi sunt, qui seniorum suorum non obseruãt imperia, sed iudicant, De suis negligentijs obiurgati, aut rebellant insolenter, aut murmurant: de loco superiori disputant, præferre se etiam melioribus impudenter affectant: simplicitatẽ spiritualium patrum exaggerant, suas sententias procaciter iactant: non seruant senioribus in obsequio reuerentiam, in sermone modestiam, nec in moribus disciplinam: habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermocinatione iactantiam: in humilitate fallaces, in odio pertinaces, subiectione impatientes, omnibus bonis odibiles, ad opus bonum pigri, ad obsequium duri, ad loquendũ, quod nesciunt, prompti, temerarij in audiendo, clamosi in loquendo, effrenati in cachinno. Hæc sunt superbiæ grassantis indicia, quibus Deus offenditur, vt recedat, diabolus inuitatur, vt veniat, his malis omnibus diabolus pastus exultat. Superbas mêtis intrat, vt tenerat: erigit, vt allidat: fouet, vt pdat: tenet, vt possideat, & omnia mala per illos exerceat. Superbiã autem gemina est differentia: vna, quæ spirituales pro virtutibus superbientes deicit: altera, quæ carnales erga seniorũ imperia inobedientes reddit. Alios nanq; ex rebus secularibus possidet: alios ex virtutibus extollit spiritualibus. Dicta autẽ superbia, quia super vult, quod est. *Non vinolentũ.* Vinolentus dicitur, qui & satis bibit, & difficile inebriatur. Hinc Isaias ait, Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Hinc sapiens quidam dicit, Multos exterminauit vinum. Quod multum potatum, irritatio nem, & iram, & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinũ multum potatum. Vinũ in iocunditatem creatum est, non in ebrietatem. Sanitas est corporis & animæ sobrius potus. Ebrietatis verò animositas, & imprudens efficit. Ebrietatis autẽ perturbatioem gignit mêtis, furorẽ cordis, & flamas suscitãt libidinis, & itã mentẽ alienat, vt vbi sit, nesciat. Vndẽ & malũ non sentitur, quod per ebrietatẽ cõmittitur. Hinc B. Basilus ait: Multi per vinũ à dæmonibus capti sunt: Nec est aliud ebrietatis quã manifestissimũ dæmon. Hinc Propheta ait: Fornicatio & ebrietatis aufert cor. Quibus Ioel Propheta quasi in alienationẽ mentis dormientibus clamãt dicens: Expergiscimini ebrij, & flete omes, qui bibitis vinũ in dulcedine, quoniam perijt ab ore vestro. *Nõ multũ edacem.* Quãto ampliũ edacitas carnalis cibi nimia implet ventrẽ, tanto à virtutibus spiritualibus vacuam facit mentem. **Quant**

Superbia duplex.

35. Instrum. 1. Tim. 3. Esa. 5.

Eccli. 31. Ibidem.

Vinum cur creatũ sit.

41. imprudens offensio.

Ebrietatis incõmoda.

Homil. 14.

Osca 4.

Ioel 1.

36. Instrum. Eccli. 31. & 37.

to

Pfal. 83. & in æterna felicitate & gloria ponit. Beatus cuius spes, vt in æternū viuat, in Domino posita iugiter perseverat. Hinc Psal-
Pfal. 72. mista ait: Mihi autem adherere Deo, bonum est, ponere in Domino spem meam. Ille enim benè adheret Deo, qui spem suā ponit in illo: quia nihil potest esse beatius, quàm illi omnia committere, qui nouit suis cultoribus profutura præstare. Hinc
Rom. 12. Apostolus ait: Spe gaudentes. Sed ille omnino de specælesti debet gaudere, qui auxiliante Deo iam prauum cessat agere. Nam qui malè agere non desistunt, vana spe decepti, indulgentiam à Deo & vitam requirunt æternam: quam rectè quærerēt, si ab actione praua cessarent. Omnis qui peius iustus spem & formidinem debet habere: & nunc illum ad gaudium æternū spes erigere, nunc debet ad formidinem gehennæ terror addicere. Timeat ergo monachus Dominum, & sperans in eo, eius iugiter imploret auxilium. Quia scriptum est: Qui timeat Dominum, sperauerunt in Domino: adiutor eorum & protector eorū est. Cingi se, quasi cingulo iustitiæ de misericordia postulet, & de venia non desperet, quia scriptum est: Sperantes autem in Domino misericordia circundabit. Fide recta & sanctis operibus adherat Deo, & dicat: Spes mea, Domine, à iuuatute mea. Et, Memor esto verbi tui, in quo mihi spem dedisti: quia melius est sperare in Domino, quàm sperare in homine. *Bonū aliquid, cum in se viderit, Deo applicet, nō sibi.* Quidquid enim boni monachus in se viderit, Deo applicet, dicit, id est, Deo tribuat, Deo exinde gratias agat, & non suum illud esse dicat, sed Dei esse cognoscat. Omnia enim bona quæ ab hominibus habentur, à solo Deo ministrantur. Deus enim spes est. Et alij datur sermo sapientiæ per spiritum, alij sermo scientiæ, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, & cætera his similia, ab vno sanctis conceduntur Domino, cui iugiter gratias agere debet omnis homo. Si enim omnia bona à Domino accepimus, nō nobis, sed illi de omnibus gratias agere debemus. Quid enim habes, o homo, ait Apostolus, quod non acceperis? Melius ergo, vt gloriatur in Domino, non in se gloriatur, sicut scriptum est: Fili mi, in timore Domini sit gloriatio tua. Cum autem dixisset Apostolus, Scio & humiliari, & abundare, & satiari, & esurire, & penuriam pati: addidit, Omnia possum in eo qui me confortat. Sibi enim nihil tribuit, quia omnia se posse non in suis viribus, sed in illo, qui cum confortabat, esse cognouit. Et in alio loco cum diceret, Plus omnibus laboravi: vt non illud sibi, sed Deo applicaret, addidit: Non autē ego, sed gratia Dei mecum. Deo enim de-

benus, quod fumus, quod viuimus, quod A. 17. intelligimus, quod homines fumus: quod benè & iuste viuimus, quod rectè & Catholicè intelligimus, Deo per omnia debemus. Nostrum enim nihil est, nisi peccatum & malum, quod operati fumus. Vnde & sequitur: *Malum verò semper à se factum sci- at, & sibi reputet.* Quicquid ergo in se malum inuenit monachus factum, à se veraciter illud credat inuentum, aut à diabolo instigatum, non à Deo creatū: quia Deus malum non fecit, nec latatur in perditione viuorum. Diabolus cum esset angelus bonus, suberbiendo factus est malus, & hominem, qui naturaliter erat factus bonus, decipiendo fecit illum malum atq; superbum, & sic omne peccati malum, per culpam primi hominis introiuit in genus humanum. Quod etiam per longum vsu quasi naturaliter tenet & operatur, & vt lex naturalis, sic peccatum regnat in membris humanis, & repugnat legi mentis, & omnibus virtutibus sanctis. Vnde & Apostolus ait: Video autem aliam legē in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducētem in lege peccati, quæ est in membris meis. Cognoscat ergo monachus à se factum malū, & omne peccatum, & sibi reputans, dicat Deo: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Agnoscat & poeniteat, & lachrymans cum Propheta dicat: Planè hæc iniquitas mea est, & portabo illam. Iterum tamen ingemiscēs cum David dicat: Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & delictum meum coram me est semper. De omni ergo opere prauo nos accusare, nobisque debemus imputare, & ex toto corde poenitentiam agere. Bonum autem aliquid in nobis, sicut supra dictum est, non viribus nostris, neq; meritis, sed illi tribuamus qui habitat in cælis, & de thesauro suo virtutes ministrat omnibus sanctis. In Christo enim omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei sunt reconditi, & illo donante, secundum eius dispositionem omnes sancti accipiunt portiones. Et ideò non solum de substantia pecuniæ, quam pauperibus erogamus, sed etiam de cunctis bonis operibus, quæ agimus, & de ministracionibus gratiæ, quam percepimus, Deum honorare, & eius in omnibus, & non nostram laudem quærere debemus. *Diem iudicij time- re.* Timendus est valdè dies iudicij peccatoribus, quia quauis mitis sit iustus, terribilis valdè est peccatoribus & iniquis, qui auditori sunt illo die. Discedite à mebus valdè maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. De hac enim terribili die in Propheta Sophonia scriptum est: Iuxta est dies Domini, iuxta est

est & velox nimis. Vox diei Dñi amara: tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulatiōis & angustiar, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarū & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Ibi tribulabūtur homines & ambulabūt vt cæci, qui Dño peccauerūt, & effundetur sanguis eorū sicut humus, & corpora eorū sicut stercorea. Timenda est valdè dies illa à peccatoribus, quia in tempore & in die illo in igne zeli Domini deuorabitur omnis terra, & consummationem cum festinatione faciet Dominus cunctis habitatoribus terre in die illa. Hinc & Apostolus ait: Terribilis nanq; expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios in iudicio. Cogitare modò, fratres, debemus, quid facere possim, cum ad illud vltimum iudicandū iudicium venerimus. Quid faciemus, cum cœperit iudex secreta cordis nostri rimari, & non solum actus nostros, & verba, sed etiam cogitationes ostendere? Quid faciemus sub tanti iudicij maiestate positi? Sub cuius fugiemus auxilium? vel cuius quæremus adiutorium? aut quid excusationis poterimus obtendere? Quia nos defensionis arte pugnabimus? Quæ nos subuentura est poenitentia, quam agere in hac vita contempimus? Quæ defensura sunt nos opera bona, quæ in hac carne non fecimus? Ad quos sanctos fugiemus, quorum exempla simul & verba despeximus? Quid ergo responsum sumus, cum nobis cœperit Dominus in iudicio dicere, Si potuistis, quare non bonum egistis, & peccatorum desiderijs non restitistis? Si verò non potuistis, quare metum contra peccata auxilium non quæsistis? Vnde necessè est modò, vt dum viuimus, & valemus, declinemus à malo, & faciamus bonum, & in omnibus iugiter eius quæramus adiutorium, vt in bono quod cœpimus opere, illo adiuuante, perseueremus vsque in finem, & in die iudicij cum agnis à dextris positi, Venite, audiamus, benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi, *Gehennam expauescere.* Gehenna est locus ignis & sulphuris: quem appellari putant à valle idolo consecrata, quæ est iuxta murum Hierusalem. Ibi enim Hebræi filios suos immolauerunt demonibus. Fuit enim valis filiorum Ennon, & ob hoc appellabatur gehennon, in qua multa iacere cadauera mortuorum. Futuri ergo supplicij locus, vbi peccatores cruciandi sunt, huius loci vocabulo designatur. Duplex enim damnatorum poena est in gehenna, quorum & mentes vrit tristitia, & corpus flamma. Hunc enim tam terribilem

locum, non solum monachus, sed omnis debet expauescere Christianus. Illuc enim omnes cruciandi projiciuntur damnati: de quibus Dominus ait, Ligatis manibus & pedibus, projicite illos in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium: vbi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Expauescendus est valdè tam terribilis locus iste, vbi est grandis & multorum fletus, continuus gemitus, æternus cruciatus, dolor acerrimus, poenalis sensus. Ibi animæ impiorum torquentur, nec desiciunt: corpora puniuntur, nec consumuntur: ignis inextinguibilis durat, vt semper animas reproborum exurat, & ad dolendum magis, quàm ad iuuandum contineat, & viuentes semper in suis flammis minacibus occidat. Omnes enim qui in gehenna dicuntur occidi, non hoc cum illis agitur, vt consumpti doloribus aliquandò deficiant, sed vt in illis poenaliter viuant. Hęc & his similia iugiter ante oculos mentis nostræ debemus adducere, & gehennam ignis æterni terribiliter expauescere, & insuper diligentissimè, & apertis oculis mentis intentissimè cogitare debemus, quale malum sit, ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, & in inferni tartarum & gehennæ locum demergi: beatissima omnium societate priuari sanctorum, & demonibus sociari: fieri cælestis patriæ exortes, & esse inferni habitatores: *mal. extores* mori vitæ beatæ, & morti viuere sempiternæ. Ibi enim non sentitur, quod illuminat, sentitur tamè quod cruciat, & omnia quæ ibi sunt sita, non luce vel gaudio referta, sed doloribus & cruciatibus sunt plena. *Vitam æternam omni concupiscensua spiritali desiderare.* Omni spiritali concupiscencia desideranda est à sanctis monachis vita æterna, ad quam cum venerint, multa & inenarrabilia accipient bona. Ibi gaudium possidebunt æternum, & immortalitatis accipient præmium. Ibi enim sunt omnia diligentibus Deum recòdita bona, de quibus Paulus dicebat: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Desiderare enim debent vitam æternam monachi, quia ibi à duris laboribus cessant, & æternam hæreditatem, & perpetuam quietem possidebunt. Ibi cælestis regnum, & gloriosum habebunt imperium. Ibi societatem Patriarcharum, & sedulè obtinebunt consortia prophetarum. Ibi societatem omnium sanctorum, & æqualitatem accipient Angelorum. Ibi mundo corde Deum videbunt, & de seruis facti filij, cum Christo regnabunt. Amanda ergo & desideranda est à sanctis monachis

Pfal. 113.
Pfal. 31.
Pfal. 70.
Pfal. 118.
Pfal. 117.
42. Instru.
Iacob, 5.
al. spiritus
1. Cor. 12.
Deo gratia
sunt pro bo
nis omnib
agenda.
1. Cor. 4.
Eccli. 9.
Phil. 4.
Ibidem.
1. Cor. 15.

Ibid. & c. 3.
Heb. 10.
Cogitandi
modò, quid
in iudicio
simus res
sponsuri.
al. arce
Pfal. 56.
Iere. 10.
Pfal. 50.
Pfal. 33.
& 36.
Matt. 25.
45. Instru.
Lucæ 12.
Gehenna
quid, & vn
dè dicta.
Damnato
rum duplex
poena.

Matth. 23.
Isa. 66.
Inferni
quantè sint
poena.
al. viuens
dum
al. extores
res
46. Instru.
Pfal. 83.
Phil. 1.
Cælestis pa
trig quanta
sint gaudia
1. Cor. 2.
Acterna vi
ta cur vehemē
ter à mo
nachis desi
derada sit.
al. sedulè
Matt. 5.

vita aeterna, quia ibi inuenient illam dulcedinem repositam, de qua Propheta Dauid dicebat: Quam magna multitudo dulcedinis tuae Domine, quam abscondisti timentibus te, & perfecisti eam sperantibus in te. Ibi paradisi possessionem, ampla & florentia recipient regna. Ibi iocunditatis stola, & regali vestientur purpura. Ibi fugiet dolor & gemitus, & occurrent sanitas & gaudium sempiternum. Fugient moeror & tristitia, & venient pax & aeterna letitia. Ibi audient a Domino: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et, Venite benedicti patris mei: percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Et faciet eos in aeterna discumbere gloria, & transiens ministrabit illis ipse Dominus omnia bona, Amen. *Mortem quotidie ante oculos suspectam habere.* Solicitudine, ut ait beatus Isidorus, debet vnusquisque viuere, & semper terminu vite suae custodire: vt de contemplatione illius, animus se semper ad alta sustollat, & huius seculi blanditias cum timore caueat: quia scriptum est: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in eternum non peccabis. Venturi ergo exitus ignorantia est incerta, & dum mori quisque non existimat, tollitur. Vnde vnusquisque, mortem quotidie suspectam ante oculos debet habere, & ne in iniquitatibus subito rapiatur, simulque cum culpa eius vita finiatur, sollicitus debet timere. Nam incerto diabolus eos, quos viuentes impellit ad vitia, subito morientes pertrahit ad tormeta. Quauis enim quisque in hac vita sit iustus, tamen dum e corpore isto egreditur, pertimescit, ne dignus sit supplicio. Nullus est enim homo absque peccato, nec quisquam potest de Dei securus esse iudicio, cum etiam de ociofis sermonibus reddenda sit ratio. Breuis est hominis vita: & ideo ante oculos mortem debemus semper habere suspectam. Vita enim praesens, quia quotidie deficit, breui finitur termino: & ideo timendum est mortis eius periculum. Non enim vita praesens diu permanet, sed sicut tela filis perficitur, ita & vita hominis diebus singulis quotidie expletur. Propterea debemus solliciti morte, ne ab illa subito rapiamur, vigilanter timere. Scriptum est enim: Beatus seruus ille, quem cum venerit dominus eius, inuenerit vigilantem, id est, mortem timentem, & de salute animae suae solliciti cogitantem. Beatus est ergo ille monachus, qui semper est pauidus, & exitum mortis suae timendo, semper est vigilans & paratus, vt cum media nocte clamor factus fuerit, Ecce venit spūs, exite obuiam: sine mora cum ornatis lapidibus obuiam illi egrediatur, & cum illo ad aeternum laetus habitator ingrediatur thalamum, vbi

Psal. 30.

Math. 11.

Matt. 25.

Luc. 12.

47. Instru. Matt. 24.

Lib. 3. de sum. bono. cap. 66.

Eccl. 7.

Mors ante oculos vt semper habenda sit.

Iob 25.

Matt. 12.

Iob 14.

Math. 24.

Prouer. 28.

Matt. 25.

spūs circū datus amplexibus viuat felix feliciter in aeternum, amen. *Actus vite suae omni hora custodire.* Ille monachus actus vitae suae bene omni hora custodit, qui se a peccato cogitationibus, locutionibus, & actibus, quantum valet, conseruat immunem. Quotidie enim actus suos vigilanter & curiosi debet discutere monachus: & si peccato se obnoxium in aliquo horu senserit, ante solis occasum, & si fieri potest, antequam comedat, dormiat, aut aliqđ operis agat, necesse est, vt velocius ad poenitentiam recurrat, & deinceps ab omni se prauitatis opere custodiat. Non enim solummodo factis delinquimus, sed & cogitationibus & locutionibus frequenter peccamus. Vicissim enim & a cogitationibus malis opera mala procedunt, & ab operibus prauis cogitationes malae erumpunt. Quauis enim ab opere malo quis vacet, pro solius tamen prauae cogitationis malitia, non erit innocens a nequitia. Hinc enim clamat Dominus populo, dicens per Isaiam: Auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Sicut enim vipera a filiis in vtero positis lacerata perimitur: ita nos cogitationibus noxiis, intra nos nutritae si fuerint, occidunt, & vipereo veneno consumunt. Et nisi fuerint adhuc paruulae ad petram, id est, ad Christum elisae, animam nostram crudeli vulnerere perimunt, & occidunt, si tamen eis illicite consensimus, & eas infeliciter implere conamur. Magna ergo obseruatiō circa cordis nostri secretum est adhibenda custodia, quia ab illo & prauae exitus cogitationes, & a prauis cogitationibus prauae procedunt operationes. Et ideo actus vitae nostrae omni hora solliciti debemus custodire, ne aut cogitatio, aut locutio, aut operatio lapsa, & insipientes sine custodia ad peccatum trahamur, & a demonibus irrisi, vt inermes laceremur. *In omni loco Deū se respicere pro certo scire.* Immensitas diuinae magnitudinis tanta est, vt omnia videat, omnia impleat, & sit super omnia, & subter omnia, & infra omnia, & extra omnia, vt nullus sit locus contentus, vbi non sit Deus. Vnde & Dauid dicebat: Si ascendero in caelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Et ideo omnis creatura Dei, siue in caelo sit, siue in terra, siue subter terram, perspicua est illi & manifesta. Hinc etenim Paulus dicit: Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti, pertingens vsque ad diuisionem animae & spiritus, cōpagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia enim nuda, & aperta sunt oculis eius. Hinc Salomon ait: In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Quia enim omni hora, & in omni loco nos cognoscimus a Deo respici, non debemus in

48. Instru. Deut. 4.

Monachus quotidiē debet actus suos sollicitē examinare.

Esa. 1.

Matt. 15.

49. Instru. Prouer. 5.

Deus omnia videt.

Psal. 138.

Heb. 4.

Prouer. 15.

con-

conspectu eius & angelorum illius peccare, sed in omni loco, & omni hora, & omni tempore, cum iustitia & veritate debemus viuere, & cum timore & tremore in conspectu eius stare. Et sicut beatus Iob timuit eum, & nos debemus timere, & cum illo veraciter dicere: Quasi tumetes fluctus semper super me timui Dominum, & pondus eius ferre non potui. *Cogitationes malas, cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere. Et seniori spirituali patefacere.* Sunt enim cogitationes transeuntes, vanae atque volatae: quae quanto velocius transeunt, tanto minus cogitantem polluant. De quibus Salomon ait: Et ociofae erunt molentes in minuto numero, id est, cogitationes quae in hominis vita quasi molentes voluuntur in mente, exeunte anima de corpore, vacuae remanebunt omnes & ociofae. Has igitur, quia nemo potest omnes memoriter retinere, nec ab aliquo vnquam compellitur dicere. Sunt vero aliae cogitationes noxiae, quae frequenter delectant animum, & eum a suauitate volūt merdare in peccatum. Hinc Salomon ait: Cogitatio stulti, peccatum est. Hinc iterum dicit: Abominatio Domini, cogitationes male: & purus sermo pulcherrimus. Quas nos cogitationes beatus Benedictus non in cordis sinu abscondere, sed ad Christi rē vtm allidere, & patri spirituali hortatur patefacere. Scriptum est enim: Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Ille ergo monachus misericordiam a Domino facillime consequetur, qui pura mente & humili corde cogitationes spirituali non celauerit patri. Cogitationes igitur malas cordi nostro aduenientes, ad Christum allidere, est, contra illarum delectationum illecebras Christi auxilium implorare. Et vt victor possit existere, spem suam Christo committere, & in illo fideliter debet credere, & firmiter sperare, & de triumpho victoria non sibi placere, sed Christo gratias agere. Quas cogitationes ideo spirituali patri patefacere iubet, vt & ab illo salutis auxilium atque consilium, & a Domino velocissimum inueniat peccati remedium. Sicut scriptum est: Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Misericors enim Deus, eo citius peccata cordis abluat, quo haec exire ad opera non permittit. Et cogitata nequitia tanto citius soluitur, quanto ad effectum operis distinctius non ligatur. Et quam super haec sit facilis venia ostendit, qui dum se adhuc promittit petere, hoc quod se petere promittebat, obtinuit: quatenus quia vsque ad opus non venerat cul-

Iob 31.

30. & 51. Instru. mentum. Psal. 136.

Eccl. 8.

Eccl. 12.

al. sua sum.

Prouer. 24.

Prouer. 15.

Prouer. 28.

Cogitationes ad Christum allidere, quid sit.

Cogitationes cur patri spirituali patefaciantur, & sint. Psal. 31.

pa, vsque ad cruciatum non perueniret potentia, sed cogitata afflictio mentē tergeret, quam tatummodo cogitata iniquitas inquinaret. *Os suum a malo vel a prauo eloquio custodire.* Hinc nos Salomon admonet, dicens: Remoue a te os prauum, & detrahentia labia sint procul a te. Hinc Paulus ait: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad aedificationem oportunitatis, vt det gratiam audientibus. De ore enim monachi non malus vel prauus, sed aedificationis & gratiae debet procedere sermo. Domino enim trahente, post ipsum bonus monachus currit. Et ideo, vt alij sequatur, exhortatorium, non malignum, crebro debet fratribus proferre sermonem. Scriptum est enim: Qui audit, dicat, veni, i. quisquis monachorum internū in mente fidei vel charitatis lumen accipere meruerit, ad hoc & alios inuitare non cesset. Ideo autē os nostrū a malo vel prauo eloquio custodire debemus, ne nos prauo eloquio suae malitiae veneno inficiat, & postmodum in alios mortiferum virus diffundat. Scriptum est enim: Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem linguae comminuit ossa. Plena est enim, vt Iacobus Apostolus ait, veneno mortifero lingua: & ideo cautissime debemus custodire illam. Scriptum est enim: Qui custodit os suum, custodit & animam suam. Qui autē inconsideratus est ad loquendum, sentiet malū. Malum sine dubio sentiet in futuro, qui dum viuit, seminare non cessat scandalum. Hinc Salomon ait: Vir impius fudit malum, & in labijs eius ignis ardescit. Hinc iterum dicit: Iaculum & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum malum. Solet enim contingere, vt dum quaedam vitiorum mala non euitamus, in magno linguae prolabimur crimine. Et dum facta quaedam non graua sine metu committimus, ad peiora scelera peccandi consuetudine labimur. Et dum multa incaute loquimur, sine dubio aut in Deum, aut in fratrem peccamus. Vnde & apta nobis admonitio sequitur: *Multum loqui non amare.* Magis enim silentium, quam multiloquium, debet amare monachus. De silentio enim Isaias ait: Cultus iustitiae silentium. Mentis enim iustitia desolatatur, quando ab immoderata locutione non parcitur. De multiloquio enim Salomon ait: In multiloquio peccatum non deerit. Hinc iterum scriptum est: Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu: ita vir qui non potest cohibere spiritum suū. Monachus enim qui murum silentij non habet, inimici iaculis patet, quē tanto inimicus sine labore superat, quanto & ipse contra semetipsum

al. te geref.

52. Instru. mentum. Prouer. 4. Psal. 33. & 38. Eph. 4.

Qualis de ore monachi sermo procedere debeat.

Os cur a prauo eloquio custodire debemus, ne nos prauo eloquio inficiat.

Eccl. 28.

Iacob. 3.

Prouer. 13.

Prouer. 16.

Prouer. 25.

53. Instru. mentum. Prouer. 10.

Isaia 34.

Prouer. 10.

Prouer. 25.

Monachus silentij murum non habens, facillē ipsum

superatur à dæmone. Iacob. 1.

Ibidem.

part. i. curæ past. cap. i. admon. 15.

54. Instru- mentum. Marc. 12. 2. Tim. 2.

Vana ver- ba, quæ di- cantur.

Vanilo- qui à mo- nachis sur- diosè cur- caendum.

* al. capti- uos

* al. exan- gl'at.

* al. volun- tatibus

ipsum per multiloquium pugnat. Hinc Iacobus dicit: Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Hinc rursum ait: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autè ad loquendum. Admonedi sunt, ut beatus ait Gregorius, multiloquio vacantes, ut vigilanter adspiciant, à quanto rectitudinis statu depereunt, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aqua more, & circumclusa ad superiora colligitur, quia illud repetit, vnde descendit, & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim super se vacuis verbis à silenti sui censura dissipatur, quasi tot riuus extra se ducitur. Vnde & redire interitus ad sui cognitionem non sufficit, quia per multiloquium sparsa, à secreto se intinè considerationis excludit. *Verba vana aut risu apta, non loquit.* Vana enim verba sunt illa, quæ & ociosa vocantur, scilicet quæ aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis carent. Grande enim vitium est, & omnibus modis cauendum à monachis, vaniloquium, quod à vanitatis procedit fomite, & quasi suadendo & leniter leuem decipit hominem. Est enim vanitas leuitas animi, loquacitatis superflua & ociositatis semper in corde portans fomitem, & in ore vanum semper profert sermonem. Est enim simulatio quædam virtutum, appetitio dignitatum, caua, morbida, turbulenta, dulcis miseris, amara perfectis, periculosa duris, imperiosa subiectis: leues captiuat, captiuatos oblectat, ambitiosos vexat, angustos inflat, inflatos humiliat. Cui seruiunt tumidi, sub qua iacent elati, quam inueniunt perdit, ad quam currunt lapsuri. Hæc est vanitas, quæ non aliquas virtutes, ut putatur, * coaugat, sed licentiam vitiorum, cum fuerit recepta, corroborat. Nam mentes virtutibus plenas omninò non penetrat, vacuos virtutibus tentat, dilectores suos præcipitat, eos videlicet, qui se turpiter iactant, & se ab omnibus prædicari per nefas delectant. Qui salutationibus occurrentium gaudent, suis adulatoribus fauent, * voluptatibus parent, omnibus turpibus placent. Gestunt docere, quod nesciunt, credi de se sublimia volunt, delectabilibus gaudent, appellationes virtutum vitij suis imponunt, seipos fallunt, fauentes sibi decipiunt. In promissione veloces, in exhibitione mendaces, in verbo graues, in animo turpes, ubique fallaces. Læti ad prospera, fragiles ad aduersa, inflati ad obsequia, anxij ad opprobria, immoderati ad gaudia. Hoc est vitium vanitatis, quod omninò non debent habere

monachi, sed diligentes & ex corde & ore proferentes veritatem, CHRISTVM Dominum sequi debent, & imitari, ut cum illo feliciter possint in æternum regnare. Hæc autem supra dicta vanitas, in vano corde, & vano moratur in pectore. Semper enim alios ridere, semper aliorum cachinnos facit excutere. Cuius indicium & in vaniloquio, & in multo & excussio sæpe deprehenditur esse risu. Vnde & subditur: *Risum multum aut excussum non amare.* Oportet enim monachum amplius flere quam ridere, quia scriptum est: *Risus dolore miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat.* In Evangelio autem Dominus ait: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* In valle enim lachrymarum sumus, & ideò non ridere, sed flere debemus. Lachrymas enim pro peccatis nostris, lachrymas pro desiderio nostri redemptoris, & societas omnium angelorum, & omnium debemus habere sanctorum, lachrymas ut à pœnis inferni, & à laqueis liberemur diaboli. Qui enim, ait Psalmista, in lachrymis seminant, in gaudio metent. id est, qui orationes cum lachrymis & gemitu, dum in mortali corpore viuunt, fundunt ad Dominum, post obitum laboris sui præmium in gaudio metent æterno. In gaudio videlicet illo, de quo discipulis suis Dominus ait: *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Plus ergò monacho salutarem tristitiam, quam vanam conuenit habere lætiam. Scriptum est enim: *Cor sapientium, vbi tristitia: & cor stultorum, vbi lætitia.* Hinc iterum scriptum est: *Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.* Hinc nos Iacobus Apostolus terribiliter admonet, dicens: *Miseri estote, & lugete, & plorate.* Risus vester in luctum conuertetur, & gaudium in mœrorem. Hinc Dominus ait: *Vae vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Non multum debet ridere monachus, qui corde contrito & humiliato debet seruire Domino. Non excusum risum, id est, qui alta voce excutitur, & excutientem se excutit, debet amare monachus, nè stultus vocetur ab hominibus, quia scriptum est: Stultus in risu suo exaltat vocem suam. Et, Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus in ore stulti.* Naturaliter est enim ridere homini, & ideò non potest hoc illi penitus prohiberi: sed ut suppressè, cautè fiat, & honestè, licet illi concedere, quod & natura compellente penitus non potest homo relinquere. *Lectioes sanctas libenter audire.* Lektionis enim

Vanitas vbi more tur.

55. Instru- mentum. Ecclès. 7. Prouer. 14.

Matth. 5.

Flegendum in hac vita cur sit, non ridendum.

Psal. 125.

Ioan. 16.

Ecclès. 7.

Ibidem.

Iaco. 4.

Luce 6.

Ecclès. 21.

Ecclès. 7.

Risus homini cur non penitus prohiberi possit.

56. Instru- mentum. Luce 11.

Beate lectiois vtilitates, quot & quæ primis.

Lectio orationi connexa esse debet.

1. Timot. 4.

Prouer. 4.

57. Instru- mentum. Luce 18.

Threno. 3. Frequenter orandum.

Iacob. 3.

1. Thessa. 5. 1. Pet. 4.

enim sacra cognitio cultoribus suis sensus acumen ministrat, intellectum multiplicat, torporem excutit, ocium amouet, vitia componit, mores corrigit, salubrem gemitum facit, & lachrymas compuncto corde producit, loquendi tribuit facultatem, æterna laborantibus promittit præmia, spirituales diuitias auget, vaniloquium vanitatesq; compescit, & desiderium Christi patriæque celestis accendit. Quæ semper orationi sociata, semperque orationi debet esse connexa. Orationibus enim mundamur, lectionibus autem instruimur. Et ideò qui vult cum Deo semper esse, frequenter orare, frequenter debet legere. Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur. Omnis ergò profectus ex lectione, oratione & meditatione procedit. Quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ autè didicerimus, meditationibus conseruamus: & vt cõseruata à nobis impleatur, oratione adipiscimur. Geminum enim confert donum sanctarum lectio scripturarum, siue quia intellectum mētis erudit, seu quod à mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit. Hinc Paulus Timothei admonet, dicens: *Dum venio, attende lectioni, doctrinæ: hæc meditare, & in his esto, vt profectus tuus manifestus sit omnibus.* Nemo enim sensum scripturæ sacre pleniter cognoscere poterit, nisi assidue legendo vel audiendo eius familiaritatè habuerit, sicut scriptum est: *Ama illam, & exaltabit te, glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. Orationi frequenter incumbere.* Incumbere, dicit instare, vel incubare. Et congruè nos post lectionis auditione, orationi iussit frequenter incumbere. Nò enim à lectione dissentit oratio, nec ab oratione aliena est lectio. Aliquoties autem proferunt vnus, aliquoties verò diuersum. Sed quia oratio dicitur oris ratio, neutra illarum orationis nomine caret, vtraque rationabiliter cautæ, vtræque verò rationabiliter sunt dictæ. Multum enim apud Deum vtraque sibi necessario commédatur, vt oratione operatio, & opere fulciatur oratio. Vnde & Ieremias ait: *Leuemus corda nostra cum manibus ad Deum. Cor enim cum manibus ad Deum leuat, qui orationem cum opere subleuat. De instatia enim orationis nos Paulus admonet, dicens: Orationi instantes, & orantes omni tẽpore in spiritu, quia enim omni tempore offendimus, sicut scriptum est: In multis offendimus omnes: omni tempore pro offensis orare debemus. Hinc iterum Paulus dicit: *Sine intermissione orate.* Hinc Petrus ait: *Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus. Quotiescunq; enim vitio quolibet tangimur, ad orationem nos subdere debemus: quia frequens ora-**

tio, vitiorum est * impugnatio. Oratio autem non laborum tantummodò debet esse, sed & cordium. Non enim multiplicia verba Deus attendit, sed orantis cor adspicit. Nunquam est sine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio mœrorem gignit. Dum enim oramus, ad memoriam reducimus culpam. Et magis reos tunc nos esse cognoscimus: ideòq; cum Deo affistimus, gemere & flere debemus, remissimè quam grauiam sint scelera, quæ commisimus, quæq; dira inferni supplicia, quæ timemus. Mens qualem se in oratione offert, talem se post orationem conseruet. Nam nihil proficit oratio, si denuò comitatur, vnde iam venia postulat. Ille enim in precibus desideratum effectum sine dubio percipit, qui quod orando ablu postulat, delinquendo non iterat. *Mala sua præterita cum lachrymis vel gemitu in oratione DEO debet confiteri.* Confessio duobus modis intelligitur: aut in laudem, vt patri Dominus ait, dicens: *Confiteor tibi pater, Domine celi & terræ. Aut dum quis conuertitur sua peccata ab eo indulgenda, cuius est indeficiens misericordia. Adhuc enim in hoc seculo positus confitentibus Dei misericordia subuenit: post mortem autem poenitentia dolor & gemitus animas cruciat, sed à peccati supplicio non liberabunt. Non enim celanda est culpa, quæ animæ post mortem æternam ingerit pœnã. Nam sicut Cassianus ait, Non poterit diabolus circumuenire, vel deicere iuuenem monachum, nisi eum, quem viderit, aut per superbiam, aut per verecundiã suas cogitationes seniorè celare. Nã euidenter diabolica cogitatione Patres eam dixerunt, quam iunior seniori cõfunditur aperire, melius est enim Domino cõfiteri peccata, & de misericordia eius fiducialiter sperare veniam, quam in modico tẽporis celare delictum, & æternam animæ recipere detrimentum. Hinc Salomon ait: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui aut confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Facilius enim sibi Deum placat, qui non humano conuictus iudicio, sed vltro crimen cognoscit admissum: & factus sibi metipsum iudex & vltor, punit lachrymis, quod prauis commisit operibus: & nò erubescit fletibus bene punire, quod nò erubuit malè committere. Hinc iterum scriptum est: Nò confundaris Dño confiteri peccata tua. Certus vnusquisq; nostrum, si cõfiteatur peccata sua Dño, quia si in poenitentia perseuerauerit, & cõfessus fructus dignos poenitentia fecerit, nò solum peccati veniã, sed etiã ciuis supernæ ciuitatis effectus, præmia recipiet sempiterna. *De ipsis malis de cetero emendare. Ille ergò poenitentiam dignè agit, qui quæ dignè quis commisit, sic præterita mala deplorat, vt futu-***

* purgatio: Oratio, nò laborum tantum, sed & cordis esse debet. Orandi cur nò sit absq; gemitu.

58. Instru- mentum. Psal. 6.

Confessio duplex.

Matth. 11.

lib. 4. de inst. reuun. cap. 9.

Cogitatio diabolica, quæ:

Prouer. 28.

Ecclès. 4.

poenitentia agat.

Isaia 55.

Poenitens, cur de peccatis suis non debeat habere securitatem. * al. vitia pristina 59. Instructum. Galat. 5.

Ibidem.

Desideria carnis perficere, quid sit. x. Petr. 2.

* al. delinictur.

Voluntas propria, quae dicitur.

futura iterum non committat. Na qui plan- git peccatum, & iterum admittit peccatu, quasi si quis lauet laterem crudum: quia quanto magis eum lauerit, tanto amplius lutum facit. Ille igitur poenitentiam dignè agit, qui, quæ commisit, iam non committit, sed cum satisfactione de his, quæ gessit, emédatione promittit. Festinare enim debet ad Deu poenitendo vnusquisque, dum potest: nò si, dñ potest, noluerit, cum tardè voluerit, omninò nò possit. Hinc Prophe- ta ait: Quærite Dominum, dum inueniri potest: Anuocate eum, dum propè est. Non enim oportet poenitentem de peccatis suis habere securitatem. Na securitas negligenti- am parit, negligètia autem ad * vitia pri- stinam hominem trahit. Sed poenitens pre- uidere debet callidas còtra se hostis insidi- as, & nec ad transacta vitia reuertì, nec am- pliùs, quod malum est, vterius debet age- re. *Desideria carnis non perficere.* Desideria car- nis dicit, voluptates vel cupiditates corpo- ris. Non efficere dicit, ad effectum non per- ducere, id est, operibus non implere. Hinc Paulus ait: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Desideria carnis per- ficere, est, carnis concupiscentias & motus corporis turpes, ad effectum operis perducere. Hinc Petrus ait: Charissimi, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, absti- nere vos à carnalibus desiderijs, quæ mili- tant aduersùs animam. Dùm enim concu- pifcentijs blàdientibus caro eneruiter sub- iugatur, vitiorum exercitus firmiter aduer- sus animam armatur. Desideria enim carna- lia sunt affectus fordidæ delectationis, & illecebræ carnalium vitiorum. Quibus ille- ctus monachus, vanis fabulis & verbis dele- ctatur superuacuis, & spectaculis rerù ter- restrium, & terrenis gaudijs delectatur, in- gluuia ventris ex desiderio gutturis ex- stuat, ambitione honorum conficitur, & humanis laudibus vel illecebris vanæ glo- riæ * delectatur, cor miserum in superbi- am cleuat, & in omnium vitiorum multi- tudinem malè sanum præcipitat. At còtra monachus quem desideria carnis implere minimè delectat, virtutibus sacris armatus, contra desideria, vel vitia carnis fortiter pugnat, & aduersùs impetus vitiorù cum contrarijs virtutibus dimicat. Còtra luxu- riam enim adhibet cordis munditiã, libidi- nem abstinentia domat, contra odium di- lectionem præparat, contra iram opponit patientiam, contra timorem fidutiam, lar- gitatem contra auaritiã, humilitatè con- tra superbiam, & sic singulis vitijs, singu- las opponit virtutes, vt non eis superatus succubat, sed illis superatis, victor existat. *Voluntatem propriam odire.* Propriam dicit, id est, priuatam, vel singulariter suam, quam nullus alius approbat, nullus iustam esse

proclamat: quia & si bona illi videtur, qui eam conatur implere, idè non est bona, quia est propria, & quia nullius patris con- filio approbata. Hinc enim scriptu est: Post concupiscentias tuas non eas, & à volun- tate tua auertere. Hinc Dominus ait: Non veni facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me. Sancti viri proprias volùtates ren- nunciantes, sic huic mundo moriuntur, vt soli Deo viuere delectentur: & quanto se ab eius voluptatibus subtrahunt, tanto præsentiam Dei & angelicæ societatis fre- quentiam mentis acie contemplantur. Ad perfectum enim, negatis omnibus quæ pos- fidet, nò potest peruenire, nisi & proprias voluntates abnegauerit. Quid est enim ab- negare semetipsum, nisi proprias volunta- tes relinquere? *Præceptis Abbatis in omnibus obe- dire.* Abbatis præcepta semper debent esse iusta & sancta, & idè à discipulis semper, & in omnibus debet ei obediri. Nam si ali- ter, quàm oportet, præceperit discipulis, respondendum est illi, quod & responde- runt Apostoli: Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus. Abbatis ergò præce- ptum, nunquàm à Domini debet discor- dare mandato, nò, dum præcepto Abbatis obeditur, à præceptis Domini discorde- tur. Obediatur ergò necesse est Abbati, vt idem sit & obedientia Christi. Ipse enim discipulis ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Hinc Paulus Apòstolus ait: Obedite præpositis vestris, & subiaceate eis. Ipsi enim peruigilant, qua- si rationem pro animabus vestris reddituri, vt eù gaudio hoc faciant, & nò gemen- tes. Hinc * Salomon ait: Melior est obedi- entia, quàm victima. Hinc Paulus iterum ait: Rogamus vos fratres, vt noueritis eos, qui laborant inter vos, & præsum vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantius in charitate, propter opus il- lorum: & pacè habete cù eis. Christi enim vices videtur Abbas agere in monasterio, & idè exhibendum est illi obedientiã bo- num. Si enim, vt decet, opus agit perfectu, necesse est vt à subditis imitetur. Attamen si pro fragilitate corporis, aut animi imbecillitate, quod verbis prædicat, operibus implere recusat: subditi, quod sequitur, audiant, & præceptum Domini nostri Ie- su Christi factis adimpleant, id est, *etiamsi ipse aliter (quod absit) agat, memores illius Domini- ci præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Non velle dici sanctum, antequàm sit: sed priùs esse, vt verius dicatur.* Cùm hæc beatus Benedictus diceret, nè iactantiæ vitiosa succumbat monachus, prudenter eum & breuiter castigat, & admonet. Sunt enim aliqui monachi, qui non esse, sed dici cupi- unt sancti. Nomen sanctitatis volunt ha- bere, sed sanctitatis opus non cupiunt ex- ercere.

60. Instru- mentum. Heb. 13.

Abbatis præcepta, iusta & san- ta esse de- bent.

Acto. 5.

Lucæ 10.

Hebr. 13.

* melius Samuel 1. Reg. 15. 1. Thell. 5.

Abbas, in monaste- rio Christi vices agit.

Matt. 23.

61. Instru- mentum. March. 6.

Monachus non dici, sed esse san- ctus debet.

Lewit. 11. & 19.

Galat. 5.

61. Instru- mentum. Eccl. 6. Iacob. 1. Roma. 2.

Apoc. 1.

Ioan. 14.

Ibidem. Habere & seruare ma- data Dei, quid sit.

Math. 7.

Ioan. 8.

Proverb. 3.

Proverb. 7.

62. Instru- mentum. 1. Timot. 5.

Castitas ve- ra, quæ sit.

Sapient. 4.

erere. Ergò qui sanctitatis nomen habere desiderat, necesse est vt priùs sanctitatis opus agere non desistat. Dominus autem filijs Israel non dixit: Dicimini sancti, quia & ego sanctus dicor: sed, Estote, in- quit, sancti, quia & ego sanctus sum Do- minus Deus vester. Vnde necesse est, vt, qui vult dici sanctus, sanctitatis priùs fe- stinet agere opus, & spiritales sagaciter querere fructus, quibus refertus, iuste pos- sit dici, & esse sanctus. Nemo ritè dici po- test sanctus, nisi qui spiritus sancti me- ruerit accipere fructus. Fructus autem spi- ritus est, vt ait Apostolus: Charitas, gau- dium, pax, longanimitas, bonitas, beni- gnitas, fides, modestia, mansuetudo, & ceterarum omnium congregatio virtutum, quibus omnibus, vt dictum est, monachus repletus, & dici ritè poterit, & esse san- ctus. *Præcepta Dei factis quotidie implere.* Hinc Iacobus ait: Estote autem factores verbi, & non auditores tantum. Hinc Paulus ait: Non auditores legis iusti sunt apud De- um, sed factores legis iustificabuntur. In Apocalypsi autem sua cùm dixisset Ioan- nes, Beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ libri huius: protinùs adiunxit, Et seruat ea, quæ in illo scripta sunt. Hinc in Euangelio Dominus dicit: Si diligitis me, mandata mea seruate. Hinc iterum ait: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. id est, qui habet in me- moria, & seruat in vita: qui habet in ser- monibus, & seruat in moribus: qui ha- bet audiendo, & seruat faciendo: aut qui habet faciendo, & seruat perseverando. Hinc iterum ipse Dominus dicit: Non omnis, qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit regnum caelorum: sed qui facit voluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. Et, Amen dico vobis, si quis sermonem meum ser- uauerit, mortem non videbit in aeternum. Hinc nos per Salomonem admonet, di- cens: Fili mi, nè obliuiscaris legis meæ, & præcepta mea custodiat cor tuum. Longi- tudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. Hinc iterum idem dicit Salomon: Fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Ser- ua mandata mea, & viues. *Castitatem ama- re.* Castitas, dicitur corporis & cordis in- corruptio. Quidam autem dixerunt casti- tatem esse in mente, virginitatem in cor- pore: sed illa est vera & veraciter casti- tas, quæ nec mentem finit maculari, nec corpus pollui: quæ non solum in virgi- nibus, sed & in continentibus fulget, & pulchritudinis suæ candore nitescit. Cuius pulchritudinem admirans scriptu- ra, dicit: O quam pulchra est casta gene- ratio. Nam virgines feliciores fore in vi-

ta æterna, Isaias testatur, dicens: Hæc di- cit Dominus Eunuchis: Dabo eis in do- mo mea, & in muris meis locum, & no- men melius à filijs & filabus: nomen sem- piternum dabo eis, quod non peribit. Amanda est ergò pulchritudo castitatis, quæ amatores suos à mundi curis sepa- rat, & in Hierusalem caelesti nomen sub- limissimum, & lucidissimum locum præ- parat: quæ suis cultoribus còtinentiæ præ- mium, & nomen tribuit filiorù. Donat no- men æternum, & choro sociat angelorum. Amanda est ergò pulchritudo castitatis, quæ virgines & continentis angelis facit æquales. Castitas enim corporis, humi- litate & puritate cordis sanctificatur at- que perficitur. Nam nihil prodest incor- ruptio carnis, vbi non est integritas men- tis: nihilque valet eum mundum esse cor- pore, qui pollutus est mente. Nam sicut castus corde & corpore, angelis & homi- nibus facit suauem odorem: ita pollutus corde & corpore vbiquè horridum sper- git fœtorem. Castus enim * charitatis vir- tute nitescit, pollutus fordibus immun- dis fœtet. Castus & purus sanctis con- iungitur angelis, immundus immundis so- ciatur demonibus. Pollutum polluti dæ- mones mergunt in tartarum: castum ve- rò sancti angeli suscipiunt in caelum. Ille, quia semper in tenebris committere non erubuit malum, iuste damnatus in tene- brosum demergitur, barathrum: iste quia castitatis nitorem positus dilexit in luce, lucidus lucidæ æternitatis semper regna- bit in lumine. Amemus ergò castitatis mun- ditiam, quæ nos presenti castos conser- uet in vita, & in futuro æterna faciet recipere præmia. *Nullum odire.* Flebiliter au- tam deplorandi sunt, qui odio in fra- trem tabescunt, & contra alios pernicio- sum animæ dolum seruant. A regno enim Dei se separant, qui semetipsos à frater- na charitate dissociant. Hinc Ioannes Apo- stolus ait: Qui dicit se in luce esse, & fra- trem suum odit, in tenebris est vsque adhuc. Item ipse ait: Qui odit fratrem su- um, in tenebris est, & in tenebris ambu- lat, & nescit quò eat, quoniam tenebræ obcaecauerunt oculos eius, id est, propter odium fraternum, nescius in inferni gehenna præcipitatur, & ignarus & cæcus in tenebrosam inferni pœnam demergi- tua. Ipse iterum dicit: Qui odit fratrem suum, homicida est. Non mouetur ma- nus ad occidendum hominem, & homi- cida iam tenetur à Deo. Nam vbi retribu- tionis tempus aduenerit, cum Cain, qui ex maligno erat, damnabitur, qui hoc gene- nere homicidij, id est, odij reus tenetur. Ipse iterum dicit: Si quis dixerit, quoni- am diligo Deum, & fratrem suum odit,

Isaia 56.

Castitas, cur vehemè- ter amada.

Castitas, virgines facit angelis æquales.

Casti & im- mundi, mul- tiplex diste- rentia.

* al. puritas

64. Instru- mentum. Lewit. 19.

Odiu, quan- toperè de- testandum.

1. Ioan. 2.

Ibidem.

1. Ioan. 3.

Ibidem.

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 4.

65. Instru-
mentum.
Gala. 5.

Sapient. 2.

Inuidere,
magnum est
peccatum.

Gene. 3.
Inuidia &
liuoris in-
commoda
quanta.

Iacob. 3.

66. Instru-
mentum.
2. Timo. 2.

* al. addit,
vitiolorum,
2. Tim. 2.

1. Cor. 12.

Iaco. 3.

Contentio
inter mona-
chos malos
oritur.

Prou. 17.

1. Cor. 3.

Contentio
nis mala.

mendax est. In hoc enim probatur esse mendax, quod dixit se diligere Deum, que non videt: quonia non diligit, sed odio habet fratrem, quem videt. Hoc enim mandatum accepimus a Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum, *Zelum & inuidiam non habere*. Liuor alieni boni, suum punit auctorem. Nam vnde bonus proficit, inde inuidus contabescit. Vnde & membrum est diaboli, cuius inuidia mors introiit in orbem terrarum. Nam zelare & inuidere alterius bono, non est paruum, sed grande & magnum peccatum. Diabolus inter initia mundi, statim zeli liuore percussus, perijt primus, & sic perdidit alios. Radix omnium malorum est & fons vitiolorum, zelare & inuidere alterius bono. Inde odium surgit, animositas inde procedit, auaritiam zelus excitat. Per zelum timor Dei spernitur, iudicij dies non prouidetur, inflatur superbia, exacerbatur humilitas, perfidia preuaricatur, patientia concutitur, furit discordia, feruescit ira. Hinc omne pacis vinculum rupitur, hinc fraterna charitas violatur, hinc adulteratur veritas, scinditur vnitas: hinc vultus minax, toruus ad spectus, pallor in facie, tremor in labijs, stridor in dentibus. Quid plura referam? De zeli liuore, fons omnium vitiolorum confurgit, sicut Iacobus ait: Vbi est zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus prauum. Vnde & hic apte subditur: *Contentionem non amantem*. Contentio dicitur controuersia, pertinacia, vel disceptatio contentiosa. Non ergo debet monachus amare contentionem verborum, sed potius firmiter debet tenere amorem fraternum. Si enim mortui sumus peccato, non debemus viuere mundo, & fratri proferre verbum contentiosum: quoniam omnium malorum fomes est contentio, & periculum animarum, & subuersio est auditorum. Hinc Paulus Timotheo ait: Noli verbis contendere, ad nihil enim est vtile, nisi ad subuersionem audientium. Pensandum nanque est, quomodo contentio inutilis facientes concutit, quando & audientes subuertit. Nisi enim prius concussio praua in corde fuisset, contentio in publicum non venisset. Hinc iterum Paulus ait: Ne forte contentiones, emulationes, animositates & dissensiones sint inter vos. Hinc & Iacobus ait: Quod si zelum amarum habetis, & contentionem in cordibus vestris, nolite gloriari. Inter carnales enim monachos contentio semper confurgere solet, sicut scriptum est: Semper iurgia querit malus. Hinc ipse Paulus ait: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum carnem ambulatis? Per contentiones enim inutiles susci-

tantur ire, generantur inter fratres discordia, nutriuntur animositates, & procedunt lites, efficiuntur dissensiones, emergunt emulationes, suscitantur scandala, & vt breuiter dicam, nascuntur inter fratres omnia mala. Vnde verum est illud, quod Salomon ait, dicens: Honor est homini, qui separat se a contentionibus. Contentionem enim Apostolus inter opera tenebrarum annumerat, dicens: Abijciamus ergo opera tenebrarum. De quibus operibus subicit, dicens: Non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & emulatione. Contentio enim in eis est, qui secundum carnem viuunt, & qui in tenebris ambulant. Qui autem in luce est, nihil per contentionem aut elationem, neque per gloriam gerit humanam. Vnde & sequitur: *Elationem fugere*. Elatio dicitur iactantia mentis, & audacia cordis, confidentia virtutum, vel temeritas & timor cordium. Nisi enim precesserit, vt beatus ait Isidorus, occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia laudis. Vtilius est, inquit, a reuentibus quocunque vitio labi, & humiles post casum Deo fieri, quam per elationem superbire. Non nunquam gemino vitio Christianus a diabolo appetitur, & occulto per elationem, & publico per libidinem. Sed dum vitat quis libidinem, cadit in elationem. Item dum incaute declinat elationem, cadit in libidinem. Sicque ex occulto elationis vitio, itur in apertum libidinis: & de aperto libidinis itur in occultum elationis. Sed Dei seruus vtrunque discretè pensans, sic cauet libidinem, vt non incurrat in elationem: sic vitat elationem, vt non resoluat animum in libidinem. *Et seniores venerari*. Humilitas enim bonorum subditorum, veneratio est fratrum seniorum. Neque enim sincerè poterit venerari seniore, qui non humilem, sed tumidam & elatam habuerit mentem. Veneratio enim seniorum, in verbis debet esse & in factis. In verbis, vt & pauca, & rationabilia verba humiliter loquatur, & cum reuerentia. In factis autem, vt illo transeunte iunior surgat, illo iterum iubente sedeat, illo loquente audiens taceat, interroganti humiliter respondeat, iubenti obediat, transeunti inclinato capite benedictionem humiliter petat, & in omnibus, vbi rationabiliter res postulat, iunior monacho seniori obediat. Hinc Paulus Timotheo ait, dicens: Seniore non increpaueris, sed obsecra vt patrem. Et: Filij, obedite parentibus vestris in Domino. Nam & Dominus descendit de Hierusalem cum parentibus suis in Nazareth, & erat subditus illis. Hinc per quendam sapientem dicitur: In tota anima tua time Deum,

* al. protea-
dunt

Prou. 20.

Rom. 13.

Ibidem.

67. Instru-
mentum.
Psal. 130.

68. Instru-
mentum.
Leuit. 19.

Veneratio
seniorum,
in duobus
sita est.

1. Tim. 5.

Coloss. 3.

Luc. 2.

Ecl. 7.

Ibidem.

69. Instru-
mentum.
1. Timot. 5.

Seniores ge-
minam di-
lectionem
debent iu-
nioribus.
1. Ioan. 4.
Ecl. 7.

70. Instru-
mentum.
Matth. 5.

Luc. 23.

Grandi pro-
prietate.

Matth. 5.

1. Pet. 2.

71. Instru-
mentum.
Eph. 4.

In fratris
recon-
cilio

Deum, & sacerdotes illius sanctifica. Ipse iterum dicit: In omni virtute tua diligere eum, qui te fecit, & ministros eius non derelinquas. Sed & hoc intuentum, ne accepta a iunioribus senior reuerentia in tumorem se extollat, & sic scandalum nutriat: sed magis magisque se humilians, vt filios amore paterno diligat, & ita eos ad humilitatis obedientiam compellat. Vnde & sequitur: *Iuniores diligere*. Geminam dilectionem a senioribus debent accipere iuniores. Vnam, quia fratres sunt. Scriptum est enim: Hoc mandatum accepimus a Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Alteram, quia obediens senioribus humiliter seruiunt. Hinc enim scriptum est: Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta. Si hoc de seruo, quanto magis hoc intelligendum est de filio & fratre dilecto? *In CHRISTI amore, pro inimicis orare*. Amor enim CHRIS-
TI facit nos diligere inimicum, facit etiam orare pro illo: quia si filij eius sumus, in quantum possumus, imitari eum debemus. Ipse enim pro persecutoribus suis orauit, dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Vt simus ergo filij eius imitatione, sicut iam gratia illius sumus per adoptionem, secundum eius imperium diligamus inimicos etiam, & oremus pro illis. Ipse enim imperator nobis imperans, ait: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persecutoribus & calumniantibus vos: vt sitis filij patris vestri, qui in celis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Cum enim dixisset, Vt sitis filij patris vestri, qui in celis est: addidit, Qui solem suum facit oriri super bonos & malos, &c. Vnde nos hanc intelligentes, faciamus inimicis nostris bene, & nostram ad eos extendamus dilectionem, & pro illorum salute fundamus orationem: vt, qui iam filij Dei facti sumus per adoptionem, efficiamur & nati per imitationem. Christus pro nobis passus est, ait Apostolus Petrus, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Quod non solum de passione, sed & de imitatione, & inimici dilectione, & pro eis facta debemus intelligere oratione. *Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire*. Sicut pia mater Ecclesia ab omnibus male viuentibus siue hareticis premitur, sed tamen eos ad se venientes benigna charitate amplectitur: ita & nos, quosunque inimicos sustinemus, reuerentes ad nos materna imitatione amplecti xare statim debemus: quia qui fratrem

tardius sibi reconciliat, Deum sibi tardius placat. Hinc enim Dominus ait: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum. Hinc Paulus Apostolus ait: Irascimini, & nolite peccare: Sol non occidat super iracundiam vestram. Hinc ostendit, quia ante solis occasum, & lapsus ludenti dimittendo debet indulgere delicta. Citò enim ignoscendum est cuiquam, dum veniam postulat, quia nihil proficit immaculatum esse a culpa, qui non est paratus ad veniam. Crescit enim & augetur culpa, quando tardius relaxantur fraternae delicta. *Et de Dei misericordia nunquam desperare*. Et si mille sint peccata, non est desperandum de venia. Deus enim & pius est ad ignoscendum, & omnipotens ad saluandum. Tantum est, vt vnusquisque peccatorum declinet a malo, & faciat bonum: confiteatur Domino sua peccata, & secundum modum culpae faciat penitentiam: Quia omnis peccator, qui ad Dominum ex toto corde conuersus fuerit, saluus erit, ipso dicente, qui peccatoribus ait: Conuertimini ad me, & salui eritis. Ipse iterum dicit: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ergo cum pius Dominus non desideret mortem peccatoris, sed vitam: ipse sibi misericordiae claudit ianuam, qui ab eo peccatorum veniam recipere desperat. Hinc iterum per Prophetam dicit: Peccator in quacunque die conuersus fuerit ex toto corde ad Dominum, desinit esse peccator. Hinc Hieronymus ait: Nemo de Domini indulgentia dubitet, nemo desperet. Ad hoc enim missus aduenit, vt peccatores confitentes non perderet, sed saluaret. Nemo de multitudine suorum criminum desperet: quia pius & misericors Dominus, paratus semper est ad ignoscendum. Si discipulo suo Petro vsque septuagies septies iussit fratri dimittere peccatum: multo magis ille fons pietatis & indulgentiae, vsque milliè mille in se peccantibus, & veniam petentibus, dimittit delictum. Ipse enim totius mundi lauat crimina, quanto magis vnus lauabit delicta? Tantum est, vt vnusquisque conuertatur ab impietate sua, & factis dignis penitentiae fructibus viuat in aeternum, bonorum omnium virtute refertus. *Eccè hæc sunt instrumenta artis spiritualis*. Eccè hæc sunt, dicit, id est, hæc supra dicta diuina mandata, quae sunt singula iam per ordinem superius exposita. Hæc sunt itaque instrumenta artis

cilianda
cur sit.
Matth. 5.

Eph. 5.

72. Instru-
mentum.
Ezech. 18.

De venia
peccatorum
consequen-
da, nunquam
est desperandum.

Isaia 45.
Ezech. 18.

Ibidem.

Matth. 18.

Ars vnde dicta sit. spiritualis. Ars dicta est, quod artis praeceptis regulisque constricta, bene & iuste ducat. Sicut enim ars corporalis est, ita & ars spiritualis. Sed sicut est corporali vita spiritalis melior, ita & ars est eiusdem vitae subtilior. Vnde & illa paucis, haec vero instrumentis indiget plurimis. Sicut enim instrumenta sunt fabricorum, scriptorum, vel aliorum artificum, quibus eorum opus perficitur: ita & sunt instrumenta virtutum, quibus spiritalis vita componitur. Nisi regendarum suarum, & aliorum animarum ars non esset spiritalis, Gregorius non diceret: Ab imperitis ergo pastoribus magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate: quoniam est ars artium, regimen animarum. Hinc Paulus ait: Scio & humiliari, & abundare, & satiari, & esurire, & penuriam pati. Haec enim omnia minus intuentibus non videntur ars esse spiritalis, sed simpliciter necessitas actionis. Sed si ars non esset, scio, Apostolus non dixisset: sed cum, scio, dixit, in huius operis actione artem inesse demonstravit. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderium non accendit, scit humiliari. Qui enim acceptis rebus non extollitur, & eas ad vsum vanae gloriae non intorquet, nec solus possidet, sed cum indigentibus misericorditer diuidit, scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris vitur, sed ad reparationem virtutis, scit satiari. Qui alimentorum in opiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus agit aliquid, vnde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem ergo nec in abundantia superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas iritat, nouit abundare, nouit & penuriam pati. Qui ergo in prosperitate non eleuatur, aduersitate non trahitur, suasionibus a bono opere non reuocatur, spiritali arte refertus, non infirmatur in poenis, sed proficit sanus semper in melius, quae cum fuerim a nobis die noctuq; incessabiliter adimpleta, & in die iudicii reconsignata. Haec enim sacratissima supra dicta Domini precepta nobis praesenti consignantur in vita, vt operemur in eis, & operantes custodiamus illa. * Item nobis in vita reconsignabuntur aeterna, vt laboris nostri digna recipere mereamur praemia, illa videlicet, quae ipse Dominus operarijs suis promisit, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et, Venite benedicti patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Et de qua Apostolus dicebat: Quod oculis non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis

ascendit, quae preparauit Deus his, qui diligunt Deum. *Officina vero, vbi haec omnia diligenter operemur, claustra sunt monasterij, & stabilitas in congregatione.* A faciendo enim, officium: & ab officio, officina derivatur. Sunt enim operantium domicilia, & omnium monachorum ibidem habitantium claustra. In quibus qui vult que requiruntur ab eo, qui vult habitare in monasterio. Quae requiruntur ab eo, qui vult habitare in monasterio. *Cur in religione alter alteri se subiiciat.* Obsequia praestanda sine mora. *Quaestio Cap. 7.* *Solutio.* *Ioan. 6.* *Phil. 17.* *Marth. 10.* *& 24.* hic saluus erit.

De obedientia.

CAPVT V.

Primus itaque humilitatis gradus, est obedientia sine mora. Quaritur a plurimis, cur beatus Benedictus in hac regula duos humilitatis gradus dixerit esse primos. Vnum istum, quem in manibus tenemus: alterum vero, qui in duodecim gradibus ponitur primus. Sed sciendum est, quia ille est primus in corde, & iste secundus in actione. Sicut enim ille est primus in ordine, ita & in cogitatione, voluntate, desiderio & conuersione. Iste tamen qui hic ponitur primus, illic inuenitur in ordine esse secundus. Sic enim dicit in isto: Hi tales relinquentes statim, quae sua sunt, & voluntatem propriam deferentes, illam Domini imitantur sententiam, qua dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. In illo vero dicitur: Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua non delectetur implere, vocem illam Domini factis imitetur, dicens: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Ecce quomodo probatur, quia ipse, qui hic ponitur primus, illic positus inuenitur esse secundus. Ergo ille est primus in ordine & cogitatione, iste primus in operis actione. Ille primus initio conuersionis, iste primus initio actionis. Ille primus in anima spiritaliter, iste primus in obedientia corporaliter. Vnde

Vnde istius capituli titulus non de humilitate, sed de obedientia discipulorum est prae notatus: in illo autem de cogitatione, voluntate & desiderio tractatur. In isto vero, de discipulorum obedientia disputatur. Obedientia vero discipulorum, prius Deo in corde, postea exhibenda est magistro in actione. Interius enim vnusquisque timore Domini tactus, egreditur ad publicum * obedientiam, quasi discipulus magistro. Nisi enim Domini compellente timore, nunquam se in regulari vita alter alteri subderet. Sed Domini compulsus timore pariter & amore, fit vt alter subdatur alteri, regatur alter ab altero. Postquam enim timor Domini cor penetrat, festinus sibi alium ducem quaerit ad vitam, vt quod per se ire non valet, altero ducente perueniat. Vnde & hic beatus Benedictus volentibus aeternam peruenire ad vitam, ordinatissime initium operis viaeque demonstrat, dicens: *Primus humilitatis gradus est, obedientia sine mora.* De obedientia beatus Benedictus disputatur, non ordinis, vt praedictum est, gradum, sed laboris rationabiliter hic posuit primum, quem sine mora conuenit implere discipulum, qui sine mora vult calorum condescendere regnum. Sine tarditatis enim mora monachus debet facere obedientiam, qui sine tarditate laboris sibi vult recipere praemia. Sine tarditate enim habet victoriam, qui humiliter obediens, contra hostem fortiter dimicat. Scriptum est enim: Vir obediens loquitur victorias. Quid enim mirum, si peccator homo obedientiam in praesentis vitae breuitate se subiicit, quando ipse mediator Dei & hominum semetipsum exinanituit, formam serui accipiens, factus est obediens vsque ad mortem, & charum habens hominem, quem propterea morte redemit, charum se omnibus sanctis suis exhibuit. Vnde & sequitur: *Haec conuenit his, qui sibi nihil Christo charius aliquid existimant.* Nihil omnino, vt Christum, Christianus debet habere charum, quia idem ipsum, & non alium suum creatorem, redemptorem esse cognoscit & Dominum. Nihil ergo, vt Christum, debemus habere charum, si vacat, quia ille nihil sic charum, sicut electorum habuit cuneum. Sic enim nos dignatus est charos habere, vt pro nobis non recusaret, suum sacrum sanguinem fundere. Sit ergo nobis ille charus, vt pater: nos illi, vt filij, Diligamus ergo Dominum IESVM CHRISTVM, quia ille prior dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Nihil enim amori illius debemus praeponeere, sed super omnia eum debemus amare, atque diligere: quia cum illo speramus in aeternum regnare. Ipse enim ait: Qui amat patrem, aut matrem plus, quam me, non est me dignus. Quis

tam stultus & hebes potest effici, vt vitam & salutem suam non velit diligere? Christus enim vita & salus nostra est, qui dixit: Ego sum via, veritas, & vita. Christus est ergo, dum in hoc mortali corpore viuimus spes nostra, Christus defensio nostra, Christus gubernatio nostra, Christus fortitudo nostra, Christus solatiu nostrum, Christus redemptio nostra, Christus pastor noster, salus & protectio nostra, Christus iustificatio, sanctificatio, & illuminatio nostra, & in futuro seculo erit gloria nostra, Christus exultatio nostra, Christus gloria nostra, Christus pax nostra, Christus haereditas nostra, Christus aeternitas nostra, Christus lux nostra, Christus claritas nostra, Christus sanitas nostra, Christus corona nostra, Christus sapientia nostra, Christus regnum nostrum, Christus praemium nostrum, Christus gaudium nostrum, Christus munus nostrum, Christus decus nostrum, Christus resurrectio nostra, Christus requies nostra, Christus omnia bona nostra, omnia sancta, omnia amabilia, omnia desiderabilia nostra. Et ideo nihil charius conuenit nobis habere, quam Christum. In illo enim & per illum viuimus, mouemur & sumus, propterea nihil charius illo aliud aliquid habere debemus. Sed qui volunt in aeternum cum ipso regnare, debeat sine mora imperanti obedire, & hoc quod sequitur, facere, *i. propter seruitium sanctum, quod professi sunt, seu propter metum gehenna, vel gloriae vitae aeternae, mox vt aliquid imperatum a maiore fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo.* Propter seruitium sanctum quod professi sunt, dixit: id est, pro illa professione, quam monachus coram omnibus promittit ante altare, dicens: Promitto * stabilitatem meam, & conuersionem meorum, & obedientiam coram Deo & sanctis eius. Ista ergo regularis professio, si vsque ad calcem vitae in monasterio operibus impleatur, recte seruitium sanctum vocatur, quia per istam sanctus effectus monachus, sancto Domino sociatur. Et siue pro isto seruitio, i. vt possint implere illa: quia melius est non vouere, quam post votum retrorsum abire. Seu propter metum gehennae, i. ne in gehennam descendat, crucienturque in aeternum. Vel gloriae vitae aeternae, i. ad illam perueniant gloriam, vt sicut sol in conspectu patris fulcant, clarescant, luceant. *mox vt aliquid imperatum a maiore fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo.* De quibus Dominus dicit: *Obaudit auris obediuit mihi.* Id est, in ipso auditu, quo vocem meam audit, statim & sine mora mihi obtemperauit, & obediuit. Hoc enim testimonium de psalmo decimo septimo sumptum est, vbi populi gentium facilitas credulitatis laudatur a Domino, qui oculis

* al. obedire
Cur in religione alter alteri se subiiciat.
Obsequia praestanda sine mora.
Prou. 21.
Phil. 2.
1. Pet. 1.
1. Ioan. 4.
Gal. 2.
Christiani cur nihil debet esse charius Christo.
Matth. 10.

Ioan. 14.
A. 17.
* al. de stabilitate mea, & conuersione &c.
Eccles. 5.
* al. promissa non reddere, Matt. 13.
1. Gal. 17.

Matt. 10.

Ob obedientie perfectionem alia opera sunt relinquenda.

1. Reg. 15. Greg. 11. 35. Mor. ca. 12.

Momentū vnde dictū.

corporeis Dominum nostrū Iesum Christum non viderunt, sed de illo prædicantibus Apostolis velociter crediderūt. Quorum exemplar & monachi obedientes modo sequuntur, qui senioribus à Deo misis facilius obediunt. Et vt intelligant nō tantum se homini, sed magis Deo obedire, & obedientiam, quam maioribus exhibēt, retributori omnium bonorum Domino commendare, audiant Dominum doctoribus dicentem quod sequitur: *Qui vos audit, me audit.* Dominum enim probatur audire, qui doctoribus ad obediendum cordis inclinant aurem: & obedientiæ suæ à Domino recipient mercedem, qui senioribus non tardant humiliter obedire. Qui ergo talem merentur habere operis sui retributorem, necesse est vt semper obediunt cum magna cordis alacritate. De quibus & subditur: *Ergo hi tales, relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, mox ex occupatis manibus, & quod agebant, imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede iubentis vocem factis sequuntur.* Hi nimirum, quæ sua sunt relinquunt, qui propter aliorum utilitatem, suam imperfectam dimittunt, & plūs proximis, quàm sibi, placere contentunt, & nō propriam voluntatem, sed magis proximorum implere conātur. Et mox ex occupatis manibus, id est, à cunctis operibus quæ operabantur, dissiūcti, & ab omnibus actionibus separati vel expediti, quod agebant, imperfectum relinquunt. Propter obedientiæ enim perfectionem, omnium aliorum actio relinquenda est operum: quia magis placet Deo obedientiæ, quàm victima. Obedientiæ quippe victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria machatur. *vicino obedientiæ pede iubentis vocem factis sequuntur.* Propterea appropinquat pes obedientiæ, vt festinanter currere, & quod ei iniungitur, velociter & sine tarditate possit implere. Cuius non solum corpore, sed & corde est imperanti exhibenda velocitas, vt nec corpori tarditas, nec cordi tepida resistat voluntas: sed iubentis vocem velox auditor digno compleat opere, vt, cum tempus retributionis aduenerit, dignam à Domino mercedem accipere possit. Pro cuius mercedis desiderio, efficaciter, quod sequitur, est implendum. Dicit enim, *& veluti vno momento prædicta magistrī iussio, & perfecta discipuli opera in velocitate timoris Dei amba res cōmuniter citius explicantur.* Momentum à breuitatis tempore est dictum, eō quod in breui compleatur obedientiæ opus iniunctum. Cum enim charitatis causa boni magistrī iussio, & obediētis discipuli operatio, vnanimiter cōiunguntur, sine dubio bonum fructū parturunt: quia non est infructuosa spiritus

sancti coniunctio, vbi non est animarum nociua dissiūctio. Corda enim timore Domini copulata, velociter parturunt infirmantibus animabus salutis medelam. *quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit, idē angustam viam arripiunt, vnde Dominus dicit: Angusta via est, quæ ducit ad vitam.* Hoc in loco beatus Benedictus, hi, pronomen in subauditione reliquit: Quod si addideris, clariū ea, quæ dicuntur, aduertis: id est, si dixeris, hi, quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit, idē angustam viam arripiunt, vt non suo arbitrio viuentes, & quæ sequuntur. Miro modo & à Domino sic compositum, vt per viam angustam & arctam ascendant electi ad celi latissimam patriam, & per viam amplam & latissimā descendant reprobi ad inferni angustissima claustra. Per iter enim angustissimum veniunt sancti ad amplissimū regnum, & per iter amplum ad angustissimum iniqui perueniunt barathrū. Mutatur enim tempus malignis diuitibus, mutatur & sanctis pauperibus. Illis, vt de spatio sa voluptatis via, ad angustas inferni transeant pœnas: Istis, vt de præfenti angustia, ad celi latissimam atque clarissimam trāseant gloriam. Illi, vt de molli & dissoluta via, ad angustum mittantur tartarum: isti, vt de angusto & violento corporis actu, ad amplum celi transeant regnum. Hinc Dominus ait: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Non enim qui molli-ter & dissolutē viuit, regnum Dei possidet, sed is, qui pro illo viriliter agit. Hinc beatus Hieronymus ait: Lata via, est seculi voluptas, quam appetunt homines: angusta, quæ per labores & ieiunia panditur. Sed per latam multi ambulat, arctam autem pauci inueniunt. *vt non suo arbitrio viuent.* Periculosum est enim monacho, suo proprio viuere arbitrio, nē forte dicat esse bonum, quod ab alijs non bonum, sed iudicatur, & est malum: Et dum se putat per rectam videns currere viam, in damnosam cæcus incidat foueam. Sicut scriptum est: Est via, quæ videtur ab hominibus recta, sed nouissima eius deducunt ad tartara. Et propterea non desiderijs suis viuere & seruire, sed præceptis Domini debet monachi humiliter obtemperare. Nec voluptatibus seruire proprijs, sed in timore Domini humiliter eius subijci debent mandatis, vt cum Dauid possint dicere, Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. *sed ambulantes alieno iudicio & imperio.* Hic iudiciū pro discretiōe vel arbitrio posuit. Alter enim debet discernere opus, quod bonū & mortificatus pro Christo debeat agere monachus: & vt operis sui mercedē cōsequatur à Dño, alterius debet subdi imperio. Suauius enim currit

Matt. 7.

Iter ad celum, angustum: dicitur, spatiosum.

Matth. 11.

in cap. 8. Matth.

Prouet. 14.

Psal. 115.

Psal. 115.

Monachi cur Abbate sibi præesse desiderant.

Ioan. 6.

Obedientiā quæ Deo fit acceptabilis. Eadē q̄ fit hominibus dulcis.

Obedientiā quis trepidē faciat.

Psal. 113.

Tardē quis obedientiā faciat.

2. Cor. 9.

Trepidē q̄s obedientiā præferat.

Apoc. 3.

Rom. 12.

currit mandatorum viam Domini, cuius opus alter discernit & iudicat. *in cœnobijs degentes, Abbatē sibi præesse desiderant.* Cœnobia enim multorum & in commune viuentiū vocantur monasteria monachorum, quia ex Græco vocabulo nomen videtur habere compositum. *κοινός* Græcè dicitur, quod nos commune vocamus. In cœnobijs ergo degentes, id est, in communi cum pluribus habitantes, idē Abbatē sibi præesse desiderant, vt illo gubernante viam mandatorum Domini leuius currant, illoque regnante leuius viuant, & præmia, quæ illis in futuro promissa sunt, suauius apprehendant: scientes, quia quanto se alterius potestati pro Christi amore subdi cōsentiant, tanto in futuro seculo cum ipso Domino feliciter exaltati gaudebunt: & quia ipsum Dominum, qui dixit, Nō veni facere voluntatem meam, sed eius, qui me misit, factis imitantur, cum illo sine dubio felices in æternum regnabunt. *sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus: si, quod iubetur, non trepidē, nō tepidē, aut cum murmure, vel cum responsō nolentis efficiatur.* Acceptabilis est obedientia Deo, si corde puro velociter sit, & sine murmuratione. Et dulcis hominibus, si sine pigredine, cum alacritate vel iucunditate sit mentis. Vnde & subditur: *non trepidē.* Trepidare dicitur timere vel dubitare. Ille enim obedientiam facere trepidat, qui in Domini adiutorio firmiter non sperat: qui verò de Christi auxilio confusus fuerit, obedientiam pro Christo facere non trepidabit. quia scriptum est: *Qui timent Dñm, sperauerunt in Domino, adiutor eorū & protector eorum est. non tardē.* Ille monachus tardē facit obedientiā, qui non ex illa desiderat æterna recipere præmia. Quē enim ad obediendū Dei amor nō excitat, corporis ocio delectatus, obedire senioribus tardat, ignorans, quia qui parçē semināt, parçē & metet: & qui semināt in benedictione, in abundantia benedictionis, abundanter & in benedictione metet vitā æternam. *non tepidē.* Tepidē, dicitur mollior, segniter, vel dissolutē. Ille enim monachus obedientiam tepidē facit, qui nō timet, quod Dominus de tepidis dicit, ait enim: *Quoniam tepidus es, & nauseam facis, incipiā te euomere de ore meo.* Nec Paulo accommodatarem, dicenti: Spiritu feruentes, Domino seruientes. Feruentes, & non tepidos, decet esse in Christi seruitio monachos, vt igne charitatis accensi, quæ faciūt, non tepidē faciant, sed velociter & expeditē. Ille enim ignis diuinus, quem Dominus, volens vt arderet, misit in terram, ad obediendum monachorum bonorum velociter excitat corda, vt tanto illi obediendo citius placeant, quanto cum illo

citius regnare desiderant. *aut cum murmure.* Qui enim cum murmure facit obedientiam, nec ab imperante laudem, nec à Domino recipiet mercedem: sed potius ab Abbate corporis disciplinam, & à Domino eam, quæ murmurantibus debetur, iustam recipit pœnam. Infeliciter enim perdit vtrumq; & pœnaliter conquirat vtrumque. Perdit laudis atq; mercedis gratiam, & conquirat corporis simul & animæ pœnam, *vel cum responsō nolentis efficiatur.* Ille enim monachus, qui cum nolentis responsō inchoat obedientiā, aut emendet: citō peccatū, voluntatem pariter & responsū, aut festinus in murmurationis labitur peccatū. At verò si citō emendauerit responsū pariter & voluntatem, obedientiæ suæ non perdet mercedē: quia, misericors & miserator Dominus, pœnitentibus citō dimittit. *quia obedientia quæ maioribus præbetur, Deo præbetur.* Cum magno enim cordis amore, corporisq; velocitate fieri debet obedientia, quam ipse Dominus factam in suam recipit personā: vt facientibus eam, cum retributionis tempus aduenerit, plenissima tribuat præmia. Ipse enim omnibus in laboris obedientia positus, cum tempus æternæ retributionis aduenerit, dicit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos. Ergo cum magna cordis alacritate debet monachus obedientiam facere, qui talem sperat ex illa habere retributorem. Vnde & sequitur: *Et cum bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit Deus.* Hæc enim sententia nō solum de illa, quæ specialiter pauperibus tribuitur, elemosinam, sed etiam generaliter de omniū monachorum intelligitur obedientia: quia quidquid obediendo bonus monachus agit, totum Deo tribuit, cui se & totum vouit. Ieiunium enim, vigiliam, abstinentiam, super impositum cursum, & omnem omnino corporis & cordis actum Deo tribuit totum, à quo laboris sui centuplum sperat recipere fructum. Ergo qui cum hilaritate & multiplicatione vult à Domino obedientiæ suæ recipere fructum, cum hilaritate debet maioribus obedire: quia qui maioribus obedire contemnit, sine dubio Domini imperio contradicit, qui discipulis & omnibus doctoribus dicit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Non est ergo obedientia, quæ à maioribus iniungitur, spernenda, sed potius amanda & diligenda, & in quantum vires suppetunt, cum hilaritate est operibus exequenda. Scriptum est enim: In omni dato hilarem fac vultum tuum. In omni ergo dato hilarem fac vultum, qui non cum tristitia aut rancore, sed sereno vultu animoque lato præbet auditoribus sermonem, pauperibus panem,

Obedientia cum murmure, mala cur sit.

*al. refectio onis

Matt. 11.

2. Cor. 9. Hilarem obediendū.

Matt. 10.

Ecclesi. 35.

Hilarem vultum in omni dato quis faciat.

panem, maioribus autē cor humile & obediens. Iste enim in omni dato hilarem facit vultum, & ideo omne suum datum, à Domino credit esse receptum & aptum. Qui autem ieiunant, sed non cum hilaritate: vigilant, sed non cum hilaritate abstinent, sed non cum hilaritate: & cetera multa bona faciunt, sed non cum bono animo & hilaritate: non accipiunt à Domino laboris sui mercedem, sed à maligno murmurationis condemnationem. Vnde & subditur: *Nam cum malo animo si obediat discipulus, & non solū ore, sed etiam corde si murmuraverit, etiam si impleat iussione, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantū. Et pro tali facto nullā consequitur gratiam, immo penam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendaverit.* Cum bono enim animo, & corde puro, & humiliter spiritu debet obedire discipulus magistro, ut obedientiæ suæ gratiam accipiat apud Deum. Nam quando cum malo obedientiam, & superbus, & murmurans, & inobediens, tenetur à Deo. Deus autē, cui omnia nuda & aperta sunt, murmurantiū etiam & tacentium corda condemnat. Propterea quidquid faciunt monachi, absque murmuratione faciant, nē, (quod absit) murmurando ea sententia pereant, qua illi perierunt, qui in deserto contra Dominum murmuraverunt, & perierunt manna manducando, & isti in monasterio scripturas legēdo & recitando, & insuper murmurādo. Illi manna manducando mortui sunt, & isti scripturas legēdo & audiendo, spiritali fame quotidie moriuntur. Illi murmurādo terrā, pmissionis nō introierūt, & isti murmurando paradysum perdēt, & pmissionis terram, id est, æternam cæli patriam, non ingredientur. Quid enim prodest murmurantibus, exterius agere opus iniunctum, & interius à mercedis præmio remanere vacuos? Melius est ergo, maioribus obedire cum gaudio, & recipere præmium sempiternū, quàm tristi animo obedire, & laboris sui præmia perdere, & si factis compleat iussione magistri, iussione tamē nō implet Apostoli, qui dixit: Omnia facite sine murmurationibus, & hæsitationibus.

De taciturnitate.

CAPVT VI.

Taciturnitas qualis sit virtus.

Prou. 21.

*al. stulti loquio

Taciturnitas virtus est humilitatis & indicium grauitatis, nutrix virtutum, & custos est animarū. Hinc Salomon ait: Qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Ab angustijs videlicet æternæ pœnæ liberat animam suam, qui taciturnitatem amans, à malo & prauo vel omni * multiloquio custodit & refrenat

linguam suam, dicens cum propheta: *Domine, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Ille benè vias, id est, actus vitæ suæ, custodit, qui in lingua minimè offendit. Modicū enim membrum est lingua, sed multas rixas & multa sæpè committit scandala. De qua Iacobus Apostolus ait: Linguam nullus hominū domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero, & reliqua. Qui ergo in lingua sua nō vult delinquere, prius vias suas, id est, actus vitæ suæ, sollicitè debet prouidere, nē subito labatur in lingua, qui ante suas prouidere neglexit vias. Sequitur: *Posui ori meo custodiam.* Ille benè custodiā ori suo ponit, cuius lingua nec in vaniloquio, nec in multiloquio, nec in maliloquio pronaciter * labitur: sed secundū Salomonē, tempus tacēdi, & tempus expectat loquēdi. Item scriptum est: Homo sapiens tacet, vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens non seruat tempus. Sed & ille custodiam ori suo ponit, qui se non iustum, sed, quod magis verum est, peccatorem fatetur. Nē ergo in maliloquio labatur lingua, ponat vnusquisq; ori suo custodiam, & diligenter, quid de * maliloquio Apostolus dicat, attendat. Ait enim inter cætera superius vel subterius nominata mala: Neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebūt. Sed & in lege Dominus filijs Israel præcepit, dicens: Maledicos nō finas viuere in terra. Nē ergo in vaniloquio defluat lingua, audiamus quid Psalmista de vaniloquijs dicat. Ait enim: Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt malum. Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa &c. Nē in multiloquio incōsideratē lingua cadat, audiamus quid Salomon dicat. Dicit enim: In multiloquio non effugies peccatum. Et qui multis vtitur verbis, lædit animam suam. Ponenda est ergo custodia ori nostro, nē effrenatē loquentes, aut per maliloquium, aut per vaniloquium, aut per multiloquium offendamus Dominum Deum nostrū. Per effrenationem enim linguæ, sicut beatus Augustinus ait, irarum seminatur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorū, pax tota extinguitur cordium, & ceterorum multorum redundat copia vitiorum. *Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hanc sententiam beatus Benedictus in taciturnitatis exposuit laude, dicens: *Hic ostendit propheta, si à bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis, propter penam peccati, debet cessari?* Sic enim quidam ait: Pro vitioso verbo, ratio ponitur: pro sermone iniusto, pœna exoluatur. *Obmutui, i. silentium mihi, nē in loquacitate peccarem, voluntarius im-**

Psal. 38.

Vias suas quis custodiat.

Iacobi 3.

Ori custodiam quis ponat.

*al. stult. Eccles. 5.

Eccles. 20.

*al. multiloquendo

1. Cor. 6.

Exodi 22.

Psal. 11.

Prouerb. 10.

Greg. lib. 7. Mor. 42. 74.

Eccles. 19.

Esa. 32.

*al. locutione

Taciturnitas cur dicitur humilitatis virtus.

Eccles. 20.

Eloquia domini cur bona, sancta, & ad edificandam nem apra dicantur.

Psal. 11.

Psal. 18.

Rom. 7.

Prouerb. 10. lib. 7. Mor. cap. 25.

posui. Scriptum est enim: Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Hinc Isaias ait: Cultus iustitiæ, silentium: videlicet indicans, quia mentis iustitia defolatur, quando ab immoderata * loquacitate lingua non compescitur. Taciturnitas, vt dictum est, virtus est humilitatis: quia quanto taciturnitatis freno constringitur lingua, tanto mens humilitatis erigitur ad summam. Et quanto se sub silentio deprimat, tanto compunctionis aciem in cælum figit: Et quantum se ad compunctionis gratiam humiliatus animus cleuat, tantum se iterum compunctus humiliat. Vnde & sequitur: *humiliatus sum, & silui à bonis.* Nisi enim prius humiliatus esset, à bonis malisq; non siluisset. Humiliatus enim, intelligitur humili prostratus. Qui ergo taciturnitatis virtutem veraciter amat, necesse est vt ad tempus etiam à bonis locutionibus taceat, vt virtutes ceteras ad tempus tacendo nutriat, quas nutritas iterum tempore cōgruo sapiēter proferat. Hinc per quendam sapientem dicitur: Est tacens, qui inuenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum, ac si diceret: Ille se tacendo sapiēter componens nutriuit: iste procaciter loquendo odibilem fecit. Ille, quia tacuit, inuentus est sapiens: iste, quia loquendo excessit modum, inuentus est procax. Ergo *quanti de bonis & sanctis ad edificationem eloquijs, perfectis discipulis propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia.* Bona & sancta, & ad animarum edificationem apta Domini dicit eloquia: quia nisi anima illis composita, ad cælorum minime poterit conscendere regna, aut cum sanctis sancta recipere præmia. De his enim eloquijs dicit Psalmista: Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum &c. Hinc iterum ipse: Iudicia Dei iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurū & lapidem preciosum multum: & dulciora super mel & fauum. Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Hinc Paulus ait: Scimus quia lex bona & sancta & iusta est. Hæc sunt eloquia Domini, quæ credentibus & facientibus ea æternam præparant vitam. Quæ propter taciturnitatis grauitatem tenendam, raro conceduntur discipulis prædicanda, nē fortè dum taciturnitatis suæ incauti egrediuntur claustra, in elationis præcipites foueam cadant: aut silentij sui transcant terminum, & suæ patientiæ animæ detrimentum: perdant taciturnitatis proficuum grauitatē, & in damnosam incidant animæ leuitatem. Vnde & sequitur: *quia scriptum est: In multiloquio non effugies peccatum.* Hinc beatus Gregorius ait: Quia multiloquio quisque seruens, rectitudinem iustitiæ tenere nequaquam possit, testatur

Propheta qui ait: Vir linguosus non dirigitur super terram. Hinc beatus Ambrosius dicit: Est homo qui silentium affectat quidem, sed cor eius multum se condemnat. Iste talis multum loquitur. Isti alius qui manē vsque ad vesperum loquitur, & cum discretione silentium magnum custodit. Melius est enim, silentium tenere, quàm aliquid malitiosè dicere. Facilius enim tacendo culpa refugitur, quàm loquendo. Hinc enim scriptum est: Noli tacitatus esse in lingua tua. Et, Priusquam audias, nē respondeas verbum. Et, In medio seniorum nē adicias loqui. Et, Non loquaris, nisi interrogatus fueris. Interrogatio enim os monachi aperiat. Maneat in verbo eius mensura, in sermone eius statera: semper verba eius sint moderata, modū loquendi non transeat, & plus diligit semper audire, quàm loqui. *Et alibi: Mors & vita in manibus linguæ.* Lingua namq; manus nō habet, sed per Metaphoram, pro operibus manus dicitur habere linguā, sicut & Psalmista ait: Eruc à framea Deus animā meam, & de manu canis vnicam meam. In manibus ergo linguæ, mors & vita consistit: Quia, vt Iacobus Apostolus ait, Ex ipso ore procedit maledictio & benedictio. Quando enim veritatem loquimur ad Dominum qui dixit, Ego sum via, veritas & vita: benedicimus Deum, & in manibus linguæ vitam tenemus. Quādō verò mentimur, maledicimus fratrem nostrum, odientes detrahimus: in manibus linguæ mortem tenemus, quia scriptum est: Os quod mentitur, occidit animam. Et, Qui odit fratrem suum, homicida est. Hinc iterum Iacobus ait: Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis. Ignis lingua est, quia virtutum syluam malè loquendo deuorat, & tunc tunc facinora per eam concinnantur, aut patrantur, aut defenduntur. Concinnantur, vt latrocinia vel stupra. Patrantur, vt peruerbia & falsa testimonia. Defenduntur, quando commissa delicta interroganti negantur. Ipse iterum dicit, Ecce quantus ignis, quàm magnam syluam incendit. Sicutenim à modica scintilla ignis excrescens, magnam sæpè syluam incendit: ita incontinentia lingue suis nutrita leuitatibus, magnā bonorū operum materiē, multos vitæ spirituales fructus vbi attaminauerit, perdit: sed & innumera plerunq; optima, que videbantur locutionis folia, consumit. *Nam loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire, discipulo conuenit.* Loqui & docere, magistrum decet: quia illi per Prophetam dicitur: Clama, nē cesses, dicit Dominus: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Ipsi iterum per eundem Prophetam præcipitur: Super montem

Culpa tacendo facilius, quàm loquendo refugitur. Eccles. 4. Eccles. 11. Eccles. 32.

Prouer. 17.

Psal. 21. Mors & vita in lingua. Iacobi 3.

Ioan. 14.

Sap. 1. 1. Ioan. 3.

Iacob. 3. Lingua cur ignis dicat.

Ibidem.

Magistrum loq. & docere decet. Esa. 58.

Esa. 40.

Discipulis audire & facere conuenit. Lucz 8. Iacobit.

tem excelsum affcende tu, qui euangelizas Sion. Dic ciuitatibus Iudæ, & reliqua. tacere & audire, discipulo conuenit. Discipulis enim dicitur: Qui habet aures audiendi, audiat. Hinc Iacobus Apostolus ait: Sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Rectè primò admonet, aurem quenquam citius accommodare docenti: ferò autem os ad docendum aperire. Qui ergò sapientiam diligit, primò hanc à Deo postulet, dehinc magistrū ueritatis humilis auditor inquirat: & inter agendum suam cautissimè linguam nò solum ab ociosis sermonibus coërceat, uerùm & ipsa quam nupèr didicit ueritatem prædicanda contineat. Nam, & tutius est, ut audiat, quàm prædicetur: quia cum auditur, humilitas custoditur: cum autem prædicatur, uix non subripit cuius homini quantulacunq; iactantia. Hinc Ieremias benè iustam adolescenti uiam describens, modestiam taciturnitatis inter prima uirtutum studia computat: Bonum est uiro, inquit, cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit. Et idè, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni humilitate & subiectione requirantur. Qui enim à Priore cõsiliū salutis & uerba doctrinæ requirit, cum omni humilitate uel subiectione querere debet: quia summa monachi uirtus, est humilitas: summum uirtutum eius, superbia. Tunc autè se quisq; monachum iudicet, quandò seminum existimauerit, etiam cum maiora uirtutum opera gesserit. Semper enim conscientia serui Dei, humilis debet esse & tristis: scilicet, ut per humilitatem non superbiat, & per uilem mœrorem cor ad lasciuiam nò dissoluat. Scurrilitates uerò, uel uerba ociosa, & risum mouentia, æterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad talia eloquia discipulo aperire os non permittimus. Scurrilitates autem dicuntur ioca turpia uel improba, uel irrisiouis digna, quæ à monachis omnimodò debent esse aliena. Decet enim monachum doctrinæ proferre sermonem, non ioci scurrilitatem. Mentis debet habere grauitatem, non ioci uel scurrilitatis leuitatem. Iustum, honestum, & rationale debet habere uerbum, non leue, uacuum, & à grauitatis gratia alienum. Meditetur ergò necesse est monachus, in hymnis, psalmis & canticis, non in uerbis uacuis, uanis, uel ociosis. Plerunq; per quosdam gradus desidiofa mens in foueam lapsa impellitur, & dum ociosa uerba cauere negligimus, ad noxia peruenimus, ut prius loqui aliena libeat, & postmodum detractionibus vitam, de quibus loquitur, mordeat. Hæc nos cauere Dominus admonet, dicens: Omne uerbum ociosum, quod locuti fuerint homines, rationem

Tutius est audire, q̄ prædicare ueritatem.

Thren. 3.

Humilitas summa monachi uirtus est: superbia, summū uirtutum.

Scurrilitates à monachis debent procul alienæ esse.

Matth. 12.

reddent de eo in die iudicij. Si ergò ratio de ocioso sermone exigitur, p̄semus quæ pœna de multiloquio maneat, in quo etiam per noxia uerba peccatur. Nam ociosa uerba, ipsa solent esse & risum mouentia. Propter eã cauendum est omnibus nobis à ioci & risus immoderata luxuria, per quam plerunq; amarissima inter fratres nascuntur scandala. Vnde & Salomon ait: Quasi per risum operatur stultus scelus. Nam & risum supra modum, quis nesciat indisciplinatõis & leuitatis esse ianuam, per quam perniciosum cibum miseræ animæ diabolus subtiliter ministrat?

De humilitate. CAPVT VII.

Lamat nobis scriptura diuina, fratres, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Hoc planè sciendum, & firmissimè à nobis retinendum, quia omnis qui se incautè de meritis, aut, quod peius est, sine meritis alleuauerit, iustè à Domino humiliabitur: & qui prouidè se de benefactis humiliauerit, iustè ab eo exaltabitur. Hinc Salomon ait: Superbum sequitur humilitas, & humilè spiritu suscipiet gloria. Superbum sequitur humilitas: quia qui in præsentī superbum perseveras uitiū, post mortem humiliatus in infernum descendit. De superbis enim scriptum est: Deducunt in bonis dies suos, & in p̄cto ad inferna descendunt. Hæc enim damnabilis & misera superbum sequitur humilitas. Et humilè spiritu, gloria suscipiet. i. gloria regni cælorum suscipiet omnes, qui humiliato uiuunt spiritu. Hinc Dominus de humilibus ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Hinc iterum ait: Sinite paruulos uenire ad me, ut tales uideant regnum cælorum. Et paruulos ergò, & pauperes spiritu humiles dicit, quibus post mortem misericorditer regnum cælorum promittit. Cum hac ergò dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiam. Omnis superbia tãto in imo iacet, quanto in alto se erigit: tantoque profundius labitur, quanto excelsius eleuatur. Qui enim per propriam superbiam attollitur, per Dei iustitiam declinatur. Superbia ergò sicut origo est omnium criminum, ita ruina est omnium uirtutum. Ipsa est uelut prima in peccato, ipsa in confictu postrema. Hæc enim aut in exordio mentem profertur per peccatum, aut in nouissimo de uirtutibus deijcit. Indè & omnium peccatorum est maxima, quia tam per uirtutes, quàm per uitia humanam mentem exterminat. quod se cauere Propheta

Psal. 130.

Opera nulla sunt, nisi condiantur humilitate

Greg. in expositione 3. psal. pec.

Psal. 130.

Humilitas non tam in sermone, quàm in mente.

Humiliter de nobis quando sentiamus.

Animã nostrã q̄ exaltemus.

1. Pet. 5.

Ibidem.

al. tanto preciosior Deo, quãto per eum uisur sibi:

Psal. 112.

indicat, dicens: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Iste enim psalmus humilitatem predicat, temperantiã docet, patientiam monet, & benefacientibus omnem humilitatem ostendit, concinnat atque componit. Si ergò humilitatum cor sacrificium obtulit, qui dixit: Domine, non est exaltatum cor meum. Si hoc aliquis cremita, uel cellæ suæ uacans, diceret, magnæ patientiæ laude fulgeret: quanto magis, quia hoc purpuratus rex, & prophetarum dicebat eximius? Si igitur sancti uiri etiam cum agunt fortia, de semetipsis uilia sentiunt, quid in sua excitatione dicturi sunt, qui sine opere uirtutis intumescunt? Sed quælibet sint opera, nulla sunt, nisi & humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione, non eleuat, sed grauat. Qui enim sine humilitate uirtutes congregat, in uento puluerem portat: & uindè ferre aliquid cernitur, inde deterius elati oculi excecantur. Neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me. Hoc est dicere: Nihil meritis meis reputaui, nihil scientiæ meæ contuli: sed si aliquid boni habui, totum gloriæ Dei dedi. Nolui quasi mirabilibus innotescere hominibus, & nec quæsiui aliquid super uires meas, uindè me apud imperitos iactarem. Alier: In magnis enim ambulare, est magna de se unumquenque sentire: In mirabilibus ire, est mirabile aliquid de se exultimare. Quod se hinc negat propheta facere, cum dicit: Neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me. Omnis autem humilitas non tam in sermone, quàm in mente esse, ut humiles nos esse conscientia nouerit, & nunquam nos uel scire aliquid, uel intelligere, uel esse existimemus, & nihil meritis nostris tribuamus, quia nihil de nostro nisi peccatum habemus. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam. In cunctis ergò quæ agimus, humiliter de nobis sentiamus, si in radice boni operis humilitatem tenemus, nec quibus superiores, sed quibus adhuc inferiores sumus, adspicimus, ut cum meliorum nobis exempla proponimus, ad maiora semper ascendere ex humilitate ualeamus. Exaltamus autem animam nostram, cum in hac corporis habitatione humilia meditamus, dicente scriptura: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et illud: Humiliamini in conspectu Dei, & exaltabit uos. Tanto ergò quisque sit uitor Deo, quanto preciosior sibi: & quãto preciosior Deo, tanto uitor sibi: quia humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Hoc autè esse proprium specimen electorum solet, quòd de se semper minora, quàm sunt, sentiunt: & infra quàm sunt, de se humilia profes-

runt. Sicut ablactatum super matrem suam, ita retribuēs in animam meam. Qui non eleuat cor suum, neque in altum attollit oculos suos, neque ambulat in magnis, neque in mirabilibus super se, similis lactenti reperit, dicente scriptura: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hæc enim uirtus ideò maximè inter eximias uirtutes honorata confurgit, quoniam eam dignatio maiestatis assumpsit. Deniquè consideremus quantum honorata sit humilitas, quæ superbiæ contraria, in * duodecim gradibus noscitur collocata. Illa enim per septem principalia uitia demergit in tartarum: hæc per duodecim humilitatis gradus deducit ad cælum. Vnde, fratres, si summa humilitatis culmen uolumus attingere. Summæ humilitatis culmen, ut quidam uolunt, quatuor modis completur. Primo, si mortificatas monachus in semetipso omnes habeat uoluntates. Secundo, si non solum suorum actuum, uerùm etiam cogitationum nil suo celauerit Abbati. Tertio, si nihil discretioni suæ, sed iudicio eius uerua committat, ac monita eius * uolens ac libenter auscultet. Quarto, si in omnibus obferuet obedientiæ, mansuetudinis, patientiæque constantiam. Beatus ergò Benedictus non solum in quatuor, sed in duodecim gradibus summam atque perfectã esse uoluit & definiuit humilitatem. Nam & in hoc summa atque perfectã potest uideri humilitas, si quis humiliter & patienter impleat, quod Dominus ait: Ego autem dico uobis, Nolite resistere malo: sed si te quis percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & aliam, &c. Qui enim ista patienter & humiliter sustinet, in super & illud audit, quod Dominus iussit, dicens: Diligite inimicos uestros, benefacite his, qui oderunt uos: orate pro persequentibus & calumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri, qui in cælis est: summam mihi uidetur habere humilitatem, summumq; humilitatis tenere cacumen. & ad exaltationem illam caelestem, ad quam per præsentis uitæ humilitatem ascenditur, uolumus uelociter peruenire. Exaltationem caelestem illam dicit, de qua Dominus ait: Fulgebunt sancti sicut sol in conspectu patris mei. Et de qua Daniel dicit: Et qui ad iustitiam erudiant plures, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Hinc Psalmista ait: Nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Exaltatio caelestis & summa est, ut sint sancti monachi similes Angelis, ut sint filij & hæredes Dei, cohæredes autem CHRISTI: & ut audiant à Domino, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum est ab origine mundi: Et ut faciat eos in eodem regno discumbere, &

* al. duodecimo gradu

Culmen summe humilitatis quor mo. dis compleatur.

* al. sciens

Humilitas perfecta & summa in quo consistat.

Matth. 5.

Ibidem.

Matth. 13.

Dan. 12.

Psal. 138.

* al. exaltati

Marci 12.

Rom. 8.

Matth. 25.

Lucæ 12.

laudare Deum poterunt, si cursum suum ab omni malitia reuocare festinēt. Et manus Deum benedicūt, si rapinis renunciauerint, & ad misericordiā properauerint. Quod verò dicit, custodire se à vitijs: subauditur, à septem principalibus, id est, à gula, fornicatione, auaritia, ira, tristitia, accidia, vana gloria, & ab octaua eorum genitrice superbia, & ab omnibus prorsus illorum nociuis ramusculis, qui quasi venenatæ soboles, è venenatis nascuntur parentibus, quorum hic catalogum enumerare nimis est longum. Nam in cordibus reprobatorum inuicem sibi catalogus succedit vitiorum, vt dum vnum abierit, succedat alterum, iuxta Prophetę testimonium, qui ait: Residuum crucę comedit locusta, & residuum locustę comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo &c. Hinc iterum per Prophetam dicitur: Omnes cognationes terrę ab Aquilone venient, & ponent vnusquisque solium suum in * circuitu portarũ Hierusalem. Regna Aquilonis, vitia sunt, quę in ipsis portis, id est, in ipsis sensibus animę regnant. Neque enim aliud peccamus, nisi videndo, audiendo, atrectando, gustando, atque tangendo. Vndē & alibi dicitur: Intrauit mors per fenestras nostras, & ingressa est domos nostras. Quod verò dicit, voluntatis proprię: subauditur, custodiat se à peccatis & vitijs proprię voluntatis. *sed & desideria carnis*, subauditur, nō delectetur implere. Quid enim in hac vita laboriosius, quàm carnalibus * vitijs astuare? Aut quid hic securius, quàm desideria carnis non implere, & seculi huius nihil appetere? Qui enim hunc mundum diligunt, & desideria carnis implere cōtendunt, à turbulentis seculi sollicitudinibus conturbantur. Qui autem ita huic mundo moriūtur, vt soli Deo viuere delectentur, futurę pacis requiem, quam illic expectant, hic quodammodo habere iam inchoant. Ergo iam per seueranter intendere oportet animum nostrum orādo atq; pulsando, quousquē importunas desideriorum carnalium suggestiones, quę nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus, ac tā diu insistere, quousquē perliſtēdo vincamus. *Aestimā se homo de calis à Deo semper respici omni hora: & facta sua in omni loco ab aspectu diuinitatis videri, & ab angelis omni hora renuciari.* Quantum em vnusquisq; * solliciter se à Deo æstimet respici, tanto debet cautiũ viuere, & vitam suam honestissimē custodire, ne illos diuinitatis offendat oculos, quos vult habere propitios. Respicit ille abdita & secreta, & occulta considerat, nec Dei oculos aliquis potest euadere, dicentis: Ego Deus approximans tibi, & non Deus de longinquo. Si abscondus fuerit homo in abscon-

ditis, ergo ego non videbo eum. Nōne & terrā ego impleo? Hinc psalmista ait: Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Quod autem dicit, Et ab angelis omni hora renuciari: ab illo loco intelligitur, vbi angelus Tobię dixit: Quando orabas cum fletu, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationes tuas Domino. Sed Dominus cum dixisset in Euangelio, Qui- cunq; humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cęlorum: Et qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. post paululum addidit: Videte nō contemptis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis, quia angeli eorum in cęlis semper vident faciem patris mei, Magna dignitas animarum est, vt vnaquęque anima habeat ab ortu natiuitatis in custodiam suam angelum delegatum, vt illam custodiat, ne peccet, & quę bona fecerit, nunciare Deo non cesset. *Demonstrat nobis hoc Propheta, cum in cogitationibus nostris ita Deum semper presentem ostendit, dicens: Scrutans corda & renes Deus.* Hęc propria virtus, vt Cassiodorus ait, solius Dei est, & corda nostra discutere, & animi nostri vigorem, potentię suę luce penetrare. Nam licet nobis multo celsiores sunt * potentię cęlorum, nulli tamē creaturarum datum est, cogitationum nostrarum plenissimē secreta cognoscere. Agnoscit tamen perfectē in nobis solus ipse, qui iudicat. Ipse autem dicit: Sciens omnes ecclesię, quia ego sum scrutans renes & cor. Hinc Ieremias ait: Tu Domine exercituum, probator iusti, qui vides renes & cor. Hinc iterum scriptum est: Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis eius scrutator est verus. Corda ergo nostra scrutatur D E V, quando cogitationes cordium nostrorum subtiliter inuestigat, vt quę hominibus sunt occulta, illi fiant in palam. Scriptum est enim: Homo videt in facie, Deus autem in corde. Scrutatur autem renes, quando animi nostri constantissimum intendit vigorem, siue corporeas liquidē penetrat delectationes. *Et iterum: Dominus nouit cogitationes hominũ.* Hinc Ieremias ait: Oculi mei super vias hominum. Non sunt absconditę à facie mea, & non est occulta iniquitas eorum. Hinc Salomon ait: Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius considerat. Hinc Dauid dicit: Seruauī mandata tua & testimonia tua, quia omnes vię meę in conspectu tuo. Non solum factis, sed etiam cogitationibus delinquimus, si eis illicitē occurrentibus delectemur. Nam si prius prauę cogitationi resistimus, in lapsum operis non incurrimus. *Et item dicit: Intellexisti cogitationes meas à longē.* Hinc per Salomonem dicitur: Omnes vię hominis

Psal. 35.

Tob. 12.

Matth. 18.

Hiero. in ca. 18. Mat.

Psal. 7.

* al. potestates.

Apo. 2.

Ierem. 20.

Sapient. 1.

Deus quando scrutatur corda nostra.

1. Reg. 16.

Quando scrutatur idem renes nostros.

Psal. 93.

Ierem. 16.

Prouer. 5.

Psal. 118.

Cogitationibus quando peccamus.

Psal. 138.

Prouer. 16.

hominis panduntur oculis Dei. Infernus & perditio coram Domino, quanto magis corda filiorum hominum? A longē enim quod dicit, non locum significat, sed tempus: quia non solum facta nostra pręuidet Deus, verum etiam antequam nos ipsi existimamus, cogitationes nostras cognoscit. Non est timendum, si bona malaque in cogitationem veniant, sed magis gloriandum est, si mens mala à bonis intellectu rationis discernat: & quod inter bonum & malum sensu prudentiori discernit, aut mala cognita caueat, aut intellecta bona faciat. *Et, Quia cogitatio hominis confitebitur tibi.* Cogitatio hominis Deo confitetur, quando peccata pręterita humili satisfactio- ne ab illo damnatur: quia dum vnusquisque diuina illuminatione pręuenitur, statim molestijs curpium cogitationum pulsatur, sed eas Domino confiteri humiliter non veretur. *Nam vt sollicitus sit, circa cogitationes suas peruersas, dicat semper vili frater in corde suo: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea.* Subtiliter beatorum monachorum vita describitur, qui quando ad aliquam se gratiam Domini peruenisse cognoscunt, cauent nē iterum iniquitatis antiquę calamitatibus * innectantur. Nam cogitationes illicitas immittere, dæmonum est: cogitationibus verò oblectari peruersis, nostrum est. Iniquitatem hoc in loco pro cogitatione posuit. Omne enim quod æquū non est, iniquum est. Ergo qui se à prauis obseruat cogitationibus, leuiss se obseruat à prauis operibus. Et ideo dicit: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea. ac si diceret: Tunc immaculatam potero ducere vitam, si me non maculauerit cogitatio praua. Neque enim potest sine macula viuere, cuius ini- qua cogitatio polluit mentem. Sed ille tantum benē immaculatus viuuit, qui se ab iniquitate prauę cogitationis custodit. Et nē aliquis dicat, cogitare tantum, & non facere, non est grande peccatum: audiat quid de * malis cogitationibus sit scriptum. Dicit enim Scriptura: Cogitatio stulti peccatum est. Et vt intelligeres, quale peccatum, dicit eadem Scriptura in alio loco: Peruersę cogitationes separant à Deo. Non enim paruum est, sed grande, peccatum, separari à Deo, & iungi diabolo. A quo se benē obseruat, qui cogitationes iniquas, dum adhuc sunt paruulę, tenet & allidit ad petram. *Voluntatem verò propriam ita facere prohibemur, cum dicat Scriptura nobis: Et à * voluntatibus tuis auertere.* In multis iam dictum est, quia propriam voluntatem nulli vnquam facere permittendum est, nisi iudicio & probatione, vel multorum, vel

eorum, qui præsunt. Nam illam dicimus esse perfectam continentiam, qua se quis à proprijs voluntatibus suis continet. Quantum autem habeat periculi, qui voluntatem propriam facere vult, & non Domini, ex his Apostolus dicit: Facientes voluntatem carnis & cogitationum, eramus aliquando & nos natura filij irę, sicut & ceteri. *Et iterum: Rogamus Deum in oratione, vt fiat illius voluntas in nobis.* Dominus infirmitatem hominis, quem portabat, ostendens, ait: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Et exemplum discipulis suis tribuens, vt non voluntatem suam faciant, sed Dei, addidit: Veruntamen non quod ego volo, sed quod tu. Et alio loco dicit: Descendi de cęlo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. Quod si filius obediuit facere voluntatem patris, quanto magis seruus debet obedire, & non suam, sed Domini voluntatem facere? *Docemur ergo meritò nostram non facere voluntatem, cum caueamus illud, quod dicit Scriptura: Sunt via, quę videntur hominibus recta, quarum finis vsque ad profundum inferni demergit.* Hęc est illa lata & spatiosa via, quę per se gradientes ducit ad perditionem, per quam multi, voluntates suas sequendo, pereunt, & descendunt in infernum. Hinc quidam sapiens dicit: Via peccantium complantata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebrę, & pœnæ. De quibus & in libro Iob legitur: Exultant in lussibus, tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi: deducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Nam & de illis intelligi potest, qui nunc electi esse videntur: sed quia non sunt, à Domino reprobantur, dicente Propheta: Vocauit Dominus iudicium ad ignem, & deuorauit partem domus. Pars quippe domus deuorabitur, quia illos etiam infernus absorbebit, qui nunc se in pręceptis cęlestibus stare gloriantur. Potest & de illis non inconuenienter intelligi, quos vita sub simulatione virtutum decipiunt. Quędam vitia speciem virtutum habere videntur, sed tamen virtutes non sunt. Nam interdum sub prętextu iustitię crudelitas agitur: & indē nonnulli iustos se esse confidunt, vndē maximē apud Dominũ reprobantur. Carnales autem plerunquē per insensibilitatem mentis nō agnoscunt vitium esse culpabile, quod dignũ videtur damnatione. Hinc per Salomonem dicitur: Vias, quę à dextris sunt, nouit Dominus: peruersę verò sunt, quę à sinistro sunt. Intelligitur hoc & de hereticis, quorum dogma illis videtur rectum, sed à Catholicis viris discernitur & iudicatur esse prauum, quia sequaces suos seducit ad tartarum.

Eph. 2.

Matth. 6.

Matth. 26.

Marc. 14.

Ioan. 6.

Prouer. 16.

Eccl. 21.

Iob 21.

Amos 7.

Prouer. 4.

Prouer. 15.

Psal. 75. Cogitatio hominis, quādo Deo confiteatur.

Psal. 17.

Monachorum beatorum vita qualis.

* al. innotescatur.

Immaculatus quis viuuit.

* al. malorum.

Prouer. 24.

Sapient. 7.

Psal. 136.

Eccl. 28. * al. voluntatibus.

Ibidem. Hinc Salomon ait: Via impiorum * vmbrosa, nesciunt vbi corruant. Hinc iterum dicit: In itinere contemptorum vorago. Et cum item caueamus illud, quod de negligentibus dictum est: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis.* Corrupti sunt, & sequendo libertatem arbitrij sui: & abominabiles facti sunt, sequentes voluntates proprij cordis sui. De his enim, Apostolus ait: **1. Timot. 3.** Homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sine affectu, prauaricatores, immites, cauteriatam habentes conscientiam, &c. In desiderijs verò carnis, ita nobis Deum credamus semper esse presentem, cum dicat Propheta Domino: Ante te est omne desiderium meum. Nò enim ante homines, inquit, qui cor videre non possunt, sed ante te, est omne desiderium meum, cui non latent, quæ sunt in cogitatione vel desiderio cordis mei. *Cauendum ergo est malum desiderium, quia mors secus introitum delectationis posita est.* Mors dicta vel à morfu, vel quia amara est. Ideò à morfu dicta est mors, quia delectata est Eua deligno paradisi comedere vetito, & sua à diabolo accepit pomum, & momordit illud, & statim mortè glutiuit amarum cum morfu. Delectata est, & momordit, & statim mortis periculum incurrit. Intrauit delectatio pomi in animam, intrauit pariter & mors cum illa. Et ideò secus introitum delectationis, mortem positam beatus esse Benedictus dicit. Nà codè blandimento delectationis, homines decipiuntur nunc per diabolum, quo protoplasti in paradiso sunt decepti. Diabolus enim quando decipere aliquem cupit, prius naturam vniuersuam intendit, & inde se applicat, vnde * aptum hominem ad peccatum in spexerit. Diabolus enim serpens est lubricus, cui si in capite suggestionis non resistitur, totus in interna cordis, dum nò sentitur, illabitur. Si autem ei fortiter in capite à sanctis viris resistatur, tota eius suggestio citius annihilatur. Vnde & Psalmista ait: Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Et, Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram. Vnde scriptura ait: Post concupiscentias tuas non eas. Hinc Iacobus Apost. ait: Vnusquisq; verò tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus. Abstractus, videlicet à recto itinere, & illectus in malum. Hinc iterum ipse dicit: Dehinc concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò, cum consummatum fuerit, generat mortem. Tentatus est Dauid visu vxoris alienæ, & concupiscentia sua abstractus & illectus est, atq; vbi conceptum scelus perfecit, reatum mortis etiam proprio ore iudicatus incidit, quem tamen poenitendo euasit. Tentatus est Iudas per philargyriam, id est, avaritiam: & quia erat avarus, ab ipsa

concupiscentia sua abstractus & illectus, ad interitum consentiendo est perductus. Tentatus est Ioseph verbis dominæ, sed quia nec concupiscentiam libidinis, nec delectationem habuit carnis, à tentatione victor euasit. Ergo si oculi domini speculantur bonos & malos, & Dominus de celo semper respicit super filios hominum, vt videat si est intelligens aut requirens Deum: & si ab angelis nobis deputatis, quotidie Domino factori nostro opera nostra nunciatur. Oculi Domini, respectio est diuina, * qua semper respicit super bonos, vt eos ab infidijs inimici defendat, à peccatis custodiat, & in bonis operibus iugiter persistere faciat. Respexerunt ergo oculi Domini Petrum, & ille statim reuersus à negationis vitio, cognouit Dominum: & amarè flendo, emendauit delictum. Speculatur ergo oculi Domini bonos & malos, vt bonis bona, & malis mala retribuatur: vt illis pro bonis operibus præmia, istis pro prauis actionibus poenam retribuatur sempiternam. Istos, vt exaudiat & saluet: illos, vt perdat & damnet, sicut scriptum est: Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Respicit & super filios hominum, vt videat si est aliquis inter eos intelligens, aut requirens Deum. Ille enim apud Deum intelligens habetur, qui rectè credens in Euangelium, præceptum Domini custodit, & operatur in eo. Ille requirens Dominum habetur, qui in opere & oratione, non alium, sed ipsum auditorem solum requirit & exorat: qui non in alio curam, spem, vel fiduciam, nisi in ipso solo Domino ponit Iesu Christo: Curam, vt est id: facta in Domino curam tuam. Spem, vt: Spes mea Dominus à iuuentute mea. Fiduciam, vt: Bonum est confidere in Domino. Angelos nobis deputatos dicit, de quibus Dominus ait: Angeli eorū semper vident faciem patris mei, qui in caelis est. Et pro quibus Paulus Apostolus mulieres prohibet in Ecclesia non velatis intrare capitibus. Et de quibus idem alio loco dicit, quod angeli missi sunt in ministerium propter eos, qui hereditatem capiunt salutis. *Cauendum est ergo omni hora, fratres, sicut dicit Propheta in psalmo, ne nos declinantes in malum, & inutiles factos, aliqua hora adspiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore: quia pius est, & expectans nos conuerti in melius, ne dicat nobis in futuro: Hæc fecisti, & tacui.* Ille enim declinat in malum, qui prius stetit in bono. Et qui prius in statu rectitudinis stetit, si declinauerit in malum, factus est inutilis seruus & prauus: De tali enim anima dicit Propheta: *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas.* Illa misera efficitur anima, quæ de statu rectitudinis crebro descendens, committit culpam. Vnde & misera & inutilis facta est. Sed

Gene. 39

Psal. 11. 13.

* al. quia

Matth. 26.

Oculi Do. mini aliter iustos, & aliter malos speculatur.

Psal. 33.

Psal. 13.

Intelligens apud Deum quis habetur.

Requirens quis.

Psal. 54.

* al. orat.

Psal. 70.

Psal. 117.

Matth. 18.

1. Cor. 11.

Psal. 52.

Heb. 1.

Psal. 49.

Ierem. 22.

Que anima misera efficitur.

* al. plangenda

Psal. 49. Ibidem.

Domini est ad poenitentiam diu expectare.

2. grad. humilitatis.

Ioan. 6.

Matth. 6.

* al. exhaurierit

* al. exhauriendo

* al. vana succedunt alia.

* al. à quo

Prouer. 13.

Prouer. 10.

Prouer. 11.

Sapient. 19.

Ioan. 6.

* al. volutptas

Sed nec de talibus interdicienda est venia. Sed hoc necessè est, vt custodiat, & sic præteritam plangat culpam, nè iterum * plangendam committat, & eum frequenter Dominus peccantem adspiciet, & reuerti diu ad poenitentiam expectans, illi nolenti dicat: Hæc fecisti, & tacui. Superius enim peccatori Dominus dixerat: Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum &c. quæ ibi descripta peccatorum multa retinentur mala: & tunc ista subijciens dixit peccatori in vindicta, ac si diceret: Hæc supradicta frequenter commisisti peccata, & non tibi reddidi dignam operis tui prauis vindictam, sed potius tacui, & expectaui te conuerti ad poenitentiam. Nò tibi pro malis volui reddere mala, sed tacui & expectaui, vt poenitentiam agenti redderem præmia. Tacere etenim Dominus, est, peccatori malum pro malo nò reddere, sed diu ad poenitentiam expectare. Peccatori enim Dominus non tacet, sed responderet, si vindictam de eius prauis actionibus peteret. Sed quem diu expectat vt poeniteat, si poenitentiam non egerit, subito ferit, vt pereat.

De secundo humilitatis gradu.

Secundus humilitatis gradus est, si propriam qui non amans voluntatem, desideria sua nò delectatur implere, sed vocem illam Domini facti imitari, dicens: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.* Sicut non potest homo Deo similiter & mammonæ seruire, sic non potest voluntatem propriam, & Dei pariter voluntatè implere. Vno enim vas poculo plenum, impleri poculo non poterit altero. Nisi enim * exhaurierit nocuum, non potest * hauriendo impleri proficuo. Nec vna peccatoris vna carnis simul & maiestatis sustinere poterit desideria, sed vnde recedunt * vna, succedunt alia. id est, * à qua mente recedunt vitia, succedens virtutum copia possidet. Ergo à nostri peccatoris arca, exhaurienda sunt carnalia desideria: vt & impleri possit virtutum spiritaliū copia, & à Deo venientia tenere possit spiritalia desideria. Hinc enim scriptum est: Lignum vitæ, desiderium veniens. Et, Desiderium suum iustis dabitur. De impiorum autem desiderio ita scriptum est: Desiderium impiorum, munimentum est pessimorum. Et alibi scriptum est: In allocutione desiderij, ascendit illis de mari ortyometra, & vexationes peccatoribus superuenerunt. Ergo relinquenda sunt nostræ voluntates & desideria, vt factis vocè illam Domini imitari possimus, qua dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Quod autem sequitur, *Item dicit Scriptura: * Voluntas habet poenam, & necessitas parit coronam.* Fateor me,

nisi fallar, nunquam hoc in diuinis legisse scripturis. Et ideò non huius sententiæ sonum, sed magis eiusdem intellectum querere volo. Dicit enim, Voluntas habet poenam, & necessitas parit coronam: ac si diceret, Lata & spatiosa via est, quæ ducit ad mortis poenam, arcta & angusta quæ ducit ad perennis vitæ coronam. Nam quid est aliud, dicere, Voluntas habet poenam: nisi, lata & spatiosa est via, quæ ducit, vbi voluptuosus poena debetur eterna? et quid est dicere, necessitas parit coronam: nisi, arcta & angusta est via, quæ ducit ad vitam: vbi necessitatem pro Domino patientes, coronas recipiat sempiternas? Hinc iterum Dominus dicit: *Qui vult post me venire, Luca 9.* abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Quid est aliud, semetipsum abnegare: nisi, latam & spatiosam viam deferere, & voluntates proprias odire? Quid est, tollat crucem suam, & sequatur me: nisi, arctam & angustam viam arripiat, vbi pro me multas necessitates sustineat, & sic ad gaudia perpetua, me sequens, veniat, vbi æternam coronam, me donante, percipiat?

De tertio humilitatis gradu.

Tertius humilitatis gradus est, vt quis pro Dei amore omni obedientia se subdat mammonæ, imitans Dominum, de quo dicit Apostolus: *Factus est obediens usque ad mortem.* Si enim, vt decet, Deum diligimus, nò solum in omni obedientia subdi maiori, sed si necessè fuerit, parati debemus esse etiam pro illo mori, sicut & ille pro nobis mortuus est, sicut ait Apostolus, dicens: *Cõmendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus mortuus est pro nobis. Et nò solum pro illo mori, sed etiam pro fratribus animas ponere debemus esse parati, sicut idem Apostolus ait: In hoc cognouimus charitatem eius inquit, quoniã ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Diligamus ergo Deum, vt filij patrem, & simus pro illius amore maioribus subditi vsq; ad mortem: quia & ille, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se equalem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominū factus: & habitu inuentus vt homo, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Videte ergo, idem ait Apostolus, qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur & simus. Itã enim perfecti erimus in charitate, si, sicut ille nullius, nisi salutis nostræ gratia, prior nos dilexit: itã nos nullius alterius rei, nisi tantum sui amoris dilectione, & maioribus subdi, & pro illo mori simus parati.*

De quarto humilitatis gradu.

4. grad. hu- militatis.

Q Vartus humilitatis gradus est, si in ipsa obedientia duris & contrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs, tacita conscientia patientiam ample-

atur. Frequenter solet contingere, vt quantum se monachus humilitati & obedientie subdiderit, tantum inuenit, quod durius portet. Vnde necesse est, vt vnusquisque, cum ad Dei accedit seruitium, ad omnia toleranda, suum fortiter praparet animum, sicut scriptum est: Fili, accedens ad seruitutem Dei, ita in iustitia & timore, & prapara animam tuam ad tentationem.

Eccli. 2.

Deprime cor tuum & sustine, siue irrogatas iniurias ab alio, siue tentationes venientes ex animo, tacita conscientia sustine, & auxiliante Deo, cum patientia omnia vinces. Scriptum est enim: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Hinc Iacobus ait: Scientes quod probatio fidei vestra patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet. Ideo inquit aduersis tentamini, vt virtutem patientie discatis, & per hanc ostendere possitis ac probare, quia firmam fidem future retributionis in corde gestatis. Hinc & Paulus similiter ait, dicens, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem operatur: quia cuius patientia vinci non potest, ille perfectus esse probatur. Illa enim ratio facit fideles per patientiam exerceri, vt per hanc fides eorum quae sit perfecta, probetur, dum ex rebus prosperis vtilia iustius exempla praestet hominibus, necesse est iterum tangi aduersitatibus, quatenus eius patientia bonum ceteris det exemplar, & patientiae suae post mortem recipiat praemia: quia qui Deum pro irrogata laudat iniuria, & commissa sine dubio perdet facinora, & promissa quandoque recipiet praemia. & sustinens, non lassescat vel discedat, dicente Scriptura: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Nam inchoantibus praemium promittitur, sed perseuerantibus datur. Tunc enim Deo placet nostra conuersatio, quando bonum quod incipimus, perseueranti sine complemus. Ille monachus lassescit vel discedit, qui regulare opus quod coepit, ad perfectum non ducit: qui in ipso opere quod agere feruenti animo coepit, paulatim languescens tepescit, & aut ab opere tantum, aut simul ab opere & monasterio tepesfactus recedit, non ponens ante oculos illud, quod scriptura maximè monachos hortatur, dicens: Confide in Domino, & mane in loco tuo. Vnde & sequitur: Item, Confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Ac si diceret: Viriliter age, ne cadas in desperationem, & non tibi negatum putes, quod diu promissum non accipis. Sustine Do-

Lucæ 21.

Iacob. 1.

Roman. 5.

Matth. 10. & 24.

Conuersatio nostra, Deo quando placet.

Eccli. 11.

Psal. 26.

* al. accip. piffi.

minum, & sine defectione spera in eum, vt tepore oportuno accipias vel metas, quod hic sagaciter quotidie operaris. Exhortatio ista bonorum est monachorum, necnon omnium Christianorum, ne se carnis imbecillitate a recto subducatur proposito: sed in bonis operibus perseuerantes, ad perseuerantiam tendant, & in his, quae illis regulariter iniunguntur, constanter perseuerent. Sic enim sustinentium pectora roborantur, si spem suam in Domini virtute ponentes, ad boni operis perseuerantiam tendant: & promissa Domini sustinentes, a Domino mercedem recipere non desperent. Et ostendens, fidelem pro Domino vniversa etiam contraria sustinere debere, dicit ex persona sufferentium: Propter te morte afficimur tota die, estimati sumus vt oues occisionis. Morte vero affici, est per longas passiones praesentis vitae exitum reperire. Boni monachi fortitudo, nec diuersis pulsata molestijs vinci, nec vllis voluntatum illecebris debet succumbere, nec aduersis deijci, nec debet prosperis eleuari, sed contra omnia vitia roborata persistere debet & inconcussa. Et sicut ouis ad occisionem ducta nec vociferatur, nec repugnat: ita monachus patientiam habens, nec vociferans murmurare, nec repugnans iniuriae debet resistere, sed magis multis tribulationibus affectus, debet cum Palmista Domino dicere: Propter verba laborum tuorum ego custodiui vias duras. Et securi de spe retributionis diuinae, subsequuntur gaudentes, & dicentes: Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Sancti enim cum Deo, & propter Deum omnes praesentis seculi superant tribulationes, fortiter agentes propter aeternam retributionem. Superant enim aduersa omnia, & Dominum habentes, a nullis superantur aduersis. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? Hinc Petrus Apostolus ait: Et quis vobis nocebit, si boni emulatores fueritis? De his dicit, quae nobis ab aduersarijs per verba contumeliosa, per dana rerum temporalium, per tormenta corporis accidunt. Haec enim omnia cum fidelibus irrogantur, eis nocere non possunt, sed magis palmam patientiae aequanimiter tolerantibus afferunt. Si quis autem huiusmodi aduersis victus deficit, non huic ille, qui malum intulit, sed ipse sibi qui haec patienter ferre recusauit, nocuit. Et in alio loco scriptura: Probaui nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Monachorum enim probatio in tentationum & diuersarum tribulationum fit camino. Oportet nos, inquit Apostolus, per multas tribulationes introire in regnum Dei. Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum, dicit. Examinantur ergo igne tribulationis electi, vt ab omnibus sordibus mundati, venire mereantur ad diademata regni aeterni. Argentum enim,

Psal. 43.

* al. exitu Monachi boni fortitudo qualis esse debeat.

Psal. 10.

Rom. 8.

Ibidem.

1. Pet. 3.

Psal. 65.

Monachorum probatio vbi fiat.

A Ro. 14.

* al. origi- ne:

Eccli. 2.

* al. repti- biles, Psal. 65.

* al. omne genus glo- riae

* al. affli- ctus Psal. 37.

Psal. 65.

Matth. 6.

Lucæ 6. 1. Cor. 11.

enim, nisi examinetur per ignem, sordidum manet ex sua * rubigine: ita & corda hominum, nisi igne sancti spiritus fuerint mundata, naturaliter sordida manent & immunda. Propterea ne in fornace humilitatis & tribulationis in plumbi mollescant naturam, necesse est fortiter abinentiae, patientiaeque teneant arma. Scriptum est enim: Sustine tentationes Domini, coniunge te Deo, & sustine, vt crescat in nouissimo vita tua. Omne quod tibi applicatum fuerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines vero * receptibiles, in camino humiliationis, induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro. Induxisti nos in laqueum, propter exaggerationem dicit tribulationis, vt intelligas omne genus tribulationis in hoc seculo super electos venire, quia * omnem gloriam a Domino in futuro expectant recipere. Quia qui vitae futurae praemia accipere expectat, mala omnia praesentis vitae aequanimiter tolerat, vt ex illius dulcedine, huius vitae amaritudinem temperet. Quod autem dicit, posuisti tribulationes in dorso nostro, conuenit cum sententia psalmi, qua dicit: * Incuruatus sum, & humiliatus sum nimis, & rugiebam a gemitu cordis mei. Tribulationes enim in dorso, & humilem significant animum, & curuum corpus. Indican corpus ieiunij castigatum, & contritum & humiliatum. Qui enim disciplinae salutaris tribulationes in dorso minime portant, erecto incedunt corporis collo, ferum vultum, & tumidum gestant animum. Quod autem sequitur, Et vt ostendat sub Priore nos esse debere, subsequitur, dicens: Imposuisti homines super capita nostra. Secundum beati Benedicti expositionem significantur Abbates, sub quibus monachos regularis institutio decreuit viuere, & illorum dictis obtemperare, sub quibus & capita mittere, & iussa illos iusta decet implere. Sed & praecipuum Domini in aduersis, & in iniurijs per patientiam adimplentes, qui percussu in maxillam, praebent & aliam: auferenti tunicam, dimittunt & pallium: angariati miliario, vadum & duo: & cum Paulo Apostolo falsos fratres sustinent & persecutionem, & maledicentes se benedicunt. Hanc alij doctores mystice interpretati sunt sententiam. Beatus vero Benedictus tantum, vt in hoc loco humilitatis & patientiae nobis daret exemplar, posuit illam, quam qui in aduersis & in iniurijs veraciter implere conatus fuerit, ad humilitatis culmen ascendere citò poterit. Nam nullus hanc implere perfecte poterit, nisi qui prius grandis patientiae fundamentum in corde radicauerit, & sum-

mae humilitatis prius culmen attigerit. Qui enim in iniurijs irrogatis, non reddit malum pro malo, ille maxillam vnā percutient, praebet aliam. Ille qui maledictum non reddit pro maledicto, auferenti tunicam, dimittit & pallium. Ille qui non vincitur a malo, sed vincit in bono malo: angariatus miliario, voluntarie pergit duo. Iste sine dubio talis patienter, cum Paulo falsos fratres sustinet: & maledicentes se, benedicendo, veracis humilitatis implet praecipuum.

De quinto humilitatis gradu.

Q Vintus humilitatis gradus est, si omnes 5. grad. huius cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala a se abscondit commissa, per humilem confessionem Abbatem suum non celauerit. Hinc Salomon ait: Qui

abscudit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Amaritudo enim poenitentiae, facit animum & sua facta subtilius discutere, & dona Dei quae contempserit, stendo commemorare. Magna iam iustitiae pars est, semetipsum non esse interius hominem, quod prauus est, vt ex eo diuinae virtuti humiliter subdatur, ex quo sua cognoscens peccata, alteri confitetur ea. Hinc iterum Salomon ait: Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuae. Vnde & subditur hic: Reuela Domino viam tuam, id est, reuela per confessionem Abbati, quem tibi Dominus pro se vicarium dedit, actiones tuas, in quibus peccati conscientia latet. & spera in Dominum, qui tibi veniam de commissis, misericorditer donet. Hinc Cassiodorus dicit, vnde via, id est, vita nostra tenebrosi amictus circumdatione vestita est. Hac reuelamus, quando delicta nostra tenebrosa promptissime confitemur. Reuelauit enim Paulus Domino viam suam, quando dixit: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Sperauit autem in Domino, dum clamaret: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum CHRISTUM Dominum nostrum. Hinc Augustinus ait: Quod habes in corde, patefac in sermone per confessionem. Spera in eum, & ipse faciet, hoc est, ipse tibi dimittet peccata tua, & deducet in claritatem opera tua. Sequitur: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Hinc Cassiodorus dicit: Confessionem istam ad medicinam poenitentiae applicandam designat. Sed & hoc quoque ad praecordia Domini pertinere, non dubium est: quando maior gloria est pietatis, confitenti parcere, quam

viuenti sine offensione prestare. Et ne ali- quis de culparum suarum numerositati- bus terreretur, addidit, quoniam bonus. Quis enim dubitet ad eum recurrere, que sibi audit posse celerrime subuenire? Ad- didit, quoniam in seculum misericordia eius. Audito bono Domino, ne se huma- na negligentia a studiosa & sedula sup- plicatione suspenderet, remedij causam dicit, vt ad confessionem celerem Domini de- beat munere festinare. In seculum, vite huius significat cursum, vbi miseri sunt quicunque delinquant: vbi fas est corda nostra conuerti, & misericordiam postu- lari. Ibi enim damnatio est confiteri pec- catum, vbi iam constat esse iudicium. Et

Psal. 31.

Cassiod. in psal. 31.

Cassiod. ibidem.

6. grad. hu- militatis,

Sancti, cur hic diligat vilitatem.

Monachus operarium

De sexto gradu humilitatis.

Extus humilitatis gradus est, si omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus. Magna apud Deum refulget gratia, qui huic mundo contempnibilis fuerit & vilis. Nam reuera necesse est, vt quem odit mundus, diligat Deus. Sancti qui vilitatem diligunt, & rebus honoribusque renunciant, ideo se ab omni terrena possessione mortificant, vt in aeterna hereditate, cum Deo feliciter viuant. Ideo vilitatem extremitatemque amant, vt validiores ad vitam illam que illis preparatur aeterna, de huius vite mortificatione consurgant. Sequitur: Et ad omnia, que sibi intunguntur, velut operarium malum se iudicat & indignum. Ideo monachus operarium se iudicat malum, quia quomodo opus eius

recipiatur a Domino, nescit. Operamur enim nos exterius, sed quomodo opus nostrum a Domino recipiatur, nescimus interius. Ideo indignum se iudicat, quia sicut non sunt condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, que reuelabitur in nobis: ita non sunt digna, quauis sint bona, opera nostra ad conquirendam gloriam, vel praemia sempiterna. dicens sibi cum Propheta: Ad nihilum redactus sum, & nesciui. Hae vox humilitatis est, non timoris: sapientis potius, quam nescientis sunt verba: humiliantis, non exaltantis se, est sententia. Apud enim seculum istud, se iustus cognoscit stultum, vt inueniatur sapiens apud Deum. Hinc Paulus ait: Stultitia mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit, vt confundat fortia. Nesciui, dixit, id est, nescientem esse cognoui, stultum & paruulum deputaui, & velut insipientem despexi. Qui enim modo se apud se humiliter nescientem cognoscit, quandoque sapiens apud Deum & exaltatus gaudebit. vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Non tale iumentum, quod insipientiam cordis haberem, sed qui toto corpore & corde Deum barularem. Iumentum enim & domitum, non recusat ferre quodcumque illi fuerit pondus impositum, sed patienter tolerans portat, donec ad destinatum locum perueniat. Ita & monachus omnia, quodcumque ab Abbate illi vel ab alio aliquo Priore regulariter fuerit impositum, patienter tolerare, & sine murmuratione debet sufferre, donec ad vitae suae perueniat calcem, vbi deposito laboris onere, expectet a Domino digna operis sui recipere retributionem.

De septimo gradu humilitatis.

Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem & viliozem, non solum sua lingua pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu. Qui enim in regno vult esse superior, necesse est, vt in hoc mundo fiat inferior. Et qui vult esse honoratior, fiat vilior & despectior, secundum Domini sententiam, qua ait: Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Et quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, &c. Tunc ergo se quisque monachum iudicat, quando se minimum, inferiorem, & viliozem ceteris existimauerit. Ad hoc monachus viuunt in monasterio, vt humiliatus habens animum, ceteris praebet humilitatis exemplum. Vnde & Petrus Apostolus ait: Omnes inuicem humilitatem insinuate. Ille bene ceteris humilitatem insinuat, qui eam veraciter in corde portat. Qui non se magnum & altum

Roman. 8.

Psal. 72.

1. Cor. 1.

Psal. 72.

* Domini,

Matth. 20.

Monachus

quod quis

existimare

se debeat.

Monachus

ad quid in

monasterio

viuat.

1. Pet. 5.

tum, sed vt vilem, & despectum componit & aptat mancipium. Qui se pauperem spiritu, & puerum paruulum in medio existimat & exhibet fratrum. Hinc beatus

lib. 18. Mor. cap. 22.

Psal. 21.

Monachus vermi quare comparatur.

Prou. 30.

Prou. 29.

Psal. 87.

* al. mudo

* al. confes- sionem

Psal. 118.

perfecte discuntur mandata, quando Do- mini fideliter implentur praeccepta, quan- do quae recte intelliguntur corde, & efficaci complentur & opere.

De octauo humilitatis gradu.

Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel Maiorum cohortantur exempla. ac si diceret: Non aliam inueniat monachus arbitrio suo institutionem nouellam, sed potius omnia quae ab alijs viderit agi, agat: & quae ceteros viderit facere, faciat: & quae descripta tenentur in regula, firmiter custodiat, & expedite cuncta operibus compleat. Et sic demum ordinatim ad exemplar maiorum perueniat patrum, & exemplum accipiat humilitatis a CHRISTO, deuotionis a Petro, charitatis a Iohanne, obedientiae ab Abraham, patientiae ab Isaac, tolerantiae a Iacob & Iob, castimoniae a Ioseph, mansuetudinis a Moyses, constantiae a Iosue, benignitatis a Samuel, misericordiae a Dauid, abstinentiae a Daniel: Sic & cetera facta priorum, quolibet, quo moderamine, quae intentione vel compunctione gerantur, & sanctos imitando consideret monachus, vt eius, auxiliante CHRISTO, usque ad eorum exemplar proteletur opus.

Denono gradu humilitatis.

Nonus humilitatis gradus est, si linguam ad loquendum prohibeat monachus, & taciturnitatem habens, usque ad interrogationem non loquatur, monstrate scriptura: Quia in multiloquio non effugietur peccatum. Ideo linguam suam prohibere debet monachus ad loquendum, ne in multiloquio, cadat peccatum. Taciturnitas enim virtutes plurimas nutrit: loquacitas vero etiam multas dispergit. Hinc Salomon ait: Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu: ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Ciuitas enim patens & absque clausura murorum, non seruat interius, quod tenet illaesus, nisi tempore congruo aut feris claudatur, aut muro: ita & monachus nisi linguam prohibeat ad loquendum, virtutes, quas tenet interius, per loquacitatis perdit vitium, nisi ori suo posterit custodiam & ostium. Sequitur: Quia vir linguosus non dirigitur super terram. Quauis linguosus possint dici & illi, qui linguae vbertate facti sunt, tamen illis hoc specialiter nomen constat impositum, qui inconsiderata locutione verbosi sunt. Sic enim contrarios sapientibus, & diuerso se more tractantes, monet Iacobus Apostolus, dicens: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Tales enim super terram minime diriguntur, quia

* al. efficaci- citer

8. gradus humilitatis.

Matth. 11. Ioan. 21. Gen. 22. Gen. 26. Gen. 29. Job 1. Gen. 39. Num. 14. Iosue 10. 1. Reg. 8. 2. Reg. 9. Dan. 1.

* al. sanctus

9. gradus hu- militatis.

Prouer. 10. Linguam cur monachus prohibere debet.

Prouer. 25.

Psal. 139.

Linguosus dicantur.

Iacob. 1.

quia *fabellitate sua frequenter excedunt. Difficile enim est, indeliberatum rectum esse sermonem.

De decimo gradu humilitatis.

De decimo humilitatis gradus est, si non sit facilis ac promptus in risu: quia scriptum est: Stultus in risu exultat vocem suam. Leuitas animi facit monachum facilem ac promptum esse semper in risu. Non enim timorem Domini gestat in corde, ideo in cachinno vult & alta semper ridere voce. Non enim attendit, quod nos Iacobus Apostolus admonet, dicens: Miseri estote, lugete & plorate. Risus vester conuertatur in luctum, & gaudium in mœrorem. Hinc Salomon ait: Risus dolore miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat. Hinc iterum ipse: Risum reputat errorum: & gaudio dixi, quid frustra deciperis? Magis ergo conuenit monacho luctus, quam risus, quia per luctum venitur ad gaudium, sicut scriptum est: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Per risum verò venitur ad fletum, sicut scriptum est: Væ vobis qui ridetis, quia flebitis & plorabitis. Ridere enim homini, vt iam superius dictum est, penitus non vetatur, quia illi soli hoc inter omnes creaturas concessum naturaliter esse cognoscitur. Sed vt leuitatis caueatur vitium, facilitas & alta vox fieri prohibetur in risu.

De vndecimo humilitatis gradu.

Vndecimus humilitatis gradus est, si cum loquitur monachus, leniter & sine risu, humiliter cum grauitate, vel pauca vel rationabilia loquatur. Leniter, id est, temperatè, vel placidè decet monachum loqui, quia scriptum est: Verba prudentium statera ponderabuntur. Lenitas enim de fonte dulcedinis pariter procedit & pacis. Hinc Salomon ait: Verbum dulce, multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua gratiofa in bono homine abundabit. Hinc iterum ipse: Fauus mellis verba composita. Verba enim composita bene, & proferentem honestant, & gratiam *dulcedinis ministrant. Addidit, dicens: & sine risu. Verba enim risu plena, aut stultum, aut leuem, aut certè vanum esse monachum demonstrat. Humiliter enim & cum grauitate debet monachus loqui, quia scriptum est: Noli citatus in lingua esse. Et, Qui odit loquacitatem, extinguunt malitiam, & pauca verba & rationabilia loquatur. Ideo pauca, quia scriptum est: In multiloquio non effugies peccatum. Et, Qui multis virtutibus verbis, lædet animam suam.

Ideo rationabilia, quia scriptum est, Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. Ideo pauca, quia scriptum est: Stultus verba multiplicat. Et, Vbi sunt verba plurlia, ibi frequenter egestas. Ideo rationabilia, quia scriptum est: Homo sapiens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens, non seruabit tempus. Et, Est odibilis, qui procat est ad loquendum. Et, Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. & non sit clamorosus in voce. Christi enim imitator monachus, tacitus debet esse, non clamorosus. De Domino enim scriptum: Nō clamauit, nec *audivatur foris vox eius. Plus enim silentium, quam clamor, conuenit monacho. Honestatem ergo vox submissa, & leuitatem ostendit vox clamorosa. Sæpè enim vox clamorosa hominem odibilem facit, submissa autem amabilem reddit. Vndè scriptum est: Sapiens in verbis seipsum amabilem facit. Ideo amabilem, quia prudenter rationabilia & amabilia verba loquitur. Hinc Basilus ait: Vocis mensuram definit audiendi modus. Si enim maior fuerit vox, quam requirit, cum possit ille audire cui loquitur, etiam si leuis loquatur, iam non erit vox, sed clamor. Hoc tamen excepto, nisi vbi grauior sit eius auditus, cui loquimur, & necessitas cogat ad clamandum. Hinc Fructuosus ait: Clamosum in locutione monachum, aut ridiculosum esse non decet. Qui autem eiusmodi est, & sæpè castigatus non fuerit emendatus, flagellis curandus est & acriter emendandus. Sequitur: Sapiens verbis innotescit paucis. Innotescit, dicit: id est, qualis apud semetipsum sit interioris, cæteris se innotescit exterioris. Sapientiam, quam secretò tenet in corde, alijs ostendit proferendo sermonem. Et qui sibi iam notus latebat occultè, semetipsum loquendo producit in publicum. Vbi enim ista traditio dicit, Sapiens in verbis innotescit paucis: alia dicit, Sapiens in verbis producit seipsum: id est, qualis interioris extat tacendo, talem se producit exterioris *in loquendo.

De duodecimo humilitatis gradu.

Duodecimus humilitatis gradus est, si non solum corde monachus, sed etiam ipso corpore humilitatem se videntibus, semper indicet. Humilitatem veraciter interioris retinere, & eam debet exterioris videntibus se monachus demonstrare: vt & interioris interno placeat iudici, & exterioris cunctis exemplum præbeat humilitatis. Sic in vtroque humilitatis virtute compositus, humilis corde,

10. gradus humilitatis. Eccl. 27. Iacobi 4. Prou. 14. Eccl. 2. Monacho magis luctus & risus conuenit. Matt. 5. Lucae 6. 11. gradus humilitatis. Eccl. 21. Eccl. 6. Prou. 16. *al. audiretib. Monachi verba qualia esse debeant. Eccl. 4. Eccl. 19. Prouer. 10. Eccl. 20.

Prou. 10. Eccl. 10. Prou. 14. Eccl. 20. Ibidem. Prou. 17. Monachus clamorosa voce uti non debet. *al. auditur. Eccl. 20. in qst. 69. explicat. 9. 191. Prouer. 20. *al. alijs.

humilis inueniatur & corpore. Interioris humilis animo, & exterioris corporis inueniatur habitu humilis, vt eius videntes exemplum, laudent & glorificent Deum, qui illi fundamentum humilitatis concessit, & constantiam operis. In opere, in oratorio, dum orat videlicet, cantat psalmos, hymnos, cantica, vel aliquod opus Dei in sanctuario exercet, semper capite debet esse humiliato, in monasterio, in orto, in via, in agro, vel vbi cunq; sedens, ambulans, stans, inclinato sit semper capite, defixis in terram ad spectibus, reum se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio representari existimet, dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille Euangelicus, fixus in terram oculis dixit: Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad celum. Quantum veniæ fiduciam dignè *intentionibus præbeat, publicanus, qui reatum suæ nequitie perfectè cognouit & fleuit, confessus est. Et si iniustus ad templum venit, iustificatus à templo redijt. Vnus enim superbicendo recessit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus. Quia, Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Quapropter & de verbis elati Pharisæi, quibus humiliari meruit, possumus è diuerso formam humilitatis, qua sublimemur, assumere: vt sicut ille consideratis & peiorum vitijs, & suis virtutibus est clatus in ruinam, ita nos non solum nostra pigritia, sed & meliorum virtutibus inspectis humiliemur ad gloriam, quatenus vnusquisque nostrum hæc apud se ac *submissis obsecret: Deus omnipotens miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumerati serui tui, contemptu sæculi sublimes, iustitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiam multi illorum, qui post flagitia publica pœnitendo, tibi meruerunt esse deuoti. Qui etiam si quid tua gratia largiente fecero, quo sine hoc faciam, quæ ve te distictione pœnitetur, ignoro. Et item cum Propheta: Incuruatus sum, & humiliatus vsquequaque. Qui recordatur altitudinem quietis æternæ, ipse videt, quantum sit humiliatus in hac carnis corruptione. Plangamus ergo & gemamus in confessione, agnoscamus vbi sumus, recordemur altitudinem æternæ quietis, & patienter expectemus, quod ille promisit, qui nobis in semetipso exemplum patientiæ & humilitatis ostendit. Incuruatum se dixit, à statu elationis, & humiliatum ab inflatione tumoris. Incuruatus sum, & humiliatus, id est, qui dudum *exaltatus eram in gloria, incuruatus & humiliatus sum modò sub Deo: qui seculari eram dudum in gloria, incuruatus & humiliatus sum nunc in poenitentia. penuria: qui dudum exaltatus eram in seculari habitu,

incuruatus sum & humiliatus sum modò sub omnipotentis Dei manu. Sive incuruatus corpore, humiliatus animo. Quod autem dicit, vsquequaque: intelligitur, ex omni parte, & ex omni consideratione. Quia humilitas, quæ magistra est omnium materque virtutum, & corde necessè est firmiter teneatur, & cunctis corpore demonstratur. Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis, monachus mox ad charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foras mittit timorem. Dominus dicit in Euangelio: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri qui in cælis est. Hæc enim est perfecta charitas, de qua Ioannes Apostolus ait: Timor non est in charitate. In tali videlicet charitate, quæ ad imitationem diuinæ benignitatis, etiam inimicis benefacere, & hos diligere nouit. Sed perfecta, inquit, charitas foras mittit timorem: Illum videlicet, de quo dicitur: Initium sapientiæ, timor Domini. Quo timet quisque incipiens opera iustitiæ, ne veniat districtus iudex, & se minus castigatum inueniens, damnet. Sed & presentium aduersitatum timorem perfecta charitas eiecit ex animo. Quam habere quærebat, qui Domino supplicans aiebat: A timore inimici eripe animam meam. Quam & ille habebat, qui dicebat: Quis nos separabit à charitate CHRISTI? Tribulatio, an angustia, an persecutio? &c. Stimulat nanque timor, sed noli timere. Intrat charitas, quæ foras expellat timorem, & sanat quod vulneratum erat à timoris dolore. per quam vniuersa, quæ prius non sine formidine obseruabat, absque vilo labore velut naturaliter ex consuetudine incipit custodire. Prius enim homo cum animi timore, & metu formidinis ad habitum venit conuersionis. Sed postquam tempore diuturno in CHRISTI persistiterit seruitio, & eius in bona consuetudine perdurauerit actio, succedente charitate, metu caret atque formidine. Et quæ antea faciebat cum timore formidinis, incipit custodire cum amore dulcedinis. Et velut naturaliter incipit suauiter custodire, quæ prius duriter & formidando cœperat agere. Vndè & sequitur: non iam timore gehennæ, sed amore CHRISTI, & consuetudine ipsa bona & delectatione virtutum, qua Dominus iam in operariis suis mundum à vitijs & peccatis, spiritu sancto dignabitur demonstrare. Multi, vt supra dictum est, timore poenarum incipiunt agere bonum, sed amore CHRISTI illud perficiunt. Inchoant à timore, sed euntes de virtute in virtutem, ad perfectam CHRISTI transeunt charitatem. Et quæ prius agere, ignoran-

1. Ioan. 4. Eccl. 1. Psal. 63. Rom. 8. Psal. 17. *al. clarus in seculo.

Humilitas magistra est & mater omnium virtutum. Matth. 5. 1. Ioan. 4. Eccl. 1. Psal. 63. Rom. 8. Psal. 17. *al. clarus in seculo.

1. Cor. 3.

al. studiū

12. graduū
humilitatis
discretio.

Pfal. 83.

Ad manu-
tinas preces
quā sit sur-
gendū mo-
nachis.

rantia nocente, timebant: consuetudine & scientia iam docente, agere non formidant. Copiam virtutum habere desiderant, & ideo opus bonum agere fatagunt, & a vitij celeriter mundari festinant. Accepto sancti spiritus dono, in his quae iusta & sancta & recta sunt, delectantur: & quae delectant, sagaciter implere contendunt, ut eius sacratum mereantur effici templū, cuius se ab initio cōversationis esse nouerunt, ut impleatur illud Apostolicū: Templum Dei estis, & spiritus sanctus habitat in vobis. Quo spiritu sancto docente, quae facienda sunt, faciunt: & quae faciunt, illo adiuuante ad perfectum deducunt. Illo trahente, desiderando * stadium bonae actionis percurrunt, & currendo de virtute in virtutem, proficiunt, & ad brauium sempiternum peruenire contendunt, ubi omni bono & gaudio replentur aeterno, Amen. Et ne istos duodecim humilitatis gradus esse cōfused positos a beato Benedicto, existiment imperiti, eorum discretionem breuiter patefactam ministrabo. Primus itaque humilitatis gradus incipit a timore. Secundus, ut non suam monachus, sed Domini, impleat voluntatem. Tertius, de obedientiae dicit perfectione. Quartus, de patientiae longanimitate. Quintus, ut vnusquisque Abbati suo occultas patefaciat cogitationes. Sextus, ut vilitatem & extremitatem diligat monachus. Septimus, ut inferiorem se caeteris & viliorē proclamet monachus voce, credat corde, ostendat & opere. Octauus, ut nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, & maiorum cohortantur exempla. Nonus, si linguam ad loquendum prohibeat monachus. Decimus, si non sit facilis ac promptus in risu. Vndecimus, si leniter loquatur & sine risu. Duodecimus, ut in omni loco humilitate omnibus corde & corpore, se videntibus demonstret. His enim omnibus humilitatis ascensis gradibus, ad visionem omnipotentis feliciter veniet monachus, ubi cum suo Domino felici fruatur gaudio, quod in sempiternum non auferetur ab eo. Ibunt enim de virtute in virtutem, i. de vno virtutis gradu ascendunt in alium, & sic Deū Deorum videbunt in Sion & Hierusalem caelesti cum exultatione & gaudio.

De officijs diuinis in noctibus.

CAPVT VIII.

Htemis tempore, id est, a Calendis Nouembris vsque in Pascha, iuxta considerationem rationis, octaua hora noctis surgendum est, ut modicè amplius de media nocte pausetur. Istud, modicè amplius de media nocte, potest intelligi hora septima noctis tota, & octaua dimidia. Tunc pul-

fato signo, omnes pariter surgant, & sic illa quae restat dimidia hora de octaua, inter signorum explicetur interualla: ut ab hac hora nona noctis, inchoetur psalmi laus ipsa nocturna. Nam & in alio loco sic dicit: Post sextam surgentes a mensa, pauescent in lectis suis cum omni silentio: & agatur nona teparius, inchoante octaua hora. Vbi ostendit, septima dici tota, & octaua dimidia hora dormire. Talis & hic mihi videtur esse sensus positus, ut post sex noctis horas pausetur, adhuc septima tota, & octaua hora dimidia. Et interuallo signorum facti quasi hora dimidia incipientes a nona hora noctis, alacres animo, & corpore non pigro, diuinæ laudis officij reddant Domino Iesu Christo. Quod autem dicit, & iam digesti surgant, ab imperitis absurdum esse positum videtur, & ridiculosum. Sed a rectè intelligentibus vtiliter esse probatum, & congruè probatur esse dictum. Digesti enim dicitur esse coctum, cōsumptum, vel iam deductum, aut certè exaltatum. Vnde & hic intelligitur, digesti surgant, i. iam cibo ab stomachi olla cocto, & in ventriculum deducto, somnoque surgant ex alto. Nam & in alio loco de hac eadem re quidam monachorū magister sic ait: Ideo post pullos * nocturnas cum matutinis dixerimus iungi, ut digesti a somno fratres, vigilanti & digesto sensu opus Dei sobriè compleant, & quod dicunt, agnoscant. Et ideo interuallum ponitur, ut proluxa nocte somni grauitas finiatur, ne ante pullorum cantum in breuibus noctibus coacti fuerint fratres surgere, adhuc crudi ab inchoato somno, cum in ipso impetu venarum sanguis & humor per venas bullescit, & harmonia grauedinis fuscitati somni discoquunt membra escam, quam sumperat, in ipso adhuc incocti incendio occisi, non fuscitati, sed potius occisi, cum inchoati fuerint, fratres surgere, graui adhuc capite & indigesti ruptu, estugiant spiritus sancti charisma. Sequitur: Quod vero restat post vigiliam a fratribus, qui psalterij vel lectionum aliquid indigent, meditationi inferuiatur. Non hic dormire, sicut quidam volunt, beatus Benedictus, sed vigilare iubet. Non in lectulo sanè quiescere, sed meditationi iubet inferuire. Scriptum est enim: In lectulo meo quasi quem diligit anima mea: quasiui, & non inueni illum. Non enim in lectulo carnalium voluptatum dilectus Christus inuenitur, sed in laboribus sanctis, excubijs sacris, & orationibus inuenitur crebris. Nō in somni torpore, sed in vigiliarum oratione, & orationis inuenitur compunctione. Hinc Ambrosianus ait: Nonnulli ignorantes expletis matutinis hymnis, rursus reuertuntur ad somnum, quod omnimodis non oportet, ne puri-

Cap. 48.

*al. medij
ante

*al. noctur-
nos

Cant. 1.

Christus in
lectulo qua-
li inueniatur.

lib. 3. infl.
mon. ca. 15.

Post matu-
tinas pre-
ces num ad

lectum re-
deundū sit.

lib. 2. infl.
mon. ca. 15.

Cap. 8.
*al. loco

Cur tertio
dicatur,
Die labia
mea aperi-
te.

Luca 2.

Antiphona
quid.

Ambrosia-
num vnde
dicatur.

purificationem nostram! supplici confessione, & ante lucanum acquisitam, vel emergens quaedam redundantia humorum naturalium polluat, vel illusio corrumpat inimici, vel certè intercedens etiam puri ac simplicis somni refectio interrumpat spiritus nostri feruorē, ac tepesfactos somni torpore, per totū diei spatium inertes deinceps ignauosque traducat. Hinc iterum ipse: Nec ulterius quisquam post purificationē nocturnarum vigiliarum, in requiem somni iterum resoluatur, donec superueniente die nocturne meditationi operatio diuina succedat, ne fortè puritatem nostram, psalmis & orationibus acquisitam, inuidus diabolus quadam somni illusionē contaminet. Hinc Aurelius in regula sua ait: Post matutinas orationes, ad somnum reuerti non liceat. Sed ut regula ait: A Pascha vsq; ad supradictas Calendas Nouembris, sic temperetur hora Vigiliarum agenda, ut paruisimo interuallo, quo fratres ad necessaria natura exeant, custodito, mox matutini, qui incipientē luce agendi sunt, subsequantur.

Quanti psalmi dicendi sint in nocturnis horis.

CAPVT IX.

Htemis tempore supra scripto, id est, iam superius in alio * capitulo nominato, in primis versu premissio, id est, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina: in secundo tertio, dicendum: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Sicut enim pro reuerentia sanctae Trinitatis, ter dicitur, sanctus: ita & in hac supplicatione, ter apertione labiorum, ab ipsa sancta precatur Trinitate, ut post labiorum apertionem dignè possit os feruorum Domini, annunciare Domino laudem. Os autè dicitur, & corporis membrum, & cordis arcanum, vnde efficaciter laus diuina cantatur. Cui subiungendus est tertius psalmus, & Gloria. Psalmus per operatione ponitur. Gloria, laus est diuina, quā angeli in caelo, & homines cantant in terra, sicut ille diuinus inchoatur hymnus, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis. Post hunc psalmus nonagesimus quartus cum antiphona aut tertio decantandus. Antiphona, ex Graeco interpretatur vox reciproca, duobus scilicet alternatim psallentibus ordine commutato. Quod genus psallendi Graecos inuenisse, traditur. Apud Latinos autem primitus beatissimus Ambrosius antiphonas instituit, inde sequatur Ambrosianū, id est, hymnus. Ambrosianum dicit, diuinum vel caeleste, id est, diuinitus vel caelitus inspiratum. Alij Ambrosianum, ab Ambrosio hymnorum magistro, dici volunt. deinde sex psalmi

cum antiphonis: quibus dictis, dicto versu, benedicat Abbas, id est, post versum a cantante dictū, dicat Abbas: Precibus omnium sanctorum suorum saluet & benedicat nos Dominus. Vel aliquam aliam huiusmodi benedictionem. Et sedentibus omnibus in scamis, * legatur vicissim a fratribus in codice. Vicissim dicit, id est, per vices, alternatim, vel mutuo, id est, tunc iste, tunc ille, nunc hinc, nunc inde, super analogium tres lectiones. Analogium, dictum ab eo, quod inde sermo diuinus aut legatur, aut praediceretur. λόγος enim apud Graecos sermo dicitur, inter quas & tria responsoria cantentur. Duo responsoria sine Gloria dicantur. Post tertiam vero lectionem, qui cantat, dicat Gloriam. Quam dum incipit cantare, mox omnes de sedilibus suis surgant, ob honorem & reuerentiam sanctae Trinitatis. Codices autem legantur in vigilijs * Dominicae auctoritatis, tam veteris Testamenti, quam noui. Id est, quinque libri Moysi, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiū, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Iob, Psalmorum, Salomon, Sapientiae liber, * Ecclesiastes, Tobias, He-

*al. legantur

*al. diuinae

*al. Ecclesiasticus,

Orthodoxi viri qui dicuntur.

Catholici qui vocentur.

Qualiter aetatis tempore agatur nocturna laus.

CAPVT X.

A Pascha autem vsque ad Calendas Nouembris, omnis (ut supra dictum est) psalmodiae quantitas teneatur: excepto, quod lectiones in codice, propter breuitatem

tem noctium, minime legantur: sed pro ipsis tribus lectionibus, vna de veteri Testamento memoriter dicatur: quam breue Responsorium subsequatur, & reliqua omnia, vt dictum est, impleantur, id est, vt nunquam minus à duodecim Psalmorum quantitate, ad Vigiliis nocturnas dicatur, exceptis tertio & nonagesimoquarto psalmo.

Qualiter Dominicis diebus vigiliæ agantur.

CAPVT XI.

Dominico die temperius surgatur ad vigilias: in quibus vigilijs teneatur mensura, id est, modulatis (vt supra disposuimus) sex psalmis & versu. Temperius enim, à temperi primitiuo aduerbio fit comparatiuus, sicut à tardè tardiùs, & à citò citiùs fit. Modulatis sex psalmis, dixit, id est, cantatis, in voce compositis vel formati. Modulatio enim dicitur dulcedo vel suauitas cantus, quæ fit in modulata canora vocis, residens cunctis dispositè, & per ordinem in subsellijs, legantur in codice, vt supra diximus, quatuor lectiones cum responsorijs suis, vbi tantum in quarto responso dicatur à cantante, Gloria. Subsellia, ceterorum hominum sunt: Doctorem autem sedilia, cathedre vocantur. Nam sedes singulariter & propriè, regni est. Subsellia autem, à sedèdo quasi subsellia nuncupantur. Quam dum incipit, mox omnes cum reuerentia surgant. Post quas lectiones sequantur ex ordine alij sex psalmi cum antiphonis, sicut anteriores, & versu. Post quos iterum legantur alia quatuor lectiones cum responsorijs suis ordine, quo supra. Sicut enim die Dominico duodecim vult pleniter psallere psalmos, ita vult duodecim legere lectiones, & totidem responsoria decantare. Post quas dicantur tria cantica de Prophetis, que instituerit Abbas. Ea enim instituere debet Abbas cantica, quæ temporibus, festiuitatibus congruant & diebus. que cantica cum Alleluia psallantur. Canticum tunc Moyses primum inuexit, quandò, percussa Aegypto decem plagis, & Pharaone submerso cum populis, per inueta maris itinera ad desertum gratulabundus egressus est, dicens: Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est. Deindè Delbora, non ignobilis fœmina, in libro Iudicum hoc ministerio functa reperitur. Postea multos nò solum viros, sed etiam fœminas spiritu diuino completas, DEI cecinisse mysteria. Dicit etiam versu, & benedicente Abbate, legantur alia quatuor lectiones de nouo Testamento ordine quo supra. Post quartum responso incipiat Abbas hymnum, Te Deum laudamus. Quo per dicto, legat Abbas lectionem de Euangelio cum honore & tremo-

Exodi 14. & 15.

Iud. 5.

Dan. 3. Lucae 1. 1. Reg. 2.

re stantibus omnibus. Qua perlecta, respondeant omnes, Amen. Et subsequatur mox Abbas hymnum, Te decet laus. Et data benedictione, incipiant Matutinos. Dicit enim, incipiat Abbas hymnù, lectionemque Euangelij legat: tamen non hæc omnes debent valentq; facere Abbates. Süt enim, qui aut impediende culpa nò debet, aut impossibilitate nocente non valent. Igitur sunt Abbates, qui nec sacerdotis, nec Leuitæ funguntur ministerio, & ideo nec sacrosanctù legere possunt Euangeliù. Catoris non gestant officium, & ideo non possunt Ambrosianum altè boando hymnum incipere. Gregem tamen cum superno iuuamine possunt gubernare sibi commissum, & propterea eliguntur ad Abbatis ministeriù peragendum. Attamen si ipsum opus bene facere debet, aut præualet Abbas, faciat: si autem nò valet, valentem facere permittat, secùdum quod idem beatus Benedictus alio loco præcepit, dicens: Cantare autem & legere non præsumat, nisi qui potest ipsum officium implere, vt ædificentur audientes. Quòd autem dicit, perlecta Euangelij lectione, respondeant omnes, Amen: incongruè dictum à plerisque videtur & factum. Dicunt enim, non in omnibus Euangelij finibus conuenit respondere, Amen: & ideo superfluum videtur esse descriptum atque prolatum. Quibus respondendum est: Amen enim apud Latinos duas habet significationes: Vnà orantis vel optantis, alterà verò affirmantis: orantis vel optantis, quandò ponitur pro fiat, vt est, Et dicit omnis populus, Amen amen: pro, fiat fiat. Affirmantis, vt, Amè dico vobis, &c. Sine vna ex his duabus significationibus nò finitur Euangeliù, & ideo nò incògruè, sed satis aptè & rationabiliter in omnibus Euangeliorum finibus à nobis respondendù est, Amen: vt dicèdo Amè, aut prædicta fideliter credere, aut, quæ promittuntur proficua, obtinere nos velle, optando & orando mostremus. Qui ordo vigiliarum omni tempore, tam æstatis quàm hyemis, æqualiter in die Dominico teneatur, nisi forte, quod absit, tardiùs surgant, & aliquid de lectionibus breuiandum est aut responsorijs, quod tamè omnino caueatur, nè proueniat. Quod si contigerit, dignè inde satisfaciatur Deo in oratorio, per cuius euenerit neglectum. Dignè satisfacere, est, secundum modù culpæ, regularè vindictà sustinere. Nam qui pro leui culpa grauius, aut pro graui leuiter iudicatur, dignè satisfacere non videtur. Ideò autè per cuius culpà euenerit, in oratorio cum satisfacere iubet, vt quia in omnibus fratribus negligèter agès deliquit, ab omnibus satisfaciens videatur, & pro eius delicto ab omnibus cunctipotentis impleretur misericordia.

Cap. 47.

Amè, duas habet significationes apud Latinos. Psal. 105. Matth. 5.

al. finem Euangelij nunq; inuenies.

Qua-

Qualiter matutinorum solennitas agatur.

CAPVT XII.

Solennitas, dicitur festiuitas religiositatis, conuētus lætitiæ, quæ cum conuentu iocunditatis fieri solet. Solennitas enim ab eo, quod solet, nomen accepit. In Matutinis Dominico die in primis dicatur sexagesimus sextus psalmus sine antiphona in directum. Post quem dicatur quinquagesimus cum Alleluia. Post quem dicatur centesimus septimus decimus, & sexagesimus secundus. Inde benedictiones & laudes: lectio de Apocalypsi vna ex corde, & responso, Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio, litania: & completum est.

Qualiter priuatis diebus matutini agantur.

CAPVT XIII.

Priuatis enim dicit diebus, id est, officijs publicis extraneis, vel segregatis. Priuati enim ponitur pro malo, vt Iacob Racheli ait: Num pro Deo ego sum, qui priuati te fructu ventris tui? Dicitur & priuatus amicus, id est, ab alijs segregatus, & familiaris cæteris in amicitijs iunctus. Diebus autem priuatis Matutinorum solennitas ita agatur, id est, vt sexagesimus sextus psalmus dicatur sine antiphona, subtrahendo modicè sicut in Dominica, vt omnes occurrant ad quinquagesimum, qui cum antiphona dicatur. Post quem alij duo psalmi dicantur secundum consuetudinem, id est, Secunda feria, quintus & trigesimus quintus: Tertia feria, quadragesimus secundus & quinquagesimus sextus: Quarta feria, sexagesimus tertius & sexagesimus quartus: Quinta feria, octogesima septimus & octogesima nonus: Sexta feria septagesimus quintus & nonagesimus primus: Sabbato autem centesimus quadragesimus secundus, & canticum Deuteronomij, quod diuidatur in duas Glorias. Nam cæteris diebus Canticum vnumquodque ex Prophetis die suo, sicut psallit Ecclesia Romana, dicatur. Post hæc sequentur laudes. Deindè lectio vna apostoli memoriter recitanda: Responsorium Ambrosianum, Versus, Canticum de Euangelio, Litania, & completum est. Planè agenda Matutina vel Vespertina non transeat aliquando, nisi in vltimo per ordinem oratio Dominica omnibus audientibus dicatur à Priore, propter scandalorum spinas, quæ oriri solent in monasterio: vt conuenti per ipsius orationis sponsonem, qua dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: purgent se ab huiusmodi vitio. Cæteris verò agendis vltima pars eius orationis dicatur, vt ab omnibus respondeatur: Sed libera nos à malo. Planè, aliquoties pro, verè & certè, aduerbio affirmantis, ponitur, vt propheta ait: Ego dixi, planè hæc iniquitas mea est, & portabo illam. Hæc autem pro, tamen, vel

Gen. 30.

Ierem. 10.

nam, coniunctione ponitur. Scandalorum autem spinæ, hoc in loco intelliguntur, iræ, rixæ, dissensiones, detractiones, emulationes, vel aliqua contentiones, commotiones, quæ inter fratres solent oriri, à quibus inter se pacem habentes, charitatemque continuam conseruantes, manè & in vespere monachi se debet purgare. Manè, nè aliquid ex his vitijs vsque ad occasum solis permaneat: quia scriptum est, Sol non occidat super iracundiam vestram: vespere, nè vsque ad ortum solis pernoctans vitium maneat, & manè reum monachum de peccatis fœdumque in conspectu Domini reddat. Vt conuenti, id est, ab hoc persuasi vel attracti, per orationis eius sponsonem, id est, per ipsius orationis Dominicæ promissionem, quæ dicit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: dimittat vnusquisque fratri de corde suo, vt sic purgatus, id est, à vitijs emundatus, aut ad opus manè accedat obedientiæ peragendum, aut vespere ad nocturnas excubias celebrandas. Cæteris verò agendis, id est, cæteris horis celebrandis, tantum vltima pars eius orationis, id est, Et nè nos inducas in tentationem: alta voce dicatur, vt ab omnibus audita, Sed libera nos à malo, respondeatur.

Eph. 5.

Matt. 6.

In natalitijs Sanctorum qualiter agantur vigiliæ.

CAPVT XIII.

In natalitijs Sanctorum, dicit, in festiuitatibus & solennitatibus eorum, in quibus de hoc seculo felices migrauerunt ad cælum. Nobis enim moriuntur, sed Deo, & angelis, & sanctis eius viuunt in æternum. Nobis absentes, illis autem sunt perspicui & præfentes, illis mortui, illis verò sunt nati. Nec noui debet cuiquam videri, si natus dicitur, qui ex vita migrauerit. Quomodo enim consuetè nasci dicitur, cum quis de vtero matris procedens, hanc in lucem ingreditur: ita etiam potest rectissime natus appellari, qui solutus à vinculis carnis, ad lucem sublimatur æternam. Vnde mos obtinuit Ecclesiasticus, vt dies beatorum Martyrum siue Confessorum Christi, quibus de seculo migrauerunt, natales vocitemus, eorumque solennia non funebria, sed natalitia dicantur. In Sanctorum verò festiuitatibus vel omnibus solennitatibus, sicut diximus die Dominico agendum, ita agatur, excepto quòd psalmi aut antiphonæ vel lectiones ad ipsum diem pertinentes dicantur. Modus autem supra scriptus teneatur.

Cur diem mortis sanctorum vocemus natalem.

Quibus temporibus dicatur Alleluia. CAPVT XV.

Aaa 2 A sancto

A Sancto Pascha usque ad Pentecosten, sine intermissione dicatur Alleluia, tam in psalmis, quam in responsorijs. Sine intermissione, dicit, ut ubi dici debet tam in psalmis, quam in responsorijs, non passim prætermittatur, sed sedule firmiterque dicatur. A Pentecoste autem usque ad caput Quadragesimæ, omnibus noctibus cum posterioribus psalmis tantum ad nocturnos dicatur. Quamvis beatus Benedictus à Pentecoste usque ad caput Quadragesimæ, cum sex posterioribus psalmis, iubeat ad nocturnos dicere Alleluia: placuit tamen synodo in Francorum regno cõgregatæ, ut sicut Romanæ principes Ecclesiæ in Septuagesima dimitunt Alleluia, ita dimittat & monachi, qui in eodem sunt regno constituti. *Omni verò Dominica extra Quadragesimam, Cantica Matutini, Prima, Tertia, Sexta, Nonag, cum Alleluia dicantur: Vespera verò cum antiphona. Responsoria verò nunquam dicantur cum Alleluia, nisi à Pascha usque ad Pentecosten.*

Qualiter diuina opera per diem agantur.

CAPVT XVI.

Pfal. 118.

V ait Propheta, Septies in die laudem dixi tibi. Quod ait, Septies in die significat, semper. Solet quippe iste numerus, vniuersitatis indicium esse: quia per septem dies vniuersus voluit mundus, & eorum numero dierum vniuersa Dominus creauit tempora. Qui numerus propter septiformis spiritus gratiam, quæ misericorditer timentibus Deum distribuitur, maximè sacratus esse perhibetur. Vndè & sequitur: *Qui septenarius sacratus numerus à nobis sic impletur, si matutina, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorium, tempore, nostra seruitutis officia persoluamus: quia de his horis dicit Propheta: Septies in die laudem dixi tibi. Nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam ad consistendum tibi. Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro, super iudicia iustitia: id est, matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorio, & nocte surgamus ad consistendum ei. Et de eisdem horis Cassianus dicit: Horarum autem ipsarum, in quibus Deo per totum diei spatium obsequia reddimus, ratio hæc est: Prima, pro inchoatione diei, Tertia, quia spiritus sanctus in eadè hora super Apostolos descendisse primitus comprobatur. Sexta, pro eo quod immaculata hostia Dominus noster Iesus Christus, eadè hora in cruce suspensus, obnoxios de æternis peccatorum vinculis liberauit. Nona, pro eo quod eadè hora Dominus noster descendens ad inferos, sanctorum animas, quæ clausæ tenebris tenebantur, exinde liberauit, & secum*

Ibidem.

lib. 3. inft. mon. cap. 3.

Act. 2.

Matt. 27. Luca 23. Ioan. 19.

Zach. 9. Eccli. 24.

transiit ad celos. * Duodecima verò, propter terminationem diei, sicut prima pro inchoatione cantatur. Prima verò & duodecima, pro inchoatione & terminatione diei, postea à patribus sunt adinuentæ. Tertiam autè & Sextam & Nonam etiã ab Apostolis legimus fuisse celebratas. Nã tertia hora super Apostolos in orationum officio cõstitutos, spiritus sanctus descendit. Sexta autè hora legimus Petrum, dum in coenaculo oraret, subito in excessu mentis, vas illud quod quatuor in itijs quasi litum de celo submissum est, vidisse. De nona autem legimus: Petrus & Ioãnes affcendebant in templum ad horã orationis nonam. Vesperinas autè vel matutinas orationes, non solum ab Apostolis, sed etiam in veteri Testamento legimus eas in templo semper fuisse oblatas. Vndè & David dicit Psal. 140. de vespertinis: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. De matutinis autem dicit: Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Et, In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.

Quanti Psalmi per easdem Horas dicantur.

CAPVT XVII.

I Am de Nocturnis vel Matutinis digestus ordinem psalmodie: nũc de sequentijs horis videamus. Prima hora dicatur psalmi tres singulatiim, & non sub vna Gloria. Hymnus eiusdem hora post versum, Deus in adiutorium meum intende, antequã psalmi incipiantur. Post expletionem verò trium psalmodiarum recitetur lectio vna, versus, & Kyrie eleison, & missa sint. Tertia verò & Sexta & Nona, eodem ordine celebratur: Oratio, id est, versus, hymni earundem horarum, termini psalmi, lectio, & versus, Kyrie eleison, & missa sint. Si maior congregatio fuerit, cum antiphona: si verò minor, in directum psallatur. Vespertina autem synaxis quatuor psalmis cum antiphona terminetur. Post quos psalmos Apostoli lectio recitanda est. Indè responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio, litania, & oratio Dominica, & fiant missa. Completorium autem trium psalmodiarum dictione terminetur. Qui psalmi directane sine antiphona dicendi sunt. Post quos hymnus eiusdem hora, lectio vna, versus, Kyrie eleison, benedictio, & post missa fiat. Quod alijs in locis dicit, Et completum est, hac in clausula, & missa sunt, dicit: & missa sunt, repetit. Orationes enim officij, quæ à nobis sunt cõpletæ, Deo sunt missa: quia in illius honore sunt celebratæ. Aliter orationes, id est, collectæ, q̄ in fine cursus à sacerdote dicuntur, missa, i. Deo transmissæ vocantur. A sacerdote enim mittuntur, sed à Deo excipiuntur. Hinc & Leuitæ, solennitate aliqua in ecclesia celebrata, eleuata voce, Ite,

Cap. 12.

* al. non habent, à sacerdote

Ite, missa est, quid sit.

Ite, missa est: populo clamat, hoc est, solennitas est completa, & per sacerdotis ministerium iam Deo est missa.

Quo ordine Psalmi dicendi sunt.

CAP. XVIII.

I N primis semper diurnis Horis dicatur versus: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina &c. Hinc Cassiodorus ait: Tunc enim adiutorium poscimus, quando periculis subiicemur, ut aliquo remedio subleuati, calamitates diuersarum possumus vincere passionum. Intende, dicit, propitius respice, quia omnipotens Dominus, etiam cum non rogatur, agnoscit. Festina, ergo dicit, Domine: qui festinabat de huius seculi clade liberari. Generaliter hunc locum facundissimus Cassianus, in decima collatione de huius vtilitate plurima disserens, tanto honore cõcelebrat, ut quicquid monachi assumpserint, sine huius versiculi trina iteratione non inchoent, quem repetita sæpius laude congenians, nimis vtilem esse probat eius memoriã. Indè Hymnus vniuersi, que hora. Deindè prima Hora Dominica dicitur quatuor capitula psalmi centesimi octauodecimi dicatur. Reliquis verò Horis, id est, Tertia, Sexta, vel Nona, terna capitula supra scripti psalmi centesimi octauodecimi dicantur. Ad Primam autem secunda feria, dicantur tres psalmi, id est, primus, secundus, & sextus. Et ita per singulos dies ad Primam usque ad Dominicam dicantur per ordinem termini psalmi, usque ad nonum decimum psalmum. Itã sanè, ut nonus psalmus, & septimus decimus partiantur in duas Glorias, & sic fiat, ut ad Vigilijs Dominica semper à vicesimo incipiatur. Ad Tertiam verò, Sextam, Nonamq; feria secunda, nouem capitula, que residua sunt de centesimo decimo octauo psalmo, ipsa terna per easdem Horas dicantur. Expenso ergo psalmo centesimo octauodecimo duobus diebus, id est, Dominica & secunda feria, tertia feria iam ad Tertiam, Sextam, vel Nonam psallantur termini psalmi à centesimo nonodecimo usque ad centesimum vicesimumseptimum, id est, psalmi nouem. Quique psalmi semper usque ad Dominicam per easdem Horas iidem repetantur. Hymnorum nihilominus, lectionum, vel versusum dispositione vniformi cunctis diebus seruata. Et itã scilicet, ut semper Dominica à centesimo octauodecimo incipiatur. Vespera autem quotidie quatuor psalmodiarum modulatione canatur. Qui psalmi incipiuntur à centesimo nono usque ad centesimum quadragesimumseptimum: exceptis his, qui in diuersis Horis ex eis sequestrantur, id est, à centesimo septimodecimo, ad centesimum vicesimumseptimum: & centesimo tricesimo tertio, & centesimo quadragesimo secundo. Reliqui omnes in Vespera dicendi sunt. Et quia minus veniant tres psalmi, idè diuidendi sunt, qui ex numero supra scripto fortiores inueniuntur, id est, centesimus tricesimus octauus, & centesimus quadragesimus tertius, & centesimus quadragesimus quartus. Centesimus verò sextodecimus, quia parus est, centesimo quindicesimo coniungatur. Digesto ergo ordine psalmodiarum Vesperinarum, reliqua, id est, lectiones, responsoria, hymni, versus, vel cantica, sicut supra taxauimus, impleantur. Ad Completorium verò quotidie idem psalmi repetantur, id est, quartus, nonagesimus, & centesimus tricesimus tertius. Disposito ordine psalmodie diurna, reliquis omnes psalmi qui supersunt, equaliter diuidantur in septem noctium vigilijs, partiendo scilicet, qui inter eos proluxiores sunt psalmi, & duodecim per vnanquamque constituuntur noctem. Hoc præcipue commomentes, ut si cui forte hæc distributio psalmodiarum displicuerit: ordinet, si melius aliter iudicauerit. Hanc autem psalmodiarum distributionem, non totum officium, beatus Benedictus in iudicantis posuit arbitrio, hoc præcipue commomentes, ut qui vult hanc psalmodiarum distributionem secundum suam tenere dispositionem, teneat: qui autem aliter melius iudicauerit, illam tenens, istam sine culpa dimittat. Nos autem hortamur eum, qui secundum hanc promisit se viuere regulam, in quantum valet, firmiter teneat, & conseruet eam: & confidens de Dei misericordia, credat, quia custodiens eam patebunt cælica regna. Sequitur: dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmodiarum psallatur, & Dominico die semper à capite repetantur ad Vigilijs. Quia nimis iners deuotionis sue studium vel seruitium ostendunt monachi, qui minus psalterio cum canticis consuetudinarijs per septimanam circulum psallunt, dum quando legamus sanctos patres nostros vno die hoc strenuè implèsse, quod nos tepidi vniã septimana integra persoluamus.

De disciplina psallendi.

CAP. XIX.

V Riquè credimus diuinam adesse presentiam. Nuda em̄ & aperta sunt omnia, ut ait Apostolus, oculis Dei, & non est vlla creatura invisibilis in conspectu eius. Et ideo sic affistere ante oculos eius debemus, sicut ante oculos creatoris & iudicis. Nullus enim videns Principem vel Iudicem suum, & loquens cum eo, & audeat vagari oculis, & aliorum aspiciere: quanto magis qui accedit ad Deum, nusquam debet mouere oculum cordis, sed intentus esse in eis, qui scrutatur renes & corda? Quando enim pro peccatis nostris humiliter supplicamus, ad Dominum nos loqui cognoscimus, & oculos Domini in omni loco speculari bonos & malos intelligimus, maximè tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, quando ad opus diuinum assistimus. Et ideo timere debemus, nè forte si aliquid, quod petimus, cogitamus, diuinam maesta-

Heb. 4.

Oratio, at terna esse cur debeat.

Pfal. 7.

Pfal. 2.
Pfal. 46.

Pfal. 2.

* al. tremendo

Pfal. 46.

Pfal. 137.

Pfal. 64.

Pfal. 46.

Pfallens

quomodo

stare de-

beat.

Pfal. 137.

Matth. 15.

Pfal. 100.

maiestati, ante quam stare videmur, iniuriam faciamus. Ideo semper memores sumus quod ait Propheta: *Seruite Domino in timore. Et iterum: Pfallite sapienter.* Ea ergo semper lingua proferat, quæ conditori placeant, iuxta illud Psalmographi præconium: *Seruite Domino, inquit, in timore, & exultate ei cū tremore.* Tunc ergo creatori * timendo feruitur, si opus bonum vocis laudibus iungitur, sicut alibi per Psalmistam dicitur: *Pfallite sapienter.* Sapienter etenim quisque pfallit, qui voci laudanti, noxijs operibus non contradicit: & qualiter oporteat diuinæ potestatis famulari, sollicita cura omnique studio profectur. Sic ergo mens nostra, intenta ad pfallendum, incedat, qualiter nullo præpedita secularis desiderij obstaculo, nullo temporis fuscata vitio, sed semper intenta in cælestibus, humilitate ac puritate, promptissimaque deuotione ornata, ad æterna præmia peruenire contendat. Sic cordis compunctione flagret, qualiter in se creatoris misericordiam excitet. *Et, in conspectu angelorum pfallam tibi.* Tanta debet esse reuerentia, grauitas, vel disciplina pfallendi, ut amabilius à Domino, quam à nobis dicitur, audiatur, sicut ait Scriptura: *Exitus matutini & vespere delectabis.* Et item: *Pfallite Domino sapienter.* Ergo si sapienter & cū timore iubet pfalli, oportet pfallentem immobili corpore, inclinato capite stare, & laudes Domino moderate canere, quippe qui ministerium suū ante diuinitatem implet, docete hoc Propheta, cū dicit: *In conspectu angelorum pfallam tibi.* Nam considerare debet, qui pfallit, semper, nè aliò sensu se demigret, nè, cū in aliam cogitationem sensus nostri migrauerint, de nobis dicat Deus: *Populus hic labijs me honorat, cor autem corū longè est à me.* Ergo consideremus qualiter oporteat nos in conspectu diuine maiestatis & angelorum eius esse, & sic stemus ad pfallendum, ut mens nostra concordet voci nostræ. Ad tantum ergo & tale officium, cor pariter cum lingua conueniat, cum timore Domino quotidianum debitum reddiderit. Et noter sibi in corde, qui pfallit, ad singula omnia testimonia quæ dicit: *Quia singuli versus si notentur, proficiunt animæ ad salutem, & in eis totū inuenitur, quod queritur, quia omnia ad ædificationem loquitur psalmus, dicente Propheta: Pfallam & intelligam.*

De reuerentia orationis.

CAP. XX.

* al. præmimus

SI cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non * possumus, nisi cum humilitate & reuerentia: quanto magis Domino Deo vniuersorum, cum omni humilitatis & puritatis deuotione supplicandū est? Si hominibus

carnalibus, nisi cum humilitate, nõ sit præcatio, cū beneficia eos aliqua temporalia postulamus: quanto magis conuenit, ut pro peccatis nostris, vel facinoribus omnibus, qua possumus, Christum prece rogemus? Nulla ergo debet esse in oratione duplicitas. Nõ vnus in ore, alter in corde inueniatur. Puritas cordis omnia vitia excludit, omnes virtutes obtinet. Lætetur cor quærentium Dominum: quia ibi est habitaculum spiritus sancti, vbi fuerit puritas cordis. Vnde & sequitur: *Et nõ in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lacrymarum nos exaudiri sciamus. Et ideo breuis debet esse & pura oratio.* Ideo breuis debet fieri oratio, nè per occasionem prolixæ orationis obdormiat, aut fortè diu iacētēs, diabolus eis ante oculos diuersa ingerat, vel in corde aliud subministrat. Ergo oportet orare cum timore suppliciter, ut qui orat, præsentis Christi videatur pedes tenere. Et cum tanto debemus orare timore, ut cognoscamus quia cum Deo loquimur, nec se in multiloquio quisquam, sed potius in puritate cordis & lacrymarum vbertate exaudiri credat. Non enim longæ orationis prolixitas, sed promptæ mentis intētio pietatem clementis iudicis excitat. Orādus ergo semper est, ut largiatur delinquentibus veniam, qui languenti mūdo per crucis passionem infudit medicinam, salus mūdi æterna Christus Iesus Dominus noster, nisi fortè ex affectu inspirationis diuina protendatur. In conuenticum tamen omnino breuietur oratio. Ideo ergo vtiliter patres nostri ipsam orationem celeri sine conclusionē iusserunt, nè fortè immorantibus nobis in ea, quadam tuffis vel phlegmatis, aliarumque rerum, interrumpat strepitus, & dum adhuc feruet oratio, velut ex faucibus diaboli velociter rapiatur, qui cū nobis semper sit infestus, tūc quàm maximè affisit in festo, cū nos contra se offerre preces Domino viderit, festinans mentem nostram ab intentione orationis, aut cogitationibus, aut excitatis humoribus reuocare. Propterea ergo breues quidem orationes, sed frequentes fieri patres nostri iusserunt. Breues ideo, ut infidias diaboli insistentes tunc præcipue, cū oramus, in ipsa breuitate vitare possimus. Frequentes autem ideo, ut per ipsam frequentiam Deum precantes, iugiter ei coharere possimus. Propter hanc frequentiam orationis, & illud vtile est, ut longiores psalmos non vsque ad finem continuata pronuntiatione, sed æquali numero versus diuisos duabus vel tribus incisionibus cum orationis intentione finiamus: quia nõ in multitudine versuū, sed mentis integritate delectari debemus. Illud virtute fecerunt: Pfallam spiritu, pfallam & mente, Et factio signo à Priore, omnes pariter surgant. Iste mos

Pfal. 104.

Matth. 6.

Breuis cur debet esse oratio.

1. Cor. 14.

mos fuit apud antiquos monachorum cunctos, ut audito vniuscuiusque horæ signo, celeriter omnes ad orationem conuenerint, orationi simul incumberent, simul orarēt, & ab oratione, factio signo à Priore, omnes pariter surgerent. Modò verò iam apud nos aliter atque aliter habetur. Quanto enim ferotini à primitiuis, tanto longius vitæ merito ab antiquis distamus patribus. Illi enim erant spiritu feruentes, Dominos seruientes: nos autem tepidi & nauseam facientes, sumus tamen in misericordia Domini sperantes.

De Decanis monasterij.

CAP. XXI.

Decani officium quod sit.

SI maior congregatio fuerit, eligatur de ipsis fratres boni testimonij & sanctæ conversationis, & constituantur Decani, qui sollicitudinem gerant super Decanias suas in omnibus, secundum mandata Dei, & præcepta Abbatis sui. Præcepta enim Abbatis concordare debent cum Domini mandatis: & ideo illi pariter Decani, pariter & alij obtemperare debent subditi. Nam subditi Decanis, & Decani debent obedire Præpositis, & omnis simul congregatio Abbatis debet obtemperare præceptis. Decani enim prius dicti ab eo, quod decem militibus præferuntur. Modò autem & qui decem, & qui pluribus præferuntur, Decani vocantur. Decani autem sollicitudo & eruditio hæc erit erga vnumquemque quem sibi ab Abbate traditum susceperit, ut doceat eum primitus suas vincere voluntates: in quibus eum diligeret exercens, illa ei semper de industria imperet, quæ senserit animo eius esse contraria. Quia multis experimentis hoc doctum est, nunquam posse monachum suas concupiscentias refrenare, nisi prius per obedientiam mortificare didicerit suas voluntates. Nec poterit iram aut tristitiā, aut spiritum fornicationis extingueret, nec cum fratribus humilitatem firmam & perpetuam retinere, nec in cōgregatione diutius permanere, qui prius voluntates suas non didicerit superare. Qui Decani tales eligantur, in quibus securus Abbas partiat onera sua, & non eligantur per ordinem, sed secundum vitam & sapientiam doctrinam. Decani, qui super Decanias sunt constituti, tantam sollicitudinem gerant, super quos delegatos habent fratres, ut nullas proprias faciant voluntates. Non loquantur, nisi interrogati: suo arbitrio nihil faciant, nisi mandati: alibi non pergant, nisi ordinati. Seniores timeant ut dominos, ament ut parentes, faciāt quicquid ab eis imperatum acceperint. Creant sibi salutare, quicquid illi præceperint, si hoc sine murmuratione cum hilaritate & taciturnitate fecerint, dicēte Mo-

yse: *Audi Israel, & tace.* Onera alterius vnus portet, & nemo aliū iudicet. Nemo alij detrahat, quia scriptū est: *Omnis detractor eradicabitur.* Vnus ab alio, quod nõ habet, accipiat: vnus ab alio discat humilitatem, vnus ab alio charitatē, vnus ab alio patientiam, vnus ab alio silentium, vnus ab alio mansuetudinem. Comedant sine querela, quicquid eis appositum fuerit: vestiant, quod acceperint. Non celent fratres Decanos suos, quicquid singulis diebus cogitauerint. Decani verò sint eis quasi rectores & custodes, tanquam pro ipsis Domino rationem reddituri. Negligētias cunctorum ipsi præuideant, & emendandi potestatem habeant, & quod ipsi nõ valuerint emendare, Præposito non morentur accusare. Qui & ipsi Præpositi sic hoc districtè & rationabiliter agant, ut Abbates suos nullo modo præsumant inquietare, excepto de his, quæ vtrique non valuerint * corrigere. * al. accedat. Et in hoc vnus erga alterum tantam humilitatem habeat, ut nõquàm vllus vllum offendat, sed vnus in altero tanquam sibi impenso persistat, id est, iuniores in Decanis, Decani in Præpositis, Præpositi in Abbatibus, vnus alium portās, tanquam in muro lapides quadrati, Apostolo attestante sicut supra. Vnus alterius onera portātes, sic adimpleritis legem Christi. Qui Decani, si ex eis aliqua forte quis inflatus superbia, repertus fuerit reprehensibilis, correptus semel & iterum, atque tertio, si emendare noluerit, deiciatur, & alter in loco eius, qui dignus est, subrogetur. Et de præposito eadem constitutum. Nõ enim superbi, sed humiles esse debent, qui alios corrigere, castigare, & in omnibus custodire debent. Proinde primi ipsi Abbates cū suis Præpositis atque Decanis semetipsos discutiant, & instar sui iuniores arguant, & omne malitiæ fermentum à corde radicatus euellāt, & sic alios diuersis curis & vitijs implicatos, castigare, corrigere, & emendare contendant. Id est, si audierint fratrem, non interrogatum, loqui, moneant eum, dicentes: *Quid agis frater? quid regula prohibet? habeto taciturnitatem vsque ad interrogationē.* Dic cū propheta: *Pone, Dñe, custodiā ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.* Non declines cor meum in verba malitiæ. Sedeat super os tuum sapientia, cum clauē iustitiæ, & timoris Dei, & ipsa bonis eloquijs aperiat, & malis eloquijs claudat labia tua. Si mentientem audierint fratrem, admoneant eum, dicentes: *Quid mētiris, frater, cū scias scriptū: Os quod mētitur, occidit animā? Et, Perdes oēs qui loquuntur mendaciū.* Si audierint multū fratrem iurantē, moneat eū, dicentes: *Retine, frater, linguam tuā.* Ut quid iuras, cū scriptū sit: *Non iurabis per cælū, quia sedes Dei est: neque per terram, quia scabel Iacob, solum pedum eius est: neque per caput tuum iurabis,*

Hebr. 13.

Gala. 6.

Matth. 18.

Quales esse debeant, qui corrigunt, castigant, & ceteros alios.

Pfal. 146.

Sapient. 1.

Pfal. 5.

Matth. 5.

Iacob. 5.

Pfal. 36. Matth. 5.

tob 13.

irabis, &c. Sed sit fermo vester, est est, non non. Si viderint eum irascentem, moneant eum, dicentes: Quid agis, frater? In mansuetudine & charitate opera tua perfice, quia scriptum est: Desine ab ira, & derelinque furorem. Et, Qui fratri suo dixerit, racha, reus erit iudicio. Similiter & in alijs his similibus impedimentis varijs, & diuersis occupatos fratres admonere quotidie & castigare prepositi debet, quia dum hæc quotidie solliciti in commissis sibi fratribus faciunt, & ipsi proficiunt, & alios admonendo proficere faciunt. Multos enim & de multis & varijs habet prepositi compescere monachos curis. Solent nonnulli pro suis vxoribus atque filijs, aut etiã quibusdam propinquis curam habere more pietatis: Plerique verò, qui non sunt in talibus implicati, pro alimento sunt solliciti: Alij verò tristitiæ morbo interius consumuntur, & tanquam vestimentum à tinea intrinsecus mentis suæ auuiditate deuorantur, & cum ipso rãcoris languore dilabuntur in desperationem: alij nanque spiritu fornicationis inflammantur, & sæpè tali stimulo carnis incitati, interiori oculo cæcati, captiui ducuntur, vinculo perditionis ligati: Alij acediæ spiritu inflati, ocio & somno vacare cupiunt, & curiosis fabulis sollicitantur, & quod peius est, à proprio monasterio se auferre disponunt: Alij vanæ gloriæ elationis telo in diuersis partibus confodiuntur, & alij alia defendentes, & suas causas magnificantes, dum nolunt Christi pauperibus similes esse, singuli in vanis istis cogitationibus elabuntur, & quasi nihil à Deo acceperint, de proprijs viribus extolluntur: & cum laudatores nò inueniunt, ipsi sibi in suis laudibus profiliunt: alius de genealogia & de sua gente fatetur esse princeps: alius de parentibus: alius de germanis: alius de cognatis: alius de fratribus & cõsanguineis & idoneis: alius de diuitijs: alius de specie iuuentutis: alius de bello fortitudinis: alius de perlustratione terrarum: alius de artificio: alius de sapiëntia, alius de assertionis eloquentia, alius de taciturnitate, alius de largitate munerum, alius de humilitate, alius de charitate: alius de castitate, alius de virginitate, alius de paupertate, alius de abstinentia: alius de orationum frequentia, alius de vigilãtia, alius de obedientia, alius de abrenunciacione rerum, alius de legendo, alius de scribendo, alius de voce modulationis. Hæc omnia, quæ supra perstrinximus, vnusquisq; dum aliquoties talia non iussit, immoderatè loquuntur, toties in elationem vanæ gloriæ labuntur, & ex ipso morbo, dum quod dicunt, vindicare cõtendunt, in superbiam precipitantur. Contra ergò ipsum vitium debet vnusquisque pugnare, contra quod

se cognoscit certamen habere, & de ipso se correctus emendare, vt emendatus possit saluari, vt & ipsi salutem æternam, & doctori suo mercedem præparet sempiternã.

Quomodò dormiant monachi.

CAPVT XXII.

Singuli per singulos lectos dormiant. Hinc Isidorus ait: Lux autem nocte dormientium locũ illustret, vt depulsis tenebris testimonium pateat singularis quietis. Monachi stratus in nulla turpi cogitatione versetur, sed in sola cõtemplatione Dei accubans, & requiem corporis, & quietem habeat cordis, cogitationesque prauas à se repellat, bonisque obiectis, turpes à se reiciat. Nam animi motus imaginibus suis agitur, & qualis vigilanti cogitatio fuerit, talis & imago per soporem occurret. Fructuosus dicit: Duo in vno lecto non iaceant, nec dormire extra cubile proprium cuiquam licentia pateat: interuallum singulorũ lectulorum singulis cubitis intercedat, nè, dum adinuicem proximant corpora, nutriant libidinis incentiua. In tenebris nemo loquatur alteri, nec accedat vilo modo iunior quilibet ad lectũ alterius post completorium. Ferriolus ait: vt duo quamlibet proximi vel amici, propter secretam orationem, quæ melius ad Deũ nullo teste dirigitur, vno lectulo non teneantur, vt maiorem licentiã orandi credat sibi mens compuncta concessam, dum neminem vigilæ suæ, aut testem pertimescit, aut iudicem. *Lectisternia pro modo conuersationis secundum dispensationem abbatis sui accipiunt.* Lectisternia dicuntur, vbi homines iacere, sedere, consueuerunt. Augustinus autem dicit: Populus diũ multumq; fatigatus, noua lectisternia, quod nunquam antea fecerat, exhibenda arbitratus est. Lecti autem sternerantur in honorem deorum, vnde hoc sacrum, vel potiùs sacrilegiũ nomen accepit. *Si potest fieri, omnes in vno loco dormiant. Si autem multitudo non fuit, deni aut viceni cum senioribus, qui super eos solliciti sint, pausent.* Nã & Isidorus ait: Fratres omnes, si possibile est, in vno conclau commorari decet. Quod si difficile fuerit, certè vel decè, quibus vnus præponendus est Decanus, quasi rector & custos. *Candela iungitur in eadem cella ardeat vsque manè. Quæ candela ante Cõtpletorium quotidie accendatur, vt videat diuersi, quomodò vnusquisq; lectum suum componat, seque collocans lectulo ponat, in quo frequenter decantans, dicat: Lauabo per singulas noctes lectũ meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Quo factis impleto, subiungat & dicat: Memor fui nocte nominis tui Domine, & custodiui legem tuam. Hoc ergò vt deuotus quisque vaca-*

Singuli lectos, vt dormiant.

* al. in lecto

* al. figurat vestiti cur monachi dormire debeant.

* al. immunditates

lib. 3. de ciuit. Dei. cap. 17.

Pfal. 6.

Pfal. 118.

vacatione concessa, vtilius possit implere, stratus sui, vt supra diximus, erit solus ipse possessor, habens secum meliori commutatione pro dormiente fratre Dominum vigilantem. *Vestiti dormiant, & cincti cingulis aut fimbrijs, & cultellos suos ad latus non habeant, dum dormiunt, nè forte per somnũ vulnerentur dormientes.* Hinc quidam Magister ait: Cum dormiunt monachi, vestiti dormiant, & accincti, id est, aut cingulis, aut retibus, aut corrigia. Bracale fratrem in nocte vti ideò prohibemus, nè dũ se regyrat per somnũ oppressus, exiens per theca mucro cultelli carni eius infigatur. Vel ideò vestitos & accinctos dixim⁹ fratres, vt cum hora operis Dei aduenerit, & oratorij index sonauerit noctũ, mox parati consurgant. Vel propterea vestiti & cincti debent fratres dormire, quia nò licet fratri nuda sua membra contingere. Nam exinde in centiuulbidinum animo ingeruntur: cum membrorum nuditas tactu contingitur, fœminarũ illic cordis desiderio titillatur, & inde per somnũ membra fordide coinquinantur. *& vt parati sint monachi semper, & factò signo absque mora surgentes, festinent inuicem se præuenire ad opus Dei, cum omni tamen grauitate & modestia.* Grauitas, fortitudo vel firmitas intelligitur animæ: modestia autem, mäsuetudo, honestas, vel temperantia dicitur: cũ quibus virtutibus parati semper debent esse monachi, & factò signo ad cursum, cum festinatione surgentes, signo crucis frontibus inferant suis, simulque cum silentio dicant: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. *Adolescentes autem fratres iuxta se non habeant lecta, sed permixti cum senioribus. Surgentes verò ad opus Dei, inuicem se moderatè cohortentur propter somnolentorum excusationes.* Adolescentiores fratres iuxta se non debent habere lectos, sed lectis eorum lectos habeant prepositi propè, propter aliquam, vt diximus, vitiorum culpam in eis emendandam, vt reuerentiũs præsentem maiore dormiant, & à maioribus custoditi, & honestè admoniti surgant, & alacres officium Domini compleant.

De excommunicatione culpæ.

CAP. XXIII.

Si quis frater contumax, aut inobediens, aut superbus, aut murmurans, vel in aliquo contrarijs existens sanctæ regulæ, & præceptis seniorum suorum, contemptor repertus fuerit, hic secundum Domini præceptum admoneatur semel & iterũ, secretò à senioribus suis. Quod autem dicit, vel in aliquo contrarijs sanctæ regulæ existens, non de grauioribus, sed de

leuioribus dixisse intelligendum est culpis. De grauioribus enim criminibus publica penitentia subiiciendus est monachus, regulariter semel & secundò à senioribus admonendus est, si non emendauerit, obiurgetur publicè coram omnibus, si verò neque sic se correxerit, si intelligit qualis pena sit, excommunicationi subiaceat. Si autem improbus est, vindicta corporali subdatur. Quid de hoc capitulo diuersi patres senserunt, hoc in loco ratum duximus ponere. Ait quidam patrum: Si quis frater instigante diabolo, contumax vel superbus, seu inobediens vel murmurans apparuerit, vel etiam in quocunq; casu lapsus, seniorum præcepta, vel sanctæ regulæ normam violare tentauerit, hic secundum præceptum Domini secretò à senioribus semel verbis corripiatur. Si emendare noluerit, tunc similiter ab omni congregatione obiurgetur. Et si sic emendare noluerit, tunc, prout culpe magnitudo poposcerit, secundum regulam iudicetur, id est, aut excommunicationi subiaceat, si eius antea intellectus viguit: aut si obstinata & dura mentis tenacitas culpæ & improbitas perseuerat, tunc corporali disciplinæ subiacebit. Hinc beatus Fructuosus ait: Mendacem, furem, percussorem quoque & perurum, quod seruuum Dei esse non decet, corripi primũ à senioribus verbis oportet, vt recedat à vitio. Post hæc, si nec sic emendauerit, tertio coram fratribus conueniatur, vt desistat tãtis pèr errare. Sinec sic se emendauerit, flagelletur acerrimè, & trium mensium spatium excommunicationis vindictam suscipiens, sub penitentia districtione solus recludatur in cella, de vespere in vespere ex hordeacei panis sex vncijs, & aquæ mensura paruula sustentandus. Hinc & beatus Basilus ait: Si de omni ociofo sermone reddituri sunt homines rationem in die iudicij, nihil oportet tãquam paruum sperni. Qui enim spernit minima, paulatim defluet. Sed & quomodò quis audebit breue dicere, aut paruũ delictum, cum Apostolus dicat, quia per præuaricationem legis Deus honoratur? Sed & aculeus mortis peccatum esse dicitur: Et non dixit, tale vel tale peccatum, sed omne peccatum. Magis ergò immisericors est, qui intermittit & negligit, quàm ille qui arguit: Sicut is qui in morsu serpentis permittit delitescere venenum, quàm ille qui educit & attrahit. Sed & charitatem destruit ille, qui secundum scripturam, parcens baculo, odit filium: Qui autem diligit, diligenter corripit eum. Hinc beatus Augustinus in regula sua dicit: Si post admonitionem iterũ vel alio quocunq; die id ipsum cum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prodat, quicun-

* al. sub publicam penitentiam regulariter

* al. simul

Roma. 2.

Prouer. 13.

Cap. 23.

que potuerit hoc inuenire. Prius tamen & alteri vel tertio demonstrandum, vt duorum vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate coerceri. Nec vos iudicetis maleuolos esse, quando hoc indicatis. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus haberet vulnus in corpore, quod vellet occultare, cum timet secari: nonne crudeliter abs te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes manifestare, ne perniciosius putrescat in corde? Sed anteq̄ alijs demonstretur, per quos conuincendus est, si negauerit, prius Præpositus debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi, ne forte possit secretius correptus, non innotescere cæteris. Si autem negauerit, tunc neganti adhibedi sunt alij, vt iam coram omnibus possit non ab vno teste argui, sed à duobus vel tribus conuinci. Cõuictus verò secundum Præpositi, vel etiam Presbyteri iudiciũ, ad quẽ dispensationis pertinet arbitriũ, debet emendatoriã sustinere vindictã. Quam si ferre non curauerit, etiã si ipse nõ abscesserit, de vestra societate projiciatur. Non enim & hoc crudeliter fit, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat. Nã & de hoc capitulo Paulus & Stephanus Abbates ita scripserunt: Si quis alterum in quacunq; parte viderit illicitũ quicquam vel sermone, vel opere faciẽtem, & Priori distulerit publicare: cognoscat se esse nutritorẽ peccati, & per omnia æqualem peccanti, quia & animæ suæ, & illius est, quem tegit, durissimus inimicus. Ex hoc apud Deum qui malè odit, & apud cunctam fraternitatem execrabilis & infidelis habebitur, quia per abundantiam malitię noluit prodere, vt corrigeret errantem, & odio disciplinę dilexit malitiã, & adstitit omni viæ nõ bonę.

* al. corrigere potuisset.

Qualis debet esse modus excommunicationis.

CAP. XXIIII.

Ser. 4. exercit. ad pietat.

Secundum modum culpæ, excommunicationis vel discipline mensura debet extendi. Interrogatus beatus Basilius, qualibus correptionibus vt oportet inter fratres, ad emendationem eorum, qui delinquant, respondit: Hoc fit in iudicium eorum positum, qui præfunt, vel quanto tempore, vel quali modo corripi debeant: quia & ætas, & eruditio multam haberi facit differentiã poenæ. Item ex regula cuiusdam: Excommunicationis mensura qualis esse debeat, iustum scientibus librare iudicium culpæ modus ostendat. Leuioribus enim culpis, leuior adhibeda est correptio:

grauioribus verò feruentior exhibeda est damnatio. Proinde Abbatis studio pensandum est, vt si aliquis frater in leuioribus culpis obnoxius inuenitur, vsq; ad indictam sibi horam mēsa p̄tinetur. De grauioribus verò seu dierum, vel hebdomadarum, vel mensũ definitio in longius protracta correptione finiatur. Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensa participatione prouetur. Leuioris culpæ reus est, vt ait Isidorus, qui ociosus esse dilexerit: qui ad officium, vel ad collationem, vel ad mensam venerit: qui in choro riserit, fabulisve vacauerit: qui multiloquus fuerit: qui ministerium cuiuslibet operis iniunctum, sine benedictione susceperit, aut peracto opere, benedictionem minimè postulauerit: qui, relicto officio vel opere, extra necessitatis causam foras discesserit: qui torporẽ aut somnum amauerit: qui sæpius iurauerit: qui iniunctum opus negligenter vel tardius expleuerit: qui casu vas aliquod fregerit: qui damnium rei parue aliquod attulerit: qui quotidie negligenter visus fuerit: qui alicubi ad momentum fecerit: qui occultè ab aliquo literas, vel quodlibet munus acceperit & occultauerit, vel epistulam acceperit, & absconderit, aut sine consensu Abbatis rescripserit, vel quẽlibet parentum seu secularium sine iussu seniorũ, aut viderit, aut cum eo locutus fuerit: qui seniori inobediens fuerit: qui contumaciter seniori responderit: qui erga seniores linguam non represserit: qui lasciuus in lingua fuerit: qui inhonestè inceserit: qui iocauerit: qui satis riserit: qui cum excommunicato locutus fuerit, orauerit, comederit: qui illusionem nocturnam patri nõ patefecerit. Hęc, & his similia, tridua excommunicatione emendanda sunt. Nam & alibi inter leuiores culpas has inuenimus memoratas, id est, si decantãs quis psalmũ, vel modicum quid titubauerit: si vel leuiter murmurauerit: si dimissa synaxi, non concitus ad cellam recurrere festinauerit: si lectionem operi vel obedientiæ præferens, officia statuta segnĩus fuerit executus: si cum aliquo vel ad modicum substituerit: si alterius manum tenuerit: si ioculare aliquid vel risui aptum, in conuentu fratrum proferre præsumperit, vel qui cum iunioribus verba ociosa narrare voluerit, aut habere amicitias ætatis infirmæ, increpationi, vt dignus est, subiacebit. Si quis quẽlibet inuenerit, inuenta * al. addit, non celet, & cognoscenda occultet: quod si reperta, vnus diei spatium conuincitur retentãse, furti contagio maculatum se esse cognoscat. Si quis eum, qui districtiorem monasterij non ferens, fugam meditari agnouerit, & non statim prodiderit, perditionis illius participem non dubitet se esse.

* al. addit, non celet, cognoscenda non occultet.

se esse. Et tam diũ est à conuentu fratrum sequestrandus, quã diũ ille valeat reuocari. Si quis hæc non omni virtute studuerit Domino placitura feruare, & semel ac secundò correptus, non emendauerit reprehensa, iuxta ætatis formam, conuenit iudicari. Huc vsq; in huiusmodi ac similibus admissis procedit animaduersio spiritalis. Residua verò, quæ apud nos indifferenter admissa, à nobis quoque reprehensibilibus sustinentur, id est, aperta conuicia, manifestus contemptus, contradictiones tumidæ, libera & effrenata processio, familiaritas apud fœminas, iræ, rixæ, similitates, & iurgia, operis peculiaris præsumptio, philargyriæ contagio, affectus atque possessio rerum superfluarum, quæ à cæteris fratribus non habentur, extraordinaria & furtiua cibi refectio: Hęc & his similia, non illa, quæ diximus, increpatione spiritali, sed vel plagis emendatur, vel expulsiõne purgantur. Priuati autem à mensa consortio ista erit ratio: vt in oratorio psalmum vel Antiphonam non imponat, neque lectionem recitet, vsq; ad satisfactionem. Hinc quidam monachorum magister ait: Frater qui leuem culpam habuerit, & post primam, secundam & tertiam monitionem de vnoquoque vitio non emendauerit, à mensa excommunicetur, non ab oratorio. Quæ excommunicatio tam diũ inoffensa permaneat, quã diũ à reo maioris humilitatis satisfactio, humiliato ad genua capite, se deceterò promiserit emendare. Ille verò frater, qui excommunicatus à mensa, non ab oratorio, fuerit: tam diũ Antiphonam aut lectionem non imponat, quã diũ de culpa illa, emendatione promissa, satisfecerit, aut Abbatis præsentis, aut Præpositi sui ad genua incuruatus. Excommunicati verò fratres si ita superbi extiterint, aut in superbia cordis perseuerantes in tertia diei hora nona satisfacere Abbati noluerint, custoditi * cædantur virgis: & si placuerit Abbati, de monasterio expellantur: quia talis vita necessarios non habet corporales, vel societas fratrum, quos in anima superba possidet mors. Nam meritò tales debet, plagis maclati, expelli: qui esse cum CHRISTO humilitatis Domino non merentur, sed sint à perpetuis promissis Dei cum auctore suo diabolo separati, qui de cælorum regnis propter superbiam suam proiectus est. Refectionem autem cibi, post refectionem fratrum, solus accipiat: vt si, verbi gratia, fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona: si fratres nona, ille vespera, vsq; dum satisfactione congrua veniam consequatur. Congrua dicitur satisfactio, quando secundum modum culpæ agitur poenitudo. Est enim prouidendum, ne

* al. addit, vsq; ad necem

grauia leuius, nec leuia pro culpis grauius poenitentia vltio inferatur. Mensura nanque & pondere æquo, iustitiaque pia, & miseratione continua pater vel præpositus debet excellere, vt sic vulnus curet ægroti, quatenus salutem, & non debilitatem, inferat membro: quia sicut subditorum vitia præpositus, ita & præpositorum negligentias per semetipsum Deus iudicabit.

De grauioribus culpis.

CAP. XXV.

Is autem frater, qui grauioris culpæ noxa tenetur. Noxa, dicitur culpa, vel criminalia delicta. Noxia enim, nociua, vel noxia dicuntur grauiora peccata. suspendatur à mensa simul & ab oratorio. De hoc beatus Isidorus ait: Grauioris autem culpæ obnoxius est, si temulentus quisque sit, si discors, si turpiloquus, si fœminarum familiaris, si feminans discordias, si iracundus, si altæ & erectæ ceruicis, si mente tumidus, vel iactanti incesu immoderatus, si detractor, susurro vel inuidus, si præsumptor * peculiaris, si pecuniæ contagio implicatus, si aliter præter regularem dispensationem superfluum possidēs, si fraudator rei acceptæ, aut commissæ sibi, aut minus commissæ. Inter hæc, si de rebus allatis secum extulerit, vel de his per inobedientiam murmurauerit, si rei maiori damnium intulerit, si furatus fuerit, si periurauerit, si falsum testimonium dixerit, si contentiones vel rixas amauerit, si manifestum conuicium fratri intulerit, si personam innocentis falso crimine maculauerit, si contumaci animo seniores despexerit, si rancorem aduersus fratrem tenuerit, si peccanti in se, & postea supplicanti, veniam non concefferit: si cum paruulis iocauerit, riserit, vel eos osculatus fuerit: si cum altero in vno lecto iacuerit, si extra communem mensam priuatim vel furtim quippiam sumpserit, si alicubi extra consultum Præpositi vel Abbatis discedens, medio die, vel amplius commoratus fuerit, si vt ociosus sit, falsam infirmitatem prætenderit. Hęc & his similia, iuxta arbitrium Prioris diuturna excommunicatione purganda sunt, vt qui grauius peccare noscuntur, acriori seueritate coercantur. Nam & hæc vitia grauiora Paulus Apostolus in epistola ad Galatas enumerat, dicens: Manifesta autem sunt opera carnis, Gal. 5. quæ sunt, fornicatio, immunditia, luxuria, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ

* al. rei familiaris,

Gal. 5.

Bbb 2 quæ

Roma. 1.

quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et eos qui talibus sunt vitij implicati, idem Apostolus in epistola ad Romanos blasphematur, dicens: Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam femine illorum immutauerunt naturalem usum, in eum usum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu femine, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidij, contentione, dolo, malignitate, furrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentiones malorum, parentibus non obediens, insipientes, incompósitos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. Hæc, secundum Apostolum dicta, satisfaciunt. Videamus quomodo de his noxijs grauibuscq; culpæ ceteri Patres, & ipse videlicet beatus Benedictus, ait enim idem in subsequentibus: *Nullus ei fratrum in vilo iungatur consortio, neque in colloquio. Solum sit ad opus sibi iunctum, persistens in penitentia luctu.* Hinc & alij Patres dixerunt: Si quis verò monachus fecerit furtum, quod potius sacrilegium dici potest, id censuimus ordinando, vt iunior virgis cæsus, tanti criminis reus, nunquam officium clericatus accipiat. Si verò iam clericus in id facinus fuerit depræhensus, nominis ipsius dignitate priuetur, cui sufficere potest pro actus sui leuitate, impleta penitentia satisfactione, communitio. Hinc beatus Ferrionus ait: Furti conscius, si adhuc vocare monachum possumus, quasi adulterum flagellis subdi, & magna conteri afflictione iubemus, dantes illi vnam cum fornicatione sententiam, quia & ipse luxuriatus est, cum furaretur. Similes enim eos nõ incogruè dicimus, quos in sacra lectione pariter positos inuenimus. Dicit enim Dominus per Prophetam: Non est scientia Dei super terram. Et paulo post: Furtum & adulterium inundauerunt. Et iterum in psalmo: Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Legimus etiam Dominum in Euangelio dixisse: De corde enim exeunt adulteria, fornicationes, furta, & reliqua. Et nec moratus,

Osee 4. Ibidem. Psal. 49.

Matth. 15.

addidit: Hæc sunt quæ coinquinant hominẽ. Ex his profectò intelligere possunt horum scelerum serui, quia sicut æqualiter his dominantur vitia, æqualiter debentur & pœnæ. Hinc & beatus Fructuosus episcopus ait: Monachus paruulorũ aut adolescentium confectator, vel qui osculo, vel qualibet occasione turpi depræhensus fuerit inhiare, comprobata patenter per accusatores verissimos siue testes huius rei causa publicè verberetur. Coronã capitis, quam gestabat, amittat: decalutatusq; turpiter, oportet probro pateat, omniumq; sputis in facie probraq; æquè fuscipiat, vinculisq; arctatus ferreis, carcerali sex mensibus angustia maceretur, & triduana per hebdomadas singulas refectio panis exigui hordeacei vespertino tẽpore subleuetur. Post deinde expletis mensibus his, alijs sex mensibus succedentibus sub senioris spiritualis custodia segregata in corticula degens, in operibus manuum & oratione continua sit contentus, vigilijs & fletibus & humilitate subiectus, & patientiæ lamentis veniã percipiat, & sub custodia semper & solitudine duorum spiritualium fratrum in monasterio amulet, nulla priuata locutione vel consilio deinceps iuuenibus coniungendus, sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: Traditum huiusmodi hominem in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. De hac sententia Hieronymus ait: Tradere huiusmodi satanã in interitum carnis, vt arripendi illum corporaliter habeat potestatem. Quod dum viderit, se nec carnis hinc, nec in futuro spiritus requiem habiturum, de facto pœniteat, vt saluetur. Siue sic quisque pro meritis suis de Ecclesia pellitur, satanã traditur potestati: vt, dum caro eius per pœnitentiam afflictã, quandam interitum patitur, spiritus conferuetur. Habet enim hanc consuetudinem scriptura, vt hominem in parte, totum intelligat. Siue itã, quod & hic scripturæ mos est, vt in carne carnales actus interire, in spiritu verò spiritualis conuersatio salua fieri demonstretur. Item hic ostendit eiectionem extra Ecclesiam rabido ore demonum lace-randum, si permanserit, nolens carnis vitia mortificare, vt possit vitam sanctam recuperare, vt spiritus saluus sit in die Domini: quoniam in spiritu satanas accipere non potest potestatem, vt Domini iudicio referuetur. *Cibi autem refectioem solum percipiat mensura vel hora, quam prouiderit Abbas ei competere.* Proinde enim considerare debet Abbas, cui qualis conueniat disciplina, vel pœnitentia. Considerare enim debet puerile, vel senectute infirmum, vel delicatum corpus, forte, vel imbecille, & secundum vniuscuiusque quali-

in 1. Corin. cap. 5.

al. diffe-
plina cum
medicina

al. in sola
culpa solatium

lib. 1. inst.
mon. ca. 10.

1. Cor. 5.

qualitatem, sic debet pœnitentiã modum inferre, & discipline pondus imponere: vt medicina cum disciplina sanet, non opprimat, vitaliter eleuet, & non mortaliter grauet. *Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.* De hac sententiã sic aliqui Patres dixerunt: Nullus cum eloquio consoletur, tacito omnium pertransfatur ad spectu. Petenti benedictionem, nullus respondeat. Quicquid ei porrigitur, à nullo signetur. Quicquid verò extra opus assignatum peculiariter, vel vltro effecerit, dispergatur, vel dissipetur. Sit vbiq; solus, & sibi ipsi solus solatium.

De his, qui sine iussione Abbatis iungunt se excommunicatis.

CAPVT XXVII.

SI quis frater sine iussione Abbatis presumpserit fratri excommunicato qualibet modo se iungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere, similem fortitatur excommunicationis vindictã. Hinc beatus Isidorus ait: Ad excommunicatum nulli liceat ingredi citra imperium senioris. Cum excommunicato neque orare, neque loqui cuiquam licebit. Cum excommunicato nulli penitus vesci licet, neque ipsi quidem, qui alimentum victui præbet. Hinc Cassianus ait: Si quis autem pro qualibet culpa sua fuerit ab oratione suspensus, nullus cum eo orãdi habeat licentiam, antequam submissa in terram pœnitentiã, coram omnibus fratribus supplicanti, ei venia ab Abbate tribuatur. Nam qui se orationi, vel cõsolationi eius, antequam à Priore recipiatur, inconsiderata pietate sociare presumpserit, simili damnationi eius efficitur, tradens semetipsum voluntariè satanã, cui ille secundum Apostoli sententiam pro sui reatus emendatione fuerat deputatus. Et in hoc grauius peccat, qui se ipsi coniungit, quia solatium ei tribuens, cor eius amplius facit indurari, & non permittit cum per hoc, quod ab oratione fuerat segregatus, de satisfactione & venia cogitare, sed maiorem superbiam fomitem & contumaciam delinquentis nutrit in peius. Hinc quidam magister monachorum ait: Si quis verò frater aut palam, aut absconsè cum eo fuerit locutus aut coniunctus, cõmunem cum eo statim excommunicationis cõtrahat pœnã, & ab omnibus reus sit, atque in alio laboris ipse opere questretur à Prapposito suo, & sit ipse tam ab illo reo, quàm ab omnibus separatus & solus, & mox ab omnium & ipse alienus eloquio. Nam non ad veniam maioris & ipse pertineat, nisi pœnitentiã similis satisfactio ab eis æqualiter fuerit operata. Illius, propter quod extiterit inobediens in viuo & in peccato: istius, q̄ mercedè consolationis tribuit malorum artifici.

Qualiter debeat esse Abbas sollicitus circa excommunicatos.

CAPVT XXVII.

OMNI sollicitudine curã gerat Abbas circa delinquentes fratres: quia nõ est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Omnè sollicitudinẽ dicit, omnè curam, omnè sagacitatẽ, omnem industriã. Circa delinquentes fratres malè habentibus affimilat, Abbatẽ verò medico comparat. Sine dubio enim anima, quãdò peccat, malè habet: quia à bonitate recedit, pariter & sanitate. Sicut enim est infirmitas corporis, est & sine dubio infirmitas animæ. Et sicut indiget medico infirmus corpore, indiget & infirmus anima. A qua infirmitate volẽs liberari Psalmista, Dño vero medico dicebat: Ego dixi, Dñe, miserere mei: sana animam Psal. 40. meam, quoniã peccaui tibi. Cuius vicè bonus in monasterio tenens Abbas, curam de infirmis habere debet animabus, vt sanentur à peccatis & vitijs, & pristina recepta salute, iterum sani seruiãt creatori. Et idẽd vti debet omni modo, vt sapiens medicus, immittere debet senpectas. Senpectas, Græcũ est nomẽ, nõ Latinum, quo, secunduam ipsius B. Benedicti interpretationẽ, *seniores & sapientes fratres intelliguntur, qui quasi secretè cõsolentur fratri fluctuantem.* Fluctuantẽ dicit, i. hesitantẽ, titubantem, vel in diuersis cogitationibus variantem. *Et prouocent eũ ad humilitatis satisfactionem.* Humilitatis satisfactio est, quãdò se cognoscit homo per superbiam peccasse, & humiliato corde & corpore pro peccatis suis fructus dignos pœnitentiã facit. Quẽ ad humilitatis satisfactionẽ seniores fratres prouocare debent, dicentes: Humilia te per pœnitentiã, sub potẽti manu Dei, vt te exalter in tẽpore visitationis: quia Deus superbis resistit, humilibus aut dat gratiã. Et, Omnis qui se exultat, humiliabitur. *Et cõsolentur eũ, ne abundantiori tristitia absorbeatur.* Abundantiorẽ dicit tristitiã, i. maiorem & profundiorẽ, q̄ antea habuit, quãdò peccauit. Absorbeatur dixit, i. deuoretur vel deglutiatur. Solet enim infirmus animo frater, de correptione immoderata amplius, quàm de perpetrata contristari culpa. Vnde necesse est, vt cum peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur, magna sollicitudine etiam distinctio ipsa moderetur: quatenus sic curã disciplinæ circa delinquentes exercent, vt pietatis viscera nõ amittat. De hac sententiã Hieronymus ait: Nẽ fortè abundantiori tristitia absorbeatur, qui cuiusmodi est. Nẽ fortè per desperationem indulgentiã, absorbeatur gurgite vitiorum, & à diabolo persuasus, ad infidelitatis & blasphemie maiora precipitia deducatur. Propter quod obsecro vos, vt

Matth. 9.

Psal. 40.

1. Pet. 5.

Lucã 14.

al. iura

in 2. Cor. cap. 2.

2. Cor. 2.

In orat. in sancta lu. mina.

Monachi boni, oues Christi sunt.

Ioan. 10.

Ibidem.

Superbus omnis tyrannidem exercet.

Ezec. 34.

lib. de pastorib. ca. 4.

confirmetis in illum charitatem, qua perfectè se agnoscat veniam consecutum. *sed sicut ait idem Apostolus: Confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus.* Hinc Gregorius Nazianzenus ait: Eum qui in Corintho peccauit peccatum tale, quale nec intergentes, ad poenitentiam Paulus suscepit: & non solum suscepit, verum etiam in eo charitatem confirmauit: quandoquidem emendationem vidit, & causam facti exposuit, dicens: Nè forte ampliori tristitia absorbeat, qui huiusmodi est, correptionis scilicet nimietate prægrauatus. *Magnoperè enim debet sollicitudinem gerere Abbas.* Magnoperè dicit, magno studio, magna cura, vel magno certamine, quia non molli ter aut segniter, sed fortiter & vigilanter animarum debet Abbas curam sibi gerere commissarum. Vnde & sequitur: *& omni sagacitate & industria curare, nè aliquam de ouibus sibi creditis perdat.* Sagacitas, vigilantia, sollicitudo, vel proficua intelligitur curiositas. Industria autem, solertia vel prouidentia est, qua fretus quisq; prouidere debet, & non corpore, sed mentis & intelligentiæ gressibus currere, nè aliquam de ouibus suis perdat per suam negligentiam, tarditatem vel segnitiam. Monachi enim boni, oues Christi vocantur. De quibus ipse Dominus & pastor eorum dicebat: Oues meæ vocem meam audiunt, & cognosco meas, & cognoscunt me meæ. Et pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. *Nouit enim se curam suscepisse infirmarum animarum, non super sanas tyrannidem.* Propriè tyrannus dicitur, qui in republica nõ iure principatur. Ergo omnis superbus, iuxta modum proprium, tyrannidem exercet. Superbiã ergo impij rectè tyrannidem vocant. *τύραννος* Græcum nomè est: intelligitur enim vsurpatio regni iniusta, honor indebitus, potestas iniusta, actio superba, ordinatio iniqua, de animo tumido & corde procedens superbo. Quod ministerium non suscepit Abbas super sanas animas exercere, id est, super firmos, & benè viuentes monachos: sed super infirmas animas, quæ ad tolerandas passiones & tentationes seculi fortiter adhuc non sunt consolidatæ, curam medendi suscepitque sanandi. Suscepit enim peccatores curare, infirmos animo roborare, titubantes in Dei seruitio solidare, non sanos aut rectè viuentes subuertere, deuiare & cõturbare. *& metuat Prophetæ cõminationem, per quem dixit Deus: Quod crassum videbatis, vobis assumebatis: & quod debile erat, proieciatis.* Quod aut dicit, Quod crassum erat, assumebatis: intelligitur, deuorabatis, interficiëbatis, vel consumebatis. De hac sententia B. Augustinus ait: Sanæ atq; crassæ oues, perpaucæ sunt, i. solidæ in cibo ve-

ritatis, vt ètes pasuis benè de munere Dei. Sed mali isti pastores non parunt talibus. Parum est, quod illas languentes, & infirmas & perditas & errantes non curant, sed istas fortes & pingues necant, quantum in ipsis est. Illæ viuunt de misericordia DEI, tamen quantum ad pastores malos attinet, occidunt malè viuendo, malum exemplum præbendo. Attendit enim ouis etiam fortis plerunquè præpositum suum malè viuentem, si declinet oculos à regulis Domini: & intendit in hominem, incipit dicere in corde suo: Si præpositus meus sic viuuit, ego qui sum, qui non faciam quod ille facit? Si fortem ergo occidit oue, iam de cæteris quid faciet, qui illud, quod non ipse fortificauerat, sed forte aut robustum inuenerat, malè viuendo interfecit? Dico charitati vestræ, iterum dico, & si viuunt oues, & si fortes sunt oues in verbo Domini, & tenent illud, quod audiuerunt à Domino suo: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: tamè qui in conspectu populi malè viuuit, quantum in illo est, eum, à quo attenditur, occidit. Sic omnis qui malè viuuit in cõspectu eorum, quibus præpositus est, quantum in ipso est, occidit & fortes oues. Qui ergo imitatur præpositum malum, moritur: quinon imitatur, viuuit: tamen quãtùm ad illos pertinet, ambos occidit. *Et pastoris boni, pium imitetur exemplum.* Pastor bonus, Christus est, qui dixit: *Ioan. 10.* Ego sum pastor bonus. Et de se iterum ait: *Ibidem.* Bonus pastor animã suam ponit pro ouibus suis. Cuius pium debet Abbas imitari exemplum, & diligere debet gregem ouiu suarum, id est, monachorum fuorum, sicut & ille dilexit genus humanum, intantũ, vt pro illo morti traderet semetipsum: & surgens à mortuis, eleuauit illud in cælũ, & choro sociauit angelico, & sic ouium suarum redintegrauit numerũ. Nam & Abbas errantem debet corrigere monachum, & correctum pariterque dilectum cuneo cæterorũ suorum debet sociare monachorum, & tunc benè illum imitatur. *qui, relictis nonagintanouem ouibus in montibus, abiit, vnam qua errauerat, ouem querere: cuius infirmitati intantum compassus est, vt eam suis sacris humeris imponere dignaretur, & sic reportare ad gregem.* Centum oues, vniuersitas est angelorum & hominum. Vna autem errauit, id est, humanum genus peccauit. Nonagintanouè reliquit in mõtibus, id est, nouem ordines angelorum in cælis: & venit quærere vnam in valle lachrymarum, qua inuenta, fit gaudium super eam; magis, quàm super nonagintanouem, quæ non errauerant.

De his, qui sæpius correpti, emendare noluerint.
CAPVT XXVIII.

Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus nõ emendauerit, acrior ei accedat correptio, id est, vt verberum in eũ vindicta procedat. Corruptus, dicit castigatus vel obiurgatus. Inter corrumpere enim, castigare, vel obiurgare, hoc interest: Corripimus enim verberibus, Obiurgamus verbis, Castigamus verò & verbis & verberibus. *Quod si nec ita se correxerit, aut forte (quod absit) in superbiam elatus, etiam defendere voluerit opera sua, tunc Abbas faciat quod sapiens medicus: Si exhibuit curationũ fomenta, si vnguenta exhortationum, si medicamina diuinarum scripturarum, si ad vltimum, vñtionem excommunicationis, vel plagas virgarum.* Castigationes cum pietate & mansuetudine, rectè fomenta vocantur. Exhortationes verò cum dulcedinis lenitate, vnguenta dicuntur. Diuinarum verò scripturarum testimonia, vel sacra legis præcepta, non incõgruè vocantur medicina: sanant enim animarum custodientium & obseruantium ea, peccatorum vulnera. Vnde Psalmista Domini custodiens præcepta, dicebat: Ego dixi, Domine, miserere mei: sana animam, quia peccaui tibi. Excommunicationis autem seuera districtio, quæ peccatori iniungitur pro peccato, conuenienter vñtio vocatur. Sicut enim ignis vñtulat, atque concremat corpus: ita districtio excommunicationis, animam affligit pariter atq; concremat corpus. Sed vñtio ista à peccati rubigine purgat animam humilem, superbam verò in plumbi conuertit naturam. De virgæ verò flagello Salomon ait: Percute filium virgæ, & liberabis animam eius à morte. Et, Si diligis filium tuum, afflue illi flagella. *& si viderit nihil suam prauale industriam, adhibeat etiam, quod maius est, suam & omnium fratrum pro eo orationem, vt Dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem.* Hinc & Apostolus ait: Confitemini alterutrũ peccata vestra, & orate pro inuicè vt saluemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Elias erat homo similis nobis passibilis: & oratione orauit &c. Si hæc vnus Elias tanta impetrauit, quanto magis valebit frequens plurimorum oratio iustorum? Iubemur itaq; orare & psallere Domino, quoties aliquibus pulsamur aduersis, & non solum pro salute corporum, sed etiam pro sanitate animarum orare debemus. Si enim magnæ mercedis est, à morte eripere carnem quandoquè morituram: quanti est meriti, animam liberare à morte, in cælesti patria sine fine victuram? *Quod si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam vtatur Abbas ferro abscissionis, vt ait Apostolus: Auferte malum ex vobis.* Hinc in cuiusdam Patris scriptum est regula: Frater si sæpius correptus emendare noluerit, excommunicatione pro modo culpæ cor-

Psal. 40.

Excommu. nicationis pena, cur vñtio rectè dicatur.

Pro. 13. & 23.

Ecclesi. 30.

Iacobi 5.

Orandum pro anima. num salute.

1. Cor. 5.

Excommu. nicandus quis sit.

rigatur. Si nec sic aliquid profecerit increpantis correptio, tunc verberum vindictæ subiacebit. Quod si sic emendare noluerit, sed magis in tumorem superbiæ elatus, opera, vel actus, de quibus corrigitur, defenderit: tunc Abbatis scientiæ regimine corrigitur, quia scriptum est: Qui abiicit disciplinam, & insipientis est. Moderante ergo scientia saniè, medendi cura adhibeatur. Si verò tale vulnus per fomenta castigationum, & pietatis ac lenitatis vnguenta sospitati non redditur, tunc excommunicationis sententiam vel disciplinæ corporalis pœnam incurrat. Et si nec excommunicationis metu, nec flagelli pœna frangitur, augetur pietatis fomes, ita vt ab omni congregatione pro eo communis Dominus orationum officio deprecetur, vt qui laqueo diaboli irretitus tenetur, Domini misericordia ac pietate curetur. Quod si nec sic corripi voluerit, intra septa monasterij sub poenitentia tenore ab omnibus, & præter custodi- bus, segregatus, tam diũ castigetur diuersis correptionibus, vsque dum eius humilitas, vera credulitate patefiat, quia & inuitis sæpè salus præstatur. Nam ideò separandus est à congregatione, vt suo vitio non maculet innocentes. Tenuera verò atas, quæ excommunicandi vim nescit, nõ excommunicatione, sed flagello, corrigenda est. Hinc Isidorus ait: Qui graui vitio sæpè excommunicatus negligit emendare, tam diũ subiaceat & emendationi, quousquè vitia inoluta deponat, vt quem semel illata animaduersio non coercuit, frequens seueritas censet emendandum. Quauis frequentium grauiorumque vitiorum voragine sit quisque immerfus, non est tamen à monasterio proieciendus, sed iuxta qualitatem delicti est coercendus: nè fortè qui poterat per diuturnam poenitudinem emendari, dum proieciatur, ore diaboli deuoretur. Beatus autem Macarius aliter in sua regula ait: Qui sæpius, inquit, corripitur, & non se emendauerit, extraneus habeatur, sicut dixit Dominus, Sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Beatus Basilius ita ait: Qui pro peccato non poenitet, abscindatur, tanquam putrefactum membrum à corpore. Scriptum est enim: Quia expedit vt percat vnum membrorum tuorum, & non omne corpus tuum mittatur in gehennam, quia ei parcere, quem Dominus damnauit, velle tuum non est. In orientali enim regula sic inuenim: Si fuerit aliquis tam durus & tam alienus à timore Domini, vt tot correptionibus & remissionibus non emendetur, proieciatur de monasterio, & velut extraneus habeatur, nè vitio ipsius alij perdantur. Vnde & sequitur

Pro. 15. al. infelix

for. præ. terquam à custodibus

al. dānatiõni, oni.

Marth. 18.

Marci 9.

Infi.

In fidelis, si discedit, discedat. i. si vult abire, abeat. Et non hoc Abbas grandi pendat, aut culpatum se iudicet, si suus infidelis iam discedit monachus: quia si ille proprio vitio à monasterij discesserit claustrò, in Abbatem non redundat eius peccati macula. Qui enim prius discessit mente, necessè est vt postmodum discedat & corpore, nè ab illo fiat quod sequitur: *nè vna ovis morbida totum gregem commaculet.* Morbum ideò veteres appellauerunt, vt appellatione ipsa vim mortis, quæ ex eo nascitur, demonstrarent. Nam inter sanitatem & morbum, media est curatio, quæ nisi morbo congruat, non producit ad sanitatem. Quod autem dicit, contamine: intelligitur, polluat vel inquinet. Contagium enim, dicitur contaminatio criminum, miseria animi, morbi calamitas, vel inquinatio mentis. Contagium enim, à contingendo dicitur. quicquid enim contigerit, polluit.

al. conta. minct.

Si debeant fratres iterum recipi, ex eunt de monasterio.

CAPVT XXIX.

Fater qui proprio vitio egreditur, aut progreditur de monasterio, si reueri voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in ultimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur. Quid si denud exierit, vsq; teriud ita recipiatur. Iam verò postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari. Hinc quidam magister dicit Monachorum: Frater si frequenter exierit de monasterio, vsque in tertium reuersus, recipiatur. amplius non iam. Vt quid in monasterio iam opus sit, quem Deus non possidet? Ideoque post tertiam correptionem, iuste monasterio sit vt ethnicus & publicanus. Hinc Ferriolus ait: Fugituum verò monachum deferentem disciplinam, & perdentem se, velut contemptorem placuit reuocare. Hinc sanctus Fructuosus Episcopus ait: Cum aliquis per vitium elapsus fuerit à monasterio, in aliud non recipiatur cœnobium, neque in humanitatis charitatem, neque in pacis osculum, sed continuo vincitis post tergum manibus, Abbati reudatur proprio. Item ipse: Si certe ipsi apostatæ ab omnibus fuerint expulsi, & huc illucque vagantes diuersis locis instabiles atque vacillantes suo monasterio se reueri petierint, necessitate compulsi, & in conuentum maiorum deducantur, & vt vasa figuli in fornace probentur. Et cum probati fuerint, suo monasterio reformentur, & non prima, sed vltima, cathedra recipiantur. Item ex regula cuiusdam: Si vilo tempore (quod absit à Christiana religione) frater à septis monasterij discesserit, & foras fugiens, postea recorda-

Apostatæ quò sint iterum recipiendi. al. cor. reititui

tus pristinæ religionis, & æterni iudicij perculsus timore, reuersus fuerit, prius omnium morum emendatione polliceatur. Postea si probabilis eius patientia agnoscat, tunc demum intra septa monasterij recipiatur: Et si bis aut tertio hoc fecerit, simili pietate foueatur: sic tamen, vt extremo loco inter pœnitentes receptus, tam diu examinetur, vsque dum probabilis eius vita inueniatur.

al. pœnitentia

De pueris minoris ætatis qualiter corripiantur.

CAPVT XXX.

Omnis ætas vel intellectus, proprias debet habere mensuras: id est, iudicij disciplina nõ vniformiter est omnibus exhibenda, sed secundum vnus cuiusque ætatem vel intellectum, cum magno est moderamine inferenda. Aliter enim paruuli, aliter adolefcentes & iuuenes, aliter senes, aliter verò in decrepita positi debent iudicari ætate, ideò quoties pueri vel adulescentes ætate, aut qui minus intelligere possunt, quanta pena sit excommunicationis: hi tales dum delinquant, aut nimis ieiunij affligantur, aut acerbis verberibus coerceantur vt sanentur. De talibus enim Salomon ait: Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam. Hinc Isidorus ait: In minori ætate constituti, non sunt coercendi sententia excommunicationis, sed pro qualitate negligentie congruis emendandi plagis, vt quos ætatis infirmitas à culpa non reuocat, flagelli disciplina compefcat. Illi verò fratres post quindecim annos ætatis vapulet, qui satis grauem, aut facti fugacis, aut criminalem aliquam commiserint culpam.

Pueri delinquentes ieiunij vel verberibus coercendi.

Prouer. 13.

al. forti

De cellerario monasterij.

CAPVT XXXI.

Cellerarius monasterij eligatur de congregatione sapiens. Cellerarius, qui seruis Dei substantiam ministrat, eorum cibaria dispensat, prudentia plenus, & sapientia debet esse præditus, vt prudenter sapienterque dispensanda dispenset: & quæ sunt conseruanda, conseruet: quia qui secundum Dominum sapiens est, beatus est. Et neminem diligit Deus, nisi eum, dicit scriptura, qui cum sapientia moratur. Hinc Isidorus ait: Nihil prodest scire omnem prudentiam, cum ignorantia Dei, & nihil obest scientibus Deum ignorantia mundi. Perfectè autem scit, qui Deum prius, & ista non pro se, sed pro Deo scit. *maturus moribus.* Maturi enim mores, dicuntur modesti, suaues, & multarum rerum experientia & diuturno tempore

Cellerarius qualis esse debeat.

Sapl. 7.

al. scientiam

Sap. 4.

pore temperati. Scriptum est enim: Cani sunt sensus hominis: & ætas senectutis, vita immaculata. Ergo canities honoranda, senectusque veneranda, & ætas matura nõ tantum in corpore, sed in sensibus hominis inuenitur, vbi omnia bona, quæ à Deo accipiuntur, & discretè componuntur, & rationabiliter discernuntur, & firmiter conseruantur. *Sobrius.* Sobrius intelligitur castus, vel consideratus, in cibo & potu frugalis & parcus, verbo & opere temperatus. Hinc Paulus ait: Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, i. temperatè. Temperatè enim debet sapere cellerarius, temperatè viuere, temperatè loqui, & ea quæ ministranda sunt fratribus, temperatè ministrare. Sobrius mente, discretus in opere, suauis in verbo, & dulcis eloquio, scriptum est enim: Sapiens in verbis, seipsum amabilem facit. Et, Qui sapiens corde est, appellabitur prudens. Et qui dulcis est eloquio, maiora percipiet. *non multum edax.* Multum enim edax, dicitur, glutovorator vel cõsumptor, quod monachum & maximè cellerarium esse nõ decet. Non enim glutonis, sed abstinentis monachi oratio penetrat celum. Abstinent enim homo spiritalis efficitur, angelis sociatur, & creatori suo facilius appropinquat, sicut scriptum est: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Bonum est ergo cauere ventris ingluuiem, nè in æternum viuens anima, destruendo subdatur vètri, & à destruendis dominetur efcis. De ventre autè & efca scribit Apostolus: Efca ventri, & venter efcis: Deus autem & hunc & hanc destruet. Nemo ergo potest dominari vitijis cæteris, nisi prius ingluuiè restrinxerit ventris. Hinc quidam monachorum magister ait: Cellerarius verò ipse frater ordinetur, qui probatus fuerit ab Abbate fidelis & abstinentis esse, quem nunquam vincit aliquando aliqua desideriorum gula, vel qui non multum amat manducare aut bibere: nè magis locus detur diabolo, sicut dicit scriptura, Nolite dare occasionem querentibus eam: & videatur gastrimargiæ gulæ vorantibus, vel glutonibus fratribus, prouideri magis quàm refrenari. *non elatus.* Elatus, dicitur in superbia eleuatus, audax, iactans vel arrogans. De talibus enim Salomon ait: Abominatio Domini est omnis arrogans. Et, Qui se iactat & dilatat, iurgia cõcit. De superbia namque nascitur arrogantia. Nisi enim præcesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia laudis. Talem enim diuina increpat scriptura, dicens: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, nè forte dilabatur virtus tua, & relinquareis velut lignum aridum in eremo. *non turbulentus.* Turbulentus vocatur à turbine furoris commotus, siue ab ira mentis osculo cordis cæcatus, sicut scri-

al. cautus

Rom. 12.

Ecclesi. 20.

Prouer. 16.

Abstinētis monachi

quot, quantaq; boni iacobi 4.

1. Cor. 6.

Prouer. 16.

Prouer. 28.

Superbia gignit arrogatiam.

Ecclesi. 6.

al. elidatur

ptum est: Turbatus est præ ira oculus meus. De tali & Salomon ait: Qui conturbat domum suam, pascit ventos. Domus enim suam conturbat, qui præ leuitate mentis, ad iracundiam mentem suam citò commouet. Impatiens enim cellerarij anima, videns sibi multos querere multa, præ leuitate turbatur animo, & petentibus sibi non dulcededit responsum, sed magis sermonem profert iniuriosum: quod illi facere magno opere vetatur, cum subditur: *non iniuriosum.* Iniuriosus dicitur, qui fratribus infert iniurias, vel irrogat cõtumelias. De tali enim scriptum est: Vir iracundus prouocat rixas. Et, Os impiorum redundat malis. Et, Semper iurgia querit malus. Angelus enim crudelis mittetur contra eum. Et illud, inter superbos semper iurgia sunt. Superbi dicuntur monachi mali, qui, neglectis consilijs seniorum suorum, prout illis libitum fuerit, suis legibus viuunt, & inter se frequenter litigant, & crebro iurgia concitant. Cõtrea quos angelus crudelis mittitur, quia illis locum dantibus contra eos animarum bellator infestus diabolus concitatur. *non tardus.* Tardus, dicitur piger, lentus, vel tepidus. Non enim decet cellerarium esse tardum vel pigrum, nè fortè dicatur de illo: Abscondit piger manum sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Eum autem non decet esse tardum, qui multis debet impedere feruitium: sed necessè est vt sit velox ad audiendum, velox ad feruendum, tardus autè ad accusandum, & tardus ad iram. *non prodigus.* Prodigus enim dicitur, nimis largus, profusus siue naufragus, cõsumptor vel rerum dilapidator monasterij, vel stirpator substantiæ fratrum: *sed timeas Deum, qui omni congregationi sit sicut pater.* Timere enim & amare debet cellerarius Deum, & pro illius amore vel timore, diligere fratres, & obedire illis in omnibus vt pater, senioribus vt filius. Pietatem tamen habens paternam, congruè & aptè seruiens omnibus. Scriptum nanque est: In tota anima tua time Deum, & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & ministros illius non derelinquas. *Cum amgerat de omnibus: sine iussione Abbatis nihil faciat.* Multi enim dicunt, si sine iussione Abbatis nihil illi licet facere, quomodo de omnibus potest curam gerere? Sed ille hoc exponit cum subdit, dicens: *qua iubentur, custodiat.* ac si diceret: Quod superius dixi, de omnibus curam illum gerere, de his, quæ custodire iussus fuerit, curam gerat: de cæteris verò rebus sine iussione Abbatis nihil faciat. *fratres non contristet.* Quarè fratres non contristet, sequentia audi: *Si quis frater ab eo forte aliqua irrationabiliter postulat, non spernando eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate malè petenti denegat.* Malè enim petere, est,

Psal. 6.

Prouer. 11.

Prouer. 15.

Prouer. 16.

Prouer. 17.

Prouer. 13.

Superbi monachi qui dicantur.

Prouer. 19.

& 26.

al. iunioribus

Ecclesi. 7.

quandò irrationabiliter, quæ petenda non sunt, aut ea quæ petenda sunt, non congruo tempore petuntur. Tali enim modo petere, culpabiliter petitur, accipitur, vel habetur, quæ dare taliter cellerarius prohibetur, maximè cum de eo in sequentibus dicit: *animam suam custodiat*, id est, non offendat in his, quæ non sunt danda, dando: aut quæ respondenda non sunt, respondendo, *memor semper illud Apostolicum: quia qui benè ministraverit, gradum bonum sibi acquirat*. Gradum itaque illum, quem sibi fidelis & prudens dispensator acquisiuit, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram. Cum illo utique audiet: Beatus ille seruus, quem, cum venerit Dominus, inuenit ita facientem: id est, benè ministrantem. Verè dico vobis, quia super omnia, quæ possidet, constituet cum, id est, super omnia cælestis regni gaudia. Ecce qui benè ministraverit, quam bonum gradum sibi acquirit, id est, ut sit inter dispensatores & ministros Domini honoratus in cælo. Quia qui in seruitio Domini plus laborat in præsentem, plus mercedem accipiet in futuro. *Infirmorum, infantum, hospitum, pauperum, cum omni solitudine curam gerat*. In infirmitate positus fratribus diligenti cura & promptissimo affectu ministret. Scriptum est enim: *Infirmus fui, & visitastis me*. Infantibus, considerans in eis ætatis fragilitatem, & corporis teneritudinem, quæ necessaria sunt, paterno ministret affectu. Hospitibus necessaria porrigat, quia scriptum est: *Hospes fui, & suscepistis me*. Et quia præceptum est: *Omni peccanti te, tribue*. A pauperibus non subtrahat eleemosynam, quia scriptum est: *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur: sed magis, quæ necessaria sunt, eis cum hilaritate porrigat, quia scriptum est: Hilariter datorem diligit Deus. sciens sine dubio, quia pro his omnibus in die iudicii rationem redditurus est*. Oportet nos, ait Apostolus, stare ante tribunal CHRISTI, ut referat vnusquisque prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum. Et sic vnusquisque nostrum dignam mercedem laboris sui recipiet. *Omnia vasa monasterij, cum vitæ, substantiam, quasi altaris vasa sacrata conspiciat*. Hinc antiqui monachorum Patres dixerunt: *Debet enim talis cellerarius eligi, qui possit in omnibus euangelico ordine fratribus suis victum gubernare, qui timeat Iudæ sententiam, qui ab initio fur fuit. Studere debet, qui huic officio deputatur, ut videat, quia qui benè ministraverit, gradum bonum sibi acquirit, & animæ suæ lucrû facit. Nô se etiam debent fratres, quia quicquid in monasterio tractatur, siue in vasis, siue in*

1. Tim. 4.
Lucæ 12.
Ibidem.
Benè ministras, bonum gradum sibi acquirit.
Matt. 25.
Ibidem.
Lucæ 6.
Prou. 21.
1. Cor. 9.
2. Cor. 5.
Ioan. 12.
1. Tim. 3.

ferramentis, vel cætera, omnia esse sanctificata. Si quis de fratribus aliquid negligenter tractauerit, partem se habere noverit cum illo rege, qui in vasis domus Dei sanctificatis cum suis bibebat concubinis, & qualem meruit vindictam. Custodienda sunt ista præcepta, & per singulos dies in aures fratrum recitanda sunt, ut non condemnentur pro peccatis suis. *nihil ducat negligendum. Neq; auaritia studeat, neque prodigus sit, aut exspirator substantia monasterij, sed omnia mensurate faciat, & secundum iustionem Abbatis*. Hinc secundum regulam Patrum orientalium dicitur: *Ad condiendos cibos det cellerarius necessaria, secundum quotidianæ expensæ consuetudinem, neque profusè, neque auarè: nè vicio ipsius, vel monasterij substantia grauetur, vel fratres patiantur iniuriam. Sed & necessitatem infirmorum fratrum ac laborem consideras, nihil ægrotantium desiderijs neget ex his quæ habuerit, quantum illis necessè fuerit. Aduenientibus diuersis fratribus escas parabit. Hæc erit cura custodis cellerarij seniorum recurrens semper ad consilium & requirens de omnibus vel præcipuè de his, quæ proprio suo intellectu non poterit adimplere. Humilitatem ante omnia habeat: & cui substantia non est, quæ tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, ut scriptum est: *Sermo bonus super datum optimum*. Sine dubio autem, qui veram humilitatem habuerit in corde, sermonem bonum profert de ore. Et siue sit, siue desit, quod tribuatur, sermonem dulcem omnibus porrigit atque bonum. In Ecclesiastico autem scriptum est: *Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius, quam datum. Nonne ecce verbum bonum super datum? Omnia quæ ei iniunxerit Abbas, ipse habeat sub cura sua: a quibus eum prohibuerit, non presumat*. Hinc ostenditur, quia si alia iuri suo subiugauerit, quam ea, quæ ab Abbate suo iniuncta suscepit, aut de his, quæ illi prohibita sunt, præsumpserit: non ei mercedis obedientia, sed inobedienciæ deputabitur culpa. Si enim in monasterium non venit suam facere voluntatem, quæ illi nõ fuerint iniuncta, timere debet contingere. *Fratribus constitutam annonam sine aliquo typo vel mora offerat, ut non scandalizentur*. Annonam, dicit alimoniam ciborum, & omnem victum monachorum. Hora enim nona veteres comedere solebant, & ideo à tempore ipso horæ nonæ, quo illi cibos fumebant, omnis victus hominis non incongruè nomen accepit annona. Ab actu enim & tempore, multa deriuantur nomina. Quod autem dicit, sine aliquo typo, quæ offerenda sunt, offerat: intelligitur, non corde turbato, neque vultu corporis mutato, sed hilari animo, & vultu sereno vel placido, quæ*

Dan. 5.
1. al. auribus
Eccl. 18.
Ibidem.

tribuenda sunt, tribuat: & quæ offerenda sunt, offerat. *τύπος* enim, Græcus sermo est, quem nos figuram dicimus, seu formã. In typo enim res declaratur ex rebus, & exterius interiora monstrantur. Nam & typus herba dicitur, quæ se ab aqua inflat. Vnde etiam ambitiosorum & sibi placentium tumor, typus vocatur. *memor diuini eloquij quid mereatur, qui scandalizauerit vnũ de pusillis*. Scriptum est in Euangelio: *Qui autem scandalizauerit vnũ de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Quid enim per molam asinariam, nisi circuitus curæ præsentis seculi: & quid per mare, nisi idem præfens seculum designatur? Leuius enim fuerat monacho, qui alios in monasterio positus scandalizat, vt mola asinaria in collo suo ligata, in mare huius seculi proiectus, id est, in cura seculi implicatus, secularia negocia in circuitu terrenæ curæ perageret, quam in portu monasterij, & se & alios scandalizando perimeret. Hinc beatus Gregorius ait: *Per molam asinariam, secularis cura circuitus, ac labor exprimitur: & per profundum maris, extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo cæteros destruit vel exemplo, melius profectò erat, vt hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia in culpa cæteris imitabilem demonstrarent: quia nimirum si solus caderet, vtcunquè hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Si maior congregatio fuerit, solatia ei dentur, à quibus aduersus, & ipse æquo animo impleat officium sibi commissum. Ideo maxime illi solatium est accommodandum, nè cum murmurio sibi commissum agat officium. Nam si solus laboriosus sibi iniunctum non potuerit peragere ministerium, alijs sine dubio periculosum generabit murmurium. *horis competentibus & dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt*. Horas competentes, dicit, horas conuenientes vel congruentes, quandò vtrunque licet vtrisque, id est, & petenti petere, & dare donanti. Nam quandò vel lectiõni, vel orationi debent vacare, silentiumque tenere, nisi causa necessitatis, nec petere vni, nec donare licebit alteri: nè ab ordine regulari, indiscretè petendo donandoque, turbentur vtrique. Vnde & sequitur: *vt nemo perturbetur, neque contristetur in domo Dei*. Domus enim Domini, bonorum monachorum sanctissima corda, & eorum sunt purissima habitacula, in quibus mundissimum Domino suo præbent habitaculum. Ipse enim Dominus ait: *In habitabo in illis & inambulabo, & ero illorum***

1. al. arba
Matt. 18.
part. 2. cur. part. ca. 2.
Ibidem.
2. Cor. 6.

Dominus, & illi erunt mihi populus. Et Apostolus ait: *Templum Dei estis, & spiritus Domini habitat in vobis. In quo templo, id est, in qua domo Domini, non licebit alteri alterum perturbare, vel contristare, quia pacificos semper conuenit esse filios pacis.*

De ferramentis, vel rebus monasterij.

CAPVT XXXII.

Substantia monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus prouideat Abbas fratres, de quorum vita & moribus securus sit, & eis singula, vt vtile indicauerit, consignet custodienda atque recolligenda. Ex quibus Abbas breuem teneat: vt dum in ipsa assignata fratres vicissim succedunt, sciat quid dat, aut quid recipit. Si quis autem fordidè aut negligenter res monasterij tractauerit, corripatur. Si non emendauerit, disciplina regulari subiaceat. Interrogatus beatus Basilus, quomodò debent hi, qui operantur, curam gerere ferramentorum utensilium eorum, de quibus operantur, respondit: *Primum quidem sicut vasis Dei vel his, quæ iam Deo consecrata sunt, vti debent. Deinde tanquam qui sine ipsis non possunt deotionis & studij sui emolumenta consequi. Item interrogatus, quid, si per negligentiam peccat aliquid ex his, aut per contemptum dissipetur, respondit: Is quidem qui contemnit, vel ut sacrilegus iudicandus est: & qui perdidit per negligentiam, & ipse simile crimen incurrit pro eo, quod omnia quæ ad vsu seruorum Dei deputata sunt, Deo sine dubio consecrata sunt. Hinc Isidorus ait: *Instrumentorum custodia ferramentorum ad vnũ, quem Pater monachorum elegerit, pertinebit, qui ea operantibus distribuat, recepta custodiat. Et licet hæc cuncta specialiter singulis maneant distributa, omnia tamen à Patre monasterij ordinata, ad curam Præpositi pertinebunt. Hinc quidam monachorum magister dicit: *Ferramenta monasterij in vno contineantur cubiculo, & vni fratri, cuius diligentiam Abbas cognouerit, eorum cõseruandam curam committat, qui quotidie fratribus ad faciendã opera confignet ad numerum, & à distinguendis fratribus munda ipse recipiat, & reponat, breuem de omnibus tenente Abbate.***

Si debeant monachi aliquid habere proprium.

CAPVT XXXIII.

P Recipere hoc vitium radicibus amputandum est de monasterio, ne quis presumat aliquid dare vel accipere sine iussione Abbatis. Non enim oportet monachum de his, quæ pro necessitate presentis temporis ab Abbate susceperit, aut dare aut commodare cuiquam, nisi ab Abbate illi fuerit ordinatum. Quid enim de rebus mundi alteri fratri conferat, qui suas in omnibus voluntates propter Christum in Abbatis tradidit potestatem? Hinc beatus Fructuosus ait: Peculiare opus constitutum est, ut nullus exerceat monachus aliquid, quasi sibi proprie vendicandum, aut cuiuslibet, cum voluerit, sua presumptione distributione & conscientia senioris suscipiendum, inchoandum siue faciendum est: sed in omni re, quicquid Abbas vel Prepositus præceperit, hoc agendum est. neque aliquid habere proprium, nullam omnino rem, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omnino. Quippe quibus nec corpora sua, nec voluntates licet habere in propria potestate. Quid enim proprium potest habere sanctus monachus, qui nec corpus suum, nec voluntatem suam, in suam propriam referuauit potestatem, sed totum abnegauit sibi, ut sequeretur CHRISTVM? Quid de mundo habere potest proprium, cui mundus crucifixus est, & ille mundo? qui semel mortuus est mundo, nec desiderando, nec possidendo res mundi, debet iterum viuere mundo? Semel enim relicto implicare se non debet mundo. Omnia verò necessaria à Patre debet sperare monasterij. Monachus enim, cui Dominus partem dedit, qui de omnibus illis sollicitus curam gerat necessarijs, quid sollicitus est de rebus terrenis, Domino maxime dicente: Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut unde operiemur? Primum enim nobis querendum est regnum caelorum, & postea hæc omnia, non à nobismetipsis, sed à Domino per Patrem speranda sunt monasterij. Non ergo necesse est monacho aliquid habere peculiare, cui omnia monasterij administrantur à Patre, nec quicquam liceat habere, quod Abbas non dederit, aut permisit. Quod Abbas non dederit, dicit, id est, manibus: aut permisit, subauditur, aut dari, aut haberi. Hic ostendit, quod nec ab exterioribus proprijs, nec ab interioribus fratribus aliquid accipere, vel cum alio aliquo familiariter commutare, sed quod ei ab Abbate Abbatisque iussione distribuitur, hoc libens teneat, placideque delectetur. Omniaque omnibus sunt communia, ut scriptum

Galat. 6.

Matt. 6.

Acto. 4.

est, nec quisquam suum aliquid dicat vel presumat. Hinc Ferriolus ait: Hoc tantum iudicet proprium, quicquid cum fratribus possederit indiuisum. Nam & lectio Apostolorum Actuum, tempore surgentis Ecclesie taliter fideles CHRISTI vixisse commemorat. Nullus, inquit, ex bonis suis dicebat aliquid suum esse, sed erant illis omnia communia. Item alibi: Nam de peculiari Ananias & Sapphira fidem ab Apostolis non meruerunt percipere, quia omnia sua cum ante pedes Apostolorum assignarent, de peculiari- bus fraudulenter subtractis, iudicio subitæ mortis damnati sunt: quia fraus DEO fieri non potest, cum nihil est occultum, quod ab eo non reuelabitur. Quid si quisquam huic nequissimo vitio deprehensus fuerit delectari, admonitus semel & iterum, si non emendauerit, correctioni subiaceat. Hinc Cassianus ait: Et nec verbo quidem quis audeat dicere aliquid suum, quod magnum sit crimen, ex ore monachi processisse, tunicam meam, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, & cætera his similia. Nam si huiusmodi verbum per sur-reptionem, vel ignorantiam eius de ore effugerit, dignam pro hoc satisfaciens poenitentiam veniam petat in terram profstratus. Item alius monachorum Magister ait: Si quid ergo peculiare, aut aliquid cum inuentum in aliquo fuerit, grandieum Abbas & diuturna excommunicati- one condemnat, ut exemplum illius vindicte nullus hoc audeat imitari.

Ibidem.

Matt. 10.

lib. 4. instit. mon. ca. 13.

* al. digna p poenit. etia factis. ciens venia petat in terra profstra- tus.

Si omnes æqualiter debeant necessaria accipere.

CAPVT XXXIII.

Sicut scriptum est: Diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. Vbi non dicimus, ut personarum (quod absit) acceptio sit, sed infirmitatum consideratio. Vbi qui minus indiget, gratias agat DEO, & non contristetur: Qui verò plus indiget, humiliter pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia: & ita omnia membra erunt in pace. Hinc beatus Augustinus ait: Victus & tegumentum non æqualiter omnibus distribuatur, quia non equaliter omnes valetis, sed potius vniciuique, sicut cuique opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum, quia erant eis omnia communia, & distribuebatur vniciuique, prout cuique opus erat. Item alibi scriptum est: Nihilque vos habere proprium reputetis, sed sint vobis cuncta communia,

In Reg. ci.

Acto. 4.

August. in Reg. cap. 1. & 2.

munia, quæ vobis Abbatis imperio dispensantur, non æqualiter omnibus, sed sicut ratio dispensationis, aut causa infirmitatis exegerit. Vnicuique tamen, secundum quod opus fuerit, tribuatur. Nec feliciores iudicent, quibus in infirmitate præstatur, quod sanis pro obseruantia rigore subtrahitur. Et si eis, quos parentes deliciosius aluerunt, victus aut vestimenta largius tribuuntur, non ob hoc debet commoueri fraternitas: sed fortioribus corpore pro constitutione regulæ denegatur, quod illis charitatis consideratione tribuitur. Ante omnia non murmurationis malum pro qualicumque causa in aliquo qualicumque verbo vel consideratione appareat. Quid si quis deprehensus fuerit, distributioni discipline subdatur. Hinc Ferriolus ait: Ut nullum in congregatione murmur seu detractio, quod familiarissimum habent monachi, contra Abbatem, aut quemlibet alium de fratribus audiat: ne ira Dei, quæ sæpe ob hanc culpam miserabilem populum condemnauit in perditionem, similiter murmurantium turbæ excitetur, & terram repromissionis, quam nos rectè accipimus, locum futuræ beatitudinis, perdat murmuratio propria, quæ debetur sponse diuina. Sic enim damnandos huius vitij sectatores, Psalmista annunciat: Detrahentem aduersus proximum suum occultè, hunc persequebar. Et iterum arguit Apostolus, dicens: Sufurrones, detractores, Deo odibiles. Et iterum: Hi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes, & os illorum loquitur superbiam.

Ibid. ca. 14.

Ibid. ca. 15.

* al. significacione * al. Fructuosus

Num. 11. & 14.

Psal. 100.

Roma. 1.

Iudæ.

De septimanarijs coquinae.

CAP. XXXV.

Fratres sic sibi inuicem seruiant, ut nullus excusetur à coquina officio, nisi aut ægritudine, aut in causa grauis vtilitatis, quis occupatus fuerit: quia exinde maior merces, & charitas acquiritur. Aegrotos à coquina officio ipsa excusat corporis ægritudo. Charitatis enim & fraternitatis dilectione tolerandi sunt, non ad opera compellendi, ægroti. Quod autem dicit, grauis vtilitatis: magna enim, pro grandi, magno, vel pro perfecto, sæpe intelligitur positum, sicut Psalmista ait: Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te. Quod autem dicit, quia exinde maior merces & charitas acquiritur: intelligitur, quod apud Deum maior

Aegroti à coquina officio excusantur.

Psal. 34.

merces acquiritur, & charitas apud Deum & homines augetur. Qui enim omnibus æquo animo cibaria preparat, ab omnibus gratiam charitatis, & præ omnibus accipiet sempiternam mercedem. Scriptum est enim: Quia qui plus laborat, plus mercedis accipiet. Imbecillibus autem procurentur solatia, ut non cum tristitia hoc faciant, sed habeant omnes solatia secundum modum congregationis ac positionem loci. Imbecilles autem, fragiles, delicatos, vel debiles corpore, dicit. Imbecillis, quasi sine baculi consolatione intelligitur esse. Quod autem dicit, secundum modum congregationis: secundum numeri modum & quantitatem intelligitur monachorum. Secundum enim multitudinem congregationis, & numerus ministrorum, aut minor, aut amplior deputetur. Quod autem dicit, ac positionem loci, intelligitur edificatio vel constructio monasterij. Constructio enim monasterij si congruo ponitur loco, vbi secundum huius regulæ capitulum omnia in claustra contineat necessaria, minus cocus aliorum indiget adiutorio. Si verò in arcto loco & angusto vel arido ponitur situ, vbi nec aquam sine labore, nec hortum habere possint sine penuria, plura cocis administrantur solatia. Si maior congregatio fuerit, celerius excusetur à coquina, vel si qui, ut diximus, bene maioribus vtilitatibus occupantur. Ceteri sibi sub charitate inuicem seruiant. Charitatis enim officio omnes omnibus seruiant, & ab inuicem seruitium recipientes, seruitium reddant, supportantes inuicem, & laboris sui vnusquisque à Domino dignam expectantes mercedem. Egressurus de septimana, sabbato munditia faciat. Linthea, cum quibus sibi fratres manus ac pedes terunt, lauet. Pedes verò tam ipse, qui egreditur quam ille, qui intraturus est, omnibus lauent. Vasa ministerij sui sana & munda reconsignet cellerario. Qui cellerarius item intranti consignet: ut sciat quid dat, aut quid recipit. Hinc Cassianus ait: Peracto autem Dominico ingredientes secunda feria alijs iterum succedentibus, hi qui egrediuntur, vtenilia in quibus ministrauerant, ac vasa consignet: quæ tanta sollicitudine curaque suscipientes custodiant, ne aliquid ex eis minuatur aut pereat, ut credant se etiam pro minimis quibusque vasculis tanquam pro sacrosanctis & magnis rebus rationem non solum dispensatori presenti, sed etiam Domino reddituros, si fortè ex his aliquid negligenter fuerit fractum aut perditum. Ità enim septimanarius obsequium suum peragat, ut ne vnum quidem granum leguminis negligenter perire de suis manibus patiat, quia

* al. adm. ministrari debent

Ephe. 4.

li. 4. instit. mon. ca. 19.

*al. faci-
tergia

omnia, quæ in monasterium semel fuerint ingressa, tãquàm sacrosancta, & quasi iam Domino consecrata, cum summa reuerentia patres nostri tractare iusserunt. Ipsi hebdomadarij omne seruitium, & omnem diligentiam, & munditias monasterij exerceant: aquam manibus ipsi ministrent, pedes lauent, mappas & sabana * & manutergia ipsi lauent. *Septimanarij autem, ante vnam horam refectiois accipiant super statutam annonam singulos biberes, & panem: vt hora refectiois sine murmuratione & graui labore seruiant fratribus suis. Quod autem dicit, ante vnam refectiois horam: subintelligitur, in vna hora illa antequàm fratres reficiantur, in ipsa accipiant super statutam annonam, id est, super sua mensurata cibaria, quæ illis communiter & regulariter statuta sunt, accipiant singulos biberes super mensuram suam, & modicum panis super libram suam, nè grauari seruitio, grauentur & iciunio. In diebus tamen solemnibus vsque ad Missas sustineant. Quod autem dicit, vsq; ad Missas sustineant: intelligitur, vsq; ad Missam principalem, quæ omnibus solemniter canitur. Nam sunt plerique monachorum ministriales, qui manè audiunt Missam, & comedunt, & pergunt, quò volunt, & dicunt se Missam audisse, & ita comedisse. Quod vitium præuidens & prohibens beatus Benedictus, dixit: In diebus solemnibus vsque ad Missas sustineant. *Intran-tes & exeuntes hebdomadarij, in oratorio mox matutinis finitis Domìnica, omnium genibus prouoluantur, postulantes pro se orari.* Hanc ab eis benedictionem, & * remunerationis mercedem pro labore totius septimanæ fideliter expetentes, vt complentes **C H R I S T I** mandatum, eos generaliter ab omnibus fratribus emissã prosequatur oratio, quæ & eorum consummata obsequia velut pium Deo sacrificium commendat, & quicquid per ignorantiam, aut per humanam fragilitatem peccauerint, suppliciter intercedant. *Egrediens autem de septimana, dicat hunc versum: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me, & consolatus es me. Quo dicto tertio, accepta benedictione egrediens, subsequatur ingrediens, & dicat: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Et hoc idem tertio repetatur ab omnibus. Et accepta benedictione, ingrediatur.* Hanc egrediens à sacerdote accipiat benedictionem: Deus qui dixisti, Venite ad me qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: hos famulos tuos laborum suorum premio refice sempiterno. Per **C H R I S T V M** Dominum nostrum. Et hanc ingrediens accipiat benedictionem: Adiuua, quæsumus, Domine, hos famulos tuos in obse-*

*al. retri-
butionis

Psal. 85.

Psal. 69.

Matth. II.

quo laborantes fraterno, & sine murmuratione illis perseverantiam, & proprij laboris mercedem concede perpetuam. Per &c. Egrediens autem hebdomadarius, ritè Domino dicit: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me. Quia ipse Dominus adiuuat hominem in labore, & ipse laboranti præmium promittit consolationis. Ingressus autem rectè Domino dicit: Deus, in adiutorium meum intende: quia laboris ingreditur officium, vbi necessarium Domini habet adiutorium, illius videlicet qui pro se laborare volenti. *Ioan. 15.* Sine me nihil potestis facere. Quod autem dicit, accepta benedictione ingrediatur: sicut ab omnibus fratribus oratione præmissa, sicut à sacerdote intelligitur petitione collecta.

De infirmis fratribus.

CAP. XXXVI.

Infirmorum autem cura ante omnia adhibenda est, & super omnia, vt sicut reuertitur Christo, ita eis seruiatur, quia ipse dixit: *Infirmus sum, & visitastis me. Et, Quod fecistis vni de his minimis, mihi fecistis.* Hinc interrogatus beatus Basilius, quali affectu debemus infirmis fratribus ministrare, respondit: Sicut ipsi Domino offerentes obsequia, qui dixit: Quia cum fecistis vni ex his minimis fratribus meis, mihi fecistis. Hinc & alius monachorum Pater ait: Horum cura qui in infirmitatibus detinentur, qualis debet esse, pietas authoris declarat, cum dicit: *Quæcumque vultis vt vobis faciant homines, & vos facite illis similiter.* Licet hoc in omnibus sit agendum, præcipuè tamen in infirmantium cura hæc præceptio est exhibenda, quia Dominus dixit: *Infirmus fui, & visitastis me. Ità ergo cura infirmis querenda est, ac si præsentem Christo ministrari putetur.* Reuertè etenim quicumque pro Christo infirmis curam impendit, Christo in infirmis ministrat. *Sed & ipsi infirmi considerent, in honorem Dei sibi seruire, & non superstitiate sua conuictent fratres suos seruietes sibi.* Hinc beatus Basilius ait: Expediit ad considerandum affectum obsequij nostri, vt hi infirmi, qui obsequia à nobis suscipiunt, tales sint, quibus meritò deferri debeat obsequium: & non tales, qui carni indulgeant & ventri, sed potius in amore Dei, & **C H R I S T I** eius probabiles inueniantur, & per patientiam suam ac vitæ meritum, fratrum mereantur obsequia, vt habeantur ad gloriam Christi & opprobrium diaboli, sicut fuit sanctus Iob. *Qui tamen patienter portandi sunt, quia de talibus copiosior merces acquiritur.* Hinc

Matth. 23.

Ibidem

Infirmi quantum habenda cura.

Matth. 23. Lucæ 6.

Matth. 23.

Galat. 6.

Infirmis cella separataim procuranda.

*al. cepe-
dit.

*al. ad eida

Hinc de talibus beatus Isidorus ait: *Qui enim sani sunt, infirmos tolerare debent: Qui autem infirmi sunt, sanos & laborantes anteponendos sibi non dubitent. Qui sani sunt corpore, sani debent esse & mente. Et ideo conuenit sanis, infirmos portare, & magis, quàm ab infirmis portari. Necesse est enim, vt patienter portemus infirmos, vt iterum infirmi patienter portemur à sanis. Tempore enim infirmitatis eorum copiosam mercedem seruiendo conquiramus ab illis, vt & illi tempore infirmitatis nostræ copiosam mercedem seruiendo conquirant de nobis. Hinc Apostolus ait: Inuicem onera portate, & sic adimplebitis legem **C H R I S T I**. Ergò cura maxima sit Abbati, nè aliquam negligentiam patientatur. *Quibus fratribus infirmis sit cella super se deputata, & seruiitor timens Deum, & diligens ac sollicitus.* Sit ergò Abbatis cura, vt separatim cellam habeant cum omnibus opportunitatibus, vt nullum exteriorem laborem sentiant, qui in infirma carne laborant, pœnam portantes. Infirmantibus quoque, vel aliqua inæqualitate laborantibus, satis fidelis & strenua debet persona præponi, quæ & ægrotis cum pietate seruiat, & monasterialem disciplinam regulariter custodiat, & quæ conueniunt infirmis, rationabiliter * expendat: qui & pulmentis strenuè præparet, & deuoto eis ministerio obsecundet, & de his, quæ illis residua sunt, neque fraudem faciat, neque occultè comestione se illicita polluat. Tanta enim misericordia foueantur infirmi, vt nec propinquorum affectus, nec vrbium delicias requirant, sed quod necesse habuerint, cellerarius & Præpositus prouideant. Ipsi verò infirmi tantæ sollicitudine admoneantur, vt de ore eorum nec quantulumcunque vel leuis sermo murmurantis procedat, sed in sua infirmitate, cum mentis hilaritate, & vera cordis compunctione, semper Deo gratias agant, quos absque concessione maiorum nullus audeat visitare: nec propinquus aut germanus, sine imperio Præpositi, ministrandi habeat potestatem. Id etiam pro custodienda fama specialiter statuimus, vt nullus monachus in infirmitate positus, relicto monasterio, parentum suorum studio commendetur: quia magis eum secularium spectaculorum visu, auditu pollui censemus, quàm ab ægritudine posse purgari. *Balnearum vsus infirmis, quoties expedit, offeratur. Sani autem, & maxime iuuenibus, tardius concedatur.* Hinc Isidorus ait: Lauacra nulli monacho * adhibenda studio lauandi corporis, nisi tantum pro necessitate languoris. Nec differendum est propter medelam, si expe-*

dit: nec murmurandum est, quia non fit pro appetitu voluptatis, sed pro remedio tantum salutis. Pro cura medendi, balnearum vsus summo adhibeatur studio. Sani verò, & præcipuè iuuenibus, tardius concedatur. Hinc beatus Augustinus ait: Lauacrum infirmis, si necessitas cogit, minimè denegetur, sed etiam, si nolit, iubente Præposito, fiat pro salute: si autem ipse velit, & fortè non expedit, suæ cupiditati non obediat. *Sed & carnum esus infirmis omninò debilibisque, pro reparatione concedatur. At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Hinc iterum ipse Augustinus ait: Sanè, quemadmodum ægrotantes necesse habent, minus accipere, nè grauentur: ita exposita ægritudine sic tractandi sunt, vt citius recreentur. Sed cum vires pristinas reparauerint, redeant ad feliciorum consuetudinem suam, quæ famulos Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent. Nec eos ibi teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuârat infirmos. Illos æstiment ditiores, qui in sufferenda paritate fuerint fortiores. Melius est enim, minus egere, quàm plus habere. Diligenti enim curiositate debet Abbas agnoscere vel probare, nè quis se fingat propter refectioem edacitatis infirmum. Nam qui se dixerit esse ægrotum, & ad opus Dei non surrexerit, & continuo iacuerit, ad culpam non vocetur, sed in refectioe solummodò succum, aut oua, aut calidam aquam accipiat, vt si se fingit, vel fame cogatur leuari. Qui autem ad laborem proclamat se non posse, item ad manducandum iudicetur non posse: quia vtrunque non posse, iustitiæ conuenit. Si verò ad laborandum, non possumus, dicimus: & ad manducandum, non possumus, dicamus. O iniustitiæ nefas, caput torquetur doloribus propter laborem, & venter non torquetur propter cibi distensionem. *Curam autem maximam habeat Abbas, nè à cellerarijs vel seruatoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quicquid à discipulis delinquitur.* Hinc quidam monachorum Magister ait: Abbas talem curam de infirmis habeat, qualem se à Domino recipere sperat: vt nec à cellerario, nec à ministro aliquam negligentiam infirmi sentiant. Ad Abbatem enim respicit, vt emendetur, quicquid à discipulis delinquitur. Quòd si ab illo non emendatur, à culpa negligentia non liberatur.

In Reg. cap. 31.

Ibidem cap. 16.

Cap. 17.

De senibus vel infantibus.

CAP. XXXVII.

Licet ipsa natura humana trahatur ad misericordiam in his etatibus, senum videlicet & infantum, tamen & regulae auctoritas eis prospiciat. Hic licet, p. quantum ponitur. ac si dicat: Quamuis ipsa naturaliter humana natura pietatis viscera plena, hominem ad misericordiam pertrahat, vt senibus misereatur & infantibus, tamen & regulae auctoritas eis prospiciat. Quomodo autem prospiciat, sequentia audi: Consideretur semper in eis imbecillitas, & nullatenus eis strictio regulae teneatur in alimentis, sed sit in eis pia consideratio, & praeveniatur horis canonicis. Hinc beatus Isidorus ait: Hi qui vetustate corporis consumpti, aut tenerae aetatis * fragilitate detenti sunt, non sunt quotidianis exercendi ieiunijs: ne aut senescens aetas, antequam moriatur, deficiat: aut crescens, priusquam proficiat, cadat: & ante intereat, quam bonum facere discat. Hinc quidam & alius monachorum magister ait: Infantuli quarta, sexta & sabbato, in diebus tantum minoribus, hoc est, in hyemis tempore, ieiunent: alij vero diebus, ad sextam reficiantur horam. In aetate vero diebus, quarta, sexta, & sabbato, in fantuli sexta hora reficiantur: alij vero diebus, tertia recreentur. Quia in maioribus diebus minor est aetas in viribus, sicut & sustinendi sensu discreta. Sed in fantes ad hanc relaxationem tales permittimus, qui intra * quindecim annos degunt aetate. Ampliori vero aetate qui fuerit, ad formam teneatur maiorum. Na iusto iudicio, infantuli, & senio prouecti, & infirmi, aequali debent refectiois iudicio relaxari, praeveniatur horis canonicis. Canonicae horas, dicit regulares. Canon enim regula interpretatur. Canonice horae, quas praeveniunt, id est, anticipare rogat in cibo & potu senes & paruulos, sextae & nonae sunt horae. Praeveniatur, dicit, horas canonicas, id est, si fratres sexta comedunt, illi tertia hora reficiant: si fratres nona, illi sexta cibum accipiant. Eos vero senes, quos quietos, simplices, humiles, obediētes, & in oratione frequenter assistentes, & Christum semper in ore habentes, & sua peccata plorantes, & non suo, sed maiorum arbitrio pendentes, & propinquitatis affectum perfecte deserentes, & dilectionem Dei & proximi tota mente tenentes, & die noctuque in lege Domini meditantes cognoscimus, pia misericordione, sicut infantulos, fovendi, & sicut patres honorare, mandamus.

Seni & infantium quanta sit habenda cura.

* al. singularitate

* al. duodecim

De hebdomadario lectore.

CAP. XXXVIII.

Mensis fratrum edentium lectio deesse non debet. Ideo lectio comedentibus minus esse non debet, vt lectio sacrae intendentes, secundum Apostolum, cum silentio panem suum comedant fratres. Oportet enim, vt sicut corporali cibo reficitur corpus, ita spiritali reficiatur animus. Sedentes ergo ad mensam, taceat: & lectio quotidiana, & omni tempore, dum cibus sumitur, legatur: vt vterque homo, & exterior cibo, & interior verbo Dei reficiatur: quia scriptum est, Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo Dei. Nec fortuito casu qui arripuerit codicem, lege ibi, subaudiatur, debet, vel audeat. Fortuito casu dicit, subito vel improviso. Diligenter enim debet lectio praevideri, quae pro aedificatione tantis debet hominibus legi, ne improvisa lectio audientibus non vitale pabulum praestet, sed nocivum magis murmurium generet. Sic enim debet esse sacra lectio lecta, vt sicut cibus edentium corpora, ita & illa audientium repleat corda. sed lecturus tota hebdomada, Dominica ingrediatur. Qui ingrediens post Missas & communionem, petat ab omnibus pro se orari, vt avertat Dominus ab eo spiritum elationis. Rationabiliter enim primo omnium dierum debet lector ingredi ad * legendum, & sic hebdomada tota lectionis opus perficere coepit. Quod opus non est incipiendum ab illo, nisi praemissa oratione tam sua, quam fratrum. In omnibus enim quae monachi agere debent, oratio fratrum assidue praecedere debet. Oratio enim bonorum monachorum cito penetrat caelum. Dignum est ergo vt lector petat ab omnibus pro se orari, vt avertat ab ipso Deus spiritum elationis: quia de superbia nascitur elationis arrogantia, & nisi praecesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia laudis. Et dicatur hic versus in oratorio tertio ab omnibus, ipso tamen incipiente: Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Et sic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum. Ab illo enim quaerenda est laborum apertio, a quo primum facta est linguarum omnium distributio. Ab ipso enim qui disertus fecit esse linguas infantium, & laborum apertio, & cordis quaerenda est illustratio, vt os lectoris illi annunciet laudis officium, a quo se misericorditer esse cognoscit apertum. Quod autem dicit, & sic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum: subintelligitur, a fratribus oratione accepta, & a sacerdote benedictionis collecta, ingrediatur ad lectionem perficiendam. quae collecta hoc modo, si placet lectori, a sacerdote ante altare detur, Missa peracta, dicaturque: Averte, quae sumus Domine, ab hoc famulo tuo spiritu elationis, vt humiliter legens, sensum & intellectum capiat lectionis. Per Dominum nostrum &c.

Lectio ad comedentibus minus esse non debet, vt lectio sacrae intendentes, secundum Apostolum, cum silentio panem suum comedant fratres.

Matth. 4.

Lectio cur sit praevidenda.

* al. legem Domini

Lector m. sic cur alio rum orationes petere debeat, ut requam lo gat.

Psal. 8.

ad. filiter

100. 11.

Cap. 42. Cap. 38.

Cassia. li. 4. inlt. mon. cap. 17.

libidem.

* al. legem Domini

* al. curio sus

Et summum fiat silentium ad mensam, vt nullius munitatio vel vox, nisi solus legentis ibi audiat. Inter silentium tamen, & summum silentium, distantia est. Summum silentium est, vt nulla vox nullaque munitatio sonet: Silentium tantum est, vbi loquuntur, sed * leniter & cum silentio. Vnde in Evangelio Martha vocavit Mariam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te. De hoc silentio dicit regula: Omni tempore silentio studeant monachi. De illo: Ad mensam, & in nocte summum silentium fiat. Quae vero necessaria sunt comedentibus & bibentibus, sic sibi vicium ministrent fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscumque signi potius petatur, quam voce. Hinc beatus Fructuosus ait: Si quid deest in mensa, is qui praest, dato signo, vel nutribus silenter petat, & indicet ministranti, quid in ferri vel quid auferri a mensa sit necessesse. Item alibi: Si aliquid necessarium fuerit in mensa, nemo audeat loqui, sed ministrantibus signum sonitu det. Nec praesumat ibi aliquid de ipsa lectione, aut aliunde quicquam requirere, ne detur occasio. Subintelligitur, ne detur occasio, vel maligno diabolo ad letandum, vel fratribus ad superflua loquendum, sicut beatus Cassianus ait: Reficientibus, inquit, fratribus sanctae lectiones legantur, propter superfluas & ociosas fabulas, & maxime contentiones, quae frequenter solent ad mensam edentium generari, nisi forte Prior pro aedificatione voluerit breuiter aliquid dicere. Hinc quidam monachorum Magister ait: Ad mensam penitus nullus praeter Abbatē, vel cui ipse praeeperit, pro communi necessitate loqui praesumat. Sed omnes in tento animo gratias agentes creatori in cordibus suis, cibi ac potus solitae mensurae largitione fruatur. Et quantum alius reficiat, nullus inuicem vagantibus oculis * curiosus notet, sed vnusquisque ante se adspiciat. Frater autem lector hebdomadarius accipiat mixtum, priusquam incipiat legere, propter communionem sanctam, & ne forte graue sit ei ieiunium sustinere. Postea autem cum coquina hebdomadarius & seruitoribus reficiat. Quod dicit, accipiat mixtum, panis intelligitur simul & vinum. In multis enim prouincijs panis tantum & vinum, quod super altare offertur, mixtum vocatur. Propter communionem sanctam, dicit, ne aliquid inde sumptum excreans projiciat in sputo. Fratres autem non per ordinem legant aut content, sed qui adficient audientes. Hinc iterum monachorum Magister ait: Legat nanque dispositē lector non virgēdo, vt apertius occupati ea auditores agnoscant, quae eos factis oporteat adimplere, & si qua sunt ambigua, aut obscura, apertius lecta, facilius intelligant.

De mensura ciborum.

CAP. XXXIX.

Sufficere credimus ad refectioem quotidianam, tam sextae, quam nonae, omnibus mensibus cocta duo pulmentaria propter * diuersas infirmitates, vt forte qui ex vno non poterit edere, ex alio reficiatur. Ergo duo pulmentaria cocta fratribus omnibus sufficiant. Et si fuerit vnde poma aut nascentia leguminum, addatur & tertium. Hinc Isidorus ait: In vtrisque temporibus refectio mensae tribus erit pulmentis, Olerum scilicet, & leguminum, & si quid tertium fuerit pomorum. Hinc & quidam monachorum Magister ait: Sufficere nanque credimus ad refectioem quotidianam, tam sextae quam nonae, omnibus mensibus cocta duo pulmentaria, & tertium, quodcumque fuerit, crudum cum pomis. Festis vero diebus, pro reuerentia sacrae solennitatis, pluribus cibis, id est, ternis vel quaternis ferculis sunt corpora reficienda: sic tamē, vt si plura sunt cibaria, numero sint minor, vt corpora necessario cibo reficiantur, non nimia saturitate dāentur. Quando in mensa cibus administratur, nullus prius cibum comedat, quam signum ad benedicendum insonet. Et cum signum audierint, vna voce benedictionem rogent. Quorum vocē Abbas subsequatur, dicens: Dominus dignetur benedicere. Illud praecipue decernimus, vt nullus alteri dare ex mensura sua, vel ab altero accipere praesumat, praeter Abbatē, vel Praepositum, cui ab Abbate commissum est. Panis libra vna propensa sufficiat in die: siue vna sit refectio, siue prandij & coena. Quod si conaturi sunt, de eadem libra tertia pars a cellario reseruetur reddenda canaturis. Hinc idem supradictus Magister ait: Medius panis pensans libram singulis fratribus in die sufficiat, secundum formam diuinam dispensationis, cum mediū panis caelestis coruus Paulo seruo Dei quotidie vescendum parauerit. Quando ergo ad sextam horam, tempore aestiuo, vel alijs temporibus reficiunt, tertia quadra ipsius dominici panis a cellario subtracto, sero ante illum crudum pulmentarium inferendum mensis ponatur. Quod autem dicit, panis libra vna propensa, ante pensata vel librata intelligitur. Nam & supradictum pulmentum, a pulte nomen idem deriuatur. Siue enim sola pulvis, siue aliud, quod eiusdem permixtionis ordine componitur & sumitur, pulmentum proprie dicitur. Leguminum autem nascētia, eorundem leguminum intelliguntur germina, quae cum aceto, vel alijs fructibus composita, ad comedendum sunt apta. Quod si labor forte factus fuerit maior, in arbitrio & potestate Abbatis erit, si expediat aliquid augere. Hinc Basilius ait: Hi, qui praesunt, obseruabunt regulam illam, quae dicit: Diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. Debet vnusquemque praeveniunt, & se-

* al. diuersorum

Hiero. in vita Pauli.

Acto. 4.

D d d cun-

* al. ho
mini
Lucæ 21.
Crapula
vnde dicta
fit.

Ibidem.

cundum laborem etiam solatia refectio-
nis inueniat. Quantum enim spectat ad
vitia, penitus abstinentum est: Quantum
autem ad cibos, prout usus deposcit, vel
ætas, vel labor, vel robur corporis, vel in-
commoditas eius, ita etiam modus & quan-
titas temperabitur cibi. *remota præ omnibus
crapula, & vt nunquam surripiat monacho indige-
ries: quia nihil sic contrarium est * omni Christia-
no, quomodo crapula, sicut ait Dominus noster:
Videte ne grauentur corda vestra in crapula.* Cra-
pula dicitur immoderata voracitas. Cra-
pula enim dicta, quasi cruda epula: cuius
cruditate cor grauuatur, & stomachus in-
digestus efficitur. vnde & sequitur: Et
vt nunquam subripiat monacho indige-
ries, id est, inductio ventris. De crapula
enim Dominus ait: Videte ne grauentur
corda vestra in crapula & ebrietate &c.
Repleri enim ventrem & grauari ex ci-
bis, valde inutile est monacho, & ad omne
opus bonum contrarium: quia qui nimi-
um cibis vititur, quanto magis pascit ven-
trem, tanto amplius sensum mentis obtun-
dit. *Pueris verò minori ætate, non eadem seruetur
quantitas: sed minor quam maioribus, seruata in
omnibus parcitate.* Hinc quidam Magister
ait: Minoribus verò duodecim annis, mi-
nus à libra panis in die sufficiat. Quan-
titas enim, dicitur modicitas vel grandis-
tas. Dicta autem à mensura, quæ est,
quantum sit. Per eam enim vel plus, vel
minus ostenditur. Parcitas enim tempe-
rantia est, quæ à parcendo nomen ac-
cepit. *Carnum verò quadrupedum omnino ab
omnibus absteineatur comestio, præter omnino debi-
les & ægrotos.* Hinc Aurelius ait: Carnes in
cibo nunquam sumantur. Pulli verò &
altilia cuncta, in congregatione non mi-
nistrentur. Infirmis verò tantum prouid-
deantur, & accipere liceat. Hinc Fructuo-
sus ait: Carnem cuiquam nec sumendi,
nec gustandi est concessa licentia: non
quod creaturæ Dei iudicemus indignam,
sed quod carnis abstinentia utilis & apta
monachis æstinetur, seruato tamen mo-
deramine pietatis erga ægrotorum neces-
situdines, vel longè proficiscentium, qua-
liter vt & volatiliam esibus infirmi sus-
tententur, & longinquo itinere destina-
ti, si aut à Principe vel Episcopo separan-
tur, pro benedictione & obedientia de-
gustare non metuant, seruantes apud
se de reliquo continentiam consuetam.
Quod si quis monachus violauerit, &
contra sanctionem regulæ, vsumque ve-
ternum vesci carnibus præsumpserit, sex
mensium spatio retruioni & pœnitenti-
æ subiacebit. Quod autem dicit, debi-
les ægrotos, non duas, vt plerique arbitran-
tur, sed vnam tantum significat esse perso-
nam. Ergo debilis ægrotus dicitur, qui

longa & dura ægritudine pressus, est ad
debilitatem perductus, cui reparationis
causa victus est carneus adhibendus.

Demensura potûs.

CAP. XL.

VNUSQUISQUE proprium habet donum ex
Deo, alius sic, alius verò sic. Quod
autem dicit, alius sic, alius verò
sic: intelligitur, quod alius ex
Deo habet abstinentiæ donum amplius,
alius verò minus. Et ideo cum magna cau-
tela, eorum cibus est temperandus, vel po-
tus: nè, dum ille, qui minus indiget, tem-
peratur: ille qui plus indiget, inopia penu-
riam patiatur. Propterea sequitur: *Et ideo
cum aliqua scrupulositate à nobis mensura victus
aliorum constituuntur.* Scrupulositas dicitur mœ-
sistitia vel anxietas, sollicitudo vel molestia
animi. *Tamen infirmorum contuentes imbecillita-
tem, credimus eminam vini per singulos sufficere per
diem. Quibus autem donat Deus tolerantiam absti-
nentia, propriam se habituros mercedem sciant.* Hic
infirmorum imbecillitatem non pro cor-
poris ægritudine, sed pro animi dicit im-
possibilitate. Non enim abstinentiam ex-
terius corpus valet implere, nisi ei interius
animus consenserit abstinere. Multi enim
abstinere poterant propter sibi concessam
salutem, sed non valent propter animi im-
becillitatem. Emina enim vini, appendit
libram vnam: quæ geminata, sextarium fa-
cit. *Quod si aut loci necessitas, vel labor, aut ardor
æstatis amplius poposcerit, in arbitrio Prioris consi-
stat, considerans in omnibus, ne subrepat satietas aut
ebrietas.* Hinc Ferriolus ait: De ebrietate
verò superfluo puto monachum comoneri,
cum vel si parum vini accipiat, à præpo-
sita corporis contritione declinat. Et ideo
monachum si ebrium, quod dici nefas est,
videri aliquando contigerit, zelans illi ple-
nus ira præcipio, vt triginta diebus à vini
potione suspendatur, quatenus anima in-
fusione cõcessa digestionem hoc spatio va-
cuetur. *Licet legamus vinum monachorum omni-
no non esse.* Vbi hoc scriptum beatus Bene-
dictus legerit, audi. Ait enim quidam an-
tiquus patrum: Caro enim & vinum siue
potus, in quo sit ebrietas, refutanda sunt à
monachis, nec suscipienda, quibus pro
Christo crucifixus est mundus, & ipsi mun-
do. Et ferias monacho non esse super ter-
ram, nisi modicum in aduentu fratrum tan-
quam Christi lætior fuerit cibus gratia cha-
ritatis. *sed quia nostris temporibus id monachis
persuaderi non potest, saltem vel hoc consentiamus,
vt non vsque ad satietatem bibamus, sed parcius: quia
vinum apostatate facit sapientes.* Apostatate di-
citur, à via iustitiæ recedere, à fide trãgre-
di, retroire, vel à bono præuaricari. Verum
quomodo vinum apostatate faciat sapietes,
diligen-

1. Cor. 12.

1. Timot. 5.

1. Cor. 10.

Iudæ.

Galat. 6.

Ecclesi. 31.

Gene. 9. diligenter attende. Noë enim sapiens, san-
ctus & antiquissimus vir, quem tantæ mo-
les aquarum non vicerant, à modico vino
deuictus est, & ab ebrietate dormiens, nu-
datus. Patriarcham verò Loth vinum apo-
statare fecit, quando contra naturam in fi-
liabus suis impudenter se commiscuit. Si
ergo sanctis & magnificis viris vini ebric-
tas non pepercit, quanto magis exiguum
atque infirmum monachum superabit? *Vbi
autem necessitas loci exposcit, vt nec supra scripta
mensura inueniri possit, sed multò minus, aut ex toto
nihil, benedicant Deum, qui ibi habitant, & non mur-
murent.* Quia & Apostolus infirmo Timo-
theo scribit, dicens: Modico vino vtere
propter stomachum tuum, & frequentes
tuas infirmitates. Quantum monachis se-
cundum vires monasterij per singulos dies
iussu vel dispensatione Abbatis vini of-
fertur, accipiant, & amplius penitus non
requirant. *Hoc ante omnia admonentes, vt absque
murmurationibus sint fratres.* Decet enim mona-
chos sine murmuratione esse, nè percant
murmurando, sicut & illi perierunt, qui
in deserto murmurauerunt: & perditio fi-
liorum Dei nomine, aliud secundum Apo-
stolum accipiant nomen, id est, murmura-
tores, querulosi, Deo odibiles.

1. Timot. 5.

1. Cor. 10.

Iudæ.

Quibus horis oporteat re-
ficere fratres.

CAP. XLI.

A Sancto Pascha vsque ad Pentecosten,
ad sextam reficiant fratres, & ad seram
cœnent. Hinc beatus Isidorus ait:
Hæ sunt feriæ monachorum,
in quibus ieiunia conuiescunt. In primis
venerabilis dies Dominicus nomini Chri-
sti dicatur, qui sicut propter mysterium
resurrectionis eius solennis est, ita & apud
omnes seruos eius celebritatem conuiuij
votiuo gaudio retinebit. Item à prima die
Paschæ vsque ad Pentecosten, ita scilicet
continuis diebus ieiunium à sanctis patri-
bus dissolutum est, propter resurrectio-
nem videlicet Christi, & aduentum spiri-
tus sancti, vt hi dies non in figura labo-
ris, quod Quadragesimæ tempus significat,
sed in quiete lætitiæ laxatis ieiunijs cele-
brentur. Hinc Cassianus ait: A vespera
sabbati, quæ lucefcit in Dominicum diem,
vsque ad vesperam ipsius Dominici, & to-
tis quinquagesimæ diebus, nec genua cur-
uari, nec ieiuniorum regulam custodiri pã-
trum constituta sanxerunt. Quod dixit,
ad seram cœnent: pro tardè, posuit se-
ram, sicut vespera dicitur pro vespere.
Cœna vocatur à communione vescenti-
um, *καὶνὸν* quippe commune dicunt Græci,
vnde & cœnaculum à communitate ve-

lib. 2. inft.
mon. ca. 18.

scientium, & cœnobium à communitate
vocatur viuientium. *A Pentecoste autem tota
æstate, si labores agrorum non habuerint monachi,
aut nimietas æstatis non perturbat, quarta & sexta
feria ieiument vsque ad nonam.* Hinc iterum Isi-
dorus ait: Secundum ieiunium interdian-
num post Pẽtecosten alia die inchoatum,
vsque ad æquinoctium autumnale pro-
tenditur, ternis scilicet diebus per singu-
las hebdomadas propter æstium solis ar-
dorem. Hinc Fructuosus ait: A Pascha
vsque ad Pentecosten reficiendum est ad
sextam: A Pentecoste autem vsque 18. Cal.
Octobris, interdiana ieiunia retinenda
sunt. *reliquis verò diebus ad sextam prande-
ant. Quæ prandij sexta, si opera in agris habuerint,
aut æstatis feruor nimis fuerit, continuanda erit,
& in Abbatis sit prouidentia.* Prandium autem,
ab apparatu refectiois est dictum. Pran-
dij enim sexta dicit esse continuanda, id
est, iugiter & quotidie peragenda. Pro-
pter fatigationem enim operis, & feruorem
caloris, iugiter soluenda sunt ieiunia tem-
pore æstatis. Continuare enim dicit, quo-
tidie agere, congeminare, vel sine inter-
missione facere. *Et sic omnia temperet atque
disponat, quatenus & anime saluentur, & quod faci-
unt fratres, absque iusta murmuratione faciant.*
Omnis sagacitas curaque Pastoris ad hoc
debet quotidie tendere, vt ouium suarum
animæ saluentur, & virtutibus sacris, pa-
scuisque faginentur æternis: & quod faci-
unt oves, absque iusta murmuratione faci-
ant. Iusta enim murmuratio illa dicitur, Murmura-
tio iusta
quam non voluntariè, aut sine causa, sed
inuiti & coacti monachi faciunt: alterius
enim malo commota, surgit alterius mur-
muratio iusta. Iusta enim murmuratio mo-
nachorum, ab iniusta oppressione solet
confergere magistrorum. Sicut beatus Gre-
gorius dicit, Terra etenim contra possessorem
clamatur, quando contra pastorem
suum iuste Ecclesia murmurat. *Ab Idibus au-
tem Septembris, vsque ad caput Quadragesimæ, ad
nonam reficiant fratres.* Quæstio oritur, quo-
modo hic ab Idibus Septembris ieiunan-
dum quotidie dicat, cum in capitulo 48.
dicturus sit, à Pascha, vsque ad Calendas
Octobris, Post sextam surgentes à mensa,
paudent. Quæ ita soluitur, Si habuerint
opera in agris, vel vindemiam in vineis,
vbi per se occupentur vsque ad Calendas
Octobris, ad sextam reficiant: Sin autem
non habuerint, ab Idibus Septembris gene-
rale ieiunium inchoetur. *In Quadragesima
verò vsque in Pascha ad vesperam reficiant.* Hinc
iterum Isidorus ait: Primum ieiunium
Quadragesimæ quotidianum, in qua ma-
ior abstinentiæ obseruantia manebit in
monachis, quando non solum à pran-
dijs, sed etiam à vino & ab oleo absteine-
tur. Quod vespere monachi reficiant, ipsi
cœnent.

Monachi
cur vespere
cœnent.

Matth. 26.
Marc. 14.
Lucæ 22.

Domini vtuntur exemplo, qui non prandisse, sed cenasse legitur, cum dicit Scriptura: Vespere autem facta, recubuit Iesus cum duodecim Apostolis: & cenantibus illis, dixit. Nam ideo vniuersis diebus ad nonam horam constituta sunt ieiunia solui, vt sit aliquid prolixius, quod Quadragesimæ diebus addatur, id est, vsque ad vesperam. Ipsa tamen vespera sic agatur, vt lumine lucerna non indigeant reficientes, sed luce diei omnia consummentur. Sed & omni tempore, siue cæna, siue refectio, hora sic temperetur, vt cum luce fiant omnia. Ideo luce diei consummanda, perficienda & peragenda sunt omnia, vt nec lumine indigeatur lucernæ, & horis competentibus omnia prouide peragantur & temperate, & vt citius, & alacrius in noctibus confurgentes, impleatur ab illis, quod Propheta hortatur, dicens: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Domino. Quod autem dicit, siue cæna: subaudiatur, sit. Intelligitur tamen cæna, quæ post prandium fit, quando duabus vicibus reficiuntur fratres. Refectionis autem hora hæc intelligitur, quando ieiunio peracto, vna tantum vice in vespera reficiuntur.

Psal. 133.

Vt post Completorium nemo loquatur.

CAP. XLII.

Esaie 32.
Psal. 140.

* al. Ingre-
diatur
Post Com-
pletorium
cur tacen-
dum sit.

Omnino tempore silentio studere debent monachi, maxime tamen nocturnis horis. Hinc & alibi legitur: Regulam silentij omni tempore seruandam, sanctarum scripturarum series declarat, dum per Prophetam dicit: Cultus iustitiæ, silentium. Et illud: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Ideo factis Completorii, mox inter fratres custodiatur silentium, & sic se suis collocent lectis, vt nemo alteri loquatur. Ideo post Completorium tacere debemus, vt merito in nocturnis primò dicamus: Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Hoc est, petamus Dominum in nocturnis aperire labia nostra, quæ sua custodia in completorii claufurat. Et ideo omni tempore, siue ieiunij, siue prandij tempus fuerit, mox vt surrexerim à cæna, sedent omnes in vnum, & legat vnus collationes, vel vias Patrum, aut certe aliud quod edificet audientes. Non autem heptaticum, aut regum: quia infirmis intellectibus non erit vile, illa hora hanc scripturam ad dicitur. alij verò horis legantur. Quod autem dicit, aut certe aliquid, quod edificet audientes: de homilij intelligitur dixisse patrum, in quibus ædificationes pleniter scriptæ

Post mensam qui libri potissimi in rebus

sunt audientium: Vel certe de expositionibus librorum catholicorum, quæ ab orthodoxis factæ sunt viris, in quibus sancta sufficienter sanctis doctrina redundat monachis. Cum autem dicitur, non heptaticum, aut regum: diligenter attendendum est quod sequitur: Quia infirmis intellectibus non erit vile, illa hora hanc scripturam audire. Synceris autem, sanis & acutis intellectibus, nullo tempore vetatur, heptaticum, aut regum, vel quamcunque historiarum diuinarum legere scripturam: quia possunt in eis figuræ & sensus cognoscere, & exemplum salutis ab illis legendo recipere. Illis verò qui nequeunt ab illis spiritaliter capere intelligentiam, heptaticum aut regum illa hora iuste prohibet legendum. Debet enim tunc vnusquisque diuino edificatus sermone, & ad Completorii officium, & ad suum ædificatus pergere lectum. Cæterum alijs horis, aut coram hominibus tempore suo in ecclesia, aut vnusquisque pro legedi doctrina debet eos legere in schola. Si autem ieiunij dies fuerint, dicta Vespera paruo intervallo mox accedat ad lectionem collationum, vt diximus, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis forte in assignato sibi commisso, fuerit occupatus, occurrat. Collatio dicitur confessio, colloquutio vel confabulatio, vbi de scripturis diuinis, alijs conferentibus interrogationes, conferunt alij congruas responsiones, & sic quæ diu latuerant occulta, conferentibus patefunt perspicua. Quod autem dicit, Si quis forte in assignato: subauditur, obedientiæ officio: Sibi commissio fuerit occupatus, intelligitur, omnibus in vnum occurrentibus occurrat. Commissum enim, dicitur creditum vel commendatum. Vnde & sequitur: Omnes ergo in vnum positi, compleant. Non hic excipit Abbatem, non Præpositum, non Decanos, qui aliquoties alijs in ecclesia cantantibus, potibus aut fabulis aut consilijs vacant in hac hora: sed omnes in hac collationis hora occurrere, omnes in vnum Completorium iubet cantare. & exeuntes à Completorio, nulla sit licentia denud cuiquam loqui aliquid. Quod si inuenit fuerit quisquam prauaricari taciturnitatis regulam, grauiori vindicta subiaceat, excepto, si necessitas hospitum superuenierit, aut forte Abbas alicui aliquid iusserit. Quod tamen & ipsum cum summa grauitate & moderatione honestissime fiat. Hinc & alibi scriptum legitur: Ab hora verò completionis cum oratio ad somnum capiendum datur, nullus omnino loqui præsumat, nisi grandis monasterij necessitas poposcerit. Cui ab Abbate fuerit ordinatum, loqui studeat, vel etiam Præposito, qui curam aliorum portat.

De

De his qui ad opus Dei, & ad mensam tardè occurrunt.

CAPVT XLIII.

lib. 4. insti.
mon. c. 12.

Litera incepta reliquenda, dñ signum ad opus Dei, vel ad mensam, datur.

lib. 3. insti.
mon. ca. 7.

Ad horam diuini officij, mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus, qualibet fuerint in manibus, summa cum festinatione curratur, cum grauitate tamen, vt non scurrilitas inueniat somitem. Ergo nihil operi Dei præponatur. Hinc quidam monachorum magister ait: Quandoquæ vel diurnis, vel nocturnis horis ad opus diuinum signum insonuerit, mox cum summa festinatione furgendum est, ac si præco regis insonet, omni opere, quod in manibus habebatur, postposito, nihil vt operi Dei præponatur, sed mensam sonitum præconis intentam, & operi Dei innixa, cum omni grauitate & mansuetudine ad intonadam gloriam maiestatis eius, & pietatis eius gratias referendas festine currat. Hinc Cassianus ait: Ad has ergo orationes cum fuerit signum sonitus auditus, tanta celeritate debet monachus exire, ita vt is, qui opus debet scriptoris exercet, in eodem puncto, quo ad aures eius sonitus pulsantis aduenerit, cœptam literam non audeat consummare. Hinc & alius magister ait: Cum in dex in oratorio percussus fuerit, mox omnes audientes, antequam currant, faciant sibi crucem in fronte, respondentes, Deo gratias: & tunc laborantes, opus proiciant, artifices feramenta dimittant, scriptores literam non integrent, omnis fratrum manus deserat, quod agebat: festinet statim mox cum grauitate pes ad oratorium, sensus ad Deum, vt mox ad primam orationem occurrant, & tanquam apes ad mel intrantium in oratorium fratrum examen ebulliat, vt qui tacitus erat sancti oratorij locus, statim psalmorum clamoribus impleatur. Quod si quis nocturnis vigilijs post Gloria psalmi nonagesimi quartæ, quem propter hoc omnino subtrahendo, & morosè volumus dici, occurrerit, non stet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium stet, aut in loco quem talibus negligentibus seorsum constituerit Abbas, vt videatur ab ipso, vel ab omnibus, vsque dum cœpleto opere Dei, publica satisfactione peniteat. Ideo autem eos in vltimo, vel seorsum iudicauimus debere stare, vt visi ab omnibus, vel ipsa verecundia sua emendentur. Hinc Cassianus ait: In nocturnis autem orationibus vsque ad secundum psalmum datur tardandi dilatio: tamen antequam finito eodem psalmo, fratres in orationes procumbant, congregationi se inferere atque immiscere festinet. Quod si amplius vel modicum retardauerit, finitis vigilijs, vera humilitate submissus veniam negligentie, sicut superius diximus, expetere non omitat, id est, in vltimo loco qui talibus negligentibus fuerit deputatus,

iubeatur ad stare, & impletum cursum proluxa venia ibi cum metu verecundie expectare, & post impletum cursum, proluxa venia ante cœtum fratrum egredientium satisfacere. Nam si foris oratorio remaneat, erit forte talis, qui se aut recollacet, & dormiat: aut certe sedet sibi foris, vel fabulis vacet, & datur occasio maligno: sed ingrediatur intus, vt nec totum perdat, & de reliquo emendet. Hinc & alibi scriptum legitur: Nam foris omnino non segregentur, nè à somno detenti dormiant, aut in aliquo maligno hosti detur occasio adeundi. Intus etenim positus, nec totum perdit, quod cœperat, & verecundia ac metu frangitur, dum ab omnibus videtur. Et quando cæteri expleto officio foras egrediuntur, iste in ecclesia pro ipsa tarditate positus, duodecim psalmos supra cursis seriem canter: Si verò ex toto cursum suum perdidit, præcipue nocturnis horis, in quibus nullum aliud opus impendit, super positione damnetur. Diuini autem horis, qui ad opus Dei post versum & Gloriam primi psalmi, qui post versum dicitur, non occurrerit, lege, qua supra diximus, in vltimo stet loco, nec præsumat sociari choro psallentium, vsque ad satisfactionem, nisi forte Abbas licentiam dederit permissione sua: ita tamen, vt satisfaciatur reus ex hoc. Hinc sanctus Fruentiosus ait: Ad orationes diurnas, qui ad primum psalmum non occurrerit, introire in oratorium cum cæteris non audeat, sed penitentia delegabitur. Hinc Cassianus dicit: Si quis autem antequam finiatur psalmus inceptus, non occurrerit, vltius in oratorium inter psallentes fratres introire non audeat, sed stans foris, ad ianuam sustineat, donec finitis psalmis congregatio relaxetur: & tunc submissa in terra penitentia negligentie sue vel tarditatis coram omnibus ab Abbate impetret veniam. Quod si contempserit satisfacere, nullo modo inter fratres orandi societatem habebit. Quod autem dicit, ita tamen, vt satisfaciatur reus: ex hoc intelligitur, sic cum per licentiam Abbatis in choro recipi, vt post actum cursum satisfaciatur adhuc reus pro negligentia à se commissa, donec ab Abbate recipiat veniam, & cum remissio plena subsequatur ac pacifica. Ad mensam autem, qui ante versum non occurrerit, vt simul omnes dicant versum & orent, & sub vno, omnes accedat ad mensam, qui per negligentiam suam aut vitium non occurrerit, vsque vice secunda pro hoc corripatur. Si denud non emendauerit, non permittatur ad mensam communis societatem vel participationem, sed sequestratus à consortio omnium, reficiat solus, sublata ei portione sua de vino, vsque ad satisfactionem & emendationem. Similiter autem patitur, qui & ad illum versum non fuerit presens, qui post cibum dicitur. Hinc quidam monachorum magister ait:

* al. monasterio

lib. & cap. paulò ante citatis.

Ddd 3 Ad

Ad mensam verò antiphonam vel versum priorem qui non affuerint, semotè & nò signatum, & sine data & accepta benedictione manducant & bibant, & sine alicuius eloquio. Et meritò sine hominis eloquio debet reficere, qui ante refectioem cum Deo non est locutus. Qui verò posteriori versu mensam non affuerit, talem poenā suscipiat, qualem ille, qui ante refectioem non est locutus cum Deo. Hæc verò correptiones, vel excommunicationes, his dumtaxat constitutæ sunt, qui sunt voluntate & negligentia tardi, & nullis necessitatibus occupati. Nam pro utilitate monasterij occupati, dignè absentes à presentibus in oratione memorantur. Hinc Isidorus dicit: Qui ad mensam tardiùs venerit, aut poenitentiam agat, aut ieiunus ad suum opus vel cubile recurat. Hinc Basilus ait: Si, cum possit, non satis egit occurrere, fateatur culpam negligentiam suam, & maneat sine cibo usque ad illam horam, qua convenitur ad cibum in posterum diem. Nec presumat ante statutam horam, vel postea quicquam cibi aut potus sumere. Hinc Fructuosus ait: Quilibet ex monachis ieiuniū solvere non presumat, nec priusquam in commune reficiant cum cæteris, vel postquam refecerint, quicquam, quod ad potandum vel edendum pertinet, gustare vel contingere audeat, vel occulte quodlibet peculiariter recondere, vel habere presumat.

*al. ad

*al. oratorio

lib. 4. inst. mona. c. 18.

*al. sacri legum ducatur.

De his qui excommunicantur, quomodo satisficiant.

CAPVT XLIIII.

Qui pro gravioribus culpis ab oratorio, & à mensa excommunicatur, hora qua opus Dei in oratorio percelebratur, ante fores oratorij prostratus iaceat, nihil accens, nisi tantum posito in terra capite, stratus pronus omnium excutiū de oratorio pedibus, & hoc tamdiu faciat, usque dum Abbas indicaverit satisfactum esse. Quæ gravioribus sunt culpe, iam superius dictum est. Hic verò de congrua culpatorum satisfactione dicendum est, quorum, ut Isidorus ait, sola panis & aquæ in vespertinum erit adhibenda refectio. Amictus eorum aut tegmè rasum, aut fortè cilicium. Lectus eorum aut nuda humus, aut fortè stria, i. matta super humum. Hinc quidam monachorum magister ait: Qui verò frater grauem culpam admisit, ipse ab utroque, excommunicatur, i. ab oratorio, & à mensa: & non ipse ad indulgentiam maioris perveniat, nisi ante limen oratorij prostratus, lachryabili voce intervallo cessantium in psalmis horarum Deo, & omnibus satisfecerit emendatione repromissa. Qui dum iussus ab Abbate venerit, voluit se ipsius Abbatis pedibus, deinde omnium vestigijs stratis, ut orent pro illo. Et tunc si iusserit Abbas, recipiatur in choro psallentium, vel ordine quo Abbas decreverit. Ita sane, ut psalmū aut lectionē, vel aliud quid non presumat in oratorio imponere, nisi Abbas iterum iubeat. Et omnibus horis, dum complectur opus Dei, projiciat se in terram in loco, quo stat, & sic satisficiat, usque dum ei iterum iubeat Abbas, ut quiescat iam ab hac satisfactione. Hinc Isidorus ait: Satisfactio delinquentium hæc est: Peccato & poenitentiam tempore vocatus veniat, humo prostratus iaceat: iussus ab Abbate, de terra confurgat: surgens, ab omnibus pro negligentia veniam postulat, adepturus indulgentiam, post huius emendationis satisfactionis censuram. Qui verò pro levis culpis excommunicatur tantū à mensa, in oratorio satisficiant, usque ad iustionem Abbatis hoc perficiant, usque dum benedicat, & dicat, sufficit. Quod autè dicit, benedicat: intelligitur, dimittat tibi Dominus. Quod dicit, sufficit: subauditur, pro hac culpa satisfactio acta.

*al. satisfactiois

De his qui falluntur in oratorio.

CAPVT XLV.

Si quis dum pronunciat psalmum, Responsorium, aut antiphonam, vel lectionem, fallitur, nisi satisfactione ibi coram omnibus humiliatus fuerit, maiori vindicta subiaceat: quippe qui noluit humilitate corrigere, quod negligentia deliquit. Infantes autem, pro tali culpa vapulent. Quod autem dicit, maiori vindicta subiaceat, subauditur, quam si ibi coram

ram omnibus humiliatus fuisset. Quod verò dicit, Infantes pro tali culpa vapulent: subintelligitur, nisi ibi coram omnibus humiliati fuerint. Hæc de illis, qui raro falluntur. Illi verò, qui crebro falluntur, & sæpè correpti non emendantur, etiam si ibi humiliati fuerint, vapulent, ut emendantur, & sæpè iam non fallantur.

De his qui in aliquibus levis delinquant.

CAPVT XLVI.

Si quis dum in labore quovis, in coquina, in cellario, in ministerio, in pistrino, in horio, in aliqua arte dum laborat, vel in quocunque loco aliquid deliquerit, aut fregerit quippiam, aut perdidit, vel aliud quid excesserit, ubi & ubi, & non veniens ante Abbatem continuè, vel congregationem, ipse ultro satisfecerit, & prodiderit delictum suum, dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi. Hinc Cassianus ait: Si quis aliquid fregerit, aut perdidit, non aliter negligentiam suam delebit, nisi coram omnibus fratribus tam diu supplicaverit Deo in terram prostratus, donec oratione solvatur Abbatibus. Suprà enim nominatæ negligentiam secundum modulum proprium sunt pensandæ, & iuxta ætatem delinquentium, id est, vel teneram, vel senilem, vel virilem sunt corrigendi. Si quis verò in his negligentibus fuerit dilapsus, & statim Abbati vel Præposito puram dederit confessionem, & compertum fuerit, non suæ voluntatis fuisse, quod casu accidit, sufficiat ei emendare cum veniæ satisfactione, quod deliquit. Si verò non sua confessione, sed alterius prodicione cognitum fuerit, prout culpæ magnitudo poposcerit, poenitentiam subiaceat. Si anima verò peccati causa fuerit latens, tantum Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciam curare & sua & aliena vulnera, non detegere & publicare. Hortamur autem, si ex maioribus culpis, quod ad animæ maiorem pertineat damnationem, aliquam commiserit frater, secretius per puram confessionem suo manifestet Abbati: nè, dum tempore hoc animi culpam detegere verecundatur, cum reatu culpæ faciem diaboli interius abscondat.

*al. memorate

De significanda hora operis Dei.

CAPVT XLVII.

Nuncianda hora operis Dei die noctique sit cura Abbati, aut ipse nunciare, aut tali sollicito fratri iungat hanc curam, ut omnia horis competentibus compleatur. Hinc quidam pater ait: Horas verò ad cursum & procurare iuxta dispensationem Abbatis debet, cuiusque ordinatum fuerit, id est, qui mente sollicita & impigra ad

*al. præparare

hoc opus idoneus fuerit inventus, ut opus Dei non tardetur: qui nò qua hora illi libitum fuerit, fratres ad vigiliam suscitare præsumat, sed sic totam congregationem ad officium orationis inuitet, nè in utroque inveniatur incautus, id est, nè vel oppressus somno, statutam noctis transeat horam, vel eandem festinus anticipet. Si verò qualibet occasione à iusto ordine deviatum fuerit, ut non secundum ordinem suum horæ custodiantur, super positione damnetur. Psalmos autem vel Antiphonas post Abbatem ordine suo, quibus iussus fuerit, imponant. Cantare autem & legere non presumat, nisi qui potest ipsam officium implere, ut adificentur audientes. Quod cum humilitate & tremore fiat, & cui iusserit Abbas. Quod dicit, post Abbatem ordine suo imponant: non de illo, quo ingressi sunt, ordine dicit, sed de illis, quibus ab Abbate iussus est, & qui hoc opus bene agere possunt. De quibus etiam superius dixit: Fratres non per ordinem legant, aut cantent, sed qui adificent audientes. Quod & illi sicut ordinatum, ita & cautè, & cum humilitate agere debent. Undè & sequitur: Cantare & legere non presumat, nisi qui potest &c.

Cap. 38.

De opere manuum.

CAPVT XLVIII.

Ociositas inimica est anime. Ociosus enim corpore monachus, mente à sordidis cogitationibus nunquam à sordiditate poterit esse ociosus. Per ocium enim libidines, & noxiarum cogitationum desideria crescunt, dicente Salomone: In desiderijs est omnis ociosus. Et multa mala excogitat ociositas. Hortamur ergò, fratres, ut ocium non ametis, sed per sincera vnanimitatis consensum unusquisque, ut prævaleret, sic laboret, & abiectio à se, qui hucusque talis fuit, hoc vitio, promptus ad omne opus occurrat, quia scriptum est: Nò odis laboriosa opera, & rusticatione ab altissimo creatam. Si enim Apostoli corporale opus faciebant, unde vita corporis sustentabant: quāto magis monachi, quibus oportet nò solum vitæ suæ necessaria proprijs manibus exhibere, sed etiam indigentiam aliorum, laboribus suis, reficere? Qui dum viribus corporis & integritate salutis sani consistunt, si sine opere ociosi sunt, dupliciter peccare noscuntur: quia non solum non laborant, sed etiam alios vitiant, & ad imitationem suam inuitant. Propterea enim quisque ad Deum convertitur, ut ei desertiens laboris habeat curam, non ut ocio deditus, inertia pigritiaque pascat. Qui sic volunt vacare lectioni, ut nò operentur, ipsi lectioni contumaces existunt, quia nò faciunt quod ibi legunt. Ibi enim scriptum est: Operantes suum panem manducant. Hinc per Prophetam de ociosa anima

Ociosus enim corpore monachus, mente à sordiditate poterit esse ociosus. Per ocium enim libidines, & noxiarum cogitationum desideria crescunt, dicente Salomone: In desiderijs est omnis ociosus. Et multa mala excogitat ociositas. Hortamur ergò, fratres, ut ocium non ametis, sed per sincera vnanimitatis consensum unusquisque, ut prævaleret, sic laboret, & abiectio à se, qui hucusque talis fuit, hoc vitio, promptus ad omne opus occurrat, quia scriptum est: Nò odis laboriosa opera, & rusticatione ab altissimo creatam. Si enim Apostoli corporale opus faciebant, unde vita corporis sustentabant: quāto magis monachi, quibus oportet nò solum vitæ suæ necessaria proprijs manibus exhibere, sed etiam indigentiam aliorum, laboribus suis, reficere? Qui dum viribus corporis & integritate salutis sani consistunt, si sine opere ociosi sunt, dupliciter peccare noscuntur: quia non solum non laborant, sed etiam alios vitiant, & ad imitationem suam inuitant. Propterea enim quisque ad Deum convertitur, ut ei desertiens laboris habeat curam, non ut ocio deditus, inertia pigritiaque pascat. Qui sic volunt vacare lectioni, ut nò operentur, ipsi lectioni contumaces existunt, quia nò faciunt quod ibi legunt. Ibi enim scriptum est: Operantes suum panem manducant. Hinc per Prophetam de ociosa anima

Ecclesi. 7.

1. Cor. 4.

1. Thess. 3.

Thren. 1.

anima dicitur: Viderit eam hostes, & deriserunt sabbata eius. Hostes enim sabbata videntes irridet, cum maligni spiritus ipsa vacationis oia ad cogitationes illicitas pertrahunt. Et idem certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum: certis iterum horis in lectione diuina. Ideoq; hac dispositione credimus vtraque tempora ordinari, id est, vt à Pascha vsque ad Calendas Octobris, à mane exeuntes, à prima vsque ad horam pendè quartam laborent, quod necessarium fuerit. Agent, dicit: festinent, vel satisfagant. hoc enim intelligitur, agent. Hinc Isidorus ait: Proprijs autem temporibus oportet operari monachum, & orationi lectioniq; incumbere. Horas enim debet habere cõgruas monachus, & ad singula officia deputatas, partes autem temporum suis quibusq; operibus taliter deputantur. Aestate enim à mane vsque in horam tertiam laborare oportet: à tertia verò vsque ad sextam lectioni vacare, dehinc vsque ad nonam quiescere, post nonam autem vsq; ad tempus vespertinum iterum operari. Post sextam autem surgentes à mensa, paudent in lectis cum omni silentio, aut forte qui voluerit legere, sic sibi legat, vt alium non inquietet. Et agatur nona temperius mediantem octaua hora, & iterum, quod faciendum est, operentur vsque ad vespertinam. Si autem necessitas loci aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur: quia tunc verè monachi sunt, si labore manuum suarum viuunt, sicut & patres nostri & Apostoli. Scriptum est enim: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi erit. Ergò monachũ, vt beatus Ferriolus ait, abfq; certis solennitatibus, vel manifesta ægritudine diem sine operatione transeuntem, à conuiuio decernimus excludendum, iubente Apostolo: Qui non laborat, non manducet. Omnia tamen mensurata sunt, propter pusillanimes. Pusillanimes dicitur, pusillum animum habens, paruulum vel modicum, aut certè desperatum. Hinc beatus Pachomius ait: Nè plus operis fratres compellantur facere, sed moderatus labor omnes ad operandũ prouocet, sitq; inter eos pax atque concordia, & libenter maioribus subijciantur sedentes & ambulantes ac stantes in ordine suo, & in inuicem de humilitate certates. A Calendis autem Octobris, vsque ad caput Quadragesime, vsque in horam secundam plenam, lectioni vacent omnes, exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt. Hinc Patres antiqui dixerunt: Die autem Dominico nihil aliud agant, nisi Deo vacent, nè pro aliqua occasione se velint aut alios excusare. Tamen cõtestor fratres, q; nulla operatio in die illa sancta cõperiat, nisi tantum hymnis & psalmis & canticis spiritualibus dies illa transeat. Si quis verò ita negligens & desidiosus fuerit, vt non velit aut non possit meditari aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, vt non vacet. Desidiosus dicitur, id est, desidia vel negligentia plenus. Desidiosus enim à desidendo, id est, valdè

*al. modum latione,

regulæ fabulatione delectetur, filij pœna castigetur. In Quadragesima verò diebus, à mane vsque ad tertiam plenam, vacent lectionibus suis: & vsque decimam horam plenam, operentur, quod eis iniungitur. Monachi autem operantes, meditari & psallere debent, vt carminis verbiq; Dei delectatione consolentur ipsum laborem. Maxime autem Quadragesimæ tempore laborandum est corpore, fixa in Deo animi intentione. Sicq; manus implicanda est in opere quotidiano, vt mens non auertatur à Deo. In quibus diebus Quadragesima accipiant omnes singulos codices de bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant. Qui codices in *capite Quadragesime dandi sunt. De bibliotheca dicit, id est, de cellula vbi libri reconduntur. Nam quod Græcè βιβλιοθήκη, Latine repositio librõrum dicitur. Ante omnia sanè deputentur vnus vel duo seniores, qui circumueant monasterium horis, quibus vacent fratres lectioni, & videant, nè forte inueniatur frater acediosus, qui vacat ocio aut fabulis, & nõ est intentus lectioni, & non solum sibi inutilis est, sed etiam extollit alios. Hic talis si (quod absit) reperit fuerit, corripiatur semel & secundo. Si non emendauerit, corripioni regulari subiaceat, & taliter vt ceteri timeant. Acediosus dicitur, tædiosus, anxius, vanæ mentis, vel animo leuis, qui tædio mentis commotus, vel leuitate animi subleuatus, nec se finit legere, nec alios lectioni finit vacare, qui & sibi vagando inutilis, & alijs legentibus inuenitur esse contrarius. Ocium enim & fabulas diligit, & ideo & se & alios à sacra lectione distollit, id est, segregat & disturbat. Qui taliter corripiendus est, vt ceteri eius videntes acerrimam correptionem, talem vltèrius non audeant committere disturbationem, neque ad talem audeat frater fratri se horis incompetentibus iungere confabulationem. Illæ enim sunt horæ incompetentes fabulis vanis, quæ sunt cõpetentes lectionibus sacris. Quod autem dicit, neque frater ad fratrem iugatur horis incompetentibus, non prociuum vel sanctam inter sanctos prohibet coniunctionem, sed nociuam nociuisq; fabulis plenam coniunctionem inter ociosos acediososq; vetat. Dominico item die lectioni vacent omnes, exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt. Hinc Patres antiqui dixerunt: Die autem Dominico nihil aliud agant, nisi Deo vacent, nè pro aliqua occasione se velint aut alios excusare. Tamen cõtestor fratres, q; nulla operatio in die illa sancta cõperiat, nisi tantum hymnis & psalmis & canticis spiritualibus dies illa transeat. Si quis verò ita negligens & desidiosus fuerit, vt non velit aut non possit meditari aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, vt non vacet. Desidiosus dicitur, id est, desidia vel negligentia plenus. Desidiosus enim à desidendo, id est, valdè

Monachi operantes, cur psallere & meditari debeant.

*al. caput

*al. metum habeant.

Prou. 19. & 26.

sedendo, ociumq; diligendo vocatur. De tali enim Salomon ait: Abscondit piger manum sub ascella, nec ad os suũ applicat eam. De duabus hic personis loquitur, vna est, quæ cum possit legere aut meditari, per desidiam cordis neutrũ vult agere, sed magis ocio vel vanis vult fabulis vacare. Alia persona est, quæ quauis velit, per ignorantiam tamen nec legere valet, nec meditari. Et ideo nè ocio vacet, vtrisque illis opus iniungendum est, in quo laborent vtrique. Fratibus infirmis, aut delicatis, talis opera aut ars iniungatur, vt nec ociosi sint, nec violentia laboris opprimantur, vt effugentur. Quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est. Delicatus, dicitur delicijs pastus, & diuersis epulis enutritus, & ideo fortioribus laboribus inscius, qui propter corporis teneritudinem & imbecillitatẽ piẽ cõ infirmis est tolerandus, & humanius clementiusq; tractadus. Nec contra eos murmurandum est eis, qui vires laborandi habet, sed magis & isti & infirmi à sanis sunt consulendi, &, vt dictũ est, humanius clementiusq; tractandi. Quorum imbecillitas, id est, fragilitas vel impossibilitas, ab Abbate quasi à pio consideranda est patre pariter atque rectore.

Delicatus quis dicatur.

De Quadragesimæ obseruatione. CAPVT XLIX.

Lecti omni tempore vita monachi Quadragesimæ debeat obseruationem habere. Licet, hæc, pro quauis, positum est. Oportet enim monachũ sine dubio, cui mundus crucifixus est, & ille mundo, vt castiget corpus suum, & in seruitutem redigat, & omni tempore exhibeat semetipsum sicut Dei ministrũ, in varijs necessitatibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, ceterisque virtutibus se exercendo. tamen quia paucorum est ista virtus, eorum videlicet, de quibus scriptum est: Multi sunt vocati, pauci verò electi. ideo suademus istis diebus Quadragesimæ omni puritate vitam suam custodire. Omni puritate, dicit, omni sinceritate & simplicitate cordis, nihil facientes, p vana gloria vel laude humana, sed simplici corde & pura mente, quod sequitur, agere, id est, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere. De hoc enim tempore Quadragesimæ scriptum est: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nũc dies salutis. In quibus diebus vnusquisq; nostrũ, in quantum illi vires suppetunt, carnẽ maceret, eiusque desideria affligat, concupiscẽtias turpes de corde suo repellat, & hoc modo aliorum negligẽtias his diebus sanctis pœnitendo debeat. Vnde & sequitur: Quod tunc dignè sit, si ab omnibus vitijs temperemus. Temperamus dicit, id est, abstinemus, vel coercemus nos à vitijs omnibus. orationi cõ

Gal. 6. 1. Cor. 9. 2. Cor. 6.

Matt. 20. & 22.

1. Cor. 6.

Quadragesimæ diebus que sint potissimũ agenda.

scritibus. Scriptum est enim: Beati qui luget, quoniam ipsi consolabuntur. Et, Qui fecerunt in lachrymis, in gaudio merent. lectioni, & compunctioni cordis, atque abstinentia operam deus. Hinc Isidorus ait: Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit. Geminum enim donum confert lectio sacrarum scripturarum, siue quia intellectum mentis erudit, siue quòd à mundi vanitatibus abstractum hominem, ad amorem Dei perducit. Compunctio cordis, est humilitas mentis cum lachrymis, exoricens de recordatione peccati & timore iudicij. Illa est conuersis perfecta cõpunctio affectio, quæ omnes à se carnalium desideriorum affectus repellit, & intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem *defigit. Ille enim benè abstinet à cibis, qui & à malitiæ actibus, & à mundi abstinet ambitionibus. Ergò his diebus augeamus nobis aliquid solito pensũ seruatur nostræ. Solitum pensũ dicit, consuetum vel vstitutum abstinentiæ nostræ ieiunium, cui adhuc diebus Quadragesimæ aliquid amplius est augendũ. Vnde & subditur: orationes peculiare, ciborũ & portũ abstinentiã, vt vnusquisque super mensuram sibi inditam aliquid propria voluntate cum gaudio sancti spiritus offerat Deo. Cũ gaudio enim sancti spiritus offerre debet monachus Domino Deo suum vorũ, qui & ab illo sperat accipere regnum cælorum. Qui enim cum gaudio & hilaritate Domino seruit, vel donat aliquid, centuplũ ab illo accipiet, in supèr & vitam æternã possidebit. Offerat ergò cum gaudio, & faciat quod sequitur, id est, subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate, & cum spiritualis desiderij gaudio, sanctum Pascha expectet. Meritò enim de resurrectione Domini tales cum Christo debet in Pascha latari, qui corpus suum per abstinentiam pro eo consenserunt crucifigi. Qui enim in præsentia vita aliquid desiderijs vel substantijs carni subduxerint, debent meritò de diuinis animæ delicijs abundatè in perpetuo saginari. Qui in hoc paruo tempore pro Domino voluerit ad modicũ contristari, iuste cum eo merebitur in futuro latari, hoc ipsum tamen, quod vnusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat voluntate: & oratione: quia quod sine permissione spiritualis patris sit, presumptioni deputabitur & vana gloria, nõ mercedi. Ergò cum voluntate Abbatis omnia agenda sunt. Hinc quidam monachorum Magister ait: Dicat Abbas omnibus fratribus: Qui voluerit pro anima sua laborare, & aliquid abstinere, liberam ei voluntatem concedimus. Qui verò noluerit, regulæ de hoc titulo constituta accipiet, & Quadragesimæ contentus erit mensura. Iam qui de fratribus voluerint aliquid abstinere, humiliter se ad genua Abbatis, agentes gratias de bo-

Matt. 5. Psal. 125.

lib. 3. de sum. bono, cap. 8.

Compunctio cordis quid sit.

*al. configit,

Cum gaudio Deo offerendũ.

Matt. 19.

ni actus voluntate concessa, & post impensam humilitatem, simul & ore suo indicet quis quod voluerit abstinerere.

De fratribus qui longè ab oratorio laborant, aut in via sunt.

CAPVT L.

Fratres qui omnino longè sunt in labore, & non possunt occurrere hora competenti ad monasterium, & Abbas hoc perpedit, quia ita est, agant ibidem opus Dei, ubi operantur, cum tremore diuino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi sunt, non eos praeterat hora constituta: sed ut possunt, agant ibi, & seruitutis pœsum non negligant reddere. Hinc beatus Pachomius ait: Et si in nauis fuerint, & in monasterio, & in agro, & in itinere, & in quolibet ministerio, orandi & psallendi tempora non praetermittant. Hinc & Basilii dicit: Vnusquisque in opere suo obseruare debet propriam regulam, sicut membrum in corpore: quia damnum sibi est, si neglexerit implere quod sibi iniunctum est, & de communi fratrum vtilitate negligens, amplius periclitabitur. Et ideò mente & deuotione complere debet id, quod scriptum est: Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Si enim corporaliter cum ceteris non occurrerit ad deuotionis locum adesse, in quocunque loco inuentus fuerit, quod deuotionis est, expleat. Oportet tamen obseruare, ne fortè quis possit implere in tempore suo, quod complendum est, & occurrere: sed dum loqui vult, occasiones nequit, tanquam in ministerij opere occupatus. Quod qui facit, & offendiculum ceteris praestat, & ipse negligentis crimen incurrit. Hinc alius quidam monachorum Magister ait: Cum fratres spiritales sine laico ambulat, iuncti ad se & cantantes, modicè de via flectant genua, & post orationem redeant in viam, mox ab omni verbo alieno à Deo tacentes propter reuerentiam operis Dei, & sic ambulando, petita prius benedictione, impositum prorumpant psalmum.

Nuquam orandi tempus praetermittendū,

Eph. 5.

De fratribus qui non longè satis proficiscuntur.

CAPVT LI.

Frater qui pro quouis responso dirigitur, & ea die speratur reuerri ad monasterium, non presumat foras manducare, etiam si omnino rogetur à quouis, nisi fortè ei ab Abbate suo praecipiat. Quod si aliter fecerit, excommunicetur. Hinc antiqui Patres dixerunt: Nemo tamen extra monasterium manducet aut bibat. Hoc enim regula non recipit disciplina, ut vel poma vilia refumantur. Aquam

Extra monasterium nec mādūcare, nec bibere licet.

ipsam ante refectionem legitimam bibere non praesumat. Si quis verò extra confcientiam Abbatis vel Praepositi qualemcunq; locum egressus, gulæ vel ebrietati se sociauerit, aut si in proximo transmissus, pro sui leuitate vel gulæ, non statim, expedita necessitate, ad cellulam redierit, aut cum in id facinus fuerit detentus, ut canones docent, aut triginta diebus à communione separetur, aut virgis caesus emendetur.

De oratorio monasterij.

CAPVT LII.

Oratorium hoc sit, quod dicitur: nec ibi quicquam aliud geratur aut condatur. Expleto opere Dei, omnes cum summo silentio exeant, & habeatur reuerentia Deo, ut frater qui fortè sibi vult peculiariter orare, non impediatur alicuius improbitate. Sed & si alter vult sibi fortè secretius orare, simpliciter iniret, & oret, non in clamorosa voce, sed in lachrymis & in intentione cordis. Ergo qui simile opus non facit, non permittatur, expleto opere Dei, remorari in oratorio, sicut dictum est, ne alius impedimentum patiat. Hinc beatus Augustinus ait: In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accepit: ut si fortè aliqui etiam praeter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimēto, qui ibi aliquid agendum putauerint. Item alibi: In oratorio praeter orandi & psallendi Dei cultum, penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera iugiter impensa cōcorderent: ut si aliquis praeter constitutas horas Domino supplicaturus ingreditur, votum suum occupatio aliena non retardet.

al. agatur reuerentia Deo,

In Reg. 8.

De hospitibus suscipiendis.

CAPVT LIII.

Omnes superuenientes hospites, tanquam Christus suscipiantur: quia ipse dicitur est: Hospes fui, & suscepistis me. Hinc & Apostolus nos inter cetera hortatur, dicens: Hospitalitatem sectantes. Dicit enim hospitalitatem esse sectandam, non illud solum ostendit, ut venientem ad nos hospitem suscipiamus, sed & requiramus, & solliciti simus, & sectemur, & perquiramus vbiq; hospites, ne fortè in plateis sedeant, ne extra tectum iaceant. Recordare Loth, & inuenies quod non illum hospites, sed ipse quaesierit hospites. Et hoc erat hospitalitatem sectari. Hinc & beatus Macarius ait: Hospitalitatem sectantes per omnia, & ne auertas oculum, aut inanem dimittas pauperem, ne fortè Dominus in hospite aut in paupere ad te veniat, & videat te haesitantem & contemnentem, sed omnibus hilarem te ostēde, & fideliter age. Aduentibus ergo hospitibus alacris suscipere.

Matth. 25.

Rom. 12.

Hospitalitatem sectari quid

Gen. 19.

Matth. 25.

ceptio adhibenda est. Scientes ob hoc nouissimam consequi retributionem, quando in iudicio his, qui à dextris erunt, dicitur est Dominus: Hospes fui, & collegistis me, quia quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Et omnibus congruus honor exhibeatur. Congruus dicitur conueniens, competens, vel condignus: qui sit, quando vniciuique, quod expedit, & quomodo expedit, impenditur. Nam quauis vna charitas omnes amplectatur interius, aliter pauperibus, aliter verò exterius congruit ministrare potentibus. Neque enim aequalis omnibus paranda est sessio, neque omnibus aequalis ciborum conuenit praeparatio: sed vniciuique, necesse est cum charitatis discretionē, congruus locus, congruus cibus, congruus lectus, congruus omnibus exhibeatur & honor: ut congruè à nobis recepti, sine murmure ad propria reuertantur amici, maxime domesticis fidei & peregrinis. Domesticus dicitur, amicis familiaris, vel sodalis: quos duobus modis intelligere debemus, siue omnes generaliter Christianos vnam nobiscum fidem, vnum habentes baptismum: siue specialiter monachos, qui nobiscum Deo peculiariter fidei cultum & religionis seruant famulatum. Peregrinus dicitur, in longè patriae agro positus. Ut ergo nunciatus fuerit hospes, occurratur ei à Priore, vel à fratribus cum omni officio charitatis. Quia enim duæ ad monasterium solent venire personæ, duas & illis personarum rationabiliter iubet occurrere. Prioribus enim necesse est occurrat Prior, fratribus occurrat frater. Si enim venit rex, episcopus, aut aliquis de summo apice potens, exeat illi obuiam Abbas. Si autem venerit alter, obuiam illi exeat alter. & primitus orent pariter, & sic sibi socientur in pace. In pace dicit, id est, in osculo pacis. Pacificos enim esse oportet filios pacis, & sibi met in osculo sancto sociari oportet. Vnde & sequitur: Quod pacis osculum non prius offeratur, nisi oratione praemissa, propter illusiones diabolicas. Si enim, cum sit diabolus tenebrosus, transfigurare se valet in angelum lucis, valet utiq; transformari & in personam hospitis: quod factum iam fuisse, & in Dialogorū libro, & in Vitis legitur Patrum. Quæ phantasmatis illusio stare nocereque non valet, si oratio prompta ex corde sancti monachi procedit. In ipsa autem salutatione omnis exhibeatur humilitas. Omnis humilitas dicitur, tota, plena, atque perfecta, non ficta, sed de corde puro manans, vera atque sincera. Quæ quomodo exhibeatur, audi sequentia: Omnibus venientibus siue discedentibus hospitibus, inclinatio capite, vel prostrato corpore in terram, Christus in eis adoretur, qui & suscipitur. Et hic, sicut & superius, duas aduenientium inducit personas: Vnam me-

Discretio in tractandis hospitibus qualis adhibenda.

al. pecuniam

2. Cor. 11.

diocrē, cui tantum caput inclinatur à fratre: aliam verò summam, quæ in terram toto prostrato adoratur & corpore. Sed tamen in vtrisque Dominus Iesus Christus adoratur, qui & suscipitur. Suscepti autem hospites ducantur ad orationem, & postea sedeant cum eis Prior, aut cui iusserit ipse. Legatur coram ipso lex diuina, ut adificetur, & post haec omni ei exhibeatur humanitas. Omnis humanitas, dicitur omnis miserantis affectus, & obsequium plenum & perfectum amoris, quod hospitibus exhiberi oportet in cibi & potus, & omnium illis competetium administratione. Ieiunium à Priore frangatur propter hospitem, nisi fortè praecipuus dies sit ieiunij, qui non possit violari. Fratres autem consuetudines ieiuniorum prosequantur. Dies ieiunij qui violari non possunt, dies intelliguntur sanctæ paschalis Quadragesimæ, litaniarum, & quatuor anni temporum, aut si alicuius diei festi fuerit agenda vigilia, quando non solum à calariis clericis, verum etiam à laicis catholicis ieiunatur. Fratres autem consuetudines ieiuniorum prosequantur. Ne pro vno hospite, à toto monasterio ieiunij solennitas auferatur. Nam ut charitatem monstraret habere in hospitem, solummodo ieiunium mandatum frangi à Priore, & maxime propter ipsius hospitis honorem solui mandat ieiunium, ab ipso monasterij Priore. Sed & hoc pro omnibus hospitibus non est agendum, sed tantum pro peregrinis fratribus, aut illis summis personis, quæ tardè visitant monasterium. Aquam in manibus

Hospites suscepti, ad orationem sunt ducendi.

Qui ieiunij dies non possint propter hospites violari.

al. feniore

Psal. 47.

2. Cor. 6.

al. ostium

Ioan. 13.

Abbas hospitibus det: pedes hospitibus omnibus tam Abbas, quam cum cetera congregatio, lauet. Hinc Fructuosus ait: Hospitibus vel peregrinis fratribus, cum summa reuerentia charitatis & ministracionis obsequia sunt prebenda, & ad vesperum lauandi pedes, & si exitinere sunt confecti, oleo sunt perungendi: lectaria, lucerna, & stramina mollia exhibenda, ac proficiscentibus, iuxta pensum cœnobij, viaticum imponendum. Quibus loquens, hunc versum dicant: Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. Ac si dicat: Suscepimus in isto hospite misericordiam tuam visitationem in medio templi tui, id est, in medio templo monasterij tui. Aliter: Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui, id est, in medio cordis nostri, quod tuum dicit Apostolus esse templum. Suscepimus istius hospitis cum charitatis dilectione aduentum. Pauperum & peregrinorum maxime susceptioni cura sollicitè exhibeatur. Hinc Pachomius ait: Quando ad hospitium monasterij aliqui venerint, si clerici fuerint aut monachi, maiori honore suscipiantur, lauentque pedes eorum iuxta Euangelij præceptum, & deducant ad locum xenodochij, præbebuntque omnia quæ apta sunt vsui monachorum. Hinc

Rom. 13.

Isidorus ait: Et licet omnibus hospitalitatis honorem cum gratia oporteat referre, vberior tamen monachis & clericis deferenda est honorificentia hospitalitatis. Præbeantur eis habitacula, lauētur eorum pedes, vt præceptum Dominicum impleatur, congruis etiam sumptibus eiusdem humanitatis gratia præbeatur. *Nam diuinitum terror ipse sibi exigit honorem. Quia in omnibus congruus honor est exhibendus, non tantum metu terroris, quantum etiam præparandum est diuitibus obsequiū causa discretionis. Debemus enim secundum Apostolum reddere, cui timorem, timorem: & cui honorem, honorem. Coquina Abbatis & hospitum per se fit, vt in certis horis superuenientes hospites, qui nunquam desunt monasterio, non inquietent fratres. In quam coquinam ad annum ingrediantur duo fratres, qui ipsū officium bene impleant. Quibus, vt indigent, solatia administrantur eis, vt absque murmuratione seruiāt. Caterum quando occupationem minorem habent, exeant, vbi eis imperatur, in opera. Et non solum ipsis, sed & in omnibus officijs monasterij ista sit consideratio, vt quando indigent, solatia accommodentur eis: & iterum, quando vacant, obediant imperanti. Aestimatur enim à multis, quia sicut coquina alia q̄ fratrum, & in alio erat constituta loco, ita & mensa Abbatis non tunc in communi refectorio erat cum cæteris mensis posita, sed in alia erat cellula segregata, quam crebrò venientes hospites frequenter cibis inuenirent paratam. Sed modò ab episcoporum Abbatum & cæterorum Francorum magno concilio salubre inuentum est consilium, vt pro sua & fratrum custodia habeat in cōmuni refectorio mensam, vbi, quando adfuerint, cum hospitibus, quando verò defuerint, cum quibus voluerit, reficiat coram fratribus. Item & cellam hospitum habeat assignatam frater, cuius animam timor Dei possidet, vbi sint lecti strati sufficienter, & domus Dei à sapientibus sapienter administratur. A sternendo enim, lecti strati dicuntur. Strati, quasi storiati. Storia enim dicitur, quod nos nattam vel nattam dicimus. In his autem solis antiqui monachi dormire solebant, & his solis lectulos suos sternebant. Cuius enim animam timor Domini possidet, sine dubio iam inter sapientes debet haberi. Scriptū est enim: In initium sapientie timor Domini, intellectus bonus omnibus facientibus eum. A talibus enim sapientibus domus Domini, id est, domus, quæ in monasterio pro pauperibus Domini ædificatur, aut pro eius implendo mandato constituitur, necessè est sapienter administrari. Hinc & quidam monachorum Magister ait: Cella peregrinorum semotim à monasterio constituitur cum lectis stratis, vbi superuenientes fratres, maxime ignoti, dormiant,*

Ecclesi.

& bifacias suas ponant. *Hospitibus autem, cui non præcipitur, nullatenus societur, neque colloquatur. Sed si obuiauerit, aut viderit, saluatis, vt diximus, humiliter, & petita benedictione, pertranseat, dicens, sibi non licere colloqui cum hospite.* Hospitibus non societur, dicit, id est, ad fabulas faciendas non eis iungatur. Sed si obuiauerit eis, aut prope se stare viderit, petita benedictione, transeat. Quòd si interrogatus aliquis ab hospite fuerit, respondeat ei, dicens: Non licet mihi cum hospite loqui. Hinc & beatus Macarius ait: Nullus, nisi cui cura circa hospitale fuerit iniuncta, responsum det venientibus: neq; fermocinari alicui fratri licebit, nisi soli qui præest, aut quos ipse iusserit.

Quòd non debeant monachi
litteras vel eulogias sus-
cipere.

CAPVT LIIII.

Nullatenus liceat monacho, neq; à parentibus suis, nec à quoquam hominum, nec sibi inuicem litteras, eulogias, vel qualibet munuscula accipere, aut dare, sine præcepto Abbatis. *Quòd si etiam à parentibus suis ei quicquam directum fuerit, non presumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit Abbati. Quòd si iusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui illud iubeat dari: & non contristerit frater, cui fortè directum fuerat, vt non detur occasio diabolo. Qui autem aliter presumpserit, disciplina regulari subiacebit.* Hinc B. Augustinus ait: Quicumq; in tantum progressus fuerit malum, vt occultè ab aliquo litteras, vel quælibet munuscula accipiat, si hoc vitrò confitetur, illi parcatur, & oretur pro illo: Si autem depræhenditur aut conuincitur, secundum arbitrium Præpositi grauius emendetur. Hinc & B. Basilius ait: Munus quodlibet siue epistolas nemo monachus accipiat, nec dare sine iussione Abbatis cuiquam præsumat. Hinc & alibi scriptū est: Qui verò litteras, vel munuscula cuiuscunq; accipere præsumperit, si nō statim, à quo accepit, & quæ accepit, publicauerit, districti oī seuerissimæ subiacebit. Illa verò quæ transmissa sunt, peregrinis & ignotis deputabuntur, aut certè incendio cremabuntur. Sanè qui suis filiis, vel aliqua ad se necessitudine aliquid pertinentibus cōtulerit, in rem communem redactū, cui necessarium fuerit, tribuatur. Si verò cui transmissum est, Abbas præceperit dari, tantquam reliqua fidelium munera accipiat cum gratiarum actione. Quòd autem dicit, non contristerit, nē fortè detur occasio diabolo: subintelligitur, aut per tristitiā, aut per inuidiam, aut per murmurium. Per tristitiam enim, quam in suo pectore tenet, nocendi monacho diabolo datur occasio: quia

In Reg. 25.

2. Cor. 7.

Sapient. 2.

1. Cor. 10.

quia secundum Apostolum est tristitia, qua impediēte diabolo datur occasio nocendi in anima. Nam & si illi, cui datum est, inuidetur, per inuidiam nocendi monacho diabolo datur occasio. quia scriptum est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur enim illum, qui sunt ex parte illius. Aut si fortè murmuratur, quia quod sibi directum est, sibi non datur: & ita per murmurationem nocendi monacho diabolo datur occasio: quia & qui in deserto murmurauerunt, à serpentibus perierunt. Omnis enim monachus, qui vnū ex istis fecerit, quia illi non datur, quod illi dirigitur, regulari disciplinæ subiaceat, nē indisciplinatus in æternum pro his vitijs peccat.

De vestimentis vel calcearijs fratrum.

CAP. LV.

Vestimenta fratribus, secundum locorum qualitatem vbi habitant, vel aerum temperiem, dentur: quia in frigidis regionibus amplius indiget, in calidis verò minus. Hæc ergò consideratio penes Abbatem est. Quòd autem dicit, secundum qualitatem locorum vestimenta dari: mihi videtur de operoso, & non tam de operoso dicere loco. Sunt enim monasteria iam perfecta & in amœno loco posita, vbi minus operatur, & ideo vestimentis minus indiget. Sunt verò alia adhuc imperfecta, & in aspero, petroso, atque syluoso posita loco: vbi quia plus & durius operatur, plus vestimentis & calceamentis indiget. Quòd autem dicit, vel secundum aerum temperiem dentur: ipse exponit, cum dicit: quia in frigidis regionibus amplius indiget, in calidis verò minus. Hæc prudētissimè ille considerans, dixit: Nunc verò prudens Abbas consideret diligenter aerum temperiem, & loca, in quibus habitat, quomodo sint calida, frigida, vel temperata, aspera, dura, vel suauia: & secundum possibilitatem suam, quod necessarium est, suis ministris monachis: vt sine necessitate Domino seruiant, & absque iusta murmuratione pacificè viuant. Nos tamen in mediocribus locis sufficere credimus monachis, per singulos cucullam & tunicam: cucullam in hyeme villosam, in æstate puram aut vestitam, & scapulare propter opera. Mediocribus locis, dicit, id est, temperatis, nec multum frigidis, nec multum calidis. Cucullam dicit ille, quod nos modò cappā dicimus. Per diminutionem enim à casula dicitur cuculla, & à casa casulla, & à casulla diminuitur cuculla. Quòd verò ille dicit, scapulare propter opera, hoc nos modò dicimus cucullam. Indumenta pedum, pedules & caligas. Pedules autè dicit ille, quod nos modò dicimus calceos, Caligas ille, quod nos sub-

talares vel foccos vocamus. Caligæ autè vel à callo pedū dictæ, vel quia ligatur, nam & calcearei vocantur. De pedulibus autè Isidorus ait: Pedules vtentes in monasterio, quā diū hyemis coegerit violentia, siue dū fratres gradiūtur in itinere, vel proficiscuntur ad urbem. Hinc & Fructuosus dicit: In hyeme pedules calceent, qui voluerint, i. à die Calend. Nouēb. vsq; ad Cal. Maias. Reliquis mensibus æstiuus caligarū tantum solatijs muniendi sunt. *De quarum rerū omnium colore non causentur monachi, vel grossitudine, sed quales inuentri possunt in prouincia, qua degunt, aut quod vilius comparari possit.* Hinc Ferriolus ait: Colorem etiam in his album vel nimis rufum, per quæ sæpè species corporis ad perniciem suam vidētibus cōmendatur, vitet, hoc est, habere non ambigat, nē iactantiæ suæ secum testimoniū ferat, & dum corpus velit vestimentis ornare, de animæ ornamentis non curet. Hinc Isidorus ait: Munitus debet esse monachus, non delicatus. Sicut autem in monacho non debet esse notabilis habitus, ita nec fatis abiectus. Nam preciosa vestis animam à lasciuia pertrahit, nimis vilis aut dolorē cordis parit, aut morbum vanæ gloriæ contrahit. Hinc Basilius In quæst. ait: Si enim studiū nobis habendū est, oīm diffuse esse minimos, & oīm nouissimos: certū est, quia & indumentis omnium nos nouissimos deputare debemus. Hinc Cassianus dicit: Oportet vt talis sit vestis monachi, quæ corpus cōtegens tantū verecundiam nuditatis repellat, & frigoris retūdat iniuriam, nō quæ occasione vanitatis enutriet: quæ ita sit vilis, vt nulla coloris vel cōpositionis nouitate inter cæteros fratres spirituales habeatur insignis: & ita sit à studiofis & superfluis accuratioribus aliena, vt nullus inter eos per incuriam collectis aut fœdatis fordib; sit deformis. Postremò sic ipsa vestis ab huius mundi separetur ornata, vt in oīm seruorū Dei cultu cōmunis sit. Nam quicquid inter famulos Dei nō ab omnibus tenetur, sed ab vno vel à paucis præsumitur, aut superfluum, aut elatū est, & propterea noxium iudicandum est, magisque non virtutis speciem, sed vanitatis ostentat. Abbas autem de mensura prouideat, vt non sit curta ipsa vestis vtentibus ea, sed mensurata. Si enim fuerint vestimenta curta, erunt ridiculosa: si nimis longa, erunt damnosa. Nam sicut de vestimento curto generatur ridiculum, ita fiet de nimis longo pannō damnū. Ergò nē ista proueniant, fiant omnia mensurata. *Accipientes noua, vetera semper reddant in præsentem, reponenda in vestiario propter pauperes.* Hinc beatus Fructuosus ait: Quicquid in vestimentis, calceamentis, vel electarijs monachorum vestitum fuerit, dum noua percipiunt, totum ab Abbate pauperibus crogetur. Hinc

lib. 1. instit. mon. cap. 3.

& Aurelianus dicit: Si quid verò super- fuerit ex vñibus fratrum in auro, aut in vestibus, aut cellerario, sanctus Abbas per manus prouisoris, aut per quamlibet fide- lem personam pauperibus, peregrinis, aut captiuis faciat dispensari. Vestimenta ve- rò vetera, cum noua accipiunt, Abbati re- fundant, indigētibus aut pauperibus cro- ganda. *Sufficit enim monacho, duas tunicas & duas cucullas habere propter noctes, & propter lauare ipsas res. Tam quod superfluerit, superfluum est, amputari debet. Et pedules, & quodcumque est vetu- stum, reddant, dum accipiunt nouum.* Hinc Isido- rus ait: Ternis tunicis & binis pallijs singu- lisque cucullis contenti sint monachi, ni- hil præter hæc in habitu aliud præfumen- tes. Hinc & Fructuosus ait: Vestimenta nõ multa, nec superflua sint monachis. Dua- bus tantum cucullis villatis, & stramis duabus cuiusque necessitatis querimonia suffici- enda est. Hinc Ferriolus ait: Vestimenta su- perflua monachi non requirant, dicente Domino ad discipulos: Neque duas tuni- cas habeatis. Quas duas tunicas intelligere debemus non numero, sed propter hye- mem necessarias esse, & supra vñum si re- seruata fuerint, computari. Super ergo si quid fuerit, putabitur alienum. Dum quic- quid possessor alienus includit, magis vti- tur arca, quam Dominus. Quod vt vite- tur, maximus nobis beatus Apostolus te- stis assurgit, dicens: Habentes victum & vestitum, his contenti simus. Nam qui vo- lunt diuites fieri, incidit in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa & inutilia & nocua, quæ mergunt homi- nes in interitum & perditionem. *Femoralia hi, qui in via diriguntur, de vestiario accipiunt: qui reuerentes, lota ibi restituant. Et cuculla & tu- nica sint aliquanto à solito, quas habent, modicò me- liores, quas exeuntes in via accipiant de vestiario, & reuerentes restituant.* Hinc beatus Fructuo- sus ait: Femoralium vsus cuiquam est per- mittendus, maximè his qui in ministerio implicantur altaris. Sed & hoc qui studere noluerit, reprehendendus non erit, cum non vsque constet, pleraque hunc vsum monasteria etiam in his regionibus nõ ha- bere. Quod verò dicit de cucullis & tunicis, sint aliquanto pro via meliores, quam soliti sunt habere: in illis est regionibus facien- dum, vbi multum vilib' soliti sunt vti ve- stimentis: Vbi verò * meliora sunt vesti- mēta, nõ sunt propter itinera cõmutanda. Femoralia enim sunt dicta, eò quod femo- ralia tegant: ipsa & feminalia ipsa & brachas dicimus. Ideò brachas, quia sunt breues. *Sexagdy enim Græcè breue dicitur. Stramēta autem lectorum sufficiant, matta, sagum, lena, & ca- pitale.* Sagum, Gallicū nomen est. Dicitū est autē sagum, quadrū, eò quod apud eos pri-

Luca 9.

1. Timo. 6.

* al. medi- ocria sunt indumēta,

mum quadratum vel quadruplex esset. Nos autem modò per diminutionem à sago sa- gellum dicimus. Lena, species vestis villosa est, quam nos * tonxam vocamus: alij ve- rò galnapem eam vocant. Capitale autē di- cit, quod nos plumaceum dicimus. De hac sententia & Isidorus dicit: Speciosam vel variam supellectilem monachum habere non licet, cuius stratus erit storia, vel stra- gulum, pellesq; lanatæ duæ, galnapis quo- què & facitergiū, geminosq; ad caput pul- uillos. *Quæ tamen lecta frequenter ab Abbate scruta- tunda sunt, propter opus peculiare nē inueniatur: & si cui inuentum fuerit, quod ab Abbate non suscepit, grauissima disciplina subiaceat. Et vt hoc vitium pec- culariis radicibus amputetur, dētur ab Abbate omnia, quæ sunt necessaria, id est, cuculla, tunica, pedules, ca- liga, bracie, cultellus, graphium, acus, mappula, tabu- la, vt omnis auferatur necessitatis excusatio.* Hinc & beatus Fructuosus dicit: Lectula singu- lorū Abbas vel Præpositus bis in hebdoma- da reuoluat atq; perferretur, vt videat nē quis superfluum ibi aliquid vel occultū ha- beat. Subula sanè, acus, aut fila diuersa pro cõsuetudinis * tantum dandisq; vestib' ipsis * al. emen- dandisq; tribuenda sunt ab Abbate, vt cum necessi- tas poposcerit, lauandi atq; emendandi ha- beant facultatem. Hinc & sanctus Pachomius ait: Nemo habeat præterea, quæ in communi monasterij lege præcepta sunt: non tunicam, non palliū, non pellem, non nummum, nec ad caput puluillū, exceptis his, quæ à Patre monasterij per Præpositos diuiduntur. *A quo tamen Abbate semper conside- retur illa sententia Actuum Apostolorum: quia daba- tur singulis, prout cuique opus erat. Itā ergo & Abbas consideret infirmitates indigentium, non malam vo- luntatem invidentium. In omnibus tamen iudicijs suis Deū retributionē cogitet.* Hinc Isidorus ait: Ve- stimenta non erunt æqualiter distribuēda in omnibus, sed cum discretionē, vt cuius- que ætatis gradusq; exposulat. Itā enim & Apostolos fecisse legimus, sicut scriptū est: Erant illis omnia cõmunia, & distribu- ebatur vnicuique, prout opus erat. Vniuf- cuiusque fratris autem supplementum vel indigentia inspiciatur: vt, qui habēt, con- tenti sint: & qui non habent, accipiant.

De mensa Abbatis.

CAP. LVI.

Mensa Abbatis cum hospitibus & pere- grinis sit semper. Quoties tamen mi- nus sunt hospites, quos vult de fratri- bus vocare, in ipsis sit potestate. Sen- iorem tamen vnum vel duos semper cum fratribus di- mittendum procuret, propter disciplinam. Hinc Pa- tres antiqui dixerunt: Nõ licebit peregrino fratri cū fratribus manducare, nisi cum eo, qui præest, Patre, vt possit edificari. Quan- dō tamen defuerint hospites, cum quibus

* al. toxam

* al. emen- dandisq;

Ato. 4.

Ato. 2. & 4.

Mors ani- ma, quid distet à cor- poris mor- te,

* al. sepa- rati,

Auaritia quam gra- ue malum sit,

vult de fratribus, Abbas manducet. Senio- res tamē pro custodia cū fratrib' dimittet.

De artificibus monasterij.

CAP. LVII.

Artifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate faciant ipsas artes, si tamen permiserit Abbas. Quod si aliquis ex eis extollitur pro scientia artis suæ, eò quod videatur aliquid cõferre monasterio, hic talis euella- tur ab ipsa arte, & denuò per eam non transeat, nisi forte humiliato ei iterum Abbas iubeat. Hinc Cas- sianus ait: Si quis autem de opere ac sudore proprio plus ab alijs reditus confert mo- nasterio, in nullo infletur, nec sibi de tãto operis sui acquisito blãdiatur, nec amplius sibi aut delicatius aliquid solita quotidia- ni victūs parcitate præsumat, sed tanquam peregrinum se huiusmodi reputans, arre- ptæ nuditatis virtutem ad finē vsq; perducat. Quod autem dicit, hic talis euellatur ab ipsa arte: intelligitur, suspedatur ab ipso, cui incumbebat, operãdo artis officio, nec amplius transeat per eum, id est, nõ opere- tur in eo, nisi humiliat' fuerit denuò. Eri- gere enim atq; suspendere, vnum intelligi- tur esse. Si quid verò ex operibus artificum venun- dandum est, videant ipsi per quorum manus transigen- da sunt, nē aliquam fraudem præsumant inferre. *Memorantur semper Anania & Saphira, nē forte morte, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti, vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterij fecerint, in anima patiantur.* Peior enī & durior est mors, quam fraudē faciēdo monachi patiuntur in anima, quam mors corporis, quæ passi sunt Ananias & Saphira. Mors enim corpora- lis, omnium est communis & temporalis: Mors verò anime, impiorū est, & pœnalis. Hæc animam disiungit à corpore, illa ve- rò separat à creatore. Hæc corpus in sepul- crum, illa verò mittit animam in infernū. In ipsis autem precijs non subripiat auaritia malum, sed semper aliquantulum vilius detur, quam ab alijs secularibus dari potest, vt in omnibus glorificetur Deus. Hinc quidam monachorum Magi- ster ait: Cum vnaquæque ars aliquem pro- fectum superuacuam vsibus monasterij, vel mittendarum cullogiarum abundaue- rit, interrogata qualitate precij, quantum à secularibus distrahi potest, tantum in fra- nummorum minori semper distribuatur precio, vt agnoscantur in hac parte spiri- tales à secularibus actibus distantiq; * sepa- rari. Cum negocij causa, quæ inimica est anime, lucrū super iustitiam quærant, sed etiam ab ipsa iustitia minus accipiēdi pre- cij humanitate consentiant, vt propter cu- piditatem & auaritiam artes operari cre- dantur. Auaritia enim non est paruum ma- lum, sed grãde. Ignis est, in corde auari in- extinguibiler ardēs, & incessabiliter vrēs.

Hinc in libro beati Iob scriptum est: Ignis Iob 15. deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Quod beatus Grego- rius exponens, ait: Ignis tabernacula deuorabit, cum æstus auaritiæ, cogitationes men- tis deuastat. Hinc & Salomon ait: Contur- bat domum suam, qui seclatur auaritiam, Et, Auarus nõ implebitur pecunia. De aua- ritia enim multa alia vitia pullulant, sicut scriptum est: Radix omnium malorum est auaritia. Hoc enim vitium non solum oc- culta plurima, sed & aperta multa generat mala.

De disciplina suscipiendo- rum fratrum.

CAP. LVIII.

Nouiter quis veniens ad conversionem, non ei facilis tribuatur ingressus, sed sic- ut ait Apostolus: Probate spiritus, si ex Deo sunt. Hinc & Patres antiqui dixerunt: Si quis fidei ardore succensus, renuncians seculo, monasterium magnæ dispositionis elegerit expetendum, noui- tati eius non cõfessim licentia tribuatur intrandi, sed primùm studiosius indage- tur, vtrum voluntariè, an necessitate ali- qua coactus, aduenerit. Sed dicite Apo- stolo, Probate spiritus, si ex Deo sint: diligen- ter probetur, nē forte sit, de quibus Domi- nus ait: Veniēt ad vos in vestimentis ouis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fru- ctibus eorum cognoscetis eos. Probatio ergo discernit, vtrum eum tentatio diaboli, an vocatio ad monasterium adduxerit Ie- su Christi. Ergo si veniens perseverauerit pulsans, & illatas sibi iniurias, & difficultatem ingressus, post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere in petitione sua, annuatur ei ingres- sus, & sit in cella hospitum paucis diebus. Illatas ini-urias, siue eas dicit, quas propter difficul- tatem ingressus patitur, siue eas, quas à por- tario probationis causa in cella hospitum patitur, sicut beatus Fructuosus de talibus ait: Hospitibus & peregrinis stramina comportabit, aquam calefaciens pedibus, & omnia humiliter ministeria exercebit, faciemque lignorum suo quotidie dorso ferens hebdomadario tribuet: atque itā in omni penuria & vilitate subiectus, ex- pleto anno probatus moribus, & labori- bus eliminatus, percepta in ecclesia benedi- ctione, fratrum societati donetur. Sequi- tur: Postea autem sit in cella nouitiorum, vbi me- ditetur, & manducet, & dormiat. Nouitiorum cella dicitur, non hospitum, sed pulsanti- um. Vbi nouiter veniens, siue cum his, quos ibi inuenerit, siue cum magistro, quem habuerit, meditetur in canticis & psalmis & hymnis, siue in regularibus præ- ceptis, quibus tradendus est, obseruandis.

Nequa-

Nequaquam ergo debet à tepore inchoare, qui mundo renunciat, nè per ipsum teporem rursus in amorem seculi cadat. *Et senior et talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui super eum omnino curiose intendat, & sollicitus sit, si uenerà Deum querat, si sollicitus sit ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria.* Si sollicitus est ad opus Dei, dicit, id est, ad ea quæ propriè ad Deum pertinent, uidelicet ad orationem, ad lectionem diuinam, ad uigilias nocturnas, cursusque diurnos, ad ieiunium, & ad omne diuinum officium. Ad obedientiam, dicit, quia melior est obedientia, quàm uictima. Ad opprobria, dicit, ut si uenerint pro nomine Christi, patienter ea toleret. De hoc beatus Fructuosus ait: Cõuersum de hoc seculo, ut Patrũ decreta docent, nõ suscipiendum, nisi prius experimentũ suũ in opere & penuria & opprobrijs dederit & cõuicijs. Hinc & beatus Basilus ait: Priusquam nouitius corpori fraternitatis inferatur, oportet ei iniungi quaedam laboriosa opera, & quæ uideatur habere opprobria, & obseruari oportet, si libèter hæc ac fiducialiter expleat, nec cõfusionem eorũ grauiter ferat, uel etiã si in labore impiger inueniatur & prõptus. *Prædicatur ei omnia dura & aspera, per que uenit ad Deum.* Prædicentur ei dura, dicit: id est, rigida, fortia, uel laboriosa, ut possit dicere cum Psalmista: Propter uerba laborum tuorum ego custodiui uias duras. Aspera dicit, districta, uolenta, uel arcta & angusta, de quo Dominus dicit: Arcta & angusta uia est, quæ ducit ad uitam, illum uidelicet, qui dixit: Ego sum uia, ueritas, & uita. Hinc & antiqui Patres dixerunt: Hi qui tales sunt, cum seculi latebris liberari uoluerint, appropiantes monasterio, hebdomada præ foribus iungatur, & semper dura & laboriosa eis imponantur. Si uerò perseuerauerint pulsantes, nõ negetur eis ingressus, sed is, qui præcst Pater, huiusmodi homines introire permittat, & qualiter uitã fratrum uel regulam tenere possint, ostendat. *Si promiserit de stabilitate sua perseuerantiam, post duorum mensium circulum legatur ei hæc regula per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex, sub qua militare uis. Si potes obseruare, ingredere: si uerò non potes, liber discede.* Si potes obseruare, inquit, ingredere: subauditur, si potes præcepta istius regulæ obseruare, ad militandum ingredere: Sin aut nõ potes, priusquam iugo regulæ colla submittas, & eius seruituti subdaris, liber discede. Notandum, quia non ait, ecce lex sub qua quiescas, uel uacãs ocio, quietus uiuas: sed, sub qua militare uis, inquit: ut intelligas, quia militia est uita hominis super terrã, & sicut dies mercenarij, dies eius. Ergo pro mercede æterna omnia debet pro Domino sustinere, qui in eius cupit transire militiam, & tanquam aurũ lima, malleis &

igne fornacis probari, ut ad diadema & coronam Dominicam possit peruenire. *Si adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam nouitiorum, & iterum probetur in omni patientia.* Hinc Isidorus ait: Neque enim intus suscipi quenquã cõuenit, qui relicto seculo ad militiã Christi pia & salubri humilitate conuertitur, nisi prius foris posito eius humilitas, siue patientia cõprobetur. Ideo autẽ probationibus sub Abbatis imperio militamus, & dura & aspera ab Abbate imperante rata gratãter portamus, ut post peregrinationem uitæ huius cum Domino regnare mereamur. *Quod autem dicit, tunc ducatur in cellam nouitiorum supradictã, cum antea dixisset: iam sit in cella nouitiorum, intelligitur exisse eum ab ipsa cella nouitiorum, & uenisse ad auditoriũ, siue ad eũ, quem Abbas elegit, locum, & ibi audire regulæ præceptum, & tunc iterum reuerti in cellam nouitiorum.* Hinc sanctus Aurelius ait: Hoc iubente Deo in primis statim uis tenendum, ut si quis ad conuersionem uenerit, regula ei in solitario legatur. *Et post sex mensum circulum legatur ei regula, ut sciat ad quid ingreditur.* Hinc Ferriolus ait: Post hoc monasterij regula, Abbatis ei iussione legatur, ut in posterum nihil nouum, uel inuolutum, aut si discessurus prætereat, aut si permansurus agnoscat. Vni ergo de senioribus deputatus, informetur regularibus disciplinis, ut quæ facere debeat, quibusque eum seruire conueniat, deinceps omnia recognoscat. *Et si adhuc stat, post quatuor menses iterum relegatur ei eadem regula.* Hic anni cursus impletur nouitio à tempore, quo pulsans uenit ad monasterium. Cui & ordinatum in hoc anni circulo ter lecta est regula demoranti adhuc in nouitiorum cella. *Quod tempus non solum beatus Benedictus, sed & alij patres iusserunt in conuersione nouitiorum obseruari.* Dixerunt enim, nisi expleto anno, nullus mutare habitum permittatur. Sed si poenitentis fuerit tanta compunctio, ut hoc sibi supplicatione assidua exigat non negari, tamen quod uni fideliter poscenti conceditur, non quasi licitum habeatur. Hinc beatus Fructuosus ait: Sicque anno uo spiritali traditus seniori, non statim commiscendus erit congregationi, sed prius cunctis bonorum operum exercitijs edocendus. *Quod si quilibet conuersus bonus ac puris moribus enitens, Abbatis uel aliorum spiritalium fratrum fuerit iudicio comprobatus, pro merito & puritate conscientie suæ clericus poterit fratrum consortijs misceri, secundum quod Abbatis uel fratrum optimorum censuerit deliberatio faciendum.* *Et si habita secum deliberatione promiserit se omnia custodire, & cuncta imperata sibi seruare, tunc suscipiatur in congregatione, sciens se sub*

sub lege regula constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de monasterio, nec collum excutere de sub iugo regule, quã tam morosa deliberatione, licuit ei aut excusare, aut suscipere. Habita enim, ab habendo uocatur. Deliberatio autem, meditatio uel tractatio dicitur. Ergo habita deliberatio, iam definita est tractatio. De hac enim sententia quidam Magister monachorum ait: *Qua regula in lectione nouitio expleta, respondeat ei primò Abbas hoc, non fortè eum posse constituta regulæ conseruare.* Cum uerò ille dixerit, posse se omnia obedire, & omnia Abbatis uerbis prædicta cum se responderit nõquis frater seruare, & ad omnia facta se esse paratum, & si professus fuerit omnia impleturum, tunc recipiatur in congregatione monachorum. Exceptus uerò uis que ad mortem suam non præsumat, nec permittatur de monasterio egredi, propter illud propheticum: *Vnam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ.* *Suscipiendus autem, in oratorio coram fratribus omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum suorum, & obedientia coram Deo & sanctis eius, ut si aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet.* Promittat autem & dicat hoc modo: *Ego N. in hoc monasterio sancti illius promitto stabilitatem meam, & conuersionem morum meorum, & obedientiam secundum regulam sancti Benedicti, coram Deo & sanctis eius.* Cum hac promissione se constrinxerit, subiiciatur regulis supra scriptis, per bonorum operum industriam quãdoquẽ Domino placiturus. *Quod si aliquando aliter fecerit, id est, à regulari uita uolens discesserit, à Deo damnandum se, quem irridet, sciat.* *De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen sanctorum, quorum reliquie ibi sunt, & presentis Abbatis.* *Qua petitio hoc tenore à nouitio dicatur: Monachatus mei tyrocinium diligenter attendens, considero quòd petitioni primùm non facilius meæ monasterij concessus est introitus, sed diu mihi pulsanti, uix hospitij locus est attributus misericorditer, in quo per paucos dies demoratus, nouitiorum sum domum progressus, in qua mihi dura & aspera primò diligenter à seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio suppliciter adimpleta, qui senior comminans mihi hæc terribiliter uerba aurius intimabat: Sciendo scias, quoniam si post promissionem regularis obseruantie retrò conuertens respexeris, aptus regno caelorum non eris. Insupèr qualibus te tectum uestibus monasterij claustra susceperunt, in talibus te fore ab illis proijciendum cognosce, Et quia te pannis expoliatum ueteribus, pariterque expoliatum uitij perdidit mundus, fas est utroque*

uestitum suum recipiat seruum, ad ignominiam omnium, in perpetuo seruandum. Ego autem Dauidico confortatus exemplo, Domino clamãs, aiebam: Propter uerba laborum tuorum ego custodiui uias duras, certissimè sciens, quia si particeps CHRISTI passionis fuero, ero, & resurrectionis. His & similibus confortatus diuinis oraculis, omnia me constanter perpeti pro uita profitebar æterna. Hinc nostram cernens Pater constantiam, ter iussit in anno per ordinem nobis legere pariterque tradere regulam, cum protestatione monentis atque dicentis: *Ecce lex, sub qua militare uis. Si potes obseruare, ingredere: si non potes, liber discede.* Hunc ergo uidentis ordinatissimum atque morosum mihi spatium attributum, dubitationis aditu prætermisso, ut me iam uestro corpori sociare dignemini, lachrymabiliter rogans deposco. Ego uerò iam mecum saluationis deliberatione salubriter adhibita, promitto me in omnibus huius regulæ custodire, Domino iuuante, instituta, libenterque Abbatis mei seruare præcepta, fratrumque maiorum cunctis, Domino fauente, obtemperare mandatis, & propter æternam libertatem, legibus huius regulæ deinceps me polliceor fideliter mactipari, itã ut iam non mihi ex hac die liceat egredi de monasterio, collumque sub regulæ excutere iugo, quod sub annali optione aut excusare licuit, aut suscipere: sed, ut præfatus sum, omni excusatione postposita, promitto stabilitatem monasterij, morumque meorum conuersionem, & propter professionis meæ seruitium, & uitæ æternæ præmium, metumque gehennæ, sanctæ me obediencie coram Deo, & angelis eius militaturum subijcio. Et ut hæc promissionis meæ petitio à uobis firmiter teneatur, ad nomẽ sanctorum, quorum hic reliquie continentur, & presentis Abbatis illis conscriptam petitionem trado in perpetuum habendam, & manu mea roboratam super altare pono, in hoc monasterio perenniter cõseruandam. *Vnde & sequitur: Quam petitionem manu sua scribat, aut certe si non scribit, alter ab eo rogatus scribat, & ille nouitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat.* Hinc & alibi scriptum legimus: *Si cum rebus suis introierit nouitius, tunc ille breuis, uel donatio rerum suarum Deo uel monasterio facta, ipsius donatoris manu super altare ponatur, dicente ipso fratre: Ecce Domine, cum anima mea & paupertate mea, quicquid mihi donasti, tibi reconsigno & offero, & ibi uolo ut sint res meæ, ubi fuerit cor meum, & anima mea, sub potestate tamen & Abbatis monasterij, quem mihi, Domine, in uicæ tua timendum preponis, cum ipse dicas:*

Psal. 26.

Lucæ 9.

* al. latuit,

Psal. 67.

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. *Quam dum posuerit, incipiat ipse nouitius mox hunc versum: Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum, & viam, & non confundas me ab expectatione mea. Quem versum omnis congregatio tertio respondeat, adiungentes: Gloria patri. Tunc ille frater nouitius prosternatur singulorum pedibus, vt orent pro eo: & iam ex illa die in congregatione reputetur. Vox pœnitentis & conuertentis ad Dominum est, qui dicit: Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum, & viam, &c. Qui enim peccando longè à Deo recessit, & velut mortuus à cognitione Dei, longo vsu in sepulcro peccati iacuit, pœnitendo humiliatur iterum, & vt receptus in æternum viuat, flebiliter Dominum deprecatur. Vnde & fratrum omnium pstratus pedibus, pro se orare, eos rogare debet assiduus, etiam in congregatione receptus. Hinc quidam monachorum Magister ait: Post hæc dicta, dicat ipse nouitius frater responsorium hoc: Suscipe me secundum eloquium tuum, & viam, &c. Post hoc responsorium dicat Abbas hunc versum: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Post quem versum dictum, mox data ei ab omnibus pace, compleat Abbas. Hinc datur intelligi, quia post illam Gloriam ab omnibus superius dictam, omnes iterum cum illo nouitio, silentio, vt mos est, debent dicere orationem Dominicam, & Abbate dicente, Et nē nos inducas in tentationem: more solito respondeant omnes, Sed libera nos à malo: & tunc orans Abbas, super nouitium dicat hanc orationem: Suscipe, quæsumus, Domine, hunc famulum tuum ad te, de procella seculi huius, laqueisque diaboli, fugientem, vt à te susceptus, & instanti seculo saluatus, & in futuro se gaudeat à te feliciter remuneratum. Per Christum. Et tunc osculo omnibus dato, & iam in congregatione reputetur. *Res, si quas habet, aut erogat pauperibus prius, aut facta solenniter donatione, conferat monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus, quippe qui ex illa die nec proprii corporis potestatem se habiturum sciat. Quod dicit, facta solenniter donatione: intelligitur, religiosè coram testibus, & vniuersa monasterij congregatione. Vnde & alibi monachorum Patres dixerunt: Si aliquam nouitius in cellulam voluerit in ferre substantiam, in mensa ponatur coram omnibus fratribus. Hinc & quidam monachorum Magister ait: Vnà cum anima sua Deo & oratorio monasterij per donationem offerat totum, subscriptibus religiosi testibus, Episcopo, presbytero & Diacono, vel ipsius territorij clero, & in ipsa cautione taxans hoc, quod si aliquando de monasterio discedere voluerit, sine rebus suis de monasterio, vel sine indulgentia peccatorum à Deo rece-**

dat. *Mox ergo in oratorio exuatur rebus proprijs, quibus vestitus est, & induatur rebus monasterij. Hic autem & mihi videtur, si in laicali habitu est, prius tondeatur, & sic vestibus monasterij induatur. Hinc & quidam antiquus monachorum Magister ait: Cum ergo cum cæteris fratribus inculpabiliter in monasterio integrum annum impleuerit, tunc demum sine aliqua dubitatione tondeatur, vel sancti propositi vestes mutentur. Hinc & Cassianus dicit: Cum verò receptus quis in monasterium fuerit, ita fideliter omni pristina facultate nudatur, vt nec indumentum ipsum, quo à seculo venit indutus, habere amplius permittatur: sed in medium productus, exuatur proprijs, ac per manus Abbatis induatur monasterij vestimentis. Tondeudo autem nouitium, priusquam tondeatur, hæc oratio à sacerdote dicatur: Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, vt sicut hic famulus tuus comam amittit capitis, vitia similiter amittat corporis & cordis, vt corpore pariter innouatus & mente, tecum feliciter valeat in æternum regnare. Per Christum. *Illam autem vestimenta, quibus exutus est, reponatur in vestiario conseruanda: vt, si aliquando, suadente diabolo, conseruerit vt egrediat de monasterio, quod absit, tunc exutus rebus monasterij, proieciatur. Hinc Cassianus ait: Illa verò, quæ deponit vestimenta, Preposito tradantur, quæ tam diu ab eo seruentur, donec profectus conuersationis eius diuersis tentationibus ac probationibus euidentius agnoscat. Et si quidem posse eum inibi perdurare tempore procedente perspexerint, & in eodem, quo cœpit, seruore persistere, indigentibus eadem largiantur. Si verò aliqua murmuratio, aut inobedientia in eo fuerit deprehensa, exuatur monasterij vestibus, quibus indutus fuerat, & reuestitus suis antiquis, quæ à Præposito conseruantur, foras expellatur: quia non est fas cum vestimentis monasterij, quæ accepit, abscedere. Hinc quidam monachorum Magister ait: Vestes verò seculares, quas dum mutat, exutus fuerit, cum diligentia repositæ conseruentur, tam de laicis, quam iam de firmato conuerso, nē forte quod non in conuersis contingat, cum ad suos denuò vomitus redire voluerit, & seculi elegerit iteratò repedare itinera, & nullis scripturarum vel admonitionum poterit vinculis retineri, reddat Christo quod suum est, id est, exutus sanctis vestibus, vel habitu sacro, suis, quibus venerat vestitus, vestibus resimilans seculum, ad suaforem diabolum reuertatur, & à CHRISTI prædatus habitu, polluat in seculo fugaci. *Illam tamen petitionem eius, quam desuper altare Abbas tulit, non recipiat, sed in monasterio conseruetur. Ideo illam petitionem in monaste-***

lib. 4. instit. mon. cap. 5.

lib. 6. cap. 6.

Petitio apostata: rjo

cur. refer. uanda.

rio iubet reseruari, vt per illam, etiam illo nolente, si voluerit Abbas, possit cum iterum in monasterium reducere, ibique subiectum tenere: aut fortè si dixerit se esse nõ monachum, ab illa petitione victus, in monachatus redigatur seruitium.

De filijs nobilium vel pauperum, quomodo offeruntur Deo.

CAP. LIX.

SI quis forte de nobilibus offert filium suum Deo in monasterio, si ipse puer minor ætate est, parentes eius faciant petitionem, quam supra diximus, & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri inuoluant in palla altaris, & sic eum offerant. Hinc Basiliius ait: Oportet tamen infantes voluntate & consensu parentum, immò ab ipsis parentibus oblatos sub testimonio plurimorum suscipi, vt omnis occasio maledicti gratia excludatur hominum pessimorum. Cum autem fuerint suscepti, si fortè propositum suum transgressi fuerint, nec videri eos oportet amplius, tanquam eos, qui in Domino deliquerunt, quod est confessionis suæ pactum, cum professi sunt. Quod si peccauerit, inquit, homo in hominem, orabit pro ipso ad Dominum: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Hinc Isidorus ait: Quicumque à parentibus proprijs in monasterio fuerit delegatus, nouerit se ibi perpetuò perman surum. Nam Anna Samuel pueri natum & ablatum, Deo cum pietate obtulit, qui, in ministerio templi, quo à matre fuerat functus, permansit, & vbi constitutus est deseruiuit. Hinc datur intelligi, quia parentes non alios, quam patrem aut matrem, qui eum genuerunt, dicit: quia Anna Samuel quem genuit, ipsa & non alius, eum seruiturum in templo Domini obtulit. *De rebus autem suis, aut in presenti petitione promittat sub iureiurando. Sub iureiurando, dicit, id est, cum iuramento. Omnis enim homo per superiorem suum iurat. Et ideo dicit, sub iureiurando: quia sub iuratione qua iurat, & sub illo est, per quem iurat, ipse qui iurat. quia nunquam per se, nunquam per susceptam personam, nec quolibet modo ei aliquando dent, aut tribuant occasiõne haberi. Suscepta persona, dicitur supposita vel subrogata. Susceptus dicitur, in loco alterius suppositus, quasi * suffactus. Vnde & proconsulem dicimus susceptum, qui pro alio substituitur. *Vel certe si hoc face-re noluerim, & aliquid offerre voluerim in elemosyna monasterio, pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volumus monasterio, donationem, reseruato sibi, si ita voluerim, vsu fructuum. Vsum fructuum dicit, quod nos dicimus vsum fructu-**

1. Reg. 1.

* al. sub factus

arium, id est, illas res donent monasterio per testamentum, sibi vsu fructuario reseruato. De quibus rebus soluant omni anno sibi indictum censum. *Atque ita omnia obstruantur, id est, omnis occasio claudatur, obturetur & abnegetur, vnde puer vltimè periclitetur. Nefas est enim, vt qui decipulam huius seculi intendit euadere, reseruet, vnde eum infestatio diabolica valeat irretire, vt nullaremaneat suspicio pueri, per quam deceptus perire possit, quod absit, quod experimento didicimus. Viderat enim ille tali occasione de monasterio iuuenes foras exire, & pro terrenis rebus seruitium Dei relinquere, seculumque diligere: & ideo ait, quod experimento didicimus. Quod si & tunc rarò fiebat, nunc verò factum nos frequentissimè esse cognoscimus. De hoc enim capitulo quidam monachorum Magister ait: Cum alicuius nobilis filius propter Dei seruitium in monasterium voluerit conuolare, non prius suscipiatur, nisi, vt superius diximus, omnem à se obedientiam promiserit adimplendam. Deinde conueniant eius parentes, vt eorum quale sit votum, agnoscat de eo. Quod si magis fuerint consentientes eius votis parentes, conuocatis eis ab Abbate in monasterium, votum filij conuertentis exquisitur ab eis, vt ab ipsis potius videatur deuoueri vel offerri, qui eum genuerunt. Cum ergo magis responderint parentes gratanter se velle adimplere, quæ cupit, tunc dicat eis Abbas: Ità enim nos considerantes, o parentes, iuste vobis secundum Deum pro vestris filijs suadimus, vt, si filium vestrum dignè Deo cupitis offerre, à seculo eum prius exuite. Quod si aliquid apud vos ei in seculo remanserit conseruandum, habeat aliquando titillationem diabolici desiderij, sicut canis delectatur redire ad suum vomitum: & posita manu super aratrum, respiciens retrò iam non sit aptus regno cælorum. Relicto quandoquæ monasterio, securus de portione sua, ei reseruata à vobis: cupiens in secularem domum vestram reuerti, fratribus suis volens esse cohares, in suarum redire incipiat sponsus & dominus facultatum, & pristinis delicijs restitutus & pompis, non aliud desiderans quam nuptias. Ergo, sicut superius diximus, si dignè eum vultis Deo offerre, de portione eius tres fiant æqualiter partes. Vna distributa * ab eius manibus, pauperibus * al. Abba. vel indigentibus erogetur: aliam vobis vel fratribus suis pergens ille ad comitatum sanctorum, exagilatio munus titulo derelinquat: tertiam verò partem in viatici sui vtilitatem deferat secum monasterio, sanctorumque vsibus profuturam. Quod si utraque graues vobis sunt vo-*

2. Pet. 2. Lucae 9.

* al. Abba. tis

* al. Deo ligare,

ces, vt nec Deum audiat pauperibus erogando, & filij animam redimendo, nec nostrum consilium in partibus diuidendo, & auferendo ab eo secularem substantiam: vel nudum & solum filium * largimini, ita vt iureiurando per sacrosancta Evangelia promittatis ei, vltius eum de vestra patrimoniij substantia nihil habere, vt firmiter iam perseuerans in Domino, sciat de hoc seculo nihil sperare, cum se à vobis & ab eo viderit alienum: tantum est, vt nihil habeat de seculo, quod, viuis vobis aut mortuis, de vestris facultatibus iam speret. Quia cui semel crucifixus est mundus, de nouo ab eo delectari non debet. *Similiter & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus. Quæ traditio filiorum siue nobilium, siue ignobilium, siue diuitum, siue pauperum, cum agitur, hoc tenore dici inuenitur. Dum legaliter sancitum antiquitus teneatur & cautum, cum oblationibus Domino parentes suos tradere filios in templo Domini, Domino fideliter seruituros, procul dubio hoc de nostris faciendum filiis nobis salubriter præbetur exemplum. Acquum etenim est, creatori nostro de nobis reddere fructum. idcirco hunc filium nostrum nomine N. cum oblatione in manu atque petitione altaris palla omnia inuoluta, ad nomen sanctorum, quorum hic reliquæ continentur, & Abbatis præsentis, trado coram testibus, regulariter permanfurum: ita vt ab hac die iam non liceat illi collum de sub regula excutere iugo, sed magis eiusdem regulæ fideliter se cognoscat instituta seruare, & Domino cum cæteris gratanti animo militare. Et vt hæc nostra traditio inconuulsa permaneat, promittimus cum iureiurando coram Domino & angelis eius, quia nunquam per nos, nunquam per suffectam personam, nec quolibet modo per rerumstrarum facultates aliquando egredienti ei de monasterio tribuemus occasiones. Et vt hæc petitio firma permaneat, manu nostra eam firmauimus, & testibus roborandam tradidimus.*

De sacerdotibus, qui volunt in monasterio habitare.

CAP. LX.

SI quis de ordine sacerdotum se suscipi in monasterio rogauerit, non quidem ei citius assentiatur. Ideo dicit, non ei citius assentiatur, vt eius inquirendo constantia approbetur, & in pulsando perseuerantia cognoscatur, quia scriptum est:

Sacerdotes cur non sint citò ad monasterium admittendi.

Quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Vel certè ideò, vt probetur, vtrum spiritu sancto afflatus, an alio veniat spiritu commotus atque tentatus. Tamen si omnino perseveret in hac supplicatione, sciat se omnem regulæ disciplinam seruaturum. Regulæ disciplinam dicit, regularem in omnibus doctrinam, & eruditionis sanctæ præcepta. Disciplina enim, à discendo nomen accepit. Quicquid enim in schola regulari sancta discitur, non incongruè disciplina vocatur. Eruditio enim regularis disciplinæ, in præceptis eiusdem regulæ custodiendis, & in castigationibus & increpationibus, & in varijs iudicijs constat, in quibus qui perseuerauit vsque in finem, hic saluus erit. *nec ei aliquid relaxabitur: & 24. ut sit, sicut scriptum est: Amice, ad quid venisti? Tradere enim Iudas venerat Dominum, & excusationis causa, falsum illi porrigebat osculum, cui Dominus ait: Amice, ad quid venisti? subauditur, hoc age. Venisti enim me tradere, non osculari. Dimitte ergo osculum falsum dare, & festina magistrum & Dominum tuum tradere. Hoc enim modo dicendum est sacerdotibus, & omnibus in vita regulari degentibus, qui eius in omnibus non curant obedire præceptis. Dicatur enim: Amice, ad quid venisti, hoc age. Venisti enim obedire, non imperare: operari, non oculari: operibus exerceri, non fabulis vacare: humiliter, non superbiere. Ergò amice, ad quid venisti, hoc age. Regularia venisti obseruare præcepta, in quantum vales, Domino adiuuante, obserua illa, vt iustificeris illa obseruando, non periclititeris contemnendo. *Concedatur tamen ei post Abbatem stare, & benedicere, aut Missas tenere, si tamen iusserit Abbas. Sin aliàs, nullatenus aliqua præsumat, sciens se disciplina regulari subditum, & magis humilitatis exempla omnibus det. Sacerdos, qui benè in seculo custoditus, ob amorem Dei, morumque suorum honestatem, vitæque regularis temperamentum, venit ad monasterium, & vt quietus ibi Domino seruiat, & amplius ampliusque in virtutibus crescat, & vt pater monachorum in monasteriū venit, & sanctitatis exemplum ostendens in virtutibus sanctis cæteros præcellit, huic ritè conceditur, & post Abbatem stare, & benedicere, & Missas tenere. Et hoc non sua temeritate, sed iustus, & ordinante debet agere Abbat. Qui verò peccati pondere pressus, iam in conspectu Dei à sacerdotali est honore depositus, & vt saluetur, claustra petit monasterij, vt ibi poenitentia subactus, viuat semper humiliatus, non ei talis est locus quaerendus, sed sui ordinis humiliter loco debet esse contentus. Vnde & sequitur:**

Matth. 7. Lucæ 11.

Matth. 10. & 24.

Matth. 26.

* al. occasio

* al. monasterio

vit.

Et si

SI quis forte ordinationis aut alicuius rei causa fuerit in monasterio, illum locum atcedat, quando ingressus est in monasteriū, non illū, qui ei pro reuerentia sacerdotij concessus est. Quod dicit, si forte ordinationis, aut quia sacerdos est ordinatus, aut quia ordinationis ministerium, id est, vt aliquid ordinare, potestatem accepit ab Abbate in monasterio: aut alicuius rei causa, subauditur, fuerit exaltatus in monasterio, illum locum attendat, &c. De hoc capitulo quidam monachorum Magister ait: Sacerdotes si hoc elegerint, vt pro amore Dei, & propter disciplinam, vel mensuram vitæ sanctæ, in monasterijs habitent, in solo nomine patres monasterij nuncupentur, & nihil aliud eis in monasterio liceat, nisi orationes colligere, complere & signare. Aliud verò nihil aut præsumant, aut eis liceat, vel aliquid ordinationis, aut donationis, aut dispensationis vendicent: sed omnem formam licentia vel ordinandæ dominationis monasterij Abbas, qui super gregem vniuersum est ordinatus, cum regula iudicat vel defendat. Nam solo honoris nomine ideò statuumus eos Patres monasterij appellari, propter sanctionem sacerdotij, aut ordinationem. Nam ipsi sacerdotes si victum aut amicum, aut calcearium monasterij vt magis quotidie eligunt, & operari communiter secundum præceptum Apostolicum, memores semper sancti Pauli Apostoli formam ostendentis de se, & dicentis: Non gratis panem vestrum manducauimus. Et item dicit: Laborauimus manibus nostris, nè quem vestrum grauaremus. Et item ipse dicit: Qui non laborat, non manducet. Ergò quòd si diutissime ocioso labore manuum suarum querere victum noluerint, cum reuerentia per multorum religiosorum testimonia * conuicti, ab Abbate ecclesijs reddantur. Si verò, quod absit, non pacificè, sed magis per scandalum exire voluerint, tenti & exuti rebus monasterij clausa regia excludantur: quia magis ipsi agere debent, quod alijs prædicant. *Clericorum autem si quis eodem desiderio monasterio sociari voluerit, loco mediocri collocetur, & ipse tamen si promittat de obseruatione regulæ, vel propriam stabilitatem. Et hic illos clericos mediocri iubet collocari loco, qui non peccati pondere pressus, sed amore Dei, & regularis vitæ desiderio, fratribus se sociare voluerint in monasterio. Ceteri verò, vt iam superius est de sacerdotibus dictum, ordinis sui vnusquisque humiliter contentus sit loco.*

2. Thess. 3. Ibidem.

Ibidem.

* al. conuicti,

Demonachis peregrinis, qualiter suscipiantur.

CAPVT LXI.

SI quis monachus peregrinus de longinquis prouincijs superuenerit, si pro hospite voluerit habitare in monasterio, & contentus est consuetudine loci, quam inuenit, & non superfluitate sua perturbat monasterium, sed simpliciter contentus est, quod inuenit, suscipiatur, quanto tempore cupit. Contentus dicit, in cibo, in potu & vestimento, siue in laboribus, vel aliarum rerum consuetudinibus monasterij. Si verò in his omnibus superfluitate sua, id est, querendo vel reprehendendo superflue, non conturbat monasterium, recipiatur, quanto tempore cupit. Hinc Basilus dicit: Concedi ei quidem conuenit ingressum propter incertos exitus rerum. Interdum enim potest fieri, vt per tempus proficiat, & delectetur sanctitate vitæ, & permaneat in cœptis, sicut & frequenter factum scimus. Oportet tamen circa eum cautius agi & diligentius, vt siue in veritate permaneat, vel proficiat, siue institutionum nostrarum libertas exploratur, probabilis inueniatur & pura. Itaque & nos Deo placebimus, & ille aut proficiat, si verax est: aut, si simulator est, erubescet. *Si qua sanè rationabiliter, & cum humilitate charitatis reprehendit, aut ostendit, tractet Abbas prudenter, nè forte propter hoc ipsum eum Dominus deriderit. Quod dicit, si quid cum humilitate charitatis reprehendit: de seruitio Dei, & obseruationibus regulæ, & custodiendis præceptis Domini, dicit. De quibus omnibus si cum charitate aliquid emendauerit hospes, aut emendare iusserit, libenter audiatur, & quæ emendanda sunt, citius emendentur, quia operante Domino, alius frequenter per alium emendatur. Si verò postea voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis voluntas, & maxime, quia tempore hospitalitatis potuit eius vita dignosci. Quomodo firmet stabilitatem suam, siue in corde tantum, siue in corde simul & verbo, hic aperte non dicit: sed, vt datur intelligi, sicut ille nouitius promittit de stabilitate sua coram Deo & sanctis eius, vt si aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet: ita & iste, quantum non promittat, quia iam promissum habet, firmet tamen stabilitatem suam corde, similiter & verbo coram Deo & sanctis eius, & idoneis testibus, nè mereatur accipere damnationem pro multa sua & illicita vagatione. *Quod si superfluum aut vitiosum inuenit fuerit tempore hospitalitatis, non solum non debet sociari corpori monasterij, verum dicitur ei etiam honestè, vt discedat, nè eius miseria etiam alij vitietur. Superfluum dicitur in cibo, vt superius dictum est, & potu, vel cæteris regulæ obseruationibus. Vitiosus verò, dicitur, vitijs plenus, & crebro in vitij maculam lapsus. Qui enim amat vitium, frequenter visitat eo, & miser ab illo factus, conuenienter**

Fff 3 vi.

Monachi peregrini, si mali sint, cur expellendi: si boni, cur retineantur.

vitiosus vocatur. Vnde & hic sequitur: ne eius miseria alij vitientur. Miseria enim dicitur, vitij & peccatis fordida vita. Quae ideo vocatur misera, quia miseros facit diligentes se, sicut scriptum est: Peccata nos miseros fecerunt. Quod si non fuerit talis, qui mereatur proijci, non solum, si petierit, suscipiatur congregationi sociandus: verum suadeatur etiam, ut stet, ut eius exemplo alij erudiantur. Et quia in omni loco vni Domino seruitur, vni regi militatur. Mali enim proijciendi sunt & expellendi, ne societate eorum vitientur alij. Boni vero suscipiendi, tenendi sunt atque trahendi, ut societate eorum meliorentur alij. Illi vero proijciendi, ut eorum caueantur vitia: isti tenendi, ut ab alijs istorum imitetur sancta & honesta vita. Suasio vero boni & tenendi hospitij, ista erit: Dicatur ei, Sta, frater, nobiscum immobilis in hoc monasterio, ut tuo bono alij erudiantur exemplo. Non enim opus est, Deum in alio quaerere loco, qui ubiq; est semper & totus. Ipsi enim Domino & nos in hoc loco seruimus, & ipsi regi militamus. Vnus enim Dominus est in omni loco, cui a seruis suis quotidie seruitur: & vnus rex regum, cui a militibus suis semper & in omni loco militatur: & ideo non est tibi opus alium quaerere locum, vbi melius seruias Domino, quia hic bene laborando, Dominos bene seruiedo, celorum poteris conquirere regnum. quem si etiam talem perspexerit Abbas, licet cu in superiori aliquantulum loco constituere. Quem si talem perspexerit, dicit: id est, talis, qui mereatur in superiori loco constitui. Vitam enim sanctam atque probatam exaltari oportet in monasterio, non nobilem personam: non secundum generositatem parentum, vel secundum vestimentorum cultum, sed secundum vitam meritum, honorandus est Dei seruus. Non solum autem monachum, sed etiam de supra scriptis gradibus sacerdotum, vel clericorum, stabilire potest Abbas in maiori quam ingrediuntur loco, si eorum talem perspexerit vitam esse. Nec ideo isti sunt exaltandi, quia sunt sacerdotes vel clerici ordinati: sed quia sunt vitam merito probati, & in conuersatione sancta caeteris sanctiores inuenti. Et ideo non eos temeritas Abbatis, sed exaltat sanctitas actionis. Caueat autem Abbas, ne aliquando de alio noto monasterio monachum ad habitandum suscipiat, sine consensu Abbatis eius, aut literis commendatijs, quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Hinc Patres antiqui dixerunt: Non licebit de alio monasterio sine voluntate eius, qui praest, Patris, fratres recipere. Non solum recipere, sed nec videre oportet, dicente Apostolo: Quia qui primam fidem irritam fecit, est infidelis deterior. Quod si precatus fuerit ab eo, qui praest, Patre, ut in aliud monasterium ingrediatur, commendetur ab eo, ei,

Tobias 4. Matt. 7.

1. Tim. 5.

qui praest, vbi esse desiderat, & sic suscipiatur. Ille vero monachus quantos fratres in alio monasterio inuenit, tantos se noverit habere priores. Sed nec attendendum est, quid fuit antea, sed probandum qualis esse coeperit. Susceptus vero, si habere videtur aliquid, fues in rebus, siue in codicibus, vltra ei possidere non licebit, ut possit esse perfectus, qui alibi non potuit esse senex. Hinc beatus Ferriolus ait: Monachum omnino siue clericum alterius loci vel monasterij, recipi sub qualibet causa nolumus, interdicimus, prohibemus, prospicientes talia studio charitatis, ne nouum aliquid sordidum scandali surgente inducat. Dicit enim scriptura: Quidquid tibi non vis, alij ne feceris.

Tob. 4.

De sacerdotibus monasterij.

CAPVT LXII.

SI quis Abbas sibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de suis eligat, qui dignus sit sacerdotio fungi. Confessionem omnium suorum debet Abbas cognoscere monachorum, & tunc, quem ex omnibus elegerit esse dignum, ordinari sibi iubeat diaconum vel presbyterum, diligens in eis regularis vitae meritum & sapientiae intellectum. Ordinatus autem, caueat elationem aut superbiam, nec quicquam presumat, nisi quod ei ab Abbate praecipitur, sciens se multo magis disciplinae regulari subditum: nec occasione sacerdotij, obliuiscatur regulae obedientiam vel disciplinam, sed magis ac magis in Deum proficiat. Scriptum est enim: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Caueat ergo monachus necesse est elationis iactantiam, & omnium vitiorum matrem superbiam: quae sicut origo est omnium criminum, ita ruina est cunctarum virtutum. Nam superbia ideo omni vitio est deterior, quia a summis personis & primatibus assumitur, & de operibus iustitiae atque virtutibus exoritur. Recte ergo initium omnis peccati, superbia est: quia nisi praecesserit inobedientia, transgressionis non sequitur culpa. Locum vero illum semper intendat, quo ingressus est monasterium, praeter officium altaris, id est, humilitatem semper intendens, locum suum in omnibus regulariter obseruans custodiat, & sic accedat ad pacem, ad communionem, ad psalmum imponendum, in choro standum, & in omnibus omnino locis, praeter officium altaris, quoad altario ministrat. Altario enim assistens, primus stat, sacrificat, & primus pro omnibus orat, etiam si vltimus inueniatur in ordine. Et ideo nec locus ibi constituitur, nec ordo tenendus. Et si forte electio congregationis, & voluntas Abbatis pro vita merito eum promouere voluerit, Promoueri, id est, honorari, vel

Abbas suorum monachorum confessionem audire debet.

Ecclesi. 3.

Superbia omni vitio deterior cur sit.

Ecclesi. 10.

al. cultor dicendus

al. factus

vel exaltari, & ab humiliore loco in superiori sublimari. Dignum est enim, eum apud homines sublimari, qui seruens amore Dei, consentit praeter ceteris humiliari. Monachus enim, qui cautela, & moderatione, pudicitia, fide, humilitate, charitate, obedientia, & omni puritatis sinceritate, praeter ceteris ornatur, oportet ut praeter ceteris honoretur, qui tamen regulam a Decano vel Praepositis constitutam sibi, seruare sciatur. Quod si aliter praesumpserit, non sacerdos, sed rebellio iudicatur. Si enim regulam sibi institutam, bene seruauerit, & dignitate, & nomine sacerdotis honorificabitur: Si autem non seruauerit, nec sacerdos, nec monachus, sed rebellio vocabitur: quia pactum, quod prius voluntarie & pacifice promissit, postea superbus & contumax irritum fecit. Rebellio enim dicitur, qui post pacem factam, rursus reuerteretur bellum. Et saepe admonitus si non correxerit, etiam episcopus in testimonium adhibeatur. Quod si nec sic emendauerit, clarescentibus culpis, proijciatur de monasterio: si tamen talis fuerit eius contumacia, ut subdi aut obedire regulam nolit. Si enim tam peruersus extiterit, ut nec amore Christi, nec pro reuerentia emendare velit episcopi, omnibus notum factum vicinis, proijciatur a monasterio clarescentibus culpis.

De ordine congregationis.

CAPVT LXIII.

al. mensa

Ordines suos in monasterio ita conseruet, ut conuersionis tempus, & vitam meritum discernit, vtiq; Abbas constituerit. Hinc beatus Fructuosus ait: Qui primus in monasterio conuersus fuerit, primus ambulet, primus sedeat, primus euologiam accipiat, primus communicet in ecclesia, primus loquatur cum interrogantur fratres pro aliqua quaestione, prior psalmum dicat, in choro primus consistat, hebdomadam prior faciat, manum in mensam primus extendat. Nec aetas sola inter fratres requirenda, sed conuersatio est, & laboris studijq; propositum. Vnde & haec discretio senioris est postulanda, ut quem quomodocumque Dei amorem cultumq; feruentem viderit, sic honoret. Non enim generis dignitas, aut rerum opulentia, quae quisque habuit in seculo, vel aetatis grandaeuitas exquirenda, sed vitae rectitudo, & ardentissimae fidei merita debent esse pensanda. Ille enim potior, qui Deo proximior, iudicandus est. Qui Abbas non conturbet gregem sibi commissum. Quomodocumque conturbet Abbas gregem sibi commissum, sequentia declarant, cum dicitur: nec quasi libera viens potestate, iniuste disponat aliquid. Iniuste ergo aliquid disponendo, conturbat Abbas gregem sibi commissum. Pro qua re &

illum facit esse peiorem, & sibi pro iniusta dispositione multiplicat cumulum damnationis. Vnde & sequitur: sed cogitet semper, quia de omnibus iudicijs & operibus suis redditurus est Deo rationem. Alij autem homines de suis tantum operibus Domino rationem in iudicio sunt reddituri: Abbates vero, & omnes, qui praesunt alijs, non solum de prauis operibus suis, sed & de iniustis iudicijs rationem redduntur Domino, cum venerit cum illo in summo iudicio. Valde enim debet Abbas timere, qui pro cogitationibus suis & operibus, pariterque iudicijs Domino debet reddere rationem. Diligenter autem debet attendere & illud, quod Dominus ait: In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Sed & illud terribiliter debet expauescere, quod scriptum est: Iudicium durissimum in his, qui praesunt, fiet. Potentes autem, potenter tormenta patientur. Ergo secundum ordines, quos constituerit, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem, ad communionem, ad psalmum imponendum, in choro standum. Et in omnibus omnino locis aetas non discernat ordines, nec prauidet: quia Samuel & Daniel pueri, seniores iudicauerunt. Hinc Isidorus ait: Quicumque autem monasterium primus ingreditur, primus sedet, primus ambulat, primus psalmum dicit, primus in mensam extendit manum, in ecclesia prior communicat: nec aetas inter eos quaeritur, sed professio. Quod dicit, Samuel & Daniel pueri presbyteros iudicauerunt: de Heli, & de illis, qui Susannam opprimere voluerunt, intelligitur. Samuel presbyteros iudicauit, quando filios Heli peccare vidit, & eos in corde suo prauaricatores iudicauit, & condemnauit. Heli autem, quia districta animaduersione eos non repressit, & ab iniquitate non compescuit, similiter reprehendit & iudicauit. Daniel quoque, tunc presbyteros iudicauit, quando illos iniqua cogitatione plenos, qui Susannam voluerunt falso crimine & testimonio condemnare, reprehendit, condemnauit, & angelico eos gladio trucidandos esse praedixit. Ergo exceptis his, quos, ut diximus, altiori consilio Abbas praesulerit, vel degradauerit certis ex causis, reliqui omnes, ut conuertuntur, ita sint: ut, verbi gratia, qui secunda hora diei venerit in monasterium, iunior se illius nouerit esse, qui prima hora venit, cuiuslibet aetatis vel dignitatis sit. Hinc alibi scriptum est: Abbati vero studendum est, ut per ordinem, sicut conuersi in monasterio fuerunt, ita in suo ordine constituantur, praeter si vberis conuersatio religionis meruerit, vt antea promoueatur, vel grauis culpa exegerit, ut retrò regradetur. Pueris per omnia ab omnibus disciplina seruetur. Quanto enim fragi-

Abbas pro se & sibi commissis Deo rationem redditurus.

al. summo iudicio.

Matt. 7. Marci 4. Lucae 6.

Jacobi 2.

Sapient. 6.

1. Reg. 7. Dan. 13.

al. mensa

lio-

liorem in delinquendo videt Abbas atatem, tantum debet magis mittere in custodiendo certamen. *Iuniores igitur, priores suos honorent.* Non hic honor exigitur rerum, sed reuerentia expetitur verborum & morum. *priores, suos iuniores diligant.* Dominus enim Iesus Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, dilexit iuniores suos Apostolos, exemplum dans illis, & dicens: Hoc mandatum do vobis, vt inuicem vos diligatis, sicut ego dilexi vos. *In ipsa appellatione nominum, nulli liceat alium puro nomine appellare, sed priores, iuniores suos fratres nominent: iuniores autem, priores suos Nomos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.* Sicut tunc apud illos paterna exhibebatur reuerentia, vt priores vocarentur Nonni: ita nunc apud nos exigitur hodie, vt ipsa paterna reuerentia priores nostri a nobis vocentur domni. Siue enim Nonni priores nostri, siue vocentur domni, siue iuniores vocentur fratres, omnia bene congruunt: tantum est, vt nullus fratrum puro vocetur nomine. *Abbas autem, qui vices Christi videtur agere, domnus & Abbas vocetur, non sua assumptione, sed honore & amore Christi. Ipse autem cogitet, & sic se exhibeat, vt dignus sit tali honore.* Notandum quia non dixit, Abbas, qui cunctis preest, cunctos precellit, & super omnes est, ideo domnus vocetur & Abbas: sed ait, quia vices Christi agere creditur, domnus & Abbas vocetur. Ergo Abbas qui recte inter fratres non agit, hoc nomen indignum recipit, & assumit. Vnde & sequitur, *domnus & Abbas vocetur, non sua assumptione, sed honore & amore Christi.* Debet enim moribus, lingua, iudicijs & vita, & in omnibus omnino preceptis Domini, viuere sine querela, dicens Domino veraciter: A iudicijs tuis non declinaui, & sic ob honorem & amorem Christi hoc nomine fungi. Prius recte debet agere Christi vicem, & sic cuiusdem sacrosanctum assumere nomen: ne, si forte indignus, aut temere illud voluerit assumere, magis sibi condemnationem suscipiat, quam iustificationem assumat. Quod autem dicit, ipse autem cogitet: subauditur, de sua salute, & timeat, si prauum vixerit, tali nomine condemnari: si autem recte vixerit, gaudeat tali nomine iustificari. *Vbi-
cunque autem sibi obuiant fratres, iunior a seniore benedictionem petat. Transiente maiore, iunior surgat, & det ei locum sedendi: nec presumat confedere iunior, nisi ei precipiat senior suus, vt fiat quod scriptum est: Honore muticem proueniens.* Hinc & alius Pater monachorum ait: Quando sibi fratres mutuatim in via, vel in quocunque loco occurrerint, cum omni humilitate ad inuicem floctentes * genua, benedictionem rogent. Et si ex eis vnus senior fuerit, prius iunior benedictionem postulet: tunc demum senior prosequatur. In consensu vero fratrum, si alius superuenerit, qui iuni-

Rom. 8.

Ioan. 13.

Iuniores quomodo appellandi.

Priores quo vocandi.

Abbas quo sit vocandus.

Psal. 118.

Rom. 12.

* al. capita

ores sunt, ordine affurgant, & seniori locum prebeant. Iuniores vero senioribus nullatenus superbiendo contradicant, sed cum omni humilitate vel interrogati, vel correpti, respondeant. Si labentem in quolibet delictum iunior senior adspexerit, non exprobrando, sed magis dolendo, ad confitendum Abbati vel Preposito dirigat. Similiter senior iuniori faciat. *Pueri paruuli, vel adulescentes, in oratorio, vel ad mensas, cum disciplina ordines suos consequantur.* Consequantur, dicit, id est, accipiant, & cum disciplina, & honesto castoque timore ordines suos custodiant, & ordinatum, vbi-
cunque fuerint, ambulent, stent, atque sedent. Vnde & sequitur: *Foris autem vbi vel vbi custodiam habeant, & disciplinam, vsque dum ad intelligibilem atatem perueniant.* Sicut iam supra dictum est, quanto magis viderit Abbas fragiliorem atatem ad peccandum, tanto amplius maiorem illi mittat custodiam ad saluandum.

De ordinando Abbate. CAPVT LXIII.

IN Abbatis ordinatione semper illa consideretur ratio, vt hic constituitur, quem omnis concors congregatio secundum timorem Dei, siue etiam pars quauis parua congregationis seniori consilio elegerit. *Vita autem merito & sapientia doctrina eligatur, qui ordinandus est, etiam si vltimus fuerit in ordine congregationis.* Hinc beatus Fructuosus ait: Abbas autem de proprijs semper cenobijs monachus eligatur, vir sanctus, discretus, grauis, castus, charus, humilis, mansuetus & doctus: qui diutinis experimentatus est documentis, omnibus prefatis rebus bene fuerit eruditus: qui in abstinentia precellat, in doctrina refulgeat, exquisitas epulas mense lautioris consuetudinemque cotemnat, vini nimis percepti-
onem respuat, cunctis in commune fratribus, vt pater proprius pijsimusque prouideat: quem nec ira subita & immoderata deiciat, nec superbia extollat, nec moror ac pusillanimitas frangat, nec libido corrumpat: qui & in patientia discretionem, & cum ira exhibeat lenitatem: qui que sic egentibus aut pauperibus pareat, vt ministrum se, & non prelatum, tantum Christi visceribus recognoscat: cuiusque tanta debet esse sermonis & vite consonantia, vt id, quod docet verbis, confirmet operibus sedulis, & bis acuto precedens gladio, quicquid alijs informat verbo, iugi ipse gerat studio, vt nec sermonem operatio destruat, nec e contra operationem bonam sermo inconueniens frangat. *Quod si etiam omnis congregatio vitijs suis (quod quidem abst) consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam Episcopi, ad cuius diuicem pertinet locus ipse, vel ad Abbates aut Christianos vi-*

Quae requirantur in Abbate.

* al. recipit

Lucæ 16.

Abbas magis prodesse debet, quam praesentem esse.

* al. incutit

cinis claruerint, prohibeant prauorum praualeve consensum, sed domni Dei dignum constituant dispensatorem: scietes pro hoc se recepturos mercedem bonam, si illud caste & zelo Dei faciant, sicut eduerso peccatum, si negligant. Ideo iubet vt episcopus, vel Abbates, vel etiam Christiani vicini, vitiosum Abbatem fieri prohibeant, quia in congregatione non remansit, qui hoc prohibere debeat, ac si diceret: Si etiam omnes, qui intus sunt, habere vitiosum Abbatem consentiant, hi, qui foris sunt catholici viri, fortiter resistent, & non consentiant eis: ne vitium male ab omnibus nutritum, inolecat in monasterio, & in eo inolitio habitatores eius cunctis vicinis veniant in odium, sed melius repudiatum ab omnibus vitium depercat, & calcatum euaneat: vt & inter monachos virtutes crescant, & vitia deperant, & vicini videntes illorum bona opera, glorificent Deum, qui & illis bene velle concessit, & dignum pastorem atque dispensatorem retribuit. *Ordinatus autem Abbas cogitet semper, quale omnis suscepit, & cui redditurus est rationem villicationis suae.* Qui enim monachos * suscepit ad regendum, non paruum, sed grande onus recipit ad portandum. Vnde illi sudor laboris, non vnde delectatio crescat honoris. Animas enim fratrum cepit regere, de quibus & Domino rationem villicationis suae cogetur ponere. Villicationis dicit, id est, dispensationis vel gubernationis suae. Villicus autem proprie est villae gubernator, vnde & nomen accepit. Interdum autem non a gubernatione villae villicus, sed a gubernatione vniuersae domus vocatur. *Sciatis, sibi oportere prodesse magis, quam praesentem.* De eo enim quod praesentem Abbas, & sibi proficit & alijs. Sibi enim generat lucrum, & alijs parit profectum: sibi conquirat Domini gratiam, & alijs salutis infundit doctrinam: alios erudit ad iustitiam, & sibi praemia conquirat aeterna. De eo quod praesentem dum viuit, sibi semper laborem, & alijs * enutrit timorem: sibi curam superfluam, & alijs laboris generat poenam: sibi sollicitudinem multam, & alijs iniurias irrogat frequenter iniustas. Haec enim omnia si bene, qui praesentem, discretus & propter Deum egerint, & peccare volentibus, ne peccent, timoris poenas ingererint: peccantes vero seuera distinctione iudicioque recto constrinxerint, non modicam apud Deum gratiam consequentur. Si autem haec facere neglexerint, sed tantum, quia sunt Praelati, se extollere voluerint, non solum a mercedis praemio vacui remanebunt, sed etiam elationis suae in inferno poenas lugebunt. Et ideo dixit, sciatis sibi oportere prodesse magis, quam praesentem: quia de praesente aliquoties paruum bonum, aliquoties vero grande sibi conquirat malum. De pro-

desse autem, semper sibi bonum, & semper praemium conquirat aeternum. *Oportet ergo eum doctum esse lege diuina, vt sciat & sit, vnde proferat noua & vetera.* ac si diceret: Sit Abbas Abbatem doctus lege diuina, quae ex nouo & veteri testamento constat, & ex illa sciat, & cognoscat fratribus proferre noua & vetera testimonia. Quod autem dicit, & sit: subintelligitur, sit in eius pectore thesaurus sapientiae & scientiae * reconditus, vnde cum necesse fuerit, possit proferre noua & vetera testimonia. Vel certe ipse Abbas sit doctus & intelligens, peritus, sapiens, & tale vas plenum sapientiae, vnde cum voluerit, in promptu habeat proferre nouum & verum testimonium. *Castum, sobrium, misericordem, & semper super se alteri misericordia iudicio, vt idem ipse consequatur.* Scriptum est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et e contrario, iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam. Ille vero misericordiam superexaltat iudicio, qui post actum iudicii, non distincte punit impium, sed misericorditer parcit ei, & a damnatione debita liberat eum. Hinc & alibi scriptum est: Superexaltat misericordia iudicium: id est, superponitur misericordia iudicio: quia in quo inuentum fuerit opus misericordiae, et si habuerit aliquid forte in iudicio, * quod puniatur, taquam vnda misericordiae, peccati ignis extinguitur. *Oderit vitia, diligat fratres.* In vno enim homine & fraternitatem similiter diligere, & vitia simul, si fuerint, possumus odire. Aliud est enim, quod frater est: aliud, quod vitiosus homo est. Diligamus ergo in eo fraternitatem nostram, & odio habeamus vitiositatem suam. Persequamur in eo vitium, & emendatum, vt nosmetipsos, diligamus proximum. Hinc & B. Gregorius ait: Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odij discretionem debemus, vt in eis & diligamus, quod sunt: & habeamus odio, quod in Dei nobis itinere obfistunt. *In ipsa autem correptione prudenter agat, i. caute, temperate, cum magno moderamine, quod facit, faciat. & ne quid nimis.* Haec sententia a Poetis & Doctoribus, & a multis Catholicis & eruditis viris est iam multis & congruis dicta locis, quae & in bonis, & in malis actibus intelligi potest. In bonis, vt est illud: Non sis nimis iustus, & similia. De malis autem non est nostrum, dare exemplum: quia & nimis & parum videri, penitus a Domino prohibetur. Hic autem cur a B. Benedicto ponatur haec sententia, sequentia audiamus: *ne, dum nimis eradere cupit * aruginem, si agatur vas.* Hic eruginem, pro peccati ponit contagione: vas autem, pro animi fragilitate, ac si dicat: Sic munda animum monachi a delicti contagione, ne fractum mergas in desperationem: & quem

cur doctum esse oportet.

* al. absconditus.

Matt. 5.

Iacobi 2.

Ibidem.

* al. quo

Monachi quo sunt ab Abbate corripiedi.

* al. rubiginem,

Galat. 6.

Esaie 42.

*al. con-
fractum,

Calamum
quassatum
quis conte-
rat.

In cap. 12.
Matth.

Abbas me-
dici more
sibi comi-
fos fratres
sanare de-
bet.

Ab Abbate
que abesse
debeant.

quem lucrari potes moderatè iudicatum, non perdas asperrimè condemnatum. Vas etenim monachi tunc malè sanum citius frangitur, quando mens eius pro culpa duriter increpata, aut de desperatione venia fortiter conturbatur, aut de fugæ lapsu vel monasterij discessu quotidie meditatur. Quod nè fiat, semper Abbas sollicitè, sapienter & cautè provideat: & quod sequitur, diligenter attendat. Sequitur enim: *Suamq; fragilitatè semper suspectus sit.* Dum enim suam fragilitatem suspectus attendit Abbas atque considerat, aliorum fragilitatem patienter, discretè & cautè dijudicat. Hinc & Apostolus Paulus ait: Fratres, si præoccupatè fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris. ac si diceret: Quia & tu homo es, & potes in aliquo tentari, & adiutorio indigere, & idè debes sustinere tentatum. Qui enim sub conditione positi infirmitatis sunt, meritò infirmos sustinent. Sequitur: *memineritq; calamum quassatum non esse contendum,* id est, monachum maculis peccatorum * confectum, varijsq; vitijs conquassatum, ad desperationis foueam, vel fugæ lapsum, vt prædictum est, nõ impellendum. Calamum enim quassatum sine dubio conterit, qui peccatori non salutis, sed perditionis, præbet occasionè. Hinc beatus Hieronymus ait: Qui peccatori nõ porrigit manum, nec portat onus fratris sui, iste quassatum calamum confringit. *In quibus nõ dicimus, vt permittat nutrire vitia.* Quia enim superius iustæ correctioni posuit temperamentum, hinc autem nè crescat vitiorum admonet nutrimentum. Nè, dum, temperatur districtio peccatoris, crescat ac pullulet vitiorum fomes. Vndè & aptè sequitur: *sed prudenter & eum charitate amputet, vt viderit cuique expedire, sicut iam diximus.* Quid enim charitatis officio geritur, ad salutis profectum sine dubio venit. Aliter enim vni, & aliter cõuenit ipsa salutis impensio alteri. Et idè more medici Abbas aliter vnum, aliter, secundum quantitatem vel qualitatem delicti, studeat sanare alterum. & in his omnibus sanctis discretisq; actionibus, *studeat plus amari, quam timeri.* id est, plus exerceat in subditis opus amoris, q̄ timoris: & plus eos paternitatis amore demulceat, quam tyrannidis suæ pœna deterreat. Vndè & sequitur: *Non sit turbulentus & anxius.* Turbulentus dicitur, commotionis ira turbatus, mœstus, molestus, vel atrox. Anxius verò dicitur, acedia vel anxietate plenus. *non sit nimius & obstinatus.* Nimius dicitur, dilargus, pdigus, vel rerum monasterij nimius & superfluis dispensator. Obstinatè verò dicitur, in superabilis, obfirmatus, pertinax & obduratè. nõ sit re-

lotypeus & nimis suspiciosus, quia nõquam requiescit. Zelytypus dicitur, zelo sollicitudinis plenus, & suspicionis typo repletus: qui etiã ea, quæ nõ sũt, fieri in absentia suspicatur: & ea, quæ nõ sũt, comitti in abscondito pertimescit: & idè spiritus eius nunq̄ quiescit. *In ipsis aut imperijs suis si prouidus & consideratus, siue secundum Deũ, siue secundum seculum * sit.* Opera quæ iniungit, discernat & tēperet. Opera secundũ Deum, sunt hæc: Vigilia, ieiunia, abstinentia, & his similia. Secundum seculum autè, sunt opera, quæ corpori tantum exhibentur, nõ animè: id est, arare, fodere, metere, & omnia similia corporis opera. Sed in his omnibus tam spiritualibus, quam corporalibus operibus, discretionis tenenda est temperantia: nè superflue laborantibus pariter deficiat corda & corpora, & remaneat tantum nociua murmuratio sola. *cogitans discretionem sancti iacob, dicentis: Si greges meos plus in laborando fecero laborare, morientur cuncti vna die.* Hoc in loco per iacob, rectores: per oues autem, subditi eorum designantur. Qui secundum eius exemplũ, siue in actione spirituali, siue in corporali opere occupati, sic eorum in laboribus actio & possibilitas est temperanda, vt nec animi virtus succubat, nec corporis fortitudo lassescat: sed sic omnis eorum laborum actio tēperetur, vt alacri animo plus se adhuc cupiant in operibus exerceri, quam illis sui velint præpositi commendare. Vndè & sequitur: *Hæc ergo aliaq; testimonia discretionis matris sumens virtutum, sic omnia temperet, vt & fortes sint, qui cupiant, & infirmi non refugiant.* Sic enim cum discretionè, quæ est omnium mater virtutũ, monachorum opus est temperandum, vt sit, i. tale opus, & fortes quod cupiant, subauditur, agere vel implere, & infirmi non refugiant, subauditur, ipsum opus, vel ipsius operis pondus. Et præcipuè, vt præsentè regulam in omnibus conseruet. Præcipuè autè & super omnia B. Benedictus iubet Abbatem regulam obseruare, vt, qui est primus in nomine, sit & primus in operatione: & quod ore prædicat, opere cõpleat: & prior in humeris vel in ceruicibus suis portet, quæ portare fratres iubet, vt vtrũ sint leuia aut grauiã, quæ fratribus imponit onera, experimento cognoscat, primatumq; suũ, quem prior ad mēsam tenet, primus ad virtutis parcimoniam indicet, & abstinentiam, quam lingua prædicat, experimento cognoscat: nè fortè subditi tacitis cogitationibus dicant: O quam pulchrè nobis prædicat abstinentiam plenus venter. Illa ergo de abstinentia prædicatio acceptabilis est, quam ieiuna ora decantant. Et in his omnibus hoc sibi conuenire nouerit Abbas, vt angustũ regulæ callem, per quem alios admonet intrare, prior ingrediatur ipse. vt dũ benè mi-

Zelotypus
quis dicitur.

*al. sint.
Quæ opera
sunt seculi,
dũm Deũ
& seculũ
seculum.

Gen. 31.

Gen. 31.

Abbas re-
gulam cur
præcipuè
iubeatur
obseruare.

Matth. 24.

Dan. 11.

1. Tim. 5.

nifrauerit, audiat à Domino, quod seruis bonus, qui erogauit triticum cõseruis suis in tempore suo: Amen dico vobis, ait, super omnia bona sua constituet eum. Bonus enim minister, i. bonus, Abbas à bono Domino, omnium bonorum retributore, audiet, quod seruis ille bonus audire meruit, qui cõseruis suis triticum fideliter erogauit. Audiuit enim, Amè dico vobis, super omnia sua constituet eum. Hæc desiderabilem amabilemq; vocè & bonus Abbas audiet, qui triticum, id est, prædicationis verbum, cõseruis suis, id est, fratribus suis, fideliter ministrauerit, & factis ipse impleuerit. Quod autem dicit, super omnia bona constituet eum: intelligitur, super omnia cælestis regni gaudia. Non quibz isti soli dominum teneant, sed vt eorum abundantius ceteris sanctis æterna possessione fruantur. Qui enim docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt plurimos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et Apostolus ait: Qui benè præsent presbyteri, duplici honore digni habentur, & maxime qui laborant in verbo & in doctrina.

De Præposito monasterij.

CAP. LXV.

Sæpius quidem contingit, vt per ordinationem Præpositi scandala grauiã in monasterijs oriantur. Quod enim sæpius iam factum audiuius, nũc autè emendare debemus, & talem sub Abbate eligere debemus personam, quæ curam monasterij nomenq; Præpositi suscipiat, & vt officia sibi iniuncta hdeliter impleat, atque custodiat, & nihil temerè per superbiam agat, nè de his sit, quos sequètia mōstrant, cum dicitur: *dum sint aliqui maligno spiritu superbia inflati, & estimantes se secundos esse Abbates, assumentes sibi tyrannidem, scandala nutriunt, & dissensiones in congregatione faciunt.* Tyrannis em dicitur, honor indebitus, & per cordis superbiam acquisitus: quem Præpositus superbè assumit, cum indebitum sibi Abbatis honorem impendi requirit, & idè inter fratres nutrit scandala, & dissensiones in monasterijs præparat. & maxime in illis locis, vbi ab eodem sacerdote, vel ab eis Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam Præpositus ordinatur. Mos eorum tunc erat, vt quando Abbas ordinabatur, tunc ab eodẽ episcopo, & ab alijs corã adstantibus Abbatibus & Præpositus ordinaretur. Sed quia indè superbiæ vitium nascebatur, iam non ab alio hodie apud nos ordinatur, sed à proprio Abbate Præposituræ illi iniungitur obedientia, vt quodcumq; Abbati visum fuerit, ab ipso ministerio Præpositi mutetur, nè fomes illi superbiæ nascatur. Vndè & sequitur: *Quod q̄ sit absurdũ, facillè aduertitur: quia ab*

ipso initio ordinationis materia ei datur superbiendi, dum ei suggeritur à cogitationibus suis, exitum eum esse à potestate sui Abbatis, quia ab ipsis est ordinatus, à quibus & Abbas. Vt hæc mala caueatur fieri, talem Præpositum oportet eligi, vel ordinari, qui alios ædificare vitæ suæ probetur exemplo, non qui destruat malè viuendo: qui humilitatis præbeat formam, non superbiæ suæ prætentat contumaciam. Quia sicut inferius scribitur, *hic suscitauit inuidia, i. inter Præpositũ & Abbatẽ, dum alter superiore se nõ vult videre alterũ.* Nulla est enim virtus, & penè nullum ministerium, quod non habeat contrarium inuidiæ malum. *rixæ, detractiones, amulationes, dissensiones, exordinationes.* Fiunt enim rixæ, & detractiones, & hæc omnia quæ dicuntur, inter Præpositum & Abbatem, maxime per eorum sequaces. Fitt dissensiones, quia quod vnus cum suis fieri cõsentit, alius cum suis fieri dissentit. Fitt exordinationes, quia quod vnus ex ordinãdo disponit, alius destruit cõtraria ordinãdo. Vndè & fit quod sequitur: *& dum contraria sibi Abbas Præpositusq; sentiunt, & ipsorum neceße est sub hac dissensione animas periclitari, & hi qui sub ipsis sunt, dum adulantur partibus, eunt in perditionem.* Cuius periculi malum xillos respicit in capite, qui talibus in ordinatione se fecerunt authores. Heu mihi misero, qui se saluare debuerunt & alios, & se malè viuendo perdunt, & ceteros: & qui ire, aliosq; ad cælorum debuerunt ducere regnũ, eunt ipsi & sequaces eorum in perditionis foueam, in ferniq; barathrum merguntur. Quod autem dicit, cuius periculi malum illos in capite respicit, qui talibus in ordinatione se fecerunt authores: de illis dici videtur, qui sicut Abbatem, ita & Præpositum ordinauerunt, qui vni monasterij ordinationem, non duobus, sed vni debuerunt imponere: & nè inter duos nascerentur periculosa scãdala, soli Abbati cõgregationis suæ debuerunt cõmittere curã. Vndè & sequitur: *ideoq; nos præuidemus expedire, propter pacis charitatẽ, custodiam, in Abbatis ordinatio-
nem monasterij sui. Ipse enim per semetipsum debet omnium monachorum suorum necessitatem, tam cor-
poris quam animæ, prouidere, & subsidia presentis necessitatis porrigere, & corda subditorum suorum ad laudem creatoris, admonendo * sustollere, & eos, quos tarditate vel segnitie culpabiles repererit, p-
ut culpa vel ætas fuerit, aut increpatione, aut flagello corripere. Et si potest fieri, per Decanos ordinetur, vt antè disposuimus, omnis vilitas monasterij, prout Abbas disposuerit, vt dum pluribus
comititur, vnus non superbiat. * In medio enim nostri, & Abbas, & Præpositus, & Decani pariter & similiter & semper sunt necessarii, vt vnusquisq; in officio sibi commissi, vel ordine conuenienti, humiliter la-
borat.*

*al. illis

*al. mifer-

Ordinatio
monasterij
cur debeat
ab Abbate
pendere.

*al. susti-

*al. Nobis
enim mo-
do
* al. simul

borare non cesset. Nec datur illis regulariter locus superbiēdi, sed imponitur fastis, quo gemendo pergant oppressi. Quid si aut locus expetit, aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate, & Abbas indicauerit expedire, quemcumque elegerit Abbas cum consilio fratrum incrementum Deum, ordinet ipse sibi Præpositum. Qui tamen Præpositus illa agat, cum reuerentia, qua ab Abbate suo ei iniuncta fuerint, nihil contra Abbatis voluntatem & ordinationem faciens: quia quædam prælati est ceteris, tantum cum oportet sollicitius obseruare præcepta regule. Et hunc Præpositum, sicut & Abbatem in omnibus beatus Benedictus diligenter iubet regulam obseruare.

*al. Qui Præpositus ad regulam tenetur obseruatione.

*Quod si vel superbia vel negligentia vel desidia aliqua ex his prætermiserit, quæ in regula continentur, omnibus condemnationibus, quas regula continet, subiacebit. Vnde & hic apte subditur: Qui Præpositus si reperiatur vitiosus, aut elatione deceptus superbia, aut contemptor sanctæ regule fuerit comprobatus, admonetur verbis vsque quater. Si non emendauerit, adhibeatur ei correctio disciplina regulæ. Quid si neque sic correxerit, tunc deiciatur de ordine Præpositura, & alius, qui dignus est, in loco eius subrogetur. Quid si postea in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiam de monasterio expellatur. Hactenus, qualis esse non debeat Præpositus, digestum est: deinceps autē, qualis esse debeat, ex sententijs Patrum demonstrandum est. Præpositus ergo monasterij non ætate senili, sed moribus constituendus est. Multos etenim prolixitas annorum attollit, sed dedecus torpentis vitæ, ad infantiam immaturitatem tepescendo reducit. Constituendus est ergo Præpositus moribus grauis, sermone solers, ingenio fortis, consideratione vigil, cursu impiger, correptione pius, disciplina moderatus, actu castus, moribus sobrius, dispensatione æquus, humilitate ornatus, patiens, mitis, non turbulentus, non iracundus, non superbiæ vel arrogantiæ vitio maculatus, non prodigus, non garrulus, in omni actu religionis armatus: qui sciat languentium moribus subuenire, & tepescentium ignauiam excitare, super quem Abbas requiescat, vt in nullo ab eius præceptis deuiet, sed in omnibus subditus, & in iussu senioris detentus, nihil quod Abbatis voluntati sit contrarium, aut faciat, aut ordinet faciendum, sed omnia per omnem eius interrogationem, iuxta illud quod scriptum est: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Interrogandum semper est, vt in nullo à seniorum consilio animæ subditæ discrepent, in nullo oues absq; pastoris voluntate debent declinare. Ipse autem Præpositus nihil faciat, nisi quod Pater iusserit, maxime in re noua. Nam quod ex more descendit, seruabit regulas mona-

Præpositus qualis sit constituendus.

Deut. 32.

sterij, ita agens, vt nec Abbati tedium generet, nec fratres intemperantia illius laborent. Hæc obseruabit senior monasterij, qui fratribus præpositus est, referens ad Abbatem omnia, vel præcipue illa, quæ per se non valuerit explicare. Cogitet tamen Abbas se de omnibus iudicijs suis Deo reddere rationē, nè forte inuidia aut zelus flamma vtrius animam. Non inter laicos debet esse inuidiæ liuor, quanto magis inter religiosos viros, & monasterij Præpositos. Abbas enim Præpositum, & Præpositus Abbatem, vt frater debet diligere fratrem. Memorari enim debet Abbas, si eum aliqua inuidiæ vel liuoris tangit offensa, flamma, nè cum Cain iniquam communitate inuidiam, qui per zeli liuorem Abel fratrem suum iustum occidit. Et per zeli liuorem factus est Esau inimicus fratri suo Iacob: & per zeli liuorem à fratribus suis venditus est Ioseph. Zeli enim liuor quam vnus vitij censetur nomine, plurimos per diuersa vitia generat ramos. Cuncta enim virtutum germuna inuidiæ liuor concremat: cuncta bona ardore pestifero deuorat, sensum comedit, peccus vrit, mentem afficit, & cor hominis quasi quadam pestis depascit. Contra quod vitium præparanda sunt pacis & charitatis arma, in Abbatis & fuorum omnium, seu subditorum anima.

Inuidiæ liuor detestandus à vitijs religio.

Gen. 4.

Gen. 27.

Gen. 37.

*al. rectorum.

De ostiarijs monasterij.

CAPVT LXVI.

Ad portam monasterij ponatur senex sapiens, qui sciat accipere responsum & reddere, cuius maturitas eum non sinat vagari. Notandum quia non dixit, ad portam ponatur senex ætate: sed ait, ponatur senex sapiens: vbi datur intelligi, portam constitutendum. Quia non ætas in portario quæreda est corporis, sed sapientia & intellectus. Hinc nanque per quandam sapientem dicitur: Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Cui autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vitæ immaculata. Hinc ad Moysen dicitur: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sunt. In quibus quid aliud, quam senectus cordis requiritur? Cum enim dicit, quos tu nosti, quod senes populi sunt: profecto liquet, quia senectus mentis, in corpore, eligenda requiritur. Qui portarius cellam debet habere iuxta portam, vt venientes semper presentem inueniant, à quo responsum accipiant. Hinc & alij antiqui monachorum Patres dixerunt: Ostiario cura sit, vt omnes venientes, intra ianuas recipiat, dans eis responsum honeste, cum humilitate & reuerentia, nuncians Abbati vel senioribus, quis venerit, & quid petierit. Si quid verò

Ostiarius qualis ad portam constitutendus.

Sap. 4.

Num. 11.

*al. honorum.

nihil

ro cuiusq; de fratribus missum vel mandatum fuerit, non ad ipsum perueniat prius, quam Abbati vel senioribus indicetur. & mox vt aliquis pulsauerit, vel pauper clamauerit, Deo gratias respondeat, aut benedicat. Eleganter hic duas venientium beatus posuit Benedictus personas: vnã potentis, qui si ianuam monasterij inuenerit claudam, manu vel fuste pulset eam: aliam vero pauperis posuit personam, qui non pulsatur, sed tantum humiliter ad ianuam clamat. Quibus & satis apta à portario respondenda compositit responsa: videlicet, vt voce pauperis audita, Deo gratias agat: Potenti vero occurrens obuiam, humiliter ab eo benedictionem petat. & cum omni mansuetudine timoris Dei reddat responsum festinanter, cum seruire charitatis. Hinc & alius quidam monachorum Magister ait: Portarij monasterij tales debent esse, qui omnium simul mercedem ædificent, ætate senili, quibus mundus si qui iam ex presentibus pompis nihil desideret, sed in toto cordis affectu creatori inherentes, dicant singuli: Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Tale semper superuenientibus ostendant exemplum, vt & foris ab extraneis nomen Domini glorificetur, iuxta quod Dominus ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. & intus cum fodalibus suis mercedis præparent lucra, dum omnium vice foris gerunt curam. Sic cauti moribus cum virtutum magistra humilitate existat, vt omnis patientiæ blandimenta ex colloquio affabili ostendant. Pauperum peregrinorum & hospitiū curam inter omnia habentes, quia in his CHRISTVS suscipitur, sicut ipse ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Foris aliquid dare, vel cuiuslibet ministrare, vel aforis aliquid accipere, nullatenus sine comœatu Abbatis facere præsumant. A signo vespertino vsque ad secundam impletam nullatenus portarum fores aperiantur, neque aforis introitus patefiat, sed si necessitas aduenierit, per fenestram totum deliberetur. Qui portarius si indiget solatio, iuniorē fratrem accipiat. Hinc & alius Pater ait: Duobus fratribus cella intra regias monasterij constituat, qui & claudat monasterium post excutes, & aperiant intrantibus, & aduenientes nuncient Abbati. Vasa vel reliqua utensilia, quæ ad hospitium vsus baiulant, ac si sacrata Deo custodiant: nè per ipsorum neglectum ab ipso mercedem non recipiant, cuius res dripiendo non seruant.

Psal. 72.

Matth. 5.

Matth. 25.

Monasterij quo constitui debeat.

num, hortus, vel arces diuersa, intra monasterij exerceantur, vt non sit necessitas monachis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Hinc & alius monachorum Pater ait: Omnia necessaria intus intra regias esse oportet, id est, furnos, machinas, refrigerium, hortos, vel omnia necessaria, vt non sit opus frequenter foras egredi fratres. Cum ergo hæc omnia intus fuerint constituta, clausa sit semper monasterij regia, quæ aforis cercellum habeat ferreum, quo à veniente concusso, cuiuslibet intus indicetur aduentus. Ars autem pistoria ad laicos pertinet. Ipsi enim triticum purgent, ipsi ex more molant, massam tantundem monachi conficiant, & panem sibi proprijs manibus faciant. Hanc autem regulam sapiens volumus in congregatione legi, nè quis fratrum se de ignorantia excuset. Hinc beatus Augustinus ait: Vt autem vos in hoc libello, tanquam in speculo possitis inspicere, nè per obliuionem aliquid negligatis, semel in septimana vobis legatur. Et vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Domino, bonorum omnium largitori. Vbi autem sibi quicumque vestrum videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt sibi & debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur. Hinc & Aurelius Episcopus ait: Nè per obliuionem aliquid negligatis, semel ea in triginta diebus relegite, id est, in Calendis. Nos autem regulam nostram non solum semel in Calendis vel in hebdomada, sed etiam quotidie in collatione legimus, vt eius præcepta cognoscere, & ad purum intelligere valeamus, & eam intelligentes, vel secundum possibilitatem memoria retinentes, adiuuante CHRISTO, implere operibus valeamus.

In Reg. ca. 45.

Regula cur sapius sit legenda.

De fratribus in viam directis.

CAPVT LXVII.

Dirigendi fratres in viam, omnium fratrum vel Abbatis se orationibus commendent. His vero fratribus in viam dirigendis, & ante altare prostratis, & ab omnibus orationem poscentibus, dicat sacerdos hos versus, ipso tamē incipiente, & alijs respondentibus: Saluos fac seruos tuos, Deus meus, sperantes in te. Perfice gressus meos in semitis tuis, vt Psal. 16. non moueantur vestigia mea. Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiat te in omnibus vijs tuis. His peractis, hanc sacerdos orationis dicat collectam: Angelus Domini bonus comitetur vobiscum, vt peracto obedientiæ cursu, ad nos iterum reuertamini.

*al. via

Psal. 16.

Psal. 118.

Psal. 90.

cum gaudio, Per Christum. Sed ne frater in via dirigatur solus, sententia Patrum nos docet, quæ dicit: Ad necessaria quærenda bini egrediantur, vel terni fratres, & tales, quibus creditur, non qui verbositatem aut gulam sectentur. *Et semper ad orationem ultimam operis Dei, commemoratio omnium absentium fiat.* Hoc in loco priusquam quinquagesimo inchoetur psalmus, à sacerdote dicatur: Oremus pro fratribus nostris absentibus: Fratribus respondentibus, Saluos fac seruos tuos, Deus meus, sperantes in te: prosequatur sacerdos, & dicat: Mitte eis, Domine, auxilium de sancto: Fratresque respondeant, Et de Si-on tuere eos. Item sacerdos dicat: Domine, exaudi orationem meam. Respondent fratres: Et clamor meus ad te veniat. Et tunc subsequatur ** qui quagesimus psalmus, ab omnibus decantandus. Reuerentes autem de via fratres, ipso die, quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei, prostrati solo oratorij, ab omnibus petant orationem propter excessus, ne quid forte subripuerit in via, aut auditus mala rei, aut ociosi sermonis.* Propter excessus, dicit, id est, propter transgressionis lapsum. Sed pro quibus excessibus dicat, ipse exponit, dicens: *ne forte subripuerit in via visus aut auditus mala rei, aut ociosi sermonis.* Cuius malæ rei dicat, propheta loquente intellige. Ait enim: Qui excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, iste in excelsis habitabit. Reuertentibus autem de via, & oratorij solo prostratis, orationemque petentibus, hanc eis collectam sacerdos dicat: Quæsumus, omnipotens Deus, vt his famulis tuis, quos ad nos incolumes de via redire fecisti, quicquid illic impediende fragilitate deliquerunt, tu propitiatus dimittas, Per Christum. Hinc & Iidorus ait: Quando fratres foras proficiscuntur aut redeunt congregatis omnibus in vnum in ecclesia, benedictionem accipiant. *Nec præsumat quisquam referre alijs, quodcumque foris monasterij viderit, aut audierit: quia plurima de fructu est. Quod si præsumpserit, vindicta regulari subiaceat.* Hinc beatus Pachomius ait: Quando fratres reuersi fuerint in monasterium, non audebunt alijs, quicquid foris gesserint, aut audierint, narrare. Hinc & alius Pater ait: Fabulis, quas à secularibus, vel à quibuslibet audierint, nullatenus aurem accommodent: & si nolentes audierint vel intellexerint, nullatenus confodalibus suis referant. Quod si horum aliquid, quæ diximus, transgressi fuerint, regulari poenitentia castigentur. Quod si humili satisfactione patchant, prout humilitas contentis cernitur, ita delinquentis culpa iudicetur. Si verò contumaciæ crimen incurrit, & modum poenitentia augebit. *Similiter & qui præsumpserit claustra monasterij egredi, vel quocumque ire, vel quippiam, quantum parum, sine iussione Abbatis facere.* Hinc beatus Pachomius ait: Nullus neque exundi in agrum, neque ambulandi in monasterio, neque extra murum monasterij procedendi, habeat facultatem, nisi interrogauerit Præpositum domus, & ille consenserit. Hinc & Cassianus ait: Tanta obedientia regulæ debet iunior imbui, vt absque senioris sui permisso, non solum de cella exire, sed nec naturali necessitati satisfacere, sua auctoritate præsumat: nec illa etiam, quæ vtilia sunt, id est, aut cellam mundare, aut aquam deferre, aut si quid aliquid opportunum est, sine conscientia & ordinauione sui Abbatis vsurpet. Meditantibus etiam fratribus nulli liceat se rebus alijs implicare, nec liberum iudicet ab schola discedere. Qui verò in hanc præsumptionem proruperit, excommunicationi dignus subiacebit. Si verò pro vtilitatibus monasterij missus ire noluerit, aut certe ambulans murmurauerit, vel cum aliqua tarditate exire voluerit, si placuerit Abbati, iam non mittatur, & statim excommunicationis poenam suscipiat, & sciat se adeptum superbiam, & præceptioni repugnare diuinæ.

Si fratri impossibilia iniunguntur.

CAP. LXVIII.

Si cui fratri aliqua forte grauius aut impossibilia iniunguntur, suscipiat quidem inueniens imperium cum omni mansuetudine & obedientia. *Quod si omnino virtutum suarum mensuram viderit pondus * operis excedere, impossibilitatis suæ causis ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat.* Cum omni mansuetudine, dicit: id est, cum omni modestia & lenitate. Mansuetus enim est, qui nulli iniuriam irrogat. Dicitur est autem mansuetus, quasi manu assuetus. Talis enim debet esse monachus, non contumax, aut superbus. Vnde & sequitur: *non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo.* Superbiendo enim magistro resistit, qui verbis imperijsque eius despiciendo contradicit. Resistendo contendit, qui ea, quæ implere iubentur, in facie renuit. Contradicendo repugnat, qui à se ea, quæ fieri iubentur, non fieri aperta voce reclamatur. *Quod facere * monachum prohibetur, cum subditur: Quod si post suggestionem suam in sua sententia prioris imperium perdurauerit, sciat inuicem ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adiutorio Dei, obediat.* Hinc Basiliius ait: Omne quod iniunctum fuerit

* al. foras monasterio Foris audita non sunt in monasterio fratribus referenda.

* al. ea, quæ iniunguntur,

Obedientia omnibus virtutibus præferenda.

* al. præsidio esse.

lib. 33. Mor. cap. 5.

Eclli. 21.

lib. 4. instit. mon. ca. 10.

* al. senioris

Mansuetus, quis, & vnde dicatur.

* al. monacho

fuerit tibi, religionis gratia libèter obtempera: etiam si supra vires tuas fuerit, ne spernas illud, sed causam impossibilitatis tuæ ei, qui tibi iniungit, fideliter narra, vt eius quidè moderamine, quod tibi onerosum fuerit, subleuetur, & contradictionis vitio carere possis. Qui enim fideliter, & purè Deum diligit, & certus est de retributione Domini, nec sufficere sibi putat *, quæ ei iniunguntur, sed semper augmenta operis quaerit, & maiora, quàm iniunguntur, desiderat & exoptat, etiam si supra vires videatur esse, quod facit. Hinc Cassianus dicit: Illa est vera obedientia, quæ, quantumuis aliquid difficile ei imperetur, nihil tamen discutiens, sine aliqua hæsitatione perficere nititur, nihil de impossibilitate murmurans, sed plena fide atque deuotione, quicquid dictum fuerit, non tanquam ab homine, sed tanquam à Deo sibi suscipit imperatum. Ità enim omnibus virtutibus præferri debet obedientia, vt huic omnia postponantur, & vniuersa dispendia monachus subire contentus sit, dummodò hoc bonum in nullo violare videatur.

Vt in monasterio non præsumat alter alterum defendere.

CAP. LXIX.

Precauendum est, ne quauis occasione præsumat alter alterum defendere monachum in monasterio, aut quasi tueri. Tueri, dicitur sustinere, opem ferre vel * præsidium. Hinc & terribiliter Basiliius ait: Qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripitur increpatione seuerissima. Hinc & beatus Papa Gregorius dicit: Peccatores in quo sibi sunt conscij, in eo & alium peccantem defendunt. Sibi enim quisque timet, cum alium videt corripitur, idè contra verba corripitium vnanimiter surgunt. Hinc Salomon ait: Stuppa collecta, Synagoga peccantium. Sequitur: *etiam si qualibet consanguinitatis propinquitate iungantur. Nec quolibet modo id à monachis præsumatur: quia exinde grauisissima occasio scandalorum oriri potest. Quod si quis hæc transgressus fuerit, acutus coercetur.* Hinc & alius Pater ait: Si quis errori alterius consenserit, & illi consilium dederit, vt se tardius humiliet, sciat se cum illo, simili modo iudicandum culpabilem. Hinc & beatus Columbanus ait: Defendere proximum vel consanguineum in monasterio, nullo modo permittimus. Vt quid enim alium defendat, qui iam sibi non viuuit, sed Christo, quem imitatus, manet crucifixus? Qui ergo proprias perdidit vo-

luntates, vt CHRISTI in se voluntatem impleret, cur aliorum delicta defendat? Sit ergò ei æquus amor, tam in consanguineo, quàm in cætero fratre, qui ei sanguinis affinitate non iungitur: Nec quenquam sub disciplina moderamine positum tueri studeat, ne vitium defendendo in alijs dimittat. Qui enim timet Dominum, si viderit fratrem suum errare, quæ sancta sunt, debet ei demonstrare, & rectum iter ostendere: vt cum timore Dei incedens, illam Salomonis impleat sententiam, quæ dicit: Libera eos, qui ducuntur ad mortem, & de interitu liberare non cesses.

Vt non præsumat passim quisquam alium cædere in monasterio, vel excommunicare.

CAP. LXX.

Passim, dicitur inordinate, incongruè, & sine rationis modo. *Veteratur in monasterio omnis præsumptionis occasio. Ordinamus atque constituimus, vt nulli liceat quenquam fratrum suorum excommunicare aut cædere, nisi cui potestas ab Abbate fuerit data.* Nò enim secundum commotionem, vel animositatem cordis, debet frater in fratrem manus ad percutiendum extendere, sed studio charitatis castigare eum humiliter debet atque corrigere. Hinc & beatus Aurelius ait: Frater in fratrem si ausus fuerit manus mittere, legitimam disciplinam accipiat. *Peccantes autem, coram omnibus arguantur, vt ceteri metum habeant.* Et in Deuteronomio scriptum est: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatù. Hinc & beatus Augustinus ait: Non est contrarius Apostolo Domino, qui dicit: Peccantes coram omnibus argue, vt ceteri timorem habeant, cum ille dicat: Corripe eum inter te & ipsum solum. Vtrunq; enim faciendum est, sicut infirmitatis diuersitas admodum necesse cor, quos utique non percondos, sed corrigendos curandosq; suscipimus, & alius sic, alius autem sic sanandus est. *Infantù verò vsq; ad quindecim annorum ætates disciplina diligentia ab omnibus & custodia sit: sed & hoc cum omni mensura & ratione.* Hinc & quidam monachorum Magister ait: Infantulos verò vsq; ad quintum decimum annù nò excommunicari, sed præcipimus vapulare pro culpis: post quindecim verò annos iam non vapulare, sed excommunicari cõdecet, quia iam intelligunt quomodò poenitere & emendare debeant. *Nam in fortiori ætate qui præsumit aliquatenus sine precepto Abbatis, vel in ipsis infantibus sine discretionem exarserit, disciplina regulari subiaceat.*

Prouer. 24.

* al. Aurelii Timo. 5. Leuit. 19.

Simile quid habet Ser. 5. de verb. Domini.

Matthi. 12.

Hinc

Tob. 4.

Hinc Ferriolus ait: Monachus in monachum inflammatus, quod est turpissimū, manus iniungere non præsumat propter illos, ad quos pertinet correctionis vel nõsfe modum, vel tenere iudiciū: nõ vno peccante, cæteris crescat audacia præsumendi. Sequitur: *Quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alteri nõ feceris.* Nemo enim à quoquam sibi vult noceri, nec ipse ergo cuiquam debet nocere, sed potius inter vtrosq; debet fraterna charitas crescere, & ad eos, quos aliquis increpat, talem debet affectum seruare, qualem pater ad filium, & medicus ad ægròtum.

Vt obedientes sint sibi inuicem fratres.

CAP. LXXI.

Obedientia bonum non solum Abbati exhibendum est ab omnibus, sed etiam sibi inuicem ita obediunt fratres, scientes per hanc obedientiam se iustos ad Deū.

Hinc & alij Patres dixerunt: Virtus obedientie expetenda est, & secundum vires vniuersuiusque exercenda, & ad primum verbum senioris omnes, qui audierint, ex fratribus assurgere oportet. Et qui non surrexerit, veniam petat, & pœniteat, quantum iudicauerit senior, & adimpleat quod iussum est. Præmissio ergo Abbatis aut Præpositorū, qui ab eo constituntur, imperio. Præmissio, dicit, anteposito, antè imperato, ordinato vel mandato, cui nõ permitimus priuata imperia præponi. Priuata dicit, id est, sigillata vel propria, & communia singulorum. Quæ imperia singulorum priuata, dimittenda sunt propter Abbatis vel Præpositorum imperia, non super illorum imperium agenda. *de cæterò omnes iuniores prioribus suis cū omni charitate vel sollicitudine obediunt. Quod si quis comentiosus reperitur, corripatur.* Licet durum videatur, obedientia vsque ad mortem facienda est, secundum exemplum Domini, obedientis patri vsque ad mortem: & vnūquęque oportet fratri suo seruire, sicut Abbati proprio vel patri, sicut Apostolus dicit: *Seruite inuicem in timore Christi. Si quis autem frater pro quavis minima causa ab Abbate, vel à quocumque seniore vel priore suo corripitur quolibet modo, vel si leuiter senserit animū prioris cuiuscumq; contra se inatum, vel comotum quauis modicè, mox sine mora tam diu prostratus in terra ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commoito.* Hinc beatus Basilius ait: *Eo affectu obedire oportet ei, qui nos ad opus mandati cohortatur, quo esuriens paruulus nutriti obtemporat ad vbera inuitanti, vel quo affectu omnis homo suscipit ab aliquo ea, quæ ad vitam pertinent, immò & si quid amplius, pro eo, quod est multò pre-*

* al. imperanti.

ciosior futura vita quam præsens, sicut & Dominus dixit, quia madata mea vita æterna sunt. *Quod si qui contempserit, aut corporali vindicta subiaceat, aut, si contumax fuerit, de monasterio expellatur.* Hinc alibi scriptum est: *Ad primum verbum discussionis senioris siue æquinomi, siue calicuius fratris, veniam petenda est, & tam diu in terra prostratus iaceat, donec senior discussionem consummauerit, & ipse veniam reiterare debet. Si quistardior ad veniam inuentus fuerit, siue aliqua verba religioni cõtraria, siue pro excusatione sui delicti protulerit, mittendus est in carcerem, & pœniteat secundum quod iudicauerit senior, vsque quò corrigatur. Si autem obstinatus inuenitur, separandus est à fratribus.*

De zelo bono, quem debent monachi habere.

CAP. LXXII.

Sicut est zelus amaritudinis malus, qui separatur à Deo, & ducit ad infernum: ita est zelus bonus, qui separatur à vitijs, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Zelus amaritudinis malus, qui separatur à Deo, & ducit ad infernum, sine dubio de inuidia & odio nascitur fraterno. De hoc enim zelo & beatus Cyprianus ait: *Zelare & inuidere alterius bono, non est paruum, sed grande & magnum malum.* Salomò quoque ait: *Zelus & iracundia minuunt dies.* Sine dubio enim non paruum, sed grande est malum, quod hominem separatur à Deo, & subdit diabolo: separatur à patre, & ducit ad deceptorem: separatur à vita, & ducit ad mortem: separatur à gloria, & ducit ad pœnam. Hoc enim inuidiæ zelo percussus Cain, occidit Abel fratrem suum. Hoc zelo percussus filij Iacob, fratrem suum Ioseph vendiderunt. Hoc zelo percussus Pharisei & scribae, morti Dominum tradiderunt per fraudulentum osculum Iude. Hunc ergo amaritudinis zelum, Dei non oportet habere seruū, sed potius illum, qui separatur à diabolo, & ducit ad Christum: qui separatur à morte, & ducit ad vitam: qui separatur à vitijs, & ducit ad virtutes: qui separatur à tormentis, & ducit ad regnum cælorum. Ille enim zelus de amore nascitur virtutum, non de odio fraterno: de charitatis fonte, non de odij fomite. Ille enim zelus animæ salutem tribuit, fidem retinet, & omnem rectitudinẽ diligit. Hunc zelum Dominus exercuit, quando vendentes & ementes de templo flagellatos eliminauit. Nam & Phinees pro zelo rectitudinis principatum & honorem accipere meruit sacerdotis. *Hunc ergo zelum feruentissimo amore exercent monachi, id est, vt honore*

Iacob. 3. Psal. 68.

Zelus amaritudinis grande malum est. * al. pcedit De zelo & liuore. Eccli. 30.

Gene. 4. Gene. 37.

Matth. 26.

Zelus bonus quæ bona tribuat homini.

Marc. 11. Lucæ 19. Ioan. 2. Num. 25. 1. Mach. 2.

Roma. 12.

* al. in tepidis

* al. per agere.

1. Cor. 13. Galat. 6.

1. Reg. 15.

1. Cor. 13.

Ibidem.

Ioan. 15.

1. Ioan. 4.

* al. quia facit

Dei amor nihil præponendū.

Psal. 94.

1. Pet. 1.

Gala. 4. Eph. 1.

nore se inuicem præueniant. Hinc & Apostolus ait: *Charitatem fraternitatis inuicem diligentes, honore inuicem præuenientes, spiritu feruentes, Domino seruientes.* Tunc enim spiritu feruemus, si seculo frigidus simus. Et quia frigidus Dominus non amat, & tepidos nausatur: vult nos, qui sub lege spiritu viuimus, nihil remissum, nihil in nobis habere tepidum, sed cum seruore spiritus, & calore charitatis & fidei cuncta peragamus. Vnde & aptè sequitur: *Infirmiuitates suas, siue corporum, siue morum, patientissimè tolerant.* Hæc ille veraciter implet, qui charitatem in se veraciter habet. De qua scriptum est: *Charitas patiens est.* Hinc & Apostolus ait: *Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi, id est, charitatem.* *obedientiam sibi certatim impendant.* Scriptum est enim: *Melior est obedientia quam victima.* Et Apostolus ait: *Obedientes inuicem in vinculo pacis.* *Nullus, quod sibi vile iudicat, sequatur, sed quod magis alijs.* Hinc Apostolus ait: *Charitas non querit, quæ sua sunt, id est, non cogitat tantum, quod sibi vile est, sed quod alijs vtiliter seruendo ministrat.* *charitatem fraternitatis casto impendant amore.* Charitas enim non est duplex, nec alicui inuidet, sicut scriptum est: *Charitas non æmularur, non agit perperam, id est, peruersè, quia omnia secundum ordinem facit, & omnia vitia foras penitus excludit, & alterius felicitatem quasi suam libenter amplectitur.* Vnde & aptè sequitur: *Deum timeat, Abbatem suum syncera, & humili charitate diligit.* Scriptum est enim: *Qui Deum timet, idem Abbatem suum syncera & humilis charitate diligit.* Syncera & humilis charitas est, quam nos Dominus habere præcipit, dicens: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Ad hoc enim nos diligere debemus, vt habeamus Deum, & maneamus in Deo. Et hæc dilectio est, quæ fit Deus omnia in omnibus, & qua nos alterutrum diligere debemus. *Christo omnino nihil præponat, qui nos pariter ad vitam æternam perducatur.* Cum ergo Christo nihil præponere debeamus, quæ consequenter dicuntur, attonitis auribus audiamus. Ait enim: *Qui nos pariter ad vitam æternam perducatur.* Nullus enim nos alius ad æternam perducere vitam, nullus ad æternum, nisi ipse tantum, valet perducere regnum. Ipse enim, secundum Psalmistam, Ipse est Dominus Deus noster, nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Ipse enim cum sit omnipotens, non aliud dedit precium, sed morti solum pro nobis tradidit semetipsum. Ipse nos miser corditer in filios adoptauit, & vt coheredibus, cælorum regna promisit. Et ideo

illi, vtpotè Deo nostro, nihil præponere, nec debemus in rerū natura, rerum omnium creatori aliquid coæquare.

De hoc, quod non omnis obseruatio iustitiæ in hac regula sit constituta.

CAP. LXXIII.

Regulam autem hanc descripsimus, vt hanc obseruantes in monasterijs, aliquatenus vel honestatem morum, vel initium conuersationis nos demonstramus habere. Tanto enim huius regulæ facilius obseruare debemus instituta, quanto in ea conuersationis leuiorem inesse descriptam cernimus formam. Nam qui ista obseruare negligit minima, non potest recto tramite conscendere ad maiora, quæ illi perfectam valeant componere vitam. Nam sequitur: *Ceterum ad perfectionem conuersationis qui festinat, sunt doctrina sanctorum Patrum, quarum obseruatio perducatur ad celsitudinem perfectionis.* Et Eliæ enim, & aliorū illius temporis vita, doctrina, & actio prophetarum, nihil sunt aliud, nisi exemplar & norma istius temporis monachorum. Nam & in nõuo testamento, Iohannis & omnium Apostolorū, norma sunt omnium rectè viuentium monachorum. Vnde & sequitur: *Quæ enim pagina, aut quis sermo diuine authoritatis veteris ac noui Testamenti, non est rectissima norma vita humana? Aut quis liber sanctorum catholicorum Patrum hoc non resonat, vt recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum? Necnon & collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, sed & regula beati Basily patris nostri, quid aliud sunt, nisi bene viuentium, & obediētium monachorum instrumenta virtutum?* Hinc beatus Isidorus ait: *Plura sunt præcepta vel instituta monachorum, quæ à sanctis Patribus sparsim prolata reperiuntur, quæque etiam nonnulli ad altius vel obscurius posteritati cõposite tradiderunt.* Quisquis ergo vestrū illam vniuersam veterum disciplinam contendit appetere, pergat, in quantum placet, & ad arduum illum limitem atque angustum leuigato cursu incedat. Qui verò tanta iussa priorum explerenequiuerit, in huiuslianiis disciplinam gressum ponat, nõve vltra declinandum studeat: nõ, dum delicatius appetit inferiora, tam vitam, quam nomen monachi perdat. Quapropter sicut illa præcepta priora perfectum reddunt ac summum, ita facient ista vel vltimum. Illa custodiunt perfecti, ista sequuntur post peccatum conuersi. Hæc igitur, o serui Dei, milites Christi, contemptores mundi, ita volumus custodiri, vt maiora præcepta Patrum per omnia conferuetis. Plenitudo autem sanctæ conuersationis, H h h & spi

4. Reg. 1.

Matth. 3. Matth. 19.

* al. priorū

* al. perfundimur,
* al. confidentem

& spiritualis atque perfecta doctrina in eorum sanctorum Patrum regulis nobis quotidie recitatur, quorum & probata vita diuino munere, & docendi est attributa auctoritas. *Nobis autem desidijs, & male uiuentibus, atque negligentibus, rubor confusionis est.* Cum enim priorum sanctorum vitam tantis audimus pollere virtutibus, confusionis verecundia ruboreque * confundimur, qui ad illorum perfectionem venire minime ualemus. Sed nobis * confidentia audaciam tribuant uerba, quae sequuntur: *Quisquis ergo ad patriam caelestem festinat, hanc minimam inchoationis regulam descriptam, adiuuante Christo, persequere: & tunc demum ad maiora, quae supra commemorauimus, doctrina uirtutumque, culmina, Deo protegente, peruenies. Amen.* Facienti haec, uita erit aeterna. Paterno nos more beatus hortatur Benedictus, ut si ad caelestem uolumus ascendere patriam, hanc minimam prius festinemus inchoationis perficere regulam: & sic, adiuuante Chri-

sto, ad maiorum studeamus Patrum doctrinam, & ad uirtutum sublimia prope-remus scandere culmina. Cui nos libenter obtemperare, & eius praecipua libenter debemus audire: quia felix, qui hanc recte implere poterit regulam: felix, qui in praesenti adhuc positus uita, ad uirtutum poterit ascendere culmina. Sed his omnibus felicior, cui post praesentem vitam, uita erit aeterna. Felix, qui semper cum sanctis regnare, cum angelis uiuere, cum uirtutibus gaudere, & cum ipso Domino in perpetuum feliciter poterit uiuere. Ad quam vitam ille nos feliciter ducat, qui in praesenti misericorditer regit atque gubernat, Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto unus Deus uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

EXPLICIT EXPOSITIO SMARAGDI
ABBATIS IN REGVLAM
S. BENEDICTI.

D. IO-

427
D. IOANNIS TRITHE-
MII ABBATIS SPANHEIMENSIS,
DE VIRIS ILLVSTRIBVS, ORDINIS
S. BENEDICTI, LIBRI QVATVOR.

PRAEFATIO.

OGITANTI mihi, ac crebrius animo reuoluenti pristinum ordinis nostri sacri decoris, fortis eius dolor incutitur: quod, cum in omnibus ordinibus caeteris, fortia ac memorabilia gesta patrum, scriptis commendata sunt, in solo ordine nostro (quibus antiquitate, dignitate, & auctoritate praestat) nihil aut parum cernimus singulariter esse conscriptum: uel si quid in laudem illius ab antiquis editum est, ad manus meas minime peruenit, quamuis non mediocriter inquirendo laborarim. Nam, ut dicere coeperam, alij pene omnes ordinis sui historias in uno codice habere noscuntur, quibus iuniorum animos ad praecedentium patrum exempla imitanda prouocent. Habent etiam illustrum uirorum catalogos, habent sanctorum actus conscriptos suorum: quorum notitia quantum conferat infirmioribus fratribus, nemo expertus, qui dubitet. Noster autem ordo, cum sit caeteris pene omnibus antiquior tempore, stabilior auctoritate, non aestimandus est, doctis sanctissimisque ab olim unquam caruisse luminibus, qui uita & doctrina sanctam illustrauerunt ecclesiam. Cuius rei gratia ego frater Iohannes in Tritthenem, Abbas in Spanheim eiusdem ordinis, ad preces amicorum & fratrum persuasus, ex diuersis Chronicis ueterum atque historijs, praesens opusculum comportare institui ad laudem omnipotentis Dei, & praefati ordinis Benedicti honorem: in quo breuiter me expediam, ne prolixitas tedium pariat, & ut memoriae lectoris conferat puritate operis compendium. Nam si vitam singulorum, quos in hoc volumine breuiter signaui, latius uoluisset exponere: opus profecto prolixum, & ingentis magnitudinis conarer efficere. Unde breuitati consulens, gesta eorum non dilataui: satis fore computans, si nomina, dignitates, ac tempora compendio designem. Nemo autem, qui praesentem librum dignabitur inspicere, putet me omnium, qui in nostro ordine floruerunt, facere mentionem: cum hoc mihi non solum difficile, uerum & impossibile sit. Ab initio etenim ordinis nostri multi doctrina excelluerunt & uita, quorum nec scripta cognoscimus, nec tempora: quorum numerus intantum creuisse dicitur, ut ad multa millia extendatur. Ego autem sylvam historiarum transacti temporis, quantum licuit, ingressus, paucos collegi de pluribus: sequentibus uiam, qui restant, praebiturus, non terminus.

EXPLICIT PRAEFATIO.

INCIPIT LIBER PRIMVS
IOANNIS TRITHEMII, SPANHEIMENSIS
ABBATIS, DE VIRIS ILLVSTRIBVS
ORDINIS SANCTI BENEDICTI.

RDINIS itaque nostri principium perstringentes, ab illo sumamus loquendi exordium, qui nobis regularis obseruationis primus p̄buit institutum. **BENEDICTVS** igitur, a quo nomen benedictionis haereditamus, huius nostri ordinis primus institutor est: qui normam religiose uiuendi in caenobijs edidit: qui pater & dux monachorum ab initio fuit. Hic Nursiae provincia exortus, de claris parentibus uir clarissimus enituit: cuius pater prouidus Iustiniani Imperatoris nepos, Comes Nursensis: mater uero, Abundantia dicta, cum ab marchionissa Monteferratenfis fuit. Haec utroque parente illa fuisse. **Benedictus** uero, cum adhuc paruulus esset, Romano

mæ scholis traditur: foror autem in domo paterna referuatur. At Benedictus puer, cum Romæ ad literas positus, multos per abrupta vitiorum ire in mortem cerneret: relicto studio, secularique philosophia despecta, soli Deo seruire cupiens, deserti locum, Dei spiritu vocatus, petiuit. Ibi multis annis carnem macerans, in virum sanctum, atque perfectum euasit: qui tandem cœnobium multa construxit, in quibus monachis viuendi regulam tradidit, secundum quam viuere pro nostra possibilitate profitemur vsque in hodiernum diem. Ipse autem sanctus Benedictus, constructo monasterio in monte Cassino, in quo castrum & ara Apollinis habebatur antiquitas, locum ab omni immunditia diaboli purgatum, monachis fecit habitabilem: in quo gessit Abbatis officium triginta & quatuor annis, & regulam scripsit omni discretionem præcipuam, sermonem luculentam: ordinemque suum, dum adhuc viueret, in multas mundi partes dilatauit. Audientes enim principes catholici, & ecclesiarum præfules deuoti, sanctissimam vitam patris Benedicti, cupiebant singuli cœnobium illius institutionis in suis prouincijs & regionibus à fundamentis erigere. Palmite enim suas Benedictus extendit vsque ad mare, & propages vsque in longinquum: qui non solum sibi laborauit, sed omnibus exquirentibus veritatem. Nam quantum ad conuersationem eius pertinet, fuit fide firmus, spe robustus, gemina charitate feruidus: mente purus, deuotione præcipuus: in oratione ardens, in meditatione accensus: in lectione sanctarum scripturarum sedulus, in contemplatione altus: & vt breuiter concludam, omnium virtutum ornatu insignis: humilis, pudicus, sobrius, castus & quietus. Cuius si conuersationem interiori & exteriori scire desideras, regulam, quam scripsit, legas. Sanctus enim vir, qui vsque ad prophetie spiritum exaltari meruit, nequaquam aliter viuere potuit, quam suis viuere præcepit. Ad exteriori conuersationem totus erat igneus, totus exemplaris, humilis, charitatuus, benignus, mansuetus, & ouium Christi pastor vigilantissimus: qui amoris Dei nihil vnquam præposuit. Et tamen, cum ratio exigebat, zelo discipline accensus, peruersorum vitam constanter arguebat. Huius conuersationem, vitam, & admiranda gesta si quis plenius nôsse desiderat, secundum librum dialogorum beati Papæ Gregorij legat. Hic itaque Benedictus legifer noster, natus fuit anno Domini quadringentesimo octogesimo. Venit ad conuersionem anno ætatis suæ quarto-

decimo. Moritur anno Domini quingentesimo quadagesimo secundo, ætatis suæ LXXII. indictione v. vicem prima die mensis Martij: sepultus in ecclesia sancti Martini, quam ipse in eodem cœnobio construxerat. Et ab hinc ordo noster inceptus sancti Benedicti nomen retinet, & regulam.

De multiplicatione ordinis, & profectu, & de fundatione cœnobiolorum.

CAP. II.

Cœpit ex hinc ordo sancti Benedicti valde multiplicari, & vsque in longissimas terrarum prouincias extēdi. Nam, vt diximus, cum sanctus Pater adhuc viueret, nobiles terræ, & ecclesiarum pontifices de remotis regionibus legatos suos ad eum miserunt, postulantes sibi fratres destinari monasticæ institutionis magistros: qui apti essent & alios docere, & Benedicti conuersationem, quam vidissent, instruere. E quibus in Cenomaniam beatus Maurus Abbas ab episcopo postulat mittitur, qui fundato cœnobio multos filios in Christo cōgregauit. Placidus etiā in Siciliam dirigitur, vbi post aliquot annos cū triginta fratribus, p̄ fide Christi martyri efficitur. Post decessum verò beatissimi patris Benedicti, ordo sacratu per annos fermè sexcentos magnificè dilatatus est, & multis cœnobijs vbiq̄ fundatis, inter oēs ordines & numero, & merito obtinuit principatū. Sed Cisterciensium, & Mendicantiū ordinibus nouissimè exortis, nõ ad eod̄ monasteria fundabatur ordinis nostri, quæ admodū tēporibus construebantur præteritis. De his autē posterius habendus est sermo. O quanta principū verus tēporis ad ordinē nostrū deuotio: ô quanta præfuls ecclesiarū pro monachorū necessitatibus sollicitudo: qui cōstruendis cœnobijs pro laude Dei omne studiū impenderunt & censum. Et quanq̄ oim monasteriorū nostri ordinis, fundationes describere singulatim non valeam: multorū tamē fundatores, & tēpora principij memoria teneo: quorū idcirco recordatus nõ sum, nē cæteris viderer fecisse iniuriā. Generaliter autē, quæ reperi, numerū perstringam, vt multiplicationem ordinis promissam in sinuem. Nā, vt fertur, numerus monasteriorū ordinis nostri Abbates habentis, exceptis Præposituris, Prioratibus, & cœnobijs monialium, vltra quindecim millia extenditur. Vnde, si vnusquisq̄ sua possideret, tertiam partem Christianitatis sanctus Benedictus habere crederetur. Si cui hæc videatur incredibilia, historias veterum legat, gesta transacti temporis reuoluat: & maiora nostri ordinis laudū præconia inueniet, quam ego aut dicere

velim,

Abbatium
Benedicti-
narum so-
lus prouin-
cia Mogu-
tina, nume-
rus quis.

velim, aut possim. Vt autem magnorū fidem adstruam minimis, nemo tantā multitudinem cœnobiolorum abbatialiū in tot mundi partibus velut incredulus miretur: cum in sola prouincia Moguntina adhuc habeamus Abbatias nostri ordinis centum xxxiiij. præter illas, quæ ab ordine dimembratæ sunt: quarum numerus denarium superat. Igitur à tempore sancti Benedicti per multos annos ordo noster in maxima religione viguit, & Ecclesiā Dei per annos septingentos laudabiliter sustentauit: dum fratres in eo degentes, nõ solum sanctitate conuersationis sibi proficerent, immò etiam populis doctrina, & librorū multiplicium editione prædicarent. De quibus omnibus, quantum nobis cōcedere dignabitur altissimus, in sequentibus sub compendio dicemus. Quid ni multiplicaretur hic sacer ordo, cuius institutor sanctissimus, regula discretissima est? Scripserunt multi sancti Patres monachorum proposito regulas: sed Benedicti regula aure omnibus præfertur, quæ discretior, solidiorque in singulis comprobatur. Laudet quisque suum propositum: nos Benedicti præ omnibus amplectimur instituti.

De multis ordinibus, qui regulam sancti Benedicti profitentur, statutis tantum singularibus appositis.

CAP. III.

Commandant nõ mediocriter diuersorū ordinum principes regulam Benedicti, qui discretionem & securitatem conscientie eandem præcipuam intuētes, collata suæ conuersationis eidem humiliter voluerunt submittere, gaudentes se ducē habere sacratū exercitū, quem patrem monachorum sanctissimum non ignorabāt. Militat enim sub eius regula multi ordines monachorū, statutis singularibus dūtata appositis. De quibus primus est ordo, quē ipse princeps monachorū Benedictus instituit: ordo quoq̄ Speculæ, ordo Carthusiensis, ordo Cisterciensis, ordo sancti Vuilhelmi, ordo Scotorum, ordo montis Oliueti album portans habitum, ordo Cælestinorum, ordo Sclauorū, ordo vallis Vmbrosæ, ordo fontis Ebrandi, ordo Humiliatorum sub albo habitu, qui primus cepit in Alemania: sed puto, quod iam ex toto defecerit: ordo Grandimontensis, ordo sancti Ambrosij, ordo Gamaldulensis album portans habitum, ordo vallis Scholarium, ordo sancti Pauli primi eremite, ordo de sancta Burga vidua. Omnes hi ordines sub regula sancti Benedicti militare feruntur. Si qui plures eam obseruent, ad notitiam meam non venerūt. Ecce quem-

admodum Pater sanctus non tantum sibi laborauit, sed omnibus exquirentibus veritatem. Nullus dubitet, quin sub hac regula in tot ordinibus multi sanctissimi viri Domino militauerint, qui iam cū Christo coronati regnent in caelestibus: sicut de nostris ex parte dicemus in sequentibus.

De sanctis, & canonizatis ex ordine sancti Benedicti.

CAP. IIIII.

Gloriosus Deus in sanctis suis, hunc ordinem præteritis ab initio multis sacratissimis viris mirabiliter decorauit, qui vita claruerunt, atque virtutibus: sicut diffusè in gestis eorum continetur. Et quid mirum, si tot luminibus claruit, qui tanto iam tempore durauit? Nam per septingentos fermè annos nunquam sine viris ordo fuit illustribus. Et quidem nobis impossibile est, omnium sanctorum huius ordinis vel sola nomina describere: quorum tantus est numerus, vt multis in summa videatur incredibilis. Et, vt promissus locus seruetur compendio, clarorū virorū huius instituti summa paucis afferatur. Temporibus Ioannis Papæ vicem secundi ex annalibus summorum pontificum, & historijs veterum reperti sunt de ordine sancti Benedicti, tam ex monachis simplicibus, quam ex Prælati diuersarum dignitatum, sanctorū catalogo inserti quindecim millia, quingenti, quinquaginta nouem. Quis omnium horum singularē posset facere mentionem? In tertio autē huius operis libro, quorundam memoriam, Deo largiente, habiturus sum: quorum nomina, gesta, & tempora potui inuenire, sicut ibidē patebit. Gaude pater Benedicte, qui tuis sacratissimis institutis, Christo regi tot animas adduxisti, vt se nullus ordo præsumat tuo gregi numero, p̄fiteri equalem. Iam exultans cum angelis in caelestibus regnis, propheticijs verbis ouando testaris: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus. Quemcumq̄, igitur, fratres charissimi, præmia sanctorum clara delectat, laboriosa exempla non tercant. De multitudine autem sanctorum nostri ordinis vanè gloriamur, nisi eorum vestigia pro posse imitemur. Quid enim prodest nobis, si nos millia sanctorum habuisse legimus, & conuersationem illorum fugiamus? Cum itaque sanctos nostros extollimus, per bonos mores ad eorum consortium peruenire festinemus. Tunc enim de sanctorū nostrorum multitudine fructuosè gloriabimur, si benè viuendo eorum numerum augere sedulo conemur. Idcirco nobis tanta sanctorum multitudo proponitur, vt, dum mundum vicisse multos conspiciamus, pusillis & nobis, Deo iuante,

Hhh 3 uante,

Eclii. 25.

uante, idem facere possibile confidamus. Multi autem sanctos ordinis sui laudibus extollendo prædicant, qui conuersatione morum ab eorum vita discordant: de quibus per sapientem dicitur: Non est speciosa laus in ore peccatoris. Vos autem, fratres, non sic: sed qui sanctos nostros verbis extollitis, eorum vos imitatores esse moribus probetis. Homines illi fuerunt, similes nobis, mortales, & corruptibiles: sed gratia Dei facti sunt immortales. Quod ergo gratia illis contulit, nobis amantibus non negabit. Cor tantum & animum gratiæ conformemus: & quod illi poterant, Deo largiente, poterimus.

De summis pontificibus, cardinalibus, archiepiscopis, atque episcopis ex ordine nostro assumptis.

CAP. V.

Matt. 5.

Vera Domini sententia est, & nostro etiam cõpleta ordine, qua dicit: Nõ potest ciuitas abscondi supra montem posita: & nemo accendit lucernam, vt abscondat eam sub modio, sed super candelabrum ponat, vt luceat in intrantibus. Non latuit ordo sancti Benedicti sub modio abiectionis & obliuionis: sed supra candelabrum Ecclesiæ exaltatus est, vt doctrinæ & sanctitatis lumẽ eius præberet fidelibus. Vnde mox ab exordio plantationis suæ, multipliciter in Ecclesia Dei meruit exaltari, dum populi quique fideles, de grege Benedicti patris ecclesiarum suarum maximo opere sibi eligerent sacerdotes. Quenã ecclesia non summis tunc oprasset desiderijs, de ordine tanti patris habere pastores, in quo Christianæ religionis amor viguit, sacræ scientiæ lumen effulsit, honestas morum resplenduit? Factum est itaque, vt multi fratres ex hoc ordine ad diuersas ecclesiarum dignitates vocarentur: aliqui propter eximiam sanctitatem, aliqui verò propter sacræ doctrinæ excellentiam, nõnulli ob singularem agendorum industriã, quidam etiam propter generis claritatem: omnes autem ob regularis vitæ disciplinã. In omnibus enim amor religionis monasticæ miro populũ modo in sacerdotibus afficiebat. De hoc sacratissimo Benedicti ordine fuerunt sanctæ Romanæ, & vniuersalis Ecclesiæ summi põtices decem & octo: qui sibi succedentes diuersis temporibus, ordinem magnificè dilatãrunt. Cardinales quoque sanctæ Romanæ ecclesiæ nostri ordinis fuerunt cõtum octogintaquatuor, vni in omni literatura scripturarum doctissimi. Archiepiscopi autem in diuersis mundi partibus ex nostra religione fue-

13. Papas ex S. Benedicti ordine assumptos.

runt mille, quingenti, sexagintaquatuor. Episcopi verò huius instituti reperti sunt tria millia, quingenti, duodecim. Hi omnes de nostro ordine pontifices fuisse inuenti sunt ante concilium Constantiense, quod fuit anno Domini millesimo, quadringentesimo, septimodecimo. Si qui postmodum venerint, in præscripto numero nõ sunt. Et de his etiã singulariter dicemus in quarto huius operis tractatu: nõ quòd omnium vel nomina signaturi simus, vel tempora: sed paucos recensentes de pluribus, argumento fidem adstruemus. Floruit ordo diuini Benedicti olim in ecclesia Dei multis decoratus præfulibus, quando Spiritus sanctus sibi sacerdotes elegit moribus & conuersatione lucidos, scientia scripturarum illustratos. Sed nunc monachorum tepet deuotio: amor scripturarum extinctus est: & ideò ab ecclesiarum regimine, velut inutiles, repulsam iuste patiuntur. Olim namque monachi ad gubernandas ecclesias vocati, nouerunt se Deo in monastico proposito exhibere fideles, & populo nihilominus idoneos in omnibus præbere pontifices. Nunc verò si monachum duce[m] populorum constituas, statim in superbiam elatus, obliuiscitur, quod antea fuerat. Nec tamẽ hoc de omnibus generaliter dixerim: quoniam & nostra ætas in ordine viros, licet paucos, doctrina & merito excellẽtes continet: qui, si ad regimen animarum positi fuerint, ab antiquis nequaquam degenerarent. Sed nobis sufficiat nostra curare, aliena non appetere, in officio nostræ professionis firmiter militare. Officium autem monachorum est, tam sua, quam aliorum peccata deplangere: vitia fugere, virtutes colere: humilitatem custodire, solitudinẽ amare. Felix talis monachus, qui etymologiam sui nominis actione confirmat. Felix, qui vnus est puritate simplicis conscientiæ, qui duplicitatem cordis refugit, qui dolos nescit, qui mundi vanitatẽ contemnit. Felix, inquam, ille monachus, qui, omnibus curis seculi postpositis, super custodiam sui sollicitè vigilat: qui à sancto proposito, quod semel assumpsit, non declinat. Ad hanc summam nobis ex ordine nostro pontifices receduntur: vt sanctitatem & religionem imitemur, non ambiamus officium. Meritis enim & sanctis moribus debetur præmium, non gradibus dignitatum. Si forte nos delectat, cum legimus numerum pontificum ex ordine nostro intantum creuisse, vanè gloriamur: quoniam durum infortunij genus est, ali-quando fuisse felicem. Nec dixerim, quòd sublimitas personarum ordinem felicè reddiderit: sed doctrinarum eruditio, & merita sanctitatis. Fateor tamen dolorem meum, quem ex recordatione tam excellen-

tium

tium virorum in nobis deficientium, accipio. Verecundor enim, & contristor, quod nostris temporibus tantis honoribus monachi indignos se exhibent. Qui tantum gloriatur in alio, se non habere, vnde gloriari possit, ostendit. Heu perit à monachis sacræ studium lectionis, quod veteres olim insignes reddidit, & tantis dignos honoribus. Iam sanctis moribus pauci deseruiunt: scientiæ scripturarum, pauciores. Et ex hoc vitium personarum defectus in ordine surrexit monachorum.

De doctoribus nostri ordinis, & mirabili studio monachorum antiquitũ.

CAP. VI.

A principio autem ordinis nostri vsque ad tempora Henrici Imperatoris quarti, multi viri doctissimi in eo floruerunt: sicut in secundo libro huius operis ex parte, quantum poterimus, explicabimus. Nam adhuc sancto Benedicto viuentis, & ordine per diuersa terrarum spatia diffuso, plerique nobiles, eruditissimi, iuuenes, monasticis institutis secundum regulam eius colla submiserunt: qui non solum in scripturis diuinis, sed etiam in secularibus literis peritissimi habebantur. E quibus clarissimus ille senator Casiodorus, vir vnde cunquẽ doctissimus, senatoria dignitate deposita, pro Dei amore monachus cœnobialis efficitur. Succedente verò tempore summum monachis erat studium scripturarum, & in omnibus doctrinis bonarum artium amor discendi continuus. Nam qui docti ad conuersionem venerant, iunioribus fratribus præcepta discendi vtiliter ministrabant. Nec minor ætas proficiendi desiderium impedire potuit, quæ magistrorum imperio regebatur. Vt verò paucos è pluribus in exemplum demus, Bonifacium, & Rabanum archiepiscopos Mogitinos, Bedam quoque presbyterum intueamur: quorum primus Bonifacius adhuc puer quinque annorum, in Anglia monasterio traditur: vbi intantum profecit iugi studio scripturarum, vt Doctor & Apostolus Germanorum habeatur. Extant eius ad diuersos elegantes epistolæ, extant & varia syntagmata, quibus ingenij eius vena redundans, fluente sacræ doctrinæ effudit. Rabanus etiam, qui eidẽ Bonifacio in archiepiscopatu sextus ex ordine successit, in monasterio Fuldensi puer ad conuersionem venit: qui quantum in scripturarum scientia profecerit, infinita penè testantur volumina, quæ cõposuit. Et non solum in expositione sacrarum literarum, sed etiam in omnibus humanitatis artibus peritissim⁹ fuit. Quã-

tum in Poesi valuerit atque carminibus, mirabile opus de sancta cruce indicat: quantum in historijs veterum exercitatus fuerit, insigne volumen eius, de vniuerso prenotatum, declarat: Rhetoricæ artis notitia, in scriptis & epistolis eius copiosè relucere dinoscitur. Beda monachus & presbyter venerabilis, toto notus in orbe, cum esset annorum septem, à parentibus cœnobio traditur: cuius opera in vniuersa Ecclesia laudibus attolluntur. Hi sanctissimi viri, atque in scripturis peritissimi doctores, quicquid de scientia scripturarum nõrunt, in monasterijs sub regula ordinis didicerunt. Non mittebantur causa discendi ad exteras nationes, cum in cœnobijs semper haberent bonarum artium præceptores. Taceo de cæteris pluribus cruditissimis viris, qui ad monasticam vitam in pueritia venientes, tam doctrina, quam sanctitate gloriosi effulserunt. Amor enim & vsus discendi, ætatis suppleunt defectum. Legimus autem de sanctis patribus huius sacratæ religionis multa laudum præconia, quæ ad imitationem eorum nobis proponuntur. Magna in eis feruebat deuotio: arsit in eorum mentibus regularis disciplinæ zelus commendandus, qui eos nunquam sinebat esse ociosos. Saluo enim officio diuino, cui omnes deuotè insistebant, dereliquo monachi studio vacabant scripturarum: quibus non solum illuminabantur intellectu, sed etiam compungebantur affectu. In exercitio monachorum sancto semper viget amor, qui de lectione ad orationis vigilantiam vocat studiosos. Nam qui se in sanctis scripturis amplius exercitassent, vacantibus horis, studio & expositionibus earundem intendebant: libros conficiẽtes & varios tractatus, quibus studia fratrum suorum ad Deum quotidie prouocabant. Cæteri autem fratres, iuxta quod regula vetat, ocio non vacabant: sed post orationes operi manuum deuotè insistebant. Libros scribebant, qui ad hoc erant idonei, & à doctioribus edita, ex schedis ad mundum redigebant. Alij scriptos codices artificiosè conglutinabant, corrigebant, alij, rubro minio cæteri exornabant. Nullius manus huic sancto deerat officio: gaudebant se omnes participes haberi studiorum, quæ in expositionibus scripturarum gerebantur. Iuniores etiã fratres disciplinis instituebantur scholasticis, prout vnicuique eorum conueniebant: alij in Grammatica, alij in Orthographia: in Rhetorica nonnulli, vel Dialectica: quidam in Musica, Arithmetica & arte Computistica: alij in Philofophia: atque alij in his iam fundati, ad scripturas introducebantur Theoreticas. Nullus in cœnobijs locus dabatur ocio, sed suis studijs atque laboribus singuli

guli infitebant. Vnde etiam multi sanctissimi, doctissimiq; in omni scientia scripturarum viri, cum magna laude nominis sui & ordinis, euaserunt: quorum suo loco inferius, in quantum Deus dederit, faciemus mentionem. O, si nunc in ordine diui Benedicti ferueret tantus amor scripturarum, quam felices nos essemus eius professores. Nil monachis olim iucundius erat, q̄ in sacratissimis scripturis commorari, illas legere & exponere, & nouos semper ad laudem Dei libros compilare. Mittebat quæ perscripserunt opuscula imperatoribus, regibus, principibus, & ecclesiarum prælatis: quorū autoritate comprobata, ad posteriorum ædificationem securè in lucem prodirent. Hoc testantur, quos scripserunt, librorum exordia: testatur præfationum capita, diuersis autoritatibus destinata. Sed ubi nūc est veterum studium & disciplina monachorum? ubi sanctus amor perdiscendi scripturas? Perit studium, perijt disciplina monachorum. Iam magnus, & utilis dicitur, non qui scientia scripturarum clarus effulserit: sed qui diuitijs colligendis inhians, temporalibus sordeat. Verum non est huius temporis, laudibus ordinis vituperia inferere personarum: ad finem propositi styli conuertamus. Iam nunc igitur, charissimi fratres, sancta studia veterum pro possibilitate nostra imitemur: amemus scientiam scripturarum, vt vitia carnis intereat. Nemo à sancto studio se excuset, nemo præceptorem in culpam vocet: quoniam amor omnia vincit, charitas omnia potest, omnia quoq; suffert humilitas. Si autem præceptor desit, sanctos patres in suis opusculis legito, tibi opportunè de omnibus præcipiēs. Semper enim, si querat, doctores bonos, qui doceant, inuenies. Prouerbio nanque dicitur: Non petit amor verus discendi Athenas: domi sufficiens Minerua consistit. Semper enim, quod discas, inuenies. Sed caueamus, fratres, ne magistri nobis fiamus erroris. Solitudinis studiū, nisi ardeat amore Christi, frequenter parit errorem. Nulla ars absque magistro discitur. Habent singularum artium instituta suos præceptores, qui principia artis tradant discipulis. Et hoc in scripturis discendis nihilo minus obseruandū est.

De mirabili profectu ordinis nostri antiquitatis.

CAP. VII.

Sancta quoque studia monachorum antiquitatis, magnam deuotione principum & populi meruerunt: quibus auxiliantibus, ordo noster in altum succrescens, mirabiliter profecit. Videntes enim nobiles, atque rectores terrarum, sanctissimi

mam conuersionem monachorum, multa cœnobijs eorum beneficia contulerunt, quatenus ipsi fratres in Dei seruitio quietiores permanerēt. Alij ædificabant ordini monasteria bonis, proprijs, quæ suis elemosynis magnificè dotarunt: alij fundata iam dudum, copiosis beneficijs ampliāunt. Gaudebant omnes, & lætabantur singuli, se monachis ob honorē Benedicti aliquid contulisse. Sancti etenim monachi quāto plūs amabant cœlestia, tanto magis terrena substātia, deuotione populi aucta, crescebat. Amabant Deum, & omnia possidebant: contempserunt mundum, & Christus eis necessaria copiose providebat. Hoc enim in Euangelio ita fieri ipse præcepit, dicens: Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Vbi autem spiritualibus præponuntur temporalia, vtraq; citò deficiunt. Crescebat tunc quotidie numerus personarū seruentiū Deo: crescebat substātia temporalis, sine cuius adminiculo spiritualia diū nō possunt subsistere. De diuersis enim mundi partibus ad monachorum studia homines properabant: nobiles & ignobiles, docti & indocti vitam feruorum Dei assumebant. Multi quoque reges & principes suos filios, sub norma Benedicti enutriendos, monachis tradiderunt. Stetit ergo multis annis in sancta constantia, & magnificè profecit, donè tandem deuotio in pluribus tepuit, studium perijt, curiositas subintravit. Cōseruauit autem ordinem multis temporibus in sua prima institutione industria prælatorum, scripturarum studium, zelus disciplinae, & correctionis seueritas.

De ordinis defectu in obseruantia regulari.

CAP. VIII.

Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: Deut. 32. Impinguatus & dilatatus, dereliquit primæ institutionis sancta exercitia, abiit post vanitates & insanias falsas, in opem quem copia fecit. Peperit olim religio diuitias: at nunc matrem filia suffocauit. Nam qui 1. Tim. 6. volunt diuites fieri, incidunt in tentationes diaboli. Ditauit ordinem nostrum aliquandò cultus Dei, sincera deuotio, quem nunc cæca monachorum ambitio bonis omnibus denuauit. Mox enim, vt coeperūt terrena sapere, & commoda temporalia amare, defecit color sanctæ religionis optimus, deuotio tota expirauit. Spiritualibus autem neglectis, iusto Dei iudicio etiam temporalia defecerunt. Causa verò primi defectus in ordine, negligentia prælatorum. Coeperunt enim paulatim fratres suos negligere, diuina postponere, pompam seculi colere, necessaria vitæ monachis

nachis denegare. Iactabant se quidam ex eis de nobilitate generis, & ne professione monastica parentibus viderentur iniuriam facere, despectis statutis regularibus, mundo, quam Deo, maluerunt militare. Alij autem, vt diximus, diuitijs affluentes, Deum obliti sunt: & post desideria carnis suæ ambulantes, in vanitatibus suis euauerunt. Nonnulli etiam rudes, inexpertj, & sine scientia scripturarum, cum non haberent vbi cor suum delectabiliter figerent, ad amorem seculi conuersi, disciplinam ordinis miseri destruxerunt. Duo enim sunt, quæ ordinem in obseruantia tenuerunt: amor videlicet Dei, & studiū scripturarum: quibus deficientibus, monachi quoque à sancta institutione recesserunt. Qui amat Deum, ordinis sui præcepta magno zelo custodit: quoniam charitas Dei, statutum disciplinæ non negligit. Qui amat scientiam scripturarum, à bono proposito non recedit: quia stimulis scripturarum, ad studia sanctæ compunctionis quotidie reducit. Qui autem Deum amorem non habet, ab omni opere bono vacuus est: ordinis statuta floccipendit, animam suam negligit, oblitiscitur cœlestium, de solo amore pendet terrenorum. Cor enim hominis amoris impatiēs, & instabile, semper circa aliquid speciali intentione versatur: quia sine amore nō viuunt. Amor autem duplex est, spiritualis, videlicet, & carnalis. Qui ergo cœlestium amorem deserit, soliscaducis huius habitationis intendit. Et hic amor terrenus, religionem destruit, ordinem disciplinæ confundit, æquitatem nescit, charitatem fraternā de cœnobio repellit. Perit omnis deuotio, zelus disciplinæ regularis deficit, ubi amor Dei non consistit. Homo, qui charitatem Dei abiicit, quid aliud diligere potest, quam mūdum, & desideria carnis? Amator sui nunquam potest diligere Deum: & omne opus, cuius radix in charitate Dei non figitur, citò dissipatur. Scientia quoque scripturarum, non parum facit ad timorem Dei, si tamen, vt oportet, religiosè tractetur. Huius amorem & studium non habebant, qui disciplinam regularem olim destruxerunt. Sed ista transeamus, ne veterum defectibus diū immoremur. Non latet nos causa ruinae regularis, non latet monachorum deformitas: de remedio opportunè conferamus.

De diuersis reformationibus ordinis.

CAP. IX.

Quantis autem à prima institutione ordinis, multi successu temporis defecerint: nunquam tamen Deus or-

dinem sacrum ex toto deseruit, nunquam perire totaliter obseruatiam permisit. Semper enim inueniebantur, qui ad sinceritatem regulæ studerent ambulare. Nam per annos ferme ducentos ordo in magna sanctitate perdurauit, donè tandem curiositas à monachis depulsa simplicitatē. Et quidē collapsō in multis ordine, omnipotēs Deus bonis cum viris nō destituit: sed eorum studio diuersis illum temporibus magnificè reformauit. Surrexerunt enim viri misericordiae, quorum iustitiæ nunquam obliuioni tradentur: qui tantis calamitatibus ordinis compatientes, humerum labori submiserunt, & Deo largiente, ordinem in pluribus locis restaurarunt. Adfuit enim huiusmodi reformationibus clementissimā semper diuina benignitas, per quā pristinus decor ordinis in multis cepit reflorescere cœnobijs. Vnde etiam plures sanctissimi patres in ordine instaurato diuersis temporibus postea claruerunt. E quibus Beruo, vir integerrimæ conuersationis, ordinem in Cluniacensi monasterio gloriose restaurauit. Huic multi religiosissimi viri successerunt, qui locum ornarunt, & gentem: de quibus non modò dicendum per singulos. Deus dedit, vir valde venerabilis, abbas Cassinensis, multa cœnobija monachorum suis temporibus ad regulæ obseruantiam reformati. Temporibus etiam Caroli Magni sacratissimi principis facta est quædam generalis reformatio ordinis in Alemania, in qua multi viri doctissimi claruerunt. Alijs quoque diuersis temporibus ordo in multis locis reformatus fuit: videlicet, in monasterio Fuldensi, ubi multis annis deuotio maxima viguit monachorum: In Hirsauwe sub abbate Vuilhelmo reuerendissimo valde viro, anno Domini millesimo, octogesimo: quæ reformatio in multa cœnobija diffusa fuit. In Hirsfeldia etiam specialis reformatio pluribus annis viguit, quæ se ad multa monasteria dilatauit. In alijs quoque monasterijs pluribus magna olim reformatio iteratis vicibus incepta est, quæ non paucis annis perdurauit. Sed nullam vnquam reformationem generalem totius ordinis factam inuenimus. Legimus quidem particulares reformationes in ordine viguisse plurimas, in vno videlicet regno siue prouincia: sicut illa fuit, quæ in monasterio Viuariensi quōdā inchoata, tandem per multa cœnobija dilatata, Castellum nomine, ad tempus non modicum perdurauit. Mellicensis quoque reformatio adhuc in quibusdam cœnobijs viget: & si quæ fuerint aliae, de quibus longum esset loqui per singula, nulla in primo durauit feruore, sed ex tepore tepuerunt. In his tamē, alijsq; reformationibus pietas Dei magna

conspicitur, quæ à nobis continuis laudibus merito prædicatur: quod ordinem nostrum nunquam deseruit, sed tam crebris reformationibus visitauit. Qui olim filijs Israel temporibus Iudicum peccantibus, & suis demeritis aliquoties castigatis, miseris, semper prouidit saluatorem: ipse etiam ordinem sancti Benedicti, peccatis nostris toties collapsum, post diurnam calamitatem misericorditer intuens, ad libertatem spiritus pristinam dignatur reformare: & qui deficientibus iudicibus colliditur, alijs surgentibus denuò restauratur.

De reformatione ordinis per Generalia Cõcilia, & summos Pontifices, diuersis temporibus facta.

CAP. X.

Attendentes autem summi Pontifices ruinam sacratissimi ordinis nostri, & ad memoriam reducentes, quantos olim Domino fructus protulerit suauitatis: magno compassionis afficiebantur mœrore, quod tanta in eo succreuisset deformitas. Multi itaque ex eis pro reformatione ordinis varia statuta ediderunt, præcipientes etiam rebelles per censuram ecclesiasticam ad eorum obseruantiam compelli: ut, quos amor Dei ad disciplinam non potuisset allicere, timor potestatis adduceret. Ut autem huiusmodi statuta ab omnibus prælatorum vigilantia obseruarentur, Innocentius Papa tertius, Clemens quintus, & Benedictus duodecimus, capitulum generale de triennio in triennium celebrandum instituerunt: in quo conuenientibus abbatibus, diligens haberetur tractatus de obseruantia regulari, sicut in ipsiusdem constitutionibus adhuc clarè ostenditur. Post hæc etiam patres conciliorum generalium Constantiensis & Basileensis, plura ad ordinis nostri reformationem vtilia, per hanc nostram Moguntinensem prouinciam, cæterasque Alemaniam terras, constituerunt. Anno autem Domini millesimo, quadringentesimo, septimodecimo, vniuersi abbates nostri ordinis per prouinciam Moguntinam, & dioccesim Bambergensem, auctoritate concilij Constantiensis citati & conuocati, capitulum prouinciale celebrarunt in cœnobio Petri domus Constantiensis, indictione decima, vltima die Februarij cum sequentibus: in quo magna de reformatione ordinis consultatio habebatur. Sed non diù perseuerauit metu assumpta religio. Nam soluto concilio, maior pars in pristinam deformitatem relabitur. Similia quoque in concilio Basileensi inter zelosos abbates auctoritate

eiusdem concilij tractabantur, sicut patet in bulla super ordinis reformatione, à concilio patribus missa anno Domini millesimo, quadringentesimo, tricesimo nono, indictione secunda, cum celebraretur capitulum prouinciale apud sanctum Aegidium in Nurenburga. Sed & felicitis reformationis dominus Nicolaus de Chusa, sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ cardinalis, & Apostolicæ sedis per Alemaniam legatus, ad reformationem ordinis nostri multum laborauit, multumque profecit. Anno siquidem Domini millesimo, quadringentesimo, quinquagesimo primo, indictione decima quarta, vicesimatertia die mensis Maij, patres de ordine huius Moguntinæ prouinciæ, celebrauerunt capitulum prouinciale apud sanctum Stephanum in Herbipoli, in quo idem Cardinalis præfens fuit, ac summam Missam solenniter cantauit: post cuius finem ante altare sancti Stephani ab omnibus Prælatibus tunc presentibus, & absentium procuratoribus, iuramentum ac promissionem, manu umque ad stipulationem accepit: quod omnes, qui per Moguntinam prouinciam nondum essent reformati, infra anni spatium, sub poena amissionis omnium priuilegiolorum, reformationi cella submitterent. Ad cuius rei executionem visitatores constituit, qui ad meliora singulos compellerent. Sed praua consuetudo multos seduxit, & in pristina deformitate vsque in hodiernum diem conclusit.

De capitulis prouincialibus, & visitatione monachorum.

CAP. XI.

Anno dominicæ natiuitatis millesimo, ducentesimo, quinto decimo, indictione tertia, Innocentius Papa tertius in magno concilio Lateranensi mille trecentorum patrum constituit, ut in singulis regnis, siue prouincijs, de triennio in triennium ordinis nostri fieret capitulum generale, in quo de reformatione eius ageretur: ut patet c. in singulis. de statu monachorum. Anno denique Domini millesimo, trecentesimo, decimo, Clemens Papa quintus Romanæ & vniuersali Ecclesiæ præfedit, qui in concilio Viennensi de celebrando capitulo prouinciali, & visitationibus monachorũ, varia statuta edidit, ut patet eodem titulo. Nè in agro. in Clement, circa finem. Benedictus quoque Papa duodecimus, qui præfuit Ecclesiæ anno Domini millesimo, trecentesimo, tricesimo quinto, de eadem re multa edidit, quæ in extrauagante continentur. Idem quoque, & Honorius tertius, qui claruit in pontificatu anno Domini millesimo, ducentesimo, vicesimo octauo, de visitationibus

mona-

monachorum multa vtilia statuerunt: quæ tamen successu temporis sine practica viliuerunt. Nam ante concilium Constantiense, quod fuit anno Domini millesimo, quadringentesimo, decimo septimo, capitula prouincialia ordinis in prouincia Moguntina defecerant, visitationes interierant: vnde grauem ordo iacturam sustinuit. In ipso autem concilio capitulorum celebratio denuò instaurata est, & visitationes monachorũ vtiliter institutæ. Exinde igitur in prouincia nostra Moguntina, & dioccesi Bambergensi, & in prouincijs Treuerensi & Colonienfi, capitula celebrari secundum decreta Patrum vsque in hunc diem coeperunt: quanquam adhuc multi in suis deformitatibus perseuerent, quos nec capitula emollire vnquam poterant, nec quæ Cardinali olim præstiterunt iuramenta. In multis etiam Christianitatis partibus capitula prouincialia non seruatur, nec visitationes monasteriorum aguntur.

De vltima reformatione Burfsfeldensi.

CAP. XII.

Eo penè tempore, quo concilium terminabatur in Constãtia, post longos, multosque de ordinis reformatione tractatus, refluuit sacra Benedicti religio, nouiter denuò reformata: quæ indies valde conualuit, & in longinuas regiones adhuc hodiè diffunditur. Hæc autem reformatio nouissima, coepit in quodam cœnobio Saxonie, quod Burfsfeldia dicitur, à quo etiam Burfsfeldensis nominatur. Mirabile quidem huius reformationis exordium, cuius seriem, si ad sit facultas, sæpè cupio posteris referere: sed non est huius temporis exequi propositum, eò quod de historia adhuc multa proponam inquirere. De obseruantia igitur Burfsfeldensi sermonem profequentes inceptum, hanc pro viribus nostris amplectamur ut sancta, ut veram, ut regulæ sancti patris Benedicti consonam: quam veraciter nemo diligit, nisi bonus: nemo persequitur, nisi deceptus: in qua ad puritatem regulæ securè viuatur: quæ Deus plantauit, & rigat: quæ diabolus cum suis satellitibus, ut valet, persequitur. Hæc est, quæ diuinum officium in cœnobijs diù neglectum recuperat, obedientiam docet, abdicacionem proprietatis suis cultoribus indicit, diligit & amplectitur castitatem. Hæc est schola humilitatis, doctrix sapientie, virtutis exemplum, norma disciplinæ. Hæc est, quæ vitam monasticam diuinitus illustratã commendat, mores sanctos instruit, amat pacem, concordiam diligit, conseruat charitatem. Hæc est, quæ carnem castigat, vitia fugat,

ieiunium seruat, abstinentiam colit, pauperes pro posse largiter sustentat. O sancta monachorum vnio, in qua charitas imperat, humilis subiectio obtemperat, obedientia militat, castitas sancta triumphat, oratio vigilat, perseuerantia bonorũ operum fructificat. Felix, qui cultor tuus verus existit, qui primæ institutionis tuæ præcepta custodit: qui carnem macerat, qui vitia domat, virtutibus redolet, discretione nitet, ordinat charitatè. Hæc itaque sancta reformatio post concilium Constantiense mox sumpsit exordium, & intantum, largiente Deo, creuit, ut sub eius vnione multa iam cœnobio habeatur. Multi enim principes, multi ecclesiarum in diuersis locis pontifices hæc synceram in Domino vnionem contuètes, cum magno charitatis desiderio cœnobio nostri ordinis in suis terminis posita, reformationi submiserunt. Sunt autem plura monasteria, quæ ad vltimam paupertatem per monachorum insolentiam detrussa, in temporalis defectus remediũ, reformationi concedunt ingressum. Et quidem satis iuste. Nam qui spiritualia bona negligit, temporalia bona merito amittit: & quæ prospera in superbiam erigunt, dignum est ut contrariorum ictu ad humilitatem reducat. Ad oculum videmus, quæ dicimus: quauis interdum parabola fallat. Ecce monachi regulari obseruantie rebelles & contrarij, in multa sæpè angustia viuunt: & destruentes cœnobio, in egestate continua conuersantur. Sed cum causa martyris faciat, non poena: quicquid isti patiuntur aduersi, virtutis decore priuabitur. Nõ enim propter Deum aduersa sustinent, sed propter voluntatis insolentissimæ libertatem. Sed transeat hæc, nostris iam importuna sermonibus: tuas denuò, si liccat, laudes, sacra vnio, canam. Tu Deum famulatu continuo colis: tu spiritualia præfers caducis: tu ad puritatem regulæ sacre (quantum hoc tempore infirmitas debiliū patitur) gressus tuorum dirigis: tu vanas mundi pompas deuota contemnis, iustitiã diligis, fraternitatis vnitatem custodis. Et, quia Domino Deo tuo in synceritate conscientie famularis, idcirco benedixit te in miseracionibus suis: ut, quanto in obseruantia regulari ferues amplius, tanto in necessarijs corporis abundantius eius pietate cumuleris. Sed caue, nè tibi saturitas panis & ocium, materiam præbeant delinquendi. Intuere pristinas reformationes, feruoris antiquorũ exordia metire: & te quoque, periculis, si negligas, pertimescas obnoxiam. Te lucernis comparandam existimo, quibus si oleum desit, citò extinguitur. Multa olim, ut diximus, reformationes diuersis temporibus in ordine viguerunt, de quibus hodiè in vita monachorum nul-

lum inuenitur vestigium. Feruor deuotionis ex tempore consumitur, nisi prouidentia fomentis quotidie renouetur. De tua perseverantia quid dicam, o mater fructifera? Peribisne cum tempore more ceterarum? Quam diu, credam, subsistes? Non sum propheta, & nulla mihi de futuris eventibus relucet cognitio. Sed cum praeteritorum notitia plerumque futura metiamur, liceat mihi paululum spei meae ancoram in altum eleuare. Annis iam ferme quinquaginta reformatio nostra viguit, adeo fortis in pluribus, sicut ab initio feruebat in paucis: quanquam infirmos semper nobiscum habeamus, quibus fortiorum industria comprobetur. Non enim omnia volumus omnes: nec est dilectio singulorum communis. Sed paucorum infirmitas, multorum virtutes non potest minuere. Duo sunt, quae mihi spem magnam de perseverantia nostrae vnionis polliceri videtur: annale, videlicet, capitulum, & visitatio monachorum. Vnum eorum si tollas, cito reformatio peribit. Quod si opponens dicas, veteres quoque cum visitationibus celebrasse capitula, & nihilominus defecisse: magni nobis labyrinthum ne putes apertum. Bene quidem inceperunt, ad tempus capitula celebrarunt: sed defuit perseverantia. De nostris autem praeterita commemorari possumus, nequaquam futura praedicare. Si, inquam, tollatur annale capitulum, si visitationes monasteriorum fuerint intermissae: reformatio Burfsfeldensis, ut cetera, exspirabit. Ad vos nunc igitur, patres venerandi, conuertor: vos, qui nobis ex tempore rectores monachorum succeditis, cōtestor: seruare ordinem in disciplina, mores veteros ad normam sanctae reformationis corrigite, mundum fugite, seruare charitatem, annale capitulum, & consuetudinem visitationis officium in robore suo excolite: quia quod duo in capite faciunt, hoc agunt haec duo in reformatione. Nam si oculos de capite videntis eruas, hominem caecum reddis atque deformem: capitulum & visitationes si intermiseris, reformationem in nihilum redegeisti. Igitur, o patres, veterum instituta seruare, & haec duo quae diximus, nolite deponere, si reformationem sanctissimam cupitis inuolabilem perdurare. Sed vereor, ne post decessum reuerendissimorum Patrum, qui zelum habent disciplinae, & reformationem magnifice dilataverunt, iuuentus noua sibi quaerat concilia, statuta negligat, reformationem contemnat. Scio enim, quia exurgent multi, quales & nunc in ordine surrexerunt: qui reformationem sanctam habebunt exosam, nomen originale detestabuntur, confundent vnionem. Hi sunt, quos ex humilibus & abiectis, reformatio fecit excelsos, leuansque

de stercore, posuit in sublimi: ditauit pauperes, ex miseris fecit gloriosos. Vae tibi, qui tantorum beneficiorum immemor, matrem sanctam, te glorificantem, temerare contemnis. Nos autem, patres, in adiutorio altissimi confidentes, sedulis eum precibus exoremus, ut ad laudem nominis sui hanc, de qua loquimur, venerandam vineam religionis nouiter instauratam, solita benignitate sua conseruet, & ab omnibus tueatur aduersis.

De persecutione huius sanctae reformationis, & odio peruersorum.

CAP. XIII.

MORIBUS bonorum, prauitas aemulorum inuidentium semper ab initio aduersari consuevit: quae se alioquin tutam non aestimat, nisi laudes innocentium peruerso dente corrumpat. Cum itaque hac nostra aetate variae ordinum reformationes vigent: scilicet, nostri, Canonico-regularium, Praedicatorum, & Minorum: nulla est, quae dentes aemulorum non sit experta. Reformatorum enim vita, semper displicuit deformatis: & malis hominibus, bonitas deuotorum nunquam placere consuevit. Unde non miramur, si nostrae quoque reformationi quosdam patiamur infestos: cum virtutes semper inuidia sequatur, feriantque, iuxta illud Horatii, summos fulgura montes. Solet enim bonos mores odire peruersa conditio, quae suam innocentiam aestimat, si vitam aliorum velut nocentem corrumpat. Sed consolatio Apostolica nos confortat, dicens: Omnes, qui pie viuere volunt in Christo, persecutionem patientur. Qui, teste conscientia, in via Domini fortiter ambulat, latratus canum insipientium non formidat. Multi sunt denique tam principes, quam ecclesiarum rectores, qui reformationem nostram Burfsfeldensem magno fauore prosequuntur. Cur ergo peruersorum odia timeremus, quibus displicere laudabile est? Sed nunc iam, si libet, aduersariorum argumenta discutienda proponamus, & quanta poterimus breuitate refellamus. Dic mihi, bonarum inuide rerum, dic mihi: quid est, quod te in Burfsfeldensi vnione offendit? genus, an species? nomen, an virtus? vita, an meritum? Si tibi genus displicet, audi scripturam: Vos, inquit, genus electum. Cuius electum? Vtique Dei. Quod ergo Deus elegit, qua temeritate contemnas? Ipsi enim genus sumus, cuius exequimur voluntatem. Sed causaris forsitan de generatione sanguinis, quasi contemptos

Psal. 49.

temptos ingenuos doleas. Si legem monachorum attendas, nulli nos inuicem fecisse agnosces. Non spernimus nobiles, quorum ingenuitas moribus relucet decentibus. Regula omnibus se deuote subeuntibus sine generis differentia patet: quam nobis non licet in contrarium constringere. Sed habet interdum elationem amicam generis alti progenies, quam norma Benedicti abhorret. Praefert enim regula illius non genus, sed mores. Esto humilis, quod maxime decet monachum: esto mansuetus, obediens, morumque lenitate decorus: & generis in te nobilitas iure commendabitur. Si species displicet, Dominum audi protestantem: Species agri mecum est. In odore huius agri vnguenta virtutum miris sunt insignita ornatibus. Sed fugit bonos aranea venenata odores. Et quidem decet religiosus, peruersorum moribus fulgere contrariis. Nomen Burfsfeldense si displicet, stolidus es: qui, rerum maiestate omnia, de vocabulo nominis altercaris. Denique infer vterius, cur nomen Burfsfeldense tanto perere detestaris? Putasne in nomine consistere virtutes, aut vitia? Si humile nomen offendit, non laedit, nisi superbum. Porro elatum humiles non aduertunt. Si vero nec virtutes in nomine haberi consentis, nec vitia, Burfsfeldensibus sine causa indignaris. Si displicet virtus, vitiosissimus es. Virtus enim non potest displicere, nisi peruersis: vita etiam non displicet, nisi contraria. Tu autem, si vitam huius sacrae vnionis professorum reprehendis, tibi esse contrariam fateris. Cum autem non lateat sub umbra, inuidus iudicaberis testimonio euidenti, qui sancta monachorum exercitia corrodis, ieiunia oppugnas, disciplinam peruertis, simplicitatem iudicas, blasphemias vnitatem. Quod si meritis inuides, gratiam Dei oppugnas, qui merita largitur & praemia. Non curant veri monachi verba detractorum, qui testimonio conscientiae suae intus contenti, probationem foris non quaerunt: quanquam suo exemplo neminem velint abire scandalizatum. Sed veritas scandalosa iusta peruerentium praeponenda est. Quiescit sub umbra Apostolici culminis haec vnio reformata, & ideo non metuit odia detractorum.

De approbatione ordinis nostri ab initio, & de confirmatione vnionis Burfsfeldensis.

CAP. XIII.

ETENIM summi pontifices, & concilia generalia, quae vniuersam repraesentant

tant Ecclesiam, hunc ordinem sacrum diu patris Benedicti ab initio sui approbaverunt, & magnis donatum priuilegijs, ei inter oes ordines ceteros concessere principatum: quippe numero, personis, & merito ordines excellit vniuersos. Ad cuius euidenti-ssimam confirmationem accedit, quod multi praestantissimi Romani, aliarumque ecclesiarum pontifices, de illo noscuntur assumpti: de quibus in quarto libro, adiuuante Domino, sumus habituri sermonem. Succedite quoque tempore, post aliquantulum in plerisque locis sacri ordinis ruinam, nouam reformationem denuo inceptam summi pontifices approbaverunt, & maximis fauoribus extulerunt, grati omnipotenti Domino iudicantes, si quid in laudem ordinis Benedicti fecissent, quae olim clarissimis nouerant ornatum luminibus. Sed & hanc nostram quoque nouissimam reformationem sub alia Apostolica protectione recipientes, confirmauerunt, & non spernendis priuilegijs munierunt: quemadmodum hoc multis possemus manifestare documentis, si nunc immorandum talibus probarem. Statuta insuper annalis capituli pro conseruatione reformationis ratificantes, ad monachorum obseruantiam approbata decernunt. Nemo igitur quorūlibet religiosorum institutiones despiciat, quorum mores & stabilitatem ignorat. Nemo currere non potest, bene currentes iudicet: nemo agiliter occurrens, stantes contemnat. Non enim omnia possumus omnes: & ergo bonum quod non possumus, vel alios posse gratulemur. Etenim Deus, quam dedit, remunerat voluntatem: contemptus autem ignominiam parit. Non iudicans, tutior est.

Exhortatio conclusiua, & commendiosa finalis.

CAP. XV.

IAM nunc igitur, fratres charissimi, vocationem vestram diligenter attendite, & ad quid sitis vocati, sedula intentione pensate. Vocauit autem nos Deus in sanctificationem, ut simus sinceri, virtutumque decorati ornatibus: obedientia maxime, paupertate, & castitate. Haec est enim via trium dierum, per quam a Domino vocati de Aegypto huius seculi egredimur, ut eidem in deserto monasticae solitudinis immolantes vota reddamus pro liberatione nostra, quae volumus. Hic est funiculus triplex, qui difficile rupitur, quo caro monachi restricta spiritui subijcitur. Haec tria si consentiant super terram, si a monacho perfectè custodiantur, petitiones eius in conspectu altissimi faciunt esse placabiles. Memoriam

res semper debemus esse venerabilium patrum, qui nos in hoc ordine sacratissimo præcesserunt, & magno studio curare, vt sanctis moribus corum inhærentes, filij ipsorum esse mereamur atque participes. Nisi enim sanctorum exempla imitemur, frustra de professione æquali gloriamur. In hac itaque peregrinatione positi, fratres, ad illam cælestem virtutum gressibus patriam festinemus, in qua legifer noster Benedictus cum imitatoribus suis monachis sine fine lætatur: vbi his, qui veri monachi sunt, summa felicitas in laboris præmium donabitur. Nemo ergo, posita manu ad suam, retrò respiciat: nemo tempus gratiæ, ad pœnitentiam indultum, negligat: nemo à sancto monachali proposito tepe-

scat: quia sicut benè conuersantibus monachis excellentissima præmia, ita negligentibus acerbissima tormeta parata sunt. Deus autem omnipotens, qui nunquam deest inuocantibus eum in veritate, meritis & intercessionibus sanctissimi patris nostri Benedicti, donet nobis ita in monastica conuersatione proficere, quatenus post hanc calamitosam vitam ad æterna gaudia mereamur peruenire. Amen.

EXPLICIT LIBER PRIMVS DE
laudibus ordinis sancti Benedicti, domini
Ioannis Trithemij Spanheimensis
Abbatis, Anno Domini
natiuitatis
1492.

INCIPIIT PROLOGVS DOMINI IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, IN SECVNDVM LIBRVM DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS S. BENEDICTI.

VM studia veterum, ad imitationem suam animos prouocent iuniorum, qui exemplis interdum plus proficiunt, quam verbis: post finem primi libri, in quo, auxiliante Deo, initium ordinis diui patris Benedicti breuiter perstrinximus, secundo libro manus imponimus: in quo de scriptoribus agendum est, qui ordinem nostrum scriptis suis atque doctrinis exornantes, sanctam magnificè sustentarunt Ecclesiam. Hos autem viros insignes partim de illo magno volumine, quod nuper ad dominum Ioannem Vormaticensem edideram pontificem, extraxi: partim ex eorum voluminibus deinceps agnitos, in subiectum catalogum comportavi. Sed nemo putet, me omnium illustrium scriptorum nostri ordinis fecisse mentionem, quoniam id meis conatibus esset impossibile: sed illorum duntaxat, quos ad manum habere potui, de quorum scriptis minimè dubitavi. Fuerunt enim (certus sum) & alij complures illustrissimi viri, quorum nomina signata sunt in libro vite iustorum: qui in ordine nostro suis temporibus varia scripserunt, quanquam ad notitiam meam non venerint, quorum ego nullam feci mentionem. Nec enim mihi ocium erat perquirendi eos, qui deessent, exigentibus finem operis amicis, quibus diu erat promissum. Quorundam etiam tempora ad nutum scire non potui, quos tamen, vt poteram, loco conuenientiori ordinavi. Vnde lectorem meum oro & obtestor, ne mihi velut de errore succenseat: quippe, qui nihil veritatis huic operi congruè, scienter omisi, falsitatis voluntariè nihil inserui. Omnes autem, quos in hoc catalogo recensui, vel ex veterum historijs, vel certè ex proprijs eorum opusculis inueni. Iam nunc igitur promissam diu narrationem inchoantes, à sancto patre Benedicto loquendi sumamus exordium.

INCIPIIT

INCIPIIT LIBER SECVNDVS DE ILLUSTRIBVS VIRIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI, TRACTANS DE DOCTORIBVS ET PRÆCIPVIS SCRIPTORIBVS.

CAP. I.

BENEDICTVS igitur dux & princeps monachorum, ac regularis vite institutor magnificè, patria Nursensis, de nobilissimis parentibus exortus: vir sanctissimæ conuersationis, spiritu prophetiæ illustris fuit. Eius vitam plenam virtutibus beatus papa Gregorius ornato descripsit eloquio, sicut in secundo dialogorum volumine patet. Hic sacrum ordinem nostrum primus in monte Cassino incepit, anno videlicet Domini quingentesimo, vicesimo: vbi multitudinem monachorum ingentem Domino colligens, religionem etiam suam vsq; ad extremum terræ dilatavit, quemadmodum in exordio primi libri iam nos dixisse meminimus. Hic scripsit regulam monachorum omni discretione præcipuam, sermone luculentam: sub qua nos Domino militare gaudemus. Fertur etiã breues quaedam scripsisse epistolas, de quibus nihil certi possum adstruere. Moritur, vt volunt quidam, anno Domini quingentesimo, quadragesimo secundo, indictione quinta. Sed Marianus Scotus monachus Fuldenensis aliter sentit, dicens, cum obiisset anno Domini sexcentesimo primo, indictione quarta, ætatis suæ anno plus minusve nonagesimo. Et verisimile est.

De Fausto monacho.

CAP. II.

FAVSTVS monachus, & discipulus sanctissimi patris nostri Benedicti, vir moribus & conuersatione insignis, in diuinis literis non infumè doctus fuit. Hic septennis, sancto magistro à parētibus traditur, monasticis institutis imbuendus: à quo in timore Domini diligenter instructus, boni præceptoris imitator magnificus efficitur, qui cum beato Mauro in Galliam missus, Domino ibidem in cœnobio multis annis strenuè militauit: donèc tandem post eius mortem ad cœnobiũ Cassinense reuersus, petentibus fratribus omnibus, vitam eiusdè sancti Mauri claro descripsit eloquio, quam Bonifacius papa confirmauit. Claruit anno sexcentesimo.

De Cassiodoro Abbate.

CAP. III.

CASSIODORVS Theoderici regis Italiæ quondam cancellarius, ac deinde vrbis Rauennatæ senator, vir in secularibus scripturis eruditissimus, philosophus & rhetor insignis: cum sancti patris nostri Benedicti famam & religionem audisset, diuino amore inspiratus, seculum contemnens, in vno cœnobiorum eius monachus effectus est: in quo omnipotenti Deo ex toto corde seruire cupiens, ad studium sanctarum scripturarum totum se contulit, in quibus tum legendo, tum scribendo adeo profecit, vt suo tempore vix haberet æqualem, in quo tanta vtriusq; literaturæ abundaret scientia. Testatur hoc multa præclara, quæ scripsit, opuscula: de quibus ego ad præfens tantum reperi subiecta. In Psalterium totum, opus egregium, cœtum quinquaginta tractatus: de ratione anime librum vnum: tripartitam historiã nostrã fecit lib. 12. in Cantica canticorum lib. vnum: de institutione diuinarum lectionum libros tres: memoriale diuinarum scripturarum lib. 1. in epistolas Pauli breues cõplexiones lib. 14. in Actus Apostolorum librum vnum: in Apocalypsin lib. vnum: catalogum Romanorum cõsulum lib. 1. de Grammatica, de Dialectica, de Rhetorica, de Philosophia, de Mathematica, de Geometrica, de Astronomia, de Musica, epistolarum ad diuersos, libros vigintiocto: etymologiarum librum vnum: de tropis & schematibus librum vnum. Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiã meã non venerunt. Hic post aliquot conuersionis suæ annos, Abbas electus est, & monasterio multo tempore vtiliter præfuit. Cum esset annorum nonagintatrium, rogatu fratrum scripsit de orthographia elegantissimũ librum, cuius regulas de duodecim nominationibus collegit. Claruit autem circa annum Domini sexcentesimum.

De Dionysio Exiguo Abbate.

CAP. IIII.

DIONYSIVS Abbas Romanus, cognomento Exigui, vir in diuinis scripturis valde eruditus, & in secularibus literis peritissimus: calculator & geometer insignis, Græco & Latino instructus eloquio: qui doctrinæ suæ magnam apud veteres auctoritatem consecutus, edidit nõ spernenda opuscula, de quibus pauca ad meam notitiam peruenerunt. De ratione Paschæ librum: cyclum quoque magnum quin-

quingétorum trigintaduorum annorum: epistolas etiam nonnullas composuit. De Græco in Latinum transtulit scripta Proterij Alexandrini ad Leonem papam de Pascha celebrando, & librum Gregorij Emisleni de hominis conditione. Vitam quoque sancti Pachomij Latinam fecit. Claruit anno Domini quingentesimo septuagesimo.

De Columbano Abbate.

CAP. V.

COLUMBANVS fundator, & primus Abbas Luxouienfis, natione Scotus, vir meriti & sanctitatis eximie, multos pro Christo sustinens labores, cum adhuc in Hybernia adolefcens degeret in monasterio, tantum in scripturis studedo profecit, vt non contemnenda opuscula ediderit: e quibus extat opus insigne limato sermone in toto psalterio, lib. 1. De cæteris, quæ cudiſſe dicitur, nihil ad meam recolo peruenisse notitiam. Erat autem verbi Dei prædicator zelosus, & valde egregius: qui amore Dei natale solum dulce relinquens, peregrinus Christi factus est: & veniens in Alemaniam, Galliam, & Burgundiam, multos verbo & exemplo ab iniquitate auertit. Construxit multa cœnobita tam in his nostris regionibus, quam in Hybernia. Claruit anno Domini sexcentesimo.

De Iona monacho.

CAP. VI.

IONAS monachus, & discipulus sancti Columbani, & socius beati Galli, vir in diuinis scripturis studiosus, & secularium literarum non ignarus, ingenio purus, eloquio compositus: multorum sanctorum vitam scripsisse dicitur, de quibus ego tantum reperi vitam sancti Columbani Abbatis magistri sui, lib. 1. vitam sancti Eustasij Abbatis, qui Columbano expulso in regimine Luxouienſis cœnobij successit, lib. 1. vitam sancti Attilæ monachi & discipuli sancti Columbani, lib. 1. Claruit anno Domini sexcentesimo tricesimo, sub Heraclio.

De Eugipio Abbate.

CAP. VII.

EVGIPIVS Abbas in diuinis scripturis studiosissimus, & librorum beati Augustini feruentissimus indagator & lector, ingenio subtilis, & clarus eloquio: hortatu Randucis episcopi Neapolitani, deflorauit ex omnibus libris Augustini codicē magnæ utilitatis ad Probam virginem, quem per manus præfati pontificis, ecclesiæ Neapolitanæ obtulit. Scripsit etiam vitam sancti Seuerini monachi, lib. 1. & regulam viuendi monachis eiusdem cœno-

bij per modum exhortationis, lib. 1. Si quid amplius edidit, ad notitiam meam non peruenit. Claruit, teste Sigeberto, sub Tibério Constantino imperatore, & Pelagio papa secundo, anno Domini quingentesimo octogesimo.

De Gregorio papamagno.

CAP. VIII.

GREGORIVS papa primus, ex monacho & Abbate sancti Andree Apostoli in vrbe Roma, quod ipse fundauerat, vir sanctissimæ conuersationis, in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularium literarum disciplinis valde peritus: philosophus, & rhetor insignis, eloquio dulcis, & mirabili venustate disertus: cui profunda scripturarum spiritus sanctus visibili specie visus apparere, inuisibili patefecit instinctu. Scripsit multa præclara volumina, de quibus subiecta feruntur: Ad Leandrum episcopum Hispalensem commentariorum Moralium in Iob libros trigintaquinque, opus perfectò vtile, & omni laude dignissimum: in primâ, in vltimam partem Ezechielis homiliarum libros duos: ad Marianum episcopum in quibusdam euangelij homiliis quadraginta lib. 2. ad Ioannem episcopum Rauennat. de cura pastorali libros duos: ad reginam Longobardorum, dialogorum libros quatuor: de conflictu virtutum ac vitiorum, librum vnum: in Cantica canticorum, homil. quatuor: in quatuor Euagelia expositionem breuem & succinctam, quæ reperi in quodam cœnobio nostri ordinis, in vetustissimo codice, quæ aliâs rarissima est: rationale diuinorum officiorum, lib. 1. proœmiorum noui & veteris Testamenti, librum vnum: de sacramentis librum vnum: regulas viuendi, ad Anglos nouiter conuersos, lib. 1. epistolarum libros tredecim. Alia quoque multa opuscula edidit, quæ inuidia æmulatorum igne combussit: videlicet, de Prophetis, de quinque libris Moysi, in Regum, & alia plura: sicut Ioannes Diaconus in vita eius expressit. Hic etiam beatissimus Pontifex antiphonarum dulci melodia centonizauit. Missale ordinauit, & scholas cantorum in vrbe Roma constituit, & alia multa laudabiliter fecit. Moritur anno Domini sexcentesimo tertio, in dictione sexta.

De Leandro Hispalensi episcopo.

CAP. IX.

LEANDER ex monacho nostri ordinis, episcopus Hispalensis ecclesiæ prouinciæ Bæticæ, natione Afer, patria Carthaginensis, patre Seueriano genitus, beati papæ Gregorij singularis amicus, a quo commentarios expositionis libri Iob impetra-

petrauit: vir sanctæ, & religiosæ conuersationis, in scripturis diuinis studiosissimus, ingenio præstans, eloquio suauis & compositus: cuius prædicatione & industria tota Vuesgothorum gens ab Arriana impietate ad fidem catholicam est conuersa: scripsit multos ac varios tractatus, in quibus doctum ingenium eius ostenditur, de quibus ista feruntur: Aduersum hæreticos libros duos: Aduersum instituta Arrianorum librum vnum: Ad Florentiam sororem de institutione virginum, librum vnum: orationes pulcherrimas in totum psalterium secundum duplicem editionem: de baptismo ad sanctum Gregorium papam: ad fratrem de contemptu mundi, librum vnum: Epistolarum ad diuersos, librum vnum: in sacrificij quoque laudibus multa dulcifone composuit, & alia plura nobis incognita. Claruit cum Gregorio papa sub Phoca imperatore, anno Domini sexcentesimo.

De Gregorio Turonensi.

CAP. X.

GREGORIVS Florétius, ex monacho nostri ordinis archiepiscopus Turonensis, vir sanctus, Deo & hominibus dilectus, in sacris scripturis optimè peritus: in persecutandis gestis sanctorum studiosissimus fuit. Hic magna sanctitate beato papæ Gregorio innotuit, quem ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli Romam venientem & reuerenter suscepit, & verè sanctum agnouit, sicut in tertio huius opusculi libro plenius, Deo largiente, dicemus. Qui cum esset vir doctus & eruditus, scripsit aperto sermone plura opuscula, de quibus ego tantum vidi subiecta: Ecclesiasticam historiam de gestis Francorum, libros decem: de laude sanctorum martyrum librum vnum: de miraculis sancti Iuliani martyris librum vnum: de miraculis sancti Martini, Turonensis quondam archiepiscopi, libros quatuor: de vita sanctorum patrum librum vnum: & quædam alia edidit, quæ necdum vidi. Claruit anno Domini sexcentesimo.

De Claudio Abbate.

CAP. XI.

CLAVDIVS Clafsitanæ vrbis Abbas, in scripturis diuinis studiosissimus, & beato papæ Gregorio magna familiaritate coniunctus, multa de Prouerbijs & Canticis canticorum, de Heptatico, de Prophetis, de libris Regum, quæ loquente Gregorio audierat exponi, nec tamen ab Gregorio propter infirmitatem absoluta erant, ipse suo sensu dictauit, ne periret: vt apto tempore emendatius dictarentur. quæ cum Pontifex comperisset valde in multis permutatæ esse, studiosius recollegit, & oportunè

correxit. Si quid Claudius amplius composuit, ad notitiam meam non peruenit. Claruit anno Domini sexcentesimo.

De Hæderico monacho Rome.

CAP. XII.

HÆDERICVS monachus sancti Gregorij papæ, tanto ad libros eius flagrabat desiderio, vt in eorum versari lectionibus summam æstimaret delicias. Fuit enim vir in diuinis scripturis studiosissimus: vnde fertur nonnulla perscripsisse opuscula, quibus doctum ingenium eius ostenditur. Extat volumen insigne, quod ex cœmentario eiusdem sacra Pontificis libri Iob, in vnum multo labore deflorauit, in quo sententias optimas congeſcit. Claruit anno Domini sexcentesimo quadagesimo.

De Martino Dumienſi episcopo.

CAP. XIII.

MARTINVS ex Abbate Dumienſis cœnobij episcopus Galliarum, veniens ex partibus Orientis in Galliam, populos Sueuorum ab Arriana impietate ad fidem conuertit catholicam, regulamque fidei & sanctæ religionis constituit, ecclesias reformauit, cœnobita condidit, ac piæ institutionis præcepta copiosa promulgauit. Scripsit inter alia ad Mitonem regem de differentia quatuor virtutum, librum vnum, & alia. Claruit anno 650.

De Eutropio episcopo Valentino.

CAP. XIII.

EVTROPIVS Abbas monasterij Sirbitani, & episcopus Valétianæ vrbis, vir in diuinis scripturis admodum eruditus, & regularis disciplinæ zelosus amator, ingenio clarus, & fulgens eloquio: scripsit non contemnendæ lectionis opuscula, de quibus ad meam notitiam pauca peruenierunt: Ad Licinianum Carthaginensem Spartarum episcopum, de baptizandis infantibus librum vnum: ad Petrum episcopum de coercione monachorum librum vnum: epistolas etiam multas scripsit ad diuersos. Claruit anno Domini sexcentesimo decimo.

De Ioanne Gerundenſi episcopo.

CAP. XV.

IOANNES ex monacho Gerundenſi sanctissimus antistes, natione Gothus, prouinciæ Lusitanie, vir scientia & doctrina, morumque religione venerabilis fuit. qui cum adolefcens esset, & amore discendi Orientem peteret, apud Cōstantinopolim literis tam Latinis, quam Græcis per septennium vehemens studium impendit: deinde ad Hispaniam doctissimus reuertitur. Hic rex Leuigildus Arriana impietate fœdatus, cum eum ad errorem suum inflectere non posset, per decem annos continuo

damnauit exilio, vbi pro fide catholica multas sustinuit iniurias. Tandem liberatus Biclarense monasterium condidit, in quo deinceps Domino militauit. Scripsit exhortatorium ad monachos librum vnu: additionem chronicarum librum vnum. Alia insuper multa scripsisse dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit anno Domini sexcentesimo decimo.

De Cæsario Arelatenſi episcopo.

CAP. XVI.

CAESARIVS monachus & Abbas Lirinensis cœnobij, & postea episcopus Arelatensis, vir doctus & sanctus, & egregius prædicator: ingenio præptus, eloquio suauis & dulcis, & pulchra varietate distinctus, ad persuadendum satis idoneus: scripsit ad instructionem monachorum pulchros, vtilisque sermones. de quibus nos viginti & duos duntaxat legimus, in quorum tertio se beati patris nostri Benedicti imitatorum profitemur & discipulum, dicens: Hæc itaque, fratres charissimi, cogitantes, & in hoc agone defudantes, gloriosi & præclari patris nostri Benedicti nos discipulos nouerimus esse, & filios. Cetera, quæ scripsit, non vidi. Claruit anno Domini sexcentesimo nonagesimo.

De Adamanno Abbate.

CAP. XVII.

ADAMANNVS presbyter, & Abbas Scotorum infulæ Huensis, vir in diuinis scripturis valde studiosus & eruditus, secularium quoque literarum non ignarus, ingenio cautus, & dulcis eloquio, vita & moribus venerabilis: pater multorum millium monachorum fuit. Huius cum laude meminit Beda in quinto ecclesiastica historia libro. Qui cum vir doctus esset, & vnde cunque peritus, scripsit de locis terræ sanctæ opus insigne librum 1. & alia nonnulla, præsertim epistolas. Claruit anno Domini sexcentesimo nonagesimo.

De Theodoro archiepiscopo.

CAP. XVIII.

THEODORVS monachus Romanus, natione Græcus, à Vitaliano papa septimus archiepiscopus Cantuariensis in Anglia destinatus, vir in diuinis scripturis valde eruditus, & in obseruatiâ catholicæ traditionis studiosissimus: habita synodo in Anglia, multa ad vtilitatem Ecclesiæ constituit. De cuius laude sanctissimisque laboribus, Beda in quarto & quinto ecclesiastica historia pluries fecit mentionem. Scripsit autem librum de pœnitentiæ qualitate notabilem, quem Gratianus decreti compilator sæpe allegat. Moritur anno Domini sexcentesimo nonagesimo, in dictione tertia, ætatis suæ anno octogē-

simooctauo, pontificatus autem viceſimo secundo.

De Benedicto Abbate in Anglia.

CAP. XIX.

BENEDICTVS Abbas sanctorum Petri & Pauli apostolorum in Anglia, sub cuius magisterio Beda, cum esset puer septem annorum, à parentibus traditur, vir in sanctis scripturis admodum studiosus, & regularis disciplinæ gubernator zelosus, qui non sine sanctitatis opinione deceſſit: scripsit librum vnum ad monachos, quem vocauit Concordiam regularum, multorum patrum regulæ sancti Benedicti Cassinensis cõferens & ostendens, quod illa omnibus regulis patrũ consentiat. Claruit anno Domini sexcentesimo septuagesimo.

De Ceolfredo Abbate ibidem.

CAP. XX.

CEOLFRIDVS eiusdem cœnobij post Benedictum Abbas, sub quo Beda monachus multa volumina scripsit, vir doctus & deuotus: fertur nonnullas scripsisse epistolas eruditione plenas ad diuersos, de quibus ego illam duntaxat legi, quam ad regem Pictorum de legitima ratione Paschæ consulentem satis idoneam dedit, in qua regi satisfacens, ad vnitatem Ecclesiæ gētem Pictorum reduxit. Claruit anno Domini septingentesimo. Qui dum Romam amore apostolorum visitasset, reuertens cum multis alijs, vbi Lingonas peruenisset, tactus infirmitate, moritur, anno ætatis suæ septuagesimo quarto, presbyteratus quadragesimo septimo, Abbatia autem tricesimo quinto.

De Beda presbytero & monacho.

CAP. XXI.

BEDA presbyter, & monachus cœnobij sanctorum Petri & Pauli apostolorum in Anglia, discipulus Benedicti & Ceolfredi Abbatum, vir in diuinis scripturis studiosissimus, vita & conuersatione insignis: non minima pars doctorum fuit. Qui cum septem esset annorum, præfato cœnobio cura parentum traditur, in quo sub dictis Abbatibus mirabiliter proficiens, in virum doctum & sanctissimum euasit. Omne tempus vitæ suæ studio scripturarũ impendit: qui non solum in sacris literis, sed etiã in omnibus humanitatis artibus longè doctissimus fuit. Nunquam torpebat ocio, quod multi nostrorum iam faciunt, nunquam à studio cessabat: semper legit, semper scripsit, semper docuit, semper orauit, sciens, quod amator scientiæ salutaris, vitæ carnis supe-

superaret. Vnde officium Abbatis oblatum nunquam voluit suscipere: nè curis rei familiaris distractus, ab amplexu speciosæ Rachelis vel ad modicum se cogere tur elongare. Nam si Abbas fuisset, nunquam tot & tanta volumina edidisset. Officium quippe curam requirit, cura mentem distrahit, distractio studium literarum impedit. Scripsit autem multa præclara opuscula in omni varietate scripturarum, de quibus ista feruntur: in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, in Numerorum, in Deuteronomium, in principium libri Regum libros tres: quæstiones triginta de libris Regum, librum vnum: de tabernaculo & vasis eius, libros quatuor: de ædificatione templi, libros duos: in Iosue, librum vnum: in Iudicum, librum vnum: in Paralipomenon, libros duos: in Proverbia Salomonis, libros tres: in Ecclesiasten, librum vnum: in Cantica canticorum, libros octo: item in Cantica canticorum ex dictis beati Gregorij papæ, deflorauit librum vnum: in psalterio, librum vnum: in Ecliam & Neemiam, libros quatuor: in Tobiam, librum vnum: in Esaiam prophetam, libros duos: in Ezechielem prophetam, libros duos: in Danielem, librum vnum: in duodecim prophetas minores, libros duodecim: in euangeliũ Matthæi, in euangelium Luca, libros sex: in euangelium Marci, libros quatuor: in euangelium Ioannis: homiliarum in diuersis euangelijs, libros duos: sermones quoque in diuersis materijs, librum vnum: in epistolas Pauli omnes, libros quatuordecim: in epistolas Canonicas, libros septem: in Actis Apostolorum, libros duos: in Apocalypsin Ioannis, libros tres: de temporibus volumen minus, librum vnum: de temporibus volumen maius, libros duos: scintillarum ex sententijs patrum, librum vnum: de gestis quorundam sanctorum, librum vnum: martyrologium, librum vnum: de passione sancti Felicis, librum vnum: de vita sancti Alberti episcopi, librum vnum: Chronicon sui monasterij, libros duos: Ecclesiastica historia de gestis Anglorum, libros quinque: Hymnorum diuerso metro, librum vnum: epigrammata heroicis versibus, lib. 1. de locis sanctis, lib. 1. de Christo & ecclesia, lib. 2. distinctiones in Ieremiam, librum vnum: in Iob distinctiones, librum vnum: in vetus Testamentum lectiones, lib. 2. in nouum Testamentum lectiones, lib. 2. de Orthographia, lib. 1. de Arithmetica, lib. 1. de arte Poetica, lib. 1. de cõputo ecclesiastico, lib. 1. epistolarum ad diuersos, lib. 1. Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Huius eruditissimi viri opuscula etiam adhuc eo in carne viuente, ac semper noua scribete,

tantæ authoritatis habebatur ab omnibus, vt iubentibus ecclesiarum prælatis, in ecclesijs & conuentibus fidelium publicè legerentur. Vnde factum est, vt, cum in homiliarum titulis viuentem nõ possent sanctitatis nomine appellare, venerabilè nuncupabatur: qui titulus tunc libris eius semel insertus, nunquam postea deleri potuit. Vnde vsque in hodiernum diem non sanctus Beda, sed venerabilis, appellatur, quauis de sanctitate eius dubium non sit. Sed non refert, quo nomine appelleretur in terris, qui cum sanctis omnibus regnat in cælis. Sunt qui huius tituli alias fingant causas, cum eius epitaphium non ita habeat, quemadmodum isti putant: nec cecus fuerit, vt somniant. Moritur anno Domini 733. in dictione prima, ætatis suæ anno 72.

De Aegidio monacho & Abbate.

CAP. XXII.

AEgidius Abbas, natione Græcus, vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularibus literis valde peritus: philosophus, poeta, ac medicus insignis, metro excellens & proſa: scripsit metricè opus egregium de pulsibus, librum vnum: de venis quoque eodem genere dicendi, librum vnum. Si quid amplius edidit, ad notitiam meam non peruēnit. Hunc nonnulli æstimant sanctum illum fuisse Abbatem, cuius festum Kalendis Septembris colitur: quod an ita sit, nõ satis perspicuum habeo. Hoc autem scio, quod tempus & patria in eum consentiunt, nec duo huius nominis monachi in chronicis reperiuntur, sed vnus. Et verisimile est, quod sanctus Aegidius ante conuersionem suam philosophiæ ac medicinæ operam dederit. Claruit circa annum Domini 710.

De Ioanne Damasceno.

CAP. XXIII.

IOANNES monachus & presbyter de Damasco Syria, vir vita & doctrina clarissimus, animatus scriptis Gregorij papæ secundi (quem nostri ordinis plures fuisse asseuerant) scripsit Græco sermone contra Leonem imperatorem Constantinopolitanum, imagines sanctorum deponente, magnæ authoritatis opuscula. Sed & alia quædam edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus eiusdem Gregorij papæ secundi, anno Domini 720.

De Bonifacio archiepiscopo.

CAP. XXIII.

BONIFACIUS ex monacho primus archiepiscopus Moguntinus, natione Scotus, vir doctrinæ & sanctitatis in-

comparabilis fuit. Qui cum puer esset ad huc quinque annorum, in quodam cœnobio Angliæ nostri ordinis, quod Mutschellæ dicitur, à parentibus Domino seruiturus oblatuſ est: in quo proficientibus ex tempore meritis, presbyter ordinatus, tantum diuinis literis studium impendit, vt doctor omnium opinione clarissimus haberetur & esset. Tandem amore CHRISTI, & zelo animarum accensus, cum licentia sui Abbatis peregrinus factus, prædicando verbum Dei, venit in Germaniam, vbi multos fide & exemplo ad fidem Christi conuertit, cuius prædicationis instantiam cum beatus papa Gregorius secundus audisset, episcopum Moguntinensis ecclesiæ ordinauit, quem eius successor Gregorius tertius honore pallij in archiepiscopum sublimauit, qui cum vir esset doctissimus, scripsit vitam quorundam sanctorum, & breues tractatus: de quibus ego tantum reperi vitam sancti Leuini lib. vnum: epistolarum ad Zachariam papam, & alios diuersos, librum vnum: opus versibus exaratum inſigne de virtutibus & vitijs, librum vnum. Tandem post multos labores in Frisia prædicans fidem Christi, martyrio coronatus est, anno Domini 755. in dictione octaua, episcopatus sui anno 36. Nomen Iunij: & Fuldam relatus, ibidem, sicut antè disposuit, sepultus est.

De Vuillibaldo monacho.

CAP. XXV.

VUILLIBALDVS monachus, & presbyter, discipulus beati Bonifacij Moguntini archiepiscopi, & martyris: vir in diuinis scripturis cruditus, & secularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & disertus eloquio: non minus religionis honestate, quam doctrina venerabilis: scripta ad Lullum archiepiscopum successorem sancti Bonifacij, vitam & passionem eius librum vnum. Fertur & alia ingenij sui monumenta reliquisse, quæ in manus meas non venerunt. Claruit anno Domini septingentesimo septuagesimo.

De Alcuino Abbate

Turonensi.

CAP. XXVI.

ALCVINVS, siue Albinus, Abbas cœnobij sancti Martini extra ciuitatem Turonicam, de Britannia oriundus, & indè à Carolo Magno euocatus, apud quem tanta familiaritate acceptus fuit, vt magister appellaretur eius delictosus. quo maxime docente imperator ipse omnes artes, quas liberales vocant, didicit: vir certe tam in diuinis scripturis, quam in

secularibus literis, suo tempore omnium opinione doctissimus. Hic fuit discipulus quondam venerabilis Bedæ presbyteri in Anglia: post cuius decessum cum tribus socijs monachis venit in Galliam, & aliquandiu in monasterio Fuldensi moratus, plures ex monachis clarissimos enutriuit discipulos: inter quos habuit precipuos Haymonem postea episcopum, Isuardum monachum, & Rabanum Maurum tunc puerum, qui in virtum magnum postea excreuit. Tandem prouisione Caroli Abbas sancti Martini Turonensis effectus, doctrina & sanctitate clarus effulsit. Hic iussu Caroli studium Parisiense à Roma translatum primus instituit, vbi multos etiam ex monachis discipulos insignes educavit. Scripsit autem multa & varia opuscula, de quibus ista feruntur: In Genesim librum vnum: quæstiones Genesim librum vnum: in Cantica canticorum librum vnum: Enchiridion in quibusdam psalmis librum vnum: in Ecclesiasten: in epistolam Pauli ad Hebræos librum vnum: in omnes epistolas Pauli libros quatuordecim: in euangelium Ioannis libros septem: ad Carolum imperatorem de sancta Trinitate & fide catholica lib. tres: dialogus de sancta Trinitate lib. 1. sententiarum librum vnum: ad Eulaliam virginem de natura & immortalitate animæ librum vnum: ad Guidonem Comitem, de virtutibus & vitijs, summa librum vnum: ad discipulos suos, dialogus librum vnum: in Apocalypsin Ioannis lib. 1. de adoptione filiorum Dei librum vnum: de benedictionibus patriarcharum lib. 1. de vita sancti Vedasti episcopi lib. 1. quæstiones de sancta Trinitate librum vnum: de ecclesiasticis dogmatibus lib. 1. speculum quoque paruulorum lib. 1. de proprietatibus nominum, quæ Deo attribuntur in scripturis librum vnum: de Grammatica, de Logica, de Orthographia, de Musica, de Astronomia, de arte Poetica, de sparsione literarum in metris, de Arithmetica & Geometria, de Rhetorica: epistolarum ad diuersos, quæ rarè simul inueniuntur librum vnum: Prognosticon de futuro seculo librum vnum. Edidit & alia multa, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Carolo Magno, anno Domini 780.

De Ioanne Scoto.

CAP. XXVII.

IOANNES Scotus monachus in Anglia, auditor quondam venerabilis Bedæ presbyteri, socius & collega domini Alcuini iam dicti: vir in diuinis scripturis doctissimus, & in secularibus literis magnificè instructus: scripsit non cõtenendè lectio nis opuscula, de quibus ad meam notitiam pauca perue-

peruenerunt: in euangelium Matth. lib. 4. de officijs humanis liber vnus, & multa alia. Claruit anno Domini 780. sub Carolo.

De Claudio monacho.

CAP. XXVIII.

CLAVDIVS monachus, & Bedæ quondam, vt fertur, discipulus, Albinique collega & socius, vir vndecunq; doctissimus, Græco & Latino peritus eloquio: multa scripsisse dicitur, de quibus ista potiora feruntur: in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, in Numeri, in Deuteronomium, in Iosue, in Iudici, in librum Ruth, in euangelium secundum Matthæum, & alia multa nobis incognita. Claruit anno Domini 800.

De Ysuardo monacho Gallo.

CAP. XXIX.

YSVARDVS monachus, natione Gallus, cœnobij, vt dicunt, Fuldensis in finibus Francorum, auditor Albinus abbas, vir studiosus, atque doctissimus: iussu Caroli Imperatoris ad imitationem Eusebij Cæsarensis gesta & passiones sanctorum martyrum, confessorum, virginumq; sacrarum in vnum volumen comportauit: quod opus Martyrologium Isuardi vsq; in hunc diem perseuerat, & in multis ecclesijs religiosorum legitur. De cæteris, si qua cõposuit, nihil reperi. Claruit sub eodem Carolo Magno, anno Domini 780.

De Paulo Longobardo monacho.

CAP. XXX.

PAVLVS Longobardus, monachus Cassinensis, natione Italus: ante conuersionem suam Aquileiensis Diaconus, & Desiderij regis Longobardorum familiaris secretarius fuit. Hunc Carolus Imperator cum Desiderio rege captiuum duxit in Galliam, eumque propter ingenij acumen in honore maximo habuit, cuius doctrina & eloquentia plurimum delectabatur qui. tandem diuino spiritu afflatus, contempto seculo, Cassinense cœnobium ingreditur, & se habitu, moribusq; monachum proficitur, qui cum vir doctissimus esset, scripsit multa volumina, de quibus subiecta feruntur: Gesta Longobardorum lib. 6. ad Chronicam Eutropij abbatis rogatu Aldebergæ filia regis Desiderij edidit libros duos: de vita & miraculis S. Benedicti metricè lib. 1. gesta pontificum ecclesiæ Metensis lib. 1. de vita sancti Gregorij papæ Magni lib. 1. de vita & miraculis sancti Arnulphi episcopi Metensis lib. 1. iussu Caroli ordinauit historias & Legèdas sanctorum ad vnamquamq; festiuitatem per annum pertinentes. hymnos quoq; plures vario metro composuit, in quibus & ille

Sapliicus de sancto Iohanne Baptista: Vt queant laxis, habetur. epistolas etiã ad diuersos, plures edidit, & alia nonnulla, quæ ad notitiam meam non venerunt. Sunt qui scribant eum de monasterio Cassinensi per Carolum propter doctrinam sapietia denudò in Galliam reuocatum fuisse, & multis conscriptis voluminibus, ibidem vsq; ad mortem in quodam cœnobio permanisse. Claruit sub eodè Carolo, anno Domini 790.

De Hincmaro archiepiscopo Rhemensis.

CAP. XXXI.

HINCMARVS monachus sancti Dionysij Parisiensis, & Rhemensis ecclesiæ post archiepiscopus, vir tam in diuinis scripturis, quam in secularibus literis eruditissimus, ingenio subtilis, disertus eloquio, & ad persuadendum valde idoneus: scripsit nonnulla cõmendanda opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta: vitam sancti Remigij primi archiepiscopi Rhemorum lib. 1. epitomen eiusdem operis lib. 1. ad ecclesiam Rauennatensem sub persona Caroli Imperatoris, lib. 1. Alia, quæ scripsit, nobis incognita sunt. Claruit sub Carolo Magno anno Domini 790.

De Haymone episcopo Halberst.

CAP. XXXII.

HAYMO monachus Fuldensis, deindè Abbas Hirsfeldensis, postremò tertius episcopus Halberstatis, Albini auditor, vir vndecunq; doctissimus, ingenio acutus, eloquio compositus: non minus sanctitate vitæ, quam eruditione scripturarum venerabilis fuit. Scripsit multa præclara volumina, quæ apud veteres magnæ authoritatis erant, de quibus ego tantum reperi subiecta: De sancta Trinitate lib. 1. in Esaiam prophetam lib. 3. in Ieremiam prophetam lib. 1. in Ezechielem prophetam lib. 1. in Daniele prophetam lib. 1. in duodecim prophetas minores lib. 12. commentariorum in psalmos lib. 1. in Canticis canticorum lib. 1. in omnes epistolas Pauli apostoli lib. 14. in epistolas canonicas lib. 7. in Apocalypsin Ioannis lib. 1. de Christianarum rerum memoria lib. 1. de varietate librorum lib. 3. homilias in Euangelia per circulum anni, duo magna volumina implentes, composuit. dicitur etiam scripsisse in quinq; libros Moisi, & in totam Bibliam. puto quòd commentarium eius in Genesim aliquandò viderim. Nec te moueat, optimè lector, si nomen eius in diuersis exemplaribus diuersimodè inuenias scriptum: quia etsi pro idiomatum varietate aliter apud Saxones, atque aliter apud nos appelletur, siue Haymo, Heumo, vel

Hemmo, vnus atque idem est, de quo loquimur. Moritur autē anno Domini 834. indictione duodecima, episcopatus sui anno 14. in maiori ecclesia sancti Stephani Halberstatis, non sine sanctitatis opinione, sepultus.

De Adelmo episcopo.

CAP. XXXIII.

ADELMS abbas Maildubēsis in Scotia, & postea episcopus occidentaliū Saxonum sub Cantuariēsi archiepiscopo, vir deuotus & sanctus, atq; in diuinis scripturis, secularibusq; doctrinis valde eruditus, p̄sa & carmine valenter excellens: cum adhuc esset abbas, iubente synodo gentis suae, scripsit aduersus errorem Britonum, quod vel Pascha suo tempore nō celebrarent, vel alia plura agerent, paci & consuetudini Ecclesiae contraria: quo volumine multos ad concordiam ecclesiasticae unitatis reduxit. Scripsit etiam insigne volumen de virginitate sanctorum, metro lib. 2. & quasdam ad diuersos epistolas. Scripsit & alia nonnulla, testate Beda in quinto, vt potē, vir vndecunquē doctissimus, sermone nitidus, & scripturarum liberalium diuinarumque eruditione mirandus. Rexit episcopatum annos duntaxat quatuor. Claruit sub Pipino rege patre Caroli, anno Domini 700.

De Hilduino Abbate.

CAP. XXXIII.

HILDVINVS Abbas sancti Dionysij Parisiensis, ad quem Rabanus Maurus, Fuldenſis eo tempore abbas, edidit tractatus in libros Regum, vir in diuinis scripturis admodum eruditus, & in secularibus literis apprimē instructus, ingenio subtilis, & disertus eloquio: fertur nonnulla scripsisse opuscula, in quibus se virum doctissimum ostendit: sed pauca eorum ad meam notitiam peruenerunt. Reperi enim tantum opus illud insigne, quod utroque stylo, profaico videlicet & metrico, ad Lodouicum Caroli Magni filium, composuit de vita sancti Dionysij Parisiensis, lib. 2. Claruit anno Domini 840.

De Vualafrido Abbate.

CAP. XXXV.

Vualafridus Abbas sancti Galli, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularibus literis valde peritus, rhetor magnificus, & poeta insignis, ac monasticae disciplinae gubernator quam strenuus: scripsit vitam sancti Galli profaice lib. 1. eandem postea metricē lib. 1. de officijs diuinis lib. 1. & alia nonnulla adhuc nobis incognita.

De Vuandelberto monacho.

CAP. XXXVI.

Vvandelbertus diaconus & monachus Prumiensis coenobij in dioecesi Treuerensi, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis doctus, & in secularibus literis valde peritus, rhetor & poeta insignis, sermone clarus & nitidus: scripsit iussu Marckkuardi abbatis, vitam & miracula sancti Goaris confessoris lib. 1. ad eundem de miraculis eiusdem, suo tempore ostensis, lib. 1. Scripsit etiā metricē martyrologion totius anni lib. 1. & alia plura, quae ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Lothario imperatore, anno Domini 854.

De Freculfo episcopo.

CAP. XXXVII.

FRECVLFVS monachus quondā Fuldenſis, & exinde episcopus Lexouienſis sub Rothomagensi archiepiscopo, ad quem Rabanus quatuor libros in Genesim scripsit: vir studiosus & doctus, & non minus religione, quam scientia, mirandus: scripsit opus valde egregium ad Helisacharum, à conditione mundi vsque ad natiuitatem Domini in libris septem, vbi historiae difficiles interferit quaestiones scripturarum. Epistolas etiam non abijcendas composuit, & quaedam alia nobis incognita. Claruit anno Domini 840.

De Ratbodo episcopo.

CAP. XXXVIII.

Ratbodus episcopus Traiectensis, habitu & conuersatione monachus, in episcopatu, vir doctus & sanctus, praedicator egregius, ingenio subtilis, & clarus eloquio: scripsit inter cetera ingenij sui opuscula, vitam quorūdam sanctorum, item sermones & homilias nō inutiles: de sancta Amalberga virgine tomos etiā duos, & quaedam alia nobis incognita. Eius autem memoria inter sanctos relata est.

De Rabano Mauro archiepiscopo.

CAP. XXXIX.

RABANVS Maurus Magneti, ex abbate Fuldenſi sextus archiepiscopus Moguntinus, natione Teutonicus ex finibus Francorum in sylua, quae Buchonia nuncupatur, distans à Moguntia millibus ferme quindecim versus Thuringiam, Albinus quondam auditor atque discipulus: vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in omni doctrina seculariū literarum valde peritus, philosophus & poeta nulli suo tempore inferior: cum adhuc puer esset, coenobio Fuldenſi à parentibus traditur, in quo adeo studendo profecit, vt Alemania doctorem similem non haberet. Deinde succedentibus doctrinae meritis, in abbatem omnium assensu monachorum praefati coenobij eligitur, & in illo officio 24 annis praesidens, monasticam disciplinam

nam strenue gubernauit. Scripsit autem multa volumina, de quibus ego tantum reperi subiecta: ad Freculfum episcopum Lexouienſem, in Genesim lib. 4. in Exodum lib. 4. in Leuiticum lib. 4. in Numeros lib. 4. in Deuteronomium lib. 4. in Iosue lib. 2. in Iudicum lib. 2. in Ruth lib. 1. ad Hildeuinum abbatem in Regum lib. 4. in Paralipomenon lib. 4. in Esdras & Neemiam lib. 3. in Tobiam lib. 1. in Iudith lib. 7. in Hester lib. 1. in Iob lib. 1. in psalmos lib. 1. in Prouerbia Salomonis lib. 1. in Ecclesiasten lib. 1. in Cantica canticorum lib. 1. in librum Sapientiae lib. 3. in Ecclesiasticum lib. 10. in Esaiam prophetam lib. 8. in Ieremiam prophetam lib. 1. in Ezechielē lib. 20. in Daniele lib. 3. in duodecim prophetas minores lib. 12. in Machabeorum lib. 3. in Euangelium secundum Mattheum lib. 8. in Euangelium secundum Marcum lib. 3. in Euangelium Lucae lib. 4. in Euangelium Ioannis lib. 1. in epistolas Pauli lib. 20. in Actus apostolorum lib. 1. in epistolas canonicas lib. 7. in Apocalypsin Ioannis lib. 1. Cum adhuc monachus esset annus natus triginta, scripsit opus admiratioe dignum mirabili poemate de laude sancte crucis lib. 2. quorum primus metro, secundus prosa compositus est: quos postea sancto Petro per manus Sergij papae obtulit. Scripsit ad Haymonem episcopum Halberstatis, etymologiarum seu de vniuerso, lib. 22. de vniuersali natura lib. 1. ad Haistulphum quartum Moguntinum archiepiscopum, de institutione clericorum lib. 3. ad Heribertum episcopum de quaestionibus canonum lib. 1. ad Regembaldum de eadem re lib. 1. de benedictionibus patriarcharum lib. 1. de officijs diuinis lib. 1. de computo ecclesiastico satis vtilem lib. 1. ad Lodouicum regem lib. 1. epistolarum ad diuersos lib. 1. sermōes etiam & homilias scripsit penē innumerabiles. Vidi ego in bibliotheca Fuldenſis coenobij alios complures libros Rabani, maxime in artibus liberalibus: quorum titulos iam à memoria tulit obliuio. Nam inter omnes Alemaniae Italiaeque doctores nullus Rabanum scribēdo, & numero & vtilitate librorū, excessit. Multa enim volumina scripsit, quae nos hic minime signauimus. Fuit enim vir studiosissimus, qui semper intentus erat lectioni, multosque discipulos doctissimos habuit. In abbacia Fuldenſi à sancto Sturmō primo abbate quartus fuit, in archiepiscopatu Moguntino sextus. Rexit autem episcopatum annis octo, vir in pauperes misericordissimus, qui eis tempore famis magnam pietatem exhibuit, & omnes largē sustentauit. Hic habita synodo apud Moguntiam, multa ad vtilitatem fidelium constituit.

Moritur anno Domini 855. indictione tertia.

De Theodulpho episcopo.

CAP. XL.

THEODVLPHVS ex abbate Floriacensis monasterij episcopus Aurelianus, vir doctrina & sanctitate venerabilis: fertur nonnulla cudisse opuscula, sed nullum eorum ad manus meas memini peruenerisse. Hic nescio ob quam suspicionem à Lodouico imperatore in carcerem coniectus, notissimum hymnum illum: Gloria, laus, dulci melodia composuit: quem cum in die Palmarum, transeunte imperatore iuxta carcerem, alta voce cecinisset, eius dulcedine placatus, e carcere statim dimisit. Hinc consuetudo ecclesiae laudabilis inoleuit, vt in die Palmarum hymnus idem quotannis cantaretur. Claruit non sine opinione sanctitatis anno Domini 840.

De Strabo monacho Fuldenſi.

CAP. XL I.

STRABVS monachus Fuldenſis, natione Teutonicus, Rabani Mauri abbatis quondam discipulus, & scriba necessarius, vir vndecunquē nobiliter eruditus, qui diuinis scripturas optime didicerat, bono explanante magistro: scripsit non contemnendae lectionis opuscula, de quibus ista feruntur: in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, & in multos Bibliæ libros. Hic fertur glosam ordinariam super totam Bibliam comportasse de scriptis & opusculis antiquorum patrum, opus tantae vtilitatis, vt omnem procul excedat laudem. Strabus iste, vt diximus, Rabani discipulus erat & scriba: qui opuscula eius de schedis ad mundum scribebat: quo docente, vir & ipse doctissimus euasit. Claruit anno Domini 840.

De Angelomo monacho.

CAP. XLII.

ANGELOMVS monachus Luxouienſis, in exponendis scripturis diuinis vir alti & excellentis ingenij, nō minus in secularibus q̄ in diuinis literis eruditus: scripsit plura egregia volumina, de quibus ad manus nostras pauca peruenerunt. Iussu & rogatu Drogonis episcopi Metensis nostri ordinis, filij Caroli imperatoris Magni, scripsit in libros Regum, commentariorum libros quatuor, quibus nunquam legi simile opus, ita subtile, ita mysticum, ita denique in omnibus conueniens ad propositum. Scripsit etiam ad Lodouicum imperatorē fratrem Drogonis in Cantica canticorū lib. 1. de officijs quoq; diuinis lib. 1. Claruit sub Lodouico Caroli filio, anno Domini 840.

De

De Amulario Fortunato archiepiscopo.

CAP. XLIII.

AMVLARIVS monachus Luxouien-
sis, ac postea Treuerorum archiepi-
scopus, in scripturis sanctis valde erudi-
tus, & in secularibus literis ad plenum in-
structus, vita & moribus venerandus tan-
tae sapientiae & eloquentiae fuit, ut missus
à Carolo Constantinopolim ad Michaele
Imperatorem, pacem inter eos omnino co-
poneret. Fertur nonnulla plena eruditionis
cui disse opuscula, de quibus ista feruntur:
de officijs ecclesiasticis lib. i. scripsit de
eadem re latius postea ad Lodouicum Car-
oli filium, lib. 4. de mysterio quoque missae
lib. i. Si quid amplius edidit, ad notitiam meam
non peruenit. Claruit sub Carolo Magno,
& Lodouico eius filio, anno Domini 830.

De Floro monacho sancti Trudonis.

CAP. XLIIII.

FLORVS monachus sancti Trudonis
Leodiensis diocesis, vir in diuinis scri-
pturis studiosissimus, & satis eruditus, li-
brorum sancti Augustini amator precipuus,
de quibus sententias suo congruentes
proposito collegit, omnes epistolas beati
Pauli Apostoli ita magnifice exposuit,
ut Augustini opus in toto videatur. Nihil
enim de suo inseruit. Alia quoque nonnulla
edidit, quae ad notitiam meam non venerunt.

De Ansegiso archiepiscopo.

CAP. XLV.

ANSEGISVS abbas Lobienfis, & postea
Senonenfis archiepiscopus: vir vnde-
cunq; peritus, & regum sui temporis
necessarius amic: ingenio subtilis, & cau-
tus eloquio: scripsit ad communem eccle-
siae vtilitatem non spernendae lectionis
opuscula, de quibus ego dicitur legi sub-
iecta: edicta Caroli Magni Imperatoris, ad
ecclesiasticam legem pertinentia, digessit
in lib. 2. eiusdem edicta, ad mundanam le-
gem pertinentia, in lib. 2. edicta Lodouici
filij eius ecclesiastica, lib. 2. eiusdem sta-
tuta civilia, lib. 2. De alijs opusculis eius
adhuc nihil vidi. Claruit anno Domini 840.

De Ioanne Abbate Vercellenfi.

CAP. XLVI.

IOANNES Erigena abbas Vercellenfis,
natione Scotus, vir excellentis ingenij,
Graeca & Latina eruditus lingua, iubente
Carolo Lodouici Imperatoris filio, fra-
tre Lotharij Imperatoris, libros beati Dionysij
Areopagite de Graeco in Latinum

transtulit, quos etiam suis commentarijs pri-
mus explanauit. Scripsit etiam de naturae di-
uisione lib. i. & alia nonnulla, quae ad manus
nostras non venerunt. Claruit sub Lothario
Imperatore, & Lodouico & Carolo
fratribus eius regibus, anno Domini 850.

De Milone monacho.

CAP. XLVII.

MILO monachus sancti Amandi, vir
tam in diuinis scripturis, quam in
secularibus literis eruditissimus: apud Car-
olum Caluum magno habitus in precio,
scientiae suae opinionem in remotas etiam
regiones diffudit. Fuit enim ingenio sub-
tilis, eloquio discretus, musicus, rhetor, &
poeta insignis: qui carmine excellens & p-
sa, non contemenda descriptit opuscu-
la: ad Carolum Caluum de sobrietate lib.
i. de musica lib. i. vitam sancti Amadi me-
tricè, lib. i. & quaedam alia nobis incognita.
Claruit anno Domini 880.

De Berranno monacho.

CAP. XLVIII.

BERRANNVS monachus, in diuinis
scripturis studiosus, & eruditus, atq;
in secularibus literis nobiliter instructus:
scripsit non parumpendendae lectionis opu-
scula, quibus suum magnifice exercitauit
ingenium. e quibus ego tantum reperi de
corpore & sanguine Domini lib. i. ad Car-
olum de praedestinatione lib. i. Claruit
anno Domini 870.

De Hucbaldo monacho.

CAP. XLIX.

HVCBALDVS monachus sancti Aman-
di coenobij Elnonensis, peritia libe-
ralium artium ita insignis, ut antiquis phi-
losophis haberetur aequalis, musicus & po-
eta egregius, ingenio valde subtilis: scri-
psit tam metro, quam prosa, multa praec-
lata opuscula, de quibus ego tantum reperi
subiecta: gesta sancti Leuini lib. i. de mu-
sica lib. i. ad Carolum Caluum Imperatorem
scripsit librum trecentorum versuum, in
laudem caluorum, satis mirado poemate,
cuius omnia verba incipiunt ab vna litera,
id est, c: vt,
Carmina clarifone caluis cātate Camcone.
Scripsit etiam vitam multorum sanctorum,
cantusq; varios dulci ac regulari melodia
composuit. epistolas etiam edidit nonnul-
las ad diuerfos, & quaedam alia nobis inco-
gnita. Claruit sub Carolo Caluo, anno
Domini 880.

De Almanno monacho.

CAP. L.

ALMANNVS monachus Altiullaren-
fis, in scripturis sanctis admodum
eruditus, & in secularibus doctrinis suffi-
cienter instructus, ingenio clarus, & com-
ptus

ptus eloquio, rhetor & poeta insignis:
scripsit non abijcienda vtilitatis opuscu-
la, de quibus pauca reperi: vitam sancti
Vinardi archiepiscopi Rhemenfis lib. i. vi-
tam sancti Sindulphi lib. i. vitam sanctae
Helenae reginae lib. i. de translatione cor-
poris eiusdem ad coenobium Altiullaren-
se lib. i. & quia suo tempore Francia vastabatur
à Nortmannis, exemplo Ieremiae p-
phetae, desolationem Franciae & sui mo-
nasterij quadruplici deplanxit alphabeto,
lib. i. Alia quoque nonnulla scripsisse di-
citur, quae ad notitiam meam non venerunt.
Claruit anno Domini 890.

De Adrealdo monacho.

CAP. LI.

ADREVALDVS, qui & Adelbertus,
monachus Floriacensis, vir doctus,
& suo tempore celeberrimae opinionis,
scripsit nonnulla opuscula, in quibus ab-
dantem ingenij sui venam ostendit, de qui-
bus tamen ad meam notitiam nihil perue-
nit. Extat liber vnus, quem scripsisse dicitur,
de miraculis sancti patris nostri Be-
nedicti, ab eo tempore, quo corpus eius
translatum est ad Floriacense monasterium,
per Galliam ostensis. Et nota, quod Galli-
ci corpus eiusdem sanctissimi patris de monte
Cassino ad se per manus Aigulphi mo-
nachi dicunt esse translatum, & in Floriacen-
si monasterio reconditum, quod multis
& innumeris conantur probare mira-
culis. At contra negant Itali, seque cor-
pus eius & habere, & semper habuisse co-
tendunt, non minus testimonium mira-
culorum producentes. Quibus sic certan-
tibus, iuxta quod dicit Horatius, adhuc
sub iudicis est: nisi quod quidam Ro-
manus pontifex à monachis Cassinensibus
interpellatus, inhibuit, ne quisquam
translatum corpus Benedicti aliquando
fuisse audeat asserere. & hac de causa non
translationis, sed comemorationis illius
festum quinto Idus Iulij celebratur. Cla-
ruit anno Domini 900.

De Remigio monacho Antistiodorensi.

CAP. LII.

REMIGIVS monachus Antistiodorensis,
& postea, ut fertur, episcopus: vir
in diuinis scripturis eruditus, & in secula-
ribus literis omnium opinione suo tem-
pore peritissimus: scripsit multa in secula-
ribus scripturis, veteres exponendo au-
thores, atque in diuinis literis non pauca
volumina fecit, in Cantica canticorum lib.
i. in canonem Misae lib. i. de diuinis offi-
cijs lib. i. de singulis festiuitatibus sancto-
rum lib. i. ad episcopum Eduorum de du-
abus quaestionibus lib. i. super Donatum

quoque lib. i. & alia multa, quae ad notitiam
meam non venerunt. Hic fuit praceptor
domini Odonis postea Cluniacensis ab-
batis, & multorum insignium virorum,
quos in omni scientia seculari & diui-
na instituit. Claruit anno Domini 980.
sub Carolo Caluo.

De Odone Cluniacensi.

CAP. LIII.

ODO abbas Cluniacensis, Remigij An-
tistiodorensis quondam auditor &
discipulus, vir in diuinis & secularibus li-
teris eruditus, musicus excellens, morumq;
sanctitate insignis, ex archicantore Turo-
nensi monachus Cluniacensis factus, post
Bernonem Abbas omnium consensu ele-
ctus, doctrina & sanctitate venerabilis fu-
it. Scripsit aut magna vtilitatis opuscula,
de quibus pauca ad notitiam meam perue-
nerunt: Chronicon breue de temporibus
lib. i. vitam quoque sancti Geraldii lib. i. de
laudibus S. Martini Turonensis lib. i. sermo-
nes & homilias plures & elegantes composu-
isse dicitur. hymnos quoque, & cantus in ho-
nore sanctorum varios edidit. Claruit anno
Dominicae natiuitatis 900.

De Reginone abbate Prumiensi.

CAP. LIIII.

REGINO abbas Prumiensis coenobij in
diocesi Treuerensi, natione Teuto-
nicus, vir in diuinis scripturis eruditus, &
secularium literarum non ignarus, histo-
riographus & iurista insignis, qui suo te-
pore inter Alemanos doctor famosus ha-
bebat: scripsit iussu Ratbodi archiepi-
scopi Treuirorij, de disciplina ecclesiasti-
ca & religione Christiana decretorum libros
duos, nonaginta capitula habentes, ad Adel-
beronem episcopum Metensem scripsit chro-
nicam temporum continentem praecipue gesta
Francorum & Alemanorum à natiuitate Chri-
sti vsq; ad annum eiusdem 908. & quaedam
alia, quae ad notitiam meam non venerunt.
Claruit sub Arnolde siue Arnulpho, anno
Domini 900.

De Paschasio abbate Corbeienfi.

CAP. LV.

PASCHASIVS Ratbertus abbas Cor-
beienfis, vir vnde cunq; doctissimus,
Graeco & Latino ad plenum eruditus elo-
quio, theologus & philosophus suo tem-
pore omnium laude celeberrimus, ingenio
subtilis, scientia profundus, sermone di-
fertus: edidit non spernendae authoritatis
opuscula, de quibus ego tantum reperi sub-
iecta: ad Placidum abbatem de sacramento alta-
ris lib. i. vitam sancti Adelhardi lib. i. in the-
nos Ieremiae prophetae lib. i. vitam etiam quo-
rundam patrum de Graeco translulit in La-
tinum: & alia scripsit pleraque, adhuc no-
bis incognita.

De Erico monacho.

CAP. LVI.

ERICVS monachus, cuius nomen cœnobij non inueni, quamuis diu quæserim, (volunt tamen aliqui, q̄ fuerit Antifiodorensis) vir quidē in scripturis diuinis eruditus, veterū lectiōe diues, & secularium literarum non ignarus, carmine excellens & prosa, declamator egregius fuit. Scripsit metrico stylo volumen insigne de vita & virtutibus sancti Germani Antifiodorensis episcopi lib. 1. homilias etiā diuersosq; sermones cōposuit, qui à multis habentur. alia quoq; multa scripsisse dicitur, quæ ad notitiā meam non venerūt.

De Ratherio episcopo Veronensi.

CAP. LVII.

RATHERIVS monachus I.obiensis, & episcopus Veronensis, vir miræ simplicitatis, sed magnæ literaturæ: ab episcopatu bis pellitur, eō q̄ Bauaris fauere videretur, totiesq; restitutus, tandē episcopus Leodiensis factus, & etiā indē repulsus: scripsit varia syntagmata, de quibus ista feruntur: Contra anthropomorphitas lib. 1. agonisticon seu præloquiorum lib. 6. cōfessionum lib. 1. Cū ab episcopatu Veronensi pelleretur, scripsit librū, in quo facta satis vrbānitate deplorat ærumnas suas, multa causæ suæ interserens, quæ legentibus placere valeant, & prodesse. Cū pulsatus iniurijs etiā à Leodiensi pontificatu pelleretur, scripsit librum, quem prænotauit phrenesim. scripsit aliū, cuius titulus est: inefficax, vt sibi videbatur, garrivus. de corpore & sanguine Domini, & de prædestinatione scripsit lib. 2. vitam quoque sancti Vrsuarii Lobienfis episcopi lib. 1. & alia, quæ non vidi. Moritur apud cœnobium Lobienfe anno Domini 974. indictione secunda, ibidem sepultus.

De Amonio monacho.

CAP. LVIII.

AMONIUS monachus Floriacensis, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum nō ignarus: ex ep̄lo Adreualdi puocatus, historiā miraculorum sancti Benedicti, vbi ille dimiserat, cōtinuauit, adijciens plura in Floriaco, & per Galliā facta, vsq; ad tēpora Roberti regis doctissimi Francorū. Alia, quæ scripsit, ad notitiā meam non venerunt. Claruit sub eodē rege Roberto anno 980.

De Ruperto abbate Cassinensi.

CAP. LIX.

RUPERTVS abbas Cassinensis monasterij, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, ingenio & eloquio clarus, vita & morum honestate spectabilis, ac regularis disciplinæ amator zelosus: scripsit

ad vtilitatem fratrum suorum satis elegantes sermones, qui illo tempore studiosè legēbantur. Alia quoq; nonnulla edidit, sed ad manus nostras adhuc minimè venerūt.

De Volquino Lobienfi abbate.

CAP. LX.

VOLQUINVS abbas Lobienfis, in diuinis scripturis valdè studiosus & doctus, secularis quoq; eruditionis non ignarus, ingenio promptus, & clarus eloquio, temporum cognitor insignis: scripsit, petentibus fratribus, gesta Lobienfiū abbatum, in quo volumine per digressionem multa inseruit, quæ legentibus iucunda sint & vtilia. Sermones quoque & homilias plures edidit, in quibus abundantē ingenij sui venam ostendit: & alia, quæ ad me non venerunt.

De Vuindichino monacho.

CAP. LXI.

VUINDICHINVS monachus Corbeienfis in Saxonia, natione Teutonicus, vir doctus & eloquens, in secularibus literis valdè peritus, & suo tēpore doctor famosus: scripsit nonnulla præclara opuscula, de quibus extant subiecta: historia Saxōnū vsq; ad mortē Ottonis primi lib. 3. vitam Pauli primi eremitæ alterno stylo descripsit lib. 1. passionē S. Teclæ virginis metricè lib. 1. scripsit etiā vitā & gesta Ottonis imperatoris primi ad filiā eius lib. 1. alia quoq; multa edidit, q̄ ad notitiā meā non venerūt. Huius tempore floruerunt multi doctissimi viri in Alemania nostri ordinis, in cœnobijs præcipuè Corbeienfis, Fuldenfis, Hersfeldenfi, cæterisq;: sed paucorum scripta ad notitiā meam peruenerunt. Claruit autem Vuindichinus, aliās Vuindichildus, temporibus Ottonis imperatoris secundi, anno Domini 970.

De Albone Floriacensi abbate.

CAP. LXII.

ALBO Floriacensis monasterij abbas, vir sanctæ cōuersationis, & regularis disciplinæ zelosus amator, in diuinis scripturis doctus, & seculariū literarū nō ignarus: reliquit ingenij sui monimēta cōplura, quæ tamē ad manus nostras nō venerūt. Extat eius tantum apud nos cōmentarium super calculo Victorij lib. 1. de cæteris, quæ scripsit, nihil vsquā reperī. Hic beatissimus vir post multos tandē prædicādi labores, in Vasconia pro fide Christi martyrio rubricatus, penetrauit cælestia regna. Claruit sub Ottōe secūdo, anno Dñi 970.

De Herigero abbate.

CAP. LXIII.

HERIGERVS abbas Lobienfis, (cuius meminit Beruo Augienfis in lib. de aduentu Dñi ad Aribonem archiepiscopi Moguntinū) vir suo tempore famosus, &

& vndecunq; doctissimus, tam in diuinis, quam in secularibus studijs eruditus, non solum apud Gallos in precio habitus, sed etiam apud Romanos, Italos, & Germanos excellentis opinionis: scripsit multa præclara volumina, de quibus ista feruntur: Gesta pontificum Leodiensium lib. 1. vita sancti Vrsuarii episcopi Lobienfis metricè, lib. 1. scripsit dialogum sub persona sui, & Adelboldi episcopi de dissonātia ecclesiæ: de aduentu Domini lib. 1. quem ad eūdem Adelboldū tūc Romæ cōmorantem misit, ad Hugonem de quibusdam quæstionibus lib. 1. de diuinis officijs lib. 1. cōgessit etiam contra Ratheriū multa catholicorū patrū scripta, de corpore & sanguine Domini. alia quoq; multa edidit, quæ ad notitiā meam non venerunt. Claruit sub Ottone secundo, anno Domini 970.

De Adelboldo episcopo.

CAP. LXIII.

ADELBOLDVS monachus Lobienfis, & Traiectensis postmodum episcopus, ad quem Herigerus de aduentu Domini conscripsit dialogum, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in seculari doctrina multum peritus, ingenio caute, sermone cōpositus, vita & cōuersatione deuotus: fertur plura scripsisse opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta: vitā sancti Henrici imperatoris secundi, lib. 1. vel, vt alij volunt, primi: quia Ottonis filium quidā inter imperatores non ponūt, eō, q̄ coronam imperij de manu Papæ nō suscepit. scripsit etiā de laude sanctæ Crucis: & in laudibus sanctæ Mariæ metro & prosa varia cōposuit, aliaq; cōplura, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit eiusdem Hērici tēporibus, anno Dñi 100.

De Radulpho monacho.

CAP. LXV.

RADVLPHVS Flauiacensis, monachus Fuldenfis, (vt plures volūt) vir tātē doctrinæ & sapientiæ, vt in tota Alemania, Italia, Galliāq; suo tēpore similem nō haberet, in diuinis scripturis eruditissimus, philosophus nulli secundus, qui velut alter Augustinus, omnibus, eum quæstionibus interrogatibus, copiosissimè respōdebat: scripsit multa præclara volumina, de quibus ego tantum reperi subiecta: in Leuiticum lib. 20. in epistolas Pauli lib. 14. addidit ad Chronicam Eusebij vsq; ad sua tēpora lib. 1. historiā quoq; de gestis Francorum & Alemanorum lib. 1. fertur autem in multos Bibliæ libros cōmētarios edidisse, & sermōes, aliosq; diuersos tractatus, & epistolas, sed in manus nostras nō venerūt.

De Osberto monacho.

CAP. LXVI.

OSBERTVS monachus Cantuariensis, vir in omni literatura seculari peritus, & in diuinis scripturis admodū studiosus, musicus & rhetor insignis: reliquit ingenij sui monimēta clarissima, de quibus ego tantum reperi vitā sancti Dunstani archiepiscopi lib. 1. de musica lib. 1. cātus etiā dulci melodia cōposuit, aliosque diuersos tractatus, quos necdum vidi. Claruit temporibus sancti Henrici imperatoris, anno Domini 1020.

De Christiano monacho.

CAP. LXVII.

CHRISTIANVS, qui & Druthmarus, monachus & presbyter, veniens ab Aquitania in Galliā, in monasterio Corbeienfi aliquāto tēpore moratus, vir doctus in scripturis diuinis, Græco & Latino eruditus sermone: scripsit nō spernendæ lectiōnis opuscula, de quibus ego tantū legi volumen insigne, quod rogantibus fratribus aperto sermone cōposuit, in Euangelium Matthei lib. 1. Fertur etiā in alios Euangelistas scripsisse, quemadmodum in prologo primi voluminis prōmisit, sed in manus nostras minimè peruenerunt.

De Flualdo monacho.

CAP. LXVIII.

FLAVALDVVS monachus Rhemensis, in scripturis diuinis eruditus, & in secularibus literis magnificè peritus, ingenio subtilis, & disertus eloquio: edidit nō contentendæ lectiōnis opuscula, quibus nomē suū cū gloria trāsmisit ad posteros. Scripsit autē gesta Rhemenfiū pontificum, orditus narrationē suā à cōditione eiusdē ciuitatis, in quo quidem opere multa de sanctis martyribus, alijsq; rebus cōmemorat, quæ studiosis lectoribus iucunda sunt. Vitam quoq; pluriū sanctorū, & passiones martyrum clare descripsit eloquio, & pleraque alia, quæ ad notitiā meam non venerūt.

De Notgero episcopo Leodiensi.

CAP. LXIX.

NOTGERVS abbas S. Galli, & Leodiensis postmodū episcopus, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & in secularibus literis suo tempore omnium fama peritissimus: scripsit tā metro, q̄ prosa, multa præclara opuscula, quibus lepore dicendi, subtiliq; ingenij ostenditur. sed pauca eorū ad notitiā meā peruenerunt: de musicis notis, & symphoniarū modis lib. 1. ad Salomonē discipulū suū, Cōstantiensē postea episcopū, de expositiorib; sacre scripturæ lib. 1. sequentiarū per totū annū lib. 1. quas Nicolaus papa cōfirmavit, & in ecclesia cātari pmisit. Scripsit etiā hymnos, cātus, carmina, epistolas, sermones, diuersosq; tractatus, qui ad manus meas non venerunt. Claruit autem anno Dñi 970.

De Constantino monacho.

CAP. LXX.

CONSTANTINVS monachus Cassinensis, vir in secularibus literis eruditissimus, medicus & philosophus insignis, Græco, Latino, & Arabico ad plenum imbutus eloquio: cuius præclara opuscula vsque in hodiernum diem apud medicos magnæ autoritatis sunt: multa scripsit, multa de Græco & Arabico in Latinum trãtulit, quæ professoribus medicinæ artis nõ reor incognita. Ego enim de omnibus, quæ scripsit, pauca vidi, scilicet, de dictis vniuersalibus lib. 5. de dictis particularibus lib. 3. de ponderibus lib. 1. De cæteris, quæ scripsit, nihil me vidisse memini. In præfatione illius libri, quem de vrinis ex Arabico transtulit, se monachum Cassinensis cœnobij fuisse fatetur: & alibi plurius.

De Alberto Gemblacensi.

CAP. LXXI.

ALBERTVS monachus Lobienfis, & Alexindæ abbas Gemblacensis: vir in diuinis scripturis valde eruditus, & secularis doctrinæ nõ ignarus, regularisq; disciplinæ zelator strenuus: scripsit vitam multorum sanctorum satis ornato eloquio, cantus quoq; varios & dulces in sanctorum honore composuit, quibus adhuc multi in diuino officio vtuntur, alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam nõ venerunt. Huius discipulus fuit Burckardus episcopus Vuormatiensis, qui decretum post Isidorum cõposuit. Claruit anno Dñi 1000.

De Bertorio Cassinensi.

CAP. LXXII.

BERTORIUS abbas Cassinensis, in diuinis scripturis exercitatum habens ingenium, in secularibus doctrinis multum eruditus, philosophus ac medicus famosus: multa composuisse fertur opuscula, quæ venâ abudantis ingenij ostendat, de quibus extant præclari sermones ad fratres lib. 1. In medicinis, alijsq; materijs quædam scripsisse dicitur, quæ ad me non venerunt.

De Burcardo episc. Vuormatiensi.

CAP. LXXIII.

BURCKARDVS monachus Lobienfis, deinde Vuormatiensis episcopus, discipulus quondam Alberti abbatis Gemblacensis, cum adhuc ambo morarentur apud Lobias, magni diuinis literis impedit studium, vnde & doctor magnus euasit. Scripsit decretum post Isidorum ex sententijs patrum lib. 20. epistolas etiã plures ad diuersos: & quædam alia quæ nõ vidi. Huius viri mentione facit Gratianus 73. distinctiõne, in nomine Dñi. Claruit anno Dñi 1010.

De Guidone monacho.

CAP. LXXIII.

GUIDO Aretinus monachus cœnobij de cruce sancti Leufredi, vir doctus, & eloquens, musicorum magister insignis, in hoc merito præferendus omnibus, quos ignotos cantu etiã pueri & puellæ facilius discunt per eius regulam, quæ per vocem magistri, vel alicuius instrumenti, dummodo sex literis, vel syllabis modulatum appositis ad sex voces, quas sola musica recipit: hisq; vocibus per iuncturas digitorum sinistrae manus distinctis, per integrum diapason se oculis auribusque ingerunt intentem vel remissam eleuationem vel depositionem earundem vocum. Scripsit ergo de musica lib. 1. de corpore & sanguine Dñi librum vnum: & quædam alia, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Henrico sancto Imperatore, anno Domini 1020.

De Odilone Cluniacensi.

CAP. LXXV.

ODILO abbas Cluniacensis, vir doctus, & sanctus, multis & in vita, & post mortem coruscans miraculis, fertur multos egregios ad fratres sermones edidisse, quos salutis suæ amatores illo tempore studiosè legebant: si quid amplius edidit, ad notitiam meam non peruenit. Huius vitam Petrus Damiani clare descripsit eloquio. Moritur anno Domini 1048. indictione prima, ætatis suæ 87, abbatie autem, 56.

De Helperico monacho.

CAP. LXXVI.

HELPERICVS monachus sancti Galhatione Teutonicus, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, philosophus, musicus, astronomus, & calculator insignis: scripsit multa præclara (vt ferunt) opuscula, de quibus ego tantum legi de cõputo & arte calculatoria opus commendatissimum lib. 1. de musica lib. 1. Cætera, quæ scripsit, nõdum potui inuenire. Claruit anno Domini 1020.

De Bernone abbate Augiensi.

CAP. LXXVII.

BERNO abbas Augiensis cœnobij, natione Teutonicus, vir doctus, & regularis disciplinæ custos insignis, sanctorumq; scripturarum studiosissimus interpres, ingenio profundus, sermone disertus, propter ingentem doctrinam suo tempore in magno precio habitus, scripsit multa præclara opuscula, de quibus ad me pauca venerunt: ad Arbonem archiepiscopum Moguntinum de aduentu Domini lib. 1. dialogum de ieiunio sabbati lib. 1. de officio Missæ lib. 1. de ieiunio quatuor temporum lib. 1. de musica & regulis symphoniarum lib. 1. scripsit etiam librum de mensurando monochordo ultra regulam Boethij & Guidonis, supponens vnum tonum tetra-

chor-

chordo hypaton, & contra vsum Maiorum in ipso vtiliter inseruit synemeticon. Alia quoque multa edidit, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini 1020.

De Alberto monacho Metensi.

CAP. LXXVIII.

ALBERTVS monachus Metensis, tam in diuinis, quam in secularibus scripturis eruditus, historiarum transacti temporis cognitor insignis, scripsit ad episcopum Metensem, breuem quidẽ, sed vtilem temporum chronicam lib. 1. Alia etiã nonnulla edidit, quæ ad manus nostras minime venerunt.

De Adam Abbate Perfenna.

CAP. LXXIX.

ADAM abbas de Perfenna, in sacris scripturis studiosus & doctus, non minus conuersatione quam scientia venerabilis, scripsit ad ædificationem fratrum suorum viles sermones, qui monachorum instructioni deseruiunt. Epistolas etiam plures ad diuersos. Et pleraque alia, quæ ad notitiam meam non venerunt.

De Guimundo episcopo.

CAP. LXXX.

GUIMVNDVS monachus cœnobij (vt quidam existimant) sancti Leufredi, Auerfanus postmodum episcopus, vir doctus & eloquens, tam in diuinis scripturis quam in secularibus literis eruditus, suo tempore magne opinionis & autoritatis: scripsit tres libros dialogorum sub persona sui & Rogerij monachi, de corpore & sanguine Domini, contra Berengarij errorem Andegauenfis diaconi, opus sane dignissimum, & omni studio legendum. Alia quoque nonnulla cõposuisse dicitur, sed ad manus nostras non venerunt. Claruit sub Henrico tertio, anno Domini millesimo quadagesimo.

De Rogerio monacho.

CAP. LXXXI.

ROGERIVS monachus, ad quem Guimundus episcopus Auerfanus tres libros de corpore & sanguine Domini scripsit, vir studiosus & doctus, ingenio admodum subtilis, & cautus eloquio: scripsit ad ædificationem fidelium, vitam S. Brunonis Colonienfis archiepiscopi, qui fuit dux & frater Ottonis imperatoris. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Henrico tertio, anno Domini millesimo quadagesimo.

De Erhardo Monacho.

CAP. LXXXII.

ERHARDVS monachus, cuius cœnobij nomen non occurrit, vir in diuinis

scripturis studiosus & eruditus, ingenio subtilis, sermone disertus, in cõponendis ac declamandis homilijs excellentis peritiæ fuit. Scripsit valde notabiliter in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, in Numeros, in Deuteronomium. Homilias in euangelijs ex tempore multas declarauit. In aliis Bibliæ plerosque libros commentarios edidit, diuersosq; tractatus, qui ad me non venerunt.

De Smaragdo Abbate.

CAP. LXXXIII.

SMARAGDVS abbas sancti Michaëlis, in diuinis scripturis valde studiosus & doctus, ingenio promptus, & clarus eloquio, non minus honestate morum & regularis disciplinæ ornatu, quam studio venerandus, multa præclara volumina scripsit. Exposuit enim Donatum Maiorem commentario perpulchro: & multa in secularibus literis explicuit. Scripsit etiam su per Psalterio librum vnum. In quatuor Euangelistis libros quatuor. Euangelia etiam & epistolas per totum annum exposuit. In regulam sancti patris nostri Benedicti librum vnum. In epistolas Pauli libros quatuordecim. Collegit de virtutibus & vitijs opus non contemnenda lectionis, quod diadema monachorum appellauit, librum vnum. Alia etiam multa composuit, quæ ad manus nostras minime venerunt.

De Hermanno monacho.

CAP. LXXXIII.

HERMANNVS monachus, qui dicebatur Cõtractus, natione Teutonicus, filius (vt tradunt) Comitis de Veringen, vir in omni literatura seculari peritissimus, philosophus, astronomus, musicus & poeta celeberrimus, ingenio subtilissimus, ore facundissimus, Græco & Arabico instructus eloquio: multa volumina cõposuit, de quibus ego tantum legi de Musica librum vnum: de sex ætatibus librum vnum: de compositione Astrolabij lib. 3. de vtilitate Astrolabij lib. 1. de Eclipsibus Solis & Lunæ librum vnum: de cõputo post Helpricum lib. 1. de quadratura circuli lib. 1. Legendas sanctorum plurimum & historias cõposuit. Hymnos quoque, antiphonas & cantus dulces variosq; edidit, quos in Ecclesia Dei cãtari ex parte cõspicimus. Hic Hermannus composuit deuotam illam antiphonam in laudem beatæ Dei genitricis Mariæ, videlicet, SALVE REGINAM MISERICORDIÆ &c. Quam ad eius honorem vniuersa frequetât Ecclesia. Sed & alia plura tam metro, quam prosa, edidit, quæ ad manus nostras minime venerunt. Transtulit etiã de Græco & Arabico multa in Latinum, quæ à multis habentur. Iste Hermannus, Comes (vt diximus) de

Veringen, in Suecia, à iuuetute sua cōtractus fuit, vnde & nomen ab infirmitate accepit. Cū autē monachus factus fuisset, magna deuotione sedulisq; precibus beatam Virginem rogauit, quatenus eum suis dignaretur sanare meritis: à qua per visum tale fertur habuisse responsum: Fili charissime, tuis precibus sedulis inuitata, duorum tibi optionem impetraui, elige quod volueris. Contractus permanebis, & omnium scripturarum scientiam accipies, tam diuinarum quàm humanarum: vel fanitatem corporis accipies, idiota permanebis, & ecclesiasticam cathedram ascendes. Iam alterum ex ijs, quod volueris, elige: quoniam ambo habere non poteris. Hermanus autem considerans quod Regina celi singulariter suadebat, elegit permanere contractus, & scientiam scripturarum accipere, magis, quàm corporis fanitatem absque doctrina possidere. Erat enim iam tunc, licet rudis & idiota, deuotus tamen & scripturarū amore accensus. Ex illo tempore in omni doctrina scripturarum ultra omnes contemporaneos suos proficiens, excellentissimæ opinionis vir factus est. Trium linguarum, Latinæ scilicet Græcæ & Arabicæ ita peritus extitit, ac si natus in eis fuisset. Vidi plures libros Aristotelis, & aliorū antiquorum authorū, quos de Arabico transtulit in Latinum, videlicet Rhetoricam Aristotelis, poëtriam, & de Astronomia, quantum ad rationē cōputi Ecclesiastici pertinet, varia. Claruit anno Domini millesimo sexagesimo.

De Brunone archiepiscopo martyre.

CAP. LXXXV.

BRUNO monachus cuiusdā cœnobij in Italia, cuius nomen non occurrit: archiepiscopus Ruthenorū, vir doctus & sanctus, & verbi Dei prædicator egregius, scripsit præclarū opus in Genesim, & nonnulla alia, quæ ad manus nostras nō venerunt. Hic tandem post multos prædicandi labores, pro fide Christi à Prussis martyrio coronatus est, anno Domini millesimo octauo, Indictione sexta.

De Theoderico monacho.

CAP. LXXXVI.

THEODERICVS monachus Hersfeldensis, natione Teutonicus, vir doctus & eloquens, ingenio subtilis, lectione diuinarū scripturarū diues, scripsit ad Richardum Abbatem Fuldensē, de vita & laudibus S. Benedicti librū vnum: de translatione eiusdem in Floriacum, librū vni: de locis terræ sanctæ librū vnum. Et alia plura, quæ videre non merui. Claruit anno Domini millesimo tricesimo.

De Alphano archiepiscopo.

CAP. LXXXVII.

ALPHANVS monachus Cassinensis, & archiepiscopus Salernitanus, philosophus & rhetor sui temporis celeberrimus, in sacris quoque scripturis magnificè doctus, scripsit ingenij sui nonnulla profunda opuscula. de quibus extāt subiecta: de quatuor humoribus humani corporis lib. i. de vnione corporis & animæ, lib. i. de vnione verbi & carnis, lib. i. Alia quæ scripsit, inuenire non potui.

De Anselmo monacho.

CAP. LXXXVIII.

ANSELMVS monachus Rhemensis, vir in diuinis scripturis doctus, & in artibus humanitatis sufficenter instructus, ingenio acutus, & eloquio clarus: fertur nonnulla cōposuisse opuscula, quibus ingenium suū magnificè dilatauit: è quibus reperi tantum Itinerariū Leonis papæ noni, à Roma in Gallias, in quo gesta eius in synodis Rhemis & alibi habitis describit, quāta videlicet iustitia & auctoritate causas examinat Ecclesiasticas; quæue distributione peccantes corripuerit, & quemadmodum ei virtus sit cooperata diuina: sicut patuit in episcopo Fresingensi, qui cū in synodo Rhemensi contumaciter ageret contra auctoritatem Apostolicam, in conspectu omnium repente obmutuit. Alia insuper edidit, quæ ad notitiam meam nō venerunt. Claruit anno Domini millesimo quinquagesimo.

De Humberto Cardinali.

CAP. LXXXIX.

HUMBERTVS monachus Tullensis, patria Lotharingus, vir incomparabilis doctrinæ, scientia diuinarum ac seculariū literarū apprime eruditus, non minus sanctitate, quàm eruditione venerandus. Hunc Leo papa nonus propter excellentiam doctrinæ de Lotharingia secū traxit, & ad prædicandum verbū Dei Siculis, primum archiepiscopus, deinde Cardinalem Romæ ordinauit, deinde ad confundēdos hæreticos ab eodē Cōstantinopolim missus, Leonē Bulgarorū episcopū superauit. Nicetam Pictoratum monachū ita confutauit, vt corā imperatore Cōstantino libros suos anathematizare, & manu propria igni cōburrere sit cōpulsus. Hūbertus autem, quicquid ibi dixit in hac causa vel fecit, quasi per dialogū Romani & Cōstantinopolitani, cōscripsit. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meā nō venerunt. Claruit anno Domini 1030.

De Algero monacho.

CAP. XC.

ALGERVS ex scholastico monachus Corbeiensis in Saxonia, natione Teu-

tonicus,

tonicus, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & in secularibus literis doctus peritissimus, subtilis & vehemētis ingenij. Scripsit in signe volumen de sacramento altaris libros tres: de gratia & libero arbitrio librum vnum. & alia complura, quæ ad manus nostras minimè venerunt.

De Bernardo monacho.

CAP. XCI.

BERNARDVS monachus Cluniacensis, diuinarum scripturarum studiosus amator, seculariumque literarum peritus interpres, scripsit iussu domini Hugonis Abbatis sui consuetudines Cluniacensis cœnobij, quæ pro conseruatione regularis disciplinæ vtilis erant. Alia insuper nonnulla cūdisse dicitur, quæ in manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo quinquagesimo.

De Arnulpho monacho.

CAP. XCII.

ARNVLPHVS monachus, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, singularis doctrinæ cultor singularis, ingenio & eloquio clarus, metro excellens & prosa, fertur nō pauca scripsisse opuscula. E quibus extat opus metricū in signe super Proverbia Salomonis lib. i. De ceteris, quæ scripsit, nihil vsquam inueni.

De Petro Damiani episcopo.

CAP. XCIII.

PETRVS Damiani, monachus Viuariensis cœnobij, episcopus Ostiensis & Cardinalis, vir in diuinis scripturis eruditissimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, & Gregorianæ eloquētiæ instar, dulcis & ornatus, & ad persuadēdū satis: cū per aliquot annos potūficatū strenue rexisset, & vitia impiorū sine delectu personarum corripere; senio tandem affectus & tēdio, ad consulendum propria salutē, episcopatum deseruit: & exēplo Gregorij Magni, Nazianzenis quondam episcopi, ad monachorū studia remeauit. Vnde super hoc à tribus Romanis potūficibus arguitur, quod vir tā doctus & vtilis Ecclesiæ, deseruit episcopatum, & cōmodū priuatū vtilitati præposuerit cōmuni: cū ad regimē animarū verbo & exēplo esset idoneus. At Petrus humiliter se excusans, scripsit pro suo facto apologeticos, quibus rationē & exēplo pontifices fecit tranquillos. Scripsit aliās multa volumina, de quibus ego tantum reperi subiecta: Ad Nicolaum Papam secundum, Apologeticum lib. i. ad Alexandrū secundum, & Gregorij vij. lib. 2. de profectu monachorū lib. i. Antilogiō cōtra Iudæos lib. i. de auaritia prælatorū lib. i. contra episcopos simoniacos lib. i. de cōtinētia sacerdotū lib. i. de vxorib' Clericorū lib. i. ad Leonē solitariū, an solitariē orās canonicas ho-

ras, debeat etiam, Dominus vobiscum, dicere, cū non habeat respondentem, lib. i. Regulam eremitarum & inclusorum, lib. i. Exhortatorium ad fratres lib. i. de quibusdam incredibilibus suo tempore factis lib. i. Vitam sancti Odilonis Abbatis Cluniacensis lib. i. de terrore mortis lib. i. de meditatione mortis lib. i. de Flora & Lucilla lib. i. aliū, qui prænotatur gratissimus seu probatissimus, lib. i. aduersus quēdam episcopum, qui monachos ad seculū reuocabat, lib. i. de infolentia malignorum hominum lib. i. declamationis Rhetoricæ lib. i. de natura quorundam animalium lib. i. de sancto Cassiano martyre tractatū i. de sancto Bonifacio tractatum i. de situ & fundatione Viuariensis cœnobij, lib. i. Sermones & homilias luculento sermone scripsit penē innumerabiles. Epistolas etiam plures ad diuersos. Et alia multa, quæ in manus nostras adhuc minimè venerunt. Claruit sub Henrico tertio, anno Domini millesimo sexagesimo.

De Gunthero monacho.

CAP. XCIII.

GVNTHERVVS monachus cœnobij sancti Amandi, vir in diuinis scripturis eruditus, & seculariū literarū nō ignarus, theologus & poeta insignis: descripsit metricè passionem S. Cyriaci martyris lib. i. Alia quoque multa metro & prosa scripsisse dicitur, quæ ad manus nostras minimè peruenierunt.

De Mariano Scoto monacho.

CAP. XCV.

MARIANVS Scotus, monachus Fuldenfis, de Anglia pro Christi amore peregrinus venit in Alemāniā, & primò quidem apud sanctum Pantaleonem Coloniae monachus factus, duobus annis ibidem inclusus stetit. Postea de Colonia exiens, venit ad Fuldā, vbi vndecim annis in inclusorio stetit. Deinde iussu Abbatis sui & Magutini archiepiscopi ad Maguntiam veniens, ibidem apud sanctum Martinum annis quindecim pro Christo stetit inclusus, videlicet vsq; ad diem mortis suæ, & maximo in honore habebatur ab omnibus propter excellentiam doctrinæ & vitæ sanctitatem. Scripsit chronicam ab initio mundi vsque ad sua tempora, mira subtilitate ostēdēs errorē priorū chronographorū, itā ponentiū natūitatē Christi, vt annus passionis eius, quantum ad rationem cōputi, nō concordet veritati Evangelicæ. Vnde ipse 23 apponēs annos illi anno, vbi priores scribūt natū fuisse Christū, ponit in margine libri alternatim, hinc annos euangelicæ veritatis, illinc annos falsę priorū cōputationis: vt nō solū in intellectu, sed etiā visu discerni possit veritas à falsitate.

tate. Scripsit etiam de concordantia Euangelistarum lib. 1. & quaedam alia nobis incognita. Produxit autem chronicam suam vsq; ad annos Domini 1082. Moritur anno Domini 1086. Indictione nona, ætatis suæ anno 58. Moguntia apud sanctum Martinum cum honore sepultus.

De Theoderico Abbate.

CAP. XCVI.

THEODERICVS Abbas monasterij sancti Trudonis Leodiensis diocesis, vir in diuinis scripturis admodum eruditus, & in secularibus literis nobiliter exercitatus, metro excellens & prosa, in describendis sanctorum gestis studiosus fuit. Scripsit autem metricè vitam sancti Trudonis lib. 1. vitam sancti Bauonis lib. 1. vitam sancti Reinoldi lib. 1. Alia quoque multa composuisse dicitur, quæ ad notitiam meam adhuc minimè venerunt.

De Vuillerammo Abbate.

CAP. XCVII.

VVILLERAMMVS Abbas Mersburgensis, natione Teutonicus, primò fuit scholasticus ecclesie Bambergensis: deinde contempto seculo, factus est monachus Fuldenensis, postremò Abbas præfati cœnobij Mersburgensis: vir vndeunque doctissimus, tam diuinis scripturis, quàm secularibus literis perfectè instructus, carmine excellens & prosa: scripsit non spernendæ lectionis opuscula, de quibus ego tantum vidi opus metro compositum in Cantica canticorum de nuptijs Christi & Ecclesie, lib. 3. Cætera quæ scripsit, ad me non venerunt. Claruit anno Domini millesimo septuagesimo.

De Luca Abbate.

CAP. XCVIII.

LVCAS montis sancti Cornelij Abbas, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, seculariumque literarum non ignarus, fertur non contemnendæ lectionis varia cudisse opuscula, de quibus ego tantum reperi: ad Milonem episcopum Taruanensem, in Cantica canticorum opus egregium: de cæteris autem, quæ cudisse dicitur, nihil vsquam inueni.

De Lanfranco archiepiscopo.

CAP. XCIX.

LANFRANCVS ex Abbate Cadoniensi Archiepiscopus Cantuariensis, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis fama omnium peritissimus, dialecticorum suo tempore omnium princeps, lumè & magister Theologorum. Hic Papia ciuitate Italiae oriundus, cum literis diu impendisset studium, multisque annis publicam scholam gloriose tenuisset, Alpes transgressus causa studiorum, redebat

Nortmanniam. Cumque iret Rothomagum, latrones incurrit, à quibus captus & spoliatus, per deuia sylvarum noctu abducitur: qui postquam aliquantulum murmurasset, in se reuersus, tacitus dixit: Væ mihi! Tanto iam tempore studium impedi scripturis, & Deum laudare in tribulatione non didici. Vouit ergo se deceterò seruiturum Deo, liberatusque de periculo, monasterium Bechtense ingreditur, seq; monachum sub Abbate Herleuino proficitur. Ibi tribus annis mansit incognitus, gaudes, quòd abiectus esset in domo Domini: quousque tandem à mercatoribus Italiae fuit publicatus. Cum die quadam ad mesam legeret, & omnes doctrina eius adhuc lateret, interlegendum quiddam dixit vt debuit, veluti si dixisset docere media producta, vt est: correxit eum Prior, non multum literatus: & aliter dicere iussit, veluti docere media correpta. Lanfrancus autem, qui ex magno humilè se factum esse p Deo amore gaudebat, scies obedientiam Christo magis deberi, q; Donato, dimisit quod bene pronunciauerat: & dixit, quod se non rectè dicere sciebat. Denique per illud triennium, quo mansit incognitus, tanta se humilitate deiecit, ac si nihil vnquam literarum didicisset: ita vt nunquam aliquid in conuètu legere vellet, nisi prius à magistro nouitiorum in priuato audiretur. Manifestus autem, quis esset, Prior, ibidem constituitur, & scholam tenere publicè iubetur. Postea factus est Abbas Cadoniensis, & postremò Caturariensis archiepiscopus, vita & doctrina comisâ sibi strenuè gubernas Ecclesiam. Scripsit quaedam magnæ auctoritatis opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta: In omnes epistolas Pauli commentarios edidit, & vbiunque oportuñ sibi videbatur, dialectico more proponit, assumit & concludit. Aduersus Berengarium Turonensem clericum, diaconem Andegauensem, de corpore & sanguine Domini opus egregium composuit, lib. 1. Gesta Vuilhelmi Nortmannorum ducis, qui regnum Anglorum primus inuasit, lib. 1. Alia quæ composuit, ad manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo sexagesimo.

De Engelberto Abbate.

CAP. C.

ENGELBERTVS Abbas monasterij Admontensis, vir in diuinis scripturis logo studio exercitatus, & secularibus literis pro suo statu sufficienter instructus, ingenio & eloquio clarus, non minùs conuersatione, quàm scientia venerabilis: scripsit ad ædificationem fratrum elegantes sermones: vbi, quantum valuerit in scripturis, liquidè ostenditur. Scripsit etiam de vitis & vir-

& virtutibus librum vnum. Et quædã alia, nobis adhuc incognita.

De Anselmo Cantuariensi.

CAP. CI.

ANSELMVS ex Abbate Bechtensis monasterij, post Lanfrancum archiepiscopus Cantuariensis, eiusdem Lanfranci quondam discipulus, & post eum Prior Beccensis, & scholæ monachorum rector, vir sanctus, & tam in diuinis quàm in secularibus scripturis eruditissimus: cum Abbatibus adhuc fungeretur officio, vt fratres suos ad studium sacre lectionis prouocaret, omnibus in generali concessit, vt quicumque veller de questionibus scripturarum eum audacter interrogare posset, neq; desistere vnquam ab interrogatione deberet, quousque per solutionem responsi satis sibi facti agnosceret. Hoc ideò fecit, quatenus & sibi & fratribus discendi materia semp adesset atq; occasio. Scripsit multa præclara opuscula, de quibus ego tantum ad præsens reperi subiecta: Cur deus homo lib. 2. aduersum Iudeos de incarnatione verbi, lib. 1. ad Bosonem de conceptu virginali, lib. 1. Monologio, lib. 1. Profologio lib. 1. de processu spiritus sancti cõtra Græcos lib. 1. de casu diaboli lib. 1. de diuersitate Sacramentorum lib. 1. de fermento & azymo lib. 1. de voluntate Dei lib. 1. de concordia gratiæ Dei & liberi hominis arbitrij, lib. 1. de libertate arbitrij lib. 1. de veritate lib. 1. de similitudinibus lib. 1. de mèsuratione crucis lib. 1. Meditationum seu orationum lib. 1. Meditationum redemptionis humanæ lib. 1. de passione Domini lib. 1. Cõtra insipientem lib. 1. pro insipiente lib. 1. de miseria hominis lib. 1. de membris quæ Deo attribuuntur in scripturis, lib. 1. de Sacramentis & officijs diuinis lib. 2. de domo conscientie lib. 1. de sancta Trinitate lib. 1. in Cantica canticorum lib. 1. de pace & cõcordia lib. 1. de beata sufficientia lib. 1. de beata vita lib. 1. de bona occupatiõne lib. 1. de laudibus sanctæ Mariæ lib. 1. de antichristo lib. 1. dialogum inter Christianum & gẽtilem lib. 1. de beatitudinibus lib. 1. de beatitudine cælesti lib. 1. ad Lanfrancum episcopum lib. 1. in Exameron lib. 1. de Grammatica lib. 1. sermões & homilias varias, epistolas quoque plures ad diuersos: è quibus vnã reperi ad Vuilhelmum Hirsaugienfis cœnobij abbatem clarissimum virum, quem specialiter dilexit, quod epistola ipsa testatur. Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo octogesimo.

De Vuilhelmo Hirsaugienfi.

CAP. CII.

Vuilhelmus abbas Hirsaugienfis cœnobij in confinibus Sueuorum, Spi-

rensis diocesis, beati Anselmi Cantuariensis archiepiscopi specialis amicus, vir in diuinis scripturis eruditus, & secularibus literis nobiliter instructus, non minùs virtutibus, quàm scientia venerandus, ita vt viuens adhuc in carne legatur coruscasse miraculis: dum in ponte versus sanctum Aurelium de maiori cœnobio transiens, claudum obuiantem sibi, precibus ad Deum fufis, sanauerit. Scripsit nõ spernendæ lectionis opuscula, de quibus tantum vidi subiecta: De musica librũ 1. de horologio lib. 1. Constitutiones monasticæ reformationis, per eum in suo & alijs multis cœnobijs factæ, lib. 2. Correxit etiã psalterium. Epistolas ad diuersos plures edidit, quæ rarò inueniuntur simul. Monachus antehac fuit sancti Hemerami Ratisponensis, inde ad abbatiam Hirsaugiensem omnium fratrum consensu electus, præfedit ibidè annis 20. Moritur tertio Nonas Iulij, anno Domini millesimo 91. Indictione 14. sub Henrico quarto.

De Peregrino monacho.

CAP. CIII.

PEREGRINVS monachus Hirsaugienfis, Vuilhelmi abbatis prædicti quondam (vt ferunt) discipulus, vir certè tam in diuinis, quàm in secularibus literis eruditissimus, ingenio subtilis, eloquio succinctus, disertus & nitidus, rhetor & poeta nulli præfcorum inferior: scripsit metro & prosa clarissima quaedam opuscula, de quibus ego tantum vidi subiecta: Opus grande & insigne volumen, sub persona suâ & Theodoræ virginis Christi, ornato stylo composuit, cuius titulus est, Speculũ virginum, lib. 8. commentariorum Euangelij lib. 1. de vita spiritus & fructu mortis, lib. 1. dialogum matricularij lib. 1. didascalion lib. 1. in laudem sancti Benedicti versus quosdam edidit. Omnia autem opuscula, quæ soluta oratione composuit, in dialogi morè ordinauit. Claruit anno Dni 1100.

De Francone abbate.

CAP. CIIII.

FRANCO abbas Hasslingenfis, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, secularis doctrinæ non ignarus: cum adhuc monachus esset, iussu & instantia Fulgentij abbatis sui, inchoauit opus insigne, de gratia Dei prænotatum: quod post mortem illius, abbas ipse factus, compleuit. Scripsit etiam metricè de statu futuræ gloriæ satis eleganter. Et alia plura scripsisse dicitur, quæ ad manus nostras nõ venerunt.

De Gifelberto Vuestensi.

CAP. CV.

GISELBERTVS Præpositus monasterij Vuest in Anglia, beati Anselmi Cantuariensis quondam auditor, vir do-

M m m etu

ctus & eruditus, ingenio proutus, & cautus eloquio, scripsit ad eundem Anselmum altercationem, quam habuit cum quodam Iudæo. In Esaiam prophetâ lib. 1. In Cântica canticorum lib. 1. & alia plura nobis incognita. Claruit anno Domini 1100.

De Anberto monacho.

CAP. CVI.

ANSBERTVS, qui & Ambrosius, monachus, in diuinis scripturis valde studiosus & eruditus, secularium quoque literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio: scripsit multa præclara opuscula, sed ad me pauca eorum peruenerunt: In Cântica canticorum lib. 1. In psalterium lib. 1. In Apocalyp. Iohannis lib. 10. De cupiditate lib. 1. Epistolas etiam ad diuersos edidit, variosque sermones. Claruit anno Domini millesimo centesimo octogesimo. Vel, ut alij nonnulli volunt, anno Domini octingentesimo nonagesimo. Et forsitan hi melius sentiunt.

De Eckardo Abbate.

CAP. CVII.

ECKARDVS primus Abbas monasterij sancti Laurentij martyris in Vraugia Herbipolensis diocesis, natione Teutonicus, vir tam in diuinis, quam in secularibus scripturis eruditus, theologus, rhetor & poeta insignis, non minus vita, quam scientia spectabilis: scripsit ad imitationem Boethij, consolationes monachorum, utroque stylo, metrico videlicet & prosaico, libros 5. Quod opus, Laternam monachorum, prænotauit. Si quid amplius scripsit, ad notitiam meam non peruenit. Claruit anno Domini millesimo centesimo vigesimo.

De Honorio monacho.

CAP. CVIII.

HONORIVS monachus in Angliâ, & pro Christi amore inclusus, B. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi singularis amicus, ad quem eius nonnullæ extant epistolæ, vir doctus & deuotus, scripsit nonnulla deuota opuscula, de quibus est, Quæstionum & responsionum diuersarum lib. 1. Et quædam epistolæ ad compunctionem vtilis. Claruit temporibus Anselmi, anno Domini millesimo octogesimo.

De Ruperto Tuitiensi Abbate.

CAP. CIX.

RPERTVS Abbas Tuitiensis cœnobij iuxta Coloniam Agrippinam, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis à spiritu sancto per visum eruditus, non minus vita, quam doctrina, clarissimus fuit. Nam cum idiota esset, & parum de scripturis sanctis posset intelligere, orationibus tamen & deuotioni semper intentus, beatissimam Dei genitricem Mariam sedulis

precibus orabat, quatenus sibi à filio suo Domino nostro Iesu Christo, qui fons est sapientiæ, intellectum & scientiâ scripturarum impetraret. Apparens igitur ei beatissima virgo in visione, dixit: Orationes tuas audiui, postulata impetraui. Ecce omnium scripturarum tibi arcana patefuerunt, ita, ut similem hoc tempore habeas neminem. Tu ergo confortare & esto robustus, ad multorum vtilitatem labor tuus proueniet. Tantum, ne torpescas ocio: ne gratiam tibi collatam prætereas: ne talentum scientiæ salutaris, quod accepisti, terrenarum cupiditate rerum in terram abscondas. Alia insuper secretiora sibi dicta fuisse in quodam loco fatetur, quæ tamen non audeat exprimere. Ex eo igitur tempore usque ad diem mortis suæ, tanto amore & desiderio sacras scripturas intellexit & exposuit, ut ab earum studio nunquam cessaret. Semper legit, orauit, aut scripsit, ut nec horis quidem, iuxta morem ceterorum, parceret nocturnis. Quod ut liberius posset facere, curam temporalium rerum alijs commisit idoneis: ipse internis tantum studijs insistebat. Scripsit multa præclara volumina, de quibus ipse per se in quadam epistola, subiecta recensuit: De officijs diuinis libros 12. Commentariorum in Iob, lib. 10. In euangelium Iohannis, 14. Opus de operibus sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, lib. 40. In Apocalypsin Iohannis, libro 12. In duodecim prophetas minores, li. 10. De victoria verbi Dei, ad Cunonem Sigebertem Abbatem, postea Ratisponensem Episcopum, lib. 13. In euangelium Matthæi ad eundem, lib. 8. In libros Regum de glorioso Dauid, ad Fredericum Colonicensem Episcopum, lib. 11. In Cântica canticorum, lib. 7. In regulam sancti patris nostri Benedicti, lib. 4. Apologeticum eiusdem operis, lib. 1. De incendio Tuitiensis cœnobij, instar confessionum Augustini, opus deuotioni conueniens, lib. 3. Fertur etiam in alios euangelistas & in multos Bibliæ libros commentarios edidisse, qui ad manus nostras non venerunt. Claruit sub Henrico quinto, anno Dni millesimo centesimo vicefimo, & sub Lothario tertio moritur.

De Ruperto Limpurgensi.

CAP. CX.

RPERTVS Abbas Limpurgensis cœnobij in diocesi Spiræsi, natione Teutonicus, vir honestate morum & obseruantiâ disciplinæ regularis venerandus, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, secularium quoque literarum non ignarus, ante conuersionem suam in Gymnasio Parisensi philosophiæ seculari multis annis studiosè in tētus, doctrinam ac gloriâ non paruam acquisiuit. Tandem vitæ præsentis instabilitatem considerans, ad patriam remeans, ad Deum fetorum conuertit, & in dicto

in dicto cœnobio monachus factus, crescitibus meritis, in abbate omnium suffragijs electus est. Tantæ puritatis & religionis fuit, ut multis reuelationibus diuinitus meruerit recreari. Scripsit autem, per visionem admonitus, in Cântica canticorum lib. 4. De contemptu mundi & amore Dei lib. 2. Reuelationum quarundam lib. 1. Sermones etiam de sanctorum laudibus, quorum apud Limpurgense cœnobium reliquiæ vel patrocinia habentur. Claruit anno Domini millesimo centesimo vigesimo quarto.

De Bernardo Monacho.

CAP. CXI.

BERNARDVS monachus Corbeiensis in Saxonia, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis satis eruditus, & in secularibus literis excellenter doctus, scripsit luculento sermone, sed amaro, ad Hartuuinum Archiepiscopum Madburgensem, contra Henricum Imperatorem quartum, rebellem Gregorij septimi Papæ, lib. 1. Alia quoque plura composuisse dicitur, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit sub eodem Henrico quarto, anno Domini millesimo centesimo.

De Sigeberto monacho.

CAP. CXII.

SIGEBERTVS monachus Gemblacensis cœnobij, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis valde peritus, ingenio subtilis & cœptus eloquio, cuius doctrina magnæ authoritatis suo tempore erat, sicut liquidò patet ex opusculis suis, quæ ad principes Ecclesiarumque prælatos scripsit, de quibus ipse subiecta quodam loco recensuit: Historiarum seu temporum chronicon, magnum & insigne volumen. De illustribus viris lib. 1. Vitam sancti Theoderici Metensis Episcopi, heroico metro, lib. 1. Vitam Sigeberti regis lib. 1. Passionem Lucie virginis, elegiaco carmine, lib. 1. De translatione corporis eiusdem martyris ad Metim, li. 1. Passionem sanctorum Thebæorum martyrum, heroico versu, lib. 1. Vitam sancti Guiberti monachi & fundatoris Gemblacensis cœnobij, lib. 1. Gesta Abbatum Gemblacensium lib. 1. Ad Henricum quartum imperatorem, contra eos, qui calumniabantur Missas sacerdotum concubinariorum, lib. 1. Eiusdem rogatu respondit Treuerensibus de ieiunio quatuor temporum, lib. 1. In Ecclesiasten triplici expositione, heroico metro librum 1. Epistolas etiam ad diuersos plurimas scripsit, sermones quoque & varios tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt. Vitam etiam quorundam sanctorum vrbaniore stylo meliorauit. Responsoria, hymnos & Antiphonas in laudibus san-

ctorum dulci melodia composuit. Hic primum de cœnobio Gemblacensi ad monasterium sancti Vincentij Metensis positus ad instruendos iuniores fratres in scientijs primitiuis, nonnulla in laudem eiusdem vrbis composuit. Inde ad monasterium suum Gemblacense reuersus, omne tempus vitæ suæ studio scripturarum impendit, & magnam apud omnes doctrinæ laudem promeruit. Claruit sub Henrico quarto imperatore, anno Domini millesimo centesimo vigesimo.

De Gratiano monacho.

CAP. CXIII.

GRATIANVS monachus Bononiensis siue Classensis, vir in diuinis scripturis valde studiosus, & veterum lectione diues, seculariumque literarum non ignarus, exemplo Ruth Moabitidis post terga mentium spicas colligens, in clytus factus est, dum patrum sententias ac conciliorum sanctiones diligenter inquirens, nobile opus Decretorum composuit, quod concordiam discordantium canonum appellauit, lib. 4. Dicitur & alia quædam scripsisse opuscula, sed in manus nostras non venerunt. De varietate Decretorum notandum, quod Isidorus iunior Episcopus Hispanensis decretum ex patrum sententijs & conciliorum ingentis magnitudinis composuit, anno Domini sexcentesimo tricesimo. Post hunc Burkardus Vormatiensis Episcopus, cuius supra fecimus mentionem, decretum in viginti libris comportauit, anno Domini millesimo vigesimo tertio. Post quæ sanctus Iuo Carnotensis Episcopus decretum in decem libris abbreviauit, anno Domini millesimo nonagesimo quinto. Postremò Gratianus iste, de quo loquimur, considerans materias sine debito ordine dispersas in prælatorum patrum decretis iacere: apposuit manum, & diligenti studio quæque ordinatè composuit, anno Domini 1127. Et hoc decreto Ecclesia vtitur in præsentem diem. Scripserunt & alij plures decreta, ex dictis patrum & conciliorum, ut Ansegisus Lobienensis abbas, Regino Prumiensis, & alij multi: sed non erant vniuersalia, neque in Ecclesia Dei adeò dilatata. Claruit Gratianus anno Domini millesimo centesimo 30.

De Emundo monacho.

CAP. CXIIII.

EMVNDVS monachus Cantuariensis, vir studiosus & doctus, fertur ingenij sui nonnulla reliquisse vestigia, in quibus vtriusque literaturæ abundans vena conspicitur. E quibus tantum reperi Vitam S. Anselmi Cantuariensis, lib. 1. De discordia inter Vuilhelmum regem & Anselmum Archiepiscopum prædictum. De libertate

Ecclesiastica lib. 1. de cæteris quæ composuit, nihil inueni. Claruit sub Henrico Imperatore quarto, anno Domini 1120.

De Hugonemoucho.

CAP. CXV.

HVGO dictus de Foligeto, monachus Corbeiensis in Francia, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & in secularibus literis competenter instructus, eloquio dulcis & apertus, non minus honestate morum quam scientia insignis, scripsit experientia magistrante pro ædificatione monachorum nonnulla præclara opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta: de claustro materialium lib. 1. de claustro spiritualium lib. 1. de claustro animarum lib. 1. de claustro paradisi, siue caelesti, lib. 1. alia quæ scripsit, non vidi. Claruit temporibus Henrici quarti, anno Domini 1120.

De Adelpho Abbate.

CAP. CXVI.

ADELPHVS Abbas, in diuinis scripturis exercitatus habens ingenium, secularium quoque literarum non ignarus, scripsit ad fratrum ædificationem (vt ferunt) elegantes & suauissimos sermones, qui à multis habentur. Scripsit etiam contra errores perfdi Mahometis & Saraçenorum lib. 1. alia quoque non pauca scripsisse dicitur, quæ videre non potui.

De Ioachim Abbate.

CAP. CXVII.

IOACHIM Abbas Florentis cœnobij in Calabria, vir in diuinis scripturis admodum eruditus, sermone simplex & apertus, in reprehensione Petri Lombardi Parisiensis episcopi, iure reprehenditur, dum de sancta Trinitate benè sentientem redarguere non veretur. Et huius imprudentis reprehensionis libellus debitas exoluit pœnas. Nec tamen ipse Ioachim vel eius ceteri tractatus damnati sunt, quoniã omnia sua opuscula examini Apostolico subiecit, vt extrã de summa Trinitate & fide catholica, Damnamus. Scripsit autem varia in diuinis scripturis opuscula, de quibus ista feruntur: In Ieremiam prophetam lib. 1. in Daniele prophetã lib. 1. in Euangelium Ioannis lib. 1. in Apocalypsim Ioannis lib. 1. ad Henricum sextum de oneribus lib. 1. de septem sigillis lib. 1. de Concordantijs lib. 1. de quindecim Pontificibus lib. 1. ad Innocentium Papam, apologeticum lib. 1. & quædam alia, mihi adhuc incognita. Hic Ioachim vt propheta suo tempore habitus, multa de futuris temporibus prognosticauit, & in omnibus opusculis suis futurorum temporum nititur euoluere casus. Claruit sub Henrico quinto vel sexto, anno Domini 1170.

De Ottone Abbate.

CAP. CXVIII.

OTTO abbas in diuinis scripturis nobiliter doctus, ingenio subtilis, scientia promptus, & eloquio compositus: scripsit non contemnendæ lectionis opuscula, de quibus extant præcipue sermones & homiliæ notabiles ad fratres lib. 1. in canonem Missæ lib. 1. disputatio, cum quodam Iudæo habita, ad Vuilbodonem monachum Hafftingensem, lib. 1. alia plura edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Hunc Ottonem nonnulli affirmant episcopum post abbatiam fuisse Ecclesiæ Cameracensis.

De Hildegarde Bingenfi.

CAP. CXIX.

HILDEGARDIS sanctimonialis virgo, prima abbatissa motis sancti Rupertii Bingenfi in diocesi Moguntina, oriunda ex comitatu Spanheimensi, discipula quondam beatæ Iuttæ, comitissæ ibidem in monte sancti Disibodi, virgo sanctæ conuersationis, quæ multis in vita legitur claruisse miraculis, quam in scriptorum catalogo non ponere, nisi me auctoritas summi Pontificis Eugenij tertij animaret, qui scripta eius in cœuentu Treuerensi corã S. Bernardo Clarauallesi & multis Cardinalibus atque episcopis publicè lecta confirmauit, quemadmodum in libro de Ecclesiasticis scriptoribus dudum dixisse me memini, vbi & aliã rationem, impellentem me, posui. Multis hæc virgo diuinis reuelationibus illustrata fuit, quibus etiam subiecta volumina magna quantitatis composuit, videlicet: In Regulã S. Benedicti quæstiones lib. 1. ad Guibertum monachum de 30. quæstionibus lib. 1. vitã S. Rupertii ducis lib. 1. vitã S. Disibodi episcopi lib. 1. homilias 58. in Euangelij Dominicalibus, lib. 1. de Sacramento altaris contra Catharos lib. 1. Sciuias, 1. de sciẽtia viarum Dei & hominis, grãde volumẽ, & mirabile opus, lib. 1. Vitæ meritorum lib. 3. diuinorum operum lib. 1. Simplicis medicinæ lib. 1. Cõpositæ medicinæ lib. 1. ad Clerum Coloniesem de futuris periculis in Ecclesia lib. 1. ad Treuereses de eadẽ re lib. 1. in quo calamitatẽ eiusdẽ vrbs propter peccata clericorum citò futuram, nisi præuenirent eam penitendo, prædixit. Fuit autẽ personaliter in Treueri, missa à Domino. Cumque mala Ecclesiæ propter delicta sacerdotum prædiceret, omnes clerici responderunt: Dic nobis domina, in quo offendimus Deum, vt hanc iram incurrere debeamus? Respondit, notabile verbum dicens: Spiritus sanctus non confundit. Omnia autem quæ prædixerat super ecclesiã Treueresem venerunt anno Dni millesimo ceterfimo 85. sub Volmaro archiepis-

episcopo, quæ per septẽ annos miserabili schismate laborabat. Scripsit etiã exhortatoriũ seculariũ ad quosdam presbyteros lib. 1. ad sorores suas lib. 1. ad monachos Erbacensis cœnobij paregoricon. Epistolas multas ad diuerfos numero 136. lib. 1. Carmina & cãtica cum dulci & mirabili melodia, de vitis & virtutibus per modũ dialogi plura composuit. Et quædam alia minorã, sed instructa opuscula. Claruit anno Domini millesimo centesimo sexagesimo.

De Elisabeth Schonaugiensi.

CAP. CXX.

ELISABETH monialis & abbatissa Schonaugiẽsis cœnobij diocesis Treuerensis, virgo sanctæ cõuersationis, multas à Deo reuelationes habuit, quas ad utilitatem fidelium literis demandans, subiecta volumina composuit: Viarũ Dei notabile & vile opus, lib. 1. De reuelatione xj. millium virginum Coloniesũ lib. 1. Reuelationum suarum lib. 3. Epistolas etiam non paucas ad diuerfos. Nõ mihi insultet presentium lector futurus, quod fœminas in Scriptorum illustrium catalogo posuerim, quod non sine veterum exemplo fecisse putandus sum, cum beatus Isidorus Hispanensis Probam Adelphi proconsulis vxorẽ, inter illustres viros posuerit, propter Virgilio centonas, (nihilominus apocryphas) quas scripsit. Nec Probe maritatẽ nostræ virgines Christo consecratæ, in inferiores censendæ sunt. Claruit autem beata Elisabeth eodem tempore, quo Hildegardis, cui amicissima fuit, cuius monasteriũ vix tribus milliariibus ab ea distat. Vitæ eius seriem in tertio libro breuiter exponemus. Moritur autẽ, quàm Hildegardis decederet, anno Domini millesimo centesimo sexagesimo quinto, Indiçtione 13. ætatis suæ anno 36. 14. Calendas Iunij, in ecclesia sancti Florini sepulta.

De Ekeberto Abbate.

CAP. CXXI.

ECKEBERTVS abbas cœnobij sancti Florini Schonaugiẽnsis, in finibus Treuerensis diocesis, frater beatæ Elisabeth abbatißæ cœnobij monialium ibidẽ, cuius iam fecimus mentionem: cum esset canonicus Ecclesiæ Bõnensis, monitis sororis suæ iam dictæ præbens assensum, seculum contemnens, monachus factus est sub Hildelino præfati cœnobij primo abbate: quo defuncto, in eius locum abbas constituitur: vir quidem in sacris scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum non ignarus, metro excellens & profus, in declamandis homilijis atque sermonibus excellentis ingenij fuit. Scripsit aduersum hæreses librum 1. In principium Euangelij Ioannis, lib. 1. In Euangelium

Luçæ, Missus est angelus, lib. 1. super Magnificat lib. 1. Sermones multos & elegantes per totum annum, lib. 1. De obitu sororis suæ. Epistolas plures ad diuerfos: orationes quoque & carmina. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Tantæ eruditionis & facundiæ fuit, vt hæreticum quendam Cardensem, malè de corpore & sanguine Domini sentientẽ, & subtiliter dogmatizantẽ, omnibus formidabilem, prima (cõgregatis multis doctis viris) disputatione deuicerit. Denique anno Domini millesimo ceterfimo sexagesimo tertio, Indiçtione vndecima, secunda die mensis Augusti, quæ fuit sexta feria, in ciuitate Coloniesi tres hæresiarchas Cataphrigas seu Catharos, Arnoldũ, Marsiliũ, & Theodericum, disputando conuicit, vt nihil contra mutire possent, qui pertinaciter in errore manentes, cõbusti sunt cum sex viris & duabus mulieribus extra ciuitatem iuxta sepulturas Iudæorum, in colle qui dicitur Iudaicus. & contra talium hæresim nonnulla scripsit syntagmata. Claruit anno Dni 1170.

De Petro Cluniacensi.

CAP. CXXII.

PETRVS abbas Cluniacensis, in scripturis sanctis eruditus, & secularis doctrinæ nõ ignarus, ingenio & eloquio clarus, non minus religione & morum integritate, quàm scientia venerabilis, scripsit sermones ad fratres viles & elegantes, lib. 1. de vita solitaria lib. 1. epistolarum ad diuerfos lib. 1. Scripsit etiam quædam miracula & reuelationes varias suo tempore factas, quæ à multis habentur. Alia quoque nonnulla edidit, quæ necdum vidi.

De Helmando monacho.

CAP. CXXIII.

HELMANDVS monachus Frigidimontis in territorio Beluacensi, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis magnificè doctus, ingenio subtilis & vehemens, eloquio disertus, & venusto lepore decorus, non minus vita, quàm scientia præstabilis, composuit quædam præclara opuscula, in quibus vndecunq; peritus ostenditur: Opus magnũ & insigne historiarum lib. 48. de reparatione lapsi lib. 1. Sermones etiam varios, & multas ad diuerfos epistolas, de alijs quæ scripsisse dicitur, nihil vsquam inueni. Claruit anno Domini 1020.

De Vuilhelmo monacho Parisiensi.

CAP. CXXIIII.

VVILHELMVS monachus sancti Dionysij Parisiensis, in scripturis diuinis studiosus & eruditus, seculariumque literarum non ignarus, scripsit opusculũ insigne historiarum transacti temporis.

M m m 3 lib.

lib. 3. Fertur etiam in quosdam Bibliæ libros commentarios edidisse, & alia diuersa opuscula, sed in manus nostras minimè venerunt.

De Simone monacho.

CAP. CXXV.

SIMON monachus Hasslingensis, in diuinis scripturis exercitatum habens ingenium, qui veterum lectione non parum diues effectus, abbreviauit Moralia beati Gregorij papæ in Iob, morales tantum ex eo sententias apponens textui, totum volumen verbis exposuit alienis. Scripsit etiam elegantes sermones: & in Cantica, canticorum lib. 1. Alia quoque multa scripsisse dicitur, quæ ad manus nostras minimè venerunt.

De Vuilhelmo Abbate.

CAP. CXXVI.

VVILHELMVS Abbas Pictauiensis, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum non ignarus, Theologus & Iurista insignis, fertur de Sacramentis notabilem edidisse volumen, quo ingenij sui venam abundantem ostendit. Alia quoque nonnulla scripsisse dicitur: sed ad notitiam meam non venerunt.

De Henrico monacho.

CAP. CXXVII.

HENRICVS monachus Hasslingensis, patria Brabatinus ex oppido Bruxellensis, vir in diuinis scripturis admodum studiosus & eruditus, & in artibus humanitatis egregie doctus, calculator & computista insignis. Scripsit de ratione computi & Calendarij librum satis vtilem & necessaria eruditione instructum: Epistolas etiam nonnullas ad diuersos. Alia in super multa scripsisse dicitur, quæ ad notitiam meam adhuc minimè venerunt.

De Theoderico Abbate.

CAP. CXXVIII.

THEODERICVS Abbas, natione Teutonicus diocesis Moguntinensis, vir doctus & eloquens, scripsit ad vtilitatem legentium, Vitam admirabilis virginis Christi Hildegardis Bingenensis, cuius supra fecimus mentionem, lib. 4. Fertur etiam alia quedam composuisse opuscula, quæ in manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo ducentesimo.

De Philippo monacho.

CAP. CXXIX.

PHILIPPVS de Pergamo, Prior cœnobij sanctæ Mariæ de Auatia de Padua, vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, eloquio dulcis, apertus & compositus, edidit non

contemnendæ lectionis opuscula, de quibus ego tantum vidi volumen magnum & insigne, quod scripsit super Ethicam Catonis, lib. 1. De ceteris quæ edidisse dicitur, nihil vidi.

De Bernardo Cassinenfi.

CAP. CXXX.

BERNARDVS Abbas Cassinenfis, in scripturis sanctis studiosus & eruditus, regularis disciplinæ zelosus amator, ingenio subtilis, consilio promptus, sententia solidus, eloquio apertus & compositus, scripsit quedam præclara opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta: In Regulam sancti Benedicti lib. 1. Speculum quoque monachorum, lib. 1. Vtrum omnia regulæ cadant sub præcepto. Cætera quæ composuit, ad notitiam meam non venerunt.

De Petro Pictauiensi monacho.

CAP. CXXXI.

PETRVS Berthorij Pictauiensis, monachus & Prior sancti Eligij Parisiensis, vir in diuinis scripturis studiosissimus, & secularium literarum non ignarus, scripsit multa præclara opuscula, qui abundantis ingenij venam aperuit: In Genesim lib. 1. In Exodum lib. 1. In Leuiticum lib. 1. In Numerorum volumine lib. 1. In Deuteronomium lib. 1. In Iosue lib. 1. In Iudicum lib. 1. In Ruth lib. 1. In Regum lib. 4. In Paralip. lib. 2. In Esdras & Neemiam lib. 3. In Tobiam lib. 1. In Iudith lib. 1. In Hester lib. 1. In Iob lib. 1. In Isaiam lib. 1. In Ieremiam lib. 1. In Ezechielem lib. 9. In Danielem lib. 1. In duodecim prophetas minores, lib. 12. In Machabæorum, lib. 2. In Euangelium Matthæi lib. 1. In Euangelium Marci lib. 1. In Euangelium Lucae lib. 1. In Euangelium Iohannis, lib. 1. In Epistolas Pauli lib. 14. In epistolas canonicas lib. 7. In actus Apostolorum lib. 1. In Apocalypsim Iohannis, lib. 1. Scripsit etiam grande opus in tribus voluminibus, quod morale repertorium prænotauit, quod alias Dictionarium vocant. Morale reductorium in tribus voluminibus. Morale inductorium in tribus voluminibus. Scripsit breuem summam historiarum Bibliæ lib. 1. Sermones quoque, epistolas, & alios diuersos tractatus, qui in manus nostras minimè venerunt.

De Lapo Abbate doctore.

CAP. CXXXII.

LAPVS de Castellione, Abbas sancti Miniatis, vir in vtroque iure peritissimus, & tam humanarum quam diuinarum scripturarum non ignarus, fertur nonnulla suæ facultatis edidisse opuscula, de quibus ego tantum reperi: In Clementinas lib. 1. Cætera quæ scripsit, ad notitiam meam non venerunt. Claruit anno Dni 1340.

De Clemente Papa sexto, Abbate.

CAP. CXXXIII.

CLEMENS Papa sextus, Petrus Rogejantè vocatus, Abbas Fiscaviensis, de quo etiam in quarto libro mentionem facimus, vir certe vndecunq; doctissimus, ingenio subtilis et clarus eloquio, in declamandis ad populum sermonibus valde egregius fuit. Sermones elegantissimos edidit, qui à multis in precio habentur. Colationes multas in diuersis materijs, aliaque plurima scripsit. Claruit anno Domini millesimo trecentesimo quadragésimo quinto.

De Petro Boherij Abbate.

CAP. CXXXIII.

PETRVS Boherij, Abbas Auiani, doctor Decretorum suo tempore famosus, & in diuinis scripturis admodum eruditus, ingenio clarus, scientia profundus, sermone scholasticus, edidit non spernendæ lectionis opuscula, de quibus ego tantum vidi subiecta: Super Speculo Bernardi Abbatiss Cassinenfis, lib. 1. de signis locutionum pro monachis, lib. 1. Scripsit etiam super Regulam patris nostri Benedicti, opus certe laboriosum & commedabile: in quo ipsam Regulam iuri & canonibus penè in singulis verbis concordare ostendit. Cætera quæ scripsit, in manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo.

De Ioanne monacho.

CAP. CXXXV.

IOANNES monachus Castellensis in diocesi Eistetensi, vir in diuinis scripturis valde studiosus, & secularis literaturæ non ignarus, ingenio subtilis & disertus eloquio, edidit venerandæ lectionis non pauca volumina, de quibus ista feruntur: In Regulam sancti patris nostri Benedicti, lib. 2. Summa compediola in totam Bibliam, lib. 1. Sermones super Epistolis & Euangelijs per totum annum, tam de tempore quam de Sanctis, lib. 2. de Passione Domini sermones 42. Epistolas quoque, multas ad diuersos. Et alia plura, quæ in manus nostras non venerunt.

De Andrea monacho episcopo.

CAP. CXXXVI.

ANDREAS ex monacho nostri ordinis, vt per se in quodam tractatu fatetur, Episcopus Megarensis & Ciuitatensis, & deinde Aiaccensis, natione Hispanus, & Romanæ curiæ Pœnitentiarius, doctor in iure peritus, & diuinarum scripturarum non ignarus. Scripsit de pœnitentia lib. 1. de modo & forma confitendi, tractatum

breuem, sed vtilem. Alia quoque plura edidit, quæ ad manus meas non venerunt.

De Petro monacho Mellicensi.

CAP. CXXXVII.

PETRVS de Rosenheim, monachus Mellicensis cœnobij in Austria, vir in diuinis scripturis studiosus, & secularibus literis sufficienter instructus, metro valens & prosa. Scripsit, magistro Nicolao Dinckelspuel rogante, ad Brandam Cardinalem sancti Clementis, Apostolicum legatum, opus metricum in totam Bibliam: quod roseum memoriale diuinorum eloquiorum appellauit, duobus versibus semper exprimens, quid in quolibet capitulo contineatur. Scripsit etiam chronicam historiarum lib. 1. epistolas quoque, & sermones, & alios diuersos tractatus. Claruit temporibus concilij Constantiensis, anno Domini millesimo 420.

De Henrico Abbate.

CAP. CXXXVIII.

HENRICVS de Gulpen, Abbas monasterij sancti Aegidij in Nurbèrga, natione Teutonicus, doctor Decretorum admodum eruditus, non minus cōuersatione, quam scientia venerabilis, cuius ingenium laudat Ioanes Nider in suo fornicario: scripsit non spernendæ autoritatis opuscula, de quibus feruntur subiecta: Super septem distinctiones de pœnitentia, lib. 1. super distinctione quoque, de cōsecratione, lib. 1. de passione Domini tractatum vnū. Si quid amplius edidit, ad notitiam meam non peruenit. Claruit tempore concilij Basileensis, anno Domini 1430.

De Nicolao Panormitano.

CAP. CXXXIX.

NICOLAVS Abbas Monacensis, natione Siculus, Archiepiscopus Panormitanus, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir in vtroque iure peritissimus, dubiorum cautus interpres, qui apud Iuristas in magno precio habetur: scripsit multa præclara opuscula, de quibus ego tantum inueni subiecta: Super decretalibus magnum & importabile opus in multis voluminibus, lib. 5. Super Clementinis lib. 1. Super sexto Decretalium, lib. 1. Apparatum super Decreto inchoauit, sed non perfecit. Consilia multa, numero centum quatuor, lib. 1. de ordine Iudicij lib. 1. Scripsit pro auctoritate concilij Basileensis notabilem & prolixum tractatum, quem in audientia principum & cleri Francfordiæ publicè legit. Disputationes etiam ac varias repetitiones edidit, quæ in manus nostras non venerunt. Claruit in concilio Basileensi, anno Domini 1435.

De Ioanne Rode abbate.

CAP. CXL.

IOANNES Rode abbas cœnobij sancti Matthiæ Apostoli, extra urbem Treuerensem, natione Teutonicus, doctus in iure valde peritus, & in diuinis scripturis multum studiosus, moribus & vitæ conuersatione cōspiciuus, regularis obseruantie zelator insignis, qui pro restauratione monasticæ disciplinæ in prædicto cœnobio multum laborans, multum profecit: scripsit aperto sermone constitutiones, p̄ reformatione ordinis necessarias, quas ibidem practicauit. Scripsit etiam de regimine abbatis simplicem quidem sermonem, sed vtilem effectum tractatum. Et quædam alia, ad monachorum edificationem exercitia. Hic primò fuit Officialis curiæ Treuerensis, postea contempto seculo, domum & ordinem Carthusiensem ibidem ingreditur: vbi per aliquot annos laudabiliter conuersatur, donec tandem auctoritate Apostolica (procurante id archiepiscopo Treuerorum) ordinem nostrum ingressus, abbas pro reformatione eius cōsecratus est. Erat enim vir doctus, zelosus, & deuotus, de quo nulla vnquam sinistra opinio haberi potuit, qui Carthusiæ coactus deseruit ad Dei solius honorè & nostri ordinis honestatem. Claruit in concilio Basileensi, Anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quinto.

De Andrea monacho.

CAP. CXXI.

ANDREAS monachus cœnobij nostri Spanheimensis, (cui Deo auctore, licet inutilis deseruio) patria Traiectensis, vir in scripturis sanctis exercitatus habens ingenium, in secularibus quoque literis satis eruditus, carmine valens & prosa, eloquio dulcis, & pulchro venustatis lepore cōpositis: edidit non spernenda lectiois opuscula, de quibus extat subiecta: Soliloquiorum hominis ad Deum lib. i. de p̄fectu virtutum lib. i. de usu floccorum ad abbatem sanctæ Mariæ Treueren. lib. i. epistolas multas ad diuersos, collationes etiam & varia carmina composuit. Claruit anno Domini 1440.

De Conrado abbate sancti Ioannis.

CAP. CXLII.

CONRADVS de Rodenberg, abbas motus sancti Ioannis Baptistæ Rinckaugiensis, vir deuotus, & regularis obseruantie nouiter introductæ ardentissimus amator, in diuinis scripturis admodum studiosus, & declamator sui temporis insignis: scripsit simplici & aperto sermone nonnulla opuscula, quorum lectio deuotis viris non erat inutilis. E quibus extat

opus prolixum & insigne de laudibus B. Mariæ semper virginis, cuius amator precipuus fuit, de singulis mēbris eius sub figuratiōe botri laudes speciales cōtexens: cui titulum de vinea Domini Sabaoth imposuit. Scripsit etiam quoddam exercitiū deuotionis ad instructionem nouitiorum, lib. i. de accessu Altaris tractatum breuem. Collationes etiam plures & notabiles, diuersis vicibus in capitulis patrum declamauit. Ipse denique vnus fuit ex ijs, qui ordinariis & cæremonias reformationis nostræ iussu patrum descripserunt. Moritur senex plenus dierum, octauo Kalendas Ianuarij, anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo sexto, Indictione quarta.

De Nicolao Donis monacho.

CAP. CXLIII.

NICOLAUS Donis, natione Teutonicus, monachus nostri ordinis, cuius cœnobium memoriæ non occurrit, vir in secularibus literis admodum eruditus, cosmographus nostro tempore admirandus: scripsit ad Paulum secundum summum pontificem, laboriosum opus cum picturis super Ptolomæi tabulis, de Cosmographia lib. 8. de quibusdam locis & mirabilibus mundi, lib. i. Et quædam alia nobis inuisa. Claruit sub Paulo secundo & Sixto quarto, Anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo, & ante hoc ferme septennium moritur.

De eo, quod non omnes nostri ordinis scriptores in hoc Catalogo posuerim, propter multitudinem eorum.

CAP. CXLIIII.

Nemo arbitretur hos solos esse monachos & patres, quos nominauimus, qui suis ingenijs & opusculis diuini patris nostri Benedicti ordinem illustrarunt: cum longè plures & maiores propter ingentem eorum multitudinem obmiserimus, eorum nec ocium nobis esset, nec inferendi, qui defunt, opportunitas. Quis enim dubitet, multos adhuc restare præstantissimos nostri ordinis viros, quorum nos mentionem non fecimus, si tempus, si mores, si dignitatem eius intueatur? Nongentis annis ordo nostri legislatoris viguit: qui nunquam sine viris in omni scientia doctissimis fuit, quanquam nos omnium non possumus facere mentionem, propterea quod eorum nomina ignoramus. Non enim scripserunt ad ambitionem & nominis sui famam perpetuandam, (quod multi faciunt) sed ad gloriam Dei & animarum salutem, cuius amore nominis titulos humiliter transferunt. Vtilis quippe materia etiam absque auctoris

no-

nomine valet. Quanquam tanta sit hominum nostræ ætatis curiositas, vt sine auctoris notitia omnem lucubrationem æstimet viliorē. Cæterum cum nos paucos recensuerimus è pluribus, nulli fecisse iniuriam æstimamus, si aut sui cœnobij claros viros, nobis incognitos, silentio transiimus: aut aliter quodam, quam multi volunt, descripsimus. Scio enim nostri ordinis Abbates & fratres cōplures, qui vt cœnobija sua de aliena laude insigniora reddant, doctores aliorum sibi vsurpant. Et vt fidem verbis vel vnico demonstrarem exemplo, tacito nomine eorum, quid de Haymone quidam sentiant, breuiter insinuo. Constat, Haymonem monachum fuisse Fuldenis cœnobij, & episcopum Halberstatensem tertium: sicut superius suo loco descripsimus. Et nihilominus nouitria monasteria, quæ eum velut suum defendant. Duo autem ex eis, ducentis vel trecentis annis post mortem eius primò fundata sunt. Quomodo ergo fieri potest, vt illius cœnobij monachus fuerit, cuius fundatione tot annis præcessit? Stulta est huius rei decertatio, quæ ex laude pendet aliena. Hæc idcirco dixerim, ne quis factam sibi à me causaretur iniuriam, si doctores suos, vt falsò æstimat, ascriptos cerneret alienis. Ego enim non sine maxima diligentia multarum gentium historias chronicasque sapè reuoluens, quatum possibile mihi erat, ad hoc animū appuli, ne opinionibus quorundam deceptus, falsa pro veris adstrucem. Veruntamen cum sim homo & non angelus, caro & non spiritus, fallere possum & falli, non ita meam statuo sententiam, quin alterius opinioni probabiliter acquiescam. Si quis igitur in ijs aliquem errorem inuenerit, saniori libentissimè cedam sententiæ. Quanquam enim diligentiam fecerim immodicam, non audeo affirmare sufficientem, cum in magna varietate historiarum, magna sit opinio rerum. Si quis autem plures nostri ordinis scriptores inuenire desiderat, veterum scripturas legat. Nos enim, quantum præ alijs occupationibus licuit, ad ordinis decorè paucos conscripsimus, posteris occasionem præbituri, vt si vnquam futuri sint, qui religionis suæ laudem amabunt, addant eos viros illustres, quos in nostro catalogo non viderint contineri.

Exhortatio finalis ad fratres huius professionis, vt se ad studium conferant sacræ lectionis.

CAP. CXLV.

IN fine huius secundi voluminis libet eos paucis alloqui, quod sub regula S. patris nostri Benedicti terrâ infructuosè occupat,

& veterum exemplarum, cum possint, imitari dissimulant. Libenter quidem audiunt de ordinis honore, laudibusque tractatam: sed eorum sequi vestigia, quos laudabiles extitisse non vident, suadentem non aduertunt. Credite mihi, patres & fratres, ocium non fecit ordinem nostrum gloriosum: sed labor, sed vigilantia, sed studium. Et vt breuiter summa gloriæ nostræ afferatur, duo sunt, quæ ordinem ad eminentiam honoris prouexerunt, meritum videlicet sanctitatis, & scientia scripturarum. Quibus extinctis, grauius cecidit, qui prius fortiter stetit. Si ergo volumus ordinem nostrum (vel in parte) ad pristinum statum reducere, oportebit nos sanctitatem vitæ & doctrinam sapientiæ amare. Neque enim possibile est, disciplinam in ordine consistere, si aut moribus sanctitas, aut disciplinæ scripturarum desit auctoritas. Alta cœnobiorum ædificia, magna reddituum substantia, ampla terrarum prædia, non faciunt stabilem in ordine disciplinam. Idcirco ad studium sacræ lectionis, veterum nobis exemplo recurrendum est: vt diuinitus illustrati, in virtute & sanctitate valeamus proficere, & gloriam ordinis etiā nostris studijs augmentare. Vnusquisque iuxta datam sibi cælitus gratiam diligenter inuigilet: nullus à studio scripturarum cesset. Omnes se vtiliter instruant: omnes scientiæ salutari diligentiam impendant. Non est abbreviata manus Domini, vt nobis possit negare, quod illis tam liberaliter condonauit. Hoc solum à nobis exigitur, vt voluntate bona & studio gratiam commedemus. Ecce iam opportunè studentibus arident omnia: quibus nouitas impressoriarum artis, multa millia librorum producit in lucem. Iam enim modico ære quisque doctus esse potest. & felix ætas nostra, quæ hoc donum à Deo promeruit. Erat olim magna librorum penuria, quando maximis precijs & expensis parabantur. At nunc in omni varietate scripturarum, ingens copia voluminum est, quibus ad scientiam literarum vnusquisque iam facile potest accedere. Quid ergo, fratres, negligitis vobis tam necessariam rem? Cur inertes languescitis ocio? Cur oblatam paruipenditis salutem? An putatis virtutem sine labore, scientiā sine studio posse quenquam apprehendere? Intueamini eos, quorum in hoc catalogo fecimus mentionem, quomodo in scientia scripturarum mirabiliter profecerunt: & cognoscite, quia non est studium sine amore, non scientia sine labore, non victoria sine certamine. Sed habet labor iste solatium, quem diuini amoris confirmat incendium. Erant ijs, de quibus loquimur, homines similes nobis, mortales, infirmitati & passionibus subiacentes: sed

N n n vicit

vicit in eis gratia Dei, amor scripturarum insolentiam carnis superauit. Nouerat enim optimè, quoniam qui amat scientiam scripturarum, vitia carnis non amaret. Nihil in hac vita dulcius apprehenditur, nihil iucundius ac securius possidetur, nihil ita mentem à voluptatibus retrahit, sicut amor & scientia vera scripturarum. Hæc est, o fratres, mater honorificata, quæ diligentes se diligit, & ordinem nostrum à principio exaltauit. O si sciretis, quanti honoris & utilitatis sit amor scripturarum: ab eius cultu nunquam torperetis. Vultis vt dicam breuiter, quid de sacra scientia mihi videatur? Audite: Monachus, qui est amator sanctarum scripturarum, sicut leo fortissimus bestiarium, ad nullius pauebit occursum. Quare? Quia sacra hæc scientia velut turris David, edificata cum propugnaculis, ex qua mille clypei pendent, omnis armatura fortium, tantam virtutem & fortitudinem in se continet, vt verum amatorem suum quasi inuincibilem reddat, dum illius mentem ab omni voluptate terrena segregat. Ipsa dat suo amatori in tribulatione constantiam, in aduersitate tolerantiam, in humilitate victoriam. Amorè Dei cordibus infundit fidelium: timorem & pauorem mentibus incutit superbiorum. Si inuenerit hominem dignum se, ab omni seruitute facit liberrimum. Docet eum vitia fugere, virtutes diligere, terena despiciere, caelestia quaerere, Deum super omnia amare. Cum autem nihil in terra diligit, de nullius amissione dolebit. Et hæc est vera libertas, animum terrenis affectibus facere alienum. Ad hanc liberrimam libertatem, sancta scriptura & prouocat, & informat, si cum amoris synceritate tractetur. O quam dulcis est, Domine, spiritus tuus, qui amore sanctarum scripturarum, ab humilis cordis puritate imbibitur. Nihil hic talis amare potest terrenum, nihil ambire caducum. Tota mentis illius affectio flagrante desiderio sursum erigitur: totius eius studium in amore Dei solidatur. Scri-

ptura quippe est, quæ torpentes ad deuotionem nos excitat, mentem ad dilectionem Dei inflamat, contemptum presentium suggerit, voluptatis carnem occidit. Hanc ergo si ex toto corde amaeris, honorificabit te: si colueris, exaltabit te. Sine illa, hominis vita aut voluptas, aut vanitas est. Sed in nostris mancamus. Monachus aut Abbas, qui scientiam scripturarum non amat, quid aliud, quam vana, potest diligere? Etenim si non habeat, vbi cor suum in sancto studio delectabiliter occupet: necesse est, vt vanis inferuies, turpiter fordescat. Hinc est, quod nostri Abbates sine studio scripturarum terrena ambiunt, diuitias vanas quaerunt, honores falsos cupiunt, terrenis curis totaliter se immergunt. Oportet enim intentionem eorum circa aliquid versari, siue bonum, siue malum sit. Cor quippe humanum, sine affectione esse non potest, dum viuunt intelligens. Qui autem sanctis studijs occupari renuit, sine dubio contrarijs inseruit. Hi ergo in curribus & equis, isti in diuitijs & structuris: illi in conuiujs & ebrietatibus, isti in ludis & vanitatibus: illi in mulierum factis delectantur. Pauci sunt, qui sine amore scripturarum in clero & monachis bene conuersantur. Multi ergo sunt vocati, pauci verò electi. Scripturas sacras diligunt, qui nouerunt: quia hæc scientia vel maxime non habet inimicum nisi ignoratam. Ordinis igitur nostri pristinum decorem intuentes, sic animum scripturis sanctis curam apponere, vt per bonorum operum exercitia, fructum carum vitam æternam mereamur possidere. Hoc iam sine secundum tractatum nostri operis concludentes, voluminis tertij deinceps, largiente clementia omnipotentis Dei, sumamus exordium.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS
de illustribus viris ordinis sancti Benedicti, anno
1492.

INCI-

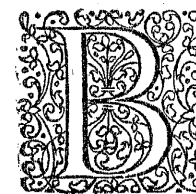
467
INCIPIT PROLOGVS DO-
MINI IOANNIS TRITHEMII ABBATIS
SPANHEIMENSIS, IN TERTIVM LIBRVM DE
ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS S. BENEDICTI.

Loriosum in sanctis suis Deum omnipotentem inuocantes, post diuturnum silentium, manus ad laborem denuo relaxamus, tertium librum de illustribus viris inchoantes, in quo, iuxta quod sæpè promissimus, de sanctis & canonizatis sumus habituri sermonem, qui ordinem diui Benedicti professione sua & moribus, veluti astra celi in generationibus suis ornauerunt. Et licet multitudo eorum pene innumerabilis, à cœpto nos terreat: confidimus tamè in eo, qui dixit: Omnia possibilia sunt credenti: quoniam sicut illis sua benignitate sanctitatem contulit, ita & nobis virtutem loquendi de sanctis ministrabit. Sed nemo æstimet me sanctorum omnium nostri ordinis fecisse mentionem: quorum tantus fertur numerus, vt solis recensiti nominibus, volumen non paruum implerent. Ego autem vix paucos signavi è pluribus, quorum certam ad manum notitiam habebam. Illos verò, quos in hoc catalogo obmissimus, in libro vitæ conscriptos non dubitamus. Sed & eos, quorum mentione fecimus, breuiter consignasse sufficiat: nè liber iste amplius, quam cæteri, in immensum crescat. Neque enim propositi nostri est, vitam singulorum describere, sed qualitatem conuersationis, vbi poterimus, compendiosè demonstrare. Qui autem gesta sanctorum plenius scire desiderat, veteres historias, de quibus nos ista extraximus, inquirat, nobisque de sermonis breuitate indulgeat. Nec moueat lectorè, quod plerisque breuius, quàm cæteros, pertransiuimus: quoniam sub necessitate laborantes, non omnium conuersationes poteramus agnoscere: nec opportunitatem inquirendi cōsecuti fuimus, propter curas rei familiaris multiplices, quibus adeò interdum distendimur, vt vix penes voluntatem incepti possimus consistere. Tempora etiam omnium non potuimus exprimere, quos lector studiosus in veterum chronicis poterit inuenire. Nec multum refert, quo tempore in terra vixerit, qui sine tempore apud Deum viuunt in æternum. Placuit autè mihi, eo modo etiam in hoc tertio libro procedere, quo in secundo scriptores illustres non secundum excellentiam dignitatum, sed ordinem temporum, vt potui, digessi. Obmissis igitur ordine alphabeti, differentia dignitatum, sexusque discretionis, omnes quos reperi de ordine sanctos, secundum temporis exigentiam, viros ac mulieres, in vnum comportauit: indignum iudicans, vt quos meritum sanctitatis adunauit in caelis, calamus in terris diuideret. A sancto itaque patre nostro Benedicto, huius ordinis principe, inchoantes, tandem loquendi tale sumamus exordium.

INCIPIT LIBER TERTIVS
IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPAN-
HEIMENSIS, DE ILLUSTRIBVS VIRIS ORDINIS
SANCTI BENEDICTI, TRACTANS DE SANCTIS
ET CANONIZATIS EX EO.

CAP. I.

BENEDICTVS itaq; monachorum nostri ordinis dux sanctissimus & principalis institutor, nobili genere ortus, fide nobiliori effulsit: cuius vitam virtutibus plenam, beatus Papa Gregorius in secundo libro Dialogorum descripsit, patria Nursensis, ex patre secundum

carnem prouido genitus fuit. Hic adhuc puerulus, ad studium literarum Romæ positus, cum multos secularis philosophiæ sectatores per vitiorum abrupta perire cerneret, vanitatis studium deferuit, ad veram se philosophiæ spiritualis disciplinæ transferre cogitauit. Relictis igitur mundanis literarum studijs, mundum cum flore pro Dei amore in sua iuuentute contempsit: fugiensque tumultum hominum, ad eremi secretum puer sanctus euolauit. Ibi aliquot annis incognitus mundo latuit, & in se præmi-

Nnn 2 fit,

fit, quod monachis postmodum predicauit. O quantus feruor diuini amoris iuuenile peccus possederat, quod contra antiquum hostem tam fortiter armabat. Spiritus sanctus iam tunc in Benedicti pueri corde locum mansionis sibi parauerat, quem de seculo excutens in solitudinem trahebat. O quam dulcis est, Domine, spiritus tuus, qui etiam in firmorum corda iuuenum, contra aduersarium salutis nostrae tam valide confortat. Tribus igitur annis in speculatu, nemini cognitus, nisi Romano monacho, qui secretorum eius conscius erat: donec tandem celebri fama sanctitas eius ad omnium aures delata est. Hic post multa spiritalis conuersationis exercitia, Cassinense fundauit coenobium: in quo multitudinem Deo seruientium habuit monachorum, quibus bonae vitae se viuum exemplum praebuit, ac monasticae disciplinae regulam descripsit. Qualis autem conuersatio eius fuerit, quam sancta, quam austeram, quamque discretam: & eius, quam scripsit, regula probat, & Gregorius in dicto volumine. Scribit de eo beatus Abbas Faustus, eius discipulus, quod corpus suum continuis maceravit ieiunijs atque vigilijs, adeo ut in admirationem cunctis cederet atque exemplum. In Quadragesima vero ita duplicauit haec omnia, tanquam si de noua iam videretur incipere. Nocturnas consuevit praevigilias, sub cuculla durissimo vestiri cilicio, & duabus tantum vicibus in hebdomada paruissimum fumere cibum. Denique quis instantiam eius orationis non miretur, quae tanta fuit, ut ab eius mente nunquam discederet? Amor quippe Dei, cor, quod semel perfecte inflammauerat, per desiderium sanctum in altum iugiter trahebat. Ad tantum celsitudinis fastigiū diuina gratia promotus est, ut prophetiae spiritum meruerit accipere: quod multa in eius laudem per praefatum Pontificem conscripta, testantur. Huius beatissimi viri familiarissimus erat amicus Boethius consul Romanus, sub nomine Seuerini canonizatus, quem rex Theodericus occidit, atque Romanorum ciues, senatoresque plurimi, qui sub eius magisterio suos filios Deo militaturos obtulerunt. Sed quid opus est, me pluribus immorari? Si quis vitam & conuersationem sancti patris huius scire desiderat, librum, quem sepe diximus, Gregorij Papae legat. Multi autem de vita & gestis eius scripserunt. E quibus ego paucos potui inuenire. Primus fuit Marcus poeta fidelis, beato patri familiaris amicus, qui conuersationem eius atque miracula heroico metro descripsit. Paulus etiam Longobardus monachus Cassinensis, cuius in secundo huius operis libro fecimus mentionem, sub Carolo Ma-

gno & Lodouico eius filio, vitam & miracula sancti Benedicti metro egregie satis digessit. Theodericus nostri ordinis monachus, natione Gallus, ad Richardum Abbatem Fuldensem, de vita & laudibus diuini Patris nostri varia composuit. Sigebertus quoque monachus Gemblacensis, de vita eiusdem sancti, & miraculis optime scripsit. Sed & alij quam plures de vita & conuersatione huius sancti Patris varia scripserunt, quorum singulatum longum est facere mentionem. Moritur autem sanctus Pater anno Domini 542. aetatis suae 62. sexta feria Parasceues, quae fuit duodecimo Calendae Aprilis. In oratorio suo, quod in laudem sancti Ioannis ipse construxerat, sepultus, ubi multis postmodum crebrisque miraculis claruit. Post beatum verò Patrem, Constantinus Abbas Cassinensis fratrum electione efficitur, post quem Simplicius, post hunc Vitalis, ac deinde Bonitus, sub quo Longobardi coenobium sancti Patris Cassinense nocte inuadentes, omnibus direptis, incenderunt, nec vnum quidem de monachis tenere potuerunt, ut propheta venerabilis Benedicti Patris, quam longe ante praeviderat, compleretur, qua dixit: Vix obtinere apud Deum potui, ut ex hoc loco animae meae precibus concederentur. Fugientes autem ex eodem loco monachi, Romam petierunt, secum codicem sanctae regulae, quam praefatus Pater composuerat, & quaedam alia scripta, nec non pondus panis & mensuram vini, & quicquid de suppellectili subripere poterant, deferentes. Iacuit itaque desolatum atque destructum Cassinense coenobium annis centum duodecim, usque ad pontificatum Gregorij secundi, cuius exhortatione Petronius cuius Brixianus, religione & diuitiarum potentia insignis, sua impensa illud a fundamentis reparauit, ac monachorum frequentia magnificentissime restaurauit. Et haec de sancto Benedicto ad praesens dicta sufficiant.

De sancto Mauro Abbate.

CAP. II.

MAVRVS monachus atque discipulus beatissimi patris Benedicti, patria Romanus, ex clarissimo Senatorum genere ortus, patre Euticio, matre vero Iulia, cum adhuc puer duodecim esset annorum, sancto patri Benedicto diuinis & eius militaturus praecipis, a parentibus traditus est. Hic in iuuentute sanctis pollens moribus, adiutor magistri coepit existere, & miraculorum eius cooperatore & testis fidelissimus apparere. Unde a B. Benedicto praeter omnibus diligebatur, cuius instructione & exemplo tantum profecit, ut in obseruantia regulari secundum ab ipso magistro non

non haberet. Cum esset triginta duorum annorum aetatis, a sancto Patre in Andegauensem regionem, cum quatuor socijs monachis perfectissimis, ad fundandum coenobium postulatus mittitur: ubi multorum pater monachorum constitutus, etiam viuis innumeris claruit miraculis. Hic est Maurus, qui cum sancto Patre de oratione monachum trahi a nigro puero viderat. Hic est, qui ad praecipitum sancti magistri sicis pedibus calcans vndas, Placidum monachum iam submersum, ad litus sanum trahebat. Hunc nemo unquam vidit ociofum, quia totus desiderio in caelestibus figebatur: vnde ab orationis & lectionis studio nunquam poterat torpescere. Ad tantam autem gratiam omnipotentis dono prouectus est, ut Deo dilectus & venerandus hominibus, Apostolorum imitator praclarus extiterit. Superis enim orationibus mortuos suscitauit, demones ab obsessis eiecit, infirmos sanauit, variosque in hominibus curauit languores. Longum est, si vellem viri huius sanctissimi virtutes & miracula calamo vel strictum percurrere, quae tot ac tanta fuerunt, ut proprium volumen implerent. Beatus etenim Faustus eius condiscipulus, & comes itineris ac laboris, vitam & miracula ipsius pleno stylo digessit: quod volumen, quia publicum est & penè ubique habetur, nostrum sermonem facit ut abbreviemus. Moritur anno aetatis suae septuagesimo secundo, aduentus sui in Galliam quadragesimo, in ecclesia sancti Martini sepultus, octauodecimo Calendarum Februarij. Vbi multis claruit signis. Fuit autem sub magisterio sancti patris Benedicti annis viginti.

De sancto Fausto monacho.

CAP. III.

FAUSTVS monachus & discipulus sanctissimi patris Benedicti, cum septem esset annorum, sub eius magisterio in monasterium a parentibus suis traditus est, & vnus de primis discipulis eius fuit. Hic tanta humilitatis & obedientiae extitit, ut etiam beatus Pater ob hanc causam in singulari eum dilectione habuerit. Enimvero cernens eum saluti propriae & regulari obseruantiae operam dare per omnia, multis saepe argumentationibus animi sui propositum nifus est experiri: iniungens ei plurima, quae homini impossibilia esse sciebat. Sed ubi eum ad omnia, quantumcunque dura & aspera, semper paratum & hilariter obedientem reperit, coepit eum familiarius amplecti, eiusque seruitijs & obsequijs praeter ceteris specialibus uti, ac in arcanis atque secretis suis, quae nullis communicauerat, paterno instrue-

re affectu, nihilque ab eo velle abscondere. Dilectus igitur a sancto magistro, & singulari charitatis sinu exceptus, omni conatu studuit in eius voluntate permanere, cupiens in eius iugiter ambulare conspectu, ita ut ne ad horam quidem ab oculis illius facile pateretur disungi. Cum autem sanctus pater B. Maurum pro amplianda religione destinaret in Galliam, hunc religiosissimum virum ei in collegam pro solatio assignauit, qui de primis discipulis eius superstes remansit. Quam diu vixit B. Maurus, mansit cum eo in Gallia: quo defuncto, ipse & Simplicius ad coenobium Cassinense sunt reuersi, cum iam propè ultimam aegerent aetatem. Faustus itaque ad locum suum regressus, anno post exitum quadragesimo secundo, rogantibus fratribus Cassinensibus & Theodoro venerabili Abbate Lateranensis monasterij, vitam & miracula sancti Mauri Abbatis pulchra venustate descripsit, & Bonifacio Papae obtulit, qui etiam edita laudans, historiam approbauit. Moritur tandem, plenus dierum & religione, cuius approbata conuersatio euidentis sanctitatis eius extat testimonium.

De sancta Scholastica Virgine.

CAP. IIII.

SCHOLASTICA sanctissimi patris nostri Benedicti soror, virgo Dei electa, ab infantia Christi sponsa consecrata, nequaquam a sancto fratre degenerans, magna sanctitate spectabilis emicuit. Eius orationes tanta efficaciae apud omnipotentem Deum habitae sunt, ut aquarum inundatione, sancti fratris austeritati obfisteret. Quemadmodum hoc factum sit, in secundo libro Dialogorum sanctus Papa Gregorius non tacuit. Quae historia, quia sauis nota est, superflue a nobis exigitur. Moritur quarto Idus Februarij: cuius animam sanctus Benedictus in columbae specie vidit caeli secreta penetrare. Fuit enim casta mente & corpore virgo, & in omni conuersatione sanctissima.

De sancto Placido Abbate, & triginta monachis martyribus.

CAP. V.

PLACIDVS monachus & discipulus sancti Benedicti, patria Romanus, Tertullij patricij viri clarissimi filius, cum septem esset annorum, sancto patri a parentibus oblatus fuit in monasterio Sublacensi, in praesentia Tertullij genitoris sui, Symmachi patricij, Boethij consulis, & multorum nobilium Romanorum. Qui licet puer esset etate, cor tamen gerens senile, coepit

sub regulari magisterio beatissimi patris mirabiliter crescere, & sancta ac Deo placitam vitam in omnibus obseruare. Quem vir Dei cernens de virtute in virtute ad alta conscendere, ex intimo corde diligebat. Hic est Placidus puer, qui dum hauriens aquam de lacu, ab vnda per iactum arcus longè à terra traheretur, Benedicti meritis, ad obedientiam Mauri eius socij, de aqua incolumis ad terram reducitur. Cum autem sanctus pater Benedictus de sublacu in montem Cassinum ascendit ad construendum monasterium, secum adduxit Maurum & Placidum iam adultos, quos præ cæteris in regulari obseruatia nouerat studiosos. Constructo autem monasterio in monte Cassino, Tertullius patricius Placidi genitor, cum nobilibus senatoribus venit denuò ad virum Dei, congratulans ei, quod in sua hereditate cœnobium construxisset. Obrulit ergo Deo & sancto Benedicto totum montem Cassinum cum omnibus pertinentijs suis, & alias multas possessiones, castra, villas, curtes, piscationes & insulas, quas lögum esset nominatim describere. Curtes etiã & possessiones, quas in Sicilia habuerat, cum magna hilaritate sancto patri donauit. Sanctus autem pater Benedictus, cum audisset eandem in Sicilia curtes à quibusdã deuastari, Placidum cum duobus socijs, Gordiano videlicet & Donato, misit pro defensione honorum predictorum in Sicilia: quod cum peruenissent, in sua possessione iuxta Messanensem ciuitatem ad litus, in honorem sancti Iohannis monasterium construxerunt: quod per quadriennium perficientes, breui tempore triginta monachis repleuerunt. Collegerant enim de censibus suarum possessionum multam pecuniam, vnde facile in signe monasterium fabricarunt. Habebant autem Episcopum Messanensem cum nobilibus omnibus in auxilium. In itinere autem, quo sanctus Placidus pergebat Siciliam, multa per eum omnipotens Deus miracula & signa fecit: quæ sanctitati eius testimonium euidenter perhibebant. Nam cum ad urbem Capuanam peruenissent, vbi à sancto Germano Episcopo sunt humanissime recepti, sanctus Placidus primicerium, Zoffum nomine, à magna infirmitate suis orationibus curauit, ac cæcum illuminauit. In alia ciuitate paralyticum curauit, claudum & mutum gressum & loquelam suis orationibus impetrauit. Febricitantem à febribus liberauit, podagricum signo crucis sanauit, quendam surdum, cæcum, & mutum, incolumem statuit: ita vt loqueretur mutus, videret cæcus, & surdus audiret. Ibidem dæmoniacum grauissimè vexatum liberauit. Alia quoque tam multa fecit miracula, vt longissimum sit ea

narrare. In vita tamen eius clariùs habentur. Habuit autem sanctus Placidus duos fratres, Euticiũ videlicet & Victorinũ, ac sororẽ nomine Flauiam: qui, audita eius sanctitate, eum videre cupientes, de licentia parentum, à Roma ad eum venerunt Siciliam: à quo humaniter suscepti, in eius monasterio per aliquod tempus consistere statuerunt. Eo tempore Abdala Hispaniæ impijssimus rex Paganus & inimicissimus Christianorum, exercitum magnum & copiosum aduersus Romanum misit imperium cum centum nauibus: quorum ducem, crudelissimum quandam tyrannum, nomine Manucham, constituit: cui mandauit, vt ciuitates & castra igni cremaret, ecclesias destrueret, Christianos ad colendum dæmonem Molachrempham compelleret: non consentientes diuersis supplicijs interficeret. Cùm ergo Siciliam cum sedecim millibus octingentis intrassent, nec aptè Victorinus & Euticius ac Flauia, de Messana possent recedere, in cœnobio remanserunt. Demum inimici Dei ad ciuitatem illam peruenientes, ad monasterium Placidi nocte accedentes, omnes vinculis alligarunt. Placidum cum triginta monachis, Euticium quoque & Victorinum cum sorore Flauia virgine speciosissima, quos ligatos, ad suum ducem traxerunt. Cùm autem nolent à sancta fide Christiana discedere, post multos & varios cruciatus, omnes capitis amputatione martyrium compleuerunt. Duo autem socij Placidi, videlicet Donatus & Gordianus, qui cum eo de cœnobio Cassinensi venerant, in hoc numero computati non sunt. Donatus enim, irruentibus hostibus, cum esset senex, subitò capite truncatus est. Gordianus autem iuuenis, per posticam domus fugiens euasit. Hic Gordianus vitam sancti Placidi & passionem luculento sermone descripsit, qui inter cætera de ipso sic retulit: Placidus orationi & lectioni frequenter insistebat. In meditationibus assiduus, compunctionis spiritu copiosas lachrymas effundebat. Omni tempore quadragesimalem vitam ducens, vinum nunquam bibebat. In quadragesima verò, Dominico die, feria tertia & quinta, pane tantum & aqua contentus erat, nihil alijs diebus omninò percipiens. Cilicio ad carnem semper vsus est magistri exemplo: & cum fatigatus esset ab oratione seu genuflexione, sedendo potius, quam iacendo, somnum capiebat. Nunquam alicui locutus est, nisi necessitas coegisset, aut rationabilis vtilitas prouidendi monasterio & alijs. Passus est autem sanctus Placidus cum supradictis socijs tertio Nonas Octobris, anno Domini 541. ætatis suæ 26. ad cuius sepul-

sepulcrum multa miracula fiebant. Septennis siquidem erat, quandò oblatu fuit beato Benedicto, cum quo in monasterio Sublacensi, & postea Cassinensi, monachus annis quatuordecim conuersatus, qui sunt anni XXI. tunc in Siciliam missus, ibidem quinq; annis incompletè Abbatis gessit officium: & sic, vt dictum est, à duce Mámucha martyrio coronatur, anno Imperij Iustiniani 13. adhuc sancto Benedicto viuente.

De sancto Donato martyre.

CAP. VI.

DONATUS monachus & discipulus sancti Benedicti, vir totius religionis exemplar & decus, humilis, mansuetus, & verus obedientie filius, cum sancto Placido in Siciliam missus, nūquam ab institutione præceptoris sui deuauit. Erat enim regularis disciplinæ ardentissimus amator: adeò, vt nec in minimo à Regula sancti patris Benedicti aueret recedere: talis ac tantus extitit, vt Deo martyr dignus effectus sit, quem ad modum de sancto Placido iam supra dictum est. Nam cum satellites diaboli nocte monasterium inuaderent, omnes ibidem repertos vinculis alligarunt, manè ad ducem impietatis trahendos. Videntes autem sanctum Donatum senio & abstinentia grauatum, ire non posse, suaserunt vt Christum negaret, & viueret: alioquin interficeretur. Christianus & mori, & viuere paratus sum: quia Christum negare non possum, nec volo. Quo audito, carnifices caput eius amputarunt quarto Nonas Octobris, anno Domini 541. adhuc sancto Benedicto viuente.

De sancto Cassiodoro monacho.

CAP. VII.

CASSIODORVS monachus cœnobij Rauennensis, vir in omni literatura secularis doctrinæ peritus: in diuinis quoque scripturis eruditissimus extitit. Hic fuit ante conuersionem suam, Theoderici regis Italiæ cancellarius, & Rauennæ vrbis senator: qui licet secularibus esset occupatus negocijs, semper tamen animo ad cælestia suspirabat. Occiso autem præcepto Theoderici Boethio, coepit Cassiodorus mundum amplius abhorrere, & regis velle declinare proterui seruitium. Audiens itaque famam sanctitatis sacratissimi patris Benedicti & fratrum eius, diuino incensus spiritu, seculum cum vanis honoribus deseruit, & sacrum ordinem monachorum intrauit. In monasterio autem constitutus, quam sanctissimè vixerit, quis sermo explicabit? Secularem nanque philosophiam in spiritualem conuertens,

totum se scripturis impendit diuinis, lectioni & expositioni earum adeò intentus, vt multa ad vtilitatem Ecclesiæ volumina ediderit, sicut in secundo libro iam diximus. In orationibus & compunctione lachrymarum, sedulus & deuotissimus fuit: ita vt etiam viuens adhuc in carne, sanctus haberetur & esset. Erat enim charitate feruidus, dilectione proximi beatus, humilitate deiectus, castitate mundus, sermone verus, locutione cautus, oratione deuotus, meditatione profundus, contemplatione sublimis. In aduersis fortis, in prosperis humilis fuit. Fuit scientiæ sacræ scripturæ ardentissimus amator: vnde, iuxta promissum Hieronymi, carnis vitia non amauit. Eius doctrina & sanctitate multi ad religionem sunt attracti. Claruit adhuc sancto Benedicto viuente, in monasterio ab eo fundato, anno Domini 550.

De sancto Constantino Abbate.

CAP. VIII.

CONSTANTINVS monachus & discipulus sanctissimi patris Benedicti, vnus ex illis, quibus narrantibus beatus Gregorius vitam & miracula eiusdem viri Dei conscripsit: vir eximie syncretitatis & meriti, qui primus in Abbatis regimine sancto patri successit, ab eo dignus & idoneus iudicatus, ordinem & disciplinam regularem tam in se, quam in alijs strenuè gubernauit. Sub eo denique multa nostri ordinis monasteria, in diuersis mundi partibus fundata sunt. Hic in omnibus boni magistri strenuus imitator effulsit. Fuit enim non solum vite sanctitate conspicuus, sed etiam sanctarum scripturarũ scientia insignis. Claruit anno Domini 560.

De S. Valentiniano Abbate.

CAP. IX.

VALENTINIANVS monachus & discipulus eiusdem sancti patris Benedicti, Lateranensis monasterij rector & Abbas, etiam vnus de his, qui Gregorio vitam sancti Benedicti narrauerunt: à sanctis huius catalogi, nequaquam est reiiciendus, quem Faustus sanctissimum virum merito appellat. Erat enim humilitate & obedientia regularium statutorum insignis, & ob id singulariter dilectus à magistro, què pro modulo semper studuit imitari. Hunc electus Domini Benedictus cõgregationi Lateranensis cœnobij præfecit Abbatem, sciens eum virum sanctum, & ad regimen animarũ satis idoneum, quippe quem sub suo educatũ magisterio secretorum suorum consciũ afficiuerat. Claruit sub sancto patre anno Do-

Domini 540. & vsque ad beati Gregorij Papæ tempora senex peruénit, sub quo & obiit.

De sancto Simplicio Abbate.

CAP. X.

SIMPLICIUS monachus & discipulus sancti Benedicti Abbatis, qui tertius post eum Cassinense gubernauit cœnobium: exempla sanctitatis & incitamenta virtutum à bono sumens magistro, magna religionis claritate effulsit, qui talis ac tantus extitit, vt inter diuos patres merito sit locandus: siquidem iuxta regulæ traditionem perfecte ambulans, nihil quod obseruantia monasticæ conducere potuisset, obmisit. Claruit anno Domini 570.

De sancto Equitio Abbate.

CAP. XI.

EQUITIUS Abbas & rector monachorum quamplurium, cum esset vir sanctus & magnus, coruscans miraculis, maxime humilitatem sectatus, tam se, quam suos, Benedicti Regulæ & institutis submittere non crubuit, cuius virtutes ex parte Gregorius in lib. 1. dialog. descripsit. Claruit in Valeria partib⁹, anno Dñi 570.

De sancto Valentio Abbate.

CAP. XII.

VALENTIUS Abbas cuiusdam monasterij in Valeria, vir sanctus & religionis ardentissimus amator, sub regula & norma sancti Benedicti multas Christo animas est lucratus, è quibus etiam nonnulla per martyrij palmam ad caelestia regna migrauerunt. Hic post multos labores, quos pro Christo sustinuit in Valeria partibus, Romam veniens, præceptor & Abbas beati Gregorij & sui monasterij factus est, cuius etiam idem Papa sanctissimus in suo dialogo plerunquæ facit mentionem. Claruit anno Domini quingentesimo septuagesimo, & ante pontificatum discipuli mortuus est.

De sancta Galla Virgine.

CAP. XIII.

GALLA sanctimonialis ac Dei famula, Symmachi patricij & Consulis Romani filia, cum in iuuentute marito fuisset tradita, & infra annum eius viduata confortio, alium ducere renuit: sed deposito habitu mundanæ vanitatis, monasterium apud sancti Petri basilicam intrauit. Quæ cuius meriti apud Deum omnipotentem fuerit, Gregorius in quarto Dialogorum ostendit. Claruit eodem tempore, quo sanctus Benedictus, sed iunior.

De sancto Herculano Episcopo.

CAP. XIII.

HERCOLANVS Episcopus Perusinus ex monacho, vir sanctissime conuersationis fuit, qui multos pro Christo labores martyrij palma terminauit: quod quomodo factum sit, Gregorius in tertio Dialogorum libro scripsit. Claruit anno 550.

De sancto Isaac Abbate.

CAP. XV.

ISAAAC monachus & Abbas monasterij, quod iuxta urbem Spoletanâ situm est, natione Syrus, vita & conuersatione sanctissimus fuit: qui multum in vita, quam post mortem, fertur claruisse miraculis. De quibus in tertio Dialogorum aliqua narantur. Fuit enim vir charitate plenus, humilitate summus, deuotione præcipuus, & paupertatis spiritus custos zelosus. Claruit anno Domini 560.

De sancto Euticio Abbate.

CAP. XVI.

EVTICIUS Abbas cuiusdam monasterij in Nursia partibus, moribus & scientia tâto digno officio, multas Deo animas sua prædicatione acquisiuit. Habebat enim hanc gratiam, vt alijs prodesse verbo & exemplo voluerit & posset. Magnus fraternæ salutis amor in eius pectore feruebat. Claruit anno Domini 570. signis coruscans post mortem in numeris, sicut beatus Papa Gregorius in tertio Dialogorum libro de eodem testatur.

De sancto Eleutherio Abbate.

CAP. XVII.

ELEUTHERIUS presbyter & Abbas monasterij sancti Marci Euangelistæ, iuxta urbem Spoletanam, vir tantæ sanctitatis ac religionis, vt mortuum oratio sufficitauerit: tantæque simplicitatis & compunctionis, vt dubium non esset, quod illæ lachrymæ ex tam humili simplicitate, mente editæ, apud omnipotentem Deum multa obtinere potuissent: alia enim plura patrauit miracula, de quibus beatus Gregorius ex parte mentionem facit. Hic est Eleutherius, cuius orationes tantæ efficaciam fuerunt, vt eidem Gregorio virtutem ieiunandi obtineret. Claruit cum eo, sed senex, anno Domini 570.

De sancto Maximiano Episcopo.

CAP. XVIII.

MAXIMIANVS Episcopus Syracusanus, ex Abbate monasterij sancti Gregorij papæ, de quo ipse fecit mentionem in tertio libro Dialogorum, vir sanctus & Deo dilectus, ac monachorum studijs ab infantia imbutus, tali digno honore habitus, iam cum Christo regnat in caelestibus. Claruit anno 590.

De sancto Spe Abbate.

CAP. XIX.

SPES, monachus & Abbas monasterij Campæ in partibus Nursia, quem Dominus ad augmentum meritorum suorum misericorditer flagellans, visu oculorum quadraginta annis voluit priuari: vt misericordiam suam in eo ampliore effunderet, dum ei lumen diutius amissum, mirabiliter reddidisset, quod & factum est anno Domini 570.

De sancto Surano martyre.

CAP. XX.

SVRANVS Abbas monasterij cuiusdam in prouincia Surenſi, vir sanctissimæ conuersationis, adeo elemosynarum largitionibus intentus, vt omnia monasterij bona in vsu pauperum hilari mente expenderet. Hic à Logobardis martyrio coronatus est. Claruit anno Domini 570.

De sancto Ioanne monacho.

CAP. XXI.

IOANNES monachus, & frater germanus sancti Eleutherij Abbatis, cuius superius iam fecimus mentionem, vir magnæ compunctionis & humilitatis: intantum omnipotenti Deo sinceritas mētis eius placuisse dicitur, vt obitu suum ei longè antè notū fecisse memoretur. Fuit enim totius religionis obseruator zelosus, quod etiam mors eius in Dño gloriosa testabatur. Claruit anno Dñi 560. & ante fratrem obiit.

De sancto Theodoro Abbate.

CAP. XXII.

THEODORVS monachus & discipulus sanctissimi patris nostri Benedicti, ac tertius post S. Valentinianū Lateranensis monasterij Abbas, vir sanctus & Deo dilectus, magnæ charitatis & abstinentiæ fuit. Claruit anno Domini quingentesimo septuagesimo.

De sancto Antonio monacho.

CAP. XXIII.

ANTONIUS monachus & discipulus S. Gregorij Papæ, vir sanctus conuersationis, & spiritu compunctionis adeo repletus, vt fons lachrymarum ab eius oculis indefinenter flueret: qui nunquam à meditatione scripturarum & orationis studio cessauit, semper in ore psalmodiâ reuoluens, donèc diuina visione tâdem vocatus, & decorata immarcescibili certificatus, febre correptus, à morte transiit ad vitam æternam. Claruit anno Domini 570.

De sancto Gallo Episcopo.

CAP. XXIII.

GALLVS ex monacho Chrononenſis cœnobij, Episcopus Auernorū, vir tantæ sanctitatis extitit, vt multis & in vita & post mortem miraculis legatur claruisse. Hic Treueres post decessum Apollonoculi antistitis sui, à Theoderico rege dari sibi

petierunt Episcopum, quibus rex tale dederat responsum: Ite, & alii eligite Episcopum. Gallum enim alibi habeo destinatum. Erat autem eo tempore diaconus. Factus autem Episcopus, tanta humilitate, tantaque charitate omnibus vsus est, vt ab omnibus diligetur. Huius vitam beatus Gregorius Turonensis Episcopus compendio descripsit, cuius multa narrat miracula. Fuit enim ferè contemporaneus eius. Claruit autem sub Theoderico rege, anno Domini 570.

De sancto Merulo monacho.

CAP. XXV.

MEROLVS monachus & discipulus B. Gregorij Papæ, vir lachrymis & compunctioni vehemèter intentus, qui tantæ sanctitatis fuit, vt diuina promissione ab hoc exilio ad felicitatem caelestis patriæ sit vocatus. De cuius tumulo post annos quatuordecim fragrantia miræ suauitatis fertur emanasse. Claruit anno Domini 570.

De sancto Columbano Abbate.

CAP. XXVI.

COLUMBANVS Abbas & pater multorum monachorum, de Hybernia veniens in Burgundiam, permittente rege Theoderico, monasterium Luxouienſe fundauit, vbi fratres secundum regulam sancti patris Benedicti viuere docuit. Exinde à Brunihilda fugatus, Alemaniam ingreditur, ac depost in Italiâ transiit, monasterium quod Bonium dicitur, edificauit. Huius vitam Ionas eius discipulus composuit. Moritur sub Mauritio imperatore, vndecimo Calendas Decembris, anno Domini 598.

De sancto Martio Abbate.

CAP. XXVII.

MARTIUS Abbas Auernensis, ex eodè territorio oris, vir fide & charitate eximius, qui multa in vita sua patrauit miracula, quibus sanctitas eius ostendebatur. Nam Florentium patrem Gregorij Turonensis Episcopi, adhuc puerum decem annorum, sanauit à febris. Sed & post mortem multa infirmis ad eius sepulcrum præstantur suffragia. Eius vitam virtutibus plenam, idem Gregorius Turonensis p̄sul descripsit. Claruit anno Dominicæ incarnationis 570.

De sancto Leandro Episcopo.

CAP. XXVIII.

LEANDER ex monacho Episcopus Hispalensis ante Isidorum, ad quem B. Papa Gregorius librum scripsit Moraliū in Iob, vir doctissimus atque sanctissimus: qui sua prædicatione atque doctrina Hermigildum, Ligildi Gothorum regis filium, ab Arriana impietate cœuertens, vsque ad martyrij palmam roboraui. Multis & in vita, & post mortem, miraculis coruscasse legitur, quæ in eius vita partim habentur: quam Isidorus ei in Episcopatu Hispalensi succedens, descripsit.

OOO Cuius

Cuius natale tertio Calendas Martij festum celebratur.

De sancto Leonardo Abbate.

CAP. XXIX.

Leonardus eremita & Abbas Nobiliacensis, ex pago Cenomanico natus, ubi etiam monasterium construxit, discipulus sancti Remigij, vir sanctissimæ vitæ fuit: quod innumera testantur miracula, quæ & in vita & post mortem, ad eius sepulcrum patrauit. Erat erga miseros tantæ pietatis & compassionis, quod & hoc à Deo precibus impetrauit, ut quicumque in carcere vel compedibus teneretur, inuocato eius nomine, mox inde solueretur. Miranda, in eius vita reperies. Moritur octauo Idus Octobris, anno Domini 559. & multis claret miraculis, ad cuius corpus dum sepeliretur, duo cæci illuminati sunt.

De sancta Radegunde moniali.

CAP. XXX.

Radegunda Abbatisa monasterij sanctimonialium Pictauiensis, regio sanguine orta, seculum cum suis honoribus despiciens, feliciter ad regnum caeleste peruénit. Huius vita sanctissima, infinitis penè fertur claruisse miraculis: quia & demones ab obsessis expulit corporibus, mortuos suscitauit, cæcis lumina oculorum reddidit, surdis auditum, claudis gressum, ægris sanitatem. Ad eius quoque sepulcrum innumera quotidie fiunt miracula. Cuius festum Idibus Augusti colitur. Claruit anno Domini 560.

De sancto Brendano Abbate.

CAP. XXXI.

Brendanus Abbas, natus in Hybernia ex parentibus generosis, vir sanctissimæ conuersationis, qui exacerbatus à Britannis, eis maledictis, trāsiiuit ad Gallias: ubi ad normam Benedicti, cum suis comitibus cœpit militare, & multis clarere miraculis. Hic multos insignes fertur habuisse discipulos. Eius festum decimoquarto Calendas Ianuarij colitur. Claruit anno Domini 570.

De sancto Senoch Abbate.

CAP. XXXII.

Senoch Abbas genere Theifal Pictaui pagi, quem Theifaliam vocant, oriundus fuit, in territorio Turonico monasterio fundato, sanctissima conuersatione emicuit: qui tanta corpus suum abstinētia domuit, ut multis in admirationem vertetur. Ab eius corde feruor deuotiois nunquam tepuit, in quo sibi diuina pietas dulcè habitaculum preparauit. Orationibus & vigilijs semper erat intentus. Vnde & multis in vita & post mortem claruit miraculis, sicut in eius vita legitur, quam Gre-

gorius Turonensis Episcopus descripsit: cui etiā ipse magna familiaritate erat coniunctus. Claruit anno Domini 580. & quadragesimo ætatis suæ moritur.

De sancto Venantio Abbate.

CAP. XXXIII.

Venantius Abbas monasterij iuxta basilicam sancti Martini Turonensis, ortus ex territorio Bituricensi, vir sanctissimæ vitæ, multis viuēs & mortuus coruscavit miraculis. nam demones fugauit, febres curauit, cæcis visum reddidit, surdis auditum, claudis gressum, infirmis sospitatem, sicut in eius vita legitur, quam Gregorius Turonensis composuit. Claruit circa annos Domini 560.

De sancto Aridio Abbate.

CAP. XXXIII.

Aridius Abbas Lemonicensis, quondam discipulus beati Nicetij Archiepiscopi Treuerensis, vir tantæ sanctitatis & virtutis extitit, ut Deus ad preces eius, cæcos illuminauerit, paralyticos curauerit, demoniacos mundauerit, atque infirmis multa præstiterit beneficia. Denique in medio pluuiæ, socijs vndique madefactus, sæpè nec vna quidē gutta sanctum Aridium tangere præsumebat. Hoc venerabili viro narrante, Gregorius Turonensis vitæ sancti Nicetij Treuerorū præfatus descripsit. Claruit anno Domini 580.

De sancto Maclouio monacho.

CAP. XXXV.

Maclouius, qui & Machutes, monachus & discipulus sancti Brandani Abbatis, natione Brito, parētibus ortus generosis, vir charitatis inestimabilis, fide firmus, spe certus, conuersatione præcipuus: tantæ sanctitatis fuit, ut innumerus claruerit miraculis, ita ut reges & nobiles, inuitum eum ad Episcopatum illius provincie vnanimiter eligerent, in quo sanctitate maxima emicuit. Obijt autē 17. Calendas Decembris: cuius vita & miracula diligenter scripta sunt. Claruit anno Domini 580.

De sancto Vrsio Abbate.

CAP. XXXVI.

Vrsus Abbas & fundator monasterij Thuffiriacensis & Pontiniacensis, Cadurnica vrbs incola fuit. Deinde accedens Turonicā, aliud fundauit cœnobium, in quo deinceps cōsistēs, in magna abstinētia & puritate vitæ ducebat. Dedit autē ei Dñs gratiā curationis, ita ut in suffatis energumenis, immundū ab eis spiritū protinus eijceret. Sed & alias per eū Dominus plurimas dignatus est operari virtutes. Eius vitæ beatus præful Gregorius Turonensis descripsit. Claruit anno Domini 560.

De

De sancto Leobatio Abbate.

CAP. XXXVII.

Lebatus Abbas monasterij apud Senapariam in terminis Turonicæ regionis situm, B. Vrsi supradicti cōsodalis, vir sanctitate & virtute eximis, qui & verbo & exemplo multorū corda cōuertit ad Christum, nō absq; signis & miraculis præsentem trāsēgit vitam. Claruit eodem tempore, quo Vrsus, videlicet anno Dni 560.

De sancta Monegunda moniali.

CAP. XXXVIII.

Monegunda Abbatisa, Carnetense vrbs quondam incola, cum parentum ad nutum copulata coniugio, duas filias genuisset, & illas inuida mortalium fata citò rapuissent, deserto marito, genitrix pignoribus desolata, se totam conuertit ad Dominum: ac deposita veste seculari, sanctæ conuersationis habitum suscepit: fundatoque cœnobio ad Basilicam sancti Martini, monachas secum in Domino adunauit. Hæc tantis miraculis viuens & mortua claruit, ut veterū nulli sanctorum inferior iudicaretur. Eius vitæ Gregorius Turonensis descripsit.

De sancto Eltuto Abbate.

CAP. XXXIX.

Eltutus Abbas, monachus & discipulus quōdam S. Germani, vir omnium scripturarum veteris scilicet & noui testamenti, & omnium artium philosophiæ peritissimus, præceptor S. Sansonis Episcopi, tantæ sanctitatis extitit, ut prophetiæ spiritu meruerit illustrari, denique multa miracula in vita sua opera patrauit. Vnde & obitu suū lōgè ante præsciuit. Claruit autē anno Domini 560. Dum autē moreretur, anima eius in specie aquilæ, duas pennas aureas habētis, visa est ad cælum cum angelis euolare.

De sancto Ifano Abbate.

CAP. XL.

Isanus Abbas, monachus & discipulus beatissimi patris Eltuti, qui vidit eius animam angelicis manibus, in similitudine aquilæ duabus pennis aureis, in cælum deferri, vir magnæ sanctitatis, contemptor mundi, & amator sanctæ paupertatis, velut stella in medio nebula, sic Britanniam sua cōuersatione sanctissima & doctrina illustrauit. Claruit anno Domini 560.

De sancto Sansone Episcopo.

CAP. XLI.

Sanson ex Abbate Dolenis Archiepiscopus, de Metiana provincia, nobilibus parētibus ortus fuit. Hic B. Eltuto docedus traditur, à quo in timore Domini & sacris scripturis nobiliter imbutus, etiā ad-

huc iuuenis, miraculis clarescere cœpit. Tanta verò abstinētia carnem suam domuit, ut in tota vita sua nunquam comederet quod vitā habuisset. Eius vita, qualis fuerit, luculento sermone descripta est. In qua legitur, quod sæpè totā hebdomadam à cibo abstinuit, & septimo tandem die reficiebat. Noctes verò lōgissimas sæpè transire solebat stando de luce vsq; ad lucis reciprocum, nec stans omninò lassabatur. Non diebus, non noctibus ab orationibus & diuinis colloquijs cessabat, qui tandem multis clarus miraculis, requieuit in Domino. Huius natale celebratur quinto Calendas Augusti. Claruit anno Domini 600.

De sancto Similiano Abbate.

CAP. XLII.

Similianus Abbas monasterij Cauracensis, præceptor sancti Ethbini, vir sanctus & Deo dilectus, doctrina & exemplo monachos strenuè gubernans, magna sanctitatis suæ de lit indicia. Claruit in Britannia transmarina, anno Domini 600.

De S. Vuingualoco monacho.

CAP. XLIII.

Vuingualocus sacerdos, monachus & discipulus B. Similiani Abbatis in monasterio Cauraconensi, de quo iam diximus, vir sanctissime conuersationis: Dominum Iesum in forma pauperis leprosi videre meruit, cuius dum nares ore suo contingeret, quem suscepisset, protinus agnouit, à quo audire dignus fuit: Non me erubuisti, serue meus, in miserijs meis: necego te erubescam in regno patris mei. Hæreditas tua mecum est. Claruit anno Domini 580.

De sancto Ethbino monacho.

CAP. XLIIII.

Ethbinus monachus & discipulus sancti patris Similiani atque diaconus, natione Brito, parētibus ortus nobilibus, doctrinis liberalibus optimè imbutus, minister præfati Vuingualoci sacerdotis: cum ille leprosum, de quo diximus, in messe ore mundadum susciperet, iste per latera Dominū erigēs, clamabat: Pater sancte, ipsum, quem tenco manibus, & tu ore, Dominum Iesum Christū, qui seipsum dedit pro nobis, esse crede. Viderat enim cælū apertum, & angelos in eius occursum properantes. Postmodum ad Hyberniā secedēs, in sylua Nectensi morabatur pauper, ubi multa patrauit miracula, quæ admodum in eius vita clarè legitur: cuius natale 14. Calendas Nouembris celebratur. Claruit anno Domini 610. & moritur, cum esset annorum octoginta ferme trium.

De sancto Basolo Abbate.

CAP. XLV.

000 2 Baso-

BASOLVS monachus & Abbas in dice-
cesi Rhemensis, ortus ex territorio
Lemonicensi, cum adhuc iuuenis esset, se
totum diuino seruitio mancipauit: egres-
susque terram cognationis suae, peruenit
ad urbem Rhemensis, ubi pontificatum
tenebat sanctus vir Aegidius post beatum
Remigium quartus, cuius autoritate &
benedictione locum secretum petiit, & mo-
nasterium fundauit. Hic tanta sanctitate
emicuit, ut multis in vita miraculis fuerit
gloriosus, quemadmodum in gestis eius
continetur. Huius festum sexto Calendas
Decembris agitur. Claruit autem anno Do-
mini 600.

De sancto Sindolpho monacho.

CAP. XLVI.

SINDOLPHVS presbyter & monachus,
socius beati Basoli Abbatis, natale so-
lum dulce relinquens, pro Christi amore
peregrinus efficitur: & ut mundo mortu-
us, Deo uiueret, eremiticam vitam subiuit,
in qua multis annis Domino militans, magnis
effulsit virtutibus. Claruit in Francia anno
Domini 600.

De sancto Gilda monacho.

CAP. XLVII.

GILDA monachus & discipulus beati
Eltuti Abbatis clarissimi, vir mori-
bus & conuersatione deuotus, & in diui-
nis scripturis à docto magistro nobiliter
imbutus, sanctae monasticae disciplinae ze-
lous amator inuentus est. Vnde & magnis
in vita legitur claruisse miraculis. Huius
condiscipuli erant sanctus Samson Do-
lensis Episcopus, & beatissimus vir Paulus
antistes Leonensis. Claruit anno Domini
in incarnationis 600. in Britannia.

De sancto Paulo Episcopo.

CAP. XLVIII.

PAULVS Episcopus Leonensis, mona-
chus & discipulus beati Eltuti Abba-
tis, eius magisterio adhuc puer à parenti-
bus traditur, ut moribus eius sanctis & do-
ctrina in formetur. Sub quo intantum pu-
er sanctus profecit, ut etiam miraculis ef-
fulgens, admirandus magistro videretur.
Factus autem Episcopus, tanta maceratio-
ne carnem suam domuit, ut in cibum nihil
aliud, quam panem siccum & sal, sumere
cotifueuerit. In diebus vero solenibus ad-
debat, quasi pro magno apparatu, paucos
pisciculos. Carnes autem non solum quadru-
pedum, secundum regulam, sed etiam bipedum,
in omni vita sua gustu non legitur coti-
gisse. Huius vita multus corusca miraculis
habetur descripta: cuius festum quarto Idus
Martij colitur. Claruit anno Domini 600.

De sancto Amando Episcopo.

CAP. XLIX.

AMANDVS ex monacho Episcopus
Traiectensis, superioris, id est, Leodi-
censis, vir doctus & sanctus, multos sua mel-
liffua praedicatione ab iniquitate conuer-
tit ad Dominum. Vnde & in vita & post
mortem infinitis fertur claruisse miraculis,
sicut in vita eius, diligenter digesta, habe-
tur. Volunt autem nonnulli, quod Abbas
fuerit ante praesulatum coenobij Elnonen-
sis. Festum eius colitur 8. Idus Februarij. Cla-
ruit anno Domini 630.

De sancto Maglorio Episcopo.

CAP. L.

MAGLORIVS monachus & discipu-
lus beati Eltuti patris, ex Britannia
oriundus, genere spectabilis, sancti Samso-
nis confors fuit: qui etiam decedens, in Ar-
chiepiscopatu Dolensi cum sibi constituit
successorem. Vbi cum spectabilibus docu-
mentis simul & exemplis emiseret, ange-
lus Domini in somnis ei apparuit, admonuit, ut
pontificatus culmine relicto, ad remotio-
ris loci latibula pergens, solitaria vitam du-
ceret, ubi monachorum gregem pascens, lau-
des quoque Domini licetius celebraret: qui
experfactus, gratias egit Deo, & in episco-
pato viro, nomine Buduco, substituto,
mandatum impleuit, multisque miraculis co-
ruscauit. Eius festum nono Calendas No-
uembris celebratur, quo & obiit. Claruit
anno Domini 620.

De sancto Gregorio Episcopo Turonensi.

CAP. LI.

GREGORIVS ex monacho Turonensis
Episcopus, Aluernicae regionis indi-
gena fuit, cuius pater Florētius Georgij se-
natoris filius, vir & ipse laudabilis, & sanctae
conuersationis effulsit. Vnde bonus pater
filium suum Gregorium in timore Domini
instruens, sanctorum illi gesta ad memoria
commendauit, quibus semper ad meliora
enituit. Factus autem Turonensis Ecclesiae post
B. Eufranij Archiepiscopus, ecclesias plu-
res instruxit, & varios in scripturis sanctis
tractatus exposuit: de quibus ex parte in se-
cundo libro huius operis iam fecimus men-
tionem. Fuit autem homo charitate & humili-
tate maximus, ita ut suo tempore in terris si-
mitem vix habuerit. Sedecim annos hic in
Episcopatu exegerat, cum aequiuocus ille
magnus Gregorius Romae in Sede Aposto-
lica subrogatus est. Cum autem iste ad li-
mina Apostolorum Romae peteret, à san-
cto Papa Gregorio cum magna reuerentia
exceptus est, quem ad B. Petri confesio-
nem introducens, ex latere constitit, praes-
tolans, quousque ab oratione assurgeret.
Interim autem, ut erat ingenio profundissi-
mus, secretam Dei dispensationem admi-
rans, considerabat in huiusmodi hominem
(erat

(erat enim statura breuis) tantam gratiam
profluxisse. Quod ille mox diuinitus per-
sentiens, & ab oratione surgens, placidoque
(ut erat) vultu ad Papam respiciens: Do-
minus, inquit, fecit nos, & non ipsi nos: idem
in paruis, qui & in magnis. Cumque illud co-
gitationi suae sanctus Papa responderi ani-
maduerteret, ipsa sua depræhensione ga-
uifus, gratiam, quam haecenus in Gregorio
mirabatur, in magna veneratione deinceps
habere coepit. Sanctus autem Episco-
pus in suo proposito proficiens atque suc-
crescens, multis & in vita & post morte cla-
ruit miraculis: cuius festum colitur 15. Calen-
das Decembris. Eius vita conscripta ha-
betur. Claruit anno Domini 600.

De sancto Gregorio Papa.

CAP. LII.

GREGORIVS ex monacho & Leuita
Romanus Pontifex post Petrum se-
xagesimum sextus, sedet in cathedra Apo-
stolica annis tredecim, mensibus decem,
diebus decem: vir quidem suo tempore in-
scripturis tam diuinis quam secularibus
omni opinione doctissimus, humilimus
atque sanctissimus, cuius pater Gordianus,
senator clarissimus fuit. Fundauit autem
beatus Gregorius ante conuersionem suam
plura monasteria, ex quibus vnum in vrbe
in honorem sancti Andreae constituit, in
quo sub Abbate Valerio monachus factus
est. Quis, qualis, quantumque fuerit, Ioan-
nes diaconus in eius vita, quam libris qua-
tuor explicuit, luculenter descripsit. Et
ideo non est opus iam longam de eo fieri
mentionem. Moritur autem anno Domini
603, cuius festum quarto Idus Martij
colitur.

De sancto Augustino Episcopo.

CAP. LIII.

AVGUSTINVS ex monacho sancti
Andreae in Vrbe, primus Archiepi-
scopus Doruernensis in Anglia, quae nunc
etiam Cantuariensis dicitur, discipulus
sancti Gregorij Papae, natione Romanus:
quem idem Papa misit in Angliam ad pre-
dicandum verbum Dei, qui magna virtu-
te per multa signa & stupenda miracula
gentem illam, haecenus idolis seruientem,
ad fidem Christi conuertit. Quemadmo-
dum verò haec conuersio facta sit, & quam
sanctae vitae vir iste fuerit, Beda monacho
in primo libro Ecclesiasticae historiae lucu-
lento sermone digessit. Alias etiam vita ei-
us descripta habetur. Claruit in Anglia,
anno Domini 620. Cuius festum 7. Calen-
das Iunij colitur.

De sancto Marcolpho Abbate.

CAP. LIIII.

MARCOLPHVS Abbas monasterij
Baioacensis in Gallia, vir doctus

& sanctus, & monachorum strenuus gu-
bernator, ob miracula & vitae sanctitatem
apud Gallos reges & principes in magno
precio habitus est, cuius festum septimo Calen-
das Maij colitur. Claruit anno Domini
610.

De sancto Petro Abbate.

CAP. LV.

PETRVS monachus beati Gregorij Pa-
pae, cum Augustino missus in Britan-
niam socius laborum & miraculorum ei-
us clarus effulsit. Fundato autem in hono-
re Apostolorum Petri & Pauli monaste-
rio, cum sanctus praesul Abbatem constitu-
it, in quo diuinis se totum mancipauit ob-
sequijs. Hunc idem Augustinus, conuersis
ad fidem iam Anglis, Romam destinauit vnà
cum sancto Laurentio presbytero, ut beato
Papae Gregorio de factis singulis face-
rent relationem, & de quibusdam quaesti-
onibus responsum reportarent. Claruit
autem in Anglia, anno Domini 620.

De sancto Mellito Episcopo.

CAP. LVI.

MELLITVS ex Abbate vrbs Romae,
Episcopus Londoniensis provin-
ciae Orientalium Saxonum, à beato Augu-
stino ordinatus, sua praedicatione totam
illam insulam ad fidem Christi conuertit.
Fuit enim vir sanctissimae conuersationis,
& propter vitam & doctrinae meritum san-
ctus Papa Gregorius, petente Augustino,
cum illo direxit. Vnde & multa miracula
fecisse legitur. Denique ad Ecclesiam Dor-
uernensem post Laurentium, qui Augustino
succederat, archiepiscopus translatus
est. Moritur autem dierum plenus & san-
ctitatis, anno Domini 624. nono Calen-
das Martij, secundum Bedam.

De sancto Iusto Episcopo.

CAP. LVII.

IVSTVS monachus sancti Gregorij Pa-
pae, missus cum Mellito in Angliam, Epi-
scopus Rosensis à beato Augustino ordi-
natus, multos pro Christo sustinuit labo-
res, & claruit miraculis. Deinde post mor-
tem Melliti, etiam ipse ad Ecclesiam Dor-
uernensem archiepiscopus quartus transla-
tus est, sub Bonifacio Papa quinto, à quo
authoritatem ordinandi Episcopos acce-
pit. Huius gesta Beda monachus in secun-
do libro suae historiae pro parte descripsit.
Claruit anno Domini 625, cuius festum
4. Idus Nouembris agitur.

De sancto Paulino Episcopo.

CAP. LVIII.

PAULINVS monachus beati Gregorij
in Vrbe, cum Mellito Abbate caeterisque
viris sanctissimis destinatus in Angliam,
animas Christo sua praedicatione innu-
mera

merabiles acquisiuit. Ordinatus autem à Iusto Archiepiscopo in Episcopum The-rofenensem, anno Domini 625. sub die duodecimo Calendas Augusti ad Archiepiscopatum Eboracensem tandem trans-latus est. Vir vtiq; sanctissimæ conuersati-onis, qui etiam miraculis meruit claresce-re. Moritur autem anno Domini 644. se-xto Idus Octobris, episcopatus sui anno vigesimo.

De sancto Laurentio Episcopo.

CAP. LIX.

LAURENTIVS monach^o cœnobij san-cti Gregorij Romæ, missus ab eo in Angliam, pro conuersione illius gentis to-tis viribus laborauit: qui defuncto beato Augustino, in eius locum Doruernensis archiepiscopus fuit ordinatus, quem ipse adhuc viuens ordinauerat, nè se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis vel ad horam pas-tore destitutus vacillare inciperet. Claruit anno Domini 620. cuius festum quarto Nonas Februarij agitur.

De sancto Ioanne monacho.

CAP. LX.

IOANNES monach^o cœnobij beati Gre-gorij Papæ in Vrbe, socius itineris & la-borū sancti patris Augustini, missus cum eo in Angliā, multis annis sua sancta con-uersatione & doctrina dignum prædica-toris gessit officium. Claruit anno Domi-ni 620.

De sancto Deicolo Abbate.

CAP. LXI.

DEICOLVS Abbas Luttesis cœnobij in Burgūdia, monachus & discipu-lus sancti Colūbani, vir sanctissimæ con-uersationis, qui multis in vita miraculis claruit, sicut in historia vitæ ipsius legitur, quæ satis copiosè conscripta habetur. Cla-ruit anno Domini 600. cuius festū 15. Ca-lendas Februarij agitur.

De sancto Honorio Episcopo.

CAP. LXII.

HONORIVS ex monacho Archiepi-scopus Cantuariensis, post Iustum, vir deuotus & sanctus, qui pro salute An-glorum multos impedit labores. Fuit autē in Episcopum cōsecratus à beato Paulino, tunc tēporis Londoniensi Episcopo. Mo-ritur plenus dierū & bonorū operū, anno Domini 653. pridie Calendas Octobris.

De sancto Bauone monacho.

CAP. LXIII.

ANOVVINVS, qui & Bauo, discipu-lus sancti Amandi pontificis, qui in iuuentute seculi actibus deseruiens, nobi-lem vxorem, nobilis & ipse duxerat: qua mortua, aliam ducere recusans, ad consili-um sancti Amandi Gandauī solitarij re-

cluditur, vbi tanta se penitentia & auste-ritate maceravit, vt eius cōuersatio omni-bus fieret admiranda. Claruit multis & ma-ximis miraculis, ita vt etiam mortuos sus-citaret. Moritur anno Domini 631. pri-ma die mensis Octobris, ad cuius honorem iam monasterium Gandense præfulget. Eius vita descripta est.

De sancto Aidano Episcopo.

CAP. LXIII.

AIDANVS Abbas Scotorum, & post-modum Episcopus in Angliā ordi-natus, moribus sanctus, scientia scriptu-rarū doctissimus fuit, de quo multa nar-rantur miracula. Erat enī verè monachus, qui nil huius mundi querere, nil amare curabat, sicut in vita eius diffusè legitur. Claruit anno Domini 658. cuius festum 2. Calendas Septembris agitur. Is manum dextram sancti Regis Osuualdi prædixit nunquam esse corrumpendam, qua tot eleemosynas dedit pauperibus, quādō se-dit in mensa cum eo, dum scutellam aure-am daret.

De sancta Fara Abbatisa.

CAP. LV.

FARA Abbatisa monasterij Hibrigen-sis, quod alio nomine Enoriacas dicitur, in regione Francorum, sanctimonialis nobilissima, quæ multas regum & prin-cipum filias in DEI seruitio sanctissimas enutriuit, plurimas in vita sua legitur operata virtutes. Claruit magna sanctita-te anno Domini 640. cuius festū 7. Idus Decembris iure celebratur.

De sancta Eracungota moniali.

CAP. LXVI.

ERACONGOTA sanctimonialis vir-go dignissima, Carcōberti regis An-glorum filia, quam ille magisterio sanctæ Pharæ Abbatisæ iam dictæ, in timore do-mini nutriendam cōmendauit. Quæ vir-go postmodum multarum virtutum efful-sit. Claruit in monasterio Brigenfi in re-gione Francorum, anno Domini 660. Eius festum Nonis Iulij agitur.

De sancto Vuinebaldo Abbate.

CAP. LXVII.

VVINEBALDVS Abbas monasterij sancti Lupi Treassini, vir doctus & sanctus, apud regem Lothariū, qui Bur-gundiam obtinuit, in magno precio fuit. Hic etiam beato Lupo Senonensi Episco-po valde familiaris & dilectus, eum regi offenso reconciliauit. Claruit anno Do-mini 620. cuius festum 15. Calendas Ianu-arij celebratur.

De sancto Anastasio martyre.

CAP. LXVIII.

ANASTASIVS Persa, monachus & martyr, omnibus monachis con-stantie suæ & fidei reliquit exemplum. Hic natus in Perside, magicas artes à patre puer discēbat. Sed vbi à captiuis Christi-anis nomen Christi acceperat, mox toto animo conuersus est: & relicta Perside, post annos tres Chalcedoniam, Hierapo-limque pro Christo peregrinus venit, ac deinde Hierosolyman: vbi baptizatus, quarto ab eadē vrbe milliario monasteri-um Abbatis Anastasij intrauit: in quo se-ptem annis regulariter vixit. Postea cum Cæsaream Palestinæ orationis gratia ve-nisset, captus à Persis, & multa diū verbera inter carceres & vincula, impio Marzaba-na duce, perpeffus, tandem mittitur Per-sidem ad regem eorum Cosdroēn, à quo ter per interualla auditus & verberatus, ad extremum vna suspēsus manu per tres horas diei, & sic decollatus cum alijs se-ptuaginta, martyriū compleuit. Mox tunica eius indutus quidam demoniacus, curatus est. Corpus eius Romæ translātū, in monasterio beati Pauli repositum est. Cuius festum vndecimo Calendas Februa-rij colitur. Passus est anno Heraclij octā-uo, qui fuit Domini 621.

De sancto Chalnoaldo Epi-scopo Meldensi.

CAP. LXIX.

CHALNOALDVS discipulus & mona-chus beati Columbani Abbatis, ger-manus sanctæ Pharæ virginis Christi, de qua supra diximus, adhuc puer sancto vi-ro à patre nutriendus traditur, cuius mi-nister deuotus effectus est: qui dum in so-litudine moraretur, ei belua paruit ad præ-ceptum magistri. Hic postmodum præ-sul in ciuitate Lugdunensi sanctissimus factus est. Claruit anno Domini 640.

De sancto Eustasio Abbate.

CAP. LXX.

EVSTASIVS monachus & discipu-lus beati Abbatis Columbani, & ab eo Luxouicēsis cœnobij Abbas cōstitutus, ma-gna sanctitate enituit, & multos sanctis-simos discipulos enutriuit. Eius vitā vir-tutibus plenā Ionas discipulus sancti Co-lumbani descripsit, cuius natale quarto Calendas Aprilis celebratur. Claruit anno Domini 620.

De sancto Attalo Abbate.

CAP. LXXI.

ATALVS monachus & discipulus sancti Columbani, Bobiensis cœno-bij Abbas ab eo constitutus, cum mona-chos egregiè regeret, & hoc nonnulli post se sustinere reclamarent, atque ab eo re-cedentes ei detraherent, omnes miserabili-

ter in breui perierunt. Fuit enim vir san-ctissimæ cōuersationis, ob quā causam omni-potens Deus eius iniurias tam seuerè vin-dicauit. Claruit autē anno Domini 620. Cuius vitam idem Ionas monachus beati Columbani descripsit. Eius festum sexto Idus Martij colitur.

De sancto Vualberto Abbate.

CAP. LXXII.

VUALBERTVS monachus & disci-pulus sancti Colūbani Abbatis, ger-manus beatorū Pharæ & Chalnoaldi, post discessum sui Abbatis Columbani, à mo-nasterio Luxouicēsi in Britanniam, ab eo sub magisterio sancti Eustasij commēda-tus, vir clarus atq; sanctissimus effulsit, ita vt post Eustasium Abbas Luxouicēsis ter-tius sit electus. Eius festum sexto Calendas Maij colitur. Claruit autem anno Domini 630. Hic post Gandoaldum fratrem Mel-densis Episcopus factus est.

De sancta Edilburga Abbatisa.

CAP. LXXIII.

EDILBERGA monasterij Brigēsis post beatā Pharā Abbatisa, filia regis Ori-entalium Anglorum Annæ, virgo mori-bus & vita sanctissima, quæ multis in vita fertur claruisse virtutibus, sicut in gestis eius plenius continetur. Claruit anno Do-mini sexcentesimo quadragesimo. Eius festum colitur septimo Idus Iulij.

De S. Pharone Episcopo Meldēsi.

CAP. LXXIII.

PHARO ex monacho & discipulo san-cti Eustasij Episcopi Meldensis, ger-manus beatæ Pharæ Abbatisæ & fratrum eius, vir sanctus & Deo dilectus, multis in vita & post mortē claruit miraculis, sicut in gestis eius diligenter scriptis habetur. Eius festum quinto Calendas Nouembris celebratur. Claruit anno Domini 640.

De sancto Chilleno monacho.

CAP. LXXV.

CHILLENVS monachus & discipu-lus sancti Columbani & Eustasij eius successoris, natione Scotus, vir magnæ & incōparabilis sanctitatis, à beato Pharone missus ad prouinciam Attrabatēsem, eam sua doctrina sana Christo acquisiuit, & claris miraculis illi attraxit. Hic vas vitreū à casu cōfractum, suis orationibus redin-tegrauit. Claruit anno Domini 640.

De sancto Gallo Abbate.

CAP. LXXVI.

GALLVS monachus & discipulus san-cti Colūbani Abbatis, vir sanctus & multis clarus virtutibus, cum eo de Luxo-ueniensi monasterio recedens, mansit in Alemania, vbi fundato cœnobio, multo-

rum monachorum pater effectus est. Eius sancta conuersatio literis commendata est. Claruit anno Domini 620. cuius festum 17. Calendas Nouembris colitur.

De sancto Columbino Abbate.

CAP. LXXVII.

COLUMBINVS monachus & discipulus beati Deicoli Abbatis Luttenfis in Burgundia, vir magnarum virtutum, dignus sui preceptoris successor, in eodem cenobio clarus sanctitate effulgit. Claruit anno Domini 620. cuius festum Idibus Septembris colitur.

De sancto Vualarico monacho.

CAP. LXXVIII.

VUALARICVS monachus & discipulus sancti Columbani, de Aluernica regione ortus, pro Christo magnis carnis suam abstinentia laboribus macerans, multis tam in vita, quam post mortem, effulgit miraculis, sicut in gestis eius diligenter conscriptis habetur. Claruit anno Domini 620. cuius festum colitur Calendis Aprilis.

De sancto Vuandalino monacho.

CAP. LXXIX.

VVANDOLINVS monachus & discipulus sancti Columbani, & beati Vualarici in peregrinatione socius, vir diuina charitate succensus, & egregius predicator, multos sua doctrina & exemplo gentiles ad agnitionem sacre fidei perduxit. Claruit anno Domini 620.

De sancto Hildeuerto Episcopo Meldensi.

CAP. LXXX.

HILDEVERTVS monachus & discipulus sancti Pharonis, & post eum Meldensis episcopus, cum esset ab eo presbyter ordinatus, hortatu eius monasterium intrauit: factus postea Meldensis episcopus, multa sanctitate & miraculis enituit. Eius festum colitur septimo Calendas Iunii. Claruit anno Domini 640.

De sancto Sulpitio Episcopo Bituricensi.

CAP. LXXXI.

SULPITIUS Abbas in Gallia sub Lothario rege, & post sanctum Austregisilum Bituricensis Ecclesie archiepiscopus, vir tantae sanctitatis, vt non minus per eum signa, quam dudum per Apostolos fierent. Nam demones verbo fugauit, aegros oratione curauit, mortuum etiam suscitauit. Denique qualis fuerit, in vita eius clare scribitur, vbi multa miranda de ipso narrantur. Qui non solum in vita, sed etiam post mortem, multis miraculis claruit, anno Domini 640.

De sancta Salaberga Abbatissa.

CAP. LXXXII.

SALABERGA Abbatissa monasterij Lugdunensis, in quo plus quam trecentas moniales sub regimine suo habuit, vbi multis legitur fuisse miraculis. Hanc beatus Eustasius Abbas Luxouienfis, in pueritia lumine oculorum orbam sanauit, quam Vualbertus eius successor ad contemptum mundi & religionis votum demum induxit. Claruit anno Domini 640. Cuius natale decimo Calendas Octobris agitur.

De sancto Ioanne Episcopo.

CAP. LXXXIII.

IOANNES ex monacho Gerundenfis Episcopus, Vuesegothus natione, vir scientia scripturarum doctus, & vite conuersatione sanctissimus, de quo etiam in secundo libro fecimus mentionem: multas pro vera fide ab Arrianis sustinuit insidias, ita vt in exiliu relegaretur. Inde reuersus ad patriam, monasterium condidit, vbi multa bona tam scribendo, quam etiam operando, perfecit. Claruit anno Domini 610.

De sancto Caesario Episcopo.

CAP. LXXXIII.

CAESARIUS monachus Lirinenfis cenobij, Arelatensis (vt ferunt) postea Episcopus, vir sanctus, & Deo dilectus, qui multis claruit virtutibus, monachorum studijs apprimè eruditus, pulchros ad utilitatem eorum conscripsit sermones, quem admodum in secundo libro expressimus. De tempore, quo claruit, diuersa opinio est, quia chronographi sibi mutuo non consentiunt. Aliqui enim dicunt, quod tempore sancti Benedicti: alij, quod anno Domini 610. Quod autem nostri ordinis fuerit, ipse in tertio sermone ad monachos fatetur, vt supra diximus. Vincentius autem dicit, quod claruit anno Domini 700. & hoc mihi verius esse videtur.

De sancta Aurea Abbatissa.

CAP. LXXXV.

AVREA, Abbatissa trecentarum puellarum Parisijs, genere nobilis, fide autem & virtutu excellentia nobilior, tanta sanctitate claruit, vt etiam in vita miracula fecerit: sicut in eius Legenda habetur, quae satis diligenter scripta est. Claruit anno Domini 630. eius festum celebratur quarto Nonas Octobris.

De sancto Furseo Abbate.

CAP. LXXXVI.

FURSEVS Abbas monasterij, quod Chaobherfsburg dicitur, in prouincia Orientalium Anglorum, natione Scottus genere nobilissimus, verbo & actibus clarus, & signis ac miraculis egregius, per An-

Angliam predicando verbum Dei, multos ab errore ad viam veritatis conuertit. Qui ab ipso tempore pueritiae suae curam non modicam lectionibus sacris simul & monasticis exhibebat disciplinis, & quicquid agendum didicerat, in opera conuertebat. Hic mirabiles visiones habuit, sicut in vita eius legitur. Claruit temporibus Annae regis Anglorum, anno Domini 650. Cuius natale quarto Nonas Martij agitur. Eius gesta habentur. Hic postmodum nauigauit in Galliam, & nobile cenobiu Latiniacum construxit.

De sancto Altano monacho.

CAP. LXXXVII.

ALTVS germanus sancti Fursei Abbatissae monachus in eius supradicto monasterio Caobersberg in Anglia, post rudimenta vitae cenobialis, eremum petijt, in qua se pro Dei amore affliges, multis effulgit virtutibus. Habebant autem & alium fratrem nomine Follanum, virum reuerendissimum, cui beatus Furseus eremum concupiscens, eiusdem cenobij curam commiserat. Claruit anno Domini 650.

De sancto Amato Abbate.

CAP. LXXXVIII.

AMATVS Abbas Luxouienfis post beatum Vualbertum, vir deuotus & sanctus, sua doctrina & exemplo multos egregios discipulos instituit. Erat enim charitate plenus, mitis, humilis, & discretus, atque sanctarum scripturarum vbertate refertus, qua cunctis prodesse potuit. Claruit anno Domini 660.

De sancto Foilano martyre.

CAP. LXXXIX.

FOILANVS germanus sanctorum Fursei & Altani, vt supra diximus, Abbas monasterij Caobersberg, cum sanctus Furseus de Anglia transfret in Galliam, ipse cum eodem fratre secutus est. Qui dono sanctae Gertrudis monasterij Fossense fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit. Claruit anno Domini 660.

De sancto Romarico Abbate.

CAP. XC.

ROMARICVS Abbas Luxouienfis post sanctum Amatam, cuius etiam discipulus fuerat, vir secundum seculu nobilis & generosus, qui quodam in aula regis Austrasioru Theodeberti, clarissimus habebatur, contempsit seculu amore Christi: quo largiente, tanta sanctitate enituit, vt multis claruerit miraculis. Eius gesta diligenter scripta sunt. Cuius natale 6. Idus Decembris agitur. Claruit anno Domini 660.

De sancto Adone monacho.

CAP. XCI.

ADO monachus in Francia, germanus sancti Andoeni episcopi Rothomagensis ex oppido Sueffionico, nomine Sanctiaco ortus, beato Columbano cum fratribus ad benedicendum oblatu, magnus ab eo predicatur futurus: qui, contempto seculo, Christum per monasticam conuersationem studuit imitari, in qua magnis fulsit virtutibus. Claruit anno Domini 660.

De sancto Agilo Abbate

Resbacensi.

CAP. XCII.

AGILVS, primus Abbas Resbacensis, quod sanctus Andoenus Episcopus fundauerat cenobium, monachus & discipulus beati Eustasij Luxouienfis, vir doctus & nobilis, filius fuit Agnoaldi viri nobilissimi, Sigeberti regis consiliarij: tantae virtutis & sanctitatis fuit, vt in vita multis miraculis effulserit. Erat enim in ieiunijs frequens, in orationibus assiduus, in elemosynis largus, hospitalitatisq; amator praecipuus, cuius vita satis diligenter scripta est. Claruit anno Domini 670. Et moritur 4. Calendas Septembris, anno aetatis suae centesimo.

De sancto Geremaro Abbate.

CAP. XCIII.

GEREMARVS Abbas monasterij Pontalli, a beato Andoeno constitutus, cum monachos ibidem repetas, in magna disciplina conseruaret, quidam malitiosi & impij, nolentes eius predicationem recipere, de eius morte coeperunt tractare. Supponentes igitur cultellum sub lectisternijs, manubrium solo haeserunt, acumen vero ferri nudum in aeris spatium crexerunt, vt vir Domini ex vigilijs fatigatus, cum se ad lectu cum impetu poneret, cultellu incidens, seipsum interficeret. Quod ille praesentis, declinauit periculum: & secedens, sancto Andoeno cooperante, Flauiacense monasterium fundauit, Abbas ibidem constituitur. Eius vita plena virtutibus, conscripta habetur. Claruit anno Domini 670. Cuius natale 11. Calendas Octobris colitur.

De sancta Angadrisma Abbatissa.

CAP. XCIII.

ANGADRISMA virgo sanctissima, & monasterij ancillarum Christi, quod iuxta muros Beluacenses situm est, Abbatissa: cum sponsum carnalem, videlicet S. Ausbertum, eo consentiente dimitteret, aeterni regis sponsa electa est, & a beato Andoeno Rothomagensi episcopo, Domino in sancto proposito consecrata. Claruit multis virtutibus anno Domini 680. cuius festum 6. Calendas Aprilis agitur.

De sancto Ausberto Episcopo.

CAP. XCV.

Ppp AVSBER-

AVSBERTVS ex Abbate Fontanelle post Andoënum Rothomagensis Episcopus, sponfus olim beatæ Angadri-
sine virginis, vir deuotus & sanctus, mul-
tis viuens & mortuus effulfit miraculis.
Eius in clyta gesta habentur. Claruit anno
Domini 685, cuius festum 5. Idus Febru-
arij colitur.

De sancto Vuandregifilo Abbate.

CAP. XCVI.

VVANDREGISILVS Abbas mona-
sterij Fontanelle, & presbyter, à be-
ato Andoëno consecratus, præceptor S.
Ansberti, de quo iam diximus, vir sanctis-
simæ conuersationis, multis legitur claru-
isse virtutibus. Rexit Abbatia viginti an-
nis: quo defuncto, electus est Lambertus
Tauernensis: quo ad Episcopatû Lugdu-
nenfem assumpto, sanctus Ausbertus suc-
cessit in Abbatia. Claruit sanctus iste anno
Dni 670. Eius natale est 11. Calendas Augusti.

De sancto Philiberto Abbate.

CAP. XCVII.

PHILIBERTVS Abbas Resbacensis post
sanctum Agilum, cuius discipulus fu-
it, vir secundum seculi dignitatem diues
& nobilis, in aula regis Dagoberti cum san-
cto Andoëno quodam in precio fuit: sed
mundo contempto, & omnibus suis pau-
peribus distributis, sub regimine sancti
Agili comâ deposuit, & monachus factus
est, multis signis & virtutibus clarus efful-
sit. Claruit anno Domini 680. cuius festum
13. Calendas Septembris agitur.

De sancto Richario Abbate.

CAP. XCVIII.

RICHARIVS Abbas Pontiniacensis, na-
tus in villa Centula prouinciæ Pon-
tinæ, qui de rustico factus est, vir religio-
ne notissimus. Vescabatur pane hordea-
ceo cinere commixto & aqua cum lachry-
mis temperata, leprofos balneis fouebat, &
eadem post ipsos intravit. Magnis & innu-
meris legitur claruisse miraculis. Cuius na-
tale celebratur quarto Calendas Maij. Cla-
ruit anno Domini 670.

De sancto Remaclo Episcopo.

CAP. XCIX.

REMACLVS Episcopus Traiectensis,
vir sanctæ conuersationis, cum tu-
multus secularium conuersationum habe-
ret exosos, episcopatû deseruit, & p̄ Chri-
sti amore in Stabulensi cœnobio monachi-
cæ vitæ habitum assumpsit, quod monaste-
rium Sigebertus rex eo tēpore fundauerat,
beato Remaclo in omnibus cooperante.
Claruit anno Domini 660. cuius natale
tertio Nonas Septembris agitur.

De sancto Landolino Abbate.

CAP. C.

LANDOLINVS Abbas & fundator mo-
nasteriorum Lobienfis, Alnei, Vuaf-
laris, & Crispiniensis, ab Auberto Camera-
censi Episcopo, ex prædione ad Christum
retractus, & à B. Papa Martino, huius no-
minis primo, ad prædicandû ordinatus,
sua doctrina & exemplo multas animas ad
Deum conuertit, & multis effulfit miracu-
lis. Claruit anno Domini 660. Cuius fe-
stum 17. Calendas Iulij celebratur. Sepul-
tus cum Adelmo & Domitiano suis disci-
pulis in monasterio Crispiniensi.

De sancto Trudone monacho.

CAP. CI.

TRUDO monachus cœnobij sancti
Quirini, quod modò ad sanctum
Trudonem ex eius nomine appellatur,
vir Hispaniensis, morum honestate con-
spicius, atq; sanctissimus, verus mona-
chus extitit, qui contempto seculo ex toto
corde Dominum amauit. Unde ad tantam
gratiam, eo largiente, prouectus est, vt mul-
tis in vita & post mortem miraculis efful-
serit. Claruit anno Domini 670. Cuius
natale nono Calendas Decembris agitur.

De sancto Leodebaldo Abbate.

CAP. CII.

LEODEBOLDVS fundator & Abbas
Floriacensis cœnobij, vir secundum
seculi dignitatem diues & nobilis, omnia
pro Christo dimittens, prædictum mo-
nasteriû fundauit & ingreditur. In quo
secundum regulâ patris nostri Benedicti
conuersationem instituens, magnis efful-
sit virtutibus. Claruit anno Domini 670.

De sancto Theodardo martyre.

CAP. CIII.

THEODARDVS monachus Stabulen-
sis cœnobij, & postea Episcopus Tra-
iectensis superioris, quod nunc Leodium
dicitur, vir sanctus & Deo dignus antistes,
sua prædicatione & exemplo gregem sibi com-
missum virtute magna gubernauit, qui ad tan-
tam gloriâ à Deo subuectus est, vt martyrio
sacro coronatus, Christi testis effici mereretur.
Cuius natale 4. Idus Septembris colitur.

De sancto Audomaro Epi-
scopo Taruanensi.

CAP. CIIII.

ANDOMARVS Episcopus Taruanen-
sis, ex monacho & discipulo S. Eu-
stasij Luxouienfis Abbatis, oriundus ex au-
rea valle non longè à Constantia ciuitate,
vir magnarum virtutum, & multorum mira-
culorum patrator fuit, sicut in eius vita lu-
culenter describitur. Triginta annis epi-
scopatû strenuè rexit. Claruit anno Dni
660. cuius natale 5. Idus Septembris colitur.

De sancto Bertino Abbate.

CAP. CV.

BERTINVS Abbas monasterij sancti
Petri Apostolorum principis, quod
Sithiu nominatur, ex dioecesi Constanti-
ensi oriundus, cum audisset famam sancti
Audomari, de quo iam diximus, cum du-
obus alijs, scilicet Mummolino & Ebertran-
no, patriam suam relinquens, venit ad
eum, & eius adiutorio fundauit monaste-
rium, in quo multis virtutibus claruit. Cui-
us vita conscripta est. Claruit anno Do-
mini 680. eiusq; festum Nonis Septembris
colitur.

De sancto Mummolino Episcopo.

CAP. CVI.

MVMOLINVS Episcopus Nouio-
menfis post Aicharium, monachus
& discipulus sancti Audomari, sociusque
beati Bertini Abbatis, vir doctus & sanctus,
& Ecclesiastico regimini satis necessarius,
virtute magna in populo effulfit. Claruit
anno Domini 680.

De sancto Magno monacho.

CAP. CVII.

MAGNVS, monachus & discipulus
sancti Galli, Abbas (vt fertur) in fau-
cibus, vir sanctus & Deo dilectus, multis
in vita miraculis claruit sicuti in gestis ei-
us, quæ diligenter scripta sunt, legitur. Ma-
gnam prædicandi gratiam à Deo consecu-
tus, multorum corda populorum ad diu-
inum amorem conuertit. Claruit anno Do-
mini 660. Mortuus est autem anno eta-
tis suæ 70. octauo Idus Septembris.

De sancto Ebertranno Abbate.

CAP. CVIII.

EBERTRANNVS monachus & disci-
pulus sancti Mummolini, natione
Constantiensis, cum esset vir sanctus & re-
gularis disciplinæ amator zelosus, ab eodẽ
Mummolino iam Episcopo, monasterij S.
Quintini Abbas constituitur. In quo multis
virtutibus clarus effulfit. Claruit anno Do-
mini sexcentesimo octogesimo.

De sancto Berchario martyre.

CAP. CIX.

BERCHARIVS Abbas primus Altiuil-
larenfis cœnobij, quodam monachus
& discipulus sancti Eustasij Luxouienfis,
vir sanctus & Deo dilectus: cum regularem
disciplinam in suo monasterio strenuè gu-
bernaret, accidit, vt quendam monachum,
exigentibus culpis suis, verbere increpati-
onis feriendum decerneret: qui merito suo
Satanæ cum Iuda traditus, patris indignè
obiurgamina tulit. Et cum ille festus lectulo
reclinatus, mēbra sopori dedisset, idẽ per-
uersus & impius monachus, irruens in eum,
lethali eum vulnere attētauit, arreptumque
ferrum, quo eum percusserat, in piscinam, quæ
intra monasteriû erat, occultandû proie-
cit. Videres tunc laticem, velut tanti scele-

ris cognitorem, ferrum in se receptare ex-
pauescere. Nam mox vt aquam tetigit, vel-
ut leuissimam materiei pluma, super aquas
natauit. Ipse autem amens factus homici-
da, ecclesiam petijt, cruentisq; manibus si-
gnu cœpit pulsare. Fratres incōsuetâ ho-
ra cum admiratione surgentes, & sanctum
virum interfectum audiētes, ad lectum eius
cucurrerunt, & adhuc in eo spiritum repe-
rerunt. Compræhensum igitur homicidam,
ei obtulerunt, scire cupiētes, quid de com-
missio tanto scelere iudicaret. At ille Do-
minici non immemor exempli: Deum, in-
quit, tibi, frater, pœnitentialiter placabilem
fieri studeto. Nam quantum ad me attinet,
omni liberum te impietate remitto. Ex ei-
us sepulcro longo tempore post oleum
pullulans visum est defluxisse, cunctis mor-
bo obsessis salubre. Cuius festum 17. Cal-
endas Nouembris agitur. Claruit anno
Domini 660.

De sancta Itta moniali.

CAP. CX.

ITTA sanctimonialis scemina, relicta
Pipini, & mater sanctæ Gertrudis vir-
ginis Christi, instinctu S. Amandi pon-
tificis monasterium Niuellesense fundauit,
eique filiam suam Deo dignam virginem
præfecit, se quoq; & sua eidem submisit.
Moritur anno Domini 658.

De sancto Lamperto martyre.

CAP. CXI.

LAMPERTVS ex monacho Stabulen-
sis cœnobij, post sanctum Theodardum
martyrem, Episcopus Leodiensis, vir
sanctissimæ conuersationis, omniumque
custos zelosus & pastor, cum vitia impi-
orum exemplo Ioannis constantar argue-
ret, ab iniquis martyrio succubuit. Eius vi-
ta & passio literis comendatae sunt. Cuius
natale 15. Calendas Octobris agitur. Cla-
ruit anno Domini 670.

De sancta Batilde moniali, regina.

CAP. CXII.

BATILDIS ex regina Francorum san-
ctimonialis Valensis cœnobij, funda-
trix monasterij Corbeienfis in Francia,
contemptis diuitijs & honoribus huius
seculi, vt Christum regem sponsum ac-
quireret, duram regularis obseruantiam nõ
timuit subire disciplinam. Fuit autem de
claro sanguine Saxonum, ad spectum decora,
vultu hilaris, incessu grauis, pudica, so-
bria, prudens & cauta, humilis & gratiosa.
In hebdomada sua ministravit in officio
coquinæ secundum regulam, sicut & cæte-
ræ sorores. In eius obitu speciosa lux
diuini splendoris apparuit. Et visus est à
circumstantibus angelorum chorus ei obui-
am venisse, & cum eis sanctus Genesius Epi-
scopus,

scopus, visq; sunt angeli animā eius remigio alarum & manibus eleuatam, in caelum portasse. Claruit anno Domini 670. cuius festum 7. Calendas Februarij agitur.

De sancta Gertrude virgine.

CAP. CXIII.

GERTRVDIS Abbatissa Niuigellenfis Cœnobij, filia beatæ Ittæ, de qua supra diximus, virgo sanctissimæ conuersationis, Domini nostri Iesu Christi sponsa clarissima fuit. Huius vita plena miraculis, ad ædificationem fidelium scripta est. Moritur autem anno Constantis 21. qui fuit Domini 674. 16. Calendas Aprilis, quo die eius festum solenniter agitur.

De sancto Theodoro Episcopo.

CAP. CXIII.

THEODORVS Cantuariensis Ecclesiæ septimus Archiepiscopus, à Vitaliano Papā ordinatus, natus ex Tarso Cilicis, monachus Romanus, vir doctissimus, Græcæ & Latine optime instructus, de quo etiā in secundo libro fecimus mentionem, multos pro Ecclesiastico statu labores impendit, magnisq; virtutibus claruit. Moritur anno Domini 690. ætatis suæ, 88. Episcopatus verò, 22.

De sancto Adriano Abbate.

CAP. CXV.

ADRIANVS Abbas Heridanensis cœnobij, quod est non longè à Neapoli Campaniæ, natione Afer, sacris diligenter imbutus, monasterialibus simul & Ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcæ pariter & Latine lingue peritissimus, vitæ quoq; & morum honestate deuotus & sanctus, cum beato Theodoro in Angliam à Vitaliano missus, gloriosos in Ecclesia fructus Anglicana produxit. Venit in Angliam anno Domini 678.

De sancto Andrea monacho.

CAP. CXVI.

ANDREAS monachus Romanus, & cuiusdam cœnobij Christi virginū Præpositus, vir doctrina & morum conuersatione venerandus, suæ sanctitatis pluramonia reliquit. Hunc Vitalianus Papā in Archiepiscopum Cantuariensem ordinare disposuit, nisi se corporali infirmitate excusasset. Claruit virtutibus magnis anno Domini 680.

De sancto Ceadda Episcopo.

CAP. CXVII.

CEADDA ex Abbate Lestigahensis cœnobij in Anglia, archiepiscopus Lindisfarorum & gentis Merciorum, vir doctus & sanctus, ac diuini verbi prædicator zelosus, in vita magnis effulit virtutibus. Claruit anno Domini 680. Cuius natale 6. Nonas Martij, quo die decessit, colitur.

De sancto Osuino monacho.

CAP. CXVIII.

OSVINVS monachus & discipulus beati Ceaddæ pontificis, vir magni meriti, & regularis institutionis zelosus amator, natione Anglicus Orientalis: cum apud reginam Edildrudem clericus esset, & magno haberetur in precio, omnia cōtemnens, venit ad S. Ceaddam, in cœnobio, cui Lestingen vocabulum est, commorantem: in quo multum proficiens, magnis cepit fulgere virtutibus. Claruit anno Domini 600.

De S. Earcumuualdo Episcopo.

CAP. CXIX.

EARCVMVALDVS ex Abbate Londoniensis episcopus, frater beatæ Edilburgæ virginis Christi, vir sanctus & Deo dilectus, qui multis tam in vita, quam etiā post mortem claruit miraculis: antequam esset episcopus, duo monasteria fundauit: vñ sibi in loco qui vocatur Cherotese, id est, insula Cerote; alterum sorori suæ Edilburgæ, in prouincia Orientalium Saxonum, in loco qui nuncupatur Beretinum. Claruit autem anno Domini 680.

De sancta Edilburga Abbatissa.

CAP. CXX.

EDILBURGA sanctimonialis virgo, soror (vt diximus) beati Earcumuualdi pontificis, & Abbatissa monasterij Beretingenfis, Christo spōsa multā amabilis, subiectas sibi moniales regulariter & strenuè gubernans, multis virtutibus effulit & signis. Claruit anno sexcentesimo octogesimo. Cuius festus 5. Idus Octobris celebratur.

De sancta Hildelide Abbatissa.

CAP. CXXI.

HILDELIDIS Abbatissa Bertingenfis Cœnobij post beatam Edilburgam, de qua iam diximus, virgo sanctæ conuersationis, & regularis disciplinæ zelosa gubernatrix, cuius vita gloriosa innumeris effulit virtutibus. Claruit anno Domini septingentesimo.

De sancta Edeldrude virgine.

CAP. CXXII.

EDELDRVDIS sancta & perpetua virgo Christi, filia Annæ regis Anglorū, nupta primò alteri viro permagnifico, & post Egrido regi cōiunx data, post duodecim annis torum incorrupta seruauit maritalem, regnum mundi, rege consentiente, deseruit, & monasteriū, Christo seruitura, intrauit. Deinde facta magistra & Abbatissa Eilgēsis monasterij, magnis virtutibus & signis effulit. De cuius sanctissima conuersatione miranda feruntur, ita vt prophetiæ quoque spiritu sacris illustrata. Eius corpus post decem annos in monu-

monumento tam sanum, integrum, & incorruptum repertum est, acsi eodem die fuisset defuncta: & quidem satis dignè, vt integritas corporis, mentis incorruptionem compensaret. Ad eius tumulam multa miracula facta sunt. Claruit anno Domini 680. Cuius festum 14. Calendas Iulij agitur.

De sancta Hilda Abbatissa.

CAP. CXXIII.

HILDA religiosissima Christi famula, Abbatissa monasterij quod dicitur Streneshalth in Anglia, filia nepotis Eduini regis clarissimi, tam sanctæ conuersationis extitit, vt multis in hac etiam vita effulserit virtutibus. Moritur anno Domini 630. ætatis suæ 62. 15. Calendas Decembris.

De sancto Adamanno monacho.

CAP. CXXIII.

ADAMANNVS monachus & presbyter monasterij sanctimonialium in Anglia, quod Colodi vrbs dicitur, Præpositus, natione Scotus, vir austere conuersationis & sanctæ vitæ, ita vt præter Dñicam & quintam feriam nihil in hebdomada penitus comederet, sæpè etiam noctes integras perugil in oratione transigeret. Magnis effulit virtutibus. Claruit anno Domini 670.

De sancto Eatta Episcopo.

CAP. CXXV.

EATTA ex Abbate Mailrosensis cœnobij, Episcopus Hagulfstæsis siue Lindesfarnensis, vir māsuetissimus ac simplicissimus, sua sancta prædicatione & religiosissima conuersatione multas ad Christum animas reduxit. Claruit anno Dñi 680.

De sancto Boisilo Abbate.

CAP. CXXVI.

BOISILVS monachus & Præpositus Mailrosensis cœnobij, sub Abbate præfato Eatta, vir in diuinis scripturis doctus & eruditus, morumque sanctimonialium insignis, beati Cuthberti pontificis in monasterio positi, præceptor fuit. Claruit magnis virtutibus radians, & prophetiæ spiritu illustratus, anno Domini 680.

De sancto Cuthberto Episcopo.

CAP. CXXVII.

CUTHBERTVS ex discipulo & monacho sancti Boisili, Præpositus primū Mailrosensis cœnobij post mortem ipsius, ac deinde in insula Lindesfarnensis, cum esset vir doctus atque sanctissimus, ob gratiā prædicationis, quam copiosam à Deo acceperat, Episcopus Lindesfarnensis à rege Egrido constitutus est: in quo officio infinitis fertur claruisse miraculis. Claruit anno Domini 680. Cuius festum 13. Calendas Aprilis agitur.

De sancto Odeualdo Abbate.

CAP. CXXVIII.

ODEVALDVS monachus & presbyter, successor beati Cuthberti, in exercenda vita solitaria, quam in insula Farnæ habitator ante Episcopatum gerebat, vir sanctus atque venerabilis, cuius vita fuit multis virtutibus incluta, & clara miraculis. Claruit anno Domini 690.

De sancto Iohanne Episcopo.

CAP. CXXIX.

IOHANNES ex monacho post Eatam Episcopus Hagulfstæsis, vir sanctus & Deo dilectus, maximis in vita miraculis clarus effulit. Et secundum, quod Eatam prius fuit Episcopus Lindesfarnensis, sed ad Hagulfaldensem Ecclesiam translatus, beato Cuthberto Lindesfarnensem Ecclesiam, consensu regis & Synodi, regendam commisit. Moritur autem sanctus Iohannes Episcopus anno Domini 721. Episcopatus autem sui, 33.

De sancto Egberto monacho.

CAP. CXXX.

EGBERTVS monachus & presbyter, ac monasteriorum sancti Columbani in Hybernia & Britania rector & Abbas, sanctissimæ conuersationis vir, in prædicatione verbi Dei studium habuit & gratiam. Huius discipulus fuit sanctus Vuillebrodus Traiectensis Episcopus. Claruit anno Domini 700.

De sancto Kiliano Episcopo & martyre.

CAP. CXXXI.

KILIANVS ex monacho Herbipolensis in Franconia Episcopus, natione Scotus, ex insula Hyberniæ, vir sanctus & Deo dilectus, pro Christi amore peregrinus effectus, prædicans verbum Dei, venit in Germaniam, vbi multas animas ad veram fidem sua doctrina & exemplo adduxit. Tandem martyrio coronatus, ad caelestia regna feliciter transmigravit 8. Idus Iulij. Claruit anno Domini 680.

De sancto Colonato monacho.

CAP. CXXXII.

COLONATVS monachus & discipulus beati Kiliani martyris, egressus cū eo de monasterio, amore Christi peregrinatur in Germania: qui bono & sancto præceptori vsque ad mortem fideliter adherens, martyrij coronam cum ipso meruit accipere immarcescibilem, 8. Idus Iulij. Claruit eodem tempore, quo Kilianus.

De sancto Tornano monacho.

CAP. CXXXIII.

TORNANVS monachus & discipulus sancti Kiliani Episcopi & martyris, Ppp 3 ac

ac socius passionis, vir multum religiosus & deuotus, à bono magistro non degenerans, stolam carnis suæ cum illo in sanguineagni meruit dealbare. Quorū vita cum passione scripta est. Martyrizatur autem eodem die cum suo pontifice, 8. Idus Iulij, vt dictum est.

De S. Marino Abbate, martyre.

CAP. CXXXIII.

MAVRINVS Abbas, vir sanctus & Deo dilectus, virtutibus clarus enituit. Hic ab infirmitate à beato Præiecto Auer-norum Episcopo, cum per eius monasterium ad regem Fræciæ pergeret, curatus, magnam sanctitatis illius cepit experientiam. Cum autem sanctus præsul à rege reuertens ad cœnobium Maurini venisset, beatus Abbas cum eo iuit, vt sicut se inuicem diligebant, ita simul martyriū consummarent. Cum ergo in atrio cuiusdā basilicæ orarent, irruentes Procères ciuitatis, Maurinum occiderunt, putantes se interemisse pontificem. Cumque Præiectum viderent à latere viuū cōsistere, impetu facto, etiam illum occiderūt, in odium & vindictam Hæctoris Massiliensis patricij, ab Hildericō Francorum rege interempti propter iniustitias Aluernesi Ecclesiæ ab eo illatas. Claruit autem beatus Marinus anno Domini 670.

De sancto Leodegario Episcopo & martyre.

CAP. CXXXV.

LEODEGARIVS Abbas monasterij sancti Maxentij Pictauiensis, & postea Episcopus Augustudunensis, vir sanctus & iustitiæ Christianæ amator, apud reges Fræciæ, Lotharium & eius filium Lotharium iuniorem, & Hildericū, suo tempore in magno precio habebatur. Hic tandem pro iustitia ab impio Ebroino apostata interfectus, per multos cruciatus martyr gloriosus efficitur. Ad cuius corpus post mortem infinita miracula facta sunt. Claruit anno Domini 685, cuius natale celebratur sexto Nonas Octobris.

De sancto Leufredo Abbate.

CAP. CXXXVI.

LEVFREDOVS Abbas monasterij, quod in diocesi Ebroicensi modò, de cruce sancti Leufredi, appellatur, qui ex eodem territorio de parentibus nobilibus natus, vanam mundi pompam pro Christi amore cōtemnens, eremū petijt: ac prædictum monasterium fundans, multis monachis impleuit. In quo sancte viuens, mira culis coruscavit. Eius festum 11. Calendas Iulij colitur, Claruit anno Domini 680.

De S. Vuillebrordo Episcopo.

CAP. CXXXVII.

VVILLEBRORDVS cognomēto Clemēs, monachus Ripensis cœnobij in Angliā, discipulus S. Eggeberty, de quo supra diximus, cum amore prædicandi verbū Dei ferueret, cum duodecim fratribus exiit de Angliā, venit in Galliā: ac demum rogante Pipino inlyto rege, à Sergio Papa Episcopus Traiectensis inferioris ordinatus est Romæ in die sanctæ Cæcilie, anno ab incarnatione Domini 693. Suscepto autem Episcopatu, longè lateq; verbum Dei prædicans, plures ecclesias & monasteria construxit. In quibus est illud in signe, vbi corpore quiescit, Epternacēse in diocesi Treuerensi, cooperatibus B. Irmina Abbatissa & Pipino principe semp honorando. Durauit autem in Episcopatu vltra annum Dominicæ incarnationis 730. Eius festum 7. Idus Nouembris celebratur.

De sancta Irmina Abbatissa.

CAP. CXXXVIII.

IRMINA prima Abbatissa monasterij, quod ipsa in ciuitate Treuerensi fundauerat, quod Horreum dicitur, vulgariter Oëren, filia inlyti regis Dagoberty, virgo sanctissima, multis & in vita & post mortem fertur claruisse miraculis. Nos igitur cum sanctissimū caput eius habeamus incorruptum, sub eiusq; patrocinio non mediocriter gaudere debeamus, libet de conuersatione ipsius modicum altius sermonem contexere, & cuius meriti fuerit virgo, pro posse demonstrare. Hanc, cum adhuc esset iuuenula, Hermannus quidam Comes Gallicanus permagnificus, magna sibi dote assignata in Tyrafiō & alijs locis, desponsauerat, sed antequam dies nuptiarum aduenisset, morte sublatu, virginem tristem reliquit. Dagobertus autem pater filie rex inlytus, eam consolans, aiebat: Quid, filia, tristaris de occubitu sponsi, quæ non ignorabas mortalem? Num lachrymis putas reuocandum ab inferis? Tu quandoquæ sequeris: nūquam ille reuertetur. Quiesce igitur, oro, ab inutilibus lachrymis, ac ego tibi ditiolem potentiolemq; maritum polliceor. At virgo iam Christi desponsata castis amplexibus, patri tale fertur dedisse respōsum: Ego, genitor amande, nedum ditiolem potentiolemq; Hermāno sponsum elēgi, sed etiam omnibus dominatem potentissimū regem Christum, æterni patris filiū, cui me deuoui, cuius seruitio me mōcipabo. Itaq; rex pietate & religione mirificus, cum audisset natæ verba dulcissima, (quanq; eā alicui terreno principi copulare disposuisset) eius sanctę voluntati consensit, eiq; ad vota concurrens, pro ædificandis cœnobijs magnificentia sua multa prædia & donationes conferebat. Sancta igitur virgo voti sui composita, Dominum

minum laudabat, seq; totam in eius amorem transferens, nihil amabat terrenum, nihil dilexit caducum. Proficiens igitur & succrescens in virtute Dei, nè aliorū quoque salutem videretur negligere, monasterium in honore beatæ Mariæ semper virginis solenne fundauit in Horreo Dagoberty patris sui in vrbe Treuerica, sicut iam diximus: vbi multas in Christi famulatu sorores congregans, mater earum & Abbatissa, omnium consensu constituta est. Qualem verò se in officio suo præbuerit, nec huius temporis est edicere, nec nostræ facultatis. In cuius pectore Christi feruebat amor, quo successa, magna & stupenda in Dei laudem faciebat. Ab eius mente nunquam oratio defuit, quæ etiam in precibus sæpè pernoctauit. Carnem suam sedulè domabat ieiunijs, dum animam oratione & meditatione scripturarum enutrit. Hanc beatus Vuillebrordus singulari amore in Christo diligebat, cui sanctissima virgo medietatem sibi Epternacensis cum omnibus suis appendicijs, pro construendo monasterio fratrum, contulerat, quæ de suo patrimonio hætenus possidebat. Quodam tempore beatus præsul Vuillebrordus de Traiecto veniēs, sanctam virginem Irminam Treuiris visitauit: Cum ecce pestis lethifera sanctimonialis de Horreo inuaserat, ita vt subito infirmatæ caderent, & vsque ad animam mors videretur pertingere. Aduocat sanctus Vuillebrordus, post castigationis exhortamenta, post consolationis medicamina, pro salute earum salutarem victimam obtulit, & benedicens aquam, omnia habitacula cœnobij adpersit, & exterminatoris angeli gladium mox ab eis propulsauit. Hic etiam beatissimus pontifex parochialem ecclesiam sancti Pauli iuxta Horreum, à sancta Irmina cum duodecim præbendis fratribus institutam, eodem tempore dedicauit. Sancta autem virgo, vt se dignam Christo sponsam redderet, totis viribus insistebat obseruantie regulari, quā suo tempore in eodē monasterio multis virtutibus roborauit: tandem post multos labores à Domino Iesu ad thalamum æternæ felicitatis vocata, non sine manifestis indicijs sanctitatis, beata illa anima carne exuta, transfuolauit ad cælos nono Calendas Ianuarij, illucescente iam die ipsa Christi natiuitatis. Eius autem festum, propter natalem Domini diem, ad decimum Calendas Ianuarij, celebrandum præuenitur. Huius corpus post multos annos de sepulcro leuatum, integrum & sine corruptione inuentum est. Sicut etiam capitis eius sacratissimi decor demonstrat, quod nos in nostro habere cœnobio Spanhemensi, supra iam diximus. Re-

liqua autem pars corporis, in monasterio sanctorū Petri & Pauli in Vuissenburgre condita dicitur, nam in monasterio suo Treuerensi, parum de eius reliquijs nouimus haberi. Claruit anno Domini 710.

De sancto Euualdo martyre.

CAP. CXXXIX.

EVVALDOVS cognomento Niger, monachus in Angliā Ripensis cœnobij, vir in diuinis scripturis valde doctus, ac Dei verbi feruentissimus prædicator: pro-uocatus exemplo beati Vuillebrordi pontificis, cum socio infra scripto exiit de Angliā, & veniēs in Saxoniam, vt ibidem barbaris fidem Christi annunciarer, ab eis longo cruciату corporis martyrizatus est quinto Nonas Octobris: nec defuerunt martyrio eius & socij sequentis celestia miracula. De quibus Beda in quinto volumine Ecclesiasticæ historiae fecit mentionem. Claruit anno Domini sexcentesimo septuagesimo quinto.

De S. Euualdo alio martyre.

CAP. CXL.

EVVALDOVS cognomento Albus, monachus Ripensis monasterij, socius beati Euualdi iam dicti, qui cum eo de Angliā in Saxoniam verbum Dei prædicaturus adueniens, martyrium capitis abscissione compleuit, eodem die quinto Nonarum Octobris. Fuerunt autem de Angliā nati, sed in Hybernia pro æterna patria multo tempore exulauerunt, donec ad imitationem beati Vuillebrordi, prædicationis gratia in Saxoniam venientes, martyrizati sunt. Corpora eorum apud Coloniam sepulta feruntur. Claruerunt anno Domini 675.

De sancto Adelmo Episcopo.

CAP. CXLI.

ADELMVS ex Abbate Maldubiensis cœnobij, Episcopus Occidentalium Saxonum, in Angliā, vir doctus atque sanctissimus, multa ad vtilitatem Ecclesiasticam composuit, sicut ex parte in secundo libro iam diximus. Erat enim prædicator deuotus, & factor verbi eximius. Claruit anno Domini 700.

De sancto Pechtelmo Episcopo.

CAP. CXLII.

PECHELMVS Episcopus Candidæ Casæ in Angliā, monachus Maildubiensis, socius beati Adelmi pontificis, & multis annis cum eo in cœnobio conuersatus vir doctus & sanctus, magnis in diebus suis effulsit virtutibus. Huius festum Idibus Iulij celebratur. Claruit anno Domini 710.

De sancta Modesta Abbatisa.

CAP. CXLIII.

MODESTA Abbatisa cuiusdam cœnobij in vrbe Treuerica, beatæ Gertrudi valdè familiaris & dilecta fuit. Hæc quadam die ante altare beatæ Mariæ Virginis prostrata, cum oratione finita surrexisset, subito vidit ad dexterâ altaris sanctam Gertrudem stantem, quæ dixit ad eam: Soror Modesta, certissimè scias me hodiè in eadè hora de habitaculo carnis absolutam, quo dicto, disparuit, & ita factum est. Claruit anno Domini 680. Cuius festum pridè Nonas Octobris colitur. Volunt autem quidam, quòd hæc sacrata virgo fuerit secunda Abbatisa in Horreo Treuerensi, quod an ita sit, temporis diffensio me non finit discernere. Probet alius.

De sancto Balthfrido monacho.

CAP. CLXIII.

BALTHFRIDVS monachus solitarius, cum quo beatus Vuandregisilus Abbas in monte Falconis aliquandiu habitauit, vir deuotus & sanctus, multis in hac vita legitur claruisse virtutibus. Floruit anno Domini 670.

De sancto Eruualdo monacho.

CAP. CXLV.

ERVVALDVS monachus & discipulus sancti Kiliani martyris atque pontificis Herbipolensis, egressus cum eo de Scotia ad prædicandum verbum in Franconia, martyriū cum magistro sancto perfecit 8. Idus Iulij, Claruit autè anno Domini 680.

De sancto Lebuino monacho.

CAP. CXLVI.

LEBVINVS monachus Ripensis in Anglia, discipulus sancti Vuillebrordi Traractensis Episcopi, & socius peregrinationis eius atque laboris, pro Christo ad exemplum boni magistri ambulans, multas virtutes sermone perfecit & opere.

De S. Vuernfrido monacho.

CAP. CXLVII.

VVERNERIDVS monachus & discipulus sancti Vuillebrordi pōtificis, de Anglia cum eo gratia prædicationis venit in Phrisiam, vbi fortiter instans verbi sanctæ conuersationis laborauit vt bonus miles Christi Iesu: à quo tandem laborum suorum mercedem gloriosam, deposita sarcina carnis, meruit accipere 19. Calendas Septembris, Claruit anno Domini 700.

De sancto Bonifacio Papa.

CAP. CXLVIII.

BONIFACIUS ex monacho S. Sebastiani in vrbe, huius nominis quartus, vir sanctus & Deo dilectus, impetrauit à Phoca Cæsare, vt in veteri fano, quod Pan-

theon vocabatur, & à Domitiano imperatore constructum erat, ecclesiam in honore beatæ Mariæ semper virginis & omnium Sanctorum possit cōsecrare. Sedit in pontificatu secundum Chronicas annis sex, mensibus octo, cuius festum 8. Calendas Aprilis agitur, Claruit anno Domini 608.

De sancto Adeodato Papa.

CAP. CXLIX.

ADEODATVS ex monacho cœnobij, quod in Cælio monte sitū est, sanctæ Romanæ & Vniuersalis Ecclesiæ, post Vitalianum Pontifex clementissimus, deuotus & sanctus, hospitalitatis cultor insignis, omniq; decorus virtute, sedit in pontificatu annis quatuor, mensibus duobus, cuius natale 17. Calendas Augusti agitur, Claruit anno Domini 670.

De sancto Agathone Papa.

CAP. CL.

AGATHON primus Papa ex monacho, natione Siculus, vir sanctissimæ vitæ, ad eò vt leprosum obuium habes, osculando mox à lepra sanauerit. Tanta clementiæ & pietatis extitit, vt neminè à se insolatum abire permitteret. Sedit in pontificatu annis duobus, mensibus sex. Moritur quarto Idus Ianuarij, anno Domini 677.

De sancto Benedicto Abbate.

CAP. CLI.

BENEDICTVS Abbas monasterij sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in Anglia, præcepto venerabilis Bedæ presbyter, vir doctus & valdè religiosus, cuius etiam nonnulla extant opuscula. Hic Bedam puerulum quasi septem annorum, suscepit ad ordinem. Claruit anno Domini 670. Cuius festum pridè Nonas Decembris celebratur.

De sancto Balderico monacho.

CAP. CLII.

BALDERICVS monachus in monte Falconis, vir deuotus, & sanctæ obseruantie monasticæ ex toto deditus, qui verbo & opere multis præbuit exemplum imitandæ virtutis, magna suæ sanctitatis fertur reliquisse indicia. Huius festum 17. Calendas Nouembris colitur.

De sancto Adamano Abbate.

CAP. CLIII.

ADAMANNVS Abbas monasterij, quod B. Columbanus olim in insula Hufundauit in Hybernia, vir doctus & sanctus, & pater multorū monachorum, sua prædicatione sanctissima plurimam partem Scotorum in Hybernia, & etiam Britones in Britannia, ad debitum paschalis celebritatis tempus reduxit. Claruit anno Domini 700.

De

De sancto Ceolfredo Abbate.

CAP. CLIII.

CEOLFRIDVS Abbas monasterij sanctorum Petri & Pauli in Anglia, post Benedictum, sub quo Beda, toto notus in orbe, multa volumina scripsit, vir doctus & monastica religione venerabilis, cum esset annorum septuagintaquatuor, causa deuotionis Romam venit. Qui vbi in redeundo Lingonas peruénit, ibi defunctus est, atque in ecclesia beatorum Germanorum martyrum sepultus, anno Domini 717. ætatis (vt diximus) 74. presbyteratus verò, 44. Abbatialis autem officij, 35.

De sancto Beda monacho.

CAP. CLV.

BEDA monachus & presbyter in eodem monasterio sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in Anglia, vir doctus & sanctus, per sua studia toto notus in orbe, multa ad vtilitatem Ecclesiæ composuit volumina, de quibus in secundo libro iam fecimus mentionem. Hic in extremo natus orbis angulo, cum esset puer septem annorum, sub magisterio Benedicti Abbat in præfatum monasterio nutriendus à parentibus traditur: in quo mirabiliter proficiens, Anglorū doctor clarissimus effulsit. Anno vitæ suæ 19. diaconus factus est, 30. presbyter, ex quo tēpore vsq; ad vltimum vitæ suæ docere aut scribere non desistit, & sicut ipse per se fatetur, nihil illi dulcius erat, quàm diuinas legere sedulo & exponere scripturas. Huius doctrina tanto precio digna habita est, vt Sergius Papa ab vrbe Roma Ceolfredo Abbati eius scripserit in Angliam, petes eum & exhortans, vt sine omni cōtradictione famulum Dei Bedam, ad limina destinaret Apostolorum, eò quòd ei præsentia in arduis causis fidei, Ecclesiæ Dei valdè vtilis esset & necessaria. Iam enim fama eius se longè lateq; per orbem disperferat. Ità iā celebre erat nomen eius, vt in questionibus enodandis indigeret eo sublimitas Romana. Et tantis plannè condigna laus studijs: quippe qui ex eo tempore, quo legere poterat, à sacra lectione & studio minimè cessabat. Semper mens deuota studijs occupabatur salutaribus: quibus legit, scripsit, vel docuit. Erat ei mos, ex lectione vehementer accendi & compungi, ità vt sæpè inter legendum & docedū lachrymas calidas effunderet. Vnde post lectionem vel studium, ad orationes sanctas doctor deuotus se contulit, sciens magis Dei gratia, quàm proprijs viribus, ad sciētiam perueniri scripturarum. O virum, cūctis venerandū seculis, qui & mentis habitaculum orationibus, & Ecclesiam doctrinis illustrauit. Nullus vnquam non-

num Bedam vidit ociosum. Vehementissimè amore studij sacri æstuabat, ità vt ne ad momētum quidè potuerit esse ociosus. Cum enim ad monasteriū puer intrasset, intantum studendo profecit, vt nō solum in sacris scripturis, sed etiam in secularibus literis vltra omnes Angliæ doctores peritissimus euaserit. Scripsit de omnibus artibus, quas liberales vocāt, tractatus plures atq; pulcherrimos. In extremo mūdi, vt ità dicam, positus, Græcam linguā magna ex parte didicit, & nec Hebraicæ penitus indulsit. Habuit multos egregios discipulos, quos suo studio & exēplo ad amorem scripturarum inæstimabili seruire pro-uocabat. Nec solum studijs, sed, quod ijs amplius est, religiōe & sanctitate, quos docuit, fecit insignes. Fuit aut vir per omnia magnificus, scientia & morum honestate venerabilis. Charitate siquidem refulsit geminata sublimis, deuotione præcipuus, castimonia vitæ gloriosus. Erat aut decens staturæ, incessu grauis, voce sublimis, ore facidus, vultu decorus, & quadam iucunditati mixta seueritas. Vnde bonis & deuotis erat affabilis, superbis aut & negligentioribus terribilis. Se ita mansuetum & humilem cūctis exhibuit, vt in toto monasterio vix haberet æquale. Quicquid aut studendo & meditando de scripturis potuit apprehendere, sine inuidia communicabat ijs, quos idoneos viderat, & in amore scientiæ salutaris flagrantes. De tota Anglia viri constuebant ad eum, cupientes sub eius magisterio & morū & scientiæ scripturarum incrementa suscipere. Name eius conuersatio, intuentibus norma totius religionis erat & honesti. Et qd multis nitar sermonibus talis ac tantus erat vir iste factus, vt omnis laus eius virtutibus sit prorsus inferior. O vtiā tam tale iam studium amarent monachi: quā felix esset status religionis. A maior veræ scientiæ erat is, de quo loquimur: qui non bathologiam, sed virtutē in studio quærebat. Nam incuriosi fuit, sed dulcis eloquij, Tandem post multos labores, quos scribēdo & docendo impenderat, animo toto suspirās ad patriam, debilitatem incidit, cōtinuisq; septem hebdomadibus ante mortem, stomachi indignatione cibos nauseantis laborans, & angusto spiritu halitum producens, studium tamē literarū nequaquam obmisit, sed totis ijs diebus (præter debitū Psalmodiæ pensum) illi intendebat, Euangeliumq; Ioānis ijs diebus Anglica lingua interpretat⁹ est. Discipulis aut discendi amorē ingerens, dicebat: Discite filioli, quā diū vobiscū sum. FERIA aut tertia ante ascensionem Domini, modicus tumor in pedibus apparuit: tunc accita cōgregatione, cōmunicatus & inunctus est, osculoque cunctis libato, futuram

C 9 9 sui

sui memoriam à singulis implorauit. Nonnullis etiam, ob familiarem amicitiam, xeniola, quæ in secretis habebat, largitus est. Die ascensionis Domini cõtra oratorium, quo orare cõsueuerat, subiecto cilicio decumbens, illibato sensu & hilari vultu dicebat: O rex gloriæ Domine virtutum, & cætera vsque in finem antiphonæ. Qua finita, spiritum efflauit. Mox tam suauissimus odor subsequutus est, vt omnes, qui aderant, in paradiso se esse putarent. Huius Epitaphium est tale:

*Presbyter hic Beda requiescit carne sepultus,
Dona Christo animã in calis gaudere per eum,
Dag, sophie illum debiari fonte, cui iam
Sustulit ouans intento semper amore.*

Fuit primò sepultus in cœnobio suo, ac postea cum sancto Cuthberto in Dunelm translatus dicitur. Obijt anno Domini 733, ætatis verò suæ 72, sub Leone imperatore, cuius natale 7. Calendas Iunij colitur.

De sancta Seuera Abbatisa.

CAP. CLVI.

SEVERA Abbatisa sancti Symphoriani Treuerensis, virgo sanctissimæ conuersationis, magnis claruit æuo suo virtutibus. Hæc fuit soror beati Rodoaldi Archiepiscopi Treuerorum, & sanctæ Itæ, matris beatæ Gertrudis virginis. Idem Rodoaldus Episcopus construxit monasterium in Horreo sumptibus beatæ Irminæ, de qua suprâ diximus, eamque constituit Abbatisam. Construxit etiam cœnobium sancti Symphoriani, cui Seueram hanc sororem suam præfecit in Abbatisam, quæ mortua, in eodem loco ab eo sepulta est. Cuius festum 13. Calendas Augusti celebratur. Claruit anno Domini 670.

De sancto Vrsimaro Episcopo.

CAP. CLVII.

VRSIMARVS ex Abbate Lobienfis cœnobij Episcopus Bobienfis, vir doctus & sanctus, diuini que verbi prædicator insignis: qui prædicans temporibus Dagoberti, in prouincia Flandrensi multas construxit ac construi fecit ecclesias. Huius vitam Herigerus Abbas luculento stylo descripsit. Claruit anno Domini 700. Cuius festum celebratur nono Calendas Maij.

De sancta Adela virgine.

CAP. CLVIII.

ATHELA filia Dagoberti regis, virgo deuotissima, soror beatæ Irminæ virginis, prima Abbatisa cœnobij sanctimonialium, quod beatus Rodoaldus Treuerorũ antistes in palatio construxit, ab eodem constituta. Christum sponsum eligens, omnem pompam terreni principatus pro eius amore contempsit. Claruit anno Domini 710.

De sancto Basino Episcopo.

Treuerensi.

CAP. CLIX.

BASINVS Archiepiscopus Treuerensis quinquagesimus sextus, ex Abbate monasterij sancti Maximini ibidem, frater ducis Lothringiæ nobilissim⁹ fuit, qui nobilitatem generis fide & moribus ritè commendans, magnis virtutibus clarus effulsit. Eius natale quarto Nonas Martij colitur. Claruit anno Domini 720.

De sancto Heruino Episcopo.

CAP. CLX.

HERVVINVS Episcopus Lobienfis, ex Abbate ibidem, beati Vrsimari successor, vir doctus & sanctus, & amator obseruantie regularis, magnis virtutibus tam in cœnobio, quàm in Episcopatu refulsit, ita vt sancti pòtificis dignus successor haberetur & esset. Eius natale 7. Calendas Maij colitur. Claruit anno Domini 720.

De S. Gregorio Papa secundo.

CAP. CLXI.

GREGORIUS Papa secundus ex monacho, patria Roman⁹, vir doctissimus, & hereticorum expugnator egregius, multa sanctitate & virtute refulsit in populo, successit autem Constantino Pontifici, & sedit in cathedra Petri annis 16. mensibus octo. Hic vir sanctissimus Bonifacium Scotum, nostri ordinis monachum, ad sedem Moguntinensem ordinauit Episcopum, de quo in sequentibus, largiente Deo, dicemus. Huius Gregorij hortatu Petronax, cuius Brixienfis ditissimus, atque deuotus, monasterium sancti Benedicti, quod Longobardi in Cassino monte olim destruxerant, suis expensis & impensis à fundo restaurauit, anno post desolationem suam 112. Moritur autem hic beatissimus Pontifex anno Domini 732. tertio Idus Februarij, Indictione 14.

De sancto Aegidio Abbate.

CAP. CLXII.

AEGLIDVS monachus & Abbas, natione Græcus, patria Atheniensis, venit de Græcia pro Christo peregrinus ad ciuitatem Arelatensem, vbi cum sancto Casario nostri ordinis Episcopo mansit per biennium, & tandem fugiens ad eremum, regis præcepto monasterium construxit, & Abbas monachorum efficitur. Multis tam in vita, quàm etiam post mortem legitur claruisse miraculis. De hoc sanctissimo viro mihi etiam in secundo libro videor fecisse mentionem. Nam & aliqua scripsisse perhibetur. Claruit anno Domini 740. Cuius natale Calendis Septembris agitur.

De

De sancto Vendemio monacho.

CAP. CLXIII.

VENDEMIVS monachus & discipulus sancti Aegidij, qui cum eo per annos aliquot stetit in eremo, antequàm fundasset cœnobium, vir sanctissimæ conuersationis, adeo vt etiam præfente Aegidio, multis effulserit miraculis, sicut in vita ipsius legitur. Claruit anno Domini 730.

De sancto Liefardo monacho.

CAP. CLXIII.

LIEFARDVS monachus & socius sancti Leonardi Abbatis, vir deuotus & sanctus, ac monastica religionis studiosus discipulus, fertur etiam magnis in vita claruisse virtutibus. Cuius natale tertio Nonas Iunij suo loco celebratur & agitur.

De sancto Albino Episcopo.

CAP. CLXV.

ALBINVS Episcopus Andegauenfis ex monacho Timlacensis cœnobij, vir deuotus & sanctus, multis in vita claruit miraculis, ita vt etiam mortuum suscitauerit. Hic Veneticæ regionis, Oceani Britannici confinij, indigena fuit: cuius inlyta gesta habentur. Qui virtutum floribus adornatus, viginti annis & mensibus sex pontificalem dignitatem moderas, & octogesimum ætatis annum feliciter explens, Calendis Martij migravit ad Dominum. Claruit anno Domini 720.

De sancto Suuigberto Episcopo.

CAP. CLXVI.

SVVIGBERTVS Episcopus Vuerdenfis sub Archiepiscopo Coloniensi, monachus & socius sancti Vuillebrordi pontificis, vir sanct⁹ & prædicator egregius, multis virtutibus in sancta conuersatione effulsit. Eius natale Calendis Martij colitur. Hic cum sancto Vuillebrordo causa prædicationis venit de Anglia, fuitque primus antistes præfati loci. Requiescit autem in imperiali Vuerda super Rhenum, quæ vulgò Keiserfuuerda dicitur. Claruit anno Domini 720.

De sancto Vuillico monacho.

CAP. CLXVII.

VVILLICVS monachus & discipulus sancti Suuigberti pontificis, & socius laborũ & peregrinationis eius p̄ Christo, vir doct⁹ in scripturis diuinis, & Christianæ fidei fortissimus amator & prædicator, etiam suæ sanctitatis euidencia reliquit indicia. Iacet cum suo præceptore in præfata Vuerda sepultus, cuius natale sexto Nonas Martij colitur. Claruit anno Domini 720.

De sancto Vulframo Episcopo.

CAP. CLXVIII.

VULFRAMVS Archiepiscopus Senonensis, natione Vasconienfis, cuius pater Vulbertus in aula regis Dagoberti & filij eius Lodouici militauit, vir certè doctus & sanctus, qui diuina admonitione fidè Christi prædicauit ante Bonifacium in Frisia, & Rathbodum ducem, qui positum ad baptismum pedem stultus retraxit, cum suo diabolo & eius phâastica paradiso confudit. Claruit multis miraculis, qui tadem resignauit Episcopatum, & factus est monachus in cœnobio præfato Fontanellensi. Obijt in eodem monasterio 13. Calendas Aprilis, anno Domini 720. & sepultus est iuxta sanctum Vuandregisilum.

De sancto Deusdedit Episcopo.

CAP. CLXIX.

DEVSDEDIT ex monacho in Anglia, sextus Archiepiscopus Doruernensis Ecclesiæ, quæ nunc Cantuariensis dicitur, vir monasticis disciplinis optimè institutus, & à iuuentute exercitatus, rexit Episcopatum strenuè cum multis virtutibus nouem annis & quatuor mensibus. Moritur 7. Calèd. Aprilis anno Domini 664.

De sancto Vuillefrido Episcopo.

CAP. CLXX.

VVILLEFRIDVS Episcopus Eboracensis, primùm monach⁹ in sulæ Lindesarnensis, & deindè Abbas Ripensis cœnobij, ac postremò præfate vr̄bis Archipontifex, vir deuotus & sanctus: cum esset puer annorum quatuordecim, mundum contempsit, & Christum in humilitate sequens, intrauit cœnobium. Hic fuit Romæ in concilio sub Ioanne Papa, & ab omnibus amabilis Deo præful comprobatus est. Eius natale 4. Idus Octobris colitur. Claruit anno Domini 700.

De S. Bonifacio Archiepiscopo

& martyre.

CAP. CLXXI.

VVINFRIDVS, qui & Bonifacius, primus Archiepiscopus Moguntinensis, ex monacho nostri ordinis, in Britannia Angliæ natus, vir doctus & sanctus: qui cum esset puer quinque annorum, tâto feruore apud patrem suum pro monachatu legitur instituisse, vt vix ab eo potuerit obtinere licentiam. In monasterio igitur positus, qualiter vixerit, Vuilibaldus in volumine, quod de eius vita edidit, partim ostèdit. Hic amore cœlestis regni suam patriam deserens, venit in Germaniam, & vbi quæ semina diuini spargens verbi, à beato Gregorio Papa secundo, Episcopus Moguntinensis Ecclesiæ ordinatus est, ac deindè à Zacharia Papa in Archiepiscopum sublimatus. Tandem prædicaturus Frisonibus fidem Christi, ab eis cum socijs suis martyrizatus est, anno Domini septim-

gentesimo 55. Indictione 8. Episcopatus sui anno 36. Nonis Iunij. Cuius corpus per eius successorem Lullum ad monasterium Fulde in Boconia, quod ipse fundauerat, relatum est.

De sancta Tecla Abbatissa.

CAP. CLXXII.

TECLA sanctimonialis foemina, natione Anglica, quam S. Bonifacius, ob penuriam messorum spiritualis tritici, de Britania euocatam in Alemaniã, Abbatissam constituit iuxta Moganũ in loco, qui dicitur Eizzingen, vt ibi quasi lucerna in caliginoso loco luceret, aliosque ad monasticã imitationẽ vitę suo exemplo prouocaret. Nam vsq; ad hæc tẽpora, monasteria in Alemaniã, maximẽ virginũ, pauca habebantur. Sancta aut foemina, multas in eodem loco animas Christo congregans, tandem in pace quieuit. Claruit anno Dñi 730.

De S. Lioba virgine Abbatissa.

CAP. CLXXIII.

LIOPA virgo sanctissimã conuersationis, natione Anglica, à B. Bonifacio de Britania euocata, prima Abbatissa ab eodem constituta est cœnobij, quod ipse in Bischofesheim fundauerat. Quæ multitudini virginũ in eodem loco recte vitæ normulam docendo & viuẽdo præbuit. Claruit anno Domini 730. Cuius festum 4. Calendas Octobris celebratur.

De S. Bofone monacho martyre.

CAP. CLXXIII.

BOSO monachus & discipulus S. Bonifacij Episcopi & martyris, natione Anglicus, qui de Britania vocatus ab eo, venit in Germaniã, & deinceps socius prædicationis & laboris eius, ad extremũ cum eo pro fide Christi occubuit in Frisia, anno Domini 755. Nonis Iunij. Passi sunt cũ eis & alij quinquaginta, monachi, clerici & laici, quorum nomina in libro vitę scripta, à nobis ignorantur.

De S. Adelario Episcopo martyre.

CAP. CLXXV.

ADELARIVS Episcopus Erfordensis vnicus, monachus & socius beati Bonifacij Archiepiscopi, Moguntini, vir doctus & sanctus, postquam multos pro fide sustinuit labores prædicando & docendo, nè bono comite priuaretur Vuinfrido, etiam martyrio rubricatus euolauit ad superos 12. Calendas Maij. Claruit anno Domini 740.

De S. Cobano Episcopo martyre.

CAP. CLXXVI.

COBANVS Episcopus Traiectensis, monachus natione Anglicus, B. Bonifacij coadiutor & socius, vir eruditus in diuinis scripturis, & prædicator egregius, mo-

rumq; honestate insignis atq; conspicuus, post multos tandem labores, pro fide Christi effuso cruore sacro, martyr efficitur. Claruit anno Domini 740.

De sancto Gunthero martyre.

CAP. CLXXVII.

GUNTHERVS monachus & discipulus S. Bonifacij Archiepiscopi & martyris, vir deuotus & syncerus, qui lateri boni præceptoris semper adherens, cum eo tandem pro fide Christi martyriũ occubuit, Nonis Iunij in Frisia, anno Domini 755.

De sancto Hamundo martyre.

CAP. CLXXVIII.

HAMVNDVS diaconus, monachus & discipulus S. Bonifacij Archiepiscopi & martyris, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, primus ante oẽs in sacro certamine pro fide Christi occubuit, sicut in passione B. Bonifacij legitur, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Hildebrando martyre.

CAP. CLXXIX.

HILDEBRANDVS frater prædicti Hamundi carnalis, monachus & discipulus S. Bonifacij, ac minister singularis, qui ad mensam ei seruire consueuerat: vir deuotus, & religionis cingulo magnificẽ decoratus, vnus etiam ex primis extitit, qui in hoc certamine gloriosẽ occubuerunt, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Haruolfo martyre.

CAP. CLXXX.

HARTVOLFVS monachus & discipulus eiusdẽ S. Bonifacij Archiepiscopi, vir & ipse doctus atq; deuotus, cum sancto viro in vita semper adherere studuisset, etiã in morte cũ eo martyrio coronatus, euolauit ad æthera, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Adelhero martyre.

CAP. CLXXXI.

ADELLERVS monachus & discipulus S. Bonifacij Archiepiscopi, vir doctus & in diuinis scripturis eruditus, atq; diuini verbi prædicator egregius, simul cum supradictis martyrio coronatus, conscendit ad superos, Nonis Iunij, anno Dñi 755.

De sancto Stierbaldo martyre.

CAP. CLXXXII.

STIERBALDVS monachus & discipulus S. Bonifacij Moguntini Archiepiscopi sepe dicti & martyris, vir moribus & scientia magnificẽ ornatus, post multos labores, quos fideliter prædicando impederat, vnã cũ sancto magistro socijsq; multis, tandem martyrio coronatus, de præfenti exilio trãsiuit ad patriam, Nonis Iunij, anno Dñi 755.

De sancto Vuattaro martyre.

CAP. CLXXXIII.

VVAT-

VVATTARVS monachus & discipulus sancti Bonifacij præfulis & martyris, vir deuotus, & in verbi Dominici prædicatione zelosus, cum sancto pastore prædicationis gratia descendens in Phrisiam, vnã cum ceteris martyrium cõsummauit, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Vualthero martyre.

CAP. CLXXXIII.

VVALTHERVS monachus & discipulus sancti Bonifacij Archiepiscopi & martyris, cum esset in eius seruitio continuus, etiam in morte ab eo non est separatus. Nam & ipse in Phrisia martyriũ consummauit, Nonis Iunij, anno Dñi 755.

De sancto Vuutringo martyre.

CAP. CLXXXV.

VVUTRINGVS monachus & discipulus eiusdẽ S. Bonifacij martyris, natione (vt credo) Alemanus, cum supradictis martyr in Phrisia pro fide Christi efficitur, Nonis Iunij, anno Domini 755. Habuit autẽ Bonifacius & alios socios & ministros multos, tam monachos quã clericos, qui simul cum eo passi sunt, quorũ nomina in libro vitæ sunt scripta, quantum à nobis ignorentur.

De sancto Burckardo Episcopo.

CAP. CLXXXVI.

BURCKARDVS Episcopus Herbipolensis ex monacho, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, qui multis ferunt claruisse miraculis: sedit in pontificatu Vuirtzburgensi annis nouem, à sancto Bonifacio Moguntino Archiepiscopo ordinatus. Claruit anno Domini 750. Cuius festum sexto Idus Octobris colitur. Eius autem vita diligenter conscripta est.

De sancto Vuillibaldo Episcopo.

CAP. CLXXXVII.

VILLEBALDVS primus Episcopus Eistetenfis, à beato Bonifacio ordinatus, filius regis Anglorum Richardi, cũ patre & fratre regnũ terrenũ contemnens, pro amore Christi peregrinus factus, multis effulset virtutibus. Hic cum esset quinq; annorũ, in monasterio, quod Vualdheim vocatur, traditus est: in quo multũ proficiens, vir doctus & sanctus euasit. Post plures verò annos patriam deserens, venit Romam, ac deindẽ Hierosolymam: visitatisq; multis sanctorum locis, tandem monachus Cassinensis efficitur, decimo peregrinationis suæ anno. Tandem à Gregorio Papa tertio in auxilium Bonifacio Archiepiscopo dirigitur, & in Eistetenfis Ecclesiæ presulem consecratur. Eius vita scripta est. Claruit anno Domini septingentesimo quadagesimo. Cuius festum octauo Idus Iulij colitur.

De S. Lutuuino Archiepiscopo.

CAP. CLXXXVIII.

LVTVVINVS Archiepiscopus Treuerensis quinquagesimus septimus, sancti Sabini ex forore nepos, vir sanctissimæ conuersationis fuit. Hic prius fuit Dux Iotharingie, & cum omnia cœnobia, quæ reperit destituta præsidijs, dotasset, cõstruxit aliud monasterium super Saroã, quod Mediolacense dicitur: in quo comam deponens, primũ monachus, ac deindẽ Abbas ibidem factus est: & postremò, vt diximus, Treuerorũ Episcopus. Claruit anno Domini 730. in eodem cœnobio Mediolacensi sepultus. Cuius festum tertio Calendas Octobris celebratur.

De sancto Vuinbaldo monacho.

CAP. CLXXXIX.

VVINBALDVS monachus Cassinensis cœnobij, frater sancti Vuillebaldi Episcopi, & socius peregrinationis eius, veniens cũ eo post multos labores ad montem Cassinum, & ibidem monachus effectus, multis effulset virtutibus. Claruit anno Domini 740.

De sancta Amalberga virgine.

CAP. CXC.

AMALBERGA sanctimonialis, virgo nobilissima, regio genere orta, multas pro castitatis amore persecutiones sustinuit, dum Carolus rex Francorum suo eam vellet toro coniungere, & illa se non pateretur à Christi amplexibus auelli. Multis claruit signis atque virtutibus etiam in pueritia. Fuit enim sanctæ & mĩdæ conuersationis, Deoque ab infantia semper deuota. Hanc beatus Vuillebrordus sua cohortatione in Dei amore multũ roborauit, sicut in vita eius legitur, quæ satis diligenter & prolixẽ conscripta est. Moritur autem beata virgo anno Domini 772. Indictione decima, sexto Idus Iulij, ætatis suæ anno 31. Eius corpus in cœnobio sancti Petri in monte Blandinio nostri ordinis, Gandensis territorij, postmodũ translatum est.

De S. Ebbone Archiepiscopo.

CAP. CXCI.

ELBO Archiepiscopus Senonensis post beaui Guericũ, qui sancto Vuulfrãmo successit, vir sanctissimæ conuersationis, multis & in vita & post mortẽ claruit virtutibus: qui orbatus parentibus, à quibus hæreditatem amplissimã relictam sibi contemnens, in monasterio sancti Petri Senonis monachus factus est. Cuius loci postmodũ Abbas factus, inde ad pontificatũ electus est. Claruit anno Domini 740.

De sancto Eucherio Episcopo.

CAP. CXCI.

Q99 3 EUCHE-

EUCHERIVS Episcopus Aurelianensis, vir doctus & sanctus, à Carolo rege ab Episcopatu deponitur, pro eo quod illi contra Raginfredum eunti, urbem Aurelianensem præ timore Raginfredi, aperire noluit. Qui sic depositus, in cœnobio sancti Trudonis monachorum conuersationi se subdidit, ubi in sanctitate & virtutibus vsque ad finem perseverauit. Hic est Eucherius, qui animam eiusdem Caroli Martelli in pœnis vidit inferni, pro eo, quod militibus suis decimas Ecclesiarum permiserat. Claruit anno Domini 760.

De sancto Lullo Archiepiscopo.
CAP. CXCI.

LULLVS monachus & discipulus sancti Bonifacii martyris, & post eum Ecclesie Moguntinae Archiepiscopus secundus, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, præfuit Ecclesie Moguntinae trigintaduobus annis. Hic fundauit monasterium Hirsfeldense, cui præfecit Abbatem sanctum atque venerabilem Sturmmum. Claruit anno Domini 775, cuius festum 17. Calendas Nouembris colitur.

De sancto Sturmo Abbate.
CAP. CXCI.

STURMVS primus Abbas Fuldenfis, sbeati Bonifacii martyris ac Præfultis quondam monachus atque discipulus, vir sanctus, & regularis disciplinae amator zelosus, multis claruit virtutibus. Moritur anno Domini 779, cuius natale 17. Caléd. Ianuarij colitur. Iacet in Fulda sepultus.

De S. Vuilhardo Archiepiscopo.
CAP. CXCV.

VUILHARDVS primus Episcopus Bremensis, monachus Epternacensis, cum esset vir sanctissimæ conuersationis, & in diuinis scripturis eruditus, à Carolo imperatore Magno, præfatae urbis pontifex primus constitutus est. Claruit anno Domini 780, cuius natale sexto Idus Nouembris colitur. Hic multos ad fidem catholicam suam doctrinam conuertit. Iacet in ecclesia Bremensi sepultus.

De sancto Lutgero Episcopo.
CAP. CXCVI.

LVDGERVS primus Episcopus Monasteriensis sub Archiepiscopo Coloniensi, monachus sancti Benedicti monasterij Beneuentani, vir sanctus & Deo dilectus, tam in vita, quam post mortem, infinitis claruit virtutibus. Eius corpus in cœnobio Vuerdenensi quiescit. Claruit anno Domini 790. Cuius festum agitur 7. Calendas Aprilis.

De sancto Albino Abbate.
CAP. CXCVII.

ALBINVS Abbas monasterij S. Martini Turonensis, natione Brito, discipulus quondam venerabilis Bedæ presbyteri, vir doctus & sanctus, virtutibus suarum multa legitur dedisse indicia. De quo etiã in secundo libro fecimus iam mentionem. Hic ob doctrinam eximiamq; sanctitatem, apud Carolum Magnum valde reuerendus fuit & charus, de quo multa bona feruntur. Claruit anno Domini 770, cuius natale 14. Calendas Iunij celebratur.

De sancto Stephano Papa.
CAP. CXCVIII.

STEPHANVS Papa tertius, natione Siculus, monachus cœnobij sancti Chrysogoni Romæ, vir cruditus & sanctus, sedit in Pontificatu annis tribus, mensibus ferme sex: qui, habita synodo, multa ad vtilitatem Ecclesie constituit. Claruit anno Domini 770, cuius festum 5. Calendas Ianuarij colitur.

De S. Rabano Archiepiscopo.
CAP. CXCVIIII.

RABANVS Maurus, ex Abbate Fuldenfis monasterij, sextus Archiepiscopus Moguntinus, natione Teutonicus, ex sylua quæ Buconia nominatur, in finibus Franconia, de cuius eruditione & excellentia in secundo volumine pauca perstrinximus, non solum scientia mirabilis, verum & sanctitatis conuersatione effulsit insignis. De quo monumenta præclara narrantur. Hic in Fulde si monasterio vigintiquatuor annis Abbatibus gessit officium, quibus & innumerabilia penè conscripsit opuscula, & bibliothecam toto in orbe famosam instruxit. Fuit autem regularis disciplinae amator & director zelosus, & multos sub suo magisterio notabiles discipulos enutriuit. Tandem ob quam nescio causam monachorum improbitate offensus, cœnobium deseruit, & ad Imperatorem Lodouicum, Caroli filium, commigravit: cum quo longo tempore permansit. Monachi Fulde si cœnobij, penitentia ducti, veniam deprecantes, rogabant ut ad monasterium suum reuerti dignarentur. Sed non potuerunt, quod postulabat, impetrare. Mansit igitur apud regem vsq; ad obitum Otgarij Archiepiscopi Moguntini, & in eius locum successit, annis nouem eandem strenue rexit Ecclesiam. Moritur anno Domini octingentesimo quinquagesimo quinto.

De sancto Leone Papa.
CAP. CC.

LEO Papa quartus, ex monacho sancti Martini in Vrbe, natione Romanus, sedit in Pontificatu annis octo, mensibus tribus, diebus sex: vir doctus & sanctus, etiam in vita multis effulsit miraculis. De quibus in gestis eius præclara narrantur.

Cla-

Claruit anno Domini 845, cuius festum 6. Calendas Augusti populus concelebrat.

De S. Genesio Archiepiscopo.
CAP. CCI.

GENESIUS ex Abbate in Francia Bituricensis Archiepiscopus, vir certe religione, pietate, innocentia suo tempore omnium scitu clarissimus, multis miraculis tam in vita, quam post mortem claruit, sicut in gestis eius scribitur.

De sancto Haymone Episcopo Halberstatensi.
CAP. CCII.

HAYMO ex monacho Fuldenfi Hirsfeldensis cœnobij Abbas, & deinde Halberstatensis Ecclesie tertius Episcopus, vir doctus & sanctus, de quo in secundo libro huius operis præfati sumus, rexit Ecclesiam Halberstatensem annis 13. Tandem post multos labores & continua sanctitatis exercitia migravit ad Dominum, sepultus in ecclesia sancti protomartyris Stephani in ciuitate prædicta. Claruit anno Domini 840.

De S. Hildulpho Archiepiscopo.
CAP. CCIII.

HILDVLPHVS Archiepiscopus Treuerensis quinquagesimus nonus, à Pipino patre Caroli antistes factus, multa bona fecit. Hic fundauit monasterium sancti Maximini, & pro ceterum monachis præbendauit. Fundauit etiam tres cellas in saltu Vosagi, in quarum media, relicto Episcopatu, ipse Abbas effectus, quiescit, multis miraculis clarus. Claruit anno Domini 730. Cuius festum agitur quinto Idus Iulij.

De sancta Anastasia Abbatisa.
CAP. CCIII.

ANASTASIA monasterij sanctæ Irminæ in Horreo Treuerensi Abbatisa tertia, virgo sanctissimæ conuersationis, multis effulsit clara virtutibus, quemadmodum in eius gestis reperitur. Claruit anno Domini 760, cuius natale quinto Idus Septembris festiuatur.

De sancta Basilissa Abbatisa.
CAP. CCV.

BASILISSA sanctimonialis, femina præclare opinionis & meriti, beata Anastasia iam dictæ discipula, tam sanctæ & innocentis vitæ extitit, ut etiam in vita claruerit magnis virtutibus. Post mortem verò beata Anastasia ipsa in Abbatisam quartam omnium consensu in Horreo Treuerensi electa est. Quo suscepto regimine, qualem se exhibuerit omnibus, quam humilem, quam piã, quam deniq; pro disciplina regulari zelosam, quis sermo explicabit? Nihil illi defuit, quod in-

dustria regularis magisterij requirit. Claruit autem anno Domini 780. Cuius festum agitur 5. Decembris.

De sancta Erentrude Abbatisa.
CAP. CCVI.

ERENTRVDIS Abbatisa Saltzburgerensis, neptis beati Ruperti eiusdem urbis Episcopi, virgo sanctissima conuersationis, innumerabilibus fertur claruisse virtutibus. Eius festum pridie Calendas Iulij agitur.

De sancto Altfrido Episcopo.
CAP. CCVII.

ALFRIDVS ex monacho Corbeienfis cœnobij, quartus Episcopus Hildeshemensis, vir sanctus & Deo dilectus, construxit maiorem Ecclesiam ibidem, in qua etiã iacet sepultus. Claruit anno Domini 840. & rexit Ecclesiam præfata 28. annis.

De sancto Anscario Episcopo.
CAP. CCVIII.

ANSCARIUS ex monacho Corbeienfis cœnobij, primus Archiepiscopus Bremensis, vir sanctus & prædicator egregius, sua dulci conuersatione & doctrina Danos conuertit ad Christum, multasque fundauit ecclesias. Rexit Ecclesiam Bremensem annis 34. in eadem sepultus. Claruit anno Domini 840. Cuius festum tertio Nonas Februarij agitur.

De sancto Meginrado martyre.
CAP. CCIX.

MEGINRADVS monachus Augiensis cœnobij, vir doctus & sanctus, ut omnipotenti Deo tantò sincerius seruiret, quantò ab hominibus segregatus, secretius viueret, de sui Abbatibus licentia cremum petiuit, & in Nigra sylua multis annis solitarius habitauit. Tandem in cellula sua à duobus latronibus occisus, martyr efficitur, & in finitibus miraculis illustratur. Eius inclyta gesta habentur. Compleuit autem martyrium anno Domini 860, duodecimo Calendas Februarij.

De sancto Remberto Archiepiscopo.
CAP. CCX.

REMBERTVS ex monacho Corbeienfis cœnobij, Archiepiscopus Bremensis secundus, vir sanctæ conuersationis, fide, innocentia, & pietate singularis, magnis enituit signis. Rexit Ecclesiam Bremensem strenue nouem annis. Claruit anno Domini octingentesimo & septuagesimo. Eius festum agitur pridie Nonas Februarij.

De sancto Radulpho Episcopo.
CAP. CCXI.

RADVL-

RADVLPHVS Archiepiscopus Bituricensis, ex Abbate sancti Medardi Sueffionensis, vir sanctus & in diuinis scripturis valde eruditus, magnis virtutibus clarus effulfit. Claruit anno Domini 845. cuius festum agitur 7. Calendas Iulij.

De sancto Ioanne Scoto martyre.
CAP. CCXII.

IOANNES Scotus monachus Malbesbriensis in Anglia, vir doctus & religiosus conuersationis, cuius etiam in secundo volumine fecimus mentionem, apud Carolum Caluum Imperatorem magno in precio fuit: qui tandem martyrio coronatus, a morte transiit ad vitam. Confossus enim graphijs puerorum, quos docebat, nescio quo instigante, post mortem multis claruit signis. Legi autem in quadam scriptura, quod fuerit Episcopus Mykelenburgensis sub Bremenfi. Eius natalis colitur 4. Idus Nouembris. Claruit anno Domini 880. sub Carolo Caluo, & vixit adhuc multis annis post eum. Alij volunt, quod claruerit sub Henrico quarto, anno Domini 1060. Sed prior opinio mihi videtur chronicis consentanea, & ideo verior. Nisi forte duo fuissent vno martyrij genere diuersis temporibus interempti.

De sancto Bernone Abbate.
CAP. CCXIII.

BERNO fundator & primus Abbas Cigniaccensis monasterij in Burgundia, vir certe fide & religione preclarissimus, nobili genere ortus, multis virtutibus insignis effulfit. Fundauit etiam monasterium Cluniacense toto orbe famosum, cui precepit Odonem virum totius literaturę & sanctitatis illustrem. Claruit anno Domini nongentesimo.

De S. Adelgario Archiepiscopo.
CAP. CCXIII.

ADELGARVS ex monacho Corbeiensis cœnobij Bremenfi Archiepiscopus, vir doctus & sanctus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenue viginti annis, & fuit tertius in ordine archiepiscopus. Voluit tamen alij, quod fuerit septimus. Claruit anno Domini 890. Cuius festum Idibus Maij colitur.

De sancto Odone Abbate.
CAP. CCXV.

ODO monachus & discipulus prelati sancti Bernonis, Abbas Cluniacensis cœnobij ab eo primus constitutus, tanta sanctitate & religione clarus enituit, vt etiam in vita miraculis coruscaret. Ordinem sancti Benedicti penè collapsum, mirifice restaurauit, ac de nouo multa construxit cœnobia. Claruit anno Domini 920. Eius festum 13. Calendas Decēbris agitur.

De S. Vuimone Archiepiscopo.
CAP. CCXVI.

VVIMO ex monacho Corbeiensis cœnobij, nonus Archiepiscopus Bremenfi, vir sanctus & deuotus, fide & opere precipuus, & egregius prædicator: postq̄ rexisset Ecclesiam Bremenfem decem & octo annis, resignauit officium, & secessit in Gothiam, amore Christi annuncias & prædicans illis populis verbū Dei, vbi & tandem mortuus, miraculis coruscavit. Claruit anno Domini 920.

De sancto Vuiberto monacho.
CAP. CCXVII.

VVIBERTVS monachus & fundator Gemblacensis cœnobij, cum esset vir secundum seculi dignitate nobilis & diues, cingulū militiæ mundanę deponens, sanctum monasticę disciplinę habitum assumpsit. Eius vitā Sigebertus monachus eiusdē cœnobij, gemino stylo descripsit. Claruit anno Domini 920.

De sancto Adamaro Abbate.
CAP. CCXVIII.

ADAMARVS post Odonem secundus Abbas Cluniacensis monasterij, vir in scripturis sacris eruditus, morū conuersione sanctissimus, lumine oculorum orbatus, velut alter Iob, in medio fratrum suorum exemplar patientiæ & humilitatis enituit. Claruit anno Domini 932. Cuius festum agitur apud Cluniacenses Idibus Septembris.

De sancto Sunderoldo Episcopo martyre.
CAP. CCXIX.

SVNDEROLDVS ex monacho Fuldenfis cœnobij, nonus Archiepiscopus Moguntinus, vir sanctus & Deo amabilis sacerdos, rexit Ecclesiam Moguntinam tribus annis. Eo tempore Nortmanni vastabant Germaniā, a quibus hic pontifex sanctissimus Vuormatię coronatus martyrio 6. Calēdas Iulij, qui fuit Sabbato, anno Domini 891.

De sancto Maiolo Abbate.
CAP. CCXX.

MAIOLVS quartus Abbas Cluniacensis cœnobij, vir fide & opere clarissimus, sexto anno conuersionis suę, Adamaro cedente propter corporis inualitudinem & visus amissionem, pastor Domini gregis constitutus, multis virtutibus & signis enituit. Claruit anno Domini 960. Cuius festum quinto Idus Maij colitur.

De S. Dústano Archiepiscopo.
CAP. CCXXI.

DVNSTANVS ex Abbate Glasconienfis cœnobij Archiepiscopus Cantuariensis, vir sanctissimę conuersionis, ad-

huc viuens miraculis infinitis clarus effulfit. Eius vitam Osbertus monachus clarostylo descripsit. Moritur 14. Calendas Iulij, anno Domini 988. ætatis suę, 70. Patriarchatus autem sui anno 33.

De sancta Mathilde Abbatissa.
CAP. CCXXII.

MATHILDIS filia regis Henrici Imperatoris primi, soror beati Brunonis Colonienfis Archiepiscopi, fundatrix & prima Abbatissa monasterij sancti Seruatij in Saxonia: virgo sanctę conuersionis, multis effulfit clara virtutibus. Ad hanc Vuindichinus monachus Corbeiensis, historiam & gesta Saxonum scripsit. Claruit anno Domini 930.

De sancto Vdalrico Episcopo.
CAP. CCXXIII.

VDALRICVS ex monacho sancti Galli, Episcopus Augustensis, vir sanctissimę conuersionis, claruit multis & penè infinitis miraculis, tam in vita, quàm etiā post mortē. Eius gesta satis diligenter conscripta sunt. Moritur quarto Nonas Iulij, anno Domini 973. Episcopatus sui quinquagesimo, ætatis suę 83. sub Ottone secundo Imperatore, Indictione 1.

De sancta Vuiberade virgine.
CAP. CCXXIII.

VVIBERADIS sanctimonialis fœmina, apud monasterium sancti Galli pro Christi amore inclusa, die noctuque orationibus, ieiunijs, ac vigilijs vacans, ad tantam gratiam diuinę contemplationis ascendit, vt spiritu prophetiæ illustrari meruerit. Hęc prædixit, beatū Vdalricum Augustensem futurum Episcopum. Claruit anno Domini 920.

De sancto Eberhardo monacho.
CAP. CCXXV.

EBERHARDVS monachus & solitarius apud cellam sancti Meginradi martyris in sylua, quę dicitur Vmbrosa, nunc ad Eremitas, vir sanctę conuersionis, & beati Vdalrici supradicti antistitis familiaris amicus: cum esset Decanus Argentinensis, diuina vocatio ne & reuelatione ad conuersionem in prædicto loco venit: vbi multa religione & sanctitate enituit, mortemq̄ longē antē præsciens suam, beato Vdalrico lachrymanti prædixit. Habuit secū Gregoriū quendam presbyterū regis Anglię filiū, virū magnę sanctitatis, eiusdem conuersionis & habitūs: quem etiam diuina vocatione illuc nouimus aduenisse. Claruerūt in eodem loco anno Domini 945.

De sancto Adelboldo Episcopo.
CAP. CCXXVI.

ADELBOLDVS discipulus & monachus beati Dunstani Abbatis in monasterio Glasconienfi, deindē Abbas Abendonienfis, & postea Episcopus Vuintonienfis: vir certē literarum studio & morum honestate clarissimus, multa & miranda legitur patrassē opera, ordinemq̄ monasticum reformauit in multis locis collapsum. Claruit anno Domini 980.

De sancto Osualdo Episcopo.
CAP. CCXXVII.

OSVVALDVS ex monacho Floriacensis cœnobij Episcopus Vuingorienfis, & post Eboracensis Archiepiscopus, vir multarum virtutum, doctus & sanctus, fundator monasteriorum egregius, non infimum locū creditur obtinere apud Deum inter sanctos ordinis nostri Patres. Claruit anno Domini 980.

De sancto Adelberto martyre, Episcopo.
CAP. CCXXVIII.

ADELBERTVS, qui & Vuitech, ex monacho sancti Bonifacij Romę Pragēfis Episcopus, vir fide & opere preclarus: sua prædicatione primò Gillam Hungarię reginam, deindē ipsum regem Stephanum, & totam Pannoniam ad fidem Christi conuertit. Tandem in Prussia prædicans verbum Dei, pro fide catholica martyrio coronatus, transiit ad vitam, anno Domini 995. nono Calendas Maij.

De sancto Vuolfango Episcopo.
CAP. CCXXIX.

VVOLFGANGVS ex monacho Treuerensī Episcopus Ratisonensis, vir sanctus & Deo dilectus, multis virtutibus insignis, vsque in hodiernum diem infinitis coruscatur miraculis, non solum in loco sepulturę suę, verum vbicunq̄ meritum eius ex fide inuocatur. Hic sanctum Vdalricum Episcopum Augustensem sepulturę tradidit, quia se mutuo singulariter dilexerunt. Claruit anno Domini nongentesimo septuagesimo. Cuius festū secundo Calendas Nouembris agitur.

De sancto Brunone martyre.
CAP. CCXXX.

BRVNO Archiepiscopus Ruthenoriū, ex monacho cuiusdam cœnobij in Italia, vir moribus & conuersione sanctissimus, doctrina quoque & scientia scripturarum valde preclarus: cum verbum Dei prædicaret in Prussia, & multis claresceret signis, a Prussis multis supplicijs affectus, & pedibus manibusque abscissis, postremo capite plexus, ascendit ad cælos, anno Domini millesimo octauo.

De sancto Mederico Abbate.

CAP. CCXXXI.

MEDERICVS Abbas monasterij in ciuitate Eduæ, vir tam sanctæ conuersationis, vt & viuens, & mortuus, infinitis claruerit miraculis, sicut in historia vitæ eius diligenter conscripta, reperitur. Iacet sepultus Parisijs, cuius festum agitur quarto Calendas Septembris. Eius corpus de terra leuatum est anno Domini 984. quarto Calendas Septembris.

De sancto Beruuardo Episcopo.

CAP. CCXXXII.

BERVVARDVS Episcopus Hildeshemensis tertiusdecimus, vir sanctus & Deo dilectus, multis clarus virtutibus, fundauit monasterium sancti Michaelis ibidem, in quo monachus conuersatus, tandem sepultus est. Claruit anno Domini 990. cuius festum colitur 14. Calendas Decembris.

De sancto Othmaro Abbate

CAP. CCXXXIII.

OTHMARVS Abbas apud sanctum Galum, multas pro Christi amore sustinuit iniurias, maximè à peruersis fratribus, quorum tandem factione adeo vexatus est, vt in exilium, falso accusatus, secedere cogeretur. Huius sanctitatem innumera signa probauerunt, sicut in vita ipsius legitur. Huius festum celebratur 16. Calendas Decembris.

De sancto Deocaro Abbate.

CAP. CCXXXIII.

DEOCARVS monachus & Abbas Heydenhemensis in diocesi Eistetenis, vir valde venerabilis, scientia scripturarum & religione monastica conuersationis insignis, multis effulsit virtutibus. Eius festum 7. Idus Iunij agitur. Sacræ autem reliquie eius, Nurnbergæ habentur.

De sancto Odilone Abbate.

CAP. CCXXXV.

ODILON Abbas quintus Cluniacensis, post sanctum Maiolum rexit idem cœnobiū 56. annis, vir miro religionis feruore spectabilis, & multis virtutibus insignis; præclarus. Cuius vitam Petrus Damiani descripsit, petente Hugone Cluniacensi Abbate. Moritur tandem plenus dierum & bonorum operum, anno videlicet Dominicæ incarnationis 1048. ætatis suæ, 87. prima die mensis Ianuarij.

De sancto Godhardo Episcopo.

CAP. CCXXXVI.

GODHARDVS Episcopus Hildeshemensis quartusdecimus ex Abbate Althahensi, vir sanctæ conuersationis, natione Bauarus fuit: eius vita virtutibus plena, scripta habetur. Claruit circa annos

Domini 1030. Cuius festum agitur tertio Nonas Maij.

De S. Elphego Archiepiscopo.

CAP. CCXXXVII.

ELPHEGVS ex Abbate monasterij in Anglia, quod Balneum dicitur, primum episcopus Vuintoniensis, ac deinde Cantuariensis Archiepiscopus, vir fide, spe & charitate eximius, qui tantum in Dei amore profecit, vt ad martyrij gloriam prouectus sit, quemadmodum in eius Legenda scriptum est. Claruit anno Domini 1010. Cuius festum 13. Calendas Maij colitur.

De sancto Simeone monacho.

CAP. CCXXXVIII.

SIMEON monachus cœnobij beatæ Mariæ virginis in Bethlehem, ac postea pro Christi amoris dulcedine Treueris inclusus à Poppone Archiepiscopo Treuerensi, qui illum de terra sancta Treuerim propter eximiam sanctitatem eius adduxerat, natione Syracusanus in Sicilia, vir multarum virtutum fuit: ad cuius sepulcrum infinita miracula facta leguntur. Eius vitam eleganti stylo conscripsit Eberuinus Abbas Treuerensis, ad Popponem præfatum Archiepiscopum. Claruit anno Domini millesimo decimo. Cuius festum agitur Calendas Iunij.

De sancto Gerardo martyre.

CAP. CCXXXIX.

GERARDVS ex monacho Episcopus Morisenus in Hungaria, vir doctus & sanctus, qui ad lucranda Christo animas, totum conuertens desiderium, postquam multis verbo & exemplo conuertit, ab infidelibus diris supplicij affectus, martyr felix transmigravit ad celos. Claruit anno Domini millesimo vigesimo.

De sancto Vuilhelmo Abbate.

CAP. CCXL.

VVILHELMVS Abbas Diuionensis, vir doctus scientia scripturarum, & morum honestate insignis, magno zelo regularis disciplinæ feruens, multis virtutibus clarus enituit, quemadmodum in gestis ipsius scriptum inuenitur. Claruit anno Domini millesimo vicesimo.

De sancto Helia Abbate

Colonienfi.

CAP. CCXLI.

HELIAS Abbas monasterij sancti Pantaleonis in Colonia, natione Scotus, vir prudens & sanctus, cuius merita etiam post mortem in multis fuerunt comprobata: religionis feruentissimus obseruator, multa bona fecit in ordine. Cuius

us tanta erat industria, vt duo nostri ordinis monasteria pariter regeret in Colonia, sancti Pantaleonis videlicet, & sancti Martini, non paucos à peruersis sustinuit iniurias. Moritur anno Domini millesimo quadragesimo secundo, pridie Idus Aprilis.

De sancto Poppone Abbate.

CAP. CCXLII.

POPPO Abbas Stabulensis, vir in diuinis scripturis eruditus, & religione morum clarissimus, sanctitatis suæ monumenta copiosa reliquit. Eius gesta habentur. Claruit anno Domini millesimo vicesimo. Eius festum agitur 8. Calendas Februarij.

De S. Bardone Archiepiscopo.

CAP. CCXLIII.

BARDO ex Abbate Viridunensi, vel (vt alij scribunt) Hirsfeldensi, Archiepiscopus Moguntinus, post sanctum Bonifacium vicesimus, vir sanctissimæ conuersationis, rexit Ecclesiam Moguntinam 29. annis. Moritur anno Domini 1051. quarto Idus Iunij.

De sancto Amnichado monacho.

CAP. CCXLIII.

AMNICHADVS monachus Fuldenfis, natione Scotus, cum ferueret magno desiderio solitudinis & amoris Christi, apud Fuldam monasterium solitarius fuit inclusus, ad cuius meritum declarandum visa sunt lumina, & psalmodia super eius sepulcrum celsitus missa audita. In eius autem cellula Marianus Scotus decem annis postmodum inclusus habitauit. Moritur anno Domini 1043. 3. Calendas Februarij.

De sancto Richardo Abbate.

CAP. CCXLV.

RICHARDVS Abbas Viridunensis, vir in diuinis scripturis valde doctus & eruditus, suo tempore tam scientia, quam sanctitate cunctis venerabilis, multa suæ religiositatis monumenta reliquit, quæ apud suos satis diligenter scripta feruntur. Claruit anno Domini 1020.

De sancto Claro Abbate.

CAP. CCXLVI.

CLARVS Abbas cœnobij sancti Marcelli, vir doctrina & morum sanctitate insignis, multis virtutibus in vita, & post mortem (iuxta nomen suum) clarus effulsit, quemadmodum in gestis eius habetur. Huius festum colitur Calendis Ianuarij.

De sancto Egelnoto Episcopo.

CAP. CCXLVII.

EGELNOTVS ex monacho in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis,

vir sapientia & sanctitate clarissimus, magnos in Ecclesia Dei vtiliter impendit labores, & plura sanctitatis suæ vestigia reliquit. Claruit anno Domini millesimo vicesimo. Cuius gesta habentur.

De sancto Adelhardo Abbate.

CAP. CCXLVIII.

ADELHARDVS Abbas in Fræcia monasterij Corbeienfis, Caroli Magni (vt ferunt) cognatus, vir sapientissimus atque sanctissimus, virtutum suarum magna iudicia dedit. Hic fundauit monasterium sancti Viti Corbeienfis in Saxonia. Claruit anno Domini octingentesimo. Cuius festum colitur quarto Nonas Ianuarij.

De sancto Remoldo martyre.

CAP. CCXLIX.

REMOLDVS monachus Conuersus monasterij sancti Pantaleonis, vir sanctæ conuersationis & magni meriti, post multos pro Christi amore labores, martyrio rubricatus, euolauit ad celos septimo Idus Ianuarij. Hic fuit filius cuiusda Haymonis militis, & eius natale in Tremona ciuitate, maxima celebritate agitur.

De sancta Vualpurgæ Abbatissa.

CAP. CCL.

VVALBURGÆ Abbatissa in Heidenhem Eistetenfis diocesis, soror sancti Vuillibaldi Episcopi, natione Anglica, virgo sanctissimæ conuersationis, multis virtutibus & signis clara enituit, cuius inclyta gesta diligenter conscripta sunt. Claruit circa annos Domini septingentos quinquaginta. Obijt quinto Calendas Martij. Sed ad Eistat translata est Calendis Maij, quædò etiâ eius festiuitas agitur.

De sancto Lauriomaro Abbate.

CAP. CCLI.

LAURIOMARVS Abbas Carnotensis, vir eximie sanctitatis & multarum virtutum, intantum Deo dilectus, vt etiam spiritu prophetiæ fuerit illustratus. Hic diuino spiritu edoctus, discernebat denarios iniustos per vsuram acquisitos, ab illis quos iustitia acquisiuit, illos respiciens, istos recipiendo. Eius festum 14. Calendas Februarij agitur.

De sancto Agnello Abbate.

CAP. CCLII.

AGNELLVS Abbas monasterij Neapolitani, vir sanctus & Deo dilectus, ouium Dominicarum idoneus pastor, multis fertur claruisse virtutibus: qui & merito vitæ, & sapientia doctrinæ multos ab iniquitate auertit. Eius festum colitur 19. Calendas Ianuarij.

De sancto Cypriano Abbate.

CAP. CCLIII.

RFF 2 CYPRI

CYPRIANVS Abbas monasterij Petragoricensis, vir scientia & morū sanctimonia valde venerabilis, suae sanctitatis monumenta ingentia reliquit. Eius festum agitur 5. Idus Decembris.

De sancto Sola monacho.

CAP. CCLIIII.

SOLA, Abbas in dioecesi Eistetenfi, natione Anglicus, & discipulus sancti Bonifacij martyris, vir sanctitatis eximia & multarum virtutum, beato Vuillibaldo amicissimus fuit, cuius auxilio fundavit monasteriū, in quo multitudinem feruentium Deo monachorum congregavit. Circa annos Domini septingentos sexaginta claruit. Cuius festum agitur 4. Nonas Decembris.

De sancto Ratbodo Episcopo.

CAP. CCLV.

RADBODVS ex Episcopo Traiecti inferioris monachus, diuinarū scripturarum eruditissimus interpres, cuius multa extant praecleara opuscula: magna sanctitate insignis effulsit, sicut in gestis eius diligenter conscriptis inuenitur. Claruit circa annos Domini nonos. Cuius festum tertio Calendas Decembris agitur.

De sancto Vulgiso Episcopo.

CAP. CCLVI.

VVLGISVS ex Abbate Lobienfi cœnobij, Episcopus ibidem, vir sanctae ac religiosissimae cōuersationis, cuius multa feruntur insignia facta, monachorū & rector & imitator egregius fuit. Eius festū celebratur 2. Nonas Februarij.

De sancto Seucrino Abbate.

CAP. CCLVII.

SEVERINVS monachus & Abbas Agaunensis, vir sanctus, & infinitis miraculis clarus, sicut in gestis eius diffusè scriptis inuenitur, magnum fructum in monasticis disciplinis exhibuit. Eius festū colitur tertio Idus Februarij.

De sancto Paulo Episcopo.

CAP. CCLVIII.

PAVLVS ex monacho cœnobij Tholeiensis in dioecesi Treuerensi, Episcopus Virdunensis sub Treuerensi, vir doctus & sanctus, non parū in vtroq; statu pro DEI gloria profecit. Festum eius agitur 6. Idus Februarij.

De sancta Cunegunda virgine.

CAP. CCLIX.

CONEGVNDIS imperatrix & monialis cœnobij Confugienfis, virgo sanctissimae cōuersationis, de qua multa stupenda narrantur, sancti Henrici Imperatoris vxor fuit multis annis, & tamen semper virgo permanfit. Post Imperato-

ris mortem, cœnobium ab omnibus curis soluta intrauit. Eius sancta cōuersatio scriptis commendata est. Claruit anno Domini millesimo vicefimo. Cuius festū est quinto Nonas Martij. Sepulta est Bamberge in Ecclesia maiori, quam ipsa & sanctus Imperator fundauerunt.

De sancto Theodulpho.

CAP. CCLX.

THEODVLPHVS Abbas in monte Hor, vir sanctae cōuersationis & innocentis vitae, multis virtutibus clarus effulsit. Huius corpus non ante multos annos repertum integrum & incorruptum, cum magno honore Treueris apud Praedicatoris reconditum est in summo altari. Haec inuentio celebratur pridie Calendas Martij.

De sancto Meginbodo Abbate.

CAP. CCLXI.

MEGENBODVS monachus Frislaricensis, & Abbas in Burbach Moguntinensis, vir doctus & sanctus, qui suis sanctis exhortationibus & exemplis multos ad bonae cōuersationis viam reuocauit, magnis fertur virtutibus claustralem ornasse disciplinam. Eius autem festum agitur 17. Calendas Aprilis.

De sancto Amuluuino Abbate.

CAP. CCLXII.

AMVLVINVS Abbas Lobienfis, & postmodum ibidem Episcopus, vir scientia & religione clarissimus, fertur sanctitatis suae & doctrinae plurima monumenta reliquisse. Fuit enim contemptor mundi fortissimus, & omnibus virtutibus bonorum operum insignis. Festum eius colitur septimo Calendas Februarij.

De sancto Vuirone Episcopo.

CAP. CCLXIII.

VVIRO ex monacho Episcopus in Anglia, vir sanctus & Deo dilectus, episcopatum deseruisse dicitur, nescio ob quam causam: creditur autem, quod propter populi ceruicem durissimam, qui nec verbis, nec exemplis ab iniquitate sua potuit auerti. Vnde vir sanctus ne tempus inutiliter expenderet, venit postea in Germaniam: vbi in quodam cœnobio sancti Petri monasticis disciplinis se submisit, & Abbatis officium non recusauit. Cuius festum agitur octauo Idus Maij.

De sancta Benedicta Abbatissa.

CAP. CCLXIII.

BENEDICTA Abbatissa in Suuestrensi cœnobio, foemina sanctae vitae & magnae religionis ac puritatis, multas suo exemplo Christo sponfas in eodē cœnocio adunauit. Eius festum celebratur 16. Calendas Decembris.

De sancto Pirmino Episcopo.

CAP. CCLXV.

PIRMINIVS Episcopus Meldensis sub Archiepiscopo Senonensi, vir sanctissimae vitae, qui multis signis & virtutibus in hac vita clarus effulsit: sed nunc in caelesti maiori & ineffabili gloria exultat coronatus. Hic ante Episcopatum fuit Abbas Augiensis cœnobij in Alemania. Eius festum agitur 3. Nonas Nouembris, quo videlicet die transiit ad caelos.

De sancta Notburga virgine.

CAP. CCLXVI.

NOTBURGIS sanctimonialis in Capitolio Colonienfi, virgo sanctae vitae, & magni apud Deum meriti, multis effulsit clara virtutibus. Cuius festum agitur pridie Calendas Nouembris. Moniales autem eiusdem monasterij, post longa tempora abiecerunt regulam sancti Benedicti, vt, quae sine lege peccant, sine lege iudicentur.

De sancto Albuino Episcopo.

CAP. CCLXVII.

ALBINVS monachus in Hybernia, vir sanctae cōuersationis, flagrans amore peregrinationis, deseruit dulce natale solum, veniensque in Germaniam, multos sua praedicatione populos Christo acquisiuit: deinde, vt amplio rem praedicationis fructum faceret, Romani pontificis autoritate Frislaricensis ordinatur Episcopus in oppido Burbach. Sed dudum cessauit Episcopatus ibidem. Festum eius agitur septimo Calendas Nouembris.

De sancto Dodone Abbate.

CAP. CCLXVIII.

DODO monachus Lobienfis, & postea Abbas Vualaricis cœnobij, vir sanctus & Deo deuotus, atq; monasticae disciplinae propagator magnificus, magnis fertur claruisse virtutibus. Cuius festum celebratur 4. Calendas Nouembris.

De sancto Candedo monacho.

CAP. CCLXIX.

CANDEDVS monachus monasterij Fontanellensis, vir sanctissimus, & cū omni honore celebrandus, multis signis atq; virtutibus in vita pariter & in morte clarus fuit, sicut ea, quae de ipso scripta sunt, magnifica opera testantur. Corpus eius sacratum in praefato cœnobio Fontanella, in magna reuerentia habetur reconditum. Cuius festum agitur duodecimo Calendas Nouembris.

De sancto Gerardo Abbate.

CAP. CCLXX.

GERHARDVS Abbas Promensis, vir totus Deo deditus, & regularis disciplinae amator praecipuus, multarum virtu-

tum patrorum eximius fuit, quae dmodum in eius gestis reperitur. Eius festum agitur 5. Nonas Octobris.

De sancto Humberto monacho.

CAP. CCLXXI.

HUMBERTVS monachus & Prior cœnobij in Burbach prope Frislaricense oppidum, vir sanctus atq; eruditus, atq; regularis disciplinae zelosus amator, sua sanctissima cōuersatione Deo valde complacuit. Cuius festum agitur Nonis Octobris.

De sancto Vigore Episcopo.

CAP. CCLXXII.

VIGOR ex monacho cœnobij sancti Vedasti Attribacensis, Episcopus Baiocasinensis sub Archiepiscopo Rothomagenfi, vir sanctissimae vitae & cōuersationis, multis claruit miraculis, & discipulos innumeros penè Christo acquisiuit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur Calendis Nouembris. Claruit longè retrò temporibus, circa annos Domini 600.

De sancto Ambrosio Abbate.

CAP. CCLXXIII.

AMBROSIVS Abbas Agaunensis cœnobij, vir inestimabilis sanctitatis, multos suo exemplo & doctrina ad iustitiam erudiuit, sicut in vita eius diligenter cōscripta inuenitur. Cuius festum agitur Calendis Nouembris.

De sancto Deusdedit Abbate.

CAP. CCLXXIII.

DEUSDEDIT Abbas Cassinensis cœnobij, vir doctus & sanctus, cuius multa praecleara extant monumenta, cum esset bonis operibus & eleemosynarum largitionibus intentus, fama sanctitatis eius longè lateq; diuulgata est. Vnde Sicardus Beneuentanorum Tyrannus, sperans se multam ab eo recepturam pecuniam, qua sibi denegata, sanctum virum cepit, ponens in carcerem: vbi post multos squalores, famem & sitim, tandem martyr beatus occubuit. Ad cuius sepulcrum multi languentes sanitatem corporis & animae receperunt. Eius festum agitur 7. Idus Octobris, quo die videlicet mortuus est. Claruit anno Domini 840.

De beato Syluestro monacho.

CAP. CCLXXV.

SYLVESTER monachus Nouiomenfis, vir magnae humilitatis & obedientiae, qui velut speculum lucens, omnibus virtutibus plenum, inter fratres multos suo sancto exemplo in Dei amore roborauit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur 15. Calendas Maij.

De sancto Ruperto Abbate.

CAP. CCLXXVI.

R R 3 R V P E R

RVPERTVS Abbas Cascedi, pater trecentorum monachorum, qui tam verbo quam exemplo multos ab iniquitate auertit, totus ad Deum anhelans, infinita sanctitatis suae monimenta posteris ostendit. Eius gesta incluta habentur. Cuius festum agitur 8. Calendas Maij.

De sancto Erenberto Episcopo.
CAP. CCLXXVII.

ERENBERTVS ex monacho Fontanelae, Episcopus Tolosanus, vir vitae valde venerabilis, & ornata multarum virtutum insignis, ouium Christi pastor per idoneus, quam sanctus, quamque reuerendus sit, infinita penè miracula ostendunt: de quibus in gestis eius plena relatio fit. Eius festum agitur pridie Calendas Maij.

De sancto Vuilhelmo monacho.
CAP. CCLXXVIII.

VILHELMVS monachus coenobij Gellonensis, vir nobilis secundum seculum, quia Comes: sed multo nobilior secundum Deum, quia humilis, obediens, & mundi contemptor, magnis virtutibus clarus enituit. Hic tantae sanctitatis & meriti fuit apud Deum, vt ardentem clibanum scapulari purgans, nec ipse laederetur in aliquo, nec vestimentum. Multa de eius conuersatione miranda narrantur. Claruit circa annos Domini 900. Cuius festum agitur quinto Calendas Iunij.

De sancto Caprasio Abbate.
CAP. CCLXXIX.

CAPRASIVS Abbas Lirinensis monasterij, vir maximae humilitatis & mansuetudinis, regularis disciplinae zelo susseruator, magna sanctitatis suae monimenta reliquit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur Calendis Iunij.

De sancta Hadeloga Abbatissa.
CAP. CCLXXX.

HADELOGA monialis & Abbatissa monasterij Rinckingsis, virgo sanctae & innocens vitae, & virtute humilitatis singulariter insignis, quanti sit apud Deum meriti, crebris atque clarissimis monimentis indicauit. Cuius festum agitur quarto Nonas Februarias.

De sancto Vualafrido Abbate.
CAP. CCLXXXI.

VUALFRIDVS monachus & Abbas coenobij Palatioli, (quod dudum esse desijt) vir sanctus & Deo dilectus, fertur sanctitatis magnifica reliquisse indicia, quae studiosi lectores possunt inquirere. Cuius festum agitur 15. Calendas Maij.

De sancta Landrada Abbatissa.
CAP. CCLXXXII.

LANDRADA monialis virgo & Abbatissa cuiusdam coenobij in dioecesi Leodiensi, cuius vocabulum iam mihi non occurrit: multis virtutibus clara enituit, cuius meritum declarant infinita miracula, quibus & in vita & post mortem multis coruscavit. Eius festum agitur 8. Idus Iulij. Translatio autem 14. Calendas Aprilis.

De sancto Iohanne Abbate.

CAP. CCLXXXIII.

IOHANNES Abbas monasterij Penatenensis, vir doctus & sanctus, cuius virtus charitatis & pietatis in pauperes, praecipua laude praedicatur, monachos suos verbo & exemplo magnifice legitur instruxisse. Cuius festum agitur quarto Calendas Aprilis.

De sancto Gregorio Episcopo.

CAP. CCLXXXIII.

GREGORIVS ex Abbate Traiectensis coenobij, Episcopus ibidem, vir sanctissimae conuersationis, doctus & praedicator egregius, multos sua doctrina populos conuertit ad Christum: cuius virtutum insigne cum laude praedicatur. Eius festum agitur 12. Calendas Ianuarij.

De sancta Vualtrude Abbatissa.

CAP. CCLXXXV.

VUALTRVDIS Abbatissa Castrilocensis monasterij, virgo nobilis genere, sed nobilior fide & actione, multis virtutibus & signis clara effulsit. Eius gesta habentur diligenter composita. Cuius festum agitur 4. Idus Aprilis.

De sancto Alberico Episcopo.

CAP. CCLXXXVI.

ALBERICVS Abbas & postea Traiectensis Episcopus, cuius virtutes & merita magnis praconijs attolluntur: pastorale officium, quam diu vixit, moribus & scientia magnifice adornauit. Cuius festum agitur 12. Calendas Septembris.

De sancto Felice monacho martyre.

CAP. CCLXXXVII.

FELIX monachus Frislaricis coenobij, (quod dudum alienatum est ab ordine) vir sanctus & verbi Dei feruentissimus praedicator, post multa bonorum operum studia, cum gentibus annunciarer fidem Christi, ab eis martyrium recepit. Cuius festum agitur Nonis Iunij.

De sancto Disibodo Episcopo.

CAP. CCLXXXVIII.

DISIBODVS Episcopus in Hibernia, vir sanctissimae conuersationis, cum cerneret populum suum durae ceruicis & prorsus incorrigibilem, abdica-

to

to Episcopatu, cum quibusdam socijs venit in Germaniam, & in dioecesi Mogutina in Comitatu Spanhemensi, aptum suo desiderio locum reperit, in quo constructo coenobio, multorum monachorum pater fuit. Qui locus hodie dicitur, mons sancti Disibodi, & à Cisterciensibus inhabitatur, postquam nostri plus quam trecentis annis illum à tempore sancti patris Disibodi incoluerunt. Eius vitam descripsit B. Hildegardis Abbatissa Bingenfis coenobij. Cuius festum agitur octavo Iunij. Claruit autem circa annos Domini septingentos.

De S. Ausfrido Episcopo.

CAP. CCLXXXIX.

AVSFRIDVS Episcopus Traiectensis, vir secundum seculi dignitatem Comes nobilis & potens, sed secundum Deum sanctus & deuotus, magis elegit abiectus esse in domo Domini, quam mundi honoribus extolli. Post Episcopatum namque monachus factus, in monte S. Mariae latens, multis virtutibus clarus emicuit. Eius festum agitur 5. Nonas Maij.

De S. Vuilhelmo Abbate.

CAP. CCXC.

VILHELMVS Abbas cuiusdam monasterij in Dacia, cuius vocabulum iam non occurrit, vir certe religiosus & sanctissimae vitae, multis virtutibus & signis à Deo meruit honorari, cuius festum colitur 16. Calendas Iulij.

De sancta Glodesinde moniali.

CAP. CCXCI.

GLODESINDIS virgo sanctimonialis Metensis, sanctae vitae & magni meriti apud Deum, quod multa documenta virtutum eius probauerunt, quorum in eius historia ex parte fit mentio. Festum eius agitur 8. Calendas Augusti. Anno 640.

De sancto Vincentio Abbate.

CAP. CCXCII.

VINCENTIVS Abbas monasterij Altimontensis, vir sanctus & Deo dilectus, cum esset Comes de Hanegauue, seculum cum vanis honoribus suis deserens, monachorum sanctissima studia deuotus subiit: qui tandem Abbas factus, multis virtutibus illustris fuit. Eius festum agitur pridie Idus Iulij. Claruit anno Domini 650.

De sancto Volmaro Abbate.

CAP. CCXCIII.

VOLMARVS Abbas cuiusdam monasterij in pago Bononiensi, vir deuotus & oibus virtutibus ornatus, fide firmus, spe robustus, charitate plenus, humilitate magnus, sanctitatis suae multa viuis & mortuis documenta exhibuit, quae in eius gestis diligenter conscripta feruntur. Cuius festum celebratur 16. Calendas Iulij.

De sancto Adelberto monacho.

CAP. CCXCIII.

ADELBERTVS monachus Epternacensis in dioecesi Treuerensi, vir sanctus & eruditus, exemplo suae religiosissimae vitae & feruore praedicationis multos in amore Dei roborauit. Huius sanctissimum corpus in Egmunda requiescit. Cuius festum agitur 7. Calendas Iulij. Et gesta ipsius habentur.

De sancto Richario Abbate.

CAP. CCXCV.

RICHARIVS Abbas monasterij, quod Centula nuncupatur, vir sanctus & inestimabilis charitatis: in pauperes singulariter munificus fuit, suaeque sanctitatis & multa & euidentissima monimenta reliquit. Cuius gesta habentur. Eius festum agitur 6. Calendas Maij.

De sancto Theodulpho Archiepiscopo.

CAP. CCXCVI.

THEODVLPVS ex monacho Lobienfis coenobij Archiepiscopus Rhenensis in Fracia, vir eruditissimus & egregius praedicator, cuius sanctitatis & meriti multa extant documenta. Festum eius agitur 8. Calendas Iulij. Et gesta habentur.

De beato Domitiano Abbate.

CAP. CCXCVII.

DOMITIANVS Abbas monasterij in valle membrana in dioecesi Lugdunensi, vir sanctae conuersationis, multis signis & virtutibus clarus effulsit. Cuius festum agitur Calendis Iulij. Et gesta habentur.

De S. Abel Archiepiscopo.

CAP. CCXCVIII.

ABEL ex Abbate Lobienfis monasterij, Archiepiscopus Rhenensis, vir in diuinis scripturis valde eruditus, & multarum virtutum ornato decorus, qui exemplo primi martyris Domino in simplicitate cordis seruire statuens, multis euidentissimis documentis iustus comprobatur. Eius festum agitur nono Calendas Octobris.

De sancto Aufuero Abbate.

martyre.

CAP. CCXCIX.

AVSERVS Abbas monasterij sancti Georgij prope Rateborch, vir valde venerabilis, & omnium virtutum ornatus decore, post multos labores monasticae militiae, vt ad altiora vocatus mereretur ascendere, à Selauis cum triginta fratribus lapidatus, pro Christi amore martyre effectus est. Inter quos multi notabiles viri fuerunt, quorum nomina scripta sunt in libro vitae. 15. Calendas Augusti.

De

De sancto Guiberto Abbate.

CAP. CCC.

GUIBERTVS Abbas monasterij Friflariensis, quod modò nostri ordinis non est, vir sanctissimæ conuersationis, magnis claris virtutibus effulfit, cuius festum agitur Idibus Augusti.

De sancta Lutrude moniali.

CAP. CCCI.

LVTRVDS sanctimonialis Corbeienfis cœnobij, sanctæ & religiosissime vitæ, cuius si virtutes singulas intuearis, quam potius mireris, nò facile poteris discernere. Omnibus enim vt singulis ornata effulfit. Eius festum celebratur 10. Calendas Octobris.

De sancto Sequano Abbate.

CAP. CCCII.

SEQVANVS Abbas monasterij Lingonica vrbs, quod nunc, ad sanctum Sequanum, nuncupatur, vir valde venerabilis & magnæ sanctitatis, quod multa miracula testantur, quibus & in vita, & post mortem claruisse legitur. Cuius inclita gesta habentur. Festum eius agitur tertio decimo Calendas Octobris.

De sancto Hildulpho Episcopo.

CAP. CCCIII.

HILDVLPVS ex duce monach. Lobisfis, ac postmodum Abbas ibidem, & demum Episcopus Lobisfis, vir magnæ sanctitatis & meriti, multis virtutibus fertur claruisse. Cuius gesta habentur. Festum eius agitur 9. Calendas Octobris.

De sancto Adcodato Abbate.

CAP. CCCIII.

ADEODATVS Abbas monasterij vallic Galilææ, ac postmodum Episcopus Niuernensis, magnis virtutibus & meritis clarus emicuit: & quauis Pontifex esset, tamè monachi propositum in nullo violauit. Cuius festum agitur 13. Calendas Iulij.

De sancto Tutone Episcopo.

CAP. CCCV.

TVTO ex monacho cœnobij sancti Emerami, Ratisponensis Episcopus, vir doctus & valde notabilis, qui tam in spiritualibus quam in temporalibus pontifex sagacissimus est habitus, multa documenta sanctitatis suæ ad posteros transmisit. Cuius gesta habentur.

De sancto Mariano Abbate.

CAP. CCCVI.

MARIANVS Abbas cuiusdam cœnobij in territorio Bituricensi, cuius nomen iam inuenire nò potui, vir sanctus; & zelo disciplinæ regularis singulariter stre-

nus obseruator, meritorum suorum testimonia plurima dedit. Cuius festum agitur 14. Calendas Septembris.

De sancto Ermefrido monacho.

CAP. CCCVII.

ERMEFRIDVS monachus Luxouienfis cœnobij, & postea monasterij Cusantia Abbas, vir doctus & sanctus, multis virtutibus legitur coruscasse. Eius festum agitur septimo Calendas Octobris.

De beato Bertolfo Abbate.

CAP. CCCVIII.

BERTOLFVS Abbas Lobienfis cœnobij, vir omnibus virtutibus ornatus, fide & opere permagnificus, multos sua doctrina & exemplo ab iniquitate auertit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur 14. Calendas Septembris.

De sancto Amato Abbate.

CAP. CCCIX.

AMATVS Abbas monasterij S. Romarici, vir sanctus, & monastica disciplina cultor zelosus, post multa bonorum operum studia, martyrij corona laureatus est, Idibus Septembris.

De sancto Adelpho Abbate.

CAP. CCCX.

ADELPHVS Abbas monasterij Habisfis, vir & eruditus & sanctus, virtutum suarum merita pluribus indicijs comprobauit, dum & verbo & opere clarus vbiq; semper emicuit: quemadmodum in gestis eius plenius continetur. Cuius festum agitur 4. Calendas Septembris.

De quinque monachis martyribus.

CAP. CCCXI.

BENEDICTVS, Mathaeus, Iohannes, Isaac, & Cristinus, monachi & discipuli sancti Adelberti Pragensis Episcopi, de cœnobio sancti Alexij Romæ, cum eodem causa prædicationis exeuntes, venerunt in Hungariam, vbi multos gentiliùm conuerterunt ad fidem Christianam. Tandem post multos labores pro Christo, in Polonia martyrio coronati sunt. Quorum festum translationis agitur 9. Calendas Septembris: Natale autem, 9. Calendas Maij, anno Domini 995.

De sancta Cæcilia Abbatisa.

CAP. CCCXII.

CÆCILIA monialis & Abbatisa cœnobij virginum Christi in Suuestris, virgo sanctissimæ conuersationis, quæ humilitate & obedientia cunctas ibidem vincebat moniales, ita vt omniū gubernatrix dignè fuerit constituta, magnis indicijs merita sua comprobauit. Cuius festum agitur 16. Calendas Decembris.

De

De sancto Apollinare Abbate martyre.

CAP. CCCXIII.

APOLLINARIS Abbas Cassinensis monasterij, post sanctum Benedictum decimus & septimus, vir tantæ sanctitatis & meriti, vt exemplo beati Apostoli Petri super aquis ambulauerit multoties sicis pedibus. De quo multa narrantur miracula. Eius festum agitur 5. Calendas Decembris.

De sancta Richarde moniali.

CAP. CCCXIII.

RICHARDIS imperatrix, vxor Caroli Grossi, post obitum mariti contempto regno terreno, ac mundi regibus spreto, cælestis regis thalamum concupiscens, monasterium ingreditur: in quo Abbatissa constituta, magnis cepit clarere virtutibus. Eius festum colitur 14. Calendas Septembris. Claruit anno Domini 900.

De sancto Procopio Abbate.

CAP. CCCXV.

PROCOPIVS monachus & Abbas cuiusdam cœnobij in Bohemia, quod modò, ad sanctum Procopium, nominatur, vir sanctus & omni laude dignus, verbo & exemplo prædicator eximius fuit: qui, qualis quantusq; fuerit, multorum miraculorum ostensione declarauit, de quibus in gestis eius, o lector, poteris informari. Cuius festum agitur 4. Nonas Iunij.

De sancto Sandrado Abbate.

CAP. CCCXVI.

SANDRADVS primus Abbas in Gladesbach, vir sanctissime conuersationis, & regularis disciplinæ cultor insignis, virtutum suarum plura fertur monumenta reliquisse. Cuius festum celebratur 9. Calendas Septembris.

De sancto Guidone Abbate.

CAP. CCCXVII.

GVIDO Abbas Pomposienfis cœnobij, ortus in suburbanis Rauennæ, villa Casamaris, vir sanctissimæ conuersationis, monachum (nòmine Martinum) defunctum suis precibus reuocauit ad vitam, multisq; claruit miraculis, quæ in historia vitæ eius leguntur. Moritur anno Domini 1046. pridie Calendas Aprilis, postquam reuocatus præfatum cœnobium annis 48. Eius festum celebratur quarto Calendas Maij, quâdo corpus eius de Italia fuit ad ciuitatem Spirensis translatum per Henricum imperatorem, vbi in Ecclesia collegiata sub eius honore fabricata quiescit.

De sancto Alberto monacho.

CAP. CCCXVIII.

ALBERTVS monachus Mediolacensis cœnobij in diocesi Treuerensi,

quod sanctus Lutuuinus dux Lotharingie construxit, vir magnæ sanctitatis, multa suarum virtutum indicia dedit. De quo varia narrantur præconia laudum: quæ scire cupiens, in eius gestis requirat. Cuius festum agitur 7. Calendas Iulij.

De sancto Adelmo monacho.

CAP. CCCXIX.

ADELMVS monachus Stabulensis cœnobij, tam scientia scripturarum, quam sanctitate morum vir multum venerabilis, inter suos magna monumenta sanctitatis suæ declarasse perhibetur. Eius festum celebratur tertio Nonarum Februarij.

De S. Giberto Abbate martyre.

CAP. CCCXX.

GIBERTVS Abbas Luxouienfis cœnobij, vir deuotus & multum religiosus, post diuturna monastica palæstra certamina, vt cum multimoda laude veniret ad Dominum, à Paganis occisus, martyr transiit gloriosus ad vitam. Passus est etiam cum eo venerabilis Titilmus monachus Luxouienfis, vir doctus, & omni prædicatione religiosissimus.

De S. Bertario Abbate martyre.

CAP. CCCXXI.

BERTARIVS Abbas Cassinensis monasterij, post sanctum Benedictum vicissimus monachus, vir doctus & valde religiosus, post multos labores & sancta studia, à Saracenis ante summum altare peremptus, cum martyrij palma peruénit ad regnum æternum.

De S. Rotolpho monacho.

CAP. CCCXXII.

ROTVLPVS monachus Fuldensis cœnobij, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & valde insignis prædicator verbi Dei fuit. Vnde ab Hungaris occisus, glorioso coronatus martyrio, ad cælum euolauit.

De S. Maurilio Archiepiscopo.

CAP. CCCXXIII.

MAURILIVS monachus Fiscauiensis cœnobij, & postea Rothomagensis Archiepiscopus, vir plenus virtutibus, & maxime abstinentia, multa suæ sanctitatis monumenta reliquit, quæ literis sunt commendata. Eius festum agitur Idibus Septembris. Claruit anno Domini 1070.

De sancto Paterno monacho.

CAP. CCCXXIII.

PATERNVS monachus cœnobij Paderbornensis vrbs, natione Scotus, vir sanctus & Deo dilectus, p Christi amore ibidem inclusus, vrbs incedum diu ante diuino spiritu prædixit. Ad cuius sepulcrum multa miracula facta leguntur. Moritur autem anno Domini millesimo quinquagesimo octauo,

Sss octauo,

octauo, cū cellula sua combustus, sexta feria ante festum Palmarum, quæ fuit 4. Idus Aprilis.

De sancto Lanfranco Episcopo.

CAP. CCCXXV.

LANFRANCVS ex Abbate Cadoniensis monasterij, Archiepiscopus Cantuariensis, de quo in secundo libro fecimus mentionem, vir doctissimus & valde religiosus, non sine magnæ sanctitatis opinione habitus est, sicut in gestis eius diligenter conscriptis inuenitur, quorum non est huius temporis per singula reminisci. Claruit anno Domini 1060.

De sancto Arnulpho Episcopo.

CAP. CCCXXVI.

ARNVLPHVS monachus cœnobij S. Medardi, & ibidem pro Dei amore inclusus, deinde Abbas eiusdem cœnobij, & postea Episcopus Sueffionensis, vir sanctissimæ vitæ, multis claruit virtutibus & signis, qui etiam propheticæ spiritu illustratus fuit. Hic pro pacis reintegracione inter Flandræ faciendâ, venit in Flandriam, & in vico quodam ecclesiâ S. Petri iam diuinis miraculis illustratâ, cœnobij monachorum instituit, in quo, vt dixit, postea finem huius exilij fecit: & corporis sepulturam accepit 17. Calendas Septembris. Claruit autem anno Domini 1080.

De S. Anselmo Archiepiscopo.

CAP. CCCXXVII.

ANSELMVS ex Abbate Beccensis monasterij, post Lanfrancum Archiepiscopus Cantuariensis, vir sanctissimæ vitæ, quod multa eius miracula testatur, ad utilitatem Ecclesiæ opere & verbo nõ mediocriter desudauit. Eius gesta diligenter conscripta sunt. Claruit anno Domini 1100. Cuius festum agitur 11. Calendas Maij.

De sancto Hugone Abbate.

CAP. CCCXXVIII.

HUGO Abbas Cluniacensis, vir doctus & sanctus, cuius infinitæ narrantur virtutes, tam in vita quæ post mortem infinitis effulsi miraculis, de quibus in vita eius longa narratio fit, omnibus religiosi normam fuit & exemplar disciplinæ. Hic apud Romanos pontifices, reges & p̄fices, in magno honore habitus, multa ad utilitatem Ecclesiæ studuit operari. Claruit anno Dñi 1100. Cuius festum agitur 3. Calendas Maij.

De sancto Goderanno Episcopo.

CAP. CCCXXIX.

GODERANNVS monachus & discipulus B. Hugonis Cluniacensis, & postea Episcopus Sanctonicensis, vir sanctæ & religiosissimæ cōuersationis fuit, cui virtutem & charitatem si nõ esse cupis, factum eius cum leproso stupèdum legas, quod in

vita eius sancti patris Hugonis cōtinetur. Reliqua in gestis eius proprijs requirenda sunt. Claruit anno Domini 1120.

De sancto Ottone Episcopo.

CAP. CCCXXX.

OTTO monachus cœnobij sancti Michaelis Archangeli motis monachorum prope Bambergam, & postea eiusdem vrbis Episcopus, vir sanctissimæ vitæ, multarumq; patrator virtutum, magnis fertur claruisse miraculis. Hic cōsecrauit Adelbertum Archiepiscopum Moguntinum apud Coloniam. Gesta eius diligenter conscripta sunt. Claruit in Episcopatu anno Domini 1120. Construxit etiam quadam cœnobium nostris in Franconia. Eius festum agitur 2. Calendas Octobris.

De S. Iutta moniali virgine.

CAP. CCCXXXI.

IUTTA sanctimonialis, & in monte sancti Disibodi p̄ Christi amore inclusa, viginti quatuor annis vitæ in arcta pœnitentia ibidem continuauit. Hæc fuit soror domini Meginhardi Comitis de Spâhem, fundatoris nostri cœnobij, & magistra B. Hildegardis Abbatissæ S. Ruperi apud oppidum Bingen. Eratautem virgo sanctæ cōuersationis, & diuini amoris igne accensa ab adolescentia sua. Vnde contempto seculo, ad Christi seruitutem toto desiderio conuolauit. De qua fertur, quod sicca pedibus sœpius calcauerit vndas fluij Nahæ, iuxta montem iam dictum præterfluentis. Nam si quædò imbribus auctus intumisset fluius, ipsa super fluios ambulans, ad officia diuina sine impedimento, angelorum suffragijs adiuta, peruenire consuevit. Qualis autem fuerit hæc virgo beata, quàm humilis, quàm charitatiua, quàm continua in orationibus, nec presentis operis est dicere, nec mentis facultatis. Nunquam à diuino seruitio tepuit, nunquam cessauit: sed erat in oratione continua, in sermone prouida, in cogitatione munda, in operatione præcipua. Post multa autem exercitia pietatis, Domino Iesu vocate eam, ad nuptias æternæ felicitatis, deuicta morte, transiit vndecimo Calendas Ianuarij, anno Domini millesimo centesimo 36. Indictione 14. anno cōuersionis suæ 24.

De sancto Malcho Episcopo.

CAP. CCCXXXII.

MALCHVS monachus Michoniensis cœnobij in Hybernia, & postea Episcopus in ciuitate Lefmor, p̄ceptor & magister B. Malachia pontificis, vir sapientia & virtute ornatus, qui multis etiam in vita claruit signis: verbo & exemplo multorum mentes ad semitas iustitiæ direxit. Claruit anno Domini 1150. Eius gesta habentur.

De

De S. Malachia Archiepiscopo.

CAP. CCCXXXIII.

MALACHIAS ex Abbate Bencorënsis cœnobij in Hybernia, Episcopus ciuitatis, quæ Conereth dicebatur, & post Archiepiscopus Ardinachensis, ac metropolitani totius Hyberniæ, vir sanctissimæ cōuersationis, infinitis viuis & defunctis miraculis coruscavit. Moritur apud Claruaallem, anno Dñi 1148. Nonis Nouembris. Cuius vitæ B. Bernardus Abbas Clareualensis luculento & copioso stylo descripsit.

De beata Hildegarde Abbatissa.

CAP. CCCXXXIII.

HILDEGARDIS virgo sanctissimæ cōuersationis, orta in Comitatu Spâhemensi ex nobilibus parentibus, cum adhuc esset infantula sub magisterio beate Iuttæ virginis Christi, de qua supra diximus, tradita in amore Dei magnificè proficiens, angelicis reuelationibus à pueritia meruit recreari. Mansit in monte sancti Disibodi cum magistra sua, quàm diu illa vixit: qua mortua, diuina reuelacione ad montem sancti Ruperi iuxta oppidum Bingen, cū duodecim sacris virginibus transmigravit, vbi monasterium construxit, quod vsq; in hodiernum perueerat. Sancta vero Hildegardis famula Christi, per multos annos in camino paupertatis & infirmitatis decocta, quo plus affligebatur in corpore, eo amplius proficiebat in mente. Crebris enim reuelationibus angelicis consolabatur aegritudinem carnis. Sub eius magisterio maxima disciplina regularis vitæ in præfato cœnobio vigeat: adeo, vt Romani p̄fices, imperatores, reges & principes, felices se iudicarent, si orationibus Hildegardis & virginum eius mererentur esse participes. Miranda de hac sacra virgine leguntur, quæ non est huius operis vel temporis replicare. Eius vitam Theodericus Abbas quatuor voluminibus conscripsit, in qua multa miracula per eam diuinitus acta demonstrauit, ita vt claudos & cæcos curauerit non paucos. Denique qualis fuerit, etiam in secundo huius operis libro ex parte descripsimus. Ad cuius doctrinam & sanctitatem comprobadam maximè facit authoritas trium summorum Pontificum, ac aliorum multorum præfulum, qui ab ea epistolas & consolaciones humiliter postularunt. Quæ omnia tam in vita eius, quàm etiam in epistolis, quas ad diuersos edidit, clarè inuenies. Claruit anno Domini 1160. Cuius festum agitur 4. Calendas Octobris.

De beata Elisabeth Abbatissa.

CAP. CCCXXXV.

ELISABETH monialis & Abbatissa cœnobij virginum Christi Schonau-

genensis in finibus Treuerensis diocesis, virgo sanctæ & admirabilis cōuersationis, de qua etiã in secundo libro iam fecimus mentionem, cum esset annorum duodecim, præfatum cœnobij intrauit: in quo tantæ puritatis & religionis enituit, vt diuinis reuelationibus crebrius meruerit consolari. Anno enim vndecimo cōuersionis suæ, ætatis verò vicefimo tertio, incepit manus Domini operari cum ea, ita vt deinceps, vsque ad finem vitæ suæ, multas & varias reuelaciones habuerit, & hoc maxime diebus Dominicis atq; festiuis, tempore diuinorum officiorum in choro, vbi maior omnium feruebat deuotio. Modus autem hic erat: Cadebat super eã passio quadam præcordiorum, ita vt lapsa repente in ecstasim, velut exanimis quieta perduraret, nullusque halitus in ea sentiri potuisset. In tali excessu rapiebatur spiritus ad diuersa loca, & angelicis allocutionibus in multis docebatur. Tandem post longum excessum resumpto spiritu, diuinissima verba proferebat, aliquandò Teutonico sermone, aliquandò verò Latino, cum tamen Latini sermonis penè nullam haberet peritiam. Spiritus enim, qui loquebatur in ea, vt voluit, verba formauit. Nouimus autem hanc filiam dilectam à Domino, nec de mentis eius sinceritate dubitamus, cuius & vitæ, & dicta, in multis argumentis legimus comprobata. O felix sponsa Christi, cuius animam et si gladius persecutoris non abstulit, martyrij tamen laureã nequaquam amisit. Tota enim vita eius, quid aliud erat quàm longum martyrium, quæ portans iugum Domini ab adolescentia sua, sub disciplina regulari ambulabat in paupertate spiritus & multiplici afflictione carnis? Semper enim manus Domini grauis fuit super eã, nec villo tempore defuit flagellum pij cōditoris premens animum, & conterens debile corpus pressuris & infirmitatibus, quas ille solus nouit atq; remunerat, qui laborè & dolorem ipse cōsiderat. Et quauis in aegritudinibus continuis vexaretur, semper tamè erat hilaris, semper patiens, semper in psalmis & orationibus, semper in lachrymis & volutarijs afflictionibus Domino se acceptabile mactabat sacrificium. Gaude virgo sponsa Christi dilectissima, quæ p̄ laboribus breuis temporis, æterna recipis gaudia: olim affligebaris in corpore, nūclataris in æternitate. Nostrum memor, tuis precibus impetra veniam peccatorum, quæ pro tua reuerentia nõ patieris repulsam. Reddidit Deus mercedè laboribus tuis, pro cuius amore aegritudines cunctas casto corpore ac mente patienter tulisti: parvæ tribulationi rex cæli se tibi dedit in præmium. Riuos lachrymarum tuarum, o virgo beata, inenarrabile gaudium compensat, quod nullo si-

ssif 2 ne

ne terminatur. Et felix Schonaugia, quæ talem rosam in odorem Domino suauissimum ad caelos transmisiisti, cuius etiam pompa natalis nesciat * populis, eius tamè precibus à Domino conseruatis. Sed à nostræ consuetudinis proposito digressi, longiorem solito conteximus de sacra virgine narrationem. Sufficiant igitur hæc, vt ad finem huius voluminis optatum tandem veniamus. Qui autem virginis nostræ Elisabeth vitam, mores ac conuersationem plenius scire desiderat, libros eius, quos diuinitus instructa, edidit: & felicem transitum, qui literis commendatus est, legat. Moritur autem anno Domini 1165. Indictione 13, ætatis suæ anno 36. conuersionis 24. visitationis autem paternæ gratiæ, 13, 14. Calédas Iulij, sepulta in Ecclesia monachorum sancti Florini ibidem.

De quibusdam alijs sanctis martyribus ex ordine.

CAP. CCCXXXVI.

His sunt ex ordine nostro sancti, quos nominibus suis ad præfens diximus consignare: quibus & alios martyrio quosdam coronatos volumus adiungere, quorum nomina ignoramus. Monasterium fuit olim in Hybernia, quod sanctus Colubanus ædificauit, nomine Benchor, in quo multa millia monachorum habebantur: ita, vt succedentibus sibi vicissim choris, continuarentur solennia diuinorum, & nec ad momētum à diuinis laudibus cessaretur. In hoc monasterio nongenti monachi simul à piratis interfecti, martyrio coronati, ad regna caelorum peruenerunt. Temporibus Caroli Calui, qui imperauit anno Domini 880. in maiori monasterio S. Martini prope Turonem, occisi sunt centum & 16. monachi à Nortmannorum duce Rollone, qui illo tempore velut astra in firmamento caeli, sic ordinem monasticum illustrarunt. In monasterio Floriacensi sexaginta monachi simul vna vice à Paganis feruntur pro fide Christi occisi, viri religiosi & valde notabiles. Cui sancto etiam Bonifacio, Archiepiscopo Moguntino, multi venerabiles monachi martyrizati sunt, quorum nomina in libro vitæ conscripta, nobis incognita. Circa annos Domini 800. beatus Vuilhardus, primus Episcopus Brementis, multos venerabiles monachos causa prædicationis misit in Daciam, qui pro fide Christi martyrio ibidem sunt coronati. Sanctus quoque Adalbertus, Episcopus Pragensis & martyr, multos monachos habuit discipulos martyrio coronatos, quorum nomina ignoramus.

Quod paucos hic posuerim sanctos, ad comparationem aliorum.

CAP. CCCXXXVII.

Sed quid multis immoror? Si omne studium meum ad hoc verterem, si tempus totum impenderem, vix paucos è multis, vel solis nominibus designare sufficerem, qui ex ordine nostro suis locis vt sancti, & verè sancti, ab Ecclesia venerantur. Latus fuit olim in orbe sacratissimus ordo Benedicti, qui à mari vsque ad mare suos palmites misit, & multa sanctorum millia ad Dominum transmisit. Nam sicut ferunt hi, qui huic studio diligentiam impenderunt, de ordine diuipatris Benedicti plus quam quindecim millia sancti & catalogo diuorum inserti Abbates, monachi & moniales, numerantur. In tanta autem multitudine sanctorum, quis non miretur, quis non veneretur ordinem Deo sacrum? Horum omnium est à nobis nomina ignorentur, apud Deum tamen in memoria aeterna sunt, qui gloriosus in sanctis suis, omnibus electis vires tribuit sanctitatis. Nemo enim sanctus viribus suis. Nisi enim gratia Dei, hominis voluntatem dirigat, ad sanctitatis regulam non appropinquat. Gratia igitur Dei, bonæ voluntatis assensu, perficit sanctitatem. Sed ad propositum huius operis iam ista non pertinent. Ad incepta igitur reuertamur. Nemo æstimet, me omnes nostri ordinis sanctos aut voluisse, aut potuisse nominatim perstringere, cum numerus eorum tantus sit, vt fidem narrationis videri possit excedere. Ego enim, quantum sinebat breuitas temporis, eorum tantum recordatus sum, quorum opinio in Ecclesia Dei vulgata magis videbatur. Nec dubito, plures in diuersis mundi partibus à fidelibus populis venerari, de quibus apud nos nulla memoria habetur. Scripsi autem hunc tertium librum de sanctis nostri ordinis, ne viderer præterisse morem ceterorum, qui statum suæ religionis, sanctorum suorum multitudine iudicant gloriosum. Nec immerito: Quamuis aliena sanctitas nos minimè commendabiles faciat, ad imitationem tamen eorum, quos veneramur, reddit intentos. Sed quid est, si gloriamur in multitudine sanctorum nostrorum? Nisi enim mores eorum sanctos imitari studeamus, de illorum sanctitate frustra gloriamur. Ad cõsulationem quippe nostram de præterita multitudine sanctorum gloriamur, si non sequimur eos, de quibus putamus esse lætandum. Nihil nobis aliena virtus ad salutem proficit, si ad imitationem se animus non extendit. Qui ergo de sanctis sui ordinis gloriosum se æstimat, quasi pauper de aliorum substantia exultat. Et verecundum est pauperi, progenitorum suorum iactitare diuitias, qui sua negligētia vel culpa ad illas venire non festi-

festinat. Tãto enim miserabilior est, quanto suos afferit & nouit feliciores. Sactum non facit alterius commedatio meriti, nec felicem scientia felicitatis alienæ. Benè veraciterq; sanctos laudat, qui sanctos imitatur: & rectè exultat de sanctorum numero, qui illi augere studet ex proprio. Quod si laudas & non imitaris, te ipsum confundis. Quid enim proficit homo, si alium laudet, & semetipsum laudabile non reddit? Quasi vitam laudans, mortem arripit, qui bonos commendans, imitari contemnit. Vt ergo laus sanctorum ad nostram ædificationem proficiat, studeamus operibus sanctis etiam posteros ad imitationem nostram prouocare. Vtinam attenderemus pristinum ordinis nostri decorem, quem vita sanctorum venerabile reddidit, & scripturarum scientia gloriosum. Vtinam patres nostros sanctos imitemur, de quorum multitudine videmur gloriari. Contempserunt mundum, diuitias spreuerunt, vt expediti & alacres Christum sequerentur. Nemo enim Deo militans, negocijs se implicat secularibus.

Contra illos, qui post professionem monasticam terrenam sapiunt.

CAP. CCCXXXVIII.

Pudet me quorundam audire vesaniam, qui se dicunt esse religiosos, factis autem negant. Vetus prouerbiū est: Cappa non facit monachum, sed vita religiosa, & à mundi vanitatibus aliena. Qui autem cupiditatibus extenditur, qui mundi negocijs implicatur, qui diuitias sectatur atque honores, monachi vocabulo indignus est. Monachus enim à solitudine accipit nomen, qui iuxta Prophetæ consilium, solitarius fedat, & se in contemplationis altitudine supra se leuet. Sic veteres sancti, quorum in hoc catalogo fecimus mentionem, vt veri monachi potuissent existere, solitudinem leguntur amasse. Monachus autem in turba, est piscis sine aqua. Sed nostri Abbates & monachi tunc se religiosos æstimant, si mundi diuitijs studiis intendant. Paucos nunc inuenies, qui contemplationi vacent, qui orationibus insistant, qui diuinis scripturis inuigilent. Multi autè terrenam sapiunt, diuitias quærent, honores ambiunt, solitudinem fugiunt, in urbibus conuertuntur. Plura sunt in ordine S. Benedicti cœnobicia, plures Abbates, & monachi plures: sed nec vbiq; ad regulæ puritatem viuunt, nec omnes sanctorum exempla imitantur. Ad religionem multi veniunt, sed in religione pauci religiosè viuunt. Et hoc idem Dominus in Euangelio prædixit: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Quamuis de vocatione gentium ad fidem

hoc dictum sit, tamè etiã in religionis ordine cõpletur. Vocatur quidè omnes, qui veniunt: sed pauci à Domino eliguntur: quia, vt diximus, pauci ad regulæ puritatem conuertuntur. Dum enim ad mundana negotia se conferunt, dum cupiditatibus inserviunt, dum carnis voluptates querunt: tam monachi, quam Abbates, electionis gratiam amittunt. O si nunc monachorum tanta esset industria erga spiritualia, quanta olim apud veteres fuit, quam felix esset sacri ordinis status. Sed quia neglectis spiritualis vitæ institutis, sola caduca quærent, cum spiritualibus etiam temporalia deficiunt.

Exhortatio breuis ad fratres.

CAP. CCCXXXIX.

Sed iam tempus est, vt etiam hunc tertium librum cõcludamus, ne prolixitas nimia tedium pariat legentibus vel obliuionem: libet pro exhortationis formula, auditores beneuolos paucis reddere attentos. Vos igitur patres & fratres alioquor, qui ordinem diuipatris nostri Benedicti gubernatis & illustratis in parte modica reformati: vobis admonitio mea complaceat, qui cupitis vnionem reformationis nostræ in suo perdurare vigore. Ecce iam plura nostri ordinis cœnobicia per Alemaniã in pristinum decorem reformata sunt: in quibus ad puritatem regulæ ac statutorum monachi conuertuntur. Oro & monco, vt id ipsum omnes sentiamus. Prouocent nos, velim, ad æmulationem sanctam exempla præcedentium patrum, qui ordinem nostrum vita & scientia illustrem reddiderunt. Nō simus filij desertores, qui sanctorum floccipendant instituta. Vnusquisq; nostrum ordinis sui decorem & diligit, & augeat: & quantum sufficit, curam pro illo agat incessabilem. O cultores venerandi hortuli salutis, diligite iustitiam, religionem colite, exercete pietatem. Nullus sit in hoc agro sterilis, nullus in fructuosus, nullus moribus inhonestus. Mentis suæ agrum vnusquisque diligenter exerceat, tribulos diffensionum & displicentiarum omnes eradicet, spinas mundanæ cupiditatis, igne diuini amoris exurat. Seruiamus Domino in timore, & nihil nobis deerit, cum syncerè timentibus. Nemo sit in hac vita ociosus: quoniã bonorum laborum gloriosus est fructus. Si vis te ceteris præstare imitabile, si ordinem facere illustriorem: mundum sperne, honores fuge, diuitias contemne, solitudinem dilige, orationibus incumbere, cõtemplationi insiste, scripturis sanctis intende, Deum semper time. Si verus monachus esse desideras, fuge homines, ama secretum cellæ, ocium vitæ, habeto charitatem.

Scilicet 3 Omnia

Omni tempore sint vestimenta tua candida, si à nuptijs æterni regis non vis expelli. Sordes ille odit animorum, quem soli videbunt oculi purarum mentium. Noli tempus pœnitentiæ indultum negligere, noli de rebus transitorijs cogitare: quoniam qui veniam donat pœnitentibus, sæpè gratiam subtrahit differentibus. Tota enim vita monachi debet esse pœnitentialis, etiam si culpis videatur esse immunis. Semper iustus in hac vita habet vndè luge-

at, qui duram in carne seruitutem portat. Si non habet propria peccata, luget aliena. De elemosynis in cœnobio viuimus, & ergò pro peccatis aliorum debitores sumus. Sic viuamus monachi, vt non timeamus mori. Bona enim vita non est mortis obnoxia.

EXPLICIT LIBER TERTIVS DE ILLUSTRIBVS VIRIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI, ANNO DOMINI 1493. SEXTO IDUUM FEBRUARII.

INCIPIT PROLOGVS DOMINI IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, IN QVARTVM LIBRVM DE ILLUSTRIBVS VIRIS ORDINIS S. BENEDICTI.

In multitudo illustrium virorum, qui in pace quiescunt, ordinem nostrum in presenti facerent clariorem, reatui me credere graui obnoxium, si vel vnum præterirem. Nunc autem verecundiam auget miseris transacta felicitas, quæ qui ad memoriã reuocat, quasi doloribus mentem voluntariè sauciat. Summa enim amissæ claritatis consolatio est, cita & continuata obliuio. Vndè quantum ordinem nostrum non æstimem feliciorem, si Ecclesiasticis fuerit sublimatus honoribus: tamen in hoc quarto volumine me breuiter volo expedire, ne alienis facultatibus videar gloriari. Nequaquam enim diui patris Benedicti religionem idcirco meliorem iudico, si Ecclesiæ sanctæ de suis filijs multos germinarit pontifices, cum & illi qui principantur populis, boni reperiantur, & mali. Sed vt ijs, qui me hoc onus subire fecerunt, satisfaciã, etiam in isto volumine ordinem promissum quam breuiter obseruabo, ita vt Romani Pontifices ex nostro ordine assumpti, secundum temporum successiones, ponantur primò: deinde Cardinales pauci è pluribus, Archiepiscopi diuersarum prouinciarum tertio, & vltimo Ecclesiarum quarundam quidam pontifices. Et, vt dixi, paucos signabo è pluribus, quoniam omnes percurrere & difficile est, & minimæ utilitatis. Eorum tantum recordabor, qui & meritis & nomine extant clariores: quanquam nec illos quidè omnes potuerim inuenire. Nam & his, qui nobis forsitan clari videntur, apud alios inueniuntur clariores. Si quid igitur à nobis obmissum est, quod periti æstimant inserendum huic catalogo, id faciant, qui possunt: mihi sufficit, vel in modico obtèperasse petentibus. Sanè lectorem meum facio auisatum, quòd in hoc libro vna persona nonnunquam sæpius ponitur, quæ de minori dignitate ad excellentiorem ascendisse inuenitur. Vt si ante Archiepiscopatum aliquis in alia vrbe fuisset Episcopus, vtrouique erit scribendus. Quamuis & hoc ipsum ex industria plerunque obmiserim. Singulorum autem tempora, quæ mihi ex Chronicis erant nota, signaui, non secundum ordinem ætatis, sed prout occurrerant: quod etiam in precedenti libro sic cõtiguit. Festinabam enim, nec licebat mihi, semel scripta, ad alium ordinem collocare. Et quidem parum refert, quis alium præcedat vel sequatur, dum tamen eorum, quos reperire potui, tempora signentur. Quorum verò tempora non reperi, in futurum signada, cum inuenero, silètio transiui. Curiosi homines tempora exquirunt, non facta. Nos autem, vbi potuimus vtrunque inuenire, signauimus: in reliquis merita temporibus præferentes, quoniam qui sine tempore regnant in patria, non curant nostras supputationes in terra. Qui autem malè sentiunt, nec temporum cognitione releuantur, nec obliuione remcabunt.

INCI-

INCIPIT LIBER QVARTVS IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, DE ILLUSTRIBVS VIRIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI, TRACTANS DE PONTIFICIBVS EX EO ASSVMPTIS.

CAP. I.

NONIAM scribenti historiã veritas summe custodienda est, ne aut deceptor appareat in proprijs, aut deprauator in alienis: de pontificibus igitur Ecclesiarum ex nostro ordine assumptis facturus sermonem, vtrunq; obseruare cupio: vt in narratione sit veritas, & in honore integritas. Neq; ignoro, quam prauis sint, qui dignitates Ecclesiasticas elata vanitate non vocati ambiunt: qui tamen non ordinem suum, vndè exiuerunt, sed semetipsos confundunt. Negare autem, huiusmodi pestilentes homines aliquando fuisse in ordine, nec volo, nec possum. Vndè si quando tales officio calami à me in sequentibus exarentur, nec blandum me volo exhibere, nec inuidum, sed veracem, quantum mihi nota fuerit qualitas personarum. In talibus quippe non laudabo vitium, sed exprimã dignitates. Quod dum facio, malo de veritate reprehendi, quam argui falsitatis. Dum autem obmitto, tacite fatebor ignorantiam meam in factis. Neque enim introitum singulorum perscrutari, ad meam pertinebat potestatem. De manifestis tamen erit aperte sentiendum. Nunc igitur ad propositum festinates, de summis pontificibus ex ordine assumptis, loquedi sumamus exordium, prolixitatem in omnibus refrenantes.

De summis pontificibus, ex ordine nostro assumptis.

CAP. II.

REGORIVS primus, patria Romanus, patre Gordiano viro senatorio, ex monacho Leuita, monasterij sancti Andreæ Apostoli, quod ipse in vrbe Roma construxerat, ad pontificatum assumptus post Pelagium Papam secundum, sedit annis tredecim, mensibus sex, diebus decem: vir doctissimus, philosophus & rhetor insignis, conuersatione sanctus, humilis & totus religiosus, multa ad Ecclesiæ catholicæ utilitatem sagaciter patravit. Huius doctrina & vita, supra quæ creditur, elegans fuit, quemadmodum satis diligenter cõscripta est. Cõstruxit multa cœnobija monachorum: Anglos per Augustinum cõuertit ad fidem, qui hæcenus idolis sacrificabãt. Hic

primus titulum humilitatis literis suis apposuit, & seruorum se Domini seruum appellauit. Tantæ autem scientiæ & intellectus fuit, vt vnus de quatuor doctoribus Ecclesiæ principalioribus fieri mereretur. Electus fuit in Petri successorem anno Dni 590.

De Bonifacio Papa quarto.

CAP. III.

BONIFACIVS quartus, natione Maritus, ex monacho sancti Sebastiani in Vrbe, ad pontificatum assumptus, sedit annis sex, mensibus octo, diebus 12. vir doctus & eruditus: qui templum Pantheon à Phoca Cæsare Romæ obtinuit, quod in honorem beatæ Mariæ semper virginis & omnium sanctorum martyrum cõsecrauit. Et ab hinc festum omnium sanctorum annis singulis celebratur in Ecclesia. Domum etiã paternam in monasterium nostri ordinis redegit, suosq; fundos & reditus omnes in vsum monachorum conuertit. Hic monachis potestatem dedit prædicandi, absoluedi, & baptizandi, sicut in Canone habetur. Claruit autem anno Dominicæ natiuitatis 608.

De Adeodato Papa.

CAP. IIII.

ADEODATVS patria Romanus, patre Iouiniano, ex monacho sancti Erasmi in Cæli monte, creatus pontifex, sedit post Vitalianum annis quatuor, mensibus duobus, diebus quinq;: vir deuotus, & à iuuentute sanctimonie deditus, in delinquentes pius, in pauperes misericors, in hospites benignus, in omnes vt pater clemens atq; sollicitus. Qui mox in pontificatu, monasterium, in quo antè vixerat monachus, tam ædificijs quam cõsibus magnificè reformauit. Claruit in pontificatu anno Domini 674.

De Agathone Papa primo.

CAP. V.

AGATHO primus, natione Siculus, patre Romano, ex monacho pontificatum adeptus, sedit annis duobus, mensibus sex, diebus quindecim: vir certè tantæ sanctitatis, vt leprosum obuium factum, osculo suo statim liberauerit. Tantæ præterea mansuetudinis & humilitatis fuit, vt neminem à se vnquam tristem dimiserit. Claruit anno Domini 680.

De Stephano Papa tertio.

CAP. VI.

STEPHA-

STEPHANVS tertius ex monacho sancti Chryfogni Romæ, ad pontificatum electus, fedit annis 4. mensibus 5. diebus 27. vir certè doctus & valde eruditus, atque in rebus agendis, maximè Ecclesiasticis, strenuus admodum & constans. Fuit autem primò monachus in præfato cœnobio, postea sub Zacharia Papa factus est presbyter Cardinalis sanctæ Cecilie, & demùm post Constantini Laici deiectione Papa. Claruit anno Dni 770.

De Leone Papa quarto.

CAP. VII.

LEONIS Papa quartus, primò fuit monachus sancti Martini in Vrbe, postea presbyter Cardinalis tituli sanctorum Quatuor coronatorum, à Sergio Papa creatus, tantæ doctrinæ & integritatis vir, vt in Sergio demortui locum pòtifex suffectus, fedit annis octo, mensibus tribus, diebus sex. Hic multa bona fecit, de quibus in libro pontificum lata sit mentio. Denique in sanctorum numerum relatus est, cuius festum 16. Calendas Augusti celebratur. Claruit anno Domini 848.

De Leone Papa quinto monacho.

CAP. VIII.

LEONIS quintus ex monacho de Brandalo, pontifex creatus, post Benedictum, eius nominis quartum, fedit tantum diebus quadraginta. Habebat enim presbyterum familiarem domo nutritum sua, nomine Christophorum, qui libidine dominantis accensus, pontificem coniecit in carcerem, vbi paulopost ex animi dolore mortuus est. Ipse verò Christophorus inuasit pontificatum, quem sicut turpiter acquisit, ita post menses septem statim amisit, & in monasterio trusus, ibidem vitam finiuit. Claruit autem Leo anno Dni 905.

De Syluestro Papa secundo.

CAP. IX.

SYLVESTER secundus, monachus quoddam Floriacensis, natione Gallus, pontificatum malis artibus (vt dicitur) adeptus, fedit annis quatuor, mense vno, diebus octo. Vir quidè doctus, sed malis actibus nigromantiæ intentus, quibus ad tantam dignitatem creditur peruenisse. Hic prius vocabatur Gilbertus, & primò quidè fuit Archiepiscopus Rhemenfis, postea Raunenatensis, postremò Papa. Ferunt, etiam in fine vitæ suæ pœnitentiam egisse iudicio diuino condignâ. Claruit anno Dni 998.

De Stephano Papa nono.

CAP. X.

STEPHANVS nonus, Fredericus antea vocatus, natione Lotharingus, Abbas Cassinensis, pontificatum adeptus post Victorem secundum, fedit tantum mensibus

septem, diebus octo. Hic fuit frater Gotfridi Ducis Lotharingie, vir bonus, qui morte præuentus, multa vtiliter concepta perficere non potuit. Claruit anno Domini millesimo quinquagesimo sexto.

De Gregorio Papa septimo.

CAP. XI.

GREGORIUS septimus, Hildebradus antea vocatus, monachus Cluniacensis, natione Hetruscus, patria Saonenfis, creatus pontifex post Alexandrum secundum, fedit annis 12. mense vno, diebus quatuor, vir certè multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, & religionis, qui multa pro Ecclesiæ defensione & peregit & sustinuit. Hic primò Cluniacensis, vt diximus, monachus, à Leone Papa nono Diaconus Cardinalis fuit creatus, ad Ecclesiâ sancti Pauli, & demùm summus pontifex omnium consensu electus, anno Domini 1072. 10. Calendas Maij, in basilica sancti Petri ad Vincula, Indictione 10.

De Victore Papatertio.

CAP. XII.

VICTOR tertius, Desiderius antea vocatus, Abbas Cassinensis, Gregorio prædicto suffectus, fedit in pontificatu anno vno, mensibus quatuor: vestigijs prædecessoris sui inherens, Henricum Imperatorem sensit inimicum, cuius tandem insidijs & fraude (vt suspicantur multi) veneno in calice iacto, dum celebraret, necatus est. Claruit anno Domini 1085.

De Urbano Papa secundo.

CAP. XIII.

URBANVS secundus, Otto antea vocatus, monachus Cluniacensis primò, deinde Cardinalis Hostiensis, ac postremò summus pontifex omnium suffragio creatus post Victorem præfatum, fedit annis duodecim, mensibus quatuor, diebus novendecim, vir doctrina & vita cunctis venerabilis, qui operibus & scriptis Ecclesiâ fortiter defendit. Claruit anno Domini 1090. Hic in concilio generali Claramontensi, inter cætera instituit, vt horæ beatæ Mariæ virginis quotidie à cleris legerentur.

De Paschali Papa secundo.

CAP. XIII.

PASCHALIS secundus, Reinherus antea vocatus, natione Italus, à Flaminia oriundus, ex Abbate in pontificem Urbano subrogatus, fedit annis 18. mensibus 5. diebus 7. vir deuotus & constans, Ecclesiâ sua industria & sapientia de Tyrânorum manibus fortiter vindicauit. Claruit anno Domini 1100. Romæ in basilica Constantiniana sepultus, 15. Calendas Februarij.

De Ge-

De Gelasio Papa secundo.

CAP. XV.

GELASIVS secundus, Ioannes antea vocatus, patria Caietanus, in pontificatu Paschali substitutus, fedit anno vno, diebus quinq, vir omni laude dignus. Hic primùm monachus fuit Cassinensis cœnobij sub Odrifio Abbate, viro sanctissimo, scripturis & regulari disciplina optimè imbutus. Deinde ab Urbano secundo, qui nouit hominis synceritatè, vocatus in Urbem, Secretarij accepit officium: ac depost à Paschali diaconus Cardinalis creatus, etiâ ad summi pontificatus apicem ascendit. Tandem verò ad Cluniacense monasteriũ perueniens, pleuresi correptus, non sine opinione sanctitatis decessit, vbi & sepultus est. Claruit anno Domini 1118.

De Anastasio Papa quarto.

CAP. XVI.

ANASTASIVS quartus, patria Romanus, ex Abbate sancti Ruffi Veliternæ diocesis, primùm Cardinalis, deinde summus pontifex creatus, post Eugenium tertium, fedit anno vno, mensibus 4. diebus 24. vir clemētissimus, amator ceteri, & in pauperes valde misericors, quæ multa pro Ecclesiæ honore destinauerat, si ei diutius viuere licuisset. Claruit anno Domini 1153.

De Adriano Papa quarto.

CAP. XVII.

ADRIANVS quartus, natione Anglicus, Nicolaus antea vocatus, pontifex creatus post Anastasium, fedit annis 4. mensibus 10. vir doctus & excellentissimus prædicator, qui ab Eugenio in Noruegiam missus, gentè illam ad fidem Christi conuertit. Hic primò fuit monachus in cœnobio beati Ruffi, postea Abbas, deinde Albanensis Episcopus, & Cardinalis, & postremò summus pontifex. Claruit anno Domini 1156.

De Clemente Papa sexto.

CAP. XVIII.

CLEMENS sextus, patria Lemonicensis, Petrus Rogerij antea vocatus, primò Abbas Fiscanensis, deinde Episcopus Attrabacensis, postea Rothomagensis Archiepiscopus & Cardinalis, postremò summus pontifex creatus, fedit post Benedictum duodecimum annis decem, mensibus sex, & diebus octo: vir doctissimus, & excellens declamator, moribusq; perhumanus, & in omnes liberalis, qui multa ingenij sui monumenta reliquit. Moritur anno Domini 1352.

De Urbano Papa quinto.

CAP. XIX.

URBANVS quintus, patria Lemonicensis, Vuilhelmus antea vocatus, primò sancti Victoris Massiliensis Abbas, deinde à Clemente sexto Cardinalis, postremò summus pòtifex creatus, fedit post Innocentium sextum annis octo, mensibus quatuor: Decretorum doctor insignis, & vir singularis virtutis, qui & verbo & exemplo Ecclesiâ strenuè gubernauit. Ad hunc Brigida Scotorum regina veniens, multa diuinitus illustrata prædixit futura. Claruit anno Domini 1364.

Conclusionis huius apologia.

CAP. XX.

HOS ego Romanos duntaxat pontifices ex ordine sancti Benedicti certo reor assumptos: quanquam possibile sit, fuisse & alios, quorum professionis titulos chronographi transissent. Nec ego titulos ab illis vel neglectos, vel posthabitos ad mei ordinis laudem ampliandam volui assumere. Turpissima enim laus est, quæ mēdacio acquiritur. Præterea ferunt nonnulli & alios quosdam ordinis nostri Romanos fuisse pontifices, qui videntur mihi vel ignorantia historiarum, vel ordinis laude seducti. Quos vt scias, ex nomine resellam, nè simplices fratres, qui religionis suæ decorem augere cupiunt, me plures arbitrentur obmisisse. Sunt igitur, (vt ab antiquioribus incipiã) qui Syluerium ex nostro ordine ad pontificatum putent assumptum, quem constat ordinem præcessisse, deiectumque Papatu, in Pontum insulam exulasse, ibique monachicum primò suscepisse habitum eo penè tempore, quo sanctus pater Benedictus Maurum destinauit in Galliam. Eugenius tertius & Benedictus duodecimus, ordinis Cisterciensis fuerunt. Cælestinum quintum constat fuisse eremitam, & sui ordinis fundatorem. Item Ioannem vicefimum, Benedictum decimum, Innocentium sextum, & Gregorium duodecimum, quos nostri ordinis nonnulli affirmant: nullus historias de materia ista scribentium, saltem fuisse monachos memorat. Porro Christophorus, Syluester quartus, Anacletus secundus, & Petrus de Luna, inuafores Petri fedit, non Pontifices, nostri ordinis non fuerunt: quanquam deiecti postea, monasticum carcerem subire aliqui ex eis fuerint coacti. Nos autè non ex pontificibus monachos, sed ex monachis pontifices factos, recensuimus. Decem ergò scienter obmisimus, quos à quibusdam simplicioribus nostris connumeratos inuenimus. Si quis autem ea, quæ diximus, credere noluerit, gesta Romanorum pontificum reuoluat, & nos mendacij arguere non poterit. Quod autem in primo libro huius

Ttt ordi-

ordinis 24. summi pontifices feruntur, præfenti apologiæ non sentimus contrarium. Ibi enim Papatu pulfos, & in monasterium trufos, veluti monachos includimus: quos ab hoc catalogo fequestramus. Aliud est enim, ex pontifice monachum: atque aliud, ex monacho creatum pontificem. Diuerfis, igitur caufis, diuerfimodè fununtur.

De Cardinalibus ex ordine S. Benedicti assumptis.

CAP. XXI.

CARDINALES facrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ex ordine nostro diuerfis temporibus ferunt creatos, centum & octoginta, quorum nomina etiam ad posteros tranferunt: præter multos, quos à memoria hominum segregauit obliuio. Nec mirum, si in spiciamus ordinis vetustatem, institutionem, sanctitatem, atque profectum: qui ab initio sui viros doctissimos atque sanctissimos habuit, quibus Ecclesiam multo tempore mirificè illustrauit. Erant enim monachi huius institutionis, olim viri sanctimonia vitæ præcipui, scientia scripturarum perfectissimè instructi, ad regimen Ecclesiarum idonei, virtute magni, conscientia puri, omnium literarum eruditione profundi: non torpebant ocio, sed studio bonarum artium feruentissimè intendebant. Meritò ergò magni facti sunt, qui voluptates carnis fortiter vicerunt. Ex his paucorum nomina signabo, qui apud nos habentur potiores, decæteris aliorum narratione contenti. Quidam verò ex eis ad summum pontificatum assumpti, nihilominus inter Cardinales reputantur, quia prius in hac, quàm in illa, dignitate claruerunt. E quibus prior nobis occurrit.

De Gregorio diacono Cardinale.

CAP. XXII.

GREGORIUS diaconus Cardinalis, & Abbas monasterij, quod in honorem sancti Andree in paterna domo Romæ cõstruxerat, vir optimus atq; doctissimus, amator omnium bonorum virorum, primicerius, & Pelagij Papæ secundi necessarius, multa etiam ante pontificatum pro utilitate Ecclesiastica fortiter gessit. Huius in præcedentibus sæpius fecimus mentionem. Claruit anno Domini quingentesimo nonagesimo.

De Leone presbytero Cardinale.

CAP. XXIII.

LEONEX monacho subdiacono sancti Martini in Vrbe, à Sergio secundo presbyter Cardinalis, tituli sanctorum Quatuor Coronatorum, creatus, tanta sanctitate & eruditione claruit, vt post Sergium Petri vicarius omnium applausu

fuerit constitutus, de quo inter pontifices superius dictum est. Claruit anno Domini octingentesimo quadragesimo octauo.

De Stephano sanctæ Cæciliæ Cardinale.

CAP. XXIII.

STEPHANVS ex monacho S. Chrysofoni Romæ, à Zacharia pontifice tituli sanctæ Cæciliæ creatus presbyter Cardinalis, post multos ad honorem Dei habitos labores, cum magna omnium lætitia in Pauli pontificis demortui locum substituitur, anno Domini septingentesimo sexagesimo octauo.

De Hildebrando sancti Pauli Cardinale.

CAP. XXV.

HILDEBRANDVS ex monacho Cluniacensis cœnobij, à Leone Papa nono diaconus Cardinalis, ad Ecclesiam sancti Pauli Apostoli creatus, magna religione & doctrina clarus effulsit. Qui tandem omnium applausu summus pontifex electus, Gregorius septimus est nuncupatus, anno videlicet Domini 1072.

De Odone Hostiensis Cardinale.

CAP. XXVI.

ODO ex monacho Cluniacensis cœnobij, Episcopus Hostiensis & Cardinalis, vir doctrina & sanctitate suo tempore nulli inferior. Apud Gregorium Papam septimū in magno precio fuit, à quo etiam Episcopus fuerat ordinatus. Tadem post decessum Victoris tertij, Odo iste summus pontifex creatus, Urbanus secundus appellatus est. Claruit anno Domini 1090.

De Ioanne diacono Cardinale.

CAP. XXVII.

IOANNES monachus Cassinensis, & postea diaconus Cardinalis Romæ creatus à beato Paschali summo pontifice, magna sanctitate & eruditione clarus enituit, adeo vt in eiusdem Paschalis demortui locū suffragijs omnium fuerit electus. Claruit anno Domini 1118.

De Petro Campano Cardinale.

CAP. XXVIII.

PETRVS ex Comite Campano monachus Cassinensis, cum esset vir doctus & eruditus, atq; in agendis rebus strenuus, electione fratrum Abbas eiusdem cœnobij constitutus est. Deinde fama eius crescente, Romā à summo pontifice vocatus, etiam presbyter Cardinalis meruit creari.

De Benedicto Abbate S. Ruffi.

CAP. XXIX.

BENEDICTVS monachus, & postmodum Abbas sancti Ruffi, patria Ro-

Romanus, cum esset vir doctissimus, primo creatus fuit Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac deinde pontifex, & Anastasius quartus nuncupatus. De quo inter pontifices iam superius fecimus mentionem. Claruit anno Domini 1150.

De Lodouico Cardinali sanctæ Cæciliæ.

CAP. XXX.

LODOVICVS de Sarbona, monachus & postea Episcopus Marianensis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ presbyter Cardinalis tituli sanctæ Cæciliæ, vir in scripturis studiosus & multum eruditus, fidem & deuotionem suā erga Romanam Ecclesiam multis laboribus demõstrauit.

De Nicolao Anglico Cardinali.

CAP. XXXI.

NICOLAVS Anglicus, ex monacho cœnobij beati Ruffi, Albanensis Episcopus, & presbyter Cardinalis ab Eugenio tertio creatus, declamator insignis, post Anastasium quartum pōtifex Romanus electus, Adrianus quartus appellatus est. Claruit anno Domini 1156.

De Drogone Laudunensi Cardinale.

CAP. XXXII.

DROGO Abbas Laudunensis, ab Innocentio Papa secundo Hostiensis Episcopus Cardinalis cõsecratus, vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis eruditissimus, religione & facundia insignis, ingenij sui monumenta clara reliquit. Claruit anno Domini 1130.

De Bernhardo Auenfis Cardinale.

CAP. XXXIII.

BERNHARDVS ex monacho Episcopus Auenfis, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis tituli sanctorum Quatuor Coronatorum, vir certè nobilis, & tam doctrina quàm religione venerabilis, non parua ingenij sui testimonia declarauit.

De Humberto Tullensi Cardinale.

CAP. XXXIII.

HVMBERTVS monachus Tullensis, ob incredibilem scientiā literarum à Leone Papa nono Romam vocatus, Cardinalis ab eo creatus est. Qui doctrinæ & eruditionis suæ infinita testimonia dedit. Claruit Romæ sub Leone nono, temporibus Henrici sancti Imperatoris, anno Domini 1050.

De Petro Hostiensis Cardinale.

CAP. XXXV.

PETRVS Damiani, ex monacho episcopus Hostiensis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, (vt quidam volunt) Leuita septimus, vir deuotus & omnium opi-

nione in scripturis diuinis eruditissimus, quod multa eius, quæ scripsit, opuscula testantur. Huius mentionem in secundo libro iam fecimus: vbi & volumina eius signauimus, & quemadmodum Episcopatum dimiserit, dixim. Claruit anno Domini 1060.

De Ioanne Attrabatensi.

CAP. XXXVI.

IOANNES ex monacho Romano Episcopus Attrabacensis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis tituli sancti Martini in montibus, vir certè studiosus & eruditus, atque in negocijs Ecclesiasticis peragendis admodum strenuus, ingenij sui plura monumenta transmisit ad posterum.

De Petro Rothomagensi Cardinale.

CAP. XXXVII.

PETRVS Rogerij, Abbas Fiscoiensis, doctor facundus & eruditus, primò fuit Episcopus Attrabacensis, postea Senonensis Archiepiscopus, deinde Rothomagensis, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Postremò summus pōtifex creatus, Clemens sextus appellatus est. De quo iam supra diximus inter pontifices. Claruit anno Domini 1353.

De Francisco Gebenensi Cardinale.

CAP. XXXVIII.

FRANCISCVS ex monacho Gebenensis Episcopus, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir doctus & facundus, inter cooperatores Apostolici regiminis nō minimus apparuit, quod inclyta facta eius in legationibus maxime declarauit.

De Ioanne Tullensi Cardinale.

CAP. XXXIX.

IOANNES monachus Tullensis, frater Clementis Papæ sexti, ab eo diaconus Cardinalis creatus, scientia scripturarum, & prudentia in agendis clarus effulsit. Ab infantia enim monasticis disciplinis institutus, non minus moribus, quàm studio literarum profecit. Claruit anno Dñi 1350.

De Vuilhelmo Maffiliensi.

CAP. XL.

VVILHELMVS Grifant, patria Leonicensis, Abbas S. Victoris Maffiliensis, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir tum in iure, tum in sacris scripturis eruditissimus, in pcurandis Ecclesiasticis negocijs adeo sollicitus & idoneus fuit, vt etiā absens in legatione cõstitutus, post Innocentium sextum, omnium Cardinalium assensu pontifex sit electus, & Urbanus quintus appellatus. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 1365.

De Bernhardo Maffiliensi.

CAP. XLI.

BERNHARDVS Abbas Massiliensis, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ postea Cardinalis, vir vndeque doctissimus, vita & conuersatione valde religiosus, in causis Ecclesiasticis sæpè legatus, industriam suam ostendit. Huius meminit Vuilhelmus Hirsaugiensis Abbas in prologo monasticæ constitutionis, vtpotè viri doctissimi & singulariter deuoti. Claruit tēporibus sancti Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi, anno Domini natiuitatis 1100.

De Nicolao Panormitano.

CAP. XLII.

NICOLAVS Abbas Monacensis, natione Siculus, Archiepiscopus Panormitanus, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, vir in vtroque iure peritissimus, & dubiorum emergentium circa hanc facultatem cautus interpret. Multa huius scientiæ à se edita reliquit opuscula, de quibus in 2. libro fecimus mentionem. Claruit temporibus Concilij Basileensis, cuius etiā legatus extitit, anno Domini 1440.

De Andrea Hispano Cardinali.

CAP. XLIII.

ANDREAS ex monacho nostri ordinis, (vt per se fatetur in libro de penitentia, quem scripsit) primò Episcopus Megarensis, postea Ciuitatis ac demùm Aiatensis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis ac penitentiarius, vir in iure doctissimus, ingenij sui monumenta præclara reliquit. Huius etiā in secundo præsentis operis libro fecimus mentionem.

De Archiepiscopis ex ordine sancti Benedicti assumptis.

CAP. XLIIII.

De Cardinalibus ex ordine sancti patris nostri Benedicti, vt pollicitus sum, breuiter me expediui, obmittēs complures, qui fuerant inferendi, si licuisset peruestigandis impendere moram: quod quia non potui, sufficiat studiosis inquirendi obmissos normā præbuisse. Quamquam parua sit vtilitatis, plures proponere, quos nec velle debeas, nec possis imitari. Centum octoginta feruntur ex nostro (vt supra diximus) ordine ad Cardinalatus honorem assumpti: quorum etiam nomina nescias, esto contentus in summa. Si monachus esse velis, magnatorum sperne dignitates: eruditionem imitare. Iam de Archiepiscopis ex ordine Benedicti patris assumptis habituri sermonem, quantum possibile fuerit, eos quos reperimus iuxta ordinem temporum, quibus floruerunt, intendimus collocare: de quibus autem superius inter Pontifices & Cardinales fecimus relationem, non erit denuò im-

morandum, nisi ratio id videatur postulare.

De Gregorio Turonensi.

CAP. XLV.

GREGORIUS Florentius, Archiepiscopus Turonensis ex monacho factus, tā doctrina, quam cōuersatione clarus atque sanctissimus emicuit, qui etiam in vita miraculis coruscavit. Fuit homo parū stature, sed magnæ scientiæ excellēque meriti apud Deum, qui non respicit personam hominis, sed opus & bonam voluntatem. Erat enim in ieiunijs frequens, in orationibus assiduus, in elemosynis largus, hospitalitatis amator præcipuus, & sanctæ scripturæ lector studiosus. Vnde libros multos in laudem sanctorum & expositionem scripturarum edidit, de quibus suo loco dictū est. Cum autē mori debuisset, in tali loco sepeliri voluit, vbi semper omnium pedibus conculcatur. Sed grex sancti Martini talia non sufferens, eum de loco post aliquot annos leuauit, & fabricato pulchro Mausoleo, ad læuam beati Martini pontificis collocauit. Claruit anno Domini 600.

De Sáfone Dolēsi Archiepiscopo.

CAP. XLVI.

SAMSON ex Abbate Dolēsi in Britania Archiepiscopus à beato Dabrutio consecratus, vir magnæ sanctitatis, multisq; miraculis clarus, per integram hebdomadā sæpius consuevit ieiunare. Non diebus, non noctibus ab orationibus & diuinis colloquijs cessabat: stans sæpè longis noctibus orando ab occasu solis vsque ad ortum. Eius gesta magnifica habentur. Claruit anno Domini 600.

De Maglorio Dolēsi Archiepiscopo.

CAP. XLVII.

MAGLORIVS, post Samfonē ex monacho Archiepiscopus Dolēsis, oriundus ex Britania trāsmarina, vir sanctæ conuersationis fuit, de quo iam superius in tertio huius operis libro fecimus mentionē. Multis miraculis & virtutibus insignis effulsit. Claruit anno Dñi 600.

De Augustino Cantuariensi.

CAP. XLVIII.

AVGUSTINVS monachus beati Gregorij Papæ in vrbe Roma, & Abbas, ab eodem pontifice cum multis sanctis monachis destinatus in Angliam, gentē illam hæcenus idolis seruientem, ad Christi fidē conuertit, atque primus Archiepiscopus Dornuernensis, quæ nunc est Cantuariensis, ab Eucherio Arelatenū consecratus est, vbi multis signis & miraculis effulsit.

De

De quibus in gestis Anglorū Beda ex parte facit mentionem. Claruit anno Dñi 600.

De Laurentio Cantuariensi.

CAP. XLIX.

LAURENTIVS Archiepiscopus Dornuernensis, post Augustinum ex monacho beati Gregorij Papæ ordinatus, tum docendo, tum exhortando magnum fructum fidei in gente Anglorum cōquisiuit. Erat enim vir bonus & eruditus, ab infantia monasticis disciplinis nobiliter instructus. Vnde adhuc viuente Augustino, in eius locum ab eodem pastor constituitur. Claruit anno Domini 620.

De Mellito Cantuariensi.

CAP. L.

MELLITVS Abbas Romanus, cū Augustino in Angliam missus, cōgruis Anglis, primò factus est Londoniæ Episcopus, deinde post mortē Laurentij Dornuernensis tertius Archiepiscopus, vir secundum carnem nobilis, sed culmine mentis nobilior: qui suis orationibus & corporis obiectis, seuas ignium flammæ extinxit, & miracula plura perpetravit. Cōtempor mundi, amator Dei, totius religionis norma, & exemplar honesti. Moritur plenus dierum & bonorum operum, anno Domini sexcentesimo 24. Archiepiscopatū suū quinto, 9. Calendas Martij.

De Iusto Cantuariensi Archiepiscopo.

CAP. LI.

IYSTVS monachus beati Gregorij Papæ in vrbe Roma, vir sanctus & eruditus, cum Augustino missus in Angliam, primò factus est Episcopus Rosensis, postea in Melliti demortui locū quartus Dornuernensis Archiepiscopus consecratus est, sub Bonifacio Papa quinto, anno Domini 624.

De Magnoaldo Bituricensi.

CAP. LII.

MAGNOALDVVS monachus Luxouienensis, & postmodum Bituricensis Archiepiscopus, germanus beati Pharonis Meldensis Episcopi, vir sanctus, adhuc puer sub magisterio sancti Columbani Abbatis in Luxouienſi cœnobio à parentibus traditus fuit. Post recessum verò Columbani de Gallia, remansit cum Eustasio Abbate in præfato cœnobio, donèc ad pontificatum tandem assumitur. Claruit anno Domini 640.

De Paulino Eboracensi.

CAP. LIII.

PAULINVS monachus Romanus, veniēs cum Augustino in Angliam, post multos labores, quos tum prædicando tum baptizādo peregerat, à Iusto Archiepisco-

po Dornuernensi primò Episcopus ordinatus est genti Nordanhymbrorum, postea per regem Eduinum in Archiepiscopum Eboracensem primum sublimatus, anno Domini 627. Cui Honorius Papa primus pallium legitur destinasse.

De Honorio Cantuariensi.

CAP. LIIII.

HONORIUS monachus cœnobij beati Gregorij Papæ in vrbe Roma, vir doctus & sanctus, & prædicator excellens, missus in Angliā, post multos labores, defuncto Iusto Archiepiscopo, in eius locum quintus Archiepiscopus Dornuernensis, à beato Paulino Eboracensi ordinatus, palliū Archiepiscopatus ab Honorio Papa primo accepit. Moritur auno Domini 653, pridie Calendas Octobris.

De Sulpitio Bituricensi Archiepiscopo.

CAP. LV.

SVLPIVS Abbas in Francia, discipulus beati Austregisili Bituricensis Archiepiscopi, vir sanctus & Deo dilectus, etiam adhuc in habitu seculari positus, nihil aliud videbatur agere, quam monasteria construere, ecclesiās restaurare, miseris auxilium impendere. Vnde post mortem dicti pontificis ex Abbate aulico, in Archiepiscopum Bituricensem, omnium consensu electus, multis virtutibus & signis coruscavit. Claruit anno Domini 640.

De Deufdedit Cantuariensi.

CAP. LVI.

DEVSDEDIT monachus in Angliā, vir doctrina & religione insignis, post mortem Honorij electus in Archiepiscopum sextum Dornuernensis Ecclesiæ, sed in pontificatu annis nouē, mensibus quatuor, diebus duobus. Claruit anno Domini 660.

De Ansberto Rothomagensi.

CAP. LVII.

ANSBERTVS ex Abbate Fontanellæ Archiepiscopus Rothomagensis post sanctum Andoenum, vir doctus & sanctus, viuus & defunctus miraculis claruit, sicut in gestis eius inuenitur. Claruit anno Domini 680.

De Genesio Bituricensi.

CAP. LVIII.

GENESIUS ex Abbate in Francia Archiepiscopus Bituricensis, vir sanctus & Deo dilectus, tam exemplo quam verbo multas ad Christum animas cōuertit. Multis etiā miraculis coruscavit, sicut in gestis illius diligenter cōscriptis inuenitur. Claruit circa annos Domini 620.

De Ceadda Eboracensi.

CAP. LIX.

Ttt 3 CEADDA

CEADDA ex Abbate monasterij in Anglia, quod Lentefgen appellat, Archiepiscopus Eboracensis, frater Ceddi antistitis Lindesfarnensis, vir modesti moribus, & scientia scripturarum sufficienter instructus, de quo multa bona narratur, excellens predicator fuit. Claruit anno Domini 675.

De Theodoro Cantuariensi.

CAP. LX.

THEODORVS monachus Romanus, natione Græcus ex Tarso Cilicia, Doruernensis septimus Archiepiscopus à Vitaliano Papa ordinatus, vir secularibus & diuinis literis ad perfectum instructus, moribus & cōuersatione venerandus, rexit Ecclesiam Anglicanam multa diligentia 22. annis. Moritur anno Domini 690. ætatis autem suæ, 88.

De Lamperto Bituricensi Archiepiscopo.

CAP. LXI.

LAMPERTVS Taruanensis, Abbas Fontanellæ post B. Vuandregisilum, & deinde Archiepiscopus Bituricensis post S. Genesium, vir doctus & sanctus, qui verbo & exemplo multos ab iniquitate auertit. Claruit anno Domini 640.

De Niuardo Rhemenfi Archiepiscopo.

CAP. LXII.

NIUARDVS Abbas & monachus in Francia, Archiepiscopus Rhemenfis, vir sanctissimæ cōuersationis, qui vita & doctrina commissam sibi strenuè gubernauit Ecclesiam, multis virtutibus & signis clarus effulsit. Claruit anno Domini 660.

De Vuilfrido Eboracensi.

CAP. LXIII.

VUILFRIDVS Abbas Ripensis in Anglia, Eboracensis Archiepiscopus, vir vndequæ doctus, & excellentissimus predicator, qui multa millia hominum à seruitute diabolica liberans, ad fidei Catholicæ libertatē reduxit. Denique, pulsus Episcopatu, & multis iniurijs fatigatus, ab euangelizandi officio nunquam cessauit. Claruit anno Domini 680.

De Bosa Eboracensi Archiepiscopo.

CAP. LXIII.

BOSA ex monacho in Anglia, Eboracensis Archiepiscopus, in locum Vuilfridi à rege expulsi ordinatus à Theodoro Cantuariensi Archiepiscopo, vir doctus & religiosus, in concilio Anglicano cum ceteris Archiepiscopis ad reformationem illius Ecclesie adiutor Theodori fuit. Claruit anno Domini 690.

De Berchualdo Cantuariensi.

CAP. LXV.

BERCHVALDVS Abbas monasterij in

Anglia, quod Racuilfe dicitur, post Theodorum Archiepiscopus Cantuariensis, vir scientia scripturarum nobiliter imbutus, & Ecclesiasticis simul ac monasterialibus disciplinis summe instructus, tamen prædecessori suo minime valuerit comparari. Claruit anno Domini 700.

De Cedda Lindesfarnensi Archiepiscopo.

CAP. LXVI.

CEDDA Abbas Lestingensis cœnobij, Archiepiscopus Londoniensis in Anglia, (quæ tamē modò est Episcopatus) vir doctus & sanctus, & predicator egregius, etiam in vita miraculis coruscavit. Claruit anno Domini 680.

De Clemente Traiectensi Archiepiscopo.

CAP. LXVII.

CLEMENS, qui & Vuillebrordus, monachus Ripensis cœnobij in Anglia, uenit in Galliam, hinc Christi predicabat gentibus: deinde in Frieslandia prædicans, multum fructum attulit. A Pipino post hæc Romam missus, à Sergio Papa Frefonum Archiepiscopus ordinatur ad Ecclesiam Traiectensem, quæ modò Episcopalis est sub Colonienfi Archiepiscopo. Consecratus autem fuit Romæ in Basilica S. Cæcilie à Sergio Papa, petente Pipino, anno Domini 693. 10. Calendas Decembris, impositum sibi à Papa nomine Clemētis, eò quod in eius profesto consecratus est.

De Iohanne Eboracensi Archiepiscopo.

CAP. LXVIII.

IOHANNES monachus in Anglia, & Episcopus Hagustaldensis, & Eboracensis postmodum (vt ferunt) Archiepiscopus, vir doctus & sanctissimæ cōuersationis, qui etiam in vita sua multis miraculis coruscavit. Moritur anno Domini 721. Episcopatus autem sui, 33.

De Taduino Cantuariensi.

CAP. LXIX.

TADVINVS presbyter & monachus cœnobij Bruitinensis, oriundus ex puincia Merciorum, nonus Archiepiscopus Doruernensis seu Cantuariensis, vir religione & prudentia insignis, sacris quoque literis nobiliter instructus. Consecratus est in Ecclesia sua Doruernensi anno Domini 731. 4. Idus Iunii, quæ fuit dies Dominica, Indictione 14.

De Basino Treuerensi Archiepiscopo.

CAP. LXX.

BASINVS Abbas sancti Maximini Treuerensis, & frater Ducis Lotharingæ, vir prudens & doctus, Archiepiscopus Treuerensis.

uerorum quinquagesimus & sextus ordinatus, tam opere, quam verbo Ecclesiam strenuè gubernauit. Cuius cōuersatio religiosa multis dedit exemplum disciplinæ: vnde & inter sanctos relatus est. Claruit anno Domini natiuitatis 740.

De Lamperto Senonenfi Archiepiscopo.

CAP. LXXI.

LAMPERTVS monachus cœnobij Fontanellæ, ac deinde Senonenfis Archiepiscopus, vir doctus & valde venerabilis, verbo & exemplo multos gentiliū ad fidem Christi conuertit. Claruit anno Domini natiuitatis 700.

De Luthuino Treuerensi.

CAP. LXXII.

LVTHVINVS Abbas Mediolacensis, Archiepiscopus Treuerorum quinquagesimus septimus, sancti Basini ex sorore nepos, vir sanctissimæ cōuersationis fuit. Nam prius fuit Dux Lotharingie, qui post multa cœnobija fundata & restaurata, construxit vnum in confinibus Lotharingie super fluuium Saroam, quod Mediolacense vocamus, in diocesi Treuerensi: in quo primò monachus, deinde Abbas, postremò Treuerorum Archiepiscopus factus est. Sepultus est in eodem cœnobio: & in sanctos relatus. Claruit anno Domini 770.

De Volframo Senonenfi.

CAP. LXXIII.

VOLFRAMVS monachus Fontanellæ & Senonenfis post Lampertum Archiepiscopus, oriundus ex territorio Vasconie, cuius pater Vualbertus, deuotus vir, in aula regis Dagoberti militauit, vir doctus & sanctus: multis annis in Frisia fidem Christi prædicans, miraculis coruscavit. Qui prædicatione sua Rathbodum ducem Frefonum ad hoc vsque perduxit, vt baptizari expeteret. Sed positum pedem ad laucrum, cum audisset plures suorum progenitorum in inferno quam in celo esse, retraxit, dicens se plures malle sequi, quam paucos. Huius Vuolframi sanctissimi viri amicissimus & indiuiduus coadiutor fuit beatus Vuillebrordus Archiepiscopus Frefonum, cuius iam supra fecimus mentionem. Fuit autem apud Frisones per annos quinq; continuos, prædicans & annuncians regnum Dei. Postea reuersus ad monasterium Fontanellæ, ordinato prius Senonis Archiepiscopo Guericco, ibidem in monastica cōuersatione vitam finiuit. Moritur autem anno Domini 720. 13. Calendas Aprilis, Indictione 3. iuxta beatum Vuandregisilum in Fontanella sepultus.

De Hildulpho Treuerensi.

CAP. LXXIII.

HILDULPHVS monachus, & Treuerensis Archiepiscopus quinquagesimus nonus, vir doctus & sanctæ cōuersationis: post multa cōstrueta cœnobija mitra Episcopalis deponens, ad monasticum schema reuersus est, & in vno triū cœnobiorum, quæ construxit in saltu Vosagi, Abbatis officio functus, in pace quieuit, ibidem sepultus, sed postea translatus est. Claruit anno Domini 780.

De Albone Senonenfi.

CAP. LXXV.

ALBO Abbas monasterij S. Petri Senonensis, & post Guericum, quæ Vuolframo successerat, ibidem Archiepiscopus, vir secundum seculi dignitatē nobilis, & eiusdem Guericus nepos, sed fide & religione multo nobilior, tam signis effulsit, quam meritis. Claruit anno Domini 760.

De Bonifacio Moguntino.

CAP. LXXVI.

BONIFACIUS, qui & Vuinfridus, monachus in Anglia, cum fidem Christi prædicaret in Germania, & multas à diaboli seruitute animas eriperet, primò factus est Episcopus Moguntinensis à B. Gregorio secundo, postmodum in Archiepiscopum primū sublimatus à Zacharia Papa, palliū & legationē ab eo suscepit. Et abhinc Moguntina Ecclesia suscepit Archiepiscopum. Moritur autem vir sanctus in Frisia, martyrio coronatus, Nonis Iunii, anno Domini 755. Episcopatus sui, 36. Indictione 8.

De Viomado Treuerensi.

CAP. LXXVII.

VIOMADVS Abbas S. Maximini, & postea Treuerorum Archiepiscopus sexagesimus, vir quidem in procurandis Ecclesie negocijs strenuus & admodum prouidus, multa ad eam rem pertinentia, principum Pipini & Caroli cognomento Magni, fauore impetrauit. Claruit anno Domini 775.

De Lullo Moguntinensi Archiepiscopo.

CAP. LXXVIII.

LVLLVS monachus & discipulus sancti Bonifacii martyris, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, à B. Bonifacio Moguntinus Archiepiscopus ordinatus, rexit Ecclesiam trigintaduobus annis. Nam cum beatus præful ad Frisiam de nouo prædicaturus iam senex vellet accedere, ne post eius decessum aliqua oriretur turbatio, de cōsensu principis Pipini Lulum in Archiepiscopum prius cōsecrauit. Claruit anno Domini 770.

De Richboldo Treuerensi Archiepiscopo.

CAP. LXXIX.

RICH-

RICHOLDVS Abbas Mediolacensis, in demortui Vuimadi loci Archiepiscopus ordinatus, vir in agendis Ecclesiasticis admodum strenuus. Huic in Abbatia Mediolacensi successit Vuasso, qui etiam post eum in Archiepiscopatu successit. Claruit autem Richoldus anno Domini 790.

De Vuazzone Treuerensi.

CAP. LXXX.

VVAZZO monachus & Abbas Mediolacensis cenobij, post mortem Richoldi Archiepiscopus Treuerorum sexagesimus secundus ordinatur, eo potissimum tempore, quo Carolus maximam multitudinem Saxonum transfuisse fertur in Galliam. Claruit anno Domini 795.

De Rabano Moguntinensi.

CAP. LXXXI.

RABANVS Maurus, quartus Abbas Fuldensis, natione Franco, in sylua quae dicitur Buchonia, postquam rexit praefata Abbatia strenue 24. annis, defuncto Otgario, in eius locum Archiepiscopus Moguntinus ordinatur sextus, vir suo tempore vndecunquē doctissimus, quod infinita, quae scripsit, volumina testantur: quorum in secundo libro ex parte fecimus mentionem. Moritur anno Domini 855. Indictione 3. Episcopatus sui anno 9.

De Hamulario Treuerensi.

CAP. LXXXII.

HAMVLARIVS Fortunatus, monachus Luxouienensis, & Treuerensis Archiepiscopus, & Romanae Ecclesiae Cardinalis, vir doctus & ad regimen Ecclesiasticum satis idoneus: missus ad Constantinopolim ad Michaelē imperatorem a Carolo Magno, inter eos pacem reformauit. Hic etiam librum officiorum conscripsit, quem in synodo publicauit. Moritur anno Domini 813. Indictione 6. Episcopatus sui anno circiter 16.

De Hetti Treuerensi.

CAP. LXXXIII.

HETTI Abbas Mediolacensis, post Fortunatum ordinatus Treuerorum Archiepiscopus, praefuit Ecclesiae Treuerensi annis 37. vir doctus & deuotus, qui diuinitus admonitus, ossa sancti Castoris transfuit de Carden in Confluentiam, vbi adhuc requiescunt. Moritur anno Domini 851. Indictione 1. apud sanctum Matthiam extra Treuerim sepultus.

De Anscario Bremensi.

CAP. LXXXIII.

ANSCARIVS monachus Corbeiensis in Saxonia, primus Archiepiscopus Bremensis, vir sanctus & Deo dilectus, qui multis signis & virtutibus clarus effulsit, rexit Ecclesiam sibi commissam satis strenue

annis 34. Ante eum Bremenensis Ecclesia fuit sub Archiepiscopatu Colonienf. Et primus Episcopus fuit S. Vuilhadus, secundus Vuilleric, tertius iste Anscarius, qui in Archiepiscopum sublimatus est a Sergio Papa secundo. Claruit autem beatus Anscarius anno Domini 840.

De Arnulpho Bituricensi.

CAP. LXXXV.

ARNVLPVS Abbas S. Medardi Suesionensis, Archiepiscopus Bituricensis, vir secundum seculi dignitatem nobilis, sed secundum fidem & religionem multo nobilior, signis & virtutibus in numeris coruscavit. Claruit circa annos Domini 840.

De Ansegiso Senonensi.

CAP. LXXXVI.

ANSEGISVS Abbas Lobienf. deinde Senonensis Archiepiscopus, vir vndecunquē doctissimus, verbo & exemplo Episcopatu dignus, multa ingenij sui monumenta dedit, quorum in secundo libro huius operis pro parte fecimus mentionem. Claruit anno Domini 840.

De Hincmaro Rhemenf.

CAP. LXXXVII.

HINCMARVS monachus S. Dionysij Parisienf. & postmodum Archiepiscopus Rhemenf. vir in omni literatura nobiliter eruditus, multa ingenij sui monumenta scribendo reliquit, quae satis nota sunt studiosis. Claruit anno Domini 870.

De Mariano Rauennati.

CAP. LXXXVIII.

MARIANVS monachus cenobij sancti Andreae Apostoli, quod beatus Gregorius Papa in vrbe Roma construxit, Archiepiscopus Rauennatensis, vir studiosus & ad tale regimen satis idoneus, in vtraque vita se fidelibus dedit exemplum. Claruit anno Domini 620.

De Remberto Bremensi.

CAP. LXXXIX.

REMBERTVS monachus Corbeiensis in Saxonia, Archiepiscopus Bremensis secundus, vir doctus in diuinis scripturis, moribus & conuersatione deuotus, rexit Ecclesiam sibi commissam, nouem annis: cuius tanta fulserunt merita, vt in sanctos relatus sit, vt supra iam diximus. Claruit anno Domini 885.

De Bertholfo Treuerensi.

CAP. XC.

BERTOLFVS Abbas Mediolacensis, & Archiepiscopus Treuerensis, consanguineus Aduentij Metensis Episcopi, vir acer, & Ecclesiae suae defensor admodum strenuus: cuius tempore Nortmanni Treuerensem urbem inuadentes succenderunt, & quoscunquē inuenerunt, occiderunt. Ipse

Ipse autem fuga lapsus, euasit. Eodem tamen anno obiit, qui fuit annus Domini 882. Indictione 15. Episcopatus sui anno 11. Huic familiarissimus fuit Hincmarus Archiepiscopus Rhemenf. vir eloquentissimus, de quo supra dictum est.

De Carolo Moguntino.

CAP. XCI.

CAROLVS monachus Corbeiensis, post Rabanum septimus Archiepiscopus Moguntinensis ordinatus, rexit Ecclesiam illam nouē annis, vir prudens & nobilis. Fuit enim frater Pipini Ducis Aquitaniae. Moritur anno Domini 863. Indictione 11.

De Adelgario Bremensi.

CAP. XCII.

ADELGARIVS monachus Corbeiensis in Saxonia, Archiepiscopus Bremensis quartus, vir doctus & sanctus, sed in regimine dictae Ecclesiae annis viginti. Ibidem in ecclesia sancti Petri Apostolorum principis sepultus, in sanctos relatus, vt in tertio volumine diximus. Claruit anno Domini 890.

De Sunderoldo martyre.

CAP. XCIII.

SVNDEROLDVS monachus Fuldenf. & nonus Archiepiscopus Moguntinus, vir nobilis, doctus & strenuus, & non minus deuotioe quam dignitate insignis: missus ab Imperatore contra Nortmannos cum exercitu, qui Vuormatiam obsidebant, capta vrbe ab eis & occisis habitatoribus, etiam Sunderoldum Archiepiscopus interfecerunt sabbato, quae fuit sexto Calendas Iulij, Indictione 9. anno Domini 891. Episcopatus sui, secundo.

De Ratbodo Treuerensi.

CAP. XCIII.

RATBODVS Abbas Mediolacensis, & postea Archiepiscopus Treuerensis sexagesimus octauus, vir potens & valde venerabilis, Ecclesiam suam nobiliter in temporalibus ampliauit. Ad hunc Regino Abbas Prumiensis duo volumina decretorum edidit, quae de Christiana religione prenotauit. Ipse enim Archiepiscopus in synodo celebrata coram omnibus hoc opus Regioni Abbati, suo tempore studiosissimo, iniunxerat. Claruit anno Domini 885.

De Vimone Bremensi Archiepiscopo.

CAP. XCV.

VIMO monachus Corbeiensis cenobij in Saxonia, Archiepiscopus Bremensis sextus, vir doctus & multum venerabilis, rexit Ecclesiam sibi commissam strenue verbo & exemplo 18. annis. Anno autem Domini 928. resignauit Archiepiscopatum suum, constituens post se Adalda-

gum Archiepiscopum. Ipse vero secessit in Gothiam, ibi per annos octo verbum Dei praedicans, ad fidem Christi multos conuertit. Claruit in Archiepiscopatu anno Domini 920.

De Hattone Moguntinensi.

CAP. XCVI.

HATTO Abbas Augiensis, Archiepiscopus Moguntinus decimus, vir quidem in agendis negocijs forensibus callidus, sed merito reprehensibilis, quod dolo & fraude Gomitem Adelbertum in manus imperatoris Lodouici tradidit occidendum. Vnde & mala morte interijt. Quomodo haec perfidia ab eo fabricata sit, Marianus Scotus in Chronica sua non tacuit. Moritur anno Domini 912. Indictione 15. Archiepiscopatus sui anno 21.

De Hildeuino Mediolanensi.

CAP. XCVII.

HILDEVINVS monachus Lobienf. & Archiepiscopus Mediolanensis, vir eruditus & in agendis Ecclesiae negocijs admodum strenuus, fertur ingenij sui monumenta reliquisse. Claruit anno Domini 935.

De Hildeberto Moguntinensi.

CAP. XCVIII.

HILDEBERTVS Abbas Fuldensis, duodecimus post Herigerum ordinatus in Archiepiscopum Moguntinensis Ecclesiae, rexit eandem annis nouem, vir deuotus & magne prudentiae. Moritur anno Domini 936. Indictione 9.

De Gaudentio Pragensi Archiepiscopo.

CAP. XCIX.

GAUDENTIVS monachus cenobij S. Bonifacij, primus Archiepiscopus Pragensis, missus in Hungariam & ceteras prouincias circuniacentes verbum Dei praedicare, multos ad fidem Christi conuertit. Fuit autem prius Episcopus, vbi & sanctus Adelbertus martyr praeful extitit. Claruit anno Domini millesimo.

De Dunstano Cantuariensi.

CAP. C.

DVNSTANVS Abbas Glasouienf. deinde post Elphegum Episcopus Vuintonensis, postremo, defuncto Odone Cantuariensi Archiepiscopo, in eius locum consensu omnium consecratus, multis signis & virtutibus coruscavit. Moritur anno Domini 988. Indictione 1. 14. Calendas Iunij, aetatis suae anno circiter 70. Episcopatus autem summi Cantuariensis, 33. Cuius vitam Osbernus descripsit.

De Osualdo Eboracensi.

CAP. CI.

VVV OSVAL-

OSVVALDVS monachus Floriacensis, nepos B. Odonis Cantuariensis Archiepiscopi, primò ante Dūstanū Episcopus Vuintonēsis, & postea Eboracēsis Archiepiscopus, vir doctissimus, & morum honestate spectabilis, in regimine Ecclesiastico strenuū fuit. Claruit anno Dñi 970.

De Hattono Moguntinensi.

CAP. CII.

HATTO Abbas Fuldenfis, cognomēto Bonofus, Archiepiscopus Mogūtīnus quintusdecimus: de quo etiā quaedam nō bona narrātur, quae siue vera, siue falsa sint, Domino iudici oim discutiēda relinquātur. Vt cūquē sit, constat eū hominem nobilē fuisse, & in agēdis Ecclesiā suae causis tantū sollicitū. Moritur anno Dñi 970. Indictione 13. Præsulatus sui anno secūdo.

De Adelberto Medburgensi.

CAP. CIII.

ADELBERTVS monachus cœnobij S. Maximini Treuerensis, primus Archiepiscopus Parthenopoleos, id est, Magdeburgensis, ab Ottone Imperatore Magno cōstitutus, rexit Ecclesiā illam annis 13. Claruit anno Domini 960.

De Theodulpho Rhemēsi Archiepiscopo.

CAP. CIIII.

THEODOLPHVS Abbas Lobienfis, & postea Archiepiscopus Rhemēsis, vir doctus & sanctus, cuius multae narrātur virtutes: vt pastor omninō esset idoneus, curauit ouibus praesse in humili sollicitudine, & prodesse in magna dilectione. vnde & sanctorum catalogo meruit coniungi.

De Iohanne Saltzburgenfi Archiepiscopo.

CAP. CV.

IOHANNES monachus Vuintschelēsis in Anglia, discipulus S. Bonifacij, Archiepiscopus Saltzburgenfis, & generaliter oim circumiacentium prouinciarum, auctoritate Apostolica ordinatus, pdicans fidem Christi gentibus illis, multos ad vnitatē catholicā Ecclesiā cōgregauit. Fuit enim doctus vir & excellēs. Claruit anno Domini 770.

De Odone Rothomagenfi.

CAP. CVI.

ODO Abbas monasterij sancti martyris Dionysij Parisiēsis & postea Rothomagēsis Archiepiscopus, vir doctus & eruditus, & in disponēdis Ecclesiā negocijs p idoneus, non minūs religione q̄ dignitate venerabilis: apud eandem urbem nō pauca operum suorum monumenta ostendit.

De Hibatio Ruthenorum.

CAP. CVII.

HIBATIVS monachus cœnobij S. Al-

bani prope Moguntiam, (quod ab ordine nūc est auulsum) vir doctus & multum venerabilis, propter incomparabilē sciētiam scripturarum Apostolica auctoritate Ruthenorū Archiepiscopus ordinatus, sua pdicatione multos ad fidē Christi cōuertit.

De Erckenbaldo Moguntinensi.

CAP. CVIII.

ERCKENBALDVS Abbas Fuldenfis, & Mogūtīnus Archiepiscopus octauusdecimus, succedens Vuillegiso viro reuerendissimo, rexit Ecclesiā Moguntinam satis religiosē & pacificē annis nouē. Moritur anno Domini 1020. Indictione 3.

De Thiedago Pragenfi.

CAP. CIX.

THIEDAGVS monachus Corbeienfis, & Pragēsis secūdus Archiepiscopus, vir exercitatae facundiae, & egregius declamator, sanctorum quoquē scripturarum studiosus amator, qui multos praedicando & docendo ad veritatem reuocauit. Claruit circa annos Domini 1030.

De Alphano Sepontino.

CAP. CX.

ALPHANVS monachus Cassinēsis, & postea Sipontinus Archiepiscopus, philosophus suo tempore percelebris, & rhetor insignis, atque in diuinis scripturis nobiliter doctus, quod multa eius praecelara testantur opuscula. Sunt qui scribant, eum Salernitanū fuisse praesulem. Et non inficior.

De Lubentio Bremensi Archiepiscopo.

CAP. CXI.

LVBENTIVS Abbas Hirsfeldensis, & Bremensis postmodum Archiepiscopus octauus, vir eruditus in diuinis scripturis, moribus quoquē & vitae cōuersione p̄cipuus, rexit Ecclesiā sibi cōmissam viginti quinq; annis. Claruit anno Dñi 990.

De Ekardo Pragenfi.

CAP. CXII.

EKARDVS Abbas Nouaiciuitatis, & exinde Archiepiscopus Pragēsis, vir nobilis secūdum carnem, & in monasticis disciplinis ab infantia sua optime instructus, sciētia quoquē scripturarum sufficienter imbutus, sua doctrina & industria non modicē profuit Ecclesiā quam gubernauit.

De Elphego Cantuariensi.

CAP. CXIII.

ELPHEGVS monachus & Abbas in Anglia cœnobij quod Balneum dicitur, primò Vuintoniensis Episcopus electus, à S. Dunstano Cantuariensi munus cōsecrationis accepit. Deinde successore eiusdem Dun-

Dunstani defuncto, ei succedēs, Archiepiscopus Cantuariensis factus est, anno Domini 1006. Indictione 4. qui tādē martyrio coronatus, ad cēlos feliciter ascendit.

De Adelberto Ruthenorum.

CAP. CXIII.

ADELBERTVS monachus cœnobij S. Maximini iuxta mœnia vrbs Treuerēsis, & postea Ruthenorum Archiepiscopus, vir doctus & declamator egregius, nō minūs religione quā sciētia venerabilis, praedicans in Prussia & Hungaria, multos ad fidem Christi conuertit. Fuit enim honestate morū & eloquij suauitate praecelarus. Vnde ad persuadendum vtilis admodum habebatur.

De Menfrido Magdurgensi.

CAP. CXV.

MENFRIDVS monachus cœnobij S. Burckardi Herbipolēsis, Archiepiscopus sextus Magdurgensis, vir doctus & strenuus, gubernauit Ecclesiā illam à B. Hérico Imperatore sibi commissam, annis 27. Claruit anno Domini 1010.

De Brunone Ruthenorum.

CAP. CXVI.

BRVNO monachus cuiusdam cœnobij in Italia, cuius nomen non occurrit, propter sciētiam scripturarum & morum honestatem, quibus nobiliter effulsit, Archiepiscopus Ruthenorum ordinatus est, & post multos labores à Prussis pro fide Christi martyrio coronatus, anno Domini 1008. Indictione 6.

De Bardone Moguntino.

CAP. CXVII.

BARDO monachus & Abbas Hirsfeldensis, Archiepiscopus Mogūtīnensis vicissimus, vir sanctissimae conuersionis, multa bona in regimine suo Ecclesiā fecit atq; pauperibus. Rexit Ecclesiā Moguntinam decem & nouem annis, & in vicissimo moritur, anno Domini 1051. Indictione 4. quarto Idus Iunij.

De Abel Rhemēsi Archiepiscopo.

CAP. CXVIII.

ABEL monachus & Abbas Lobienfis cœnobij, & postea Rhemēsis Archiepiscopus, vir in diuinis scripturis nobiliter doctus, ac morum honestate singulariter insignis, ad Ecclesiasticum regimen assumptus, tā sollicitē & sanctē praefuit ouibus Christi, vt in sanctos referri meruerit.

De Lanfranco Cantuariensi.

CAP. CXIX.

LANFRANCVS Prior & monachus Beatenfis cœnobij in Nortmannia, deinde Abbas Cadoniensis, postremò Archiepiscopus Cantuariensis, vir doctrina &

sanctitate venerabilis, cuius iam dudum in superioribus fecimus mentionem, etiam in vita miraculis claruit. Huius discipulus fuit Anselmus, qui & in Prioratu & Archiepiscopatu eidem successit. Claruit anno Domini 1070.

De Maurilio Archiepiscopo.

CAP. CXX.

MAURILIVS monachus Fiscaniēsis, & Rothomagenfis Archiepiscopus post depositionem Malgerij, vir doctus & eruditus, multisq; plenus virtutibus, de quo multa bona narrantur: amator charitatis & abstinentiae praecipuus fuit. Claruit anno Domini 1060.

De Sigefrido Moguntino.

CAP. CXXI.

SIGEFRIDVS Abbas Fuldenfis, & postea Moguntinus Archiepiscopus vicissimus secundus, vir deuotus & amator religionis, sanctum Domini sepulcrum cum magno desiderio visitauit. De sancto Iacobo rediens, apud Cluniacum manere disposuit, si non per obedientiam ad Ecclesiā suam redire fuisset coactus. Baculum Archiepiscopatus accepit in die Epiphaniae Domini, anno 1060. Indictione 13.

De Anselmo Cantuariensi.

CAP. CXXII.

ANSELMVS monachus Beatenfis, deinde Prior, post Abbas ibidem, tandem post Lanfrancum Archiepiscopus Cantuariensis, vir doctus in diuinis scripturis, & non minūs sanctitate quā sciētia clarus, ingenij & religionis suae infinita monumenta reliquit: de quibus in secundo libro ex parte fecimus mentionem. Claruit anno Domini 1090.

De Diemone Saltzburgenfi.

CAP. CXXIII.

DJEMO Abbas Saltzburgenfis, cum propter excommunicationem Henrici quarti, suam Abbatiam cogeretur deferere, venit ad monasterium Hirsaugiense in diocesi Spirensi, vbi aliquantulum cum Vuilhelmo Abbate viro religiosissimo lauit, donec tādē fluctibus turbationum aliquantulum sedatis, in Ecclesiā Saltzburgenfis Archiepiscopi consecratus est. Claruit anno Domini 1080. Decrepitus tandem Hierosolymam profectus, & à Saracenis captus, cum alijs plerisque occiditur.

De Malachia Ardinacensi.

CAP. CXXIIII.

MALACHIAS monachus & Abbas Benchorēsis cœnobij in Hybernia, deinde Episcopus vrbs Conereth, postremò Archiepiscopus Ardinacensis, ac Primas totius Hyberniae, vir doctrina & sanctitate praecelarus, quod infinita eius miracula

cula testantur. Moritur autem anno Domini 1148. Indictione II. quarto Nonas Nouembris.

De Theobaldo Cantuariensi Archiepiscopo.

CAP. CXXV.

THEOBALDVS monachus Beftenis cœnobij, & deinde Archiepiscopus Cantuariensis, vir multum doctus & prouidus, industria suæ, quam erga Ecclesiastica negocia solebat exercere, multa fertur indicia reliquisse. Claruit circa annos Domini 1140.

De Matthia Moguntinensi.

CAP. CXXVI.

MATTHIAS de Bucheck, monachus quidē nostri ordinis, sed nomē cœnobij eius iam mihi non occurrit, Archiepiscopus Moguntinēsis quadragimus, vir sagax & nobilis, rexit Ecclesiā sibi commissam annis septem. Claruit circa annos Domini 1320.

De Baldeuino Bremenfi.

CAP. CXXVII.

BALDEVINVS Abbas cœnobij sancti Michaëlis Luneburgenfis, & deinde quadragimus primus Archiepiscopus Bremenfis, vir nobilis & doctus, rexit Ecclesiā sibi commissam strenuē annis sex, & mensibus quatuor. Claruit tēporibus concilij Basileensis, anno Domini 1435.

De Nicolao Panormitano.

CAP. CXXVIII.

NICOLAUS Abbas Monacensis cœnobij, natione Siculus, primō Archiepiscopus Panormitanus, & postea Cardinalis, doctor Decretorum, de quo in superioribus suis locis sufficienter sumus locuti, non minūs religione & honestate morum, quā scientia venerabilis. Claruit in concilio Basileensi anno Domini 1435.

De Episcopis, ex ordine sancti

Benedicti assumptis.

CAP. CXXIX.

ARCHIEPISCOPORVM, qui de ordine nostro feruntur assumpti, Catalogum terminātes, hoc lectorem volumus scire, penē restare innumerabiles nostrę religionis Archiepiscopos, quorum nullam fecimus mentionem, eō quod ad nostram notitiam minimē sint perlati. Enimuerō vt summam compendio tangam, feruntur nostri ordinis extitisse Archiepiscopi mille quingēti, sexaginta quatuor, præter eos, qui huic numero in centum & quinquaginta annis accefferunt. De quibus omnibus ad meam notitiam paucissimi peruenērunt: vnde & paucos consignauī. Si quis autem hunc nostrum Catalogum voluerit ampliāre, historias veterum chronicasque

reuoluat, & plures, quos adiciat, inueniet. Ego Alemanus inter nostrates conuersor, quibus & contentus sum, cum exterorum oēs non possim scrutari Ecclesias. Sed maneat hæc. Nunc iam igitur, vt ordinem debitū obseruemus, post Metropolitanos etiam Episcopos, qui nobis ex Benedicti patris gremio ex multis occurrerunt pauci, ritē consignemus.

De Leandro Hispalensi.

CAP. CXXX.

LEANDER monachus in Hispania, & postea Hispalensis Episcopus ante Isidorum, vir doctus & sanctus, qui multos Arrianorum ad fidem rectam conuertit, etiam vitēs effulfit miraculis. Hic est Leander Episcopus, qui Herminigildū, filium Leuigildi regis Gothorum, ab Arriana peste cōuertit, & vsq; ad martyrij constantiam dulciter roborauit. Nam B. Herminigildus in carcerem positus à patre Arriano, in ipsa nocte paschali ab eo martyr effectus, trāsuit ad cœlos. Cuius frater Richardus mox vt regnū post patrem accepit, instante Leandro, totam gētem Vuefegothorū sibi subiectam, ad fidem Catholicam conuertit. Ad hunc Leandrum beatus Papa Gregorius librum Job moraliter exposuit. Claruit anno Dñi 580. relatus in sanctos, vt supra dictū est.

De Vigore Baiocafinensi.

CAP. CXXXI.

VIGOR monachus cœnobij S. Vedasti, ex prouincia Attrebacēsi oriundus, & postea Episcopus Baiocēsis, vir sanctissimæ conuersationis, multis fertur claruisse miraculis: qui sanctus fuit pronuntiat ab angelo, priusq; nasceretur in mūdo. Claruit temporibus sancti Benedicti patris nostri, circa annos Domini 550.

De Herculano Perulino.

CAP. CXXXII.

HERCVLANVS ex monacho Episcopus Perulinus, vir valde venerabilis, & eximie sanctitatis, post multa bonorum operū exercitia, à Totila perfido rege diris lacerat⁹ tormētis, ad cœlos martyrio coronatus ascēdit anno Dñi 561. Indictione 9. Cui⁹ mētione B. Gregori⁹ in dialogo facit.

De Maclouio Episcopo.

CAP. CXXXIII.

MACLOVIVS, & Machutes, ex monacho Episcopus in Hybernia, vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, multis virtutibus & signis clarus effulfit, suaq; prædicatione ad Christum multum populum congregauit. Fuit autē discipulus S. Brendani, de quo multa miracula narrantur. Claruit anno Domini 570.

De Paulo Leonensi Episcopo.

CAP. CXXXIIII.

PAV

PAVLVS monachus & discipulus beati Eltuti in Britania transmarina, sancti Archipræfulis Samsonis consodalis, & postea Leonensis Episcopus, vir sanctus & multorum miraculorum patror in signis: qui cuius conuersationis fuerit, lecta historia vitæ eius ostendit. Claruit anno Domini 600.

De Amando Episcopo Leodiensi.

CAP. CXXXV.

AMANDVS monachus & Abbas Elonenfis cœnobij, & postea Episcopus Leodiensis, vir sanctissima vitæ & excellentis doctrinæ, qui sua prædicatione dulcissima multos cōuertit ad Christū, cōstruens ecclesias & monasteria, maxime in territorio Flandrensī, vbi multis virtutibus & signis coruscavit. Claruit anno Domini 640.

De Aidano Lindesfarnensi.

CAP. CXXXVI.

AIDANVS monachus cœnobij Huenensis in Hybernia, quod sanctus Columbanus olim construxerat, & postea Episcopus Lindesfarnensis, vir doctus & religiosus, & excellens prædicator, multos ad veram fidem conuertit Christianam. Quando hic Aidanus prædicabat in Anglia, rex Osuualdus, martyr sanctissimus, interpretis fungebatur officio, eō q; ipse in Anglica lingua nō est adeo perfectē instructus. Moritur eodem anno, quo beatus rex Osuualdus fuerat occisus, Domini videlicet 642. Episcopatus sui 17. Indictione 15.

De Vualberto Meldensi.

CAP. CXXXVII.

VUALBERTVS Abbas Luxouienfis post sanctum Eustasium, ac deinde Episcopus Meldensis 19. post Gandoaldum, frater beati Pharonis, qui etiam in Episcopatu ei successit, vir doctus & sanctus, infinitis miraculis coruscavit. Claruit anno Domini 630.

De Gandoaldo Meldensi.

CAP. CXXXVIII.

GANDOALDVS monachus Luxouienfis, & discipulus beati Columbani, vir sanctus & multis virtutibus clarus, Meldensis Ecclesiæ octauus decimus Episcopus cōsecratus, tam verbo quā exemplo multos ad Christum conuertit. Huic in Episcopatu successit Vualbertus frater suus, qui sequitur. Claruit anno Dñi 630.

De Pharone Meldensi.

CAP. CXXXIX.

PHARO monachus & discipulus sancti Eustasij Abbatis Luxouienfis, & post fratrem suum Vualbertum vicefimus Episcopus Meldensis, vir sanctus & Deo

dilectus, infinitis miraculis effulfit. Pulchra ordinatio diuina. Tres fratres nō solum Episcopi, sed etiam vnus Ecclesiæ Episcopi fuerunt. Gandoaldus primō, postea Vualbertus, deinde Pharo. Hi tres beatissimi fratres vnica fororem habuerunt nomine Pharam, quæ fuit Abbatissa Brigēsis cœnobij, & magna sanctitate emicuit. Claruerunt simul circa annos Domini 630.

De Birino Dorcicensi Episcopo.

CAP. CXI.

BIRINVS monachus in vrbe Roma, propter excellentiam doctrinæ & sanctitatis, ab Honorio Papa Episcopus ordinatus, mittitur in Britaniam: vbi regem cum magna populi multitudine ad fidem Christi conuertit, quem sanctus Osuualdus rex Nordan ymbrorum de sacro fonte leuauit. Qui duo reges eidem Birino ciuitatem, quę vocatur Dorcie, donauerūt, ad faciendam inibi sedem Episcopalem. Claruit anno Domini 640.

De Hildemico Meldensi.

CAP. CXII.

HILDEMICVS monachus Luxouienfis, & discipulus beati Pharonis, vir magnæ doctrinæ & eximie sanctitatis, quod multa probant miracula ab eo patrata: post mortem sui præceptoris, in locum eius Meldensium Episcopus meruit consecrari. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 670.

De Egilberto Dorcicensi.

CAP. CXLI.

EGILBERTVS monachus in Gallia, & postea Episcopus in Britania in ciuitate Dorcicensi, indeq; recedens, in Galliam reuersus est: & in Parisiensi Ecclesia Episcopus constitutus, non minūs religione, quā scientia, clarus effulfit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 670.

De Comano Episcopo Rofensi.

CAP. CXLIII.

COMANVS monachus S. Papæ Gregorij in vrbe Roma, & deinde missus in Angliam, post Iustū, ad Archiepiscopatū Doruernensē assumptum, Episcopus Rofensis Ecclesiæ ordinatus, magna doctrina & religioe populū suū gubernauit. Claruit anno Domini 630.

De Vimone Ventano.

CAP. CXLIII.

VIMO monachus in Britania transmarina, & deinde Episcopus Ventanus, vir doctus & prædicator insignis, pulsus à rege de sede sua, quā illi dederat, venit in Angliā: & à rege Volffhero Lodonensis Episcopus constitutus, ibidē in pace quæuit. Claruit anno Dñicę natiuitatis 670.

De Eleutherio Parisiensi.

CAP. CXLV.

ELEUTHERIVS monachus Parisiensis in Francia, & postea missus in Britanniam, post expulsionem Vimonis Episcopus Ventanus, à Theodoro Cantuariensis Ecclesie Archiepiscopo consecratus, multis virtutibus clarus effulsit. Claruit anno Domini 680.

De Ithamar Episcopo Rosensi.

CAP. CXLVI.

ITHAMAR monachus in Anglia, cuius cœnobium iam mihi non occurrit, post mortem sancti Paulini, qui ab Archiepiscopo Eboracensi pulsus, ad Rosensem Ecclesiam redierat, Episcopus eiusdem urbis ab Honorio Archiepiscopo Doruernensi consecratus est anno Domini 644. Indictione secunda.

De Colacho Episcopo.

CAP. CXLVII.

COLACHVS monachus Huenfis cœnobij in Hybernia, & postea Episcopus mediterraneorum Anglorum & Merciorum, vir in diuinis & secularibus scripturis nobiliter doctus, non paucam Domino plebem sua prædicatione acquisiuit. Sed amore solitudinis Episcopatum deserens, reuersus est ad insulam Hu, ubi prius monachus fuerat. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 660.

De Trumhero Episcopo.

CAP. CXLVIII.

TRVMHERVS monachus in Scotia, natione Anglicus, deinde post resignationem Colachi in eius locum Episcopus mediterraneorum Anglorum, Merciorumq; ordinatus, multa religione & sanctitate in plebe sibi commissa effulsit. Claruit anno Domini 670.

De Remacio Leodiensi Episcopo.

CAP. CXLIX.

REMACIVS Abbas Stabulensis, & Leodiensis postmodum Episcopus, vir doctus & sanctus, qui multis virtutibus clarus enituit, plebe Domino nõ modicam sancta prædicatione sua acquisiuit: ecclesias & cœnobia construens, diuinum cultum ampliavit. Ordinatus autem est in Episcopum anno Dominicæ natiuitatis 646. Indictione 4.

De Cedda Lindesfarnensi.

CAP. CL.

CEDDA monachus in Anglia, frater S. Ceaddæ Archiepiscopi Eboracensis, Ecclesie Lindesfarnensis Episcopus, vir sancte vite & incõparabilis doctrinæ, tã verbo q̃ exẽpio multos ab idolõrum cultura ad fidẽ Christi cõuertit. Claruit anno Dñi 670.

De Laromanno Merciorum.

CAP. CLI.

LAROMANNVS monachus insule Lindesfarnensis, & post Trumherum Merciorum Episcopus, vir doctus & eruditus in diuinis scripturis, prædicatione & laudabili vita se dignum præbens pontificem, non paucos oculi Saluatoris homines coniunxit. Claruit anno Dñi 680.

De Sinano Lindesfarnensi.

CAP. CLII.

SINANVS monachus Huensis, beati Edani quondam discipulus, & post eum Lindesfarnensis Ecclesie Episcopus, vir non minus religione quàm scienciã scripturarum præclarus. Ordinatus est anno Domini 642. Indictione 15.

De Colomanno Episcopo.

CAP. CLIII.

COLOMANNVS monachus Huenfis, natione Scotus, & post Sinanũ Episcopus Nordanybrorũ, vir quidem doctus & morum honestate insignis, sed in obseruatione Paschali suo tempore more Scotorum reprehensibilis. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 664. Et eodem anno Indictione 7. deserens Episcopatum, ad monasterium suum reuersus est.

De Theodardo Leodiensi.

CAP. CLIIII.

THEODARDVS monachus Stabulensis, & Episcopus Leodiensis, vir sanctissima conuersationis, post multos labores, quos in regimine Ecclesiastico sustinuit, beato martyrio coronatus, ad caelos auolauit quarto Iduum Septembris, anno Domini 658. Indictione 1.

De Tuda Nordanybrorum.

CAP. CLV.

TYDA monachus in Scotia, post Colomannum Episcopus Nordanybrorũ cõsecratus, multas Christo animas etiam ante potificatum sua prædicatione acquisiuit. Fuit enim vir bonus & religiosus, sed modico tempore rexit Ecclesiam. Claruit anno Domini 660.

De Ediluuino Episcopo.

CAP. CLVI.

EDILVVINVS monachus Huenfis in Hybernia, natione Anglicus, vir nobilis, doctus & deuotus, ppter ingentem doctrinã & religionem in Lindisfarnensi p̃uincia ordinatus Episcopus, magna solitudine Ecclesiam multo tempore gubernauit, & Christo populum nõ modicum acquisiuit. Claruit anno Domini 670.

De Vuinfrido Episcopo.

CAP. CLVII.

VVINFRIDVS monachus Barnensis, Episcopus Merciorũ, vir doctus & reli-

religiosus: cum Episcopatum aliquot annis strenue gubernasset, à Theodoro Cantuariensi Archiepiscopo, propter demeritum cuiusdam inobedientiæ, depositus, ad monasterium suum reuersus, de reliquo in pace conuersatus est. Claruit anno Domini 680.

De Sexulfo Merciorum.

CAP. CLVIII.

SEXVLVS monachus & Abbas Medeshamstedenensis in regione Giruorũ, postea, in locum Vuinfridi supradicti, Merciorum Episcopus à Theodoro consecratus, tam vita quàm doctrina, cõmissam sibi Ecclesiam strenue gubernauit. Claruit anno Domini 680.

De Ioanne Gerundenfi.

CAP. CLIX.

IOANNES monachus Vuesegothus natione, & postea Gerundenfis Episcopus, vir sanctus atque doctissimus, pro fide catholica multis ab Arrianis aduersitatibus clarior effulsit. De cuius doctrina & sanctitate in secundo libro fecimus mentionem. Claruit anno Domini 610.

De Andomaro Taruanensi.

CAP. CLX.

ANDOMARVS monachus Luxouienfis, discipulus sancti Eustasij Abbatis, patria Constantiensis, Episcopus Taruanensis Ecclesie, quam 30. annis strenue gubernauit, magna sanctitate effulsit. Claruit anno Domini 660.

De Mummolino Nouiomense.

CAP. CLXI.

MVMMOLINVS monachus Luxouienfis, & beati Andomari discipulus, ac deinde post Archarium Nouiomensis Episcopus, vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, multos sua prædicatione ad Christũ conuertit. Claruit anno Domini 680.

De Lamperto Episcopo Leodiensi.

CAP. CLXII.

LAMPERTVS monachus Stabulensis, filius Apri comitis, & post Theodardum martyrem Episcopus Leodiensis, vir sanctissimæ vitæ, qui & ipse post multa bonorum operum studia martyrio coronatus ad caelos feliciter peruenit. Claruit anno Domini 670.

De Ercumualdo Londoniensi Episcopo.

CAP. CLXIII.

ERCVMVALDVS monachus & Abbas Cerothseensis in Anglia, frater beatæ virginis Christi Edilburgæ, & postea Londoniensis Episcopus, vir sanctissimæ conuersationis, & multis coruscis miraculis. De quibus venerabilis Beda ex parte facit mentionem. Claruit anno Dñi 680.

De Heddi Episcopo Saxonum.

CAP. CLXIIII.

HEDDI monachus in Anglia, post Eleutheriũ quintus Episcopus Occidentalium Saxonum in ciuitate Venta consecratus à Theodoro Cantuariensi Archiepiscopo, cõmissam sibi Ecclesiam verbo & exemplo strenue gubernauit. Fuit enim vir morum honestate insignis, & nõ minus scientia scripturarum, quàm religione venerabilis. Claruit anno Dñi 680.

De Vualdhero Londoniensi.

CAP. CLXV.

VVALDHERVS monachus in Anglia, post Ercumualdum Episcopus Londoniensis, vir multarum virtutum, in diuinis scripturis nobiliter eruditus, verbiq; Dei prædicator egregius. Claruit anno Domini 690.

De Casario Episcopo Arelatenfi.

CAP. CLXVI.

CAESARIVS monachus Lirinensis cœnobij, & postea Episcopus Arelatenfis, vir in scripturis sanctis doctissimus, & prædicator insignis, de quo in superioribus dudum fecimus mentionem, non minus sanctitate & religione, quàm scientia clatus enituit. Claruit anno Domini 690.

De Truuino Episcopo Pictorũ.

CAP. CLXVII.

TRVVVINVS monachus Streneshalccensis, & Episcopus Pictorũ, vir doctrina & sanctitate multum venerabilis: post multos labores Episcopatum deserens, ad dilectam sibi vitam monasticam est reuersus, ubi non sibi solum, sed & multis tam verbo præfuit, quàm exemplo. Claruit anno Domini 680.

De Cutberto Lindesfarnensi.

CAP. CLXVIII.

CVTBERTVS monachus Mailrosensis, & Episcopus Lindesfarnensis, vir doctus & sanctus, qui vitam solitariam multis annis in magna corporis & mentis continentia ducens, multis virtutibus enituit & signis. Claruit anno Domini 690.

De Eata Hagustaldensi.

CAP. CLXIX.

EATA Abbas Mailrosensis, sub quo Cutbertus monachus factus est, & postea Episcopus Hagustaldensis siue Lindesfarnensis ante Ioannem, vir omnium simplicissimus ac mansuetissimus, Ecclesiam vita & doctrina nihilominus strenue gubernauit. Claruit anno Domini 670.

De Ioane Hagustaldesi Episcopo.

CAP. CLXX.

IOANNES monachus Streneshalccensis, post Eatam Episcopus Hagustaldensis, vir omnium opinione magnificus, doctri-

etrina & sanctitatis eminentia præclarus, qui infinitis, adhuc viuens in carne, fertur claruisse miraculis. Moritur anno Domini 721. Episcopatus sui, 33. Indictio 4.

De Tobia Episcopo Rosenfi.

CAP. CLXXI.

TOBIAVS monachus cœnobij sancto- rum Petri & Pauli in Anglia, Episcopus Rosenfis, vir Latina, Græca, & Saxo- nica lingua, atque eruditioe multiplici in- structus, & non minus religione, quàm scientia literarum venerandus. Claruit an- no Domini 700.

De Kiliano Episcopo Herbi- polensfi.

CAP. CLXXII.

KILIANVS monachus Huenfis in Hy- bernia, & Episcopus Herbipolensfi in Franconia, vir doctus & sanctus, præ- dicatorque verbi Dei eximius, veniens de Scotia in Germaniam, postquam multos sua prædicatione conuertisset ad fidem, martyrio rubricatus, ascendit ad cælum. Claruit anno Domini 680.

De Leodegario Augustudunensfi.

CAP. CLXXIII.

LEODEGARIVS monachus & Abbas sancti Maxentij Pictauiensfi, Episcopus Augustudunensfi, vir sanctus & Deo dilectus, postquam multos verbo & exem- plo ad semitas vitæ melioris conuertit, ab impio Ebriino multistormentis affectus, felici martyrio ad regna cælorum perue- nit. Claruit anno Domini 680.

De Vrsmaro Episcopo Lobiensfi.

CAP. CLXXIII.

VRSMARVS Abbas Lobiensfi, & con- sequenter Episcopus ibidem, vir magnæ sanctitatis, doctus & eruditus in lege diuina, qui sua prædicatione plebem non paucam Domino acquisiuit: infinitis miraculis coruscavit. Claruit anno Do- minicæ natiuitatis 700.

De Adelmo Episcopo Saxonum.

CAP. CLXXV.

ADELMVS Abbas cœnobij quod Maildubi urbem appellant, Episcopus Occidentalium Saxonum in locum Heddi ordinatus, rexit Ecclesiam annis dun- taxat quatuor: vir doctissimus, & non minus sanctitate, quàm scientia venerabilis, de quo in superioribus iam fecimus mentionem. Claruit anno Domini 700.

De Plechtelmo Candidæ Casæ.

CAP. LXXVI.

PLECHTELMVS monachus Maildu- biurbentis, Episcopus Candidæ Casæ, vir doctus, & cum beato Adelmo in mo- nastica disciplina multo tempore conuer-

satus, sanctitatis suæ monimenta nõ con- temnenda reliquit. Claruit anno Dñi 700.

De Edbrechtio Episcopo.

CAP. CLXXVII.

EDBRECHTVS Abbas Selesienensfi, primus Episcopus Australium Saxo- num, qui hucusq; Ventano suberant pon- tifici, vir doctus in lege diuina, & non mi- nus religione, quàm dignitate pontificali sublimis, qui tum prædicando, tum bene viuendo, pastor in Ecclesia utilis fuit. Cla- ruit anno Dominicæ natiuitatis 700.

De Cymberto Vectiorum.

CAP. CLXXVIII.

CYMBERTVS monachus Rietforden- sis, id est, vadi arundinis, Episcopus insule Vectæ, vir in Ecclesiasticis & mo- nasticis disciplinis nobiliter instructus, doctrina & religione præclarus effulsit. Claruit anno Domini 730.

De Edilualdo Lindesfarnensfi.

CAP. LXXIX.

EDILVALDVVS Abbas Mailrosensfi cœnobij in Anglia, Episcopus Lin- desfarnensfi in prouincia Nordanimbros- rum, vir doctus in scripturis diuinis, & egregius prædicator, non modicè in Ec- clesia Dei fructum legitur attulisse. Cla- ruit anno Dominicæ natiuitatis 740.

De Heruino Episcopo Lobiensfi.

CAP. CLXXX.

HERVINVS Abbas Lobiensfi, & de- inde ibidem Episcopus, vir doctus & sanctus, qui multis virtutibus & signis clarus effulsit, plebem non modicam sua prædicatione ad fidem catholicam asci- uit. Claruit anno Domini 720.

De Albino Episcopo Andegauensfi.

CAP. CLXXXI.

ALBINVS monachus Tintlacensis, epi- scopus Andegauenfis, Veneticæ re- gionis indigena in cõfinibus Oceani Bri- tannici, vir sanctissimæ conuersationis, qui pontificatum viginti annis administrans, magnis virtutibus plenus effulsit, intarum meritis clarus, vt sanctorum catalogo sit insertus. Claruit anno Domini 720.

De Suuicberto Verdensfi.

CAP. CLXXXII.

SVVICBERTVS monachus Ripensfi in Anglia, socii sancti Vuillebrordi, & primus Episcopus Verdensfi, veniens de Britania in Germaniam, sua prædica- tione innumeros ad Christi fidem populos conuertit. Claruit anno Domini 720.

De Adelario Erfordenfi.

CAP. CLXXXIII.

ADELARIVS monachus in Anglia, so- cius itineris & laboris beati Bonifacij Moguntini Archiepiscopi, Episcopus Er- for-

fordensis in Thuringia primus & vltimus, vir sanctus et Christianæ fidei propagator magnificus, postea quàm ad fidem Catho- licam sua prædicatione perduxit innume- ros, martyrio coronatus, cælos penetra- uit. Claruit anno Domini 740.

De Burckardo Herbipolensfi.

CAP. CLXXXIII.

BURCKARDVS monachus cuiusdam cœnobij in Anglia, socius & comes peregrinationis sancti Bonifacij martyris, & ab eo Herbipolensfi Episcopus cõsecra- tus, sedit annis nouè: vir sanctissimæ con- uersationis, qui multis virtutibus & signis clarus effulsit. Moritur autem anno Do- mini 759. Indictione 12.

De Vuillebaldo Eistetenfi

Episcopo.

CAP. CLXXXV.

VVILLEBALDVVS monachus Cassi- nensfi, frater S. Vuilburgis, Abbatif- fæ Heidenhemensis in diocesi Eistetensi, na- tione Anglicus, à B. Bonifacio Moguntino primus Episcopus Eistetenfis consecratus iussu summi pontificis Zachariae, magna sanctitate clarus effulsit. Claruit anno Do- mini 740.

De Eucherio Episcopo Aure- lianensfi.

CAP. CLXXXVI.

EVCHERIVS monachus cœnobij S. Trudonis in diocesi Leodiensi, & Epi- scopus Aurelianensfi, vir doctus & excel- lentis ingenij: postquam Episcopatu ali- quot annis gloriose rexit, iniuria pulsus, ad monasterium S. Trudonis redijt, & vi- tam in sancta religione cõsummauit. Cla- ruit anno Domini 760.

De Lutgero Monasteriensfi.

CAP. CLXXXVII.

LUTGERVS monachus Beneuetanus, & postea primus Episcopus Monaste- riensfi sub Coloniensi Archiepiscopo, vir sanctissimæ conuersationis, multis in vi- ta, quàm post mortem miraculis coruscavit, & diuino oraculo sanctus pronunciatum legitur, existens adhuc in vtero matris suæ. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 780.

De Gregorio Traiectensfi.

CAP. CLXXXVIII.

GREGORIVS monachus & Abbas Tra- iectensfi inferioris, & postea Episco- pus ibidem, vir doctus & sanctus, sua præ- dicatione plebem non modicam ad fidem Christi conuertit. Vnde & in sanctos rela- tus est, sicut in alio loco plenius digessimus. Claruit circa annos Domini 770.

De Taffrido Episcopo Vectiorú.

CAP. CLXXXIX.

TAFFRIDVS monachus Streneshalce- nis in Anglia, & Episcopus Vectiorú sub Archiepiscopo Cantuariensfi, vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus studijs eruditissimus, prædicator quoque insignis, & nõ minus religione, quàm sci- entia venerandus, Ecclesiam gloriose non modico tempore gubernauit. Claruit cir- ca annos Domini 770.

De Albuino Episcopo Frislarisfi.

CAP. CXC.

ALBUINVS monachus Huenfis in su- la, egressus de Hybernia prædication- nis causa venit in Thuringiam, vbi cum sua prædicatione dulcissima multos ad Christum conuertisset gætillum, à summo pontifice Frislarisensfi Episcopus ordina- tus est, vbi multis virtutibus & signis cla- rus effulsit. Episcopatus autem illius gen- tis dudum cessauit.

De Pirminio Episcopo Meldensfi.

CAP. CXCI.

PIRMINIVS Abbas in Germaniæ fini- bus, deinde Episcopus Meldensfi, vir nobilis & doctus, non minus sanctitate q̃ scientia commissam sibi Ecclesiam glorio- se gubernans, post multa perpetrata mira- cula, sanctorum associandus collegio, fe- liciter ascendit in cælum 3. Nonas Nouemb.

De Vuilligiso Episcopo Lobiesfi.

CAP. CXCII.

VVILLEGISVS monachus & Abbas Lobiensfi cœnobij, & postea eiusdẽ urbis Episcopus, vir excellentis ingenij, & magnæ eruditionis, sanctitatis suæ plu- ra monimenta reliquit, tam in cœnobio, quàm in pontificatu. Vnde & in sanctos relatus est.

De Freculfo Episcopo Lexouiesfi.

CAP. CXCIII.

FRECVLFVS monachus Fuldensfi, & postea Episcopus Lexouiesfi, sub Ro- thomagensi, ad quem Rabanus, tunc Abbas Fuldensfi, quatuor libros in Genesim scri- psit, vir studiosus & doctus, qui & ipse nõnulla composuit opuscula, tam scientia quàm religione morum, vt bonus pa- stor, animas subditorú sibi direxit ad Chri- stum. Claruit anno Domini 830.

De Tiagrino Halberstatensfi.

CAP. CXCIII.

TIAGRINVS Abbas, cuius monasteriũ scriptor temporum nõ exponit, Epi- scopus Halberstatensfi secundus, rexit Ec- clesiam sibi commissam strenuè quatuor- decim annis, non sine opinione sanctita- tis. Moritur anno Domini 821. Indictio- ne autem 14.

De Haymone Halberstatensfi.

CAP. CXCIV.

Xxx HAY-

HAYMO monachus Herfsfeldensis, & tertius Abbas ibidē, ac deindē in locū Tiagrini tertius Episcopus Halberstatensis cōsecratus, rexit eandē Ecclesiā strenuē 13. annis, & fuit excellētissimus p̄dicator: vnde & multas homilias ad populū habuit, quæ adhuc habētur. Huius etiā in p̄cedētibus fecimus mentionē. Moritur anno Domini 834. Indictione 12. Sepultus in maiori ecclesia sancti Stephani ibidē.

De Alfrido Hildeshemensis.

CAP. CXCVI.

ALFRIDVS monachus Corbeiensis cōnobij in Saxonia, quartus Episcopus Hildeshemensis, vir doctus & sanctus, sedit in p̄fatu viginti octo annis. Cōstruxit etiam Episcopalem ecclesiam magnificē, in qua etiam magna sanctitate celebris iacet sepultus. Moritur autem anno Domini 875. Indictione 8.

De Theodulpho Episcopo.

CAP. CXCVII.

THEODOLPHVS Abbas Floriacensis cōnobij, deindē Aurelianensis Episcopus, vir nō minū religione quā scientia venerāndus, de quo in secundo libro fecimus mentionem. Claruit anno Domini natiuitatis 840.

De Remigio Antifiodorensis.

CAP. CXCVIII.

REMIGIVS monachus Antifiodorensis, & postea ibidē Episcopus, vir in exponēdis scripturis sanctis nulli suo tempore secundus, quod multa, quæ scripsit, volumina testantur. Huius ingenij iam dudum fecimus mentionem. Hic fuit p̄ceptor Odonis, Abbatis postmodum Cluniacensis. Claruit anno Domini 880.

De Vualberto Hildeshemensis.

CAP. CXCIX.

VVALBERTVS monachus Corbeiensis in Saxonia, septim⁹ Episcopus Hildeshemensis, vir doctus & strenuus, rexit Ecclesiam sibi cōmissam breui tempore morte p̄uentus. Claruit circa annos Domini 870.

De Diethardo Hildeshemensis.

CAP. CC.

DIETHARDVS Abbas Hirfsfeldensis, & nonus Episcopus Hildeshemensis, vir strenuus & amator disciplinæ regularis, multa ad Ecclesiam suā honorē legitur perfecisse. Sumpsit autē Episcopatū dictæ vrbis, anno Domini 926. Indictione 14.

De Paulo Episcopo Viridunensis.

CAP. CCI.

PAVLVS monachus Doleiēsis in diocēsi Treuerensi, Episcopus Viridunensis, vir doct⁹ & sanctus, multis fertur claruisse miraculis. Hic prim⁹ eremiticā duxerat

vitā cū multis alijs super montē Cebennā in opposito vrbis Treuerorum, qui ex eius nomine, mons Pauli modō appellatur, (sed vulgus nominat eum Bulisberg) qui tandem sub Dagoberto ad Doleiā migravit, & ibi aliquantulū mansit, donē postea Ecclesiā Viridunēsis curam suscipiens, ibidē in pace quieuit. Claruit temporibus Dagoberti regis, anno Domini 720.

De Alberico Traiectensi.

CAP. CCII.

ALBERICVS Abbas Traiectensis, & eiusdem vrbis postmodum Episcopus, vir magnæ sanctitatis & meriti, qui multis fertur claruisse virtutib⁹ & signis, non minū religione, quā doctrina, cōmissam Ecclesiam vtiliter & p̄vidē gubernavit. Et in sanctos relatus est.

De Amuluino Episcopo Lobiēsi.

CAP. CCIII.

AMVLVINVS Abbas Lobienfis cōnobij, & deindē Episcopus eiusdem vrbis, vir doctus & nobilis, qui nō minū sanctitate, quā scientia scripturarū, gregem sibi cōmissum solicitē pascēbat: propter crebra miracula, bonorū operum testimonia, sanctorū catalogo insertus est.

De Ratherio Episcopo Veronēsi.

CAP. CCIII.

RATHERIVS monachus Lobienfis, Episcopus Veronenfis, indē pulsus, Leodiensis Episcopus constituitur. vnde rursus pulsus, multa de calamitate sua opuscula scripsit, de quibus in secundo libro dudum fecimus mentionē. Fuit doctus, licet à mūdi sapiētibus simplex putaretur. Moritur apud Lobias anno Dni 974. Indict. 2.

De Adelboldo Episc. Vuintoniēsi.

CAP. CCV.

ADELBOLDVS monachus Glasconienfis, discipulus sancti Dūstani, deindē Abbas Abendonienfis, & postmodum Episcopus Vuintonienfis, vir moribus & scientia tāto honore dignus, in gubernanda familia Domini singulariter idoneus fuit. Claruit anno Domini 970.

De Adelberto Pragenſi Episcopo.

CAP. CCVI.

ADELBERTVS monachus sancti Bonifacij Romæ, & deindē Episcopus Pragenſis, ante Archiepiscopatū vir doct⁹ & sanctus, & fidei catholicæ propagator eximius, post multos labores à Pruffis martyrio coronatus, anno Dni 995. Indict. 8.

De Othuuino Hildeshemensis.

CAP. CCVII.

OTHVVINVS Abbas cōnobij sancti Ioānis Medburgenſis, decimus Episcopus Hildeshemensis, vir doctus & religiosus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuē 29. annis. Claruit anno Domini natiuitatis 970.

strenuē 29. annis. Claruit anno Domini natiuitatis 970.

De Osdacho Hildeshemensis.

CAP. CCVIII.

OSdachvs monachus Augiēsis cōnobij, post Othuuinum Episcopus Hildeshemensis vndecimus ordinatus, rexit Ecclesiam illam annis viginti quinque, vir non minū religione, quā eminentia dignitatis gloriosus, qui multa bona in Episcopatu suo Hildeshemensis Ecclesiæ dicitur fecisse. Claruit anno Domini natiuitatis 985.

De Tendefrido Albianensi.

CAP. CCIX.

TENDEFRIDVS monachus Luxouientensis, deindē Abbas Corbeiensis in Francia, postea Episcopus Albianēsis, vir doctus & religiosus, ingenij sui monimēta non pauca reliquit, qui non minū moribus, quā genere, clarissimus fuit.

De Odone Beluacensis.

CAP. CCX.

ODO Abbas Corbeiensis, & postea Episcopus Beluacensis in Fracia, vir vndecunq; doctissimus, & non minū religione, quā scientia venerabilis, etiā in legationibus tam Apostolicis, quā regali-bus, gloriosus apparuit. Claruit anno Domini 870.

De Ambrosio Terracinenſi.

CAP. CCXI.

AMBROSIVS monachus Cassinenſis monasterij, & exindē Episcopus Terracinenſis in Campania, vir doctissimus & p̄dicator excellens, tam verbo quā exemplo multorum animos ab iniquitate auertit. deniquē industriæ suæ monimēta clarissima dedit, quæ ibidē sunt nota.

De Ostphoro Episcopo Vectiorū.

CAP. CCXII.

OSTPHORVS monachus Streneshalensis in Anglia, deindē Episcopus Vectiorum sub Archiepiscopo Cantuariensi, vir doctus & declamator egregius, nō modicam Christo plebem sua p̄dicatione dulcissima acquisiuit. Huius viri singulare meritum p̄dicatur.

De Bosone Mersburgenſi.

CAP. CCXIII.

BOSO monachus cōnobij sancti Emebrami Ratisponensis, & Mersburgenſis postmodum Episcopus, vir nobilis & doctus, & non minū honestate morum, quā eruditione scripturarum venerandus, industria suæ & scientiæ nōnulla monimēta dedit.

De Ogone Episcopo Leodiensis.

CAP. CCXIII.

OGO Abbas monasterij S. Maximini iuxta mœnia vrbis Treuerensis, & postea Episcopus Ecclesiæ Leodiensis, vir secundū seculi dignitatē nobilis & sagax, qui in agēdis & procurandis Ecclesiasticis negocijs nō mediocriter excelluit, quippe quem & ingenij naturale iuuit, & bona volūtas minimē deferuit, vt patet in sciēti.

De Pnothone Episcopo.

CAP. CCXV.

PNOTHO Abbas Hirfsfeldensis cōnobij in diocēsi Moguntina, & exindē Paderbornēsis Episcopus vndecimus, qui qualis quantusq; fuerit, legant & sciāt, qui possunt de eo inuenire scripturam, quia successione historię huius Ecclesiæ ad me non venerunt.

De Notgero Episcopo Leodiēsi.

CAP. CCXVI.

NOTGERVS monachus sancti Galli, natione Teutonicus, Episcopus Leodiensis, vir in diuinis scripturis suo tempore omnī opinione doctus, quod multa eius præclara testantur opuscula, de quibus in secundo volumine iam ex parte fecimus mentionem. Claruit sub Ottone imperatore primo, anno Domini 950.

De Gothardo Hildeshemensis.

CAP. CCXVII.

GOTHARDVS Abbas Alahēsis, Episcopus Hildeshemensis quartusdecimus, vir sanctissimæ cōuersationis, rexit Ecclesiam sibi cōmissam strenuē 16. annis. Construxit monasterium iuxta ciuitatem Hildeshemēsem in honorē sancti Bartholomei Apostoli: in quo ipse iacet sepultus, nomen ex suo præbens cōnobio. Claruit anno Domini 1020.

De Brandago Halberstatensis.

CAP. CCXVIII.

BRANDAGVS Abbas Fuldenſis, & de-cimus Episcopus Halberstatensis, vir nobilis & doctus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuē annis quatuordecim. Promotus autem fuit in Episcopum à beato Henrico Bambergensi imperatore. Claruit anno Domini natiuitatis 1030.

De Adelboldo Traiectensi.

CAP. CCXIX.

ADELBOLDVS monachus Lobiēsis, & Episcopus Traiectēsis inferioris, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis valdē peritus, quod multa, quæ scripsit, testātur opuscula, de quibus in secundo libro ex parte fecimus mentionē. Hunc beatus Henricus imperator singulariter dilexit propter doctrinā omnimodā & vitæ sanctitatem. Claruit eiusdem Henrici temporibus, anno Domini 1020.

De Gaibaldo Ratisponensi.

CAP. CCXX.

GAIBALDVS monachus & discipulus sancti Bonifacii martyris Moguntini, & Ratisponensis primus Episcopus, doctor & predicator insignis, tam honestate morum, quam scientia scripturarum preclarus, ad Christum multos sua predicatione conuertit. Claruit anno Dni 780.

De Hereberto Frisingensi.

CAP. CCXXI.

HEREBERTVS monachus & discipulus eiusdem sancti Bonifacii martyris, ad predicandum gentibus missus, & Frisingensis Episcopus ordinatus, plebem non modicam catholice fidei coniunxit. Claruit anno Domini 780.

De Vdalrico Augustensi.

CAP. CCXXII.

VDALRICVS monachus cœnobij sancti Galli, & ibidem à pueritia nutritus, Episcopus Augustensis, vir sanctus & Deo dilectus, multis & infinitis miraculis coruscavit. Moritur anno Domini 973. Indictione 6. Episcopatus sui anno 50. ætatis octogesimo tertio, sub Ottone secundo.

De Vuolfango Ratisponensi.

CAP. CCXXIII.

VVOLFGANGVS monachus Treuerensis, & Episcopus Ratisponensis, vir sanctus & multorum patrator miraculorum, beato Vdalrico Augustensi familiariter dilectus, quem etiam defunctum apud S. Africam sepeliuit, sua predicatione dulcissima multorum animos ad semitam iustitie reuocauit. Claruit anno Dni nativitatatis 970.

De Brunone Verdensi Episcopo.

CAP. CCXXIII.

BRUNO monachus Corbeiensis in Saxonia, frater Ducis Hermanni, & postea Episcopus Verdensis, vir tam Ecclesiasticis quam monasticis disciplinis nobiliter imbutus, dignum se moribus & doctrina nouit exhibere pontificem. Claruit sub Ottone primo, anno 960.

De Drugone Episcopo Metensi.

CAP. CCXXV.

DRUGO monachus Luxouienensis, filius Caroli Magni imperatoris, & postmodum Episcopus Metensis, vir non minus eruditione & religione, quam sanguine clarus effulsit. Sunt qui scribunt, eum filium Lodouici Pij, & non fratrem: sed hos Treuerorum historia redarguit. Claruit sub Lodouico imperatore fratre suo, anno Domini 820.

De Milone Episcopo Sueffionensi.

CAP. CCXXVI.

MILON monachus & Præpositus monasterij Capuani, & Episcopus Sueff-

ionensis in Fracia, vir tam doctrina, quam honestate morum venerandus, dignum se per omnia prebens officio, ingenij sui non pauca monumenta reliquit. Et nota, quod hic, alius est ab illo, quem cum opusculis suis inter doctores supra posuimus.

De Hildemanno Beluacensi.

CAP. CCXXVII.

HILDEMANNVS monachus Corbeienensis cœnobij in Fracia, Episcopus Beluacensis, vir moribus & conuersatione venerabilis, & non minus doctrina, quam religione, propter vitæ sanctitatem, diuorum catalogo meruit annumerari: ut suo loco iam nos dixisse meminimus.

De Maximiano Syracusano.

CAP. CCXXVIII.

MAXIMIANVS Abbas monasterij S. Gregorij Papæ in vrbe Roma, & Episcopus Syracusanus, vir doctrina & conuersatione valde venerabilis, cuius sanctitas multorum miraculorum testimonio noscitur comprobata: pro Christi ouibus, veri pastoris exemplo, semper sollicitè vigilas, & luporum prauitatem insidias, & contra tyrannorum insanias fortiter bellaui.

De Eremberto Tolosano.

CAP. CCXXIX.

EREMBERTVS Abbas monasterij Fontanellensis, & postmodum Episcopus Tolosanus, vir in sacris scripturis multum eruditus, & declamator non ignarus, sua dulcissima doctrina non paucos ad iustitiam erudiuit. Tantæ autem sanctitatis extitit, ut in sanctos relatus sit.

De Guimúdo episcopo Auerfano.

CAP. CCXXX.

GUIMVNDVS monachus cœnobij de cruce sancti Leufredi, postea Episcopus Auerfanus, vir vnde cumque doctissimus, & non minus religione, quam scientia scripturarum venerabilis, multa scripsit, multa coposuit, quibus & se doctus, & subditos sibi deuotiores fecit. Claruit anno Dni 1040.

De Hildulpho Episcopo Lobienfi.

CAP. CCXXXI.

HILDVLPHVS Abbas Lobienfis, & Episcopus ibidem, vir sanctus & Deo multum dilectus, cum esset dux potens & diues, omnia quæ habuit, pro Dei amore reliquit, in præfato cœnobio monachus factus, deinde Abbas, postremo Episcopus, innumeris fertur miraculis claruisse atque virtutibus.

De Hilario Episcopo Theanensi.

CAP. CCXXXII.

HILARIVS monachus Cassinensis cœnobij, & postea Episcopus Theanensis, vir doctus, & tam in secularibus quam in diuinis scripturis nobiliter eruditus, verbo & exemplo dignum se populis nouit exhibere pontificem.

De Donato Episcopo Vefontionensi.

CAP. CCXXXIII.

DONATVS monachus Luxouienfis, & exinde Vefontionensis Episcopus, non minus religionis decore, quam scientia scripturarum egregius, opere & sermone gregem sibi commissum instruens, & se periculo, & illos exemit tepiditatis opprobrio.

De Gerardo Episcopo Moriseno.

CAP. CCXXXIII.

GERARDVS monachus & Episcopus Morisenus in Hungaria, vir sanctissime vitæ & incomparabilis doctrinæ, postquam sua predicatione plebem non modicam domino acquisiuit, ut Christum perfecte imitari posset, duris supplicijs ab infidelibus affectus, martyrio coronatus, ad cælorum regna migravit. Claruit anno Domini 1020.

De Lamperto Brandenburgensi.

CAP. CCXXXV.

LAMPERTVS Abbas Ilfenburgensis, & postmodum Episcopus Bräidenburgensis, vir tam Ecclesiasticis disciplinis, quam monasticis moribus sufficienter instructus, cum Ecclesiam sibi commissam strenuè gubernaret, ab æmulis suis crudeliter occiditur.

De Henrico Episcopo Mindensi.

CAP. CCXXXVI.

HENRICVS Abbas monasterij sancti Mauritij martyris prope ciuitatem Mindensem, & postmodum eiusdem vrbis Episcopus, vir nobilis, doctus & strenuus, in agendis disponendisque negocijs Ecclesiasticis clarus admodum effulsit.

De Gebehardo Augustensi

Episcopo.

CAP. CCXXXVII.

GEBEHARDVS Abbas in Eluangen in diocesi Augustensi, (quod nunc ab ordine trāslatum est) & postea Episcopus Augustensis, vir doctus & nobilis, qui moribus & scientia vtrunque cornu decoris ornauit. Claruit sub Ottone imperatore tertio, anno Domini 990.

De Iohāne Episcopo Cōstantiēsi.

CAP. CCXXXVIII.

IOHANNES monachus cœnobij sancti Galli, & Episcopus postmodum Constantiensis, vir in diuinis scripturis studiosus & multum eruditus, scripsit non contemnendæ authoritatis opuscula, quibus ingenium suum magnifice dilatauit.

De Brunone Episcopo Verdensi.

CAP. CCXXXIX.

BRUNO Abbas Nuenburgensis & Magd-

postea Episcopus Verdensis, vir magni ingenij, & animum pontifice dignum possidens, non minus in spiritualibus quam temporalibus prouidus fuit. Claruit sub Conrado secundo, anno Domini 1030.

De Anselmo Sueffionensi.

CAP. CCXL.

ANSELMVS Abbas monasterij sancti Vincetij martyris prope Laudunum, & Episcopus postmodum Sueffionensis, vir doctus in scripturis tam diuinis, quam humanis, nec minus religione, quam scientia venerandus, plura ingenij sui monumenta præclara post se reliquit.

De Achario Catalanensi.

CAP. CCXLI.

ACHARIVS monachus Luxouienfis cœnobij, & Episcopus postmodum Catalanensis, vir ad curam vtriusque statû idoneus, quippe qui moribus & doctrina fulgens, sibi viuendo bene, alijs docendo nouit prodesse: ut dum doctrina lucret opere, nihil inueniat ouis sana, quod displiceat in pastore.

De Almanno Patauiesi Episcopo.

CAP. CCXLII.

ALMANNVS monachus cœnobij S. Iohannis Magdurgensis, & postea Episcopus Patauiensis, vir doctus & eloquens, & non minus religiosa conuersatione, quam scientia literarum insignis, fertur ingenij sui monumenta quædam dedisse.

De Gunthero Ratisponensi.

CAP. CCXLIII.

GVNTHERVVS monachus cœnobij S. Emmerami Ratisponensis, & eiusdem vrbis postea Episcopus, vir idoneus sacerdotio, qui non solum sibi viuendo profuit, sed etiam alios docendo & instruendo ab iniquitate ad semitam iustitie reuocauit.

De Herrando Halberstatensi.

CAP. CCXLIII.

HERRANDVS, qui & Stephanus, Abbas Ilfenburgensis, & Halberstatensis Episcopus 14. vir clarus atque magnificus, rexit Ecclesiam illam sibi commissam annis tribus. Moritur anno Domini 1107. Indictione 15. Et sepultus est in Reyndesburg.

De Gebehardo Constantiensis.

CAP. CCXLV.

GEBEHARDVS monachus Hirsau-gienfis cœnobij in diocesi Spirensi, senioris Bertulphi ducis filius, cum esset canonicus Colonienfis, omnia contemnens mundana, monachus in præfato cœnobio factus est sub domino Vuilhelmo Abbate. Deinde iussu domini Papæ, Constantiensis Episcopus ordinatur anno Domini 1084. Indictione 7.

De Gebehardo Episcopo Spirési.
CAP. CCXLVI.

GEBEHARDVS tertius Abbas Hirsaugienſis, natione Sueuus, vir doctus & eloquens, cum eſſet canonicus Argétinenſis, cohortatione domini Vuilhelmi Abbatis, ſeculo renunciãns, primò monachus ſub ipſo factus, deindè in officio eidè ſucceſſit: poſtremò Episcopus Spirensis ordinatus, ſedit anno vno, menſibus quatuor. Præſuit autem monaſterio annis 14. Et mortuus eſt anno Domini 1106. Indictione 14. in Hirsaugia ſepultus.

De Duranno Tolofano.
CAP. CCXLVII.

DVRANDVS de Breton, monachus Cluniacensis ſub ſancto patre Hugone, deindè Abbas Moſyacenſis, poſtremò Episcopus Tolofanus, vir ſapientiæ prærogatiua idoneus cultor vineæ Domini Sabaoth, qui & moribus ſeipſum commendabilem, & populum doctrina ſalutari redderet fructuoſum. Claruit anno Domini 1120.

De Goderanno Sanctonicenſi.
CAP. CCXLVIII.

GODERANNVS monach⁹ Cluniacensis, beati Hugonis Abbatis diſcipulus, Episcopus poſtmodum Sanctonicenſis, vir vita & doctrina valdè venerabilis, de cuius ſanctitate miranda narrantur. Claruit anno Domini 1120.

De Hugone Antiſiodoreniſi.
CAP. CCXLIX.

HVGO Abbas monaſterij S. Germani Pariſienſis, nepos B. Hugonis Cluniacensis, & poſtea Episcopus Antiſiodoreſis, vir nò minus ſanctitate, quàm ſcientia venerandus, & tanto dignus officio. Claruit anno Domini 1120.

De Malcho Episcopo Leſmoréſi.
CAP. CCL.

MALCHVS monachus Nichonienſis cœnobij in Hybernia, Episcopus Leſmoréſis, vir doctus & valdè religioſus, cuius multæ narrantur virtutes, præceptor ſancti Malachia, Ardinacensis poſtmodum Archipræſulis, fuit. Claruit anno Domini natiuitatis 1090.

De Lamperto Argentinenſi.
CAP. CCLI.

LAMPERTVS Abbas in Gengenbach, Episcopus Argentinenſis, vir non ſolum monaſtrici, verùm Eccleſiaſtici quoque diſciplinis nobiliter inſtructus, atque in ſciètia literarum, tam diuinarum quàm ſecularium, nò infimè doctus, vita & conuerſatione paſtorem dignum ſe exhibens, Eccleſiam ſibi commiſſam in vtroq; ſtatu ſtrenuè gubernauit.

De Sigefrido Monasterienſi.
CAP. CCLII.

SIGEFRIDVS monachus Corbeienſis cœnobij in Saxonia, deindè Abbas monaſterij ſancti Iohannis Magdeburgenſis, & poſtremò Episcopus Monasterienſis ſub Coloniènſi Archiepiscopo, vir nobilis, Comitibus cuiuſdam filius, ſed non minus religione, quàm ſanguine, clarus effulſit.

De Burckardo Vuangionum Episcopo.
CAP. CCLIII.

BVRCKARDVS ex monacho Episcopus Vuormatiensis, diſcipul⁹ quòdã Alberti Abbatis Gemblacenſis, vir doctrina & moribus inſignis, ingenij clara monumenta reliquit. Hic decreta ſanctorum patrum & conciliorum poſt Iſidorum in 20. libris magno ſtudio cõportauit, quo veteres ante Gratianum uſi ſunt. Claruit anno Domini 1010.

De Vuillebrando Mindenſi.
CAP. CCLIIII.

VVILLEBRANDVS Abbas Corbeienſis cœnobij in Saxonia, & poſtmodum Episcopus Eccleſiæ Mindenſis, ſub Archiepiscopo Coloniènſi, vir doctus & religioſus, & in agendis negocijs publicis admodum idoneus fuit.

De Iohanne Mekelenburgenſi.
CAP. CCLV.

IOHANNES monachus in Hybernia, veniens in territorium Mekelenburgenſe, & annuncians verbum Dei, Episcopus ibidè ordinatus eſt: & cum eſſet vir ſanctæ conuerſationis, tandè martyrio coronatus, ad cœlos aſcendit. Claruit anno Domini 1060. ſub Henrico quarto.

De Hermanno Bambergeniſi.
CAP. CCLVI.

HERMANNVS monachus cœnobij S. Felicitatis in Suuarzach Herbipolensis diocesis, & deindè ſextus Episcopus Bambergensis, vir doctus & multum religioſus, Eccleſiã ſibi commiſſam verbo & opere ſtrenuè gubernauit. Claruit anno Dni 1070.

De Bernhardo Paderbornenſi.
CAP. CCLVII.

BERNHARDVS Abbas monaſterij S. Viti martyris Corbeienſis in Saxonia, Episcopus Paderbornenſis ſub Archiepiscopo Moguntinenſi, vir nobilis & doctus, non minus religione quàm ſanguinis nobilitate clarus, factorum ſuorum in Episcopatu egregia monumenta reliquit.

De ſancto Ottone Bambergeniſi.
CAP. CCLVIII.

OTTO monach⁹ cœnobij S. Michaelis oppè Bambergã, quod montè monachorum

chori appellant, & poſt Rupertum Episcopus ibidè octauus, vir doctus & ſanctus, qui vitæ merito dignus pòſtſatu, multis fertur claruiſſe miraculis. Electus fuit in Episcopum anno Dni 1102. Indictione 10.

De Diegro Episcopo Mentenſis Eccleſiæ.
CAP. CCLIX.

DIEGERVS monachus Hirsaugienſis cœnobij in cõfinibus Sueuorum, Spirensis diocesis, deindè Abbas S. Georgij in nigra ſylua, & poſtremò Episcopus ibidè, vir moribus & ſciètia veneradus, ingenij ſui clariffima monumenta reliquit.

De Puthone Episcopo Ratiſponenſi.
CAP. CCLX.

PVTHO monachus cœnobij S. Emerami Ratiſponenſis, & deindè ibidè Episcopus, vir moribus & ſciètia magnificus, dignum ſe ouibus paſtorem exhibens, tam opere quàm verbo clarus effulgès, ſanctorum catalogo annumeratus eſt.

De Cunone Ratiſponenſi Episcopo.
CAP. CCLXI.

CVNO Abbas Sigebert⁹ cœnobij, (ad què Rupertus Abbas Tuitienſis multa volumina ſcripſit) ac deindè Episcopus Ratiſponenſis Eccleſiæ, vir doctus & religioſus, nò pauca induſtriæ ſuæ monumenta reliquit. Claruit anno Domini 1130.

De Martino Episcopo Aquinenſi.
CAP. CCLXII.

MARTINVS monach⁹ Caſſinenſis, & Episcopus Aquinenſis, in diuinis ſcripturis nobiliter inſtructus, ſecularium quoque literarum non ignarus, Eccleſiam ſibi commiſſam nò minus religione quàm ſcientia & eruditione red dit illuſtrem. De cuius geſtis non contempnenda feruntur.

De Sabino Episcopo Galio-politano.
CAP. CCLXIII.

SABINVS monachus cœnobij, quod B. Gregorius Papa Romæ conſtruxit ſub honore S. Andreae Apoſtoli, deindè Episcopus Galio-politanus, vir eximia religionis, doctus & eruditus, & ad tantum officium curandum peridoneus, moribus & ſcientia ſedem ſuam exornauit.

De Leone Episcopo Theanenſi.
CAP. CCLXIII.

LEO monachus Caſſinensis cœnobij, & poſtea Episcopus Theanenſis, vir ſecundum ſeculi æſtimationem clarus, & ad vtilitatem Eccleſiaſtici regiminis ſatis idoneus, gregè ſibi commiſſum tã opere, quàm ſermone, ſtrenuè fertur gubernãſſe.

De Paterno Episcopo Piſtauienſi.
CAP. CCLXV.

PATERNVS monachus cœnobij Eucxionensis, deindè Abbas Sciſciacensis, poſtremò Episcopus Piſtauienſis, vir ſanctiffimæ vitæ, qui verbo & exemplo ſtrenuè & fiducialiter agès in nomine Dni, multos ab iniquitate auertit. Vnde & memoria eius in benedictione eſt, & relata in ſanctos.

De Hérico Paderbornenſi Episcopo.
CAP. CCLXVI.

HENRICVS Abbas Corbeienſis in Saxonia, Episcopus Paderbornenſis ſub Archiepiscopatu Moguntinenſi, vir nobilis & doctus, & in agendis negocijs Eccleſiaſticiſ peridoneus, non minus religione, quàm genere, ſedem ſui Præſulatus magnificè fertur illuſtraſſe.

De Brunone Episcopo Ratiſponenſi.
CAP. CCLXVII.

BRVNO Abbas monaſterij Saltzburgensis, & poſtmodum Episcopus Ratiſponenſis, vir doctrina & religione venerabilis, fertur ſe in vtroque ſtatu dignè ſubditis exhibuiſſe pontificem.

De Henrico Episcopo Lubicenſi.
CAP. CCLXVIII.

HENRICVS monach⁹ S. Aegidij Brunſuicensis, tertius Episcopus Lubicenſis, cõſecratus à Baldeuino Archiepiscopo Bremeniſi, rexit commiſſam ſibi Eccleſiam annis 15. Moritur anno Domini 1188. Indictione ſexta.

De Harmundo Episcopo Antiſiodoreniſi.
CAP. CCLXIX.

HARMVNDVS Abbas Pontiniacensis, & Episcopus Antiſiodoreſis, vir doctus & deuotus, prius moritur, quàm, vt optarat, ſe poſſet exhibere paſtorem. Claruit anno Domini 1080.

Concluſio iſtius operis finalis.
CAP. CCLXX.

QUANTVM multi ſuperſunt noſtri Ordinis pontifices, quorum in hoc catalogo nullam fecimus mentionem, nos tamen his paucis nò tam contenti, quàm fatigati, quartum hunc librum in Dei nomine terminamus: nè, ſi longius perquirèdis impenderimus ſtudium, ab vtilioribus reuocemur. Feruntur autè ex hoc ſumpti pontifices ter mille, quingenti, duodecim. Hos oēs ego inquirere nec volo, nec poſſum. Si boni & iuſti ſunt, in memoria aeterna habentur: ſi mali & improbi, nò erunt digni, quorum memoria fiat. Nos autè ſciamus ordinem noſtrum nò dignitatibus præſulum, ſed meritis ſtabilem eſſe iuſtorum.

EXPLICIT LIBER QVARTVS &c.
REGV

REGVLA S. BASILII

EGREGIVM SANE DIVINVMQVE

OPVS: CHRISTIANIS OMNIBVS, RELIGIOSIS
VERO QVAM MAXIME, CONVENIENTISSIMVM.

DE VITA, SANCTITATE, ATQVE
doctrina Basilij, Epitome.

BASILIVS patre Basilio, matre Eumelia, cum alijs nobilissimis, tum maiorum & propria virtute clarissimis, ortus, paternum genus e Pontico, maternum autem traxit de Cappadocia: qui cum vix septennium excessisset, literis traditus, per quinquennium disciplinis vacans, multum in patria profecit. Mox Cappadociam relinquens, Athenas profectus, Eubulo Græcæ philosophiæ præceptor adhæsit. Cõdiscipulos habuit Gregorium, qui postea Nazianzi Ecclesiam 12. annis rexit: Iulianum ad tempus Christianum, & Libanium. Tanto autem indagandæ veritatis studio accensus est, vt solis aqua & oleis vitam ducitans, ad supremum omnium humanarum scientiarum notitiam breui emerferit. Antiochiæ in diuersorio Homericos versus à Libanio adolecenti propositos, in solutam orationem tam eleganter conuertit, vt miratus Libanius ad eum currens, domum suam adduxerit, & honorificè suscepit. Verum cum acutissimi ingenij vir clariùs aduertisset, naturali tantum rerum cognitione diuinæ sapientiæ aditum non patere: decreuit omnium religionum vel dogmatum libros instantius perferutari. Tandem cum in diuinos Christianæ veritatis codices incidisset, nihil vltra inuestigandum putauit. Igitur post 15. annorum studium, illustratione diuina motus, transiens in Aegyptum, cuidam monachorum patri Porphyrio, monachus adhæsit: vbi diuinorum eloquiorum dulci meditatione fruens, plenè Christo credidit. Reuersus Athenas, multos Græcorum conuertebat. Eubulum quoque post multas disputationes ad fidem trahens, cum eo pariter perfectionis viam arripuit. Tum venditis omnibus, & piè distributis, Hierosolymam perrexerunt: cumque ibidem ambo ab Episcopo Maximiano sacrum baptismum susciperent, vidit Basilius, videre vniuersi qui aderant, columbam e nubis splendore in aquas descendere, illisque commotis, in altum se rursus attollere. Post annum Antiochiam reuersus, à Meletio ibi Episcopo diaconus ordinatus, prouerbia Salomonis exposuit. Mox patriæ cum appropinquaret, Cæsareæ Archiepiscopus Eusebius admonitus fuit in somnis de adueniente & futuro successore Basilio: quod & factum est. Nam post Eusebij mortem, omnium consensu Archiepiscopus institutus est, qui ad sublimiora conscendens, meruit sibi cum Apostolis apparente Dominum, & petita promittentem, videre. Quid multa? Etenim quanta mentis constantia, quòve animi ardore contra Valentem Arriana in seculum perfidia, & Iulianum apostatam, imperatores ambos, pro Christiana fide certauerit, nemo qui nesciat: qui insuper Mercurium Christi martyrem, ipsi Iuliano mortem inferentem, videre promeruit. Porro ceteras illius contra hæreticos quoque victorias, & diuina librorum volumina, & admirabilem virtutum omnium sanctitatem quis dignè recensuerit? Hic est ille Basilius, quem magnus ille Ephræm lingua ignea disputantem vidit: quem in cælum vsque instar ardentis columnæ attolli cõspexit. Hic est ille Basilius, qui inter sacra Missarum solennia, infinita penè miracula non modò per se vidit, sed & ab alijs vidisse est agnitus. Huic & aliena peccatorum chirographa delere, & mortuis vitam, & infirmis omnibus celerem afferre sanitatem, facillimum fuit. Iste iam in profundum barathri demersos, in solita quadam virtute de crudelissimis demonum manibus liberauit. Denique monasticam disciplinam, quam ante Episcopatum optimè excoluerat, Episcopus factus, non solum non dereliquit: verum intantum adauxit, vt præclarissima hæc, quæ sequuntur, monachis instituta præfixerit. Vnde & meritò quidem, omnium in Oriente monachorum pater est appellatus, sicut & beatissimus in occidentis regionibus Benedictus. Quorum videlicet duas amborum Regulas conuenientissimè libellus iste complectitur.

Basilius autem post grauissimam valetudinem, qua ad hoc tantum, vt Ioseph Hebreum quendam medicum baptizaret, releuatus fuerat, sanctorum & pauperum loca circiuit, bona à medico sibi tradita distribuens: & hora nona cum populo sacrum mysterium communicans, omnes in osculo sancto dimissos, Deo commedans, in lecto recubuit: & cum adhuc esset in eius ore gratiarum actio, spiritum Domino reddidit: & appositus est pontificibus pontifex, præconibus magnum verbi tonitruum.

De

De beati Basilij laudibus scripsere Gregorius Nazianzenus Theologus, Gregorius Nyssenus, Ephræm, & Amphilochius Iconj Episcopus. Sed & beatus Hieronymus in libro de viris illustribus, de eo sic ait: Basilius Cæsareæ Cappadociæ, quæ prius Maza vocabatur, Episcopus egregius, contra Eunomium elaborauit libros, & de spiritu sancto volumen, & in hexameron homilias nouem, & astericon de intellectu, & breues variosque tractatus. Moritur imperante Gratiano.

L A V S D E O.

PRÆFATIO RVFINI PRÆBYTERI, HVIVS VOLVMINIS TRANSLATORIS.

SATIS libenter, charissime frater Vrsari, aduentantes de partibus Orientis, & considerantes iam fratrum consueta consortia, monasterium tuum ingressi sumus, quod suppositum angusto arenosi tramitis dorso, huc atque illuc passim & incerti maris vnda circunluit. Rara tamen modò latentis locos eminens arguit pinus: ex qua Pinido etiam nomen loco dedit. Eo tamen maximè delectati sumus, quòd non (vt aliquibus mos est) vel de locis, vel de opibus Orientis sollicitè percontatus es, sed quamnam ibi seruorum Dei observatio haberetur: quæ animi virtus, quæ instituta seruantur in monasterijs, inquisisti. Ad hæc ergò nè quid tibi minus indignè, non dico, quam geritur: sed, quam geri debet, exponerem: sancti Basilij Cappadociæ Episcopi, viri fide & operibus & omni sanctitate satis clari, instituta monachorum, quæ interrogantibus se monachis velut cuiusdam viri responsa statuit, protuli. Cumque diffinitiones ac sententias eius mirareris magnoperè, poposcisti, vt hoc opus in Latinum verterem: pollicens mihi, quòd per vniuersa occidua partis monasteria, si hæc sancti & spiritalis viri sancta & spiritalia innotescerent instituta: ille seruorum Dei profectus, qui ex huiusmodi institutionibus nasceretur, vel ex eorum meritis vel orationibus aliquid gratiæ vel mercedis afferret. Exhibui ergò, vt potui, ministerium meum: imple & tu, & omnes qui legis & obseruatis gratiam, vt & agentes & orantes sic, quemadmodum instituta hæc continent, mei quoque memores sitis. Tui sanè sit officij, etiam alijs monasterijs exemplaria præbere: vt secundum instar Cappadociæ, omnia monasteria eiusdem, & nõ diuersis, vel institutis, vel obseruationibus viuant.

Sequitur liber sancti Basilij Cæsareensis Episcopi de institutis monachorum.

Yyy

INCI-

538 **INCIPIT LIBER SANCTI
BASILII CAESARENSIS EPI
SCOPI DE INSTITVTIS MONACHORVM.**

Pfal. 91.

Humanum genus diligitur Deus, & docet hominem scientiam: his quidem, quibus docendi contulit gratiam, praecepit per Apostolum permanere in doctrina: his vero, qui edificari diuinis institutionibus indigent, per Moysen protestatur, dicens: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: presbyteros tuos, & dicet tibi. Propter quod necessesse est, nos quidem, quibus ministerium verbi creditum est, in omni tempore paratos esse ac promptos ad instructionem perfectionemque, animarum: & quaedam quidem in communi ecclesiae auditorio simul omnibus de preceptis Domini contestari: quaedam vero secretius perfectioribusque; discere & inquirere, & manifestare atque interrogare volentibus de fide & veritate Euangelij Domini nostri Iesu Christi, & de conversione perfecta, copiam nostri sermonis facultatemque; prebere: quo possit ex his perfectus effici, & consummatus homo Dei. Vobis autem conuenit nullum tempus vacuum praeterire: quo minus ad ea, quae communiter cum omni ecclesia discitis, etiam secretius de eminentioribus & perfectioribus inquiratis, ut omne aeuum vitae vestrae in inquirendo de melioribus transigatis. Quoniam & in hoc nos congregauit Deus, ut paululum quid a molestijs turbatur silentij agamus & quietis: neque in aliud opus animum demus, neque residuum tempus somno rursus & remissioni corporae mancipemus, sed inquisitione & sollicitudine meliorum, noctis hoc quod superest spatium exigamus, adimplentes illud quod scriptum est per Dauid: Qui in lege eius meditabitur die ac nocte. Si quid ergo vniuscuique vestrum deesse sibi ad scientiam putat, ad communem id proferat inquisitionem. Facilius enim, pluribus simul conferentibus, si quid illud difficile, vel obiectum esse videtur, clarescit, deo sine dubio inueniendi gratia largiente. Sicut ergo nobis necessitas imminet, sicut illud Apostoli: Vt mihi erit, si non euangelizem: ita in vobis, si ab inquisitione & interroga-

s. Tim. 3.

Deut. 32.

Doctoris necessaria conditio.

Religiosi debet semper perfectiora inquirere & scitari.

Psal. 11.

Inuicem conferendi utilitas.

Doctoris incumbens periculum.

tionem cessetis, vel si remissiores ac resolutiores ad ea adimplenda, quae recta inuenta fuerint, existatis, simile discrimen impedit. Propterea enim Dominus dixit: quia sermo quem locutus sum vobis, ille iudicabit vos in nouissimo die. Et iterum: Seruus qui ignorauit voluntatem Domini sui, & fecit digna plagis, vapulabit paucis: qui autem cognouit, & fecit contra voluntatem Domini, vapulabit plurimis. Oremus ergo misericordiam Domini, ut & nobis verbi inculpabile tribuat ministerium, & vobis fructuosum doctrinae concedat euentum. Tanquam ergo scientes, quoniam stabunt ante faciem vestram verba haec ante tribunal Christi: Arguam te, inquit, & statuam illa contra faciem tuam: Intendite animum diligenter ad haec quae dicuntur, & ad opus dignum, quae audistis, festinanter adducite: quia nescimus quae die vel hora Dominus noster veniat.

De ordine mandatorum Dei. Cap. 1.

INTERROGATIO.

Quoniam dedit nobis sermo tuus potestatem ut interrogaremus, primum omnino doceri quaesumus, si ordo aliquis est in mandatis Dei: & aliud quidem sit primum, aliud secundum, & sic per ordinem cetera: an omnia mandata sibi inuicem coherent, ut sint aequalia, & vnde voluerit, possit quis initium sumere, tanquam in modum circuli vel coronae?

RESPONSIO.

Interrogatio vestra antiqua est, & olim proposita in Euangelio in eo, quum accedens ad eum quidam legis doctor, ait: Magister, quod est primum mandatum in lege? Et Dominus respondit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis: hoc est primum & magnum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Ipse enim Dominus ordinem mandatis imposuit: primum dicens & magnum esse mandatum, Deum ex toto corde, ex tota anima & mente diligere: secundum vero ordine & consequentia, & quod illi esset simile per virtutem, immo quod illud expleret, & quod pederet ex primo, diligere proximum sicut semetipsum. Sed & de alijs similiter in sanctis scripturis inuenies: & obseruatur, ut ego arbitror, in omni-

Discipuli: discrimen impendit.

Ioan. 12.

Luc. 12.

Dei verba arguit nos in iudicio. Psal. 49.

Matt. 24.

Matt. 22.

In omnibus mandatis ordo seruatur.

omnibus mandatis ordo quidam & consequentia praecipuorum.

De charitate Dei: quare & quomodo diligendus sit. Cap. 2.

INTERROGATIO.

Quoniam igitur, ut ais, de charitate primum esse mandatum, inde nobis primum omnium discere. Nam quia oportet diligi, audiuius: quomodo tamen oporteat impleri, desideramus addiscere.

RESPONSIO.

Optimum sumpsistis sermonis exordium, & proposito vestro valde conueniens: Deo itaque iuuante nos, ut dicatis, faciemus. Sciendum ante omnia est, quod mandatum istud vni quidem videtur: sed omnium mandatorum in se virtute complectitur & costringit, ipso Domino dicente: quia in his duobus preceptis omnis lex pendet, & prophetia. Nec tamen nos per singula discutere aggredimur ordinem mandatorum: alioquin videbimus totum opus introducere in partem. Sed quantum ad propositum sufficit, & praesens ratio postulat, inquirimus, illud ante omnia designantes, quod omnium mandatorum, quae a Deo accepimus, virtutes in nobis ipsis insitas gerimus: quo scilicet neque difficultas nobis sit, tanquam nouum aliquid a nobis & alienum expectetur: neque rursus in elationis dari nobis aliqua videatur occasio, si putemus nos plus aliquid offerre Deo, quam ab ipso in natura nostrae creationis accepimus. Quoniam quidem ea, quae a Deo nobis insita sunt, si recte conperenter moueamus in opus, hoc est secundum virtutem viuere: si vero naturae beneficia corrumpamus, hoc est in malitia vertere. Est ergo mali ista diffinitio, non recte uti motibus animi, a Deo nobis insitis. Et rursus virtutis ista diffinitio, est recte uti, i. secundum mandatum Dei, & secundum conscientiam, animi motibus a Deo nobis insitis. Quum ergo haec ita se habeant, hoc idem inuenimus etiam de charitate consistere.

Matt. 22.

Quid sit dilectio, inuenitur.

Omnes virtutes in finibus nobis habemus.

Secundum virtutem viuere.

Virtutis & mali diffinitio.

Deut. 6.

Dilectionis virtutem naturaliter insitam gerimus.

mur: hisque, quorum beneficia accipimus, omni affectu & officijs copulamur. Et Deus est quod habetur tam bonum, quam Deus: immo quod omnino bonum. Aliud bonum, nisi Deus solus? Qui decor, qui splendor, qui pulchritudo, quam naturaliter diligere prouocamus, quousque talis gratia? Quae amoris flamma, quae animo secreta, & interiora succedat: sicut amor Dei inflamare debet arcana mentis: precipue si sit munda anima, si sit ab omni pollutione purgata, & quae vero affectu dicat, Quoniam vulnerata charitate ego sum.

Nota ad amoris Dei.

Cant. 5.

Deo lux est.

Psal. 44.

Psal. 26.

Dei debite amamus.

Quae ira maior non possit contingere. Rom. 8.

Aptissime argumentum.

Inenarrabile prorsus ego sentio amorem Dei, & quod sentiri magis quam dici possit. Inenarrabilis quaedam lux est: etiam si fulgura, si coruscum coparet, vel adhibeat sermo, non patietur audiri. Si luciferi fulgores, si lunae splendores, si ipsum solis lumina assumas, ad comparationem gloriae ipsius obscura sunt omnia, & multo tetriora, quam si caeca nox, obscuritate profunda caliginis mersa, limpidissimi meridiani solis luminari comparatur. Decor iste corporeis oculis non videtur: anima sola & mente conspicitur. Qui decor si cuius forte sanctorum mentem animamque perstrinxit, flagrantissimum in eo amoris stimulum defixit. Praeterea denique, velut amoris cuiusdam ignibus tabesceres, & praesentem vitam perhorrescentes, dicebant aliqui ex eis: Quando veniam & apparebo ante conspectum Dei? Et iterum dicebat istius amoris ignibus flagrans & succensus: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante eum? Et infatigabiliter habens eius desiderium, orabat ut videret voluntatem Dei, & pro-

tegeretur in templo sancto eius. Ita ergo naturaliter & concupiscimus quae bona sunt, & amamus. Nihil autem (ut diximus) tam summum bonum est, quam Deus: & ideo debitum quoddam exolumus hanc, quam ab eo expetimus, charitatem. Quae utique si denegatur, & minime exoluitur, ira nos inexcusabiliter obnoxios facit. Et quid dico iram obnoxios? Quae enim poterit maior esse ira, quae vltio grauior, quam hoc ipsum, si accidat, nos alienos effici a charitate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro? Quod si parentibus inest naturalis affectus erga eos, quos genuerunt: & non solum hoc in hominibus, verum etiam in mutis animalibus hoc inuenitur: videte ne forte inueniamur peccatis hebetiores, vel feris beluis im-

ad Dei amo
rem nos in
ducit.

Compara
tio cōmo.
dissima.

Esa. 1.

Innumera
sunt Dei be
neficia erga
nos: nec gra
tia referre
sufficiamus.

Elegant
Dei dona
describit.

Maximum
Dei benefi
cium.

maniores, si nullo erga genitorē con
stringamur affectu. Quem, etiam si qua
lis & quantus sit, scire nō possumus: ex
hoc tantum solo, quod ex ipso sumus,
venerari & diligere parentis debemus
affectu, atq; indefinenter erga eius pen
dere memoriam, sicut erga genitricem
suas paruuli faciūt: sed & multo ampli
us, multoq; promptius, quanto & im
mensorū beneficiorum eius obnoxios
scimus. Quod & ipsum commune puto
esse cum ceteris animalibus: memine
runt nanq; etiā illa, si quid eis quis con
tulerit boni. Simili nō credis, audi Pro
phetam, dicentem: Cognouit bos pos
fessorem suum, & asinus p̄sepe domi
ni sui. Absit autem de nobis dici ea quae
sequuntur: quia Israel autem me non
cognouit, & populus meus me non
intellexit. Quod si etiam eos qui bene
ficij aliquid contulerunt, nullo docen
te diligimus, & omni studio, quantum
fieri potest, referre gratiam nitimur:
quomodo sufficeremus referre gratiam
de beneficijs Dei, quae tanta sunt, vt
effugiant numerum? Et aliud: Sufficiat
aliquid ex omnibus, per totam vitam
nostram efficere nos obnoxios largito
ri. Nam omitto cetera omnia, quae quid
dem & ipsa magna sunt & praecleara: ve
rum a maioribus & melioribus, velut
stellae quaedam splendentioribus solis
radijs, obteguntur. Quoniam quidem
nec tempus nobis est, amplius dilatare
sermonem: vt possimus etiam de mini
mis erga nos diuina enumerare bene
ficia. Sileamus ergo quotidianis solis
ortus, & vnus lapidis fulgore illumina
tum vniuersum mundum: Sileamus
lunae circuitus, aëris permutationes, vi
cissitudinesque: imbres ex nubibus: flu
mina, fontesq; de terra: latitudines &
altitudines maris: vniuersitatē terrae, &
natiuitates eius animantium quae in aquis
gignuntur, & quae coalescunt vel oriun
tur in terris, nostris desiderijs vel vibus
deputata. Haec omnia vel cetera innum
erabilia p̄termitto. Hoc solum, quod
ne volenti quidem praeteriri possibile
est, praeteriri non possumus: & quantum
reticere gratiam non sit possibile, mul
to tamen impossibilius est, vt dignum
est & competit, proloqui: hoc, inquam,
quantum est, quod scientiam suam dona
uit hominibus Deus: & ratioabile ani
mal esse fecit in terris: & ineffabili para

disi obuti voluptate ac decore concef
sit: quemq; serpentis arte deceptum, &
in peccatum lapsū, ac per peccatū in
mortem deuolutū, nequaquam despe
xit, sed legem in adiutorium dedit: pre
fecit angelos, destinavit prophetas: co
natus malitiae, comminationū seuerita
te compefcuit: bonorū desideria muni
ficientissimis repromissionibus prouo
cavit: & finē vtriusq; viē in multis ima
ginibus p̄signauit. Verūm quum post
haec omnia in malis nostris & in incre
dularibus durarem, non est auersus,
neq; dereliquit nos impios Domini bo
nitas, neq; cum beneficijs eius esse
ingrati, vertere potuimus & excludere
misericordiam eius a nobis: sed reuoca
mur a morte, & iterum reuiuificamur
per Dominū nostrū Iesum Christum:
qui quum in forma Dei esset, non rapi
nam arbitratus est, esse se aequalē Deo:
sed semetipsum exinaniuit, formā serui
accipiens. Infirmittates nostras accepit,
& aegritudines nostras portauit: & pro
nobis vulneratus est, vt liuore eius sa
naremur: & a maledicto nos redemit,
factus pro nobis maledictus: & morte
turpissima condemnatus est, vt nos re
uocaret ad vitā. Non sufficit reuocare
nos mortuos, sed & diuinitatis suae
participium tribuit, & munus aternitatis
indulget: & supra omne quod vel pete
re, vel intelligere possumus, creditibus
vel diligētibz se preparat: quod ocu
lus non vidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis ascendit. Quid ergo retri
buemus Domino pro omnibus, quae re
tribuit nobis? Verūm ille ita benignus
& clemens, vt ne retributionē quidem
reposit: sed sufficit ei, vt pro his omni
bus quae largitus est, diligatur. Quis er
go tam irremediabiliter ingratus est, vt
post talia, ac tāta ac talia beneficia, non
diligat largitorem?

De charitate quidē Dei, ista sufficiant.
*De charitate proximi, quare & quomodo
diligendus sit. Cap. 3.*

Propositum est superius, fratres,
non omnia dicere possibile esse:
sed breuiter & succinctē commemo
rare ea, quae amore Dei inferere ani
mae ac suscitare sufficiant. Consequens
iam nunc est, etiam de eo mandato,
quod ordine ac virtute secundum di
ximus, explicare. Et quidem quoniam
lex eas virtutes, quae animā a creato
re

Gene. 3.

Philipp. 2.
Opus redē
ptionis, cō
memorat.
Esa. 53.

Galat. 3.
Sap. 2.

Esa. 64.
1. Cor. 2.

Miram Dei
benignita
tem com
mendat.

Quale ani
mal homo.
Mutuae di
lectionis
ratio.

Ioann. 13.
Duorum
mandatorū
coniunctio.

Matt. 25.

Duo man
data alter
utrum ad
implentur.

Ioann. 14.
Ioann. 15.

Prou. 1.
Psal. 111.
1. Cor. 3.
Heb. 5.

Magnitudo
gratiae, da
mationis
ocasio in
gratis est.

reinstā sunt, elimet & excolat, iam su
perius diximus. Quia ergo p̄cipimur
diligere proximos sicut nosmetipsos:
videamus, si etiā nobis virtus & facul
tas ad huius quoque mandati expletio
nem est. Et quis ignorat quoniam hu
manum animal & communicabile est
homo, & nō agreste aliquod ac ferum?
Nihil enim tam proprium est nostrae
naturae quam indigere, & requirere
inuiē: ac diligere quod requirit. Quia
ergo Dominus harum virtutū in no
bis semina seminavit: sine dubio horū
etiam fructus requirit, & testimoniū
nostrae erga se dilectionis, dilectio
nem accipiet proximorū. In hoc enim,
inquit, scient omnes quia mei estis di
scipuli, si dilectionem habueritis ad in
uicem. Et ita in omnibus duo ista man
data coniungit: vt etiam opera miseri
cordiae quae sunt, transferat in semet
ipsum. Esuriui enim, & dedistis mihi
manducare: & reliqua quae in proximo
gesta sunt, se dicit esse perpeffum, quū
dicit: *Quandiu fecistis vni ex minimis
istis fratribz meis, mihi fecistis.* Ergo
per primum completur & secundum:
per secundum verò ascenditur & re
ditur ad primum, vt qui diligit Domi
num, diligit & proximum. Ait enim
Dominus: *Qui diligit me, mādata mea
custodit.* Hoc est (inquit) mandatū me
um, vt diligatis inuicem: & qui diligit
proximū, implet Dei charitatem: quia
ipse in se recipit, quicquid confertur in
proximo. Et quidem his, qui initia ha
bent ad timorem Dei, & ad primos ad
itus religionis accedunt: prima institu
tio est utilis per timorem, secundum sci
entiam sapientissimi Salomonis, dicen
tis: *Initium sapientiae, timor Domini:
nam id ipsum etiam in Psalmista legi
tur. Vos verò, fratres, qui iam paruuli
in Christo esse desistitis, neque vltra
lacte indigetis, cibos solidos ex do
gmatum firmitate perquirite ad nutri
endum & pascendum interiorem ho
minem, quo per eminentiora quaeque
perueniat ad perfectū: & in omni, quae
in Christo est, veritate firmetur. Obser
uandum sanē est, nē fortē copiosioris
gratiae pondus, grauioris nobis causa
condemnationis existat, si ingrati in
ueniamur largitoris muneribus. Illud
autem ante omnia considerandum est,
quod neque aliud vllum mandatū, neq;*

hoc quod de charitate Dei & proximi
p̄cipitur, implere quis poterit, si per
varias & diuersas occupatiōes animus
oberret. Sed neque artificium vllum,
vel vilius disciplinae industriam adipisci
possibile est eos, qui frequenter ex ali
js ad aliam referuntur. Omni ergo cu
stodia oportet nos seruare cor nostrū:
nē fortē desiderium Dei mala deside
ria & sordidae cogitationes depellant a
nostris animis ac detrudant: sed econ
trariō assidua cogitatione & memoria
Dei, formam quodammodo eius ad fi
guram animae nostrae signaculis infiga
mus: quae nullis queat intus turbatio
nibus aboleri. Sic enim & desiderium
in nobis diuinae charitatis accenditur,
dum frequens eius memoria mentem
atque animos illustrat, & ad opus man
datorum Dei erigimur & suscitamur.
Et rursus ipsis charitatis operibus vel
conseruatur in nobis Dei charitas, vel
auctetur: & hoc puto ostendere volen
tem Dominum, dicere aliquandō quid
dem, *Si diligitis me, mandata mea ser
uate: aliquandō, Si facitis quae dico vo
bis, permanetis in charitate mea: sicut
ego seruaui mandata patris mei, & ma
neo in eius charitate.* Ex quibus docet
nos, prospectum operis nostri debere
ex sua voluntate pendere: vt tanquam
speculum quoddam ipsum habentes,
& semper ad ipsum respicientes, opus
nostrū ad ipsum oculō dirigamus. Sic
ut enim artificia, quae in hac vita sunt,
prospectum animi gerunt: & ita se
cundum hoc quod animo cōceperint,
etiam in opere vtuntur manuum mi
nisterio: sic & in hoc nostro opere,
vnus manet nobis iste prospectus, atq;
vnus terminus est, quo Deo placere
debeamus. Secundum hunc ergo pro
spectum, opus dirigamus mādatorum.
Impossibile nanque est, aliter stare
posse operis nostri formam: nisi volun
tas eius, qui iniunxit opus, semper in
memoria habeatur: vt eius voluntate
seruata, & laboris diligētia, competen
ter expleta, semper iugamur Deo, dum
semper eius memores sumus. Sicut Similitudo
enim, verbi causa, faber securim faciēs
aut falcem, meminit semper eius, qui
opus iniunxit: & retinet in corde suo,
cuius magnitudinis vel qualitatis vel
formae iniunxit fieri securim: & illud
semper intendens, quod sibi meminit

Obest ad
profectum,
per multa
vagari.

Proverb. 4.

Infigenda
est menti
nostrae Dei
memoria.

Ioann. 14.

Prospectus
animi no.
stri in quo
libet opere.

Similitudo
aptissima.

à domino operis iniunctum, ad hoc dirigit manu ministerii: ut forma operis cum eius, qui iniunxit, animo ac voluntate conveniat. Si autem obliuiscatur, quid vel quale sit, quod sibi fuerat imperatum: sine dubio aliquid aliud, quod sibi fuerat iniunctum, faciet. Ita & Christianus omnem conatum & omne studium in actibus suis adhibere debet, ut secundum voluntatem Dei, qui opus iniunxit, suum quoque dirigat opus: ut & actus sui ornentur, & possit eius qui precipit, voluntatem implere: tunc etiam illud complere potest, quod dictum est: Siue māducetis, siue bibatis, siue aliud aliquid faciatis, omnia ad gloriam Dei facite. Si verò declinet aliquis à regula, & corrumpat obseruātiā mandati: ex hoc ipso arguetur, quod sit immemor Dei. Plurimum autem prodest ad conseruādā memoriam Dei, etiā secretius & remotius habitare. Nam permixtū viuere cum his, qui negligētius agunt circa timorē Dei, & contemptum habent mandatorū eius, plurimū nocet: sicut & Salomonis sermo testatur, dicens: Cū homine iracūdo nē habitaueris: nē fortē discas vias eius, & accipias laqueos animae tuae. Et item quod dicit: Exite de medio eorum, & separamini, dicit Dñs: id ipsum respicit. Igitur neque per oculos, neque per aures respiciamus illecebras ad peccatum: nē paulatim lōgo vsu inhāreamus in consuetudines pessimas, & rursū nō possumus orationi vacare: oportet primò secretius habitare. hoc enim modo & praecedentes cōsuetudines excidemus, in quibus contra mandatum Dei agebamus. Nō enim paruus est labor, ut se aliquis à priori nō bona consuetudine reflectat ac reuocet: quoniam quidem mos longo tempore confirmatus, vim quodāmodò obtinet naturae. Oportet ergò nos primū omnīū negare nos ipsos, & tollere crucē Christi, & sic eum sequi. Negamus enim nos hoc modo, si per omnia praeteritae cōsuetudinis obliuiscamini, voluntates proprias abnegemus: ita ut nō solū ab omnibus nō recte agentibus, verum etiā à nostris ipsis inordinatis & incōpositis moribus secedamus. Alioquin ut in eadem quis cōsuetudine, atque in priori conuersatione permanēs, emēdare se possit & corrigere, difficilimū est: immò, ut verius dicam, pe-

1. Cor. 10.

Prodest lo ei solitudo.

Malorum societas.

Prou. 22.

Esā. 52. 2. Cor. 6.

Difficile vincitur cōsuetudo.

Matt. 16.

Abnegare nosmet ipsos debemus quomodo.

nitūs impossibile. Sed & in hoc ipsum, ut tollat quis crucem suam, & sequatur Christum, plurimum impedit societas ac permixtio eorū, qui vitā dissimilem ducunt. Nam paratū esse ad mortem pro Christo, & mortificare membra quae sunt super terram, & pro nomine Christi libenter ferre omne discrimen, hoc est sit. tollere crucem suam. Ad quod grande impedimentū videmus posse nobis oboriri ab his, qui dissimiles sunt vel vita, vel moribus; & ad cetera alia, quae multa sunt. Accidit autē hoc etiā, ut respiciēs anima ad multitudinē nequiter viuētium, primū quidē occupetur & impediatur, nē suorū malorū capiat intellectum: ut possit vel purgare per poenitentiam, quod deliquit, vel causas refecare emēdatione vitiorum: in comparatione enim pessimorum, aliquid se iam magis aestimat profecisse. Tum deinde impedimentis & interurbationibus atque occupationibus, quas communis hominum vita habere solet, id quod maius omnium est & preciosius, memoriam Dei non potest custodire: qua depulsa ab animis & exclusa, non modò omni laetitia & gaudio caret diuino, & dilectionis Domini sustinet detrimenta, sed & dulcedinem non sentit diuini eloquij, ut dicit: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauam ori meo: verū in negligētia peruenit & obliuionem iudiciorū Dei, & contemptus consuetudine decideret: quo maius malum & perniciosum pati nihil potest.

De utilitate vitae communis. Cap. 4.

INTERROGATIO.

Quoniam ostendit nobis sermo tuus periculosum esse, cum his, qui mandata Dei contemnunt, vitam ducere: nunc discere cupimus, si oportet eum, qui ab huiusmodi consortijs discesserit, remotum esse & solum: an verò cum fratribus eiusdem propositi & eiusdem animi, vitam suam sociare?

RESPONSIO.

In multis utile esse video, vitam communem ducere cum his, qui eiusdem voluntatis sunt atque propositi. Primò, quia ad vsus corporales victusque ministerium, vnusquisque nostrorum solus non sufficit: & ideo pro his, quae ad vitam nostram ministerium necessaria sunt, inuicem homines opera nostra

Tollere crucem, quid sit.

Respicere ad multitudinem peccantium, nocet.

Psalmus.

1. Cor. 13.

Eccl. 4.

Rom. 12.

Iniusta causa solitudo non appetenda.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Vniuersi vnusquisque gratia debet in commune prodesse.

egemus. Sicut enim pes in alio quidem suis viribus vtitur, in alio verò indiget alienis, & sine ceterorū adiutorio membrorum, nec explorare opus suum, nec sufficere suis viribus potest: ita etiam vita solitaria mihi pati videtur: quum neque quod ei inest, vtile est: neque quod deest, ab alio quaeri potest. Praeter hoc autem ne ratio quidem charitatis vnusquēque permittit, quod suum est, quaerere, dicente Apostolo: Charitas non quaerit quae sua sunt. Deinde, sed nec culpas quidem suas vnusquisque ac vitia facile dinoscit: quum, qui arguat, nemo sit: & facile huiusmodi homini accidere potest id, quod scriptum est: Vt foli, quia si ceciderit, non est alius qui erigat eum. Sed & mandata quidem à pluribus facilius adimplētur: ab vno verò dum vnum mandatum videtur impleri, aliud impeditur: ut puta, quomodò solus visitabit infirmum? aut quomodò suscipiet peregrinum? Si verò omnes corpus sumus Christi, singuli autem alterutrum membra: per consonantiam velut in vnus corporis cōpage, in spiritu sancto aptari & coniungi debemus adinuicē. Quod si vnusquisque nostrum solitariam eligat vitam, scilicet, non tali aliqua causa vel ratioe, quae Deo sit placita, vel ad communem ceterorum pertineat dispensationem, sed propriae voluntati & passioni satisfaciens: quomodò possumus vicissim adimplere, & integram assignare membrum ad se inuicem consonantiam? Iste enim talis neque cum gaudentibus gaudet, neque cum flentibus fleret: quoniam separatus & diuisus à ceteris, neque cognoscere quidem necessitates proximorum poterit. Tum deinde nec sufficere potest vnus ad suscipienda omnia dona spiritus sancti: quia secundum vnus cuiusque mensurā fidei, & donorum spiritualiū distributio celebratur: ut id quod per partes vnus cuique distributum est, rursū tanquam membrū ad edificationē vnus corporis coeat & cōspiret. Alij autem datur sermo sapientiae, alij sermo scientiae, alij fides, alij prophetia, alij gratia curatio, & cetera: quae singula vti que; non tam pro se vnusquisque, quam pro alijs suscipit à spiritu sancto: & ideo necessē est vnus cuiusque gratia, quā susceperit à spiritu

Dei, in comune prodesse. Accidit autem, ut is qui remotus viuunt & separatus, vnusquaque suscipiat gratia, & hanc ipsam inutilem faciat, dum nihil per eam operatur, sed fodit eam in semetipso: quod cuius & quā sit periculi, nō scitis omnes qui legitis Euangeliū. Si autē ceteris comunicat gratiam, & ea ipsa perfruitur, quam ipse suscipit: & multiplicatur in eo, dum comunicatur ceteris, & ipse nihilominus fruitur gratia reliquorū. Habet autē & alia quae plurima bona communis vita ista sanctorū: quae non est possibile nūc omnia dinumerare. Iterū interim, ut diximus, ad conseruādā spiritus sancti dona, comodior est multò, quam si degamur in solitudine. Sed aduersus insidias inimici, quae extrinsecus inferuntur, multò cautior est & vtilior societas plurimorū: ut facilius suscitetur e somno, si quis fortē dormierit somnū illum, qui ducit ad mortē. Sed & delinquenti delictū suum facilius apparebit, quā à pluribus vel arguatur, vel notetur: secundum quod & Apostolus dicit: 2. Cor. 2. Sufficit ei qui eiusmodi est, obiurgatio haec quae fit à pluribus. Sed & in oratione nō paruū emolumentū à pluribus nascitur, cū cōsensu & vnitate orātib: ut ex multorū personis, pro gratia quae in nobis est, gratia referatur. Sed & interdū periculo proxima est vita solitaria. Primū quidē illi periculo subiacet, quod certe grauissimū est, in quo sibi placet: & neminem habens qui possit probare opus suū, videbitur sibi ad summā perfectionem venisse. Tū deinde sine vllō exercitio legēs, neque quid sibi abundet vitij, neque quid virtutis desit, agnoscit: neque discretionē habere poterit in operum qualitate, pro eo quod operandi materia oīs exclusa sit. In quo enim humilitatē suā probare poterit, neminē habēs cui se humilem exhibeat. In quo enim misericordiam demonstrabit, totius cōsortij & societatis alienus? Ad patientiā verò quod se ipsum exercebit, nullū habēs qui videatur eius voluntatibus obuiare? Si quis autē dicat, sufficere sibi scripturę doctrinam & Apostolica praepcepta, ad emendationē vitae formata: simile mihi videtur pulcherrima, aliquid facere his, quae semper fabrile artificum.

Matth. 25.

Multiplicatur comunicata gratia.

Vitae communis comoditas singularis.

1. Cor. 11.

Orationum vnitas multum valet.

2. Cor. 1.

Multa vitae solitariae pericula.

Similitudo pulcherrima.

ram

Ioann. 12.

Pfal. 132.

Vita communis, ita dio comparatur.

Act. 4.

Matth. 16.

Luc. 14.

Perfecta abrenunciatio.

ram dabunt. Ecce enim Dominus non estimavit sibi sufficere solam verbi doctrinam, sed opere ipso voluit nobis tradere humilitatis exemplum, quum praecinctus linteo, lauit pedes discipulorum suorum. Tu ergo cuius pedes lauabis? quem curabis officiis? cuius inferior aut ultimus eris, quum solus viuas? Sed & illud quod dicitur, bonum & iocundum habitare fratres in vnum: quod vnguento pontificali, in barbam descendenti, spiritus sanctus comparavit, quomodo in solitaria vita complebitur? Stadium nanque est quoddam, Apostolico praecepto ad emendationem morum vitaeque formatum: in quo per virtutis exercitium proficitur, in quo meditatio diuinorum mandatorum effulget & clarescit: amplius haec communis habitatio inter se vnanimorum fratrum, habens in se illam similitudinem & exemplum, quod in Actibus Apostolorum refert de sanctis scriptura diuina: quia omnes credentes erant in vnum, & habebant omnia communia.

Quomodo renunciandum sit seculo. Cap. 5
INTERROGATIO.

SI oportet primo renunciare omnibus, & ita venire ad hanc vitam vel conuersionem, quae secundum Deum est, Domino Salvatore nostro IESU Christo dicente: Si quis venit ad me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterum: Qui non renunciauerit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.

RESPONSIO.

Qui ad hoc opus venit, ut Deum sequatur, etiam semetipsum neget, & tollat crucem suam: certum est autem, quia & ante iam zabulon renunciauit, & operibus eius. Quod tamen non ab his, qui in profectu vitae sunt, vel qui iam ad perfectionem tendunt: sed ab his, qui prima statim confessione inician- tur, fieri solet. In hoc autem renunciat, sicut superius diximus, etiam sibi homo, id est, primae consuetudini vel vitae suae. Renunciat autem & moribus vel delectationibus seculi huius: sed & consanguinitati corporali, maxime ei quae impedire eius propositum potest: & parentes quidem eos, qui se in Christo genuerunt, magis putabit. Fratres autem eos, qui eundem adoptionis spiritum acceperunt: possessiones vero

omnes a se ducet alienas. Et ut breuiter dicam, hic cui pro Christo omnis mundus crucifixus est, & ipse mundo: quomodo potest seruis effici cogitationum & sollicitudinum mundi, quum Dominus iubeat etiam animam suam esse abnegandam pro se? Perfecta itaque abrenunciatio in eo est: ut passionibus proprijs careat, dum adhuc in corpore est. Sed haec incipit agere ab his primo, quae extrinsecus sunt, id est, a passionibus, & inani gloria, & si qua sunt similia, ut ab his primo efficiatur extraneus. Et hoc est, quod nos docuerunt Apostoli Iacobus & Ioannes, qui reliquerunt patrem suum Zebedaeum, & nauem ipsam in qua erant. Sed & Matthaeus relinquens vestigal, & exurgens, ac sequens Dominum, qui non solum lucra reliquerat vestigalium, sed & periculum contempserat: quod utique poterat euenire a principibus seculi, pro eo quod rationes vestigalium imperfectas atque in compositas reliquisset. Ita autem cupiditate sequendi Dominum ductus est, ut nullum prorsus huius vitae respectum vel cogitationem sibi retineret. Quod autem neque ad affectus parentum, si aduersantur Dominicis praeceptis: neque ad ullam aliquam humanam delectationem oporteat aliquem respicere, & per hoc ab eo, quod proposuit, impediti: Dominus nos docet, dicens: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem suam: aut uxorem, aut filios, aut fratres, aut sorores, insuper & animam suam, non potest meus discipulus esse: quod est simile illi quod dixit, ut denegat quis seipsum.

Quibus debeamus nostra relinquere. Cap. 6.
INTERROGATIO.

SI oportet eum, qui seruis Dei sociari vult, relinquere indifferenter propinquis suis portionem facultatum suarum, Domino dicente: Vade, & vende omnia bona tua, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo: & veni, sequere me. Et iterum: Vendite omnia quae habetis, & date eleemosynam.

RESPONSIO.

Arbitror quidem, quod is qui accedit ad Dei seruitium, non debeat contere, & cuilibet relinquere ea quae sibi competunt: sed tentet omnia, si fieri potest, cum summa diligentia assumpta, tanquam ea quae iam Deo consecrata

Hier. 48.

Matth. 19.

Marci 10.

Matth. 18.

Declinandum religiosis seculi re iudicium. 1. Cor. 6.

Matth. 11.

Luc. 18.

Argumenta, quibus veniens ad conuersationem diuocatur bona voluntas.

secrata sunt, quantum fieri potest, rationabiliter dispensare: sciens quia non est absque periculo, in opere Dei agere negligenter. Si vero propinqui eius vel parentes contra fidem veniant, debet rursum reminisci Domini, dicentis: Quia non est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut parentes, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter me & propter Euangelium: qui non recipiat centuplum in presenti tempore, & in futuro vitam aeternam. Veruntamen oportet eum his, qui sibi quae sua sunt denegant & resistunt, & desidem faciunt, pronunciare & testari, quia sacrilegij crimen incurrunt, secundum mandatum Domini, dicentis: Quod si peccauerit in te frater tuus, vade, & argue eum & reliqua. Iudicium vero experiri de his apud iudices seculi, abnuit religionis autoritas per id, quod dixit Apostolus: Audet quis vestrum, negotium habens aduersus alium, iudicari apud iniustos, & non apud sanctos? & rursum, quia iam quidem omnino delictum est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.

Qui debeant suscipi, & quomodo probentur venientes. Cap. 7.
INTERROGATIO.

SI oportet nos omnes, qui veniunt, suscipere cum probatione: & qualis ista debet esse probatio, quum Dei clementia omnes vocet per illam praedicationem, qua dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam?

RESPONSIO.

Non est absque discrimine, abijcere quempiam venientem ad nos. Veruntamen immundis (ut aiunt) pedibus non indulgendum est, intrare quempiam in sanctam doctrinam: sed sicut Dominus noster Iesus Christus iuuenem illum, qui ad se venerat, interrogauit de priori vita sua: & quum audisset, quia recte transacta est: quod deerat ei, precepit adimplere, & ita demum iussit eum sequi se: ita etiam oportet nos inquire de praeterita vita, & de conuersatione, ne forte simulata quis mente & fallaci animo accedat ad nos. Quod ita demum dinoscitur, si facile omnem laborem corporis, qui iniungitur, ferat: & ad castigationem vitae pronus inclinatur: vel si etiam delictum aliquod

suum, quum interrogatus fuerit, nequaquam pronunciare confunditur, & medelam delicti, quae adhibita fuerit, gratanter assumat: & si ad omnem humilitatem absque verecundia inclinatur, ac vilioribus & abiectionibus artificijs, si ita ratio poposcerit, tradi se non aspernatur. Quum ergo ex his singulis documentis fuerit comprobatus, & firma mente & stabili consilio promptus animo sit, tunc eum suscipi oportet. Prius autem quam corpori fraternitatis inferatur, oportet ei iniungi quaedam laboriosa opera, & quae videantur habere opprobria a secularibus. Et obseruari oportet, si haec libenter ac fidentialiter expleat, nec confusionem eorum grauitate ferat: vel etiam, si in labore piger inueniatur, aut promptus.

Quae aetas Dei seruitio opportuna sit. Cap. 8.
INTERROGATIO.

EX qua aetate oportet nos ipsos offerre Deo: vel virginitatis professionem quando oportet firmam & stabilem iudicare, dicente Domino: Sinite infantes venire ad me. Et Apostolo Paulo collaudante eum, qui ab infantia sua sacras literas didicisset: & rursum praecipiente edoceri filios in doctrina & correptione Domini.

RESPONSIO.

Omne tempus primae aetatis opportunum esse dicimus ad suscipiendam eruditionem & timorem Domini. Firma tamen erit professio virginitatis, ex quo adulta iam aetas esse coeperit, & ea quae solet nuptijs apta deputari. Oportet tamen infantes, voluntate & consensu parentum, immo ab ipsis parentibus oblatos, sub testimonio plurimorum suscipi: ut omnis occasio maledicti gratia excludatur hominum plurimorum. Adhibere autem oportet eis summam diligentiam, quo possint ad omne virtutis exercitium probabiliter institui, tam verbo, quam intellectu & opere. Quicquid autem in tenebris & paruo inferuerit, firmius & tenacius in posterum conseruauit. Iniungenda est ergo infantium cura his, qui ante omnia in veritate patientiae documenta sunt probabiliter praebuerunt: qui possint pro merito delicti & aequitatis singulis quibusque etiam correptionis adhibere mensuram: & qui seruent eos, primo omnium a sermone

A quibus praecipue

Qualis esse debeat no- uitorum institutor.

coercendi sint iuniorum. Quando quis debeat repelli.

nibus ociosis & ab iracundia atq; incitamentis gula, & à cunctis indecentibus atq; inordinatis motibus. Si verò cum aetatis augmento nullus in eis deprahenditur profectus industria, sed vaga mens, & animus cassus ac tumes etiam post instituta probabilia infructuosus permanferit: huiuscemodi abijci oportet, & maximè quum iuuenilis feruor rudem laceffit aetatem. Eorū verò, qui aetate iam robusta accedunt ad seruitiū Dei, oportet inquirere (vt diximus) qualitatem vitæ præteritæ: & sufficere etiã hoc ipsum, si satis instanter hoc expetunt, & si verū & ardens desiderium est eorū erga opus Dei. Huiuscemodi verò documeta fieri oportet valde prudenter ab his, qui discutere potuerint & probare. Quū aut fuerint suscepti, si fortè propositum suū transgressi fuerint: nec videre oportet eos amplius, tanq̃ eos q̃ in Deū deliquerunt, & professionis suę pactum transgressi sunt, docete sacro eloquio: Et si peccauerit homo in hominem, orabunt pro ipso ad Dominū: Si aut in Deum peccauerit, quis orabit pro eo?

De continentia seruanda, & modo seruandi. Cap. 9.

INTERROGATIO.

Si oportet eum, qui se pia ac religiosa vitæ dederit, etiam continentiam obseruare?

RESPONSIO.

Quia in omnibus necessaria sit continentia, manifestū est. Primò omnium ex eo, q̃ Apostolus Paulus inter fructus spiritūs sancti etiam continentiam nominat: tum deinde & immaculatū ministeriū per hanc seruari posse designat, quū dicit: In laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate. Et alibi: In labore & fatione, in ieiunijs multis, in fame & siti, in vigilijs frequenter. Et iterum: Omnis q̃ in agone contendit, ab omnibus cōtinens. Et rursūm: Macero corpus meum, & seruituti subijcio. quod vtiq; non aliter, q̃ per continentiam, videtur impleri. Et iuuentutis tumor ac feruor aetatis, velut freno quodam restringi ac reprimi per solam continentiam potest. Non enim expediunt stulto deliciae, secundum Salomonem: Et carnis curam, inquit Apostolus, nè feceritis in desiderijs. Et iterum: Vidua q̃ in delicijs est, viuens mortua est. Sed

Delinquentes post susceptum repositum propositū, grauius peccat.

1. Reg. 2.

Gal. 5.

2. Cor. 6.

2. Cor. 11.

1. Cor. 9.

Ibidem.

Feruor aetatit quò reprimatur.

Prover. 18.

Rom. 3. 1. Tim. 5.

& exemplum id diuitis, viuentis in delicijs, necessaria ostēdit esse nobis continentiam: nè fortè & nos audiamus, quod audiuit & diues: quia confectus est bona in vita sua. Quomodo autē in cōtinētia periculosa sit, etiã Apostolus edocet: quū etiã propriè illis ascribit, quos recedere à Deo dicit. Ait enim: In nouissimis autē diebus instabunt tempora periculosa: erunt enim homines seipsos amantes. Et quum plura malitię genera enumerasset, ad vltimū posuit comessores, incōtinentes, immites. Sed Esau malorū suorū quasi fomitem quendam habuit incontinentiã, qui pro vno cibo vēdidit primitiua sua. Sed & prima illa præuaricatio nō aliunde homini, nisi p̃ incontinentiam accidit. Omnis verò sanctorum vita, atq; ipsius Domini in carne positi presentia, q̃ nobis alia, nisi continentia, p̃ponit exēpla? Moses quidem, dum cōtinuato quadraginta dierū ieiunio, semper adstitisse indefessus dicitur Deo, & meruisse legis auxilium humano generi deferre. Helias quoq; visionis Dei tunc dicitur dignus effectus, cum & ipse simili spatio temporum continuasse à cibo prescribitur. Sed & Daniel & triū puerorū meritum apud Deum, quo de omnibus inimicis suis, & de ipso tyranno triumphū fecerunt, non aliunde nisi per continentiam venit. Ioannis autē omnis vita, cōtinētia fuit. Ab hac etiã Dñs manifestationis suæ initia patefecit. Continentiam autē dicimus, non q̃ à cibo penitus abstinentiū sit: hoc est enim, violenter vitā dissoluere: sed ea q̃ vitæ vsus non superfluus, sed necessarius, constat. Quū refugimus quod suaue est, & explemus ea quæ sola corporis necessitas poscit: & vt breuiter dicā, omnia quæ passibilem concupiscentiã reliquerunt, ab his abstinere, virtus est cōtinētia. Et idēd ergò nō solum erga cibi libidinē, continentia virtus agnoscitur: sed & quū ab omnibus, in quibus delectamur quidem corpore, sed & in anima lædimur, abstinemus. Verus ergò continens est, qui nec gloriā humanam desiderat: sed & à vitijs se continet, & ab ira, & à tristitia, & ab omnibus, quæ occupatas tenere consueverunt ineruditas mentes & incautas. Penē autē in omnibus mandatis Dei inuenimus, quod vnum alteri cohæret: & separatam ab alio, com-

Luca 16.

Periculosa est incontinentia.

2. Tim.

Gen. 25.

Gen. 3.

Exodi 24. Deut. 9.

3. Reg. 19.

Dan. 1.

Matth. 3. Matth. 4.

Vera continentia quæ sit.

Cohærent inuicē nã data Dei.

compleri impossibile est. Id tamē præcipue in hac ipsa continentia deprahenditur. Quoniam quidem humilis ille iudicabitur, qui se à superbia continet. Et ille qui renunciat omnibus facultatibus suis, & secundum Euangelium vendit sua omnia & diuidit: iste sine dubio continet se à pecuniæ desiderio. Sed & mansuetus ille est, qui irā continet, & cohibet furorem. Iam verò vagos oculos, visum, & auris auditum, & intemperantiam vitæ, quid aliud, quàm continentia, moderatur & cohibet? Sed & intemperatum risum continentia coërcet. Sicut incōtinentia signum est, inordinatis & incompertis moribus agere, sic & in risu: quū itaque subridendo tantummodò laticiam mentis oporteat indicari, indecorum autem est, crepitante cum sonitu eleuare risum: quod certum est, per incontinentiam mētis accidere solere etiam inuitis: quæ res grauitatem & cōstantiam animi emollire ac resolueret consuevit. Vndē Salomon: Risum, inquit, dixi amentiam: & sicut vox spinarum sub olla, ita risus stultorum. Et iterum: Stultus in risu exultat vocē suam: vir autem sapiens, vix tacitè ridebit. Ostendit autem Dominus in semetipso necessarias quidem carnis se habuisse passiones, id est, quæ virtuti testimonium ferrent, velut laborem, ac fletum, ac tristitiam. Nusquam autē inuenitur etiã risu vsus, quantum ad historiam pertinet Euangelij: sed & desistere magis inuenitur eos qui ridet, dicens: Væ vobis qui ridetis, quia flebitis. Nec sanè seducere nos debet similitudo nominis, risus. Mos nanque est scripturæ, interdū lætitiā animæ, & affectum quendam lætiorem, risum nominare: sicut ibi Sarra, risum, inquit, mihi fecit Deus. Et ipse Dominus: Beati qui nunc flent, quia ridebunt. Et in Iob quid dictum est? Os autem veraciū implebitur risu. Hac omnia nomina p̃ gaudio animæ accipiuntur. Qui ergò liber est ab omni passione, & nihil per incitamenta libidinum gerit, sed continenter ac sobriè aduersus omne quod potest lædere nititur: hic perfectè continens dicitur, quia sine dubio per hoc alienus inuenitur ab omni genere peccati. Libido nanq; est totius mali musculipula, & per hanc omnes decipimur ad

Luca 18.

Signum incontinentia.

Indecorum risum sugillat.

Ecclesi 2. Ecclesi 7.

Ecclesi 21.

Luca 6.

Risus quò accipitur in scripturis.

Gen. 21.

Luca 6.

Iob 2.

Quis perfectè continens dicitur.

Libido, totius fomes peccati.

peccatum: per quam qui non resolutur, neque inclinatur ab ea, omne ex se peccati pessimum germen excidit.

De mensura continentia. Cap. 10.

INTERROGATIO.

Quæ est mensura continentia?

RESPONSIO.

Quantum spectat ad vitia & passiones, penitus abstinere, nec vnq̃ superari. Quantum autē ad cibos, put vsus deposcit, vel aras, vel labor: vel robur corporis, vel cōmoditas est: ita etiam & modus & qualitas temperabitur cibi. Neq; enim possibile est, omnes fratres vnum ordinem ac modum vel regulam custodire. Hi verò qui sani sunt, possunt omnes eandem mensuram tenere in abstinentia. Immutari autem oportet per singulos, in quibus causa aliqua diuersitatis existit, prouidentia ac prouisione eorum, quibus dispensandi cura hæc permisa est. Neque per singula sermonem complecti possumus, sed ea tantum comprehendimus, quæ ad communem vel generalem p̃tinent institutionem. Solatia verò in cibis incommodorum, vel eorum qui iam fessifunt ex opere cōtinētia suæ, vel alijs quibusque laboribus, quos pro religione pertulerūt: ij qui presunt, secundum quod res & ratio deposcit, adhibebunt. Neque enim tempus reficiendi omnibus idē statui potest, neq; modus cibi, neq; qualitas: sed p̃fectus iste vnus sit omnibus, vt non vnq; ad satietatem persistamus in edēdo. Repleri enim ventrem, & grauari ex cibo, valde inutile est etiã corpori ad omne tempus. Tum deinde, quia & grauatur in somnum: & ga etiã lædi ex his facile potest. Sed ne suaui quidem in fame ciborū sedāda sunt: sed sufficit vsus explere viuendū, refutata luxuria. Si enim libidini seruiamus, nil aliud est, q̃ Deū facere ventrē nostrū. Quoniã quidem corpus humanum semper exolefcit & defluit, idcirco & repleri indiget, & reformari: propter quod & naturale est cibi desiderium id, quod secundum rectā rationem vsus ipse ad reparationem poscit eorum, quæ exinanita fuerint & assumpta, tam aridi, quàm etiam humidi alimenti. Si quid ergò id est, quod potest vel breuiter, vel facilius explere hanc necessitatem corporis in cibis, id potius eligendum est. Sed & hoc, opinor, ostendit

Continentia viciorū.

Continentia ciborū.

Idē modus abstinentiæ statui omni bus non potest.

Cibus nimis nocet etiam corpori.

Appetitus cibi naturalis est.

Quid maxime in cibis eligendum sit.

Mar. 8.

Ioann. 6.

Dominus, quum esuriētes reficit in deserto: quia cum vtiq; maiore miraculo copiosiores eis cibos parare possēt, nihil horum fecit, sed simplicem eis exhibuit victum. Et secundum Ioannem, qui panes hordeaceos & pisciculos apponit duos, de potu quidem nec mentio vlla fuit. Ex quo id sine dubio designatur, quod omnibus sufficiens esse possit aq; vsus & p̄ecessarius: nisi forte aliq; per infirmitatē corporis ex hoc laedi videatur, quum sine dubio secundum consilium Apostoli Pauli, ad Timotheum scribētis, cauendū est quod nocet. Sed & quae manifestam inferunt noxam corpori, deuitanda sunt. Absurdum enim videtur, propter sustentationem corporis cibum sumere, & rursum per ipsum corpori inferre perniciem, & inutile id reddere ad ministeriū mandatorū Dei. Oportet tamen omnino illis vti cibis, qui & facilius, & vilius comparantur: vt nē occasione abstinentiae inueniamur preciosiora quaeq; & difficiliora sectari, dū suauitate condimentorum, viles natura cibos in delicatum saporem conamur extollere: sed siquidem quod in vnaquaque prouincia facilius & vilius cōparatur, et quod in vsu omnium communiter habetur, hoc ad vsus nostros oportet assumi: et ea tantummodō deferentes, inferentesq;, quae ad vitam pernecessaria sunt: id est, oleum, et alia huiuscemodi, vel si qua etiam ad infirmantium solamen adhibentur.

1. Tim. 5.

Pulchra ratio de abstinentia.

Vilitas cibi sectanda.

Vsus communis amandus.

Luc. 14.

De loco in conuiuium eligendo. Cap. 11.
INTERROGATIO.
Quomodo oportet nos obseruare circa cathedras et accubita, quū tempus poposcerit: quoniam praecipuum Dñi habemus, qui nos in omnibus instituit ad humilitatē, in quo etiā de hoc pronunciat: vt si ad conuiuium eamus, discumbendi locum nouissimu requiramus, & non occupemus locum priorem.

RESPONSIO.
Illud oportet nos obseruare, quia vbi omnes eodem prospectu ac proposito conuenimus, maximē si in multis ac maioribus humilitatis nostrae documenta iam dedimus: cupere quidem p̄uenire vnumquēque inferiorem locum secundum Domini mandatum, condecēse est: sed rursum, si res ad con-

tionem veniat de hoc, & vnus alii detrudere velut de loco inferiori conetur, valdē est improbabile. ^{Improbans da est cōre. tio p̄acce. dendi.} Causa enim ex hoc perturbationis & inquietudinis nascitur, si incipiat nemo alteri cedere. Et si per hoc certamina moueantur, simile erit tanq; de primatibus contēdatur. Propter quod oportet etiā in hoc considerantiū p̄uidere: vel quid vnicuiq; nostrū cōpetit, vel certē indulgere ei, cui cura cōmissa est: & in ceteris, & in recumbendo ordinem custodire, & obtemperare: vt impleatur in nobis, quod dictum est: Omnia vestra honestē & secundum ordinē sūt. ^{1. Cor. 14.}

De vestimentis vel calceamentis. Cap. 12.
INTERROGATIO.
Q Vis est dignus vel decens habitus Christianus?

RESPONSIO.
Quoniā in superioribus sermo humilitatem docuit esse necessariam, vult ergo, qui religiosē ac piē viuere cupit, in omnibus humilitatem ac simplicitatem requirat, i. ea quae paruo sumptu acquiruntur. Id obseruandum puto in corporalibus vsibus, per quod occasiones nobis maiorum occupationum minimē fiant. Hoc ergo etiam in obseruatione indumentorum custodiendum puto. Si enim nobis studium habendū est, omnium esse nouissimos: certum est, & indumentis omnium nouissimos deputare nos debere. Nam si hi, qui gloriam sibi ex indumentorū splendore cōquirunt, saragūt, quō preciosis & magnificis vestibus videantur induti: ita consequens eū, qui de vltimis & nouissimis, i. per nimiam humilitatem placere studet, eligere debere hoc, in quo oim nouissimus & vltimus appareat: sicut ille q̄ e contrariō est, de summis & preciosis videri clariū & nobiliū gestit. Si enim in publica coena arguitur Corinthij, q̄ per suā abundantia cōfundant eos qui nō habēt: certū est, quia in hoc simplici & communi omnium indumento, q̄ ad cōmunem habitū vel vsū p̄tinet, si alter altero p̄feratur habitus, vel preciosior inueniatur, ex ipsa comparatione cōfundimus nō habētes. Sufficiens quoq; Apostolus in huiuscemodi vsibus breui sermone regulā posuit dicēs: Habētes autē victū & vestitū, his contenti simus. Ostēdit indumento solo, quo cōtegatur, indigere nos, & ^{vestimētū} non

nō varietate aliqua vestis, & ornamento eius ac decore iactari: quae vtiq; postmodum introducta sunt humanae vitae artificijs luxuria ingenio cōquista. Sed & primus ille indumētū vsus, hęc eadem indicat, quum dicitur, Deū fecisse primis hominibus pelliceas tunicas. Sufficiebat enim ad confusionē regendam, huiuscemodi indumenti vsus. Verum quoniā nobis profectus in indumentis etiam calefieri & foueri necessarius videtur, ad vtrunq; vsus ipse temperetur: quo & cooperiri nuditas videatur, & vis frigoris, vel omne quod extrinsecus ledit, arceri. Sed quoniam in his ipsis alia quidē sunt meliora, alia inferiora: consequens est, ea eligere, quae nobis vsū exhibeant longiorem: ita tamen, quod in nullo laedatur regula volūtariae paupertatis: id est, nē alia quidem nobis sint vestimenta ad procedēdum parata, & alia ad vsū domesticum: & rursum alia ad aliquod tēpus, vel alia in nocte, alia in die. Sed propter vnū illud ipsum tale esse indumētum, quod nobis sufficiat ad omnia: vt in die honestū videatur indumētum, & in nocte expleat necessitatē. Ex hoc enim fiet, vt & habitus noster communis & similis atq; vnus formae sit omnium, & Christianū etiam visio ipsa designet. Ea enim quae vno p̄spectu ac proposito gerūtur, similia, immodō eadem esse omnibus debēt. Vtile est autē, etiam ex ipsa proprietate vestis aut habitūs intelligi vnumquēque, & professionē eius agnosci in ea vita, quae secundum Deum viuunt, vt sciat sibi etiam actus similes esse debere: & ad eos q̄ nos vident, secundum habitū nostrum aequales & in actibus apparere debere. Nō similiter enim turpe est in quolibet alio, si inhonestē quid agat, sicut in his, q̄ vitam sobriam etiā ipso habitu profitentur. Si enim quis videat in triuio aliquē hominē cedentem alium, aut vapulantem publicē, vel turpiter proclamantē, aut in tabernis alijsq; locis vitam cum dedecore ducentē: nec obseruabit quidem faciliē huiuscemodi hominem vel notabit, sciens eum consequenter in reliqua vita sua agere. Si verō eū qui religiosam vitam profitetur, videat quis paruum, vel aliquid contrā, quā cōdecet, facere: obseruant omnes & increpant, & ad religionis opprobrium ducūt. Ita Religiosus que velut p̄dagogus quis est infirmioribus

ribus habitus iste religiosior, vt etiā inuitos eos ab opere inhonesto indecentiq; custodiat. Deindē & Apostolus Episcopum ordinatū esse designat: quae res ad habitum magistri reuocatur. Sed & de mulieribus dicit, in habitu ordinato eas esse debere. Ordinatus autē habitus Christiani, esse dicitur is, qui secundum propositum ac professionem eius aptus intelligitur. Sicut enim est propriū aliquod militi in habitu vestimēti: & alius est habitus senatoris, ex quo praecipue intelligitur vel iste q̄ senator est, vel ille quia miles est: ita etiam Christianus habere aliquid proprium etiā ex ordinatione indumenti ipsius debet. Sed & de calceamentis eadem ratio obseruabitur, quod simplex est & parcius, & aptū proposito, & vsibus sufficiens, id assumatur. Zona quoq; vsus ostendūt necessarium esse etiam qui p̄cesserunt nos: sancti Ioānis zona pellicea constringere lumbos eius dicitur: & Helias antea quasi quiddā proprii habitus ipsius designatur, quū dicitur: Vir hirsutus & zona pelliceam circa lumbos habens. Sed & Petrus zona vsus ostēditur, sicut ex verbis Angeli, quae ad eū dicta sunt, recognoscimus: Accingere, inq; & calceate caligas tuas. Sed & B. Paulus vsus zona ostēditur per Agabi prophetiam, dicentis: Virum, cuius est zona haec, sic alligabūt in Hierusalē. Sed & Iob audiuit à Domino: Accinge sicut vir lumbos tuos. Virtutis namque cuiusdam, & prompti ad opera animi signū videtur esse vsus cinguli. Sed & discipuli Domini, vsi videntur eadem ex more, quibus prohibebatur, nē pecuniam haberēt in zonis suis. Reuerā enim necessarium videtur, eum, qui manū opere vti in aliquo debet, succinctum esse, & in omnibus praeparatū, ac sine vilo inueniri impedimento ad omne boni operis ministeriū: vnde cingulo indiget, vt vel colligata circa corpus sit tunica Christiani, & quae magis cōfoueri possit, quum vndique cōstricta sit sic: vel non impediri ad omnem rem, quam agere parat. De numero autē indumētōrū nihil possumus dicere, quum manifesta diffinitione perscriptum sit: in quo dicit, qui habet duas tunicas, det non habenti: ex quo, sine dubio, plures habere illicitum est. Quibus ergo habere duas tunicas non licet, his quomodo aliquid de di-

Debet habitus moresque pariter conuenire.

Notabiliores sunt religiosi, si vel paululum delinquant.

habitus infirmioribus utilis.

1. Tim. 3.

Ordinatus habitus q̄ sit.

De zona vel calceamento.

Matt. 3.

3. Reg. 1.

Act. 12.

Act. 21.

Iob 38.

Vsus zone conuenientia. Matt. 10.

Contra variam vestimentorum supellectilem. Luc. 3.

ueritate indumentorū præcipi potest?

De eo, quod non debeamus nostro sensu ambulare. Cap. 13.

INTERROGATIO.

SI licet alicui ex proprio dicere, quod sibi videtur bonum, absq; testimonijs scripturarum, Domino Christo lesu dicente de spiritu sancto: Non enim loquetur a se, sed quæcunque audierit, hæc loquetur. De seipso autē, Non potest filius a seipso facere ququam. Et iterum: Ego a meipso nõ sum locutus: sed qui misit me pater, ipse dedit mādatum, quid dicam, & quid loquar: & scio quia mādatum eius, vita æterna est. Quæ ergo loquor, sicut dixit mihi pater, ita loquor.

RESPONSIO.

Quis potest in tantū temeritatis progredi, vt audeat a se quicquam loqui, vel cogitare? Immo verò sciēdum est, quia omnes duce itineris indigemus spiritu sancto, vt ipse nos dirigat in via veritatis, & in cogitatione, & in verbis, & in actib;. Cæcus est enim, & in tenebris degit omnis, qui est absq; sole iustitiæ: qui est Dominus noster Iesus Christus, cuius mādatis velut radijs illuminamur. Mādatum enim Domini lucidum, inquit, illuminans oculos. Quia ergo in omnibus negocijs, quæ inter nos versantur, vel verbis, quædam quidem per mādatum Dei in diuinis scripturis distinguuntur, quædam verò reticentur: de his quidē quæ scripta sunt, nulla prorsus licentia permittitur cuiquam vel admittere quod prohibitū est, vel omittere quod præceptum est: quū ipse Dominus ita præcepit, dicēs: Et custodi verbum hoc, quod ego mando tibi hodiē: non adijcies ad illud, neque auferes ab eo. Sed & terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis zeli, qui consumpturus est aduersarios, & eos qui ausi sunt tale aliquid operari. De his verò quæ scriptura reticuit, regulam nobis Apostolus posuit, dicens euidenter: Omnia mihi licent, sed nõ omnia expediunt. Nemo, quod suū est, quærat: sed quod alterius. Itaq; omnimodò, quæ nobis licita sunt, sed quæ ædificant proximos, agere debemus: & non nobis placere, sed proximis ad ædificationem. Scriptū est enim: Subiecti inuicem in timore Christi. Sed & rursum Dominus ait: Si quis vult in

vobis esse maior, fiat omnium nouissimus & omnium seruus. Quod vtrique qui implere vult, amputat sibi proprias voluntates, secundum imitationem ipsius Domini, dicētis: Descendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam: sed voluntatem eius, qui misit me, patris. Et iterum præcepit Dominus: Si quis angariauerit te mille passus, vade cum illo alia duo.

De obedientia, quibus obedire oporteat. Cap. 14.

INTERROGATIO.

SI oportet omnibus vel quibuscunq; Sobaudire?

RESPONSIO.

Horum quidem qui imperant, differentia vel diuersitas non debet impedire obedientium propositum: quia neq; Moyses intemperans extitit focero suo Iethro, quum vtilia moneret & iusta. Commonitionum sanè non parua diuersitas. Aliæ nanque contrariæ videntur esse mādatis Dei: aliæ verò interruptere mādatum vel contaminare videntur: aliæ verò ad explendum id atque ædificandum veniunt. Necessarium est ergo meminisse Apostolici præcepti, dicentis: Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate: quod bonū est tenete: ab omni specie mala abstinete vos. Et iterum: Cogitantes, purgantes, vel destruentes omnem altitudinem, extollēt em se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediēdum Christo. Si quid ergo est, quod conueniat cum mādato Dei, & animæ expediat, & hoc nobis ab aliquo fuerit imperatū: velut voluntatem Domini promptē & libetē debemus accipere, & explere quod dictū est, Obtemperantes inuicem in charitate Christi. Si autē cōtrariū aliquid mādatis Christi, vel quod corrumpere videatur aut contaminare, iubemur ab aliquo facere, tēpus est nos dicere: Obtemperare oportet Deo magis quàm hominibus. Et rursum meminisse Domini, dicentis: Alieni autem vocem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia nesciunt vocem alienorum. Sed & sancti Apostoli meminisse debemus, qui ad cautelam nostram ausus est Angelis quidem parere, dicens: Etiam si nos aut Angelus de cælo euangelizet, præterquam euangelizauimus vobis, anathema sit. Ex quo docemur, etiam si valde nobis charus

charus sit aliquis, si magnificus habeatur, & in admiratione sit positus, qui prohibet nos facere, quod a Domino præceptum est: vel rursum imperat facere, quod Dominus fieri prohibuit: execrabilis debet esse, qui cuiusmodi est, omnibus qui diligunt Deum.

De affectu, quo obedire debemus. Cap. 15.

INTERROGATIO.

VALI affectu seruire debet, qui seruit Deo? & ipse affectus quid est?

RESPONSIO.

Affectum bonum vel animum illum esse ego arbitror, quum desiderium vehemens & inexplabile atque immobile inest nobis placendi Deo. Impletur autem iste affectus scientia, per quam intrueri & respicere possumus magnificentiam gloriæ Dei, & per cogitationes piæ & puras, & per memoriam eorū bonorum, quæ a Deo nobis condita sunt: ex quorū recordatione venit animæ dilectio Domini nostri Iesu Christi, vt eū diligat ex toto corde suo, & ex tota anima sua, & ex tota mente sua, secundum illum qui dicebat: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Cum hoc ergo tali affectu seruire oportet domino, sicut ab Apostolo dictum est: Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?

De eo qui præesse habet, qualis debeat esse. Ca. 16.

INTERROGATIO.

VID sentire debet de se is, qui præest, in quibus præcipit vel imperat?

RESPONSIO.

Apud Deum quidem, sicut minister Christi, & dispensator ministeriorum Dei, timens nè præter voluntatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicat aliquid, vel imperet: & inueniatur tanquam falsus Christi testis, aut sacrilegus, vel introducēs aliquid alienum a doctrina Dei, vel certè subrelinquens & præteriens aliquid eorum quæ Deo placita sunt. Ad fratres autem esse debet tanquam si nutrix foueat paruulos suos: paratus autem, secundum voluntatem Domini, & secundum quod unicuique expedit, communicare cum eis, non solum euangelium, sed & animam suam: memor præcepti Domini ac Dei nostri, dicētis: Mādatum nouum do vobis, vt diligat

tis inuicem, sicut & ego dilexi vos. Maiorem hac charitatem nemo habet, vt animā suam ponat quis pro amicis suis.

De modo corripiendū. Cap. 17.

INTERROGATIO.

PEccantem quomodo corripiemus vel emendabimus, pater?

RESPONSIO.

Sicut scriptum est, Domino dicente: Si peccauerit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipsum solum. Si audierit te, lucratus eris fratre tuū. Si verò nõ te audierit, assume tecum alium vel duos: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si etiam ipsos non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Si forrè hæc increpatio, quæ fit a pluribus, eueniat ei in salutem. Et sicut dixit Apostolus, Argue, obsecra, increpa, cōsolare in omni patientia & doctrina. Et rursum: Si quis nõ obedit verbo, per epistolā hunc notate: & non commiscemini cum eo, sine dubio, ad mensæ participationem.

De minimis non contemnendis, sed corrigendis. Cap. 18.

INTERROGATIO.

SI quis etiā in paruis delictis affligere voluerit fratres, dicēs: quia debetis poenitere per singula: nè forrè & ipse immisericors videatur, & dissoluere charitatem?

RESPONSIO.

Cum affirmauerit Dominus, quia iocunda vnum aut vnus apex non transtiet a lege, donè omnia fiant: & rursum diffiniērit, quia de omni sermone ocioso quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationē in die iudicij: nihil oportet contemni tanquam paruum. Qui autem spernit minima, paulatim defluit. Sed & quomodo quis audebit breue dicere aut paruum delictum, quū Apostolus dicat, manifesteq; diffiniat, quia per præuaricationem legis Deus exhoratur? Sed & aculeus mortis, peccatum esse dicitur. Et non dicit, quali vel tali peccato. Magnus ergo irrisor est, qui intermittit & negligit, quàm qui arguit: sicut is qui in morsu serpentis permittit delitescere venenū, quàm ille qui educit & abstrahit. Sed & charitatem destruet ille, qui, secundum quod scriptum est, parcens baculo,

Nihil oportet scripturæ sanctæ addere vel minuerē. Deut. 4. & 10.

1. Cor. 6.

Eph. 5. Luc. 22.

Ioan. 6.

Mat. 6.

Cap. 14.

Exod. 18.

Commonitionum diuersitas, & quibus obediendū sit.

1. Thess. 3.

2. Cor. 10.

Eph. 4.

Acto. 5.

Ioan. 10.

Galat.

Ioan. 13.

Ioan. 15.

Mat. 18.

2. Tim. 4.

2. Thess. 3.

Mat. 3.

Mat. 12.

Nullū delictū est paruum dicendum.

Rom. 2.

1. Cor. 15.

Proou. 15.

culo, odit filium: qui autem diligit, diligenter corripit.

De poenitentis affectu. Cap. 19.

INTERROGATIO. Quid modo quis debet poenitere in vnoquoque delicto?

RESPONSIO. Affectum illum in se recipiens, quem gerebat ille, qui dixit: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Sed & ea quae scripta sunt in sexto psalmo, atque in alijs quamplurimis. Sed & illa, quae Apostolus dixit ad eos, qui secundum Deum contristati sunt: Quantam operatus est, inquit, in vobis sollicitudinem? sed indignationem, sed aemulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos castos esse negotio. Sed & in his ipsi, in quibus deliquit, agens multa contraria.

De dignis poenitentiae fructibus. Cap. 20.

INTERROGATIO. Vi sunt fructus dignae poenitentiae, pater?

RESPONSIO. Opera, quae contraria sunt peccato, quae debet afferre ille, qui vult, secundum quod scriptum est, in omni opere bono fructificare.

INTERROGATIO.

Qui se verbo dicit poenitere, peccatum autem suum non emendat, quid est?

RESPONSIO.

De isto scriptum est: Si te interrogauerit inimicus tuus magna voce, non acquiesces ei: septem enim nequitiae sunt in anima eius. Et alibi: Sicut canis reuertens ad vomitum suum, ita homo permanens in malitia sua.

De confessione, quibus fiat. Cap. 21.

INTERROGATIO. Qui vult confiteri peccata sua, si omnibus debet confiteri & quibuslibet, an certis quibusdam?

RESPONSIO.

Clementia Dei erga eos qui deliquerunt, manifesta est, secundum quod scriptum est: Qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur, & viuat. Quia ergo confessionis modus ad hoc aptus est, & conuertens se a peccato, fructus dignos ostendere debet poenitentiae, secundum quod scriptum est: Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: necessarium videtur, his, quibus dispensatio mysteriorum Dei commissa est,

confitenda esse peccata. Sic enim & hi, qui antiquitus poenitebant, inueniuntur apud sanctos confessos esse peccata sua. Scriptum est in Evangelio, quia Ioanni baptistae confitebantur populi peccata sua. Et in Actibus Apostolorum, Apostolis hi, qui baptizabantur.

De perfecta curatione post poenitentiam delinquentium. Cap. 22.

INTERROGATIO.

Qui poenituerunt pro aliquo peccato, & rursus in hoc ipsum peccatum inciderunt, quid facient, pater?

RESPONSIO.

Is qui semel deliquit, & iterum in eodem peccato incurrit, indicare de se videtur hoc primum, quod ab illo peccato priori non fuerit expurgatus: ex quo, velut a radice quadam pessima, eadem, quae ante, pullulauerunt. Sicut enim quis arboris ramos excidens, si radicem reliquerit: ubi radix fuerit, virgulta eiusdem seminis germinabit: ita etiam peccatum facere probatur, quonia omnes qui delinquent, ex ipsis peccatis initium sumunt: sed & ex alijs interdum delicti occasio nascitur. Necessarium ergo ei est, qui vult omnimodo purgare se a peccato, primas ipsas causas culpae excidere. Verbi gratia: Si ex contentione vel inuidia fuerit, non a se sumpsit exordium, sed radicem habet arrogantiam, ex cupiditate humanae gloriae venientem. Dum enim gloriam quarit a hominibus, aut contentionibus studet, aut recte agentibus inuidet, huic inuidet, scilicet per quem videtur ipse minus in laude vel in admiratione haberi. Si quis ergo semel notatus fuerit inuidiae vel contentionis vitio, & rursus in hoc ipsum inciderit: sciat se primam illam causam, de qua superius diximus, ex qua inuidia vel contentio nascitur, in interioribus medullis habere reconditam. Oportet ergo eum & per contraria atque aduersa curari, id est, per humilitatem. Exercitationes vero humilitatis sunt, si se vilioribus officijs subdat, & ministris vilioribus tradat. Ita namque arrogantiae & humanae gloriae vitium curare poterit, ut consuetudine humilitatis affectus, ultra iam non incidat in arrogantiae & vanae gloriae delictum. Sed in singulis huiusmodi vitij, cura similis adhibetur.

De

De affectu corripientis, & eius qui corripitur. Cap. 23.

INTERROGATIO.

Quali affectu vel quali sensu oportet increpare eum qui increpat, Abba?

RESPONSIO.

Ad Deum quippe tali more debet esse, qualem indicat beatus Dauid, dicens: Vidi prauaricantes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodiuerunt. Ad eos autem quos increpat, hunc debet affectum seruare, quem pater & medicus erga aegrotantem filium: & tunc maxime, quum qualitas curae tristior videtur & grauior.

INTERROGATIO.

Quali affectu quis debet suscipere correptionem, Abba?

RESPONSIO.

Sicut ager filius patris & medici de vita sua solliciti: qui si etiam asperum aliquid offerat, vel amarum ad curandum filium, scit utique filius, quod nec pater in aliquo negligere potest de salute filij, nec medicus falli.

INTERROGATIO.

Qui tristatur aduersus eum, qui se increpat, qualis est?

RESPONSIO.

Neque periculum peccati agnouit iste, neque damnum, neque lucrum poenitentiae: nec credit illi qui dixit, Quia qui diligit, diligenter corripit. Sed & seipsum alienum facit ab illa utilitate dicentis: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Sed ad laesionem ceterorum, iste talis permanet inter fratres. Exoluit ei, & impedit animos eorum qui possunt proficere.

De his qui ostendunt peccata sua, & de his qui vere aut non vere poeniunt, quales erga eos sumus. Cap. 24.

INTERROGATIO.

Quale iudicium debet esse de his, qui peccantes, defendunt opera sua, pater?

RESPONSIO.

Vt mihi videtur, grauius ab illo quod dixit Dominus: Quia expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & praecipitetur in mare, quam ut scandalizet vnum de minimis istis. Non enim iam ad emendationem & correptionem, sed defensionem ad confirmandum peccatum suum suscipit, qui delinquit, & ali-

os simile prouocat ad malum: ita ut conueniat eis, qui peccantes defendunt, illud quod scriptum est: Quia si non ostenderit fructus dignos poenitentiae, excidimini & in ignem mittimini. Vel rursus quod Dominus dicit: quia si oculus tuus dexter scandalizet te, erue eum, & projice abs te. Expedit enim tibi, ut percat vnum membrorum tuorum, & non omne corpus tuum mittatur in gehennam ignis ardentis.

INTERROGATIO.

Poenitentes ex corde, quomodo debent suscipi, pater?

RESPONSIO.

Sicut Dominus ostendit, quum dicit: qui conuocauit amicos suos & vicinos, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quam perdideram.

INTERROGATIO.

Erga eum qui non poenitet pro peccato, qualiter esse debemus, pater?

RESPONSIO.

Sicut praecipit Dominus, dicens: Sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et sicut Apostolus docuit, dicens: Subtrahite vos ab omni fratre ambulante immoderate, & non secundum traditionem, quam tradidimus vobis.

De proprietate non habenda. Cap. 25.

INTERROGATIO.

Si debet habere aliquid proprium, qui inter fratres est?

RESPONSIO.

Hic contrarius est illi testimonio, quod in Actibus Apostolorum de illis, qui credebant primitus, scriptum est. Ibi enim ait, quia nemo quicquam ex eis suum proprium dicebat esse: sed erant illis omnia communia. Si quis ergo proprium sibi esse dicat aliquid, sine dubio alienum se facit ab electis & a charitate Christi, qui docuit verbo, & opere compleuit, & qui animam suam posuit pro amicis suis. Si ergo ipse animam suam posuit pro amicis suis, quomodo nos etiam ea, quae extra animam sunt propriam, vendicabimus?

INTERROGATIO.

Si quis dicat: quia neque accipio a fratribus, neque do: sed contentus meis proprijs. quid in hoc seruare debemus, pater?

RESPONSIO.

Hic non acquiescit doctrinae Domini, dicens: Diligite inuicem, sicut ego dilexi vos. Acquiescendum est & Apostolo, dicenti: Auferite malum ex vobis, ne-

Aaaa for-

fortè accidat, vel modicum fermētum totam massam corrumpere.

De his quæ dantur à parentibus, quomodo dispensanda sint. Cap. 26.

INTERROGATIO. Si debet à carnalibus propinquis accipere aliquid?

RESPONSIO.

Propinquis quidem reddere quæ sua sunt, his qui ad seruitium Dei accedunt, necessarium est: & nihil subtrahere, vt non crimen sacrilegij incurrat. Veruntamen hæc prerogari in conspectu eorum, ad quos visa sunt pertinere, & illis ipsis præstet occasionem elatiōis ac superbiam, & alijs fratribus eiusdem propositi pauperibus tristitiam generet: ita vt accidat illud, in quo arguuntur Corinthij, Apostolo dicente: Quia confunditis non habentes. Et idem qui per loca singula ecclesijs præfunt, si sunt fideles & prudētes dispensatores, ipsis offerri debēt, secundum imitationem eorum, qui in Actibus Apostolorum id fecisse describuntur: de quibus dicitur, quia afferētes precia prædiorum suorum, ponebant ante pedes Apostolorum. Certè quoniā non est in huiuscemodi dispensationis officij, fideliter illis offerri conuenit, qui apud oēs in hoc probati inueniuntur. Veruntamen etiam de his probabit ille, qui præst, per quem debeat dispensari.

1. Cor. 11.

Act. 3.

De modo, quo nos gerere debemus erga parentes vel familiam. Cap. 27.

INTERROGATIO. Quomodo debemus videre eos, aliquando vel familiares, vel consanguinei fuerunt & proximi?

RESPONSIO.

Sicut Dominus ostendit, quū ei nunciauerūt, quia mater & fratres tui foris stant, volentes te videre: ad quos cum increpatione respondit, dicens: Quæ est mater mea? & qui sunt fratres mei? Qui enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater est.

Lucæ 8.

INTERROGATIO. Quod si deprecantur nos, vt eam cum ipsis ad domos eorum, si debemus acquiescere?

RESPONSIO.

Si quidem pro ædificatione fidei, aliquis ire potest: si probauerit ille qui pregitimè pos. est, mittatur. Si verò propter aliquā hu-

manam gratiā, audiat Dominū dicentem ad illū qui dixit: Magister, permittite mihi primum ire, & renūciare his qui in domo sunt: Quia nemo mittens manum suam in aratro, & respiciens retrò, aptus est regno cælorum. Quod si pro renunciando volenti ire vt renunciaret, quid dicemus de cæteris?

fit quis patentes visere. Luc. 9.

De vagatione mentis. Cap. 28.

INTERROGATIO.

Vndè ergò vagatur mens nostra, & cogitationes diuersæ ascendunt in corde nostro? & quomodo hæc possumus emendare?

RESPONSIO.

Vagatur quidē mēs nostra interdum ocio, dum non occupatur in necessaria sollicitudine, sed in remissione posita & securitate, non credit presentem esse Deum scrutantem corda & renes. Si enim hoc crederet, faceret hoc quod scriptū est: Prouidebam Dominum in conspectu meo, quoniam à dextris est mihi, nè cōmonear. Qui enim hoc agit, vel horum similia, neq; vagabit vnquam, neq; habebit ocium vanis cogitationibus indulgere, vel aliquid cogitare, quod non ad ædificationem fidei pertineat, & ad aliquam humanā vtilitatem pertineat & spectet: quanto magis nihil audebit, quod aduersum est Deo, & non ei placeat, cogitare.

Psal. 7.

Psal. 15.

De nocturnis illusionibus. Cap. 29.

INTERROGATIO.

Vndè nocturnæ phantasiæ inhonestæ & turpes accidunt nobis?

RESPONSIO.

Veniunt quidem hæc maximè ex diurnis animæ motibus & actibus, indignis & incongruis. Si enim vacet in iudicijs Dei, expurgatur anima per meditationem legis diuinæ, & studium verbi Dei: ibique si indefinenter curam gerat, semper requirens & scrutans, quid sit quod placeat Deo, talia habebit etiam somnia.

De infirmis, quomodo eis ministraretur, & qualiter ipsi debeant suscipere obsequia. Cap. 30.

INTERROGATIO.

Quali affectu debem⁹ infirmis fratribus ministrare?

RESPONSIO.

Sicut ipsi Domino offerētes obsequium, qui dixit: Quia quocumq; feceritis vni ex his minimis fratribus meis, mihi fecistis. Expedit autē ad cōseruandū huiuscemodi

Matt. 25.

uscemodi

uscemodi affectū in obsequijs: vt & hi q obsega à nobis suscipiūt, tales sint: qbus meritò deferri obsequiū debeat. Et id. eò oportet eos qui p̄sunt, curā gerere: vt nè ij qbus ministratur, tales sint, qui carni indulgeant & ventris: sed potius in amorem Dei & Christi eius probabiles inueniantur, & per patientiam suam ac vitæ meritum, fratrum mereantur obsega, vt habeantur ad gloriā Christi. & opprobriū zabuli, sicut fuit & sanctus Iob.

Nora quibus maxime seruiendum sit.

INTERROGATIO.

Cum quali humilitate debet quis suscipere à fratribus obsequium, pater?

RESPONSIO.

Ioan. 13.

Sicut seruus à Domino: & sicut ostendit Petrus Apostolus, quū ei Dominus ministraret. In quo etiā periculum eorum ostendit, qui nolunt obsequium recipere fratrum.

De charitate inuicem habenda, & qualiter eam proximis exhibeamus. Cap. 31.

INTERROGATIO.

Qualem debemus habere charitatem ad inuicem?

RESPONSIO.

Ioan. 5.

Qualem Dominus ostendit, dicens: Diligite inuicē, sicut & ego dilexi vos. Maiorem hac charitatem nemo habet, quā vt animam suam quis ponat pro amicis. Si autē & animam poni oportet, quāto magis in alijs votum & studium debet ostendi? Sine dubio non secundum humanas voluntates, sed secundum illum prospicendum, in quo est oim commune propositum placendi Deo.

INTERROGATIO.

Quomodo potest quis implere charitatem circa proximum, pater, ediscere nobis?

RESPONSIO.

Ioan. 5.

Primò quidem metuens iudicium præuaricantis mandatum Dei, quia ipse dixit: Qui non crediderit filio, non habebit vitam: sed ira Dei manet super illum. Tum deindè, velut cupiēs ad æternam vitam peruenire: quia mandatum eius vita æterna est. Primum enim magnum mādātum est: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua. Simile verò huic est secundum: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Et si quis desiderat similis effici Domino, dicenti: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos. Sed ex communi sensu hoc

Ioan. 13.

sentire possumus, quia beneficium cōsequamur à fratre: in eo quòd diligimur à fratre, debitores efficiamur, vt eum meritò diligamus. Quod etiā inter gentiles obseruari solet, sicut in Euangelio Dominus dicit: Si diligitis eos qui vos diligūt, quæ vobis est gratia? quia & peccatores & gentiles, diligentes se diligūt. Si enim vel lædit nos, vel aduersatur q: hunc non solūm propter mādātum, sed propter hoc ipsum, quia plus nobis præstat in quo lædit, diligere debemus. Si quidem credimus Domino, dicēti: Beati estis quum exprobrabunt vos, & persequentur, & dicent omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis.

Matt. 5.

Matt. 5.

De sermone ocioso. Cap. 32.

INTERROGATIO.

Vsq; ad quem modum ociosus sermo iudicabitur, pater?

RESPONSIO.

Generaliter omnis sermo, qui non proficit ad aliquam gratiā fidei Christi, ociosus est: & tātum est periculum huiuscemodi sermonis, vt etiam si bonum esse videatur, quod dicitur, ad ædificationem fidei tamen non pertineat: non in sermonis bonitate ille, qui locutus est, periculum effugiat: sed in eo, quòd non proficit sermo prolat⁹, contristat spiritum sanctum Dei. Hoc enim manifestè demonstrat Apostolus, dicens: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus, & super hæc adiecit: Nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Quo utique grauius malum nullum esse poterit.

Periculum ociosi sermonis.

Eph. 4.

Ibidem.

De maledico sermone & detractioe. Cap. 33.

INTERROGATIO.

Quid est maledicus, pater?

RESPONSIO.

Omnis sermo, qui ob hoc profertur, vt infamet aliquem, aut derogat alicui, vel malè commendat, maledicus est, etiam si videatur non esse iniuriosus. De hoc manifestum est ex sentētia Euangelij, quum dicit de Iudæis: quia maledixerūt eum, dicentes: Tu sis discipulus illius.

Ioan. 9.

INTERROGATIO.

Quæ est detractio, vel derogatio, Abba?

RESPONSIO.

Duas causas, quibus potest aliquis aliorum mala committere.

Duas opinor esse causas, in quibus licet aliquem dicere & retractare aliena mala. Si quando consilium habere necesse est cum ceteris, qui in hoc ipsum videntur assumi, quomodo corrigatur is, qui peccauit, vel mali aliquid egit. Et rursum, si quando necesse est praenunire aliquem & commoneri, ne forte incurrat in consortium alicuius mali, dum eum putat esse bonum, quia Apostolus dicit: Nolite commisceri cum huiusmodi homine. Et Salomon: Noli manere cum homine iracundo: ne forte eius vias discas, & sumas laqueum animae tuae. Quod & ipsum Apostolum fecisse inuenimus per hoc, quod scribit ad Timotheum, dicens: Alexander ararius multa mihi mala ostendit: quem & tu deuita. Valde enim restitit nostris sermonibus. Praeter huiusmodi necessitates, quicumque dicit aliquid aduersus alium, ut vel deroget ei, vel obtrechet: istud est detrahere, etiam si vera videatur quae dicit.

2. Theff. 3.

Prou. 22.

2. Tim. 4.

De pena detrahentis vel respondentis, quando corripitur. Cap. 34.

INTERROGATIO.

Qui detrahit fratri, vel audit detrahentem, & patitur, quid dignum est, pater?

RESPONSIO.

Psal. 100.

Excommunicari debet. Detrahenti enim occulte proximo suo, hunc persequer. Et alibi dictum est: Noli libenter audire detrahentem, ne forte eradiceris.

INTERROGATIO.

Quod si de eo qui praest, quis detraherit, quomodo eum obseruabimus?

RESPONSIO.

Num. 32.

Et in hoc manifestum est iudicium iracundiae Dei super Mariam, quae detraxit Moyse, & peccatum eius nec ipso quidem Moyse orate, inultum Deus esse permisit.

INTERROGATIO.

Si quis acriori sermone, vel insolentiori voce respondeat, & admonitus dicat, quia nihil mali habeat in corde suo, si oportet ei credit.

RESPONSIO.

Non omnes passiones animae manifestae sunt omnibus, nec ipsis quidem qui patiuntur eas. Sicut enim sapientissimis medicis signa quaedam dantur absconsa & occulta ex corporum motibus, quae ipsos, qui patiuntur, effu-

giunt & latent: ita etiam in animo sunt quaedam vitia, etiam si non sentit ille qui peccat. Sed & credere oportet domino, dicenti: quia malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Et ideo fieri non potest, ut malus de corde malo proferat bonum sermonem: nec bonus de corde bono malum proferat verbum. Sed iterum quidem potest esse mali cordis bonitas simulata: bonum autem cor, malum non potest simulare. Dicit enim Apostolus, quia prouidentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

De ira, quomodo possit aliquis non irasci: & alijs quibusdam, breuiter. Cap. 35.

Quomodo possit aliquis non irasci? RESPONSIO.

Si Deum credat oia inspicere, & Dominum praesentem semper intueatur: quandoquidem neque is, qui iudici suo subiectus est, audeat in oculis iudicis sui aliquid suae indignationis ostendere, id est, cum non ipse sibi aliud putat esse subiectum, sed se parat ad alterius obedientiam: hoc est enim, omnes ducere superiores sibi. Si enim non ad omnes vsus suos, vel ad suam vtilitatem obedire querit eos qui obediunt: scire debet, quod sermo Domini vnumquemque docet alijs obsequi vel ministrare. Quod etiam implet, si vider aliquem mandatum Domini praeterire, & non erga eum ira moueatur, sed miseratione & compassione: secundum eum qui dicit, Quis infirmatur, & ego non vrer?

INTERROGATIO.

Quis est mansuetus?

RESPONSIO.

Qui non transferatur a iudicijs suis, quibus statuit & studet Deo placere.

INTERROGATIO.

Quomodo quis vincatur in voluptate ac libidine ciborum?

RESPONSIO.

Si statuit sic expectandum esse non id quod delectat, sed id quod expedit: & quod vsui, non voluptati, sufficiat.

De malo desiderio amputando. Cap. 36.

INTERROGATIO.

Quomodo excidemus mali desiderij appetitum?

RESPONSIO.

Desiderio meliore si magis ignimur, & accendimur ad amorem Dei, secundum illum qui dixit: Eloquiū Dñi igniuit eum: Psal. 104.

Psal. 18.

eum: & iudicia vera Dei, iustificata in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum, & dulciora super mel & fauum. Semper enim desiderium melius est, si in opere sit & in re: & possideat totos animos nostros, atque eorum quae desideramus, perfrui contendamus. Contemnere nos facit & despiciere inferiora, sicut docuerunt nos omnes sancti: quanto magis ea, quae mala sunt & turpia?

De tristitia vel gaudio malis & bonis. Cap. 37.

INTERROGATIO.

2. Cor. 7.

Quaerit est secundum Deum? & quaerit est secundum seculum?

RESPONSIO.

Secundum Deum tristitia est, quum pro mandatis neglectis vel praeruaricatione tristamur, secundum quod scriptum est: Tristitia tenuit me, pro peccatoribus derelinentibus legem tuam. Seculi autem tristitia est, quum aliquid de rebus humanis, vel quae ad seculum pertinent, contristamur.

INTERROGATIO.

Quid est in Domino gaudium, vel quid facientes gaudere debemus?

RESPONSIO.

Si secundum mandatum Domini gerimus, vel in gloriam Dei agimus: hoc est in Domino gaudium, vel quum pro nomine Domini aliquid patimur, & gaudemus, vel alijs sancte agentibus congratulamur.

INTERROGATIO.

Quomodo lugere debemus, ut beatitudinem consequamur?

RESPONSIO.

Cum illa interrogatione, in qua exposuimus, quae est secundum Deum tristitia, etiam ista interrogatio continetur: id est, si pro peccatis lugemus, vel si eos dessemus, qui per praeruaricationem legis inhonorant Deum, vel propter eos qui periclitantur in peccato: quia anima quae peccauerit, ipsa morietur: secundum illum qui dixit, Et lugent multos ex his, qui ante peccauerunt, & non egerunt poenitentiam.

INTERROGATIO.

Si ex toto corde ridere non licet? RESPONSIO.

Lucae 6.

Nunquam est tempus ridendi in hac vita.

Quum Dominus eos qui nunc ridet, condemnet: manifestum est, quia nunquam tempus est risus fidelis animae: & maxime quum tam plurimi sint,

qui per praeruaricationem legis Deum exhonorent, & in peccatis suis moriantur: pro quibus utique tristari indefinenter conuenit & lugere.

De solitudine seculari & negligentia, quomodo accusat. Cap. 38.

INTERROGATIO.

Quaerit est solitudo secularis, Abba?

RESPONSIO.

Omnis solitudo secularis, etiam si nihil videatur habere illicitum: tamen si ad religionem non pertineat & ad virtutem, secularis est.

INTERROGATIO.

Vnde nobis accidit importune dormire? & quomodo hoc possumus abijcere, pater?

RESPONSIO.

Venit quidem importune dormire tunc, quum languidior est anima erga memoriam Domini, & quum iudiciorum eius eam incessit obliuio. Abijcere autem id possumus, quum dignam de Deo assumpserimus cogitationem, & ad voluntatem eius extenderimus desideria nostra, secundum illum qui dixit: Si dederō somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem: & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.

De operibus nostris, quomodo omnia ad gloriam Dei faciamus. Cap. 39.

INTERROGATIO.

Quomodo ad gloriam Dei quis faciat omnia, pater?

RESPONSIO.

Quum omnia propter Deum, vel ex mandato Dei facimus, & in nullo sectamur hominum laudes, & in omnibus meminimus Domini, dicentis: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra, & magnificent patrem vestrum, qui in caelis est.

INTERROGATIO.

Quomodo manducat quis & bibit in gloriam Dei?

RESPONSIO.

Si in memoriam semper habeat, a quo pascitur, Deum: & si non solum animo, verum etiam corpore, per singula confestetur se ei gratias agere, & securum manducare. Sed & quasi operarium Dei ab ipso refici ob hoc, ut ad laborem vel expletionem sufficiat mandatorum Dei.

INTERROGATIO.

Quomodo facit dextera, quod non cognoscat sinistra?

RESPONSIO.

Quum intenta mente, & fixo desiderio placendi Deo, agimus opera Dei, & omni sollicitudine constringimur, ne decedamus à via recta & ab opere legitimo: tunc nullius prorsus extrinsecus neq; membri nostri recipimus cogitationem, nisi solius Dei & eius operis, quod explemus: tãquàm si artifex faciens vas, indefinenter & eius meminit, qui opus iniunxit: & vas, quod versat in manibus, si rectè & fabrè veniat, inuenitur.

Pulchra expositio, quod implentur quod dictu est Matt. 6. Nesciat sinistra &c.

INTERROGATIO.

Quomodo apparebitille, qui hominibus vult placere?

RESPONSIO.

Quum presentibus quidem his, qui laudare possunt, agit aliquid operis boni: nullo autem tali presente, vel etiam his, qui vituperare possunt, adstantibus, segnitè & pigrior in opere. Si em Domino placere velit, semper utique & in omni loco idem esse atque eadem gerere studebit, adimplens id quod scriptum est: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatè, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces.

Arg. quãdã quis cupiat hominum laudes.

2. Cor. 6.

INTERROGATIO.

Quomodo quis effugiet vitium placendi hominibus, vel captandi laudem ex hominibus?

RESPONSIO.

Si certus sit de presentia Domini, & fixam habeat sollicitudinè Deo placendi, & multo desiderio teneatur earum beatitudinum, quæ à Domino re-promissæ sunt, Non enim oportet sub presentia domini placere conseruis, ad iniuriam domini vel sui perniciem: nõ domino, sed conseruorum nutibus inueniens.

Remedium contra laudis appetitum. Matth. 5.

De superbia, & eius curatione. Cap. 40.

INTERROGATIO.

Quomodo intelligitur superbus? vel quomodo curatur, pater?

RESPONSIO.

Intelligitur quidè ex eo, quod semper ea quæ eminentiora sunt, quarit: curatur autem, si credat sententiæ eius qui dixit: Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Illud sanè sci-

Signum superbi.

Iacobi 4.

endum est, quod quomodo quis timeat damnum superbiæ, impossibile est curari hoc vitium, nisi abstrahat se, & secedat ab omnibus occasionibus elationis: sic impossibile est extingui linguæ alicuius vel gentis loquelam, vel artificium aliquod, nisi quis omnigenere se penitus abstrahat nõ solum ab agendo & loquendo, sed etiam ab audiendo eos qui loquantur, vel videndo eos qui agunt id, quod obliuisci cupit: & ita obseruandum est de omnibus vitijis.

Remedium superbiæ.

De humilitate, & de honore non requirendo. Cap. 41.

INTERROGATIO.

Vid est humilitas? & quomodo eam possumus implere?

RESPONSIO.

Humilitas quidè est hæc, ut omnes homines existimemus superiores nobis, secundum diffinitionem Apostoli. Implere autem id possumus, si memores fuerimus Domini, dicentis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: quod in multis sæpè ostendit & docuit. Et credere ei debemus, promittenti, quia qui se humiliauerit, exaltabitur. Deinde, ut indefinenter & absq; vlla cessatione, in omnibus actibus & in omni negotio humiliores cæteris inueniri studeamus, & in hoc exercitiũ nostrum ponamus. Vix enim sic poterimus pristinæ arrogantia à nobis abolerè memoriam, & affectum humilitatis assumere: sic enim etiam in artificijs fieri solet. Idemq; modus erit etiam in cæteris virtutibus obtinendis, quæ ex mādato Dñi nostri Iesu Christi veniunt.

Humilitas quæ sit. Phil. 2.

Phil. 2.

Matt. 11.

Lucæ 14.

Acquirere humilitatis difficultas.

INTERROGATIO.

Si oportet honorem quarere?

RESPONSIO.

Reddere quidem cuique honorem edocti sumus, requirere autem honorem prohibiti, Domino dicente: Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem querentes, & gloriam quæ est ab vno Deo, non quaritis? Itaque requirere gloriam vel honorem, indicium est infidelitatis, & alienos esse à pietate Dei, quum & maximè Apostolus dicat: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Si ergo hi, qui oblatam sibi ab hominibus gloriam accipiunt, ita condemnantur: qui nec oblatam requirunt, quali iudicio digni sunt?

Ioann. 5.

Galat. 3.

De

De obedientia, de modo videlicet & affectu obediendi, & alijs quibusdam ad id pertinentibus. Cap. 42.

INTERROGATIO.

Quomodo inuicem obedire debemus, pater?

RESPONSIO.

Sicut serui dominis, secundum quod præcipit Dñs: quia qui vult in vobis esse magnus, fiat omnium nouissimus & omnium seruus. Quibus verbis addidit, ut inclinet magis ad humilitatem: Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Sed & illud, quod ab Apostolo dictum est, per charitatè spiritus seruire inuicem.

Matt. 20.

INTERROGATIO.

Vsq; ad quem modum oportet progredi eum, qui placendi Deo implere regulam cupit?

RESPONSIO.

Apostolus ostendit, proponens nobis obedientiam Domini: Qui factus est, inquit, obediens vsq; ad mortem, mortem autè crucis, & prædixit, Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu.

Phil. 2.

INTERROGATIO.

Qui piger est erga mandatum, quomodo potest industrius & vigilans effici?

RESPONSIO.

Si certus sit, presentiam Domini esse vbique, & omnia intueri: & comminationem illã, quæ aduersus pigrum placita est, ante oculos habeat, & ipsem multæ retributionis Domini, qui repromittit per Apostolum dicens: Quia vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: & si qua similia in scripturis sanctis inuenimus, quæ de labore patientiæ & operum sollicitudine ad Dei gloriam referuntur.

Prouer. 20. Remedium contra pigritiam.

1. Cor. 3.

INTERROGATIO.

Si quis non contentus est, quotidie aliquid sibi iniungi ab his, qui pro mandato Domini incedunt: sed artificium vult discere, quali vitio ægrotat? aut si oportet ei acquiescere?

RESPONSIO.

Iste talis, & præsumptor est, & sibi placens, & infidelis, qui non timuit sententiam Domini, dicentis: Estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Si enim quotidie quis expectat Dominũ, sollicitus est & tre-

Lucæ 12.

Obedientia non est in his quæ nobis placent.

pidus, quomodo presentem diem non transeat ociosus, & nihil amplius querit. Si autem imperatur ei artificium discere, obedientia sua habet lucrum: & non in eo quod sibi placet, assumat iudicium.

INTERROGATIO.

Si quis industrius sit & promptus ad implenda mandata, agat autem non quod ei iniungitur, sed quod ipse vult, quam mercedem habet, pater?

RESPONSIO.

Merces enim eius, illa ipsa est, quod sibi placet. Quum autem dicat Apostolus, Vnusquisq; nostrum proximo suo placeat in bonũ ad ædificationem: & vt amplius inclinaret & constringeret audientes, addit & dicit: quia ipse Christus non sibi placuit: scire debet vnusquisque, periculum suum esse in eo quod sibi vult placere. Simul enim & inobediens inuenitur.

Rom. 15.

Non debemus nobis ipsis placeere.

INTERROGATIO.

Si licet alicui excusare opus, quod ei iniungitur, & aliud quarere: quum difinita sit obediẽtia, siue obediẽtiæ mensura, vsq; ad mortem esse: ediffere nobis, pater.

Mensura obediẽtiæ.

Phil. 2.

RESPONSIO.

Qui deuitat hoc, quod ei iniungitur, & aliud querit: primò omnium inobediẽtiæ reus est, & manifestè ostenditur, quia nondum abnegauit semetipsum: & inde multorum malorum causa efficitur tam sibi, quam cæteris: quia adiuturum contradictionis plurimis aperit, & seipsum ad contradicendum assuescit. Et quum non possint singuli discernere, quod melius est, & eligere: potest fieri, si talis sit licentia, vt aliud deterius eligat. Tum deinde etiam suspicionem dabit fratribus, quod passione aliqua, vel ad opus quod eligit, adstringatur: vel certè erga eos, cum quibus necesse est operari. Itaque omnimodò nõ obedire, multorum malorum causa est. Si aut ratio est aliqua, qua sibi rectè excusari videatur opus id, quod excusat: ponat hanc ipsam huic qui præest, & relinquat eius iudicio, vt ipse probet, si excusatione dignum est quod eligit.

Excusatio nostra stare debet præsentis arbitrio.

INTERROGATIO.

Si iniunctum fuerit aliquid fratri, & contradixerit: postea autem sua sponte obierit, quid est?

RESPONSIO.

In

560
Contradi- centis ma- lum.

Prou. 17.

Lucæ 10.

Phil. 2.
Murmura- re quàm graue sit.

2. Cor. 7.

Salutaris cõtristatio.

Rom. 14.

Matth. 5.

Quum of- fenderit no- lentis fati-

S. BASILII EPISCOPI

CAESAREAE CAPPAD.

In eo quòd contradixit, quasi nõ obtemperans, iudicandus est: & velut cæteros ad simile prouocans malum. In quo sciat se illi sententiæ obnoxium, quæ dicit: Contradictiones suscitatur omnis malus: Dominus autem angelum immisericordem mittet ei. Quum autem certus sit, quia homini non obtemperat, sed Domino dicenti: quia qui vos audit, me audit: & qui spernit vos, me spernit: si compunctus est recordatione mandati, prius satisfaciatur: & ita si permittitur, impleat quod iustum est.

INTERROGATIO.

Si autem obediat quis, & murmuret?

RESPONSIO.

Apostolo dicente, Omnia facite sine murmuratiõibus & hæsitatiõibus: Alienus sit à fratrum vnitate, qui murmurat, & opus eius abiiciatur. Manifestum est enim, iste qui talis est, quia in infidelitate egrotat, & certam spei fiduciam non gerit.

De his qui offendunt, aut offenduntur: quomodo satisfaciatur, aut recipiant satisfactiõnem? Cap. 43.

INTERROGATIO.

SI frater fratrem contristauerit, quomodo debet emendare?

RESPONSIO.

Si contristauit quidem, sicut Apostolus dicit: Contristati enim estis, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis: non ille qui contristauit, emendare debet: sed ille qui contristatus est, iudicia eius tristitiæ quæ est secundum Deum, ostendere debet: ipsum verò qui indifferenter contristauit, in non secundum Deum: memor sit ille, qui contristauit, Apostoli, dicentis: Si autem propter escam frater tuus scandalizatur, iam non secundum charitatem ambulat: & quum cognouerit tale delictum esse suum, impleat illud quod à Domino dictum est: Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum.

INTERROGATIO.

Quod si non acquiescet ut satisfaciatur, quid agendum est, pater?

RESPONSIO.

Implere debemus in eo illud, quod à Domino dictum est, de eo qui peccauit,

& non egit poenitentiam, quum dicat: Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

INTERROGATIO.

Si satisfaciante eo qui contristauit, noluerit reconciliari is, qui contristatus est?

RESPONSIO.

Manifesta est in hoc Domini sententia, quæ refertur in illa parabola de seruo, qui rogatus est à conseruo suo, & noluit patienter agere: Et videntes, inquit, conserui, renunciauerunt Domino suo. Iratus autem Dominus, reuocauit omnem gratiam debiti, quæ concesserat: & tradidit cum tortoribus, vsquequò redderet omne debitum.

INTERROGATIO.

Quod si contristatur ille, qui excitatur ad vigilias: aut etiã irascitur, quid dignum est?

RESPONSIO.

Interim excõmunicari debet, & non manducare: si forte compunctus agnoscat, quantis & qualibus bonis semetipsum insipienter defraudet: & ita conuersus, recipiat eius gratiam qui dixit: Memor fui Dei, & delectatus sum. Quod si permanferit in stultitia, non intelligens gratiam: abscindatur tãquam putrefactum membrum à corpore. Scriptum est enim: Quia expedit ut vnum membrorum tuorum pereat, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.

De iudicio, quare & quomodo debemus iudicare. Cap. 44.

INTERROGATIO.

Quid est, Nolite iudicare, ut non iudicemini, pater?

RESPONSIO.

Quum Dominus aliquandò dicat, Nolite iudicare, ut non iudicemini: ali-quandò verò, Iustum iudicium iudicate: non utique omni modo iudicandi prohibet facultatem: sed differentiam iudicij nõsse nos docet, ut sciamus in quibus iudicemus. Vnde hoc manifestè Apostolus nobis tradidit, & dicit de his causis, quæ in vniuersisq; arbitrio esse debet: Tu autem quare iudicas fratrem tuum? Et iterum: Non ergò iniucem iudicemus. In his verò actibus qui Deo non placet, notat eos qui iudicantur, & ipse suam sententiam prodit per hæc, quæ dicit: Ego quidem sicut absens corpore, præsens autem spiritu, iam

Ibidem.

Nolentia satisfactio- nem, quum offertur, suscipere, reat' atque periculum.

Psal. 76.

Matth. 5.

Matth. 7.

Ioann. 5.

Nõ omine- dõ iudicare prohibet mur.

Rom. 14.

1. Cor. 6.

Diffinit, de quibus iudi- candum nõ sit.

1. Cor. 4.

Iudicandi necessitas.

Matth. 7.

De zelo & ira. Cap. 45.

Psal. 68.

Quò cogno- scamus mo- tus nostros ex passione descendere.

Non est im- possibile ho- minem nõ irasci. Psal. 7.

iam iudicauit, tãquam præsens, cum qui hæc ita operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusce- modi hominem sathanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat in die Domini. Si quid ita in nostra potestate vel arbitrio positum & incertum est, non oportet de his iudicare fratrem: secundum hoc quod dicit Apostolus, tanquàm de his quæ ignorantur: Itaque nolite ante tempus iudicare, vsquequò veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Dei autem iudicia iudicare, omnimodò necessarium est: nõ fortè & nos simili ira absorbeamur, si quiescamus erga peccantes & fileamus: nisi fortè quis eadem faciens, fiduciam non habeat arguendi, neque auctoritatem iudicandi fratrem, dicente Domino: Eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.

De zelo & ira. Cap. 45.

INTERROGATIO.

Quomodo intelligit quis, si zelo Dei moueatur aduersus peccantem fratrem, an propria iracundia?

RESPONSIO.

Si ad omne peccatum fratris patitur illud, quod scriptum est, Consumpsit me zelus domus tuæ, quoniam obliti sunt verborum tuorum inimici mei. Manifestus est enim & in hoc Dei zelus. Veruntamen etiam in his oportet omnia prudenter dispensare. Si ergò hunc affectum etiam non habuit in anima sua, motus suos sciat magis ex passione, quàm ex Deo descendere: & in nullo posse officium pietatis implere.

INTERROGATIO.

Dicitur quidam impossibile esse, non irasci hominem.

RESPONSIO.

Si possibile est militi in conspectu regis sui irasci, sed nec sic quidem habebit rationem hoc, quod dicitur. Huiusmodi enim vultus eiusdem forme hominis ad hominem propter vnitatem naturæ, ubi quantum sola dignitatis sit eminentia, tamen prohibet passionem irascendi: quum nõ magis Deus, quàm certissimus etiã cordi nostro præsentem esse, & motus nostros inspicere? cuius ma-

nifestum est quanta sit eminentia, etiam hoc ipso, quod scrutatur corda & renes, & motus videt animæ.

De perfecta subiectione, quod in omnibus oportet nos subicere, & quo affectu. Cap. 46.

INTERROGATIO.

SI oportet ire quocunque, nõ commo- nito illo, qui præest?

RESPONSIO.

Quum dicat Dominus, Non veni ut à me faciam quicquam, sed ille qui me misit, ipse facit: quanto magis vnusquisque nostrum non sibi permittere debet aliquid? Qui enim sua auctoritate aliquid agit, manifestissima superbia morbo detinetur: & subiectus est illi sententiæ, quæ dicit: quoniam in hominibus superbientibus abominatio est apud Deum. Sed in omnibus sua sponte vel auctoritate aliquid agere, culpabile est.

INTERROGATIO.

Si hoc alicui volenti literas discere, vel lectioni vacare, indulgendum est?

RESPONSIO.

Apostolo dicente, ut non, quæcunque vultis, illa faciatis: in omni negotio sua voluntate permittere vnumquemque agere, perniciosum est. Sed oportet illud suscipere, quod ab his qui præsumunt iniungatur: etiam contra voluntatem eius, cui iniungitur, secundum exemplum Domini, dicentis: Pater, non mea voluntas, sed tua, fiat.

INTERROGATIO.

Si licet vnicuique vitare opus, quod grauius videtur?

RESPONSIO.

Qui fideliter & pure Deum diligit, & certus est de retributione Domini, nec sufficere sibi putat ea, que iniunguntur, sed semper augmenta operis querit: & maiora quæ iniunguntur, desiderat & exoptat, etiam supra vires videatur esse quod facit. Nec aliquandò securus est, tanquàm opere expleto: sed eccontrario sollicitus est & anxius, tanquàm si nihil dignum præceptis Euangelicis egerit, memor illius Dominici sermonis, dicentis: Quum autem feceritis omnia, quæcunque præcepi vobis, tunc dicetis: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Sed & imitabimur Apostolum: cui quum mundus esset crucifixus, & ipse mundo, non erubescit dicere: quia ego me ipsum nondum extimo apprehendisse.

Bbbb Vnum

Ioann. 5.

Prou. 16. Lucæ 16.

Voluntas propria culpam habet.

Galat. 5.

Lucæ 22.

Qua cogitatione redamur ad omne opus promptissimi.

Lucæ 17.

Galat. 6.

Philip. 3.

Vnum autē, ea quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ antea sunt me extendens, secundum propositum sequor ad palmā supernę vocationis Dei in Christo Iesu. Et qui quum haberet potestatem, Euangelium annuncians, de Euangelio viuere: magis in labore & fatigatione, inquit, nocte & die operans vixi: non quia nō haberemus potestatem, sed vt nos formam daremus vobis ad imitandum nos. Quę quum ita sint, quis ita vel stultus est, vel infidelis, vt putet se maiorib⁹ quam debet, oneribus prægruari, quum hanc quoquē mensuram nondūm possit implere?

2. Theff. 3.

Nemo putet se plus iusto grauari.

INTERROGATIO.

Quomodo quis promptus fiat, etiā ad pericula sustinenda propter mandata Domini, Abba?

Colof. 1. scriptum est: Gratias agentes Deo & patri, qui idoneos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: quia liberavit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij charitatis suę.

De his, qui nouiter accedunt ad Dei seruitutem, quomodo ab alijs instruantur. Cap. 48.

INTERROGATIO.

Quomodo debent hi, qui præcesserunt in labore operis Dei, instruere eos, qui nup̄ accedunt?

RESPONSIO.

Si quidem corpore adhuc vegetes sunt, per hoc quod impigrē ad cuncta humilitatis officia semetipsos paratos exhibent, ædificent eos, & formam eis vtilem ad omnem profectum præstent. Si verò infirmiores sunt corpore, hoc

fieri potest, vt qui non firmo proposito coeperit, tempore postea proficiat.

vitæ, & permaneat in cœptis: sicut etiam frequēter factū scimus. Sed vt manifesta fiat veritas institutionum nostrarum, de quibus homines opinantur: oportet tamen circa eum cauti⁹ agi & diligentius, vt siue in veritate permaneat, vel proficiat: siue institutionum nostrarum libertas exploretur, pbabilis inueniatur ac pura. Itā nanq; & nos Deo placebimus, & ille aut proficiet, si verax est: aut, si simulator sit, erubescet.

De abstinentia & mensura eius ac ratione ieiunij. Cap. 50.

INTERROGATIO.

Si quis supra vires vult abstinere, ita vt etiam in opere mandatorum impediatur per nimietatem abstinentiæ, si oportet ei concedi?

necessarium ieiunium iniungitur: si aliquando aliquid, quod religio deposcit, explendum est tanq̄ ex necessitate, an voluntariē?

RESPONSIO.

Domino dicente, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: Omne quod ad religionem pertinet, si non nisi ex proposito, & nō deuotione fiat, periculum generat. Debet ergò ieiunio sociari deuotio. Quia ergò necessarium sit ieiunium in talibus quibusque causis, & maximē, quum desideramus aliquid impetrare à Domino, etiā sanctus Apostolus docet, qui inter ceteras suas virtutes addidit etiam hoc, dicens: quia in ieiunijs.

INTERROGATIO.

Qui non vult vti ex his cibis, ex qui-

Matth. 5.

Quæ etiam in bono opere peticulum sit.

Necessariū est ieiunium.

2. Cor. 11.

1. Cor. 10. Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.

INTERROGATIO.

Si oportet eum, qui plus laborat, requirere plus à consuetudine?

RESPONSIO.

Si propter retributionem Dei, laborem suscipit: non hic requirere debet laboris sui mercedem vel requiem, sed pro his ad promissa Domini festinare: sciens quia sicut pro laboribus mercedem parauit Dominus, ita etiam pro angustijs consolationes. Veruntamen hi qui praesunt, obseruabunt regulam illam, quae dicit: Diuidebatur unicuique, prout ei opus erat. Debet enim vnumquodque praenire, vt secundum laborem, & solatia refectiois inueniat.

De vestimentis vel calceamentis, & alijs quae dantur, quomodo recipiantur. Cap. 51.

INTERROGATIO.

Vali affectu oportet recipere vel vestimentum, vel calceamentum, qualecunque fuerit?

RESPONSIO.

Si quidem breue aut grande est ad mensuram staturae suae, hoc indicare debet, sed cum omni verecundia & mansuetudine. Si vero pro abiectioni vel viliori mouetur, quia non est nouum: meminerit mandata Domini, dicentis: Quia dignus est non quicumque, sed operarius, mercede sua. Discentiat ergo seipsum, si dignè operatus est opera Dei, & adimpleuit omnia, quae praeccepta sunt. Et tunc non aliquid requirit, sed de eo ipso, quod ei datur, erit sollicitus, quia meritum suum accepit. Hoc enim quod de vestimento dictum est, etiam de omni re, quae ad vsus corporis pertinet, eadem forma obseruari potest.

INTERROGATIO.

Si quis iratus fuerit, nolens suscipere aliquid eorum, quae ad vsus communiter praebentur?

RESPONSIO.

Iste talis dignus est, vt etiam si quaeratur, non accipiat, vsquequod probet is, qui praestit: & quum viderit vitium animi curatum, tunc etiam quod corporis vsibus necessarium, praebit.

De his, qui tarde ad mensam vel alibi occurrant. Cap. 52.

INTERROGATIO.

SI necessè est omnes conuenire ad horam prandij, eum qui remanet, & post prandium venit, quomodo transigemus?

RESPONSIO.

Si quidem necessitate vel loci, vel operis remansit à communi ordine: qui praestit, probabit & ignoscet. Si vero, quum posset occurrere, non satisfecit, fateatur culpam negligentiae suae: & maneat sine cibo vsque ad illam horam, qua conuenitur ad cibum in posterum diem.

De his quae distribuenda sunt, à quibus distribuuntur. Cap. 53.

INTERROGATIO.

Pauperes venientes ad ostium, & petentes, quo modo, & si debet vnusquisque porrigere panem, vel quodcunque aliud: aut oportet hoc ad eum, qui praestit, pertinere?

RESPONSIO.

Quum Dominus dixerit, Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus: sed & canes de micis, quae cadunt de mensa puerorum, libenter accipiunt: is, cui dispensatio iniuncta est, cum consideratione debet hoc facere. Si quis autem praeter illius voluntatem hoc praesumat facere, tanquam inquietus & indisciplinatus confiteatur, vsquequod discat loci sui ordinem custodire, secundum quod Apostolus dicit: Vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat.

INTERROGATIO.

Si licet vniciuique veterem tunicam suam aut calceamentum dare, cui voluerit, misericordiae causa propter mandatum?

RESPONSIO.

Dare aliquid mandati gratia, non est omnium, sed eorum, quibus officium creditum est. Sic ergo, ad quae pertinet dispensatio, siue nouum, siue vetus vestimentum, ipse dat, cui dari debet: & ipse suscipit, à quo suscipi debet.

De ratione habenda ad eum qui praestit, nihil nisi de eius voluntate fiat. Cap. 54.

INTERROGATIO.

SI frater iunior iussus fuerit docere seniore, secundum aetatem, quomodo debet agere cum illo?

RESPONSIO.

Tanquam ministerium exhibens ad implendum Domini praecceptum cum omni reuerentia, timens illam sententiam,

Hier. 48. tiam, quae dicit: Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Obseruet autem, ne clatus, in iudicium incidat diaboli.

INTERROGATIO.

Si debent peregrini intrare vsque ad illa loca, vbi fratres operantur: vel etiam si alij de eodem monasterio debent, relicti locis suis, intrare ad alios praeter illum, cui creditum est requirere operantes, id est, ad quem operis pertinet dispensatio?

RESPONSIO.

Si quis inuentus fuerit hoc faciens, tanquam interurbans disciplinam & ordinem fratrum, à communi conuentu excludatur, & omnino etiam à licitis gressibus inhibeat: & sedens in vno loco, in quo iudicauerit is qui praestit, apto ad correptionem & vindictam, nunquam permittatur abscedere: sed virgeatur in opus multo plus quam consuetudo est: & quotidie exigatur, vsquequod discat implere quod Apostolus dixit: Vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat.

INTERROGATIO.

Si oportet eos, qui nouerunt, suscipere ab aliquo opus absque conscientia vel iussione eius, qui praestit, & operum sollicitudinem gerit?

RESPONSIO.

Furti eiusmodi erit reus: vel similis his, qui furibus concurrant.

De cura habenda de mensilibus & rebus monasterij. Cap. 55.

INTERROGATIO.

Quomodo debent hi, qui operantur, curam gerere ferramentorum, vel vtilium eorum, quibus operantur?

RESPONSIO.

Primum quidem sicut vasis Dei, vel quae iam Deo consecrata sunt, vt debent: deinde, tanquam qui non possint sine ipsis deuotionis & studij sui emolumenta consequi.

INTERROGATIO.

Quid si per negligentiam pereat aliquid ex his, aut per contemptrum dissipetur?

RESPONSIO.

Is quidem, qui contemnit, velut facile iudicandus est: & qui perdit per negligentiam, & ipse simile crimen incurrit: Magna ser. pio eo, quod omnia, quae ad vsus seruo-

rum Dei deputata sunt, Deo sine dubio consecrata sunt.

INTERROGATIO.

Quid si à seipso commodare voluerit alicui, aut accipere ab aliquo?

RESPONSIO.

Tanquam insolens & temerarius habendus est. Haec enim eorum qui praesunt, & curam dispensationis gerunt, officia propria sunt.

INTERROGATIO.

Quomodo si necessitas poscat, vt is qui praestit, requirat ab aliquo eorum vas, vel ferramentum, & contraxerit?

RESPONSIO.

Qui seipsum & membra sua tradidit in alterius potestatem propter mandatum Domini: quomodo licebit ei de vtilibus contradicere, huic praecipue, cui cura commissa est?

De his qui in alijs occupati, non possunt occurrere ad opus, vel ad orationem. Cap. 56.

INTERROGATIO.

SI quis circa cellarium vel coquinam, vel alia huiusmodi occupatus, non occurrat adesse in ordine psallentium, vel ad orationem, nihil damni patitur in anima, Abba?

RESPONSIO.

Vnusquisque in opere suo obseruare debet propriam regulam, sicut membrum in corpore: & damnum habebit, si neglexerit in eo, quod iniunctum est ei, de communi fratrum vtilitate negligens amplius periclitabitur. Et ideo vtilitas perferenda est, am deuotioni propriae. Si enim corporaliter non occurrit adesse cum ceteris ad orationis locum, in quocunque loco inuentus fuerit, quod deuotionis est, expleat. Oportet tamè obseruare, ne forte quis possit complere in tempore suo, quod complendum est, & occurrere: sed dum loqui vult, occasiones nequit, tanquam in ministerij operatione occupatus. Quod qui facit, officulum ceteris praestat, & ipse negligentis crimen incurrit.

De reuerentia orationis & vagatione mentis. Cap. 57.

INTERROGATIO.

Quomodo obrinebit quis, vt in oratione cor eius non vegetetur, pater?

RESPONSIO.

Si certus sit assistere ante oculos Dei. Si enim quis iudicem suum videns aut principem, & loquens cum eo, non sibi credit licitum esse, vagari oculis, & aliorum adspicere dum ipsi loquitur: quanto magis, qui accedit ad Dominum, nusquam debet mouere oculos cordis, sed intentus esse in eum, qui scrutatur renes & corda: vt impleat illud quod scriptum est, Leuantes sanctas manus sine ira & discipatione.

Psal. 7.

2. Tim. 2.

INTERROGATIO.

Si impossibile est obtinere hominem, vt in omni tempore & loco non vagetur mens eius? vel quomodo id fieri potest?

RESPONSIO.

Quia hoc possibile sit, ostendit ille qui dixit: Oculi mei semper ad Dominum. Et iterum: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a detris est mihi, ne commouear. Quomodo possibile sit, pro re diximus, id est, si non demus animam oculum, sed in omni tempore de Deo, & de operibus ac de beneficijs eius & donis cogitemus: & haec cum confessione & gratiarum actione semper voluamus in mente, sicut scriptum, Psallite sapienter.

Psal. 34.

Psal. 15.

Quod non sit impossibile, mentem ne vegetur, reprimere.

Psal. 46.

INTERROGATIO.

Et quid est, Psallite sapienter, pater?

RESPONSIO.

Quod est in omnibus cibus gustus, vt vnumquodque dinoscatur, cuius saporis sit: hoc est & in sanctae scripturae prouidentiae sensu. Fauces enim, inquit, escas gustabunt: sensus autem verba discernet. Si quis ergo ita animam suam intendat ad singula verba psalmodum, sicut gustus intentus est ad discretionem saporis ciborum: iste est qui complet hoc quod dicitur, Psallite sapienter.

Iob 34.

Pulchrum de psal.

De cellario monasterij & his, quae ad eum pertinent. Cap. 58.

INTERROGATIO.

Qua mensura temperare debet potestatem dispensationis suae is, cui cellarij cura commissa est?

RESPONSIO.

Erga eum quidem, qui ei tradit huiusmodi dispensationem, meminisse debet Domini, dicentis: Non possum ego facere a meipso quicquam. Ad ceteros vero sollicitus scire debet, quod vtiq; vnusquisq; operis habeat, vt compleat illud quod dictum est: Diuidebatur vnusquisq;

Ioan. 5.

Act. 4.

prout opus erat. Eadem enim ratio obseruari debet ab omnibus, quibuscunq; aliqua ministerij vel dispensationis sollicitudo commissa est.

INTERROGATIO.

Quae sententia obseruabitur erga dispensantem, si aliquid secundum personam acceptationem vel contempcionem facit?

RESPONSIO.

Apostolo praecipiente, aliquando quidem, ne quid facias secundum fauorem, 1. Tim. 5. vel in aliam partem declinando: aliquando autem dicere, quia si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neq; ecclesia Dei. Si quis hoc facit, notetur vsq; quod corrigatur: veruntamen oportet cum summa diligentia & probatione discutere, & considerare, ad quam partem vnusquisque aptus si vel opportunus: & ita iniungi quodcunq; illud est operis vel officij, vt neq; illi qui iniungunt, ex hoc ipso condemnentur, quod non aptum alicui iniunxerint officium, & inueniatur mali esse dispensatores animarum siue mandatorum Domini: neq; illi ipsi quibus iniungitur, occasione peccati ex hoc habere videantur, vel voluntate aliquid agere: sed eius qui praestit, iudicio committendum est, vt vnusquisq; vt res vel necessitas expetit, consulat primum omnium in his, quae animae profunt: deinde secundo loco, etiam in corporalibus visibus secundum voluntatem Dei moderetur.

1. Tim. 5. 1. Cor. 11.

Notanda doctrina de distributis officij.

INTERROGATIO.

Si autem neglexerit dare fratri quod opus est?

RESPONSIO.

Manifesta est de hoc sententia Domini, dicentis: Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui preparatus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non deditis mihi manducare: sitiui, & non deditis mihi bibere: & caetera quae sequuntur. Et maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.

Notanda doctrina de iudicio mali dispensatoris.

De his qui preferendi sunt. Cap. 59.

INTERROGATIO.

In profectibus mandatorum Dei, vna mensura est omnium? an alius amplius, alius minus debeat aliquid?

RESPONSIO.

Quia non sit vna mensura in omnibus, sed quia alij plus creditur, alij minus: manifestum est ex ipsius Domini verbis, nunc quidem dicentis: Aliud se-

Mat. 5.

mensura

men cecidit in terram bonam: & hic est, qui audit verba mea & intelligit, & fructum affert: aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. Hoc idem autem in his quinque, qui quinque minas susceperunt, inuenitur, quum dicitur: Alij quidem data sunt quinque talenta, alij duo, alij vnum.

Luc. 19.

Mat. 25.

INTERROGATIO.

Si oportet aequaliter haberi eos qui plus proficiunt, & eos qui minus?

RESPONSIO.

Illud obseruandum est in hoc, quod de remissione peccatorum Dominus statuit, dicens: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem parum dimittitur, parum diligit. Et iterum, quod de presbyteris Apostolus statuit, dicens: Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore honorentur, maxime qui laborant in verbo & in doctrina Domini. Hoc in omnibus huiusmodi causis obseruari, consequens puto.

Luc. 7.

1. Tim. 5.

INTERROGATIO.

Quod si contristatur is, qui minus honoratur, quam praeferi sibi viderit eum, qui in timore Domini praecedit, quomodo eum habebimus, pater?

RESPONSIO.

Is qualis est, certum est quia malignitatis vitio non caret, secundum Euangelij parabolam, in quo Dominus dicit ad eos qui contristati sunt, quia aequaliter cum nouissimis honorati sunt: An, inquit, oculus tuus malus est, quia bonus sum? Et manifesta est de his talibus Dei sententia, quae dicit per prophetam: Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus, timentes autem Dominum glorificat.

Contra male ambientes ad honores quoslibet.

Mat. 20.

Psal. 14.

De his qui accedant ad Deum, quomodo poeniteant. Cap. 60.

INTERROGATIO.

Anima post multa peccata, & post multas vitae miseras, cum quali timore, & cum qualibus lachrymis debet recedere a peccatis, & cum quali spe & affectu debet accedere ad Deum?

RESPONSIO.

Primum quidem odisse debet illam suam priorem voluptabilem vitam, & ipsam memoriam eius perhorrescere, atque execrari. Scriptum est enim: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. Deinde,

Psal. 118.

vt maiorem timorem habeat, magistro vtatur ignis aeterni pauore, & metuat poenam perpetuam. Sed & lachrymarum tempus agnoscat per poenitentiam, sicut David docuit in sexto psalmo, purgationem peccatorum posse fieri vberitate lachrymarum in sanguine Christi per potentiam misericordiae eius, & per multitudinem miserationum Domini, qui dixit: Quia si fuerint peccata vestra sicut feniculum, vt niuem dealbabo: Si autem fuerint vt coccinum, vt lana candida efficietur. Et post haec, recepta virtute & facultate placendi Deo, dicit: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conficidisti faccum meum, & circundedisti me laetitia: Vt cantem tibi, o gloria mea, & non compungar. & ira accedens ad Dominum, psallat & dicat: Exaltabo te, Domine: quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me.

Timor magister poenitentis.

De his, qui non habent unde tribuant. Cap. 61.

INTERROGATIO.

Quoniam scriptum est, Redemptio animae viri, propriae diuitiae eius: nos, quibus forte non accidit dispergere pro animae redemptione diuitias, quid faciemus, pater?

RESPONSIO.

Si quidem volumus, & non potuimus, memores simus responsionis Domini ad Petrum, quum de hoc sollicitus esset & diceret: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Et respondit ei, dicens: Omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Quod si per negligentiam accidit cuiquam omisisse diuitias, vel nunc adhibeat propensius studium operi manuum, largiens: neglegentiam refarcire censum. Quod si nec tunc quidem vel tempus superest, vel virtus ad huiusmodi ministerium, consoletur nos Apostolus, dicens: Non quaero quae vestra sunt, sed vos.

Mat. 19.

Consolatio eorum, qui nihil habent ad tribuendum.

De ignorantia, si excusetur? & de his qui consentiunt peccantibus. Cap. 62.

INTERROGATIO.

Si quis audiens sermonem Domini, dicitis, quia seruus qui cognouit voluntatem Domini, do-

Luc. 12.

domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multum: qui vero non cognouit, & fecit contra voluntatem eius digna plagis, vapulabit paucis. Et si quis negligat, & dissimulet se scire voluntatem domini sui, si habet aliquid excusationis?

RESPONSIO.

Manifestum est, qui huiusmodi est, quia simulat ignorantiam: nec ullo genere effugiet peccati sententiam. Si enim non venissem, inquit Dominus, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Si ergo scriptura omnibus & ubique voluntatem Dei denunciat, cur inter eos qui ignorant, iste iudicetur: & non cum alijs magis, de quibus scriptum est, quia sicut aspidis surdae & obturantis aures suas, ne exaudiant vocem incantantium, & curentur medicamento, quod componitur a sapiente viro. Veruntamen is qui praestit, & verbi Dei ministerium exhibet, si neglexerit annunciare vnicuique, & intimare de singulis, velut homicida animarum iudicabitur secundum scripturas.

INTERROGATIO.

Si quis facit voluntatem alicuius, nunquid est etiam particeps eius vel socius, pater?

RESPONSIO.

Si credimus Domino dicenti: quia qui facit peccatum, est seruus peccati: & iterum, Vos ex diabolo patre estis, & desideria patris vestri facere vultis: scimus, quia non solum socium & participem, sed & dominum sibi & patrem ascribit eum, cuius opera facit. Testatur autem de his Apostolus, dicens: An nescitis, quoniam cui exhibuistis vos seruos, serui estis eius cui obedistis, siue peccati in mortem, siue obedientiae ad iustitiam?

INTERROGATIO.

Si is qui consentit alterius peccato, etiam ipse peccati reus est, Abba?

RESPONSIO.

Hec sententia Domini, manifesta est ex verbis ipsius, quibus ait ad Pilatum, dicens: Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. Manifestum est igitur ex hoc, quia & Pilatus acquiescens his qui tradiderant Dominum, peccatum habebat, licet minus quam illi. Ostendi-

Ioan. 15.

Contra simulantem ignorantiam,

Psal. 57.

Ezech. 33.

Ioan. 8.

Cuius opera facimus, illius serui sumus.

Rom. 6.

Ioan. 18.

tur autem hoc etiam in illo, quod Adam acquieuit Euae, vel consentit, qui acquieuerat serpenti. Nullus enim ex ipsis, aut innocens iudicatus est, aut impunitus abscessit. Sed & ipsa Domini indignatio, quae aduersus eos habita est, hoc ipsum indicat. Quum enim Adam pro excusatione sua obieisset, Quia mulier quam dedisti mihi, ipsa mihi dedit, & manducaui: Quare, inquit Deus, audisti vocem mulieris tuae, & comedisti de ligno, quod praeeperam tibi ne manducares? maledicta terra in operibus tuis.

De peccantibus fratribus admonendis, & periculo non arguendi. Cap. 63.

INTERROGATIO.

Si oportet peccantibus fratribus, si scire vel acquiescere, pater?

RESPONSIO.

Quia non oporteat, manifestum est ex ipsis Domini praecipis, quibus in veteri testamento docet: Argues proximum, ut non assumas ex eo peccatum. In Euangelio autem dicit: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & argue eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, assumes adhuc alium tecum aut duos, ut in ore duorum aut trium testium stet omne verbum. Si autem & illos non audierit, dic ecclesia: si vero ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Quantum autem sit crimen huius peccati, dinoscitur primo ex sententia Domini, quae dicit: Qui incredulus est filio, non habet vitam aeternam, sed ira Dei ascendet super eum. Tum deinde ex historijs, quae vel in veteri, vel in nouo testamento referuntur. Nam Achan ille quum furatus esset regulam auream de anathemate Hiericho, super omnem populum facta est ira Dei. Et quidem populo peccatum, quod commiserat, ignorante usquequod manifestatum est: & per tulit cum omni domo sua horrendum illum ac famosissimum interitum. Sed & Heli sacerdos de Silo, & quidem quum non siluisset peccantibus filijs, qui erant filij pestilentiae, immo frequenter commonens & castigans, dicens: Nolite filij, non bene audio de vobis, & cetera, quae vel peccatum argueret, vel de Dei iudicio commoneret: tamen quia non diiudicauit, neque digno zelo Dei ad-

Gene. 3.

Maledicti sunt, non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus.

Leui. 19.

Matt. 18.

Ioan. 5.

Iosue 7.

Tremendum iudicium, quod ad proprietarios monachos refertur.

1. Reg. 2.

Exemplum dirindidi contra ager

uer-

uersus eos commotus est: intantum iram Dei prouocauit, ut etiam vniuersus populus pariter cum filijs extingueretur, & arca testamenti ab alienigenis raperetur, & ipse insuper, omnibus amissis, miseranda morte corrueret. Quod si vel in populum ignorantem de vnius peccato, vel in patre qui commonerat & corripuerat, quantum segniter pro peccato, tanta Dei iracundia accensa est: quid sperandum est de his, qui agnoscunt aliorum delicta, & retinent vel reticent, nec qualemcunque adhibent correctionem? Quos utique conueniret obseruare illud, quod Apostolus ad Corinthios dicit: Quare non magis lucrum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, quod hoc opus fecit? Vel illud: Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari, quantum operatum est in vobis? sed sollicitudinē, sed excusationem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam. Vnde & metere debent, ne forte etiam nunc similem veteribus interitum sumant hi, qui similiter negligunt: immo & grauius: quanto magis perniciosus est, spernere legem Christi, quam legem Moysi: & his competat illud aptari, quod dixit: Septies vindicatum est de Cain, de Lamech vero septuagies septies.

De deuotione & compunctione, quomodo eueniat, aut non eueniat nobis. Cap. 64.

INTERROGATIO.

Cur aliquoties anima, si non satis cogat, sponte tamen quodam genere incidit ei dolor quidam cordis & compunctio timoris Dei: aliquando autem tanta securitas & negligentia animi tenet, ut etiam si cogat se homo, non possit dolorem aliquem vel compunctionem cordis assumere?

RESPONSIO.

Huiusmodi quidem compunctio ex Dei dono venit, ad prouocandum desiderium, ut gustans anima, huiusmodi compunctione vel dolore prouocetur, & inuitetur ad imitandum similem gratiam. Ostenditur enim, quia si datur etiam non satis agentibus: quanto magis dabitur & his, qui desiderant & laborant semper esse in compunctione timoris Dei: & ut sint inexcusabiles, quae per negligentiam gratiam istam perdit. Quod vero aliquoties compellimus nosmetipsos, ipsos, & non possumus obtinere: indi-

Duplex ratio, quare non querentibus quandoque datur gratia.

Quare aliquando non obtinemus,

carur. ex hoc, quod in alio tempore multum negleximus. Non enim possibile est, ut is qui nec meditationibus diuinis seipsum iugiter exerceat, subito veniat ad orationem, & continuo obtineat quod requirat. Sed & ostenditur per hoc & huiusmodi, animam alij virij vel passionibus praegravari, quorum dominatione ad ea quae vult habere, impeditur: secundum illud quod Apostolus tractat, dicens: Quoniam ego carnalis sum, venudatus sub peccato. Non enim quod volo, hoc ago: sed quod odi, hoc facio. Et iterum: Nunc autem iam ego non operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. Quod & ipsum permittit nobis Deus pro nostra vtilitate prouenire, ut per hanc ipsam, quam contra voluntatem anima patitur, contrarieratem, corrigatur aliquando: & conuertatur aliquando ad eum, qui releuet eam ab oneribus suis: & cognoscat tandem semetipsam, ac respiciat: & intelligat, quod in laqueis diaboli capta detinetur. In quos quidem sua sponte decedit, sed iam quasi captiua, non quod vult, agit: sed quod odit, illud facit. Sed si conuertatur ad Dominum, qui liberet eam de corpore mortis huius, statim inueniet misericordiam, si tamen integre ex toto corde poeniteat.

De dono spiritus sancti, & qui sint pauperes spiritu. Cap. 65.

INTERROGATIO.

Quomodo quis dignus efficitur particeps spiritus sancti, Abba?

RESPONSIO.

Dominus Iesus Christus docuit nos, dicens: Si diligitis me, mandata mea seruauate. Et ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis, spiritum veritatis, quem hic mundus non potest accipere. Donc ergo non seruamus mandata Domini, nec sumus tales, ut & ipse de nobis testimonium ferat, dicens, quia non estis de hoc mundo: spiritus sancti participium habere non possumus.

INTERROGATIO.

Qui sunt pauperes spiritu?

RESPONSIO.

Domino dicente aliquando quidem, Quia verba quae ego locutus sum vobis, spiritus & vita est: aliquando vero, Quia spiritus sanctus ipse vos docebit & commonebit, quae dixi vobis. Non enim

quod etiam diligenter postulamur & querimus. Nota doctrinam.

Rom. 7.

Alia ratio, quare multum contrarietate patitur anima etiam in bono.

Rom. 7.

Statim inuenitur misericordia Domini.

Ioan. 14.

Quid necesse est mereri amorem donum spiritus.

Ioan. 15.

Ioan. 16.

Cccc enim

Qui sunt pauperes spiritu.

Matt. 19.

enim loquetur à semetipso: sed quæcūque audiet, hæc loquetur. Isti sunt pauperes spiritu, qui non alia causa pauperes sunt, nisi propter doctrinam Domini, dicentis: Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et si autem etiam quis quacunq; ex causa impositam sibi paupertatem secundum voluntatem Domini dispenset, & suffert sicut ille Lazarus, etiam iste à beatitudine non crit alienus, dicente Domino: Nolite solliciti esse quid manducetis, vel quid bibatis, vel quid induamini.

De tempore & modo adimplendi mandata. Cap. 66.

INTERROGATIO.

Vsque ad quem est obseruatio mandati? vel quomodo adimpleri potest?

RESPONSIO.

Mandati quidem obseruatio, est vsque ad mortem: adimpleri verò potest per hoc, quòd habet vnusquisque desiderium & amorem Dei. Dominus autem quum exclusisset sollicitudinem seculi, coniunxit statim promissionis spem, dicēs: Scit enim pater vester quia his indigetis. Sed & Apostolus dixit, quoniam nos ipsi in nobis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Domino qui suscitatur mortuos. Secundum ergò propositum nostrum & anime preparationem, quotidie morimur, voluntate autem Domini referuamur. Propter quod & Apostolus cū omni fiducia dicebat: Vt morientes, & ecce viuimus. Iuuat autē huiuscemodi propositum etiā circa mandatū Domini, ardēs animus & desiderium infatigabile: quo qui constringitur, non habet ocium nec tempus occupari erga corporales vsus vel actus.

De labore manuum, si fieri oporteat. Cap. 67.

INTERROGATIO.

SI ergò neque sollicitudinem habere oportet de necessarijs vsibus ad vitam, & aliud præceptum est Domini, dicentis: Operamini non cibum qui perit: superfluum est manibus operari?

RESPONSIO.

Ipsè Dominus in Euangelio præceptum suum explicauit. Nam ibi ipse quidē dixit, non oportere queri aliud ad

vitam, quum dicit: Nolite querere quid manducetis, aut quid bibatis: hæc omnia gentes inquirunt. & addidit: Querite autem regnum Dei & iustitiam eius. Et quomodo oporteat queri, indicauit. Quum enim dixisset, Nolite operari cibum qui perit: addidit, sed cum qui permanet in vitam æternam. Et hoc quid esset, ostendit in alio loco, dicens: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui me misit, patris. Voluntas autem patris est, esurientibus cibum dare, sitientibus potum, nudos cooperire, & cetera huiuscemodi. Tum deinde necessarium est & Apostolum imitari, dicentem: Omnia ostendi vobis, quia laborantes oportet suscipere infirmos. Et quum iterum docet: Magis autem laboret vnusquisque manibus suis, operans quod bonum est, vt possit impertiri necessitatē patientibus. Quum verò hæc ita nobis vel Dñs in Euangelio, vel Apostolus tradat: manifestum est quidem, quia pro nobis ipsis quidem solliciti esse non debemus, neque laborare: propter autem mādatum Domini, & propter necessitatem proximorum, solliciti esse debemus, & operari attentius: & maximè, quia Dominus in seipsum recipit ea, quæ in seruos eius fecerimus, & regnum cælorum pro huiuscemodi promittit obsequijs.

De cogitationibus, & vagæ mentis indicio. Cap. 68.

INTERROGATIO.

SI quis in corde cogitat de cibis, tum deinde notet seipsum & arguat: si & hic, quasi cogitans de talibus, iudicandus sit?

RESPONSIO.

Siquidem non id temporis est, quo naturaliter requirere cibos famis necessitate commonemur: manifestum est, id esse vagæ mentis indicium, & anime erga præsentia affectum gerentis, erga voluntatem Dei desidis & remissæ, proximam tamen habens misericordiam Dei: & pro hoc ipso, quòd seipsum arguit & notauit, nota criminis exiit: si tamen seruet deceterò cogitationum lapsus, memor Dominici sermonis, quo dixit: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, nè quid tibi deterius fiat. Si autem id temporis sit, quo naturaliter de cibis appetendis admonemur: mens

Luc. 12. 2. Cor. 11.

Quomodo mori quotidie debeamus.

2. Cor. 6. Remediū, quo nõ occupemur circa terræna.

Ioan. 6.

Matt. 4.

Ioan. 6.

Ioan. 4.

Ast. 20.

Eph. 4.

Quare de beam? manibus laborare.

Matt. 10.

Matt. 25.

Criminibus nota exiit, si nos ipsos arguimus.

Ioan. 6.

Non nocet subrepens cogitatio, si continentur.

mens autem in melioribus occupata, inferiora spernit & despicit: non ratio ciborum notabilis, sed cōtempus, laudabilis inuenitur.

De mensura vel modo vestimentorum, vocis, laboris, & condemnationis. Cap. 69.

INTERROGATIO.

Silicet post nocturnam tunicam habere & alterā, vel cilicium, vel aliam quamlibet?

RESPONSIO.

Vsus cilicij ratio.

Cilicij quidem vsus habet proprium tempus. Non enim propter vsus corporis, sed propter afflictionē eius inuentum est huiuscemodi indumentum, & propter humilitatē anime. Quum autem duas tunicas habere prohibuit sermo diuinus, quomodo potest hoc suscipi, nisi ad eos vsus, de quibus supra diximus?

INTERROGATIO.

Si licet ei qui ministrat, maiori voce, id est, cum clamore, loqui?

RESPONSIO.

Regula optima p. mendæ vocis.

Vocis mensuram diffiniuit audiendi modus. Si ergò breuior fuerit & compressior vox, quàm res poscit: superest, vt murmur potius, vel susurratio videatur, quàm sermo. Si verò maior sit, quàm requirit, quum possit audire ille cui loquimur, etiā si leuius loquamur: hæc iam non erit vox, sed clamor, quod est notabile: nisi fortè grauior sit auditus eius cui loquimur, & necessitas nos cogat ad clamandum. Propterea enim & de Domino scriptum est: quia Iesus, inquit Euangelista, clamabat, dicens: Si quis credit in me, non in me credit, sed in eum qui me misit. Clamare autē dicitur de his, quorum interior auditus, surdus erat & obduratus.

Ioan. 12.

INTERROGATIO.

Si quis die suo, quo ministrat in coquina, supra vires laborauit, ita vt impediatur, & non possit reliquis diebus exercere officium suum: si oportet imperrari ei etiam huiuscemodi opus?

RESPONSIO.

Cura plati in iniligendis officijs.

Iam supra diximus, quia is cui iniuncta est operum cura, & qui præest, considerantiùs obseruare debet vniuscuiusque vires vel possibilitatem: & prout quis aptus est, ita etiam opus iniungere, nè audiat & ipse quod scriptum est: Qui fingit laborem in præcepto. Ille ra-

Psal. 93.

men cui iniungitur, contradicere non debet: quia obedientia vsq; ad mortem seruanda est.

INTERROGATIO.

Si quis cōdemnatus est, vt culogiam non accipiat: & dixerit, quia si non accepero culogiam, non manducabo: si debemus eum audire, pater?

RESPONSIO.

Si quidem tanti modi est culpa, pro qua condemnatus est, vt dignum sit, etiam cibum ei vetare, prober ille qui præest. Si autē à sola benedictione suspensus est aliquis, & indulgetur ei cibus: condemnatus & inobediens est, etiam in hoc contentiosus notam suscipere debet, & cognoscere, quia per hoc non curat culpam, sed aug et delictū suum.

De fide & deuotione habenda in sumptione sacræ Eucharistiæ. Cap. 70.

INTERROGATIO.

Vali timore, vel fide, vel affectu percipere debemus corporis & sanguinis Christi gratiam, pater?

RESPONSIO.

Timorem quidē docet nos Apostolus, dicens: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicās corpus Domini. Fidē verò edocet nos sermo Domini, dicentis: Hoc est corpus meum, quod pro multis datur: hoc facite in meam commemorationem. Et iterum sermo Ioannis, dicentis: quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis: & vidimus gloriā eius, gloriā quasi vnigeniti à patre, plenū gratia & veritate. Sed & Apostolus scribens: Qui quum in forma Dei esset, nõ rapinam arbitratus est esse se æquale Deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliavit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Quum ergò fidem habet his dictis, & cōsiderat magnificentiam gloriæ ipsius, & admiratur nimietatem humilitatis, quomodo tantus & talis, obediens fuit patri vsq; ad mortē pro nostra vita: puto quia possit pronocari anima ad affectum & ipsius Dei patris, qui vnico filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum: & ad amorem vnigeniti eius eo amplius puocabitur, quo eum videat mortem turpissimam

Efficax incrementū ad deuotionem, præcl. pue ad Dominici corpus sacramentum.

CCCC 2 pro

2. Cor. 5.

pro nostra redemptione tolerasse, sicut & Apostolus de eo dicebat: Quia charitas Dei constringit nos, iudicantes hoc, quod si vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. & pro omnibus mortuus est, vt & qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Talem ergo affectum & fidem preparare debet in animo suo, qui de pane & de calice participat.

De bono thesauro: de taciturnitate vel silentio. Cap. 71.

INTERROGATIO.

Q Vis est bonus thesaurus, & qis est malus thesaurus, Abba?

RESPONSIO.

Prudentia quidem & sensus, qui in Christo est, & virtus animi, qua ad gloriam Dei pertinet, thesaurus est bonus. Prudentia autem & sensus malitie, & in his sapere, qua Deus fieri non vult, thesaurus est malus, ex quibus profuerunt secundum Dei vocem suo quoque tempore vtrique; fructus vel mali, vel boni in operibus & verbis.

INTERROGATIO.

Si bonum est, penitus tacere, pater?

RESPONSIO.

Silentium & taciturnitas tunc bonum est, quum vel ad personas, vel ad tempus apratur, sicut a sacra scriptura docemur, qua dicit aliquando quidem, Qui intelligit, tunc tempore tacebit, quia tempus malum est. Aliquando autem, Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator aduersum me: obmutui, & humiliatus sum, & filii a bonis. Et alibi: Quod si alij sedenti reuelatum fuerit, prior taceat. Et iterum: Mulieres vestrae in ecclesijs taceant. Sed & alio tempore his, qui incontinentem linguam habent, dicitur: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat: sed si quis bonus, ad aedificationem fidei catholicae. Necessaria vero taciturnitas, vsquequod vitia, si qua illa sunt, linguarum, vel sermonum temeritas refectetur: & discat opportunè & in tempore vtiliter loqui: vt, sicut scriptum est, sermo eorum sale conditus sit, vt det gratiam audientibus.

INTERROGATIO.

Si oportet tempore orationum vel psalmorum loqui aliquem in domo, Abba?

RESPONSIO.

Prater eos, qui ministerij sollicitudinem gerunt, vel eos, quibus disciplinae cura commissae est, vel dispensationis operum: qui & ipsi ita considerantibus agere debent, vt quantum necessitas exigit, hoc solum loquantur, & hoc ipsum cum quiete & honeste, ne interturbent aut offendiculum faciant: ceteris cunctis silentium habere conuenit. Prophetis in ecclesia docentibus, Apostolus dicit, Quia si alij sedenti reuelatum fuerit, prior taceat: quanto magis in tempore psalmorum vel orationum, tacere & silentium agere cunctis conuenit, nisi quem forte (vt superius diximus) communis prouidentiae causa aliquid proloqui cogit?

De timore, & de uia lata, & porta angusta. Cap. 72.

INTERROGATIO.

Q Vomodò possumus timere iudicia Dei?

RESPONSIO.

Naturaliter expectatio omnis mali, timorem incutit. Ita namque bestiae timentur, & principes, scientes imminere in his aliquid, quod ad uitae exitum pertineat. Si ergo credam, quia vera sunt comminationes futuri iudicij Dei, & recordemur futuri illius examinis tribunal, timebimus iudicia Dei nostri.

INTERROGATIO.

Quomodò lata est & spatiosa uia, qua ducit ad mortem?

RESPONSIO.

Dominus pro multa clementia sua, & nominibus & verbis his utitur, quibus possit nobis in noticiam adducere dogmata uitae. Sicut ergo qui ambulat in uia, si a recto declinant itinere, quod certis lineis & manifesto calle concluditur, spatia multa & uagantur: ita & is, qui inceserit de uia, qua ducit ad regnum caelorum, multam latitudinem erroris incurrit, per quod ad perditionem peruenitur.

INTERROGATIO.

Quomodò angusta porta, & arcta uia est, qua ducit ad uitam?

RESPONSIO.

Et hic similiter angustum & arctum hoc indicat, quia uia haec, id est, uita nostra, angustatur & coarctatur in tribulationibus. Constringimur enim ex vtraque parte nos, qui iter agimus, ne prorsus inde ad aliud declinemus. Periculum

Nota disti-
ctionem si-
lentij, pra-
cipit in
choiro.

1. Cor. 14.

Quomodò
excitemur:
ad timorē
Dei.

Aptissima
comparatio
de latitudi-
ne uiae ma-
lae.

Quomodò
arctatur
uita in
tribulatione
in hoc
seculo.

RESPONSIO.

Qui uult per decorem habitus, placere hominibus, manifestum est, eum huius uitij aegritudine laborare, id est, hominibus placendi: & certum est, mentem eius a Deo longius euagari. Sed hoc ipsum est vitium, perperam agere, quum indumentis vel calceamentis non vsus causa utitur, sed decoris.

INTERROGATIO.

Quid est rhaca?

RESPONSIO.

Prouincialis, i. gentis illius sermo, Rhaca quid sit. uelut conuicij leuioris: quod domesticis, uel his quorum fiduciam quis gerit, dici solet.

INTERROGATIO.

Quid dicit Apostolus, Non efficiamur inanis gloriae cupidi. Et iterum: Non ad oculos seruientes, quasi hominibus placentes. Quis est inanis gloriae cupidus? & quis hominibus placentis?

RESPONSIO.

Puto quod inanis gloriae cupidus est, qui propter solam gloriae saeculi, id est, propter eos qui uident, uel audiunt aliquid de eis, quo uel laudare possint, uel admirari, facit aliquid uel dicit. Hominibus autem placentis est, qui ad uoluntatem alicuius hominis, ut placeat ei, facit aliquid & dicit, etiam si indignum sit & iniuriosum hoc ipsum, quod facit.

De inquinamento carnis & spiritus, & cordis munditia. Cap. 74.

INTERROGATIO.

Q Vid est inquinamentum carnis, & inquinamentum spiritus: & quomodò ab his mundari possumus? & quid est sanctificatio, & quomodò possumus eam obtinere?

RESPONSIO.

Inquinamentum carnis est, commiseri his, qui illicita & nefanda committunt. Spiritus autem inquinamentum est, quum indifferenter habemus commiseri eis, qui de fide impiè sentiunt. Emundamur autem ab his, quum implemus illud, quod Apostolus dixit: Cum huiusmodi nec cibum sumere, & quaecunque similia statuit: uel certe, quum illud patimur in corde nostro, quod ait Dauid: Tristitia tenuit me pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam. Vel quum ostenderit talem nostram tristitiam, qualem Corinthij ostenderunt, quum obiurgarentur a

Cccc 3 Paulo,

Non. 20.
Mal. 139.

Leuit. 19.

Luc. 2.

Non est
vltus gene-
raliter.

Aduerte qd
in uisibus
quoque in-
dumentis
ornatus qd
n potest.

2. Cor. 7.

Sanctificatio nostra quae sit.

Paulo, quum erga eum qui peccauerat, indiscretè egissent, quum dicit: In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Sanctificatio autem est, adhaerere Deo ex integro: & sine aliqua intermissione, in omni tempore sollicitum esse, & studium gerere placere ei. quoniam neque pollutum aliquid in donis Dei offerri potest: alioquin & sacrilegum erit, & impium.

INTERROGATIO.

Quis est mundo corde?

RESPONSIO.

Qui seipsum reprehendit, vel prauaricatus non sit mandatum Domini, vel contempserit, vel neglexerit.

De peccato odio habendo, & mandatis Dei diligendis. Cap. 75.

INTERROGATIO.

Quomodo potest aliquis odium habere aduersus peccatum?

RESPONSIO.

Si semper ex his, quae finem habent tristem vel infestum, odium nascitur hominibus aduersum illos, qui causa sibi huiusmodi negotij extiterint. Si quis ergo certus sit, quantum & qualium malorum nobis sunt peccata, spontè & sine vlla comminatione ex intimo affectu odium ei aduersum ea nascitur, sicut ostendit ille, qui dicebat: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi, Domine.

INTERROGATIO.

Quomodo potest aliquis ex animo & affectu facere mandata Dei?

RESPONSIO.

Naturaliter delectamur in his, quae bona sunt & profunt. Si ergo credimus de his, quae promissa sunt, ex eo ipso quia speramus: inferetur animae nostrae affectus & desiderium ad explenda ea, a quibus id consequi possumus, quod desideramus. Si quis ergo odium habuerit, & execratus fuerit iniquitatem, & emundauerit se ab omni peccato, ex quo sicut corpus à languore delectationem non habet cibi, ita & anima delectata peccati morbo, non habet desiderium erga mandatum Dei. Si recorderetur, quia mandatum Dei, vita aeterna est: & omnibus, qui custodiunt istud, permanet adimpletio promissionum: potest per haec nasci animae affectus ille, qui dicit: Iudicia Dei vera, iustificata in semetipsa. Desiderabilia super au-

Fides & spes, dilectionem in nobis inseruit & desiderium mandatorum.

Ioann. 12.

Psal. 18.

rum & lapidem preciosum multum: & dulciora super mel & fauum. Nam & seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa nimis.

De mensura charitatis, quomodo habeatur: & de iudicijs, quibus cognoscimus nos Deum vel proximum diligere. Cap. 76.

INTERROGATIO. Vae est mensura in charitate Dei?

RESPONSIO.

Vt supra vires extendat quis animam suam ad voluntatem Dei, proficiens & desiderans ea, quae ad gloriam Dei pertinent.

INTERROGATIO.

Quomodo quis obtineat, vt possit habere in se charitatem Dei?

RESPONSIO.

Si grati & fideles existamus erga beneficia eius, quod in mutis animalibus facere videmus: nam & canes interdum diligunt eos, qui cibum eis praebent. Sed & Esaias propheta hoc dicit, quum arguit ingrati gentem, & dicit ex persona Domini: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Agnouit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus me non intellexit. Si enim boui & asino, pro eo beneficio quod pascuntur, dilectio spontanea nascitur erga pastorem: ita nos etiam si gratanter & fideliter beneficia Dei suscipiamus, sine dubio diligemus beneficiorum praebitorem Deum, & absque vlla doctrina, naturali quodam instinctu, in eius concitamus affectum, si tamen sanitas nostrae animae praesto sit.

INTERROGATIO.

Quae sunt indicia, in nobis esse charitatem Dei?

RESPONSIO.

Quae Dominus docuit, dicens: Si diligitis me, mandata mea seruate.

INTERROGATIO.

Quid est, seipsum diligere? vel quomodo vitium suum agnoscit, qui seipsum diligit?

RESPONSIO.

Multa abusuè dicuntur, sicut & illud: Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. Philautus ergo Gracè dicitur, qui seipsum diligit. Intellegi autem potest, qui

Etiā bruta cognoscunt benefactores suos.

Esa. 1.

Naturaliter inclinamur ad amorem Dei, nisi in sani simus.

Ioann. 16.

Philautus Gracè qui

Argumentum, quod quique seipsum diligit.

qui talis est, hoc modo: si ea quae facit, pro semetipso facit: etiam si videatur secundum mandatum Dei esse quae facit. Qui enim pro sua requie patitur deesse aliquid necessitati, vel sibi, vel fratri, siue eorum quae ad animam necessaria sunt, siue ad corpus: hic manifestè philautus est, i. seipsum diligens deprehenditur: cuius vitij finis, interitus.

INTERROGATIO.

Quomodo apparet, qui diligit fratrem secundum mandatum Domini? & quomodo arguitur, qui non diligit?

RESPONSIO.

Charitatis duo ista praecipua signa sunt, quae tristamur & grauius ferimus in his, in quibus laeditur ille quem diligimus: & quum vel fatagimus, vt non fiant: vel gaudemus, si prouenerint aliqua, in quibus utilitas vel profectus est eius qui diligitur. Beatus ergo est, qui luget super eum qui delinquit, cuius videt vitae imminere periculum: & gaudet pro eo qui proficit, & suum lucrum deputat profectus proximi sui. Si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: quod vtique secundum rationem charitatis Christi dicebat: & si glorificatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Qui autem hunc habet affectum erga fratrem, certus est, quod secundum charitatem Dei diligit proximum suum.

De inimicis diligendis. Cap. 77.

INTERROGATIO.

Qui sunt inimici, quos diligere iubemur? & quomodo diligimus inimicos nostros, praestantes eis beneficia tantummodo, aut etiam affectum exhibentes? & si hoc possibile est fieri?

RESPONSIO.

Inimici proprium est, laedere & insidiari: & ideo omnis qui quoquo modo laedit aliquem, inimicus dicitur, maxime autem hi qui peccant. Isti enim, quod in se est, laedunt diuersis modis, & insidiantur vel his qui se vident, vel his qui simul viuunt. Et quonia ex corpore & anima constat homo, secundum animam quidem diligimus, arguentes, commonentes, & omni modo ad conuersationem eos prouocantes: secundum corpus verò prestemus eis beneficia & misericordiam: & si indigent, vicium: quoniam nemo dubitat, quonia charitas in affectu stat. Quod autem possibi-

Quod non sit impossibile.

le sit, docuit Dominus per charitatem Dei patris, & per suam obedientiam usque ad mortem: quam vtique pro inimicis adhuc & impijs nobis sustinuit, sicut & Apostolus testatur, dicens: Commendata autem Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Sed & nos adhuc ipse cohortatur, dicens: Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit seipsum pro nobis hostiam & oblationem Deo. Nunquam autem praeciperet hoc iustus & clemens Deus, nisi vtique etiam possibilitatem nobis donasset. Inesse enim hoc nostrae naturae dignoscitur, quum etiam bestijs & animalibus erga eos, qui beneficij aliquid praestiterint, inest naturalis affectus. Quis autem tantum beneficij amicis suis praestat, quantum nobis inimicus noster: quum nobis causa beatitudinis efficiatur illius, de qua Dominus dicit: Beati estis, quum persequuntur vos & exprobrant, & dicunt omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in caelis.

De ira, & diuersis eius speciibus. Cap. 78.

INTERROGATIO.

Quid est, quod dicit Apostolus, Irascimini, & nolite peccare? Et Sol non occidat super iracundiam vestram, quum in alijs dixerit: Omnis amaritudo, vel ira, vel indignatio tollatur à vobis.

RESPONSIO.

Arbitror in hoc loco Apostolum, secundum imitationem Domini, hoc locutum fuisse. Sicut enim in Euangelio Dominus dicebat, Audistis quia dictum est antiquis illud vel illud: & ipse addebat, dicens: Ego autem dico vobis hoc vel illud: Ita etiam Apostolus sic, quum prius meminisset antiquitatis per hoc, quod dicitur: Irascimini, & nolite peccare: paulò post addidit, quod dixerat, & quod nobis conueniret, dicens: Omnis amaritudo, & ira & indignatio, & clamor tollatur à vobis.

INTERROGATIO.

Quid est, Date locum irae?

RESPONSIO.

Non resistere malo, secundum quod scriptum est: Sed ei qui percusserit te

bile, diligere inimicos. Phil. 2.

Rom. 5.

Eph. 5.

Nihil Deus praecipit impossibile.

Magni beneficii de inimicorum dilectione.

Matth. 5. Lucae 6.

Psal. 4. Eph. 4.

Ibidem.

Eph. 4.

Ibidem.

Rom. 12.

in dexteram maxillam, præbe ei & alteram: & implere ea omnia quæ sequuntur, vel illud: **Quum** persecuti vos fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.

INTERROGATIO.
Quæ est differentia amaritudinis, & furoris, & iræ, & indignationis?

RESPONSIO.
Furoris quidem & iræ differentiam, puto cõstare in animo, & in motu: quia qui irascitur, intra animũ suum adhuc vitium voluit: sicut ex hoc ipso indicatur, quod dicitur: Irascimini, & nolite peccare. **Qui** verò amplius furit, aliqd per motum gerit. Furor enim, inquit, secundum similitudinem serpētis. Vehemētius verò furorem concitare, irritatio nominatur. Amaritudo autem illa est malitia in corde, quæ etiam arte quadam componitur, & armatur.

De pace, quis sit verus pacificus: & quomodo efficiamur sicut paruuli. Cap. 79.

INTERROGATIO.
Quis est, qui à Domino beatificatur, pacificus?

RESPONSIO.
Qui Christi adiutor est, secundum quod dicit Apostolus, Pro Christo legatione fungimur, tanquam ex Deo exhortante: per nos exhortamur, per Christum reconciliamur Deo. Et iterum: Iustificati igitur ex fide, pacem habemus ad Deum. Illa enim alia pax, repudiata est à Christo, dicente: Pacem meam do vobis: non sicut hic mundus dat, ego do vobis.

INTERROGATIO.
Quomodo conuerti quis potest, & effici sicut infans?

RESPONSIO.
Si tales fuerimus ad doctrinam Domini, qualis est infans in discendo: qui neque contradicit doctoribus, neque rationes & verba componit, aduersum eos resistēs: sed fideliter suscipit quod docetur, & cum metu obtemperat, ac acquiescit doctoribus suis.

De diuersis speciebus superbiae, & de bona & mala gloriatione. Cap. 80.

INTERROGATIO.
Domino dicēte, **Qui** se exaltat, humiliabitur: & Apostolo precipiente, Noli altũ sapere. Et alibi: Arrogantes, superbi, inflati. Et iterum: Charitas non inflatur. **Quis** est elatus? & quis iactans vel arrogans? quis verò super-

Lucæ 18.

Rom. 12.

2. Tim. 3.

1. Cor. 13.

Similitudo ad paruuli.

bus? & quis inflatus? vel quis tumēs?

RESPONSIO.
Elatus est, qui seipsum effert pro his, quæ fortè rectè vel prosperè gesta sunt: & per hoc magnus sibi videtur & elatus, secundum illum Pharisæum, qui & ipse inflatus dici potest. Sicut etiã Apostolus Corinthios arguit, quibus dicit: Vos inflati estis. Iactans autem vel arrogans est ille, qui nõ acquiescit his, quæ à patribus, vel à maioribus instituta sunt pro vtilitate communi: nec acquiescit verbis Apostoli, dicētis: **Vt** idem sapiatis, & idem sentiat: sed propriã quandam vitam iustitiæ ac sanctitatis inquirat. Superbus verò est, qui etiam nil vsquã in se virtutis aut rectorum gestorum habens, elatus est: & rectus videri vult plus esse, quàm est. Similis autem huic esse potest etiã hic, qui inflatus dicitur vel tumens, secundum quod Apostolus dicit: Sed inflatus est, nihil sciens.

INTERROGATIO.
Quid est, Charitas nõ dehonefatur?

RESPONSIO.
Sicut quis dicat, De statu honestatis sue non deducitur. Est enim quædam propria honestas charitatis, & habitus eius atque ornatus: ille sine dubio, per quem singulas charitatis virtutes enumerat Apostolus: quæ singula, honestates quædam eius sunt & ornatus.

INTERROGATIO.
Scriptura dicente, Nolite gloriari, neque loqui alta: & Apostolo consistente, **Quia** quæ loquor, sicut in insipientia in hac substantia gloriandi. Et rursum: Factus sum insipiens gloriando. Et iterum ipso dicente: **Qui** gloriatur, in Domino gloriatur. **Quæ** est gloriatio in Domino? & quæ est culpabilis gloriatio?

RESPONSIO.
Apostoli quidem manifestũ est propositum, quod aduersum vitia loquebatur. Non enim, vt seipsum commendaret, hoc dicebat: sed, vt quorundã insolentiam arrogantiamque; retunderet. Gloriatio est in Domino, quum quis, si rectè egerit, non sibi, sed Domino ascribit, dicens: Omnia possum, sed in eo qui me confortat Christus. Culpabilis autem gloriatio duplici ratione dinoscitur: vel secundum quod dicitur, quæ laudatur peccator in desiderijs animæ

Ornatus charitatis.

1. Cor. 13.

1. Reg. 2.

2. Cor. 11.

2. Cor. 12.

1. Cor. 11.

2. Cor. 10.

Gloriatio in Domino.

Phil. 4.

Culpabilis gloriatio.

Phil. 9.

ma

ma sua: & qui gloriatur in malitia, qui potens est in iniquitate: vel secundum illud, **Quum** faciunt aliquid boni operis, vt videantur ab hominibus: & per hoc ipso, quod volunt laudari, gloriantur in his quæ fecerint. Sed huiusmodi & omnes sacrilegi designantur, quum gratiam, quæ à Deo data est, propriam faciunt: & gloriam, quæ Deo debetur, in semetipsis conuertere volunt.

De intelligentia à Deo petenda, & modo ipsam promerendi. Cap. 81.

INTERROGATIO.
Qualem intelligentiam vel prudentiam à Deo petere debemus? vel quomodo eam possumus promereri?

RESPONSIO.
Intellectus quidem quis sit, ab ipso Domino discimus per prophetam, dicentem: Non gloriatur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis: sed gloriatur, qui gloriatur, in intelligendo & cognoscendo Deum. Et iterum per Paulum Apostolum sic dicitur: Sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. Possumus autem hoc modo illam promereri, si faciamus illud quod scriptum est: Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. Et si credamus omne verbum Dei verum esse. Si enim, inquit, nõ credideritis, non intelligetis.

INTERROGATIO.
Si Dominus dat sapientiam, & à facie eius scientia & intellectus est: & alij quidem per spiritum datur sermo sapientia, alij sermo scientia: quomodo increpat Dominus discipulos suos, quæ & vos adhuc insensati estis, & non intelligitis?

RESPONSIO.
Si quis scit voluntatem Dei, volentis omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, & studium spiritus sancti didicit gratiam Dei: iste cognoscit raritatem intellectus nõ ex culpa eius descendere, qui dona distribuit: sed ex eorum desidia, qui infidelitate sua id suscipere non merentur. Et idcirco rectè inculpatur insipiens vel insensatus, qui veluti sole orto claudit oculos suos, nõ videat, sed in tenebris ambulat.

INTERROGATIO.
Si ab aliquo aliquid beneficij consequamur, quomodo poterimus & Do-

Psal. 51.

Math. 6.

Sacrilegi appellatur, qui nõ Dei gloriam, sed propria quærunt.

Hier. 9.

Eph. 5.

Quomodo intelligentiam cõsequamur à Domino.

Psal. 45.

Esa. 7.

Prou. 11.

1. Cor. 12.

Matth. 15.

1. Tim. 2.

Ex quo apparet ueniat raritas intellectus.

etis.

mino dignè & integrè gratias agere, & ei qui beneficium contulit, quali mensura vti debemus in utrosque?

RESPONSIO.
Si Deum, omnium authorem bonorum & cõditorem esse credamus: cum verò, per quem boni aliquid consecuti sumus, vt ministrum Dei gratia & muneris agnoscamus.

De quorundam nominum differentia, & de nonnullis scripturae dictis, quid significent. Cap. 82.

INTERROGATIO.
Quid est, dignum & sanctum, quod Græci ofion dicunt? & quid est iustum?

RESPONSIO.
Ofion quidem, id est, sanctum arbitror, quod decet & debetur ab inferioribus deferri superioribus, secundum hanc ipsam rationem, quæ ab eminentioribus videtur. Iustum autem hoc, quod pro operis merito unicuique retribuitur. Et in illo quidem, ab aliorum optimo quoque indicatur obsequium: in hoc verò, ram boni quàm mali designatur retributio.

INTERROGATIO.
Quomodo dat quis sanctum canibus, & mittit margaritas ante porcos? aut quomodo accidit illud, quod additur, Nè forte conculcent eas pedibus: & conuersi, disrumpant nos?

RESPONSIO.
Manifestè nobis Apostolus tradidit ex his, quæ aduersus Iudeos dicit: **Qui** in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras? Iniuriam ergo hanc, quam per præuaricationem verbo Dei inferre dicuntur hi, de quibus sermo est: prohibet hinc, & abdicat Dominus. Et quia euenit vt infideles, & non credētes, quum vident nos præuaricari mandata, contemptum habent religionis & doctrinæ Domini: & ex ipsis arguunt nos, quæ sunt scripta in lege nostra: ac velut rumpant, & efficiant & exprobrent, confutantes tanquam legem nostræ transgressores.

INTERROGATIO.
Quomodo aliquandò quidem Dominus prohibet sacculum vel peram in via: aliquandò dicit, Sed nunc qui habet sacculũ, tollat similiter & peram: & qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat gladium?

Religio cõtemnitur propter peccata fidelium.

Lucæ 10.

Lucæ 22.

RESPONSIO.

Lucæ 22. Hoc explanauit ipse Dominus, dicens: Quia oportet adhuc compleri in me, quod dictum est: Quia cum iniquis deputatus sum. Denique, postquam completa est prophetia, de gladio ait ad Petrum: Conuerte gladium tuum in locum suum. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. ita ut non videatur preceptum esse, quod dicitur: Nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram: sed potius prophetia predicentis Domini, quia futurum erat, ut Apostoli obliuiscerent gratiam Domini & legis eius assumerent. Quod autem videtur quasi imperatio modo dici, propositio accipitur: hæc verbi figura, in scripturis prophetis satis frequenter inuenitur, sicut est illud: Fiant filii eius orphani, & diabolus stet à dextris eius: & multa similia.

Modus loquendi propheticus.

Psal. 108.

Matt. 6. **INTERROGATIO.** Quid est, Panem substantiuum da nobis hodie, quod in oratione Dominica iubemur dicere?

RESPONSIO.

Lucæ 12. Quom operantes manibus, memores sumus Domini, dicens: Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid manducetis, aut quid bibatis. & Apostolo precipiente, Operamini, ut habeatis unde possitis prestare necessitatem patienti. id est, quom non ad proprios usus, sed pro mandato Domini operamur: quonia dignus est operarius mercede sua: tunc substantiuum panem, id est, qui vitam quotidianam substantiæ cõfert, à Domino poscimus, & non à nobis presumimus: sed ut necessitati, in quantum sufficiat, satisficiat: & agnoscamus eum, qui sufficientiam præstat.

De accessu ad sorores. Cap. 83.

INTERROGATIO.

Lucæ 10. Si omni volenti accedere ad sorores, oportet indulgere, an certis quibusque personis & temporibus? vel quomodo videnda sunt sorores?

RESPONSIO.

De his superius iam sufficienter diximus: quia nec vir ad virum accedere vtcunq; sine causa, ex arbitrio suo vel potestate, debet: sed cum omni obseruatione, probante eo qui præest, id est, ut vel profit quis, & quem vidit quod proficiat ex eo: quanto magis erga mulieres id obseruari conuenit maiori

Magna cautela & discretio obseruationis mutua.

cautela? Si quis ergo meminit Domini, dicens: Quia de omni sermone ocioso reddetis rationem in die iudicii: timebit in omni negotio hanc sententiam. Acquietendum est enim & sancto Apostolo, dicens: Siue manducetis, siue bibatis, siue aliquid aliud faciatis, omnia cum gloria Dei facite. Et iterum: Omnia ad ædificationem fiant. Nihil ergo ociose vel inutiliter agendum est: sed certus quis, & certo tempore, & certo in loco: & certis personis vel apparere, vel loqui debet: ut excludatur omnis nefanda suspicio, & seruemus nos sine offensione etiam apud omnes, & ad ædificationem fidei vniciue apparere. Sed certe solus ad solam suam accedere, nulla religionis ratio permittit. Melius est enim duo, quam vnus: simul enim & fidelius est, & tutius res geritur. Etenim vae soli: quia si ceciderit, non est qui erigat eum.

De his, qui sepius correpti, non emendantur. Cap. 84.

INTERROGATIO.

Lucæ 12. Si quis habet aliquod vitium, quod corrigi non potest: & frequenter notatus, in peius proficit, si expedit illum intermittere?

RESPONSIO.

Et de hoc alibi iam diximus, quia oportet peccantes corripere patienter, secundum eum, quem supra diximus, modum à Domino propositum. Quod si non sufficit ei ad emendationem, sicut illis de Corintho, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus: gentilis de reliquo & publicanus haberi debet, qui eiusmodi est. Quia ei parcere, quem Dominus condemnauit, nulli tutum est: maxime quom Dominus dicat, quia expedit vniciq; ut vnus oculum, aut vnus manum, aut vnus pedem perdat, & ita intret in regnum: quod dum parcat vni ex his membris, totum corpus mittatur in gehenam ignis, vbi est fletus & stridor dentium. Sed & Apostolus de his ipsis testatur, dicens: quia modicum fermentum totam massam corrumpit.

INTERROGATIO.

Si quis contristatur, quod ei non permittitur facere id, quod non potest aperte & recte facere, si debemus ei permittere?

INTERROGATIO.

Et de his quidem iam dictum est in mul-

Matt. 12.

1. Cor. 14.

1. Cor. 14.

Nihil agendum sine causa.

2. Tim. 1.

Nota de eorum uerfatione ad mulieres dignam rationem. Eccles. 4.

Nihil propria voluntate agendum.

multis: quia propria voluntate nulli quicquam permittendum est, sed iudicio & probatione multorum, vel horum qui præsent. Qui autem non obtemperat, hic sententiam præsumpti & contradicentis excipiat.

De portandis inuicem infirmitatibus. Cap. 85.

INTERROGATIO.

Quomodo debent fratres infirmitates infirmorum portare?

RESPONSIO.

Portare, est tolerare & curare, secundum quod scriptum est: Ipse infirmitates nostras tulit, & ægritudines nostras portauit. Non quod ipse in semetipsum susciperet infirmitates: sed quod abstulit eas ab his, quibus erant, & curauit eos. Ita ergo in hoc, poenitentia interueniente, curabuntur infirmiores ex constantia & integritate fortiorum: qui dicuntur portare, id est, exportare & auferre infirmitatem eorum, qui inualidi sunt.

Portare infirmitates, quid sit. Efa. 53.

INTERROGATIO.

Galat. 6. Quid est, Inuicem onera vestra portate: & quam legem Christi adimplebimus, hoc facientes?

RESPONSIO.

Hoc est, quod superius explanauimus. Grauius enim sunt onera & peccata, quæ trahunt animam in profundum inferni: quæ à nobis inuicem auferimus & portamus, id est, exportamus, ad confessionem prouocando eos qui peccant. Portare autem pro auferre, & exportare, consuetudo est & ritu pronunciali dici, sicut & ego ipse audisse me memini. Legem autem Christi replere, illius qui dixit: Non ueni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam.

Portare proprie.

Lucæ 5. Matt. 9.

De tentationibus, in quibus orandum est. Cap. 86.

INTERROGATIO.

Matt. 26. Domino dicente nobis orandum esse, ut ne intremus in tentationem: si oportet nos orare, ne accedant nobis dolores corporales: vel si incidimus in eos, quomodo oportet fieri?

RESPONSIO.

Non distinguit tentationum qualitatem, sed generaliter præcepit orandum esse, ne intremus in tentationem. Si vero incidimus, ut det nobis exitum euadendi: & ut sustinere possimus, à Domino posci oportet, ut possimus implere quod dictum est: Quia qui perseuera-

Matt. 10. & 24.

uerit usque in finem, hic saluus erit.

INTERROGATIO.

Matth. 5. Quis est aduersarius noster? & quomodo ei consentire debemus, dum sumus in via?

RESPONSIO.

Tunc specialiter Dominus eum, qui auferit à nobis aliquid, vel auferre conatur, aduersarium nominauit. Consentimus autem, si seruemus præceptum Domini, dicens: Si quis autem uoluerit tecum contendere in iudicio, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: quod & in bonis obseruari oportet.

De diffinitione in agendis, & si semel statuta, impleri debent. Cap. 87.

INTERROGATIO.

Ioann. 6. Si bonum est, statuere ad certum tempus, uerbi causa, abstinere se à tali cibo, vel à tali potu, Domino dicente: Non ut faciam uoluntatem meam, sed eius, qui me misit, patris?

RESPONSIO.

Omnis huiusmodi diffinitio congrua, quod sciens Dauid, dicebat: Iuravi, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ, non mea uoluntatis.

INTERROGATIO.

Si quis uoluntate peccauerit, condemnatur? an ille, qui per ignorantiam & ueritatē fuerit aliquid locutus?

RESPONSIO.

Iudiciū Domini in his, qui per ignorantiam peccant, manifestum est, quom dicit: Qui nescit, & non fecit: dignè plangis uapulabit paucis. Vbiq; tamen, digna gesta poenitentia, spem præsumat.

INTERROGATIO.

Si quis cogitauerit tantum facere, & non fecerit: si & ipse mendax iudicandus est?

RESPONSIO.

Si secundum mandatum est, quod cogitauit ut faceret, non solum ut mendax, sed ut contemptor, à Domino condemnatur.

INTERROGATIO.

Si quis præuentus fuerit, ut diffiniat agere aliquid eorum, quæ non placent Deo, quod oportet magis irritum reuocare, quod malè fuerat diffinitum: an timore eo, ne mendax sit, implere peccatum?

RESPONSIO.

Quom dicat Apostolus, Nunquid ex nobis ipsis idonei sumus cogitare aliquid, quasi ex nobis? Et Dominus ni-

Dddd 2 hilo.

Ioann. 5. hilominus: Quia nō possum à meipso
Ioann. 14. facere quicquam. Et iterū: Verba quæ
Ioann. 6. ego loquor vobis, à meipso non lo-
quor. Et in alio loco: Descendi de cæ-
lo, non vt faciam voluntatem meam,
sed eius, qui misit me, patris. Pœnitenti-
am debet agere primū: quia aliquid
temerè diffiniuit, quodcunque fuerit
quod diffinitum est: ne ipsa quidē bo-
na, propria autoritate facere oportet:
multò autem magis ea, quæ non placent
Deo, statuere non licet. Quia oportet
irrita reuocare, quæcunq; ex præsumptione
contra mandatum Dei statuuntur. Manifestè
ostēditur in Apostolo Petro, qui temerè
quidem statuerat, & dixerat: Non lauabis
mihi pedes in æternum. Audiuit autē à
Domino diffinita sententia: Quia si non
lauero tibi pedes, non habebis partē me-
cum. Statim verò mutauit diffinitionē
suam, & ait: Domine, non tantum pedes
meos, sed & manus & caput.

Ioann. 13. *De rerum distributione & dispensati-*
Ibidem. *one. Cap. 88.*
Ibidem. *INTERROGATIO.*
Ibidem. **S**I is cui commissā est dispensatio
eorum, quæ Domino offeruntur, necessitatem
habet implere mandatum illud, quod dicit:
Omni petenti te da: & eum qui vult
mutuum à te sumere, non auertes?

Lucæ 6. *RESPONSIO.*
Matt. 5. Hoc quod dictum est, Omni petens
rida: & volentem mutuari abs te, nō
auertes: quasi tērationis habet locum:
sicut ex consequentibus demonstratur.
Propter malos enim præceptum est nō
principaliter, sed quod in necessitate
fieri debeat. Principale enim præceptū
Domini est: Vende omnia bona tua, &
da pauperibus. Et iterū: Vende bona
vestra, & facite misericordiā. Quod
ergo alijs delegatū est vel deputatum
in alios deferri, nō est absque discrimi-
ne, Domino dicente: Quia non sum
missus, nisi ad oues perditas domūs
Israel: & quia non est bonum sumere
panem filiorum, & mittere canibus. Sed
& de teipso debes iudicare quod ius-
tum est.

Matt. 19. *INTERROGATIO.*
Lucæ 12. **Q**uod si frater nihil habens propriū,
petat ab aliquo hoc ipsum quod vesti-
tus est: quid debet facere, maximè si
nudus est ille qui petit?

Matt. 15. *RESPONSIO.*
Quod si frater nihil habens propriū,
petat ab aliquo hoc ipsum quod vesti-
tus est: quid debet facere, maximè si
nudus est ille qui petit?

Matt. 15. *INTERROGATIO.*
Quod si frater nihil habens propriū,
petat ab aliquo hoc ipsum quod vesti-
tus est: quid debet facere, maximè si
nudus est ille qui petit?

Matt. 15. *RESPONSIO.*
Quod si frater nihil habens propriū,
petat ab aliquo hoc ipsum quod vesti-
tus est: quid debet facere, maximè si
nudus est ille qui petit?

Matt. 15. *INTERROGATIO.*
Quod si frater nihil habens propriū,
petat ab aliquo hoc ipsum quod vesti-
tus est: quid debet facere, maximè si
nudus est ille qui petit?

Matt. 15. *RESPONSIO.*
Quod si frater nihil habens propriū,
petat ab aliquo hoc ipsum quod vesti-
tus est: quid debet facere, maximè si
nudus est ille qui petit?

RESPONSIO.
Sive nudus, sive malus, id est, sive
necessitatem patitur, sive fallit, sive
quid aliud est: semel dictum est, quia
dare vel accipere non est omnium: sed
soli illius, cui commissum est istud of-
ficiū. Qui utique cum omni prouiden-
tia & cautela huiuscemodi dispensationē
debet implere, vt possit vnusquisque
in eo quod vocatus est, permanere.

*De fide, sine charitate quomodo habeatur, &
de quibusdam alijs breuiter. Cap. 89.*
INTERROGATIO.
Quomodo potest quis sine charitate
tātam fidē habere, vt montes transferat,
aut substantiam suam diuidat, & corpus
suum tradat vt ardeat?

RESPONSIO.
Si memores sumus Domini, dicētis:
Faciunt enim omnia, vt videantur ab
hominibus: sed & illud illis dicentibus
quid respondit: Domine, nōne in nomine
tuo demonia eiecimus, & in tuo nomine
virtutes multas fecimus, cum ait ad eos:
Nescio vos vnde sitis. Non quia mentiti
sunt, sed quia Dei gratia abusi sunt ad
pprias voluntates: quod vtiq; alienum
est à charitate Dei. Si ergo horum meminerimus,
facile aduertimus quæ dicta sunt, Quod autē
gratiam Dei vel donum etiam indigni acci-
pian, non est nouum aut mirum. Deus enim
& in tempore hoc benignitatis & patientiæ,
etiam solem oriri iubet super bonos & malos.
Interdum autem etiam ad profectum eorum,
qui adhuc infideles sunt, & gloria eius multiplicatur:
secundum quod dicit Apostolus: Quia quidam
per inuidiam & contentionem, quidam
autem propter bonam voluntatem Christum
annunciant: & addidit, dicens: Veruntamen
omnino siue occasione, siue voluntate
Christus annuncietur, in hoc ego gaudeo.

INTERROGATIO.
Quis dicitur abscondere talentum, &
propterea condemnatur?

RESPONSIO.
Quicumq; gratiā Dei detinet, & assumit
in suis vñibus, & non ad eorum vtilitatem:
iste tanquam de occultati talenti crimine
condemnatur.

INTERROGATIO.
Quid est immūditia & impudicitia?

RESPONSIO.
Immūditia & impudicitia differtur.

Indignatio iusta.
Furoris quidem proprium est, incitatio
animæ, mala meditantis aduersum eum,
qui se concitat & iritat. Indignationis
verò iustæ est, peccantem corripere, eo
affectu vel proposito, quo auertimus à
peccatis, & quod displicet nobis, quod
nō rectè gestum est. Quod autem interdum
à bono incipiens anima, decedit in malum,
nihil mirum est, multa etenim inuenies
huiuscemodi, propter quod remanescere
sanctæ scripturæ, dicentis: Iuxta iter
scandalum posuerunt mihi. Et iterum:
Nisi enim qs legitime certauerit, non
coronabitur. Et idē in omnibus obseruanda
est rerum varietas, mens, vita, tempus,
& ordo: quæ ex aliquorum causa accidit,
vt, quod videtur bonum, id inueniatur
malum.

INTERROGATIO.
Ex quibus fructibus probari debet, qui
ex affectu arguit fratrem peccantem?

RESPONSIO.
Primò omnium, ex eo quod præcipuum
est, si cum misericordia rem gerit: & est
in eo id quod dicit Apostolus: Quia si
patitur vnum membrum, compatiantur
oīa membra. Vel illud: Quis infirmatur,
& ego non infirmor? Quis scandalizatur,
& ego nō vror? Tum deinde, si in omni
peccato similiter affligitur & contristatur
erga oēs qui peccant. Vel si in se delinquit
aliquis, vel in alium, similiter contristatur
& luget: & si arguēs, obseruabit illam
regulam, quam Dominus posuit: id est, vt
vel inter se, vel ipsum solum, vel in alio
vno aut duobus adhibendis. Super omnia
autem si obseruat quod dixit Aposto-

RESPONSIO.
Immūditia & impudicitia differtur.

De furore & indignatione, & de bono affectu corripienti. Cap. 90.
INTERROGATIO.
Quid est proprium furoris? & quid est
propriū indignationis iustæ? & quomodo
aliquoties quasi ab indignatione incipientes,
inuenimur decidere in furorem?

RESPONSIO.
Furoris quidem proprium est, incitatio
animæ, mala meditantis aduersum eum,
qui se concitat & iritat. Indignationis
verò iustæ est, peccantem corripere, eo
affectu vel proposito, quo auertimus à
peccatis, & quod displicet nobis, quod
nō rectè gestum est. Quod autem interdum
à bono incipiens anima, decedit in malum,
nihil mirum est, multa etenim inuenies
huiuscemodi, propter quod remanescere
sanctæ scripturæ, dicentis: Iuxta iter
scandalum posuerunt mihi. Et iterum:
Nisi enim qs legitime certauerit, non
coronabitur. Et idē in omnibus obseruanda
est rerum varietas, mens, vita, tempus,
& ordo: quæ ex aliquorum causa accidit,
vt, quod videtur bonum, id inueniatur
malum.

INTERROGATIO.
Ex quibus fructibus probari debet, qui
ex affectu arguit fratrem peccantem?

RESPONSIO.
Primò omnium, ex eo quod præcipuum
est, si cum misericordia rem gerit: & est
in eo id quod dicit Apostolus: Quia si
patitur vnum membrum, compatiantur
oīa membra. Vel illud: Quis infirmatur,
& ego non infirmor? Quis scandalizatur,
& ego nō vror? Tum deinde, si in omni
peccato similiter affligitur & contristatur
erga oēs qui peccant. Vel si in se delinquit
aliquis, vel in alium, similiter contristatur
& luget: & si arguēs, obseruabit illam
regulam, quam Dominus posuit: id est, vt
vel inter se, vel ipsum solum, vel in alio
vno aut duobus adhibendis. Super omnia
autem si obseruat quod dixit Aposto-

INTERROGATIO.
Qualibus correptionibus vti oportet
inter fratres, ad emendationem eorum
qui delinquant?

RESPONSIO.
Hoc sit in iudicio positum eorum qui
psunt, vel quanto tempore, vel quali modo
corrigi debeat: quia & ætas, & eruditio
multam facit differentiam.

De occasione, quibus ex nobis ad nos decipiendos abutitur inimicus. Cap. 91.
INTERROGATIO.
SI in omni peccato suo secundum
cogitationem, siue secundum verbum,
siue secundum actū, facta in causa
conueniat dici?

RESPONSIO.
Generaliter arbitror, quod facta in ipse
per seipsum causa peccati existere nulli
potest: sed motibus animi nostri, siue
naturalibus, siue etiā ex vitio cōceptis,
abutitur ad voluntatē malitiæ suæ: & nostris
motibus nos, si forte nō vigilamus, tradit
in hoc, quod ipsi gratū est, id est, in peccatū.
Naturalibus ergo motibus nostris abutitur:
sicut illud, quod in Dño facere conatus est,
quū sensisset eū esurire, & ait ad eū:
Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes
fiāt. Motibus autē ex vitio cōquisitis
abutitur, sicut fecit in Iudam: quoniam
quem cupidum vidit, & auaritiæ morbo
ægotantem, abusus hoc vitio, vsque ad
proditiōnis Domini ruinam, ob triginta
argenteorum lucrum eum pertraxit. Quia
autem mala ex nobis oriuntur, manifestè
ostēdit

lus, hoc est, cum omni patientia.
INTERROGATIO.
Si oportet, qui ingrediuntur ad fratres,
statim artificia discere?

RESPONSIO.
Qui præest, probet.
INTERROGATIO.
Si quis non ex desiderio corrigendi
fratres, arguat eum qui delinquit, sed
sua vitia explendi gratia: quomodo
oportet & hunc corrigi, si post multam
commonitionem in eisdem permanet?

RESPONSIO.
Iste velut suis commodis prospiciēs,
& primatus desiderās, notetur: & emenda-
tionis ei modus ex institutionum disciplinis
intimetur. Quod si permanserit in obstinatione,
manifesta est eorū sententia, qui non
pœnitēt pro delicto.

INTERROGATIO.
Qualibus correptionibus vti oportet
inter fratres, ad emendationem eorum
qui delinquant?

RESPONSIO.
Hoc sit in iudicio positum eorum qui
psunt, vel quanto tempore, vel quali modo
corrigi debeat: quia & ætas, & eruditio
multam facit differentiam.

De occasione, quibus ex nobis ad nos decipiendos abutitur inimicus. Cap. 91.
INTERROGATIO.
SI in omni peccato suo secundum
cogitationem, siue secundum verbum,
siue secundum actū, facta in causa
conueniat dici?

RESPONSIO.
Generaliter arbitror, quod facta in ipse
per seipsum causa peccati existere nulli
potest: sed motibus animi nostri, siue
naturalibus, siue etiā ex vitio cōceptis,
abutitur ad voluntatē malitiæ suæ: & nostris
motibus nos, si forte nō vigilamus, tradit
in hoc, quod ipsi gratū est, id est, in peccatū.
Naturalibus ergo motibus nostris abutitur:
sicut illud, quod in Dño facere conatus est,
quū sensisset eū esurire, & ait ad eū:
Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes
fiāt. Motibus autē ex vitio cōquisitis
abutitur, sicut fecit in Iudam: quoniam
quem cupidum vidit, & auaritiæ morbo
ægotantem, abusus hoc vitio, vsque ad
proditiōnis Domini ruinam, ob triginta
argenteorum lucrum eum pertraxit. Quia
autem mala ex nobis oriuntur, manifestè
ostēdit

INTERROGATIO.
Qualibus correptionibus vti oportet
inter fratres, ad emendationem eorum
qui delinquant?

RESPONSIO.
Hoc sit in iudicio positum eorum qui
psunt, vel quanto tempore, vel quali modo
corrigi debeat: quia & ætas, & eruditio
multam facit differentiam.

Matt. 15. Dominus, dicens: Quia de corde malo procedunt cogitationes malae, & reliqua. Hoc autem accidit his, qui per negligentiam inculta & squalentia naturalium in se bonorum semina relinquunt: sicut ait Salomon: Quia sicut agricultura, ita vir insipiens: & sicut vinea, ita homo cui deest prudentia: & sic relinquens eam fiet deserta, & ascendent in ea spinæ, & erit derelicta. Huic ergo animæ, quæ ex huiusmodi negligentia squaluerit, & in desertum venerit, consequens est suscipere illam sententiam, quæ dicit: Spinæ & tribuli orientur in ea, & pati illud, quod scriptum est: Expectaui ut faceret vvas, & fecit labruscas. De qua dixit: Plantaui vineam sorreth. Et tunc merito dicitur ad eam, quod dictum est per servum Domini Hieremiam, à Domino dicente: Ego plantaui te vineam fructiferam totam veracem: quomodo conuersa es in amaritudinem vitis alienæ?

De his, qui de secularibus negocijs ad conuersionem veniunt.
Cap. 92.

INTERROGATIO.
SI quis relinquens fiscalia debita, instret ad fratres, & parentes eius proprio exigantur & tribulentur: si non affert hoc culpam aliquam vel his qui eum susceperunt, vel ipsi illi qui ita gerit?

RESPONSIO.
Dominus noster Iesus Christus his, qui eum interrogauerunt, si licet census dari Cæsari, aut non: Ostendite, inquit, mihi numisma census. Cuius imaginem habet & subscriptionem: Quum autem dixissent, quia Cæsaris: respondit, dicens: Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Ex hoc manifestè docemur, quia hi obnoxij sunt tributis Cæsaris, apud quos inuenitur census Cæsaris & imago. Si quis tale, etiam iuste veniens ad fratres, secum detulit, obnoxius est ad soluendum debitum. Si verò, omnibus derelictis in manibus propinquorum, abscessit: nullus vel ipsi, vel fratribus scrupulus debet existere.

Matt. 22. Qui sine tributis obnoxij.

Nota da de ciso, quando conuersus ad religionem, reneatur ad debita seculari.

De modo, quem seruare debet is qui præest, cum sororibus, & maxime circa confessionem.
Cap. 93.

INTERROGATIO.

CAESAREAE CAPPA.
SI oportet eum qui præest, ei, quæ sororibus præest, loqui aliquid, quod ad ædificationem fidei pertineat, virginibus?

RESPONSIO.

Et quomodo seruabit præceptum illud Apostoli, dicentis: Omnia vestra honestè & secundum ordinem fiant? 1. Cor. 14.

INTERROGATIO.

Si conueniet eum qui præest, cum ea quæ sororibus præest, frequenter loqui: & maxime, si aliqui de fratribus pro hoc læduntur?

RESPONSIO.

Apostolo dicente: Vt quid enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia? & bonum est imitari eum, dicentem: Quia non usus sum potestate mea, nè offendiculum aliquod darem in Evangelio Christi. Et quantum fieri potest, rariùs videndæ sunt, & breuiùs est sermocinatio faciendæ. Notè, quibus sancti moniales curæ sint.

INTERROGATIO.

Si oportet, cum soror aliqua confitetur quodcumque delictum suum presbytero, etiã matrem monasterij adesse?

RESPONSIO.

Honestius mihi videtur esse & religiosius, ut per seniore matrem presbyter, si quid illud videtur, sibi statuat: & modum & tempus poenitentia imponat ad emendationem eius, quã corrigi desiderat à peccato.

INTERROGATIO.

Si oportet gesta turpia cõsistenti vel obscena inuerecundiùs annunciare omnibus, aut certis quibuslibet à quibuscumque?

RESPONSIO.

Confessio peccatorum hanc habet rationem, quam habet vulnus aliquod corporis vel passio, quæ medico demonstranda est. Si ergò non omnibus quis vitia vel vulnera corporis sui reuelat, nec quibuslibet, sed his tantummodò, qui summæ peritiæ & testimonium habent, & curæ ac medelæ disciplinam: ita confessio peccatorum fieri debet apud eos tantummodò, qui curare hæc prævalent & emendare, secundum quod scriptum est: Vos qui fortiores estis, infirmitatem infirmorum portate: hoc est, auferte & exportate per curationem.

INTERROGATIO.

Si ignorante matre seniore, presbyter præcipiat aliquid fieri sororibus, nun.

nunquid rectè indignatur mater senior? **RESPONSIO.**

Etiã rectè, cui dubium? quoniam ille malè agit.

De impedimentis, quæ nobis potest demon inferre. Cap. 94.

INTERROGATIO.

1. Thess. 2. SI potest impedire propositum sancti hominis satanas, quia scriptum est: Ego quidem Paulus semel & bis, sed impediuit me satanas?

RESPONSIO.

Eorum quæ in Domino geruntur, quædam quidem proposito & iudicio animi efficiuntur: quædam etiam per corpus adimplentur, id est, vel labore, vel patientia corporis. Quæcumque igitur in anima proposito consistunt, hæc impedire nullo modo potest satanas. Ea verò, quæ etiam ministerio corporis da implentur, frequenter (permissione tamen Dei) impediri possunt, ad probationem eius qui impeditur: ut appareat, si à bono proposito nequaquam per huiusmodi impedimenta mutatur.

Sicut hi qui supra petram seminati dicuntur, quod præsentem quidem audientes verbum cum gaudio susceperunt: facta autem tribulatione vel persecutione, cõtinuò recesserunt. Sed certè si permanerent in bonis, maioribus præmijs digni sunt, quasi qui in certamine vicerint, sicut & ipse Apostolus, quum frequenter proposuisset Romã proficisci, & prohibitum se fateretur, tamen non recessit à proposito: vsquequò, quod proposuerat, expleret. Sed & vt

Quæ in bonis operibus quandoque sancti impediuntur.
Lucæ 8.

Rom. 1.

Alia ratio

Hæc sunt, quæ à Rufino translata inueniuntur: vel potiùs, quæ nobis in præsentiarum, huic operi inferenda, occurrere potuerunt.

Sub regula sancti Basilij militant omnes monachi Orientales siue Græci, In Occidente etiam sub ipsa fuisse dicuntur Carmelitæ, & quidam, Armenij nuncupati: qui modò alij sub alijs constitutionibus, alij sub regula beati Augustini degere affirmantur.

patientiam habeant, sicut & sanctus Iob, qui tanta à diabolo passus est, & cogente loqui aliquid impiè aduersus Deum, in nullo penitens, ne in sermone quidem, regulam pietatis excessit: quominus sentiret contraria de Deo, sicut scriptum est: Quia in his omnibus non peccauit Iob labijs suis, neque stultum aliquid contra Deum locutus est. tentationis sanctorum.

De bona stultitia in hoc seculo. Cap. 95.

INTERROGATIO.

Quomodò fit animus in præsentiseculo stultus?

RESPONSIO.

Si timeat sententiam Domini, dicens: Væ qui prudentes sunt apud semet ipsos, & in cõspectu suo sapietes. Et imitetur eum qui dixit: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Esa. 5. Psal. 72.

Et omnem arrogantiam prudentia abijciens, non priùs credat sensibus suis inesse aliquid boni, quàm mandato Dei illuminetur: & intelligat quid est quod placeat Deo, siue in opere, siue in verbo, siue in cogitatione, secundum quod Apostolus dixit: Confidentiam autem talem habemus in Christo ad Deum: Aurea doctripa.

non quia à nobis idonei fumus cogitare aliquid à nobis, quasi à nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Cui est honor & gloria in seculis seculorum. Amen. 2. Cor. 3.

EXPLICIUNT INSTITVTA monachorum sancti Basilij Cæsareensis Episcopi.

INCIPIT EPISTOLA SANCTI BASILII EPISCOPI DE FORMA HONESTAE VITAE.

Basilii Gregorio salutem. Agnouiliteras tuas, vt hi, qui amicorum filios ex ingenita, quam præ se ferunt, parentum similitudine solent recognoscere. Nam quòd ais, situm quemlibet loci atque apparatus minus habere momèti, quàm vt possit animum tuum ad nobiscum conueniendum illicere, priusquam de modo & more nostro atque instituto vitæ aliquid addiscas: fuit ea profectò tua tuæque mentis altitudine digna cogitatio, quæ cuncta simul presentia, ad eam beatitudinem, quæ nobis in promissione seruat, comparata, nihil æstimat. Ego verò, quæ quidem

dem ipse in hac solitudinis extremitate die noctuque degens facio, quo minus scribam, verecundia detineor. Nam reliqui equidem vrbana commorationem, vt innumerabilium malorum causam, me ipsum verò necdum relinquere potui. Sed eis similis sum, qui in mari praenauigationis imperitia haerent semper & fluctuant, & percutibus similis sunt: qui nauis indignantur magnitudini, tanquam ingentes illos motus excitaerit atque se inde vel ad lembum vel ad cymbam transferentes, vbiq̄e titubant, haerent, nauis autem. Consequitur enim illos vbiq̄e formido atque bilis. Tale quiddam & nos patimur, quippe vitia perturbationesq̄e familiares circumferentes, in eisdem vbiq̄e turbis atque tumultibus sumus. Itaque parum ex ista solitudine proficimus. Ea tamen, quae ad eius consequenda vestigia, qui nos ad salutem instruxit, facienda erant, (Si quis enim, inquit, vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me) ferè ista sunt. Enitendum in primis atque insistendum, vt animi quies habeatur. Vt enim oculus, qui iugiter circumagitur, & nunc quidem ad transuersa porrigitur, nunc verò ad superiora atque inferiora conuertitur, quod subiectum est, certius intueri nō valet: sed affigendus obtutus est ei quod cernere cupis, si planè atque penitus inspicere curas. Ità mentem quoque hominis mille curis seculi attractam atque distentam, impossibile est certius intueri veritatem. Ceterum eum, qui necdum vinculis coniugalibus obstrictus est, concupiscentiae feruentes & effrenati motus, amoresque quidam in sani turpesq̄e sollicitant. At eum, qui iam vxori coniunctus est, alius quidam curarum tumultus excipit. Si desint liberi, desiderium suum commouent. Sin verò illi habeantur, vrgent educandorum curae, vxoris studia, domus diligentia, familiae regimen, tabularum dispendia, aduersus vicinos terrores per nefas quaesiti, iudiciorum concertationes, mercaturae pericula, agriculturae labores. Ac nē multa dies quoque proprias animae offundit tenebras, nō cōtesq̄e praeterea, diurnas affumentes curas, eisdem imaginibus decipiunt mentem. Verum enim horum omnium fuga vna est, si quis seculum dereliquerit. Mundum verò relinquere ritè est, non extra illum corporaliter fieri, sed animū à corporis communione & cōmiseratione sciungere, fieriq̄e sine domo, sine ciuitate, sine sodalitijs, sine praedijs & villis, sine re propria, sine negocijs, sine substantijs, sine commercijs, imperitum humanarum doctrinarum, paratumq̄e corde suscipere diuini magisterij formas. Porro cordis preparatio est, doctrinas omnes, quae illud vitiosa ex cōsuetudine prius occupauerat, penitus dediscere. Vt enim scribere in cera nemo potest, nisi prius inditas figuras ante deleuerit: ità ne animae quidem diuini magisterij formas imprimere quisque poterit, nisi eas, quibus ea ex cōsuetudine fuerat imbuta, ex ea prius extirpare studeuerit. Maximam igitur ad hęc assequendum commoditatem nobis solitudo largitur, committigans atque conspiciens vitia nobis in festa, tum ocium aptissimum rationi tribuens ea penitus ex animo rescindendi. Sicut enim ferae beluae, si prius leniter demulceantur, facile vincuntur: ità concupiscentiae, & iracundiae, & timores, & tristitia, venenata mala animi, si fuerint delinita per quietem, neque iugi iritatione excitata in ferociam, facilius rationis virtute superantur. Erit igitur locus eiusmodi, qualis & noster est, omni hominū admixtione segregatus: nē à quoquam extraneo exercitationis interrumpatur assiduitas. Pietatis autem exercitatio diuinis cogitationibus enutrit animam. Quid igitur beatus atque felicius, quam angelorum choros in terris imitari? Mox quid erumpete luce ad orationis studium occurrere, hymnisq̄e & canticis honorare creatorem? Tum verò clarius sole radiante, conuersum ad opera, vbiq̄e oratione comitante, hymnis quoque tanquam sale condire ministeria? latum quippe & serenum statum animi solatia hymnorum largiuntur. In initium itaque mundationis animi, quies est atque silentium: cum neque lingua loquitur humana, neque oculi colores speciosos corporumque concinnitates circumspiciunt, neque auris rigorem animi soluit audiendis canticis ad voluptatem factis, vel verbis scurrarum ac ridiculorum hominum, quod vnum omnium maximè solet animi robur exoluere. Mens enim, quae nec ad exteriora diffunditur, nec rursus ad seculum per sensus attrahitur, redit quidem ad seipsam: per seipsam verò conscendit ad Dei speculationem, ac ipse interius exteriusque illustrata pulchritudine, naturam quoque ipsam obliuiscitur: cum neque ad alimentorum curam, neque ad indumentorum sollicitudinem attrahitur: sed ocium à curis omnibus terrenis ac fragilibus agens, omne studium suum, cunctamq̄e operam, ad conquirenda sempiterna bona confert, sollicita quoniam modo assequatur pudicitiam & fortitudinem, iustitiam quoque atque sapientiam, virtutesq̄e reliquas: quaeque his velut principalibus subdistingtæ, conuenientissimè singula vitae officia implere suggerunt homini solerti atque studioso. Maxima verò inueniendi officij via est, perpetua diuinarum scripturarum meditatio. Denique in his gestorum insignium inueniuntur praedara monumenta, vitaeque beatissimorum hominum conscriptae traduntur: quae velut imagines quaedam animatae caelestis conuersationis, propositae sunt ad imitandum. Itaque in quo se quisque minus habere perfererit, illi per-

feruerant incumbere, tanquam ex communi quadam taberna medicinae aptissimum languori suo reperit medicamentum. Et is quidem, qui amans fuerit pudicitiae atque studiosus, sancti Ioseph historiam iugiter reuoluens, ab ipso castitatis actus insignes, *Gene. 39.* edocebitur: quum illum non tantum voluptatibus non indulsisse, verum virtuti intensissime studuisse, comperit. Fortitudine quoque atque tolerantia imbuetur: Iob, qui, quum sibi prior omnis vita prioresque copiae in contrarium decidissent, essetque in momento temporis effectus pauper ex diuite, orbatusque qui ante liberis fuerat, *Iob 1.* rat ornatus: non modo idem perseuerauit, qui antea fuerat, rigidum vbiq̄e & inflexum seruans animi robur: verum ne amicis quidem, qui ad consolandum venerant, *Iob 2.* insultantibus & impetum in illum facientibus, atque dolores eius cumulantibus, irritatus est. Rursus prospiciens qui spiam, quoniam modo mitis idemque magnanimis fuerat, vt ira quidem aduersus peccatum, modestia verò ad homines vtatur: inueniet Dauid fortissimum illum quidem, rebusque in bello fortiter gestis illustrem: mitem verò atque immobilem in referendo inimicis talionem. Eiusmodi quoque Moyses ille fuisse perhibetur, qui furor quidem ingenti aduersus eos, qui in Deum peccauerunt, concitatus est: clementis tamen atque tranquillo animo conuicia in se ac maledicta sustinuit. Prorsus autem, vt pictores industrii, quum ex imaginibus imagines ad vnguem (vt dicitur) exprimere nituntur, frequenter ad exemplar aspiciunt, lineamenta ex illo omnia ad suam artem summo opere transferre molientes: ità ei, qui se cupit esse omnibus partibus virtutis ornatum atque perfectum, tanquam ad statuas quasdam animatas ac mobiles, iugiter in sanctorum vitas & mores intendendum est, illorumque probos actus sibi consciscendum per imitationis studium. Oratio praeterea, lectio succedens, paratorem ac vegetiorem animum assumit, insigni quadam in Deum affectione commotum: Porro illa erit optima oratio, quae certam fixamque Dei considerationem animae imprimat. Haecque Dei inhabitatio esse dicitur, assidua memoria Deum in semetipso suscipere atque complecti. Ità efficiunt templum Dei, quum nec terrenis curis assiduitas diuinae recordationis intercipitur, neque rursus repentinis atque insperatis animi perturbationibus exagitur. Ceterum is, qui Dei amicitia & familiaritate dignatur, omnia prorsus effugiens, ad Deum solum proficiscitur: passiones omnes, quae se ad intemperantiam hortantur, à se penitus abigens, eiusque studijs maximè incumbens, quae ad virtutem ducunt. Danda quoque in primis opera omnisque adhibenda ratio circa sermonis ac locutionis vsum, vt is non sit imperitus. Verum interrogandum quidem absque contentione studio, respondendum verò sine iactantiae vitio: non illi interloquendo, qui vile aliquid dixerit: neque ostentandi studio nostra ingerere cupiendo. Itaque dicendi atque audiendi norma statuenda: discendum praeterea sine ruore verecundiae, docendumque sine inuidia. Neque verò, si quid forte ab alio didicimus, occultandum, vt faciunt prauae & ineptae mulieres, quae notha subiiciunt: sed fatendum ingenue, & grate praedicandum patrem verbi. Modus quoque vocis medijs proferendus atque honorandus: vt neque in tenuitate aures effugiat, neque rursus intensa magnitudine grauis atque molestus fiat. Tum verò demum sermo proferendus est, quum quis intra semetipsum, quid dicendum est, examinauerit. Iucundum praeterea atque blandum in congregationibus esse conuenit, dulcemque in eloquijs: non de scurrarum iocis festiuitatem aucupantem, sed per gratam exhortationem placidum seipsum ac lenem exhibentem, asperitatemque vbiq̄e, etiam si increpandum fuerit, repudiantem. Tunc enim iste facilius audiet, cui emendatione opus est, si te per humilitatis studium deieceris. Per sepe verò nobis utilis erit prophetae increpationis modus, qui Dauid regi, quum ille peccasset, non à seipso terminum damnationis induxit, verum alterius submissione persona vtens, illum ipsum reatus sui iudicem statuit: vt, quum is aduersus semetipsum sententiam tulisset, nihil iam haberet, vnde succenseret arguenti. Erimus verò humilem & abiectum animum se qui debet ad specus grauis atque humi depressus, contemptus habitus, vestis fordida, coma neglecta: vt, quae dedita opera faciunt hi, qui lugent, ea omnia nos sponte praeferramus. Tunica ipsa cingulo sit adstricta corpori. Erit autem is cingendi modus, vt non supra lumbos & latera cingamus, quod esset profectò muliebri: neque rursus ita sinuat & molliter, vt vestis defluat, quod & ipsum lasciuia arguet. Sed & incessus ipse neque tardus sit, vt dissolutum animum accuset: neque rursus elatus & vehemens, vt feros animi motus insinuet. Vestis autem intentio vna esse debet, vt sit operimentum carnis, hyeme aestateque sufficiens. Neque verò in colore flos, neque in preparatione tenuitas atque mollities diligenda: neque in veste decoros colores attendere. Par esse videtur compositioni muliebri, qua illae accuratè student, genas crinesque suos alieno inficientes flore: quin ea debet esse grossitudine tunica, vt ad calefaciendum conforte non indigeat. Calceamentum verò ità vile sit, vt tantum necessitatem suppleat. Prorsus

Eccc autem,

autem, vt in vestitu, ita & in cibo necessitati consulendum est. Panis enim satisfaciet necessitati: & aqua, eius quidem qui sanus est, siti moderabitur: quæque præterea ex oleribus & leguminibus pulmenta vires corpori ad necessarias obeundas utilitates præseruare poterunt. Ita verò comedendum, vt ardens in nobis non appareat ingluuius, verum vbiq; grauitas, ac modestia, & circa voluptates continentia, seruetur, ne tunc quidem animus noster à Dei cogitatione vacare debet, verum ex ipsa ciborum natura, sumentisque corporis officio, occasionem fumere dandi Deo gloriam: vt variae ciborum species, salubritati proprietatiq; corporum conuenientes, ab eo, qui cuncta sapiētissimè dispensat, excogitatae sunt. Orationes ante cibum fiant Dei muneribus dignæ, quæque nunc tribuit, & quæ in futurum seruauit. Orationes item post cibum faciendæ, quæ & pro exhibitis gratiam referant, & ea quæ promissa sunt, petant. Hora vna fumendo cibo constituta, eadem per anni ambitum semper occurrat: vt per viginti quatuor horas, quibus diei cursus noctisque conficitur, vix vna istarum deputata sit corpori: reliquis omnes in animi exercitatione consumere monachus debet. Somni præterea leues, ex quibus exurgatur facilè, naturaliter sequentes exilitatem cibi: qui frequenter ex industria cogitationibus & magnarum rerum curis interrumpatur. Nam altissimo sopore deprimi solutis membris, vt detur ocium iniquis imaginibus, pateatque illis aditus ad illudendum animam: ita dormientes morti facit additos. Ceterum, quod alijs mortalibus aurora est, hoc erit mediæ noctis tempus his, qui ad pietatis studium exerceri pergunt: quum præcipuè singulare ocium animæ nocturna quies atque silentium pariat, quando nec oculi nec aures ad spectum aliquem aut auditum noxium ad cor assiscunt, sed mens sola in se ipsa Deo iugiter assistens, compungit se ipsam quidem ex eorum recordatione, quæ ante peccauit: normam verò sibi statuit ad euitandum malum: inquiratque cum gemitu & lachrymis diuinum adiutorium ad ea perficienda, quæ studiosè proponit.

VALE.

SANCTI GREGORII NAZIANZENI
THEOLOGI, IN S. BASILIVM, CARMEN
EPITYMBIDION.

Alta regens Deus est vnus. Te nostra videbant,

O Basili, solum tempora pontificem:

Præclarum fidei testem, lucemq; micantem

Christicolis: animæ dotibus eximium.

Cappadocum, Pontiq; decus sublime, precor te,

Nunc quoque pro mundo porrige vota Deo.

Itidem, vt supra:

Vnebas minimum mundo: nanque omnia Christo

Obtuleras, animam, corpora, verba, manus:

Gloria magna Dei, Basili: tu petra sacra

Ordinis, & fidei nunc magè multifidæ.

In eundem.

Cæsareæ, Basili clarissime, gloria grandis,

Sermo tuus fulmen, vitaq; fulgur habet.

Attamen ex sacra cessisti sede: volebat

Te Deus actutum iungere caliculis.

Translata per monachum Brixianum congregationis sanctæ Iustinæ Ordinis sancti Benedicti de obseruantia, in eiusdem diuæ virginis ac martyris Iustinæ cœnobio.
Deo autem gratias.

REGV-

587
REGVLAE BEATI AV-
GVSTINI, SANCTAE ECCLESIAE DO-
CTORIS EXIMII, AC PATRIS TRI-
GINTAQVATVOR RELIGIONVM.

DE ORTV, INGENIO, ERVDITIONE, ERRORE,
conuersione, ac sacra baptismali regeneratione diuini Doctoris
Augustini, breuis narratio.

AVGVSTINVS Afer Carthaginensis ex Patricio patre & Monica matre genitus, puer acerrimi & admirandi fuit ingenij. Adolefcens adhuc nanq; quicquid in libris artium, quas liberales vocat, de arte differendi, loquendi, de dimensionibus, de musicis & numeris traditum est: quofcunque legere potuit, sine magna difficultate absque vilo præceptore (vt ipse testatur) per se intellexit. Hinc in Aristotelica doctrina, in disputandi astutia, omniq; seculari literatura ita eruditus fuit: vt acutissimus philosophus, rhetor præstantissimus, argutissimusq; dialecticus haberetur. In hoc tamen vno oberrauit, quòd Christiana veritate contempta, gentilium superstitionibus inhæsit. Et inde in Manichæorum hæresim prolapsus, dimidiam ferè vitam suam inter illorum mores ac vanas disciplinas, mundanosq; errores contriuit. Postquam autem pluribus annis & apud Carthaginem, & in vrbe Romana rhetoricam docuisset: Mediolanum venit, eandem artem ibidem traditurus. Vbi cum inuenisset sanctum illum & doctissimum virum, eiusdem ciuitatis antistitem Ambrosium: postquam factus est catechumenus, sapius cum eo conuersabatur ac disputabat. Et quia in disputando plurimum fuerat exercitatus atque verfus, tantis interdum contra sacrarum literarum scripturas argumentis, tanta pertinacia & disputationis suæ acrimonia ac vehementia patrem Ambrosium vrgebat, vt (eo teste) inter supplicationes suas Deum rogare coactus fuerit, vt se ab eius captionibus auerteret. Mirum in modum optabat sanctus ille pater, hominem tantæ doctrinæ in Christiana fide illuminari: iuges pro eo orationes offerebat. Pia quoque eius mater Monica preces & lachrymas penè continuas pro ipso fundebat. Istis factum est, vt declinare aliquantulum ab errore inciperet, & prædicationibus sancti antistitis aliquando interesse curaret. In quibus dum sinceritatem Christianæ fidei omnes disciplinas & omnium artium argumenta superare demonstraret, Augustinus diuino auxilio Christi veram religionem amplexus est. Et factus catechumenus à Simpliciano probatè sanctitatis viro de Christi fide & vera religione ita est instructus, vt omnis error, omnisque dubitationis timor ab eius animo procul pelleretur. Multis tunc lachrymis errorem suum confessus est: magno luctu conuersionis diurnitatem conquestus est, ingentiq; dolore seram penitentiam damnauit: sic tandem cum filio suo Adeodato & socio Alypio à venerabili patre Ambrosio baptizatus est: nouisque vestimentis indutus triumphare tunc inceptit Augustinus illa hora, in qua nouum hominem induit: & vnà cum Episcopo Ambrosio diuino quodam instinctu hymnum, Te Deum laudamus. de fide Christi cantauit.

Eccc 2 IN

IN REGVLAS DIVI AVRE- LII AVGVSTINI PRAEFATIO.

NON mediocrem verba vim habent ad monendum animum auditoris, dum ab eis non dissonat vita docentis. Tunc enim firma est pradicantis autoritas, cum ea quae dixerit, effectu operis, cordi audientis affixerit. Et illius vox doctoris, audientium corda libentius penetrat, quam dicentis vita commendat. Vnde & vir iustus & dictis & factis in suis sermonibus comprobatur. Nam si fuerit exercitatus quidem in sermonibus, & desidiosus in operibus, doctrinam factis destruit & repellit. Docturus igitur, priusquam verbum exhortationis insonet, omne quod locuturus est, operibus clamet. Benefacere itaque, prima doctrina est. Cessantibus namque verbis, ipsum opus bonum docet homines, dum videtur. Dictis ergo facta anteponantur: quoniam sine factis dicta nihil profunt. Vnde de Iesu, cunctorum doctorum magistro, scriptum est, quod coepit facere & docere. Ipse quoque discipulos pradicaturos instruens, dixit: Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum: qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum. Grandis quippe condemnatio est componenti quidem sermones suos, vitam vero atque opera negligenti. Idcirco viri sancti cum se ad pradicandum parant, prius interius se virtutibus ornant: ut ad hoc, quod loquendo docent, viuendo concordent. Sic & egregius ille pradicator Paulus se fecisse testatur: Corpus, inquit, meum castigo, & in seruitutem redigo, ne forte, cum alijs pradicauerim, ipse reprobus efficiar. Sic quoque magnus ille doctor Augustinus, post eius conuersionem fecisse dinoscitur. Cui rei certum afferunt testimonium editae ab eo regulae, quas non solum alijs, simul viuere spondentibus, tradidit tenendas, sed & ipse cum illis vigilanter ac strenue seruauit.

Acto. 1.
Matt. 5.

1. Cor. 9.

DIVI PATRIS AVRE- LII AVGVSTINI REGVLA PRIMA, TRADITA FRATRIBVS, QUI SIMVL & communiter, secundum Apostolicam tradi- tionem, viuere sponponderunt.

CAP. 1.

Omnium diffinitione decreuimus apud nos, quod nunquam postmodum ab aliquo poterit infringi. Residentibus in monasterio in nomine Domini nostri Iesu Christi, omnibus placuit, secundum Apostolicam traditionem, vnum sentire in Domino, & communiter possidere, sicut scriptum est: Vnum sentire in Domino. Et nemo quidem proprium vendicet quicquam, sed sicut scriptum est in Actibus Apostolorum: Habentes omnia communia, nemo quicquam esse suum dicebat, quod a nobis scriptum est. In Domino ergo iure obseruatio-

Act. 2. & 3.

nis nos teneamus, quoniam in lege scriptum est: Qui perseuerauerit usque ad finem, hic saluus erit. Matt. 10 & 24.

CAP. 2.

Si quis autem venire desiderat ad congregationem fratrum, qui vnum esse videntur: non ignoret Euangelicum dictum, quod dixit: Vendat omnia sua, & eroget egenis & pauperibus. Et iterum: Abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et ne tractet in corde suo de victu aut vestitu, & ceteris quae necessaria sunt corpori, ipso Domino praemouente in Euangelio, & dicente: Nolite cogitare, dicentes, quid edetis aut quid vestiemini? hoc enim gentes cogitant. Scit pater vester, quia horum omnium indigetis. Querite primum regnum Dei & iu-

Matt. 10 & 24.

Matt. 19.

Luc. 9.

Matt. 6.

& iustitiam eius, & haec omnia appendentur vobis.

CAP. 3.

Veruntamen antequam statuat esse in monasterio, probet propositum fratrum atque exemplum, & ipsi probentur in omni conseruatione ab illo, qui Prior est, & ceteris consentientibus: propter illud, quod scriptura docet & admonet, dicens: Amicum noli cito comprobare.

CAP. 4.

Sed si contigerit, ut aliquis ex qualibet causa necessitatis, a monasterio fuerit abstractus: ne vel mente concipiat, secum aliquid ferre de his omnibus, quae in monasterio fuerunt: siue etiam quae secum aliquando attulerat, siue ea quae cum fratribus acquiserat: quia certum est, fratres nihil habere, possidere, dare, vel accipere debere, sine superioris licentia. Quod si propinquus vel amicus, vel quilibet fratrum aliquid offerre voluerit, primo quidem Priori insinuetur, & sic suscipiatur, si ipse mandauerit: de quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit vel permiserit: quoniam valde verendum est, ne sibi eueniat quod scriptum est: Vir mutabilis in lingua, incidit in mala. Et istum, ut nullum de fratribus secum prouocet: ne magis destructor quam aedificator monasterij videatur, propter id quod scriptum est: Qui non est mecum, contra me est: & qui mecum non congregat, dispergit. Et quicumque pronocatus ab aliquo, de monasterio voluerit abscedere, aut indicet Praeposito: cui utique, de his, quae in communi decreuimus, nihil esse cenfeo subtrahendum: quia scriptum est, Pacifici sint tibi multi: sed vnus ex mille, sit tibi consiliarius.

Prouer. 13.

Matth. 12.

Ecci. 6.

CAP. 5.

Igitur haec quae scripta sunt, cum summa diligentia obseruanda sunt a Praeposito usque ad omnes fratres. Et si quis ab aliquo doctrina audierit, praeterquam in monasterio consecutus est ab eo, cui se credidit: hanc autem suscipiat, & eam non subtrahat doctori: quia scriptum est, Omne quod manifestat, lux est. Si enim bona fuerit, collaudanda est: si vero praua, reprobanda.

CAP. 6.

De his autem fratribus, qui in unitate consistunt: si quis subito aduersus

Praepositum altercatus fuerit, non solum semel, sed secundo & tertio, ut Euangelium docet, licet exorare. Si autem noluerit se emendare, ille cui iniuria irrogata est post poenitentiam vel secundam correctionem, quae non reuocauerit, contumacem denunciet & illud Praeposito: ne per taciturnitatem ille & frater suus periclitetur, sicut Salomon ait: Qui occultat inimicitiam, instruit dolum.

CAP. 7.

Si vero, ut fieri solet, incurfus repentina superuenerit, aut hostilitas: ut impossibile sit, fratribus in vnum fugam petere propter insecutionem inimicorum, & postmodum Deo fauente euaserint, & potuerint peruenire, ubi Praepositum esse cognouerant, velut filij ad patrem festinare debebunt. Nec illo modo poterunt separari, quos diuina charitas sociavit, quia scriptum est: Perfecta dilectio foras mittit timorem. 1. Ioann. 4.

CAP. 8.

Si quis autem, quod superius diximus, causa necessitatis detinet id, quod a monasterio secum portauit: necesse habebit, ubi Praepositus suus est, illud proferre: quia non poterit sibi retinere, quod per pactum ad omnes pertinet, & Deo utique est consecratum. Sed si cogitauerit de his aliquid retinere, contra dictum Apostoli agere videtur, qui ait: Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis vos. Rom. 13.

CAP. 9.

Omnia quae in isto libro continentur, omnes fratres obseruent, atque se subscribant, qui boni esse desiderant. Verum propter illos haec sunt cauta, id est, scripta, qui in omnibus stabiles esse noscuntur.

EXPLICIT PRIMA REGVLA
sancti Augustini.

DIVI PATRIS AVRELII
AVGVSTINI REGVLA SECVNDA,
*confratres de modo ac tempore orandi, psal-
lendi, legendi, operandi, viuendi, &
conuersandi, conuenienter
instruens.*

CAP. 1.

Nte omnia, fratres charissimi, diligatur Deus: deinde, proximus. Qualiter autem oporteat nos orare vel

Eccc 3 psal-

psallere, describim'. id est, In matutinis dicantur psalmi octuaginta octo cū debitis antiphonis, versibus, & responsorijs. Ad primam & tertiam dicantur sui psalmi, antiphonæ duæ, lectiones duæ. Simili modo ad sextam & nonam dicantur sui psalmi, cum debitis respōsorijs & antiphonis. Hoc idē in vesperis & cōpletorio seruetur. Ad lucernariū autē psalmus vnus, responsorium vnū, antiphonæ tres, lectiones tres. Et oportuno post lucernariū, omnibus sedentibus, legantur lectiones. Nocturnæ autem lectionis mense Nouembri, Decembri, Ianuario & Februario, antiphonæ duodecim, psalmi sex, lectiones tres: Martio, Aprili, Septembri, Octobri, antiphonæ decē, psalmi quinque, lectiones tres: Maio, Iunio, Iulio & Augusto, antiphonæ octo, psalmi quatuor, lectiones duæ.

CAP. 2.

Operentur à manē vsq; sextam, & à sexta vsque ad nonam vacent lectioni: & ad nonam reddent codices. Et postq; refecerint, siue in horto, siue vbiq; fuerint, faciant opus vsq; ad horam lucernarij. Nemo sibi aliquid vendicat proprium, siue in vestimenro, siue in quacunq; re. Apostolica enim vita

Act. 2. & 4.

optamus viuere. Nemo cum murmure aliquid faciat, vt non simili iudicio murmuratorum pereat. Fideliter obediant: hi patrem suum post Deum honorauerunt: Præposito suo deferant, sicut decet sanctos. Sedentes ad mensam taceant, audientes lectiones: Si autem aliquid opus fuerit, Præpositus eorum sollicitus sit. Sabbato & Dominica, sicut consuetudo est, qui volūt, vinum accipiant.

CAP. 3.

Si opus fuerit ad aliquam necessitatem mitti, duo eant. Nemo extra monasterium sine præcepto manducet, neque bibat. Non enim hoc ad disciplinam pertinet monasterij. Si opera monasterij mittantur fratres vendere, sollicitè caueant, nè quid faciant contra præceptum, scientes, quoniam exacerbant Dominū in sanctis suis. Si aliquid emant ad necessitatē monasterij, sollicitè & fideliter, vt serui Dei, agant.

CAP. 4.

Ociosum verbum apud illos nō sit. Manē ad opera sua sedeant: post ora-

tionem tertiæ eant ad opera sua: non stantes fabulas contexant, nisi fortè aliquid sit pro vtilitate animæ: sedentes ad opera, taceant: nisi necessitas operum exigeret, vt loquatur quis.

CAP. 5.

Si quis autem nō omni virtute, adiuuante misericordia Dei, hæc conatus fuerit implere, sed contumaci animo despexerit: semel atq; iterum cōmonitus, si non emendauerit, sciat se subiacere disciplinæ monasterij, sicut oportet. Si autem talis fuerit ætas ipsius, vapulabit. Hæc in nomine Christi fideliter & piè obseruantes, & vos proficietis, & nobis non parua lætitia erit de vestra salute. Hæc sunt, quæ vt obseruetis, præcepimus in monasterio cōstituti.

EXPLICIT SECVND A REGVLA sancti Augustini.

DIVI PATRIS AVRELII AVGVSTINI REGVLA TERTIA,
in qua latinis tradidit ea, quæ ad communem clericorum vitam pertinent: quæ & à nonnullis inter sermones de communī vita clericorum, enumeratur.

Nte omnia, fratres charissimi, diligatur Deus: deinde, proximus. quia ista præcepta sunt principaliter nobis data. Hæc igitur sunt, quæ vt obseruetis, præcipimus in monasterio constituti.

CAP. 1.

Primum propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimis habitetis in domo, & sit vobis anima vna & cor vnum in Deo. Et non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia cōmunia.

CAP. 2.

Et distribuatur vnicuique vestrum à Præposito vestro victus & tegumentū: non æqualiter omnibus, quia nō equaliter valetis oēs: sed potius vnicuique, sicut cuique opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum: Quia erant illis omnia cōmunia, & distribuabatur vnicuique, sicut cuique opus erat.

CAP. 3.

Qui aliquid habebāt in seculo, quādo ingressi sunt monasterium, libenter velint illud esse commune. Qui autem non

non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere poterunt.

CAP. 4.

Sed tamen eorum infirmitati, quod opus est, tribuatur: etsi paupertas eorum, quādo foris erat, nec ipsa necessaria poterat inuenire. Tamē non idēdō se reputent esse felices, quia inuenerūt victum & tegumentum, quale foris inuenire non poterant: nec erigant cernicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebāt: sed fursūm cor habeant, & terrena vana non quærant: nè incipiant esse monasteria diuitibus vtilia, non pauperibus: si diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

CAP. 5.

Rursū etiam illi, qui aliquid esse videbantur in seculo, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societate ex paupertate venerunt. Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum fratrum societate, gloriari. Nec extollantur, si communi vitæ aliquid de suis facultatibus cōtulerunt: nec de suis diuitijs magis superbiant, quia eas in monasterio partiuntur, quā si eis in seculo fruerentur. Alia quippe quæcunq; iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: superbia verò etiā bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et quid prodest dispergere, dandō pauperibus, & pauperē fieri, cum anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quā si fuerat possidendo?

CAP. 6.

Omnes ergò vnanimiter & concorditer viuere, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius tēpla facti estis.

CAP. 7.

Orationibus instate horis & temporibus constitutis.

CAP. 8.

In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vndē & nomē accepit: vt si fortè aliqui etiam præter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.

CAP. 9.

Psalmis & hymnis cum oratis Deū, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.

CAP. 10.

Et nolite cātare, nisi quod legistis esse cantandum. Quod autem non ita scriptum est vt cantetur, non cantetur.

CAP. 11.

Carnem vestram domate ieiunijs & abstinentia escæ, quantum valetudo permittit.

CAP. 12.

Quandō autem aliquis non potest ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimētorū sumat, nisi cum ægrotat.

CAP. 13.

Cum acceditis ad mensam, dondē indē surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu & contentioni bus audite: nè solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant Dei verbum.

CAP. 14.

Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet alijs molestum esse, nec iniustum videri, quos fecit aliqua consuetudo fortiores. Nec illos feliciores putent, quia sumunt quod nō sumunt ipsi: sed sibi potius gratulentur, quia valent, quod non valent illi.

CAP. 15.

Et si eis, qui venerūt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquid alimētorum, vestimentorū, operimentorum datur, quod alijs fortioribus, & idēdō felicioribus, non datur: cogitare debent, quibus non datur, quantum de sua seculari vita illi ad istam descenderint, quanuis vsque ad aliorum, qui sunt corpore firmiores, frugalitatem puenire nequiuerint. Nec debent velle oēs, quod paucos vidēt amplius, nō quæ honorātur, sed quia tolerantur, accipere: nè cōtingat detestanda peruersitas, vt in monasterio, vbi quātum possunt, sunt diuites laboriosi, fiant pauperes delicati.

CAP. 16.

Sanē quemadmodum ægrotantes necessē habēt minus accipere, nè grauentur: ita post ægritudinem sic tractandi sunt, vt citius recreentur, etiam si de humilima seculi paupertate venerunt, tanquā hoc illis contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo.

CAP. 17.

Sed

fratres non se putent felices.

Gloriari oportet de pauperum fratrum societate.

Fratres, vultu concorditer.

Instate orationibus.

In ecclesia nolite loqui verba inhonesta.

Hoc versetur in corde, quod profertur in voce.

Fratres, domate corpus vestrum, quantum valetudo permittit.

Hic compatiendum est infirmis.

Compatiendum est delicatis.

Recreandi sunt qui fuerunt infirmi.

Sed cum vires pristinas reparauerint, redeant ad feliciorum consuetudinem suam, quae famulos Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent: ne cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuaret infirmos. Illos existimet ditiores, qui in sustinenda paritate fuerint fortiores. Melius est enim, minus egere, quam plus habere.

Habitus vester sit hamilis.

Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.

Bini incedunt.

Quando proceditis, simul ambulatote: cum veneritis, quod sitis, simul state.

Adspetus vester ne minem offendat.

In incessu, statu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendant adspetum, sed quod vestra deceat sanctitatem.

Oculos vestros nolite figere in vllam mulierem.

Oculi vestri etsi iaciuntur in aliquam foeminarum, non figantur in illa. Neque enim quando proceditis, foeminas videre prohibemini: sed appetere, aut ab ipsis appeti velle, criminofum est. Nec solo tacito affectu, sed affectu quoque & adspetu appetitur, & appetit concupiscentia foeminarum. Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. Et cum se inuicem sibi met, etiam tacentem lingua, conspectu mutuo corda nuntiant impudica, & secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur amore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus. Nec putare debet, qui in foemina figit oculos, & illius in se diligit fixum, ab alijs se non videri, cum hoc fecerit. Videtur omnino, & a quibus se videri non arbitratur. Sed ecce lateat, & a nemine hominum videatur: quid faciet desuper inspectore, quem latere nihil potest? An ideo putandus est non videre, quia tanto videt patientius, quanto sapientius? Illi ergo vir sanctus timeat displicere, ne velit foemina male placere. Illum cogitet omnia videre, nec velit foeminam male videre. Illius namque & in hac causa commedatus est timor, ubi scriptum est: Abominatio est Domino defigens oculum.

Cave, quia Deus ubique videt.

Etiam ab intactu immundo.

CAP. 22.

Quando ergo simul estis in ecclesia, & vbiq; vbi foeminae sunt, inuicem pudicitiam custodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis.

CAP. 23.

Et si hac, de qua loquor, oculi perulantiam in aliquo vestrum aduerteritis, statim admonete, ne cepta progrediantur, sed de proximo corrigantur. Si autem & post admonitionem iterum vel alio quocumque die id ipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum, sanandum procedat, quicumque hoc potuerit inuenire. Prius tamen & alteri vel tertio demonstrandum, ut duorum vel trium possit ore conuinci, & competentem seueritate coerceri. Nec vos iudicetis esse maleuolos, quando hoc indicatis. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, cum timeret secari: nonne crudeliter abs te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes manifestare, ne deterius putrefcat in corde? Sed antequam alijs demonstratur, per quos conuincendus est, si negauerit: prius Praeposito debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi: ne forte possit, secretius correctus, non innotescere ceteris. Si autem negauerit, tunc neganti adhibedi sunt alij: ut iam coram omnibus possit non ab vno teste argui, sed a duobus vel tribus conuinci. Conuictus vero, secundum Praepositi, vel etiam presbyteri, ad cuius dispensationem pertinet, arbitrium debet emendatoriam subire vindictam. Quam si ferre recusauerit, etiam si ipse non abcesserit, de vestra societate pijciatur. Non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.

CAP. 24.

Et hoc, quod dixi de oculo non figendo, & in ceteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, vindicandisque peccatis, diligenter & fideliter obseruetur cum dilectione hominum & odio vitiorum.

CAP. 25.

Quicumque autem in tantum progressus fuerit,

Pudicitiam custodite.

Indicate Priores, quae sunt contra ordinem.

Incorrigibilis debet expelli.

Vitia sunt occulta.

Nec literas nec munera sunt accipienda sine licentia.

fuerit malum, ut occulte ab aliquo literas vel quodlibet munus accipiat, si hoc vltro constitetur, parcatur illi, & oratur pro illo. Si autem deprehenditur, atque conuincitur: secundum arbitrium presbyteri vel Praepositi grauius emendetur.

Sub vno vestiario.

Vestes vestras in vno habeatis sub vno custode vel duobus, vel quot sufficere potuerint ad eas excutiendas, ne a tineas laedantur. Et sicut pascimini ex vno cellario, sic induamini ex vno vestiario. Et si fieri potest, non ad vos pertineat, quod vobis indumentum, pro tempore congruentia, praefatur, vtrum recipiat hoc vnusquisque, quod deposuerat, an aliud quod alter habuerat: dum tamen vnusquisque, prout opus est, non negetur. Si autem hinc inter vos contentiones & murmura oriuntur, cum queritur aliquis deterius se accepisse, quam prius habuerat, & indignum se esse, quod non ita vestiat, sicut alius frater eius vestitur, hinc vos praebate, quantum vobis desit in illo interiore sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis. Tamen si vestra toleratur infirmitas, ut hoc recipiatis, quod posueritis: in vno tamen loco, sub communibus custodibus habete, quod ponitis.

Omnia debent esse communia.

1. Cor. 13.

Ita sane, ut nullus sibi aliquid operetur: sed omnia opera vestra in vnum fiant maiori studio & frequentiori alacritate, quam si vobis singulis feceritis propria. Caritas enim, de qua scriptum est, quod non quaerit quae sua sunt, sic intelligitur, quia communia proprijs, non propria communibus, anteponit. Et ideo quanto amplius rem communem, quam propria vestra, curaueritis, tanto vos amplius proficere noueritis: ut in omnibus, quibus vitur transitura necessitas, supereminet, quae permanet, caritas.

CAP. 28.

Consequens ergo est, ut etiam qui suis filijs, aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus, in monasterio constitutis, aliquam contulerit vestem, siue quodlibet aliud inter necessaria deputatum, non occulte accipiat, sed sit in potestate Praepositi, ut in rem communem redactum, cui necessarium fuerit, praebatur.

CAP. 29.

Pro furto reputabitur Quod si aliquis rem sibi collatam clauerit, furti iudicio condemnatur.

CAP. 30.

Indumenta vestra, secundum arbitrium Praepositi, lauentur, siue a vobis, siue a fullonibus, ne interiores animae sordes contrahat mundae vestis nimius appetitus.

CAP. 31.

Lauacrum etiam corpori, cum infirmitatis necessitas cogit, minime denegetur. Fiat sine murmure de consilio medicinae, ita ut, etiam si nolit, iubente Praeposito faciat, quod faciendum est pro salute. Si autem velit, & forte non expedit, suae cupiditati non obediatur. Aliquando enim, etiam si noceat, potestesse creditur quod delectat. Denique si latens est dolor in corpore, famulo Dei dicenti quid sibi doleat, sine dubitatione credatur. Sed tamen, vtrum sanando illi dolori, quod delectat, expediat: si non est certum, medicus consulatur.

CAP. 32.

Nec eant ad balnea, siue quocumque ire necessesse fuerit, minus quam duo vel tres. Et ille, qui habet aliquod eundi necessitatem, cum quibus Praepositus iusserit, ire debebit.

CAP. 33.

Aegrotantium cura, siue post aegritudinem reficiendorum, siue aliqua imbecillitate, siue etiam febribus laborantium, vni alicui debet iniungi, ut ipse de cellario petat, quod cuique opus esse prospexerit.

CAP. 34.

Siue autem qui cellario, siue qui vestibus, siue qui codicibus praeposuntur, sine murmure seruiant fratribus suis.

CAP. 35.

Codices certa hora singulis diebus praetantur: extra horam quae petierit, non accipiet.

CAP. 36.

Vestimenta vero & calceamenta quoad indigentibus fuerint necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt, quae poscuntur.

CAP. 37.

Lites autem nullas habeatis, aut quam celerrime finiatis: ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitur: Qui odit fratrem suum, homicida est.

CAP. 38.

Quicumque conuicio, vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem laesit: meminerit satisfactionem quam citius curare.

Ffff cura.

De consilio medicorum.

Prelatus infirmo creditur sine dubitatione.

Infirmi habeant seruitorem.

Sine murmuratione.

Cito lites vestras finiat.

1. Ioan. 3.

curare, quod fecit: & ille qui læsus est, sine disceptatione dimittere. Si autem inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debent propter orationes vestras: quas utique quanto crebriores habetis, tanto saniores habere debetis. Melior est autē, qui quantum sapere renatur, tamen impetrare festinat, ut sibi dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriā: qui tardius irascitur, & ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiam si inde non projiciatur.

Qui veniā nō vult petere, extra societatem projiciatur. Id est, q̄ petere veniā debemus.

CAP. 39.

Semper debemus humiliare.

Proinde vobis à verbis durioribus parcite: quæ si emissæ fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, vnde facta sunt vulnera.

CAP. 40.

Quando autem necessitas discipline in moribus coercēdis dicere vos verba dura cōpellit, si etiam ipsi vos modum excessisse sentitis: nō à vobis exigitur, ut à vestris subditis veniam postuletis: nē apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruetur humilitas, regendi frangatur autoritas. Sed tamen petēda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto fortē corripitis, quanta benivolentia diligitis. Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio.

CAP. 41.

Præposito tanquam patri obediatur: multo magis presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.

Augustinus præsumit q̄ obedire debemus.

CAP. 42.

Ut ergo cuncta ista seruentur, & si quid seruatum minus fuerit, nō negligenter prætereatur, sed ut emendandū, corrigendūq; curetur: ad Præpositū præcipue pertinebit, ut ad presbyterū, cuius est apud vos maior autoritas, referat quod modū vel vires eius excedit.

CAP. 43.

Qui præest, cum charitate seruiat fratribus.

Ipse verò, qui vobis præest, nō se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente felicem. Honore coram vobis prælatus sit, vobis timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. Circa omnes seipsum bonorū operū præbeat exemplū, corripiat inquietos, cōsoleatur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes. Disciplinam

libens habeat: metuendus imponat, & quantum utrunque sit necessarium, tamen plus à vobis amari appetat, qui timeri, semper cogitans Deo se pro vobis redditurū esse rationem. Vnde vos magis obediendo, non solum vestri, sed etiam ipsius miseremini, qui inter vos quanto in loco superiore, tanto in periculo maiore versatur.

Amari debemus potius quam timeri.

CAP. 44.

Monet Dominus, ut obseruetis hæc omnia, tanquam spiritualis pulchritudinis amatores, & bono Christi odore de bona conuersatione fragrantēs, non sicut serui sub lege, sed sicut liberi, sub gratia constituti.

Non serui sumus, sed liberi.

CAP. 45.

Ut autem vos in hoc libello, tanquam in speculo possitis inspicere, nē per obliuionem aliquid negligatis, semel in septimana vobis legatur. Et ubi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, faciētes: agite gratias Domino, bonorum omnium largitori. Vbi autem sibi quicumque vestrum videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro: orans, ut debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur.

Regula vocatur speculum.

Semel in septimana.

Doleat de præterito, caueat de futuro. Matt. 6.

AMEN. EXPLICIT TERTIA REGVLA sancti Augustini.

Forma, secundum quam beatus Augustinus communem societatem dedit eis, qui suo fratrumque suorum consortijs communi optabant.

Omnes quiuis per gratiam baptismi fratres sumus in CHRISTO, & vnum patrem habemus in celo, si eius præceptis, prout possumus, obsequimur, proculdubio tunc maxime unimur, quando orationibus & beneficijs inuicem nosmetipsos copulamus, quemadmodum & in primitiua ecclesia, quibus cor vnum erat & anima vna. Quorum amore plures accessi mente, possessiones & facultates rerum vendentes, congregatis cum matre IESV CHRISTI in vnum precia deferebant gaudentes. Sicque iste nihilominus, Deo inspirante, eorum exemplo commonitus, nostris optat cōiungi consortijs, idcirco damus ei communem societatem viuēdi nobiscum: quantum autem à Dño pmereri possumus, & nostrum est largiri, quatenus

Acto. 4.

quæ electis à remuneratore omnium

bonorū valeat præmia re promissa percipere. Per eundem Christum Dominum nostrum Amen.

FINIS.

Sub regula Augustini militāt omnes Canonici Regulares, fratres Prædicatores, Eremitani, Seruite, Ordo sanctę Brigidæ, Ordo sancti Hieronymi, no-

uiter institutus ab Eugenio quarto, Ordo Scopetinorum, ordinatus à Gregorio duodecimo, Ordo sancti Ioannis Hierosolymitani, qui vulgariter Ferieri nuncupantur, Ordo Hospitaliorū sancti Antonij, Ordo Cruciferorū: oēs habitu & constitutionibus differentes.

LAUS DEO.

REGVLA SIVE INSTITVTA MINORVM, SVB SERAPHICO PATRE FRANCISCO MILITANTIVM.

DE ORTV, CONVERSIONE, SANCTITATE AC MIRACVLIS SERAPHICI PATRIS BEATI FRANCISCI, BREVIS ET SVCCINCTA DESCRIPTIO.

FRANCISCVS Seraphicus, patre admodum locuplete in Tuscia Assisortus, vsque ad vigesimum ætatis sue annum, lætiores blandientis fortunæ auram noxiasq; labentis mundi delicias secutus, præcipitem inter secularia vitam duxit: sed paterno grauioris ægritudinis verberate ab altissimo pië correptus, veterem hominem exuens, mutatione dexteræ excelsi subitò nouum induit: argentariam patris mensam reliquit: fit cælestis de terrestri mercator: passimq; sibi de māmōna iniquitatis amicos acquirens, vallium latebras orationis causa, tanquam gemebūsus turtur, explorat: materialibus autem ecclesiæ muris reparandis intendens, spiritalis mox ab ipso restaurandæ felix sumpsit auspiciū. Hoc etenim prius à Domino in antiquo sancti Danielis sacello per Crucifixi imaginem præceptum acceperat, quādo & per eandē imaginē audiuit: Frācisce, sequere me. Aegrè ferēs durus pater sancti viri profectus, ignorans quæ Dei sunt, soliq; viuens mundo, Franciscum seruilibus affectum flagris, grauioribus oneratū cōpedibus, domesticos detrudit in carceres: cōmotis verò super eum maternæ pietatis visceribus, absente patre solutus, his tantis in se iniurijs ipse erga Dominum magis accensus, cepto alacriter perstitit instituto. Neq; tamen sic acquiescens victus pater, victorem Franciscum in ius vocat: repetit, quod sibi sustulerat, magnum auri pōdus: & ut paternæ hereditatis spei renunciaret, conatur exigere. At Franciscus, immēso diuini ignis ardore succēsus, nedum petita præstitit, sed & indumēta omnia, quibus etiam nature pudibunda teguntur, patri lætus exhibuit, nimirum in cruce IESVM nudus ipse nudum secutus est. Videns antiquus hostis, nihil iam Francisco relictum, non diuitias, non vestes, quibus eum ad terram traheret: solam carnem, quæ supererat, succendit, illicit, inquietat. Reducit ad mentem inuictus pugil diui Benedicti spinas & tribulos: quæ cum locus ille non haberet, inter glaciales niuis congestos cumulos nudus volutatur, quoad extincto carnis ardore, victus sathan abscederet. Cum eum aliquando hyemis algore simplici ac vili obiectum palliolo, quotidianum panem ostiatim mendicantem, conciuēs sui velut dementem cœno atq; immundissimis sputis iactisq; crebrius lapillis impeterent, & omni prorsus opprobriorū genere subsannātes insequerentur: ille Apostolorum exemplo plurimum exultabat, quod dignus esset pro nomine IESV contumeliam pati. Breui denique supremum totius Euangelicæ perfectionis culmen attingit: paupertatē, quam dominā suam vocitabat, adeo affectus erat, ut in hac sibi superioribus plurimum inuideret. Præterea cum se inter peccatores primum esse constanter assereret, socius ipseus orans, vidit vacantem Luciferi sedem Francisco referuari. Mutauit aquas in vinum. Sienti rustico de silice fontem excussit. Infirmiss quibusque, tam absentibus, quàm præsentibus, sospitatē celerem asserbat. Prophetæ spiritu vigit. Apostolicum illud veraciter potuit decantare: Ego Domini mei IESV CHRISTI stigmata in corpore meo porto, quæ nimirum in se ipso vir sanctus suscipere ac sentire promeruit. Præclarissima potestatem huius viri per omnia Apostolici merita, militans sub eiusdem sequenti regula, longè lateque diffusus ordo testatur.

PROLOGVS IN VITAM ET REGVLAM FRATRVM MINORVM.

HONORIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs, fratri Francisco & alijs fratribus de ordine fratrum Minorum, salutē & Apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes Apostolica pijs votis & honestis petentium desiderijs fauorem beneuolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris pijs precibus inclinati, ordinis vestri regulam, à bonę memorię Innocentio Papa prædecessore nostro approbatam, annotatam: presentibus auctoritate vobis Apostolica confirmamus, & presentis scripti patrocinio communitur: quę talis est:

IN NOMINE DOMINI:

INCIPIIT VITA ET REGVLA FRATRVM MINORVM.

Cap. 1.

REGVLA & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet, Domini nostri IESV CHRISTI sanctum Euangelium, obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. Frater Franciscus promittit obedientiam & reuerentiam Domino Papę Honorio, ac successoribus eius canonicę intransibus, & Ecclesię Romanę. Et alij fratres tenentur fratri Francisco & eius successoribus obedire.

De his, qui volunt vitam istam accipere, & qualiter recipi debeant. Cap. 2.

SI qui voluerint hanc vitam accipere, & venerint ad fratres nostros, mittant eos ad suos Ministros prouinciales: quibus solummodo, & nõ alijs, recipiendi fratres licentia cõcedatur. Ministri verò diligenter examinent eos de fide catholica, & de Ecclesiasticis Sacramentis. Et si hæc omnia credant, & velint ea fideliter confiteri, & vsque in finem firmiter obseruare: & vxores non habent: si habent, & iam monasterium intrauerunt vxores, vel licentiam eis dederint auctoritate diocesani Episcopi voto continentię iam emissio: & illius sint aratis vxores, quod nõ possit de eis oriri suspicio: dicant illis verbum sancti Euangelij, quod vadant,

& vendat omnia sua, & ea studeat pauperibus erogare. Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caueant fratres, & eorum Ministri, ne solliciti sint de rebus suis tēporalibus, vt liberè faciant de rebus suis, quicquid Dominus inspirauerit eis. Si tamē consilium requiratur, licentiã habeant Ministri, mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus erogarentur. Postea concedant eis pannos probationis, videlicet duas tunicas sine caputio, & cingulum, & brachas, & caparonem vsq; ad cingulum, nisi eisdem Ministris aliud, secundum Deum, aliquandò videatur. Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam & regulam semper obseruare: & nullo modo licebit eis de ista religione exire, iuxta mandatum Domini Papę. Quia secundum sanctum Euangelium, Nemo mittens manū ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Et illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnā tunicam cum caputio, & aliã sine caputio, qui voluerint habere: & qui necessitate coguntur, possint portare calceamenta. Et fratres omnes vestimētis vilibus inquantur. Et possint ea repeti de facis & alijs petijs, cū benedictione Dei. Quos moneo & exhortor, ne despiciant, neque iudicent homines, quos viderint mollibus vestimentis & coloratis

ris indutos, vti cibis & potibus delicatis. Sed magis vnusquisque iudicet & despiciat semetipsum.

De diuino officio & ieiunio: & qualiter fratres debeant ire per mundum. Cap. 3.

CLerici faciant diuinum officium secundum ordinem sanctę Romanę Ecclesię, excepto psalterio: ex quo habere poterunt breuiaria. Laici verò dicant 24. Pater noster, pro matutino: pro laudibus, 5. pro prima, tertia, sexta, nona, pro qualibet istarum, 7. pro vespers, 12. pro completorio, 7. & orent pro defunctis. Et ieiunent à festo omnium Sanctorum vsque ad natiuitatem Domini. Sanctã verò Quadragesimam, quę incipit ab Epiphania vsque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto ieiunio consecrauit: qui voluntariè eam ieiunat, benedicti sunt à Domino: & qui nolunt, non sint adstricti. Sed aliam vsque ad resurrectionem Domini ieiunabunt. Alijs autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria, ieiunare. Tempore verò manifestę necessitatis, non teneantur fratres ieiunio corporali. Consulo verò, moneo, & exhortor fratres meos in Domino Iesu Christo, vt quandò vadunt per mundum, non litigent, neque contentant verbis, nec alios iudicent. Sed sint mites, pacifici, & modesti, mansueti & humiles, honestè loquentes omnibus, sicut decet. Et non debeant equitare, nisi manifesta necessitate vel infirmitate cogantur. In quacunque domum intrauerint, primùm dicant: Pax huic domui. Et secundum sanctum Euangelium, de omnibus cibis, quę apponuntur eis, liceat manducare.

Quod fratres non recipiant pecuniam.

Cap. 4.

PRæcipio firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniã recipiant per se, vel per interpositam personam: tamen pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales Ministri tantum & custodes sollicitam curam gerant, secundum locum & tempora & frigiditas regiones, sicut necessitati viderint expedire. Eo semper saluo, quod (sicut dictum est) denarios vel pecuniã non recipiant.

De modo laborandi. Cap. 5.

FRatres illi, quibus Dominus dedit gratiam laborandi fideliter & deuotè, ita quod excluso ocio, animę inimico, sanctę oratiõis & deuotionis spiritum non extinguant: cui debent cetera temporalia deseruire. De mercede verò laboris, p se & suis fratribus, corporis necessaria recipiant, præter denarios vel pecuniã. Et hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimę sectatores.

Quod fratres nihil sibi approprient & de elemosyna petenda, & de fratribus infirmis. Cap. 6.

FRatres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem. Sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Domino seruientes, vadant pro elemosynis confidenter. Nec oportet eos verecundari: quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Hęc est illa celsitudo altissimę paupertatis, quę vos charissimos fratres meos, hæredes & reges regni cælorum instituit: pauperes rebus fecit, virtutibus sublimauit. Hęc sit portio vestra, quę perducit in terram viuentium. Cui dilectissimi fratres totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri Iesu Christi in perpetuum sub cælo habere velitis. Et vbicumquē sunt, & inuenierint se fratres, ostendant se domesticos inuicem inter se. Et securè manifestet vnus alteri necessitatē suam. Quia si mater nutrit & diligit filium suum carnalem, quanto diligentius debet quis diligere & nutrire fratrem suum spiritualem? Et si quis eorū in infirmitatem ceciderit, alij fratres debeant ei seruire, sicut vellent sibi seruire.

De penitentia fratribus peccantibus imponenda. Cap. 7.

SI qui fratrum, instigante inimico, mortaliter peccauerint, p illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurratur ad solos Ministros prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere quantocius poterunt sine mora. Ipsi verò Ministri, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis penitentiam: Si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire: &

Ffff 3 cauc.

cauere debent, nè irascantur & conturbentur propter peccatum alicuius: quia ira & conturbatio, in se & in alijs impediunt charitatem.

De electione generalis Ministrum huius fraternitatis, & de capitulo Pentecostes. Cap. 8.

Vniuersi fratres vnum de fratribus istius religionis teneantur semper habere generalem Ministrum, & seruum totius fraternitatis: & ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio successoris fiat à Ministris prouincialibus & custodibus in capitulo Pentecostes: in quo prouinciales Ministri teneantur semper in simul conuenire, vbicunquè à generali Ministro fuerit constitutum. Et hoc semel in tribus annis, vel ad alium terminum maiorem vel minorem, sicut à prædicto Ministro fuerit ordinatum. Et si aliquo tempore appareret vniuersitati Ministrorum prouincialium & custodum, prædictum Ministrum non esse sufficientem ad seruitium & communem utilitatem fratrum: teneantur prædicti fratres, quibus electio data est, in nomine Domini alium sibi eligere in custodem. Post capitulum verò Pētecostes, Ministri & custodes possint singuli, si voluerint, & eis expedire videbitur, eodē anno in suis custodijs semel fratres suos ad capitulum conuocare.

De prædicatoribus. Cap. 9.

Fratres non prædicent in episcopatu alicuius Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Et nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à Ministro generali huius fraternitatis fuerit examinatus & approbatus, & ab eo sibi officium prædicationis concessum. Moneo quoquè & exhortor eosdem fratres, vt in prædicatione, quam faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad utilitatem & ædificationem populi, annunciando eis vitia & virtutes, poenam & gloriā, cum breuitate sermonis: Quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram.

De admonitione & correctione fratrum. Cap. 10.

Fratres, qui sunt Ministri & serui aliorum fratrum, visitent & moneant fratres suos, & humiliter & charitatiuè corrigant eos, non præcipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam & regulam nostram. Fratres verò qui sunt subditi, recordentur quòd

propter Deum abnegauerunt proprias voluntates: vnde firmiter præcipio eis, vt obediant suis Ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ suæ & regulæ nostræ. Et vbicunquè sunt fratres, qui scirent & cognoscerent se non posse regulam spiritualiter obseruare, ad suos Ministros debeant & possint recurrere. Ministri verò charitatiuè & benignè eos recipiant: & tantam familiaritatem habeant circa ipsos, vt dicere possint eis & facere, sicut domini seruis suis. Nam ita debet esse, quòd Ministri, sint serui omnium fratrum. Moneo verò & exhortor in Domino IESV Christo, vt caueant fratres ab omni superbia, vana gloria, inuidia, auaritia, cura, & solitudine huius seculi, detractione & murmuratione. Et non curent nescientes literas, literas discere. Sed attendant, quòd super omnia desiderare debent habere spiritum Domini, & sanctam eius operationem. Orare semper ad Deum puro corde, & habere humilitatem, patientiam in persecutione & infirmitate: & diligere eos, qui nos persequuntur, & reprehendunt & arguunt: quia dicit Dominus, Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnū celorum. Qui autem perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Quòd fratres non ingrediantur monasteria monacharum. Cap. 11.

Præcipio firmiter fratribus vniuersis, nè habeant suspecta cōfortia vel consilia mulierum: & nè ingrediantur monasteria monacharum, præter illos, quibus à Sede Apostolica concessa est licentia specialis. Nec fiant compadres virorum vel mulierum, nè hac occasione inter fratres vel de fratribus scandalum oriatur.

De euntibus inter Sarracenos & alios infideles. Cap. 12.

Quicunquè fratrum diuina inspiratiōe voluerit ire inter Sarracenos & alios infideles, petant indè licentiam à suis Ministris prouincialibus. Ministri verò nullis eundi licentiā tribuant, nisi eis, quos viderint esse idoneos ad mittendum. Ad hæc per inobedientiam iniungo Ministris, vt petant à domino Papa vnum

vni de sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, q̄ sit gubernator, protector, & corrector istius fraternitatis: vt semper subditi & subiecti pedibus eiusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, stabiles in fide Catholica, paupertatem & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus.

Nulli ergo omnino hominum liceat

hanc paginam nostræ cōfirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attētare præsumpscrit, indignationē omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum.

Datū Laterani 3. Calēd. Decembris, pontificatūs nostri anno octauo.

EXPLICIT REGVLA FRATRVM Minorum.

FORMA FACIENDI PROFESSIONEM IN ORDINE FRATRVM MINORVM.

EGO frater N. voueo & promitto Deo omnipotenti, beatæ Mariæ virgini, beato Francisco & omnibus sanctis, & tibi patri, toto tempore vitæ meæ seruare regulam fratrum Minorum, per dominum Papam Honorium confirmatam, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.

Forma recipiendi ad dictam professionem.

Dicat subsequenter recipiens: Et ego, si hæc obseruaueris, promitto tibi vitam æternam. Respon. Amen.

TESTAMENTVM BEATI PATRIS NOSTRI FRANCISCI.

Dominus dedit mihi fratri Francisco ita incipere facere poenitentiam. Quia cum essem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum, videre leprosos. Sed ipse Dominus conduxit me inter illos, & feci misericordiam cum illis. Et recedente me ab ipsis, id quod videbatur mihi amarum, conuersum fuit mihi in dulcedinem animæ & corporis. Et postea parum steti, & exiui de seculo. Et Dominus talem fidem dedit mihi in ecclesijs, vt ita adorarem & dicerem: Adoramus te sanctissime Domine Iesu Christe & hæc, & ad omnes ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi: quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Postea dedit mihi Dominus, & dat tantam fidem in sacerdotibus, qui viuunt secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, propter ordinem ipsum: quòd si facerent mihi persecutionem, volo recurrere ad ipsos. Et si haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit, & inuenirem pauperulos sacerdotes huius seculi in ecclesijs in quibus morantur, nolo prædicare contra voluntatem ipsorum. Et ipsos & omnes alios volo timere, amare, & honorare, sicut meos dominos: & nolo in ipsis considerare peccatum, quia filium Dei discerno in eis, & domini mei sunt. Et propter hoc facio, quia nihil video corporaliter in hoc seculo de ipso altissimo filio Dei, nisi sacratissimum corpus eius, & sanguinem suum, quem ipsi conficiunt, & ipsi soli alijs ministrant. Et hæc sanctissima mysteria super omnia volo honorare & venerari, & in locis preciosis collocare. Sanctissima nomina & verba eius scripta, vbicunquè inueniuntur in locis illicitis, volo colligere: & rogo quòd colligantur, & in loco honesto collocentur. Et omnes Theologos, & qui ministrant sanctissima verba diuina, debemus honorare & venerari, sicut qui ministrant nobis spiritum & vitam. Et postquam Dominus dedit mihi, de fratribus nemo ostendebat mihi, quid facere deberem: sed ipse altissimus reuelauit mihi, quòd deberem viuere secundum formam Euangelij, & ego paucis verbis & simplicibus feci scribi: & dominus Papa confirmauit mihi. Et illi qui veniebant ad recipiendum vitam istam, omnia quæ habere poterant, pauperibus erogabant. Et erant contenti tunica vna intus & foris repeciata, cum cingulo & brachis. Et nolebamus plus habere. Officium dicebamus nos clerici secundum alios clericos. Laici dicebant, Pater noster.

ster. Et satis libenter manebamus in ecclesijs, & eramus idiotæ & subditi omnibus. Et ego manibus meis laborabam, & volo laborare. Et omnes alij fratres firmiter volo quòd laborent de laboritio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt, discant: non propter cupiditatem recipiendi precium laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repellendam ociositatem. Et quando non daretur nobis precium laboris, recurramus ad mensam Domini, petendo eleemosynam ostiatim. Salutationem mihi Dominus reuelauit, vt diceremus: Dominus det tibi pacem. Cauent sibi fratres, vt habeant ecclesias & habitacula pauperula: & omnia alia, quæ pro ipsis construuntur, penitus non recipiant, nisi fuerint, sicut decet sanctam paupertatem, quam in regula promissimus: semper ibi hospitantes, vt aduenæ & peregrini. Præcipio firmiter per obedientiam fratribus vniuersis: quòd vbiunque sunt, non audeant petere aliquam literam in curia Romana per se, neque per interpositam personam: neque pro ecclesia, neque pro aliquo loco, neque sub specie prædicationis, neque pro persecutione suorum corporum. Sed vbiunque non fuerint recepti, fugiant in alienam terram, ad faciendam ibi poenitentiam cum benedictione Dei. Et firmiter volo obedire generali Ministro, & alteri Guardiani, quem sibi placuerit mihi dare. Et ita volo esse captus in manibus suis, vt non possim ire vel facere vltra obedientiam & voluntatem suam, quia dominus meus est. Et quantum sum simplex & infirmus, tamen semper volo habere clericum, qui mihi faciat officium, sicut in Regula continetur. Et omnes alij fratres ita firmiter teneantur obedire Guardianis suis, & facere officium secundum Regulam. Et quicumque inuenti essent, quòd non facerent officium secundum Regulam, & vellent alio modo variare, aut non essent Catholici: omnes fratres, vbiunque sunt, per obedientiam teneantur, quòd vbiunque inuenerint aliquem ipsorum, proximiori custodi illius loci, vbi ipsum inuenerint, debeant presentare. Et custos teneatur ipsum fortiter custodire, sicut hominem in vinculis detinere, ita quòd non possit eripi de manibus suis, donec sua propria persona ipsum representet in manibus sui Ministri: & Minister teneatur firmiter per obedientiam mittere ipsum per tales fratres, qui die noctuque custodiant ipsum, sicut hominem in vinculis, donec representent ipsum coram Domino Hostiensis, qui est dominus protector istius fraternitatis. Et non dicant fratres, hæc est alia regula: Quia hæc est recordatio admonitionis, & exhortatio, & meum testamentum, quod ego frater Franciscus vester paruulus, facio vobis fratribus meis benedictis: propter hoc, vt regulam, quam Domino promissimus, melius catholicè obseruemus. Et generalis Minister & omnes alij Ministri & custodes, per obedientiam teneantur in istis verbis non addere vel minuere. Et semper hoc scriptum habeant secum iuxta regulam. Et in omnibus capitulis quæ faciunt, quando legunt regulam, legant & ista verba. Et omnibus fratribus meis clericis & laicis præcipio firmiter per obedientiam, vt non mittant glosas in regula, nec in istis verbis dicendo, ita vult intelligi. Sed sicut Dominus dedit mihi purè & simpliciter dicere & scribere regulam & ista verba, ita simpliciter & sine glosa intelligatis, & cum sancta operatione vscque in finem obseruetis. Et quicumque hæc obseruauerit, in celo repleatur benedictione altissimi patris celestis, & in terra repleatur benedictione dilecti filij sui cum sanctissimo spiritu paraclito, & omnibus virtutibus celorum.

Et ego frater Franciscus paruulus & vester seruus, quantumcunque possum, confirmo vobis intus & foris istam sanctissimam benedictionem.

A M E N.

IN

IN HIS VERSIBVS CONTINENTVR

BREVITER OMNIA PRÆCEPTA REGVLAE

FRATRVM MINORVM, ET SVNT TRIGINTATRIA, VT PATEBIT.

Capitulum primum habet præcepta quinque.

primum. II. III. IIII.

Christi verba seruat obediens, pauper, & castus.

quintum.

Subditur Ministro, subiecto domino Papæ.

Capitulum secundum, præcepta nouem.

VI. VII. VIII.

Ministris mittit, examinat vendere sua.

IX. X. XI. XII.

Cauet, concedit, recipitur, tegmine tecto.

XIII. XIIIII.

Calceamenta mittit, vestibus tegmine vili

Capitulum tertium, præcepta tria.

XV. XVI. XVII.

Curia conformatur, ieiunatur, equoque dimisso,

Capitulum quartum habet duo.

XVIII. XIX.

Proijce æra frater, Ministro curas agendo.

*Capitulum quintum, nullum.**Capitulum sextum habet duo.*

XX. XXI.

Propria sperne quidem, infirmis cura seruire.

Capitulum septimum habet vnum.

XXII.

Tu peccans frater, ad veniam citò recurre.

Capitulum octauum habet tria.

XXIII. XXIIIII.

Elige supremum, renouant mortuumque Ministri.

XXV.

Qui negligenter agit, electoribus ille tollendus.

Capitulum nonum habet duo.

XXVI. XXVII.

Inuito patre, nil prædices, & approbatus

Capitulum decimum habet duo.

XXVIII. XXIX.

Subdens Ministris, ad eos currere debes.

Capitulum vndecimum habet tria.

XXX. XXXI. XXXII.

Mulier suspecta tollatur monacha compar.

Capitulum duodecimum habet vnum.

XXXIII.

Cardine comperto, soluerunt vota Ministri.

Gggg

CLE-

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENENSI.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

XIV de paradiso: Dixi, rigabo hortu plantationum: ait ille cælestis agricola, qui vere fons sapientiæ, verbum Dei à patre, in patre manens, genitum ab æterno, nouissime diebus istis (fabricante sancto spiritu) in utero virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar se dando cælestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verum, quia plerunque mortalis vitæ sollicitudinibus pressus homo, mētis ad spectum ab exemplaris huiusmodi intuitu diuertebat: verus noster Salomō in folio militantis Ecclesiæ hortum voluptatis inter cæteros quendam fecit à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur contemplandis seruandisque huiusmodi operibus exemplaris, in hunc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fecundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus siquidem est fratrum MINORVM sancta religio, quæ muris regularis obseruantie firmiter vndique circumclusa, intra se solo contenta Deo, adornatur abunde nouellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius, mortificantis penitentia myrrham metit cum aromatibus, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimonie circumfundunt. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandam à suis filiis verbo docuit pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ regulæ professores, ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris, affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmissam regulam firmiter obseruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum, in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis: vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis cunctis dubijs) cum plena charitate conscientie deseruire. Horum autem pijs ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Romani Pontifices, successiue (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientijs, ac puræ obseruantie statibus. Verum, quia

plerunque, vbi culpa non est, eam timere solent conscientie timorata, quæ in via Dei quodcunque deum expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus doctorum omnium fratrum conscientie quietata, quin circa aliqua, ad regulam ipsorumque statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras plurius, & de quibus pluribus, in publicis & priuatis consistorijs est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis exitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quæ possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate Sedis Apostolicæ curaremus. Nos igitur, cuius animus ab ætate tenera pia deuotione efferuit ad huiusmodi professores regulæ, & ad ordinem ipsum totum: nunc autem ex cõmuni cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouedo dulcius, & attentius gratiosis fauoribus prosequendos, tanto prouocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus virtus vberes, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina, toti vniuersali Ecclesiæ continue cernimus prouenire, tam pia supplicantium intentione commoti, ad peragendum diligenter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaque dubia per plures Archiepiscopos, & Episcopos, & in Theologia magistros, & alios literatos, prouidos & discretos examinari fecimus diligenter. Cum igitur in primis ex eo, quod in dictæ regulæ principio habetur: REGULA & vita fratrum Minorum hæc est, scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, in obedientia viuendo sine proprio, & in castitate. Item infra: Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissimus, obseruemus. Fuit hæsitatum, an fratres eiusdem ordinis ad omnia, tam præcepta quam consilia Euangelij, ex professione suæ regulæ teneantur. Quibusdã dicentibus, quod ad omnia: alijs autem asserentibus, quod ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine proprio, & ad ea quæ sub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulum prædecessorum nostrorum vestigijs in hæretes, ipsumque articulum, quo ad aliquid clariùs persequentes, dictæ hæsitationi duximus respondendum: quod

quod cum votum determinatum cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam, non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulæ hæc probatur fuisse intentio, ex hoc, quod quædam Euangelica consilia in regula posuit, alijs prætermisissis. Si enim per istud verbum, REGULA & vita fratrum Minorum, hæc est, &c. intendisset eos ad omnia Euangelica consilia obligare, superflue & nugatorie quædam eorum (suppressis cæteris) in regula expressisset. Cum autem natura termini restrictiui hoc habeat, quod sic excludit ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit: Declaramus & dicimus, quod dicti fratres non solum ad illa tria vota, nudè & absolute accepta, ex professione suæ regulæ obligantur: sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit. Nam si ad hæc tria prædicta tantum præcisè & nudè promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificat, ardentur: pro nihilo & vane proferrentur hæc verba, Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quod beatus Franciscus professores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intederit æqualiter esse obligatos: quin potius aperte discreuit, quod quo ad quædam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quædam alia non: Cum ad quædam ipsorum verbum apponat præcepti, vel equipollentis eidem: & quo ad aliqua, verbis alijs sit contentus. Item quia præter ea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis seu monitionis ponuntur in regula, nonnulla verbo imperatiui modi negatiue vel affirmatiue apposito inseruntur: hætenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia vim præcepti. Et quia (vt intelleximus) non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quod felicis recordationis Nicolaus Papa quartus prædecessor noster noscitur declarasse, quod fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia Euangelica, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis equipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quæ ipsis in eadem regula sub verbis obligatorijs indicuntur: supplicauerunt prædicti fratres, vt ad ipsorum conscientias seruandas declarare, quæ horum censeferi debeant præ-

ceptis equipollentia ac obligatoria, dignemur. Nos itaque, qui in sinceris horum conscientijs delectamur, attendentes, quod in ijs, quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientie, pars securior est tenenda: dicimus, quod licet fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis equipollentium obseruantiam teneantur: expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandam puritatem regulæ & rigorem, quod ad ea sicut ad equipollentia præceptis se nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc, quæ videri possunt equipollentia præceptis, ex vi verbi, vel saltem ratione materie de qua agitur, seu ex utroque, sub compendio habeantur: declaramus, quod illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quam vnã cum caputio, & aliam sine caputio. Item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis. Item, quod fratres vilibus induantur. Item, quod ieiunare à festo Omnium Sanctorum usque ad Natale Domini, & in sextis ferijs, teneantur. Item, quod clerici faciant diuinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Item, quod Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum & fratribus induendis sollicitam curam gerant. Item, quod si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei seruire. Item, quod fratres non prædicent in Episcopatu alicuius Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradicendum. Item, quod nullus audeat penitus populo prædicare, nisi à generali Ministro vel alijs, quibus secundum declarationem prædictam competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quod fratres, qui cognoscerent se non posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere. Item, quod omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam nouitiorum, quam etiam professorum, necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipiētibus quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum Deum aliter videatur: Hæc, inquam, omnia sunt à fratribus tanquam obligatoria obseruanda. Item ordo communiter sentit, tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbiunque ponitur in regula hoc vocabulum, teneatur, obtinet vim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. Ceterum quia Christi confessor prædictus agendorum ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem, Ministris & fratribus modum præbens, dixit in regula, quæ caueant

fratres & eorum Ministri, nè sint solliciti de rebus suis temporalibus, vt liberè faciant de eis, quicquid ipsi à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittèdi eos ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio bona sua pauperibus erogentur: Dubitauerunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere, si donetur: & si ad dādum personis & conuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium, debeāt ipsi Ministri seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij, quàm ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attentè, intendisse sanctum Franciscum suae regulae professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: vt quantum est ex parte fratrum ipsorum, receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & nè aliquo modo oculum videretur habere ad bona eorum temporalia, sed ipsos tantum diuino seruitio mancipandos: dicimus omnino debere tā Ministros quàm fratres ceteros, à dictis inductionibus ad sibi dandū & suasionibus, necnō & à dandis circa distributionem consilij, abstinere: cum per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad fratres, vt verè cunctis pateant esse tam salubris instituti paterni studiosi, zelatores seduli & perfecti. Cum verò facere de rebus suis, quod Dominus inspirabit, ipsa met regula ingredientibus liberum velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictae, si quid de bonis suis intrans, sicut & ceteris pauperibus, per modum eleemosynae liberè velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, nè ex receptorum quantitate notabili praesumi possit sinister oculus contra ipsos. Praeterea cum dicatur in regula, quod illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & alia sine caputio, qui habere voluerint. Item, quod fratres vestimentis vilibus induantur: Nosque praedicta verba declarauimus equipollere praecipis: volentes haec determinari plenius, dicimus (quantum ad numerum tunicarum) quod pluribus vti nō licet: nisi in necessitatibus, quae haberi possunt ex regula, secundum quod hunc passum memoratus praedecessor noster plenius declarauit. Vilitatem autem vestium, tam habitus, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quae secundum consuetudi-

ad ceteros

nem vel conditionem patriae debeat, quantum ad colorem panni & precium, vilitas reputari: nō enim quo ad regiones oēs potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudicium Ministris & Custodibus seu Guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen, quod seruent in vestibus vilitatem. Quorum etiā Ministrorum, Custodum, & Guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, quia necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet à festo omnium Sanctorum, vsq; ad Natiuitatē Domini, & maximè Quadragesimae, in quibus ieiunare tenentur, inseratur in eadem regula: Alijs autem temporibus nō tenentur, nisi sexta, feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quod dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condecencia, ad alia ieiunia, q̄ ad ista: Declaramus debere intelligi, eos non teneri ad ieiunium alijs temporibus, praeterquam in ieiunijs ab Ecclesia constitutis. Non est enim verisimile, quod vel institutor regulae, vel etiam confirmator absolueret ipsos intendit à seruandis illis ieiunijs, ad quae de cōmuni statuto Ecclesiae obligantur ceteri Christiani. Porro cum dictus sanctus, volens fratres suos super omnia à denarijs seu pecunia esse totaliter alienos, praeeperit firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniā recipiant, per se vel per interpositā personam: istumq; articulum declarans idem praedecessor noster, casus & modos posuerit, quibus seruatis à fratribus, non possint dici nec debeant per se vel per alium pecuniae receptorum contra regulam, vel sui ordinis vilitatem: dicimus, fratres teneri cauere summopere, quod pro alijs causis, & sub modis alijs, quàm ponat dicti praedecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias, siue deputatos nuncios, non recurrant: nè (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores praecipi & regulae merito possint dici. Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæstus omnis pecuniae, ac oblationum pecuniarum receptio, in ecclesia vel alibi cippi seu trunci ordinati ad offerentium seu donantium pecunias reponendas, necnō & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationē praedictam non conceditur: haec, inquam, omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cum etiam recursus ad amicos specialiter expressè tantum in duobus casibus secundum regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque piè

& ra-

& rationabiliter cōsiderata necessitate vitae, ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes, cessantibus eleemosynis, seu etiā ingruētis, sapediētis praedecessor noster duxerit extendendum: Attendat fratres praefati, quod pro nullis causis alijs, quàm praedictis vel similibus, in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiusmodi, siue sint dantes pecunias, seu deputati per ipsos, siue nuncij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur, etiam si cōcessi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè seruentur. Denique cum idem confessor summè affectauerit, suae regulae professores totaliter esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsu totaliter in expertos, sicut pbat prohibitio de recipienda pecunia, in regula saepius repetita: curare fratres vigilanter necesse est, quod cum ex causis praedictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipsas, quicquid, hi fuerint principales vel nuncij, in omnibus sic se gerat, quod se cunctis ostendant in dictis pecunijs (sicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter praecipere, quod & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocunque repetere siue deponere, aut deponi facere capfulam pecuniae, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant. Praedicta enim facere, ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsum.

Proinde cum vir sanctus, paupertatis praemissa in regula modum exprimens, dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenae in hoc seculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter. sicque declaratum extitit per nonnullos praedecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationē intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatorum, & donatarum fratribus (quas & quarum vsu facti scilicet, ordini vel ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romanae Ecclesiae receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simpliciter: Ad nostrum fuerunt deducta examen, quae in ordine fieri dicebantur, & videbantur praedicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quae remedio credimus indigere: quod se institui haeredes nō solum sustinent, sed procurant. Item, quod redditus annuos recipiunt interdum in tam

notabili quantitate, quod conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item, quod cum ipsorum negocia etiā pro rebus temporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad instigandum eosdē se ibidem personaliter repraesentant. Itē, quod executiones vltimarum suscipiunt voluntatum & gerunt, seque intromittunt quandoque de vsurarum vel malè ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis. Item, quod alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiā vineas magnas habent: de quibus tam de oleis, quàm de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quod temporibus messum vel vindemiarum sic copiose granū & vinum mendicando, vel aliunde emendo, colliguntur à fratribus, & in cellarijs & granarijs reconduntur, quod per anni residuum absque eorum mendicatione possunt transigere vitam suam. Itē, quod ecclesias vel alia aedificia faciunt, vel procurant fieri, in quantitate & curiositate figurae & formae, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quod non videntur habitacula pauperum, sed magnatum. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisque locis tam multa habent, & tam notabiliter preciosa, quod excedunt in his magnas ecclesias Cathedralis. Equos insuper & arma, eis oblata in funeralibus, recipiunt indistinctè. Tamen communitas fratrum & specialiter rectores ipsius ordinis asserabant, quod praedicta, seu plura ex ipsis, in ordine non fiebant: quod & si qui reperiuntur rei in talibus, rigidè puniuntur: nec contra talia, nè fiant, sunt facta plurius ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum prouidere conscientijs, & cuncta dubia (quātum possibile nobis est) de ipsorum peccatoribus remouere, ad praedicta, modo qui sequitur, respondemus. Cum enim ad veritatem vitae pertineat, vt id, quod exterius agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum representet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictae expropriationi esset vel posset videri cōtrarium, abstinere. Quia igitur in successione transit, nō solum vsus rei, sed & dominium suo tempore in haeredes: fratres autem praefati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt etiā in cōmuni: declarando dicimus, quod successio huiusmodi, quae etiā ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt, (cōsiderata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces: nec licet eis valorem hereditatum talium, vel tantam earum partem, quod praesumi posset hoc in frau-

Gggg 3 dem

dem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui reditus inter immobilia censeantur à iure, ac huiusmodi reditus obtinere paupertati & mendicitati repugnet: nulla dubitatio est, quod predictis fratribus reditus quoscunque, sicut & possessiones, vel eorum etiam usum (cum eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius, cum non solum, quod malum esse dignoscitur, sed & omne quod speciem habet mali, sit à viris perfectis specialiter euitandum: Ex talibus autem assistentibus in curijs & instigationibus, cum de rebus agitur in ipsorum commoda conuertendis, creduntur verisimiliter ex ijs quæ foris patent, (de quibus habent homines iudicare) in ipsis rebus fratres & assistentes aliquid querere tanquam suum: nullo modo debet huiusmodi voti & regule professores se talibus curijs & litigiosis actibus immiscere: ut & testimonium habeat ab ijs, quæ foris sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalum proximorum. Verum etiam cum dicti ordinis fratres, non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verum etiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpe dictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ planè dixit: Cumque dicti ordinis professores pro nulla re temporalis possunt in iudicio experiri, predictis fratribus non licet nec cõpetit, quin potius (cõsiderata sui puritate status) debet sibi scire interdictum, quod huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant: cum hæc sæpius absque litigio & contrectatione vel administratione pecuniæ nequeant expediri. Veruntamen in his exequendis dari consilium, istorum statui non obstitit: cum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdicção, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. Licet verò non solum sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quod fratres, qui in laboribus spiritalibus orationis & studij sedulè occupantur, hortos & areas habeant cõpetentes ad recollectionem vel recreationem suam, & interdum ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, nec non ad habenda necessaria hortalia pro seipsis: habere tamè hortos aliquos, ut colantur, ac olera & alia hortalia precio distrahantur, nec non & vineas, repugnat suæ regulæ & ordinis puritati, secundum quod dictus prædecessor declarauit, ac etiam ordinauit: quod si talia ad vsus proximè dictos, ut puta agrum vel vineam ad colendum, & cõsimilia fra-

tribus legaretur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent: cum etiam præmissa habere, ut precium fructuum suis temporibus habeant, ad naturam & formam proventus appropinquet. Rursus, cum predictus sanctus, tam in exemplis vita, quam verbis regulæ, ostenderit se velle, quod fratres sui & filij, diuinæ prouidentie inuites, suos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres cæli pascit, quæ non cõgregant in horrea, nec seminant, nec merunt: non est verisimile, voluisse ipsum eos habere granaria vel cellaria: ubi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare se debet ad congregationes & conseruationes huiusmodi faciendâs: sed tunc tantum, cum esset multum credibile ex iam expertis, quod non possent vitæ necessaria alter inuenire. Hoc autem Ministrorum & Custodum, simul & separatim, in suis administrationibus & custodijs (cum Guardiani & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum cõsilio & assensu) duxim⁹ iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quod cum vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectum pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat: cõuenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciât, vel fieri sustineant ecclesias, vel alia quacunq; ædificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeant reputari. Ideoque volumus, quod ubiq; in suo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificijs sint contenti: nè huic tãtæ paupertati promissa, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quauis etiã paramenta & vasa ecclesiastica ad honore diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illa sibi vult seruire, quæ suorum seruitiorum conditioni & statui dissonarēt. Propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter: superfluitas autem, & nimia preciositas, vel quacunq; curiositas in his, seu alijs quibuscunque, non potest ipsorum professioni vel statui conuenire: cum enim hæc sapiant thesaurizationem seu copiam, paupertati tantæ, quo ad humanum iudicium, derogant manifestè. Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernim⁹ in omnibus

bus & per omnia obseruandum, quod per declarationem prædictam in pecuniarijs noscitur cleemosynis diffinitum. Ex præmissis autem succreuit non parum scrupulosa quaestio inter fratres, videlicet, utrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem siue pauperem usum rerum: Quibusdam ex ipsis creditibus & dicentibus, quod sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicatone arctissimam, ita ipsis quo ad usum arctitudo maxima & exilitas est in dicta. Alijs in contrarium afferentibus, quod ex professione sua ad nullum usum pauperem, qui non exprimitur in regula, obligatur: licet teneantur ad usum moderatum temperantia, sicut & magis ex condecanti, quam cæteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum predictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare: declarado dicimus, quod fratres Minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctum vsus, seu pauperes, qui in ipsorum regula continentur, & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos vsus. Dicere autem, (sicut aliqui asserere perhibentur) quod hereticum sit tenere, usum pauperem includi vel non includi sub voto Euangelicæ paupertatis: præsumptuosum & temerarium iudicamus. Denique, quia ex eo, quod dicta regula, per quos & ubi fieri debeat Minister generalis electio, tradens, nullam fecit de Ministrorum provincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri poterat super hoc dubitatio inter fratres: Nos volentes, posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis: declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, ut cum alicui provincie de Ministro fuerit prouidendum, ipsius Minister electio penes capitulum provinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsi autem electionis confirmatio ad Ministerum pertinet generalem. Et si quidè ad electionem huiusmodi per formam scrutinij procedatur, & (votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunq; alterius partis non obstante, per dictum generalem Ministerum, de consilio discretorum de ordine, (prius tamè ex officio, prout spe-

stat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire: & si fuerit infirmata, ad capitulum provinciale huiusmodi electio reuertatur. Ceterum, si capitulum memoratum die prædicta Ministerum eligere præmittat: extunc Ministeri provincialis prouisio ad generalem Ministerum liberè deuoluatur. Verum si ministro prædicto & capitulo generalibus, ex certa, manifesta ac rationabili causa, videretur aliquando in provincijs vltimarum Hyberniæ, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hætenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire Ministerum provinciam per Ministerum generalem, cum proborum ordinis consilio potius, quam per capituli prædicti electionem præfici in provincijs Hyberniæ, etiam vltimarum irrefragabiliter: In Romania verò, vel Græcia, quando Minister dictæ provincie moreretur, vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absque dolo, & partialitate & fraude, (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus Minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. In destitutione verò dictorum Ministrorum provincialium seruari volumus, quod super hoc hætenus de ipso ordine extiterit obseruatum. Ceterum si contingeret eisdem Ministro generali carere, per Vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem Ministerum, vsquequo primum fuerit de generali Ministro. Porro, si quid de huiusmodi Ministro provinciali fecus attetari fortè contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum.

Deo autem gratias.

EXPLICIUNT EX CLEMENTINIS de verborum significatione, declarationes super regula Seraphici patris Francisci. Sub qua militant soli Minores.

SE-

SEQVNTVR QVAEDAM PVLCHRA
DE LAVDE RELIGIONIS, ET DE BONO AC ME-
RITO VOTI ATQVE OBEDIENTIAE, AD MVLTORVM IN RELI-
GIONIBVS Christo famulantium pia mentis consolationem
sanctam & gaudium.

DIVI BERNARDI ABBA-
TIS HOMILIA SVPER QVIBVS DAM
*verbis Domini, videlicet, Simile est re-
gnum caelorum homini negociatori,
quaerenti bonas margarinas.*

Matth. 13.

E discipli-
na religio-
sa, bona
quae profi-
ciantur.

REGES terrae, & omnes
populi, principes &
omnes iudices terrae,
iuvenes & virgines,
senes cum iunioribus,
audite (supplico) ver-
bum Domini, dicen-
tis: Simile est regnum
caelorum homini quaerenti bonas margari-
tas. Inuenta autem una preciosa margari-
ta, abiit, & vendidit omnia quae habuit, &
emit eam. Sed quae est ista, quae, fratres
charissimi, haec tam preciosa margarita,
per quam vniuersa dare debemus, id est, nos-
metipsos, quia totum Deo dedit, qui se-
ipsum obtulit: ut possimus eam habere?
Nonne haec est religio sancta, pura & im-
maculata, in qua homo vivit purius, cadit
rarius, surgit velocius, incedit cauti-
us, irroratur frequenter, quiescit securius, mo-
ratur fiducius, purgatur citius, praemiat
copiosius? O religio gloriosa & mirabilis.
Quae mens cogitare, quis intellectus plene
cognoscere, quae lingua humana te pote-
rit sufficere & digne extollere? Haec est
enim, fratres mei, quae miserante Deo pec-
cata remittit, & refert paradysum. Quae
contritum sanat hominem, & tristem ex-
hilarat, vitam de interitu reuocat, statum
restaurat, honorem reuocat, fiduciam re-
format, viresque & gratiam abundantior
refundit. O religio virtutibus ornata. O
margarita praefulgida, quid noui de te re-
feram? Omnia enim ligata tu soluis, omnia
soluta tu referas. Omnia aduersa tu miti-
gas: omnia desperata tu animas. O religio
rutilantior auro, sole splendidior. Si ve-
re seruat, non vincit peccatum, nec de-
tractio superat, nec desperatio deicit:
vsque in finem, Deo dante, ut brauium
apprehendat, perseverat. Haec est, quae re-
spuit auaritiam, horret luxuriam, fugit fu-
rorem, firmat amorem, calcit superbiam,
linguam continet, componit mores, odit
malitiam, excludit nequitiam, cogitque ho-
minem Dei amore libere omnia sufferre.
O religio gratissima, & toto corde per-
quirenda. Nonne per te caeci vident, claudi
ambulantes, leprosi mundantur, pauperes euan-

gelizantur? O religio pacifica, a strepitu
maligni seculi elongata, & pro Christo
seculo mortua, ubi spiritus sanctus super
humilem venit & quietum, super deuotum
Christi descendit. O religio, habitaculum
Dei & angelorum eius: hic mansionem
faciunt conserui sui. O religio, vita beata,
vita angelorum. Ore proprio spiritus san-
ctus dicit: Optimam partem elegit sibi Ma-
ria, quae non auferetur ab ea. O beatissima
vita solitaria, vita contemplatiua. Quan-
do in solitudine contemplabatur virgo
Maria, tunc venisti, & in ea & de ea carne
assumpsisti. O Deus meus, o bone IESV:
quid plura referam? Verè claustrum, fra-
tres mei, verè religio est paradysus. O reli-
gio, valle disciplinae munita, in qua est
preciosarum virtutum fecunda fertilitas. Glo-
riosa res est, homines vnius moris habitare
in domo. Bonum est & iocundum, habita-
re fratres in vnum. Videas illi peccata flen-
tem, alium in Dei laudibus exultantem: huc
hominibus ministrantem, alium alios eru-
dientem: hunc orantem, illum legentem:
hunc miserantem illum, alium peccata pun-
nientem: hunc charitate flagrantem, illum
humilitate pollentem: hunc in prosperis
humilem, illum in aduersis sublimem: huc
in actiua laborantem, illum in contem-
platiua quiescentem. Et poteris dicere:
Castra Dei sunt haec. Quam terribilis est
locus iste. Verè non est hicalidus, nisi do-
mus Dei, & porta caeli. O porta praclaris-
sima, per quam in sancta ciuitatem intra-
tur, per quam regnum caelorum rapitur &
possidetur. O religio praenobilissima, tu
castitas religiosorum, tu chorda clericorum,
tu thesaurus superaurum. O solitu-
do beata, o ereme mors vitiorum, vita vir-
tutum. Te lex & propheta mirantur: &
quicumque ad perfectionem venerunt, per
te in paradysum introierunt. O beata vi-
ta solitaria & contemplatiua, quid ultra de
te loquar? Ipse Dei filius, Saluator & ma-
gister noster, exemplum dedit nobis, fugi-
ens in desertum, & mansit in solitudine:
ubi sunt rosae charitatis, quae semper flam-
mescent, quae semper in sancto odore vi-
uunt. Vbi mira perfectio mortificatorum,
& gratiarum actio, scilicet considerare quae
& quanta sint, quae nobis promittuntur in
caelis, & vilescere faciunt omnia quae ha-
bentur in terris, & dicere: Quid prodest
homini, si mundum lucretur, se autem
perdat? O solitudo negociorum caelestium
apo-

apotheca. In te transitoria & terrena mu-
tantur in caelestia & aeterna. Hoc perbreue
purgatorium, operatur aeternum & caeleste
conuiuium, & pascae sempiternae. Denique
in te lachrymae mutantur in risum, & gau-
dium pariunt sempiternum. Ex possessi-
one quippe terrena, quae vermibus mor-
talibus relaxatur, ad aeternae hereditatis pa-
trimonium pervenitur. O religio, spiritualis
exercituum lucta, mirabilis officina: in te fi-
delis anima, creatoris sui in se restaurat
imaginem, ad suae reuerentiae puritatem.
Tu fornax, ubi vasa superni regis for-
mantur, ubi peccata solvantur, & cum an-
gelis in diuinis laudibus infundatur. Posses-
sio, quae terrae verè viuentium comparatur. O
sancta vita, balneum animarum, mors pecca-
torum, & animarum purgatorium sordidarum.
Tu mentium secreta purificas, tu conscientia-
rum squalorem diluis, atque ad angelicam mu-
dicitiae puritatem pervenire facis animas. Tu
scala Iacob, quae animas perducit ad para-
disum. Tu via regia paradisi, quae homi-
nes perducit ad patriam. Tu stadium concer-
tantium, luctatorumque bene currentium, per-
ducis ad altas coronas. O religio, sepultura
durae passionis, de te Hieremias prophe-
ta dicit: Bonum est praestolari cum silentio
salutare Dei. Stabit solitarius, & tacebit.
In eremo, quia in quiete & tacendo
fit homo prudens, de his probata quadam
sunt. Unde dicitur: O homo, fuge homi-
nes: religionem elige, & saluaberis. Surge, &
dormis in seculo, & exurge a mortuis, di-
mitteque mortuos sepelire mortuos suos. O
vita mirabilis, spirituale habitaculum, quae
de superbis humiles facit, de gulosis sobri-
os, de crudelibus pios & sanctos, de iracun-
dis mites, de luxuriosis pudicos, de inobe-
dientibus obedientes, & de oforibus facit
in fraterna dilectione feruentes. Tu loqua-
cibus linguarum frenum imponis, tu immundis
castitatis dulcis amoris Christi adhibes cin-
gulum, tu ieiuniorum ac vigiliarum es nutrix,
tu vagos ligas catenis, tu patientiae custos,
tu purissimae simplicitatis es magistra. Qui
te fugiunt, luce Dei privati sunt. Qui diligunt
te, astringunt & gustant, quam suavis est Do-
minus & dulcis. Tu ducis ad aeterna gau-
dia, quae oculus non vidit, nec auris audi-
uit, nec in cor hominis ascenderunt, &
lingua dicere non potest, quae tu parasti
Domine diligentibus te. Ingredimini igitur
fratres mei dilectissimi, ex quo vocat
vos magni consilij angelus: & non tarda-
te, quia precium magnum, & non paruum
est in mora periculum. In sanctam igitur
festinate Christi religionem: & illumina-
bit vos filius Dei per condignam satisfacti-
onem. Qui cum patre & spiritu sancto vi-
uit & regnat per omnia secula seculorum.
Amen.

*Diui Bernardi Abbatis de verbis Euangelij,
Eccè nos reliquimus omnia & secuti
sumus te: sermo vnu.*

ECCE nos reliquimus omnia & se-
cuti sumus te. Verè conuersionis
exemplum nobis hoc proponitur
admirandum & imitandum. Ne-
cessè est enim, ut verè professor religionis
omnia relinquat, & Christum sequatur.
Et quidem beatus, qui sic relinquit omnia,
ut eum sequatur, in quo sunt omnia. His
qui volunt Christum expedita sequi men-
te, tria impedimenta sunt deferenda: vi-
delicet, auaritia, superbia, luxuria: auari-
tia mundi, superbia cordis, luxuria carnis.
Haec esse praecipue relinquenda, exemplo
suo nos edocet Petrus. Reliquit namque re-
tia, nauim, & coniugium. Rete, quod pi-
sces aggregat & concludit, cupiditatem de-
signat, qua indecenter distectus homo, do-
mum ad domum iungit, agrum agro copu-
lat. Nauis, quae superfertur vndis, super-
biam denotat, qua homo se ceteris praefert.
Vxor exprimit carnalem voluptatem. Haec
tria iuncta homini, seipsum auferunt. Per
auaritiam extra se vagatur, per superbiam
supra se leuatur, per luxuriam intra se foedatur.
Vagatur solitudine, leuatur sui
extimatione, foedatur immunditiae dele-
statione. Extra timet, supra tumet, in-
fra foetet. Timet acquisita minui, timet
quae desiderat, non posse adipisci. Tumet
inferiores despiciens, paribus se praefert,
superioribus se coequans. Foetet cogi-
tatione, foetet actione, foetet consuetudi-
ne. Auaritia hominem alienat a proximo,
superbia a Deo, luxuria proicit a seipso.
His tribus vitijs intenti & detenti tres illi
miseri, de quibus loquitur Euangeli-
sta, ad cenam patrisfamilias venire recu-
sarunt. Primus, ut boues probaret. Secun-
dus, ut villam emptam videret. Tertius, ut
uxorem duceret. Probatio bouum, cultus
terrenorum. Villa emitur, cum dominan-
di facultas appetitur. Uxorem ducit, qui
carnis desiderijs satisfacit. Tales, nisi con-
uerfi fuerint, nec ad cenam patrisfamilias
venire, nec Christum sequi possunt. Pri-
mus enim citra Iordanem remoratur. Secun-
dus transmigrat ad Aquilonem. Tertius
natus in flumine Babylonis. Cum cetera
tribus in terram promissionis ingrederetur,
& Iordanem transgrederentur: Ruben &
Gad, & dimidia tribus Manasse, haben-
tes pecora multa, citra Iordanem reman-
serunt, illos praefigurantes, qui more pe-
corum terrenis intenti, caelestia spernunt.
Iordanis, descensus dicitur. Descensus ali-
us bonus, & alius malus. Malus est, de quo
dicit Esaias: In Aegyptum descendit po-
pulus meus. Et in Euangelio: Homo qui-
dam

Esaiæ 52.
Lucæ 10.

H h h h d a m

dam descendebat ab Hierusalem in Hiericho. Bonus descensus, aliquando fit per humilitatem, plerumque per compassionem. Per humilitatem, sicut per Rebeccam factus est, quæ videt Isaac, de camelo descendit: illam designans vel aperte perhibens humilitatis subiectionem, quæ debet sponsa spòso, Ecclesia Christo, anima Deo. Fit descensus per compassionem, sicut in Symbolo fidei habemus, quod Christus propter nostram salutem descendit de cælis. Iuxta moralem sensum, per Iordanem possumus intelligere descensum misericordie, qua ductus homo compatitur proximo. Sciendum verò, quod alius citra Iordanem, alius intra, alius supra. Qui nulli & cui nullus compatitur, citra est. Qui alterius & cui alter miseretur, intra est. Qui alijs compatitur, & nullius eget compassione, supra est. Citra, diabolus: intra, homo: supra, Deus. Avarus itaque, quia nescit misereri, ac per hoc nec misericordiam consequi, citra est. Iudicium enim sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Deinde sequitur, quod superbus transmigra ad Aquilonem. Ut sancti Doctores perhibent, Aquilo significat superbie tumorem. Sicut enim ab Aquilone panditur omne malum: sic initium omnis peccati, superbia. Et item in ipsa sumpsit initium omnis perditio. Inde est, quod angelus apostata dicit in corde suo: Sedebam in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Superbus itaque, transmigra ad Aquilonem, quia superbiens recedit à Deo, qui superbis resistit: & sequitur diabolus, qui est rex super omnes filios superbie. Deinde sequitur, quod lubricus natat in flumine Babylonis. Flumen Babylonis, est fluxus libidinis. In hoc flumine natat, qui libidinis delectatione raptus, in ea per consuetudinem volutatur. Hæc tria vitia hominibus diabolus suggerit. Diabolus per avaritiam hominem occupat: quia qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli. Inde legitur, quod Iudas, cum veneno avaritiæ inebriatus Christum Iudæis traditurus esset, accepta ab eis pecunia, tunc introiit in illum facthanas. Avaritia largitatem excludit, pietatem nescit, misericordiam detestatur. Superbia, folium est iniquitatis, vitium hominis, perditio diaboli. Superbia, odibilis Deo, angelis iniusta, hominibus intolerabilis. Superbia, origo peccati, mater discordiæ, & concordiæ nouerca: superbia, vitiis subsidium, succidium virtutum. Sic per superbiam diabolus in hominem regnat, per luxuriam in eo pausat: quia sicut legitur, dormit in locis humentibus, id est, in cordibus luxuriæ subditis. Luxuria carnem dissoluit, mentem

afficit, & totum hominem in luctum redigit. Luxuria, stercus immunditiarum, vitiis spurcitiæ, sæx voluptatum. Si placet, consideremus adhuc attentius, quam viliter homo per tria præfata vitia tractetur. Per avaritiam enim cecatur, per superbiam pendet, per luxuriam putrescit. Per avaritiam cecatur, ut legitur. Cum enim prædictus Iudas, avaritia ductus, Dominum traditurus à collegio discipulorum exisset, interiorem eius cecitatem volens ostendere, dixit Euangelista, Erat autem nox. Per avaritiam cecatur homo, per superbiam pendet: quia dum se alijs ditiores attendit, non attendens æqualitatem conditionis, sed multitudinem diuitiarum, interna cogitatione super ceteros extollitur. Inde legitur, quod duæ mulieres, quas beatus Gregorius dicit superbiam & inauam gloriam, inter cælum & terram amphoram, quæ designat avaritiam, leuauerunt. Quod nisi fieret, nequaquam dixisset Apostolus: Præcipe diuitibus huius seculi, non superbe sapere, nec sperare in incerto diuitiarum. Per superbiam suspensus homo, in luxuriam resoluitur: quia dum se ditiores ceteris videt, ac per hoc in eculeo superbiæ suspensus est, ubi nec Deum timet, nec hominem veretur: sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, stabulum voluptatis ingreditur, & in stercore suæ conditionis iacens computrescit. Unde dicitur, Computrescunt iumenta in stercore suo. Adhuc nihilominus duæ mulieres inter cælum & terram eleuatam deferebant, ut ædificarent ei domum Sennaar, id est, in fœtore. Hæc attendentes dilectissimi, creatori laudes referamus, cuius ope & gratia hæc reliquifse videmur. Testantur hoc, via paupertatis, quam intrauimus: habitus humilitatis, quem recepimus: obseruantia munditiæ, quam deuouimus. Viam paupertatis ingredientibus, à nobis avaritiam deposuimus: humilitatis habitum suscipientes, superbiam deposuimus: munditiam volentes, luxuriam postposuimus. Sciamus itaque, quia sicut in illis, quæ reliquimus, totius honestatis est ruina: sic in istis, ad quæ transiuimus, totius honestatis summa consistit. Religio namque humilitate fundatur, paupertate conseruatur, munditia decoratur. Omnis affectio vilis est in amore pecuniæ. Anima pecuniæ auida, etiam pro exiguo perire non metuit: nullumque in corde illius remanet iustitiæ vestigium, in quo avaritia suum fixit habitaculum.

Ex persona Eliæ monachi ad parentes suos, qui tristes de sua ad Deum conuersione, renuntiantem seculo eum retrahere nitentur: Eiusdem diuini Bernardi Epistola.

SOLA

Epist. III.

Math. 10.

Mich. 7.

SOLA causa, qua licet non obedire parentibus, Deus est. Ipse dicit: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Si me verè ut boni, ut pij parentes diligitis: si veram, si fidelem erga filium pietatem habetis: quid me patri omnium Deo place-re fatagentem inquitatis, & ab eius seruitio, cui seruire regnare est, retrahere attemptatis? Verè nunc cognosco, quia inimici hominis domestici eius. In hoc vobis obedire non debeo, in hoc vos non agnosco parentes, sed hostes. Si diligeretis me, gauderetis utique: quia vado ad meum atque vestrum, immò vniuersorum patrem. Alioquin quid mihi & vobis? Quid à vobis habeo, nisi peccatum & miseriam? Hoc solum quod gesto corruptibile corpus, de vestro me habere fateor & agnosco. Non sufficit vobis, quod me in hanc seculi miseriam miserum miserum induxistis: quod in peccato vestro & peccatore peccatore genuistis: quod in peccato natum, de peccato nutritis: nisi etiam inuidendo mihi misericordiam, quæ consecutus sum ab eo, qui non vult mortem peccatoris, filium in supergehennæ faciatis? O durum patrem, o seueram matrem, o parentes crudeles & impios, immò non parentes, sed peremptores: quorum dolor, salus pignoris: quorum consolatio, mors filij est. Qui me malunt perire cum eis, quam regnare sine eis. Qui me rursus ad naufragium, unde tandem nudus euasi: rursus ad ignem, unde vix semiustus exiui: rursus ad latrones, à quibus semiuiuus relictus sum, sed miserante Samaritano, iam aliquantulum conualui, reuocare conantur: & militem Christi, prope iam raptum cælo triumphantem, (quod non in me glorior, sed in eo qui vicit mundum) ab ipso iam introitu gloriæ, tanquam canem ad vomitum, tanquam suem ad lutum, ad seculum reducere moluntur. Mira abusio, Domus ardet, ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi? Et hæc ab his, qui in incendio positi sunt, & obstinatissima dementia, ac demantissima obstinatione fugere periculum nolunt. Proh furor. Si vos contemptis mortem vestram, cur etiam appetitis meam? Si, inquam, negligitis salutem vestram, quid iuuat etiam persequi meam? Quare vos non potius sequimini me fugi-

entem, ut non ardeatis? An hoc est vestri cruciatu leuamen, si me etiam perimatis: & hoc solum timetis, ne soli pereatis? Ardens ardentibus quod solatium præstare poterit? Quæ, inquam, consolatio damnatis, socios habere suæ damnationis? Quod ve remedium morientibus, alios videre morientes? Non hoc mihi persuadet diues ille, qui in tormentis desperatus de sui liberatione, rogabat nunciari fratribus suis, ne & ipsi venirent in locum eundem tormentorum, timens proculdubio ex furorum cruciatu augeri suum. Quid ergo? Ibo & consolabor lugentem matrem meam, mei ad tempus visitatione, ut in eternum luceam, & me & ipsam sine consolatione? Ibo, inquam, & satisfaciam patri meo irascenti pro mei ad tempus absentia: consolandus & ipse ad tempus de eius presentia, ut postmodum & quisque pro se, & utrique pro alterutro inconsolabili desolemur tristitia? An potius exemplo Apostoli, non acquiescens carni & sanguini, vocem audiam Domini iubentis: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos? Et cantabocum David: Renuit consolari anima mea. & cum Hieremia: Diem hominis non concupiui: Domine, tu scis. Quid enim? Funes ceciderunt mihi in præclaris, & cælestis hæreditas præclara est mihi: & terrena adulatur promissio, blanditur consolatio carnis. Gustato spiritu, necesse est desipere carnem. Affectanti cælestia, terrena non sapiunt. Acternis inhiant, fastidio sunt transitoria. Desinite igitur parentes mei, desinite & vos frustra plorando affligere, & me gratis reuocando inquietare: ne, si adieceritis nuncios ultra mittere pro me, plus me elongare cogatis. Si autem dimittitis, Claramuallem in perpetuum non dimittam. Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Ibi pro meis atque vestris peccatis iugiter orabo: ibi precibus affiduis (quod & vos cupitis) impetrabo, si potero: ut, qui eius amore hoc modico tempore ab inuicem separamur, in alio seculo simul felici & inseparabili societate in eius amore viuamus per omnia secula seculorum. Amen.

EXPLICIT EPISTOLA DEVOTISSIMA DIUI BERNARDI.

Hhhh 2

SE-

**SEQVITVR DE PERFECTIONE STA-
TVS RELIGIONIS, ET DE RATIONE AC MERITO OBE-
DIENTIAE AC VOTI, EX OPVSCVLIS ANGELICI DO-
CTORIS SANCTI THOMAE, OPVSCULO 18. De perfectione
vitae spiritualis.**

Cap. II.

SECVNDVM autē tri-
plicem viam perfecti-
onis assignatā, in re-
ligionib⁹ triplex cō-
mune votū inueni-
tur, scilicet votū pau-
pertatis, cōtinentiā,
& obediētiā vsq; ad
mortē. Per votū paupertatis primam per-
fectionis viā religiosi assumūt, omni
pprietati abrenunciantes. Per votū autē con-
tinentiāe aggrediūtur viā secundā, matri-
monio perpetuō abrenunciantes. Per votū
autē obediētiā maximē viā tertiā assumūt,
voluntatē ppriam abnegando. Hoc etiam
triplex votū congruē religioni adaptatur.
Nam, sicut dicit August. 10. de ciuitate Dei,
religio nō quēlibet, sed Dei cultū significa-
re videtur. Vndē & Tullius dicit in Rhetori-
ca, q̄ religio est virtus, quā cuiusdā superi-
ori naturae (quā diuinā vocāt) cultū cēre-
moniamq; affert. Cultus autē soli Deo de-
bitus, in sacrificij oblatione ostēditur. Of-
fertur autē Deo sacrificiū de exteriorib⁹ re-
bus, quādō eas aliquis propter Deū largi-
tur: secundū illud Heb. 6. Beneficētiā &
cōmunionis nolite obliuisci: talibus enim
hostijs pmeretur Deus. Offeritur etiā Deo
sacrificiū de proprio corpore, quādō scili-
cet qui Christi sunt, carnem suam cruci-
figunt cum vitijs & concupiscentijs, vt
dicit Apostolus Galat. 5. Vndē & ipse di-
cit Rom. 12. Exhibeatis corpora vestra
hostiam viuētem, sanctam, Deo placen-
tem. Est etiam sacrificium tertium, DEO
acceptissimum, quādō aliquis spiritum
suum offert DEO, secundū illud psal.
Sacrificium Deo spiritus contribulatus.
Sed sciendum, quōd, sicut Gregorius di-
cit super Ezechielem, hoc inter sacrifici-
um & holocaustum distat, quōd omne
holocaustum, est sacrificium: & nō omne
sacrificium, holocaustū. In sacrificio enim
pars pecudis, in holocausto verō totum
pecus offerri consueuerat. Cū ergō ali-
quis suum aliquid Deo vouet, & aliquid
non vouet, sacrificium est. Cū verō
omne quod habet, omne quod viuūt,
omne quod sapit, omnipotenti Deo vo-
uerit, holocaustum est: quod quidem
per tria predicta vota impletur. Vndē
manifestum est, eos, qui huiusmodi vota
Deo emittunt, quasi propter holocausti
excellētiā antonomasticē religiosos vo-
cari. Per sacrificij autē oblationem, se-

Cicero lib.
2. de Inuen-
tione.

Psal. 50.

cundū legis mandatum pro peccatis fa-
tisfacere oportet, vt in Leuitico expressē
iubetur. Vndē Psal. cū dixisset, Quae di-
citis in cordibus vestris, & in cubilibus ve-
stris compungimini: statim de sacrificia-
tione scribens dixit: Sacrificate sacrifici-
um iustitiāe. id est, opera facite iusta post
pœnitentiāe lamenta: vt glo. exponit. Sic-
ut ergō holocaustum, sacrificium est per-
fectum: itā per vota prēmisa perfectē
homo DEO fatissacit, cū de exteriori-
bus rebus, & de proprio corpore, & de
proprio spiritu, holocaustum offert. Ex
quo patet, quōd religionis status non so-
lūm perfectionem charitatis, sed etiam
perfectionē pœnitentiāe continet, intan-
tūm, quōd nulla sunt peccata tam grauiā,
pro quibus possit homini imponi pro fa-
tisfactione, religionis assumptio, quasi
religionis statu omnem satisfactionem
transcendente. Vndē, vt habetur 33. q. 2.
c. Admonere. Astulpho, qui vxorem occi-
derat, consultitur, vt monasterium ingre-
diatur, quasi melius & leuius: alioquin ei
durissimam pœnitentiā iniungit. Inter
hęc autem tria, quae ad religionis statum
diximus pertinere, praeceptum est obedi-
entiāe votum, quod multipliciter
apparet. Primō quidem, quia per obedi-
entiāe votum homo Deo propriam volū-
tatem offert: per votum autem continen-
tiāe offert ei sacrificium de proprio cor-
pore: per votum verō paupertatis offert
de exterioribus rebus. Sicut ergō inter bo-
na hominis corpus praefertur exterioribus
rebus, & anima corpori: itā votum continen-
tiāe, voto paupertatis praefertur: vo-
tum autem obediētiāe, vtrique. Secundō,
quia propter propriam voluntatem ho-
mo & exteriorib⁹ rebus vtitur, & proprio
corpore. Sic igitur, qui propriam vo-
luntatem dat, totum dedisse videtur. Vni-
uersalius igitur est obediētiāe votū, quā
continentiāe & paupertatis, & quodam-
modō includit vtrunq;ue. Hinc est, quōd
Samuel obediētiāe omnibus sacrificijs
praefert, dicens 1. Regum cap. 15. Melior est
obediētiā, quām victimā.

*Contra errores illorum, qui presumpserunt
diminuere meritum obediētiāe
vel voti. Cap. 12.*

HVMANAE igitur pfectioni diab-
lus inuidēs, diuersos vaniloquos
& seductionis magistros suscita-
uit, qui predictas pfectioni vias

Matt. 19.

impugnarent. Primam enim perfectionis
viā Vigilātiū impugnavit. Cōtra quem
Hieronimus loquēs, ait: Quōd autē asserit,
eos melius facere, qui vtantur rebus suis, &
paulatim fructus possessionum pauperi-
bus diuidunt, quā illos, qui possessioni-
bus venditis semel oīa largiātur: nō à me
ei, sed à Domino respondebitur: Si vis esse
perfectus, vade, & vède oīa quae habes, &
da pauperibus: & veni, sequere me. Ad eū
loquitur, qui vult esse perfectus, qui cum
Apostolis patrē, nauiculā, & rete dimittit.
Iste, quē tu laudas, secundus aut tertius gra-
dus est, quē & nos recipimus: dū modō sciamus,
prima secundis & tertijs praeferenda. Et
ideo ad excludendū hunc errorē dicitur in
libro de Ecclesiasticis dogmatibus: Bonum
est, facultates cū discretiōe pauperib⁹ ero-
gare: melius est, pro intētiōe sequēdi Do-
minū, in simul omnia donare, & absolutū
solicitudinē, cū Christo egere. Secundam
perfectionis viā impugnavit Iouinianus,
matrimonij virginitati adaequans. Cuius
errorē B. Hieronimus euidentissimē con-
futat in lib. quē cōtra eum scripsit. De quo
etiā errore Augustinus in lib. Retractatio-
nū sic dicit: Iouiniani haeresis sacrarū vir-
ginū meritum aequare pudicitiae coniugali
voluit. vndē in vrbe Romana nonnullas
etiā sanctimoniales, de quarū impudicitia
suspicio nulla praecesserat, deicisse in nu-
ptias dicitur. Huic nostra sancta mater Ec-
clesia per omnia fidelissimē ac fortissimē re-
sistit. vndē in lib. de Ecclesiasticis dogma-
tibus dicitur: Sacratā Deo virginitati nu-
ptias coaequare, aut pro amore castigandi
corporis abstinentibus à vino vel carnibus,
nihil credere meriti accrescere, nō est Chri-
stiani, sed Iouiniani. His aut antiquis in-
fidijs diabolus nō contentus, temporibus
nostris quosdam dicitur incitasse, votum
obediētiāe ac alia vota cōmuniter impu-
gnātes: dicēdo, laudabilius esse, bona ope-
ra virtutū facere sine voto vel obediētiā,
quā si ad hęc faciēda homo per votum
vel obediētiā cōstringatur. Quorū aliqui
dicūtur in tantā vesaniā proflire, quōd
asserāt votū, quod aliquis emisit de religi-
one intranda, posse praetermitti absq; de-
trimēto salutis. Hunc aut errorē quibus-
dam vanis & friuolis rationibus confirma-
re dicuntur. Dicunt enim, quōd tanto ali-
quid est laudabilius, & magis meritorium,
quanto est magis voluntarium: sed quanto
aliquid est magis necessarium, tāto videtur
minus voluntariū. Laudabilius ergō & ma-
gis meritorium videtur esse, q̄ quis opera
virtutū exerceat proprio arbitrio, & absq;
necessitate voti vel obediētiā, quā quōd
ex voto vel obediētiā hoc facere cōpella-
tur. Dicuntur etiā ad hoc inducere, quōd
Prosper dicit in libro 2. de vita cōtempla-

tiua. Dicit enim: Sic abstinere vel ieiunare
debemus, vt non nos necessitati ieiunandi
subdamus: nē iam non deuoti, sed inuiti,
rem nō voluntariē faciamus. Possent etiā
ad hoc inducere, quod dicit Apostolus,
2. Cor. 9. Vnusquisq; prout destinauit in
corde suo, nō ex tristitia, aut ex necessitate.
Hilarem enim datorē diligit Deus. Opor-
tet ergō manifestē ostēdere, & hoc falsum
esse quod dicunt, & eorū friuolas rationes
elidere. Ad ostendendū autē huius erro-
ris falsitatem, primō assumēdum est, quod
in psal. dicitur: Vouete, & reddite Domi-
no Deo vestro. vbi dicit glossa: Notādum,
q̄ alia sunt cōmunia vota Dei: scilicet, sine
quibus nō est salus: vt, vouere fidem in ba-
ptismo, & huiusmodi, quae etiā si non pro-
mittimus, soluere debemus: & de his praeci-
pitur oibus: Vouete, & reddite. Alia sunt
vota propria singulorū: vt, castitas, virgi-
nitas, & huiusmodi, ad hęc ergō vouēda
nos inuitat, nō praecipit vt voueamus, sed
vt vota reddamus. Vouere enim, volunta-
ti consultitur: sed post voti emissionē red-
ditio exigitur necessariō. Votū ergō quod-
dam est in praeepto, quoddam in cōsilio.
Ex vtroq; aut ex necessitate concluditur, q̄
melius est, aliquid bonum facere ex voto,
quā sine voto. Manifestū est enim, quōd
ad ea, quae sunt de necessitate salutis, oēs
tenentur ex Dei praeepto: nec est fas, esti-
mare aliquid Dei praeeptū in vacuum da-
ri: finis aut cuiuslibet praeepti est charitas, vt
dicit Apostolus 1. ad Tim. 1. Frustrā ergō
daretur aliquid praeeptū de aliquo faciē-
do, si nō magis ad charitatem pertineret il-
lud facere, quā nō facere. Datur aut praee-
ptum nō solum de credendo, vel de non
furando: sed etiam, vt hęc voueamus. Cre-
dere igitur ex voto, & abstinere à furto ex
voto, & cetera huiusmodi, magis ad chari-
tatem pertinent, quā si sine voto fiant.
Quod aut magis ad charitatem pertinet,
magis est laudabile, & magis meritorium.
Magis ergō est laudabile & meritorium, fa-
cere aliquid ex voto, quā sine voto. Rur-
sus, consilium datur nō solum de virgini-
tate, vel castitate seruāda, sed etiā de vouē-
do: vt patet ex glo. supra inducā. Sed cōsi-
lium non datur nisi de meliori bono, vt
supra dictum est: melius ergō est, serua-
re virginitatē cum voto, quā sine voto,
& simile est in alijs. Item inter alia bona
opera maximē obseruatio virginitatis cō-
mendari solet, ad quā Dominus inuitat di-
cens Matt. 19. Qui potest capere, capiat. Sed
ipsa virginitas ex voto cōmendabilis red-
ditur. Dicit enim Augustinus in libro de
Virginitate: Neq; virginitas, quia virgini-
tas est, sed quia Deo dicata est, honoratur:
quā vouet & seruat cōtinentia pietatis. Et
infra: Nec nos in virginibus, quōd virgi-
nes

H h h h 3 nes

nes sunt, prædicamus: sed quod Deo dicatæ sunt pia continentia virginittis. Multo igitur magis aliqua opera laudabilia redduntur ex hoc, quod per votum Deo dicantur. Iterum, quodlibet bonum finitum, cum enumeratione alterius boni melius est: nulli autem dubium esse potest, quin ipsa promissio boni, sit aliquod bonum. vnde & qui homini aliquid promittit, bonum aliquid ei videtur iam impendere, vnde & quibus aliquid promittitur, gratias agunt. Votum autem est quedam promissio Deo facta: vt patet per illud, quod dicit Ecclesiast. 4. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere. Duplicet enim ei infidelis & stulta promissio. Melius est igitur, aliquid facere & vouere, quam facere simpliciter absque voto. Adhuc, quanto aliquis plus dat alicui, tanto maius aliquid ab eo meretur. Qui autem facit aliquid sine voto, dat ei solum, quod facit propter eius amorem. Qui autem non solum facit, sed etiam vouet: non solum dat ei, quod facit, sed etiam potestiam, qua facit. Facit enim se non posse, quin faciat, quod prius non facere licite poterat. Maius igitur aliquid meretur apud Deum, qui ex voto aliquid facit, quam qui illud facit sine voto. Amplius, ad laudem boni operis pertinet, quod voluntas firmiter in bono: sicut ad aggrauationem culpæ pertinet, quod voluntas sit obstinata in malo. Manifestum est autem, quod, qui aliquid vouet, voluntatem suam firmiter ad id, quod vouet: & sic cum implet, quod vouerat, opus bonum ex voluntate firmata procedit. Sicut igitur ad grauamen culpæ pertinet, quod ex proposito firmato aliquid malum operetur: (hoc enim est ex malitia peccare) ita ad augmentum meriti pertinet, quod aliquid bonum opus operetur ex voto. Item, quanto aliquid actus ab excellentiori virtute progreditur, tanto laudabilior est, cum tota laus operis ex virtute procedat. Contingit autem quandoque actum inferioris virtutis à superiori virtute imperari: puta, cum aliquid actum iustitiæ ex charitate facit. Multo igitur melius est, opus virtutis inferioris facere ex imperio superioris virtutis: sicut melius est opus iustitiæ, si ex charitate fiat. Manifestum est autem, quod particularia bona opera quæ facimus, pertinent ad aliquas inferiores virtutes: puta, ieiunare, ad abstinentiam: continere, ad castitatem, & sic de alijs. Vouere autem, est proprie latræ actus, quam nulli dubium esse debet, esse potiorum vel abstinentiam, vel castitatem, vel quacunque alia huiusmodi virtute. Maius enim est, colere Deum, quam recte se habere erga proxi-

um, aut seipsum. Opus igitur abstinentiæ, vel castitatis, vel cuiuscunque talium virtutum, quæ sunt in fratrem, laudabilius est, si ex voto fiant. Huic etiam suffragatur pium Ecclesiæ studium, quæ homines ad vouendum inuitans, & vouentibus ire in subsidium terræ sanctæ, vel aliàs in defensionem Ecclesiæ, indulgentias & priuilegia largitur: non autem inuitaret ad vouendum, si melius bona opera esset facere sine voto. Hoc enim esset contra exhortationem Apostoli 1. Cor. 12. Aemulamini charismata meliora. Vnde, si melius esset, bona facere absque voto, non inuitaret ad vouendum, sed etiam à vouendo retraheret, vel prohibendo, vel dissuadendo. Similiter etiam, cum Ecclesiæ intentio sit, homines fideles ad meliorem statum reducere, omnes à votis factis absolueret: vt sic eorum bona opera laudabilia existerent. Patet igitur, huiusmodi positionem repugnare ei, quod communiter Ecclesia tenet & sentit: vnde & tanquam hæretica reprobanda est. Ad ea verò, quæ pro se obijciunt, facile est multipliciter respondere. Primum enim, quod dicunt, quod opus bonum ex voto factum, est minus voluntarium: non est vniuersaliter & in omnibus verum. Multi enim sunt, qui ea, quæ vouerunt, tam prompta voluntate faciunt, vt etiam si non vouissent, non solum facerent, sed vouerent. Secundò, detur quod aliquod bonum opus, quod quis facit ex voto, vel obedientia, simpliciter consideratum, sit voluntarium: sed tamen facit hoc ex necessitate voti, vel obedientiæ, quam non vult præterire: adhuc dum hoc facit, laudabilius operatur, & magis meritorie, quam si prompta voluntate illud faceret sine voto. Et si enim non habeat voluntatem promptam illud faciendi, puta ieiunandi: habet tamen voluntatem promptam votum implendi, vel obediendi, quod est multo laudabilius, & magis meritorium, quam ieiunare. vnde plus meretur, quam ille, qui sua voluntate ieiunat: tantoque voluntas, votum implendi, aut obediendi, promptior iudicatur, quanto id, quod aliquid facit propter obedientiam, vel votum, magis in se consideratum voluntati repugnat. Vnde Hieronymus ad Rusticum monachum dicit: Per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum. Et post pauca dicit: Non facias, quod vis: comedas, quod iuberis: habes, quantum acceperis: vestiaris, quod datur: operis tui pensam persoluas:

soluas: subijciaris, cui non vis: lassus ad fratrum venias, ambulansque dormites: & necdum expleto somno, surgere compellaris. Ex quo patet, quod ad meritum boni operis pertinet, vt quæ aliquis propter seipsa non vellet, propter Deum faciat, aut patiat: quia tanto inuenitur voluntas promptior ad feruorem diuini amoris, quanto magis ea, quæ propter ipsum facimus, aut patimur, nostræ voluntati repugnât. Vnde & martyres maxime commendantur, quanto plura sustinuerunt propter Dei amorem contra voluntatem humanam. Vnde 2. Macha. 6. Eleazarus dum torqueretur, dixit: Diros corporis sustineo dolores: secundum animam verò propter timorem DEI libenter hæc patior. Tertio, detur quod nec etiam aliquis ipsam voluntatem retineat votum seruandi aut obediendi: manifestum est, quod cum Deus iudex sit cordium, apud Deum talis habetur quasi voti fractor, aut obedientiæ præuaricator. Si tamen impleat, quod vouit, vel quod ei præcipitur, solo humano timore, vel pudore: non est ei meritorium apud DEVM, quia non facit voluntate Deo placendi, sed humana necessitate coactus: nec tamen inutiliter vouit, si ex charitate vouit. Nam plus meruit in vouedo, quam alius simpliciter ieiunando, quod meritum ei reseruatur, si de præuaricatione cordis pœniteat. Per hoc etiam patet responsio ad autoritates inductas, quæ loquuntur de necessitate humana: cum aliquis scilicet ex pudore, vel timore humano facit, quod iurauit, vel vouit: non autem loquuntur de necessitate, quæ est ex fine dilectionis diuinæ: puta, cum aliquis facit vel patitur, quæ aliàs nollet, vt imple-

at voluntatem diuinam. Ethoc patet ex verbis Apostoli, qui dicit 2. ad Cor. 9. Non ex tristitia, aut necessitate. Tristitiam enim humanam necessitas inducit: necessitas autem dilectionis diuinæ, tristitiã tollit vel minuit. Patet etiam hoc ex verbis Prosperi dicentis: Ne non deuoti, sed inuiti, rem non voluntariè faciamus. Non enim necessitas, quæ ex diuina dilectione procedit, minuit dilectionem, sed auget. Et quod talis necessitas sit laudanda & appetenda, patet per hoc, quod Augustinus dicit in epistola ad Armentarium & Paulinum: Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti: aliud tibi facere non licet. Priusquam esses voti reus, liberum fuit, quod velles, facere: sed tunc esses inferior. quanuis non sit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc verò quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, scilicet ad continentiam, quam iam voueras, vt per superiora apparet, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris, quod vouisti, qualis mansisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, nõ peior: modò autem tanto (quod absit) miserior, si fidem Deo fregeris: quanto beatior, si persolueris. Nec ideo te vouisse pœniteat, immò gaude, iam tibi non sic licere, quod tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis: ipse adiuaabit, qui vota tua expetit. Felix est necessitas, quæ ad meliora compellit. Patet etiam ex his verbis, erroneum esse, quod dicunt, quod aliquis nõ tenetur de implendo votum de religione intranda.

EXPLICIT DE MERITO VOTI ET OBEDIENTIAE, EX DICTIS BEATI Thomæ Aquinatis: necnon totius presentis voluminis, hic finis. Deo autem gratias.

